

Nordiska rådet

44:e sessionen

1994

Stockholm

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1994

Redaktion: Svenolof Karlsson
Guðrún Garðarsdóttir
Viveca Wiklund

ISBN 91 88112 31 4
Norstedts Tryckeri, Stockholm 1994

Innehållsöversikt

Inledning.....	5
Kallelse till sessionen.....	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier.....	12
Saklista jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker	27
Översikt över sessionen	34
Protokoll	39
Saker m.m.....	413
Medlemsförslag/Utskottsförslag (A-saker)	415
Ministerrådsförslag (B-saker).....	544
Berättelser (C-saker)	665
Meddelanden (D-saker)	1058
Frågor (E-saker).....	1256
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium).....	1306
Dokument 2 (Regler för sessionens genomförande)	1410
Dokument 3 (Statsministrarnas redogörelse).....	1412
Beslut.....	1423
Rekommendationer	1426
Yttranden	1447
Internt beslut	1450
Övriga beslut	1452
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga m. m.....	1457
Supplement	1473
Utdelning av Nordiska rådets musikpris och litteraturpris.....	1475
Register	1485
Översikt över sakernas behandling.....	1487
Personregister.....	1498
Ämnesregister	1518
Plan över sessionssalen.....	1528

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Härmed meddelas att Nordiska rådet den 10 november 1993 har beslutat att rådets 44:e session kommer att hållas i Stockholm den 7-10 mars 1994.

Stockholm den 6 december 1993

Jan P. Syse
President

Jostein Osnes
Presidiesekretær

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § i arbetsordningen och godkänd vid mötet den 7 mars 1994 med ändringar vid möten den 8-10 mars 1994.)

Regeringsrepresentanter - Hallitusten edustajat¹

Esko Aho	Ilkka Kanerva
Thomas Arabo	Åse Kleveland
Beatrice Ask	Grete Knudsen
Svend Auken	Flemming Kofod-Svendsen
Gunnar Berge	Seppo Kääriäinen
Thorbjørn Berntsen	Bo Könberg
Carl Bildt	Harriet Lindeman
Werner Christie	Torben Lund
Davíð Oddsson	Roger Nordlund
Inger Davidson	Ole Norrback
Ulf Dinkelspiel	Mats Odell
Jóannis Eidesgaard	Ólafur G. Einarsson
Anders Eriksson	Erling Olsen
Karl-Göran Eriksson	Jan Henry T. Olsen
Ragnar Erlandsson	Kjell Opseth
Birgit Friggebo	Karl Erik Olsson
Guðmundur Árni Stefánsson	Marita Petersen
Olli-Pekka Heinonen	Sirpa Pietikäinen
Gun Hellsvik	Poul Nyrup Rasmussen
Gudmund Hernes	Elisabeth Rehn
Jytte Hilden	Pertti Salolainen
Jorma Huuhtanen	Sighvatur Björgvinsson
Börje Hörnlund	Jann Sjursen
Finnbogi Ísakson	Jens Stoltenberg
Tytti Isohookana-Asunmaa	Porsteinn Pálsson
Hans Iversen	Görel Thurdin
Bergur Jacobsen	Per Unckel
Mimi Jakobsen	Birte Weiss
Marianne Jensen	Bengt Westerberg
Ole Vig Jensen	Per Westerberg
Jóhanna Sigurðardóttir	Bjørn Westh
Olof Johansson	Össur Skarphéðinsson
Sigbjørn Johnsen	Gunhild Øyangen

¹ Betr. tidpunkt för regeringsrepresentanternas närvaro vid sessionen hänvisas till Nordiska rådets nationella sekretariat.

Valda medlemmar - Valitut jäsenet

Niels Ahlmann-Ohlsen
 Arne Andersson
 Claes Andersson
 Marianne Andersson
 Sten Andersson
 Peter Angelsen
 Árni M. Mathiesen
 Maria Kaisa Aula
 Børge Bakholt
 Dorte Bennedsen
 Hugo Bergdahl
 Kjell Magne Bondevik
 Aage Brusgaard
 Ingvar Carlsson
 Paul Chaffey
 Birgitta Dahl
 John Dale
 Erik Dalheim
 Anneliese Dørum
 Kaj Egede
 Hans Engell
 Knud Enggaard
 Lahja Exner
 Eirin Faldet
 May Flodin
 Ranveig Frøiland
 Geir H. Haarde
 Ulf Guttormsen
 Ragnhild Queseth Haarstad
 Halldór Ásgrímsson
 J.K. Hansen
 Søren Hansen
 Satu Hassi
 Mats Hellström
 Oscar D. Hillgaard
 Hjörleifur Guttormsson
 Svend Erik Hovmand
 Sinikka Hurskainen
 Birgitte Husmark
 Per Olof Håkansson
 Thorbjørn Jagland
 Johan J. Jakobsen
 Hans Jørgen Jensen
 Jógvan A. Johannessen

Elver Jonsson
 Timo Järvilahti
 Anneli Jäätteenmäki
 Tarja Kautto
 Kent Kirk
 Inger Koch
 Wiggo Komstedt
 Kristín Einarsdóttir
 Berit Brørby Larsen
 Allan Larsson
 Markku Laukkanen
 Karin Lian
 Anna-Kaarina Louvo
 Kjellbjørg Lunde
 Lauri Metsämäki
 Eeva-Liisa Moilanen
 Dorit Myltoft
 Anders Mølgaard
 Poul Nielson
 Håkan Nordman
 Mats Nyby
 Hans Nyhage
 Ingrid Näslund
 Inger Stilling Pedersen
 Rannveig Guðmundsdóttir
 Markku Rossi
 Riitta Saastamoinen
 Olof Salmén
 Sigríður A. Þórðardóttir
 Solveig Sollie
 Otto Steenholdt
 Siri Frost Sterri
 Jógvan Sundstein
 Ilkka Suominen
 Sten Svensson
 Anders Svärd
 Jan P. Syse
 Anders Talleraas
 Erkki Tuomioja
 Eeva Turunen
 Richard Ulfvengren
 Lars Werner
 Lena Öhrsvik

Ändring den 7 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Timo Järvilahti av *Kimmo Sasi*.

Ändring den 8 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Peter Angelsen av *Anne Enger Lahnstein*, Tarja Kautto av *Paavo Lipponen* samt Siri Frost Sterri av *Kaci Kullman Five*.

Ändring den 9 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Maria Kaisa Aula av *Heikki Riihijärvi*, Ingvar Carlsson av *Hans Gustafsson*, Claes Andersson av *Outi Ojala* samt Lars Werner av *Berith Eriksson*. För del av denna dag ersattes Peter Angelsen av *Anne Enger Lahnstein*, Elver Jonsson av *Isa Halvarsson*, Per Olof Håkansson av *Karl Erik Svartberg*, Thorbjørn Jagland av *Ragna Berget Jørgensen*, Ingrid Näslund av *Liisa Rulander*, Siri Sterri Frost av *Kaci Kullman Five*, Ilkka Suominen av *Kimmo Sasi* samt Anders Talleraas av *Tore Liltved*.

Ändring den 10 mars

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Claes Andersson av *Outi Ojala*, Maria Kaisa Aula av *Heikki Riihijärvi*, Ingvar Carlsson av *Hans Gustafsson*, Thorbjørn Jagland av *Ragna Berget Jørgensen*, Ilkka Suominen av *Kimmo Sasi* samt Anders Talleraas av *Tore Liltved*. För del av denna dag ersattes May Flodin av *Olof Erland* och Ingrid Näslund av *Liisa Rulander*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämfört suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Delegation

Regeringsrepresentanter m.fl.

*(Utsedda av regeringen den 25 januari 1993 med senare ändringar
den 29 mars 1993 samt den 28 januari, den 8 februari och den 11 februari 1994)*

Rasmussen, Poul Nyrup, f. 43

Statsminister (S)

Jakobsen, Mimi, f. 48

Industriminister (CD)

Sjursen, Jann, f. 63

Energiminister (KRF)

Westh, Bjørn, f. 44

Landbrugs-
og fiskeriminister (S)

Auken, Svend, f. 43

Miljøminister (S)

Olsen, Erling, f. 27

Justitsminister (S)

Jensen, Ole Vig, f. 36

Undervisningsminister (RV)

Kofod-Svendsen, Flemming, f. 44

Boligminister og minister for
nordisk samarbejde og Østersø-
spørgsmål (KRF)

Weiss, Birthe, f. 41

Indenrigsminister (S)

Hilden, Jytte, f. 42

Kulturminister (S)

Lund, Torben, f. 50

Sundhedsminister (S)

Valda medlemmar

*(Utsedda av Folketinget den 6 oktober 1993 med ändringar
den 14 och 26 oktober 1993 samt den 13 januari och den 15 mars 1994)*

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Bennedsen, Dorte, f. 38

Fhv. minister

Hansen, J.K., f. 26

Fhv. minister

Hansen, Søren, f. 42

Sølvsmed

Jensen, Hans Jørgen, f. 29

Forbundsformand

Suppleanter

Andersen, Hanne, f. 39

Kontorassistent

Rosing, Hans Pavia, f. 48

Fhv. landsstyremedlem

Simonsen, Ole Løvig, f. 35

Ungdomsskoleinspektør

Bakholt, Børge, f. 35

Faglærer

Jørgensen, Anker, f. 22
 Fhv. statsminister
 Förfall vid 44:e sessionen;
 ersatt av Børge Bakholt;
 se Suppleanter
Nielson, Poul, f. 43
 Fhv. minister

Hansen, Ilse, f. 54.
 Faglig sekretær

Glerup, Martin, f. 43
 Skoleleder

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer
Ahlmann-Ohlsen, Niels, f. 53
 Landssekretær
Engell, Hans, f. 48
 Fhv. minister.
Kirk, Kent, f. 48
 Fhv. minister.

Suppleanter
Rechendorff, Torben, f. 37
 Fhv. minister
Lundholt, Anne Birgitte, f. 52
 Fhv. minister
Jørgensen, Jens, f. 42
 Rektor

Venstre - Danmarks Liberale Parti (V)

Medlemmer
Enggaard, Knud, f. 29
 Fhv. minister
Mølgaard, Anders, f. 58
 Lærer
Hovmand, Svend Erik, f. 45
 Fhv. minister, journalist

Suppleanter
Sønderby, Peder, f. 32
 Gårdejer
Pedersen, Thor, f. 45
 Fhv. minister
Mejdahl, Christian, f. 39
 Gårdejer

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem
Husmark Birgitte, f. 45
 Cand. psych.

Suppleant
Frahm, Pernille, f. 51
 Lærer

Fremskridtspartiet (FP)

Medlem
Brusgaard, Aage, f. 47
 Mekaniker

Suppleant
Kjærsgaard, Pia, f. 47
 Husmoder

Det Radikale Venstre (RV)

Medlem
Myltoft, Dorit, f. 43
 Cand. pæd. psyk.

Suppleant
(Erenbjerg, Hans (S)), f. 31)
 Skoleinspektør

Kristeligt Folkeparti (KRF)

Medlem
Pedersen, Inger Stilling, f. 29
 Overlærer

Suppleant
Jensen, Merethe Due, f. 43
 Lærer

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m.fl.**

*(Utsedda av Finlands regering den 28 oktober 1993
 med senare ändring den 9 februari 1994)*

Aho, Esko, f. 54
 Statsminister (Kesk.)
Salolainen, Pertti, f. 40
 Utrikeshandelsminister (Kok.)
Kanerva, Ilkka, f. 48
 Arbetsminister (Kok.)
Norrback, Ole, f. 41
 Trafikminister samt nordisk
 samarbetsminister (SFP)
Rehn, Elisabeth, f. 35
 Försvarsminister (SFP)
Pekkarinen, Mauri, f. 47
 Inrikesminister (Kesk.)
Isohookana-Asunmaa, Tytti, f. 47
 Kulturminister (Kesk.)

Pietikäinen, Sirpa, f. 59
 Miljöminister (Kok.)
Pura, Martti, f. 49
 Jord- och skogsbruksminister
 (Kesk.)
Kääriäinen, Seppo, f. 48
 Handels- och industriminister
 (Kesk.)
Huuhtanen, Jorma, f. 45
 Social- och hälsovårds-
 minister (Kesk.)
Heinonen, Olli-Pekka, f. 64
 Undervisningsminister (Kok.)

Valda medlemmar

(Valda av riksdagen den 15 februari 1994)

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmar (jäsenet)

Björkenheim, Rose-Marie, f. 38
 Jordbrukare
 Förfall vid 44:e sessionen;
 ersatt av Maria Kaisa Aula;
 se Suppleanter

Järvilähti, Timo, f. 43
 Agronom
 Förfall vid 44:e sessionen 7/3;
 ersatt av Kimmo Sasi (Kok.);
 se Suppleanter

Jäätteenmäki, Anneli, f. 55
 Jur.kand.

Laukkanen, Markku, f. 50
 TV-redaktör

Rossi, Markku, f. 56
 Redaktör

Suppleanter (varajäsenet)

Pelttari, Seppo, f. 41
 Vicehäradshövding

Liikkanen, Raimo, f. 42
 Kommundirektör

Korkeaaja, Juha, f. 50
 Agronom

Suhola, Aino, f. 50
 Fil. mag., redaktör
 (Heikki Riihijärvi, (SR))

Aula, Maria Kaisa, f. 62
 Pol. kand.
 Förfall vid 44:e sessionen 9/3;
 ersatt av Heikki Riihijärvi;
 se Suppleanter

**Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
 (Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)**

Medlemmar (jäsenet)

Hurskainen, Sinikka, f. 51
 Planerare

Metsämäki, Lauri, f. 34
 Försäkringsinspektör

Nyby, Mats, f. 46
 Studiehandledare

Puisto, Virpa, f. 47
 Spec. sjuksköterska
 Förfall vid 44:e sessionen;
 ersatt av Tarja Kautto;
 se Suppleanter

Suppleanter (varajäsenet)

Lipponen, Paavo, f. 41
 Pol. kand.
 (Wahlström, Jarmo (Vas.)) /

Vehkaoja, Marjatta, f. 58
 Stadsveterinär

Kekkonen, Antero, f. 46
 TV-redaktör

Tuomioja, Erkki, f. 46
Pol. lic. ekonom

Kautto, Tarja, f. 49
Informatör
Förfall vid 44:e sessionen 8/3;
ersatt av Paavo Lipponen;
se Suppleanter

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)

Medlemmar (jäsenet)

Louvo, Anna-Kaarina, f. 37
Specialtandläkare

Saastamoinen, Riitta, f. 40
Jur.kand.

Suominen, Ilkka, f. 39
Pol. mag.
Förfall vid 44:e sessionen 9/3;
ersatt av Kimmo Sasi;
se Suppleanter

Turunen, Eeva, f. 33
Lärare

Suppleanter (varajäsenet)

Perho-Santala, Maija f. 48
Direktör /

Sasi, Kimmo, f. 52
Jur.kand.

Lehtinen, Leila, f. 66
Ekonomistuderande

Ihamäki, Timo, f. 39
Med. dr.

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

Medlem (jäsen)

Andersson, Claes, f. 37
Psykiater, författare
Förfall vid 44:e sessionen
9-10/3; ersatt av Outi Ojala;
se Suppleanter

Suppleanter (varajäsenet)

Ojala, Outi, f. 46
Specialsjuksköterska /
Wahlström, Jarmo, f. 38
Lärare

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

Medlem (jäsen)

Nordman, Håkan, f. 44
Avd.chef

Suppleant (varajäsen)

Donner, Jörn, f. 33
Fil. mag., författare

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (Vihr.)

Medlem (jäsen)

Hassi, Satu, f. 51
Tekn. lic., författare

(Aula, Maria Kaisa, (Kesk.))

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Medlem (jäsen)
Moilanen, Eeva-Liisa, f. 43
 Jur.kand.

Suppleant (varajäsen)
Kallis, Bjarne, f. 45
 Pol. kand.

Suomalainen Rintama (Finsk Front) (SR)

Suppleant (varajäsen)
Riihijärvi, Heikki, f. 37
 Kyrkoherde

Färöarnas delegation¹**Regeringsrepresentanter m.fl.**

(Utsedda av Færøyas Landsstyre 1993)

Petersen, Marita, f. 40
 Lagmand (Jvfl)
Arabo, Thomas, f. 40
 Landsstyresmand for fiskeri
 (Jvfl)
Eidesgaard, Jóannis, f. 51
 Landsstyresmand for sociale
 spærgsmål og sundhed (Jvfl)

Ísakson, Finnboði, f. 43
 Landsstyresmand for finans
 (Tvfl)
Jacobsen, Bergur, f. 47
 Landsstyresmand for kultur
 og nordisk samarbejde (St)

Valda medlemmar

(Utsedda av Færøyas Lagting den 30 april 1993)

Fólkaflokkurin (Fkfl)

Medlem
Sundstein, Jógván, f. 33
 Statsaut. revisor

Suppleant
Kallsberg, Anfinn, f. 47
 Bogholder

Javnaðarflokkurin (Jvfl)

Medlem
Johannessen, Jógván A., f. 36
 Lærer

Suppleant
(Nielsen, Hergeir (Tvfl))

¹ Ingår i Danmarks kvot.

Tjóðveldisflokkurinn (Tófl)

Suppleant
Nielsen, Hergeir, f. 49
 Lærer

Grönlands delegation¹**Regeringsrepresentanter m.fl.**

(Utsedda av Grönlands Landsstyre 1993)

<i>Jensen, Marianne, f. 49</i> Landsstyremedlem for kultur, uddannelse, forskning og nordisk samarbejde (Si)	<i>Kleist, Kupik, f. 58</i> Landsstyreformand for offentlige arbejder og trafik (Ia)
<i>Iversen, Hans, f. 40</i> Landsstyremedlem for fiskeri, fangst og landbrug (Si)	<i>Olsen, Ove Rosing, f. 50</i> Landsstyremedlem for sundhed og miljø (Si)
<i>Abelsen, Emil, f. 43</i> Landsstyremedlem for økonomiske anliggender (Si)	<i>Rasmussen, Henriette, f. 50</i> Landsstyremedlem for sociale anliggender og arbejds- marked (Ia)
<i>Johansen, Lars Emil, f. 46</i> Landsstyreformand (Si)	

Valda medlemmar

(Utsedda av Grönlands Landsting)

Siumut (Si)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Egede, Kaj, f. 51</i> Agronom	<i>(Lyng, Aqqaluk, (IA))</i>

Atássut (At)

<i>Medlem</i>	<i>Suppleant</i>
<i>Steenholdt, Otto, f. 36</i> Lærer	<i>Ostermann, Peter, f. 39</i> Politiassistent

¹ Ingår i Danmarks kvot.

Inuit Ataqatigiit (IA)*Suppleant**Lynge, Aqqaluk, f. 47*

Landstingsmedlem

Islands delegation**Regeringsrepresentanter m.fl.***(Utsedda av regeringen 1993)**David Oddsson, f. 48*

Statsminister (Sj)

Dorsteinn Pálsson, f. 47

Justits- og kirkeminister (Sj)

Ólafur G. Einarsson, f. 32

Undervisnings- og kulturminister (Sj)

Sighvatur Björgvinsson, f. 42

Helse- og forsikringsminister (A)

Guðmundur Árni Stefánsson, f. 55

Sundheds- og forsikringsminister (A)

Össur Skarphéðinsson, f. 53

Miljöminister (A)

Jóhanna Sigurðardóttir, f. 42

Socialminister (A)

Valda medlemmar*(Utsedda av alltinget den 18 december 1993)***Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)***Medlemmer**Árni M. Mathiesen, f. 58*

Dýralæknir (dyrlæge)

Geir H. Haarde, f. 51

M.A.

Sigríður Anna Þórðardóttir, f. 46

Kennari (Lærer)

*Suppleanter**Árni Johnsen, f. 44*

Blaðamaður (journalist)

Sturla Böðvarsson, f. 45

Tæknifræðingur (ingeniør)

Ingi Björn Albertsson, f. 52

Skipulagsstjóri (adm. direktør)

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)*Medlemmer**Halldór Ásgrímsson, f. 47*

Alþingismaður (altingsmedlem)

*Suppleanter**Valgerður Sverrisdóttir, f. 50*

Húsmóðir og kennari (husmor og lærer)

Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)*Medlem**Hjörleifur Guttormsson, f. 35*Fyrirv. ráðherra, líffræðingur
(fhv. minister, biolog)*Suppleant**Svavar Gestsson, f. 44*

Fyrirv. ráðherra (fhv. minister)

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)*Medlem**Rannveig Guðmundsdóttir, f. 40*Deildarstjóri (departements-
sekretær)*Suppleant**Petrína Baldursdóttir, f. 60*

Fóstra (børnepædagog)

Samtök um kvemnalista (Organisation for kvindeliste) (Kv)*Medlem**Kristín Einarsdóttir, f. 49*

Lífefnafræðingur (fysiolog)

*Suppleant**Ingibjörg Sólrún Gísladóttir, f. 54*

Cand. mag.

Norges delegation**Regeringsrepresentanter***(Utsedda av regeringen den 20 oktober 1993 med ändringar den 24 januari 1994)**Brundtland, Gro Harlem, f. 39*

Statsminister (A)

Johnsen, Sigbjørn, f. 50

Finansminister (A)

*Berge, Gunnar, f. 40*Kommunalminister og
nordisk samarbeidsminister
(A)*Stoltenberg, Jens, f. 59*Nærings- og energiminister
(A)*Olsen, Jan Henry T., f. 56*

Fiskeriminister (A)

Faremo, Grete, f. 55

Justisminister (A)

Øyangen, Gunhild, f. 47

Landbruksminister (A)

Christie, Werner, f. 49

Helseminister (A)

*Hernes, Gudmund, f. 41*Kirke-, forsknings- og
utdanningsminister (A)*Knudsen, Grete, f. 40*

Handelsminister (A)

Berntsen, Thorbjørn, f. 35

Miljøvernminister (A)

Kleveland, Åse, f. 49

Kulturminister (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 10 februari 1994)

Det norske Arbeiderparti (A)

<i>Medlemmer</i>	<i>Varamedlemmer</i>
<i>Larsen, Berit Brørby</i> , f. 50	<i>Jørgensen, Ragna Berget</i> , f. 41
Stortingsrepresentant	Stortingsrepresentant
<i>Jagland, Thorbjørn</i>	<i>Halvorsen, Gunnar</i> , f. 45
Stortingsrepresentant	Stortingsrepresentant
Förfall vid 44:e sessionen	<i>Tveiten, Rita</i> , f. 54
9-10/3; ersatt av Ragna Berget	Stortingsrepresentant
Jørgensen; se Suppleanter	<i>Sætre, Magnar</i> , f. 40
<i>Frøiland, Ranveig</i> , f. 45	Stortingsrepresentant
Stortingsrepresentant	<i>Engseth, William</i> , f. 33
<i>Dalheim, Erik</i> , f. 40	Stortingsrepresentant
Stortingsrepresentant	<i>Barland, Ragnhild</i> , f. 34
<i>Lian, Karin</i> , f. 42	Stortingsrepresentant
Stortingsrepresentant	<i>Kristiansen, Rune</i> , f. 48
<i>Faldet, Eirin</i> , f. 44	Stortingsrepresentant
Stortingsrepresentant	<i>Nyland, Johan M.</i> , f. 31
<i>Dørum, Anneliese</i> , f. 39	Stortingsrepresentant
Stortingsrepresentant	
<i>Guttormsen, Ulf</i> , f. 42	
Stortingsrepresentant	

Senterpartiet (Sp)

<i>Medlemmer</i>	<i>Varamedlemmer</i>
<i>Jakobsen, Johan J.</i> f. 37	<i>Lahnstein, Anne Enger</i> , f. 49
Stortingsrepresentant	Stortingsrepresentant
<i>Haarstad, Ragnhild Queseth</i> , f. 39	<i>Tingelstad, Marit</i> , f. 38
Stortingsrepresentant	Stortingsrepresentant
<i>Angelsen, Peter</i> , f. 35	<i>Sandkjær, Terje</i> , f. 44
Stortingsrepresentant	Stortingsrepresentant
Förfall vid 44:e sessionen 8/3;	<i>Gaup, Johanne</i> , f. 50
ersatt av Anne Enger Lahnstein;	Stortingsrepresentant
se Suppleanter	
<i>Dale, John</i> , f. 40	
Stortingsrepresentant	

Høyre (H)*Medlemmer*

Talleraas, Anders, f. 46
 Stortingsrepresentant
 Förfall vid 44:e sessionen
 9-10/3; ersatt av Tore Liltved;
 se Suppleanter
Syse, Jan P., f. 30
 Lagtingspresident
Sterri, Siri Frost, f. 44
 Förfall vid 44:e sessionen 8/3;
 ersatt av Kaci Kullman Five;
 se Suppleanter

Varamedlemmer

Five, Kaci Kullman, f. 51
 Stortingsrepresentant
Liltved, Tore A., f. 39
 Stortingsrepresentant
Thomassen, Petter, f. 41
 Stortingsrepresentant

Sosialistisk Venstreparti (SV)*Medlemmer*

Lunde, Kjellbjørg, f. 44
 Stortingsrepresentant
Chaffey, Paul, f. 65
 Stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Hageler, Jorunn, f. 46
 Stortingsrepresentant
Djupedal, Øystein, f. 60
 Stortingsrepresentant

Kristelig Folkeparti (KrF)*Medlemmer*

Bondevik, Kjell Magne, f. 47
 Stortingsrepresentant
Sollie, Solveig, f. 39
 Stortingsrepresentant

Varamedlemmer

Haugland, Valgerd Svarstad, f. 56
 Stortingsrepresentant
Lilletun, Jon, f. 45
 Stortingsrepresentant

Fremskrittspartiet (FrP)*Medlem*

Hillgaard, Oscar D., f. 45
 Stortingsrepresentant

Varamedlem

Aloheim, John, f. 30
 Stortingsrepresentant

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 4 november 1993)

<i>Bildt, Carl</i> , f. 49 Statsminister (m)	<i>Olsson, Karl-Erik</i> , f. 38 Jordbruksminister (c)
<i>Hellsvik, Gun</i> , f. 42 Justitieminister (m)	<i>Hörnlund, Börje</i> , f. 35 Arbetsmarknadsminister (c)
<i>Dinkelspiel, Ulf</i> , f. 39 Europa- och utrikes- handelsminister	<i>Friggebo, Birgit</i> , f. 41 Kultur- och invandrarminister (fp)
<i>Westerberg, Bengt</i> , f. 43 Socialminister (fp)	<i>Westerberg, Per</i> , f. 51 Näringsminister (m)
<i>Könberg, Bo</i> , f. 45 Bitr. socialminister (fp)	<i>Davidson, Inger</i> , f. 44 Civiminister (kds)
<i>Odell, Mats</i> , f. 47 Kommunikationsminister (kds)	<i>Johansson, Olof</i> , f. 37 Miljöminister samt minister för nordiskt samarbete (c)
<i>Unckel, Per</i> , f. 48 Utbidningsminister (m)	<i>Thurdin, Görel</i> , f. 42 Mark- och planminister (c)
<i>Ask, Beatrice</i> , f. 56 Skolminister (m)	

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 19 oktober 1993)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

<i>Medlemmar</i>	<i>Suppleanter</i>
<i>Andersson, Sten</i> , f. 23 F.d. minister	<i>Gustafsson, Hans</i> , f. 23 F.d. minister.
<i>Carlsson, Ingvar</i> , f. 34 F.d. statsminister Förfall vid 44:e sessionen 9-10/3; ersatt av Hans Gustafsson; se Suppleanter	<i>Johansson, Anita</i> , f. 44 Undersköterska
<i>Exner, Lahja</i> , f. 39 Textilarbetare	<i>Svartberg, Karl-Erik</i> , f. 30 Rektor
<i>Håkansson, Per-Olof</i> , f. 41 Byggnadsingenjör Förfall vid 44:e sessionen 9/3; ersatt av Karl Eric Svartberg; se Suppleanter	<i>Sandberg-Fries, Yvonne</i> , f. 50 Avdelningschef

Öhrsvik, Lena, f. 44

Kurator

Hellström, Mats, f. 42

F.d. minister

Dahl, Birgitta, f. 37

F.d. minister.

Larsson, Allan, f. 38

F.d. minister

Fransson, Jan, f. 39

Byrådirektör

Poromaa, Bruno, f. 36

Gruvarbetare

Sörestedt, Birthe, f. 43

Socionom

Svensson, Nils T., f. 40

Ombudsman

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Komstedt, Wiggo, f. 37

Försäljningschef

Nyhage, Hans, f. 24

Rektor

Svensson, Sten, f. 37

Informationschef

Andersson, Arne, f. 28

Lantbrukare

Koch, Inger, f. 34

Laboratorieassistent

Suppleanter

Fridolfsson, Filip f. 23

Fabrikör

Knutson, Göthe, f. 32

Redaktör

Hemmingsson, Ingrid, f. 25

Riksdagsledamot, f.d. lärare

Danielsson, Bertil, f. 36

Lantbrukare

Eriksson, Ingvar, f. 36

Lantbrukare

Folkpartiet liberalerna (fp)

Medlemmar

Jonsson, Elver, f. 36

Postiljon

Förfall vi 44:e sessionen 9/3;

ersatt av Isa Halvarsson;

se Suppleanter

Bergdahl, Hugo, f. 28

Flottiljpolis

Suppleanter

Norberg, Gudrun, f. 38

Riksdagsledamot

Halvarsson, Isa f. 37

Tandläkare

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Andersson, Marianne, f. 42

Ekonom

Svärd, Anders, f. 39

Vägmästare

Suppleanter

Gustavsson, Stina, f. 35

Hushållslärare

Hansson, Agne, f. 38

Ämneslärare

Ny demokrati (nyd)

Medlem

Ulfoengren, Richard, f. 65

Projektledare

Suppleant

Moquist, Lars, f. 38

Avdelningsdirektör

Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

Medlem
Näslund, Ingrid, f. 34
 Adjunkt
 Förfall vid 44:e sessionen 9-10/3;
 ersatt av Liisa Rulander;
 se Suppleant

Suppleant
Rulander, Liisa f. 48
 Familjehemsförälder

Vänsterpartiet (v)

Medlem
Werner, Lars, f. 35
 Ombudsman
 Förfall vid 44:e sessionen 9/3;
 ersatt av Berith Eriksson;
 se Suppleant

Suppleant
Eriksson, Berith f. 39
 Försköllare

Ålands delegation¹**Regeringsrepresentanter m.fl.**

(Utsedda av Ålands landskapsstyrelse den 3 februari 1993)

Erlandsson, Ragnar, f. 41
 Lantråd (ÅC)
Lindeman, Harriet, f. 46
 Vicelantråd (FS)
Eriksson, Karl-Göran, f. 43
 Landskapsstyrelseledamot
 (FS)

Nordlund, Roger, f. 57
 Landskapsstyrelseledamot
 (ÅC)
Eriksson, Anders, f. 60
 Landskapsstyrelseledamot
 (ÅC)

¹ Ingår i Finlands kvot.

Valda medlemmar

(Valda av Ålands lagting den 3 november 1993)

Åländsk Center (ÅC)

Medlem
Salmén, Olof, f. 27
Direktör

Suppleant
(Tuominen, Pekka, (ÅSD))

Frisinnad samverkan (FS)

Medlem
Flodin, May, f. 34
Överskötare/hälsovårds-
företagare
Förfall vid 44:e sessionen 10/3;
ersatt av Olof Erland;
se Suppleant

Suppleant
(Erland, Olof (lib))

Liberalerna på Åland (lib)

Suppleant
Erland, Olof, f. 44
Avdelningschef

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

Suppleant
Tuominen, Pekka, f. 43
Dipl. ekonom

Saklista

för 44:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptas i nummerföljd alla den 8 mars 1994 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 8 mars 1994 på saklistan för sessionen uppförts alla saker utom dem som försetts med *.)*

A. Medlemsförslag/Utskottsförslag

- A 1035/m Medlemsförslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv (väckt av Per Olof Håkansson samt Sten Andersson, Kirsti Kolle Grøndahl, Anker Jørgensen och Rannveig Guðmundsdóttir)
- A 1050/j Medlemsförslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden (väckt av Lena Öhrsvik och Hans Nyhage samt Hugo Bergdahl, Birgitta Dahl, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Stina Gustavsson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Tore A. Liltved, Ingrid Näslund, Rannveig Guðmundsdóttir, Riitta Saastamoinen, Sigríður Anna Þórðardóttir, Nils T. Svensson och Birthe Sörestedt)
- A 1052/s Medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (väckt av Lena Öhrsvik, Birgitta Dahl och Agne Hansson samt Anker Jørgensen)
- A 1053/s Medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention (väckt av Lena Öhrsvik och Ingrid Näslund samt Birgitta Dahl, Sinikka Hurskainen, Hans Jørgen Jensen, Mats Nyby, Outi Ojala och Inger Stilling Pedersen)
- A 1054/k Medlemsförslag om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere (reist av Rannveig Frøiland og Kirsti Kolle Grøndahl samt Marianne Andersson, Satu Hassi, Sinikka Hurskainen, Thea Knutzen, Tore A. Liltved, Håkan Nordman, Heikki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen og Otto Steenholdt)
- A 1055/k Medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning (väckt av Marianne Andersson och Inger Koch)
- A 1058/s Medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormon-dopning (väckt av Wiggo Komstedt samt Göthe Knutson, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen Dorit Myltoft, Håkan Nordman, Hans Nyhage, Heikki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen, Ilkka Suominen, Sten Svensson och Eeva Turunen)

- A 1059/p Medlemsforslag om flagning ved Nordens ydergrænser (fremsat af J.K. Hansen og Peder Sønderby)
- A 1060/m Medlemsforslag om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering (väckt av Birgitta Dahl samt Kjell Magne Bondevik, Berith Eriksson, Ranveig Frøiland, Hjörleifur Guttormsson, Ragnhild Queseth Haarstad, Anker Jørgensen, Kristín Einarsdóttir, Håkan Nordman, Mats Nyby, Anders Svärd, Erkki Tuomioja och Lena Öhrsvik)
- A 1061/m Medlemsforslag om bæredyktig udvikling i Arktis (reist av Hjörleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Paul Chaffey, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- A 1062/m Medlemsforslag om motvirkning av atomtrusler i Arktis (reist av Hjörleifur Guttormsson, samt Claes Andersson, Paul Chaffey, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)
- *A 1063/s Medlemsforslag om nordiska insatser för att främja migration under ordnade former (väckt av Lena Öhrsvik samt Sinikka Hurskainen, Lauri Metsämäki, Lars Moquist och Heikki Riihi-järvi)
- A 1064/j Medlemsforslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi (väckt av Sinikka Hurskainen samt Arja Alho, Hugo Bergdahl, Rose-Marie Björkenheim, Birgitta Dahl, Anneliese Dørum, Eirin Faldet, May Flodin, J.K. Hansen, Merethe Due Jensen, Timo Järvilahti, Markku Laukkanen, Karin Lian, Lauri Metsämäki, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Virpa Puisto, Rannveig Guðmundsdóttir, Liisa Rulander, Riitta Saastamoinen, Siri Frost Sterri och Birthe Sörestedt)
- A 1065/k Medlemsforslag om en nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997 (väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson, Jörn Donner, J.K. Hansen och Søren Hansen)
- A 1066/b Utskottsforslag om budgetutskottets kontrolluppgift 1993 (regionalpolitisk forskning) (framlagt av budgetutskottet)
- *A 1067/e Medlemsforslag om initiativ for økt sysselsetting (reist av den sosialdemokratiske gruppen)
- A 1068/b Medlemsforslag om ökning av den nordiska budgeten (väckt av Halldór Ásgrímsson)
- *A 1069/s Medlemsforslag om en nordisk handlingsplan mot tobakens skadeverkningar (väckt av Ingrid Näslund och Liisa Rulander)
- A 1070/j Udvalgsforslag om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd (fremlagt af Juridisk udvalg)

B. Ministerrådsförslag

- B 140/m Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 141/s Ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 142/m Ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi april 1994 - mars 1996 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 143/e Ministerrådsförslag om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL) och ändring av bankens stadgar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. Berättelser

- C 1 Nordiskt samarbete 1993. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
- C 2 Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
- C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken
- C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1992)

D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer och framställningar

- 27/1989/m Samordnad trafik- och trafikläraryr utbildning
- 30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer
- 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
- *37/1989/m Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
- 24/1990/m Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
- *26/1990/s Telekommunikationer för handikappade
- 30/1990/s Homosexuellas sociala situation
- 32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten
- *9/1991/j Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
- *10/1991/j Lagstiftning rörande skuldsanering
- *11/1991/j Lagstiftning rörande grupptalan
- *12/1991/j Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
- *16/1991/j Genomgång av Helsingforsavtalet
- *17/1991/j Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45
- *24/1991/e Koncernfacklig samverkan i Norden
- *25/1991/m Beräkningsmodell för grön BNP
- 27/1991/s Samnordiska brandskyddsbestämmelser

- 33/1991/k Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
35/1991/k Nordens År i Kalmar 1997
37/1991/k Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
53/1991/m Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
1/1992/s Insatser mot epilepsi
*3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
5/1992/s Nordiska sjömanspensioner
7/1992/s Nordisk färdtjänst
8/1992/s Gränsöverskridande färdtjänst
*9/1992/m Handikappanpassning av internationella persontransporter
13/1992/s Ny nordisk konvention om social trygghet
*14/1992/e Förstärkning av Nordisk industrifond
15/1992/e Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
*18/1992/j Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
22/1992/m Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
24/1992/k Samarbete på trafikutbildningens område
25/1992/k Nordisk textil sommarakademi
*27/1992/k Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
*30/1992/p Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
*31/1992/p Samarbete i det arktiska området
32/1992/e Norden i det nya Europa
34/1992/e Samiska intressen i nordiska turistkampanjer
*35/1992/e Energi- och miljöpolitiskt samarbete
36/1992/e Samarbete på biståndsområdet
*37/1992/j Beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete
*38/1992/k Hushållsundervisning i de baltiska länderna
39/1992/k Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete
*40/1992/k Nordjobb som permanent ordning
41/1992/k Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
42/1992/s Insatser för socialt utsatta grupper
*43/1992/s Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
44/1992/s Nordiska arbetsrätten och EG
*46/1992/m Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
*47/1992/m Kärnsäkerhet i Nordområdena
*48/1992/m Begränsning av export av miljöfarligt avfall
49/1992/m Skydd av fredade fågelarter
1/1993/k Nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet
2/1993/k Arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.
3/1993/k Nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995
4/1993/k Projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna
*5/1993/k Samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur

- *6/1993/j Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
- 7/1993/j Samarbetsprogram på livsmedelsområdet
- 8/1993/b Budgetutskottets kontrolluppgift 1992
- *9/1993/e Nordels framtid
- *10/1993/m Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
- *11/1993/m Finansiering för räddning av Östersjön
- 12/1993/s Framtidens äldreomsorg
- *13/1993/s Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
- 14/1993/j Ändringar i Helsingforsavtalet
- 15/1993/s Handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden
- 16/1993/s Åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik
- *17/1993/p Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
- *18/1993/p Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
- *19/1993/k Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
- 20/1993/k Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet
- *21/1993/j Uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa
- 22/1993/j Handlingsprogram på konsumentområdet
- *23/1993/s Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
- *24/1993/s Förstärkt nordisk medborgarpolitik
- 25/1993/b Nordiska ministerrådets budget för 1994
- 26/1993/e Sysselsättning i Norden
- *27/1993/e Etablering av näringszoner i Norden
- *28/1993/m Utvidgat regionalpolitiskt samarbete
- *29/1993/m Kontroll av kärnteknisk verksamhet
- *30/1993/m Säkerhet, energi och miljö

E. Frågor

- 1 Spørsmål til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd vedrørende pasfrihed inden for Norden (stillet af Hjørleifur Guttormsson)
- 2 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield (stillet af Hjørleifur Guttormsson)
- 3 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærområder (stillet av Oscar D. Hillgaar)
- 4 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende foranstaltninger til at mindske arbejdsløsheden blandt kvinder i Norden (stillet af Kristín Einarsdóttir)
- 5 Fråga till Sveriges regering angående minoritetsstatus för sverigefinnarna (ställd av Sinikka Hurskainen)
- 6 Fråga till Nordiska ministerrådet angående information om tentamensgiltighet (ställd av Eeva Turunen)

- 7 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via television (ställd av Ilkka Suominen)
- 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt filmpris (ställd av Mats Nyby)
- 9 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt stöd till informationsinsatser i det forna Jugoslavien (ställd av Mats Nyby)
- 10 Fråga till Sveriges och Finlands regeringar angående byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 11 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Norden som atomvåpenfri sone (stillet av Paul Chaffey)
- 12 Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende ordningen med aktivt formannskap (stillet av Kjellbjørg Lunde)
- 13 Spørsmål til Norges regjering vedrørende folkeavstemning om EU på samme dato i Norge, Sverige og Finland (stillet av Claes Andersson)
- 14 Fråga till Sveriges regering angående finska lektoratet vid Göteborgs universitet (ställd av Tarja Kautto)
- 15 Fråga till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående effektiverad oljebekämpning på Östersjön (ställd av Anna-Kaarina Louvo)
- 16 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flyktningepolitikk (stillet av Solveig Sollie)
- 17 Fråga till Nordiska ministerrådet angående det arktiska samarbetet (ställd av Halldór Ásgrímsson)
- 18 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende udviklingen av nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed (stilled af Birgitte Husmark)
- 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden (ställd av Anneli Jäätteenmäki)
- 20 Spørsmål til Norges regjering vedrørende etableringen af et fælles nordisk modtagelsecenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien (stilled af Aage Brusgaard)
- 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående risker för total utslagning av arbetslösa ungdomar (ställd av Lena Öhrsvik)
- 22 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förstärkt samarbete kring Europas sociala problem (ställd av Lena Öhrsvik)
- 23 Spørsmål til den finske regering vedrørende forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene (stilled af Dorte Bennedsen)
- 24 Spørsmål til den svenske regering vedrørende oparbejdelse af atombrændsel (stilled af Birgitte Husmark)
- 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetlig klassificering och behandling av sjukdomen fibromyalgi (ställd av May Flodin)
- 26 Spørsmål til Norges og Sveriges regeringer vedrørende rejse med hund og kat til Norge og Sverige (stilled af J.K. Hansen)

- 27 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående en samlad redovisning av de nordiska ländernas insatser i Baltikum och närområdena (ställd av Elver Jonsson)
- 28 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende oljeboring i Skagerrak (stilled av Paul Chaffey)
- 29 Fråga till Norges regering angående oljeverksamhet i Skagerrak (ställd av Birgitta Dahl)
- 30 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende EES-administrationen (stilled av Claes Andersson)
- 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökade fiskekvoter i Östersjön (ställd av Wiggo Komstedt)
- 32 Spørsmål til Sveriges regering vedrørende støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene (stilled af Dorte Bennedsen)
- 33 Spørsmål til Danmarks, Norges og Sveriges regeringer vedrørende indkaldelse til et hastemøde i Paris Kommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten (stilled af Kristín Einarsdóttir)
- 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet (ställd av Eeva Turunen)
- 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens utlåning (ställd av Wiggo Komstedt)

Dokument

- 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
- 2 Regler för sessionens genomförande
- 3 Statsministrarnas redogörelse

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Sveriges riksdag. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m.m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 7 mars kl. 12.00 - 12.50

Tisdagen den 8 mars kl. 10.00 - 18.10

Onsdagen den 9 mars kl. 10.00 - 11.50 och 14.00 - 20.55

Torsdagen den 10 mars kl. 10.00 - 15.25

Utskottsmöten

Budgetutskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.30

Tisdagen den 8 mars kl. 15.00 - 17.30

Juridiska utskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.30

Tisdagen den 8 mars kl. 9.30 - 10.30

Kulturutskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.30

Socialutskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.30

Miljöutskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.00

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 7 mars kl. 15.00 - 17.30

Tisdagen den 8 mars kl. 11.30 - 12.00

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 8 mars Högtidsceremoni i Stockholms stadshus med anledning av utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris och musikpris, följt av svenska regeringens mottagning.

Presidie möten

Söndagen den 6 mars kl. 16.30 - 20.45

Torsdagen den 10 mars kl. 09.15 - 09.55 och 15.30 - 16.30

Valkommitténs möte

Måndagen den 7 mars kl. 17.30 - 18.30

Tisdagen den 8 mars kl. 16.15 - 17.00

PROTOKOLL

Protokoll

Första mötet

Måndagen den 7 mars 1994 kl. 12.00 - 12.50

President: Jan P. Syse

Dagordning

1. Öppning av Nordiska rådets president
2. Godkännande av medlemslistan
3. Statsministrarnas redogörelse (*Dokument 3*)

President **Syse** (H): Ärede rådsmedlemmer! Før vi begynner vårt arbeid under denne sesjonen, skal vi minnes nordiske venner som ikke lenger er blant oss. Utenriksminister Johan Jørgen Holst døde 13. januar 1994, kun 56 år gammel. Ved sin død hadde Johan Jørgen Holst en internasjonal posisjon som få andre nordiske politikere.

Johan Jørgen Holst vil særlig bli husket for sin innsats det siste året av sitt liv. Han falt på sin post. Men dette må ikke overskygge det arbeidet han gjorde tidligere. I 25 år var han med på å forme norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk gjennom sitt virke som forsker, statssekretær, forsvarsminister og til slutt utenriksminister.

Hans interesse for nordisk samarbeid var genuin. Han kombinerte stor faglig og politisk innsikt med en usedvanlig arbeidskapasitet og handlekraft til beste for sitt land, for Norden og for det internasjonale samfunn.

Formann i økonomisk utvalg, Lars P. Gammelgaard, døde 11. februar 1994, kun 49 år gammel. Med ham har Nordisk Råd altfor tidlig mistet en av sine markante skikkelser. I dansk politikk var han en meget velan skrevet og dyktig politiker, som innehadde viktige og tunge verv, først som konservativ studentpolitiker, så byrådspolitiker i Århus, og fra 1979 medlem av Folketinget. Han var fiskeriminister fra 1986-1989, og dessuten minister for nordisk samarbeid fra 1987-1988. Da han gikk av som minister for å bli formann for den konservative folketingsgruppe, ble han også nestformann i Nordisk Råds Danske Delegasjon. Han ble i Rådet formann for økonomisk utvalg det siste året, et hverv han ivaretok med engasjement og interesse. Vi har ved Lars P. Gammelgaards død mistet en av det nordiske folkestyrets flittige tjenere, en aktiv nordist og en avholdt kollega.

Vi hedrer deres minne med stillhet.

1

Öppningsanförande av Nordiska rådets president

Presidenten: Ærede rådsmedlemmer! Mine damer og herrer! Jeg hilser alle hjertelig velkommen til Rådets 44. sesjon her i Stockholm.

Jeg vil på Nordisk Råds vegne allerede nå ved åpningen av sesjonen rette en varm takk til Sveriges riksdag for den gjestfrihet og effektive hjelpsomhet dere viser oss under disse hektiske sesjonsdager.

Nordisk Råd vil bli preget av en rekke viktige tema. I mine øyne vil dette være en historisk sesjon. Europa-spørsmålet har mer enn noen gang høyeste aktualitet. Finland og Sverige har forhandlet ferdig en avtale om medlemskap i Europeisk Union. Norge vil forhåpentligvis slutføre sin forhandling i morgen med et positivt resultat. Dersom de nordiske folk slutter opp om regjeringenes forhandlingsresultat i de kommende folkeavstemningene, står det nordiske samarbeidet overfor nye oppgaver og nye muligheter. Forhandlingsresultatene og folkeavstemningene vil få konsekvens for arbeidsformer og innhold i det nordiske samarbeidet. Utfordringene er store og spennene. Morgendagens generaldebatt vil uten tvil gjenspeile parlamentarikernes og regjeringsrepresentantenes tolkning av det som har skjedd, og hvilke konsekvenser som bør trekkes for det fremtidige nordiske samarbeidet.

Miljøspørsmålene vil være delkomponent i dette storpolitiske bildet. Onsdagen vil bli en grønn dag, med Ministerrådets forslag til miljøstrategi og en rekke viktige medlemsforslag på dagsordenen.

Sysselsettingssituasjonen har stått på dagsordenen ved de siste sesjonene. Så er tilfellet også denne gang. De nordiske finansministre har levert en omfattende tilbakemelding angående Rådets rekommandasjon om dette spørsmålet, ved Mariehamn-sesjonen i november 1993 (rek. 26/1993/e). Jeg vil som president gi ros til omfanget av og tempoet i det arbeidet som regjeringene har levert.

Omfang og profilering av det fremtidige nordiske samarbeidet vil også bli et viktig tema. Særlig i forbindelse med drøftingen av Ministerrådets C 2-dokument. For meg ser det ut for at vi har en ligning som vanskelig lar seg løse uten vilje og imøtekommenhet både fra regjeringssiden og fra parlamentarikerne. Oppgavene vi vil ha løst, er mange, men ressursene er begrenset. Regnskapets time er også kommet for det første år med aktivt formannskap, representert ved statsminister Carl Bildt og hans regjerings ledelse.

Jeg vil under generaldebatten foreta min vurdering av om det aktive formannskap har holdt hva det lovet da Carl Bildt leverte sin utmerkede redegjørelse overfor Rådet under sesjonen i Oslo. Vi er jo alle kjent med at det er to typer realister. Det er de som bøyer seg for realitetene, og det er de som gjør noe med dem. Carl Bildt hører med til den siste typen, så jeg håper ikke det skal bli noen ubehagelig tale fra min side i morgen.

Vi ser også frem til å høre statsminister Davíð Oddsson i dag legge frem sine prioriteringer for det nordiske samarbeidet for året som kommer. Han skal vite at vi har store forventninger om at denne sesjonen innleder et

nordisk samarbaid med resultater til beste for de nordiske folk, og at formannskapslandet kan spille en avgjørende rolle for å nå slike resultater.

Jeg vil til slutt ønske våre internasjonale gjester velkommen. Det er gledelig at Nordisk Råds arbeid er av så stor interesse også internasjonalt. Det er spesielt gledelig at våre naboer fra Baltikum deltar på så høyt nivå både fra parlamentarikerne og fra regjeringssiden. Jeg hilser statsministrene fra Estland, Latvia og Litauen spesielt velkommen. Det lover godt for vårt fortsatte nære samarbeid i tiden som kommer.

Jeg erklærer herved Nordisk Råds 44. sesjon for åpnet.

2

Godkännande av medlemslistan

Presidenten: Medlemslisten er opprettet i overensstemmelse med paragraf 4 i Rådets arbeidsordning, og jeg henviser til den utdelte medlemsliste og vil gjerne ha den godkjent. Jeg vil i den sammenheng minne Rådets medlemmer om at Presidiet forutsetter at endring av medlemslisten ikke skjer under behandling av et utvalgs saksområde.

Jeg vil videre minne om at eventuelle endringer i medlemslisten bør leveres skriftlig til presidenten, samt til redaksjonen - og jeg anser denne medlemsliste for *godkjent*.

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes att Timo Järvilahti för denna dag ersatts av Kimmo Sasi.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Presidenten: Jeg gir nå ordet til statsminister Davíð Oddsson, under vårt dagsordenspunkt 3. Han vil i egenskap av formann for de nordiske statsministrene avgi en redegjørelse til Rådet om tyngdepunktene i det nordiske samarbeidet og om regjeringenes samarbeid vedrørende europeiske og andre internasjonale spørsmål.

3

Statsministrarnas redogörelse (Dokument 3)

Statsminister **Davíð Oddsson** (Sj): Før Nordisk Råds session i november 1993 trådte ændringerne i Helsingforsaftalen om det nordiske samarbejde i kraft. Dermed blev den etape i nyvurderingen af samarbejdet tilendebragt,

som indledtes med statsministrenes deklaration af november 1991, ligeledes på Åland. Det er derfor anden gang, at formandslandet fremlægger sine prioriteringer og planer for det kommende arbejdsår.

Jeg vil begynde med at ønske Finlands og Sveriges regeringer til lykke med aftalerne med EU. Disse landes eventuelle medlemskab vil ændre præmisserne for de nordiske landes samarbejde. Så længe dette spørgsmål ikke er endeligt afklaret, kan vi koncentrere os om at styrke samarbejdet på de områder, vi har besluttet at prioritere. På denne måde kan vi forberede os på, hvordan vi skal reagere på de ændrede forhold og tilpasse samarbejdet de behov.

Det er vor intention, at samarbejdet fortsat skal være målrettet og dynamisk på grund af de fælles værdinormer og interesser, der ligger bag samarbejdet. Flere nordiske landes medlemskab af Europaunionen indebærer dog, at man må sørge for, at det nordiske samarbejde opfylder alle de nordiske landes behov, uanset om de står inden for eller uden for Europaunionen.

Det er ofte blevet fremhævet, at samarbejdet må være så smidigt som muligt, så det umiddelbart kan tilpasses morgendagens nye opgaver, og at det ledes politisk målbevidst. Det var formålet med at indføre - som noget nyt - at landenes statsministre nu indtager den ledende rolle og lægger de politiske linjer for samarbejdet.

Europaspørgsmålene - særlig samarbejdet inden for EØS og EU - vil ganske givet komme til at blive et fast punkt på dagsordenen på nordiske ministermøder, ikke mindst på statsministermøderne. Det samme vil komme til at gælde for Nordisk Råds møder.

Det vigtigste er, at flere nordiske landes medlemskab af EU ikke kommer til at dæmme op for betydningsfulde deler af det nordiske samarbejde. Vi er derfor meget glade for, at der i forbindelse med landenes medlemskabsaftaler med EU er afgivet en fælles deklaration om nordisk samarbejde. I denne deklaration konstaterer partnerne, at de lande, som bliver medlemmer af EU, har til hensigt at fortsætte det nordiske samarbejde, også med de deler af Norden, som står udenfor. Det er en politisk markering af stor betydning for det fortsatte nordiske samarbejde.

Desuden må det også garanteres, at de nordiske lande kan fortsætte med at være ét fælles pasområde, så befolkningerne i Norden fortsat nyder det privilegium at kunne færdes frit inden for hele Norden, også efter at flere nordiske lande har opnået medlemskab af EU.

Men en debat om Europa drejer sig ikke kun om medlemskab af EU. Inden for det nordiske samarbejde har der været arbejdet ihærdigt med at styrke det regionale samarbejde med de baltiske lande. Dette vil vi gøre af både historiske, kulturelle og solidariske grunde. Interessen beror på, at de baltiske landes politiske, økonomiske og militære sikkerhed har åbenlys betydning for Norden.

De baltiske landes deltagelse i internationalt samarbejde og internationale institutioner har derfor stor betydning for stabiliteten i vor verdensdel. Estland og Litauen er allerede i Europarådet, og forhåbentlig varer det ikke længe, før Letland kan optages i rådet. Det kan nævnes, at EU nu sti-

ler mod en frihandelsaftale med de baltiske lande, bl.a. fordi en sådan aftale allerede er gældende mellem dem og de tre nordiske lande, som søger medlemskab af EU. Desuden regner EU med, at frihandelsaftaler med de baltiske lande kan føre til aftaler i lighed med dem, der er indgået med Polen og Ungarn, og endelig er alle de tre baltiske lande blevet medlemmer af NATO's Partnerskab for Fred.

Partnerskabet for Fred sætter en proces i gang, som kan komme til at uddybe alliancens samarbejde med de baltiske lande betydeligt. Det indeholder den epokegørende beslutning, at samarbejdslande, som føler deres sikkerhed truet, kan forlange samråd med alliancen. Det er overordentlig vigtigt, at de tre nordiske NATO-lande må være opmærksomme på, at små nationer som de baltiske lande tildeles denne ret, selv om de ikke så hurtigt som de større samarbejdslande kan indgå i partnerskabets militære samarbejde.

De russiske militære styrkers tilstedeværelse i Estland og Letland er stadig et problem. Som det så ofte er kommet til udtryk på nordisk plan, er der fremsat krav om, at der forhandles om hjemsendelse af de russiske militære styrker.

Resultatet af det første demokratiske valg i Rusland i december 1993 og dets følger for russisk politik forvolder øget usikkerhed i dette store land, som har grænser til Norden og de baltiske lande. Udviklingen forårsager yderligere bekymring med hensyn til den russiske regerings forhold til nabolandene. Man må modarbejde alle ideer i Rusland om, at nabolande som f. eks. de baltiske lande befinder sig inde på russisk interesseområde, eller at Rusland kan forlange begrænsning af disse landes deltagelse i internationale organisationer. Det, som i denne sammenhæng betyder mest, er, at den demokratiske udvikling får fodfæste i Rusland.

Der er desværre stigende usikkerhed omkring og fare for sikkerheden og stabiliteten i Europa. De enorme tragedier og forbrydelser i Bosnien førte til NATO's og FN's trusler om luftangreb for at indstille terrorismen og opnå våbenhvile. Truslerne har bl.a. ført til, at det nu ser ud til at være håb om en acceptabel aftale. Nationernes vilje til at få en troværdig fredsbevarende mission i stand og få opsyn med overholdelse af aftalen vil da komme til at stå sin prøve. Danmark, Finland, Norge og Sverige har allerede udført et omfattende fredsbevarende arbejde i Bosnien og andre steder i det tidligere Jugoslavien og har til hensigt at fortsætte hermed.

Den høje arbejdsløshed, som har præget verdensøkonomien de sidste år, har også ramt de nordiske lande. Flere års lav vækst har skabt en arbejdsløshed på et helt uacceptabelt niveau. Det er en udvikling, som må vendes, og det kræver en målrettet indsats på både nationalt og internationalt niveau.

Der findes ingen mirakelkure. En langsigtet økonomisk politik må skabe fundamentet for både kortsigtede beskæftigelsesstimulerende tiltag og for mere langsigtede strukturelle initiativer.

I det nordiske samarbejde har man også behandlet arbejdsløshedsproblemet og andre problemer med tilknytning til lav vækst. Et omfattende arbejde har været i gang inden for flere sektorer, hvilket bl.a. fremgår af

Ministerrådets virksomhedsberetning og planlægningsdokument. Jeg mener, at de nordiske indsatser på dette område er godt tilpasset de nationale indgreb og det internationale samarbejde.

På et fællesmøde mellem de nordiske landes statsministre og økonomi- og finansministre i Mariehamn vedtog man en fælleserklæring om beskæftigelsessspørgsmål og nedsættelse af arbejdsløsheden.

De nordiske lande tog initiativ til samrådsmøder med finansministrene fra EFTA- og EU-landene, først i Luxembourg i april 1993 og derefter i Bruxelles i december 1993. Konklusionen på disse møder har været, at grundlaget for den økonomiske udvikling skal styrkes for at bidrage til øget vækst og beskæftigelse. Kortsigtede indgreb kræver ændrede prioriteringer i statsudgifter snarere end øgede udgifter.

For ikke at modarbejde disse langsigtede målsætninger må man endvidere bevidst rette den økonomiske politik mod mere strukturelle aspekter. Her kan først og fremmest nævnes nødvendigheden af mere effektive indgreb på arbejdsmarkedet og særlig assistance til unge, som for første gang skal ud på arbejdsmarkedet.

Endelig kan nævnes, at et omfattende studium, foranstaltet af OECD, om karakter, årsager, følger og eventuelle indsatser mod arbejdsløsheden nu er i slutfasen. Dette studium er foretaget på norsk initiativ, og de nordiske lande samarbejder om at gøre OECD-studiet til et velegnet grundlag for internationalt samarbejde.

Disse spørgsmål må afgjort fortsat være til debat på nordisk plan, og i denne sammenhæng har de prioriterede områder uddannelse og forskning stor betydning. På Nordisk Råds session i Mariehamn i november 1993 blev vedtaget en rekommandation om at udfærdige en redegørelse om særlige indgreb mod arbejdsløsheden i Norden. Finansministrene fik overdraget denne opgave, og de har nu - efter samråd med andre ministre - fremlagt en udførlig rapport til denne session, hvor der gøres rede for det arbejde, der udføres internationalt, især det, som retter sig mod de nordiske lande. Der er desuden en oversigt over de forslag, som er fremkommet for at bekæmpe arbejdsløshedsproblemet, og der lægges vægt på nødvendigheden af, at de enkelte lande foretager initiativer til at løse nogle af de problemer, som kan have bidraget til øget arbejdsløshed. I rapporten henledes opmærksomheden på, at der allerede nu har været taget mange initiativer i de nordiske lande, som på længere sigt vil komme til at mindske arbejdsløsheden. Her kan bl.a. nævnes samarbejdet om lettere tilgængelig arbejdsformidling, initiativer til at styrke små og mellemstore virksomheder og samarbejde om omfattende infrastrukturinvesteringer.

På den anden side må vi gøre os klart, at særlige indgreb på dette område har større chance for at føre til resultater, hvis de gennemføres i en bredere sammenhæng end blot de nordiske lande. Derfor er det vigtigt at fortsætte samarbejdet inden for EFTA, EU og OECD.

Beslutningen om at prioritere kultur, uddannelse og forskning afspejles i dette års nordiske budget. Det er de områder, som vi besluttede at prioritere, og den beslutning er uændret. Det har aldrig været af større betydning at styrke den fællesnordiske kulturarv end netop nu, hvor landene

knyttede nærmere til Europa. Derfor må vi bidrage til, at befolkningerne i Norden allerede i ungdommen lærer hinanden at kende gennem studier og arbejde. Nysatsningen på kultur, uddannelse og forskning bekostes gennem nedskæringer på andre samarbejdsområder, og sådanne nedskæringer er altid svære. Efter sessionen i Mariehamn i november 1993 vedtog samarbejdsministrene budgetforslaget for 1994 med de ændringer, som Nordisk Råd havde foretaget. Dermed tilsluttede man sig Nordisk Råds synspunkt om, at man burde gå langsommere til værks end oprindelig planlagt. Regeringernes beslutning om at overføre overskuddet fra 1992-budgettet til bestemte samarbejdsprojekter i 1994 var også beregnet på at lette virkningerne af nedskæringerne.

Med ændringerne i Helsingforsaftalen sidste efterår blev Nordisk Råds indflydelse på det nordiske budget forøget betydeligt. Den ændring har efter min mening stor betydning, idet den også øger rådets ansvar - et ansvar, som rådet har vist sig at magte. Det er ikke nogen hemmelighed, at mange parlamentarikere hellere havde set, at samarbejdet på områder som økonomi og arbejdsmarked samt den sociale sektor havde været prioriteret højere på grund af den alvorlige beskæftigelsesmæssige situation, som Norden lige nu befinder sig i. Beskæftigelsesproblemet i Norden er dog af en sådan karakter, at man - som jeg sagde før - må bekæmpe det i en bredere sammenhæng.

Det er klart, at det ikke er muligt inden for en uændret ramme at øge bevillingerne til kultur, uddannelse og forskning ifølge den oprindelige plan, uden at virksomheden på andre prioriterede områder indskrænkes betydeligt. Hertil kommer, at til næste år påbegyndes forberedelsen af bygningen af Nordisk Kunst- og Kulturcenter i Nuuk på Grønland, som delvis bekostes af det nordiske budget. Det står derfor klart, at det fællesnordiske budget i den kommende tid vil være til megen debat, og i den forbindelse må vi vurdere forskellige alternativer, både vedrørende budgettets omfang og fordeling.

På Nordisk Råds session i Oslo for et år siden sagde Sveriges statsminister, Carl Bildt, at det var på tide at undersøge, om der ikke var projekter, som kunne løses bedre og billigere nordisk end nationalt. Jeg ville gå endnu længere og foreslå, at vi undersøger mulighederne for at sammenlægge nationale institutioner og oprette nordiske i stedet. Dette har fået større betydning nu, hvor EØS er trådt i kraft, fordi det medfører større konkurrence fra Europa til institutioner i Norden. Det er godt nok positivt, men vi må alligevel tage os i agt for, at de nordiske lande ikke udkonkurreres. Hvis vi vil have indflydelse på driften og nyde godt af nærværelsen af forskellige institutioner, som beskæftiger sig med service til erhvervslivet og forskellige forsknings- og uddannelsesinstitutioner, kan det inden for Norden blive nødvendigt at sammenlægge samsvarende institutioner eller udvide deres indbyrdes samarbejde og arbejdsfordeling betydeligt, for ellers kunne mange vigtige virksomheder inden for disse områder komme til kort i konkurrencen med institutioner uden for Norden til ulempe for dem, som har behov for at benytte sig af deres ekspertise. Derfor vil jeg opfordre til, at man undersøger mulighederne for en anden ar-

bejdsfordeling på alle de arbejdsområder, hvor noget sådant vil være en fordel. Dette spiller en større rolle end mange forestiller sig, for det drejer sig om jobmuligheder og service over for borgerne, teknisk kompetence i landene og på længere sigt om lavere udgifter. Herigennem ville vi kunne fornye og udvide det nordiske samarbejde.

En af de vigtigste målsætninger for samarbejdet på kultur- og uddannelsesområdet er at nå ud til de unge. Ved Nordisk Råds session i 1995 stiles mod at fremlægge et ministerrådsforslag om børne- og ungdomspolitik. Skolen er det mest effektive middel i bestræbelserne på at nå ud til børn og unge. Derfor lægges der vægt på at styrke forbindelsen mellem skole og kulturel virksomhed med det formål at præsentere nordisk kunst og kultur for de unge i Norden.

Fremmedfjendtlighed og racisme er desværre på det sidste dukket op i både de nordiske lande og på kontinentet. På Nordisk Råds session i Mariehamn blev der vedtaget en rekommandation til Nordisk Ministerråd om at nedsætte en arbejdsgruppe, som skulle fremlægge forslag om gennemførelse af en nordisk kampagne under slagordet "Norden mod fremmedfjendtlighed". Forslagene om indsatser og budget for en sådan kampagne, som det er meningen at påbegynde i slutningen af året, vil foreligge den 1. juli i år, og den vil blive koordineret med en tilsvarende kampagne, som Europarådet planlægger i 1995. Gennemførelsen vil komme til at ske i samarbejde med Nordisk Råd, og vi håber alle, at denne kampagne vil bidrage til mere forståelse og velvilje over for udlændinge og mennesker af andre racer end vor egen.

Nordisk Kulturfond har en nøgleposition i styrkelsen af det nordiske kulturelle samarbejde, ikke mindst på græsrodsniveau. I år er fonden blevet tildelt en betydelig større budgetandel, og det gør det muligt for fonden at bevilge penge til større projekter ud over de traditionelle stipendier.

Bevillingerne til film- og tv-området blev betydeligt forøget i år. Den nordiske film- og tv-fond drives i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nordiske landes filminstitutter. Den blev oprettet i 1990 for en forsøgsperiode på 5 år, og det er nu blevet besluttet at fortsætte virksomheden, forudsat at de øvrige samarbejdspartnere er villige til det. Der er meget hård konkurrence internationalt inden for spillefilmproduktionen, men i Norden er der tradition for en sådan produktion, som det er værd at støtte.

Når man ser på, hvor omfattende det nordiske samarbejde er, er det umuligt andet end at undre sig over, hvor lidt det i virkeligheden kendes blandt de nordiske borgere. For at samarbejdet får den respons blandt folk, som er nødvendig, må man i højere grad tilse, at der bliver sat et mere målrettet oplysningsarbejde i gang. Med det formål vil Nordisk Ministerråd i det kommende år påbegynde et forstærket og målrettet informationsarbejde. Der skal lægges særlig vægt på, at samarbejdet synliggøres. Det omfattende nordiske kulturfremstød, som i øjeblikket er i gang her i Stockholm, er et vigtigt led i dette arbejde, såvel som mange andre projekter, som vi prioriterer på kulturområdet.

Diskussionen om udvidet nordisk fjernsynssamarbejde fortsætter, og sagen har været til behandling hos kulturministrene og de nordiske tv-selskaber. Kulturministrene har for nogle dage siden fremlagt en mellemrapport til statsministrene om mulighederne for øget nabolandsspredning af nationale tv-programmer i Norden samt om mulighederne for øget nordisk tv-programssamarbejde og programudveksling. Det bedste ville være, hvis resultatet blev et øget tilbud af nordiske tv-programmer over hele Norden, inklusive Vestnorden, og at der ville blive taget hensyn til minoritetsgrupper i Norden. De tekniske forudsætninger er nu skabt for direkte transmissioner mellem de vestnordiske lande og det øvrige Norden, og dette vil specielt blive undersøgt i det kommende år. Det er vigtigt at løse problemet om ophavsretten. Regeringerne hverken vil eller kan dog gribe ind i de overenskomster, som er i kraft om ophavsretten til tv-programmer, men jeg påpeger betydningen af, at der tages hensyn til de små seergrupper ved aftaler mellem tv-selskaber og indehavere af ophavsret. Udgiftssiden ved tv-transmissioner til udkantområderne må undersøges, for behovet for at styrke den nordiske identitet hos befolkningerne dér er magtpåliggende.

Der åbnes for nye metoder til bl.a. sprogundervisning med det datanet, som alle skoler i Norden snart kan tilkobles, og som var et af de højt prioriterede områder inden for uddannelsessamarbejdet sidste år.

Med den øgede tilknytning til Europa, både inden for EØS og med direkte medlemskab af EU, åbnes der for yderligere muligheder for videnskabs- og forskningssamarbejde på internationalt plan. Til trods herfor er det yderst vigtigt at styrke nordisk forskningssamarbejde og forskeruddannelse og indrette begge dele efter det reelle behov samt at skabe et nordisk forskningsfællesskab. Der bør også stiles mod at indføre en kvalitetsvurdering inden for forskningsvirksomheden, og vi vil komme til at udnytte det nordiske samarbejde til at udvikle rentable metoder på området.

Samarbejdet på miljøområdet hører til de prioriterede opgaver i det nordiske samarbejde. På denne session fremlægges et ministerrådsforslag om en nordisk miljøstrategi for årene 1994-1996, som har til formål at bidrage til en bæredygtig udvikling og biologisk mangfoldighed. Fra islandsk side vil hovedvægten på miljøområdet blive lagt på implementeringen af miljøstrategien, og desuden lægger vi stor vægt på at styrke det nordiske samarbejde om miljøbeskyttelse i de nordlige områder.

Det er meget vigtigt gennem fællesnordiske indsatser at arbejde internationalt for beskyttelse af havet. Det er livsvigtigt for os at gøre alt, hvad der står i vores magt for at hindre dumpning af radioaktivt affald og vanskeligt nedbrydelige organiske materialer i havet. Desuden må havforureningen fra land mindskes mest muligt, idet den i øjeblikket udgør 70-80% af den samlede forurening af havet. Grundholdningen til disse spørgsmål er den samme i de nordiske lande, og derfor må vi stå sammen om udfærdigelsen af forslag og om behandlingen af sager i de internationale sammenhænge, hvor miljøspørgsmålet er på dagsordenen. Forøget dumpning af radioaktivt affald i havet fra oparbejdning anlæg indebærer en betydelig

trussel for udnyttelse af de levende ressourcer i Nordatlanten, og de nordiske lande må stå sammen mod alle planer om yderligere forøgelse af oparbejdning af radioaktivt affald.

Blandt satsningerne i år er et øget samarbejde med de baltiske lande og Rusland om at løse de faretruende miljøproblemer, de står overfor, især på Kolahalvøen og i Barentsområdet. Det nordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, spiller en betydningsfuld rolle i denne sammenhæng.

Statsministrene lægger stor vægt på samarbejdet med de nordiske landes nærområder. De resultater, som foreligger om det nordiske samarbejde med de baltiske lande, tyder på, at det gennemgående har ført til gode resultater. Det kommende år træffes der beslutning om fortsatte indsatser i Nordens nærområder. Det baltiske investeringsprogram udløber i 1995, hvorefter en evaluering vil finde sted, og derefter tages der stilling til en eventuel fortsættelse.

Det er vigtigt, at samarbejdet med Nordens nærområder også omfatter de nordlige områder. Sidste sommer holdt Nordisk Råd en international parlamentarikerkonference i Reykjavík om Arktis, og den vedtog en resolution, hvori der bl.a. blev lagt vægt på nødvendigheden af at beskytte det arktiske område mod forurening og den fare, som stammer fra atomkraft. Desuden blev der lagt vægt på urbefolkningens situation i det arktiske område.

De folk, som bor i de nordlige regioner, har ofte sammenfaldende interesser. Miljøbeskyttelse er et nærliggende eksempel herpå. Ministerrådet vil i løbet af året påbegynde en kortlægning af problemerne for miljøet i Arktis som en del af et større projekt, som i realiteten er en evaluering af situationen på miljøområdet i de nordiske lande. Forureningsulykker i de nordlige havområder kan få katastrofale følger for økologien i hele Atlanterhavet, og blot mistanke om radioaktiv forurening af havområderne kan ødelægge mulighederne for afsætning af vore fiskeriprodukter.

Men der er andet end miljøspørgsmål, som der er grund til specielt at henlede opmærksomheden på vedrørende samarbejdet i det arktiske område. Her tænkes ikke mindst på urbefolkningernes situation. I december 1994 påbegyndes det tiår, som af FN er udnævnt til urbefolkningernes millennium.

Inden for Rovaniemiprocessen i Barentsområdet og vidt og bredt internationalt arbejdes der med arktiske spørgsmål. Jeg lægger vægt på, at ministerrådet kan bidrage til en fornuftig arbejdsfordeling og politik inden for det internationale samarbejde, som finder sted, foruden deltagelse i projekter.

Fiskerisektoren er den vigtigste næringsvej i Island og alle de vestnordiske lande, ligesom i mange andre områder i Norden. I Island glæder vi os især over, at dette område er blevet prioriteret under evalueringen af det nordiske samarbejde. Vi lægger derfor vægt på en fortsættelse af dette samarbejde, som det foreligger i samarbejdsprogrammet for fiskeriområdet. I de nordiske lande sker der nu omfattende ændringer i driftsforudsætningerne for fiskerinæringen, både på grund af EØS-aftalen og på grund af påtænkt EU-medlemskab. Det er derfor nødvendigt med løbende

samråd og informationsudveksling med hensyn til følgerne af EU-medlemskab for de lande, som ikke påtænker medlemskab. Jeg ser gerne, at vi i fællesskab foretager en undersøgelse af følgerne af medlemskabsaftaler for fiskerisektoren. Sådanne analyser for andre erhvervsgrøene kunne uden tvivl også være gavnlige.

På internationalt plan tales der i forskellige sammenhænge om beskatning af fiskestammer og andre levende naturressourcer, men ikke altid med tilstrækkelig baggrundsviden. For de nordiske lande er en bæredygtig beskatning af fiskeristammerne og andre naturressourcer af livsvigtig betydning. Derfor betyder det meget at sikre, at kendsgerningerne er tilstrækkelig belyste, når disse spørgsmål diskuteres. De nordiske fiskerieringens repræsentanter må tages med ind i dette arbejde og må styrke deres indbyrdes samarbejde, for på længere sigt har de de samme interesser at varetage. Derfor må vi også i fællesskab arbejde for en aftale inden for FN om dybhavsfiskeri.

Det vigtigste mål for de sidste 40 års nordiske samarbejde har været at give borgerne mulighed for at færdes frit inden for Norden, flytte, studere og arbejde dér. Det arbejde er endnu ikke afsluttet, skønt vi har opnået gode resultater på forskellige områder. På Nordisk Råds session i Oslo for et år siden talte Carl Bildt om nødvendigheden af at fjerne de hindringer, der endnu stod i vejen for, at nordiske borgere kan skifte bopæl og arbejde andre steder i Norden end i deres hjemland. I juli 1993 overdrog statsministrene det siden til Niels G. Åsling, fhv. industriminister i Sverige, at undersøge, hvilke hindringer endnu stod i vejen. Af den rapport, han afgav i november i fjor, fremgår det, at de nordiske borgere, som rejser eller flytter mellem de nordiske lande, ikke til fulde nyder samme rettigheder som landets egne statsborgere, og i øjeblikket arbejdes der på en ophævelse af disse hindringer. Åsling fremkom i sin rapport med det bemærkelsesværdige forslag, at de nordiske lande indgik en formel aftale om at forbyde forskelsbehandling mellem landets egne og tilflyttede nordiske borgere, og man er nu ved at undersøge, om der er juridiske forudsætninger for at føre disse ideer ud i livet. Jeg ville anse det som meget positivt, hvis det ville være muligt at tage skridt til at forbyde forskelsbehandling af nordiske borgere på grund af nationalitet, på samme måde som EU har vedtaget et sådant forbud i forhold til unionens borgere.

Det samarbejdsområde, som hovedsagelig henvender sig til de nordiske landes borgere, omfatter arbejdsmarked, arbejdsmiljø, social- og sundhedspolitik samt forbrugerpolitik. Der har været foretaget nedskæringer på budgettet til disse områder i overensstemmelse med de besluttede omprioriteringer. Det skal dog ikke hindre opnåelsen af de grundlæggende mål om, at nordiske borgere på flest mulige områder kan betragte sig som hjemmehørende alle vegne i Norden. De opnåede resultater skete ikke automatisk, men fordi der blev sat nogle politiske mål, som førte til en beslutningsproces, og dette arbejde må fortsættes.

I de forløbne halvår er forskellige slags regionalt samarbejde inden for Europa udvidet, men i Norden har det været i vækst gennem flere år. I disse tider med samarbejde og integration i Europa er det på sin plads, at

ministerrådet især overvejer mulighederne for en videreudvikling af det regionale samarbejde udadtil.

I det udkast, som foreligger om et nordisk samarbejdsprogram på det regionalpolitiske område 1995-1999, tales der om videreudvikling af det regionale samarbejde mellem de nordiske lande, mellem dem og EU og med nærliggende områder i øst. Man har drøftet et forslag om, at der påbegyndtes et regionalt samarbejde mellem Island, Færøerne, Grønland og Nordnorge. Island går ind for ideen, og vi ser helst, at de flest mulige norske kystegne tilknyttes de vestnordiske lande i et nyt samarbejde. I overensstemmelse med førnævnte udkast fra ministerrådet påtænkes desuden meget snart et samarbejde mellem dette område og nærliggende områder som Skotland og omkringliggende øer. Det er meningen, at det udelukkende skal være et projektbaseret samarbejde.

Der arbejdes i øjeblikket på et nordisk energiforskningsprogram efter 1995, og vi anser det for betydningsfuldt at fortsætte dette arbejde.

Nordisk Industrifond bekostes af det nordiske budget, de enkelte landes statsbudgetter og erhvervslivet i Norden. Fondens budget er skåret noget ned, men samtidig stiles der mod øget deltagelse fra erhvervslivet. Vi lægger vægt på fondens betydning og på, at den følger princippet om at prioritere højteknologisk udvikling på områder, hvor der findes forudsætninger for industriudvikling, hvilket ikke mindst gør sig gældende på levnedsmiddelområdet.

Den Nordiske Investeringsbank og flere institutioner, som er knyttet til den, er af stor betydning for de nordiske landes erhvervsliv. Den er en stærk institution, som stadig ekspanderer og søger udfordringer på nye områder. Nordisk Projekteksporthold spiller også en betydningsfuld rolle. Det er ikke mindst på disse områder, at de nordiske lande i fællesskab kan sikre grundlaget for næringslivets økonomiske udvikling, og det må fortsættes.

Hr. præsident! Her er der blevet gjort rede for mange forskellige af det nordiske samarbejdes prioriterede områder, selv om alt langt fra er talt op. Hovedopgaven er nu at forankre det samarbejde, som vi er blevet enige om at prioritere. Det er den eneste måde, hvorpå vi kan vise vores vilje i handling, for ellers ebber det nordiske samarbejde ud i endeløse spekulationer over, hvad det skal dreje sig om.

I Island er det vor oprigtige vilje at styrke det nordiske samarbejde, så der fortsat kan være et effektivt forum for et nært samråd og for tilrettelæggelse af en politisk linje på de områder, hvor vi har fælles interesser. Den vilje har alle de nordiske landes regeringer tilfælles, og den vilje deler vi uden tvivl med medlemmerne af Nordisk Råd.

I det kommende arbejdsår må de nordiske lande hver for sig, i fællesskab og internationalt tage initiativ til skridt, som sikrer grundlaget for den økonomiske udvikling, og som tager fat på arbejdsløshedsproblemet. Foruden denne betydningsfulde opgave vil jeg nævne to ting, som efter min mening især vil komme til at præge det nordiske samarbejde det kommende år: For det første vil spørgsmålet om Finlands, Norges og Sveriges medlemskab af Europa Unionen komme til at sætte sit præg på nordisk

samarbejde, ikke mindst mangesidigt uformelt samarbejde og diskussioner. Fra finsk, norsk og svensk side har man tilkendegivet, at man har til hensigt at forudbyde det nordiske samarbejde, selv som medlemmer af EU.

For det andet må det sikres, at de mangeartede samarbejdsprojekter, som nu er i gang, fører til resultater, og at disse resultater bliver så synlige som muligt. Der blev længe talt om det nødvendige i at gøre Norden til et hjemmemarked, og med EØS-aftalen er det nu endelig blevet en realitet, selv om det er sket på en anden måde end oprindeligt planlagt. Nu må vi sætte os det mål, at borgerne i Norden kan betragte sig selv som hjemmehørende, hvor i Norden de end er bosat. På den måde kan vi give nordisk samarbejde den særstilling, som er nødvendig for at vedligeholde et effektivt arbejde i dette forum, og på sessionen i Reykjavík om et år vil det vise sig, om det har båret frugt.

Presidenten meddelade att debatten med anledning av Dokument 3: statsministrarnas redogörelse äger rum vid generaldebatten under rådets andra möte och i samband med budgetutskottets behandling av C 2-dokumentet och Dokument 3 under rådets fjärde möte.

Mötet avslutades kl. 12.50.

Protokoll

Andra mötet

Tisdagen den 8 mars 1994 kl. 10.00 - 18.10

Onsdagen den 9 mars 1994 kl. 10.00 - 11.50

Presidenter (tisdag): Jan P. Syse (1-2), Sten Andersson (3-5), Halldór Ásgrímsson (5), Ilkka Suominen (5), Dorte Bennedsen (5), Berit Brørby Larsen (5) och Hjørleifur Guttormsson (5).

Presidenter (onsdag): Geir H. Haarde (5) och Ilkka Suominen (5)

Dagordning

1. Val av Nordiska rådets president och presidium
2. Tal av den nyvalde presidenten för Nordiska rådet
3. Fastställande av saklista, utsändning av sakmaterial och bemyndigande för utskotten
4. Regler för sessionens genomförande (Dokument 2) samt information om voteringsförfarande
5. Generaldebatt
 - C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet
 - C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
 - Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium
 - Dokument 3: Statsministrarnas redogörelse

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att för denna dag Peter Angelsen ersatts av Anne Enger Lahnstein, Siri Frost Sterri ersatts av Kaci Kullmann Five samt att Tarja Kautto ersatts av Paavo Lipponen

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Val av Nordiska rådets president och presidium

Enligt § 34 i Nordiska rådets arbetsordning bereder valkommittén val av rådets förtroendeposter som beslutas av plenarförsamlingen. Efter förslag av de nationella delegationerna och partigrupperna föreslår valkommittén

för plenarförsamlingen att till president väljes Sten Andersson (s), Sverige, och till övriga medlemmar av presidiet: Anker Jørgensen (S) och Knud Enggaard (V), Danmark; Mats Nyby (SDP) och Ilkka Suominen (Kok.), Finland; Geir H. Haarde (Sj), Halldór Ásgrímsson (F) och Hjörleifur Guttormsson (Ab), Island; Berit Brørby Larsen (A) och Jan P. Syse (H), Norge samt Elver Jonsson (fp), Sverige.

Valkommitténs förslag *bifölls*.

2

Tal av den nyvalde presidenten för Nordiska rådet

Sten Andersson (s): Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Mot all ordning och mot alla regler skall jag börja med att efterkomma en anmaning från den avgående presidenten. Han har bett mig att, till vägledning för de debattörer som skall delta i den kommande debatten, berätta en historia, som handlar om tidsbegränsning.

Vid ett partimöte här i riksdagshuset hade vi ont om tid. En av talarna var den förre, mycket populära, finansministern Gunnar Sträng, som alltid talade väldigt länge. Jag sade till honom: Kom ihåg, Gunnar, att du har en halvtimme på dig, men inte mer. Han gick med på detta. Men för honom var en halvtimme såsom en inandning.

Gunnar Sträng steg upp i talarstolen och talade i 56 minuter. Efteråt flög jag på honom och frågade: Vet landets finansminister hur många minuter det går på en halvtimme? 56, svarade Gunnar Sträng.

Det är inte meningen att ni skall följa detta exempel.

På det nyvalda presidiets vägnar ber jag att få tacka för det förtroende som rådet har visat oss. Vi kommer självfallet att göra vårt bästa för att föra det nordiska samarbetet vidare.

Jag vill också på presidiets och hela rådets vägnar tacka vår avgående president Jan P. Syse för hans utan överdrift eminenta presidentskap. Med energi, klokhet och humor har han lett vårt arbete under det gångna året. Ett stort tack Jan P. Syse för värdefulla och bestående insatser!

Jag hälsar alla sessionsdeltagare, rådets valda medlemmar, regeringarnas representanter, inbjudna gäster, våra sakkunniga och medarbetare, ungdomspolitikerna och representanterna för pressen och övriga media hjärtligt välkomna till Sverige och till Stockholm. Ett omfattande kulturprogram, kallat "Norden i Stockholm", ger vår huvudstad en särskild prägel av den nordiska mångfalden och särarten under dessa dagar. Det är vi stolta och glada över.

Ett intensivt och spännande år i det nordiska samarbetet ligger bakom oss. Ett minst lika spännande och krävande år ligger framför oss.

De nu förhoppningsvis inom några få timmar lyckosamt avslutade medlemskapsförhandlingarna med den Europeiska unionen ger det nordiska samarbetet en helt ny dimension. Vilken form de nordiska ländernas

anknytning till EU än får, blir det nordiska samarbetet viktigare än någonsin.

Mycket av det som genom åren stannat vid krav i högstämda tal är vi nu tvingade att förverkliga. Viktigare ändå är att den nordiska samsyn som föreligger på många väsentliga politiska sakområden hävdar vi bättre tillsammans än om varje land agerar på egen hand. Om detta är regeringar och parlamentariker säkert ense. Men uppfattningarna tycks gå något i sär beträffande Nordiska rådets framtida roll i ett vidare Europasammanhang.

I det s.k. C 2-dokumentet, där ministerrådet redovisar sina planer för det nordiska samarbetet, tycks regeringarna vilja begränsa rådets möjligheter till inflytande på traditionella samarbetsområden, utan att man är tvingad till detta av vare sig EES-avtalet eller EU-medlemskap. I stället förordar ministerrådet att alltmer av detta samarbete sker via så kallade informella nätverk.

Ett sådant förfarande är försvarligt och begripligt beträffande ärenden som kräver en snabb behandling. I dessa fall är naturligtvis Nordiska rådets organisation alltför omständlig och tidskrävande, som den nu ser ut.

Däremot är det, inte minst från demokratiska utgångspunkter, oförsvarligt att undandra parlamentarikerna i Nordiska rådet ett reellt inflytande på frågor med europeisk dimension av mer långsiktig programmatisk karaktär.

Beslutsgången inom EU i stora övergripande frågor till exempel sysselsättningspolitik, konsumentpolitik, miljöpolitik och koncernfackligt samarbete är inte snabbare än att vi i Nordiska rådet hinner diskutera frågorna och låta en gemensam nordisk hållning eller, där en sådan inte visar sig möjlig, nordiska partigrupsständpunkter kristalliseras fram och föras vidare på europeisk nivå.

Att överföra dessa frågor till informella nätverk, med begränsad möjlighet till parlamentarisk kontroll och insyn, vore att förvärpa det demokratiska underskott som redan finns i EES- och EU-sammanhang.

Ett övertygande exempel på riktigheten i mitt resonemang är vad som hänt på det sysselsättningspolitiska området. Genom ett fruktbarande växelspel mellan partiledningar och partigrupper inom Nordiska rådet har det vuxitt fram ett nordiskt sysselsättningspolitiskt program, som förts ut till debatt också i EU-länderna och där väckt stort och positivt intresse.

Det programarbetet kan bidra till att vi med gemensamma europeiska ansträngningar kan komma till rätta med vår tids värsta inrikespolitiska gissel: den högsta arbetslösheten sedan 30-talet.

På det miljöpolitiska området står vi inför gigantiska uppgifter. Hoten mot Östersjön, den bristande säkerheten i kärnkraftverken i Baltikum och Ryssland, samt atomsoporna som dumpats i Barentsområdet, är exempel på miljöpolitiska uppgifter, som också de kräver gemensamma europeiska ansträngningar.

Den nordiska samsyn som finns på det miljöpolitiska området är en god grund för ett nordiskt miljöpolitiskt programarbete med ett europeiskt perspektiv. Det finns många fler politiska sakområden som lämpar sig för ett liknande nordiskt samarbete.

Nordiska rådet har i drygt 40 år varit ett unikt diskussionsforum för parlamentariker och ministrar, och frånvaron av överstatlighet gör att samarbetet av utomstående inte kan betraktas som någon blockbildning. Det vore djupt olyckligt om vi skulle krympa basen för det nordiska samarbetet på det sätt som antyds i ministerrådets planer.

Slutsatsen är given. Just därför att det nordiska samarbetet har blivit viktigare än någonsin tidigare, bör det så långt som möjligt drivas innanför det Nordiska rådets ram. Därom råder det en bred enighet bland de nordiska parlamentarikerna - oavsett partitillhörighet. Vid mötet i går med statsministrarna visade det sig, glädjande nog, att de har tagit positiva intryck av denna parlamentariska enighet.

Sten Andersson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

3

Fastställande av saklista för sessionen, utsändning av sakmaterial och bemyndigande för utskotteten

Presidenten hade föreslagit, att plenarförsamlingen fastställer saklistan för sessionen i enlighet med det utdelade tryckta förslaget med *tillägg* av medlemsförslag A 1068/b om ökning av den nordiska budgeten, utskottsförslag A 1070/j om samisk representation i Nordiska rådet, ministerrådsförslag B 143/e om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringsslån (PIL) och ändring av bankens stadgar samt frågorna 11 - 34. Från saklistan *borttages* medlemsförslag A 1067/e om initiativ för ökad sysselsättning.

Presidenten föreslår vidare att de förslag som är utsända senare än två veckor före sessionens början kan behandlas av rådet och att rådet ger utskotten bemyndigande att lägga till handlingarna sådana meddelanden som inte har upptagits på saklistan för sessionen eller som inte har slutbehandlats på sessionen.

Presidentens förslag *bifölls*.

4

**Regler för sessionens genomförande (Dokument 2)
samt information om voteringsförfarande**

Presidiet hade i Dokument 2 föreslagit vissa regler för sessionens genomförande angående tidsbegränsningar för rådsmedlemmarnas talerätt, replikskiftet samt frågeinstitutet. Information om voteringsförfarande hade även utdelats till rådsmedlemmarna i salen.

Presidiets förslag bifölls.

Presidenten meddelade, att presidiet hade beslutat bevilja en representant för Ungdomens Nordiska råd och en gemensam representant för de tre nordiska sametingen talerätt i samband med generaldebatten.

5

Generaldebatt:

**Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1);
Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2); Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1);
Statsministrarnas redogörelse (Dokument 3)**

Syse (H): Hr. president! Ærede rådsmedlemmer! Det siste året har vært et særdeles vitalt og spennende år i nordisk samarbeid, preget av fornying og nyorientering. Vårt engasjement internasjonalt i Baltikum, i Arktis og i Europa har ført til en vitamininnsprøyting for Nordisk Råd. Dette understreker noe vi alle vet - eller burde vite - at det som virkelig angår de nordiske lands interne liv og felles liv er i disse dager nettopp det som skjer utenfor våre grenser.

Det aktive formannskap har blitt et nøkkelord også for nordisk samarbeid. Carl Bildts redegjørelse under sesjonen i Oslo i fjor startet opp det hele. Det var en viktig start. Det er klart at regjeringssiden gjennom sin arbeidsform har fordeler når det gjelder det aktive formannskapet. Det kan i en slik kombinert forsamling som Nordisk Råd lett oppstå en form for demokratisk underskudd, som det så populært kalles i EU - selv der må vi altså til Europa for å finne begrepene. Men parlamentarikerne har tatt opp utfordringen. Vi har foretatt en rekke omprioriteringer både i budsjett og når det gjelder arbeidsoppgaver. Vi har helt klart understreket fra Presidiets side at man vil motsette seg at tunge samarbeidsområder som økonomi, sysselsetting, infrastruktur, strukturpolitikk og miljø blir tatt ut av det formelle nordiske samarbeidet. Dette er viktig, for det ligger en risiko for parlamentarikerne i at regjeringene gjør sitt arbeid mer uformelt. Det kan bety at de folkevalgte mister innsyn i og muligheter for å øve inn-

flytelse på prosessen. Det vil kunne svekke den demokratiske prosessen i nordisk samarbeid. Det kan lett føre til at parlamentarikerne kommer på utsiden, og at det oppstår et demokratisk underskudd. Det må vi være på vakt overfor. Det kommer vi også til å være. Presidiet har meget klart gitt uttrykk for dette med full støtte fra formennene i partigruppene.

Nå må jeg samtidig si at statsministrene selv i sine erklæringer har lagt betydelig vekt på parlamentarisk aktive medvirkning. Dette vil nok gå bra, men vi må være på vakt. Gårsdagens møte mellom presidiet og statsministrene var meget vellykket i så henseende. Det tydet på at det budskap vi har kommet med tidligere, har nådd frem. Jeg har nå ett års erfaring med det aktive formannskap, både i egenskap av president og som motpart til regjeringssiden. Jeg har stor tro på at dette er en god vei å gå. Jeg mener det kan være verdt å vurdere om effektiviteten av det aktive formannskapet ville bli større om vi i fremtiden søkte mot en ordning med samme formannskapsland, både for presidentskapet i Nordisk Råd og på regjeringssiden.

Jeg var meget godt fornøyd med den ansats som statsminister Bildt gjorde i sin redegjørelse i Oslo for ett år siden. Han pekte konkret på en lang rekke spørsmål som han ønsket å gjøre noe med i sin formannstid. Jeg var selv glad for at han på ny tok opp spørsmålet om det nordiske TV-samarbeidet via satellitt. Jeg er ikke like glad i dag. Nå ett år etter er det fortsatt like uavklart om vi får en sterkere satsing på nordisk TV-samarbeid. Det er blitt klart at om dette skal skje, skjer det uten regjeringens medvirkning. Det skjer i tilfelle på markedets vilkår, noe jeg ikke har noe imot, men jeg hadde kanskje ventet mer kraft og realisme fra de nordiske regjeringens side bak det initiativet som Carl Bildt tok på dette felt.

Men min skuffelse over dette skal ikke skygge for det meget positive i de mange initiativ som formannskapslandet Sverige har tatt i sin periode. Dette gjelder arbeidet med å gjøre Norden til hjemmemarked ved å ta bort hindringene ved reise, besøk eller arbeid i annet nordisk land. Det gjelder handlingsplanen for Østersjøen og euroarktisk region, nordisk energisamarbeid, miljøsamarbeid m.m. Dette er spørsmål som alle angår nordboere i deres hverdag, og som det er en forpliktelse for oss politikere, parlamentarikere og regjeringsmedlemmer å ta alvorlig. Det er ingen tvil om at Nordisk Råds viktigste oppgave det siste år har vært å være en felles arena for de sterke krefter som ønsker en ensartet nordisk holdning i forhold til EU. Den solide majoriteten i rådet ønsker fullt medlemskap for Finland, Norge og Sverige. Det er like klart at det vil være uheldig at disse landene eventuelt går forskjellige veier i det fremtidige samarbeidet i Europa. Men samtidig er det klart at vi må opprettholde det nordiske samarbeidet i Nordisk Råds form uansett hvilken tilknytning de enkelte land får til EU. Men jeg er altså overbevist om at det fremtidige nordiske samarbeidet vil få en helt annen styrke og slagkraft hvis vi velger samme tilknytning. Uansett må det nordiske samarbeidet opprettholdes. Vi har et ansvar for Island og det øvrige Vest-Norden, selv om resten av Norden skulle bli medlemmer av EU.

Selv om det er utenrikspolitiske spørsmål som først og fremst har gitt Rådet ny vitalitet, er også miljøspørsmålet i og omkring Norden av vital betydning. Nordisk Råds store arktiske konferanse i Reykjavík høsten 1993 viste hvor viktig det er at vi deltar i et samarbeid på dette området. Denne konferansen følges trolig opp i Canada neste år. Nordisk Råds kontakt med Baltikum og samarbeid med Baltikum har vært omfattende i året som er gått. Vi har opplevd en gledelig utvikling i disse landenes syn på samarbeidet seg imellom og med de nordiske land. Jeg har vært til stede på de tre sesjonene som baltisk forsamling har hatt, og jeg må si at det gleder mitt demokratiske hjerte å se hvor positivt de har utviklet dette samarbeidet. Jeg vil i den sammenheng også minne om de nordiske informasjonskontorene i Baltikum. De er blitt sentra for mye av den politiske utvikling i disse land. Jeg ser derimot med bekymring på de nye signaler som kommer fra Russland om tilbaketrekking av de gjenstående tropper i Estland og Latvia. De nordiske regjeringene skal vite at de har parlamentarisk støtte i arbeidet med å øve påtrykk for å sikre at de små nabolandene våre snarest mulig skal slippe å ha fremmede soldater på sin jord mot sin vilje.

La meg også si noen ord om budsjett og oppgaveprioriteringen i Nordisk Råd. Parlamentarikerne har jo alltid understreket verdien av nordisk kulturelt samarbeid, og har ønsket å prioritere dette. Men statsministerens målsetting er i sterkeste laget. Nå er det klart at budsjett-tallene ikke avspeiler fullt hva Nordisk Råd egentlig er opptatt av. Det ser man jo på debattene under sesjonene. Det er nettopp de spørsmål som jeg har nevnt, om miljø, sysselsetting, EU og Baltikum, som fanger interessen. Men samtidig reflekterer budsjettene veldig mye av det praktiske arbeidet som gjøres i det daglige. Fra parlamentarisk side har vi reagert på den mekaniske budsjettering som en prosentvis fordeling av midlene til enkelte områder vil innebære. Vi har også reagert på omleggingen og på manglende konsekvensanalyser for andre områder. Dette er særdeles viktig og vil nok bli et stridsemne fremover. Men jeg vil igjen referere til møtet med statsministrene i går, hvor jeg følte at vi kom til enighet om et meget viktig punkt i og med at man vil løfte nærområdene opp på høyeste nivå innenfor det nordiske samarbeidet.

Budsjettproblemen øker år for år, fordi oppgavene også øker, særlig ser vi dette nettopp i samarbeidet med nærområdene. Vi har små nordiske midler til innsats overfor Baltikum, men det er mitt inntrykk at disse midlene blir meget effektivt brukt. Det er å håpe at denne løfting av nærområdene også vil reflekteres i budsjettene.

Jeg tror det nordiske samarbeidet vil spille en meget viktig rolle i tiden fremover, både for samarbeidet innenfor våre fem land og i høy grad også for hvordan disse fem land skal kunne opptre utad i et nytt regionenes Europa. Man må ikke glemme at det er regionenes Europa som også ligger bak dette, og at det er innebygd i EU-systemet at man kan ha en region à la den nordiske, som kan opptre aktivt. Derfor tror jeg at dette er det viktigste perspektivet for det nordiske samarbeidet på resten av 1990-tallet.

Jeg vil som avslutning på mitt innlegg minne om og få lov til å markere at vi i dag, 8. mars, feirer den internasjonale kvinnedagen. Det er en viktig dag både for kvinner og menn. Jeg vil minne om at vi i 1994 skal gjennomføre ett av de største nordiske arrangement noensinne, nemlig Nordisk Forum i Åbo 1.-6. august. Dette forum har som hovedmål å fremme arbeidet for likestilling i våre egne land og legge grunnlaget for nordisk innsats i internasjonal sammenheng. Arrangørene regner med 10.000 - 15.000 deltagere.

Jeg hadde den store glede å være president i Nordisk Råd og delta i det forrige Nordisk Forum i Oslo i 1988, og jeg har hatt mulighet til å gjøre meg kjent med forberedelsene til oppfølgingen i Åbo. Jeg er imponert over den innsatsvilje, kraft og fantasi som arrangementet skaper, og jeg ønsker oss selv og de som har det praktiske ansvaret for gjennomføringen av Nordisk Forum i Åbo, lykke til.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jan P. Syse og undertegnede har hatt våre oppgjør om EU-saken både på hjemmebanen og her i Nordisk Råd tidligere. Men sjøl om Presidiets talsmann nå var klar i sin EU-konklusjon, skal jeg la det temaet ligge, og forfølge en annen linje i det Jan P. Syse hadde i sitt innlegg, nemlig hvordan det nordiske samarbeidet skal fungere framover, og da tenker jeg særlig på omfanget av og innretningen på dette samarbeidet.

I plandokumentet C 2 omtaler Ministerrådet samarbeidets omfang, og skriver bl.a. at Nordens deltakelse i det indre marked vil minske behovet for nordisk samarbeid, og som det står: På visse områder kan derfor virksomheten reduseres eller helt opphøre. Så langt Ministerrådet. Men også Jan P. Syses eget parti, Høyre, har under behandlingen av stortingsmeldingen om nordisk samarbeid i Det norske storting gitt klart uttrykk for og gitt støtte til en ganske kjent uttalelse fra statsministrene fra Helsingfors-sesjonen, hvor det het at løsningen av en rekke spørsmål som angår de fire friheter og delvis også tilgrensende områder primært vil finne sin løsning i andre fora enn de nordiske.

Dette er nok dessverre en ganske korrekt prognose. Men det er lett å være generell, og det er lett å fortelle folk hva en skal prioritere. Så mitt spørsmål til Jan P. Syse er følgende: Hvilke områder av det tradisjonelle nordiske samarbeidet mener Presidiets talsmann nå kan reduseres eller helt opphøre, slik det også står i de dokumenter som ligger til grunn for denne debatten?

Syse (H): Først vil jeg gjerne takke Hjörleifur Guttormsson for at han også har bedt om ordet til replikk, så dette ikke bare ender opp som et av de vanlige norske innslag i plenarforsamlingsdebattene.

Jeg ble også overrasket over at det var mulig for Johan J. Jakobsen ikke å ville tale om EU - han skulle la det temaet ligge. Men likevel endte han

sin vane tro med nettopp å snakke om det. Og så blir dette en gjentakelse av debatten i Stortinget.

Jeg er selvfølgelig klar over at det i innstillingen fra Høyres side var referert til en uttalelse fra statsministrene i 1992, og jeg gjorde også i Stortinget oppmerksom på at det var en for kort versjon. Man burde ha brukt uttalelsen fra statsministrene i 1993, hvor man hadde kommet et langt skritt videre, ikke minst etter påtrykk fra parlamentarikerne.

Hvordan skal det nordiske samarbeidet virke fremover, når man sier at man skal minske behovet for nordisk samarbeid? Da må man sette det i sin rette sammenheng. Det er klart at vi har vært opptatt av å bygge ned handelshindringer. Når disse handelshindringer automatisk forsvinner gjennom EU, er det ingen grunn til å fortsette samarbeidet om oppgaver som er løst - hvis man vil ha et konkret svar på hva som skal skje.

Ellers mener jeg egentlig at jeg i mitt innlegg har gitt ganske klart uttrykk for hva vi nå skal konsentrere mye av oppmerksomheten om fremover. Og selv legger jeg særdeles stor vekt på at vi nå har løftet nærområdene opp på øverste plan i vårt samarbeid.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg går ut fra at det svaret vi nå fikk fra Jan P. Syse, var en innledning til et svar, og at det var mangel på tid som gjorde at han ikke svarte på det jeg egentlig spurte om. Og da vil jeg gjerne gi den håndsrekning til Presidiets talsmann å ta en ny replikk og gjenta spørsmålet, for Jan P. Syse berørte nå avslutningsvis en del av de områder som skal prioriteres, som det skal satses på. Men det var ikke det som var mitt spørsmål. Mitt spørsmål var følgende: Hvilke områder av det tradisjonelle nordiske samarbeid mener Presidiets talsmann er av en slik karakter og av så liten betydning at det ikke bare kan reduseres, men helt avvikles? Vi trenger ingen ny innledning til dette svaret. Jeg vil oppfordre Jan P. Syse på vegne av Presidiet til å gå konkret til verks og svare på det spørsmål som ble stilt.

Syse (H): President! Så må jeg da skuffe Johan J. Jakobsen igjen. Det var ikke tidsmangel som satte begrensning for mitt svar, jeg hadde masser av tid. Jeg mener egentlig at spørsmålet er meget klart besvart i den måte statsministrene la dette frem, nemlig at de områder hvor problemene er løst, der behøver man ikke fortsette å samarbeide. Det er det enkle svar. Jeg beklager at det er så enkelt, men slik er det.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Jeg er ikke helt sikker på, at jeg og Jan P. Syse kan mødes på den midtvej, han talte om i sit svar her - desværre - og jeg er nødt til at minde om, hvad der fremkom i Davíð Oddssons tale her i går, hvor han ganske tydeligt sagde, at "det ikke er muligt inden for en uændret ramme at øge bevillingerne til kultur, uddan-

nelse og forskning ifølge den oprindelige plan, uden at virksomheden på andre prioriterede områder indskrænkes betydeligt."

Dette er et citat fra den islandske statsministers tale her i går.

Jeg vil også påminde om, at situationen angående det nordiske budget jo er væsentlig anderledes, når vi ser på året 1995, end da vi behandlede det nordiske budget i fjor og havde et overskud på 32 MDKK til at fordele på de områder, som ellers ville være truffet af den alvorlige nedskæring og overførelse til kultur, uddannelse og forskning.

Jeg tror ikke, vi kan regne med, at vi har disse lette muligheder, når vi bestemmer budgettet for det kommende år, og det gælder sikkert begge dele, dvs. ministerrådet og Nordisk Råd, som gerne vil være bestemmende med hensyn til, hvilke områder vi satser på inden for en fastlagt ramme.

Syse (H): President! Det er helt rigtig at vi har uttrykt skepsis overfor statsministrenes oprinnelige opplegg. Nå har de vist seg ganske lydføre. Jeg må jo si at vi tidvis har måttet tale med høy stemme, men vi er kommet til en forståelse. Nå belyser det jo meget av virksomheten det som skjedde i en replikkveksling mellom Carl Bildt og meg, da jeg minnet ham om at han burde innse våre krav, for det var ikke så lenge siden han selv hadde vært parlamentariker, hvortil han repliserte: Du burde jo også ha en forståelse for regjeringenes krav, siden det ikke er så lenge siden du var statsminister!

Men vi møttes altså på midtveien, og jeg tror at vi har fått lagt et godt grunnlag.

Når det er snakk om utvidede rammer, mener jeg at man i det parlamentariske samarbeidet ikke bare må henfalle til krav om utvidede rammer. Det skjedde jo også en annen ting i forhold til statsminister- og regjeringssiden i fjor. Vi fikk en økt innflytelse på budsjettet. Vi kan i høy grad bestemme rammene selv, og så må vi da ta oss i nakken og gjøre det ubehagelige og vanskelige arbeidet nettopp å prioritere og forlange hvor midlene skal gå. Så dette er en tosidig sak, og disse kravene kan like gjerne rettes til oss parlamentarikere som til regjeringssiden. Hvis det skulle være snakk om utvidelse av budsjettet eller lignende, ville jeg tro at der hvor vi kan ha størst kost-nytte-verdi, få mest mulig ut av midlene, det er gjennom det arbeidet som vi nå har blitt enige om å prioritere overfor nærområdene. Men det er ikke dermed sagt at jeg vil gå med på noen generell budsjettutvidelse uten at man har hatt en meget nøye gjennomgang av hvordan vi bruker midlene i dag, og hvordan de kan brukes fremover.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Jeg er enig med Jan P. Syse i, at vi må fortsette det nordiske samarbejde, uafhængigt af hvilken tilknytning de nordiske lande får til Den Europæiske Union, og den sag vil jeg ikke selv tage op her.

Det nordiske samarbejde befinder sig jo på en korsvej. Der har hersket stor bekymring i Nordisk Råd over den kurs, som statsministrene bestemte

sig for for 2 år siden angående satsningsområderne i Nordisk Råds virke. Jeg må sige, at Jan P. Syse i sit virke som præsident for Nordisk Råd har taget disse spørgsmål op og har fremført partigruppernes og præsidiets synspunkter over for ministerrådet med beslutsomhed og personlig indsats. Dette blev også reflekteret her i hans tale. I fortsættelse heraf vil jeg gerne spørge Syse, om han kunne konkretisere, hvordan han vurderer mulighederne for at vinde gehør hos statsministrene og ministerrådet som helhed for at dæmme op for nedskæringerne på det, vi kalder de tunge områder, og også hvordan han vurderer mulighederne for at nå frem til en udvidet ramme for det nordiske budget.

Det er en vigtig sag for alle her i Nordisk Råd, vil jeg tro, og en betingelse for, at det nordiske samarbejde kan virke og dreje sig om væsentlige ting i vort samarbejde.

Syse (H): President! Det ville jo selvfølgelig være greit hvis statsminister Oddssons tale i går var å oppfatte som et tilbud til parlamentarikerne om mer penger. Vi ville jo gjerne få oppklart senere hen om dette er statsministrenes mening, og da tror jeg neppe at jeg ville si nei, men jeg ville samtidig kreve en nøye budsjettering og en nøye gjennomgang av våre virksomhetsområder. Det jeg er redd for, er at man bare løser problemer ved å legge ut nye midler uten å se på omfanget av det man tidligere har drevet med. Det betyr jo egentlig ikke slik Hjørleifur Guttormsson sier, at vi møtes på midtveien. Dette minner meg mer om at vi slår inn på den brede vei, mens jo mange av oss mener at den smale vei er den rette til målet.

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Vid Nordiska rådets senaste möte, i Mariehamn, sade Johan Jørgen Holst: Det är fråga om att använda det nordiska till att forma det europeiska. Jag tror att ett gemensamt samlat och kraftfullt nordiskt samarbete skulle kunna ge en utvidgning och fördjupning av det europeiska samarbetet till gagn för alla människor på den europeiska kontinenten. Jag bekänner mig till den livshållning som innebär solidaritet med människor även utanför min egen trängre krets.

Detta fångar både Nordens chans och Nordens ansvar i ett närmare europeiskt samarbete. I mer än 20 år har Danmark varit medlem av den europeiska gemenskapen, medan det övriga Norden stått utanför. Danmark har gjort förtjänstfulla insatser som brobyggare, men Öresund har trots detta delat Norden på ett onaturligt sätt.

I förra veckan blev förhandlingarna mellan EUs medlemsländer och Finland och Sverige klara. Vi följer med spänning och förväntan det vi hoppas är den lyckosamma slutfasen av de norska förhandlingarna. Så långt kan jag konstatera att EU-länderna visat stor förståelse för de nordiska ländernas särskilda behov och intressen. Det bådars gott för Norden och det bådars gott för den Europeiska unionen.

Nu har Norge, Finland och Sverige sin chans att bli medlemmar. Island garanteras ett nära samarbete genom EES-avtalet. Norden har därmed en

fantastisk möjlighet att återförenas i det europeiska politiska projektet. Norden ges en helt ny plattform för att vitalisera sitt eget samarbete. Visst finns det pessimister som befarar att det nordiska samarbetet kommer att tunnas ut. Jag delar inte den uppfattningen. Syskonkänslan blir inte mindre för att vi umgås med våra kusiner. Om den politiska viljan finns, är jag övertygad om att det europeiska samarbetet tvärtom kommer att stärka familjesammanhållningen. Ett Europasamarbete innebär många kontakter: det är förberedelser för ministerrådsmöten, parlamentssessioner, expertgrupper. Det blir då än viktigare att det nordiska samarbetet är en bas och en kraftkälla för att utveckla och förstärka nordiska idéer i en större gemenskap.

I samband med medlemskapsförhandlingarna har det förekommit en naturlig koncentration på vad vi själva kan få ut av medlemskapet. För alla som liksom Johan Jørgen Holst har en livshållning som innebär solidaritet med människor utanför den egna trängre kretsen är det europeiska samarbetet någonting mycket mer.

Den nordiska arbetarrörelsens olika delar har länge känt en tärande oro inför den växande arbetslösheten. Förmår inte demokratiska krafter besegra arbetslösheten, kommer arbetslösheten att besegra demokratin.

Vi kunde ha satt oss var och en för sig och utarbetat förslag och skrivit program. I stället valde vi att samarbeta. Vid mötet i Oslo för ett år sedan berättade jag om resultatet: arbetarrörelsens nordiska samlingskommittés förslag i rapporten "Sätt Europa i arbete!" Det är klassisk socialdemokratisk politik, formad efter nuets akuta behov, för att lägga grunden för morgondagens samhälle. Det handlar om att sätta människor i arbete, att investera i gemensamma projekt, att tro på politikens möjligheter att bidra till en socialt och ekologiskt bärkraftig tillväxt.

Vi insåg snabbt att ett gemensamt europeiskt agerande skulle bli mer verkningsfullt. Det är inte utan stolthet som jag nu, bara ett år senare, kan konstatera att detta program i väsentliga delar antagits och utvecklats av ledarna för de Europeiska socialdemokraternas parti. Det har också fått ett genomslag i EU-kommissionens vitbok.

I morse presenterade Nordens fackliga samorganisation för de nordiska statsministrarna uträkningar om arbetslöshetens kostnader. Totalt 300 miljarder svenska kronor kostar kontant ersättning till de arbetslösa, arbetsmarknadsåtgärder och skattebortfall för staten. Till detta skall läggas sociala och andra mer svårsmåttbara kostnader.

Ungdomens Nordiska råd skriver i sitt slutdokument: "Det viktigaste målet för den ekonomiska politiken är att skapa förutsättningar för arbete åt alla." Låt oss lyssna på Nordens ungdomar! Låt oss sätta kampen för jobben högst på dagordningen!

Jag vill peka på ytterligare ett område där förväntningarna på Norden i dag är stora. I dag är det den internationella kvinnodagen. Kvinnorna får genomgående sämre lön och den större delen av obetalt omsorgsarbete och är sämre representerade där politiska och ekonomiska beslut fattas. Jag möter ofta kvinnor från EU-länder som har stora förhoppningar på de nordiska länderna. De ser fram mot att vi blir medlemmar och aktivt kan

driva på. Nu kommer kvinnorna i Europa. Trots arbetslösheten ökar förvärvsfrekvensen bland kvinnor. Diskussionen i medlemsländerna och på gemenskapsnivå handlar också om barnomsorg, rätt till föräldraledighet och äldreomsorg.

När vi går in i Europasamarbetet har vi med oss erfarenheter från våra nordiska samhällen. De bygger på en ganska unik kombination av trygghet och förändring, välfärd och välstånd, gemensamma satsningar och enskilda initiativ. Det är förmågan att förena detta som har gjort de nordiska ländernas efterkrigshistoria så framgångsrik för oss alla både socialt och ekonomiskt.

Vi har mycket att tillföra gemenskapen. Men den som går in i ett samarbete enbart för att påverka förblir i någon mån enbart fattig. Utan impulser utifrån hade vi i Norden saknat alfabetet, de arabiska siffrorna, kristendomen, hjulet och datorn.

Väl EU-medlemmar står de nordiska länderna inför dagliga kontakter med såväl norditaliensk barnomsorg, tysk miljöpolitik, som fransk jordbrukspolitik. En del kommer vi att vilja efterlikna. Andra delar kommer att avskräcka. Men sammantaget innebär utbytet av idéer och problemlösningar att våra egna samhällen vitaliseras.

Inför ett vidgat europeiskt samarbete behövs Nordiska rådet mer än någonsin. Här kan folkvalda mötas regelbundet, oavsett vem som har regeringsmakten i det egna landet. Här kan vi diskutera och formulera ett samlat och kraftfullt nordiskt agerande till gagn för oss och för alla människor på den europeiska kontinenten. Rådet skall, som Sten Andersson talat om, inte vara en papperstiger. Det höver tändar. Och inte minst, det behöver ett hjärta. Ett hjärta för sysselsättning, miljö och fred. Och ett engagemang för hela Europa.

Om vi är beredda att anta dessa stora utmaningar, då kan vi med tillförsikt och entusiasm se fram emot att Norden blir mer europeisk, och att Europa blir mer nordiskt.

Bondevik (KrF): Hr. president! Norden står ved et historisk veiskille ved at tre land skal avgjøre om vi skal gå med i EU. Sosialdemokratiet har tradisjonelt stått for et aktivt nordisk internasjonalt engasjement. Nå fremstiller Ingvar Carlsson det slik som at et EU-medlemskap vil tjene dette. Jeg tror ikke det - heller tvert om, og la oss se på det i to relasjoner.

Først Norden i forhold til Europa: Revolusjonen i Øst-Europa har lagt grunnlaget for et mer enhetlig Europa. Det viktigste for trygging av fred og menneskerettigheter er nå at vi stabiliserer demokratiene i Øst-Europa. Demokratier går ikke til krig mot hverandre. Men disse landene vil ikke kunne bli medlemmer av EU på lang tid; de må veves inn i Europa gjennom en rekke andre internasjonale organer - KSSE, Europarådet, Partnerskap for fred osv. Det er en slik demokratisering og - skal vi si - europeisering vi trenger, ikke oppbygging av en union i Vest-Europa som lett kan bli en ny form for blokkdannelse.

Og så for det annet: De nordiske land har tradisjonelt stått for en aktiv politikk i solidaritet med den fattige verden. Vi har ofte tatt andre og mer u-landsvennlige standpunkter enn flere større vesteuropeiske land. Vi har i Norden koordinert våre synspunkter for eksempel i De forente nasjoner og gjerne vært en brobygger over til den tredje verden. Utviklingen av en politisk union i EU i henhold til Maastricht-traktaten betyr en felles utenrikspolitikk. EU skal mer og mer tale med en stemme, og vi vil som EU-medlemmer derfor bli bundet opp på en helt annen måte enn nå. Det kan redusere og ødelegge den frihet og den brobyggerrolle Norden har hatt i forhold til verdens fattige land.

Anser Ingvar Carlsson Norden og vårt internasjonale engasjement og vår internasjonale solidaritet å være tjent med en slik oppbinding?

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag noterade att Kjell Magne Bondevik begärde ordet innan jag hade börjat mitt anförande, och det kan möjligen förklara innehållet i hans inlägg.

Självfallet skall solidariteten med tredje världen bestå. Jag tycker att det är en grov underskattning av EU-länder att över huvud taget insinuera att man som EU-medlem inte skulle kunna vara solidarisk med tredje världen. Jag tycker att Holland är ett utomordentligt exempel på att man kan vara medlem i EU och ta ett mycket stort ansvar för den tredje världen.

Jag har självfallet som socialdemokrat också den ambitionen att vara med om att påverka den Europeiska unionen till att bli en öppen union. Vilken kraft kan vi därmed inte skapa i förhållande till om vi sitter för oss själva, isolerar oss i våra länder uppe i Norden och tror att vi på den vägen kan utöva ett inflytande. Det handlar naturligtvis inte bara om solidariteten med tredje världen, hur viktig den än är. Det handlar också om hur vi skall klara miljöfrågorna och den massarbetslöshet som nu sprider sig. Jag har inte någon större tilltro till den sorts inflytande som är ett inflytande över en tilltagande maktlöshet. Jag fruktar att om de politiska krafterna inte samordnar sig, kommer marknadens krafter att få ett allt större inflytande. Jag ser i förlängningen detta som en fara för hela demokratin.

Så till slut några ord om östra Europa. I dag är Polens och Ungerns utrikesministrar i Bryssel för att förhandla om ett medlemskap. Jag tillhör dem som vill verka för ett öppet EU även i det avseendet. Jag vill att EU skall fortsätta utvidgningen och visa en solidaritet med de länder som efter kommunistiskt förtryck nu kämpar för sin frihet, sitt oberoende och en social trygghet.

Bondevik (KrF): President! Når jeg bad om ordet ved begynnelsen av hr. Carlssons innlegg, var det fordi jeg trodde det var nok så forutsigbart hva hr. Carlsson kom til å si om Norden og EU, og det ble akkurat slik vi trodde. Jeg synes ikke det ble noe bedre av den grunn.

Vi skal vel alle, uansett standpunkt til EU, erkjenne at det blir spørsmål om en avveining mellom større frihet utenfor og innflytelse innenfor. Men

nå bad jeg Ingvar Carlsson konkret kommentere dette - og det vil jeg gjenta - i forhold til Nordens rolle til den tredje verden. Der vet vi at Norden faktisk har hatt en ganske stor innflytelse og slett ikke vært preget av maktesløshet, som Ingvar Carlsson nå fremstilte det. Dette vet vi bl.a. fra De forente nasjoner, hvor Norden samordner sine synspunkter og ofte har spilt en betydelig rolle som brobygger over til den tredje verden når det gjelder å få fram gode og mer u-landsvennlige og solidariske vedtak i De forente nasjoner. Det er ingen tvil om at i henhold til Maastricht-traktaten skal EU etter hvert tale med en stemme i utenrikspolitikken, og dermed vil den friheten og den brobyggerrollen som Norden har hatt, bli redusert og etter hvert borte.

Jeg synes kanskje at hr. Carlsson i sin iver for svensk og andre nordiske lands medlemskap i EU skulle være villig til å erkjenne at dette i hvert fall er et dilemma, erkjenne at de nordiske land ofte inntar andre og mer ulandsvennlige standpunkt enn de større nasjoner i Vest-Europa, og at den dagen vi skal tale med en stemme sammen med disse, bl.a. i FN og andre organer, så er den rolle Norden i dag spiller, langt på vei ødelagt.

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag tog Holland som exempel på ett EU-land som spelar en roll i Förenta nationerna. Jag skulle kunna ta ett ännu närmare exempel. Har Danmark spelat en mindre betydelsefull roll i Förenta nationerna än Norge, Sverige och Finland? Jag tror inte det. Jag vill, om Kjell Magne Bondevik upplever det som en nyansering från min sida, säga att det visst är så att man, om man går in i en större gemenskap, ibland får uppge en del av sin egen profilering. Men det skall vägas mot att man i den större församlingen kan få ett inflytande och därmed kan påverka utvecklingen.

Som Kjell Magne Bondevik säger har vi från de nordiska länderna kunnat påverka Förenta nationerna. Då borde det rimligen finnas ännu större möjligheter att påverka den Europeiska unionen. Jag tror inte att vi kan lösa framtidens problem, som handlar om fred, miljö och insatser mot arbetslöshet, genom att vi isolerar oss. Om Europa misslyckas med arbetslösheten och med miljöpolitiken och om spänningarna i Europa tilltar, tror jag att det i hög grad drabbar också de nordiska länderna. Den tid är förbi då man genom att bygga upp murar kunde skydda sig från ondskan i världen.

Chaffey (SV): President! En ting er vi i hvert fall enig om, og det er at spørsmålet om deltakelse i Den europeiske union sannsynligvis er det viktigste nordiske spørsmålet å diskutere for tiden.

Jeg har lyst til å ta tak i det med en litt annen innfallsvinkel. Nå er det et valg i Sverige i september, og det foreligger en mulighet for at det svenske sosialdemokratiet igjen er regjeringspartiet i Sverige, og samtidig eller like etterpå kommer det til å være en folkeavstemning om Den europeiske

union. Da kunne man tenke seg at partier sa at de ikke ville regjere dersom det ble et bestemt resultat, at partier som var for union, ikke ville regjere hvis det ble nei i folkeavstemning. I Norge har vi den situasjonen at Arbeiderpartiet har gjort det klart at de vil fortsette i regjering dersom det er et parlamentarisk grunnlag, selv om det blir nei i en folkeavstemning, og jeg går ut fra at situasjonen i Sverige er noe av den samme.

Spørsmålet mitt er da: Hvilke planer eller ideer har sosialdemokratiet for et intensivert nordisk samarbeid dersom ett eller flere nordiske land velger ikke å gå inn i Den europeiske union? Dersom det svenske folk var så ubeskjedent at det ikke hørte på Carl Bildt og Ingvar Carlsson, hva gjør man da med det nordiske samarbeidet? Fortsetter man som om man var medlemmer av Den europeiske union og harmoniserer politikken på alle områder, eller er man innstilt på å lytte til det resultatet som kommer, og bygge det nordiske samarbeidet på et annet grunnlag, og for eksempel - som Bondevik var inne på - tar sikte på å føre en mer selvstendig nordisk utenrikspolitikk i FN bl.a., uavhengig av det unionen kommer til å gjøre etter at Maastricht-avtalen har trådt i kraft?

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag vill gärna bekräfta att jag liksom det norska arbeiderpartiet ser det som självklart att ta ansvar i regeringsställning. Även om Sverige inte blir medlem av Europeiska unionen ser svensk socialdemokrati det som sitt ansvar att göra detta. Det är skillnaden mellan ett litet ytterflanksparti och ett stort folk rörelseparti. Ett stort folk rörelseparti som det norska arbeiderpartiet eller den svenska socialdemokratin kan inte ställa sig vid sidan av ett ansvar för sitt land, men de små ytterflankspartierna kan säga: Får vi inte som vi vill, går vi ut i öknen och väntar där.

Jag ser naturligtvis problem i att Norden blir delat efter folkomröstningarna. Jag skall inte spekulera i vilka kombinationer det kan handla om, men den gräns som vi har mellan EU-landet Danmark och övriga nordiska länder skulle vi då misslyckas med att utjämna. Jag är övertygad om att det skulle komma att försvåra det nordiska samarbetet, men det får inte omöjliggöra det.

Jag kan därför i dag inte säga exakt vilka åtgärder vi då skall vidta, men jag vill även i den situationen ha en konstruktiv inställning. Inför eventuella nya delningar i Norden måste vi göra det bästa möjliga och se till att det nordiska samarbetet på bästa sätt kan främja utvecklingen i våra respektive länder.

Chaffey (SV): President! I stedet for å svare på spørsmålet jeg stilte, gjør Ingvar Carlsson to ting: Han konstaterer for det første at det svenske sosialdemokratiet er villig til å styre uansett resultatet av en folkeavstemning om EU - og det var vi vel klar over fra før - og så slår han fast at det vil være svært vanskelig å styre hvis folket sier nei til medlemskap i Den europeiske union.

Men när socialdemokratiet har ambitioner om å styre uansett, skulle man vel forvente en noe klarere tanke om hva man vil gjøre sammen med de andre nordiske landene hvis det skulle bli et nei til Den europeiske union. Derfor vil jeg rett og slett gi Ingvar Carlsson en sjanse til å svare på det spørsmålet: Hva slags nordisk samarbeid ser han for seg dersom befolkningen for eksempel i Norge og Sverige sier nei til Den europeiske union? Vil man da ta sikte på å harmonisere politikken til unionen på alle områder uansett, eller vil man da lytte til det resultatet som kommer og føre en annen politikk enn den unionen fører?

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag tycker ibland att motståndarna till den Europeiska unionen gör det litet lätt för sig genom att ständigt utmåla de negativa följderna av ett medlemskap medan de mycket sällan själva diskuterar problemen med att stå utanför. Man begär nu att vi som är EU-anshängare skall redovisa inte bara problemen med medlemskap utan också problemen med att stå utanför. Jag tycker att det kanske är nejsägarnas huvuduppgift att klara ut den saken.

Eftersom jag nu har fått frågan vill jag ändå kommentera den. Jag tror till exempel att det blir betydligt svårare att under sådana förhållanden klara av miljöproblemen och miljösamarbetet, liksom också kampen mot arbetslösheten. Är vi medlemmar kan vi lägga upp en gemensam strategi inom en och samma politiska ram, nämligen inom den Europeiska unionen. Om ett eller fler länder står utanför måste vi träffa olika former av specialavtal. Det blir krångligare, kommer att ta längre tid och kan bli mindre effektivt, men vi får självfallet inte ge upp samarbetet. Vi måste försöka klara det utifrån de sämre förutsättningarna.

Jag tycker ändå att det huvudsakligen är motståndarna som borde börja precisera hur de tänker sig det nordiska samarbetet, om Norden splittras i olika delar. Vilka förslag har ni till att då lösa dessa problem? Det är ganska fantastiskt att kräva att ja-sidan skall redovisa både de problem som kan uppstå vid ett medlemskap och dessutom hur det skall bli om nejsägarna får som de vill, men det är på något sätt symtomatiskt för hela denna debatt. När vi närmar oss folkomröstningarna kommer ni inte riktigt lika lätt undan.

Claes Andersson (Vas.): Herr president. "Sätt Europa i arbete" är en mycket bra bok. Den kostar 69 svenska kronor och jag rekommenderar den åt alla. Ingvar Carlsson är en god talare och vi målar upp mycket fina visioner. Självt är jag kritisk till unionsmedlemskap och jag skulle vilja höra Ingvar Carlssons syn på arbetslösheten, speciellt när det gäller långtidsarbetslösheten, som har stigit oerhört snabbt, åtminstone i Finland och också i Sverige till följd av en ekonomisk politik som har prioriterat låg inflation, fasta växelkurser men som inte har prioriterat sysselsättningen. Tror Ingvar Carlsson att vi som medlemmar i den Europeiska unionen har kvar några nationella instrument att råda bot på speciellt långtidsarbets-

lösheten? Jag vet att arbetslösheten beror delvis på den felaktiga politiken och delvis är det en strukturarbetslöshet som beror på att automationen har gjort så att det blivit färre jobb. Det skulle vara intressant att höra Ingvar Carlssons uppriktiga åsikt.

Vi har ett alternativ; vi har ett EES-avtal. Det som är alarmerande är att det i en finsk tidning för ett par dagar sedan stod att EES-administrationen skall monteras ner redan innan folkomröstningarna. Beslut skall fattas om det här. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar också om detta för i så fall är det ett oerhört förakt för demokratin och folkviljan.

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag anser att EES-avtalet är oerhört värdefullt. Det ger våra respektive länder en ekonomisk trygghet, en trygghet för att man inte skall kunna diskriminera våra företag ekonomiskt. För det land som eventuellt säger nej till en folkomröstning är det som vi har överenskommit i EES-avtalet viktigt och skall ligga som grund för de fortsatta relationerna.

Jag vill också svara på frågan om de nationella instrumenten. De är fortsättningsvis oerhört viktiga. Vi tänker från den svenska socialdemokratin sida utveckla arbetsmarknadspolitiska åtgärder, utbildningen som en del i detta, arbetar för kompetenshöjning osv.

Men jag vill gärna inför Nordiska rådet dela med mig av mina erfarenheter som statsminister under slutet av 80-talet. Vi kunde då se hur arbetslösheten ökade på den europeiska kontinenten och även hur trycket på de nordiska länderna successivt ökade. Vi hade varje land för sig svårt att stå emot arbetslöshetstrycket.

Jag har efter noggrant funderande kommit fram till att om vi i framtiden skall klara inte minst långtidsarbetslösheten - avvärja det hotet mot demokratin - måste vi bygga upp en gemensam strategi över landgränserna. Det är också precis det som vi har gjort genom projektet "Sätt Europa i arbete". Vi har där försökt utforma en socialdemokratisk strategi för detta som vi aldrig skulle ha kunnat tillämpa om varje land gått fram för sig. Detta är ett av de för mig avgörande argumenten för att jag anser att Sverige nu bör ta steget att gå in som medlem i den Europeiska unionen.

Claes Andersson (Vas.): Herr president! Ingvar Carlsson är ordförande för ett arbetarparti som skall representera arbetarna väl och också de underprivilegierade i samhället. Jag är själv ordförande för ett mindre vänsterparti och åtminstone anser jag att man måste betrakta hela frågan om EU-medlemskap ur de människors synvinkel som jag vill och tror mig representera som politiker. Jag kan mycket väl inse att vissa grupper i samhället kan dra direkt nytta av ett medlemskap. Men är det verkligen också så att de underprivilegierade - glesbygdsmänniskor, de arbetslösa, de som inte har god utbildning, de som inte kan vara mobila och resa efter jobb och utbildning - enligt Ingvar Carlsson gynnas av ett medlemskap. Jag skulle vilja ha ett ärligt svar.

Ingvar Carlsson (s): Herr president! Jag menar, Claes Andersson, att medlemskap i den Europeiska unionen gynnar dem som man kallar de underprivilegerade. Vad är anledningen till detta? Jo, ingenting slår så hårt mot dem som finns på de nedre trappstegen i ett samhälle som arbetslöshet. Visserligen drabbar den moderna arbetslösheten i allt större utsträckning nu alla grupper, men allra hårdast slår den ändå mot de människor som bor i glesbygd och sådana som har relativt svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. De skador som arbetslöshet förorsakar går aldrig att i efterhand på ett anständigt sätt rätta till genom socialpolitik eller på annat sätt. Vi får inte säga att vi ger upp dessa grupper och säga att marknadskrafterna kan få härja fritt bland dem. Om vi bedriver en förnuftig nationell politik menar jag att medlemskapet i den Europeiska unionen ger möjligheter inte bara till ett anständigt liv för dessa grupper utan också är en förutsättning för att dessa grupper skall få ett anständigt liv.

Statsminister Bildt (m): Herr president! Det gångna året har varit ett märkesår för det nordiska samarbetet, och denna session är förvisso en märkessession i rådets historia. Jag utgår från att många av dagens debattörer förutom att diskutera den stora fråga som vi har att dryfta, Nordens roll i det europeiska samarbetet, också kommer att ägna sig åt att utvärdera det aktiva ordförandeskap som haft premiär under det gångna året.

Låt mig gärna säga att allt inte har uppnåtts. Aptiten växer också medan man äter, men när jag hör parlamentariker uttala farhågor för att alltför mycket har gjorts alltför snabbt och ibland t.o.m. alltför informellt uppfattar jag det snarare som en komplimang än som kritik. Jag har varit med tillräckligt länge i denna församling för att komma ihåg de år rådets huvudsakliga kritik mot statsministrar och regeringar var att intet eller i varje fall för litet gjordes och att detta lilla ofta gjordes mycket formellt. Om kritiken nu alltså är att alltför mycket har gjorts, om än kanske informellt, är det snarare en komplimang.

Men låt oss inte glömma att samarbetet även formellt under detta år har tagit betydelsefulla steg framåt. Vi har förändrat Helsingforsavtalet, vi har fått en redogörelse från statsministrarna, vi har börjat att förändra inriktningen av det konkreta samarbetet och vi har inte minst fört in utrikespolitiken som en formellt likaberättigad samarbets- och debattfråga i vår nordiska gemenskap. Det är betydelsefulla formella framsteg.

Men visst har vi också - och där har både den avgående och den tillträdande presidenten rätt - utvecklat det informella samarbetet. Låt mig gärna säga till den tillträdande presidenten att vi för inte så länge sedan hade en utrikesminister i Sverige, egentligen en mycket flink fyr, som var en hejare på informella kontakter och informellt beslutsfattande. Många av de framgångar som den där gamle utrikesministern uppnådde under den tiden uppnådde han just genom sin informalitet.

Låt mig också säga att innan vi börjar drömma alltför mycket om ett samarbete som bara är papper och paragrafer, och det europeiska samarbetet har enligt min mening snarast varit för mycket papper och paragra-

fer, bör vi värdesätta den informalitet som är det nordiska samarbetets kanske allra viktigaste styrka. Det är genom att vi är så nära varandra, genom att vi känner varandra och genom att vi har kontaktlinjerna så klara som vi informellt kan åstadkomma så mycket där andra behöver papper och paragrafer. Vi skall förvisso bygga ut det formella samarbetet, men låt oss också vara stolta över informaliteten och effektiviteten i det nordiska samarbetet.

Vi har gjort åtskilligt. Låt mig på det utrikespolitiska området bara kort nämna någonting vars betydelse jag tror att många har underskattat, nämligen att vi på statsministernivå har fattat beslut först att utrusta och sända ned en gemensam nordisk bataljon till Makedonien och därefter att sända en ytterligare gemensam nordisk bataljon till Bosnien. Det är ett nytt stort steg i det nordiska samarbetet. Det ger Norden profil och visar Nordens ansvar i ett fredsbevarande Europa och i världen. Det är något som leder vidare.

Statsministrarna gav i söndags utrikesministrarna i uppdrag att värdera våra möjligheter att gå vidare med en samverkan nu när det kanske kommer att krävas ytterligare insatser av oss nere i det f.d. Jugoslavien.

Men också när det gäller andra frågor har samarbetet gått framåt. Jag läser i tidningarna att det finns personer som tycker att det har satsats för mycket på kultur, utbildning och på forskning. Låt mig personligen säga att jag tror att det vore ett gravt misstag att inte göra den starka prioritering av kultur, utbildning och forskning som vi nu gör i nordisk samverkan. Det är i vår gemensamma kulturella identitet som kärnan i det nordiska och i den nordiska samhörigheten ligger. Det är i värandet och vidareutvecklandet av denna kärna, denna kulturella identitet, i det nordiska som vi ger oss själva och det nordiska självförtroendet och styrka, i en tid när det europeiska och det globala samarbetet kommer att och måste byggas ut. Den som inte står stark i sina kulturella rötter står inte stark i någonting annat heller.

Det handlar om att bygga ut på det ena sättet efter det andra. När vi om någon timme inviger det nordiska skoldatanätet är det fråga om att ta den moderna teknologin i bruk för att med det gemensamma språket som instrument skapa en nordisk samhörighet för de generationer som en gång skall ta över efter oss.

Men när detta är sagt är det klart att den stora frågan, som gör detta år till ett märkesår och denna session till en märkessession, är att vi nu har en möjlighet att få in huvuddelen av Norden som en del av det europeiska samarbetet. Jag läste i en dansk tidning - jag kommer inte ihåg vilken, men den var välformulerad - som med anledning av de finska och svenska överenskommelserna skrev att Europa nu flyttar norrut. Och visst är det så. Det är fråga om ett europeiskt samarbete som byggts upp under efterkrigstiden, ursprungligen för att säkra freden på den europeiska kontinenten, säkra demokratin i södra Europa och säkra tillväxt och konkurrenskraft i Europa i dess helhet. Det flyttar nu norrut för att också vi skall få säte och stämma i detta samarbete och därmed kunna påverka freden, stabiliteten och säkerheten i Europa i dess helhet, gemensamt svara för den eu-

ropeiska miljön och gemensamt kunna ta ansvar för tillväxt, sysselsättning och dynamik i ett skede när hela världen genomgår en teknologisk, industriell och ekonomisk omvandling. Vi kan där inte bortse från nya konkurrentländer och nya konkurrentregioner, och det är bara genom förändring och samarbete vi kan vara framgångsrika.

Jag tillhör dem som är absolut övertygade om att detta kommer att stärka Norden. Det kommer att stärka våra länder individuellt när vi får säte och stämma i samarbetet, och det kommer att stärka det nordiska samarbetet och den nordiska samhörigheten.

Jag tror att alla vi som på ett eller annat sätt på regeringssidan eller som parlamentariker har varit aktiva under det senaste året i förhandlingsarbetet med den Europeiska unionen har upplevt hur betydelsefull den nordiska samverkan och samhörigheten varit i kontakterna. Jag har personligen och intensivt upplevt att det som sker när vi nu tar steget in i det europeiska samarbetet är att vi också tar steget in i ett utbyggt och förstärkt både informellt och formellt nordiskt samarbete. Vi i Norden vinner styrka genom att vara med i det europeiska samarbetet.

För mig innebär alternativet att säga nej, att ställa sig utanför, att vi själva snöper våra möjligheter inför framtiden. Det innebär att vi nästan ensamma bland europeiska nationer skulle säga att vår demokrati och våra rättigheter skall göra halt vid nationsgränserna. Alla andra nationer skall ha demokratiska rättigheter och möjligheter över nationsgränserna, men vi skall i Norden själva begränsa våra möjligheter. Varför det? Tror vi inte på oss själva och våra möjligheter? Jo, det är klart att vi gör det, och då skall vi också vara med och påverka. Jag tror att detta blir den stora frågan och den stora utmaningen. Visst kommer det att ställa krav också på strukturerna för vårt formella nordiska samarbete. Jag hoppas att det kommande året blir ett år av kreativt tänkande när det gäller formerna för den nordiska samverkan inom den europeiska ramen. Det förutsågs i Iloniemi-rapporten. Det är nu för tidigt att formellt ta upp den frågan, men när vi om ett år träffas i Reykjavík tror jag att den rätta tidpunkten är inne att mera formellt se över formerna. Det är bara genom förändring som vi kan bibehålla styrkan i det nordiska samarbetet.

Min taletid är nu snart slut. Låt mig därför bara rubrikmässigt ange också de övriga frågor som står på vår föredragningslista. Jag är övertygad om att det kommer att bli något av TV-samarbetet. Det finns mer att göra i sysselsättningsfrågorna med utgångspunkt i det material som stats- och finansministrarna lagt fram. Vi står bara i början av det som kan göras för att knyta ihop inte minst den högre utbildningen och som enligt vad Åslinggruppen identifierat kan göras för att komma åt de små och ofta irriterande detaljer som förhindrar för nordiska medborgare att göra vad de vill över nationsgränserna. Även det arbetet måste föras vidare.

Vi tar steget in i den europeiska ramen, men det ger oss möjligheter att förse det nordiska samarbetet med en nytändning. Jag är utifrån mina erfarenheter alldeles övertygad om att de som tror att det nordiska samarbetet nu kommer att försvagas inte begriper vad som händer.

Det är nu som Norden har sin stora möjlighet.

Anne Enger Lahnstein (Sp): President! Ikke overraskende var Carl Bildt i sin redegjørelse sterkt opptatt av at dette ble en merkesesjon fordi de nordiske landene nå har en mulighet til å bli medlemmer av Den europeiske unionen. La meg bare ta avstand fra begrepet at man flytter Europa nordover, for man må jo være klar over at de nordiske landene faktisk er en del av Europa. Det må bli slutt på at man setter likhetstegn mellom EU og Europa.

Det var heller ikke overraskende at Carl Bildt var overbevist om at dette vil være det beste for de nordiske landene, og bidra både når det gjelder fred, miljø, sysselsetting osv. La meg da i hvert fall rette opp denne misforståelsen: Det er ingen som ønsker å isolere de nordiske landene. Vi vil alle delta aktivt i det internasjonale samarbeidet og vise solidaritet med verdens befolkning.

Det som blir spørsmålet etter denne overbevisende argumentasjonen, er jo hvorfor det da er så sterk folkelig motstand mot medlemskap i unionen - både i Norge og i Sverige. De siste målinger viser 52% som sier nei i Norge, 34% sier ja. Det er særlig kvinnene og ungdommen som er skeptiske. Og i dag, på den internasjonale kvinnedag, kunne det jo være grunn til å spørre hvorfor. Hvorfor tror Carl Bildt at det er så sterk folkelig motstand mot denne unionen, som han er så sterk tilhenger av?

Carl Bildt har gitt ut en bok som heter "Hallänning, svensk, europé" og jeg vil sitere litt fra den boka. Der skrev han bl.a. at fri kapitalbevegelse gjør at muligheten til å føre en nasjonalt avvikende politikk på viktige områder blir meget begrenset. I prinsippet innebærer utvikling av det frie markedet til den økonomiske og monetære union at først avskaffes den nasjonale valutapolitikken og deretter den nasjonale pengepolitikken. Dermed vil det etter hvert bli umulig for de forskjellige EU-land å opprettholde ulikheter i beskatningen. En omfattende fordelingspolitikk vil ikke lenger være mulig i det åpne Europa - sa Carl Bildt i 1991.

Mitt spørsmål blir igjen: Hvorfor er det så sterk folkelig motstand mot unionen, og spesielt, hvorfor er det så sterk folkelig motstand blant kvinnene?

Statsminister Bildt (m): Herr president! När politiken blir riktigt dålig, gömmer den sig bakom opinionsundersökningar. Låt oss diskutera sakfrågorna. Jag skall gärna diskutera dem med Anne Enger Lahnstein. Sedan kan vi tolka opinionsmätningarna. De kommer - lita på mig - att se annorlunda ut den dag då det verkliga avgörandet sker.

Två sakfrågor skymtade mycket försiktigt förbi i Anne Enger Lahnsteins inlägg. För det första sade hon att de som är emot inte vill isolera sig. Men det är vad ni vill. Ett faktum är ju att samarbetet inom den Europeiska unionen är det viktigaste i europeiska samarbetet, och då inte bara det västeuropeiska. Ingvar Carlsson erinrade om att Ungern och Polen nu står i begrepp att söka medlemskap. Gör dessa länder fel? Vill Anne Enger Lahnstein att unionen skall säga nej till Polen, Ungern, Tjeckiska republiken och Slovakien? Vill hon att unionen skall säga nej till Estland, Lett-

land och Litauen en vacker dag? Detta är det europeiska samarbete som nu byggs upp. Den som inte är med i detta isolerar sig själv.

Den andra fråga som skyttade förbi handlar om kapitalrörelser och valutaunion. Visst är det så att de fria kapitalrörelserna, som är oerhört viktiga för vår ekonomiska utveckling och vår välfärd, ställer krav på att vi så småningom samordnar vår monetära politik. Kan detta leda fram till en myntunion - och en sådan hade vi i Skandinavien ganska länge - vore detta bra. För att kunna konstatera detta behöver man inte komma med några citat.

På våra bord har det delats ut ett häfte av Carl Jonas Love Almqvist, som innehåller ett anförande som han höll i Köpenhamn den 4 februari 1846. Jag vet inte om Anne Enger Lahnstein har hunnit läsa detta häfte. När det gäller det program som Almqvist har skisserat säger han att det vore värdefullt med "ett mynt af lika valörer, eller dock det sammansättande på en och samma Myntfot, hör och kanske till omöjligheterna. Att det emellertid skulle verka mycken bekvämlighet i handel och vandel, till och med för resande, nekas icke." Så sade alltså Almqvist 1846. Det var rätt då. Det har varit rätt sedan dess, och det förblir fortfarande rätt.

Anne Enger Lahnstein (Sp): President! Carl Bildt svarte naturligt nok ikke på mitt spørsmål. Jeg vil derfor gjenta det. Hvorfor tror Carl Bildt at den folkelige motstand er så sterk? Og hvorfor er den så sterk spesielt blant kvinner og ungdom? Tror Carl Bildt at det kommer av at de ikke har skjønt hva det dreier seg om, og at hvis det bare modnes litt mer, så vil det nok bli en endring i holdningene slik at de sier ja til Den europeiske union? Eller er det faktisk sånn at mange føler at nettopp grunnleggende verdier i vårt samfunn - og spesielt det som Carl Bildt var inne på, dette med den kulturelle identiteten, nemlig den nordiske velferdsmodellen - er truet? Ser ikke Carl Bildt at det nå når man legger om til mer markedsliberalisme og konkurranse overalt, er en utvikling i retning av at det blir større forskjell på folk? Ser ikke Carl Bildt at når han selv bekrefter - og jeg er helt enig - at fordelingspolitikk blir umulig fordi man får en åpen økonomi hvor den offentlige sektor må begrenses, er dette en trussel mot det som har vært grunnleggende for våre samfunn, nemlig at man ikke vil ha så stor forskjell på folk og at vi skal ha en grunntrygghet for alle? Og tror ikke Carl Bildt at folk leser sysselsettingsstatistikk og ledighetsstatistikk i EU? Tror ikke Carl Bildt at folk forstår at det å gå inn i EU med en ledighet på 6-7% som vi har, når det er 10-11% og økende ledighet i EU, harmonerer dårlig?

Carl Bildt skylder oss et svar på dette: Hvorfor er det så sterk folkelig motstand? Er det fordi folk ikke har skjønt hva det dreier seg om?

Statsminister Bildt (m): Herr president! Jag har en känsla av att Anne Enger Lahnstein försöker gömma sig bakom gamla opinionsundersökningar därför att hon inte vågar diskutera var hon själv står i de avgörande frågorna. Men politik är ytterst att ge ledning, inte att gömma sig bakom andra. Jag skall inte gömma mig bakom opinionsundersökningar eller

kommentera dem på annat sätt, men jag har noterat att opinionsundersökningarna i samtliga nordiska länder, Anne Enger Lahnsteins icke undantaget, under de senaste månaderna har blivit försiktigt mer positiva. Jag tror att detta är ett resultat av att man nu börjar få klart för sig vad det handlar om.

Mot varandra står två i grunden olika modeller. Den ena är faktisk samarbete och samverkan. Man kan diskutera formerna för denna samverkan. Man kan diskutera de konkreta beslut som fattas inom ramen för den. Men det är helt uppenbart för var och en som tänker efter att vi behöver mer, alls icke mindre, av samverkan i Europa, i världen och i Norden under kommande år. Den som ställer sig utanför det förpliktande samarbete som nu byggs upp av Europas demokratier inom ramen för den Europeiska unionen isolerar sig själv. Den minskar sina egna möjligheter också att ha inflytande över sin egen nations framtid.

Visst kan man tala om självständighet och självrådrätt och tro att ensam är stark. Anne Enger Lahnstein har säkert rätt i att Robinson Cruse var självständig på sin isolerade ö. Han fattade alla beslut själv, innan, som Claes Andersson just påpekar, Fredag kom. När Fredag kom, förlorade Robinson Cruse litet av sin självständighet. När han fick möjlighet att komma bort från sin isolerade ö och komma tillbaka till ett gemensamt samhälle och en normal värld, förlorade han också litet av sin självrådrätt. Men gemenskapen och samarbetet var mycket vidare. Det finns i dagens värld inget utrymme för en Robinson Cruse-politik på en isolerad ö. Det kan kännas väldigt skönt att fatta varje beslut själv i cirka två minuter. Sedan inser man att gemenskap och samverkan med andra trots allt är mycket bättre.

Anneliese Dørum (A): Jeg skjønner godt at Carl Bildt ser for seg som en ønskedrøm å få Norden med i Europa-unionen. Så har vi også sosialdemokrater som ønsker å få Norden inn i Europa-unionen, og da har vi sannsynligvis to forskjellige utgangspunkt: Sosialdemokratene ønsker å komme inn i Europa og farge Europa med sosialdemokratisk politikk, mens Carl Bildt ønsker å farge det med konservativ politikk.

Finansministrene i EU har nylig vedtatt forpliktende retningslinjer for den økonomiske politikken, som oppfølging av Maastricht-vedtakene. De vil ha økonomisk vekst. Men de har vedtatt at veksten ikke må være kunstig skapt, og den må ikke komme fra sterkere innsats fra det offentliges side. Nei, den må utelukkende skapes av markedskreftene og dynamikken i det indre marked!

Det heter videre at skattetrykket må ned, og det heter at kapitalens profit må økes og derfor må reallønningene ned - særlig for de lavest lønte! Så går de inn for desentraliserte lønnsforhandlinger, helst på bedriftsnivå for å svekke fagbevegelsens rolle.

Dette har også EFTA-landenes finansministre nå sluttet seg til - og at Carl Bildt og hans regjering har sluttet seg til det, det er jo ikke så rart. Så spør jeg Carl Bildt: Hvilket Europa ser han for seg hvis man skal ta ut-

gangspunkt i den økonomiske politikken som det her legges opp til? Vil det bli en konservativ politikk eller en sosialdemokratisk politikk?

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! Låt oss överlåta åt Europas väljare att besluta om huruvida det skall föras en konservativ eller socialdemokratisk politik i Europa. Det europeiska samarbetet är en ram för samverkan precis på samma sätt som Norges storting, Sveriges riksdag eller i och för sig också Nordiska rådet. Jag brukar i bland få frågan: Är det över huvud taget inga fel på de beslut som fattas i europeisk samverkan? Det är klart att samma principiella fel finns på den europeiska samverkan som på Sveriges riksdag, så till vida att det kan fattas felaktiga och till och med dumma beslut. Men vi skall inte för den sakens skull säga nej till ramen för samverkan.

Sedan kan det mellan konservativa och socialdemokratiska företrädare finnas delade meningar om hur den ekonomiska politiken skall se ut. Jag tillhör dem som är övertygade om att vi behöver mer av förändringar och strukturella reformer för att verkligen få tillväxt och kunna bryta långtidsarbetslösheten i de europeiska ekonomierna samt klara den nya konkurrensen från Östasien och östra Europa. Men om detta kan man resonera och om detta kan man samverka. Ställer man sig utanför denna samverkan, har man inga möjligheter till inflytande över huvud taget.

Anneliese Dørum (A): Ja, hele EUs økonomiske politikk bygges på Maastricht-traktaten, og den forhandles det jo overhodet ikke om. Den har ikke Sverige forhandlet om, den har ikke Norge forhandlet om, den har ikke Finland forhandlet om. Det er ting vi i utgangspunktet har sluttet oss til - i hvert fall regjeringene. Folket har nok ikke sluttet seg til det. Og la oss håpe at vi klarer å avvise det når folkeavstemningen kommer.

Så er det snakk om innflytelse. De punktene jeg her nevnte, som jeg ikke kan se på noen annen måte enn som en kraftig, konservativ liberalistisk politikk, har altså EFTA-landenes finansministre sluttet seg til allerede. Og så kan man spørre: Hva skal man så inn og influere over, når man i utgangspunktet ikke protesterer på en så kraftig konservativ politikk, og når man i utgangspunktet sier at det som er overordnet all politikk, er en lavest mulig inflasjon, en inflasjon ned mot null? Hvordan skal man klare å kombinere det med hensynet til full sysselsetting?

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! De riktlinjer för den ekonomiska politiken som gäller det europeiska samarbetet överensstämmer relativt väl med de riktlinjer som vi har för den nationella politiken i varje land som har anspråk på att vara framgångsrikt. Det handlar om låg inflation. Varför det? Jo, vi vet att hög inflation förstör en ekonomi och förstör ett samhälle. Det finns inget exempel på ett land, som har nått framgångar i

något avseende genom att föra en höginflationspolitik. Stabilitet i penningvärdet är ett eftersträvansvärt mål.

Att ha låga räntor är också bra och synnerligen eftersträvansvärt. Många anser att ett av problemen i de nordiska ekonomierna under senare år har varit för höga räntor. Jag tror att alla håller med mig, när jag säger att låga räntor är något som vi skall sträva efter för att få fart på vår ekonomi.

Man skall inte heller ha underskott som är allt för stora. Även detta är ett rimligt mål för varje sund nationell politik. Att man kan nå framgång med alltför stora underskott är en illusion. Några har försökt, så detta är empiriskt klarlagt.

Man skall inte heller ha för stor statsskuld. Även detta är ett mycket nödvändigt krav på varje långsiktig, ansvarsfull nationell ekonomisk politik.

De krav som ställs på oss i det europeiska samarbetet för att vi skall kunna klara tillväxt och sysselsättning är samma krav som ställs på oss nationellt för att vi skall kunna klara oss. Skillnaden är att vi i samverkan klarar dessa krav mycket enklare och bättre än vi skulle göra om vi rev upp hela samverkan eller isolerade oss från de möjligheter som samarbetet ger.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Etter å ha høyrt på talarane så langt, har eg lyst til å minne om at det faktisk er slik at det er Norden som no søker medlemskap i Unionen og ikkje EU som søker medlemskap i sosialdemokratiske velferdssamfunn eller velferdsstatane i nord. For det er faktisk slik at Norden representerer høgt utvikla samfunn, den nordiske velferdsstaten, som har vore karakterisert av full sysselsetjing, relativt lite forskjellar mellom folk, eit levande folkestyre, som tyder at det er kort avstand mellom dei som styrer, og dei som blir styrte - aktiv medverknad. Men no søker altså dei nordiske regjeringane medlemskap i ein sterkt sentralisert union som sjølv erkjenner sitt demokratiske underskot. Lovgjeving t.d. er overlatt til kommisjon og ministerråd. Alle dei viktigaste spørsmåla blir overlatt til eit system som tilrettelegg for at marknadskeftene skal få størst mogleg innverknad på menneska sine liv og levekår, på kostnad av politiske åtgjerder, på kostnad av politisk styre og eit aktivt folkestyre, altså noko som har vore karakteristisk for Norden.

Det er då nokså naturleg at som fylgje av dette har dei nordiske regjeringane foreslått framfor denne sesjonen at ein skal kutte ut tunge samarbeidsområde som økonomi, sysselsetjing, infrastruktur, strukturpolitikk og energi frå det formelle nordiske samarbeidet, noko som Rådet har protestert tverrpolitisk imot.

No seier Carl Bildt at vi skal ta steget inn i den europeiske rammen. Men så er det faktisk slik - og det har vi høyrt demonstrert i dag - at Carl Bildt skal inn i Den europeiske union for å få draghjelp, som han har eksplisitt sagt før, til å bygge ned det svenske "folkhemmet", med alle sine dyre og sosialdemokratiske ordningar, som vi no veit held på å gå tapt fordi ein driv og tilpassar økonomien til EU-økonomien. Mens dei sosial-

demokratiske leiarane, som vi og har høyrte i dag, skal inn for, slik dei framstiller det og som skulle være mogleg, å gjenvinne styringa og på eit eller anna vis lage eit slags sosialdemokratisk paradisi i ei større ramme. Kapitalen er internasjonal, seier dei - iallfall europeisk - og derfor må vi inn og lage styring over kapitalen.

Men då spør eg Carl Bildt: Er det Carl Bildt som får best draghjelp for å forandre det svenske "folkhemmet" til sin modell, med dei vilkåra som no ligg nedfelte i Maastricht, eller er det Ingvar Carlsson eller Gro Harlem Brundtland som kjem til å vinne fram med dei rammevilkåra og det regelverket som vi er nøydd til å føre vår økonomiske politikk etter innanfor Maastricht-avtalen?

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! Kjellbjørg Lundes fråga har jag delvis redan svarat på, men det vore förargligt om en session skulle gå förbi utan att vi hade en meningsväxling.

Jag sätter stort värde på engagemanget för den nordiska samverkan. En vacker dag tror jag att Kjellbjørg Lunde kommer att stå i Europaparlamentet och hålla samma flammande tal för sin ekonomisk-politiska filosofi.

Sanningen är att vilken politisk åsiktsriktning man än företräder krävs det samverkan. En nationell isolering leder inte längre någonstans. Ensam är inte stark. Vi måste över nationsgränserna i samverkan med dem som tycker likadant som vi - oavsett vad detta är - sträva efter att öka gehöret för våra föreställningar, eftersom nationen helt enkelt är för liten.

Sådan är sanningen i en värld som, tack och lov, kännetecknas av ökad internationalisering. Denna sanning gäller lika mycket för moderater, liberaler, konservativa, kristdemokrater och socialdemokrater, och jag vågar nästan tro att den gäller också för vänstersocialister. Inte ens vänstersocialismen kan långsiktigt se framtiden i bara isolering.

Sedan kan Kjellbjørg Lunde säga att denna samarbetsform är dålig. Men det är den samarbetsform som gives. Detta är det europeiska samarbetet - det gives ingenting annat som kan ersätta den. Alternativet till medlemskapet är de facto - hur illa ni före detta internationalister än tycker om den saken - isolering med allt vad det innebär.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Det hadde jo vore fint dersom Carl Bildt iallfall kunne nærme seg og prøve å svare konkret på konkrete spørsmål, men eg har jo høyrte Carl Bildt så mange ganger at eg veit at det har han litt tungt for.

For det er faktisk slik at eg gjorde greie for ganske kort, og Anneliese Dørum gjorde også det tidlegare, konkret, ein del av dei vilkåra som vi er nøgde til å underlegge oss i det som Carl Bildt no refererer til - "det er dette som är givit" - denne type samarbeid som vi no har søkt medlemskap om frå Norden, som er "givit". Altså: Han er fullt klar over rammene og vilkåra som ein då skal inn og halde seg til.

Sidan det er eit problem at det er vanskeleg å få diskutert både i dette forum og mange andre fora dei konkrete konsekvensane av ein medlemskap, kva vi kan få til som felles nordiske medlemmar med ulikt politisk ut-

gangspunkt som vi i realiteten har, eller med ein konservativ, økonomisk liberal haldning eller ein tradisjonell sosialdemokratisk - dersom det skulle vere noko igjen av det etter kvart, og eg lurar jo på det av og til - men iallfall ein vilje til politisk styring, då er mitt konkrete spørsmål: Kven har då størst sjanse for å nå fram, for å nå sine politiske mål innanfor Maastrichtunionen sin ramme og dei vilkåra for den økonomiske politikken som ligg der? Er det Carl Bildt, den konservative statsministeren frå Sverige, eller er det t.d. Gro Harlem Brundtland, den sosialdemokratiske statsministeren frå Noreg? Kven har dei beste vilkåra for, innan EU å vinne denne politiske kampen, Carl Bildt?

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! Min blygsamhet forbyrder mig næstan att gå in på den frågeställningen.

Jag tycker självfallet - men det har egentligen inte med detta att göra - att en förutsättning för välfärd, tillväxt och sysselsättning är att vi driver en politik som när det gäller ekonomisk utveckling baserar sig på marknadsekonomi. Det har gjorts historiska försök att gå andra vägar, både renodlade planhushållningsvägar och så kallade tredje vägar, och de har lett i samma riktning: mot ökade ekonomiska problem, svåra problem med tillväxten, avtagande sysselsättning och situationer där man har svårt att klara välfärden i framtiden.

Vad vi behöver i Norden och i Europa är, som jag tidigare har sagt, en politik som tydligare siktar in sig på de förändringar som kommer att krävas i våra ekonomier och våra samhällen i en tid av global teknologisk och ekonomisk omvandling. Förmår vi inte göra detta, kan vi aldrig värna våra välfärdssamhällen, hur vi än definierar dessa.

Men åter till huvudfrågan! Det är samverkan vi behöver. Ett Europa där vi återupprättar gränserna, där vi inte vill samverka, där nationerna för en ekonomisk politik mot varandra, är ett Europa där vi inte kommer att lyckas med vare sig fred eller tillväxt eller de andra värden som vi vill värna, även om vi har litet olika politiska utgångspunkter och självfallet också litet olika politiska prioriteringar.

Halldór Ásgrímsson (F) (mittengruppens talesman): Hr. præsident! Árets session falder sammen med et vigtigt tidspunkt for Norden. Finland og Sverige har afsluttet forhandlingerne med Den Europæiske Union, og det er ventet, at Norge også gør det, mens sessionen er samlet og måske i dag. Inden for Midtengruppen er der, som man har hørt det i debatten, forskelligt syn på, hvordan de nordiske lande skal ordne deres forhold til EU, men vi er enige om, at et stærkt nordisk samarbejde er nøglen til et vellykket samarbejde inden for EU, og at det er endnu vigtigere for dem, som kommer til at stå uden for EU.

Samarbejdet med Europa er vigtigt, men Europa er mere end landene i syd. Midtengruppen vil følge op på den arktiske konference i Reykjavík i august i fjor og støtter fuldt ud det, som statsminister Davíð Oddsson sagde i sin åbningstale her på sessionen om den arktiske dimension. Vi vil

følge vore arbejdsopgaver op i andre nærområder som Baltikum, rundt om Østersøen, på Nordkalotten og i Vestnorden med samarbejde videre vestover mod Canada.

For at styrke dette arbejde er det vigtigt at skaffe sig overblik over alle de typer samarbejde, emnemæssigt og geografisk, som vi har med vore nærområder. Midtengruppen ser gerne en samordning af alle disse projekter, tiltag, samtaler og aftaler. Vigtige dele i samarbejdet er miljø, kultur, fiskeri og en fornuftig ressourcedisponering - og den eventuelle hjælp, Norden kan give til udviklingen af demokrati i vore østlige nabolande.

Midtengruppen betragter et stærkt næringsliv som det vigtigste i kampen mod arbejdsløsheden. Statistikken over mennesker uden arbejde i Norden er uhyggelig læsning. Vi ser tal som ca. 20% uden arbejde i Finland. På Færøerne er arbejdsløsheden endnu større, og vi må tage større hensyn til et lille samfund som Færøerne i nordisk samarbejde. Så mange arbejdsledige har vi aldrig før haft i hele Nordisk Råds 42-årige historie, og vi må på hver vor led gøre vort til, at vi aldrig får sådanne tal at se igen.

For Norden er morgendagens store udfordring, at næringslivet bliver mere konkurrencedygtigt i en stadig mere global økonomi. Der er grund til at tro, at de markeder, som indtil nu har været vore mest betydningsfulde i EFTA og EU-landene, ca. 70% af nordisk eksport, ikke bliver morgendagens vækstmarkeder. De nye vækstmarkeder ligger geografisk fjernt i Sydøstasien, Latinamerika og USA sammen med Østeuropa og Centraleuropa. Næringslivet må lære at udnytte de muligheder, disse markeder tilbyder, og gøre det på disse markeds præmisser. Næringslivet må gå fra gamle koncepter i synet på handels- og markedsstrategier til nye koncepter, som tager hensyn til de grundlæggende forandringer, som er sket eller vil ske. De institutioner, som er etableret for at tjene næringslivet, må på samme måde forandre deres arbejdsstil i takt med næringslivets nye krav og behov.

Vi må være villige til at forstærke de institutioner, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har oprettet for at styrke næringslivet. Vi tænker her bl.a. på Den Nordiske Investeringsbank, Nordisk Industrifond og Nordisk Projektesportfond. Det vil være værdifuldt, at nordiske institutioner kan hjælpe små og mellemstore virksomheder i den store udfordring om at blive mere konkurrencedygtige i en stadig mere global økonomi.

For den fremtidige beskæftigelse i Norden bliver det netop små og mellemstore virksomheder, der kommer til at spille den afgørende rolle. At fremme konkurrencemulighederne og udviklingen af disse virksomheder bør derfor prioriteres højt. Vi skal også være opmærksom på, at den globale økonomiske udvikling ikke netop tilgodeser små og mellemstore virksomheder, fordi markederne ofte ligger så langt borte og er dyre og risikable at arbejde med.

Statsministrene tog imod udfordringen om at være mere aktive i det nordiske samarbejde. Der er indført et aktivt ordførerskab, og der er et stærkt ønske om at styrke kultursamarbejdet. Men så har det også været slut. Budgettet skulle ligge fast. Den gamle tradition med en forsigtig forhøjelse fra år til år er forladt, kulturen inklusive undervisning og forskning

skulle forhøjes til 50% af budgettet, og samtidig skulle andre sektorer reduceres eller måske fjernes helt.

Alle partigrupperinger har i større eller mindre grad advaret mod denne udvikling. På sessionen må vi løse de budgetproblemer, vi har, og jeg kan ikke se nogen anden vej end en vis ændring af budgettet.

Midtengruppen hilser med glæde, at statsministrene er blevet mere aktive. Vi hilser også med glæde, at den nordiske kultur står stærkt, og at den skal styrkes. Men vi kan ikke godtage, at så meget andet nordisk samarbejde, som også er både konstruktivt, effektivt og positivt, skal reduceres.

Vi har fået begrebet "aktivt ordførerskab", og vi ser selvfølgelig frem til at se erfaringerne med det, men vi skal aldrig glemme traditionen for og styrken i det parlamentariske samarbejde i Norden. Vi synes, det er positivt, at nordisk arbejdes politiske forankring er blevet stærkere på regeringssiden, men der skal ikke være nogen modsætning mellem et styrket regeringssamarbejde og et styrket parlamentarisk samarbejde. Det formelle samarbejde vil altid være den grundlæggende faktor, men det uformelle samarbejde og aktiv ledelse er og skal være vigtige tillægsfaktorer.

Kultursamarbejdet i Norden er stærkt - imponerende stærkt. Fjernsynssamarbejdet Nordstjernen fik ikke fuld opbakning i Mariehamn, men der findes flere chancer for at styrke det nordiske fjernsynssamarbejde ved brug af satellitter, samproduktioner, programudveksling og en bevidst nordisk holdning i fjernsynsselskaberne. Viljen til at satse på udvidelse af kultursamarbejdet viser også tilliden til styrken i det eksisterende, bl.a. ved at styrke Nordisk Kulturfond, satse stadig stærkere på forskning og også ved at gøre den nordiske kultur synlig i hovedstæderne i forbindelse med sessionerne, som vi ser her i Stockholm. Sådanne tiltag kan bringe os nærmere et samlet Norden og en fælles nordisk kulturel identitet.

Inden for kulturbudgettet er vi glade for, at der bliver lagt op til en kampagne mod racisme, og vi vil også henvise til forslaget fra de kristelige partier om at opfordre regeringerne i Norden til i fællesskab at finde en jævnere fordeling af byrderne ved flygtningepolitikken i Norden.

Ny nordisk miljøstrategi er den store miljøsag i år, og der bør være bred enighed om indholdet i denne strategiplan. Miljøet bliver stadig vigtigere for vort liv. En fornuftig udnyttelse af ressourcer både på land og i havet er grundlæggende faktorer for vor fremtid. Ikke mindst vil det være vigtigt at fortsætte og styrke arbejdet med at stoppe forureningen ved kilderne. Norden bør bidrage stærkt til at stoppe forureningen fra Østersølandene både fra atomkraftværker og fra de mange farlige industrianlæg. Men man skal også i Vest være opmærksom på, at Storbritannien har flere risikable atomkraftanlæg som for eksempel Thorp og en sørgelig standard, når det gælder om at stoppe forureningen af havet.

Dette sidste år har været præget af diskussioner om, hvad vi vil prioritere i vort samarbejde. Der har været dynamik i dialogen mellem parlamentarikersiden og regeringssiden, og på begge sider er der vist evne til at tage nye udfordringer op i nye situationer. Midtengruppen tror, vi gennem denne diskussion kommer frem til et stærkere nordisk samarbejde.

Statsminister Aho (Kesk.): Herr president. Först vill jag tacka statsminister Davíð Oddsson för den förtjänstfulla framtidsplan för det nordiska samarbetet han i går presenterade för Nordiska rådet. I redogörelsen ingår alla de element som just nu är aktuella ur nordisk synvinkel.

Samtidigt vill jag rikta ett varmt tack till statsminister Carl Bildt som genom sitt exempel har ställt ribban mycket högt för de kommande ordförändskapen. Nu kan vi säga att den nya nordiska samarbetsmodellen har blivit inkörd.

Den europeiska integrationen är den största utmaningen för det nordiska samarbetet i dag. Detta faktum insåg man redan i Iloniemigruppen för två år sedan. EES-avtalet är redan verklighet. Just nu befinner vi oss i ett skede då EU håller på att utvidgas norrut.

Finlands grundläggande krav i förhandlingarna med EU var en jämbördig och rättvis ställning bland medlemsländerna. Samtidigt krävde vi beaktande av våra nationella särdrag. Förhandlingsresultatet innehåller både segrar och förluster. Men tillsammans med de planerade nationella åtgärderna som vi har rättighet till uppfyller förhandlingsresultatet våra viktigaste nationella mål.

Men, herr president, innan vi fattar slutliga beslut måste två viktiga förutsättningar vara uppfyllda. För det första bör de nödvändiga nationella, kompletterande åtgärderna vara överenskomna. För det andra bör medborgarna ha tillräcklig tid att i lugn och ro bilda sig en egen uppfattning. Först därefter är det dags för folkomröstning. Min bedömning i dag är att i början av hösten har vi kommit så långt.

Herr president, om fyra av de fem nordiska länderna blir medlemmar i EU, är en nyvärdering av det nordiska samarbetet nödvändig - just såsom Iloniemigruppen framhöll. Men i inget fall - det vill jag mycket starkt betona - kommer det nordiska samarbetet att förlora sin betydelse. EU:s utvidgning i norr kommer tvärtom att erbjuda en ny utmaning för det nordiska samarbetet. Vi fick en försmak av detta redan under de nyss avslutade förhandlingarna. Vi har ett mycket välfungerande samarbete mellan Finland, Sverige och Norge och vi fick också ett värdefullt stöd från Danmark under den här förhandlingsprocessen, så jag ser att förhandlingsprocessen i sig själv har givit ny impetus för nordiskt samarbete i framtiden.

Jag omfattar helt statsminister Davíð Oddssons ståndpunkt, när han sade att i det kommande nordiska samarbetet måste vi sörja för alla fem ländernas behov, oberoende av medlemskap i EU. Grundvalen för det nordiska samarbetet är att alla fem länderna är med. Vi får inte glömma Island och Islands intressen i det nordiska samarbetet.

Utvidgas EU i Norden, kommer detta att innebära stora förändringar för oss här i Norden. Men å andra sidan kommer också EU att påverkas. Ett "nordiskt block" inom Unionen kommer vi inte att se; däremot tillförs Unionen en ny nordisk dimension.

De nordiska länderna inträder inte tomhänta i Unionen. Vi representerar stabila, demokratiska och utvecklade samhällen. Vi lever utifrån våra naturresurser enligt bärkraftiga principer. Folkvälde, jämlikhet, solidaritet

och öppenhet är djupt rotade i våra politiska system. Jag vill mycket kort säga att Norden finns också i framtidens Europa.

Men, herr president, de vitala nordiska intressena inskränker sig inte enbart till Västeuropa. Det gläder mig mycket att höga representanter för de baltiska länderna också är närvarande här i dag. Det är Nordens uppgift och ansvar att stöda den politiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i Baltikum. Det är beundransvärt vad folken i dessa länder redan åstadkommit på en mycket kort tid.

Vi bistår här i Norden mycket gärna de baltiska länderna. Men detta sker inte enbart av altruistiska skäl. Det ligger i Nordens fundamentala och jag vill också säga strategiska intressen att de baltiska länderna ges möjlighet att bli ekonomiskt och politiskt utvecklade samhällen. Vi har nationella och nordiska säkerhetsintressen, ekologiska intressen, ekonomiska och kommersiella behov och också kommunikationsintressen, som kan befrämjas av en harmonisk utveckling i Baltikum. Deltagande i utvecklingen av de baltiska länderna är ett strategiskt intresse för Norden i dag och i framtiden.

Herr president, i Baltikum har Nordiska ministerrådet upprättat kontakter och öppnat kanaler genom informationskontor i alla de tre baltiska huvudstäderna. Nu är tiden mogen för att inrätta ett nytt kontor i S:t Petersburg. Vi behöver goda förbindelser med nordvästra Ryssland, inte enbart på bilateral, utan också på samnordisk basis.

I detta syfte har vi framlagt ett förslag om ett samnordiskt informationskontor i S:t Petersburg. Jag hoppas att idén kan förverkligas så snart som möjligt. Projektet bör genomföras så att Nordiska ministerrådets arbetsprogram i Baltikum kan fortsättas i detta syfte och finansieringen av projektet kan genomföras.

I fråga om Ryssland finns det bara en europeisk linje som också Norden bör stöda och aktivt främja. Vi måste undvika en isolering av Ryssland eller att Ryssland isolerar sig från den europeiska gemenskapen eller från det nordiska samarbetet.

De nordiska länderna utmanas inte enbart av snabbt föränderliga och instabila yttre förhållanden. Samtidigt måste vi kämpa för att få våra ekonomier på en sund basis och framför allt måste vi bekämpa massarbetslösheten.

När vi fattar beslut som innebär ändringar i våra ekonomiska strukturer, måste vi komma ihåg, att vi inte kan leva bärkraftigt på bekostnad av kommande generationer.

Ungdomens Nordiska råd har alldeles riktigt insett detta och tagit klar ställning för en rättvis fördelning mellan generationerna. Jag tycker att man måste ta hänsyn till de här åsikterna inte bara här på nordiskt plan utan också nationellt när vi fattar våra livsviktiga ekonomiska och samhällspolitiska beslut. Men, herr president, vi måste också här i nordiska fora vara lyhörda för framtidens röst.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Jeg hørte ikke, at Esko Aho i sin tale her gik meget ind på den vigtige del af EU-medlemskabet for Finland og andre, som vedrører udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Jeg havde for cirka to år siden en ordveksling med den finske statsminister om hans regerings syn på sikkerhedspolitik, som den i 1992 var ved at udformes, i sammenhæng med Den Vesteuropæiske Union som militær komponent inden for det daværende Europæiske Fællesskab og i de forslag, som allerede forelå til en Maastrichttraktat. Dengang hævdede statsminister Aho, at han ikke skønnede, at Finland behøvede at ændre sin neutralitetspolitik og alliancefrihed som medlem af EU.

Nu har vi Maastrichtaftalen på plads som grundlag for Den Europæiske Union, som erstatter EF, og den finske regering har for sin del bestemt sig for Finlands indtræden i Unionen.

Hvis dette bliver accepteret af den finske befolkning i en kommende folkeafstemning, så binder det Finland til Unionens sikkerhedspolitik og den militære komponent i Den Vesteuropæiske Union. Jeg henviser bl.a. til artikel J4 i Maastrichtaftalen, som er nøgleparagraffen om Unionens sikkerhedspolitik, og jeg spørger Esko Aho: Hvordan har Finland behandlet sikkerhedspolitikken i de allerede afsluttede medlemskabsforhandlinger med Den Europæiske Union? Har Esko Ahos regering forklaret den finske befolkning, at med EU-medlemskab siger man ligesom Sverige farvel til neutraliteten og binder sig til et grundlag, som strider mod militær alliancefrihed?

Og til slut: Har man fra finsk side måske anset det som en selvfølge, at Finland underordner sig Maastrichtaftalens bestemmelser på udenrigs- og sikkerhedsområdet?

Statsminister Aho (Kesk.): Herr president! När det gäller utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter av medlemskapet i EU kan man konstatera att Unionen kommer att fatta beslut om framtida steg på detta område 1996 och Finland har sagt mycket klart att vi är redo att delta i processen om vi är medlem i EU då. Men det betyder också att dessa nya beslut kommer att ratificeras i alla EU-medlemsländer på samma sätt som Maastricht-traktaten.

När det gäller Finlands utgångspunkt till processen har vi sagt mycket klart att vår utgångspunkt är den nuvarande utrikes- och säkerhetspolitik, som baseras på att Finland kommer att vara utanför militärallianser och också ha ett eget försvar. Men, herr president, när det gäller säkerhetsaspekten vill jag betona att säkerhetens roll och innehåll har förändrats mycket snabbt under de senaste åren. Det finns inte bara den militära dimensionen, utan säkerheten i Europa i dag har också en ekologisk dimension, en ekonomisk dimension och också en demokratisk dimension. Genom att påverka EU:s politik kan vi på bästa möjliga sätt påverka processen så att vi, i alla dessa dimensioner, skapar ett säkrare Europa.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident. Jeg synes, at det var et forholdsvist klart svar fra den finske statsminister, og ud fra det svar læser jeg ikke, som han hævdede, at Finland har som udgangspunkt, at den nuværende politik uden militær alliance kan fortsættes.

Maastrichtaftalen indeholder jo artikel J4, som jeg henviste til, og jeg citerer, hr. præsident: "Den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik omfatter alle spørgsmål vedrørende Den Europæiske Unions sikkerhed, herunder udformningen på langt sigt af en fælles forsvarspolitik, som med tiden vil kunne føre til et fælles forsvar."

Det er denne nøgleparagraf og andre bestemmelser under J4, som gør det helt klart, at de lande, som indgår i EU, de begiver sig ind på et grundlag, som helt klart fører til, at man ikke kan opretholde alliancefrihed, neutralitetspolitik, og hvis dette ikke er grundigt diskuteret af den finske regering og forklaret til den finske befolkning ligesom i Sverige, så er der efter min mening noget skævt med de oplysninger, som formidles.

Det er jo rigtigt, at Det Europæiske Råd i 1996 skal behandle spørgsmålet videre, og jeg tror, at på det grundlag vil det kunne blive endnu klarere i det, som kommer ud, at man ikke kan fortsætte med den vigtige del af regeringens politik i Finland som hidtil.

Statsminister Aho (Kesk.): Herr president! Jag vill bara fråga vilket alter nativ Finland har när det gäller försvaret. Jag anser att om Finland blir medlem i EU har vi inte något alternativ för vårt nationella försvar. Det betyder inte att Finland blir medlem i en militär union som har förmåga att ta ansvar för försvaret i stället för nationellt försvar. I den meningen tycker jag att den bild som nu målades upp inte är rättvis och riktig. När det gäller säkerheten inser jag mycket klart att vi i framtiden måste skapa en ny säkerhetsordning för hela Europa som kommer att komplettera det gamla tudelade systemet vi hade ända till slutet av 80-talet. Jag tror att EU i hög grad kommer att påverka den nya arkitekturen och Finland har inte något intresse av att stanna utanför den här processen.

Engell (KF) (talesman för den konservativa gruppen): Hr. præsident! På vegne af den konservative gruppe vil jeg takke den islandske statsminister for en grundig og fremadrettet tale på regeringernes vegne. Ingen kan være i tvivl om, at vi i dag oplever en historisk session præget af den afgørende kendsgerning, at andre nordiske lande end Danmark nu endelig og for alvor er på vej ind i det europæiske samarbejde i EU.

Der er virkelig grund til at lykønske den svenske, den finske og forhåbentlig senere i dag den norske regering med de forhandlingsresultater, der er opnået.

Historisk er det vigtigt, fordi det udtrykker en erkendelse af den europæiske nødvendighed, som giver mulighed for at styrke den nordiske dimension i det europæiske samarbejde.

Det konservative britiske dagblad The Times formulerede det på denne måde i en ledende artikel i forgårs: "De nye lande vil med sig bringe en rig historie, en levende kultur, en dybt forbundet forpligtelse over for demokratiet, en uforholdsmæssig stor indflydelse i FN og en moralsk dimension, som rækker langt ud over deres isolerede regions søer og skove."

Se, det er en opfattelse, som den kommer til udtryk i en britisk avis, men synspunktet er rigtigt, for det er jo en kendsgerning, at mens der har været en stor fremdrift og tiltrækningskraft i den vesteuropæiske integration i de sidste 40 år, har det nordiske samarbejde haft svært ved at forny sig og opretholde tilstrækkelig dynamik.

I alle de første år efter at Nordisk Råd blev etableret, kunne vi fremvise en række konkrete resultater, men derefter blev det tungere med ideerne og den politiske vilje, og fremdriften i det nordiske samarbejde forsvandt.

Det nordiske samarbejde har således ikke været særlig iøjnefaldende sammenlignet med den europæiske udvikling gennem de senere år. Vi er jo med rette stolte af den nordiske model, fordi den med sine særlige værdier især inden for kultur, miljø, ligestilling, social ansvarsbevidsthed og samfundssystemer, der tager sig godt af sine borgere, er et eksempel til efterfølgelse for andre.

At der også findes svagheder ved den nordiske model, ser vi gennem overregulering, overbureaukratisering og overbeskatning, men kendsgerningen er, at vi deler nogle fundamentale, kulturelle og menneskelige værdier, som vi uden beskedenhed kan tilbyde og præge det øvrige Europa med.

Norden har bestemt ingen grund til at vise beskedenhed, og derfor - når man i dag under debatten hører indlæg som for eksempel fra Anne Enger Lahnstein, der siger, at man ikke ønsker at isolere sig, - vi vil være med i det europæiske samarbejde - så må man unægtelig stille spørgsmålet, når man vil være med og man ikke ønsker at isolere sig, hvorfor vil man så ikke have indflydelse, være med til at bestemme udviklingen.

Der er ingen tvivl om, at en udvidelse med de tre nordiske lande i EU vil give en bedre balance i den europæiske udvikling. Den har i en række år været koncentreret i Central- og Sydeuropa. Nu kommer Norden ind med større styrke, og det vil også give Danmarks krav om åbenhed og nærhed i EU-samarbejdet langt større vægt.

Men det er så også afgørende, at vi formår at indrette det nordiske samarbejde i forhold til de udfordringer, der melder sig. Vi må arbejde hurtigt videre med at afbureaukratisere, forenkle og effektivisere arbejdsprocedurerne i det nordiske, og vi må stræbe mod en dagsorden, som i stadig større omfang gør det muligt at fastholde Nordisk Råd som den centrale nordiske platform, hvor ideer, synspunkter, forslag og meninger formes, og hvor vi i fællesskab kan søge at gøre vores indflydelse gældende i Europa - med andre ord at Norden kan være med til at sætte dagsordenen på den europæiske scene.

Jeg tror også, at Nordisk Råd på den måde kan få større betydning for fremtiden, men det forudsætter, at vi finder en form på samarbejdet, så Nordisk Råd og dets institutioner ikke mister dynamik og interesse, og vi

må være opmærksom på, som Islands statsminister fremhævede, at der kan være en risiko for, at det nordiske samarbejde efterlader de lande, som ikke bliver medlemmer af EU, uden for debatten.

Derfor er det vigtigt, at vi er opmærksom på det ansvar, vi har, særlig i forhold til Vestnorden, Island, Grønland og Færøerne.

Det er vigtigt, at vi fastholder det fællesnordiske samarbejde inden for Nordisk Råd og ikke skaber kløfter eller regionaliserer samarbejdet yderligere i dets form og indhold.

Den konservative gruppe deler statsministrenes understregning af behovet for en fortsat omfattende og betydelig indsats i relation til de baltiske lande. Vi har en forpligtelse, både fordi Norden i Baltikum har muligheder, som mange andre og større blandt de europæiske lande ikke har, og fordi vi har en forpligtelse, som er indlysende.

Det var også baggrunden for, at den konservative gruppe i Nordisk Råd i sidste session fremlagde en rekommandation, som opfordrede regeringerne til at fastholde og forstærke presset for at få de russiske styrker ud af Baltikum. Vi noterer os med tilfredshed fra statsministrenes erklæring, at denne rekommandations anbefalinger er fulgt op, og vi ønsker, at indsatsen fortsat fra regeringernes side fastholdes med styrke.

Men også på andre områder yder de nordiske lande samlet og hver for sig en betydelig indsats. Fra Nordisk Råds session bør der udtrykkes en klar og utvetydig påskønnelse af den indsats, som et tusindtal af soldater, politifolk og medarbejdere i de humanitære organisationer udfører i det tidligere Jugoslavien. De gør det efter beslutning i de nordiske landes parlamenter og regeringer, og vi bør derfor også herfra understrege og tilkendegive betydningen af deres arbejde.

Hr. præsident! Det er jo i år anden gang, at parlamentarikerne efter ændringerne i Helsingforsaftalen sidste år skal udnytte de beføjelser, der er blevet givet, når det gælder prioriteringen af de nordiske budgetter. Det er en opgave, vi som parlamentarikere må tage alvorligt, hvis vi skal forvente respekt for vores arbejde.

Når det gælder dette års budget, blev problemerne klaret bl.a. gennem overførslen af overskuddet fra forrige år på 31 MDKK. Endnu før vi har set Ministerrådets budgetforslag, og før debatten om prioriteringerne er begyndt, kan vi nu konstatere, at der foreligger et medlemsforslag fra medlemmer fra midtergruppen om en forøgelse det kommende år med 40 MDKK

Den konservative gruppe kan ikke tilslutte sig det forslag, og vi tror, at det er et utrolig dårligt signal, at når politikerne i Nordisk Råd skal prioritere anvendelsen af de nordiske penge, er det eneste svar, de kan finde på, at sætte budgettet 40 MDKK. i vejret. Det er et udtryk for den mest traditionelle - jeg fristes til at sige socialdemokratiske - politik, som vi også kender den i vores nationale parlamenter.

I den konservative gruppe finder vi, at indsatsen bl.a. i forhold til Baltikum er så vigtig, at den kræver en særlig indsats. Om det kan, om det skal berettige til en justering af budgetterne, må vi vende tilbage til i løbet af de kommende måneders drøftelser. Det er klart, at det ikke er muligt

inden for en uændret ramme at øge bevillingerne til kultur, uddannelse og forskning ifølge den plan, statsministrene lagde, uden at virksomheden på andre prioriterede områder må indskrænkes. Derfor må vi også være parate til at vurdere forskellige alternativer; blot at kræve flere penge til Nordisk Råd øger ikke respekten eller demonstrerer en politisk evne til at kunne prioritere udgifterne.

Jeg kan erklære mig enig i mange af de synspunkter, som den islandske statsminister fremkom med, når vi taler om et stort nordisk problem knyttet til arbejdsløsheden, og vi kan også tilslutte os de to hovedopgaver, der blev fremført i afslutningen, som vil præge det nordiske samarbejde, nemlig optagelsen af en række nordiske lande i Den Europæiske Union. De konsekvenser, det får for indretningen af det nordiske samarbejde, er helt afgørende, og vi tror også, at hvis Nordisk Råd formår at forny sig og udvikle sig, samtidig med at vi viser evne og vilje til at bekæmpe det bureaukrati, som i dag præger dele af det nordiske samarbejde, og så vil der også være en stærk fremtid for Nordisk Råd og for de nordiske institutioner, og den opgave glæder den konservative gruppe sig til at medvirke i.

Brusgaard (FP): Hr. præsident! Debatten her i formiddag har næsten udelukkende drejet sig om EU-medlemskaber. Foreløbig har tre statsministre brugt meget af deres taletid på emnet, og det, der får mig herop, er den konservative talsmand, Hans Engells, lykønskninger til de tre landes statsministre.

Jeg synes lige, vi skal erindre om, at da Finland, Sverige og Norge begyndte at forhandle om et medlemskab i et større Europa, hed det EF - altså et europæisk fællesskab om større samhandel. Det var det, der var grundlaget. I mellemtiden er EF blevet ændret til EU, altså en europæisk union med fælles forsvar og stort set fælles lovgivning på alle områder - det kan vi tale med om i Danmark, fordi vi har prøvet det - og det vil sige, at lovgivningen stort set bliver ens for italienere og finner, skønt deres tankegang er vidt forskellig. Tænk på det!

Jeg er medlem af Nordisk Råd, men fra et EU-land og mit parti er for EF, men imod EU, så jeg burde have lidt større taletid her - det får jeg nok også - men vi er altså imod EU, vi er imod unionen, og jeg vil godt spørge, hvilke andre unioner man har set i historien, der endte lykkelige. Jeg skal ikke sætte navne på, men er der nogen, der kan komme op og sætte navne på, vil jeg lytte.

Jeg vil derfor godt advare parlamenterne i Norge, Sverige og Finland mod at tro, at selv om de er for en union, er deres befolkninger det også. Det troede parlamentarikerne i Danmark også, men den første afstemning i Danmark gik parlamentarikerne imod, og den danske befolkning sagde nej til en union. Der kom så krav om en ny afstemning, og det blev så et ja til en union. Vi er kun 12 medlemmer i Folketinget, der er mod unionen, men halvdelen af den danske befolkning er med os, så vogt jer i de andre lande!

Engell (KF): Aage Brusgaard formåede i en kort tale, som dog overskred taletiden, at sige utrolig mange forkerte ting. Taletiden tillader ikke, at jeg sætter det hele på plads, men der er to punkter i Aage Brusgaards tale, jeg godt vil kommentere.

For det første giver Aage Brusgaard udtryk for, at nu skal hele lovgivningen være ens fra Nordkap til Italien. Det er jo ikke korrekt. Det er korrekt, at man i EU-samarbejdet har vedtaget, at man på de områder, hvor man bedre kan opnå reguleringer i fællesskab, gennemfører det i fællesskab. Nærhedsprincippet skal respekteres. Det vil sige, at dér, hvor det er de enkelte landes parlamenter, der selv træffer afgørelserne, vil afgørelserne skulle træffes nationalt. Og i øvrigt vil hvert eneste land, også de nye - forhåbentlig - medlemslande, de nordiske lande, være med, være repræsenteret i Ministerrådet, i Kommissionen, og dermed træffe afgørelse om, hvad det er for en fælles regulering, hvilke fælles direktiver og regler der skal gælde for de europæiske lande.

Aage Brusgaard spurgte også, om der var et eneste eksempel på en union, der havde været en succes. Jeg kan da for eksempel her nævne den nordiske pasunion. Der kan også nævnes andre eksempler. Men glem så ikke, at udtrykket union i den sammenhæng ikke er voldsomt interessant eller sigende for, hvad indholdet er, fordi det fortsat vil være et samarbejde mellem selvstændige lande.

Brusgaard (FP): Hans Engell nævnte, at der i min korte tale var mange fejl; Hans Engell nævnte dog kun én konkret fejl. Jeg må derfor gå ud fra, at Hans Engell har neddrolet sin udtalelse til, at han kun kunne finde én fejl - og det var så min udtalelse om, at stort set al lovgivning skulle være ens i alle EU-lande. Men konkrete eksempler kom Hans Engell altså heller ikke med, og derfor vil jeg godt spørge Hans Engell, om han kan bekræfte, at over halvdelen af de love, der bliver vedtaget i det danske parlament, følger af EU-medlemskabet og skal harmoniseres med de øvrige EU-landes. Over halvdelen af de love, der i dag bliver vedtaget af det danske folketing, er altså harmoniseringskrav fra EU-medlemskabet.

Engell (KF): Hr. præsident! Det kan jeg godt bekræfte, Aage Brusgaard. Det er formentlig mellem en tredjedel og halvdelen, der udspringer af fælleseuropæiske reguleringer, og hvad er der så i øvrigt galt med det? I Nordisk Råd arbejder vi på at søge fællesnordiske løsninger på en lang række områder - økonomiske, kulturelle, sociale, arbejdsmarkedsmæssige - og det, vi arbejder på i Europa, er på tilsvarende vis at finde fælleseuropæiske løsninger, og det er en stor fordel for borgerne. Tænk på, hvad det nordiske samarbejde har givet af rettigheder til de nordiske borgere, og hvad det europæiske samarbejde giver til de europæiske borgere. Det, vi nu gør, er at bygge det sammen, så Norden som en del af Europa opnår alle de fordele, der er ved både at være med i et nordisk samarbejde og samtidig være med i en større europæisk sammenhæng, hvor vi er med til

at træffe afgørelserne, og hvor en udvidelse med andre nordiske lande vil give de fællesnordiske interesser og værdier større gennemslagskraft.

Det er for mig uforståeligt, at et parti som det danske Fremskridtsparti, der jo anbefalede et ja - nu var partiet ikke etableret dengang, men de fleste af dets nuværende medlemmer gjorde det - da Danmark gik ind i EF i 1972, og anbefalede et ja hele vejen op, indtil man i sidste omgang valgte at sige nej til Maastricht-traktaten - men uden en sammenhængende argumentation - nu ikke klart kan se fordelene for andre nordiske lande ved, at Norden og Europa får en langt tættere sammenhæng.

J.K. Hansen (S): Hr. præsident! Det var bemærkelsesværdigt, at Hans Engell under sit indlæg her under generaldebatten skulle trække et forslag frem, som er stillet af Midtergruppen om en forøgelse af Nordisk Råds budget på 40 MDKK. Det var så også bemærkelsesværdigt, at Hans Engell benyttede sig af lejligheden til at klandre socialdemokraterne, fordi de nu kunne støtte Midtergruppens forslag. Jeg synes, Hans Engell, hvis det var hans mening, at han ville gå stærkt imod det, måtte tale med Midtergruppen om det her. Man kan vel ikke fortænke socialdemokraterne, som vil støtte det nordiske arbejde, i, at vi vil gå med til at forøge budgettet med 40 MDKK - særligt når vi ved, at der i 1992 og 1993 er sket en reel mindskning af det nordiske budget med 49 MDKK.

Engell (KF): Når jeg tog dette spørgsmål frem under generaldebatten, hænger det sammen med, J.K. Hansen, at et af de store fremskridt, som jeg tror at alle på parlamentarikersiden i Nordisk Råd oplevede at vi opnåede på sidste session, var, at nu er det godt nok ministerrådet, der fastsætter den samlede økonomiske ramme, men det er politikerne, der har ansvaret for at prioritere. Det er vores opgave - inden for den økonomiske ramme - at komme med forslag til, hvordan pengene anvendes på bedst mulig måde til fordel for det nordiske samarbejde.

Sidste år lykkedes opgaven, bl.a. fordi man var i stand til at kunne overføre et ganske stort overskud. I år har vi end ikke taget fat på opgaven, før der kommer et forslag, som Socialdemokratiet tilslutter sig, om en budgetforøgelse. Ingen diskussion om prioriteringen, man løser bare problemerne ved at sætte udgifterne i vejret, og det er det, jeg tillod mig at kalde typisk socialdemokratisk politik. Det er jo også den måde, man løser problemerne på i vore hjemlande, fordi Socialdemokratiet altid har været bedst, når det gælder om at bruge andre folks penge, uanset om det er de nationale kassers eller Nordisk Råds.

J.K. Hansen (S): Den snak om Socialdemokraterne fra Hans Engells side kender vi jo derhjemme, så den forbavser mig overhovedet ikke. Den kunne vi passende føre i vort hjemlige parlament, og da kunne jeg godt

fortælle noget om, hvordan De Konservative bruger penge. Det har vi set under 10 års borgerligt styre i Danmark.

Men det er da interessant nu at observere, at Hans Engell skælder midtergruppen ud for at føre socialdemokratisk politik, det er da meget interessant at høre her i Nordisk Råd. Og må jeg så sige med hensyn til prioriteringen, at vi ved alle sammen, at vi inden for de næste 2 års budgetter skal bruge 22,9 MDKK til kulturinstituttet i Nuuk. Det har vi lovet her fra Nordisk Råd, så vi kunne jo eventuelt prioritere pengene denne vej. Og der er også en hel del andre nærområder, hvor der vil være behov for flere penge.

Nordisk samarbeidsminister **Berge (A)** (på vägnar av statsminister Gro Harlem Brundtland): President! Naturlig nok blir denne sesjonen i Nordisk Råd preget av de europeiske begivenheter. Vi opplever historiske dager. Velgerne i Finland og Sverige, og forhåpentligvis også de norske, skal i nær framtid ta stilling til spørsmål som i høy grad vil prege vår framtid.

Vi står nå foran en periode med intense vurderinger. Her i Nordisk Råd er det naturlig at vi drøfter konsekvensene for samarbeidet når flere land enn Danmark blir EU-medlemmer. Det er et spørsmål som ikke bare opp- tar oss som aktivt deltar i dette samarbeidet. Det er i høy grad et spørsmål som opptar folk flest. Det nordiske samarbeidet er fast forankret i bevisstheten hos alle som bor og arbeider i Norden.

Jeg er derfor overbevist om at for svært mange vil et ja til EU-medlemskap være betinget av at dette også vil være positivt for det nordiske samarbeidet.

Det skyldes ikke bare det faktum at EU-landene har sagt seg innforstått med at det nordiske samarbeidet fortsetter også etter at vi er blitt medlemmer.

Ved å være med i EU kan vi nå lenger på mange områder enn ved å stå utenfor. Vi har i Norden utviklet en samfunnsmodell med verdier og normer som vi er stolte av, og som vi har tro på. Denne modell skal vi ta vare på i det nordiske rom i det europeiske hus - og den skal være vårt felles utgangspunkt for arbeidet i et utvidet Europa.

Som norsk samarbeidsminister er jeg av den oppfatning at vi kan se tilbake på et godt nordisk arbeidsår. Vi har nå gjennomført den nyordning som tidligere er vedtatt, og samarbeidet framstår i dag som rasjonelt og velfundert.

Utenrikspolitikken er blitt en naturlig del av samarbeidet. Nordisk Råd har brukt sin økte budsjettinnflytelse. Den ambisiøse satsingen på kulturområdet er satt i gang, og det nordiske felles utdanningsområdet er snart en realitet. På det sosiale området har vi videreutviklet samarbeidet.

På miljøfeltet er det til denne sesjon framlagt forslag om en ny nordisk miljøstrategi. Vårt arbeid overfor nærområdene er utvidet til også å omfatte Barentsregionen. Men det er selvfølgelig fortsatt rom for forbedringer og nye initiativ.

Jeg har for eksempel merket meg at budsjettvalget er kritisk til Ministerrådets kraftige og hurtige økning av budsjettet for allmennkultur og er bekymret over virkningene for andre viktige samarbeidsområder. Men jeg tror også at det har vært nyttig for det nordiske samarbeidet at vi har vært nødt til å stille oss spørsmål om de tilgjengelige ressurser blir brukt på den best mulige måte.

Når det er sagt, vil jeg gjerne tilføye at jeg forstår kritikken som er framsatt. Jeg har derfor - da Det norske storting drøftet nordisk samarbeid for et par uker siden - gitt uttrykk for at tidspunktet nå er inne til å vurdere om de økonomiske rammene for det nordiske samarbeid er tilstrekkelig for de ambisjoner vi i fellesskap har. Jeg håper at en slik vurdering kan gi som resultat at vi kan innfri de tilsagn kultursektoren har fått, samtidig som vi kan gi andre samarbeidsområder et fornuftig budsjettnivå.

Jeg har også merket meg at det fra flere hold i Nordisk Råd er uttrykt en viss bekymring over at en økende del av det nordiske samarbeid skjer i uformelle former. Det er uttrykt frykt for at det kan svekke det parlamentariske innsyn og den parlamentariske kontroll.

Det er riktig at deler av det politiske samarbeid - på områder som tidligere heller ikke inngikk i Nordisk Råds arbeid - har økt i intensitet og betydning. Det betyr mer samarbeid, og bør derfor hilses med glede. Vi har riktignok konsentrert bruken av felles nordiske midler til færre områder, men nordisk samarbeid er heldigvis noe langt mer enn fordeling av noen få millioner kroner.

Det er jo heller ikke slik at det uformelle nordiske samarbeidet unndras parlamentarisk kontroll og innsyn. Tvert imot har vi utvidet regjeringenes rapportering for Rådet, idet både statsministrene og utenriksministrene nå regelmessig supplerer den formelle rapportering gjennom muntlige orienteringer. Andre ministre bidrar etter behov og etter Rådets ønske. La meg også minne om at statsministrene og samarbeidsministrene regelmessig møter Presidiet, at andre ministre møter Rådets utvalg, og at Rådets medlemmer når som helst kan be om svar på de spørsmål de måtte føle behov for å bli orientert om. Jeg har for min del vanskelig for å se at regjeringene kan behandle nordiske samarbeidsspørsmål av større betydning uten at Rådet blir involvert.

Den økonomiske utviklingen i de nordiske land den senere tid viser at nedgangskonjunkturen trolig har nådd bunnen, og at vi nå er på vei oppover. Eksporten øker til dels betydelig, men også på hjemmemarkedet er det tegn til økende etterspørsel. Renteutviklingen og utviklingen i de nordiske lands konkurransekraft sammenliknet med andre land har utviklet seg positivt.

Til tross for disse gledelige tegn holder arbeidsledigheten seg fortsatt på et altfor høyt nivå - et uakseptabelt nivå - selv om vi også registrerer at økningen i ledigheten for en stor del har stanset opp. Særlig bekymringsfullt er den høye langtidsledigheten, og at ungdom spesielt har vanskeligheter med å vinne fotfeste på arbeidsmarkedet.

Jeg registrerer med tilfredshet at alle de nordiske land viderefører den nordiske tradisjon med en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. Selv om det er

forskjeller i politikktutformingen mellom de ulike land, er det et gjennomgående trekk at foruten aktiv formidling er kvalifiseringstiltakene tillagt stor vekt. Dette er tiltak som sikter på å høyne de arbeidslediges kvalifikasjoner i den hensikt å gjøre dem bedre konkurransedyktige på arbeidsmarkedet. Videre er tiltakene i stor grad målrettet mot unge og langtidsledige.

Det er viktig, spesielt i nedgangstider, at det blir arbeidet aktivt for å hindre utslagning fra arbeidslivet. Satsingen på tiltak for langtidsledige er et ledd i dette. Men det er også viktig at innsatsen rettes mot yrkeshemmede, som er en sterkt utsatt gruppe på arbeidsmarkedet.

I Norge har vi nå samlet ansvaret for all yrkesmessig attføring i arbeidsmarkedsetaten. Dette mener vi er en fordel ikke bare rent administrativt, men også ved at arbeidet for yrkeshemmede blir integrert med arbeidsmarkedspolitikken.

I denne forbindelse vil jeg også minne om at det er viktig å opprettholde et godt miljø på arbeidsplassene. I perioder med svak vekst og lav lønnsomhet blir arbeidsmiljøet lett utsatt for angrep og kritikk. Det fremmes for eksempel krav om reformer i lovverket vedrørende jobbsikkerhet. Til dette vil jeg si: Et sterkt stillingsvern kan redusere svingningene i sysselsettingen, ved at oppsigelser utsettes i nedgangstider og nyansettelser utsettes i oppgangstider. Det er imidlertid ikke påvist noe entydig forhold mellom et sterkt stillingsvern og det langsiktige sysselsettingsnivået. Det er derfor vanskelig å tro at en deregulering på dette området i seg selv skulle gi lavere arbeidsledighet.

Jeg ser det også som svært positivt at sysselsettingsspørsmålene og arbeidsmarkedspolitikken nå synes å bli tillagt større vekt utenfor Norden enn tidligere. Dette gjelder så vel i de enkelte land som innen internasjonale organisasjoner som EU og OECD. Jeg viser i denne sammenheng til rapporten om nordisk samarbeid for økt sysselsetting, hvor det internasjonale samarbeidet for å fremme vekst og sysselsetting er utførlig behandlet. Denne rapporten vil bli gjenstand for drøftinger senere under denne sesjonen.

Dale (Sp): President! Gunnar Berge hevda i sitt innlegg at Norden kan sjå framtida lyst i møte som medlem av Europaunionen. Om han ikkje brukte nett dei orda, så kom likevel den underliggjande budskapen klart fram.

Men så er spørsmålet kor realistisk ei slik oppfatning er. Det me ser i praksis, er at det nordiske samarbeidet vert trengt tilbake til færre område. Det er det som skjer i dag. Statsminister Carl Bildt illustrerte dette godt i si utgreiing for Rådet i fjor på vegner av alle statsministrar då han oppsummerte sine tre satsingsområde: 1. Samordning av det som skal skje i regi av den europeiske integrasjon. 2. Arbeid for å skapa europeisk økonomisk vekst. 3. Styrking av det nordiske kulturelle samarbeidet.

Med unntak for kultursamarbeidet representerer desse punkta ei kraftig forskyving av tyngdepunktet bort frå det spesielt nordiske til koordinering av det som skal føregå i andre fora enn dei nordiske.

Her får me då ein forsmak på kva som vil skje om Norden vert tilslutta Europaunionen. Me høyrde nyss at statsminister Carl Bildt syntest ei slik utvikling er storarta, og noko anna var vel heller ikkje å venta. Eg vil spørja sosialdemokraten Gunnar Berge: Har han motførestillingar av noko slag med tanke på kva framtid det tradisjonelle, breie nordiske samarbeidet vil få om dei nordiske landa går inn i Europaunionen?

Minister Berge (A): President! Jeg mener det er en aldeles forkjært og misvisende framstilling når det hevdes at man har innsnevret rammene for nordisk samarbeid de seinere år. Det er faktisk det stikk motsatte som har skjedd. Nå er absolutt alle områder av politikken - med unntak for forsvarspolitikken - gjenstand for nordisk debatt og nordisk samarbeid. Og det kan ikke ha gått noens oppmerksomhet forbi at det er slik, og at dette også i stor grad har bidratt til å vitalisere debattene ikke minst her i Rådet.

Det at en samtidig - når det gjelder budsjettmidler - har foretatt en viss konsentrasjon om noen områder, er ikke nødvendigvis en nedprioritering, men det kan være en effektivisering av samarbeidet. Og ingen er vel av den oppfatning at en sterkere satsing på kultur og undervisning skulle være nordisk samarbeid uvedkommende. Jeg vil tro at dette er felter som er spesielt godt egnet til et utdypet samarbeid, og som selvfølgelig også i en tid med økt internasjonalisering utover Norden er spesielt viktige nettopp for å verne om den nordiske kultur og identitet. For påvirkningen utenfra vil vi vel møte helt uavhengig av hvilke tilknytningsformer til EU de nordiske land får.

Når det gjelder det siste spørsmålet, om det vil bidra til å styrke nordisk samarbeid at de nordiske land blir medlemmer av EU, er mitt svar ja. Men det er selvfølgelig en stor fordel at alle de land som har søkt, faktisk blir medlemmer. Jeg ser det som et problem også for det videre nordiske samarbeidet hvis noen går inn og andre blir stående utenfor.

Dale (Sp): President! Det er frå mi side ikkje snakk om noka forkjær framstilling. Eg byggjer mine opplysningar på dokument som også Gunnar Berge står bak. Det gjeld dei utgreiingane me har fått frå Ministerrådet, og det gjeld også den meldinga som me har fått frå den norske regjeringa om det nordiske samarbeidet.

Dokumentasjonen visar då at den avgrensinga som no skjer, i særleg grad råkar det økonomiske området, store delar av samarbeidet om sosial- og helsepolitikken, forbrukarpolitikken, energi- og næringspolitikken pluss at spørsmål som har å gjera med infrastruktur, ikkje lenger skal stå sentralt i samarbeidet.

No er det slik at eit overveldande fleirtal av nordiske borgarar ynskjer meir - ikkje mindre - av det tradisjonelle samarbeidet. Det kan me m.a. lesa i dei meningsmålingar som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd gjennomfører kvart tiande år. Det bør jo då vera eit tankekors for representanten Gunnar Berge at det samarbeidet som folk vil ha meir av, faktisk vert

bygt ned, medan Europaunionen, som på det folkelege planet framstår som stadig meir problematisk, vert framheva som det store, som ein synest ein bør gå inn for.

Minister Berge (A): President! Det er jo først når vi får en folkeavstemning om det saken konkret dreier seg om, at vi får en alvorlig test på hva som er det nordiske folks oppfatning av medlemskap i Europaunionen. I og for seg burde den beslutningen være lagt i trygge hender, i hvert fall har vi ikke noe annet alternativ når vi skal avgjøre vanskelige saker, enn å overlate det til folket i folkeavstemning. Og alle er så vidt jeg skjønner, innstilt på at det skal holdes en folkeavstemning, og jeg håper at også alle er innstilt på å følge det råd som kommer til uttrykk i denne folkeavstemningen.

For øvrig når det gjelder det nordiske samarbeidet, mener jeg at man tar et feil utgangspunkt hvis man konsentrerer seg om de 650 MDKK som bevilges over Nordisk Ministerråds budsjett. 650 MDKK er jo en dråpe i havet i forhold til det som brukes på prosjekter som er relevante i nordisk sammenheng. Det norske statsbudsjettet er på ca. 400 milliarder kr, og det er slett ikke det største i de nordiske land. Derfor er det av langt større betydning at også de prioriteringer som foretas over de nasjonale budsjettene, blir sett i et nordisk perspektiv, det være seg i forhold til infrastrukturinvesteringer eller samarbeid på andre områder, og forutsetningen, garantien for det er ulike mye bedre ettersom også statsministrene har engasjert seg mye sterkere i dette arbeidet som en følge av de reformer som det har vært enighet om både på ministersiden og på rådssiden.

Werner (v) (talesman för vänstersocialistiska gruppen): Herr president, ärade 80 rådsledamöter, 40 regeringsledamöter och sist men inte minst 251 sakkunniga som hyllar oss med att närvara i denna församling och lyfter den på ett speciellt sätt! Detta är inte första gången som Nordiska rådets session hamnat i skuggan av andra händelser som både media och allmänhet ägnar större uppmärksamhet. Men den här gången kan man verkligen känna sig orolig för rådets framtid och hela det nordiska samarbetet. Regeringarna i Finland, Norge och Sverige strävar mot medlemskap i den Europeiska unionen. Denna strävan kom samtidigt med en forcerad omstrukturering - nyvärdering kallas den - av det nordiska samarbetet.

Innebörden är som bekant att alla viktiga substansfrågor utom kulturen på sikt flyttas bort från Nordiska rådet. Alla rådets utskott - utom kulturutskottet - protesterar mot att hälften av ministerrådets budget redan nu går till kulturen med nedskärningar på övriga områden som följd. Rådet reduceras i framtiden till ett nordiskt kulturråd utan politiskt inflytande och blir kanske ett forum enbart för nostalgi. För att i någon mån släta över den här utvecklingen talar regeringarna om att det informella samarbetet skall få ökad betydelse på regeringssidan och att de bantade områdena kanske kan tillgodoses på det sättet. Men detta betyder ju att parlamenta-

rikernas möjlighet till insyn och kontroll ytterligare försvagas. Nordiska rådet blir lika maktlöst som Europaparlamentet. Den EU-anpassningen tror jag vi alla betackar oss för. EES-avtalet ger som bekant inte heller stort utrymme för parlamentariskt inflytande.

Jag tillhör inte dem som instämmer med den svenska konsekvensutredningen, som på regeringens uppdrag undersökt ekonomiska m.fl. följder av ett svenskt EU-medlemskap. Men ett erkännande kan jag ge utredningen: Den har ärligheten att tala om "de fyra rörligheterna" i stället för "de fyra friheterna". Uttrycket de fyra friheterna härrör från ett berömt tal av Franklin D. Roosevelt, som under andra världskriget försvarade de demokratiska friheter som då förtrycktes av Nazityskland. Roosevelt talade om yttrandefrihet, religionsfrihet samt frihet från fruktan och nöd - överallt i världen. Roosevelts tal var onekligen mera inspirerande än när EU:s ministrar och kommissioner nu talar om fyra friheter, nämligen för varor, kapital, tjänster och arbetskraft. Det är alltså totalt fri rörlighet på marknaden man talar om och inte om medborgerliga friheter. Denna övertalningsdefinition återspeglar tilltron till den fria marknaden som den allt välsignelsebringande och grunden för all frihet. Men historiskt sett är det ju snarast tvärtom.

I flera utskottsbetänkanden till denna session, särskilt från socialutskottet men även från ekonomiska utskottet och miljöutskottet, uttalas optimism att vi skall kunna hävda den nordiska modellen inom EU. Kommissionens rapport om tillväxt och sysselsättning, som utarbetats av en grupp europeiska socialdemokrater under Allan Larssons ordförandeskap, har åberopats som exempel. Den kan ju också sägas motsvara en nordisk syn på en sysselsättningsskapande politik. Men hur stora är chanserna att detta verkligen blir unionens politik? Och det är ju det som är själva poängen, att denna politik för att kunna lyckas måste genomföras på europeiskt plan. Se hur det har gått med den s.k. sociala stadgan, där Storbritannien vägrar delta. Tror man att den politiska kampen för sociala rättigheter och jämlikhet lättare kan vinnas på europeisk nivå än på nordisk? Om de nordiska länderna anpassar sig till EU, där den marknadsliberala politiken för närvarande råder och de sociala målsättningarna är högt prioriterade, riskerar vi att halka tillbaka och får ta upp kampen igen från ruta ett och mot ett mångdubbelt större motstånd än på hemmaplan. I ekonomiska nedgångstider framträder ju nackdelarna med marknadsekonomin tydligare än annars. I stället för ett nordiskt samarbete som vuxit fram på folklig grund är vi på väg mot en integration enligt en marknadsekonomisk europeisk modell med överstatligt beslutsfattande som får vår inhemska byråkrati att framstå som en idyllisk närdemokrati.

Vi har antingen vi står i eller utanför EU så många samarbetsfrågor som handlar om nordisk gemenskap vad gäller sysselsättning, energi- och miljöfrågor, Östersjöns förorening, nedrustning och inte minst de arktiska områdena, att man inte kan ersätta detta med att institutionalisera de informella diskussionerna och samarbetet inom Norden.

Till sist, herr president: Både utrikes- och säkerhetspolitiken är numera tillåtna som debattämnen i Nordiska rådet. Det har inte alltid varit så. Det

är - inte minst mot bakgrund av de snabba förändringarna i Europa - viktigt att vi gör oss vissa föreställningar om hur de nordiska länderna borde kunna spela en roll i arbetet för fred och avspänning i vår världsdel. De säkerhetspolitiska lösningarna ändras: Natomedlemskap eftertraktas nu av länder som ännu häromåret hörde till Warszawapakten. Jag anser att vi även i Norden borde kunna diskutera om den nuvarande situationen är den bästa med tanke på Nordens möjligheter att lämna ett bestående bidrag till avspänningen. Är det att gå för långt att åter ta upp frågan om ett nordiskt försvarsförbund? Nato har själv inlett en omorientering genom partnerskapet för fred. Detta skulle ju kunna göra ett direkt Natomedlemskap för Danmark, Island och Norge överflödigt. I stället skulle vi kunna bilda ett nordiskt block där alla fem staterna gemensamt kunde göra stora insatser inom ett partnerskap som omfattar hela Europa. Ett nordiskt försvarsförbund skulle också kunna dämpa den kritik mot en utvidgning av Nato som av och till framförts i Ryssland.

Och det nordiska försvarsförbund som vi misslyckades med i Norden år 1948-49 kunde också ha positiva effekter på samarbetet i fråga om vapenanskaffning och utbildning av personal inom försvaret i de nordiska länderna. Ett nordiskt försvarsförbund skulle helt enkelt höja effektiviteten i de nordiska ländernas försvar och samtidigt bidra till avspänning i hela Europa, inte minst i de arktiska områdena.

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! Lars Werner har gjort stora insatser såsom en mycket aktiv ledamot av detta råd under en lång tid, men detta är rimligtvis hans sista session. Han har gjort stora insatser för en misslyckad idé, nämligen kommunismen, under sin politiska bana, men han har gjort relativt lyckade insatser för en annan politisk idé, nämligen nordismen, och det gör att han förtjänar att hans synpunkter lyssnas till.

På en punkt fann jag det han sade anmärkningsvärt, gränsande till sensationellt, inte minst därför att han var talesman för den vänstersocialistiska gruppen och därmed också för det svenska vänsterpartiet.

I den svenska EU-debatten är ett av de allra tyngsta argument som motståndarna inte minst inom vänsterpartiet för fram att ett medlemskap skulle innebära att den svenska neutralitetspolitiken och alliansfriheten skulle överges. Vad Lars Werner för fram förslag om i dag är att kasta neutralitetspolitiken och alliansfriheten för Sveriges del över bord och ersätta dem med ett försvarsförbund, dvs. med en militär allians.

Jag tillhör dem som tycker, förmodligen på goda grunder, att detta är en idé vars tid har passerat. Det säkerhetspolitiska vägval som gjordes i Norden och Skandinavien 1948-49 blev rätt, även om besvikelsen då var stor.

Jag tillhör inte dem som tror att vi bäst säkrar fred och stabilitet i Europa genom nya militära allianser. Vi kan bygga mer av försvarssamverkan och det gör vi - inom ramen för de fredsbevarande nordiska bataljonerna. Det kan vi också göra inom ramen för den utrikes- och säkerhetspolitiska samsamarbetsstruktur som växer fram i Europaunionen, men det finns en en-

da militärallians i Europa, nämligen Nato. Den kommer säkert att bestå, och det är bra. Jag tycker inte att vi bör bygga nya militärallianser, inte heller i Norden.

Sedan bara en kommentar till dubbelmoralen i vänsterpartiets budskap: man kan inte å ena sidan tala neutralitet och alliansfrihet utanför huset och å andra sidan här inne överge den.

Werner (v): Det är möjligt att statsminister Carl Bildt räknar ut mig för tidigt. Tänk om jag skulle kandidera till Europaparlamentet, om du lyckas slussa in oss! Då kanske du själv blir utan plats.

Skämt å sido tycker jag att man kan diskutera de här frågorna. Jag ställer inte förslag om att vi skall göra detta. Carl Bildt behöver inte ta åt sig att de nordiska försvarsförbundsförhandlingarna sprack - detta kan snarare Gunnar Berge och hans förre statsminister Lange göra. Men detta är historia.

Carl Bildt vill inte diskutera allianser och neutralitets- och säkerhetspolitik annat än på andra grunder: vi skall in i andra unioner, vi skall in i Nato. Det kan väl vara en hedervärd tanke, men den är inte speciellt ny. Jag tycker faktiskt att man borde kunna diskutera frågan om ett nordiskt försvarsförbund inom ramen för ESK och inom ramen för "partnerskap för fred." Svårare än så är det inte.

Men, Carl Bildt: jag kanske kommer tillbaka.

Statsminister **Bildt (m):** Herr president! Räkna ut Lars Werner skall man absolut inte göra. Han har gjort många karriärer, under senare tid också som borgerlig vigsselförrättare. Möjligheten finns, inte bara att han kommer till Europaparlamentet - jag önskar honom lycka till som kandidat - utan jag läser i tidningarna att det t.o.m. kan förekomma spränglistor inom vänsterpartiet.

Lycka till! Vi har satt värde på Lars Wener och gör det fortfarande.

När det säkerhetspolitiska vägvalet gjordes 1948-49 var det många som sörjde. När vi nu blickar tillbaka finner vi nog att det som då blev fallet i Skandinavien och Nordeuropa var någonting som kom att tjäna stabiliteten och tryggheten under lång tid, inklusive den svenska alliansfriheten, stödd av ett starkt militärt försvar, och den svenska neutralitetspolitiken.

Nu är förutsättningarna på många punkter radikalt förändrade. Det gör det möjligt för oss att gå in i en annan form av utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete i Europa i dess helhet och gör det också möjligt för oss att börja samarbeta nordiskt i militära frågor som vi tidigare inte samarbetade i. Här vill jag återigen nämna de nordiska bataljonerna i Jugoslavien. Men att ta steget till att göra militära åtaganden mellan de nordiska länderna - ett alliansåtagande - är enligt min mening att gå ett steg för långt. Framför allt vill jag peka på det dubbla budskap som vänsterpartiets företrädare för fram: ute på gator och torg förkunnas den svenska neutralitetspolitiken och alliansfriheten av gammalt märke såsom orubbliga och eviga, men här

säger den vänstersocialistiska gruppens talesman att de mycket väl kan överges - militära åtaganden gentemot grannländer att vi inte skall vara neutrala vid krig i närområdet, kan kastas över ända.

Jag noterar ståndpunkten. Jag håller med Lars Werner om att den kan göras till föremål för intellektuell debatt. Men var då också ärliga utåt i den agitation som ni för!

Werner (v): Det är en något märklig situation. Carl Bildt är inte beredd att diskutera ett försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete i något annat sammanhang än inom EU eller Nato. Jag noterar det. Jag förstår inte varför inte ett nordiskt försvarsförbund skulle kunna vara neutralt.

Men om Carl Bildt inte försvarar neutralitetspolitiken i den meningen, behöver han inte anklaga mig för att jag inte gör det. Jag reser i dag frågan om att man skall diskutera vad som sprack 1948-49 när Carl Bildt byggde skvadroner av tennsoldater vid Breitenfeld och Lützen.

(Statsminister Bildt, från plenisalen: Jag var inte född då!)

Men du var påtänkt!

I en debatt i eller utanför EU kan man inte tänka bort ett nordiskt försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete. Jag är i gott sällskap med nuvarande överbefälhavaren Bengt Gustafsson, som inte är främmande för de här tankarna. Det är egentligen bara det jag har velat framföra.

Sedan till detta att jag är borgerlig vigsleförrättare. Det uppdraget fick jag av Carl Bildts företrädare Ulf Adelsohn, som numera är landshövding - överförmyndare i Stockholm kallar Carl Bildt honom. Meningen var att jag skulle legalisera alla lösa förbindelser som jag träffade på. Men alla lösa förbindelser som Carl Bildt ägnar sig åt kommer jag icke att legalisera.

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen (S): Hr. præsident! Jeg har med stor interesse - og måske med ekstra stor interesse - fulgt dagens debat her i forsamlingen om EU, både de svenske, norske og andre talere. Det har jeg gjort, fordi det altid er interessant at foretage såkaldte kildehistoriske studier, og kildehistoriske studier kan man foretage, når man som Danmark har været medlem af EU eller De Europæiske Fællesskaber, som det jo har heddet i mere end 20 år.

Jeg vil gerne sige, at jeg oplever det, der sker i denne uge, som en historisk og afgørende uge for det nordiske samarbejde. Drøje forhandlinger mellem EU og ansøgerlandene bliver færdiggjort med et godt resultat for Sverige, Finland og for Østrig, og jeg er fortsat af den opfattelse, at vi i løbet af de nærmeste timer vil finde en løsning for Norge. Ordet forhandlingssammenbrud findes ikke i min ordbog. Vi gør alt, hvad vi kan i Bruxelles lige nu, for at Norge skal komme heldigt igennem sine forhandlinger, og om det lykkes - og jeg tror, det vil lykkes - er næsten hele Norden forenet igen i Europa. Og hr. præsident, hvor har vi dog ventet længe på det i Danmark. Vi har ventet i 20 år, og i mellemtiden har vi set Berlinmuren falde.

Jeg vil sige helt uden at være polemisk om den svenske, norske og finske debat om EU, at jeg kan for Danmarks vedkommende udtale, at efter at Danmark har været medlem af De Europæiske Fællesskaber i 20 år, mener jeg ikke, at vi har taget skade. Det mener jeg faktisk ikke. Jeg mener, at vi er kommet rimeligt godt igennem. Jeg mener, at vi har kunnet opretholde vores velfærdsmodel. Jeg mener, at de fremskridt eller tilbageskridt, der måtte være sket i beskæftigelse og økonomi i Danmark i de sidste 20 år, både har noget at gøre med international økonomi og naturligvis også har noget at gøre med den nationale økonomiske politik, der føres. Kort sagt, Danmark er faktisk kommet godt igennem sit medlemskab af De Europæiske Fællesskaber i 20 år. Jeg nævner det mere som en vigtig erfaring at notere sig, når man skal i gang med debatten i de andre lande.

Det andet punkt, jeg godt vil nævne, er, at jeg tror, at man i Norden skal gøre sig klart, at hvis Norge, Sverige og Finlands befolkninger vælger at sige ja til et forhandlingsresultat og dermed til Den Europæiske Union, vil Norden igangsætte et kolossalt politisk, psykologisk skred i hele vores forestilling om Den Europæiske Union. Vi vil se et Europa, der i en periode ikke vil koncentrere sig så meget om dybden i samarbejdet, men om bredden i samarbejdet.

Må jeg erindre om, at så sent som i går havde EU's udenrigsministre møde med Polen og Ungarn for at diskutere en intensivering af det udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde. Man blev enige om, at Polen, Ungarn, Tjekkiet, Slovakiet, Rumænien og Bulgarien nu kommer til at indgå i et fast aftalemønster om udenrigs- og sikkerhedspolitikken, med jævnlige politiske konsultationer og møder mellem regeringscheferne én gang om året og på udenrigsministerniveau hvert halve år.

Europa er under kolossal forandring, og det europæiske samarbejde bliver meget bredere, end vi hidtil har forestillet os. Man går i bredden i en periode og ikke så meget i dybden.

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at den nordiske velfærdsmodel for mange i Europa - både i Østeuropa og i Sydeuropa - repræsenterer en attraktion, fordi den forener demokratiet og trygheden på en utrolig spændende og afgørende måde. Derfor vil et ja fra de nordiske lande betyde, at vore fælles anstrengelser for at få opbygget menneskelige rammer omkring en markedsøkonomi og det at opbygge menneskelige politiske rammer, hvor vi prioriterer de hensyn, der hører til en nordisk velfærdsmodel, får langt, langt bedre muligheder inden for EU end uden for EU.

Man skal huske på, at international økonomi kan man ikke melde sig ud af eller beslutte at blive uden for. International økonomi og markedsøkonomi er der, uanset om man er medlem af EU eller ej, men mulighederne for at etablere politiske rammer på miljø-, beskæftigelses- og forbrugerområdet og på en lang række andre felter er til stede i en grænseoverskridende politisk proces - i modsætning til den situation, vi har i dag.

Under debatten lyttede jeg til et enkelt spørgsmål, som lød: Om vi siger ja til EU, hvem vil så nå sine politiske mål? Bliver det Carl Bildt eller bliver det Gro Harlem Brundtland? Må jeg sige, at jeg var lidt ked af det spørgsmål, fordi jeg savnede personer som Poul Nyrup Rasmussen eller Esko

Aho. Min pointe er, at det spørgsmål kan man faktisk ikke besvare, fordi man skal gøre sig klart, at Maastricht-traktaten og EU er en ramme, der leverer en række arbejdsmetoder. Men det politiske indhold og udfyldningen af dem bliver selvfølgelig resultatet af en politisk forhandling mellem regeringer, der har forskellige politiske farver, og derfor er svaret, at det vil demokratiet afgøre i vore lande og i samarbejdet inden for EU. Men derimod kan man sige, at hvis denne Maastricht-traktat ikke var der, og hvis der ikke var et europæisk unionssamarbejde, havde vi ingen muligheder for at træffe fælles beslutninger om mindstestandarder for miljø og mindstestandarder på arbejdsmarkedet, forbrugerområdet og en række andre politisk vigtige prioriteter i en international verden.

Jeg må derfor sige, at det er med EU, som det er med andre internationale fora, at det afhænger af den politiske kraft, vi selv leverer. Det afhænger af den beslutsomhed og selvtillid, vi selv har, om Norden skal have betydning i Den Europæiske Union. Det afhænger af os selv og af vores politiske beslutsomhed og vores styrke og vilje til at lægge det nordiske velfærdssamfund frem. Gør vi det, vil man også se et forenet Norden prioritere miljø- og beskæftigelsesspørgsmål afgørende i årene, der kommer, og vi vil få mange tilhørere og mange samarbejdspartnere inden for Den Europæiske Union.

Derfor var jeg glad for, at Nordens Faglige Samorganisation i dag havde lejlighed til at orientere statsministrene. Jeg synes, det er rigtigt af Nordens Faglige Samorganisation at understrege, at omkostningerne ved den høje arbejdsløshed i de nordiske lande nu når op på 300 mia. kr., og at vi her i Norden både er nødt til at forene vores anstrengelser på fornuftige investerings- og uddannelsesområder, og dermed også bruge det samarbejde som en platform til yderligere dynamik i det europæiske samarbejde.

Hr. præsident! Jeg føler, at udvidelsen af EU med forhåbentlig hele Norden for det første betyder, at Nordisk Råd bliver en enestående regional parlamentarisk platform for at deltage aktivt i Europa-Parlamentets utrolig vigtige politiske diskussioner i de kommende år; for det andet, at den nordiske velfærdsmodel vil få styrke og gennemslagskraft, og for det tredje, at det bliver vigtigt for os at opprioritere hele Østersø-samarbejdet. Jeg kan nævne, at statsministrene derfor har besluttet at bede vore udenrigsministre om at analysere, hvordan vi kan styrke samarbejdet inden for Østersø-rådets rammer, og jeg deler ganske det synspunkt, at de baltiske lande fortsat må have stor prioritet i vore nærområder. Indsatsen i forhold til de baltiske lande betyder i virkeligheden, at Østersøområdet nu tegner til at blive den ekstra legemsdel, vi igen skal have syet på hele det europæiske billede efter en adskillelse i så mange år efter den anden verdenskrig.

Alt i alt er det med Norden, som det altid har været: Det er op til os selv at turde træffe de politiske beslutninger. Med så meget, som vi har opbygget, står vi stærkere, når vi gør det sammen, og jeg er ikke et sekund i tvivl om, at et ja fra hele Norden til EU vil være en styrkelse af Norden, og at det vil være et umådeligt plus for det europæiske samarbejde, der i dag er fundamentalt anderledes, end det var for blot 5, 10 eller 20 år siden. Det er

nu, der skal træffes historiske beslutninger i en enestående historisk periode, hvor vi for første gang nogen sinde siden den anden verdenskrig har mulighed for at forene demokrati, velfærdssamfund, beskæftigelse og fredelig udbygning i Østeuropa, alle 3-4 strenge på én gang. Hvem tør sige nej i en sådan situation? Vi tør ikke. Vi vil anbefale vore svenske, norske og finske brødre og søstre at sige ja til det samarbejde og det perspektiv, der nu tegner sig.

Claes Andersson (Vas.): Herr president! Statsminister Poul Nyrup Rasmussen talade om hur väl det har gått för Danmark som medlem i den europeiska gemenskapen, EG. Men han talade inte om att det danska folkets flertal röstade nej till den Europeiska unionen och Maastrichttraktatet i december 1991. Därefter medgavs Danmark på Edinburgmötet undantag på fyra punkter. Det gällde medverkan i monetärt samarbete, militärt samarbete, europeiskt medborgarskap och polissamarbete. Sedan blev det en ny omgång, och då röstade majoriteten ja. Det blev ja till Maastrichtavtalet utan dess fyra viktigaste pelare.

Om Finland, och det övriga Norden, kunde få liknande undantag som Danmark när de röstar ja till medlemskap, skulle jag också kunna ställa mig betydligt positivare till ett medlemskap. Vad säger statsminister Rasmussen om detta?

Statsminister Poul Nyrup Rasmussen (S): Mit svar er, at det er regeringen i Finland, der forhandler om optagelsesbetingelserne i EU, og derefter er det det finske parlament og derefter det finske folk, der tager stilling på det grundlag. Det vil jeg ikke kommentere.

Men jeg vil gerne understrege et andet aspekt, som jeg tror er meget, meget vigtigt. Jeg tror, det er meget vigtigt at forstå, at det, at vi nu kan se det perspektiv, at hele Norden kan blive forenet i EU - samtidig med at vi vil se EU optage stadig mere intense forhandlinger med Øst- og Central-europa, og endelig i lyset af, at Berlinmuren er faldet for nogle år tilbage - totalt har forandret vores Europakort og vores europæiske samarbejdsbillede. Min pointe er, at det politiske skred, der vil blive sat i gang, hvis Norden bliver forenet i EU, vil igangsætte et psykologisk forandret politisk billede inden for EU og vil åbne for en vældig dynamik i forholdet til de central- og østeuropæiske lande, så vi vil få en helt ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk tænkning. Det var egentlig blot det, jeg ville argumentere for.

Nordisk samarbejdsminister Sighvatur Björgvinsson (A): Hr. præsident! Året 1994 ser ud til at blive et meget begivenhedsrigt år i det nordiske samarbejde. To af de nordiske lande har netop indgået medlemsaftaler med EU, sandsynligvis også Norge, mens Danmark allerede har været medlem i nogen tid.

Diskussionen om det europæiske samarbejde, som på det sidste har spillet en betydelig rolle her i Norden, vil i de nærmeste måneder dominere billedet fuldstændig. Samtidig hermed og i fortsættelse af dette vil også debatten om, hvordan det nordiske samarbejde vil blive under de ændrede forhold, få nye dimensioner. For selv om vi gennem en tid har forberedt os på, at det kunne hænde, at det har set ud, som om noget sådant kunne ske, og allerede har taget hensyn til det europæiske samarbejde i vort arbejde inden for Norden, vil situationen være en helt anden, når der ikke længere er tale om noget potentielt, men om en realitet.

Det er jo et mærkeligt sammentræf, at det under disse forhold er faldet i vor - det vil sige islændingenenes - lod at overtage ledelsen af samarbejdet mellem de nordiske landes regeringer. Et mærkeligt sammentræf, at ledelsen under disse omstændigheder skulle tilfalde det land, som er det eneste af de nordiske lande, der har bestemt sig for ikke at ansøge om medlemskab af EU.

Vi i Island er selvsagt fuldstændig klar over, at i det år, vi sidder med ledelsen, må vi tage hensyn til den kurs, vore nordiske naboer har udstukket, når det gælder det europæiske samarbejde, og det nordiske samarbejde vil komme til at bære præg af denne kendsgerning. Ligeledes er det nu tydeligere end nogen sinde før, hvor vigtigt det nordiske samarbejde er for os i Island. Ikke blot på grund af selve samarbejdet, men også - og ikke mindst - på grund af, at det giver os mulighed for at følge med i og få en indirekte adgang til det vigtige samarbejde mellem de europæiske lande inden for EU. Dette samarbejde er også meget vigtigt for os, for her finder vi nemlig vores nærmeste nabolande og vore vigtigste handelspartnere. Under disse omstændigheder vil vi islændinge derfor lægge stor vægt på at gøre det nordiske samarbejde så godt og så effektivt som overhovedet muligt.

Foruden at tage vare på selve samarbejdet og styrke det er den vigtigste opgave uden tvivl at finde fælles effektive løsninger på arbejdsløshedsproblemerne i vore lande. På Island er arbejdsløshed noget nyt - et problem, som næsten har været ukendt for folk af min generation, men som nu er blevet et alvorligt problem, og som ser ud til at udvikle sig på samme måde som i de andre nordiske lande.

Nogle siger, at arbejdsløshed er en pest, som det aldrig er muligt at udrydde. Dette er et synspunkt, vi aldrig må acceptere. Vi må aldrig godtage, at det bliver betragtet som normalt, at folk er uden arbejde. Et sådant synspunkt er ikke i overensstemmelse med den mentalitet, som har gjort de nordiske lande til idealstater i andres øjne.

Men vi må også lede efter forklaringer. Hvad er det, som gør, at arbejdsløsheden er blevet permanent i de vesteuropæiske lande, på samme tid som arbejdsmulighederne øges i andre verdensdele? Er der noget ved vort samfundssystem, som ikke gælder for lande som USA, Japan og Australien, og som hindrer opsving og fremvækst af nye arbejdspladser?

Den tilstand, vi har fået, når det gælder arbejdssituationen i vore lande, kan desværre føre til, at man tyer til udveje som for eksempel misforståede omsorgstiltag og handelsrestriktioner. Følgen af dette vil være, at oven i

arbejdsløsheden vil de generelle problemer blive endnu større og levevilkårene endnu dårligere.

En fri verdenshandel er den vigtigste måde at stimulere nydannelser på, at øge beskæftigelsen og udjævne forskellen mellem rige og fattige lande. Myndighedernes opgave er at opstille generelle spilleregler, som skal støtte denne udvikling. Men samtidig må man passe på, at der bliver taget fuldstændigt hensyn til forbrugerinteresserne, menneskerettighederne, de demokratiske rettigheder og organisationsfriheden, og at man ikke lader kapitalens interesser gå foran folkets. Dette er vor opgave, men ikke, hr. præsident, at bygge mure for at hindre fremskridt og naturlig udvikling.

Suominen (Kok.): Herr president! Under de nærmeste månederna tar Nordens roll i det kontinentala Europa form. Norden fördjupar sin integration inom den Europeiska unionen och tar sin plats vid det bord kring vilket beslutet fattas i Bryssel.

Den nordiska rollen i Europa är viktig både för invånarna på den europeiska kontinenten och för nordborna. De substansfrågor som ur nordisk synpunkt är centrala i ett europeiskt sammanhang måste snabbt kartläggas och en strategi utarbetas för hur resultat skall uppnås.

Det är framför allt parlamentarikernas sak att vara idébringande i det nya samarbetet i Europa. En förutsättning för inflytande är naturligtvis att det nordiska samarbetet också upprätthålls på hög nivå. Våra lösningar på problemen måste vara steget före om de skall väcka intresse på europeiskt håll. Norden måste därför återta initiativet i samhällspolitiken och bli en föregångare. Vi kan konkurrera med hög kvalitet och nya idéer.

Genomgående har jag, i mitt arbete i Nordiska rådet, försökt föra fram, hur viktigt det är att vi koncentrerar oss på de större sakerna och överlåter detaljerna till andra organisationer, individer, företag, kommuner och så vidare som bättre kan handha dem.

Trots det svåra ekonomiska läget i några av våra länder i dag har vi ingen anledning att låta oss själva förlamas och säga att det nordiska välfärdssamhället är ett historiskt fenomen. Tvärtom, ny välfärd kan och bör skapas på gamla nordiska principer om jämlikhet, företagsamhet och samarbete inom våra samhällen.

Ett viktigt nordiskt bidrag till Europa kunde vara en nordisk miljö- och naturstrategi. För oss själva viktiga inkomstkällor kan på lång sikt vara hotade, om miljöpolitiska beslut som starkt påverkar Norden tas på ensidiga grunder och inom länder som inte har samma naturtillgångar som vi. Vi måste skapa förståelse för att ett modernt fiske och skogsbruk är viktiga förutsättningar för bosättning och sysselsättning i Norden och att våra traditionella näringar inte står i strid med mjuka och miljömässigt hållbara värderingar. Tvärtom, vi kan fortfarande vara stolta över hur vi har vårdat vår natur och miljö, även om vi har fått vårt uppehälle ur skogen och marken. Om vi inte också tar initiativet och försöker få fram våra synpunkter, kan vi förlora informationskriget både europeiskt och globalt.

Självständiga, demokratiska och marknadsekonomiskt funktionerande baltiska stater är i framtiden våra naturliga och för Norden kompletterande samarbetspartner. Vi får inte heller försumma att knyta ännu djupare kontakter med Ryssland, som också strävar efter genuin demokrati och marknadsekonomi. Det är viktigt inte bara för den allmänna fredens och framtidens skull. Ryssland innebär många stora chanser för våra ekonomier och för den nordiska kulturen.

Det arktiska samarbetet är en naturlig nisch för Nordiska rådet. Det arbete som har inletts bör aktiveras och föras vidare. Där hoppas jag att alla nordiska länder deltar på jämställd bas. Arktis är inte bara för kanadensare, islänningar, norrmän och ryssar, utan också för Danmark, Sverige och Finland. Jag beskyller inte de fyra förstnämnda utan de tre sistnämnda.

Och slutligen. Just i det här skedet av ökande europeisk integration kan vara stolta över det nordiska samarbetet. Norden är det mest integrerade regionen av självständiga stater i hela världen. Vi kan vara stolta över vad vi har uppnått. Samtidigt kan vi se fram emot det europeiska samarbetet. Vi har mycket att ge det, och naturligtvis kan vi få mycket nytta av det.

Lantrådet **Ragnar Erlandsson** (ÅC): Herr president! Det nordiska samarbetet måste ständigt vara föremål för nyvärdering och utveckling. Vi på ansvarigt håll inom Norden har därför ett viktigt uppdrag att tillvarata de nordiska ländernas förmåga att samarbeta inom Norden. I takt med ökad internationalisering och integration med intilliggande närområden, länder och sammanslutningar blir också behovet av revidering av det nordiska samarbetet en återkommande uppgift på alla nivåer av de mellanfolkliga relationerna.

För Ålands del ser jag det därför som positivt att Nordiska rådet redan ett flertal gånger valt Åland som mötesplats för sessionerna.

Detta bevisar i handling att Nordiska rådet värnar om de självstyrande områdenas betydelse för det nordiska samarbetet. På Åland är vi givetvis beredda att stå som värdar för nya sessioner så snart tillfälle ges.

Även inför ett nytt samarbetsscenario med Finland, Sverige, Norge och Åland snart i den europeiska gemenskapen känner vi oss ha något att ge för såväl nordiskt som europeiskt samarbete. I de nyligen avslutade medlemskapsförhandlingarna har Åland vunnit förståelse för sina förhandlingsmål; det vill säga EU erkänner uttryckligen Ålands speciella status.

Detta EU-konstaterande hänvisar till Nationernas förbundsrådsresolutioner av den 24 och 27 juni 1921 samt att Åland är föremål för en hävdvunnen status enligt Internationell Rätt. Därmed har EU accepterat och lagt grunden för de särbestämmelser som Åland erhållit i både EES-avtalet och EU-förhandlingarna. I EES-avtalet har Åland givits möjlighet att ha egna bestämmelser för fastighetsförvärv och etablering av näring. Dessa undantag har nu också accepterats av EU.

De undantag som rönt den största uppmärksamheten i offentligheten är hamoniseringsdirektiven rörande medlemsstaternas lagstiftning om omställningsskatter och punktskatter. Även andra former av indirekta skatter

står utanför EU:s regelverk. Därmed har EU insett att undantagen är ett nödvändigt erkännande av en funktionsduglig lokal ekonomi på Åland.

Det har antytts att avvikande skatteregler för Åland vore liktydigt med skattebefrielse på Åland. Så enkelt är inte läget. Ålands landskapsstyrelse har för avsikt att tillämpa skatteundantaget med ansvar för att undvika varje form av missbruk, till exempel genom utnyttjande av Åland som skatteoas för intressen med svag reell anknytning till Åland. Vi är väl medvetna om att ett ingripande från EU:s sida ligger nära till hands om skatteundantaget nyttjas i andra syften än att hålla det särpräglade åländska samhället vid liv.

EU har uttryckligen som redan sagts erkänt Ålands internationella status. Oberoende av om Finland och därmed Åland erhåller medlemskap i unionen kan Åland framstå som ett i internationellt avseende gott exempel på hur man på ett bestående sätt löser minoritetskonflikter folk och länder emellan.

Det förefaller kanske som om Åland är klart för ett enhälligt bifall till en EU-anslutning. Så är ingalunda fallet.

Vi räknar självfallet med att Finland följer upp sin kloka förhandlingsstrategi i Bryssel med en lika positiv hållning till ett åländskt mandat i EU-parlamentet. Motiven för en plats i EU-parlamentet har ytterligare förstärkts genom ministerrådets erkännande av Ålands internationella ställning. Åland kommer vid ett medlemskap att få sin lagstiftningsrätt inskränkt och detta måste på samma sätt som för medlemsländer kompenseras med en representation i parlamentet.

På Nordiska rådets session i Mariehamn kastade jag fram en tanke om Åland kunde erhålla någon form av FN-institution som har till uppgift att idka konfliktförebyggande aktiviteter med fredliga medel.

I december 1993 anordnande Ålands fredsinstitut en konferens på Åland med företrädare för de stridande parterna i Armenien och Azerbadzjan. Parterna kunde under avspända former diskutera på vilka sätt man skulle kunna bilägga konflikten om enklaven Nagorno-Karabach. Samtalen som fördes under Rysslands och OSS-staternas överinseende varvades med information om Ålandsöarnas status och nuvarande samhällsskick. Konferenser av liknande slag kunde med fördel lokaliseras till Åland och finansieras av nordiska medel. Genom liknande arrangemang skulle Norden på ett åskådligt sätt bevisa hur man med fredliga medel löser minoritetskonflikter. Dyliga konfliktförebyggande arrangemang kunde ge en ny dimension till begreppet den nordiska modellen.

På Åland har vi med viss förväntan sett fram emot det samnordiska TV-projektet Nordstjärnan. Vi beklagar om det inte leder till avsett resultat. Oberoende av utgång bör ett levande och konstruktivt utbyte av radio- och TV-program ske över de nordiska gränsområdena. Tekniska, juridiska och upphovsrättsliga hinder bör inte begränsa våra broderfolks önskemål om grannarnas TV. Vi på Åland har sedan länge tillkämpat oss vissa möjligheter att följa med Sveriges radios produktion. De system som reglerar förhållandet mellan Sveriges Radio och Finlands rundradio utgör ett hinder för gränsöverskridande radio- och TV-program. I stöd av den nya

självstyrelselagen är Åland ett självständigt radio- och TV-land. Men på grund av begränsade resurser har vi ingen möjlighet att betala de pris som monopolföretagen i etern anser att Åland borde betala. I detta avseende har Sverige visat välvilja mot Åland, och vår förhoppning är att så sker också i fortsättningen.

Enligt Ålandsöverenskommelsen från 1921 är det en nationell förpliktelse för Sverige och Finland att garantera Ålands svenska språk, kultur och lokala traditioner. I dagens värld är fri tillgång till radio och TV ett bra sätt att infria löften från den tid då Ålands statstillhörighet avgjordes.

Herr president! Östersjöns marina miljö har ägnats både oro och omsorg inför framtiden. Sälarnas framtid och livsförutsättningar har betraktats som en indikation på Östersjöns hälsa. Minskning av sälstammen har skett på ett oroväckande sätt. Nu kan jag för Ålands del informera om att sälstammen runt Åland har ökat i sådan omfattning att de utgör en fara för yrkesfiskets lönsamhet. Sälarna äter upp fiskfångsten direkt ur fångstredskapen så att skadorna uppskattas till 20% av fiskarnas årsinkomst. Nu står landskapsstyrelsen inför ett delikat problem eftersom vi måste ta ställning till huruvida skydds jakt eller sälskadeersättning skall tillgripas. Båda alternativen är omöjliga. Men vilken grupp skall vi prioritera: fiskarbefolkningen eller sälstammen? Vi förväntar oss inte enbart goda råd utan konkreta åtgärder från naturskyddsorganisationer och sälvänner.

Men ansvaret för sälstammens fortbestånd är ingen intern åländsk angelägenhet utan en skyldighet för alla länder runt Östersjön.

Åland ser Östersjön som ett hav för fredliga och konstruktiva grannlagsförhållanden. Östersjön är en väldig transportlänk till Ryssland, de baltiska länderna och till EU. Dessutom går förbindelserna mellan Norden och Östeuropa över Östersjön.

Åland är aktivt med i skärgårdssamarbetet Stockholmsregionen-Åland-Åbo. Detta samarbete kunde utgöra ett föredöme för flera konkreta samarbetsformer kors och tvärs över Östersjön.

Östersjösamarbetet inom transport, fiskemiljö, planering, demokratiska institutioner och minoritetsfrågor engagerar i dag alla länder och folk runt Östersjön. För Ålands del är vi givetvis särskilt beroende av Östersjöns miljö, fiskets fortbestånd och det självklara öppna havet för fredliga transporter framom militära manövrar och spänningsskapande åtgärder.

På Åland är vi som jag redan sagt redo att aktivera oss på alla plan runt Östersjön. Vi har redan erfarenhet när det gäller minoritets- och fredsförebyggande syften. Åland vill och kan vara det goda exemplets makt för att göra Östersjön till ett fredens hav.

Ilkka Suominen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Nordisk samarbejdsminister **Marianne Jensen** (Si): Hr. præsident! Jeg vil gerne på vegne af det grønlandske landsstyre udtrykke vor tilfredshed med statsminister Davíð Oddssons redegørelse. Redegørelsen peger på

mange væsentlige problemstillinger af stor relevans for det nordiske samarbejde som helhed.

For os i Grønland er det særligt oplivende at kunne konstatere en så klar synliggørelse af de hensyn, der også bør tages i forhold til Vestnorden, til de selvstyrende områder, til minoritetsgrupper i Norden, til miljøforhold i Arktis samt til urbefolkningerne i det arktiske område.

I disse tider, hvor de fleste nordiske lande aktivt arbejder på at indgå som medlemmer i De Europæiske Fællesskaber, står Island, som ikke søger medlemskab, i en særlig position - sammen med Færøerne og Grønland. Såfremt optagelse af flere nordiske lande bliver en realitet, vil denne særlige position blive endnu mere udtalt.

Det er vores håb, at samarbejdet i Norden mellem medlemmer af EU og ikke-medlemmer kan blive en frugtbar kombination, der gavner begge parter.

Det er ligeledes vores håb, at en afklaring af strukturen og indholdet i et fremtidigt nordisk samarbejde må have den højeste prioritet. Vi sætter vores lid til, at også alle andre i dette samarbejde finder det magtpåliggende med en hurtig afklaring af dette spørgsmål. Set i denne synsvinkel har statsminister Davíð Oddsson formået at pege på en række væsentlige områder.

Vi støtter statsminister Davíð Oddssons forslag om, at der foretages en undersøgelse af følgerne af medlemskabsaftaler for fiskerisektoren. Det er vitalt for samarbejdet mellem EU og Norden, at der pågår et konstruktivt samarbejde netop inden for dette ormåde. Dette håber vi fra Grønland at kunne medvirke til via vores fiskeriaftale med EU. Netop i disse dage har vores landsstyreformand, Lars Emil Johansen, været til forhandlinger i EU om dette spørgsmål.

Hele spørgsmålet om sikring af havmiljøet er af vital betydning for Norden. Dette er specielt, fordi Norden ligeledes står samlet i spørgsmålet om retten til bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. En række nordiske områder er totalt afhængige af havet.

Grønland lægger stor vægt på den fælles faste holdning, som de nordiske lande har indtaget i spørgsmålet om beskyttelse af havmiljøet, både hvad angår radioaktivt affald, andre vanskeligt nedbrydelige organiske materialer og havforureningen fra land. Vi håber, at de nordiske lande vil føre denne faste holdning med sig ind i EU, således at vi kan sikre et havmiljø, hvor muligheden for brug af havets levende ressourcer baseret på bæredygtig udnyttelse stadig vil være til stede, frem for unødigt forureningsdød.

Jeg kan oplyse, at Grønlands Landsting har førstebehandlet en ny havmiljølov, der vil sikre, at de nyeste internationale regler bliver indført. Loven vil blive færdigbehandlet til efteråret.

Et andet vitalt område, hvor det nordiske samarbejde indgår i den internationale udvikling med stor vægt, er forskning i nordlige og arktiske områder. Som det vil være kendt, har den arktiske forskning global betydning - ikke kun for bedømmelsen af vejret i morgen, men for hele udviklingen af klimaet og dermed miljøet på kloden. Dette har vi senest fået

bevis for via de to iskerneboringer, der er foretaget på Grønlands indlandsis. Disse boringer har med rette vakt international opmærksomhed, idet de har afgivet detaljerede oplysninger om klodens klima gennem årtusinder.

Vi ønsker at støtte og udvide den nordiske såvel som den internationale forskning i det arktiske område. Vi tror på, at der her ligger store samarbejdsmuligheder i forholdet mellem Norden og EU. I den forbindelse er det mig en glæde her at kunne oplyse, at Grønlands landsstyre har besluttet at etablere et logistisk center i Kangerlussuaq/Søndre Strømfjord til støtte for internationale videnskabsfolk under deres ophold i Grønland. Vi håber på denne måde at kunne yde vort bidrag til et bedre forskningsmiljø i Arktis.

I den forbindelse synes jeg også det er værd at notere sig ideen om sammenlægning af nordiske institutioner. Vi finder fra Grønlands side tanken om fælles nordiske forsknings- og uddannelsesinstitutioner konstruktiv og rigtig, idet vi tror, at dette kan give en øget gennemslagskraft, således at Norden i højere grad kan præge den internationale udvikling.

Jeg har med glæde bemærket, at man fra alle sider lægger vægt på styrkelse og konkret synliggørelse af de nordiske landes kulturer. Jeg tror, det er en både rigtig og meget vigtig satsning i en tid, hvor man især på de økonomiske, markedsmæssige og politiske områder i stadig stigende grad udviser forskellene.

Jeg har især noteret mig ønsket om et målrettet politisk kulturfremstød, hvor det er de konkrete handlingsmuligheder der bliver lagt vægt på inden for alle formidlingsområder. Vi ser i denne forbindelse i denne session, hvorledes man med programmet "Norden i Stockholm" på en herlig måde præsenterer de nordiske folks vidt forgrenede kulturliv. Det er godt, og vi deltager med begejstring og glæde.

Hr. præsident! Vi mener som alle andre folk, at vi har noget særligt at byde på. Og vi mener desuden, at vi har noget, som skal ses som en del af de oprindelige folks bidrag til den fælles verdensarv. Her deler vi position med det samiske folk, som vi håber snart at se repræsenteret her i salen. Men vi deler også position med omkring 300 millioner andre folk i verden, ligesom næsten alle de nordiske lande kan siges at dele position med andre lande, hvor der bor oprindelige folk.

På FN's sidste generalforsamling blev det besluttet at etablere et tiår for oprindelige folk startende i 1995.

Forhold mellem Danmark og Grønland har vundet international opmærksomhed og respekt som en positiv og dynamisk model for forholdet mellem staten og et oprindeligt folk. Norden gør ofte omverdenen opmærksom på uretfærdigheder begået mod minoriteter, etniske grupper og enkeltindivider. Vi har derfor over for statsministrene foreslået, at der afsættes midler til et nordisk samarbejde fra næste år, så vi i fællesskab kan være med til at synliggøre, at en styrkelse af de oprindelige folks rettigheder medfører en styrkelse og berigelse af staten som helhed, og ikke det modsatte. Dette vil også harmonere med den nordiske nysatsning i kampen mod race- og fremmedhad.

Vi håber derfor på bred opbakning fra de nordiske landes repræsentanter til dette projekt. Vi vil se frem til et aktivt samarbejde med vores nordiske venner også i det kommende FN-tiår.

Geir H. Haarde (Sj): Ærede president! Få saker har vært mer debattert i dette forum i de siste årene enn Nordens forhold til resten av Europa og det nordiske samarbeids fremtid i lys av endringene i Europa. Resultatene av Sveriges og Finlands medlemskapsforhandlinger foreligger nå, og forhandlingene mellom Europa og Norge fortsetter i disse timer.

Ingen kan forutsi hvordan det endelige resultat i denne saken blir ved folkeavstemningene i landene. Men EØS-avtalen har alt trådt i kraft med samtlige nordiske lands tilslutning, og landenes formelle samarbeid på regjerings- og parlamentsplanet er blitt reorganisert bl.a. i lys av dette. Disse endringene kommer fortsatt til å bli til nytte for oss, hva enten flere eller færre av statene blir medlemmer av EU.

På Island har det hittil vært bred konsens om at landets medlemskap i EU ikke kommer på tale så lenge unionens ressurspolitikk er uendret. Alltinget har inntatt det standpunkt at det må innledes forhandlinger med Den europeiske union om en tosidig avtale, om det går slik at EØS nærmest blir oppløst fordi andre EFTA-stater enn Island går inn i EU. Vi vurderer det sånn at en slik politikk tjener våre interesser best, slik situasjonen i dag best kan bedømmes. Men det kan altså ikke utelukkes at EØS lever ennå i mange år, og at det ikke blir nødvendig å søke slike forhandlinger.

Hovedsaken i vårt forum her er å sikre at samarbeidet mellom de nordiske land ikke lider skade ved de endringer som nå forestår, og samtidig sørge for å sikre interessene til de nasjoner som kommer til å stå utenfor EU. På bakgrunn av de endringer som er gjort av vårt formelle samarbeid mener jeg at her er det ikke noe å frykte, selv om vektleggingene kommer til å endre seg. Faktisk blir nordisk samarbeid nå viktigere enn noensinne før, slik som både Carl Bildt og Sten Andersson har påpekt her i debatten i dag.

Det uformelle samarbeid mellom nordiske partnere, det nordiske nettverk overalt i samfunnene våre, vil også fortsette av full kraft, og det må naturligvis styrkes. Her tenker jeg bl.a. på de nordiske foreningene og alt det mangesidige samarbeid som pleies i "grasroten" mellom organisasjoner, kommuner osv.

Hr. president! Stadig økt internasjonalt samarbeid pålegger nasjonene mange slags plikter, foruten at det gir dem nye rettigheter. For små stater er det få forhold som er viktigere enn det å ha et godt samarbeid med andre land. For små nasjoner som baserer hele sin økonomi på eksport av forholdsvis få produkter, er slikt samarbeid livsnødvendig. Det er innlysende at slike stater er mer avhengige enn de større og mektigere av å sikre sin rett med avtaler.

Blant annet av denne grunn har vi islendinger søkt å avtalefeste våre rettigheter overfor andre stater. Det er en stor misforståelse at slike avtaler med andre stater, som for eksempel EØS-avtalen, innebærer brudd på sta-

tens suverenitet. Tvert om er inngåelse av en slik avtale nettopp stadfestelse - en konfirmering - av suvereniteten.

I samsvar med Islands generelle politikk og vilje til å oppnå avtaler om utnyttningen av ressurser har vi tatt aktivt del i De forente nasjoners konferanse om fiskefangst i fjerne farvann med det mål for øye å oppnå enighet om en ny internasjonal avtale på dette felt. I disse spørsmål er det motstridende interesser mellom kyststater og nasjoner som driver fjernfiske.

Det må være i alles interesse at det gjelder klare internasjonale regler om slikt fiske, og at vernesynspunkter blir iaktatt. Men så lenge slike regler ennå ikke har sett dagens lys, står det alle fritt å drive fjernfiske i samsvar med bestemmelsene i De forente nasjoners havrettskonvensjon. Dette gjelder selvfølgelig så vel områder i nordlige farvann som andre fiskefelt som ligger fjernere fra oss. Island og Norge må i fellesskap arbeide for å løse den uheldige situasjonen som er oppstått mellom landene om disse sakene på grunnlag av en bredere enighet i De forente nasjoners forum, som forhåpentlig blir oppnådd i år.

Jagland (A): President! Det er en forståelig frykt for at det nasjonale vil bli svekket i den internasjonaliseringen som nå skjer. Det eksisterer også en frykt for at det nordiske samarbeidet skal bli svekket. Men det vi ser, er en oppblomstring av nasjonale kulturer, samtidig som nasjonene finner sammen i et tettere samarbeid. Vi ser også at gamle nettverk og nye nettverk av regionalt samarbeid får ny mening. Pomorhandelen i nord gjenoppstår i Barents-samarbeidet. Østersjø-samarbeidet revitaliseres. Jeg tror også derfor at det tradisjonelle nordiske samarbeidet vil få ny mening i et Europa som europeiseres. Men jeg skjønner at det blir vanskelig å vinne oppslutning blant de nordiske folkene for deltakelse i det nye samarbeidet som nå skjer på alle plan, hvis man, som Carl Bildt i dag morges, skal ha så liten forståelse for den usikkerheten som folk tross alt kjenner i denne vanskelige tid og i en tid med store omstillinger. Det er ikke noe merkelig at folk spør seg om hvordan det vil gå med sysselsettingen, og hvordan det vil gå med velferden i de store forandringene som nå skjer.

Jeg for min del mener at Nordens velferd i lengden ikke kan forsvares hvis vi ikke også får Europa ellers til å sette sysselsetting og velferd høyere opp på dagsordenen, men vi må ta folks spørsmål på alvor. Hvis vi ikke har gode svar på de spørsmålene som de stiller, så vil de velge å isolere seg. Jeg er redd for at det er det som kan skje, hvis man opptrer så følelsesløst som det jeg synes den svenske statsministeren gjorde i dag morges.

Når det er sagt, så synes jeg nei-partiene, som alle sammen har opptrådt veldig ivrig her i debatten, har opptrådt med en veldig stor grad av ignorans overfor hva som skjer rundt oss. Når Kjell Magne Bondevik sier at vi nå trenger en stabilisering av Øst-Europa, ikke oppbygging av nye blokkdannelser i Vest-Europa, så synes jeg det er å sette tingene ganske mye på hodet. Dette sies etter at Ungarn, Polen og Den tsjekkiske republikk har vært i Brussel og lagt fram at de vil søke om medlemskap i EU, og dagen etter at de baltiske statsministrene har sagt at norsk, finsk og svensk

medlemskap vil føre til økt stabilitet og trygghet i vårt område. Og når Anne Enger Lahnstein her i debatten sier at Norden er en del av Europa, så gjør hun seg selv etter min oppfatning til en geograf. Norden er en del av Europa geografisk, men spørsmålet er om vi også skal være en del av Europa politisk.

Det vi nå kan håpe på, er at EU utvides nordover. Deretter vil utviklingen skje østover, og dermed kan EU bli den alleuropeiske organisasjonen som de fleste politiske partier i denne sal har tatt til orde for - et All-Europa, og min mening er denne: Aldri tidligere har Norden kunnet påvirke Europa som nå. Med vår inntreden i EU gjør vi en historisk innsats for at denne visjonen om et All-Europa skal bli virkelighet. I motsatt fall risikerer vi at EU blir en blokkdannelse i Mellom-Europa. Det vil også påvirke Norden, men negativt. Det vil også påvirke Europa negativt.

Utviklingen i dagens Europa er etter min oppfatning meget farlig. Nasjonalismen vokser i styrke overalt. I Øst gjenoppstår gamle kommunister i en ny nasjonalistisk drakt og allierer seg med tradisjonelle nasjonalistiske krefter. De utnytter den økende arbeidsledigheten og de sosiale problemene for å stoppe en nødvendig fornyelse av samfunnet. Også i Vest er situasjonen farlig på grunn av den voksende arbeidsløsheten. Konservativer regjeringer sitter med hendene i fanget uten noen ideer om hvordan man skal angripe problemene. Det eneste de har å tilby, er at ledigheten vil gå ned på sikt. Men folk lever ikke på sikt. I mellomtiden kan ytterliggående krefter også i Vest ha utnyttet situasjonen til å stoppe alle framskritt.

Det som nå trengs, er et helhetlig og framtidsrettet perspektiv. Vi må ha et helhetlig perspektiv på sikkerhetspolitikken. Vi kan ikke la arbeidsløsheten bli et problem for hvert enkelt land, og det er grunnen til at sosialdemokratene har lagt fram medlemsforslaget om sysselsettingspolitikken for denne sesjonen, og det er grunnen til at de europeiske sosialdemokratene etter påtrykk fra de nordiske sosialdemokratene har lagt fram et offensivt program for sysselsetting og vekst i Europa, slik at vi kan få bukt med den økende arbeidsledigheten. Nå trengs virkelig en nordisk innsats for at Europa skal sette disse tingene på dagsordenen.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jeg registrerte med interesse at Det norske Arbeiderpartis leder, Thorbjørn Jagland, kom med en del kritiske merknader til høyreleder og statsminister Bildts innlegg tidligere i dag.

Vi opplevde en ganske eiendommelig seanse her tidligere i dag, da den svenske statsministeren ble utfordret på grunnlag av sine tidligere uttalelser om at en omfattende fordelingspolitikk ikke vil være mulig når en går inn i det såkalte åpne Europa. I tur og orden ble den svenske statsministeren utfordret av Anne Enger Lahnstein, av Anneliese Dørum og av Kjellbjørg Lunde og spurt om han for sin del mente at det var større sjanse for den moderate eurovisjonen - slik det er uttrykt av Bildt tidligere - til å nå fram i Europa, eller om det vil være den eurovisjonen som Thorbjørn Jagland og andre sosialdemokrater har.

Det kunne da være interessant å speilvende denne problemstillingen og spørre Thorbjørn Jagland om han tror at det vil være Carl Bildts Europa som har sjanse til å nå fram, eller om han mener at det er den sosialdemokratiske ideen som vil få gjennomslag. Jeg går ut fra at det er en stor mulighet for at Jagland vil svare at det er det sosialdemokratiske Europa en ser for seg som mål, og da vil mitt spørsmål være følgende: Hvilke elementer i Maastricht-avtalen gir i så fall belegg for at det er en sosialdemokratisk samfunnsmodell preget av likeverd og solidaritet som kommer til å prege framtidens Europa.

Jagland (A): President! Jeg må opplyse til de av rådets medlemmer som ikke kommer fra Norge, at dette er et spørsmål som Senterpartiet i Norge aldri blir trøtt av å stille. Vi må svare hver eneste gang, og jeg skal gjøre det igjen:

Hvilke krefter vil vinne i Europa? Det er avhengig av hvem som er sterkest - slik er det i et demokrati. Slik er det her i Sverige, slik er det i Norge, slik er det i nordisk samarbeid og slik er det i europeisk samarbeid. Det som er tilfellet, er jo at akkurat som vi i Norge har en konstitusjon, akkurat som man i Sverige har en konstitusjon med en grunnlov, så har man en grunnlov for Europa, som er et rammeverk som alle politiske krefter kan kjempe innenfor. Og så blir det de som er sterkest, dvs. de som får oppslutning blant velgerne i frie valg, som vil sette preg på samfunnene. Så enkelt er jo det. Og hvis man på forhånd ønsker å si at Maastricht-avtalen skulle være enten konservativ eller sosialdemokratisk eller hva som helst - det er jo udemokratisk! Det viktigste demokratiske prinsipp er at det grunnleggende skal være at alle skal ha rett til å kjempe for sine ideer og sine prinsipper, og ikke at man på forhånd skal ha nedlagt en bestemt ideologi i et rammeverk som en slik sak er. Det var jo i de kommunistiske landene man holdt seg med slike ideer om at man skulle garantere en bestemt politisk retning - og vinne. Så jeg vil nesten stille spørsmålet tilbake til Jakobsen: Ønsker man en europeisk grunnlov der en bestemt politisk retning skal være garantert å vinne?

Bondevik (KrF): Hr. president! Thorbjørn Jagland mente at min analyse når det gjelder å stabilisere demokratiene i Øst- og Sentral-Europa var å snu saken på hodet når jeg hevdet at unionsdannelsen ikke ville tjene det formål. Men nå vet Jagland utmerket godt at de østeuropeiske og de baltiske land ikke kan bli medlem av Den europeiske union på lang tid. De må veves inn i det demokratiske Europa på annen måte og gjennom et nettverk av organisasjoner, som jeg nevnte eksempel på. Hvis de nemlig skulle kunne gå inn i Den europeiske union i dag - og det er nå dette er kritisk, disse landenes demokrati må stabiliseres - vil ikke det kunne være et EU etter Maastricht-avtalens oppskrift hvor integrasjonen er så sterk at alle vet det ikke passer for de øst- og sentraleuropeiske land i dag, bl.a. med den økonomi de har.

Hvis utfallet av behandlingen i de nordiske land derimot skulle bli at alle nordiske land etter noen tid blir medlem av EU, skal jeg for så vidt åpent erkjenne at da tror jeg det på litt lengre sikt vil være en fordel også om de øst- og sentraleuropeiske land kommer inn, slik at det ikke blir en blokk, men et all-europeisk samarbeid. Men jeg har en helt annen modell og en visjon, nemlig visjonen om regionenes Europa - et nettverk av ulike organisasjoner hvor en samarbeider på folkerettslig grunnlag og ikke i en union.

Ellers er jeg glad for at Jagland vil ha en mer nyansert debatt enn den for eksempel statsminister Bildt la opp til tidligere i dag. Jeg håper derfor også at Jagland vil kommentere det problem at den politiske union i henhold til Maastricht-traktaten betyr en felles utenrikspolitikk og tale med en stemme, og hvilke problemer det vil innebære for de nordiske land som ofte har vist en helt annen solidarisk politikk i forhold til den tredje verden enn for eksempel land som Storbritannia og Tyskland. Ønsker Jagland som sosialdemokrat at vi skal bindes opp av en felles EU-politikk på slike områder?

Jagland (A): Bondevik sa at de østeuropeiske og baltiske land må veves inn i et nettverk av samarbeid. Det er jo nettopp det som skjer, og det er EU som sørger for at det skjer. Disse landene har jo assosieringsavtaler med EU, og de ønsker fullt medlemskap. Jeg kan ikke se at det er noen andre i Europa i dag som kan klare å skape det Europa som også Kjell Magne Bondevik ønsker å skape. Bondevik sier at han har en annen modell for dette. Men da må jeg spørre: Hvilken annen modell? Det snakkes mye om hvilke politiske krefter som har sjanse til å vinne fram i Europa. Man kan iallfall ikke vinne fram hvis man har en helt annen modell enn det alle andre i Europa har, for det er nettopp det som nei-partiene i Norge synes å ha.

Når det gjelder den politiske unionen, og særlig dette med at den felles utenrikspolitikken skulle være så stort problem, må jeg si: Da blir jeg forundret. Vi har tragedien i Jugoslavia. Det er helt riktig at EU ikke har gjort nok i den forbindelse. Men hva hadde vært situasjonen hvis ikke de gamle stormaktene i Europa hadde vært bundet sammen i det samarbeidet vi i dag har i EU? Da kan vi være garantert at disse landene hadde stått på hver sin side i en enda mer brutal og farlig konflikt. Jeg innrømmer åpent at de ikke har gjort nok, men man har iallfall klart å forhindre det man har sett så mange ganger i Europas historie. Så jeg ser det som en stor fordel at man klarer å samordne seg også på det utenrikspolitiske planet. Og jeg kan ikke se at Norden kommer dårligere ut i det. Tvert imot vil jo det gi Norden en enda større mulighet til å påvirke utenrikspolitikken globalt. For er det noe vi har opplevd, er det jo at Norden har en mulighet i FN og andre organer til å påvirke. Nå vil vi få mulighet til å påvirke i en verdensdel som er vår egen, og som derfor også kan påvirke den globale situasjonen.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Til det siste som Jagland no var inne på, er det faktisk min påstand at hadde ikkje EU-landa vore så opptekne av å få gjennomført Maastricht-avtalen og å danne ein enno sterkare forsvars- og tryggleikspolitisk union, Vestunionen, på det tidspunktet då konflikten på Balkan begynte å bli alvorleg, hadde dei kanskje kunna spela ein meir aktiv rolle og gjerne vore med på å hindre at tragedien hadde fått utvikla seg.

Men det var ikkje det eg eigentleg bad om replikk for.

Når Jagland og andre sosialdemokratar snakkar om moglegheitenes EU, høyrer det ut for meg som når Prøysen skreiv: "Du skal få en dag i mårå som rein og ubrukt står, med blanke ark og fargestifter tel", og så skal Jagland og andre nordiske sosialdemokratar nedover til Brussel og begynne å teikne det sosialdemokratiske innhaldet heilt på eit fritt grunnlag.

Men så er det faktisk slik at det er ikkje så enkelt som Jagland no framstiller det, som om dei ulike politiske kreftene skal prøvast mot kvarandre, på noko som kan seiast å vere på fritt og demokratisk grunnlag innanfor europaunionen. Romatraktaten ligg i botnen, gjennomføringa av den indre marknaden, med dei manglande moglegheiter for politisk styring som der er til stades, Maastricht osv.

Men eg set jo pris på at Jagland er open og ikkje så skråsikker som dei vanlegvis plar vere frå ja-hold. For dermed kan vi begynne å diskutere det reelle i innhaldet i vilkåra for medlemskap og konsekvensen av det, og det har eg venta på. Eg har venta på at vi skulle få dei konkrete svara på spørsmåla som eg har stilt før i dag til Bildt, og som eg fekk meget dårlege svar på. Og no skal Jagland, som er representant for partiet sitt leiarskap og Regjeringa, få ein sjanse på vegner av sosialdemokratane i Norden, som no søker medlemskap: Kor står det i Maastricht-traktaten og kor finner vi i den økonomiske politikken som no er lagt opp i tråd med den, noko som skulle tilseie Jaglands visjon om å delta i ein større samanheng, i dette tilfellet EU, å gjenerobre styring over kapitalen, som han påstår er det viktigaste for sosialdemokratar å delta i Unionen for å makte? Kor er det nedfelt at Jagland skulle ha rettkome håp om å nå fram, i motsetnad til Bildt, som har som målsetting å bygge opp under enno meir økonomisk liberalisme, i motsetnad til det som har vore sosialdemokratisk tradisjonell politikk, nemleg ei styring der det er nødvendig å styre?

Jagland (A): President! Hvorfor hadde vi stabile økonomiske forhold i 1950- og 1960-åra? - Fordi prisstigningen var lav, fordi vi hadde en stabil valuta. Da kunne alle bedrifter og alle land planlegge på lang sikt. Når dette begynte å svinge opp og ned, måtte alle beskytte seg. Så fikk vi arbeidsløsheten. I Maastricht-avtalen prøver man å bringe Europa tilbake til den situasjon der man har stabilitet. Så kommer nå attpåtil venstresiden og sier at dette står i motstrid til sysselsettingsproblemen, og de argumenterer mot EU på et miljøpolitisk grunnlag. Betyr det da at man ser for seg en inflasjonsdrevet vekst for å få bukt med sysselsettingsproblemen? Inflasjonsdrevet vekst, hva er det? Det er en klassisk, gammeldags for-

bruksvekst. Men vi sosialdemokrater ser iallfall ikke for oss at vi kan få bukt med sysselsettingsproblemen på den måten. Så det ligger etter min oppfatning klare signaler i Maastricht-avtalen, slik at man kan styre på et mer stabilt grunnlag gjennom de målsettinger som er lagt opp når det gjelder prisstabilitet og stabile valutakurser.

Så vil jeg nevne den sosiale dimensjonen, som er veldig viktig, som ikke er drevet langt nok, men som vi sosialdemokrater vil drive på for å komme enda lenger.

Så vil jeg nevne en annen ting som man har arbeidet med i det nordiske samarbeidet, som iallfall de sosialdemokratiske partiene og fagbevegelsen har arbeidet for, nemlig konsernfaglig samarbeid. Det er jo blitt stoppet av de konservative regjeringene i Norden. Men hvis vi kommer med i EU, blir bildet annerledes. Da får fagbevegelsen bedre muligheter til konsernfaglig samarbeid, og EU-kommisjonen har bl.a. bevilget penger slik at fagbevegelsen kan drive et konsernfaglig samarbeid for å danne en motvekt mot den makt som de multinasjonale konsernene i dag har. Så det ligger etter min oppfatning ganske mange signaler i dette samarbeidet som gjør oss bedre i stand til å styre, men vi har ikke kommet langt nok.

Nordisk samarbeidsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Utvekklingen i Europa, særskilt den europeiske integrasjonsprosessen, har nu under en följd av år varit en utmaning för det nordiska samarbetet. Avsikten är ju nu att vi skall stärka samarbetet på områden som är av genuint gemensamt intresse.

Låt mig ta upp de tankar som här har framförts med olika tolkningar av C 2-dokumentet och andra handlingar. Oavsett värderingar, partipolitiskt eller i valet av internationella samarbetsmodeller, borde vi vara överens om att använda vårt nordiska samarbete som hävstång för gemensamma idéer i Europa. De som hoppas att det nordiska samarbetet skall avvecklas eller reduceras gör upp räkningen utan att beakta styrkan i vår folkliga förankring. Varför skulle det starkast förankrade internationella samarbetet inte användas? Alla klagar då och då på demokratiska underskott. Varför inte utnyttja det internationella samarbetet där underskottet är minst?

Vi vet enligt gjorda opinionsmätningar att det nordiska samarbetet är högt uppskattat av de nordiska folken. Något annat som vi vet om det nordiska samarbetet är att det inte kostar några mångmiljarbelopp. Det ger många positiva sidoeffekter, som det är svårt att ekonomiskt uppskatta men som för den skull inte är oviktiga.

Låt mig kort bara kommentera de debattinlägg som har gjorts angående C 2-dokumentet, s. 4: "På de områden där EES-avtalet innebär en väsentlig kvalitativ förstärkning - - - minskar i motsvarande grad behovet av internt nordiskt regelverk." Jag understryker ordet 'regelverk'. Det heter vidare: "På vissa områden kan därför verksamheten reduceras eller helt upphöra."

Syftningen gäller alltså regleringen. Man behöver inte dubbla system för att hantera ens viktiga frågor. Det är avsikten bakom denna formulering.

ring, och den tolkningen bekräftas i efterföljande mening: "Detta hindrar inte att det finns behov av samarbete mellan de nordiska länderna. Bl.a. den ekonomiska politiken, sysselsättningen etc. är sådana områden." Tyngdpunkten i det nordiska samarbetet har av naturliga skäl legat på det informella området under det gångna året, men det är inte något permanent läge. Det har att göra med vilka förhandlingar som pågår i det internationella samfundet, oavsett om det handlar om Norden i förhållande till Europa eller om GATT eller för den delen mera specifika nordiska intressen för i varje fall några länder, nämligen IWC, International Whaling Commission.

Syftet med det europeiska samarbetet har hela tiden varit att nå bästa möjliga samlade utfall för de nordiska länderna, trots att vi på vissa områden har olika intressen. Samma inriktning har vi haft inom andra internationella förhandlingar, som jag nämnt. Ofta har vi lyckats att i vart fall hålla tillbaka motsättningar som funnits mellan de nordiska länderna. Valfrågan är otvivelaktigt ett sådant område, där vi har olika utgångspunkter, förutsättningar och intressen.

En prioritering av miljöproblemen i vårt närområde som blivit både nödvändig och möjlig efter frigörelsen i Östeuropa har lett till en bred uppslutning kring satsningar i Baltikum. Det handlar på det här området om en utveckling av det nordiska samarbetet. Jag hoppas att framtiden skall ge möjligheter att mobilisera ökade resurser för denna inriktning. Det gäller bl.a. inom Helsingforskommissionens samarbete för Östersjön med närområden, för Barentsregionen och för ökad kärnsäkerhet i Östeuropa. Dessa bilaterala insatser måste kompletteras med samordnade och förstärkta nordiska åtgärder. Det ger oss dessutom möjlighet att få andra att mobilisera i motsvarande mån. Jag tänker på de finansiella institutioner som vi samarbetar med i och utanför Europa. Denna debatt skall vi återkomma till i morgon när vi skall diskutera miljöstrategi och kommande finansieringsfrågor på det området.

Dorte Bennedsen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Nyby (SDP): Fru president! De utdragna EU-förhandlingarna är för Finlands och Sveriges del slutförda. Förhandlarna kan vara nöjda med slutresultatet. Normännen fick som väntat ta en extra omgång till. Men ett förhandlingsresultat kanske föreligger för Norges del redan senare i dag - och det har varit intressant att ta del av den norska inrikespolitiska debatten här i dag.

Jag är personligen övertygad om att när det verkligen kommer till kritan går en klar majoritet av medborgarna in för ett medlemskap. De nordiska länderna hör politiskt, ekonomiskt och kulturellt till den helhet som benämns Väst-Europa och där den Europeiska unionen spelar en väsentlig roll, där skall vi vara med och påverka.

Medlemskap i EU är ju också annat än lantbrukspolitik även om det inte ser så ut - allt från utrikes- och säkerhetspolitik till konsumentpolitik.

De nordiska ländernas medlemskap i EU innebär en grundläggande ny utmaning och ändrade premisser för det nordiska samarbetet. Denna utmaning bör vi här och nu tackla för jag tror att mången redan frågar sig om man överhuvudtaget behöver ett nordiskt samarbete i framtiden när alla de nordiska länderna (förutom Island) är medlemmar i EU.

De nordiska statsministrarna tog, tacknämligt nog som en följd av de nordiska parlamentarikernas önskan för ett par år sedan, initiativ till en anpassning av det nordiska samarbetet till den pågående europeiska integrationen. Statsministrarna introducerade nyckelord som prioritering av kultur, forskning och utbildning, informellt samråd mellan ministrarna, aktivt ordförandeskap, minskad byråkrati osv.

Från ministerrådssidan har man även ytterligare låtit påskina att politiskt tunga områden som energipolitik, infrastruktursatsningar, sysselsättning, näringslivspolitik inte skall behandlas inom de fömella nordiska samarbetsramarna.

Personligen vill jag inte vara med att utveckla Nordiska rådet till en kulturpolitisk diskussionsklubb, utan att för den skull stämplas som kulturfientlig.

Kultur- och utbildningspolitik i all ära. Men ifall det nordiska samarbetet skall överleva och blomstra under 90-talets senare hälft förutsättes att alla viktiga politiska samsarbetsområden skall kunna rymmas inom ramarna för det nordiska samarbetet. Men en viss själv censur i parlamentarikernas fabricerande av medlemsförslag skulle inte skada.

När Finland, Sverige och Norge i tillägg till Danmark blir medlemmar i EU är det viktigt att de nordiska statsministrarna tar ett nytt genomtänkt politiskt initiativ - en ny Iloniemi-utredning - att vidareutveckla innehållet och formerna för det nordiska samarbetet i ett EU-perspektiv.

Detta reformarbete bör ske i nära samråd med de nordiska parlamentarikerna och partigrupperna.

Fru president! Statsminister Davíð Oddsson nämnde i sitt tal i går att en gemensam deklaration om nordiskt samarbete antagits i samband med de slutförda EU-förhandlingarna. Det exakta innehållet i deklarationen blev vi inte informerade om.

Enbart en deklaration innebär väl också en klar nedtoning av det nordiska samarbetet. Från parlamentarikerhåll har vi vid olika tillfällen betonat nödvändigheten av en klar och entydig klausul om det nordiska samarbetet i EU-avtalet på samma sätt som i EES-avtalet.

Jag vill därför fråga statsminister Carl Bildt, som nu befinner sig i salen, om det exakta innehållet i deklarationen och varför de nordiska regeringarna nöjde sig med en deklaration. En deklaration är per definition mindre värd än en avtalstext. Min grundfråga, statsminister Bildt, är alltså om det överhuvudtaget finns garantier för att det officiella nordiska samarbetet och dess institutioner med ministerrådet i spetsen kan bestå om det inte finns säkrat i ett EU-avtal.

Fru president, det är vacker symbolik att flagga med svanflaggan vid Nordens gränser. Men , inte är det väl så illa ställt att vi nu bevittnar overtyren till Nordiska rådets svanesång.

Statsminister **Bildt** (m): Herr president! Nej, det tror jag definitivt inte, tvärtom. Jag tycker också att det har genomsyrat hela den debatt som vi har fört under dagen och för all del även under gårdagen, inte minst i mötet mellan statsministrarna och presidiet.

Låt mig gärna hålla med Mats Nyby om det som sagts, som jag i ett av mina inlägg också var inne på, nämligen att vi bör utnyttja det år som nu har inletts till kreativt tänkande och diskuterande om på vilket sätt vi skall anpassa det nordiska samarbetets former till de nya krav som ställs när huvuddelen av Norden blir medlem i den Europeiska unionen. När vi kommer till Reykjavík är kanske tiden inne att tillsätta någon ny grupp, liknande Iloniemigruppen, för att dra ut konklusionerna av det tänkande och den debatt vi har haft.

Så nu till den formella frågan till den deklaration som är gjord i anslutning till de förhandlingar som fortfarande förs från norsk sida om EU-medlemskap. Det sägs där följande enligt en icke officiell översättning: De höga fördragsslutande parterna tar till protokollet att Sverige, Finland och Norge som medlemmar i den Europeiska unionen avser att fortsätta det nordiska samarbetet i full överensstämmelse med Gemenskapsrätten och andra bestämmelser i fördraget om den Europeiska unionen, sinsemellan såväl som med andra länder och områden.

Mats Nyby frågar vilka garantier som finns för det nordiska samarbetet. Garantierna ligger här. Det är genom vårt engagemang som vi garanterar det nordiska samarbetet. Vi skall inte behöva fråga vare sig Bryssel eller Strasbourg om vi har rätt att samarbeta. Den rätten har vi och tar vi. Om det sedan blir så mycket med samarbetet eller inte avgörs av engagemanget i Finlands riksdag, i Sveriges riksdag, i Danmarks folketing , i Norges storting och i Islands allting. Jag tror att det engagemanget kommer att vara om möjligt starkare i morgon än i dag.

Presidenten: Ja tak. Jeg synes måske, at den svenske statsminister i anledning af den internationale kvindedag skulle overveje at lade være at sige herr til præsidenten.

Statsminister **Bildt** (m): Absolut, fru president!

Nyby (SDP): Fru president! Statsminister Bildt säger att vi också i fortsättningen har rätt att ha ett nordiskt samarbete. Varför är det då inte inskrivet i EU-avtalet? Vem motsatte sig att det togs in i avtalet, för jag utgår från att de nordiska förhandlarna verkligen har kämpat för att det här inte skulle

bli enbart en protokollsanteckning utan faktiskt ingå i själva avtalet, på samma sätt som det ingår i EES-avtalet.

Statsminister **Bildt** (m): Fru president! Jag kommer att säga "Fru president!" även under morgondagen, om jag då får möjlighet att vara i talarstolen när fru presidenten leder förhandlingarna!

Till Mats Nyby vill jag säga att det här gäller en litet grundläggande fråga. Också i den svenska debatten finns ofta den missuppfattningen att vi inte har rätt att göra sådant som vi inte explicit har tillstånd från Bryssel att göra. Så är det inte. Vi har rätten att göra allt som vi inte explicit förbundit oss att inte göra eller göra i samverkan. Vi har rätten att jaga älgar i våra skogar utan att fråga Bryssel. Vi har rätten att tillämpa vår offentlighetslagstiftning på det sätt som vi själva vill utan att fråga Bryssel. Vi har också rätten att bedriva nordiskt samarbete utan att fråga Bryssel. Numera har vi t.o.m. rätten att snusa, en rätt som vissa på oklara grunder väljer att utnyttja. Vi skall alltså inte fråga andra huvudstäder i Europa om vårt nordiska samarbete utan det skall vi utforma själva. Vi har all den rätt att samarbeta som vi själva väljer att utöva.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Fru præsident! Dette år vil vise, hvilke ændringer der bliver på Den Europæiske Unions grænse mod nord. Drages den videre omkring Danmark, eller flyttes den helt op til Ishavet? Kommer den til at ligge på langs igennem Skandinavien? Eller føres den hele vejen vestover til Atlanten? Regeringerne i de pågældende lande har allerede svaret på disse spørgsmål. Ingen kunne være i tvivl om, at de vil indgå i Unionen. Nu ligger betingelserne på bordet og beskrives i bekendte formuleringer som vellykkede, ja, næsten en triumf.

Ved EØS-forhandlingernes afslutning skal den islandske udenrigsminister have jublet med ordene: "Vi fik alt for intet". De skandinaviske regeringer fik Maastricht og intet uden Maastricht som Helmuth Kohl fortalte Nordisk Råd unverblumt for to år siden.

Det er Maastrichtaftalen sammen med den samlede Romtraktat og Luxembourgdomstolens lovværk, som bliver gældende ret inden for de nye grænser, overordnet landenes love og konstitutioner.

Dette sker, uafhængigt af hvad man i disse dage forhandler sig frem til med foreløbige ordninger, hvis befolkningerne accepterer resultatet. Mange kender thrilleren "Fatherland" efter Robert Harris. Er det sådan et fædreland, man kan tænke sig at tilbyde de nordiske befolkninger helt op til Treikersøya?

Men Island er jo ikke med - ikke denne gang, som politikere i tænkepause udtrykker sig. Og det gælder også vore naboer i Vestnorden, Færøerne og Grønland. Men det er der nogle, som gerne vil, også inden for Islands Alting og regering. En konservativ islandsk minister erklærede i et interview i Bruxelles i sidste uge, at Island skulle forsøge at komme med på toget ved at ansøge om medlemskab i Unionen. Han havde set på de

mange fonde, som tilbydes dernede sandsynligvis med overskriften "Alt for intet".

Det er sådanne fonde, som i de kommende måneder netop skal bruges for at overbevise de skandinaviske befolkninger om, at "ja" betyder guld og grønne skove. Bagsiden af regningen vises forståeligt nok ikke.

Nordisk Råd er en parlamentarikerforsamling. Det kunne være på sin plads at spørge, ja, måske udrede, hvad der bliver til overs af parlamentarisk magt og indflydelse nu, efter at vi fra nytår er kommet under EØS, og eventuelt flere lande end Danmark snart kommer ind i Unionen.

Mange begynder efterhånden at tro, at det parlamentariske demokrati er på udsalg, og at de repræsentanter, de formelt kan vælge, har fragivet sig råderetten. Men vi har jo nærhedsprincippet til overs, dette magiske udtryk med alkymistisk indslag. Tingene skal ordnes på det lavest mulige plan. Her synes vi at være kommet tilbage næsten til middelalderen med dens fastlagte guddommelige orden. Forskellen er måske hovedsagelig den, at i stedet for den pavelige ordination har vi fået Romtraktaten.

Nordisk Råds Præsidium forsøgte for nylig at finde ud af indholdet i begrebet "nærhedsprincippet". Ikke mindre end 7 versioner blev anført at være i brug på unionsplan, men måske er det netop denne mystiske uklarhed, man ønsker sig i dagens debat. Og hvad så med det nordiske samarbejde? Der står tingene lige så uklare som nærheden i Unionen.

Regeringerne siger os, at samarbejdet videre hovedsagelig skal dreje sig om kultur, uformelle netværk og tilfældige kontakter. Det er en udlægning, for ikke at sige ideologi, som er tilpasset Unionen og reflekterer parlamenternes magtforringelse.

Parlamentarikerne skal i nordisk sammenhæng holdes på afstand og blande sig mindst muligt i regeringernes puslespil i unionssammenhæng. Det passer også dårligt ind i EU-regelværket, hvor der ikke er plads for en formel nordisk blok. Dette er en højst uønskværdig udvikling.

Vort håb er, at de kræfter i Norden, som vil værne om det nordiske og de nordiske landes suverænitet, afviser Maastrichtunionen og det gyldne æsel, som nu er blevet fulgt op til Helsingfors, Stockholm og Oslo.

Fru præsident! Inden vi samles næste gang på sessionen i Nordisk Råd i Tromsø langt mod nord ved Polarcirklen, vil vi sandsynligvis have fået svar på, hvor unionsgrænsen trækkes. Lad os håbe, at denne ikke splitter Norden og vort samarbejde i større grad, end det allerede er tilfældet.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Norden og det nordiske samarbeidet står i dag ved en skilleveg. Sverige og Finland har forhandlet ferdig sine avtaler med Den europeiske union, og Norge forventes å ha sin EU-avtale klar i løpet av det nærmeste døgnet. Statsminister Carl Bildt har med rette betegnet Stockholm-sesjonen som en "merkesesjon".

Nordisk Råd og det nordiske samarbeidet kan aldri bli noe mer enn det politikerne gjør det til. Og signalene fra politikerne er dessverre ikke til å misforstå. For til tross for påstått nytenkning og vitalisering har det gjennom det siste året skjedd en åpenbar nedgradering av det nordiske samar-

beidet. I C 2-rapporten om planene for det nordiske samarbeidet sies det i klartekst at behovet for nordisk samarbeid er redusert, og at virksomheten på visse områder helt eller delvis kan opphøre.

Det er ikke lett å skape engasjement og entusiasme for den nordiske samarbeidstanken når samarbeidet skal formes innenfor en såkalt europeisk ramme. For sjøl om de nordiske søkerland og EU er blitt enige om en såkalt nordisk klausul, er det en klar forutsetning at det nordiske samarbeidet må underordnes EU-avtalens mål og prinsipper.

Det nordiske samarbeidet har endret karakter de senere år. Viktige samarbeidsområder er tonet ned, og Ministerrådets arbeid er mer preget av den europeiske dimensjon enn av den nordiske.

Juridisk utvalgs kommentar til planleggingsdokumentet C 2 viser at dette er en vurdering som deles også av andre enn EU-motstanderne i Rådet. I betenkningen fra juridisk utvalg sier et samlet utvalg at klassisk nordisk samarbeid oppgis til fordel for Nordens ukritiske innretning under EU/EØS-regelverket.

Etter min mening er det et dramatisk vegvalg de nordiske land nå står foran. Medlemskap i Den europeiske union er et grunnleggende politisk valg, et verdivalg som innebærer et oppbrudd med viktige elementer i den nordiske velferdsmodellen og de tradisjonene som har båret det nordiske samarbeid.

Enkelte sosialdemokrater og sentrumspolitikere som søker nordisk medlemskap i EU, vil protestere heftig mot en slik påstand. Sentrale politikere på høyresiden i nordisk politikk ser imidlertid EU-medlemskap som en gylden anledning til å oppnå gjennomslag for en politikk en så langt ikke har maktet å få igjennom i Norden. En omfattende fordelingspolitikk vil ikke lenger være mulig når vi går inn i det åpne Europa - for å sitere statsminister Bildt.

Så må sosialdemokratene gjerne hevde at de ønsker en annen utvikling i Europa og Norden enn markedsliberalisme, og at de nordiske land må med i unionen for å kunne styre kapitalen. Men utviklingen i EU taler for seg. Maastricht-avtalen og det indre marked betyr større frihet for kapitalen, ikke mindre. Den økonomiske og monetære union gir mindre, ikke bedre, styringsmuligheter.

Thorbjørn Jagland satte tydeligvis sin lit til den dynamikk som skal kunne endre EUs lov- og regelverk. Men forholdet er at den norske regjering ikke bare har akseptert EUs langsiktige mål, men støttet EUs langsiktige mål slik disse er nedfelt i Maastricht-avtalen.

Nordisk Råd på tomgang, skrev Arbeiderbladet på lederplass under rådssesjonen i Oslo for ett år siden. Ser en på det tradisjonelle nordiske samarbeidet, er denne karakteristikken like dekkende i dag. Så lenge de nordiske lands forhold til Den europeiske union er uavklart, vil situasjonen dessverre også være slik. Det framtidige nordiske samarbeidet og virksomheten i Nordisk Råd vil bli sterkt preget av den tilknytning til EU som de nordiske land velger.

Når medlemskapsspørsmålet for Finland, Norge og Sverige er avgjort, vil det være naturlig å vurdere samarbeidets vilkår på ny - for å sitere fra

den norske regjeringens melding om det nordiske samarbeidet. At dette samarbeidet for øyeblikket er nedgradert og på mange måter i støpeskjeen, er ikke noe argument for å begrave samarbeidstanken. I et Europa hvor det regionale samarbeidet er i ferd med å bli oppvurdert, kan den nordiske folkesrettslige samarbeidsmodellen igjen få sin sjanse, uavhengig av hvor mange nordiske land som velger å bli en del av Den europeiske union.

Hellström (s): Fru president! Under förmiddagen ställde Johan J. Jakobsen ett antal frågor om effekten av ett medlemskap till anhängare av ett EU-medlemskap. Han hade nu möjlighet att tala om vad han själv önskar såsom alternativ till den Europeiska unionen, men det fick vi inte höra någonting om. Det har inte varit möjligt att dra några slutsatser om var han själv och hans parti står. Står ni för isolering eller för något alternativt samarbete och i så fall vilket? Det hade varit rimligt med tanke på de frågor som Johan J. Jakobsen ställde tidigare i dag att vi nu hade fått svar på denna fråga. Jag frågar därför: Vilket konkret alternativ arbetar Johan J. Jakobsen för när han avvisar den Europeiska unionen?

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Jeg mener faktisk at det i mitt innlegg lå en klar støtte til en samfunnsmodell som vi i det norske Senterpartiet ønsker, nemlig den nordiske velferdsmodellen. Det er den vi i Senterpartiet forsøker å stå vakt om i den pågående debatten om EU-unionen. Det er de partier som søker medlemskap i unionen, som tilpasser de nødvendige styringsmekanismer vi har i vårt samfunn, som har vært nødvendig for å kunne skape den nordiske velferdsmodellen, som fjerner oss fra nettopp denne samfunnsmodellen, fra dette alternativet.

Det virker kanskje litt konservativt å stå vakt om og gå på barrikadene og slåss for en samfunnsmodell som vi har i dag. Men for oss i Senterpartiet er dette en viktig kamp. Vi har ført den i Norge, vi har tatt en regjeringsskifte, vi har motarbeidet alle forsøk fra Arbeiderpartiet og fra Høyre i Norge på å svekke og fjerne de styringsmekanismer som er nødvendig for å ta vare på et samfunn som setter samfunnsolidariteten i høgsetet. Det er vår modell. Det er vårt alternativ.

Hellström (s): Fru president! Den nordiska samfunnsmodellen har ju funnits i decennier och ännu längre. Framför allt har den funnits under hela den tid som Danmark har varit medlem i den europeiska gemenskapen och vi andra stått utanför. Nu ansöker som bekant Sverige, Finland och Norge om ett medlemskap i unionen. Därmed kan Johan J. Jakobsen inte hävda att det nordiska alternativet är ett alternativ till unionen. Detta alternativ kommer ju att fortleva. Det har levt även med Danmark såsom EG-medlem.

Därför kvarstår frågan: När nu Östeuropas folk - Polen och Ungern i går samt Tjeckien och de Baltiska staterna om någon tid - söker medlem-

skap i Europeiska unionen, vilket är då Johan J. Jakobsens alternativ för samverkan? Eftersom han inte har angivit någon annan form för samverkan än den som alla andra länder söker sig till, nämligen EU, är det tydligt och klart att det är isolering som är det norska senterpartiets egentliga modell.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Det norske Senterpartiets alternativ innebærer ingen isolering. Norge har en lang tradisjon når det gjelder internasjonalt samarbeid. Vi søker forpliktende internasjonalt samarbeid gjennom ca. 100 ulike internasjonale organisasjoner. Dette er også en del av vårt alternativ. At ikke vi har tro på et internasjonalt samarbeid som baserer seg på overnasjonalitet, og som innebærer at de nordiske land skal underkaste seg et lov- og regelverk som EU har utviklet gjennom 40 år, er fordi vi ikke ser på det som uttrykk verken for en demokratisk grunnholdning eller for en solidarisk samfunnspolitikk.

Jeg fristes grenseløst når jeg hører sosialdemokraten Hellström utfordre Senterpartiet nettopp på dette grunnlaget. Nå har vi hørt i dag Carl Bildt, og jeg siterte sjøl fra boka hans, hvor han i klare ordelag gjør det klart at den tradisjonelle fordelingspolitikken som har vært en del av den nordiske velferdsmodellen, ikke kan fortsette når vi går inn i et åpent Europa.

Jeg forstår Carl Bildt, jeg forstår Fremskrittspartiet og de superliberalistene vi har, som ønsker å fjerne de fleste reguleringsmekanismer vi har. Men jeg forstår ikke det nordiske sosialdemokratiet. Jeg forstår ikke hvordan ideer som likeverd og solidaritet skal forenes med en politikk som innebærer at en skal fjerne de styringsmekanismer vi har. Sosialdemokratene har jo kjørt på at det er ikke minst kapitalen som må styres. Men hva har vi sett? Jo, at de nordiske sosialdemokratier nå i tur og orden i forbindelse med EU-forhandlingene aksepterer at kontrollen med kapitalen skal bort. Det er den frie flyt som skal bli retningsgivende. Hvordan det kan være forenlig med sosialdemokratisk politikk, har jeg personlig særdeles vanskelig for å forstå.

Hillgaard (FrP): President! Vi har i dag fått presentert Den europeiske union som en usolidarisk blokk, og jeg synes vi må utfordre Jakobsen til å være betydelig mer konkret enn han har vært, på tross av at han hittil har fått to direkte spørsmål.

Hvilke forpliktende og effektive internasjonale organ ser Jakobsen og Senterpartiet som alternativ til Den europeiske union som Norden kan delta i for å gi balterne og våre hardt prøvede naboer i Nordvest-Russland et økonomisk, sosialt og sikkerhetspolitisk håp - alternativ som er like effektive og like troverdige som Den europeiske union? Uansett nasjonale bilaterale avtaler skal det svært mye til for å få en troverdig innsats i forhold til dette problemet. Og Jakobsen må være konkret. Han kan gjerne henvise til FN, men han må vise til et eller annet konkret som vi kan sette en liten merkelapp på og si at javel, det er Senterpartiet alternativ. Men noe svada

om den nordiske modellen og hundrevis av organisasjoner, det holder ikke vann.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg har fått et par konkrete spørsmål om hva som er rammen for Senterpartiets internasjonale samarbeid. Jeg har nevnt at Norge for sin del - og det tror jeg gjelder også de fleste andre nordiske land - deltar i ca. 100 internasjonale organisasjoner. Og hvis vi ser på Norges rolle i internasjonal politikk, tror jeg ingen med noen rett kan hevde at ikke Norge med sine 4 millioner mennesker har maktet innenfor denne rammen å spille en helt sentral rolle i internasjonal politikk.

Helt konkret som svar på det Hillgaard spurte om - han gav for så vidt svaret selv når det gjaldt dette med FN: Vi i Senterpartiet mener faktisk at det er viktig å utnytte den økte autoritet som FN nå har fått. Jeg synes det er et flott uttrykk for nordisk samarbeid at de nordiske land nå samarbeider i forbindelse med fredsbevarende operasjoner. Det er en ny form for internasjonalt samarbeid for fred som vi i Senterpartiet støtter av hele vårt hjerte. Vi ønsker en oppgradering av KSSE, vi ser sikkerhetspolitisk som særdeles viktig det såkalte NACC-samarbeidet, altså samarbeidet i Det nordatlantiske råd, og vi ser Partnerskap for fred som et betydelig initiativ for å skape økt stabilitet i Europa.

En må kunne satse på et forpliktende, gjensidig internasjonalt samarbeid uten å markere vilje til og ønske om å underkaste seg andre maktgruppers regelverk og lovverk slik disse er utformet. For en helt dramatisk konsekvens av den EU-avtalen som nå er på trappene, er at de nordiske land uten mulighet for å påvirke det som har skjedd, må akseptere at de underlegges - for ikke å si underkastes - et lovverk som EU har utarbeidet og utviklet gjennom mange tiår.

Søren Hansen (S): Fru præsident! Jeg deler helt Johan Jakobsens glæde, nærmest begejstring, eufori, over den nordiske velfærdsmodel, over ligeværdet, over solidaritetstanken. Jeg deler den fuldkommen.

Men skal vi sætte disse smukke tanker, som binder denne forsamling, som binder disse nordiske folk sammen, skal vi sætte dem som et ædelskrin i midten af os og stirre os blinde på dem med ryggen mod alle de andre? Eller skulle vi sige: Vi tror så meget på det, der er den nordiske idé, det, der binder os sammen i Nordisk Råd, demokratitanken, åbenhedstanken, denne totale respekt for de menneskelige rettigheder, det med, at kunsten og kulturen skal ud til de mange osv. - alt det, der binder os sammen her i Norden, skal vi passe på det og lukke af mod de andre? Eller skal vi sige: Vi tror så meget på disse ideer, at de skal længere ud, de skal ud til det Europa, som vi under alle omstændigheder er en del af? Vi kan isolere os omkring vores lille ædelskrin, eller vi kan sige: Det er så smukt, det, vi har her, at det skal andre også have del i.

Specielt er der grund til, at de skal have del i det, fordi vi er afhængige af det, der foregår i Europa. Vi har nu 20 års erfaring i Danmark for, at det

er muligt at påvirke resten af Europa i retning af de tanker, som er vores, og det er da klart, at stadig væk vil glæden, begejstringen for disse ting få en langt større chance i Europa, hvis vi ikke bare er ét land, der står bag, men fire. Så den naturlige konsekvens af glæden og begejstringen må ikke være, at vi isolerer os omkring den, men deler den ud til andre.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg synes det var ganske dristig av siste taler å vise til at Danmark har mange års erfaring som medlem av EU. For hva skjedde da Maastricht-avtalen skulle vedtas? Det ble nei i den danske folkeavstemningen. Maastricht-ideen hadde så dårlig forankring i det danske folket at de sa nei. En har fått justert denne avtalen for Danmarks del, og vi er da i den eiendommelige situasjon både i Norge og Sverige at hvis våre land blir medlemmer av EU, så får vi en tettere, sterkere integrert tilknytning til EU enn EU-landet Danmark.

Representanten var opptatt av solidaritet, som vi sterkt knytter til den nordiske velferdsmodellen. Men problemet er jo at denne nordiske velferdsmodellen slik vi kjenner den og vil ha den, blir solgt ut bit for bit. En liker kanskje ikke å høre det, men det er tross alt en realitet. Og når vi snakker om solidaritet og internasjonalt samarbeid: Jeg knytter ikke begrepet solidaritet til EU-konstruksjonen. I forhold til den tredje verden kan vi nesten si det slik at EU danner en sperre mot et tettere samarbeid med og større overføringer til utviklingslandene. Hele tollunionsmodellen med felles ytre grenser representerer for eksempel for Norges del at vi får mindre handlefrihet når det gjelder å drive u-hjelpspolitik, enn vi har i dag. Dette er også en del av denne solidariteten.

Søren Hansen (S): Fru præsident! Nu hersker der naturligvis forskellige traditioner i de forskellige parlamenter i Norden, og jeg er ikke helt sikker på, hvad traditionen her er, men hvis den ordveksling, vi lige har haft, var sket i det danske Folketing, så ville man have sagt til den tidligere ærede taler: Må jeg ikke gerne få et svar på det spørgsmål, jeg stillede?

Det spørgsmål, jeg stillede, var, om den begejstring, vi har for den nordiske idé, ikke skulle udbredes til nogle andre - det er da et temmelig enkelt spørsmål - eller vi skal isolere os omkring den. Men jeg fik ikke noget svar. Jeg fik udenomssnak, men jeg fik ikke noget svar. Det efterlyser jeg.

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg er ikke helt sikkert på om jeg fikk tak i den problemstilling som nå ble presentert. Representanten snakket om at vi har ulike tradisjoner og lurte på hvordan den begejstringen vi har for nordisk samarbeid, kan videreutvikles.

For min del vil jeg si det slik: Når det gjelder internasjonalt samarbeid, har Norden en mulighet til å spille en viktig rolle. Innenfor rammen av FN har det alltid skjedd en tett nordisk samordning av politikken. Og som Kjell Magne Bondevik var inne på tidligere i dag, så vil EU-medlemskap,

som innebærer at EU skal tale med en stemme, svekke den nordiske røst i internasjonal politikk - ingen skal fortelle meg noe annet.

Så kan en ha illusjoner om at Norden skal bli så toneangivende innenfor EU at en kan oppnå mer på denne måten enn ved å stå utenfor. Det er et resonnement som jeg stiller meg sterkt tvilende til. Det snakkes veldig konkret om den innflytelsen en skal få ved å gå inn i en union, og så ser en bort fra den andre delen av - skal vi si -demokratiregnskapet som innebærer at før en får denne noe begrensede innflytelse, så har en gitt fra seg betydelige deler av den nasjonale suverenitet, som en ikke kan gjenvinne ved et par ekstra røster i den europeiske politiske og økonomiske union.

Kaci Kullmann Five (H): President! Johan J. Jakobsen svarte nylig at Norge har maktet å spille en helt sentral rolle internasjonalt, og det virket som om han var godt fornøyd med den rollen vi har spilt med å opprettholde, bevare status quo, og ikke hadde noen ambisjon om økt innflytelse videre.

Jeg er overbevist om at Norden innenfor EU og også Norge innenfor EU ville kunne få økt tyngde gjennom et samspill med andre land, og jeg synes det forelegges dårlige bevis for at vi skulle ha mindre sjanse til å ha innflytelse på sluttresultatet i EU, som altså er våre nærmeste handelspartnere og våre nærmeste sikkerhetspolitiske partnere, enn vi har av innflytelse innenfor FN.

Nå har Jakobsen og Senterpartiet flere ganger understreket at de inntar en meget positiv holdning til det nordiske samarbeidet, og det er bra. Det gjorde de jo ikke da det ble opprettet, da var de imot den typen samarbeid. Men nå er det her, og nå er de for. De ser på dette samarbeidet som et alternativ til EU-samarbeidet. De er ikke imot samarbeid, har vi fått høre en rekke ganger, nei de er ikke engang imot overnasjonalitet, for Anne Enger Lahnstein har jo vært med på å skrive innstillinger i Stortinget hvor hun er for overnasjonalitet - i hvert fall i FN-sammenheng. Men det er EU-samarbeidet man er imot.

På denne bakgrunn finner jeg grunn til å spørre: Gitt at de andre nordiske landene ikke var EU-medlemmer, ville Senterpartiet da vært villig til å utvikle det nordiske samarbeidet til et verktøy som virkelig kunne bli effektivt i kampen mot de problemene vi bl.a. på miljøsidan står overfor - alternativt Nordisk Råd har pekt på at man kanskje kunne ta i bruk felles valuta, felles miljøstandarder osv.? Ville Senterpartiet i en slik situasjon akseptert overnasjonalitet i Norden - når vi har det så bra og har en slik velferdsmodell, som Jakobsen har stått her og skrytt uhemmet av? Ville han kunnet ivareta denne ved et slikt tiltak?

Johan J. Jakobsen (Sp): President! Jeg vet ikke om Kaci Kullmann Five spekulerer i at andre i Nordisk Råd ikke kjenner den nordiske historie, for jeg synes det var ganske dristig å trekke fram Senterpartiets holdning til Nordisk Råds etablering for over 40 år siden når hun sikkert vet utmerket

godt at den norske politiker som først og fremst ble knyttet til en kritisk holdning til Nordisk Råd, var den kjente Høyre-statsmann Carl Joachim Hambro. La det være sagt når Kaci Kullmann Five finner grunn til å bringe fram det elementet.

Jeg tror og føler meg overbevist om at når det gjelder internasjonal politikk, så har Norge for sin del kunnet gjøre en innsats ikke minst fordi vi har stått uavhengig i forhold til en del av de maktgrupperinger en har hatt for øvrig. Og jeg er helt enig med utenriksminister Peres, som i forbindelse med Norges meget viktige innsats i Midtøsten-konflikten mente og gav uttrykk for at dette kunne Norge gjøre fordi Norge var et lite land som ikke var knyttet opp til de økonomiske blokkene.

Så er det spørsmål om hvilken form for samarbeid Senterpartiet ønsker. Ja, vi ønsker et samarbeid på mellomfolkelig grunnlag mellom selvstendige nasjoner. Og jeg regner meg selv - jeg vet jeg provoserer ja-folk - som en like god europeer som både Kaci Kullmann Five og andre på ja-siden. Jeg godtar ikke som et kriterium for å kalle seg europeer at en skal måtte underkaste seg EUs lov- og regelverk.

Vi kan ikke miste troen på at internasjonalt samarbeid skal kunne skje innen rammen av selvstendige land og på et mellomfolkelig grunnlag - og ikke på et overnasjonalt grunnlag - og på det grunnlaget kan vi i Senterpartiet også tenke oss å videreutvikle arbeidet i Nordisk Råd.

Lagmand **Marita Petersen** (Jvfl): Fru præsident! Indledningsvis vil jeg si nogle ord om det "klassiske" tema om de selvstyrende områders placering i Nordisk Råds regi.

Fra færøsk side har vi i de sidste 30 år fremført ønsket om et egentligt medlemskab af Nordisk Råd. Selv om dette ønske ikke er opfyldt, tilslutter vi os de nyordninger i det nordiske samarbejde, der trådte i kraft for godt et år siden, idet disse ordninger må siges at være et skridt i den rigtige retning. Efter det første år har de selvstyrende områder evalueret de nye ordninger, og på statsministrenes møde i går fremførte vi vore synspunkter og kom med forslag til forbedringer og ændringer i proceduren. Disse forslag blev vel modtaget, og vi ser frem til et mere frugtbart og givende samarbejde inden for Nordisk Råd.

En optimal udnyttelse af de muligheder, der ligger i de nuværende samarbejdsformer, kræver også aktiv medvirken fra de selvstyrende områders side, og dette vil vi bestræbe os på. Det er mit håb og forventning, at Island, som har formandskabet det kommende år, vil omfatte dette arbejde med største alvor og medvirke til at synliggøre de selvstyrende områder - også for at kunne leve op til statsministrenes udtalelser om, at de selvstyrende områders deltagelse i det nordiske samarbejde betyder en styrkelse af dette samarbejde.

I statsminister Davíð Oddssons redegørelse om det nordiske samarbejde i det kommende år ved sessionens åbning i går berørte han mange punkter af vital betydning for Norden og det nordiske samarbejde. Jeg vil først og fremmest give min tilslutning til den høje prioritering af kultur og

undervisning og satsningen på at nå ud til børnene og de unge. Det er min faste overbevisning, at formår vi ikke at bringe den nordiske kultur og kulturelle arv ud til de unge, er vort arbejde mislykket, og derfor anser jeg børne- og ungdomspolitikken for at være af afgørende betydning i det nordiske samarbejde i fremtiden.

Samarbejdet på tv-området er utrolig vigtigt. Teknisk er det muligt at inddrage udkantområderne - også Vestnorden - i et fællesnordisk tv-samarbejde; men for at dette kan blive en realitet, må der økonomisk støtte til fra de store og rige lande i Norden. Vi i Vestnorden anser dette arbejde for at være meget betydningsfuldt for den nordiske identitet, og vi vil appellere om støtte til et fremtidigt tv-samarbejde.

Sammenlægning af nationale institutioner i de enkelte lande og oprettelse af fællesnordiske i stedet for vil være et af midlerne til, at vi kan klare os i konkurrencen med Europa. For en lille nation som den færøske kan en sådan udvikling være en fordel med flere arbejdspladser og bevaring af den faglige kompetence i samfundet som følge. Ud fra de erfaringer, vi færinger har med deltagelse i nordiske og mere internationalt relaterede projekter - især inden for forskning og produktudvikling - har vi konstateret, at når det angår det faglige niveau, kan vi deltage på lige fod med de større lande.

Andre områder, som vi mener bør prioriteres højt i det nordiske samarbejde, er miljø og fiskeri. Som borgere i et samfund, der er totalt afhængigt af fiskeriet, har vi erfaret, hvor usikker denne tilværelse kan være - også uden menneskelig indgriben - og vi er derfor meget opmærksomme på, at havene må beskyttes mod forurening. Jeg kan derfor fuldt ud tilslutte mig, at vi fremmer en fællesnordisk indsats i kampen mod de britiske planer om yderligere muligheder for dumpning af radioaktivt affald. Også i det arktiske område er det vigtigt med nordisk samarbejde og bevågenhed i forbindelse med radioaktiv forurening, især i Barentshavet.

Som det vil være de fleste i Norden bekendt, befinder det færøske samfund sig i en dyb krise, og jeg vil her benytte lejligheden til at fortælle mine kolleger i Nordisk Råd om situationen. Lige så hurtigt som det gik opad i 1980'erne, lige så hurtigt er det gået nedad i 1990'erne. De fleste prognoser forudser et samfund på meget lavt blus med høj arbejdsløshed og stor fraflytning fra Færøerne i de næste 5 år, måske længere. Dette, kombineret med et næsten uløseligt gældsproblem, gør det svært at se, hvordan Færøerne kan komme ud af den onde cirkel, som den svigtende økonomi har bragt os i, og disse uafviselige kendsgerninger har ført til en eksponering af flere strukturproblemer i det færøske samfund.

Det væsentligste strukturproblem er strukturen i det færøske hovederhverv, fiskeriet, hvor det ikke er lykkedes at skabe en ramme for fiskeriet, der sikrer en bæredygtig udvikling, biologisk og økonomisk. Dette er rigtigt nok ikke lykkedes ret mange steder i verden - om overhovedet nogen - men i en økonomi, der næsten enstrengt hviler på fiskeriet, straffes dette hårdt. Lagtinget har nu vedtaget en ny fiskerilov, der - med de nødvendige tilpasninger - danner grundlaget for en mere bæredygtig udvikling i det færøske hovederhverv. Andre samfundsområder skal gennem lignende

tilpasninger, både inden for den private og den offentlige sektor, og alt i alt bliver det en periode med pinefulde ændringer i et tempo, som det kan være svært for befolkningen og de politiske myndigheder at følge med i.

Det væsentligste problem, der forhindrer, at forholdene på Færøerne kan blive mere normale, er den meget store udlandsgæld. Før der er fundet en løsning - ud over en refinansiering - så denne udlandsgæld kan bringes ned, er mulighederne for at disponere meget små. For at gøre tilbagebetalingen mulig er vi nødt til at beskære budgetterne og skaffe flere offentlige indtægter. Vi er derfor ved at ende i samme situation, som vi var i i 1980'erne, bare med omvendt fortegn. Dengang var den offentlige budgetpolitik jo også konjunkturmedløbende, så man satte fart i overophedningen af økonomien. I 1990'erne sker det samme med modsat fortegn, og de nødvendige budgetmæssige tiltag fører til, at økonomien kontraherer mere og mere og derfor - hvis man ikke passer på - vil være med til at forstærke den nedadgående spiral.

Det har været og er stadig en vanskelig tid. Omvæltningen har været så kraftig, at det er svært at danne sig et realistisk billede af situationen, og dette fører til, at der må fokuseres på de negative tegn, og at vi har svært ved at få øje på de positive ting og de stærke sider, der trods alt stadig eksisterer i det færøske samfund. At få dette frem er måske den vigtigste opgave i færøske politik.

Færøernes forhold til udlandet er i denne forbindelse af afgørende betydning. Vi har gode fiskeriaftaler med de andre nordiske lande, og specielt må jeg nævne den meget store velvilje, vi har mødt fra Islands side. Vi har nu også fået handelsaftaler med EU og EFTA-landene, som giver os adgang til vigtige markeder, men desværre har EU ikke den samme holdning som EFTA-landene med hensyn til fiskeriprodukter. EU mener stadig, at de trænger til beskyttelse mod "truslen" fra færøske fiskeriprodukter.

Fra færøsk side er vi meget opmærksomme på, hvad der kan ske, hvis flere af EFTA-landene kommer ind i EU. Vi vil derfor henstille til de andre nordiske lande, at de - når og hvis de bliver medlemmer af EU - vil medvirke til, at de gode aftaler, vi har med dem som EFTA-lande, kan få afsmittende virkning på vore aftaler med EU i retning af større frihandel med alle fiskeriprodukter.

I denne vanskelige tid har Færøerne brug for at kunne trække på al støtte, og det nordiske samarbejde er vigtigt i denne sammenhæng, specielt samarbejdet mellem de nordatlantiske fiskerisamfund fra Kystnorge over Færøerne og Island til Grønland. Udbygningen af dette samarbejde er et af de vigtigste elementer i grundlaget for en gunstigere udvikling på Færøerne i tiden fremover.

Fru præsident! Denne session har mere end nogen tidligere været præget af Nordens relationer til Europa, og dette er forståeligt, nu hvor både Sverige og Finland og måske også Norge er på vej ind i EU. Denne udvikling stiller meget store og nye krav til samarbejdet i Nordisk Råd, hvis dette arbejde skal omfatte hele Norden, også den del, der vælger at stå uden for EU. Det er mit håb og min forventning, at de nordiske lande, der

bliver medlemmer af EU, i fremtiden vil fortsætte i lige så høj grad som nu med at være medlemmer af den nordiske familie. Et enigt og stærkt Norden vil være en betydningsfuld faktor i Europa og vil samtidig også være i stand til at opfylde de særlige behov, som især de udsatte og svage områder i Norden har.

Præsidenten: Det er med særlig glæde, at jeg giver ordet til den næste taler, Ingvar Åhrén, som er fællesrepræsentant for de tre nordiske sameting. Det er i dag første gang, at fællesrepræsentanten for sametingene får bevilget taleret under rådets plenarforsamling. Netop spørgsmålet om formerne for samernes fremtidige deltagelse i Nordisk Råd har jo som bekendt været aktuelt gennem nogen tid, og det skal jo også behandles her under sessionen under Juridisk Udvalgs sager, og derfor er det passende og vigtigt, at plenarforsamlingen nu får lejlighed til at høre sametingenes syn på disse spørgsmål.

Åhrén (samernas representant): Buerie biejjie gajhk almetji jah presidenthi. Giejitie daam aveste manne maahta daesnie tjåatjaith, dan voestes aejjikien akte saemie dam darja.

Fru president! Jag får på vägnar av sametinget i Sverige, sametinget i Norge och sameparlamentet i Finland tacka för inbjudan till Nordiska rådets 44:e session här i Stockholm. Det är första gången som de samiska folkvalda organen har inbjudits, och det är därför naturligtvis en ära att få framföra det samiska folkets hälsningar till våra grannfolk i Norden.

Utan att ta till överord kan sägas att samerna är ett av de mest "nordiska" av de folk som bebod Norden av skäl som att man har funnit på plats i Skandinavien långt innan de nordiska staterna bildades men också därför att samerna faktiskt har tre av de nordiska länderna som sin hemort.

Samerna som urbefolkning har stark hemorts rätt i Norden, och samerna kan utifrån sin historiska bakgrund och språkliga gemenskap uppträda med självklar rätt att få tillträde till den nordiska gemenskapen. Samerna har därför efter det att Sametinget i Sverige instiftats återigen begärt att få bli medlemmar i Nordiska rådet och andra samverkansorgan.

Juridiska utskottet har haft uppdraget att utreda om samerna kan ges någon form av observatörsstatus i rådet. Vid uppvaktning inför Nordiska rådets presidium den 3 december förra året gav ledarna för de samiska folkvalda organen beskedet att samerna inte var intresserade av att vara observatörer, utan medlemskapet avsåg ett aktivt deltagande.

Ett samiskt deltagande i den nordiska gemenskapen kan naturligtvis väcka frågor av principiell karaktär, men dessa bör inte vara svårare att finna lösningar på än de svårigheter som Ålands, Färöarnas och Grönlands ansökan om medlemskap har bjudit på.

Samernas rätt att få uppträda som ett folk borde nu vara avklarad i och med att samerna har egna folkvalda organ, som kan tala för dem. Visser-

ligen kan det finnas skillnader beträffande hur långt självbestämmandet sträcker sig för de samiska folkvalda organen gentemot Ålands, Färöarnas och Grönlands, men det hindrar inte att principen om folkens självbestämmanderätt jämte den ökande internationella förståelsen för urbefolkningarnas situation skall kunna påverka tolkningen i en för samerna gynnsam riktning.

Vi har sett positivt på juridiska utskottets behandling av frågan om samernas deltagande i det nordiska samarbetet. Det ger oss nämligen en möjlighet att med er diskutera hur vårt medlemskap skall utformas. Men jag är besviken över att juridiska utskottets behandling av medlemskapsfrågan har begränsats till att gälla enbart frågan om representation i rådet som observatörer.

Låt mig här - när vi diskuterar så mycket om gemenskap mellan folken inte bara i Norden utan även i Europa - få göra en jämförelse med de förhandlingar som Sverige, Norge och Finland har fört om medlemskap i EU. Hade EU då svarat att ni är välkomna till oss men tyvärr endast som observatörer, hade förhandlingarna brutit samman.

Vi vill från samisk sida föreslå att vi ges representation i Nordiska rådet genom våra folkvalda organ, vilket innebär att Sameparlamentet i Finland, Sametinget i Sverige och Sametinget i Norge var för sig utser ledamot i rådet. Vi ser gärna att Nordiska rådet nu fattar ett principbeslut i medlemskapsfrågan, vilket ger oss möjlighet att till rådets session i höst konkret utforma på vad sätt och i vilka former samerna skall kunna delta i den nordiska gemenskapen.

Jag har även förstått att Nordiska ministerrådet ser fram emot att det kan bli möjligt med samiskt deltagande i dess arbete, vilket vi naturligtvis med glädje noterar.

För de nordiska folken torde det vara angeläget att låta samerna aktivt ta del i det nordiska samarbetet. Samerna å sin sida har alltsedan tillkomsten av Nordiska samerådet 1956 ett antal gånger försökt att uppnå medlemskap i Nordiska rådet. När man förra året genomförde det av FN proklamerade urbefolkningsåret, gavs ett utsökt tillfälle för de nordiska staterna att visa sin vilja och låta samerna som enda kvarvarande folk utanför den nordiska gemenskapen få tillträde.

Fru president! Jag hyser förhoppningen att samerna som folk upplevs som en nordisk kraft och därmed skall ges möjlighet att påverka utvecklingen till gagn för Sápmi och övriga Norden.

Nordisk samarbejdsminister: Flemming Kofod-Svendsen (KRF):

Fru præsident! Det nordiske samarbejde er mere end nogensinde påvirket af udviklingen i verden omkring os. Opbruddet i Central- og Østeuropa skabte nye vilkår og nye muligheder for at bringe den nordiske dimension stærkere ind i den europæiske udvikling.

Det er glædeligt, at Finland og Sverige og forhåbentlig også snart Norge har afsluttet deres forhandlinger med et godt resultat - godt for de nordiske lande, godt for Den Europæiske Union og godt af hensyn til de udvidel-

sesforhandlinger med landene i Central- og Østeuropa, der må og skal følge.

Medlemskab af Den Europæiske Union åbner også nye perspektiver i det nordiske samarbejde. Vor lange tradition for nært samarbejde har vist sin styrke under optagelsesforhandlingerne og vil kunne udvikles videre under de nye vilkår. Vi vil fremover få nye muligheder for at påvirke den politiske udvikling i Europa, og vi har i den nordiske kreds en politisk tradition, som i sig selv kan vise sig at tilføre samarbejdet i EU positive værdier.

Det er naturligt, at flere nordiske lande forbereder deltagelse i et samarbejde i en bredere europæisk ramme. Den moderne verden stiller os over for miljøtrusler, lavkonjunkturer og større omvæltninger i omverdenen end længe er set. Alt sammen er det forhold, som ikke kan løses ved selvstændig nordisk indsats alene.

Finlands, Sveriges og Norges forhåbentlige medlemskab af EU blev forberedt med EØS-aftalen, der trådte i kraft den 1. januar i år. Med EØS-aftalen knyttedes EFTA-landene tæt til det europæiske fællesskabs indre marked, og dermed kan vi nu virkeliggøre ideen om Norden som hjemmemarked. Set fra et nordisk perspektiv er EØS-aftalen dermed den vigtigste internationale aftale, der hidtil er indgået. De konkrete virkninger af EØS-aftalen for det nordiske samarbejde er allerede begyndt at vise sig. Gennem det såkaldte Åsling-arbejde i den nordiske kreds, der er en udredning om hindringer for nordiske borgeres muligheder for rejser, ophold og arbejde i de nordiske lande, har vi fået bekræftet, at EØS-aftalen har konkrete virkninger i dagligdagen for borgerne i Norden.

Det nordiske samarbejde har de senere år også været udadrettet. Udviklingen i Nordens nærområder er i dag blevet en del af dagsordenen i det nordiske samarbejde. Især over for Estland, Letland og Litauen har de nordiske lande fra første færd følt en særlig forpligtelse, og sådan må det fortsat være. Vi skal bidrage til at undgå, at befolkningerne, som vi allerede har set det ske, i fortvivlelse, håbløshed og magtesløshed vender sig mod de reaktionære kræfter. Vi skal især i Estland, Letland og Litauen bidrage til en stabilisering af situationen og forhåbentlig være medvirkende til, at udviklingen går i retning af øget demokrati og markedsøkonomi.

Vi skal også bidrage til, at udviklingen sker på en bæredygtig måde til gavn for såvel befolkningerne i nærområderne som Nordens befolkning. Miljøsituationen i nærområderne vil kunne få katastrofale følger for befolkningerne i Norden. Der er i Nordens nærområder et stort behov for finansiering af miljøforbedringer. Det fællesnordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, arbejder allerede på dette. Der må endvidere arbejdes for også at gøre internationale kreditinstitutter interesseret i miljøinvesteringer i Nordens nærområder. I det hele taget må vi være parate til at satse på økonomiske investeringer og en erhvervsudvikling i nærområderne.

De nordiske informationskontorer i de tre baltiske lande vil fortsat have en vigtig rolle, når det gælder informationer, kultur og gennemførelse af det fællesnordiske program. Kontorerne spiller en værdifuld rolle for de nordiske landes kontakt med de baltiske lande og også som en politisk

manifestation af den vægt, de nordiske lande tillægger samarbejdet med netop disse tre lande. Det er netop på grund af den store vægt, som vi i de nordiske lande tillægger samarbejdet med nærområderne, at statsministrene på deres møde i går enedes om at bede de nordiske samarbejdsministre om at se nærmere på muligheden af, at vi i 1995 udvider det nordiske budget med et beløb øremærket til nærområderne.

I den udvikling må vi ikke glemme vores fælles ansvar over for Vestnorden. Jeg er derfor glad for, at vi i ministerrådet netop er nået til enighed om den fællesnordiske del af finansieringen af kunst- og kulturcentret i Nuuk. Opførelsen af centret vil blive påbegyndt til efteråret. Centret vil være en vigtig markering af det nordiske samarbejdes udstrækning mod nordvest og vil bl.a. skulle huse Nordens Institut på Grønland, og Grønland har selv med finansieringen af 2/3 af opførelsesudgifterne og ved at påtage sig driften af centret understreget, i hvor høj grad man prioriterer det nordiske samarbejde.

Nordisk samarbejdsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Med viss förundran har jag följt de norska debattörernas inlevelse i debatten om EU. Jag vill inte provocera fram en ny replikomgång, men jag vill påpeka att medlemskapet i Nato de facto betyder överstatlighet på ett av de viktigaste nationella områden, nämligen försvaret. Ett medlemskap i Nato innebär de facto att det nationella försvaret underställs en internationell militär ledning och att man tillåter utländska trupper på sitt område. Detta har inte Finland som neutralt land kunnat acceptera. Finland kunde inte, när världen var tudelad, diskutera säkerhets- och försvarspolitik här därför att Norge och Danmark företrädde ett militärt block. Nu när världen inte är tudelad på samma sätt har vi möjlighet att göra det. Däremot har vi alltid kunnat diskutera ekonomi, socialpolitik och andra frågor som också ingår i EU, trots att Danmark har varit och är medlem i EU. Detta tycker jag är ett bra exempel på att överstatlighet av olika slag finns.

Min personliga uppfattning är dessutom att vi behöver betydande överstatlighet för att klara sådana områden som miljövård. Det finns ingen möjlighet att klara den utan överstatlighet och utan ett starkt internationellt samarbete.

Jag hoppas att detta inte leder till en replikväxling. Låt mannen på gatan, i det här fallet från Finland ändå kommentera normännens debatt, som åtminstone inte visar brist på inlevelse.

Informationen om medlemskapets betydelse måste vara omfattande och framför allt saklig. Informationen kan säkert samordnas mellan länderna i frågor där det är möjligt, oberoende av när folkomröstningen sker. Sannolikt sker den vid olika tidpunkter i de olika länderna. I andra nordiska länder väntar vi med intresse på Islands bedömning nu när de övriga nordiska ländernas situation börjar klarna. Det nordiska samarbetet kan säkert fungera bäst om alla nordiska länder har samma relation till EU, men inget land får lämnas utanför det nordiska samarbetet, vad som än sker i fråga om de olika ländernas medlemskap.

EES-avtalet och EU-medlemskapet ger oss organiserade former för samarbetet med Västeuropa. De baltiska kontoren för information är goda symboler för multilateralt samarbete med de baltiska länderna. Barents-regionen och S:t Petersburg är de enda större närområden där nordiskt samarbete inte är etablerat.

Integrationen är inget hot mot freden i Europa. Den trångsynta, fanatiska nationalismen är hotet. Integrationen i vid mening är enligt mitt sätt att se botemedlet. Ryssland är en demokrati i vardande. I länder utan demokratisk tradition kan fanatiska, nationalistiska politiker lätt få en mycket stark maktposition.

De demokratiska krafterna i Ryssland behöver allt stöd. Alla åtgärder som kan tolkas som strävan att isolera Ryssland stärker de destruktiva krafterna. Vår insats i Ryssland måste gå ut på att stöda demokratiseringen genom information, utbildning, stöd till forskning och till exempel översättning av litteratur.

Målgrupperna är politiker, tjänstemän, journalister och forskare.

Ett nordiskt informationskontor i S:t Petersburg har ett betydande symbolvärde när det gäller Nordens inställning till Ryssland. Därför är det en ofrånkomlighet. Vid sidan av stöd till demokratiseringen kunde kontoret skapa kontakter och sprida kännedom om bl.a. kulturen i Norden.

Barentssamarbetet har samma funktion.

Den nuvarande budgeten räcker inte till för alla nya, välmotiverade behov. Dess slutsumma måste bli större. Institutionerna, satsningen i de baltiska staterna, de nya satsningarna i Ryssland kräver resurser, mera resurser. Tillfälliga arrangemang med pengar utanför budgeten verkar inte trovärdiga. En höjning av budgetens slutsumma på några tiotals miljoner är en ofrånkomlighet. Höjningen är en obetydlig summa i jämförelse med kostnaderna för övrig integration och med nyttan av det nordiska samarbetet. Nedskärningen av resurser till s.k. oprioriterade områden har också redan inneburit att samarbetet upphört på viktiga sådana områden. Den utvecklingen är också oacceptabel.

Värderade president! Därför är en höjning av budgeten för år 1995 en nödvändighet.

Berit Brørby Larsen (A): President! Det er fristende å si til Ole Norrback at man kan tro at det kanskje er OL-rusen som fortsatt bruser i nordmennenes blod når det gjelder EU-debatten, men det er altså slik at EU-engasjementet har vært like stort også før de olympiske leker i Norge.

I likhet med de øvrige nordiske land er Norge ut fra de fleste kriterier et lite land. Det er derfor gitt en ekstra styrke å kunne samarbeide og å stå sammen med land som geografisk, politisk, økonomisk, sosialt og kulturelt står oss så vidt nær som de andre nordiske land. For Norge har det nordiske samarbeidet vært en måte å ivareta ulike nasjonale interesser på, samtidig som samarbeidet har gitt en større internasjonal innflytelse på flere områder. Et eksempel på dette er bl.a. kampen mot arbeidsledigheten.

For de nordiske sosialdemokratiske partier er full sysselsetting et overordnet mål. Denne oppgaven er mer krevende og utfordrende enn noen gang, og vil være umulig å klare med nasjonale virkemidler alene.

I det sosialdemokratiske medlemsforslaget for økt sysselsetting legges det opp til konkrete tiltak basert på økt investering i produktiv kapital, infrastrukturprogrammer, opplæring og utdanning. Vår klare målsetting må være en halvering av arbeidsledigheten i Norden innen år 2000, en ambisiøs målsetting. For å nå dette målet må det legges en felles nordisk strategi for økt sysselsetting.

Som vi også ser av rapporten fra den nordiske faglige samorganisasjonen, er det enorme kostnader knyttet til den økte arbeidsledigheten i Norden. 300 milliarder kr representerer nær 75% av et norsk statsbudsjett. Den sosialdemokratiske strategi for økt sysselsetting i Norden er derfor et meget viktig bidrag i kampen mot dette ondet.

Nå står imidlertid Norden og det nordiske samarbeidet foran nye utfordringer. Nordiske land vil være aktive deltakere i den europeiske integrasjonsutvikling gjennom EØS og eventuelt et EU-medlemskap. Men uansett medlemskap og tilknytningsform til EU for de nordiske land er det ingen motsetning mellom et nordisk og et europeisk samarbeid. Snarere er det slik at potensialet for et levedyktig og videreutviklet samarbeid vil ligge innenfor en felles europeisk ramme. Dette vil gjelde innenfor EØS og i enda sterkere grad innenfor EU, hvor samarbeidsområdene vil være flere og mer omfattende.

I alle de nordiske land er det et erkjent behov for og en uttrykt vilje til å opprettholde og videreutvikle det nordiske samarbeidet. Dette vises bl.a. gjennom Ministerrådets dokumenter som naturlig nok preges av de behov som flertallet av de nordiske land står overfor ved en tilknytning til EU. Men betydningen av det eksisterende nordiske samarbeidet må ikke undervurderes av den grunn. Vi har over 40 års erfaring med Nordisk Råd, hvor nordisk samarbeid og ideutvikling har fått blomstre. Dette har hele Norden nytt godt av. Dette har også bidratt til at bl.a. de baltiske stater ser på den nordiske modellen for oppbygging av velferdsordninger og samarbeid som et godt utgangspunkt for deres egen framtidutvikling. Det er derfor viktig at det gode samarbeidet mellom Norden og de nye demokratiene i Øst-Europa videreutvikles på alle plan.

De nordiske lands deltakelse i EØS og eventuelt i EU vil innebære at samarbeidet i Norden vil få ny oppmerksomhet. Det er ikke nå mulig å fastslå hvor omfattende et eventuelt nordisk samarbeid innenfor EU kan bli. Derimot kan det med dagens utvikling antas at det er innenfor EU at mulighetene for et fortsatt nyttig og dermed livskraftig nordisk samarbeid vil ha de beste forutsetninger. Det er i norsk interesse å bevare et bredt nordisk samarbeid og være en del av det. De viktigste endringene og utfordringene for de nordiske samarbeidsformene kan oppsummeres slik:

Den europeiske utviklingen de senere år har endret vilkårene for det nordiske samarbeidet.

De nordiske statsministrenes Mariehamn-initiativ og Bornholm-erklæringen viser at det er politisk vilje til å opprettholde og videreutvikle et nært nordisk samarbeid.

Nordisk samarbeid er verken et alternativ til eller et hinder for deltakelse i et bredere og mer omfattende europeisk samarbeid.

Dersom et flertall av de nordiske land blir medlemmer av EU, og et mindretall kun er tilsluttet EØS, vil sannsynligvis det tradisjonelle nordiske samarbeidet mer og mer begrenses. Jeg antar at det ikke er det vi ønsker.

Kaci Kullmann Five (H): President: For Norge er dette en spesiell og meget spennende dag. Klarer også Norge å nå i mål med en ferdigforhandlet avtale med EU der vi får tilfredsstillende løsninger på våre spesielle nasjonale problemer, eller klarer vi det ikke? Jeg håper de neste timene skal gi oss et positivt svar på det spørsmålet. Jeg er overbevist om at det ville tjene Norges interesser best.

Men det vil også tjene Nordens og Europas interesser hvis hele fire av fem nordiske land blir EU-medlemmer. Sammen innenfor EU har vi mulighet til å påvirke beslutninger som vil bli fattet av EU og har virkning for oss, enten vi sier ja eller nei til medlemskap. Innenfor kan vi kjempe mest effektivt for de politiske prioriteringer og verdivalg som er spesielt nordiske, og for å løse vår tids største problemer. Vi trenger mer, ikke mindre samarbeid i Europa for å kunne trygge freden, for å kunne bekjempe negativ nasjonalisme og etniske konflikter, for å kunne arbeide mer effektivt mot arbeidsledighet og for velferd, samt for å kunne bekjempe miljøproblemer og bygge demokratier og markedsøkonomier i øst. Alternativet er å klamre seg til et fortsatt løst samarbeid bygd på en formell nasjonal selvråderett som har vist seg totalt impotent i møte med de utfordringer som jeg har nevnt over. Hvis så Norge skulle velge å stå utenfor EU-samarbeidet mens våre naboer går inn, nærmer vi oss sterkt det Robinson Crusoe-senarioet med en såkalt selvråderett, som Carl Bildt beskrev tidligere i dag. Det tror jeg ikke tjener norske folks interesser.

Gjennom flere år økte papirbunkene i det nordiske samarbeid i takt med at den politiske kraften i samarbeidet avtok. EØS-prosessen, som ble en nødvendig oppfølging av EFs indre marked, blåste nytt liv i dette samarbeidet. Problemer som hadde gått igjen år etter år etter år på ministres og parlamentarikers dagsorden, fant endelig sin løsning. Men EØS-avtalen med alle sine positive sider gir oss ikke stemmerett i EU og er begrenset til de mer økonomiske og handelspolitiske sidene. Det syns jeg er et for snevert perspektiv på det området hvor jeg ønsker nordisk innflytelse. Gjennom medlemskap får vi en helt ny sjanse til å gi Norden innflytelse på Europas utvikling i full bredde. Det vil gi det nordiske samarbeidet en kraft og målrettethet det aldri tidligere har hatt. Og vi skal bruke det til å skape en bedre fremtid for våre egne og for Europas øvrige innbyggere. Det skal og må være drivkraften i samarbeidet. Nordisk samarbeid er slik jeg ser det, ikke et alternativ til EU-medlemskap, men et viktig tillegg.

Sammen kan vi ha ambisjoner om å påvirke EUs utvikling med våre nordiske verdier. Alene tror jeg ikke vi klarer det på den samme effektive måten.

Som EU-medlemmer vil for eksempel de nordiske landene, sammen med bl.a. Tyskland, kunne bli garantister for at de gamle østblokklandene etter hvert kan tas inn som EU-medlemmer når de fyller visse kriterier. Nå er det et håp om at de trekkes inn i stadig tettere politisk samarbeid før de er modne for den økonomiske biten av medlemskap. Det ser jeg på som utdelt positivt, en positiv prosess hvor vi skal dytte ytterligere på. Vi vil kunne arbeide for et åpent EU som ikke legger listen for høyt for inntak av nye medlemmer, og dette kan få stor betydning for Europas utvikling fremtiden. Det synes jeg er en utfordring flest mulig nordiske land skal ta på alvor.

Miljøvernorganisasjonen Worldwatch Institute understreker i sin rapport for 1993 at EUs minimumstandarder har "bidratt til en forbedring av miljøbetingelsene over hele kontinentet." Det er altså ikke Høyre eller den såkalte Høyre-siden i Norden som sier dette, men Worldwatch Institute. Selv om EU fortsatt ikke er gode nok på miljø, etter min vurdering, gir dette samarbeidet klart bedre resultater enn hva de ulike nasjonale vedtak ville gitt oss. Norden har en viktig jobb å gjøre også på dette feltet, og det finnes mange andre sentrale eksempler. Jeg har nevnt noen, men la meg bare til slutt få nevne, siden det er den internasjonale kvinnedagen i dag, at vi bl.a. kan sette en standard og i kraft av våre kvinnelige politikeres tilstedeværelse og innflytelse vise andre land i Europa at det er mulig å styre et samfunn på en ganske brukbare måte ved økt innflytelse for kvinner. Det ville kunne være kvinnesolidaritet i praksis.

Marianne Andersson (c): Fru president! Historien kan liknes ved en stickning med en rätsida och en avigsida, där rätsidan är den manliga och avigsidan den kvinnliga. Båda existerar, men endast rätsidan visas. Kvinnorna är gömda och glömda. Ibland ser det faktiskt ut så också i dag.

I dag är det den internationella kvinnodagen, och jag vill diskutera den nya handlingsplan för det nordiska jämställdhetsarbetet för åren 1995-2000 som ministerrådet utarbetar. Tanken är att förslaget skall läggas fram till Nordiskt Forum i augusti. Sakinnehållet i förslaget är ambitiöst och lyfter fram frågor som bl.a. vi centerkvinnor arbetat med under lång tid.

Men det gäller att omsätta orden till handling. Här är ambitionerna lägre. Man talar alltför mycket om att "ta initiativ till analys, studie eller belysning" och att "aktivt arbeta för att påvisa behovet". I många av dessa avseenden är förhållandena ganska klara, och behoven av belysning är inte särskilt stora. Däremot är behovet av handling stort för att komma till rätta med bristen på jämställdhet.

Jag vill alltså efterlysa mer konkreta och handfasta förslag för att uppnå målet: ett jämställt Norden. Några konkreta frågor vill jag ta upp.

Det är bra att förslaget pekar på de nordiska ländernas ansvar för att föra ut vår modell i Europa och framför allt i Baltikum och i Barents-

regionen. Det är också bra att de samiska, grönländska och färöiska kvinnornas situation lyfts fram liksom att invandrarkvinnornas problem uppmärksammas. Däremot finns inga konkreta förslag om vad som skall göras.

Målet om lika representation för kvinnor och män i alla beslutande församlingar måste slås fast tydligare. Med tanke på att Nordiska rådet i dag, på kvinnodagen, har valt ett presidium bestående av tio män och en, säger en, kvinna, framstår detta såsom särskilt viktigt i denna församling. I denna debatt återfinns den första kvinnan på talarlistan på 13:e plats. Nordiska rådet bör ta sig samman och visa att man menar allvar med jämställdhetsarbetet. Nordens kvinnor vill inte befinna sig på avigsidan.

Lika lön för likvärdigt arbete är en av 90-talets viktigaste frågor. Vi behöver ett könsneutralt arbetsvärderingssystem, som omfattar både prestationer och krav och som utformas tillsammans med de anställda. EG-domstolens domar nyligen kan vara ett stöd även i ett arbete för löneutjämning.

En väl fungerande arbetsmarknad är inte könsuppdelad. När alla människors kompetens och utvecklingsmöjligheter tas till vara, oavsett kön, främjas tillväxten i ekonomin. Kvinnligt företagande är en viktig del av framtidens framgångsrika företagande i Norden. Andelen kvinnliga företagare bör öka. För att uppnå det målet krävs förutsättningar: rådgivning, utbildning och tillgång till riskkapital. I vårt samhälle utförs lika mycket betalt som obetalt arbete. Det obetalda arbetets osynlighet gör att dess betydelse underskattas.

Nordiska rådet tog för två år sedan i en rekommendation upp frågan om värdering av det obetalda arbetet. Tyvärr avvisades rekommendationen av ministerrådet. Denna inställning rimmar illa med ambitionen med den nya jämställdhetsplanen.

Det är väsentligt att vi arbetar för en bättre arbetsmiljö. Kvinnors arbete är ofta enklare och mer monotona och leder ofta till olika typer av arbetsskador. Den rådande arbetslösheten i Norden och i Europa får aldrig tas till intäkt för att minska ansträngningarna att åstadkomma en god arbetsmiljö. De nordiska länderna måste vara föregångare när det gäller lagstiftning och när det gäller att utveckla modeller för att öka den enskildes ansvar och inflytande över såväl tider som arbetsorganisation.

Förslaget i jämställdhetsplanen att funktionen som nordisk koordinator för kvinnoforskning skall upprätthållas är mycket bra. Kvinnor har likartade problem i hela Norden och i hela världen. En intensifierad forskning om kvinnors villkor är ytterst angelägen och en samordning av den forskning som bedrivs ger betydande vinster.

Våra nordiska länder befinner sig i en brytningstid med mycket snabba förändringar. Inte minst gäller det våra högt utvecklade välfärdssystem. De förändringar som sker måste analyseras ur jämställdhetssynpunkt. Konsekvensanalyser av de politiska besluten med utgångspunkt från kvinnor och män måste genomföras.

Till slut några ord om Nordiskt Forum i Åbo i augusti i år. Det förväntas bli det största nordiska projektet någonsin med mer än 10 000 deltagare. Temat för konferensen är "Kvinnors liv och arbete - glädje och frihet".

Frågor om välfärdsmodeller, barnomsorg, nya livsroller för kvinnor och män, miljön, utbildning, ledarskap, invandrarnas situation, tredje världen, möjligheterna att påverka och förändra kommer att belysas liksom sambandet mellan familjeliv och arbetsliv. Låt oss hoppas att konferensen kommer att föra jämställdhetsarbetet ett gott stycke framåt. Ett jämställt samhälle är bättre att leva i för både kvinnor och män. Både kvinnor och män bör delta i detta arbete.

Berit Brørby Larsen övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

J.K. Hansen (S): Fru præsident! Jeg har svært ved at følge formanden for Senterpartiet i Det Norske Storting, Johan J. Jakobsen, når han ifølge Aftenposten den 23. februar udtaler i tinget, citat: "at arbejdet i Nordisk Råd fortøner sig som en ørkenvandring uden mål og mening".

Vort arbejde er i stærk bevægelse - udfordret som det er af kræfter og bevægelser, der melder sig udefra. Det gælder i syd så vel som i øst og i nord. Det skal man ikke beklage. Slet ikke skal man lade sig skræmme eller stikke hovedet i busken og tro sig efterladt i en ørken uden mål og mening. Vi skal selvfølgelig - som vi altid har gjort det her i Norden - skærpe vore sanser for det, som foregår omkring os og iblandt os. Det burde egentlig være overflødigt at skulle understrege noget sådant her i uge 2 efter Lillehammer.

Jeg ser frem til, at vi med et udvidet EU også får flere muligheder for at profilere nordisk tankesæt og social og politiske handlemåde sydover i højere grad end hidtil. Derfor konstaterer jeg med glæde, at noget sådant er forvarslet i de tre ansøgerlandes erklæring herom - og har vundet accept - i Bruxelles. Jeg ser også, at vi østover og nordover i praksis bestræber os på det samme, når vi efterhånden indarbejder begrebet "Nordens nærområder" både i Baltikum, i Skt. Petersborg-området, i Karelen og i Barentsregionen. Jeg kunne måske ønske, at vi involverede os endnu mere konsekvent gennem en stærkere nordisk koordinering af de enkelte landes nationale Øst-programmer. Jeg er overbevist om, at det ville medføre en stærkere slagkraft i vores samlede indsats - større resultater for de samlede penge og ressourcer.

Fru præsident! Vort blik mod nærområderne horisonten rundt fra Kirkenes i Nord og sydover kan ikke standse ved Finskebugten. Vi må fortsætte mod syd for at gøre denne del af geografien færdig. Og færdige er vi ikke, før vi når Nordens nærområde mod syd og Nordens grænse her. Den er ikke vidtstrakt, og grænsepælene her varsler i dag ingen store og overvældende problemer. Nordens grænse mod Syd repræsenterer vel i dag alt det, som vi ad åre ønsker og håber at opnå i forhold til Baltikum, Karelen og Barentsregionen. Men skal vi derfor lade den ligge hen upåagtet? Var der ikke netop tale om andet og mere end overvældende problemer, Norden ville konfronteres med - som Norden - i sine nærområder? Ville vi ikke netop her - som nordboere - præge os selv og vore nærmeste

naboer med den dialog og det samspil, som i ægte nordisk ånd er vore anvisninger på en bæredygtig udvikling og humanitær fremdrift?

Vi har før i denne forsamling drøftet perspektiverne i, at Norden præsenterer sig med et vindue mod syd ved at oprette et informationscenter i Sydslesvig, i Flensborg. Ideen nød ikke fremme, men kulturudvalget pegede dengang på, at man burde overveje etableringen af et såkaldt "nordisk servicecenter" på det eksisterende danske bibliotek i Flensborg. Jeg tror, at det ville være af vital betydning, om sådanne tanker kunne blive realiseret som et måske beskedent, men dog væsentligt projekt, der ville vise, at når vi i Norden taler om at gøre os synlige i vore nærområder, dækker det nogle fundamentale fælles holdninger til os selv og vore nærområder.

Mine tanker går i retning af at bede ministerrådet reservere et ekstraordinært, øremærket beløb til anvendelse for Foreningen Nordens Forbund efter de samme retningslinjer, som gælder i Norge, Sverige og Finland, hvor Foreningen Norden driver lokale informationskontorer. Midlerne skulle bidrage til, at foreningen kunne oprette et "nordisk servicecenter" i Flensborg. Jeg har den tro, at der ud af denne tanke ville kunne gro en række aktiviteter, som vi i Norden ville komme til at undre os over at vi hidtil har kunnet undvære.

Vi er altså ikke på nogen ørkenvandring. Vi savner ikke mål og mening. Men vi må ikke begrænse vores visioner i Nordens nærområder til de overvældende problemer og så glemme, at det mere normale også kræver vores opmærksomhed og aktivitet. Vi agter jo ikke at opgive vore ideer, blot fordi verden en dag skulle gå hen og blive "normal".

Satu Hassi (Vihr.): Fru president! Det är fint att de nordiska regeringarna i går reagerade på händelser i Baltikum. Men jag tycker att Norden skulle reagera också på det som hände i Turkiet förra veckan. Åtta kurdiska parlamentsledamöter arresterades. Sju av dem anklagas för brott mot staten, vilket kan innebära dödsdom för dem.

Norden och hela Europa kan och får inte bli passiva när ett land som är medlem av Europarådet och som strävar efter EU-medlemskap förföljer ett minoritetsfolk, kurder, och deras valda representanter.

Men först och främst vill jag nu på den internationella kvinnodagen säga några ord om maskulina och feminina symboler i politiken och bakom politiken. Jag har en teknisk utbildning, mitt liv har tvingat mig att fundera på den maskulina och feminina symboliken som styr våra handlingar utan att de flesta av oss är medvetna om det. Jag påstår att den viktigaste och kraftigaste maskulina symbolen i dagens politik och bakom dagens politik är tillväxten. Också i dag har man redan många gånger likställt och identifierat tillväxt med allt gott som man strävar efter, till exempel med välfärd och sysselsättning. Det har till exempel både Ingvar Carlsson och Carl Bildt gjort i dag.

Politiska ledare strävar efter tillväxtkurvor som pekar uppåt för att bevisa sin potens och deras nationers potens. Tidigare bevisade kungar och

andra härskare sin potens med att erövra land, dvs. med att få rikets areal att växa. Nu försöker de flesta politiska ledare bevisa deras potens med materiell tillväxt.

Jag antar att generationer som kommer efter oss skall anse den tid som vi lever i nu som irrationell därför att nationer med hög materiell nivå inte har börjat fråga vilken nivå som kunde vara tillräcklig.

Jag vill ifrågasätta det vanliga och banala likhetstecknet mellan materiell tillväxt och sysselsättning. Dagens arbetslöshet har till stor del förorsakats av automationen. T.ex. i Finland nådde industriproduktionen redan i höstas den rekordnivå som vi hade före depressionen, men samtidigt sysselsatte den finska industrin 126.000 människor mindre än före depressionen. I höstas började Finlands nationalprodukt växa. Ändå har vi fått flera tiotusen nya arbetslösa.

Det är inte vettigt att sträva efter en ökning i materiell produktion i samma takt som automater sparkar ut människor ur fabriker, banker och andra arbetsplatser. I stället måste vi hitta nya lösningar. Ett av politikens viktigaste mål bör vara att skapa en ny och rättvis fördelning: "new deal".

Livskvaliteten för de flesta människor blir inte bättre om de får ännu mera varor i sina liv. I stället behöver vi en ny fördelning av inkomster mellan människor. Det bästa sättet att åstadkomma detta är en omstrukturering i näringslivet.

Vi behöver alltså en ny fördelning av utgifter och inkomster i näringslivet, en ny fördelning, som gynnar arbetsintensiva branscher. Vi måste helt enkelt välja om vi vill maximera varuproduktionen eller om vi vill maximera sysselsättningen. Det skulle också betyda en ny allians mellan miljö och sysselsättning. Det skulle likaså vara en viktig del i en ny och rättvis fördelning mellan generationer.

Dalheim (A): President! Utviklingen i Europa, i EU og de nordiske lands forhold til dette krever styrket bevissthet og handling knyttet til bedre utnyttelse av de nordiske lands ressurser. Med en dramatisk økning i arbeidsledigheten og en stadig mer synliggjort utfordring knyttet til en miljøødeleggende utvikling er behovet for forpliktende internasjonalt samarbeid en avklart nødvendighet. At mange av oss nå håper på å se anbefalte forslag om tilslutning til EU fra tre nye nordiske land, svekker ikke behovet for nordisk samarbeid, men innholdet i samarbeidet må tilpasses nye utfordringer. Denne utfordring er også synliggjort i den konflikt som allerede er til stede når låste rammer og målsettinger knyttet til Nordisk Råds arbeid kan bremse en ønsket mersatsing, for eksempel i forhold til å sette mer innsats inn på arbeidsmarkedspolitik og miljø.

Det medlemsforslag som den sosialdemokratiske gruppen nå legger fram, bygger på nødvendigheten av en også nordisk plan som prioriterer sysselsetting, velferd og sunne statsfinanser. Målet er en halvering av arbeidsledigheten i Norden innen år 2000 som et skritt på veg mot full sysselsetting. Bevisst satsing for en nødvendig utnyttelse av ledig kunnskap og bedre utnyttelse av kunnskapen hos dem som er i jobb, må være

ett vesentlig delmål. Grenseoverskridende samarbeidsprosjekter for bedre transportinfrastruktur er et annet. En viktig konklusjon i det dokument den sosialdemokratiske gruppen legger fram, er at den eneste veg ut av den høye arbeidsledigheten er en maksimal utnyttelse av de ressurser vi har.

Nordisk Ministerråd etablerte i april 1993 en ad hoc-gruppe for nordisk el-markedsspørsmål. Innhentede synspunkter fra aktørene i det nordiske el-marked viser så langt positive holdninger til handel med elektrisitet. I Ministerrådets redegjørelse om videre planer for det nordiske samarbeidet blir det vist til de endringer som skjer i organiseringen av kraftforsyningen i de nordiske land og betydningen av å tilpasse seg nye regler i kraftmarkedet. Kostnadseffektivitet i klimapolitikken, herav særlig problemstillinger omkring energi/CO₂-avgifter, blir også påpekt. Dette er vel og bra. Men den liberalisering som drøftes i de nordiske land, bør ikke forhindre en bevisst politisk styring av markedskreftene slik at vi sikrer en best mulig miljømessig utvikling av en framtidig energiproduksjon også i Norden.

Elementene i en slik strategi burde vi allerede kunne se i dag. Varmekraft fyrt med atomreaktorer skal bygges ned her i Sverige. Finland har besluttet ikke å bygge videre ut. Nivået på en framtidig miljømessig forsvarelig utbygd og effektivisert vannkraftproduksjon i Norden, kjenner vi. Utfordringen må da være en hensiktsmessig maksimal utnyttelse av den rene, lett regulerbare vannkraften i kombinasjon med varmekraft på et lavest mulig nivå, i framtida fyrt med i hovedsak gass og biobrensel. En akseptasjon av en slik strategi i de nordiske land vil gi både miljømessige gevinster og nødvendige mengder med mest mulig ren energi til videreutvikling av næringsliv og sysselsetting i Norden. I denne sammenheng må vi aktivt politisk gjøre miljø- og sysselsettingsstrategier til to sider av samme sak. Energipolitikk må ikke overlates til såkalte markedskrefter alene.

Konsernfaglig samarbeid har stått på Nordisk Råds dagsorden siden vedtakelsen av en rekommandasjon om dette i 1991. I Ministerrådets årsberetning blir det vist til at spørsmålet har vært under kontinuerlig drøfting i de årene som nå har gått. Men ifølge beretningen har man ikke kommet nær enighet om grunnlag for en nordisk lovgivning på dette punkt. Det må vi tolke som manglende vilje til nordisk løsning hos noen, og det har ført til at Ministerrådet nå legger spørsmålet om konsernfaglig arbeid til side og legger seg på været, for å si det sånn, i påvente av et kommende EU-direktiv. Den sosialdemokratiske gruppen har i sitt medlemsforslag for økt sysselsetting prioritert arbeidet med å realisere det konsernfaglige samarbeidet. Norden må opprettholde sitt mål om konsernfaglig samarbeid uavhengig av eventuelle kommende EU-direktiver. Et EU-direktiv er naturligvis viktig, men for dem av oss som tror på muligheten av å påvirke utviklingen i Europa også gjennom et sterkt nordisk samarbeid, er avklarte nordiske løsninger den beste påvirkning. Derfor må rekommandasjonen om konsernfaglig samarbeid nå bringes til en løsning, om nødvendig på statsministernivå.

Lena Öhrsvik (s): Fru president! Det har känts tryggt att i dag höra alla försäkringar om att det nordiska arbetet kommer att stärkas med anledning av den europeiska integrationsprocessen. Vad jag då särskilt vill framhålla är den parlamentariska förankringen.

Många av Nordens invånare är osäkra på sin inställning till EU. Räcker det inte med det nordiska samarbetet, säger man. För mig räcker inte det. Men jag ser det som en viktig bas och som något som går utöver det europeiska samarbetet till exempel med högre ambitioner på vissa områden.

Min uppmaning till regeringarna blir: Underskatta inte den folkliga förankring som det nordiska samarbetet har genom det aktiva parlamentariska arbetet i rådet! Ta vara på det! Jag tror det är ett viktigt argument att man genom att känna trygghet i Norden och det nordiska arbetet vågar ta steget ut i Europa.

I Nordiska rådet - de exakta formerna tål naturligtvis att diskuteras - har våra invånare via sina parlamentariker ett mycket stort inflytande. Vi har i det vardagliga arbetet en mycket stor kontaktyta. Vi träffar företrädare för olika organisationer, vi besöker arbetsplatser, vi fångar upp frågor i våra egna hemmaparlament och för dem till det nordiska planet. På det nordiska planet har vi regelbunden dialog med respektive fackministrar genom möten och genom frågor och övrig debatt. Rådet är ju unikt på det sättet att det består av representanter både för regeringar och parlament. Vi formar rekommendationer, och vi försöker se till att det blir resultat.

En del av detta arbete har tyvärr försvagats på senare år - delvis på grund av statsministrarnas starka styrning. Fackministrarna har varit osäkra på om de haft något manöverutrymme, och planerade samarbetsprogram och förslag har skjutits upp.

Jag tycker inte att det är fel att statsministrarna visat större intresse för det nordiska samarbetet - tvärtom hälsar jag det med största tillfredsställelse, eftersom jag är övertygad om det nordiska arbetets värde. Men statsministrarnas riktlinjer och en krympande ekonomi har tillsammans skapat osäkerhet. Till exempel stämmer inte alltid orden i C 2-dokumentet med det budgetförslag om sedan kommit. Därför blir det kanske lättare när planer och budget skall samordnas i ett enda dokument. Det löser dock inte hela problematiken. Ett problem är naturligtvis ramen för det nordiska samarbetets budget, ett annat formerna för samarbetet.

Det jag upplevt som konstruktivt i det nordiska arbetet är dialogen som följer av samarbetsprogram och handlingsplaner, både i anslutning till utformningen och i anslutning till genomförandet. Min vädjan är: låt inte informellt samarbete ersätta det organiserade! Det måste självfallet finnas, och jag ser det som komplement, men låt det organiserade vardagssamarbetet leva! Det blir än viktigare som bas i ett vidare europeiskt samarbete.

Låt oss visa upp att internationellt samarbete har stark parlamentarisk förankring! Jag tror det blir till nytta i våra diskussioner med medborgarna om att vi vill gå vidare ut i EU. Om inte vi parlamentariker känner oss delaktiga och kan påverka, hur blir det då för övriga invånare? Gör inte samma misstag som EU har gjort! Brist på inflytande är en av de saker som oroar människorna mest.

Järvilahti (Kesk.): Fru president! I Finland idkas jordbruk norr om de områden där man odlar jord i Sverige. Därför är våra förhållanden helt annorlunda än i Sverige eller till och med i södra Norge. I Finland är den genomsnittliga spannmållsskörden bara något över 3000 kilo per hektar. Också vallväxterna skördas bara två gånger om året. När man tar hänsyn till prisnivån på jordbruksprodukterna inom den Europeiska unionen, kan man mycket enkelt räkna fram att den finska skörden i EU-priser räknat ger så litet pengar per hektar att det inte ens täcker de rörliga kostnaderna.

Den nuvarande prisnivån för jordbruksprodukter är mer än dubbelt så hög jämförd med EU. Inte ens med den nuvarande prisnivån har det finska jordbruket varit lönsamt, utan det måste ha stötts med direkt stöd, tilläggspris och exportstöd. I Finland har vi också ett avdrag vid omsättningsbeskattning av primärprodukter, som har minskat livsmedelspriserna för cirka 4 miljarder mark. Avdraget för mjölk och kött är högre än omsättningsskatten och för andra produkter lika stor som omsättningsskatten.

Det finska jordbruksstödet är graderat så att det är lägst i södra Finland och blir högre mot norr. Detta har lett till att jordbruket är ungefär lika lönsamt i hela Finland.

Fru president! Enligt medlemskapsförhandlingarna med EU skulle Finland få stöd till 85% av sin åkerareal. Detta innebär att det bästa odlingsbara området, södra Finland, blir helt utan stöd från EU. I andra delar av riket är stödet bara cirka 1000 mark per hektar, vilket inte skulle göra jordbruket lönsamt utan enbart täcka de rörliga kostnaderna. För att ett medlemskap i EU skulle bli möjligt för Finland, måste vi kunna utbetala så pass mycket stöd till jordbruket att det blir lönsamt att odla i hela riket. Dets skulle dock innebära en så omfattande bidragssumma att det skulle bli politiskt svårt att ha den med i den årliga budgeten. Därför är det helt naturligt att de finska jordbrukarna motsätter sig medlemskapet.

Den finska konsumenten talar enbart om jordbruksstöd och tar inte hänsyn till att livsmedelspriserna på basen av jordbrukets kostnader skulle vara helt annorlunda än dagens priser. Därför gäller det att sänka konsumentpriserna för livsmedel med hjälp av stöd till jordbruket.

Fru president! I Finland arbetar över 300 000 människor inom livsmedelssektorn. Deras familjemedlemmar medräknade är det fråga om utkomst för en miljon människor. Därför är det mycket förvånansvärt att det finska socialdemokratiska partiet mycket hänsynslöst talar om att ge stöd till jordbruket och på det viset kränker självkänslan för denna miljon människor.

Här i salen tycks också sitta SDP:s ordförande Paavo Lipponen. Vi var samtidigt ministrarnas politiska sekreterare i början av 80-talet i Mauno Koivistos andra regering. Jag vill påminna dig, Paavo Lipponen, i dag om en gammal sanning: böndernas och arbetarnas förbund är helt evigt.

Det är helt klart att varje nordiskt land vill vara självförsörjande när det gäller livsmedel. Därför anser vi, och även den finska bonden, att vi måste driva en sådan jordbrukspolitik att också Finland kan vara självförsörjande

i fortsättningen. Ifall avsikten är att Finland accepterar ett medlemskap i EU, förutsätter det en nationell enhetlighet om hur den finska jordbrukspolitiken skall skötas. Detta samförstånd måste synas också i lagstiftningen för att den finländske jordbrukaren skall kunna lita på att hans förutsättningar för yrkesverksamheten består.

Det är nu mer än någonsin vi nationellt behöver en långsiktig jordbrukspolitik, och som också jordbrukarna i alla förhållanden kan lita på.

Rannveig Guðmundsdóttir (A): Fru president! I den islandske statsministerens tale opplevde jeg en sterk forventning, som jeg deler, om at tross EØS-avtale og EU-tilslutning for de enkelte land, vil vi lykkes med fortsatt å styrke det nordiske samarbeidet.

Debatten her i dag er preget av forhandlingene om medlemskap for Norge, Sverige og Finland. Hvis disse tre land får medlemskap i EU, kan det ha konsekvenser for Island. Spesielt vil medlemskap for Norge ha påvirkning hos oss.

Da man startet diskusjonen om nyprioriteringer, kunne man faktisk merke en usikkerhet angående dette store spørsmål: Vil vi være i stand til å bevare nordisk samarbeids tyngdekraft, eller vil samarbeidet vårt langsomt smuldre bort innenfor en større samarbeidsform?

Siden den gang har både diskusjonen og arbeidet i Rådet vært intenst og ansvarsfullt, og jeg er overbevist om at samarbeidet i fremtiden vil bli enda mer dynamisk enn før. Den nye arbeidsfordeling med aktivt ordførerskap kan der spille en stor og avgjørende rolle.

Den sterke samhørighetsfølelse som bringes frem i det nordiske samarbeidet, kan best uttrykkes i uttalelsen "Jeg, en nordboer". Jeg venter at slik vil vi medvirke i Europa-samarbeidet - som nordboere - slik vi har gjort i internasjonalt samarbeid, der de nordiske nasjoner alltid oppleves som en familie.

I det kommende år skal ordførerskapet ledes av det mest fåtallige folket blant de fem land. Det viser på en fin måte demokratiet i samarbeidet vårt, der den minste er fullt ut likeverdig med den største - et demokrati som er en viktig del av vår identitet. Jeg mener at denne identitet er alle de forskjellige ting som danner våre røtter, og noen viktige elementer i den nordiske identiteten er toleranse, forståelse og respekt.

Innenfor dette tema har vi foran oss to viktige oppgaver, nemlig kampen mot fremmedfiendtlighet og kampen mot narkotikamisbruk. Begge disse oppgaver er ytterst viktige med hensyn til våre unge nordboere. Fremmedfiendtlighet og narkotikamisbruk innebærer redsel og ødeleggelse, og setter mørke flekker på våre samfunn. Jeg har store forventninger både til den nordiske kampanje mot fremmedfiendtlighet som nå er under forberedelse, og til det forslag som er oppe på denne sesjon, og gjelder økt nordisk samarbeid mot narkotikamisbruk.

Kulturutvalget har satt frem sine synspunkter overfor juridisk utvalg om å bringe prioriterte områder innen kultur inn i en slik handlingsplan.

Dette gjelder både fjernsynsprogram basert på ungdommens premisser og videoprogram til bruk i skoler.

En enda større sak når det gjelder vår identitet og respekt, ikke minst selvrespekten, er sysselsetting. En av de største grunnene til at vi søker oss inn i EØS og EU er nettopp troen på konjunkturstigning og en bedret økonomisk situasjon og flere arbeidsplasser. Flere arbeidsplasser er også målsettingen i medlemsforslaget til den sosialdemokratiske gruppen om initiativ for økt sysselsetting.

I de nordiske land ligger arbeidsledigheten blant de unge på ofte det dobbelte av hva den er i eldre aldersgrupper, og til og med opp til det tredobbelte. Også i Island opplever vi en høyere prosent arbeidsledige enn noen gang før, og opplever frykten for forandringer i samfunnsstrukturen dette uendret kan medføre.

Ungdommens Nordiske Råd mener det er en gruppe som har det dårligere enn andre i våre samfunn - ungdommene. Dette gjelder spesielt de som står uten arbeid og/eller utdanning. De mener at alle generasjoner har et moralsk og etnisk ansvar for å videreføre et samfunn som er like bra eller bedre enn det man har arvet, slik at ingen generasjon behøver å bygge sin velferd på nytt. De krever en rettferdig fordeling.

Satsingen på velferdsstaten, sosial rettferdighet og full sysselsetting er de sterkeste elementer i begrepet "Nordisk modell". Derfor er det vår viktigste oppgave å finne den felles vei å gå mot en fremtid hvor støttepilarene til den nordiske modell er satt på plass igjen.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Heilt sidan statsministrane greip tau-mane i det nordiske samarbeidet har dette i høg grad teke form av ein dra-kamp mellom ministerråd, først og fremst statsministrane og parlamenta-rikarene.

Det reformarbeidet Rådet hadde teke initiativ til på slutten av 1980-talet fekk ei anna innretning og langt på veg eit anna innhald då statsministrane under påskot av å vitalisere og gi høgare status til nordisk samarbeid, intervenerte. Årsaka til statsministrane sitt engasjement er nokså klårt: behov for felles strategi med sikte på EU-medlemskap.

Den venstresosialistiske gruppa har engasjert seg sterkt i utforminga av det nordiske samarbeidet i lys av dei endringane som har skjedd i Europa, og som sjølv sagt også har sett preg på debattane og arbeidet i Rådet. Vi har vore opptekne av at Norden kunne spele ei aktiv brubyggjarrolle i ein alleuropeisk samanheng med utgangspunkt i eit utvida tryggingssomgrep. Vi er glade for at dei fleste no erkjenner at tryggingsspolitikk er noko langt meir enn militær styrke og militære alliansar som svar på militære truslar.

Dei fleste er klår over at miljøtrusselen, ikkje minst den kjernefysiske, etniske konflikhtar, sosial forringing og sosial uro som fylgje av dette og fat-tigdom som fylgje av manglande økonomisk stabilitet og positiv utvikling representerer ein langt større tryggingssrisiko for Norden enn den reine mi-litære trusselen.

Vi meiner at Norden her kunne vore ein modell for og gått i bresjen for å utvide vårt samarbeid på alle viktige område med våre naboar i Russland, Baltikum og Polen, i staden for at vi i denne kritiske tida for Europa einsidig orienterer oss mot europaunionen og den felles militære Vestunionen. Det blir no frå EU-tilhengarane her i Rådet framstilt som om dei austeuropiske landa står framfor relativt snarleg medlemskap i EU. Det er det langt fram til, sjølv om fleire av landa riktignok har uttrykt ynskje om det.

Dei marknadsøkonomiske løysingane som ligg nedfelt i Maastricht, vil ikkje gi lukkelege svar på dei utfordringane dei nye demokratia i aust står overfor. Det er også å byggje opp under illusjonsmakeri å framstille det som om desse landa står overfor å oppnå snarleg medlemskap.

Hadde dei sterkaste politiske kreftene i Norden i desse åra etter at muren fall og Gorbatsjov kom med sin samarbeidsinvitt overfor det Nordiske Rådet hausten 1989 ikkje så einsidig arbeid for integrasjon i EU, kunne nyttige og gode samarbeidsprosjekt vi har sett i gang, blitt langt meir omfattande og suksessrike. Vi har eit spesielt ansvar for vår region, både den tradisjonelt nordiske og den utvida med våre naboland, som eg refererte til. Vårt syn er at vi aldri kan tryggje fred og stabilitet i Europa utan at heile Eruopa er omfatta av ei felles tryggingssystem bygt opp etter eit utvida tryggingssystem. Då må vi byggje på dei alleuropeiske strukturane som finst og halde fast ved våre felles nordiske verdiar.

Her kunne dei nordiske landa, som eg sa, spelt ei historisk og avgjerande rolle. Dette er no i ferd med å gå tapt fordi regjeringane i dei nordiske, skandinaviske landa har vore så opptekne av å knyte seg til Vest-Europa og Unionen, som opp til no berre har omfatta 12 av ca. 50 europeiske land.

Som vi har sett, har Regjeringa med det aktive formannskapet prøvt å tilpasse seg EU-systemet også gjennom å fråta parlamentet si rolle og innverknad ved dei forslaga som alle partigruppene har vist musklar til og avvist, og som eg er glad for at både Sten Andersson og Jan P. Syse tidleg i dag så klart gjorde greie for at vi avviser.

Det er eg sjølvsagt på vegner av den venstresosialistiskegruppa glad for. Men det er eit paradoks at EU-tilhengarane i Rådet protesterer når konsekvensane av deira standpunkt blir forsøkt sett ut i livet, slik statsministrane har lagt opp til i sin iver etter å forskuttere eit ja-fleirtal i dei nordiske landa. Dersom det skjer, blir det eit lite kraftfullt og nokså innhaldsløst nordisk samarbeid som blir igjen i nordiske fora. Dei viktigaste beslutningane blir tekne innan Maastricht-traktatens vilkår, og det er fjernt frå det som har vore felles nordiske verdiar, som arbeid til alle, relativt små forskjellar mellom folk, eit levande folkestyre og eit sterkt engasjement for eit meir solidarisk ansvar overfor den tredje verda. Så mi von er at det norske folket og dei nordiske folka kjenner sitt ansvar og stemmer nei til dei såkalla forhandlingsløysingane som ligg føre.

Hellström (s): Fru president! Kommer den nordiska modellen att stärkas eller försvagas, om vi blir medlemmar av EU - det har varit en dominerande fråga i debatten här i dag.

En nyckel till den frågan tror jag finns i de förhandlingar som nu förts. När man följt den svenska förhandlingens förlopp är det tydligt att i just sådana frågor där vi brukar tala om en nordisk modell har det funnits ett gott gensvar och en genuin vilja från EU:s medlemsländer att få fram lösningar som passar våra speciella förhållanden. Det gäller den regionalpolitiska utvecklingen, det gäller miljöpolitiken och det gäller till exempel arbetsmarknad och arbetsrätt.

Om vi som medlemmar i framtiden undviker "ganging up" - fraktionsverksamhet - så tror jag att det nordiska samarbetet kommer att visa på lösningar av samhällsproblem som framstår som attraktiva också för andra länder.

En sådan fråga är tiden mogen att ta upp redan nu, och gäller den inre marknaden i Europa.

När Nordiska ministerrådet 1989 lade fram arbetsprogrammet Norden i Europa lyfte vi särskilt fram tre frågor, där vi menade att Norden borde söka påverka den harmonisering som då inleddes inför EES-avtalet och som nu förhandlas mellan Efta och EG. Det gällde miljöpolitiken, särskilt arbetsmiljön, och konsumentpolitiken.

När nu EES-avtalet är sjösatt - ett unikt experiment med 370 miljoner konsumenter i en gemensam marknad - så behöver vi alla, EU- såväl som Efta-länder - ge vår konsumentpolitik en annan och starkare dimension såväl vad det gäller information och inflytande som konsumentskydd. Våra olika slags konsumentlagstiftningar har säkert varit bra och fungerar ibland väl, ibland mindre väl, men de har varit anpassade till betydligt mindre marknader, inte till denna stora, gemensamma och helt unika marknad.

Den behöver en stark konsumentpolitik, om marknadens frukter verkligen skall tillfalla den vanlige konsumenten, så att en kombination av rimliga priser, hög kvalitet och valfrihet blir möjlig och kommer medborgaren till godo i hela det europeiska ekonomiska område som vi kallar EES.

Med vår tradition att verka för konsumenternas intresse är jag övertygad om att de nordiska regeringarna och parlamenten kan och bör ta initiativ som får positivt gensvar i det övriga Europa när det gäller att lyfta konsumentpolitiken.

Presidenten: Neste taler er Jenny Linddahl som representerer Ungdommens Nordiske Råd, og som Presidiet har besluttet å innvilge taletid til. Vi ser fram til å høre hvordan Ungdommens Nordiske Råd ser på det nordiske samarbeidets framtid, særskilt i Den europeiske union.

Vær så god, ordet er ditt Jenny Linddahl.

Jenny Linddahl (talesman för Ungdomens Nordiska råd): Fru president, kära nordiska vänner! År 2000 markerar övergången till ett nytt århundrade och ett nytt årtusende, ett århundrade som kan bli värt att fira om vi lyckas säkra några av de viktigaste förutsättningarna för en hållbar utveckling. Här krävs beslut som kommer alla länder till godo - också u-länderna. Ungdomens Nordiska råd ber Nordiska rådet att stötta den internationella kampanjen Jubilee 2000, vars syfte är att avskaffa de icke betalningsbara u-landsskulderna innan år 2000.

Det är viktigt att alla nordiska regeringar använder sina internationella förbindelser till att övertyga FN och kreditländerna om att sanering av u-landsskulden måste sättas i verket.

Vi har i UNR under helgen behandlat och diskuterat ämnena ungdomsarbetslöshet, fördelning mellan generationerna och säkerhetspolitik. Det har varit en givande process, och jag är glad att vi har lyckats nå fram till de resultat som jag får presentera här i dag. Trots att det ibland kan vara svårt har vi lyckats med att nå enighet över nations- och partigränser. Det är viktigt och stimulerande att träffas och tillsammans arbeta fram gemensamma lösningar.

Alla generationer har ett moraliskt och etiskt ansvar att till sina barn överlåta ett samhälle som är lika bra som eller bättre än det som de själva ärvt. Vi får lov att konstatera att man inte kan leva på samma konsumtionsnivå som tidigare generationer. Det är dags för ett generationsfördrag. Lösningen på en rättvis fördelning mellan generationerna kompliceras också av den orättvis fördelningen mellan nord och syd. Naturresurserna på jorden måste användas på ett bärkraftigt vis.

Dagens ungdomar blir tvungna att betala enorma skulder. Vår generation har haft litet, eller inget, att säga till om beträffande denna skuldsättning. Vi menar att en bärkraftig ekonomi är grundläggande för att reducera statsskulden. Det är också viktigt med ett socialt skyddsnet som fångar upp alla.

Frågan om ungdomsarbetslösheten tog mycket tid och energi för UNR att lösa. Det är inte så konstigt med tanke på att det faktiskt är ett av de svåraste problem som man har att handskas med i dag. Jag är stolt över att vi har kommit fram till en rad olika förslag till lösningar, som finns att läsa i vårt slutdokument. Ett par av förslagen är ett införande av en så kallad ungdomsgaranti, som garanterar ungdomar under 25 års ålder att få erbjudande om jobb eller utbildning. Ett annat förslag är en strategisk skatteväxling som innebär högre skatt på miljö och lägre skatt på arbete.

Som jag tidigare nämnt har vi diskuterat säkerhetspolitiken. Målet med säkerhetspolitiken är att skapa säkerhet, demokrati och trygghet mellan människor, folkslag, regioner och nationer. Ungdomens Nordiska råd vill få till stånd ett utvidgat säkerhetsbegrepp, som inte bygger på efterkrigstidens stormaktskonflikt och blockindelning. Vi talar alltså inte längre om maktbalans mellan två supermakter utan om sociala förhållanden, mänskliga rättigheter, demokratiuppbyggnad och miljöhot.

UNR tror på FN-systemet som grund för global utveckling. Detta kräver ett FN-system som är demokratiskt organiserat och samtidigt avspieg-

lar maktbalansen i världen. Vi föreslår att säkerhetsrådet upprättar ett konfliktlösningsråd med uppgift att analysera tänkbara konfliktområden, så att FN genom förebyggande arbete kan förhindra att krig bryter ut.

UNR vill stärka ESK, som har sin utgångspunkt i principen om kollektiv säkerhet och som är alleuropeisk. En effektiv säkerhetsordning kräver också att politiska och ekonomiska sanktioner tas i bruk. ESK måste få ett permanent, snabbt arbetande organ.

UNR menar att GATT-avtalet bör ha ett miljöprotokoll i vilket medlemsländerna förpliktigar sig att producera, hantera och förstöra förbrukningsvaror på ett för miljön försvarbart sätt. Här bör västvärlden ha en naturlig och viktig roll att spela i förhållande till tredje världen och genom gåvor och bistånd överföra miljövärden och miljöteknologi.

Kultur, turism, idrott, meningsutbyte och andra fria kontakter över landsgränserna ger en ökad förståelse för andra folk och kulturer. Åtgärder som ökar kontakten över landsgränserna är fredsskapande.

Därför är det viktigt att vi skapar förutsättningar för ett internationellt utbyte.

Nordiska rådet har uttalat att kulturen skall prioriteras, och ambitionen är att 50% av budgeten skall tilldelas kulturområdet. Vi konstaterar samtidigt att organisations- och projektstödet som förmedlas av Nordiska ungdomskommittén har reducerats. Detta får negativa konsekvenser för det nordiska ungdomssamarbetet. Ett bra exempel är UNR, och det är viktigt att detta arbete värnas genom fortsatt ekonomiskt stöd. Därför hemställer UNR om att de nordiska ungdomssamarbetsorganisationerna betraktas som fullvärdiga ansökare av projektmedel från Nordiska kulturfonden - kultur är också ungdom.

Fru president! Vi är glada för att vi får chansen att tala här. Ni kan läsa vidare om våra synpunkter i UNR:s slutdokument, som finns att tillgå här. Vi hoppas att dessa tankar kan inspirera ert arbete för fred, mot arbetslöshet och för en hållbar ekologisk utveckling.

Birgitte Husmark (SF): Fru præsident! Igennem mere end to år har debatten om Nordisk Råds fremtid været skarp og intens, ikke mindst efter at statsministrenes varslede omlægning af budgettet blev udmøntet som et konkret forslag om en mekanisk opprioritering af kulturbudgettet.

Bagsiden af denne medalje - altså nedprioriteringen af økonomisk politik, erhvervs politik, social politik, medborger politik og forbruger politik, som Mats Hellström netop nu også var inde på - er, at samarbejdet i EØS eller EU ikke, sådan som det er blevet påstået, vil dække disse områder. Det kan nemlig ikke, fordi der er et demokratisk underskud.

Jeg har derfor allerede på Nordisk Råds møde i Århus skarpt kritiseret statsministrenes bestræbelse på at reducere Nordisk Råd til noget i retning af en prisuddelende festkomité, og jeg vil endnu en gang understrege, at såvel EØS som et eventuelt medlemskab af EU stiller meget store krav til parlamentarisk engagement, hvis alt ikke skal ende i topstyret centralisme. I Norden er vi vant til at have folkestyre, og det kan vi efter min overbe-

visning fortsætte med, og vi kan lære fra os til det øvrige Europa, hvis de nordiske regeringer vil indse nødvendigheden af denne opgave.

Med erfaringen for mit vedkommende fra et års arbejde i det danske Folketings Markedsudvalg vil jeg give et enkelt eksempel på nødvendigheden af, at ikke bare almindelige parlamentarikere, men at folket deltager i debatten om de love, som jo danner grundlaget for vores tilværelse.

I det danske Markedsudvalg skal medlemmerne give regeringens ministre mandat til at træffe beslutninger i EF's Ministerråd, og for at kunne gøre det på et seriøst grundlag og ikke bare være et ekspeditionskontor kræver det, at regeringen oplyser Markedsudvalget om direktivforslagenes konsekvenser. Det er den situation, som alle nordiske lande står i på EØS- og eventuelt på EU-området. Her bør alle parlamentarikere spørge deres ministre: Hvad er det, I har planlagt at acceptere?

Det konkrete eksempel, jeg vil trække frem, er EF's direktivforslag om tilsætningsstoffer til levnedsmidler. Her har det vist sig, at skiftende danske regeringer slet ikke har informeret om de meget alvorlige forringelser, som nu vil ske i form af tilladelse til brug af langt større mængder af nitrit og nitrat, der kan være kræftfremkaldende, af sulfit, der kan provokere allergi, og ubestemte og dermed i princippet ubegrænsede mængder af en lang række både kendte og nye tilsætningsstoffer.

Dette går direkte imod den hidtidige danske holdning - og den nordiske holdning - om, at fødevarer skal indeholde så få tilsætningsstoffer som muligt.

Hvad mener ministerrådet det kan gøre på dette punkt? Vil de støtte den danske kamp, som efterhånden langt om længe og måske for sent er kommet i gang? Den kom faktisk først i gang, fordi mit parti præsenterede en næsten videnskabelig oversigt over, hvad det var for tilsætningsstoffer, man nu kunne risikere at éns fødevarer bliver fyldt med. Eller er man i ministerrådet heller ikke endnu opmærksom på problemet? Det ser sådan ud, når man uden at blinke i C 2-dokumentet kan skrive, at "ministerrådet målrettet arbejder for samordning omkring reglerne på levnedsmiddelområdet med hensyn til oprettelse af det indre marked, altså EØS-aftalen."

Dette eksempel - og det er kun ét eksempel - viser, at der både nu og i fremtiden er hårdt brug for, at Norden står sammen, og at parlamentarikerne inddrages på et tidligt tidspunkt. Ellers risikerer vi en helt uacceptabel udvikling hen over hovedet på os alle sammen.

EØS-aftalen er jo heller ikke en statisk størrelse. Der kommer stadig nye regler på det indre marked. Næste spørgsmål er for eksempel mærkning af levnedsmidler. Også her er Europa-Kommissionen på krigsstien og ønsker at afvise at mærke for eksempel genmodificerede fødevarer, det, der på godt dansk hedder novel food. Her kunne man - og her kan man - med stor fordel arbejde sammen om at komme først med nordiske standarder og dermed blive bestemmende for reglerne fremover. Det kan vi, og det skal vi, uafhængigt af hvilken tilknytning de enkelte nordiske lande har eller får til EU.

Fru præsident! Hvis ministerrådet ikke inddrager parlamentarikerne og giver dem tilstrækkelige og ærlige informationer, så vil EØS og EU uhind-

ret kunne udvikle sig til et topstyret monster, som på sigt ikke kan overleve, og det må vi undgå.

Tuomioja (SDP): Fru president! När Sveriges och Finlands förhandlingar med EU blev färdiga sade minister Ulf Dinkelspiel i Bryssel att det nordiska samarbetet hade aldrig tidigare varit så gott och intensivt som under förhandlingarnas slutskede.

Jag blev överraskad av detta: jag hade haft en avsevärt bättre bild av det tidigare samarbetet än vad uttalandet ger anledning att förstå.

Min bedömning av vårt samarbete kring Europafrågorna är tyvärr den att de nordiska länderna har visat en beklaglig brist på gemensam solidaritet i sitt förhållande till EG/EU. Redan under EES-förhandlingarna blev det klart att inget av de nordiska länderna var berett att solidarisera sig med de andras krav, inte ens i sådana frågor där det knappast kunde ha äventyrat något eget intresse.

Också det hur EU-förhandlingarna började var tongivande för processen. Sveriges regering tog beslutet att söka medlemskap utan att konsultera eller ens informera grannarna på förhand.

I förhandlingarna har vart och ett av de nordiska länderna förhandlat för sig själv utan att binda varken innehållet i sitt eget anslutningsfördrag eller tidtabellen för sina förhandlingar till de andra ansökarländernas situation. Förhandlingspositionerna har diskuterats mellan ansökarländerna men utan att ens försöka koordinera dem.

Finns det något exempel på att Finland eller Sverige skulle ha uttryckt sitt understöd för det norska fiskets krav? Hade Sverige någon förståelse för den finska eller den norska jordbruksproblematiken? När tog Finland ställning för Sveriges miljökrav? Hade vi någon gemensam förhandlingsstrategi beträffande alkoholpolitik eller offentlighetsprincipen? Det blev tvärtom så att EU i den sista förhandlingsfasen till exempel kunde ställa Finland och Sverige mot Norge och Österrike.

Jag anser att det var förnedrande att inget av de andra ansökarländerna ens formellt vågade uttrycka sin förståelse för Österrikes önskan att få bevara det transitavtal som begränsade lastbilstrafiken genom landet.

Med detta vill jag ingalunda ta avstånd från förhandlingsresultaten, som jag anser vara t.o.m. överraskande bra såväl för Sverige som för Finland och det på ett sätt som enligt min förhoppning gör det möjligt för flertalet i de båda länderna att godkänna vårt inträde i unionen. Jag tar upp saken därför att vi gör det nordiska samförståndet en björntjänst med skenheliga uttalanden om det goda samarbetet när det inte motsvarar hela sanningen.

Det finns ett naturligt underlag för det nordiska samarbetet. Det är vårt gemensamma kulturarv, historia och värden samt de gemensamma intressen vi har som grannländer med likadana samhällsstrukturer. Utgående från detta har vi förverkligat en grad av integration våra samhällen emellan som fortfarande är en god förebild för det man vill åstadkomma i den Europeiska unionen. Detta utesluter inte att vi gemensamt också har haft

olika intressen och varierande möjligheter att främja dem i det internationella samarbetet.

Det jag önskar är att, om de flesta nordiska länder blir medlemmar i EU, får vi där en bättre samverkan än vi nu har kunnat visa för att försvara våra intressen och påverka unionen i den riktning vi önskar.

Det kan dock inte vara fråga om en nordisk blockbildning i EU. Vi behöver vänner och allierade i samtliga EU-länder. Det är också ett skäl till att jag anser det fåfängt att försöka utveckla Nordiska rådet till något slags övervakningsorgan för den nordiska Europapolitiken. Europapolitik skall bedrivas i europeiska organ, inte i Nordiska rådet. Detta betyder också att rådets verksamhet kommer att vara mindre allomfattande än tidigare, men det behöver inte minska dess betydelse. Genom att reducera vilseledande förväntningar och fåfänga strävanden samt genom att koncentrera oss på frågor av kultur- och samhällspolitisk art kan vi få en vettig roll också i framtiden.

Egede (Si): Fru præsident! Jeg er som nyt parlamentarisk medlem af Nordisk Råd glad for at kunne konstatere, at en række af de emner, jeg som regeringsrepræsentant har været med til at debattere, nu er kommet et pænt stykke videre. Her tænker jeg specielt på et par emner, som i dag betegnes som satsningsområder, nemlig miljø og fiskeri.

Men forinden jeg kommer ind på disse emner, vil jeg gerne kommentere statsminister David Oddssons betragtninger omkring flere af de nordiske landes indmeldelse i EU. I den forbindelse mener jeg, at det særligt for landene i Vestnorden er meget vigtigt, at dette ikke fører til nedprioritering af det nordiske samarbejde. Jeg forstår derfor den bekymring, der tilsyneladende hersker hos den islandske statsminister.

Det er derfor mit håb, at der under denne session i Nordisk Råd kan opnås enighed om, at Sveriges, Norges og Finlands indmeldelse og engagement i EU skal bruges konstruktivt og føre til en styrket profil i det nordiske samarbejde. Særlig for os, der står uden for EU, er det af største betydning, at det vigtige arbejde, der gøres i den forsamling, ikke kommer til at lide under "det nye Norden". Det er derfor med glæde, jeg konstaterer, at der findes vilje i Nordisk Råd og blandt de kommende EU-lande til at fortsætte det nordiske samarbejde.

Ikke mindst når det gælder miljø- og fiskeripolitikken, er det for Grønland af den største betydning, at disse områder bevarer deres centrale placering i det nordiske samarbejde. Det er også med tilfredshed, jeg noterer mig, at miljøområdet i bred forstand nu prioriteres højt i det fortsatte arbejde i Nordisk Råd. Dette er betryggende for os, der altid har levet i pagt med og i harmoni med naturen.

Landene i det vestnordiske område har igennem historien været totalt afhængige af de levende ressourcer. Naturens fortsatte balance er forudsætningen for vore levevilkår. Vi har oplevet ind i dette århundrede, at der har hærget hungersnød, når de klimatiske forhold i vores marginale område af verden har ændret sig. Men befolkningerne har altid forstået at

indrette sig efter disse forandringer, uden at de levende ressourcer har taget skade af det. Denne evne har vi bevaret i det vestnordiske område også i moderne tid. Vi har været foregangsmænd for resten af verden, når det har drejet sig om udvikling af forsvarlige forvaltningssystemer inden for fiskeri og havpattedyr. Jeg mener, at vore evner til fortsat at kunne indrette os efter de klimatiske forandringer klart er dokumenteret ved, at vi til trods for næsten fuldstændig afhængighed af fiskeriet foretager betydelige reguleringer i vores fiskeri og fangst, når klimaet og den biologiske rådgivning har fordret dette.

Vi ville ønske, at hele Norden ville forstå, hvad det for Grønland og for så vidt også for Færøerne betyder at måtte halvere sin trawlerflåde. Et sådant skridt ville i den øvrige del af verden svare til, at halvdelen af for eksempel landbruget skulle nedlægges.

Mens vi foretager disse meget voldsomme indgreb for fortsat at bevare den optimale biologiske balance, er det skræmmende at konstatere, at lande, der er imod vores bæredygtige udnyttelse af de marine pattedyr, fortsætter - ja, endog øger - deres udledning af radioaktivt materiale. Denne udledning er til større fare for de selvsamme dyr, der udgør vores levegrundlag. Nordisk Råd bør derfor endnu kraftigere arbejde for en yderligere reduktion af den globale forurening.

Vi føler, at det er en pligt fortsat at kunne leve i pagt med naturen. Dette er for os grønlændere en æressag. Vi vil fortsat prøve på at være eksempel for resten af verden. Endvidere er det mit klare ønske, at hele Norden vil forstå, at vi mener det seriøst, når vi siger, at vi i dag evner at udnytte de marine pattedyr såsom sæler og hvaler på et bæredygtigt grundlag.

Fru præsident, det vil også glæde mig meget, om et samlet Nordisk Råd i nær fremtid ville acceptere disse betragtninger og fortælle resten af verden, at de marine pattedyr også kan udnyttes rationelt.

Bondevik (KrF): Ærede president! Denne generaldebatten har vært preget av at flere nordiske land nå står ved et historisk vegskille: Skal vi gå inn i den politiske og økonomiske union i Vest-Europa eller ikke?

Mange har framstilt det som at Norden nå må samle seg i Den europeiske union. Men saken er jo at det så langt er et mindretall, nemlig Danmark, som har gått inn i EU. Vi andre har fortsatt valget, og spørsmålet er hvilket valg som er best for våre nordiske velferdsstater enkeltvis, samlet og for det nordiske samarbeid.

Det nordiske samarbeidet bygger på et intimt, men frivillig samarbeid mellom selvstendige stater. Vi vet at Maastricht-traktaten legger opp til noe annet: Gjennom planene om en politisk, økonomisk og pengemessig union skal det utvikles en felles politikk på stadig flere områder og ved økende bruk av overnasjonalitet og flertallsbeslutninger. Dette vil bl.a. berøre de nordiske lands handlefrihet innenfor utenrikspolitikken. Vi har ulike sikkerhetspolitiske løsninger, og dette har lagt begrensninger også på vårt samarbeid. Men spesielt i forhold til utviklingslandene og i nord-sør-

spørsmålene har ofte Norden, spesielt i FN, samordnet sine synspunkter. Vi har ofte spilt en konstruktiv brobyggerrolle over til utviklingsland og til tider tatt andre standpunkter enn flere av de dominerende vestlige land.

Hvis vi går inn i en politisk union som har som siktemål i økende grad å tale med en stemme i internasjonale organ, vil den konstruktive rolle vi har spilt i forhold til utviklingslandene, bli redusert og etter hvert kunne bli ødelagt. Det vil verken tjene den internasjonale politiske utvikling eller de nordiske land.

Det viktigste for en fredelig utvikling i Europa er at vi makter å stabilisere demokratiseringen i de nye demokratiene. Alle vet at de øst- og sentraleuropeiske landene ikke i overskuelig framtid kan bli medlem av Den europeiske union. Faren er derfor til stede for at utviklingen av en politisk union i Vest-Europa kan innebære en form for blokkdannelse som er uheldig med tanke på å skape et best mulig og enhetlig Europa. Vi ønsker, uansett norsk tilknytning, at så ikke skjer. Vi trenger ikke flere unioner. Det vi trenger, er et samspill mellom selvstendige stater i en rekke internasjonale organisasjoner som til sammen kan skape et nettverk som stabiliserer demokratiene.

I de nordiske land taler vi ofte og gjerne om den "nordiske velferdsmodellen." Denne bygger på full sysselsetting som et sentralt mål og stor grad av sosial og økonomisk utjamning. Mange av de europeiske landene prioriterer ikke på samme måte. Den økonomiske union innebærer en harmonisering av den økonomiske politikk og dermed etter hvert også skatte- og avgiftspolitikken. Dette kan bryte med mål vi har for velferden i de nordiske land.

Dersom alle nordiske land, unntatt Island i denne omgang, går inn i Den europeiske union, vil det meste av vår internasjonale innsats i Europa bli henlagt til unionen. Det vil svekke og etter hvert redusere betydningen av det nordiske samarbeidet. Nordisk Råd vil dermed i stor grad mer framstå som en samordning av synspunkter innenfor EU enn å være en selvstendig og egen kraft.

Jeg mener vi derfor står framfor uheldige utviklingsperspektiv dersom de nordiske land velger å gå inn i EU. Vi har i fellesskap og enkeltvis et ansvar for det valg vi gjør. Norden har en historisk sjans til å holde seg utenfor de unionsdannelser som er på gang, og i stedet satse på et sterkt nordisk samarbeid og en økende kontakt og samarbeid i ulike europeiske og internasjonale organer med sikte på å stabilisere fred og demokrati i vår del og i resten av verden.

Det nordiske samarbeidet må fortsette, uansett utfallet av EU-saken, selv om jeg tror at det nordiske samarbeid kan bli svekket ved EU-medlemskap.

Vi står overfor mange utfordringer, bl.a. i flyktningpolitikken. Vi må føre en politikk basert på vern av flyktninger, ikke vern mot flyktninger. Det er stor forskjell i hvor mange flyktninger og asylsøkere de nordiske land har tatt imot. Norge har ikke spesielt mye å skryte av i så måte. Dette, og ulik politikk på enkelte flyktningpolitiske områder, skaper problemer landene imellom. Det kan lett bli at problemer skyves mellom landegren-

sene. Derfor bør vi ha en mest mulig samordnet politikk og en bedre byrdefordeling.

De kristen-demokratiske partier i Norden vil be regjeringene i de nordiske land ta fornyede drøftinger om en slik samordning, og en av våre representanter vil stille spørsmål om det i morgen. Jeg håper, uansett EU-tilknytning, at Norden forsvarer sin plass som en region preget av velferd, utjamning og internasjonal solidaritet forankret i kristne og humanistiske verdier.

Kommunikationsminister **Ode**ll (kds): Fru president! Jag vill peka på några viktiga punkter i det nuvarande och framtida nordiska samarbetet på kommunikationsområdet.

1990-talets historiska omvälvningar i Europa påverkar oss på flera genomgripande sätt. Det gäller naturligtvis förändringarna i öst, men också i Västeuropa. De nordiska ländernas bidrag till att bygga upp det nya Europa tillhör de centrala frågorna under återstoden av 90-talet. I denna process är uppbyggnaden av ändamålsenliga kommunikationsnät en mycket viktig uppgift.

Trafikens miljöfrågor är ett annat viktigt samarbetsområde, där det krävs samarbete över gränserna för att man skall nå resultat. Ett gemensamt nordiskt arbete men framför allt ett gemensamt nordiskt agerande i Europasammanhang har spelat en viktig och pådrivande roll när det gällt att ställa högre miljökrav på renare fordon och bränslen.

Ett område där bilaterala åtgärder mellan våra länder har givit vissa resultat handlar om de försurande utsläppen från sjöfarten. I och med att avgasreningen från bilar blir allt bättre framstår sjöfarten som allt viktigare att åtgärda. En betydande potential finns för att gå vidare och minska utsläppen av både svavel och kväveoxid, framför allt från de färjor som går mellan våra länder.

Formerna för det nordiska samarbetet på kommunikationsområdet har väsentligen påverkats av en ökad europeisk samordning. Ett fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna i EES-EU-sammanhang är angeläget med tanke på att vi i många frågor har mycket att vinna på att inta gemensamma positioner och att arbeta tillsammans.

Samarbetet på regeringsnivå med närområdet österut har delvis skett utanför det direkt nordiska samarbetet. Jag skall nämna två exempel på det.

I början av 1993 bildades Barentsrådet av utrikesministrarna i länderna i Barentsområdet, inklusive Ryssland. Som ett resultat av detta övergripande samarbete träffades transportministrarna i september 1993 i Alta för att diskutera kommunikationerna i hela Barentsområdet.

I mars 1992 träffades transport- och kommunikationsministrarna i länderna runt Östersjön i Szczecin i Polen för överläggningar om trafikfrågor i Östersjöregionen. Vi tillsatte tre arbetsgrupper: en för trafiksäkerhet, en för infrastruktursatsningar och en för miljön. Resultatet av gruppernas arbete blev en resolution, som antogs vid en ny ministerrådskonferens för någon

vecka sedan i Kaliningrad, då vi enades om att fortsätta samarbetet runt Östersjön.

Då det gäller infrastrukturen har mina kolleger och jag i Nordiska ministerrådet konstaterat att, som resultat av en arbetsgrupp som vi tillsatte, de nuvarande nationella infrastrukturplanerna för järnvägar och vägar faktiskt är tämligen väl anpassade till varandra och främjar utvecklingen av infrastrukturen i Norden med angränsande regioner. Det samarbetet stärks ytterligare genom att vi bilateralt mellan länderna arbetar vidare med enskilda projekt eller transportkorridorer. Ett exempel: i juni 1993 tog jag och min norske kollega initiativ till ett ökat samarbete i fråga om förbindelser mellan Sverige och södra Norge.

Ett annat område, som inte känner några som helst gränser, är informationsteknologin. Utbildning, arbete, fritid, sjukvård, våra dagliga inköp och mycket annat kommer att i grunden förändras i framtiden. Vårt sätt att resa kommer att påverkas. Vissa resor kommer t.o.m. att göras på s.k. elektroniska motorvägar, dvs. per telekommunikation. I Sverige är de elektroniska motorvägarna väl utbyggda och detsamma gäller i de övriga nordiska länderna, men framför allt handlar det om att åstadkomma trafik på dessa elektroniska motorvägar. Ett exempel har vi sett i dag när det invigdes ett gemensamt datanät för Nordens skolor.

Fru president! Jag är övertygad om att vi kommer att få anledning att ta gemensamma initiativ också i dessa frågor inom ramen för det nordiska samarbetet i framtiden.

Elver Jonsson (fp): Fru president! Som parlamentariker i den nordiska rådsförsamlingen har vi en särskild uppgift att vara pådrivare i nordiskt samarbete men också att följa upp frågor som i det förgångna beslutats. Vårt samarbete är ju under prövning och förnyelse. Det aktiva ordförandeskapet, de nordiska statsministrarnas engagemang och ett mer informellt samarbete är kanske de största förändringarna under det senaste året. Det är bra att statsministrarna har fördjupat och aktiverat sig i arbetet, att våra utskottsordförande har fått en starkare roll och att det informella arbetet ges legitimitet. Men observera: det informella kräver en stark formell grund för att kunna fungera!

Just nu är det mest publika vår relation till Europa. Uppenbart är att ländernas intresse för ett gemensamt inlemmande i EU-sfären har vuxit, och intressant är att man också i Island har delvis en ny position. Jag tror det ligger ett värde i att Norden är samlat, och därför är det att hoppas att det blir positiva gensvar i samtliga länder.

Jag är frimodig nog att tro att Norden har dimensioner som skulle vara välgörande för övriga Europa. Det må vara arbetsmarknadspolitik, arbetsmiljö, socialpolitik, jämställdhet, för att nämna några viktiga områden. På miljöområdet och i kampen mot narkotika- och alkoholmissbruk finns det anledning att ta gemensamma tag för att minska de skador som slår hårt mot människor och natur.

Det stora problemet just nu är den svaga arbetsmarknaden och den höga arbetslösheten. Över en miljon människor är öppet arbetslösa i Norden. Den nordiska arbetslösheten kostar mellan 200 och 300 miljarder kronor varje år. Vi får inte vara främmande för det som kallas för okonventionella metoder. Det skulle också vara välgörande om till exempel offentligt byggande gick i "otakt" med konjunkturen. Vi har problemet att i högkonjunktur är det överhettning inte minst i byggsektorn, medan när det är lågkonjunktur blir det oerhörda skaror av arbetslösa. Här finns det plats för nytänkande!

Men en fungerande arbetsmarknad måste innehålla flera moment. Jag har ofta återkommit till att den behöver stå på "tre ben". Det första är en aktiv arbetsmarknadspolitik. Där lägger vi i Sverige ut de högsta beloppen någonsin. Vi har provat nya arbetsmarknadspolitiska insatser i form av ungdomspraktik och arbetslivsutveckling för dem som hotas av utförsäkring ur arbetslöshetskassa. Det senaste inslaget i arsenalen är ett generellt anställningsstöd. Till det kommer fortbildning, utbildning, omskolning, rehabilitering, stöd för handikappade på arbetsmarknaden, rekryteringsstöd m.m.

Det behövs också "ett andra ben" i form av ett positivt näringsklimat, där företagens möjligheter att utveckla och bygga ut och nyanställa är viktiga inslag.

Det "tredje benet" är sunda statsfinanser. De flesta av våra nordiska länder dras med underskott i budgeten, stor statsskuld och en för svag tillväxt. När vi nu satsar på offensiva åtgärder för att gynna en god arbetsmarknad, får inte behovet av att sanera statens affärer eftersättas. Kombinationen av insatser är både styrkan och möjligheten.

Nordiska rådet har bildligt talat sprängt gränserna. Utrikes- och säkerhetspolitik står nu på dagordningen, och biståndsinsatser är möjliga. Vårt utbyte med euroländerna, framför allt de baltiska, är påfallande täta, och vi har upptäckt att i de tidigare diktaturländerna i Östeuropa har man försummat allt, från de humanistiska värdena till den fysiska miljön. Östersjön är nedskräpad och störd. Mark och vatten är på vissa områden förgiftade och luften är osund. Här behövs stora insatser av både teknik, pengar och kunskapsutbyte. Vi får även en större säkerhet, och vi får ett kulturutbyte som har många positiva inslag. Låt oss fullfölja ett utökat och aktivt samarbete med de europeiska länder som har det särskilt svårt just nu!

Det finns miljontals människor på flykt i hela vår värld. En liten del av dessa når Norden. Som en rik del av världen har vi ett särskilt ansvar att hjälpa människor som tvingas fly undan svält, förtryck och krig. I Europa är det särskilt påtagligt i tidigare Jugoslavien, där Kosovoområdet präglas av systematiskt bruk av våld mot befolkningen. För ett par månader sedan väckte jag en motion i Sveriges riksdag som kräver en humanare flyktingpolitik och en snabbare handläggning av asylansökningar. Kosovoalbaner bör inte avvisas utan ges möjlighet att stanna med tanke på situationen hemma. Det tredje kravet vi reste var att regeringen ökar sina ansträngningar att förmå andra länder att dela på flyktingmottagandet i Europa.

Här och nu gäller att vi uppmanar varandra i de nordiska länderna att ta ett gemensamt ansvar där alla nordiska länder tar sin del men också att ministerrådet ser som sin gemensamma uppgift att inför andra europaländer resa kravet om ett flyktingmottagande, som innebär att bördorna kan fördelas jämnare eller - som Ungdomens Nordiska råd skriver i sitt slutdokument - "de nordiska länderna måste ta ett gemensamt ansvar för världens flyktingar". Låt oss, fru president, göra det tillsammans! Vi här i Norden har utifrån våra möjligheter ett större ansvar än de flesta länder!

Sundstein (Fkfl): Fru præsident! I løbet af de sidste 15 år har jeg haft den glæde i forskellige perioder at deltage i Nordisk Råds arbejde enten som parlamentariker eller som regeringsrepræsentant. Samarbejdet har udviklet sig og ændret sig en hel del i løbet af disse år. Tidligere fandtes der faktisk kun grupperinger i nationale delegationer, men partigrupperingerne har fået en større og større plads i rådets arbejde og debatter. Tidligere var det faktisk forbudt at tale om udenrigspolitiske spørgsmål for slet ikke at tale om at stille forslag på dette område. Dette er også blevet meget anderledes.

Det ændrede verdensbillede efter Sovjetunionens kollaps og den kolde krigs ophør har sat de nordiske lande i forbindelse med mange af de øst-europæiske lande og deres arbejde med demokratiseringsprocesserne. Men ganske særligt er det helt naturligt, at Danmarks medlemskab af de tidligere Europæiske Fællesskaber, nu Den Europæiske Union, og Sveriges, Finlands og Norges mulige indtræden i samme union har gjort europæiske spørgsmål til hovedtema i Nordisk Råds debatter, og EUs regelværk har fået større og større indflydelse på arbejdet både i rådets og ikke mindst i ministerrådets regi. Netop i dag venter alle med spænding på, om det lykkes for Norge at underskrive en aftale i Bruxelles om et kommende medlemskab, men spændingen fortsætter til juni eller september, eller hvornår det bliver, når folkeafstemninger skal holdes i både Sverige, Finland og Norge.

Hvis det sker, at alle de store nordiske lande bliver medlemmer af Unionen, opstår der en ny situation for de små lande i Vestnorden. Færøerne, Island og Grønland har ikke søgt om medlemskab og vil i hvert fald for en tid komme til at stå udenfor. Hvordan disse lande kommer til at tackle situationen, er endnu uklart, men for Færøernes vedkommende vil man formentlig fastholde den nuværende politik med at holde sig uden for Unionen, dog med bestræbelser på at få en bedre frihandelsaftale end den nuværende eller måske et arrangement, der ligner en toldunion.

Der er røster på Færøerne i dag, der taler for medlemskab af Unionen. Med baggrund i Færøernes meget svære økonomiske situation skal man ikke være blind for, at der kan vindes gehør for dette synspunkt. Nogle vil måske af ren og skær forskrækkelse foretrække et medlemskab. Man må dog gøre sig helt klart, at for færøsk fiskerierhverv og for Færøernes eksistens i det hele taget vil medlemskab være en dårlig løsning.

Uanset de østnordiske landes placering i Europa vil det være af allerstørste betydning, at de vestnordiske lande, Færøerne, Island og Grønland, holder sammen i kampen for deres næringslivs overlevelse. Jeg har tidligere udtalt både her i Nordisk Råd og i det færøske Lagting, at vore tre lande bør danne en politisk union, og jeg vil sige det endnu en gang. Det er mere nødvendigt nu end nogensinde, at denne både handelsmæssige, økonomiske og politiske union bliver til virkelighed.

Vore tre lande har mange lighedspunkter: Det bærende erhverv er fiskeriet. Vi er fåtallige. Vi har alle sammen været dele af samme rigsfællesskab både i den norske og i den danske tid. Som leverandører af fiskeriprodukter kan vi få en stærk position på verdensmarkedet, ikke mindst når man tænker på nedgangen i fiskeriet i det hidtidige EF, en nedgang, som formentlig også vil forplante sig til det norske fiskeri, hvis Norge bliver medlem af EU.

Fru præsident! Når man sidst på året har fået endelig afklaring på de nordiske landes placering i eller uden for EU, håber vi på og regner med, at de østnordiske lande fremdeles har kapacitet og vilje til at vedkende sig det nordiske samarbejde omfattende hele Norden og også solidariteten med de vestnordiske lande.

Nordman (SFP): Fru president! Det är naturligt att mycket på denna session ses mot bakgrunden av den europeiska integrationen. Det är helt enkelt nödvändigt.

Det nordiska samarbetet kan försvaras och utvecklas bara genom att förändringar i Europa beaktas. Det nordiska samarbetet skall inte ses som en motsats eller ett alternativ till medverkan i integrationen - utan som ett medel i sammanhanget och som ett komplement.

Jag vill ge statsministrarna beröm för att de - och förhandlande ministrar - har samlats till rådslag under förhandlingarna med EU. Löften gavs i den riktningen på sessionerna i Oslo och Mariehamn. Men löften om samarbete har getts tidigare i nordiska sammanhang - med dålig täckning.

Självfallet har varje enskilt land i första hand drivit egna speciella intressen i de här förhandlingarna, men ministrarnas sammankomster har demonstrerat en nordisk sammanhållning, vilket varit viktigt inåt gentemot egna medborgare men också utåt gentemot EU.

Knappast något nordiskt land når helt tillfredsställande förhandlingsresultat. Det kommer att behövas nationella åtgärder och en nordisk dimension, till exempel i fråga om regionalpolitiken och lantbrukspolitiken, för att kunna tillgodogöra sig EU:s ekonomiska stöd och lindra verkningarna på landsbygden och i regionerna åtminstone i övergångsskedet.

Det är åtminstone tryggt att veta att ett EU-medlemskap inte ställer hinder i vägen för aktivt nordiskt samarbete. Det har förhandlingarna säkrat genom en Norden-klausul.

Medlemskap i EU löser i sig inte problem, till exempel massarbetslösheten, men skapar nya möjligheter. Avgörande viktigt är fortfarande vad vi själva vill och kan.

Gränsregionalt samarbete och närområdessamarbete bör intensifieras med tanke på sysselsättning och växande marknader. Detta motiverar en ökning av den nordiska budgeten, eftersom kultursatsningarna numera kräver hälften av budgeten. En större satsning på S:t Petersburg bör stå i tur och tanken på ett nordiskt informationskontor förverkligas snarast möjligt.

Jag tror att vi skall räkna med att intresset för naturresurserna i Norden kommer att öka i Mellan- och Sydeuropa. Detta på gott och ont. Tänk på beskyllningar för skogsskövling, rovfiske och annat! Hur skall vi tackla dessa frågor?

Självfallet skall vi slå vakt om naturtillgångarna och miljövärdena, men ingalunda skall nordiska länder ta på sig rollen att fungera som naturreservat - eller avstjälningsplats - för utomstående. Man skall kunna leva, verka och få sin utkomst här också i fortsättningen. Det kan därför behövas strategier för att övertyga omvärlden om att näringsutövarna brukar resurserna på ett hållbart sätt. Vad kan göras gemensamt?

Oberoende av hur medborgarna ställer sig och hur de avgör EU-frågan i kommande folkomröstningar, kommer utvecklingen i Europa och i världen att ställa krav på att det nordiska samarbetet fungerar. Jag är övertygad om att det nordiska samarbetet i Nordiska rådets regi har en framtid. Det kan Island lita på.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Fru præsident! Vi står ved et vist vendepunkt i det nordiske samarbejde nu, hvor Sveriges og Finlands regeringer har indgået en aftale om landenes medlemskab af EU, og den norske regering har med det samme formål haft sine repræsenterter i Bruxelles.

Befolkningerne i de nordiske lande har lagt stor vægt på det nordiske samarbejde, og landenes magthavere har givet udtryk for, at de var enige. Med medlemskab i EU er det klart, at det ikke kan blive et formelt nordisk samarbejde i den form, jeg gerne ville have set det.

Det var mærkeligt at følge glæden hos de nordiske magthavere, som kom fra Bruxelles i sidste uge. Der blev mest lagt vægt på, hvor mange penge der stod på spil, hvor meget eller hvor lidt man blev nødt til at betale for adgangsbilletten, og hvor høje stipendier det eventuelt ville være muligt at få ud af EU's fælles fonde. Det ser ud til, at de mener, at det er en helt uvæsentlig detalje, at med medlemskab af EU forkastes hele det grundlag, som de nordiske samfund har været bygget på. Den nordiske velfærdsstat sættes på spil. Der blev så sandelig taget et stort skridt i den retning med EØS, men ikke uventet tager man skridtet fuldt ud nu.

Man hører allerede sangen om, at Island nu vil blive isoleret fra resten af Europa, og det skulle ikke undre mig, om der meget snart høres højrostedte stemmer om, at Island også må hoppe på toget, som tøffer i fuld fart ned til Bruxelles. Da Island gik ind i EØS, fremførte de ivrigste tilhængere, at man dermed undgik, at Island blev isoleret fra Europa. Nu vil de samme sikkert sige, at hvis Island ikke går ind i EU, vil vi isoleres og blive helt uden indflydelse. Det mener jeg er helt forkert. Island skal stå uden for EU

og fortsætte med at søge bilaterale aftaler med EU. Hverken jeg eller nogen anden islænding vil isolere os fra resten af Europa og fra resten af verden. Vi vil samarbejde med andre lande og ikke kun europæiske. Men det at samarbejde er ikke det samme som at lade sig smelte sammen i en storstat, som mange talere her i dag ser ud til at mene.

Ubegrænset markedsøkonomi var grundlaget for EF, og det bliver det i endnu større grad i Unionen. Alt vurderes i kroner og ører. At tage hensyn til miljø, sociale rettigheder og helse er ulovligt, hvis det på nogen måde hindrer kapitalens frie bevægelighed. Her står mange nordiske værdier på spil.

Den vesteuropæiske storstat, som nu er ved at blive dannet, går ud fra en filosofi, som er grundlæggende forskellig fra den, jeg anser for at være fordelagtig for befolkningen. Dette gælder ikke mindst kvindernes rettigheder, men det er også kvinder, som er mest skeptiske over for EU-medlemskab. Centralisering og det politiske system, som lægges til grund i EU, er i opposition til de demokratiske traditioner, som har været rådende i Norden, og som der har været sat så stor pris på.

Fru præsident. I dag er det den internationale kvindedag. Kvinder overalt i verden er en undertrykt gruppe. Der er alt for få kvinder dér, hvor økonomiske og politiske beslutninger træffes. Nordiske kvinder har haft større fremgang og rettigheder end kvinder andre steder i verden. Jeg blev derfor meget skuffet, da jeg så forslaget til Præsidiets medlemmer, som blev vedtaget i morges. En eneste kvinde sidder nu i Nordisk Råds Præsidium. Jeg håber, fru Præsident, at dette ikke genspejler den ligestillingsstrategi, som de nordiske lande skal stå for i fremtiden.

Formelt nordisk samarbejde går en svær tid i møde. Hvis vi i Norden vil holde fast i en del af dette samarbejde, vil det vise sig ikke at blive for let. Kan det være, at denne session, hvor Island overtager formandskabet i Ministerrådet, markerer begyndelsen til Nordisk Råds begravelsesceremoni? Jeg håber, at det ikke bliver tilfældet, men efter det, der er blevet sagt her i dag, må jeg sige, at jeg ikke er alt for optimistisk.

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen** (A): Fru president! For de nordiske landene har veien til Europa gått via det nordiske samarbeidet. På denne arenaen har vi samordnet våre holdninger og vår nasjonale og nordiske politikk på flere viktige områder, og vi har samtidig utdypet det som forener oss kulturelt og sosialt. Dette er viktige tradisjoner å bringe med seg videre inn på den europeiske arena.

Danmark har for lengst satt spor etter seg i det europeiske samarbeidet, og avtalene mellom EU og to nordiske søkerland er klare. For Norges del er vi akkurat nå inne i en spennende sluttspurt. Om ca. 15 minutter er det tillyst en pressekonferanse i Brussel, da vi skal få vite om også Norge har nådd fram til et anbefalt forhandlingsforslag. Skjer det, er det folkeavstemning etterpå. Og dersom resultatet av folkeavstemningene blir at alle landene blir medlemmer av EU, betyr det at veien til Norden i større grad i framtida vil gå via EU.

Det er naturlig å ta opp formen på det framtidige nordiske samarbeidet etter at landenes tilknytningsform til EU er avklart. Dette blir selvsagt den sentrale saken på sesjonen i Reykjavík neste år. Miljøministrene har nå i ettermiddag hatt møte hvor vi har drøftet spørsmålet om det framtidige nordiske miljøsam arbeidet. Vi er helt enige om at dersom de land som nå har søkt om medlemskap i EU, velger forskjellig tilknytningsform, vil vi stå foran et helt annet nordisk samarbeid på miljøpolitikken område.

Vi står foran et veiskille. Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at den mest effektive formen for nordisk samarbeid, slik situasjonen nå er, er at vi alle får samme tilknytningsform til EU. En felles tilknytningsform vil bidra til konkrete resultater innenfor bl.a. miljø- og sysselsettingspolitikken. Det vil også gi oss nye utfordringer og økt innflytelse på en større politisk arena, som kan styrke og vitalisere det nordiske samarbeidet ytterligere. Blir ett eller to land stående utenfor, vil det skape en helt ny situasjon. Jeg er sikker på at ulike tilknytningsformer vil sette klare begrensninger for et fortsatt aktivt nordisk samarbeid.

Noen kaller et optimistisk syn på et mer forpliktende samarbeid i Europa i framtida som ønsketekning. Som sosialdemokrat vet jeg imidlertid at mine politiske meningsfeller i Europa vil føle det som en støtte om de nordiske landene blir med der beslutninger fattes. Dette er beslutninger som vi alle vet vil påvirke vår hverdag, uansett hvilken tilknytningsform som blir resultatet. Jeg legger derfor stor vekt på at sosialdemokrater i Europa ser det som et mål å halvere arbeidsledigheten fram til århundreskiftet, og at de dessuten prioriterer miljøspørsmål. Som tilhenger av folkevalgt styring er det også en selvfølge at nordiske parlamentarikere vil spille en sentral rolle i dette arbeidet både på nordisk og europeisk plan. Skal vi utøve politisk innflytelse i dagens verden, må vi etter min mening kanalisere dette inn i politiske strukturer der beslutningene faktisk fattes.

Dersom de nordiske landene skal kunne samarbeide operativt både på vår egen og på den europeiske arena, er selvfølgelig ressursproblemløse av betydning. Nå er det riktige tidspunkt til å vurdere om rammen for samarbeidet er i samsvar med behovet. Vi er bl.a. inne i en periode der vi må samarbeide tett for å finne løsninger og påvirke prosesser som går i retning av en bærekraftig utvikling både nasjonalt, regionalt og globalt. Etter min oppfatning er det avgjørende viktig at vi ikke nå står på sidelinjen som tilskuere på den regionale arena.

Som kjent ble det etablert en FN-kommisjon for bærekraftig utvikling som en følge av Rio-konferansen i 1992. Som et ledd i det arbeidet denne kommisjonen skal utføre, var jeg vert for et symposium om bærekraftig forbruk i januar, der også mine nordiske kolleger var med. Dette skal jeg komme nærmere tilbake til i morgen. Poenget med å ta dette opp her er at det tette samarbeidet som har utviklet seg gjennom flere år mellom de nordiske miljøvernministrene forteller mye om den styrken som ligger i å gå sammen om å finne løsninger på bokstavelig talt livsviktige utfordringer.

Miljøpolitiske resultater er jo i seg selv avhengig av et forpliktende, overnasjonalt samarbeid på flere plan. Ved siden av økonomiske spørsmål

er det få områder som er blitt så internasjonalisert som nettopp miljøsakene. Nettopp derfor legger jeg slik vekt på et videre samarbeid mellom oss både regionalt og globalt.

Hjörleifur Guttormsson overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Statsminister **Davíð Oddsson** (Sj): Fru præsident! Lad mig sige nogle ord allerede nu i anledning af den almene debat, som har fundet sted i dag. Det, der har kendetegnet debatten, har naturligvis været EU-forhandlingerne og deres forskellige aspekter. Rådsmedlemmerne har af naturlige årsager anvendt lejligheden til at debattere og komme med forskellige synspunkter på disse aktuelle spørgsmål.

Der har været livlige diskussioner om enkelte landes medlemskab af EU. Naturligvis har nogle set en usikkerhed i det nordiske samarbejdes fremtid på grund af udviklingen i Europa.

De fleste talere har lagt stor vægt på, at det nordiske samarbejde ikke svækkes, men at det snarere uddybes, og alle har fastslået, at det nordiske samarbejde må og vil fortsætte uafhængigt af EU-medlemskab.

Island vil som formandskabsland arbejde for, at det formelle nordiske samarbejde bliver et effektivt forum for et nært samråd og for tilrettelæggelsen af en politisk linje på de områder, hvor vi har en fælles linje.

Vi ved, at Finlands, Norges og Sveriges eventuelle medlemskab af Europaunionen kommer til at sætte sit præg på nordisk samarbejde ikke mindst på det mangesidige uformelle samarbejde og diskussioner. Desuden må vi sammen aktivt forberede os på tiden efter medlemskabets ikrafttræden.

Vi kan ikke andet end være enige om, at det må sikres, at de samarbejdsprojekter, som nu er i gang, fører til resultater, og at disse resultater bliver så synlige som muligt.

Som jeg sagde i min indledende redegørelse, og som det endvidere er fremkommet hos flere talere, bliver udviklingen, når det gælder det nordiske budget, en aktuel sag i det kommende virksomhedsår.

Jeg kom også i min indledende redegørelse ind på, at det ikke er muligt inden for en uændret ramme at øge bevillingerne til kultur, uddannelse og forskning ifølge den oprindelige plan, uden at virksomheden på andre prioriterede områder indskrænkes betydeligt. Mange talere har desuden talt om betydningen af nærområdesamarbejdet, som er af afgørende betydning for de nordiske lande. Vi vil således både komme til at diskutere budgettets omfang og fordeling i det kommende år og have som mål, at pengene bruges dér, hvor vi har mest gavn af dem.

De, som har lagt størst vægt på betydningen af nordisk samarbejde, har fremhævet, at miljøspørgsmål er blandt det, vi prioriterer højest. Den grundlæggende holdning til disse spørgsmål er den samme hos alle i Norden, og vi bør derfor stå sammen om dem internationalt. Jeg vil her nævne, at Island lægger vægt på indgreb i forbindelse med Thorp-opar-

bejdningsanlægget i Storbritannien, idet en forøget dumpning i havet af radioaktive stoffer fra anlægget medfører en stor trussel for de levende ressourcer i Nordatlanten. De nordiske lande må stå sammen mod alle britiske planer om yderligere udvidelse af oparbejdningen af radioaktivt affald, hvad enten det er i Sellafield eller Dounreay.

Jeg vil gerne til sidst fremhæve, at hvis flere nordiske lande får medlemskab af EU, må samarbejdet evalueres, så det opfylder alles behov. Det spørgsmål vil derfor sikkert være til debat i dette forum i Reykjavík om et år.

Jeg takker palamentarikere og ministre for en konstruktiv deltagelse i debatten i dag.

Sten Svensson (m): Herr president! Vi lever i en värld där gränserna får allt mindre betydelse. Många företag har för länge sedan lämnat nationalstaten och blivit multinationella. Problem som miljöförstöring, ekonomisk lågkonjunktur och energikriser känner inga gränser. Då många problem inte gör halt vid gränserna, kan inte heller deras lösningar göra det.

Det europeiska samarbetet är ett steg i riktning mot en alltmer internationaliserad och därmed en fredligare värld. Ett utökad samarbete med de demokratiska länderna i andra delar av världen är därför en logisk fortsättning.

Med det gränslösa Europa syftar EU också till att skapa ett bättre samhälle för européerna. Ett effektivare näringsliv skapar förutsättningar för högre välbefinnande och flera arbeten. Ett utvecklat forskningssamarbete skall bidra till att skapa ett näringsliv för framtiden. Svaga regioner skall få hjälp att utvecklas. Den europeiska mångfalden och kulturen skall nå ut till alla delar av Europa.

En av vår tids största utmaningar är att underlätta övergången till en demokratisk och fredlig utveckling i Östeuropa. Norden kan i detta sammanhang vara med och spela en betydelsefull roll i arbetet med att skapa stabilitet i vår del av världen. Det är därför av central betydelse att det västliga samarbetet också kan komma att omfatta de från socialismens förtryck och fattigdom befriade länderna. Om inte Öst- och Västeuropa kan mötas i ett konstruktivt samarbete, riskerar vi att permanenta Europas delning med allt vad detta skulle innebära av mänskligt lidande och säkerhetsmässiga påfrestningar.

Genom att delta i det europeiska samarbetet kan de nordiska länderna som nationer också vinna inflytande över de frågor som i realiteten inte kan beslutas på det nationella planet. Exempel på detta är de internationella miljöfrågorna, den ekonomiska utvecklingen och handelsutbytet. Vi kan skaffa oss ett inflytande som vi i dag icke har.

EU-staterna kan säkerhet - med sin framväxande inre marknad - klara sig väl i framtiden utan Norden. Men Norden klarar sig sämre utan EU! Våra länder är ytterst beroende av den ekonomiska utvecklingen i Europa, eftersom våra viktigaste handelspartners finns där. Alla småföretag som

exporterar direkt till EU riskerar allvarliga försämringar om de inte får arbeta på likvärdiga villkor som EU-företagen.

Våra nordiska länder, som alla har ett litet befolkningstal och hög teknisk utveckling, har därmed ett stort utrikeshandelsberoende. En förutsättning för våra länders välbefinnande är bl.a. att näringslivet framgångsrikt kan konkurrera på de viktigaste exportmarknaderna. Flertalet av dessa ligger för Nordens del inom EU.

Avsikten med samarbetet i EU är att säkerställa freden i Europa, att öka välfärden och möjliggöra minskade sociala och ekonomiska skillnader mellan länderna, utan att nationella särdrag för den skall försvinna. Den inre marknadens genomförande syftar till högre ekonomisk tillväxt, lägre arbetslöshet och högre välbefinnande i medlemsländerna. Parallellt med EU:s arbete med den inre marknaden sker en samverkan även på områden som rör EU-medborgarnas arbete och liv.

EU:s sociala dimension ställer upp minimiregler för arbetsvillkoren i EU-länderna. Varje medlemsland reglerar emellertid självt de socialpolitiska frågorna, så länge det uppfyller minimireglerna. Det är därför ekonomiska förutsättningar och traditioner som avgör socialpolitiken i varje land. Välbefinnande främjas inte genom stora centrala planer utan genom tillämpning av närhetsprincipen.

Internationellt samarbete, liksom samordning av miljöregler, är nödvändigt för att förbättra miljön. Miljön är ett område där EU-samarbetet kan ge mycket positiva resultat, förutsatt att de lösningar som väljs så långt möjligt grundas på marknadsekonomiska principer.

Våra länder hör hemma i det vidgade och fördjupade samarbete som har sin utgångspunkt i EG:s integrationsprocess och förverkligandet av den inre marknaden. Att genom EES-avtalet ha vunnit tillträde till den inre marknaden, som bygger på de fyra friheterna - fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital - är viktigt men inte tillräckligt. Först som medlemsnationer kan de nordiska länderna med samma rätt som andra nationer delta fullt ut i det demokratiska europeiska frihandels-samarbetet.

Huvudmålet är fred, demokrati och marknadsekonomi i hela Europa. Välbefinnande främjas genom marknadens spontana ordning, vars grund är frihet och rättssäkerhet för individer, familjegemenskaper och näringsliv. Vi är skyldiga att ge den unga generationen en möjlighet att leva hela sitt liv i säker fred och trygghet. Europa skall ges en framtid i frihet, vilket är den ursprungliga meningen med EG:s tillkomst. Frihet i Europa är det bästa för Norden.

Med den visionen framför oss, herr president, är det ett allnordiskt intresse att nordisk gemenskap också skall bli gemenskap inom Europa.

Kulturminister **Åse Kleveland (A)**: President! Høsten 1992 gikk startskuddet for den fornyelse av det nordiske samarbeidet som statsministrene hadde tatt initiativ til. I bestrebelsen for å styrke Norden som region i Europa og i det internasjonale samfunn fikk kulturen en fremskutt plass.

Det skjedde i erkjennelsen av at vårt felles kultur- og verdigrunnlag er selve grunnstenen i det nordiske hus.

Kulturministrene fikk i oppdrag å konkretisere satsingen med forslag til tiltak, og i høst ble budsjettet vedtatt, om enn noe redusert.

Det er en stor glede å konstatere hvordan nordisk kunst og kultur denne gangen preger sesjonshovedstaden, hvordan Nordisk Råds sesjon anno 1994 ikke bare består av politikere som taler om det nordiske fellesskap. Nei, Stockholm syder av nordisk dans, litteratur, teater, billedkunst, kunsthåndverk - ja nordiske manifestasjoner av alle slag. Responsen har vært god, og formannskapet har lagt opp til et ambisjonsnivå som gir de kommende sesjonsland noe å strekke seg etter. Denne satsingen er viktig fordi den etter min mening også kan bidra til å gi Nordisk Råd en fornyet identitet. Med den høye profil man har hatt på kultursatsingen er det nå viktig at man følger opp.

Statsministrene foreslo ikke bare kultur, men også media som prioritert nordisk satsingsområde. Dette har kulturministrene fulgt opp med en prioritering av nordisk film- og TV-samarbeid og en avsetning til distribusjonsformål. Det vil være viktig at neste års budsjett også avspeiler denne prioritering fordi distribusjonskanalene blir stadig viktigere, også når det gjelder satellittenes rolle. I øyeblikket befinner vi oss i den situasjon at vi i Norden har to satellittsystemer som kan komme til å konkurrere med hverandre på et for lite marked. Det er all grunn til å oppfordre de berørte svenske og norske parter til å finne samarbeidsløsninger. I motsatt fall vil mange av våre samarbeidsbestrebelse i Nordisk Ministerråds-sammenheng lett kunne bli spilt møye, mens vinnerne blir de store europeiske satellittsystemene.

Denne saken viser tydelig i hvor sterk grad de mediepolitiske føringer legges på telekommunikasjonsområdet. For å ha en mediepolitisk troverdighet, må vi derfor bidra til en så høy grad av samordning som mulig i Norden, også på dette felt.

Utviklingen av dagens mediebilde stiller oss overfor en rekke meget kompliserte spørsmål. Hvem styrer den offentlige samtalen? Hvem skal få tilgang på informasjon? Og hvem skal få mulighet til å ytre seg?

Ytringsfriheten er ikke minst blitt satt på den nordiske dagsordenen gjennom Rushdie-saken. De nordiske regjeringer, nordiske parlamentarikere og det nordiske folk har reagert sterkt mot dødsdommen mot Salman Rushdie og de som har bidratt til utgivelsen av Sataniske vers. Senest skjedde dette i Mariehamn.

Den 14. februar var det fem år siden fatwaen, men vi må ikke glemme. Vi må ikke glemme at fatwaen er umenneskelig og meningsløs. Den er aggressiv og rettsstridig og må dermed umyndiggjøres. Det må være vår fornyede appell til de iranske ledere.

Men de nordiske kulturministre vedtok også i høst at tiden var kommet for å synliggjøre og bevisstgjøre oss selv om nye trusler mot ytringsfriheten i Norden - trusler som kanskje ikke så lett er synlige som repressive makt-havere i fjerne land, men som kan være vel så vanskelige å hankses med.

En slik analyse av yttringsfrihetens kår innebærer i virkeligheten en drøfting av hele det nordiske demokratiets sunnhetstilstand. På dagens møte blant de nordiske kulturministrene gikk startskuddet for dette arbeidet. Dette vil være helt avgjørende for å sikre den yttringsfrihet som er en forutsetning for det levende demokrati og det levende engasjement som utgjør selve bærebjelkene i vårt nordiske hus.

Lipponen (SDP): Herr president! Det glæder mig att kunna tala efter statsrådet Åse Kleveland. Som före detta medlem i kulturutskottet vågar jag här göra reklam. Jag har i dag, här i Stockholm, köpt en CD-skiva där Stina Ekblad läser Edith Södergrans dikter. Jag rekommenderar den. Den är alldeles nyutkommen och nordisk kultur när den är som bäst.

Det bästa sättet att garantera Nordens inflytande i det nya Europa är genom medlemskap i den Europeiska unionen. Känner man till exempel en bonde, vet man hur han argumenterar att det skulle vara lättare utanför EU att bidra till stabiliseringen av demokratin i Östeuropa. Det går säkert bättre om vi ingår i Europas demokratiska struktur, den Europeiska unionen. Tillsammans är vi starkare, naturligtvis också utanför EU. Men om vi stannar utanför skulle det bli problem för oss, särskilt i frågor där den Europeiska unionen skulle lagstifta för oss och om våra intressen.

Jag tar ett par exempel. Ett miljövänligare skogsbruk behövs, men våra länder kan inte bli Västeuropas naturreservat. Vi skall sitta inne i kammaren med andra husbönder, inte i väntrummet med drängar och pigor.

Ett annat exempel: Framtidens europeiska infrastruktur blir en stor fråga där vårt inflytande behövs. S:t Petersburg, Tallinn och Helsingfors borde samarbeta och bli det nordöstra ankaret för en ny europeisk "banan", dvs. en dynamisk storregion från Nordsjön till Finska viken. Vi har den sydliga bananen, storregionen, men det kanske blir ett sällsynt fenomen med en rak banan Berlin-Moskva. Det behövs också en nordöstlig storregion i bananform. Finland kan - förhoppningsvis med stöd av EU-pengar - spela en viktig roll som EU:s länk i samarbetet med närliggande områden i Ryssland.

Många ser EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete som en potentiell risk för våra länder. I den kommande debatten inför folkomröstningen bör ja-sidan inte ge en orealistisk bild av vad som väntar oss i EU. Vi bör förbereda oss för den eventualitet, att som medlem av Unionen blir förpliktade att ge vårt bidrag till ett gemensamt försvar.

Det väsentliga är att vi kan vara med i utformandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Vid varje EU-regeringskonferens - nästa äger rum 1996 - kan en medlemstat bevaka sina särskilda nationella intressen. Detta är den andra sidan av att inte sätta käppar i hjulen i det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet, alltså efter att ha accepterat Maastrichtavtalet så kan vi också utöva inflytande över våra vitala intressen.

Det är nu dags att trygga en majoritet i folkomröstningarna. I Finland kommer socialdemokraterna att ge sitt konstruktiva bidrag till lösandet av

det återstående problemet om nationellt stöd till jordbrukare. Efter att regeringen först har givit en fullgod redogörelse i frågan och fattat beslut om sina förslag blir det möjligt att förhandla enligt normal parlamentarisk praxis.

Då bör det fattas beslut om alla för folkomröstningen, dvs. också för andra befolkningsgrupper, relevanta frågor.

Mötet avbröts kl. 18.10.

Generaldebatten återupptogs onsdagen den 9 mars kl. 10.00.

Geir H. Haarde övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Lars Werner för denna dag ersatts av Berith Eriksson och att Maria Kaisa Aula ersatts av Heikki Riihijärvi samt att Ingvar Carlsson ersatts av Hans Gustafsson och Claes Andersson av Outi Ojala för resten av sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Metsämäki (SDP): Herr president! Nordiska rådets 44:e session våren 1994 äger rum under en tidpunkt som man kan kalla historisk. Finland, Norge och Sverige är på god väg att följa Danmarks exempel och bli medlemmar i den Europeiska unionen. Nu vet vi att underhandlingarna för Norges del har strandat, men vi hoppas förstås att det blir ett bra resultat.

De segslitna underhandlingarna med EU gav till sist ett acceptabelt resultat för Finlands del. Trots att jag är tillfreds med själva underhandlingsresultatet finns det ett och annat övrigt att önska vad gäller det som nationellt betonats och informationen. Den finländska regeringen har helt ensidigt betonat lantbruket. Det har också återspeglats i massmediernas sätt att informera om underhandlingarna. Den finska allmänheten har fått en bild av hela proceduren, som om det enbart skulle gälla lantbruk och regionalpolitik.

Den finländska oppositionen har också enbart fått ty sig till den information som man har fått igenom massmedierna. I motsats till exempelvis Sverige har den finländska regeringen inte ansett sig behöva informera eller ännu mindre höra oppositionens åsikter i dessa viktiga underhandlingar.

Nu har man emellertid vänt bladet. Statsminister Esko Aho har i flera repriser uppmanat oppositionen att delta i förberedelserna av att förbereda det nationella stödet till jordbruket. Nu återopas nationell enighet. Priset

för ett finländskt medlemskap i EU är enligt regeringen att böndernas krav skall tillmötesgå.

Statsminister Aho upprepade den finska regeringens ståndpunkt i gårdagens debatt. De nationella, kompletterande åtgärderna, som gäller lantbruket, bör vara överenskomna innan slutligt EU-beslut fattas.

Trots att vi socialdemokrater ser det som en nationell uppgift att även i framtiden garantera jordbruket existensmöjligheter i vårt land, låter statsministerns tal i mina öron som utpressning. Vi utgår ifrån att det är regeringens skyldighet att komma fram med hållbara uträkningar om hur stort behov av nationellt stöd som föreligger. Sedan är det oppositionens sak att ta ställning. Att däremot skriva på en öppen fullmakt för det kommande stödet, för en så opålitlig kumpan som vår nuvarande regering, skulle vara politiskt vansinne.

I samtliga tre nordiska länder - Finland, Norge och Sverige - förutsätter medlemskapet ett brett stöd av folket. För Finlands del är jag oroad för att regeringens ensidiga betoning av jordbruket på bekostnad av andra relevanta intressen kan negativt påverka de för närvarande positiva opinionerna. För Finlands del behövs det nu en öppen och saklig kampanj, där människorna blir upplysta om medlemskapets fördelar och samtidigt också om isolationens faror. Endast med öppen information kan vi, i en folkomröstning, få ett flertal bakom underhandlingsresultatet.

Herr president! Den allt djupare integrationen ställer också det nordiska samarbetet inför nya utmaningar. I inledningskapitlet till C 2-dokumentet står det att: "Det är bara genom förmågan till förändring och nytänkande som vi kan värna och utveckla det nordiska i Europa, som befinner sig i snabb omvandling." Det citatet förpliktar, enligt min mening, oss att också i det traditionella nordiska samarbetet söka nya vägar och vara öppna för förändringar.

Det senaste året har på ett intressant sätt visat att också gamla inrutade organisationer kan förändras och vitaliseras. Ilonimirrorapporten och statsministrarnas aktivare deltagande har utan tvekan haft en mera positiv än negativ effekt på verksamheten. Den nya budgetproceduren har framhävt parlamentarikernas roll i rådet och gett en möjlighet att på ett konkret sätt påverka samarbetets innehåll.

Trots de nya utmaningarna och den nödvändiga förnyelsen har det nordiska samarbetet gamla, stolta traditioner. Vi kan utan överdrift säga att samarbetet också står på en fast grund. Vi kan i många frågor dela med oss av våra erfarenheter och föra in ett nytänkande i det europeiska samarbetet. Sådana områden som vi har att ge av våra erfarenheter, är t.ex. medborgarpolitik, miljöpolitik och ekonomiskt politiskt samarbete.

Nordisk samarbetsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Avsikten är inte att föra en intern finländsk debatt, den kan vi föra hemma. Men bara för informationens skull är det värt att notera att enigheten mellan regeringen och oppositionen när det gäller EU-avtalets innehåll är närmast total. Det finns en fråga som fortfarande är öppen. Det gäller det nationella

stödet till lantbruket, som finns inskrivet i avtalet. Det är rimligt att alla skattebetalare, också lantbrukarna, vet hur det kommer att utformas eftersom det är en del av helheten i medlemskapsuppgörelsen. Jag tycker att det är rimligt att också det utformas i samarbete på samma sätt som resten av medlemskapsfrågorna.

Jag vill understryka att när det gäller de övriga frågorna råder det inte åtminstone mellan regeringen och socialdemokraterna någon större meningsskiljaktighet. Lantbruksfrågan är fortfarande öppen eftersom det är en nationell fråga.

Metsämäki (SDP): Herr president! Minister Ole Norrback har fullständigt rätt när han säger att det råder enighet om målen, men det som jag kritiserar är att regeringen inte har kommit med uträkningarna innan den fordrar att oppositionen skall ge sitt svar om man ställer sig bakom stödet till lantbruket eller inte. Frågan är hur stort stödet skall vara. Det är uträkningar som saknas.

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Uträkningar pågår som bäst, så det är svårt att svara på frågan. Men oppositionen kan välja att antingen vara med vid beredningen eller ta del av behandlingen när regeringen kommer med sitt förslag. Där har oppositionen ett val, oppositionen bestämmer. Inte tänker jag försöka tvinga någon. Jag hade nog gärna sett att vi kunde diskutera innehållet tillsammans på samma sätt som vi har diskuterat resten av medlemskapets villkor, som jag tycker har varit konstruktivt och bra.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Ærede president! I går var det mange som gav uttrykk for at dette er en historisk sesjon: Mars 1994 - forhandlingene mellom Den europeiske union og Norge skulle sluttføres i går. Med stor entusiasme som er så karakteristisk for unionstilhengerne, ble det pekt på at flere nordiske land skulle finne sin plass i Den europeiske union, og dermed unngå isolasjon, som det blir sagt.

Nå gikk det ikke sånn. Som dere vel er klar over, ble forhandlingene mellom Norge og EU i går utsatt. Nok en gang har unionstilhengerne opplevd en skuffelse. Kristen Nygaard, leder i "Nei til EF" i Norge, har sagt: Slik er det når en blir styrt fra Brussel.

Det er to spesielle forhold som har gjort det vanskelig i forhandlingene. Det dreier seg om fisk, og det dreier seg om stemmerettsregler. Nå er mye uklart med forhandlingsresultatet så langt selvfølgelig. Men det som synes helt klart, er at vi får en dårligere fiskeritavtale, ja dårligere enn det vi selv hadde trodd var mulig. Fiskeriministerens løfte om ikke å avgi fiskeriresurser er brutt. Samtidig har fiskeriminister Jan Henry T. Olsen, som Regeringens nei-mann, i løpet av natta blitt ja-mann. Spørsmålet blir jo:

Hvor mye fisk vil fiskeriministeren gi i neste omgang? Hvor går grensen for at den nå så nylig omvendte ja-mannen, igjen skal bli nei-mann?

Forhandlingsresultatet er selvfølgelig viktig. Vi vil i Senterpartiet vurdere dette og analysere det ut fra hensynet til sysselsetting og folks hverdagsliv. Vi vil se på konsekvensene for miljø, for velferd, fordelingspolitikken og distriktspolitikken. Men det viktigste i spørsmålet om Norges forhold til EU, har ikke vært tema i disse forhandlingene. Det dreier seg om unionen, om tilslutning til Maastricht-avtalen om den politiske og økonomiske unionen. Det er det som vil være avgjørende for mange når de skal ta standpunkt om de vil si ja eller nei til medlemskap i unionen. Det dreier seg om vi fortsatt skal være en selvstendig nasjon eller om vi skal være del av en politisk og økonomisk union, basert på Maastricht-traktaten og dens tanker, dens filosofi, dens prinsipper. Og selv om EU-tilhengerne forsøker å bortforklare unionen heller enn å stille opp å forsvare unions-tenkningen, så sier det inn blant vanlige folk at her er det snakk om del-takelse i en union.

I går var det diverse replikkordskifter mellom Carl Bildt og en rekke kvinnelige representanter fra Norge. Thorbjørn Jagland fra Arbeiderpartiet likte tydeligvis ikke det replikkordskiftet særlig godt. Jagland svarte i en replikk til Johan J. Jakobsen at det viktigste demokratiske prinsipp er at det grunnleggende skal være at alle skal ha rett til å kjempe for sine ideer og sine prinsipper, og ikke at man på forhånd skal ha nedlagt en bestemt ideologi i et rammeverk som en slik sak er. Hva betyr det? Jo, det betyr at Thorbjørn Jagland på en måte sier at Maastricht-avtalen er et nøytralt rammeverk, og så skal man innenfor det kjempe for ulike tenkninger og ideologier. Der tar Thorbjørn Jagland helt feil, for Maastricht-avtalen er ideologisk. Den er basert på en markedsliberalistisk tenkning. Den setter inflasjonsbekjempelse og prisstabilitet foran hensynet til fordeling og arbeidsplasser.

Og som Hallvard Bakke, som altså er leder for den norske sosialdemokratiske gruppa mot EU, sa i Nationen i går, så er dette Høyre-politikk. Den økonomiske politikken det er enighet om å føre i EU, innebærer massearbeidsledighet. Det blir større forskjeller og en økonomisk vekst som utelukkende må komme i privat sektor. Altså: En økonomisk politikk stikk i strid med Arbeiderpartiets program, sier arbeiderpartimannen Hallvard Bakke.

Og da skjønner jeg at Thorbjørn Jagland ikke liker å bli slått i hardtkorn her med Carl Bildt. Men saken er at det er Carl Bildt som har fått gjennomslag for sin politikk ved å gi tilslutning til Maastricht-avtalen, og det er sosialdemokratiet som har tapt.

Hillgaar (FrP): President! Anne Enger Lahnstein tok for seg gårsdagens foreløpige resultat i forbindelse med de norske forhandlinger om medlemskap i Den europeiske union. Det resultatet viser vel klart at Den europeiske union består av selvstendige stater, og ikke satellitter til Brussel. Følgelig måtte det nødvendigvis bli mer komplisert enn forventet.

Men det var Jakobsens konkretisering i går av hva som var det solidariske alternativ til EU, som jeg synes Anne Enger Lahnstein som hans partis øverste ansvarlige i Norge, må få lov til å svare for her i dag. Hans solidariske alternativ til Den europeiske union var FN, NACC/Partnerskap for fred og KSSE. Anne Enger Lahnstein må da fortelle oss hvilke økonomiske og troverdige virkemidler disse organisasjonene har som kan tilby våre baltiske og russiske naboer de samme muligheter som EU kan. Hvordan skal FN gi balterne økonomisk vekst og større sosial trygghet? Hvordan skal NACC og KSSE besørge miljøinvesteringer i Nordvest-Russland? Er det ikke nettopp Den europeiske union som har disse virkemidler, og er det ikke derfor livsviktig å bidra til at disse virkemidlene som EU har, kan settes inn i tråd med norske og nordiske ønsker?

Anne Enger Lahnstein (Sp): Ærede president! En replikk fra Fremskrittspartiets Hillgaar er selvfølgelig interessant å besvare, men det er jo ikke overraskende at Hillgaar og jeg har helt ulike syn, og at når vi snakker om solidariske alternativer, er det kanskje litt ubegripelig for Hillgaar. For det er jo ikke solidaritet som først og fremst preger hans partiprogram.

Vi ønsker altså et samarbeid mellom selvstendige stater, og det er ikke det i EU. Selv om Hillgaar påstår det, er det faktisk sann at om forhandlingsresultatet er problematisk nå, viser jo det konflikter mellom landene - det skulle nå bare mangle. Men hvis man går inn og ser på den demokratiske tenkningen i Den europeiske union, er den helt fremmed fra det vi mener med et levende folkestyre, hvor det er nærhet mellom vanlige folk og de som sitter på toppen og styrer, og hvor en også har muligheten for å kaste de lederne som en ikke liker. Og det vet selvfølgelig Fremskrittspartiet også en del om.

Så gjelder det solidariske alternativ. Ja, vi ønsker altså i Senterpartiet å bygge videre på den nordiske velferdsmodell. Der ligger solidariteten. Vi ønsker å ha en blandingsøkonomi med private initiativ, med eiendomsrett og med marked, men at det må styres ut fra hensynet til fordeling, ut fra hensynet til arbeidsplasser og miljø.

Og så er det spørsmål: Hva så med dette i det internasjonale samfunn? Jo, vi vil bringe den nordiske velferdsmodellen inn som vår modell, som vårt bidrag, og ikke underkaste oss en union som er markedsliberalistisk, og dermed ta bort muligheten vi har for å heve våre egne mål og våre egne verdier.

Når det gjelder disse forskjellige organisasjonene, som Hillgaar nevnte, er jo det en del av en all-europeisk og også global struktur som vi er så opptatt av, fordi vi ser at alle land er avhengig av hverandre, og at vi selvfølgelig vil styrke det internasjonale samarbeidet.

Hillgaar (FrP): Så kom altså nei-folkene på banen nok engang med den nordiske modell som et alternativ til en organisasjon som Den europeiske union. Hva slags virkemidler i den solidariske politikken i forhold til

Nordvest-Russland og Baltikum har den nordiske modell? Den nordiske modellens virkemidler er veldig små, og de er stort sett interne. Hvilke virkemidler har altså den nordiske modell annet enn at den kan være et fjernt og uoppnåelig mål for land som ikke har muligheter til å skaffe seg den økonomi som den nordiske modell krever?

Den nordiske modell er etter min oppfatning ikke noe alternativ til Den europeiske union, og jeg skulle gjerne likt å vite hvordan Lahnstein kan få det til at den nordiske modell er et alternativ som virkemiddel.

Anne Enger Lahnstein (Sp): Ærede president! Jeg tror nok det blir vanskelig å få fram en enighet mellom Hillgaar og meg når det gjelder den nordiske velferdsmodell.

Vi er altså opptatt av å ta vare på det som har gjort Norge og de nordiske landene til gode samfunn å bo i for alle, selv om det selvfølgelig er uløste oppgaver og problemer. Og det med likeverdighet i levekår er noe av det som preger de nordiske samfunnene.

Så spør Hillgaar: Hva har den nordiske modell å tilføre samfunnet i Russland? Og jeg tror vi fort skal bli enige om at alle sammen er bekymret for situasjonen i Russland, i de tidligere kommunistiske statene. Og hva kommer den bekymringen først og fremst av? Jo, det er vel at det er et tomrom, det er altså et tomrom hvor storkapital på en måte tar seg til rette slik at du får utvikling av veldig dårlige levekår for folk flest. Du får en mafiaøkonomi, og du får en fortvilelse blant vanlige folk fordi de ikke ser vei ut av håpløsheten. I den sammenheng mener jeg faktisk at den nordiske modell og den tenkningen som ligger der, burde være et godt bidrag, ikke fordi at de skal gjøre som oss, men å ta over en markedsliberalistisk tenkning i den situasjonen kan gå ganske ille. Og så får man en situasjon hvor svært mange folk opplever håpløshet, og så spør man etter en sterk leder igjen.

Jeg må si at jeg tror at de europeiske landene i fellesskap er nødt til å gå inn og bidra. Vi vil ta vår del av det ansvaret, og det vet Hillgaar, som følger med i norsk politikk, veldig godt. Men at den markedsliberalistiske filosofi, som er nedfelt i Maastricht-avtalen, skal redde Øst-Europa, det tror jeg ikke. Jeg tror tvert imot at her skal vi være frimodige med å si at det finnes en tredje vei - det finnes en tredje vei hvor man kan sette menneskenes levekår og miljøet og samhandel i sentrum, og ikke bare det at pengene skal styre utviklingen.

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Jag tror att de som har hittat sanningen i den här frågan kan man inte övertyga, och sanningen är dessvärre olika beroende på vem man talar med, men jag tror ändå att det är viktigt att vi anger våra argument. Får jag först tala kort om nationell självbestämmanderätt. Det land som är med i en militär union har avstått från nationell självbestämmanderätt på ett av de allra viktigaste områdena. Ett Nato-land har godkänt att utländska trupper får vara på området, att

den egna militären ställs under internationellt kommando i ett givet läge. Det är att ha avstått från nationell självbestämmanderätt på det området mer än vad Maastrichtavtalet kan tvinga oss till så länge jag är i liv - och jag tänker leva länge! Det är bara ett exempel.

När det gäller vårt beroende av omvärlden i övrigt vet jag bara att varje gång Deutsche Bundesbank ändrade sin räntenivå tvingades också Finlands Bank att göra motsvarande justering, och mig veterligen har Finland ingen representant i ledningen för Deutsche Bundesbank. Det här är ett annat exempel på det beroende vi har av vår omvärld och då har jag tyckt, som företrädare för ett förhållandevis litet land, att det är bättre att sitta med i de här organen och bestämma än att låta andra avgöra för oss. Nu har marknadskrafterna tvingat Finland, Sverige och också andra länder med större valutor att justera valutornas värde. Det kan vi undvika. Det kan politikerna styra bättre om vi har en bättre samordning av valutorna i Europa. Därför tycker jag att frågan om nationell självbestämmanderätt har en mycket vidare dimension än att bara säga nej. Det kan vi ändå inte göra.

Sedan vill jag understryka att miljöpolitiken kan vi inte sköta utan en betydande överstatlighet, såvitt jag kan se.

Anne Enger Lahnstein (Sp): President! Innledningen her gikk på at noen hadde "hittat sanningen", og jeg tror jammen at samarbeidsministeren her også hadde "hittat sanningen". Jeg tror det, det virker sånn. Og når han trekker inne dette med NATO-landene og det at vi har avgitt suverenitet, eller er med i NATO, blander representanten her kortene. For vi er med i NATO ut fra en beslutning om at vi ønsker å være med i den alliansen. Vi har en selvstendig atom- og basepolitikk i Norge, og vi har en situasjon hvor beslutninger i NATO er basert på enstemmighet. Dette er altså en sak som vi har bred enighet om i Norge, og vi er fornøyd med at NATO med utgangspunkt i den nye situasjonen i Europa har gått inn for og dannet NACC - altså Det nordatlantiske samarbeidsråd - at man nå har gått inn for Partnerskap for fred, som er ordninger som kan trekke de tidligere Warszawapakt-landene inn i en all-europeiske struktur. Det er vi veldig godt fornøyd med, så det er ingen debatt om NATO i Norge for tiden.

Når det gjelder avhengigheten og det eksemplet som ble gitt på Bundesbank og rentepolitikken, er det klart at vi også er klar over at vi er avhengig av hverandre. Det som jeg fikk høre i går om at vi skulle isolere Norge, er jo rett og slett bare tøv. Men det er nå stor forskjell på det å si at her skal man opprette en sentralbank og en myntenhet i hele EU-området, og det å ha en egen sentralbank med en viss demokratisk innflytelse. Det overrasker meg at ikke dette er tema for debatten også i Finland, og jeg må jo tolke det utsagnet som kom her, som om dette er noe det er bred enighet om i Finland.

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Det är klart att det förs diskussioner om centralbankens ställning. Jag vill bara påminna om att de länder som tvingades devalvera sin valuta tvingades att devalvera valutan av de s.k. marknadskrafterna, av storkapitalet, för att använda Anne Enger Lahnsteins terminologi, inte av demokratiska beslut. Det är viktigt att komma ihåg när man talar sig varm för demokrati och självbestämmanderätt. Redan nu har vi politiker i mycket begränsad utsträckning möjlighet att ta ansvar för den ekonomiska politiken. Det är möjligt att den är större om vi har en starkare samordning av valutorna av riksbankerna. Jag tror inte heller att vi får en gemensam centralbank i Västeuropa under överskådlig framtid; det finns för många svårigheter och för många hinder. Men en bättre koordinering av centralbankernas verksamhet är vad som behövs. Där tror jag dock att det är bättre för ett litet land med en mindre valuta att kunna vara med och påverka än att låta andra fatta besluten för oss.

Anne Enger Lahnstein (Sp): President! Den virker litt defaitistisk, den replikken jeg nå fikk. Det virker som man ikke har tro på at det går an å gjøre noe annet enn å gi seg over til en valuta og en sentralbank, kutte ut den demokratiske kontrollen og la økonomene styre. Jeg er helt uenig i det. Jeg har et helt annet syn på hvordan et samfunn bør styres. Jeg tror at det fortsatt er mulig med et levende folkestyre, og da kan man ikke koble den økonomiske politikken fra det.

Når det gjelder spørsmålet om spekulasjon, tror jeg det er noe som vi alle er opptatt av. Og man kan jo spørre seg om spørsmålet om hvordan vi skal styre dette, løses ved at man fjerner styringsmekanismer og lager store enheter som storkapitalen kan boltre seg fritt i. Det er heller ikke sånn at Maastricht-avtalen gir grunnlag for å tro at man skal styre kapitalen, tvert imot er målsettingen der at kapitalen skal flyte fritt. Det skal være flertallsbeslutninger når det gjelder å fremme målet om friere flyt av kapital. Og hvis man skal gå inn på dette med en valuta og en sentralbank, vet jo alle at det blir vanskelig å kombinere, for da må vi ha en felles økonomisk politikk, og da tror jeg det vi har sett i EU nå, nemlig at man har ulike interesser når det gjelder fisk, kommer til å blekne i forhold til det som vil skje når man skal ha en valuta, en økonomisk politikk, for det skal tjene EUs mål, altså de målene som er nedfelt i Maastricht-avtalen.

Allan Larsson (s): Herr president! Bli det lättare för de nordiska länderna att hävda sysselsättning och välfärd, om vi är med i den Europeiska unionen, eller ger vi genom medlemskap upp den nordiska modellen? Det är den fråga som ställdes gång på gång i debatten i går och som nu återkommer i dag.

Låt mig gå rakt på sak: Jag anser att det kommer att bli allt svårare för ett land att stå utanför det politiska samarbetet i Europa. Utanförskap inn-

ebär inga omedelbara dramatiska förändringar. Men på längre sikt betyder det att investeringarna - de nya jobben - flyttar till andra delar av Europa.

Men låt mig gå lika rakt på sak när det gäller det politiska samarbetets innehåll: Det räcker inte med utvidgning och nya medlemmar. Det behövs också en helt ny ekonomisk politik i Europa för att bekämpa arbetslösheten och ta vara på alla de möjligheter som finns i de europeiska länderna.

Europa har nu 20 miljoner arbetslösa. 13-14 miljoner av dem är långtidsarbetslösa enligt vårt sätt att se det.

Vi måste ställa oss frågan: Är vi så fattiga att vi inte har råd att arbeta i Europa? Eller är vi så rika att vi har råd att avstå från 20 miljoner människors produktiva insats?

Nej, så är det naturligtvis inte.

Problemet ligger på ett annat plan. Det europeiska dilemmat är att vi under de gångna 30 åren har skapat en gemensam europeisk ekonomi, men att det alltså saknas en gemensam politik för att balansera de starka marknadskrafterna på denna världens största gemensamma marknad med 380 miljoner konsumenter.

Den politik som bedrivs är baserad, inte på den gemensamma ekonomins möjligheter, utan på varje lands begränsningar. Politiken bygger på två föreställningar. Den första är att våra ekonomier är så globaliserade att vi inte har något ekonomisk-politiskt handlingsutrymme. Den andra föreställningen är att varje land skall eftersträva en exportledd tillväxt och att man därför måste skära ner inhemsk efterfrågan.

Visst är det sant att varje land i Europa har en stor utrikeshandelsandel. Det gäller inte minst de nordiska länderna. Men bilden blir annorlunda om vi ser det i ett europeisk perspektiv - ja, helt annorlunda.

Vad som skett under dessa 30 år av allt närmare samarbete i Europa är att våra ekonomer blivit europeiserade, men inte globaliserade. Handeln inom Europa har ökat starkt, men den globala handeln utgör i dag en lika liten andel av vår samlade produktion som den gjorde för 30 år sedan. Den ligger envist kvar på 7% av BNP. Detta är en mycket viktig del av vår produktion, och den är utsatt för en hård internationell konkurrens. Där måste vi hävda Europas positioner.

Men det betyder samtidigt att inte mindre än 93% av alla investeringar och all konsumtion täcks med produktion i Europa. Så ser verkligheten ut. Det är uppenbart att den nuvarande ekonomiska politiken, med en sådan struktur på ekonomin, motverkar sitt eget syfte. Var och en inser att om varje land försöker exportera sina problem genom att skära ner inhemsk efterfrågan, då tvingas alla länder importera arbetslöshet. Det är den återvändsgränd som Europa har hamnat i.

Det behövs nya perspektiv och en ny politik för att ta Europa ur denna återvändsgränd. Tänk efter ett ögonblick vad som skulle kunna åstadkommas genom en samordnad ekonomisk politik inriktad på tillväxt, arbete och välfärd! Det är en sådan ny politik som vi socialdemokrater i Väst-europa vill få till stånd. Därför har vi arbetat fram handlingsprogrammet "Sätt Europa i arbete", en skrift som många återropade i gårdagens debatt.

Det är ett program som syftar till att kraftigt reducera arbetslösheten genom att skapa nya jobb och nya tillfällen till utbildning, omskolning och kompetensutveckling. Det är ett program för att få fram fler företagare och fler företag i Europa. Det är ett program för förändring och framsteg, men också för trygghet i förändringen,

Herr president! Vi har redan en gemensam ekonomi i Europa. Vi behöver en gemensam politik för att hävda sysselsättning och välfärd.

Låt oss visa styrkan i det nordiska samarbetet - och den nordiska modellen - genom att engagera oss, över nationsgränser och partigränser, för en ny europeisk politik för arbete och välfärd.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Allan Larsson refererte til dei millionane arbeidslause, og spesielt problemet med dei langtidsledige. Eg har eit spørsmål på bakgrunn av det som viser seg å vere nokså problematisk, nemleg at den økonomiske veksten som framleis blir anbefalt som løysing på problema, ikkje gir den same effekten når det gjeld sysselsetting, som den gjorde tidlegare. Dette er ganske ottefullt, synest eg iallfall, med tanke på det som no blir anbefalt frå finansministrane innan EU, som og har fått tilslutning frå finansministrane i Norden.

Når det blir sagt i desse konkretiseringane at veksten som skal kome, skal vere naturleg - altså som fylgje av marknadskreftene - og at veksten ikkje bør kome innanfor offentleg sektor, som tradisjonelt i Norden og frå sosialdemokratisk side har vore brukt som verkemiddel både for å dekke behov og i sysselsettingssamanheng, vil eg spørje om Allan Larssons reaksjon på dette. Dersom det er slik at vi ikkje lenger skal kunne bruke dei tradisjonelle sosialdemokratiske verkemidla, som vi har vore vande med har verka, kva då når sysselsettingseffekten av den såkalla naturlege veksten, som det heiter innan EU, i privat sektor viser seg ikkje å gi nødvendig mengd arbeidsplassar? Kva er då svaret for å få alle dei millionane i arbeid som vi veit ventar på det?

Når det gjeld kvitboka, veit vi og at dei forslaga som kom frå sosialdemokratisk hald innanfor EU som gjekk på perspektivet deling av arbeid, er tatt ut. Det blir ikkje sett på som ein nyttig strategi.

Mitt konkrete spørsmål er: Kor skal dei nye jobbane kome? Korleis skal vi legge til rette for dette når det ikkje er lov med den typen politisk styring som vi veit kan ha ein viss positiv effekt?

Allan Larsson (s): Herr president! Ekonomisk tillväxt är ett nödvändigt villkor för att man skall kunna bekämpa arbetslösheten men inte tillräckligt - det behövs mer än så. Under de gångna åren har det i Europa inte förekommit någon tillväxt, och därför har arbetslösheten stigit. Tillväxten måste komma upp till en hög nivå och uthålligt vara hög för att vi skall kunna bekämpa arbetslösheten.

Vitbokens beräkningar visar att det behövs en tillväxt på 4% uthålligt under fem år för att få ned arbetslösheten till hälften före slutet av 90-talet.

Det är naturligtvis en mycket svår uppgift att åstadkomma det. Därför har vi i det europeiska program som vi har kallat "Sätt Europa i arbete" följt en annan strategi: en investeringsledd tillväxt som bygger både på att vi skall få fram nya arbetsplatser i näringslivet och på en kraftig satsning på utbildning, omskolning och kompetensutveckling. Båda sakerna behövs: utbildningsprogrammet för att omedelbart få effekt på arbetslösheten, och långsiktigt för att bygga under den tillväxt som är nödvändig.

Låt mig ta ett annat exempel! USA befinner sig nu i en fas där tillväxt genererar nya arbetstillfällen och där man genom en uthållig tillväxtinriktad penningpolitik har fått de effekterna. Man är nu på väg att lägga om arbetsmarknadspolitiken i den riktning som vi arbetar för. Tillväxt behövs, men enbart tillväxt hjälper inte.

Här ställdes frågan, om vi kan använda oss av de medel som vi traditionellt har använt. Ja, självfallet. Men vår politik har inte varit uppbyggd på sysselsättningsökning enbart i den offentliga sektorn. Norden har under de senaste åren förlorat ungefär en miljon arbetstillfällen i ekonomin. De måste återskapas för att den offentliga sektorn skall ha en chans att klara sina uppgifter och för att vi skall ha sunda offentliga finanser.

Det finns goda förutsättningar att driva en klok politik för nya arbetstillfällen. Det behövs i Europa.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Som Allan Larssons socialdemokratiska kameratar som er mot EU-medlemskap både i Sverige og i Noreg, og kanskje nokre i Finland og for det eg veit, har påvist, er det eit ganske stort gap mellom det som Allan Larsson no seier "sjølvklart" skal kunne brukast som verkemiddel, og det som konkret er nedfelt både i Maastricht-avtalen og finansministrane si konkretisering av den økonomiske politikken som skal førast innan EU.

Så blir det no referert til USA og den økonomiske veksten vi der ser, og sysselsettingveksten, som vi og har sett av statistikken. Men kva vil dette seie? Jo, det vil seie at millionvis av arbeidstakarar som får jobb, får usikker jobb, dei får jobb til ei minimumslønn som det er heilt umogleg å leve av, det er ein stor, aukande fattigdomsklasse i USA - med dei enorme problema det inneber. Denne typen samfunn vil vi ikkje ha i det nordlege Europa, og forhåpentlegvis mindre av enn det er i dei landa innan EU som har desse klassemotsetningane. Nettopp den type lønnsforskjellar, den typen jobber - atypisk arbeid, som det blir kalla - på usikre kontraktar der- som det i det heile er nokre kontraktar, ut og inn av arbeidsmarknaden til ei lønn som ikkje er til å leve av, nærmare til å døy av, det er det som blir anbefalt av finansministrane innan EU, og som til og med den socialdemokratiske finansministeren som vi har i Norge, har anbefalt at vi skal gå inn på i EU.

Er dette svaret ut frå ein sosialdemokratisk måte å tenkje på? Er det noko igjen av dei sosialdemokratiske verdiane når ein kan anbefale den typen økonomisk politikk og referere til USA som eit mønster?

Allan Larsson (s): Det var ett mycket intressant inlägg. För två år sedan sade det amerikanska folket i val: "Vi vill inte fortsätta på den väg som högern har anvisat för USA med stor otrygghet och stor arbetslöshet och brister i hälsovård, arbetsmarknadspolitik och utbildning. Vi vill ha en ny politik, en politik som är byggd på arbetslinjen och satsar på generell välfärdspolitik."

För närvarande är det mer intressant att diskutera med dem som har makten i USA än med många av de regeringar som har makten i Europa. Det är hoppfullt, eftersom den politik som förs i USA ofta sätter agendan för diskussionen i Europa, precis som det var i början av 80-talet när Reagan och Thatcher angav tonen i Västeuropa. Nu har det amerikanska folket sagt nej till den politiken och begärt en ny, som håller på att utvecklas av president Clinton och inte minst av arbetsministern. Vi socialdemokrater i Västeuropa har mycket gemensamt med dem. Jag träffade nyligen i Washington företrädare för Vita huset, finansdepartementet och arbetsmarknadsdepartementet, och det kändes som att träffa nära ideologiska vänner.

Följ med vad som händer i USA! Kristisera gärna Reaganpolitiken men inte Clintonpolitiken, för den är någonting nytt och positivt, som vi har anledning att ta till oss.

USA visar nu vad man kan åstadkomma med en uthållig tillväxtinriktad penningpolitik, som vi inte har i Europa. Den har lett till en återhämtning i ekonomin och en tillväxt som kommit över den tröskel där det börjar skapas arbetstillfällen. Den nya administrationen är helt inriktad på att det skall vara nya jobb med goda löner, inte en sådan låglöneutveckling som man haft tidigare. Låt oss ta till oss detta! Det är någonting mycket positivt.

Eeva Turunen (Kok.): Herr president! Jag skall inte tala om EU utan om Barentsområdet. Barentsområdet är ett av världens resursrikaste områden med enorma mängder av olja, gas, mineraler och skog inom sina gränser. I området finns en väldig samarbetspotential, som ytterligare betonas av olikheterna i de berörda ländernas ekonomiska och tekniska utgångspunkter. Miljöproblemen är samtidigt överhängande och kräver snabba, gemensamma åtgärder.

Norrmännen såg redan tidigt möjligheterna, men också utmaningarna i området. Våren 1992 tog Norges utrikesminister Thorvald Stoltenberg initiativet till en utvidgning och förstärkning av samarbetet uppe i norr. Barents euroarktiska samarbete var ett faktum. Förutom de traditionella nordiska samarbetsområdena omfattar samarbetet länen Murmansk och Arkangelsk.

Det viktigaste samarbetsorganet är Barents ministerråd där ländernas utrikesministrar, vid behov kompletterade av andra ministrar, möts. Sakerna förbereds av en tjänstemannagrupp, med observatörer bl.a. från Europeiska unionen. Det är värt att notera att det europeiska intresset i saken varit starkt från första början, vilket också varit avsikten och under-

stryks av samarbetets namn, dvs. Barents euroarktiska samarbete. Detta innebär för sin del ytterligare utvidgade samarbetsperspektiv.

Norrmännens initiativ är förträffligt, men behöver en kraftfullare uppbackning från både Finland och Sverige. De tre nordiska länderna tillsammans bör utgöra själva grunden för och stadgan i samarbetet.

De nödvändiga samarbetsstrukturerna för samarbetets framdrivande söker fortfarande sina slutliga former, och det sker t.o.m. en del parallellarbete. Jag tror att det framgångsrika samarbete som redan idkas mellan de nordiska länderna i form av Nordkalottsamarbetet också i fortsättningen bör utnyttjas fullt ut. Det är skäl att påminna om att Nordkalottkommittén har breda erfarenheter av samarbete med Ryssland. Nordkalottkommitténs egen uppfattning är att man måste finna en fungerande arbetsfördelning mellan Barentsrådet och kalottsamarbetet, för att sålunda fortsätta och utveckla de nordiska samarbetstraditionerna på kalottområdet med avseende på både nordvästra Ryssland, Europeiska unionen och andra internationella kontakter.

Framför allt behövs ökad koordinering på alla plan. För detta ändamål är en helhetsplan nödvändig, vilken eventuellt kunde vara en uppgift för Nordiska ministerrådet.

Herr president! Jag efterlyser en aktivare samnordisk insats i Barents-samarbetet och en helhetsplan för samarbetets vidareutveckling. Låt mig ännu säga att jag kommer att följa frågans vidareutveckling med största intresse och vid behov ta nya initiativ i saken.

Hans Nyhage (m): Herr president! Betydelsen, vikten och värdet av den Europeiska unionen som ett samarbetsorgan för fred, frihet och samförstånd mellan Europas länder och folk kan inte nog understrykas. Det är därför oerhört positivt och glädjande att Finland och Sverige nu nått fram till en avtalsuppgörelse med EU och att Norge uppenbarligen befinner sig näst därtill - även om det för tillfället gått litet grus i maskineriet. Förutsättningar skapas därmed för oss här i Norden att aktivt kunna delta i och direkt påverka besluten rörande inte enbart de övergripande samförståndsfrågorna utan också ett stort antal andra frågor av till exempel ekonomisk och administrativ karaktär. Vi är nu verkligen inne i ett mycket viktigt skede av våra länders historia. Det är givetvis angeläget att vi tar till vara de möjligheter som tydligt står oss till buds.

Men i detta viktiga skeende för oss här i Norden gäller det också att med kraft framhålla och betona de nordiska ländernas sammanhållning och tradition för samarbete på områden som är av direkt betydelse för de enskilda människorna. Vi har Nordiska rådet som ett ytterst viktigt forum för att träffas och diskutera ämnesområden, riktlinjer och målsättningar i avsikt att förverkliga bästa möjliga levnadsbetingelser för invånarna i våra länder. Vi har hittills kunnat föra debatterna och fatta besluten vid våra utskottssammanträden och sessioner, vilket självfallet varit av stort värde. Det är därför det kan finnas anledning att känna en viss oro över signalerna att kontakterna mellan de nordiska länderna i framtiden i ökad om-

fattning kan komma att ske genom informella kontakter på regeringsnivå. Även om man inte skall överdramatisera kan detta leda till ett begränsat inflytande och minskade insikter för parlamentarikerna. Öppenheten och den viktiga dialogen mellan regering och parlament kan komma att försvagas, vilket skulle vara allvarligt.

Herr president! Juridiska utskottet har nogsamt betonat att vi ställer oss bakom stora satsningar från Nordiska rådets sida på kulturområdet. Till fullo delar jag den uppfattningen om betydelsen av aktiva insatser på detta område. Men samtidigt vill jag markera att vi i vårt utskott inte kan acceptera att kultursatsningarna skall ske på vårt och andra utskotts bekostnad. Vi har förvisso uppgifter inom vårt verksamhetsområde vilka är nog så viktiga och betydelsefulla som åtskilliga av de aktiviteter på vilka det sätts betydande medel inom kulturområdet. Genomförandet av aktiviteter på detta område skall alltså ske i takt med de ekonomiska betingelserna utan att detta medför långtgående begränsningar av vårt och andra utskotts ekonomiska villkor.

Inte minst i det europeiska perspektivet är det viktigt att det nordiska samarbetet sker i mycket bred omfattning. Från juridiska utskottets sida vill jag särskilt nämna betydelsen av den nordiska rättstraditionen och det nordiska synsättet på lagstiftningsområdet samt inställningen till jämställdhets- och konsumentfrågorna. Och nog måste det väl vara ett minimikrav att det vid fastställandet av ett handlingsprogram också anvisas medel så att programmet kan förverkligas.

I dag föreligger ministerrådets utkast till ett handlingsprogram för jämställdhetsfrågor. I utkastet redovisas föga konkreta förslag, vilket måste tolkas så, att ministerrådet inte vill binda upp sig av hänsyn till de ekonomiska förutsättningarna. Det nya programmet förväntas bli antaget i samband med Kvinno-Forum i Åbo kommande sommar, där tiotusentals kvinnor kommer att möta upp. Det är naturligtvis angeläget att jämställdhetsprogrammet då har ett konkret innehåll och att ekonomiska förutsättningar redovisas.

Herr president! Vi skall senare i dag behandla juridiska utskottets ärenden. Det är inte min avsikt att nu föregå de debatter som då skall föras. Låt mig bara här understryka den betydelse utskottet fäster vid att kraftfulla insatser snarast kommer till stånd för att bekämpa och söka komma till rätta med såväl drogmissbruket som den skändliga barnpornografien. Min uttryckliga förhoppning är att Nordiska rådet skall manifesteras en total enighet bakom kraven att dessa samhällssvulster skall angripas med alla till buds stående medel.

Anneliese Dørum (A): President! Sverige, Finland og Norge har nå forhandlet om hva vi skal få lov til å bestemme selv, og hva EU skal bestemme over i landene våre ved et eventuelt EU-medlemskap. Forhandlingene tar sikte på å begrense skadevirkningene av et medlemskap, hindre at vi følger EU-reglene. Det blir betraktet som en stor seier at vi skal få igjen litt av den kontingenten vi skal betale til EU. For Norges vedkommende vil

vårt netto bidrag bli om lag 4 milliarder kr pr. år. Men det aller viktigste forhandles det ikke om. Det er retten til å føre en selvstendig økonomisk politikk, en selvstendig politikk for full sysselsetting.

Medlemskapet innebærer ikke bare felles valuta og at pengepolitikken skal ivaretas av en uavhengig sentralbank, men også at hovedlinjene for den økonomiske politikken skal fastlegges av EU.

Finansministrene i EU har nylig som en oppfølging av Maastricht-avtalen vedtatt forpliktende retningslinjer for den økonomiske politikken. Her forplikter landene seg til at det overordnede målet for politikken er å få prisstigningen ned til 2-3% i alle landene, som et skritt på veien ned mot null. All politikk og alle tiltak, står det, må være underordnet dette målet. Derfor vil det også ta noen tid før man kan få gjort noe med ledigheten. Sitat: "The recovery process may well be modest and hesitant." Det vil være en permanent konflikt mellom en politikk for å holde prisstigningen ned mot null og ønsket om lav arbeidsledighet. Skal man holde prisstigningen under 2%, kreves det varig høy ledighet. Arbeidsfolk blir så mye snillere når det er lite jobber å få - da godtar de lav lønn, og kanskje jobber de overtid uten betaling!

For Arbeiderpartiet i Norge er "full sysselsetting" det overordnede målet i den økonomiske politikken. I vårt program står det videre at det haster med å få gjort noe med arbeidsledigheten. Vi kan ikke vente med det.

EU-ministrene vil ha økonomisk vekst, men veksten må ikke være "kunstig skapt", dvs. komme fra sterkere innsats fra det offentlige område. Nei, veksten må utelukkende skapes av markedskreftene og dynamikken i det indre marked, heter det. Det har til nå aldri vært sosialdemokratisk politikk å overlate kampen mot ledighet til markedskreftene, og vi har sett det som viktig med en sterk offentlig sektor som grunnlaget for velferdssamfunnet.

Skattetrykket må ned, heter det i retningslinjene - mens sosialdemokratene understreker behovet for et høyt skattenivå. Blir Norge med i Europaunionen, må skatter og avgifter tilpasses EUs nivå. Det vil bety store inntektstap for det offentlige, som igjen vil gå ut over velferden. Nettotapet for vårt statsbudsjett ved et EU-medlemskap vil være mellom 10 og 15 milliarder kr.

EU-dokumentet sier videre at kapitalens profitt må økes, og derfor må reallønningene gå ned, særlig for de lavest lønte! Kan vi gå med på det? Vi må altså med andre ord få større lønnsforskjeller. Dette er stikk i strid med sosialdemokratisk politikk, som er å arbeide for mindre lønnsforskjeller og en solidarisk lønnspolitikk som bedrer de lavtløntes situasjon. Men dette må vi godta ved et EU-medlemskap.

Det tas også til orde for å desentralisere lønnsforhandlinger, helst på bedriftsnivå. Dette er jo målet til de mest konservative kreftene i samfunnet som ønsker å svekke fagbevegelsen.

Arbeidsledigheten skal være betydelig redusert innen århundreskiftet, heter det. Men det er nødvendig med en ledighet på et høyt nivå for å få til lav inflasjon. Ved et EU-medlemskap blir vi forpliktet til å føre den samme politikken. EUs politikk bryter med sosialdemokratisk politikk på en rekke

sentrale områder, og det paradoksale er at dette har vi allerede sluttet oss til, dette skal det ikke forhandles om, og dette kan vi altså vanskelig få omgjort.

Steenholdt (At): Hr. præsident! Jeg har haft lejlighed til at læse ministerrådets forslag om en nordisk miljøstrategi for perioden 1994-96. Det er et godt forslag, når man ved, at verden efterhånden trues af en miljøforurening uden sidestykke i historien.

Vi, som lever af de levende ressourcer i de arktiske områder, ser med stadig større bekymring på industrilandenes forurening af luft, land og hav. Vi ser ligeledes med bekymring på, hvorledes man i store dele af de nordiske lande overskrider den kritiske grænse for, hvor meget jorden og vandet kan belastes. Vi ved jo, at denne forurening i den sidste ende ødelægger vort eksistensgrundlag, nemlig fangst og fiskeri!

Det er imidlertid ikke nok blot at høre, at også ministerrådet kan konstatere, at man har noteret en vis stigning i mængden af persistente organiske stoffer i de arktiske områder gennem de seneste år, og vi må derfor stille spørgsmålet: Hvad agter man fra ministerrådets side at gøre ved dette? Vi påregner ligeledes, at miljøministerrådets beslutninger af den 3. marts 1993 bliver fulgt op, især beslutningen vedrørende miljøfarligt affald. Vi håber sandelig, at de nordiske lande også vil tage hensyn til Grønland, når de etablerer et fællesnordisk indsamlings- og genindvindingssystem for brugte batterier samt at man undersøger mulighederne for fælles indsamlingssystemer for CFC og haloner. Da vi er meget bekymrede for vores arktiske omgivelser, hilser vi udviklingen af sådanne nordiske, ansvarlige produktordninger for emballage meget velkommen.

Jeg har fra talerstole i flere nordiske lande opfordret de nordiske landes regeringer til en samlet indsats imod den engelske udledning af kolossale mængder radioaktive stoffer fra Dounreay og Sellafield. Men jeg har den opfatelse, at ministerrådet ikke har gjort noget ved dette, og jeg ser, at rådet i sin miljøstrategi henviser til den nye ændring af Londonkonventionen og håber, at den vil omfatte et totalforbud mod dumpning af radioaktivt affald samt en henvisning til konventionen om beskyttelse af det nordøstlige Atlanterhav - vel vidende, at der netop i disse år sker en drastisk stigning i mængden af det radioaktive affald.

Jeg er vidende om, at foreløbig ønsker to medlemmer af Pariskonventionen at indkalde til et ekstraordinært møde for at diskutere det ovennævnte, alvorlige emne. Men ifølge konventionen skal der stå tre medlemmer bag en sådan indkaldelse, og derfor vil jeg spørge den danske regering, om den vil være med til at realisere dette ekstraordinære møde. Det er nemlig en del af det danske rige - Grønland og Færøerne - det drejer sig om.

Vort parti er et liberalt parti, der betegnes som Europavenligt, og vi har den bekymring, at Grønland vil blive mere og mere isoleret i Nordatlanten, mens de europæiske lande samles mere og mere inden for EU. Med al respekt for folkeafstemningerne om, hvorvidt Grønland skal være medlem el-

ler ej, synes jeg, at Danmark i sin egenskab af et godt brohovede til EU nu skal gøre noget mere for Grønlands medlemskab, ligesom man har gjort det for de andre nordiske lande. Atassut har længe advaret imod udmeldelsen af det europæiske fællesskab, og vi vil fortsat arbejde for, at også Grønland kommer med.

Grønland har fulgt den igangværende diskussion om samernes medlemskab af Nordisk Råd. Jeg har den opfattelse, at samerne ikke kan få deres ønske opfyldt, hverken i dag eller i morgen, men at ønsket tages alvorligt i Nordisk Råd. Jeg er overbevist om, at når man først har fået denne observatørstatus, ender det til sidst med medlemskab. Det er en glædelig og lærerig overgangsperiode, der nu skal starte; timeglasset er vendt, og de tre nordiske lande, der også beboes af samer, må i gang med at udforme en acceptabel løsningsmodel for samernes repræsentation i Nordisk Råd.

Det er interessant, at fire nordiske tv-selskaber har meddelt, at de vil danne et fællesnordisk selskab, som skal transmittere TV via satellit. Imidlertid er det ikke klart, om initiativet også omfatter Vestnorden, og jeg vil derfor opfordre kulturministrene til at arbejde for, at dette gode initiativ bliver kraftigt støttet, og at det kommer til at betyde, at man også i Vestnorden vil få glæde af de øvrige nordiske landes TV.

Sluttelig vil jeg sige, at når man føler, at man har fået en god behandling af sin vært, får man lyst til at gøre noget til gengæld.

Hr. præsident! Desværre har vi i Grønland ikke mulighed for at arrangere et sessionsmøde for Nordisk Råd, men derimod håber vi på, at der vil blive lejlighed til at afholde et midtvejsmøde i Grønland i forbindelse med indvielsen af Kunst- og Kulturcentret i Nuuk. Kære nordiske venner - i fællesnordisk ånd og samarbejde kunne denne gode tanke vel realiseres?

Ilkka Suominen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Hillgaar (FrP): President! Debatten så langt har til fulle vist at Nordisk Råds oppmerksomhet er rettet mot Europa og Den europeiske union. Det er et bevis på at alle innser at det er innenfor den europeiske ramme og innenfor EUs organer at Europas skjebne og dermed vår nordiske og norske skjebne avgjøres. Det er innenfor de europeiske organer og gjennom det arbeid vi utøver ved å bruke EU som arbeidsredskap, at vi som folkevalgte fra de nordiske land kan tjene våre folk best.

De norske nei-røster som har gitt debatten her temperatur, har igjen vist at de ikke besitter noe som helst realistisk alternativ til EU som redskap for å sikre europeisk fred og de nordiske folks trygghet. I realiteten dreier den velkjente motstand seg om en tradisjonell kamp for å opprettholde økonomiske privilegier i spesielle næringer på bekostning av solidaritet med de brede lag av folket. Og så satser man på at EU allikevel vil gi Norden beskyttelse og økonomiske markedsfordeler nærmest på samme måte og til like lav kostnad som det var å forsvare nord-vest Europa under den kalde krigen, da USA betalte det meste. Et Norden som har oppnådd topp-

lassering i verdens økonomiske 1. divisjon, kan ikke lenger overlata til andre å betale regninger for forsvar og be andre om å stå ansvarlig for fred, nasjonal sikkerhet og økonomisk trygghet. Det blir ikke lenger akseptert. Det vi i Norge kaller Ole Brumm-politikk med sitt usolidariske ja-takk til alle goder, kan ikke fortsette. Vi må også her i Norden stå oppreist på egne bein. EU-motstanden er først og fremst en protest mot Ole Brumm-politikken opphør. Det er en motstand mot internasjonal solidaritet og en kamp mot overnasjonal kontroll med ressursløsning. Selv om motstanden er godt pakket inn i solidariske fraser og billig prat uten reelt innhold, så er nei-flokken grunnleggende usolidarisk.

Det forbauser meg litt, særlig etter at debatten her har vist at det er EU som setter vilkårene for samarbeid og utvikling i vår verdensdel, at nei-gruppene så lite innser viktigheten av å styre EUs framtid, av å utvikle EU, slik at Nordens langsiktige sikkerhetspolitiske interesser ivaretas. For det er kun gjennom deltakelse og innflytelse at EUs politiske beslutninger kan tilpasses de spesielle behov som det nordiske området har.

Norden som gruppe innen EU kan og må sikre interessene til de små nordiske land og områder som av spesielle grunner ikke kan bli fulle medlemmer, men som like fullt er avhengige av EUs politikk og beslutninger. Norden som gruppe innen EU, sammen med Forbundsrepublikken Tyskland, er den sterke blokk som kan sikre at de baltiske lands interesser blir ivaretatt i den videre utvikling av EUs handels- og sikkerhetspolitikk. Beviset for dette foreligger allerede gjennom EUs beslutning om å tilpasse seg de nordiske lands handelsavtaler med de baltiske folk. Norden som gruppe i EU vil kunne gi balterne en røst innen fellesskapet, gi balterne håp og trygghet og dermed bidra til lavere spenning i østersjøområdet.

Norden som gruppe i EU kan sikre at EUs militærsamarbeid i Vestunionen ikke utvikler seg slik at EU oppfattes som en militær trussel overfor den russiske føderasjon.

Norden som gruppe, med den innsikt og med de kontakter vi har i forhold til Øst-Europa og den russiske føderasjon, kan sikre at forbigående tilbakeslag i demokratiserings- og utviklingsprosessen i øst ikke fører til at EU svikter sin oppgave som jordmor for de østlige demokratiene.

Norden som gruppe i EU kan være en pådriver for å avskaffe handelshindre og dermed fremme den økonomiske utvikling i våre nærområder.

Og til slutt: Norden som gruppe i EU kan sikre at Europa ikke lar senke et gyldent teppe mellom fattige i øst og rike i vest.

Alene i Norden, alene utenfor EU, kan vi ikke fremstå som en troverdig partner for balterne i deres søken etter trygghet, og slett ikke overfor de hardt prøvede folk i den russiske føderasjon. Oppgavene er rett og slett for store. Oppgavene kan bare løses i en europeisk sammenheng. Norden alene kan ikke håndtere miljøproblemene, ikke tilby markeder som gir økonomisk utvikling, ikke tilby sikkerhetspolitisk trygghet til våre østlige nabofolk.

Norden innenfor EU gir trygghet for de nordiske folk, men også trygghet for at våre naboer ikke blir skilt fra Europa, og dermed trygghet for at truslene mot fred og velferd i Norden kan håndteres og reduseres. For det

er bare gjennom aktiv nordisk innflytelse at EUs utenriks- og sikkerhetspolitikk kan gis det innhold som vi ønsker, ellers vil usikkerheten fortsette å rå grunnen alene. Oppgaven med å utvikle et nytt samarbeid mellom Norden og våre nære naboer må da også være en meget skikkelig og god oppgave for det nordiske samarbeid.

Riihijärvi (SR): Herra presidentti! Haluan kysyä, kuinka Euroopan yhteisössä voidaan ratkaista kysymyksiä, kun emme kansallisvaltioinakaan ole voineet niitä ratkaista. Pohjoismaiden talousongelmat johtuvat suurelta osalta juuri siitä, että kaikki huomio on kiinnittynyt Euroopan Unioniin liittymiseen.

Täällä on paljon Euroopan Unionin innokkaita kannattajia. Haluan kuitenkin muistuttaa, että Euroopan Unioni tulee menemään kuitenkin vielä paljon pidemmälle. Se tulee merkitsemään mm. rahaliittoa, toisin sanoen Pohjoismaat menettävät omat valuuttansa, siirtyään ECUun. Se merkitsee myös täydellisesti itsenäisyyden menettämistä. Enää ei voida järjestää kansallisia talouksia omintakeisesti, jos liitytään EU:hun. Se turvallisuus, jota Euroopan Unioni joidenkin mielestä antaa, on täysin valheellista. Vain luja Pohjola voi olla Euroopan rauhan takeena - myös Baltian maiden takeena rauhasta ja turvallisuudesta - ja samalla rauhoittaa myös Venäjän monia epäluuloja.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Herr president! Jag vill fråga, hur man i den Europeiska unionen skall lyckas lösa frågor, när vi som nationalstater inte klarar av det. De nordiska ländernas ekonomiska problem beror till stor del just på, att all uppmärksamhet är inriktad på medlemskap i den Europeiska unionen.

Här finns flera ivriga anhängare av den Europeiska unionen. Jag vill dock erinra om att den Europeiska unionen kommer att utvecklas långt vidare. Detta kommer bl.a. att innebära en penningunion, med andra ord kommer de nordiska länderna att förlora sina egna valutor när övergången till ECU sker. Detta innebär också förlust av en fullständig självständighet. Vi kan inte längre sköta våra ekonomier på egna villkor om vi blir medlemmar av EU. Den säkerhet som den Europeiska unionen erbjuder enligt många, är fullständigt falsk. Bara ett starkt Norden kan vara en garanti för säkerheten i Europa - också gällande de baltiska ländernas fred och säkerhet - och samtidigt lugna misstron i Ryssland.

Presidenten: Näyttää siltä, että edustaja Riihijärven suomen kieli yllätti pohjoismaiset ystävämme.

Presidentens anförande i svensk översättning: Det ser ut som om riksdagsman Heikki Riihijärvis användning av det finska språket skulle ha överraskat våra nordiska vänner.

Hillgaar (FrP): President! Jeg takker for spørsmålet. Dette er antagelig et bevis på hvordan det blir når nasjonenes Europa møtes og man ikke kan kommunisere. Heldigvis var jeg i den lykkelige situasjon at Senterpartiets parlamentariske leder kunne gå ned til meg og fortelle meg essensen av hva det ble spurt om, ettersom jeg ikke kunne forstå hva den finske representanten kom med av innsigelser.

Så vidt jeg forstod, var det en påpekning av at Fremskrittspartiet var å anse som relativt usolidarisk. Derom strides de lærde! Det kan jo tenkes at nettopp en del av ressursbruken i det nordiske området i dag innenfor den såkalte velferdsmodellen ikke er særlig solidarisk i en internasjonal sammenheng, men det får nå være så sin sak. Det som er mitt poeng, er at nettopp det overforbruk som vi ser innenfor bestemte næringer, det sugerøret som enkelte næringer innenfor det nordiske området har hatt ned i statskassen, det må opphøre uansett.

Er det ikke en god ide at vi alle sammen utnytter det redskapet som EU er til nettopp å arbeide solidarisk i forhold til våre nærområdet? EU er ikke så solidarisk at det er noe å skrive hjem om, men du verden hvor mye mer solidarisk EU er enn en del av det vi opplever innenfor det nordiske området i dag.

Eirin Faldet (A): President! Kampen mot arbeidsløsheten er den viktigste oppgaven for alle de nordiske landene i tiden som kommer. Det er derfor viktig at Norden i fellesskap finner løsning på dette felles problem der det er naturlig å gjøre det. Selv om sysselsettingsspørsmålet er av nasjonal karakter, er dette et grenseløst fenomen. Vi kan ikke bekjempe dette ondet uten et nært og effektivt samarbeid.

Det er derfor meget positivt å registrere at Ministerrådet bl.a. ønsker på legge til rette for ungdommens inntreden på arbeidsmarkedet gjennom en styrking av tiltakene overfor denne gruppen. I denne sammenheng er også Nordisk Råds utdanningsprogrammer viktig, kombinert med en økt prioritering av det økonomiske samarbeidet med hovedvekt på økt sysselsetting innenfor rammen av en bærekraftig vekst.

Den sosialdemokratiske gruppens strategi for økt sysselsetting vil være et viktig bidrag i den videre konkretisering og oppfølging av sysselsettingsspørsmålene. Denne planen legger opp til en målsetting om å halvere arbeidsløsheten i Norden innen år 2000 som et skritt på veien mot full sysselsetting. Samtidig vil denne planen også bidra til en aktiv miljøpolitikk som må ses i sammenheng med det miljøarbeid som også er en viktig del av Nordisk Råds satsningsområder.

For å imøtekomme de nye behovene som de nordiske land står overfor, må samarbeidet i stigende grad innrettes på å ivareta felles interesser i forhold til det europeiske samarbeidet.

Med EØS-avtalen er alle de nordiske landene deltakere i et bredt og forpliktende europeisk samarbeid. Dette vil innebære en vesentlig utvidelse av det nordiske samarbeidet. Avtalen skaper et nordisk hjemmemar-

ked og er på denne måten det viktigste bidraget til økt nordisk samarbeid siden EFTA-samarbeidet ble innledet i 1960.

Dersom Finland, Sverige og Norge blir medlemmer av EU i løpet av 1994, vil det nordiske samarbeidet få en enda sterkere forankring innenfor en bredere europeisk ramme.

Det er en klar styrke for de nordiske landene at mange tradisjonelle samarbeidsområder vil få en bredere europeisk forankring gjennom EØS- og EU-samarbeidet. Samtidig skapes det nye muligheter til å fordype og utvikle det nordiske samarbeidet innenfor en europeisk ramme.

Det er viktig å understreke at Norden ikke er et alternativ til Europa - Nordisk samarbeid er en naturlig del av det europeiske samarbeidet. Det er i dag to viktige hovedutfordringer for det nordiske samarbeidet - å bygge ut samarbeidet om EØS og EU, og å styrke samarbeidet om saker av særlig nordisk interesse, som for eksempel kultur-, miljø- og infrastrukturspørsmål.

De nordiske landene deltar også i utviklingen av samarbeidet innenfor Østersjøområdet. Samarbeidet omfatter bl.a. miljø, transport, kultur og utdanning. I 1992 ble Østersjørådet - bestående av utenriksministrene fra Danmark, Finland, Norge, Sverige, Tyskland, Polen, Estland, Latvia, Litauen og Russland - opprettet. Dette rådet skal være et mellomstatlig forum for overordnet koordinering og politisk stimulering av samarbeidet i Østersjøregionen.

Også de tre baltiske statene vil være viktige samarbeidspartnere i årene fremover. Det finner også sted et utstrakt samarbeid med regjeringene i de andre nordiske landene i spørsmål av betydning for den samiske befolkningen. Man legger her vekt på å følge opp dette samarbeidet, og her vil også de samiske parlamentene spille en viktig rolle.

Alle de nordiske land vil ha viktige interesser å ivareta i europeisk sammenheng. Det viktigste elementet her er EØS-avtalen. Denne kommer til å ha en sentral rolle i de nærmeste årene uansett om flertallet av de nordiske landene kommer til å delta i EØS som EU-medlemmer, eller om noen kommer til å gjøre det som EFTA-medlemmer.

Det er viktig at kultur, utdanning og forskning har en sentral rolle i det fortsatte nordiske samarbeidet. Dette vil bygge på det fellesskap som finnes mellom landene når det gjelder språk, historie, samfunnssyn og institusjoner. Jeg har derfor også merket meg at Ministerrådet har lagt stor vekt på å fortsette å prioritere disse områdene som er utpekt som naturlige samarbeidsfelter.

Helt til slutt et hjertesukk: Jeg skulle ønske at det i nordisk samarbeidsånd ikke ble fronter mellom ja-siden og nei-siden ved at en skulle ha mistenkeliggjort hverandre. Jeg har den tro at nei-siden ønsker å gjøre det beste for landene sine, og det ønsker faktisk også ja-siden.

Riitta Saastamoinen (Kok.): Herr president! Jag har intrycket av att nästan allt viktigt redan har blivit sagt i Europafrågan. Men Europa är ju regionernas Europa, frågorna knyts därför samman.

Det nordiska samarbetet har under den senaste tiden allt mer beaktat även Nordens ytterområden, som i väst redan inkluderar olika projekt; exempelvis på Färöarna finns Nordens hus, och ett motsvarande projekt är aktuellt i Nuuk på Grönland. Kultursamarbetet och regionalpolitiken har varit centrala samarbetsformer under Nordiska rådets hela historia, och de får ökad betydelse när den europeiska integrationen framskrider och fördjupas. Även stora förändringar i öst, i områden som är en del av Norden, ställer nya utmaningar för det nordiska samarbetet.

För närvarande når det nordiska samarbetet i huvudsak bara ut till Finlands östgräns. Norden tar dock inte slut vid denna gräns. För närvarande är den en kontrastgräns som skiljer två samhällen på helt olika utvecklingsnivåer åt. På den östra sidan om gränsen är trafik- och dataförbindelserna ännu outvecklade. Det behövs i ett samhälle som utvecklas även många olika tjänster, kultur och know-how.

Nordiska rådet bör i fortsättningen satsa på utvecklandet av Nordens östra delar, för att till invånarantalet och arealen betydande områden fås med såväl i det nordiska som i det europeiska ekonomiska och kultursamarbetet. Först borde gränsen göras lägre genom att nya gränsövergångsställen öppnas mellan Finland och Ryssland. För ökande kontakter bör man nu börja planera tvärgående trafikleder från Skandinavien genom östra Finland till Murmansk och S:t Petersburg.

Finland har sedan länge varit en port till öst. Vi finländare hoppas att hela Norden kan dra nytta av Finlands berömda geografiska ställning som Nordens port samt av östra Finlands redan existerande regionala förbindelser bakom östgränsen. Utvecklandet av dessa förbindelser kräver nya resurser. Nordiska ministerrådet borde därför i framtiden ge medel för utvecklandet av Nordens östra delar, så att i synnerhet östra Finland och även östra Karelen kommer att betraktas som en fungerande helhet på riksgrensens båda sidor. Det blir säkert nyttigt för hela Norden om områden nära Finlands östgräns kan bringas i en nära förbindelse med övriga Norden inom det ekonomiska, politiska och kultursamarbetet.

Ett välfungerande samarbete kräver också företagarutbildning samt stöd för kultur- och övriga tjänster samt know-how. På dessa sektorer kan de nordiska länderna säkert erbjuda sin bästa sakkunskap för hela Nordens utveckling. Det mångsidiga nordiska samarbetet bör även bringas till befolkningens kännedom i Nordens östliga delar. Bäst kan dessa målsättningar, tycker jag, främjas genom att informationskontoren i Baltikum kompletteras med ett nytt kontor i S:t Petersburg. Förhoppningsvis kan medel ges så snart som möjligt.

Ingrid Näslund (kds): Herr president! I dokumentet "Nordiskt samarbete för ökad sysselsättning" finns en sida, som handlar om ungdomsarbetslösheten. 1933 var en kvarts miljon ungdomar öppet arbetslösa i Norden. I min egen hemstad Göteborg var drygt en fjärdedel av de arbetslösa ungdomar. Ändå hade bortåt 4 000 ungdomar ungdomspraktikplatser.

Nordiska ministerrådets "Program mot ungdomsarbetslösheten" har inletts i början av 1994 med syftet att få till stånd ett erfarenhetsutbyte och en samordning mellan existerande insatser och program mellan de nordiska länderna och gentemot EG/EU. Programmet går ut på att ett erfarenhetsutbyte skall komma till stånd även när det gäller lokala satsningar för att aktivera arbetslösa ungdomar. Man skall också redovisa resultat när det gäller forskning om arbetslöshet.

I dokumentet "Nordiskt samarbete för ökad sysselsättning" talar man om vikten av det ökade internationella samarbetet för ökad sysselsättning och nämner EES, EU-EFTA och OECD-rapporten. Vi är alla medvetna om att de grundläggande problemen förmodligen kan lösas bara i det internationella sammanhang där vi utgör en viktig del och förhoppningsvis kan bidra positivt. Vi tror också att vi kan spela en stor roll med de erfarenheter som vi har i det internationella sammanhanget.

Också andra mycket viktiga åtgärder för sysselsättning diskuteras i detta dokument. Här har redan nämnts bättre utbildning, större flexibilitet på arbetsmarknaderna, reformering av arbetslöshetsförsäkringen, bättre klimat för små och medelstora företag, mer sysselsättning för de offentliga utgifter som vi redan har samt infrastrukturinvesteringar.

Vi måste konstatera att vi i stor utsträckning redan prövar en hel del av dessa metoder i våra länder med viss framgång. Vi skall naturligtvis fortsätta att använda alla metoder som leder framåt. Vi upplever ganska påtagligt att vi är på rätt väg. Sakta men säkert ser vi positiva tendenser i form av fler anmälda lediga jobb. Både exportindustrin och hemmaindustrin går framåt. Vi sätter vårt hopp till att de små och medelstora företagen skall fortsätta att utvecklas. Vi har även försökt vidta åtgärder för att de skall gå bättre.

Samtidigt vet vi att industrin har effektiviserats och rationaliserats i en sådan utsträckning att de människor som har friställts aldrig kommer att återanställas. Det skall till nya idéer och nya industrier. Vi räknar med att man på informationsteknologins område kommer att göra fortsatta landvinningar, vilket kan skapa nya jobb.

Vi måste emellertid ställa oss den allvarliga frågan: Räcker detta för att förhindra att en del ungdomar aldrig kommer in på arbetsmarknaden? Räcker det för att undvika de negativa konsekvenser som långtidsarbetslöshet för med sig? Det har visat sig att de som under en längre tid går arbetslösa lätt fastnar i ett bidragsberoende och har en tendens att hamna utanför arbetslivet för gott. Inget kan vara mer förödande för en ung människa. Vi vet att arbetet spelar en stor roll även när det gäller att skapa en identitet och utveckla personligheten.

De negativa sociala konsekvenserna är betydligt allvarligare för ungdomar. Risken för att hamna i beroende av droger ökar liksom risken för att förlora tron på det demokratiska samhällets förmåga att möta ungdomars grundläggande behov. Risken ökar för att extremrörelser vinner terräng bland de ungdomar som förlorar tron på framtiden.

När allt detta är sagt, tror jag att vi gemensamt måste komma fram till att också okonventionella metoder, ett nytänkande, måste komma till

stånd. Då har jag sett en tendens, som jag tycker är beklaglig, nämligen att man avfärdar varje förslag som inte stämmer med det konventionella mönstret. Måste vi inte ägna oss åt ett större mått av nytänkande, om vi skall kunna ge arbete åt alla, inte minst alla ungdomar, åtminstone under en kortare övergångsperiod?

Det finns förslag som har diskuterats i Sverige under senare tid. De går ut på att även tjänstesektorn skulle kunna betyda en hel del i detta sammanhang. Där vill jag, innan jag slutar, nämna ett förslag som har kommit från Kristdemokratiska Samhällspartiet om en U-skattesedel. Ungdomar under 25 år, som har varit arbetslösa i minst tre månader, skall kunna få arbeta med skattevillkor som gör att de kan sälja sina tjänster på den marknad med hushållstjänster som i dag knappt existerar. De kommer på så sätt inte att ta jobb från andra. De kan öva sig med små egna företag och erbjuda sina tjänster, inte minst till mycket stressade kvinnor som i dagens läge dubbelarbetar.

Dale (Sp): President! Norden står sterkt i folks omdöme. Samarbeidet er forankra i folkeleg velvilje. Det kan vi m.a. lesa i dei meiningsmålingar som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd gjennomfører kvart 10. år. I 1993 sa heile tre fjerdedelar av oss at vi vil ha meir nordisk samarbeid enn det vi har i dag. Tilstanden er sikkert uttrykk for identitetskjennele og behov for å ha nære naboar, og den er urokkeleg.

Men Norden i politikens verd er ei anna sak. Riktignok vert det sagt av fleire her i salen at samarbeidet vil gå sin gang, uavhengig av om vi vert med i eller vert ståande utanfor Europaunionen. Denne talen er idyllisk og fri for alle brysame krav om å velja ståstad i det historiske dramaet som skjer i oss og rundt oss. Med sitt "både og" appellerer den til vår åndelege latskap. Men Norden i politikens verd er sjølv sagt ingen idyll. Det offisielle samarbeidet vert heile tida sterkt påverka av konjunkturar, av vindar som blæs, av trendar som verkar splittande. Olof Palme var i si tid ein av dei som forstod dette, han hadde sansen for dramaet i si eiga tid. Palme observerte korleis dei nordiske landa vart rivne frå kvarandre av det han kalla for "sentrifugale krefter". Han var vitne til at Nordøk-samarbeidet braut i hop då den europeiske integrasjonen kom på offensiven i 1970.

Perspektivet her er viktig. Europaunionen slår i dag inn i det nordiske samarbeidet med full kraft. Den verkar splittande på mange vis. Regjeringane i Norge, Sverige og Finland har kome på kant med sine folk. Og under eit stigande press blir folkegrupper sette opp mot kvarandre. Vi risikerer at landa til sist vel ulik veg. Og så er spørsmålet for oss: Korleis vil det gå med det nordiske samarbeidet? Diskusjonen på dette punktet har utkrystallisert to hovudoppfatningar. La oss alle gå inn, seier tilhengarane av unionen. Innan EU kan vi halda ihop, og påverka utviklinga. Vi andre meiner at Norden er best tent med å markera seg som eit eige område, for best å kunna ta vare på og utvikle sine folkestyretedisjonar, sin velferd og livsstil. Og vi vil at Norden si røyst framleis skal lyde i verdssamfunnet, i dei internasjonale organisasjonar der landa møtast.

Det er desse oppfatningane dei nordiske folka må velja mellom i nær framtid. Men valet er dramatisk, når vi utfrå eit nordisk utgangspunkt spør: Kva utfall av striden vil verka mest samlande eller splittande? Det vi veit i dag, er at folkefleirtalet i Noreg og Sverige er imot unionsmedlemskap. I Finland viser meiningsmålingane eit knapt ja-fleirtal. Alt i alt kan vi registrera at dei nordiske folka så langt ikkje har gjeve uttrykk for nokon som helst aktiv vilje til å gå med i EU. Unionspresset kjem ovanfrå, og for at det skal slå igjennom, må det setjast igang ein stor propagandaoffensiv. Den er jo alt igang. Dei nordiske folka skal no overttydast om at unionsmedlemskap er bra, og om det kanskje ikke er så bra, må vi med likevel. Vi har ikkje noko val, som dei seier.

Det beste unionstilhengarane no kan håpa på, er at dei kan vinna denne saka mot svære mindretal i Finland, Sverige og Noreg. Men i et nordisk perspektiv vil ein slik siger vera eit nederlag, og medføra oppløysing av det indre samholdet. Når land står framfor historiske vegvalg, som vi alle er samde om at vi no gjer, har det mykje å seia at det kan skje ei samling om kursen framover. Land bør ikkje slutta seg til unionar med få røysters overvekt. Slike val må vera aktive og koma som uttrykk for grasrota sin klare vilje. I dag er det omvendt. Heile Maastricht-prosessen er toppstyrt. Men det har sin pris for makthavarane å tvinga seg fram. Vi kan berre spekulera over kvifor dei synest å vera villige til å betala denne prisen.

Eg peika innleiingsvis på at det er det nordiske samarbeidet grasrota ynskjer og har forventningar til. Her er det snakk om full samling. Vil vi motverka dei sentrifugale kreftene, må vi utnytte denne situasjonen. Brussel-prosjektet derimot, er svært kontroversielt. Vi er ikkje i tvil om at et nei til unionen i dei nordiske landa vil verka samlande og gje opphav til ein ny giv i vårt nordiske samarbeid.

Sinikka Hurskainen (SDP): Herr president! Vi lever i en omskakande tid i Norden och Europa. Finland och Sverige har avslutat sina medlemsförhandlingar med EU. Jag anser att det är mycket viktigt att alla de nordiska länderna blir medlemmar av EU. Vi i Norden har många gemensamma värden som kommer att vara av värde också för utvecklingen i Europa.

Vi nordbor har varit stolta över våra välfärdsstater. Men åtminstone i Finland och Sverige håller regeringarna nu med full fart på att upplösa välfärdsstatsidéen. Socialskyddet har förändrats i snabb takt, sjukförsäkringen och boendestödet har försvagats och utkomststödet skärpts. Allt detta drabbar närmast personer med låga inkomster. Fattigdomen och olikheterna ökar. En tilltagande del av befolkningen utestängs från sina ekonomiska och sociala möjligheter. Arbetslösheten anses vara ett faktum som får öka fritt tills den ekonomiska tillväxten kommer i gång. Vi får inte nöja oss med detta.

Vi kommer att få problem som förorsakas av en tudelad ekonomi. Den del av ekonomin och arbetsmarknaden som är beroende av exporten håller på att växa kraftigt. Arbetsplatserna är tryggade och vinsterna ökar på exportsidan. Men den ekonomiska krisen fortsätter på hemmamarknaden.

Man borde sätta fart på inhemsk efterfrågan och stimulera investeringar. Enligt min mening är det farligt om villkoren på arbetsmarknaden blir mycket olika på exportsidan och på hemmamarknaden. Då exportsektorn inte vill använda sina vinster till investeringar kommer hemmamarknaden och den offentliga sektorn i kläm. I synnerhet inom kvinnodominerade branscher finns det risk för att lönenivån sänks kännbart.

De nordiska statsministrarna fastslog i Århus tyngdpunktsområdena för det nordiska samarbetet. Kulturen utlovades 50% av budgeten. Redan vid sessionen i Århus ansåg jag att rådet inte får bli bara ett kulturråd. Jag var också rädd för att parlamentarikernas inflytande skulle minska när statsministrarna skulle börja leda samarbetet.

Detta problem har fått mycket uppmärksamhet nu. Till och med rådets president har beskyllt de nordiska regeringarna för att ha stympat det nordiska samarbetet. Det nordiska samarbetet behöver en spänning mellan parlamentarikerna och regeringarna. Kulturen är viktig, men åtminstone i dessa dagar som präglas av en ekonomisk kris och massarbetslöshet bör vi framför allt satsa på ekonomi, arbetsmarknadsfrågor och den sociala sektorn.

Herr president! Det har talats mycket om jämlikhet här, och det är bra. Men jämlikhet är också små saker. Låt oss till exempel titta på finländarnas placering på dagens talarlista för generaldebatten. Erfarna kvinnliga parlamentariker finns återigen längst ner på listan.

Laukkanen (Kesk.): Herr president! Kanske kan vi lita på att de sista kommer först ibland!

Europa befinner sig i den största brytningstid sedan 40-talet. Vår landsdel drabbas av stora politiska och ekonomiska kriser; det är allt svårare att förbereda sig för framtiden.

Också de nordiska länderna är tvungna att försöka finna sin plats i den föränderliga säkerhetspolitiska arkitekturen i Europa. Samtidigt är vi tvungna att lösa omfattande samhällsekonomiska problem och finna medel för att bevara det nordiska välfärdssamhället.

Det viktigaste instrumentet för målsättningarna både för säkerhetspolitik och den ekonomiska politiken är medlemskapet i EU.

Dagens debatt har visat att det i Norden finns motsatta uppfattningar om för- och nackdelarna med ett EU-medlemskap. Själv ser jag EU framför allt som en möjlighet att lösa en del av våra problem som vi har med ekonomin och med arbetslösheten i dag. Vad säkerhetspolitiken angår så har små länder som Finland möjlighet att följa med och se hur den säkerhetspolitiska arkitekturen i Europa utvecklas och först därefter fatta sina beslut.

Det är klart att Norden inte kan isolera sig. Vi bör snarare acceptera det faktum att vi i och med den fria penningmarknaden och det fria näringslivet redan är långt integrerade och en del av den europeiska penningpolitiken och ekonomin. Det finns ingen återgång längre till det gamla vare sig vi vill eller inte.

Jag har märkt i diskussionen här att EU-motståndarna har en gemensam nämnare: utöver EU motarbetar de kärnkraft och andra metoder som kan hjälpa oss att lösa våra ekonomiska problem. De vill bevara alla de förmåner som tillhör ett välfärdssamhälle, men accepterar inte de medel som behövs.

Därför förhåller jag mig mycket pragmatisk till EU-medlemskapet. Om medlemskapet främjar samhällsekonomisk tillväxt, kommer det också att hjälpa oss att finna medel för att lösa dagens problem. I och med medlemskapet vill vi också få de nationella förmåner som samarbetet erbjuder.

Jag är övertygad om att Norden är mera hjälpt av en situation där alla är medlemmar i unionen än att en del skulle stanna utanför. Vi har många intressen att bevaka tillsammans i unionen, exempelvis inom den ekonomiska politiken och miljön. Jämförelsen mellan ett medlemskap i EU och EES-avtalet leder till en tydlig slutsats: EES ger oss åligganden, EU möjligheter att påverka.

Jag vet att i den finska debatten önskar man en snabb utveckling av en nordisk inre marknad och samarbete inom utrikes- och säkerhetspolitik som alternativ till ett medlemskap i den Västeuropeiska unionen.

I och med medlemskapet i EU öppnas nya behov och möjligheter för det nordiska samarbetet, men som sådant är det inget alternativ till själva medlemskapet.

Herr president! De nordiska länderna borde nu satsa på de nationella anpassningsåtgärder, som behövs innan förhandlingsresultatet kan underkastas en folkomröstning. Det är onödigt att sträva efter att hålla folkomröstningarna samtidigt i de länder som nått resultat i förhandlingarna; till ett gott resultat behövs inte någon draghjälp från grannarna.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Det anmäldes att behandlingen av ministerrådets berättelse C 1 och ministerrådets redogörelse C 2 samt Dokument 3: statsministrarnas redogörelse, fortsätter i fjärde mötet, under behandlingen av budgetutskottets saker.

Rådet beslöt att lägga rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 11.50.

Protokoll

Tredje mötet

**Onsdagen den 9 mars 1994 kl. 14.00 - 20.55 och
torsdagen den 10 mars kl. 10.00 - 10.10**

Presidenter (onsdag): Knud Enggaard (1), Elver Jonsson (1 - 2),
Jan P. Syse (2 - 4), Dorte Bennedsen (4 - 15).

President (torsdag): Knud Enggaard (12 - 13).

Dagordning

Miljöutskottets saker

1. Miljödebatt
 - B 142/m Ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi 1994 - 1996
 - A 1035/m Medlemsförslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv
 - A 1060/m Medlemsförslag om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering
 - A 1061/m Medlemsförslag om bæredyktig utveckling i Arktis
 - A 1062/m Medlemsförslag om motvirkning av atomtrusler i Arktis
 - B 140/m Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser
2. E-saker (frågor och svar)
 - E 2 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield
 - E 15 Fråga till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående effektiverad oljebekämpning på Östersjön
 - E 17 Fråga till Nordiska ministerrådet angående det arktiska samarbetet
 - E 23 Spørsmål til Finlands regering vedrørende støtte til et dansk forslag om forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene
 - E 24 Spørsmål til Sveriges regering vedrørende oparbejdelse af atombændsel
 - E 28 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende oljeboring i Skagerrak
 - E 29 Fråga till Norges regering angående oljeverksamhet i Skagerrak

- E 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökade fiskekvoter i Östersjön
- E 32 Spørsmål til Sveriges regering om støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-lande
- E 33 Spørsmål til Danmarks, Norges og Sveriges regeringer om indkaldelse til et hastemøde i Paris Kommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten
- E 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden
- 3. Avskrivning av följande rekommendationer
 - 27/1989/m Samordnad trafik- och trafikläroutbildning
 - 24/1990/m Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
 - 53/1991/m Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
 - 22/1992/m Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
 - 49/1992/m Skydd av fredade fågelarter

Kulturutskottets saker

- 4. Allmän debatt på kulturutskottets sakområde
- 5. A 1054/k Medlemsförslag om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere
- 6. A 1055/k Medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning
- 7. A 1065/k Medlemsförslag om nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997
- 8. E-saker (frågor och svar)
 - E 6 Fråga till Nordiska ministerrådet angående information om tentamensgiltighet
 - E 7 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via television
 - E 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt filmpris
 - E 9 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt stöd till informationsinsatser i det forna Jugoslavien
 - E 14 Fråga till Sveriges regering angående finska lektoratet vid Göteborgs universitet
 - E 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet
- 9. Avskrivning av följande rekommendationer:
 - 33/1991/k Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
 - 35/1991/k Nordens år i Kalmar 1997
 - 37/1991/k Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
 - 24/1992/k Samarbete på trafikutbildningens område
 - 25/1992/k Nordisk textil sommarakademi
 - 39/1992/k Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete
 - 41/1992/k Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris

- 1/1993/k Nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet
- 2/1993/k Arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m
- 3/1993/k Nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995
- 4/1993/k Projekt Nordliv och den nordiska dimensionen i läroplanerna
- 20/1993/k Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet

Juridiska utskottets saker

- 10. Allmän debatt på juridiska utskottets sakområde
- 11. A 1050/j Medlemsförslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden
- 12. A 1064/j Medlemsförslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi
- 13. A 1070/j Udvalgsforslag om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd
- 14. E-saker (frågor och svar)
 - E 1 Spørgsmål til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd vedrørende pasfrihed inden for Norden
 - E 5 Fråga till Sveriges regering angående minoritetsstatus för sverigefinnarna
 - E 16 Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flyktningepolitik
 - E 20 Spørgsmål til Norges regering vedrørende etablering af et fælles nordisk modtagelsescenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien
 - E 26 Spørgsmål til Norges og Sveriges regeringer vedrørende rejse med hund og kat til Norge og Sverige
- 15. Avskrivning av följande rekommendationer:
 - 7/1993/j Samarbetsprogram på livsmedelsområdet
 - 14/1993/j Ändringar i Helsingforsavtalet
 - 22/1993/j Handlingsprogram på konsumentområdet

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Elver Jonsson för denna dag ersatts av Isa Halvarsson, att Ilkka Suominen för denna dag ersatts av Kimmo Sasi, att Per Olof Håkansson för denna dag ersatts av Karl-Erik Svartberg, att Anders Talleraas för resten av sessionen ersatts av Tore Liltved, att Thorbjørn Jagland för resten av sessionen ersatts av Ragna Berget Jørgensen samt att Siri Frost Sterri och Peter Angelsen återtagit sina platser i rådet.

Medlemslistan ändrades i enlighet härmed.

*Miljöutskottets saker***1****Miljödebatt**

B 142/m: Ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi 1994 - 1996; A 1035/m: Medlemsförslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv; A 1060/m: Medlemsförslag om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; A 1061/m: Medlemsförslag om bæredyktig utveckling i Arktis samt A 1062/m: Medlemsförslag om motverkan av atomtrusler i Arktis; B 140/m: Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

a) Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslag **B 142/m:**

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast återkomma med förslag till konkretiseringar av strategins målsättningar på de punkter miljöutskottet framhållit i betänkandet,

att regelbundet rapportera till Nordiska rådet om uppfyllandet av målsättningarna, samt

att miljö- och finanssektorerna tar fram nya modeller för en samnordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden.

b) Beträffande medlemsförslag **A 1035/m** hade miljöutskottet föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall samt

att, mot bakgrund av de rön som framtagits, utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet i Norden för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet samt att avge en första rapport till den 45:e sessionen.

c) Beträffande medlemsförslag **A 1060/m** hade miljöutskottet föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av verksamheter som ger kärnavfall inom de nordiska länderna samt en

prognos över de framtida avfallsmängderna. Redovisningen skall även omfatta sådant avfall som enligt avtal har förts eller avses föras till land utanför Norden.

d) Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslagen **A 1061/m** och **A 1062/m**:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att forcera kartläggningen av resursanvändningen och miljösituationen i Arktis, bl.a. vad avser marina resurser, oljeutvinning, gruv- och bergverksdrift, transport samt förorening från lokala och långväga källor, analysera premisserna för en bärkraftig utveckling under arktiska förhållanden och komma med förslag om hur man genom en samlad internationell insats bäst kan bädda för en sådan utveckling,

att analysera hotet mot den arktiska miljön av militära och civila kärnfysiska aktiviteter i Arktis, bl.a.:

- följderna av provsprängningarna,
- dumpningen och lagringen av kärnfysiskt material,
- riskerna med användandet av atomubåtar och atomisbrytare,
- den kärnfysiska upprustningen,

att i samråd med nordiska och internationella forskningsorgan bedöma vilka forskningsuppgifter som är mest nödvändiga i Arktis och hur dessa kan säkras erforderligt finansiellt stöd,

att internationellt verka för en eliminering av utsläpp i Arktis av särskilt miljöfarliga ämnen, såsom PCB, kadmium, bly, svavel, radioaktiva ämnen m.fl., senast innan år 2000,

att i samarbete med Barentsrådet och på basis av ovanstående kartläggning verka för bildandet av en stor fridlysningszon i Barents Hav,

att verka för stopp för fortsatt kärnfysisk vapenkapplöpning i Arktis genom:

- ett samlat nordiskt initiativ,
- att få Norden och Kola, Karelen och Baltikum förklarade som kärnvapenfri zon,
- insatser av FN, KSSE, Barentssamarbetet och inom Rovaniemi-processen,
- internationella nedrustningsförhandlingar,
- att verka för etablerandet av en Arktisk förvaltning motsvarande den för Antarktis,

att ta initiativ till att en expertgrupp bevakar säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis med representanter från de åtta arktiska länderna,

att i alla ovanstående aktiviteter beakta urbefolkningarnas intressen

att beakta förslagen om parlamentarisk medverkan i den resolution som antogs vid den internationella parlamentariska konferensen om Arktis i Reykjavík 1993, samt

att till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø i november 1994 lämna en lägesrapport om arbetet med rekommendationen.

e) Beträffande ministerrådsförslag **B 140/m** hade miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser i enlighet med ministerrådsförslag B 140/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna.

Præsidenten: Miljøpolitikken er et af de prioriterede og vigtigste nordiske satsningsområder. Det ær årsagen til at såvel miljøministrene som miljøudvalget har ønsket at anordne en særskilt miljøpolitisk debat på denne session.

Sagsdebatten angående de to ministerrådsforslag og samtlige medlemsforslag sker under dette dagsordenspunkt. Efter debattens afslutning fatter Rådet beslutning om de enkelte forslag hver for sig.

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.): Herr president! Det är med stor glädje jag inleder debatten under denna "gröna dag". Det är viktigt att miljöfrågorna uppmärksammas. Under miljöutskottets möte i dag med miljöministrarna fick vi höra att de vill föreslå att Nordiska rådet inrättar ett miljöpris. Vi tycker det är en utmärkt idé och stöder förslaget.

Vi vet tillräckligt mycket om miljösituationen för att inse att det krävs motåtgärder. Det är därför naturligt att utskottet förutsätter att det nordiska miljösamarbetet nu skall övergå till handling snarare än ord.

Miljöutskottet har med stor förväntan mottagit förslaget till nordisk miljöstrategi. Vi är emellertid inte tillfredsställda med förslaget. Strategin är alltför oklar för att kunna fungera som ett kraftfullt instrument i miljösamarbetet. Målsättningarna är oklara, och därför blir inte strategin tillräckligt konkret för att ge resultat. Resultat är vad som behövs nu för att en bärkraftig utveckling skall bli verklighet. Vi tycker därför att ministerrådet

snarast bör återkomma med förslag till åtgärder på flertalet områden och ange hur dessa skall förverkligas.

Hur skall miljöstrategin kunna genomföras, dvs vilka resurser kommer att krävas? Inte heller på denna punkt är förslaget acceptabelt.

Vi kräver att finansministrarna nu måste medverka till att det genomförs en samnordisk finansiering av vissa miljöåtgärder i Nordens närområden. Det förefaller som om ministerrådet har tänkt likadant.

Miljöministrarna har diskuterat generella miljöskatter, avgifter på fossila bränslen och andra finansieringsordningar. Enligt tidigare versioner skulle dessa läggas fram för de nordiska regeringarna och leda till ett ökat samarbete med finansministrarna. Men sedan dess har någonting hänt. Tyvärr har dessa positiva insatser urvattnats i det nuvarande ministerrådsförslaget.

Det är oundvikligt att långtgående nordiska finansieringsåtgärder kommer att krävas för insatser i närområdena och att strategin allvarligt försvagats genom att de konkreta finansieringsförslagen lagts åt sidan. Vi vill därför uppmana ministerrådet att återuppta diskussionen om nya finansieringsmetoder och göra en kraftansträngning för att komma till snabba resultat.

Det ligger i nordbornas intresse att kärnkraftsriskerna och miljöproblemen i Nordens närområden åtgärdas. En stor del av de föroreningar som släpps ut hamnar förr eller senare här hos oss. Hittills har det dock gått trögt med att få igång de insatsprogram som faktiskt redan finns framtagna. Det händer knappast någonting. Detta har utskottet, som ministerrådet väl vet, framhållit, gång på gång under flera år.

Det sägs ofta att våra samhällen på sikt måste förändras i grunden och bli ekologiskt trygga och sunda. Enligt strategin skall miljöarbetet baseras på ett antal centrala principer såsom bärkraftig utveckling, miljöanpassad samhällsutveckling samt försiktighetsprincipen. De nordiska länderna borde vara föregångare när det gäller att ge konkret innehåll åt dessa ord. Miljön kan inte bevaras endast med ord.

Transporternas miljökonsekvenser är ett av de dominerande miljöproblemen i Norden. Dessutom sker en kraftig ökning av transporterna i Östeuropa, och problemen med långväga luftförorening därifrån växer. Transporterna bör därför utpekas som ett problemområde. Vi tycker att det är en utmärkt målsättning i strategin att försöka få Europa att inleda ett ambitiöst arbete på transport-miljöområdet för att radikalt minska belastningen.

Ekonomiska styrmedel nämns i flera sammanhang i ministerrådsförslaget som ett viktigt instrument i miljöpolitiken. Dessa bör dock konkretiseras. De bör kompletteras med juridiska styrmedel och s.k. uppförandekoder.

Herr president! Ekonomi- och handelspolitiken är en viktig del av miljöpolitiken. De nordiska länderna borde gemensamt verka i förhållande till EU, Gatt och OECD och andra fora för att den internationella handeln på sikt skall utvecklas till ett medel som främjar ekologiskt riktiga produkter och produktionsmetoder.

Det är glädjande att ministerrådet nu uppmärksammat rådets krav på åtgärder för ökad kärnsäkerhet. Bl.a. måste skadestandsfrågorna lösas, så att leverantörer av ny och säkrare utrustning vågar montera den. Vidare måste strikt kontroll krävas av all kärnteknisk verksamhet och av avfalls-
hantering.

Den långsiktiga strategin måste dock vara att införa nya, miljövänliga energisystem i hela Östesjöregionen. Statsministrarna bör engageras i detta förnyelsearbete. Strategin har en målsättning att främja användningen av biobränslen och förnybara energikällor. Det sägs också att energiområdet bör beaktas vid utvecklande av ekonomiska styrmedel.

Herr president! Vad gäller arbetet med att förbättra miljösituationen i Östersjön är utskottet enigt om att Helsingforskommissionens Östersjöprogram måste omsättas i konkreta åtgärder. Det är hög tid att det nuvarande dödläget bryts, där regeringarna hävdar att man saknar medel för arbetet och de internationella bankerna hävdar att man ej får ställnings-
taganden från regeringarna. Vidare är det inte acceptabelt att dessa banker kräver lönsamhets- och andra inledande studier innan projektmedel kan beviljas.

Herr president! Även vad gäller luftföroreningar och klimatförändrande gaser krävs konkreta planer för hur en reduktion av utsläppen skall kunna ske. Det är oerhört viktigt att åtgärder vidtas för att stoppa förstöringen av ozonskiktet. Det är därför beklagligt att det inte varit möjligt för länderna att ange ett årtal när all användning av de ozonnedbrytande ämnen skall upphöra.

Jag anser vidare att målsättningar för bevarande av miljön i Arktis bör infogas i strategin.

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Det nordiska miljöarbetet har under de senaste åren varit föremål för stora förändringar. Det är naturligt att arbetet har omstrukturerats för att ge internationell genomslagskraft för den nordiska miljöpolitiken, framför allt i förhållande till Europa i övrigt, såväl till den europeiska unionen som till Östeuropa. I syfte att förstärka samarbetet har miljöministrarna utarbetat den nordiska miljöstrategi som vi nyss har hört talas om och som avser att styra insatserna i Nordiska ministerrådet under en tvåårsperiod, alltså till efter den ordinarie sessionen 1996.

Inte minst mot bakgrund av att Sverige, Norge och Finland har ansökt om medlemskap i den europeiska unionen framstår ett nordiskt samarbete som både självklart och nödvändigt. Den som tror att medlemskap i den europeiska unionen kan kväva nordiskt samarbete har fel, men det har också den som tror att ett EU-medlemskap innebär att man löser miljöproblemen. Miljöfrågorna är som bekant globala.

Miljöstrategin tar sin utgångspunkt i hur verkligheten formas för att möta de stora miljöhoten. Strategin klargör målsättningen med det nordiska samarbetet i olika perspektiv: internt nordiskt, i Nordens närområden

inklusive Östersjön och Barentsområdet, i förhållande till den europeiska unionen och i ett vidare internationellt perspektiv.

Miljöproblemen i Nordens närområden är föremål för särskild uppmärksamhet. Arbetet inriktas i stor utsträckning på att stödja genomförandet av aktionsprogrammet för Östersjön och samarbetet i Barentsområdet.

Kärnsäkerhetsproblemen i Nordens närområden utgör konkreta hot även för de nordiska länderna och är därför ett prioriterat område i strategin. I går kväll - före regeringens mottagning, är det kanske bäst att tillägga - hölls ett gemensamt möte mellan miljö- och kärnsäkerhetsansvariga ministrar. Vi enades om att kraftfullt verka för att komma till rätta med säkerhetsproblemen och parallellt med det minska beroendet av de osäkra kärnkraftverken genom utveckling av säkra miljöanpassade energisystem. Det är på detta område av avgörande betydelse att också de multinationella finansieringsinstitutionerna prioriterar den här frågan - det är inte enbart en uppgift för de nordiska länderna.

Miljöutmaningarna i närområdet är kolossala. Vi har i dag en relativt klar överblick över behoven. De ligger på minst tvåsiffriga miljardbelopp. Ministerrådets inriktning är att öka insatserna i Östersjö- och Barentsområdena på miljö- och kärnsäkerhetsområdena, och vi har enats om ett intensifierat samarbete med de nordiska finansministrarna i syfte att komma fram till hur en förstärkt resursmobilisering kan åstadkommas. Detta kan betraktas som ett genombrott i det nordiska miljöarbetet. Den typen av idéer har man aldrig tidigare på allvar ens försökt förverkliga.

Det handlar om att mobilisera resurser genom avgifter och skatter och att sluta kontrakt mellan de nordiska länderna för att komma fram till en gemensam hantering av dessa enorma behov. Alla vet naturligtvis att detta är svårt. Problemet är inte miljösektorns medvetenhet, utan det är den motsträvighet som finns hos våra parlament och regeringar när det gäller att mobilisera nya resurser genom avgifter och skatter. Därför tycker jag att man skall rikta sitt intresse åt det hållet och göra parlamentariska insatser för att åstadkomma detta genombrott i nordiskt samarbete. Statsministrarna och alla andra som har talat om detta i denna församling är överens om att miljöproblemen i vårt närområde är ett viktigt och prioriterat insatsområde. Då är det också vår skyldighet att inte stanna vid allmänna uttalanden och konferenser där man konstaterar att det behövs 150 miljarder kronor till Östersjön, utan då gäller det att se till att de pengarna kommer fram inom en rimlig framtid. Detta - varken mer eller mindre - är vår gemensamma uppgift.

Jag kommer senare i dag att besvara en fråga från Anneli Jäätteenmäki, där som ett första steg markeras hur vi miljöministrar avser att driva de här frågorna vidare. Jag svarar å finansministrarnas vägnar, eftersom ingen finansminister är närvarande här. Jag har hela tiden försökt att driva utvecklingen så att man kan komma fram till konkreta resultat. Jag återkommer alltså till denna punkt senare i debatten. Den är grundläggande för hela miljöarbetet i Nordens närområden.

Det är självklart att grannländerna själva måste bära ett stort ansvar för miljöarbetet, men vi vet att deras ekonomiska och tekniska resurser är be-

gränsade. Därför är det för Norden både ett intresse och en skyldighet att hjälpa till.

Jag skall inte gå in i polemik mot miljöutskottet, för jag anser att vi har ett gemensamt intresse av att hantera de sektorintressen som det gäller och den motsträviga ekonomiska verkligheten. Låt mig säga att miljöministrarna efter dagens möte med miljöutskottet har kommit överens om att i kväll i sex punkter ta till oss den kritik som ni har kommit med och inarbeta den i miljöstrategin. Det ligger också i sakens natur att vi årligen skall återkomma med rapporter om hur man förverkligar det tjugotal konkreta punkter som ingår i strategin och som jag här inte hinner kommentera enskilt. Vad det handlar om är att utnyttja enigheten bland miljöpolitikerna till att sätta press på dem som inte vill göra någonting eller som tvekar.

Övrigt internationellt samarbete försiggår i en rad fora. Låt mig bara här nämna några: svavelprotokollet inom ECE, som är viktigt för oss alla, vidare förhandlingar om NOx-reduktion. Det nordiska samarbetet i FN är självfallet värt att framhålla. Där har vi en viktig roll att spela till exempel vid den konferens om livsstilar och förbrukningsmönster som Norge har hållit. Sverige har inbjudit till en internationell konferens i april om kemikaliehantering. De här frågorna förs sedan vidare till kommissionen för uthållig utveckling.

Låt mig avslutningsvis säga att i ordet strategi ligger konsten att planlägga arbetet. Det är det syftet som vi miljöministrar har. Enligt Svenska akademiens ordbok betyder ordet "långsiktigt övergripande tillvägagångssätt". Jag är den förste att vilja att vi konkretiserar detta långsiktiga, planlagda, övergripande tillvägagångssätt så långt det över huvud taget är möjligt - där finns ingen motsättning. Låt oss därför accelerera miljöarbetet, inte komplicera det!

Miljøminister Auken (S): Hr. præsident! Jeg er meget glad i dag, ikke bare fordi vi får en miljødebat her under Nordisk Råds session - jeg tror, ideen er god - men også, fordi det er lykkedes ud over udarbejdelsen af handlingsprogrammet at opnå nordisk enighed på et meget vigtigt punkt.

Som det vil være mange i forsamlingen bekendt, er et af de mest afskyelige miljøproblemer, vi internationalt står over for, knyttet til den trafik, der foregår, når rige lande, der ikke selv vil varetage den opgave at bortskaffe deres miljøfarlige affald, klarer det ved at eksportere det til de fattige lande i den tredje verden eller til Central- og Østeuropa.

Allerede da Basalkommissionen holdt sit første partsmøde, havde vi fra nordisk side en interesse i at gennemføre et totalforbud på dette punkt, altså et totalforbud imod, at de rige OECD-lande kunne eksportere deres miljøfarlige affald ud af OECD.

Siden har der foregået forhandlinger. Danmark har rejst sagen gentagne gange i EU-sammenhæng. Jeg er sikker på, andre lande har gjort det samme, og nu, hvor vi står over for det andet partsmøde, er det mig en stor glæde, at alle de nordiske lande her under Nordisk Råds session har er-

klæret, at de støtter det danske forslag om et totalforbud mod eksport af miljøfarligt affald ud af OECD.

Ud over den nordiske støtte, som er helt central i denne sammenhæng, har vi også fået besked om, at et solidt flertal af EU-medlemslandene står bag. Vi ved, at de østeuropæiske lande er positive, og vi ved, at det har været et længe næret ønske fra G77-landene at få et sådant totalforbud igennem. Det vil sige, at når vi mødes i Genève her i slutningen af måneden, er der gode chancer for, at vi kan få den rigtige Baselkonvention, og det vil sige en konvention, der indeholder et totalforbud.

Jeg gerne benytte denne lejlighed til at takke kollegerne i de andre nordiske lande for dette og sige tak også til Nordisk Råds medlemmer, som på mangfoldige måder har været med til at befordre denne enighed de nordiske lande imellem.

Må jeg derudover sige, at vi har en pligt til selv at sørge for vores eget miljøfarlige affald, holde mængden så langt nede som muligt, sørge for egne anlæg og samarbejde landene imellem om at løse problemerne, men vi skal ikke løse dem ved at bruge de fattige lande som losseplads for vores kemikalie- og toksiske affald.

Jeg har derudover, hr. præsident, en bemærkning at gøre til handlingsprogrammet.

Jeg mener, det er et positivt program. Jeg tror, Miljøudvalget har ret i, at det skal konkretiseres, og det er vigtigt, at der bliver sat økonomi bag, men det er ikke noget dårligt program. Nu er opgaven i fællesskab at konkretisere og finde pengene. I Danmark har vi besluttet at øge vores miljøindsats i forhold til andre lande ganske dramatisk, idet vi har sagt, at vi over en kort årrække vil bruge en halv procent af vores bruttonationalprodukt til henholdsvis miljøindsats og katastrofehjælp. Det betyder, at vi allerede i 1994 i Danmark bruger 300 mio. kr. i vore nærområder, og jeg opfordrer andre lande til at komme op på det samme niveau. Jeg tror, det er nødvendigt med en fælles nordisk anstrengelse på dette punkt.

Må jeg afslutningsvis sige, at jeg tror, Olof Johansson har ret, når han til sidst i sin tale understregede, at dette, at nordiske lande, hvis deres befolkninger bestemmer det, går ind i Den Europæiske Union, ikke i sig selv løser miljøproblemerne. Jeg tror, det er en rigtig understregning at gøre, men jeg vil samtidig også understrege det synspunkt, at en nordisk gruppe, helst alle nordiske lande, som medlem af Den Europæiske Union vil betyde en markant styrkelse af de miljøpositive kræfter i EU. I dag taler vi om "the gang of three" mellem Holland, Tyskland og Danmark. Det ville være skønt, hvis vi så "de syvs bande" i fremtiden, sådan at det ikke kun var de tre førnævnte, men også Østrig, Sverige, Norge og Finland.

Vi løser ikke problemerne, uden at vi arbejder i fællesskab, demonstrerer den nødvendige politiske vilje, agerer sammen og er parat til at tage et ansvar og tage den politiske kamp, som til syvende og sidst er nødvendig, hvis vi skal leve op til vores ansvar over for miljøet.

Steenholdt (At): Her i formiddag holdt jeg en lille tale, hvor jeg også talte på vegne af de fattige lande, som den danske miljøminister nævnte i sin tale - også lande uden for EU. Jeg sagde i formiddag, at jeg har brugt forskellige nordiske talerstole til at opfordre de nordiske landes regeringer til en samlet indsats imod den engelske udledning af kolossale mængder radioaktive stoffer fra Dounray og Sellafield.

Jeg savnede et svar i formiddag. Nu tager jeg chancen. Jeg håber, den danske miljøminister vil sige noget. Derfor vil jeg gerne gentage dette spørgsmål.

Jeg er vidende om, at to medlemmer af Pariskonventionen foreløbig ønsker at indkalde til et ekstraordinært møde for at diskutere det alvorlige emne, jeg nævnte, men ifølge konventionen skal der være tre medlemmer bag en sådan indkaldelse. Derfor vil jeg endnu en gang spørge den danske regering, om den vil være med til at realisere det ekstraordinære møde. Det er jo en del af det danske rige, det drejer sig om, nemlig Færøerne og Grønland.

Minister Auken (S): Hr. formand, jeg er glad for, at hr. Otto Steenholdt rejser det spørgsmål, for det er et af de spørgsmål, vi har gjort allermest ved.

Da planerne første gang blev kendt, bad vi fra dansk side om, at sagen blev sat på Pariskonventionens dagsorden - det var sidste forår - og der blev vedtaget en rekommandation på junimødet sidste år, som klart markerede kommissionsmedlemmernes afstandtagen i forhold til udledninger af radioaktivt affald fra landbaserede anlæg.

Desværre tilsluttede englænderne sig ikke anbefalingerne, og efter Pariskonventionens regler er de derfor ikke bundet af anbefalingen.

Siden har vi skrevet til de engelske myndigheder. Jeg har personligt - og jeg ved, mange kolleger har gjort det samme - gentagne gange rejst sagen i internationale fora. Jeg tror, jeg 3-4 gange officielt i EU har rejst sagen i forhold til den engelske regering, og vi har rejst sagen over for Europa-Kommissionen med henblik på at få vurderet, om VVM-direktivet inden for EU er overholdt i denne forbindelse.

Vi er også enige i, at det er nødvendigt at rejse sagen en gang til, selv om vi allerede har gjort det i Pariskommissionen, og derfor har de nordiske lande i enighed besluttet at rejse sagen på Pariskommissionens ordinære møde i juni. Vi har samtidig sagt, at vi er villige til at diskutere, om det er klogt at holde et ekstraordinært møde, og det vil vi diskutere med vores irske kollega.

Men alle nordiske lande inklusive den islandske regering er enige om denne holdning, så der er ingen tvivl om, hvor de nordiske regeringer står, og jeg må faktisk sige til Steenholdt, at der er meget, man kan have dårlig samvittighed over, men her er faktisk en sag, hvor vi virkelig har været meget, meget aktive.

Dorte Bennedsen (S): Hr. præsident! Jeg vil gerne takke ministerrådet for dets handlingsprogram om genetiske ressourcer. Miljøudvalget finder det overordentlig positivt, at der er udarbejdet et sådant program, og vi finder tillige, at programmet giver en meget fin oversigt over dagens situation på området med de eksisterende nordiske og internationale samarbejdsorganer og deres arbejde samt de politiske forudsætninger for det videre nordiske programsamarbejde.

Vi er faktisk også enige med ministerrådet i den overordnede målsætning for programmet, nemlig at bevare den biologiske mangfoldighed, som vi jo desværre selv har været med til at ødelægge i vores iver efter at opnå forøget udbytte og forædle plantesorter og dyreracer, som så viser sig ikke at kunne tåle den belastning, som naturen selv forårsager.

Heldigvis sker der allerede meget i forsøget på at sikre biodiversiteten inden for en række konventioner og aftaler både på nationalt, nordisk og internationalt plan. Det er glædeligt i den sammenhæng at kunne notere sig, at en nordisk institution - og jeg tænker selvfølgelig på Den Nordiske Genbank i Skåne - udfører et arbejde, som har vakt en sådan international interesse, at den måske kommer til at fungere som model for arbejdet i FAO og det internationale institut for plantegenetiske ressourcer. Jeg tænker på Genbankens sikkerhedslager i permafrost i en grube på Svalbard, som har inspireret til planer om et internationalt sikkerhedslager også placeret på Svalbard. Det er også mit indtryk, at det arbejde, Genbanken udfører i forhold til SADC-landene, er særdeles nyttigt og har udviklet sig meget positivt.

Hvad angår de konkrete målsætninger og prioriterede opgaver i programmet, er miljøudvalget enig i dem. Vi har ikke så meget at kritisere på den led, men har måske snarere undret os over ting, som ikke er med i programmet.

Det ene er det bioteknologiske område, hvor ministerrådet alene konstaterer, at udviklingen er noget turbulent, hvorfor man ikke har taget det med blandt de prioriterede områder. Det er korrekt, at udviklingen er turbulent, men den er også overordentlig hurtig, så for ikke at risikere at halte bagefter vil miljøudvalget meget indtrængende opfordre ministerrådet til at sørge for, at den etablerede strategigruppe nøje følger metodeudviklingen inden for det bioteknologiske område.

Det andet område, vi kunne have ønsket os omtalt i programmet, er spørgsmålet om bevaring og brug af genetiske ressourcer hos fisk og mikroorganismer. Behovet er måske ikke slet så påtrængende som på det bioteknologiske område, men med tanke på fiskens betydning også som næringskilde vil udvalget gerne bede ministerrådet overveje, om ikke et tværsektorielt samarbejde med fiskerisektoren kunne være på sin plads.

Ministerrådet konstaterer i programmet, at prioritering af indsatserne er nødvendig som følge af de knappe økonomiske ressourcer; men det forekommer dog, at ministerrådet ved dels at bygge på eksisterende nordiske institutioner, dels at forudsætte medfinansiering fra nationale myndigheder har gjort sit bedste for at kompensere for de åbenbart utilstrækkelige og højst usikre nordiske midler.

Når man nu har så godt et program, som det her er tilfældet, på et så vigtigt område, hvor Norden har et ry også set i international sammenhæng, og hvor man virkelig kan påvise nyttige resultater - ikke bare for Norden, men også for eksempel for bistandsarbejdet - er det ganske uacceptabelt, at dette samarbejde skal leve af så usikre midler, som en eventuel ministerrådsreserve jo faktisk er. Derfor er det uomgængeligt nødvendigt, at ministerrådet sørger for i de kommende års budgetter at afsætte de nødvendige ressourcer for dette programs gennemførelse.

Idet jeg i øvrigt kan henvise til miljøudvalgets betænkning over ministerrådsforslaget, skal jeg anbefale, at forsamlingen følger udvalgets indstilling.

Jordbruksminister **Karl-Erik Olsson** (c): Miljöfrågor, och särskilt samarbete om bevarande och användning av genetiska resurser, är ett särskilt prioriterat område inom lantbruksministrarnas sektorsbudget. De två ämbetsmannakommittéerna på lantbruks- och miljöområdet har inlett ett fruktbart samarbete om lantbruksmiljöpolitik, som baseras på att respektive sektorer har ansvaret för en hållbar utveckling inom sitt område. Miljöövervakning, kulturlandskap och bevarande av genresurser är väsentliga insatsområden i det sektorövergripande samarbetet.

Samarbete om bevarande av genetiska resurser har länge varit centralt i det nordiska samarbetet på jordbruksområdet. Nordiska genbanken inrättades 1979 och är i dag det enda centrumet för bevarande av växtgenetiska resurser i Norden. Ministerrådet har också etablerat ett fast sekretariat för nordiskt genbankssamarbete på husdjursområdet.

Den genetiska variationen i djur och växter är hotad av den snabba utvecklingen i jordbruket. I det moderna jordbruket används relativt få, starkt förädlade växtsorter, som bygger på ett snävt genetiskt material. Tidigare generationers bönder använde flera olika landsorter. Andra orsaker till genetisk utarmning kan vara överbetning, urbanisering eller påverkan av en förorenad miljö. Arter, sorter och raser försvinner i dag med en mycket högre hastighet än tidigare. Den största utarmningen sker i utvecklingsländerna, delvis därför att dessa länder har de minsta ekonomiska resurserna till att begränsa eller motverka förlusten av de genetiska resurserna.

Med det här som underlag och med utgångspunkt i Brundtlandkommissionens arbete och konventionen om biologisk mångfald, har ministerrådet valt att stärka det nordiska samarbetet om genetiska resurser genom ett handlingsprogram. Det gläder ministerrådet att ministerrådsförslaget om handlingsprogrammet blivit så väl bemött i miljöutskottet och att utskottet värdesätter Nordiska genbankens insatser.

Miljöutskottet har noterat att programmet inte innehåller några åtgärder på det bioteknologiska området och uppmanar ministerrådet att följa metodutveckling m.m. på detta område. Samarbetet inom bioteknologisk forskning och utveckling har prioriterats högt av ministerrådet under en lång tid, särskilt vid genomförandet av det nordiska bioteknologiprogrammet 1988-1992. Flera av aktiviteterna i detta program har fortsatt i

ministerrådets regi även efter det att programmet har avslutats. Behovet av ett utvidgat samarbete bedöms med jämna mellanrum. Ministerrådet anser således att bioteknologifrågorna inte behöver inordnas särskilt i genresurprogrammet.

Miljöutskottet uppmanar vidare ministerrådet att överväga om ett sektorsamarbete mellan lantbruks- och fiskerisektorerna kan vara meningsfullt. Även om teknik och metoder för bevarande av genresurser hos fisk är annorlunda än metoderna på husdjurs- och växtområdena, vill jag inte utesluta att ett samarbete och erfarenhetsutbyte kan vara ändamålsenligt. I samband med att lantbruksministrarna i morgon fastställer handlingsprogrammet kommer jag att ta upp förslaget om att överväga ett sådant samarbete.

Birgitta Dahl (s): Herr president! I det med rätta uppmärksammade anförande som Norges statsminister Gro Harlem Brundtland höll vid Riokonferensen sade hon bl.a.: Konferensen och det förhandlingsarbete som har föregått den har lett till sådana resultat att vi kan tala om den som en framgång. Det har skett ett framsteg i det internationella samarbetet om miljön. Men resultaten är inte så bra att vi har rätt att känna oss nöjda. Allt hänger nu på hur vi uppträder, när vi kommer hem till vårt eget land och vår egen region.

Det var en träffande och riktig beskrivning. Riodeklarationen, som undertecknades, var principiellt och allmänt hållen. Den innehöll få konkreta åtaganden. Den detaljerade konkreta handlingsplanen fanns i Agenda 21, som bara blev en rekommendation. För att den skall bli verklighet krävs det att dess rekommendationer omsätts i konkreta handlingar nationellt, regionalt och globalt samt i ett fullföljande av avtalen om till exempel klimat och skogar.

Ansvar för att detta kan ske vilar främst på oss rika i-länder, både därför att vi är de största nedsmutsarna och därför att vi har potentialen till utveckling. Vi hade därför väntat oss att den nordiska miljöstrategin skulle ha innehållit det konkreta handlingsprogram som vi behöver för att uppfylla vårt ansvar. Men det gjorde den inte. Därför har utskottet enhälligt krävt att miljöministrarna återkommer till höstsessionen i Tromsø med konkreta program på en rad mycket viktiga områden såsom när det gäller luftföroreningar och klimatpåverkan samt på energi- och transportområdena.

Viktigt är också en gemensam hållning i förhållande till EU när det gäller de miljökrav där vi nu har lyckats förhandla oss till särregler men där vi inom fyra år måste ha uppnått att EU når upp till vår standard för att vi skall kunna harmonisera villkoren på för miljön acceptabla nivåer.

Det handlar om Östersjön. Vi måste komma bort från det dödläge som nu råder, där regeringarna skyller på finansieringsinstitutet och finansieringsinstitutet skyller på regeringarna att ingenting händer. Jag vill understryka att den socialdemokratiska gruppen mycket bestämt kräver konkreta åtaganden.

Den socialdemokratiska gruppen har under de senaste åren också lagt fram förslag, som har fått stöd av Nordiska rådet, om gemensamma nordiska insatser i Nordens närområden på andra sidan Östersjön samt i Barentsregionen, inte minst för att göra något åt säkerheten vid kärnkraftverken och särskilt för att bygga upp en potential för en annan energiförsörjning än den som bygger på kärnkraft, kol och olja, dvs. en satsning på hushållning, effektivisering, inhemsk energi och naturgas.

Vi kräver att de rekommendationer som Nordiska rådet redan har antagit skall omsättas i handling. I år föreligger ett socialdemokratiskt förslag, som tar upp frågan om hantering av kärnavfall. Där finns en rekommendation om att vi till höstsessionen skall få en total redovisning av den tilltänkta hanteringen av allt kärntekniskt material från all användning såsom forskningreaktorer, kärnkraftreaktorer, medicinsk verksamhet och industriell verksamhet. Jag vill särskilt understryka att den redovisningen också måste omfatta sådant avfall som enligt avtal med annan part har förts ut till annat land eller kommer att göra det, till exempel det svenska avfall som har förts till Sellafield, det finska avfall som har förts till dåvarande Sovjetunionen samt avfallet från våra forskningsreaktorer.

En fråga, som är mycket viktig och som inte berörs i miljöstrategin men som jag efter dagens sammanträde med ministrarna hoppas att vi skall kunna få med, är sambandet mellan handel och miljö. De nordiska länderna måste gemensamt utforma och driva kraven på en sammankoppling av handel och miljö. Ett konkret förslag på ett gemensamt nordiskt initiativ till hur miljöfrågorna skall föras in i världshandelsorganisationens förhandlingsarbete bör redovisas till sessionen i Tromsø i höst.

När Uruguayrundan avslutades kom vi in i en ny ordning när det gäller världshandeln. Vi skall nu inom världshandelsorganisationen få en paraplyorganisation för alla handelsavtal, däribland Gatt-avtalet. Om Gatt-avtalet var en lösning på 80-talets handelsproblem, står vi nu inför att i stället lösa 90-talets och framtidens handelsproblem. Då gäller det inte minst att garantera att handelsreglerna inte utformas så att de försvårar miljöarbetet. Tvärtom måste de förstärka miljöarbetet.

Frihandelsavtalet innebär bl.a. att u- och i-länderna nu får samma regelverk. Detta har väckt protester från u-länderna, som har varit rädda för att miljökraven skall kunna utnyttjas för att på något sätt skada deras exportintressen. Men vår mening är att minimikraven till skydd mot miljödumpling kan utformas så att de inte drabbar låglöneländer och u-länder. Man kan till exempel konkretisera miljöreglerna så att de inte används för att skydda den inhemska industrin mot import.

De nordiska länderna har en mångårig erfarenhet av samverkan i handelsförhandlingar. Norden har även ett grundmurat rykte såsom förkämpe för miljöfrågor och för u-ländernas rättvisekrav. Därför är det naturligt och viktigt att de nordiska länderna gemensamt utarbetar en strategi för hur handelsreglerna skall utformas så att de är förenliga med miljökraven och rättvisekraven. Sådana förslag bör föreläggas oss i höst.

Slutligen vill jag även tala om att den socialdemokratiska gruppen nu har inlett ett arbete för att för Nordiska rådet presentera ett samlat hand-

lingsprogram när det gäller miljön liknande det som vi tidigare har redovisat när det gäller sysselsättningen.

Anna-Kaarina Louvo (Kok.): Herr president! Under den här första "gröna dagen" i Nordiska rådet diskuterar vi den nordiska miljöstrategin under en historisk tid. Finland och Sverige förhandlade i förra veckan antligen fram ett resultat. Norge har fortsatt sina förhandlingar i Bryssel under den här veckan. Den stora målsättningen att alla nordiska länder skall bli medlemmar i EU håller på att förverkligas, om vi bortser från Island.

Denna stora fråga överskuggar lätt övriga frågor - även den här stora miljödebatten. Alla nordiska länders EU-medlemskap betyder dock oerhört mycket för miljösamarbetet i såväl Norden som i våra närområden och hela Europa. De nordiska länderna kan vara vägvisare i EU. Men även EU kan förstärka de områden som i den nordiska miljöstrategin har fått alltför litet uppmärksamhet.

Ett sådant område är framför allt inställningen till minskning av sk. drivhusgaser. Redan före Rios klimatkonvention hade EU en mycket hårdare linje än de nordiska länderna, vilket jag redan konstaterat här tidigare, och jag hoppas att denna linje kommer att vinna även i Norden.

De konservativa partierna i Norden har alltid uppfattat förebyggandet av klimatförändringen som ytterst viktigt och krävt konkreta åtgärder, bland annat genom ett gemensamt initiativ vid sessionen i Oslo redan 1988. Vårt initiativ var förresten det första initiativ i rådet där det krävdes att klimatförändringen borde hejdas. Redan för många år sedan har vi varnat för att den ökande koldioxidmängden även inverkar på uttunning av ozonsiktet, en fråga där vi hela tiden får nya vetenskapliga rön.

Under årens lopp har jag sett hur svår fråga det är att i den nordiska miljöpolitiken minska koldioxidmängden. Detta beror på att självförsörjningen i de enskilda nordiska länderna är olikartad och därigenom är också energipolitiken i våra länder mycket olika. Man vill inte heller uppfatta tillräckligt tydligt sambandet mellan energi- och miljöpolitiken, något som också framgår av ministerrådsförslaget om miljöstrategin. Energipolitiken borde absolut vara en av de viktigaste tyngdpunkterna i miljöpolitiken. Även om vi har hur olika åsikter som helst om energipolitiken, bör vi dock vara ense om att målsättningen bör vara att så småningom använda sådan energi som inte förorsakar koldioxid och andra drivhusgaser. Det är nödvändigt att förebygga klimatförändring och uttunning av ozonsiktet också därför att naturens mångfald och genresurserna skall kunna bibehållas. Genom ett separat program vill ministerrådet alldeles riktigt tillvarata dessa resurser.

Därför borde vi på alla sätt se till att Rios klimatkonvention verkligen genomförs och att vi inte skapar alla möjliga omvägar för att inte själva vidta konkreta åtgärder. De övriga nordiska länderna utom Finland har redan ratificerat konventionen, men också Finland håller på att göra det. Finlands andra koldioxidkommission konstaterar i sin rekommendation till ratificering bland annat att energiproduktionens utveckling erbjuder de

mest effektiva och ekonomiska medlen för minskning av utsläppen och att den koldioxidfria kärnenergin samt naturgas med mindre utsläpp är de viktigaste möjligheterna.

Jag hoppas att de nordiska länderna i EU får framför allt moraliskt stöd för att vi i våra egna länder utvecklar en vettig och koldioxidfri energiproduktion. Det är också nödvändigt för hela Nordens säkerhet att vi får stöd från EUs fonder för att förbättra säkerheten i de farliga kärnkraftverken i våra närområden. Alla nordiska länder har offrat nationella medel för detta. Dessutom har Sverige och Finland - som lyckligtvis har erfarenhet av en västerländsk kärnsäkerhetskultur och tillräcklig know how - fört dem såväl till Ryssland som Baltikum. Detta arbete bör fortsättas kraftigt såsom det förutsätts i ministerrådets miljöstrategi och i utskottets yttrande.

I tillägg till klimatförändringen är den andra stora frågan hur havens tillstånd kan förbättras. Äver här har de nordiska konservativa partierna också tidigare tagit ett gemensamt initiativ. Det är mycket viktigt för de nordiska länderna att åstadkomma konkreta resultat i Östersjökommissionen, Helcom, som just nu har sammanträtt till sitt 20 års jubileumsmöte i Helsingfors. Där granskas bland annat hur man har kunnat förverkliga målsättningen att med 50% minska näringsämnen, tungmetaller och skadliga organiska klorföreningar under åren 1987 - 95. Uppgiften är inte lätt - bland annat kommer från S:t Petersburg fortfarande mera utsläpp än från alla de nordiska länderna tillsammans.

Glädjande är att till exempel Sverige och Finland har kunnat minska sina näringsämnen med 30 - 40% samt tungmetaller och speciella organiska klorföreningar i avgörande grad. Jag ser med stort intresse fram emot hur de i Finlands EU-förhandlingar överenskomna 800 miljoner mark miljöstöd för jordbruket tillsammans med motsvarande stöd från Finland kommer att förbättra statistiken. Förhoppningsvis får vi i Finland flera skyddszoner längs vattendragen, samt strukturförändring i jordbruket i riktning mot en mera ekologisk odling så att också tillståndet i vattendragen förbättras. Jag hoppas också att vi så småningom kunde ta ett stort steg för behandling av organiska avfall så att vi inte skulle låta det transporteras av dyrt renat vatten utan i stället skulle kompostera detta avfall helst vid uppkomstplatsen. På detta sätt skulle vi komma närmare ett sådant återanvändningssamhälle som ministerrådet i sina konkreta målsättningar efterlyser och som jag personligen helhjärtat stöder och vill iaktta i mitt liv.

Hr president! Ministerrådets miljöprogram är så omfattande att det inte är möjligt att ta ställning till alla punkter. I princip är det igen ett bra försök att förbättra vår gemensamma miljö. Vårt arbete här skulle dock vara mera vettigt om vi nästa gång fick en konkret utredning om hur ministerrådet har kunnat förverkliga dessa 19 målsättningar. Hur mycket har utsläppen i olika sektorer minskat, eller kommer vi att lämna ett sämre arv till de kommande generationerna? Goda resultat skulle uppmuntra till nya ansträngningar och skulle göra vårt arbete vettigare. Bara med riktig information, erkännande av fakta och genom att utgå från oss själva kan vi gå vidare för att förbättra vår gemensamma livsmiljö.

Riihijärvi (SR): Herra presidentti! Edellisissä puheenvuoroissa on hyvin merkittävästi korostettu pohjoismaista yhteistyötä ympäristökysymyksissä. Tämä on erittäin arvokas asia. Tällä on päästy myös tuloksiin. Mutta, arvoisat kansanedustajat, haluan huomauttaa, että kun samaan hengenveetoon on puhuttu myös Euroopan Unioniin liittymisestä, niin se merkitsee sitä, että Pohjoismaat luopuvat omasta lainsäädännöstään - myös ympäristökysymysten alalla. Euroopan Unionin lainsäädäntö käy yli kansallisen lainsäädännön.

Sen vuoksi kaikki se, mitä puhumme täällä yhteispohjoismaisista pyrkimyksistä, jää pelkäksi hurskaaksi toiveeksi, jos samalla luovomme itsenäisyydestämme ja mahdollisuudestamme säätää omia ympäristöä koskevia lakeja.

Riihijärvis anförande i svensk översättning: Herr president! I föregående inlägg har man i hög grad betonat det nordiska samarbetet i miljöfrågor. Detta är en mycket viktig sak. Därigenom har även resultat uppnåtts. Men, ärade riksdagsmän, jag vill påpeka att när man i samma andedrag även har talat om anslutning till Europeiska unionen, betyder detta att de nordiska länderna avstår från sin egen lagstiftning - också i miljöfrågorna. Lagstiftningen i Europeiska unionen går före den nationella lagstiftningen.

Allt som vi här säger om gemensamma nordiska strävanden förblir därför fromma önskingar om vi samtidigt avstår från vår självständighet och våra möjligheter att stifta lagar om vår egna miljö.

Chaffey (SV): President! Jeg har lyst til å begynne med å gratulere - ikke miljøvernministrene, men denne gangen miljøutvalget i Nordisk Råd, som i nokså klare ordelag avviser miljøministrenes strategidokument og beskriver det som det det er, for dårlig, for vagt og for lite forpliktende, og dessuten ber om ytterligere konkretiseringer, som vi må regne med vil komme. Jeg vil uten videre underskrive på Birgitta Dahls beskrivelse av alvoret i situasjonen når det gjelder miljøproblemene.

En av de største utfordringene og truslene mot Nordens miljø er atomtrusselen fra Russland. En enorm andel av Europas totale antall atomreaktorer finnes i Nordvest-Russland, på Kola-halvøya. De fleste av dem er ikke sivile, det er ulike former for militære reaktorer. Og tilstanden er meget alvorlig, målt ut fra enhver målestokk. I Murmansk havn, for eksempel, er det i dag flere skip med brukt atombrensel og atomavfall, som ligger der uten at noen aner hva de skal gjøre med det. Enhver løsning av det problemet vil være nokså dyr og koste penger som russerne i dagens situasjon mener at de ikke har. Det er et kjernekraftverk hvor det med jevne mellomrom blir meldt om ulykker. Man har en atomisbryterflåte som ikke kan brukes til noe, fordi transport av malm ut av Sibir har stanset helt opp, og

nordflåten, de militære fartøyene, ligger stort sett i havn. Vedlikeholdet er dårlig. Det er en tikkende miljøbombe.

Derfor er det synd å konstatere at verken Nordisk Ministerråd eller de enkelte nordiske landene bruker spesielt mye penger på å løse disse problemene i øyeblikket. Et par av landene i Norden har dessuten sitt eget kjernesikkerhetsproblem, som kanskje har en del mindre målestokk, men som likevel er et kjernesikkerhetsproblem. Og det er selvfølgelig viktig å snakke om kjernekraftverket i Litauen, utenfor St. Petersburg og Poljarnij Zori på Kola. Men et av de mest kjernekraftsavhengige landene i Norden i øyeblikket er faktisk Sverige, som i løpet av et par tiår har gjort seg svært avhengig av kjernekraften, som har vedtatt avvikling i en folkeavstemning, men som så vidt jeg vet, ikke har lagt fram konkrete planer om hvordan man skal erstatte kjernekraften. I dette bildet, hvor vi diskuterer kjernesikkerhet i Norden og Nordens nærområder, vil det også være viktig å få fram konkrete planer om hvordan man kan få en energiforsyningssituasjon som er bærekraftig i Norden selv, og ikke bare i Nordens nærområder.

Miljøutvalget har også i denne sammenhengen rett i at svaret på disse spørsmålene ligger i en bred tilnærming til problemene, hvor det å få fram alternativ energiforsyning er det vesentlige, og der man støtter og samarbeider med land innen Nordens nærområder om å utnytte de enorme naturressursene som for eksempel russerne jo har. Det er ikke mangel på energi eller naturressurser, men det er et spørsmål om å få utnyttet dem på en fornuftig måte.

I øyeblikket er kanskje den største sikkerhetstrusselen av alle de menneskelige ressursene. Når et kjernekraftverk ikke betaler lønn til sine ansatte, er det også åpenbart at det er et stort problem for sikkerheten.

I denne debatten og i debatten i går skinner det igjennom at enkelte mener at det bare er EU og EU-medlemskap som kan løse disse problemene, og at Norden ikke kan gjøre så veldig mye. Jeg tror det er en farlig holdning, fordi utgangspunktet er at EU gjør svært lite, og Norden gjør også svært lite. I stedet for å vente på at andre land enn Norden skal gjøre noe med problemene i Nordens nærområder, må det mest fornuftige være at vi i Norden, hvor vi har drevet samarbeidet nokså langt, relativt umiddelbart går løs på disse problemene og prøver å se om vi i samarbeid med land i nærområdene kan komme opp med tiltak som gjør at vi kan løse de mest akutte problemene først, og så gå løs på hele energi- og kjernesikkerhetsproblematikken og ta problemene etter tur.

Miljøministrene har i sitt strategidokument en målsetting om å harmonisere nordiske standarder oppover til det landet som har det høyeste nivået. Det syns jeg er en flott målsetting, bortsett fra en ting: at et EU-medlemskap gjør at det er harmoniserte EU-standarder som vil legges til grunn på de aller, aller fleste områder, og at det ikke er noe nivå å harmonisere seg opp til. Tvert imot vil det for de nordiske landene bety en harmonisering nedover på flere områder å gå inn i Den europeiske union. I første omgang har vi vel fått en overgangsperiode på noen år. Men den langsiktige løsningen er faktisk en harmonisering nedover. Da høres det fint ut å

skrive i strategidokumentet at man skal harmoniseres oppover, men det er jo faktisk ikke den reelle situasjonen.

Så var det et par miljøministere oppe nå og snakket om at man savner et forpliktende samarbeid på en del områder mellom de nordiske landene. Jeg er redd for at det samarbeidet vil mangle også i fortsettelsen - ikke på ordplanet, det er alltid mulig å skrive noen dokumenter og bli enige om det, men i handling. En av de viktigste testene på om det er mulig å samarbeide i praksis når det gjelder konkret politikk i øyeblikket, er spørsmålet om oljevirkosomhet i Skagerrak. Hvis ikke den norske regjeringen er i stand til å høre på de innvendingene som kommer fra nabolandene når det gjelder hensynet til felles havområder og felles fiskeriressurser, er jeg nokså bekymret for hva slags påvirkningsmuligheter vi skal ha innenfor en europeisk union. Det må være svært vanskelig å sannsynliggjøre at man skal kunne påvirke og forandre Den europeiske union når man ikke engang er i stand til å påvirke politikken i sitt eget naboland.

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Jag begärde replik tidigare, men jag skall försöka begränsa mig till det senaste inlägget, som i vissa delar innebar ett instämmande i tidigare framförd kritik mot miljöministrarnas förslag till miljöstrategi. Det är principiellt tveksamt att begära replik, eftersom man inte behöver replikera mot eländesbeskrivningar. Man kan uppleva verkligheten på litet olika sätt, men det är inte poängen i en konstruktiv miljödebatt. Detsamma gäller beträffande de allmänna uttalandena och svepande formuleringarna om att mer måste göras. Vi är överens om att mer måste göras. Det är inte i första hand om det som striden står, inte heller i den här församlingen.

Striden berör i stället en del frånvarande personer, när det till exempel gäller att i våra nationella parlament göra avvägningar mellan miljöintressen, miljökrav och ekonomiska krav. Det är på den grunden som jag vill replikera på Paul Chaffeys anförande.

Jag skulle önska att de nordiska parlamenten ägnade sig betydligt mer åt att lyfta fram denna motsättning. Vi har inom Helsingforskommissionen ett program som omfattar reparationskostnader taxerade till 150 miljarder kronor. En rapportering av ett arbete som utförts ligger nu på bordet, och vi har genom miljöministrarnas initiativ för första gången i Nordiska rådet fått en hantering av dessa frågor genom inledning av de diskussioner som är nödvändiga över sektorsgränserna för att mobilisera nya resurser. Det är fråga om konkreta åtgärder. Jag skulle vilja att fler engagerade sig just på den punkten.

Chaffey (SV): President! Jeg opplever en del ganger i våre hjemlige debatter i Norge - og nå også her - at miljøvernministrene av og til har den innstillingen at det er ikke de som er problemet, det er alle de andre. Det er for eksempel alle de andre som sitter i samme regjering.

Nå er det vel sånn at en regjering er kollektivt ansvarlig for de beslutningene som blir gjort, så miljøvernministrene må nok finne seg i den kritikken som kommer fra Nordisk Råd når de legger fram et dokument som ikke er forpliktende nok. Det er mulig at miljøvernministrene egentlig vil mer, men ikke får lov av sine egne regjeringer - men i så fall må jo den kritikken som kommer fra parlamentarikere, være en støtte for miljøvernministrene og noe positivt som de kan ta med seg inn til statsministre og finansministre, samferdselsministre og hva det måtte være.

Det er ikke virkelighetsbeskrivelsen det er noe galt med - den tror jeg nok vi kan være ganske enig om. Det er ikke noen vits i å konkurrere om å svartmale situasjonen, men det er de konkrete tiltakene som selvfølgelig er problemet.

La meg ta et par eksempler: Når det gjelder innsatsen i forhold til kjernekraft og løsningen på de problemene, er det jo sånn at et dokument som dette ikke gir noe svar på hvilke økonomiske ressurser man vil sette inn og hvilke konkrete problemer man vil gå løs på. Det håper jeg jo at et framtidig konkretisert dokument vil gi et svar på.

Et annet eksempel er når man sier at man vil harmonisere standarder oppover til det nordiske landet som har høyest standard. Ja, hva er det man tenker på da? Og hvordan vil man få til det i en situasjon der tre land nå forhandler om medlemskap i Den europeiske union? Det må være svært vanskelig. Jeg skulle ønske at miljøvernministrene kunne forklare hvordan det er mulig å harmonisere oppover på den måten de legger opp til i strategidokumentet.

Minister Olof Johansson (c): Herr president! Jag vill först litet grand kommentera den senaste frågan. Vi har från norsk, finsk och svensk sida gått in i förhandlingar med EU med målsättningen högsta tillämpade ambitionsnivå. Vi har från svensk sida på ett område tvingats att välja en annan lösning för att nå detta mål.

Man kan alltid i frågasätta trovärdigheten i ett förhandlingsresultat, här innefattande en övergångsperiod om fyra år, en översyn och ett löfte från EG om att därefter eller under tiden se över sina egna regler i avsikt att anpassa dem till en nordisk nivå eller till nivån i enskilda nordiska länder, miljögaranti och därefter lagprovning. Man kan i det avseendet aldrig få något besked i förväg, eftersom domstolar plägar avgöra ärendena självständigt.

Det är dock en viktig princip att hela tiden eftersträva den högsta tillämpade ambitionsnivån, och det är precis vad vi har gjort i förhandlingarna. På den svenska sidan har vi klarat detta utom på en enda punkt. Detta innebär inte att allting annat avstannar. Jag varnar alla för att tro att EU är lösningen på miljöproblemen. Som jag sade i mitt huvudanförande är detta inte avsikten, utan man måste också i detta sammanhang kämpa för sina målsättningar. Jag tror att sektorsintressena är om möjligt starkare inom EU än inom våra egna länder. Det är i varje fall min erfarenhet från förhandlingarna.

Låt mig övergå till det nationella planet. Man diskuterar i termer om att jag skulle skälla på mina regeringskollegor, men det handlar inte om detta. Det handlar om att sektorsintressen skapar problem som sedan leder till räkningar för insatser för Östersjön om 150 miljarder kronor. Jag adresserar inte sådana krav till kolleger utan till alla generationer som skapar dessa problem, som vi har att betala. Men dessa kostnader betalas inte med hjälp av konferenser eller allmänna uttalanden utan bara med skatter och avgifter för att komma åt dessa problem. Jag tycker att parlamentarikerna skall lägga tyngdpunkten i sitt arbete på detta i sina respektive hemmaparlament och även här.

Chaffey (SV): President! Ja, kort til dette siste: Vi er vel for så vidt enige, i hvert fall i ord, om at disse miljøspørsmålene har en sånn dimensjon at de krever atskillig større ressurser hvis vi skal løse dem. Regningen for å rydde opp i Østersjøen er en ting. Du har tilsvarende store regninger i en del andre av Nordens nærområder.

Jeg ville jo tro siden Olof Johansson sitter i en regjering, at han hadde større mulighet til å påvirke størrelsen på denne innsatsen enn enkelte andre her har. Men det er tydelig at flere av oss har en felles kamp å kjempe, og at det går an å være misfornøyd med innsatsen selv om man sitter i regjering. Vi har en miljøvernminister i Norge også som av og til gir uttrykk for noe tilsvarende.

Når det gjelder standarder og hva som er oppnådd og ikke oppnådd i EU-forhandlingene, er vi også enig om at EU ikke er svaret på miljøproblemene, og jeg ønsker Olof Johansson og hans parti velkommen på nei-siden hvis han kommer til at EU faktisk kan virke i negativ retning.

Men det som er det faktiske, er jo i hvert fall at man har fått fire års overgangsordninger på en del områder. Det foreligger ingen garanti fra EU om at man skal kunne holde på det nordiske nivået etterpå. Det er ingen forpliktelser fra noen av EU-landene til å gå opp på et nordisk nivå etter de fire årene. Det man veldig lett kan få, er jo en motsatt forpliktelse, en forpliktelse for de nordiske landene til å gå ned på EU-standard. Det er jo det som er vanlig med medlemskap i en overnasjonal organisasjon at man må respektere de vedtakene som blir gjort, og det er de nordiske land som har søkt om medlemskap i EU og ikke motsatt. Det tror jeg vi skal huske på.

Ranveig Frøiland (A): President! Generaldebatten har i stor grad dreid seg om Nordisk Råds framtidige betydning, og enkelte har vore redde for at rådet sjølv har avgrensa si rolle. Det er eg usamd i. Miljøspørsmål er eit av dei områda som vil profitere på å ha ein felles nordisk strategi. Ministerrådet har lagt fram ein nordisk miljøstrategi fram til 1996 som inneheld mange gode målsetjingar. Miljøspørsmåla må vera sektorovergripande og inngå i alle samanhengar.

Men skal vi få til noko som verkeleg monnar i nordisk samanheng, bør vi konsentrera oss om nokre få område og syna vilje til å få det til. Det betyr at vi må vera viljuge til å setja inn pengar, og nordiske tiltak må gå hand i hand med dei nasjonale tiltaka.

I våre nære område i nord, Barentsregionen, står vi overfor store utfordringar på miljøsida. Miljøproblema utgjer ein trussel mot både helse og livsgrunnlaget til folket som bur der, fordi grunnlaget for tradisjonell økonomisk verksemd, særleg fiskeria, er trua liksom det er ein trussel mot den sårbare naturen. Og stikkorda er: Fare for radioaktiv forureining, sur nedbør, tungmetall frå utslepp frå lokal industri og miljøgifter i næringskjeden.

Samstundes er det klart at auka ressursutnytting, ny næringsverksemd, utbygging av infrastruktur og auka transport både til havs og på land vil vera sentrale element i ei ny økonomisk utvikling i Barentsregionen. Ei slik utvikling kan få negative miljømessige konsekvensar regionalt.

Innsatsen frå norsk side i åra framover er å sikra ei berekraftig forvaltning av miljøet og naturressursane i nord. Miljøarbeidet i nord må konsentrera seg om følgjande: Å redusera miljøulempene frå eksisterande verksemd som har eller kan få alvorlege grenseoverskridande skadeverknader, å hindra miljøskader som kan ramma norske og andre land sine interesser som følgje av ny økonomisk verksemd og å ta vare på biomangfaldet og villmarks karakteren som er her.

Det er viktig å samordna den nasjonale og nordiske innsatsen, men miljøproblema kjenner ingen fysiske grenser. Difor må dei løysast både innanfor bilateralt og multilateralt samarbeid. Skal vi nå måla, er det av avgjerande betydning at Russland og vert sett i stand til å løysa sine miljøproblem.

Det er allereie eit stort nordisk engasjement i nordområda. Difor er det viktig at det vidare miljørarbeidet i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd byggjer på den nordiske miljøstrategien som m.a. omfattar Barentsregionen.

Det er og starta opp eit viktig arbeid for å kartleggja og vurdera faren for radioaktiv forureining frå materiale som er dumpa i havet. Analyse-rapportane stadfester at det ikkje er foruroligande nivå på radioaktiviteten i Barents- og Karahavet, men vi må vera oppmerksame.

Sjølv om vi enno ikkje har oversikt over omfanget og kostnadene som er knytta opp til dei radioaktive problema på Nordkalotten, må dei nordiske landa framleis arbeida med å setja desse problema på dagsordenen i internasjonale fora, og freista å få til ei breiare finansiell støtte til oppryddings- og tryggingstiltak.

Eit anna prosjekt som er sett i gang for å kartleggja miljøforureininga, er utslepp frå russisk industri i Nikkel. Dette er og eit nordisk initiativ som må følgjast opp.

Eg vil påpeika det som miljøutskottet har sagt om bruk av energi som betydning for miljøproblema i Norden. Dette bør takast opp i strategiplanen.

Kjernekraftverka som i dag utgjør ein betydeleg del av Nordens energiforsyning, er eit stort miljøproblem; i dag når det gjeld avfallshandtering. Innan kort tid må kjernekraftverka erstattast med anna form for energi. Utfordringane må då vera ei maksimal utnytting av den reine, fornybare vasskrafta som vi har, samt å få til ein strategi for å nytta naturgass.

Nordisk Ministerråd har sett ned ei gruppe for å vurdera den nordiske elkraftmarknaden. Eg trur det er nødvendig å tilpassa seg nye reglar i kraftmarknaden, men det må ikkje hindra ei medveten politisk styring av marknadskreftene slik at vi kan sikra ei best mogleg miljømessig utvikling i den framtidige energiproduksjonen i Norden.

Miljöminister **Sirpa Pietikäinen** (Kok.): Herr president! Helsingforskommissionen, som behandlar skyddet av Östersjöområdet marina miljø, inledde i går sitt 20 år jubileumsmöte i Helsingfors. Ministermötets syfte var att se över hur tidigare Helcom-ministerdeklarationer och rekommendationer har omsatts i praktiken. På mötet angavs en gemensam resolution där man preciserade de tidigare rekommendationerna för Östersjöskyddet. Samtidigt konstaterade man att tiden nu var inne för att övergå från rekommendationer till att förverkliga miljöprojekten och tillämpa dem effektivt i praktiken. Härvidlag betonade man genomförandet av handlingsprogrammet för skyddet av Östersjön.

För att de uppställda målen skall kunna uppnås behövs ökade finansieringsmöjligheter såväl i de enskilda länderna som inom det bilaterala och multilaterala samarbetet och arbetet inom Helcom.

En grundlig evaluering kommer att göras om kommissionens arbetssätt och målsättningar i syfte att effektivisera verksamheten och koncentrera den på de mest väsentliga frågorna. Härvidlag fäster man även stor uppmärksamhet vid utbildnings-, informations- och upplysningsverksamhet i syfte att öka medborgarnas miljömedvetenhet och lägga grunden till ett effektivt genomförande av miljöverksamhetsprogrammen i praktiken.

Ett viktigt nordiskt samarbets- och ansvarsområde vid sidan av arbetet med Östersjön är det arktiska samarbetet. I fråga om användningen av de arktiska områdena och utnyttjandet av naturresurserna läggs vikten där vid områden i vår närhet och Barentsområdet. Alla vet att den arktiska naturen är mycket känsligare än naturen i andra områden. Vi i Norden måste bära ett särskilt ansvar för att bevara den arktiska naturen. Härvidlag är utvecklandet av en arktisk miljökonsekvensbedömning viktig, inte bara när det gäller projekt utan också program och planer som har inverkan såväl direkt som indirekt på miljön. Det är viktigt att vi klargör för oss själva vilka faktorer man bör ta hänsyn till, till exempel längre livscykel eller nivå för den kritiska belastningen. Man bör snabbt ta fram miljökonsekvensbedömningar av det arktiska området, eftersom förverkligandet av transparanta spelregler för uppföljningen bör vara genomförd innan man börjar utnyttja naturresurserna i Barentsregionen.

Finland har tagit initiativ till att dra upp riktlinjer för miljökonsekvensbedömningar i Arktikum. Samarbetet härvidlag skulle i första hand gälla

utvecklandet av metoder och modeller för miljökonsekvensbedömningar och ansvaret för förverkligandet.

Bästa åhörare, kolleger! Jag vill ta upp ytterligare en fråga, och det gäller på vilket sätt vi inom EU-politiken kan konkretisera en hållbar utveckling. Frågor om miljöårdsnivån och integreringen av miljösynpunkterna kan främjas på många olika sätt. Ett är naturligtvis reformering och skärpning av EU:s lagstiftning. Vid utvecklandet av miljölagstiftningen är det viktigt att från att beskriva olägenheterna av produktion och andra särskilda aktiviteter gå över till livscykelänkandet. Hur producentansvaret skall tillämpas i praktiken är en hård nöt att knäcka för oss i framtiden.

Chaffey (SV): President! Jeg har et spørsmål til den finske miljøvernministeren. Det gjelder oppfølging av et spørsmål som ble tatt opp i Nordisk Råds forrige sesjon i Mariehamn og som dreide seg om hvordan Finland har holdt liv i russisk represseringsindustri for plutonium ved å eksportere brukt finsk kjernebrensel til Majak. Diskusjonen i Mariehamn førte så vidt jeg vet til en reaksjon fra finsk side, disse transportene ble stanset. Men det er alltid nyttig å vite hvordan ting går, så mitt spørsmål er rett og slett: Hvilke planer har Finland nå for behandling av brukt kjernebrensel, som tidligere ble sendt til Russland?

Minister Sirpa Pietikäinen (Kok.): Herr president! När Finlands regering diskuterade sin energistrategi fattade den beslut om att ta hand om vårt eget kärnavfall och inte längre transportera det till Ryssland.

Birgitta Dahl (s): Herr president! Jag vill informera Paul Chaffey och rådets övriga ledamöter om att i den rekommendation som finns om en fullständig redovisning av allt avfall som härrör från verksamheter i Norden skall också ingå en redovisning av hur mycket avfall som enligt avtal med annan part har förts ut från Norden eller kommer att föras ut från Norden. Vi har de gamla frågorna i Sverige med Oskarshamnsavfall till Sellafeld och i Finland, vi har våra forskningsreaktorer med problem som är olösta - där finns även Norge med.

Min mening är att när vi får en redovisning till hösten behöver vi också diskutera hur vi skall förfara för att försäkra oss om att inte något nordiskt avfall kommer in i en uppberedningsprocess som leder till risker för felaktig användning.

Elver Jonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp): President! Det var med stor forventning jeg mottok miljøvernministrenes strategi for de neste to år, og jeg innrøm-

mer at jeg ble skuffet. Det kan sjølsagt ha sammenheng med at forventningene var for store, og at jeg er ny i Nordisk Råd. Men oppriktig talt så synes jeg miljøstrategien er veldig generell, lite konkret og lite forpliktende.

Nå har altså utvalget, som flere talere tidligere har nevnt, vist til en del konkrete saker som vi mener det er viktig å få med i et notat som vi regner med kommer fra miljøvernministrene til høsten, slik at vi får konkretisert en del emner. Jeg nevner stikkord som energi, miljø, transportmiljø og ikke minst en oppfølging av Uruguay-runden hvor vi må få en miljørunde. Nå har vi i dag drøftet med miljøvernministrene en del saker, det var forresten et møte som jeg synes var nyttig, jeg tror vi fikk avklart en del som var nødvendig og greit å få avklart på møtet. Vi kom bl.a. inn på den store atomtrusselen som vi har i tidligere Sovjet, langs hele grensen. Det ble også understreket, slik som Birgitta Dahl bl.a. gjorde, hva som er nødvendig for å følge opp i forbindelse med GATT og Uruguay-runden. Jeg ser faktisk fram til det neste notatet fra miljøvernministrene, om konkretisering, med ganske stor forventning etter det møtet vi hadde i dag, og jeg tror at er det noe vi alle er enige om, så er det at det er nødvendig med ekstra løft på dette området.

Ellers dreier miljødebatten seg her i Nordisk Råd så vel som i andre fora i all hovedsak om hvordan vi skal klare å rydde opp i og reparere skader vi allerede har påført natur og miljø, og eventuelt sette grenser for økte utslipp, eventuelt innføre lovregler osv. Sentralt i debatten i Norge står svovelutslipp på Kola, sur nedbør som ødelegger fiskevann og skog, drivhusgasser som ødelegger ozonlaget, og ikke minst selvfølgelig kjerne-krafttrusselen fra Kola.

Det er naturlig og forståelig at vi først og fremst er opptatt av de forurensninger og den faren vi ser og - jeg holdt på å si - som omgir oss daglig. Problemene er store, og på flere områder er de økende. Hittil har vi brukt veldig mye av tida vår og oppmerksomheten nettopp på å reparere det som er ødelagt.

Jeg har lyst til å vise til at alle de nordiske land har gått inn i EØS. Vi gjorde det til tross for at vi visste på forhånd at innføring av det indre marked ville føre til økte miljøproblemer, til økt forurensning bl.a. fra økt transport. Det viste EUs egen miljøutredning. Og vi kommer antagelig også til å si ja til Uruguay-runden nå til tross for at vi vet at den vil føre til økte miljøproblemer. Det er derfor vi allerede nå diskuterer at vi må få en miljørunde etter Uruguay-runden. Vi har allerede i dag kunnskap nok til å vite at det er grenser for hva klodens økologiske system tåler. Og vi vet at hvis alle mennesker skulle ha det store forbruket og den levestandarden vi har i Norden, så ville hele økosystemet bryte sammen. Vi vet at fortsatt vekst hos oss vil føre til økt fattigdom i den tredje verden. Likevel legger vi opp til økt vekst nasjonalt så vel som gjennom EØS- og GATT-systemet.

Jeg vet det er lett å ta opp dette uten å påvise hva vi skal gjøre i stedet. Når jeg tar det opp, så er det i et håp om at vi kanskje i neste runde kan få en miljødebatt hvor vi ser ting i sammenheng, hvor vi ikke bare diskuterer og er fiksert på at vi må reparere skadene vi forårsaker, men at vi kan få en miljødebatt hvor vi ser ting i sammenheng. Og la meg til slutt få lov til bare

å minne om det innlegget som representanten fra Nordens Ungdom hadde her i går. Det er noe som vår generasjon, og vi som sitter her nå, må legge oss på minnet.

Miljøminister Össur Skarphéðinsson (A): Hr. præsident! Som statsminister Davíð Oddsson lagde vægt på i sin tale i mandags, er miljøspørgsmålene højt prioriterede i nordisk samarbejde.

Her på sessionen foreligger et ministerrådsforslag om den nordiske miljøstrategi, som har været under forhandling i det nordiske miljø samarbejde i to år. Politiske målsætninger på miljøområdet under det islandske formandskab vil derfor først og fremmest dreje sig om miljøstrategiens målsætning og gennemførelse.

I det kommende år overtager Island formandskabet i miljøsektoren inden for Nordisk Ministerråd for første gang. Ved gennemførelsen af den nordiske miljøstrategi har Island i sinde at lægge særlig vægt på miljøbeskyttelse i de arktiske regioner og beskyttelse af havet. Norden står i spidsen for etableringen af det nuværende samarbejde om miljøbeskyttelse i de arktiske regioner. Der tænker jeg både på Rovaniemi-processen og Barentshavs-rådet.

Efter etableringen af disse to samarbejdsprocesser står det klart, at der er et stort behov for dette samarbejde. Nordens biologiske miljø og helbredstilstanden hos dem, der tjener til livets ophold på basis af dette miljø, trues i øget grad af opsamling af persistente organiske forbindelser, der føres dertil langvejs fra, fra Europa og Nordamerika. De nyeste undersøgelser har vist, at situationen i disse områder er betydeligt alvorligere, end vi troede. Der er stor fare på færde, hvis der ikke omgående reageres på de signaler, der har vist sig.

Områderne tilføres ligeledes radioaktiv forurening fra atomoparbedningsanlæg i Europa. Planer om øget oparbejdning af atombrændstof i Sellafield og Dounreay i England udgør en alvorlig trussel mod bæredygtig udvikling i det nordlige Atlanterhav. De nordiske regeringer må på alle mulige områder lægge politisk pres på de britiske myndigheder for at revidere beslutninger om tilladelse til øget udslip af radioaktive stoffer i Sellafield og Dounreay.

Hr. præsident! Det kan ikke komme bag på nogen, at beskyttelse af havet er en meget vigtig sag for Island. Det er imidlertid ikke noget, islændingene betragter som en privatsag, idet store dele af vore nationer lever af at udnytte havets levende ressourcer. Det er derfor af stor betydning, at Norden fortsat står sammen om den grundlæggende indstilling, at havet som verdens vigtigste naturlige spisekammer skal beskyttes. Samtidig bør man huske på, at havet udgør Jordens største kulstofforråd, og beskyttelsen af det mod forurening er derfor vigtig af hensyn til drivhuseffekten.

I denne sammenhæng er det af særlig betydning at øge beskyttelsen af havet mod forurening fra landbaserede aktiviteter. Det anslås, at omkring 70-80% af havets forurening stammer fra landbaserede aktiviteter.

Beskyttelse af miljøet i de arktiske regioner og beskyttelse af havet kan ikke sikres af Norden alene. Den trussel, det er utsat for, stammer først og fremmest fra de industrialiserede staters usunde forbrug og produktionsmetoder. Ved at tage initiativet til en ændring af forbrugsmønstre og produktionsmetoder i Norden ville vi være et godt forbillede i international sammenhæng for de industrialiserede stater. Resultaterne fra konferencen om forbrugsmønstre i Oslo i januar i år danner et godt grundlag i denne henseende.

Hr. præsident! Norden er blandt de ledende nationer med hensyn til beskyttelse af miljøet, og internationalt nyder de nordiske nationer respekt i miljøanliggender, og deres stemmer høres. I Norden gælder de strengeste krav i verden vedrørende miljøbeskyttelse, og det er vigtigt, at der sker en stærk opfølgning af disse krav.

Vi er vel vidende om, at der internationalt finder en stadig kraftigere debat sted om miljøanliggender i forbindelse med udviklingen. Denne debat er værdifuld for de nordiske lande både med hensyn til at sikre en bæredygtig udvikling verden over og med hensyn til at opretholde de miljøkrav, vi har stillet i vore hjemlande.

Det er også vigtigt, hr. præsident, at næste omgang i Gatt-forhandlingerne kommer til at handle om handels- og miljøanliggender. Det er i klar overensstemmelse med beslutninger og resultater på FN's konference om miljø og udvikling. Det er vigtigt, at Norden fortsat på aktiv vis tager sig af denne sag og koordinerer udformningen af strategien på dette område.

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen (A)**: Hr. president! Ett av de konkrete tiltakene som kom ut av FN's konferanse for miljø og utvikling i Rio, var kommisjonen for bærekraftig utvikling, det såkalte CSD. Denne kommisjonen er satt til å overvåke oppfølgingen av handlingsprogrammet Agenda 21 - et program som peker inn i det neste århundre. Vi er alle forpliktet til å følge opp, og det gir oss en mulighet til å holde de viktigste miljø- og utviklingssakene høyt oppe på den nasjonale, regionale og internasjonale dagsorden i åra framover.

Vi står, etter min mening, foran tre hovedutfordringer:

- Vi har utviklet et forbruks- og produksjonsmønstre i de rike industri-landene som bl.a. utdypet de sosiale skillene, har bidratt til store utslipp til luft, vann og jordsmonn, tærer på naturressursene og som etterlater seg store mengder avfall.

- Vi har en befolkningsøkning i verden som fører til fattigdom, folkevandringer, konflikter og et sterkt press på naturressursgrunnlaget.

- Samtidig har vi en alvorlig og uakseptabel skjevfordeling av ressurserne mellom rike og fattige i det enkelte land, og mellom landene.

Vi gikk inn i dette århundre med om lag 1 milliard mennesker på kloden. Vi går inn i det neste århundre - om mindre enn seks år - med om lag 6 milliarder mennesker på kloden. Det er så dramatiske forandringer i menneskehetens livsbetingelser som vi nå er nødt til å ta på fullt alvor.

I Agenda 21 understrekes det at industrilandene må ta en ledende rolle i arbeidet for et bærekraftig forbruk. Det er bakgrunnen for at jeg inviterte politikere og eksperter til et symposium om bærekraftig forbruk i Oslo i januar. Mine nordiske kolleger deltok, og gjennom dette initiativet har vi påtatt oss en pådriverrolle videre.

Endringer i forbruks- og produksjonsmønstrene vil være vårt viktigste bidrag til å sikre en global bærekraftig utvikling. Alle har krav på et menneskeverdig liv, og det er verken riktig eller etisk høyverdig at vi skal fortsette å øke vårt forbruk i den rike verden på bekostning av andre. Hvis 7 milliarder mennesker - som er jordas forventede befolkning omkring år 2010 - skal bruke energi og andre materielle ressurser på samme nivå som de rike landene gjør i dag, er det ikke nok med én klode - vi trenger ti. Forbruket har skutt voldsom fart i løpet av en generasjon. Det ble for eksempel produsert like mye på to og en halv måned i 1990, som i hele 1950.

Fra norsk side er vi innstilt på å følge opp denne saka på flere plan - nasjonalt, regionalt og globalt. Det er helt nødvendig med et forpliktende, overnasjonalt samarbeid dersom vi skal komme noen vei. Jeg legger også vekt på oppfølgingen på nordisk plan, slik at vi kan stå sammen på CSD-møtet i mai i New York, der forbruksmønstret står på dagsordenen.

Hensynet til bærekraftig forbruk må integreres på en rekke områder, som for eksempel økonomi, energi, transport og handel. Vi må finne et nytt innhold i veksten, og vi må finne veier å gå slik at vi kan kombinere full sysselsetting og sosial trygghet med bærekraftig forbruk. Det er selvsagt fullt mulig at en iboende dynamikk i vårt økonomiske system vil føre til fortsatt økonomisk vekst. Men jeg ser ikke noe poeng i at det fortsatt er vi i den rike verden som skal forbruke all denne veksten. For meg er det viktig at vi finner fram til mekanismer som sikrer at de fattigste landene får del i teknologiutviklingen og økte økonomiske overføringer.

Innenfor det nordiske miljøsam arbeidet er det etablert arbeidsgrupper og ad hoc-grupper som arbeider med spørsmål som også er sentrale for et bærekraftig forbruk. I punkt 15 i sammenfatningen av den nordiske miljøstrategien som er lagt fram, står det at de nordiske landene vil arbeide for "å påvirke forbruks- og produksjonsmønstre for å påskynde utviklingen mot et fungerende kretsløpsamfunn i overensstemmelse med arbeidet i CSD."

Til slutt vil jeg understreke det som miljøvernminister Olof Johansson sa med hensyn til våre enorme utfordringer i våre nærområder. Lederen for Presidiet sa også at det nå var løftet fram som en prioritert oppgave for Nordisk Råd. Hvis ikke vi følger opp dette med økte finansielle ressurser, kan vi stryke spørsmålet av dagsordenen, for det nytter ikke å møte utfordringene som er regnet sammen til 300 milliarder kr, med 3 kr og 50 øre. Hvis vi skal bevare vår troverdighet, må vi ta disse tingene på fullt alvor.

Egede (Si): Jeg har et konkret spørsmål til den norske fiskeriminister, der relaterer til udvalgets rekommandationer. Det er vedrørende rekommandationen om fredning af et større område i Barentshavet.

Jeg kan godt forstå, at der kan være et ønske om at lave fredning mod menneskelig forurenende aktivitet i dette område, men jeg nærer med udgangspunkt i de grundlæggende betragtninger om bæredygtig udnyttelse af de marine ressourcer bekymring for fredning af større havområder. Jeg kan forstå, hvis eventuelle truede arter i dette område fredes, men jeg kan ikke forstå, at alle marine ressourcer i dette område skal fredes. Jeg vil derfor spørge om, hvad sådan en fredning vil indebære, og hvordan den norske regering ser på sagen.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Ærede præsident! Som det fremgår af Miljøudvalgets betænkning over miljøministrenes miljøstrategi, kommer det ikke kun an på at bruge pæne ord, men på at få konkrete tiltag frem. Det kræver, at miljøhensynet er lovmæssigt solidt forankret, og at de nødvendige finansielle midler sikres. Miljøstrategien lever ikke op til meget mere end pæne formuleringer. Der savnes desværre kød på knoglerne.

Noget af det, der står meget svagt i miljøstrategien, er behandlingen af radioaktivt affald og dumpning heraf i havet. Dette er dog et af de vigtigste emner på miljøområdet i international sammenhæng. Island har været meget aktiv i og har arbejdet imod dumpning af miljøfarlige stoffer i havet bl.a. inden for Paris- og Londonkonventionerne. De hørte, hvad statsminister Davíð Oddsson sagde i går angående Thorp-anlægget, som er ved at starte i disse dage. Det vil få alvorlige konsekvenser, hvis de nordiske lande ikke kan enes om at gøre det nødvendige for at få de britiske myndigheder til helt at standse denne uansvarlige drift. Dette er en prøve på, om de nordiske regeringer i realiteten lever op til højroastede erklæringer om at være globalt i forreste række på miljøområdet. Vi vil senere på dette møde få at høre, om de nordiske regeringer vil støtte Island og Irland i kravet om et ekstraordinært møde i Pariskommissionen angående Thorp. Som bekendt forudsætter det, at tre lande kræver det, for at få afholdt et sådant møde, som jeg synes er meget vigtigt.

Miljøudvalget har før dette møde behandlet to medlemsforslag om det arktiske område. Disse kommer i fortsættelse af den vellykkede arktiske konference i Reykjavík i August 1993.

Fra de nordiske landes side har der været lagt vægt på miljøtiltag i Østersøområdet og nærområderne i øst. Det anser jeg for meget vigtigt, men samtidig må der lægges vægt på områderne i vest og nord. I denne sammenhæng er det arktiske initiativ meget vigtigt og må prioriteres i årene fremover.

Det er generelt accepteret, at en løsning af miljøproblemerne kræver internationalt samarbejde og bindende forpligtelser. Det viser sig, at nationale tiltag alene ikke er tilstrækkelige i denne sammenhæng. Vi konstaterer med tilfredshed i fortsættelse af Rio-konferencen, at vigtige internationale kontrakter begynder at træde i kraft lidt efter lidt. Vi må indse, at globale miljøproblemer kræver globale løsninger.

Det er blevet påstået, at EU er en velegnet arena for miljøsamarbejde. Jeg har intet imod, at man også dér såvel som regionalt forsøger at løse

problemerne, men EU er ingen miljøorganisation. Tværtimod er den vækstfilosofi, som danner grundlaget i Unionen, i kontrast til den miljøpolitik, som er nødvendig. Med de nordiske landes EU-medlemskab sætter man det, der er opnået på miljøområdet, på spil. Det er efter min mening et af de vigtigste argumenter for at modsætte sig EU-medlemskab.

Hr. præsident, det er en god idé at holde en grøn dag på Nordisk Råds session, men fremtiden sikrer man ikke, uden at alle dage bliver grønne.

Mark- og planminister **Görel Thurdin** (c): Herr president! På dagordningen ved denna session finns den nordiska miljöstrategin med angelägna målsättningar.

Vi vet alla att för att uppnå miljömålen måste olika styrmedel användas. Ett viktigt sådant styrmedel är den fysiska planeringen, som vi talar alldeles för litet om.

Den fysiska planeringen i en ort eller i en region är ett nödvändigt instrument för att hushålla med mark och vatten, förebygga miljöstörningar och åstadkomma goda livsmiljöer, hälsa och säkerhet. Genom en miljöinriktad samhällsplanering går det att skydda värdefull natur och sällsynta växter och djur samtidigt som man ser till att det finns mark för till exempel bostäder, kontor, vägar och järnvägar och inte minst tillräckliga grönområden. Samhällsplanering behövs också på energi-, transport- och avfallsområdet, ja över huvud taget vid genomförandet av Agenda 21-deklarationen från Riokonferensen.

På ett övergripande plan pågår arbetet med Östersjövisionen 2010. Ett första utkast till ett slutdokument för områdets rumsliga struktur presenterades i Gdansk i december 1993. Tematiska rapporter har utarbetats om tätortssystem, infrastruktur och om fyra geografiska områden.

EU-kommissionen har visat stort intresse för Östersjövisionen, som handlar om en strategisk fysisk plan. Vi som nu har ansökt om medlemskap har en möjlighet att delta i EU-kommissionens arbete med regional utveckling och samhällsplanering.

Kontakterna med EU har även aktualiserat behovet av samordning och harmonisering av planlagstiftningen. De nordiska mark- och planlagstiftningarna har flera gemensamma drag som vi bör utveckla.

Arbetet med Östersjövisionen stannar inte vid de områden som direkt angränsar Östersjön. Även Kolahalvön och Nordkalotten är närområden som måste ingå i planeringsområdet.

I samverkan mellan det regionala Barentssamarbetet och arbetet med Östersjövisionen 2010 anordnas en konferens i Apatity på Kolahalvön den 7-8 juni 1994. Konferensen skall lyfta fram Barentsregionens betydelse för hela Östersjöområdets utveckling. Vidare skall konferensen belysa de möjligheter som användningen av geografiska informationssystem ger i lösandet av sociala och ekologiska uppgifter och givetvis förstärka den kunskaps- och nätverksuppbyggnad som pågår och som måste utföras.

Gemensamt för allt miljöarbete och för samhällsplaneringen finns behoven av information och data.

I Sverige planeras för nya satsningar i utnyttjandet av modern informationsteknologi. Den elektroniska infrastrukturen skall byggas ut. Den här teknikutvecklingen berör i högsta grad miljö- och planområdet.

För det första handlar det om grundläggande information om landskapet, om fastigheter och byggnader som tillsammans utgör byggstenar i en stor mängd ADB-baserade informationssystem. Grundmaterialet kan användas för geografiska informationssystem där lägesbestämda data paras med uppgifter från skilda samhällssektorer så att man får en integrering mellan olika samhällssektorer. Sådana tillämpningar bedöms vara den snabbast växande av alla inom informationsteknologin i USA.

Norden ligger långt framme på detta område, men vi behöver fördjupa vårt samarbete. I våra närområden i Ryssland, Polen och Baltikum finns akuta behov av hjälp i fråga om fastighetsbildning, fastighetsregistrering och kartläggning.

För det andra handlar informationsteknologin om program för miljöövervakning. Det finns sedan gammalt ett väletablerat nordiskt samarbete inom övervakningsområdet. År 1993 redovisade ministerrådet en rapport rörande miljösituationen i Norden. Inom EU - och snart med deltagande från Eftaländerna, hoppas jag - finns nu European Environmental Agency, EEA. Med stor säkerhet kommer mycket av det miljöövervakningsarbete i Europa som i dag drivs under olika huvudmän att föras in under EEA. Än intressantare blir det med vetskapen av att denna myndighet lokaliseras till ett nordiskt land, Danmark.

För miljöarbetet är det också viktigt att vi får fram en heltäckande vegetationskartering i alla länder, för annars klarar vi inte den biologiska mångfalden.

Jag vill samtidigt slå ett slag för Miljödatacenter i Kiruna, som etablerats för att analysera och göra satellitinformation tillgänglig för användarna inom miljösektorn. Arbetet har väckt stort intresse bland annat hos EEA men också hos Unep.

Med dessa ord har jag lyft fram genomförandet av miljöstrategin med betoning på samhällsplaneringen, vilket är förutsättningen för att miljömålen skall nås. Vi måste anlägga helhetsperspektiv på frågorna. Jag kommer att inom miljöministerrådet aktualisera de ökade satsningar på informationsteknologi som jag nu berört och räknar med att vinna gehör för ett gemensamt nordiskt arbete med utveckling och samordning på detta område-.

Rossi (Kesk.): Herr president! De uppskattade europeiska veckotidningarna der Spiegel och GEO har beskrivit det nordiska skogsbruket som utplundring. Enligt tidningarna skulle särskilt Finland och Sverige behandla sina skogar mycket brutalt och hänsynslöst. Eftersom den mellaneuropeiska marknaden för våra skogsprodukter är livsviktig för oss, får vi inte hålla oss tysta om den missvisande informationen man ger om oss.

Medvetenheten om miljön har ökat i takt med urbaniseringen under de senaste decennierna. Än så länge har den dock kanaliserats ganska spar-

samt: Melittapåsarna och wc-pappret har blivit brunare och återanvändningen av returpapper ökat - visserligen framför allt på grund av problemen med tippen.

Om spekulationerna om papper producerat utan kalhyggen blir verklighet, innebär det att livskraften och tillväxten av skogarna blir sämre. Samtidigt sätts den nationella och individuella inkomstbildningen i fara.

Utvecklingen av de finska skogsresurserna är ett gott exempel på hur man genom aktiv vård och vetenskapligt belagd avverkning kan integrera både ökad användning av skogen som en central bas för nationalekonomiska utvecklingsprogram och ökning av skogsarealen, ökning av trädbestånd och kvalitativ mångsidighet.

Skogssektorn har varit konkurrenskraftig och denna egenskap skall man försöka behålla också i fortsättningen. Den nordiska konkurrenskraften får inte förstöras med de nya stödordningar för skogsplantering som planeras i de nuvarande EU-länderna. Där kan vi gemensamt påverka utvecklingen.

Slutsatsen blir att den aktiva vården av skogarna skapar kapital och förutsättningar för en mångsidig ekonomisk struktur. Samtidigt har skogstillgångarna utvecklats så kraftigt att det möjliggör skyddet av viktiga biotoper för mångfalden i skogsnaturen. Ett bevis av detta är de otaliga frivilliga beslut som skogsägarna fattat om skydd av lundar och urskogar.

Avgörande för den nordiska utvecklingen är att man kan ekonomiskt utnyttja skogarna också i fortsättningen. Detta är möjligt om användarna av skogsindustrins slutprodukter blir övertygade om att man inte förstör oersättliga naturvärden i samband med avverkning av råvirke.

Det ligger i vårt gemensamma intresse att de urbana konsumenterna i Centraleuropa sätter större värde på produkter tillverkade av trä än av konkurrerande material.

Dessa båda målsättningar kan uppnås om vi slår ihop våra resurser i informationsåtgärderna på marknaden. Grundargumenten är helt korrekta i alla de nordiska länderna: skogarna vårdas och utnyttjas enligt principerna för bärkraftig utveckling, skogsbruket är ekologiskt acceptabelt och det som är det mest viktig: skogsresurserna ökar hela tiden fortare än de används!

Därför, herr president, föreslår jag att Nordiska rådet beslutar rekommendera Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för en gemensam skogsinformation.

Ett gemensamt nordiskt agerande är motiverat därför att de argument som är specifika och märks på marknadsområdet gäller råvaran och Skandinavien. Genom att slå ihop våra resurser och krafter blir budskapet starkt nog för att nå fram och reageras på.

Landskapsstyrelseledamot **Anders Eriksson (ÅC)**: Herr president! Jag har valt att indela detta anförande i två delar. För det första vill jag beskriva två större miljöbeslut vi tagit på Åland och för det andra, vill jag peka på

vikten av ett utökat miljösamarbete i Norden för att förstärka de nationella och regionala miljöbesluten.

Ålands landskapsstyrelse har överlämnat ett av de modernaste och kraftsfullaste förslag till vattenslagstiftning som tagits fram i Norden. I förslaget finns bl.a. regler för stränga vattenkvalitetsnormer och belastningszoner. Lagförslaget är också uppbyggt enligt polluters pay principle.

Ålands landskapsstyrelse har också utarbetat ett lagförslag om miljökonsekvensbedömning. Frågan om miljökonsekvensbedömning har gett oss mycket bryderi. Om vi på Åland tog fram en lagstiftning om miljökonsekvensbedömning efter internationell praxis, enligt Esbo-konventionen, skulle det leda till att vi har en lagstiftning som aldrig skulle tillämpas. Med det menar jag att i våra små förhållanden är det regelverk, som gäller internationellt, av den storleksordningen att det aldrig skulle tillämpas i praktiken på ett åländskt projekt. En så tandlös lagstiftning vill vi förstås inte ha. Alltså måste vi utarbeta ett eget regelverk, utan att för den skull skapa en svårhanterlig byråkrati. Låt mig ge ett exempel ur den åländska lagstiftningen. När man enligt konventionen om miljökonsekvensbedömning talar om lager för olja och kemiska produkter är nivån 50 000 kubikmeter. I det åländska förslaget är nivån 5000 kubikmeter, alltså 10 gånger restriktivare. Om jag ser till våra grannregioner kan jag konstatera att svensk miljökonsekvensbedömning eller beskrivning, som det heter här, inte är speciellt långtgående. Finland har kommit längre och Åland har kommit väldigt långt.

Herr president! Detta hoppas jag inte skall uppfattas som skryt, utan vad jag vill säga är, att även om en region kommit rätt långt i sin miljölagstiftning, så kan man inte känna tillfredsställelse enbart med nationella åtgärder, när vi alla vet att miljöföroreningsarna till stor del är gränsöverskridande.

Trots att miljöutskottet och också flera talare under debatten har funnit "den nordiska miljöstrategin" alltför vag, anser jag att den utgör en bra bas för den överordnade politiska prioriteringen inom miljöområdet. Apropå vaghet, har jag under mina två och ett halvt år i miljöministerkretsen klart sett att arbetet stramats upp betydligt, bland annat har fasta arbetsgrupper tillsatts, för vissa strategiskt viktiga områden som till exempel luft- och havsmiljö.

Utöver det har ett brett sektorsarbete inletts med bl.a. lantbruks- och fiskerisektorn. Det samarbetet har gått bra, åtminstone för åländsk del, där vår litenhet gör att miljö-, jordbruks- och fiskerifrågor handläggs samlat av ett fåtal personer.

Avslutningsvis vill jag peka på ett par rent konkreta samarbetsprojekt som är till stor nytta för alla parter; de finns under punkt 3.6 i "den nordiska miljöstrategin". För det första: Ett gemensamt nordiskt insamlings- och återvinningssystem för använda blybatterier och detta arbete är redan igångsatt. För det andra är det under planering att undersöka möjligheterna för gemensamma insamlingsystem för bl.a. freoner och halogener. Dessa sistnämnda exempel är som sagt konkreta, framåtsyftande nordiska samarbetsprojekt på miljöområdet.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Den nordiske miljøstrategi, som foreligger her fra ministerrådets side, er et lidet ambitiøst dokument. Det afspejler den kendsgerning, at alle de nordiske lande gennem EØS-aftalen har underordnet sig EU's indre marked med de fire friheder, hvor varernes frie bevægelighed har forrang frem for miljøhensyn. De lande, som nu er på vej ind i EU, underordner sig også Unionens miljøpolitik, hvor de må tilpasse sig EU's miljøstandarder, hvilket i flere tilfælde vil føre til et lavere ambitionsniveau.

Vi kan læse i miljøstrategien, at det nordiske samarbejde på miljøområdet skal tage sit udgangspunkt i princippet om det højest tillempede ambitionsniveau, men dette synes at være i direkte strid med EU's politik på miljøområdet.

EU's indre marked, som indgår i EØS-aftalen, er orienteret mod økonomisk vækst og vil føre til en væsentlig forringelse af miljøet, bl.a. på grund af forurening som følge af stærkt stigende transport. Dette demonstreres tydeligt ved Østrigs problemer med at opfylde kravet om en øget transitttransport, for slet ikke at tale om den schweiziske befolknings resolution afvisning af øget trafik gennem Alperne. Det store pres, som er udøvet mod Alpelandene fra EU's side, for at tillade en stærkt forøget lastbiltrafik, viser tydeligt det reelle indhold af EU's miljøpolitik, hvor handelsinteresserne har forrang for miljøet, og det samme spørgsmål er på dagsordenen i Norden, bl.a. i forbindelse med Øresundsbroen og den stigende lastbiltransport gennem Danmark.

Problemerne, som er tilknyttet det arktiske område, er heller ikke med i den foreliggende miljøstrategi, og dette er desto mere forbausende, fordi Arktis har stået højt på Nordisk Råds agenda det seneste år, som blev indledt med Den Arktiske Konference i Reykjavík. På denne session foreligger der da også adskillige forslag angående miljøpolitikken i Arktis til rekommandation i ministerrådet. Disse forslag er blevet initieret af den venstre-socialistiske gruppe og er siden blevet behandlet i Miljøudvalget, og jeg vil som forslagsstiller gerne takke Miljøudvalget for den meget positive behandling af forslagene. Efter vedtagelsen her i Nordisk Råd burde ministerrådet indarbejde disse forslag i en revideret nordisk miljøstrategi.

Som det sidste punkt vil jeg nævne den mangelfulde behandling af kernekraftproblemerne i den foreliggende miljøstrategi, for netop dette er dog en af de alvorligste trusler mod miljøet i Norden og Nordens nærområder. Der savnes totalt en nordisk strategi over for genoparbejdningsanlæggene for radioaktivt affald i Storbritannien, både i Dounreay og Sellafield. Vore nærområder befinder sig ikke alene mod øst, men også i andre retninger, og hvad er grunden til, at de nordiske regeringer ikke kan tale enstemmigt i så alvorlige sager som opstarten af Thorp-anlægget og den stigende radioaktive forurening fra Dounreay? Da disse sager bliver taget op som direkte spørgsmål senere på dette møde, vil jeg ikke gå nærmere ind på problematikken her.

Hr. præsident! De globale miljøproblemer kan ikke løses uden en radikal ændring på verdensplan af den økonomiske kurs. Markedsliberalismen med fri bevægelse af kapitalen verden over forøger de overhængende trus-

ler, og regelsæt af den art, som er indbygget i de store handelsblokke, EU og NAFTA - og i endnu større sammenheng i GATT-aftalen - fører os kun længere væk fra målet om en bæredygtig verden.

Ulf Guttormsen (A): President! I internasjonal sammenheng ligger de nordiske land langt framme når det gjelder miljøpolitikk. De nordiske land har ført en meget ambisiøs miljøpolitikk der hensynet til befolkningens helse og naturen har blitt prioritert. Med strenge miljøkrav innenfor bl.a. industri og landbruk har Norden fått redusert utslippene i luft og vann. De nordiske land har dermed redusert samfunnsutslippene meget kraftig.

De framtidige utfordringene ligger særlig i de tidligere østeuropeiske landene, men også i Norden. Særlig rundt Østersjøen og på Kolahalvøya finner man noen av de største miljøtruslene. I samarbeid med de europeiske land må det være en helt sentral oppgave for Norden å bidra til å redusere miljøproblemene også i disse områdene.

Den største utfordringen for miljøet både i Norden, i Europa og globalt ligger i at man har en økonomisk utvikling som er bærekraftig, og som først og fremst tar hensyn til de kommende generasjoner. Friere handel og økt konkurranse i Vest-Europa vil uansett føre til økt press mot miljøet dersom det ikke følges opp med en felles og ambisiøs miljøpolitikk.

Når det gjelder kraftsektoren, er det særlig viktig at det legges opp til klare politiske styringselementer som gjør det mulig å ha politisk kontroll med kraft- og energiressursene. Dette problemet kan løses gjennom et forpliktende samarbeid mellom landene. Det må dessuten fastsettes høye minstekrav på alle områder som har betydning for vårt livsmiljø og de kommende generasjoner.

Det er derfor etter min oppfatning ingen tvil om at det nordiske samarbeidet på miljøsektoren står overfor store utfordringer i tiden som kommer. Det er derfor viktig at de samarbeidsgrupper som er nedsatt innenfor ulike miljøområder, får fortsette sitt arbeid med å kartlegge de problemområdene som vi kan løse på et felles nordisk plan. Og det er derfor av helt sentral betydning at den nordiske miljøstrategien skal være retningsgivende for bruken av økonomiske midler og arbeidsinnsats for perioden 1994-1996.

Det er etter min oppfatning også positivt å registrere at Nordisk Ministerråd tar sikte på at Nordisk Råds miljøstrategi primært skal anvendes i Norden og dets nærområder. Prinsippet om å nå det høyest tillempede ambisjonsnivå er derfor viktig med tanke på best mulige resultater på miljøområdet.

Jeg vil dessuten også understreke viktigheten av at man prioriterer samarbeidet mellom miljøområdet og transportområdet. Det er viktig at dette samarbeid brukes for å øke kunnskapene om transportrelatert luftforurensning og andre miljøskader.

Videre er det viktig å legge avgjørende vekt på og styrke det fiskeri- og næringspolitiske samarbeidet. Det er viktig med nordisk innflytelse på ut-

formingen av internasjonal fiskeripolitikk samt ivaretagelse av fiskerinæringens interesser i relasjon til internasjonalt miljø samarbeid.

Solveig Sollie (KrF): Ærede president! Debatten har naturlig nok dreid seg mest om Nordisk Ministerråds miljøhandlingsplan. Jeg støtter de talere som har etterlyst mer konkrete tiltak. Men i mitt innlegg vil jeg ta opp en helt spesielt sak, som har med Skagerrak å gjøre.

I Norge har Regjeringen overfor Stortinget nylig anbefalt at en mindre del av Skagerrak skal gjøres tilgjengelig for letevirksomhet etter olje. Området det er snakk om, er det mest kystfjerne og vestlige området av Skagerrak, og ligger riktignok nærmere norskekysten enn kystområdene i både Danmark og Sverige.

Jeg forstår likevel godt den engstelse som nå gjør seg gjeldende i våre nærmeste naboland. Jeg deler denne bekymring, som nå særlig framkommer lokalt i de områder som ligger nærmest det foreslåtte leteområdet.

Nå sier riktignok den norske regjeringen at det omtalte området ikke åpnes generelt for letevirksomhet, men at det bør gis tillatelse til å bore et begrenset antall hull. Spørsmålet om videre åpning for eventuell utvinning vil selvsagt komme tilbake til Stortinget. Men det er all grunn til å tro at det i framtida vil bli utvinning av olje i Skagerrak dersom en eventuell leteboring skulle gi positive resultater, og en finner det lønnsomt å satse på oljeutvinning.

Skagerrak er et høyproduktivt og svært ressursrikt område, og har noen av verdens rikeste fiskerier. I og med at hele Skagerrak er et "felleshav" for norske, svenske og danske fiskefartøyer, kan petroleumsvirksomhet i området ha samme virkninger for danske og svenske fiskere som for de norske.

Oljeaktivitet i Skagerrak vil også bli en toppbelastning for et fra før meget sårbart økosystem, der det totale belastningsnivået i utgangspunktet er farlig nær naturens tålegrense.

Områdene er viktige gyteområder og oppvekstområder for fiskeyngel. En rekke fuglearter og sjøpattedyr er også knyttet til kystområdene. Forurensning i disse områdene vil derfor ha stor betydning også for økosystemene i de åpne havområdene.

Skagerrak-kysten er et spesielt område for friluftsliv på grunn av kombinasjonen av klima, landskapsform og beliggenhet i forhold til sentrale befolkningssentra. Kystsonen her utgjør Norges mest brukte rekreasjonsområde. Dette gjelder også for den svenske vestkysten og områdene langs kysten av Jylland i Danmark. Det er nedlagt et betydelig arbeid for en naturvennlig tilrettelegging av friluftsliv, bl.a. ved etableringer av såkalte skjærgårdsparker.

Selv uten oljevirksomhet er Skagerrak belastet av oljeforurensning. Hittil har havområdet vært forskånet for tankskipskatastrofer i stort format, men skipstrafikken er svært stor, og risikoen for havarier er selvfølgelig til stede. At oljeutslippet i Skagerrak fra det greske skipet "Stylys" i 1981

antas å ha drept minst 100 000 alkefugl, illustrerer at selv skipshavarier med moderate oljeutslipp kan gi betydelige skadevirkninger.

Jeg vil også nevne det faktum at vannmassenes kjemiske sammensetning, kystområdenes økologi og sammensetningen av fiske- og fuglefaunaen er en helt annen i dag enn for bare 50 år siden. Det er påvist en rekke urovekkende endringer.

Miljøkonsekvensen av oljevirkosomhet i Skagerrak kan ikke vurderes isolert, men som en tilleggsbelastning i et fra før hardt belastet økosystem. Mulighetene for at kjemikalie- og oljeforurensningen vil forsterke virkningene av andre forurensningsbelastninger kan heller ikke utelukkes.

Det er en stor debatt i Norge om dette vanskelige spørsmålet. Politiske partier, hele miljøbevegelsen, fiskerne og eksperter innenfor aktuelle områder har gått på barrikadene og protestert. Kristelig Folkeparti i Norge er sterkt negativt til leteboring i Skagerrak ut fra en miljøpolitisk helhetsvurdering. Jeg vil mene at denne saken burde være gjenstand for et nordisk samarbeid. Svensk skepsis har kommet til uttrykk. Jeg har også registrert at Birgitta Dahl har levert inn et spørsmål angående denne saken. Likedan er det et spørsmål fra norsk side her i Nordisk Råd.

Helt til slutt vil jeg minne om at vårt forbruksmønster og produksjonsmønster i de nordiske land må ha som målsetting å sikre en jevnere fordeling i forhold til utviklingslandene. Norges miljøvernminister, Thorbjørn Berntsen, har gitt positive signaler i den retning, og han holdt også et sterkt innlegg her i dag. Det er vårt felles ansvar å bidra til en løsning på dette problemet - til beste for den fattige del av verden, men også med tanke på vårt samlede ansvar for en bærekraftig utvikling.

Liisa Rulander (kds): Herr president! Det är en mycket intressant debatt som vi har kunnat följa här i dag. Den har handlat om allt från maten och dess betydelse till de ryska kärnvapnen och deras avfall. Tacksamt har jag noterat ministerrådets syn på miljö och skatter.

För att möjliggöra ett förverkligande av Riodeklarationens principer och främja en bärkraftig utveckling för framtiden behövs reformer även inom den ekonomiska politikens område. Det behövs en ekologisk skatte-reform som innebär bl.a. en skatteväxling.

I såväl Sverige som dess närområde ställs vi i dag inför två mycket stora utmaningar. Vi måste dels hitta lösningar på allvarliga och växande miljöproblem, där föroeningen av Östersjön kan stå som exempel, dels bekämpa en allt högre arbetslöshet. Det är nödvändigt att hitta en metod för att få ekonomi och ekologi att samverka i betydligt större utsträckning än hittills. Vi tror att det skattetryck som är nödvändigt för att finansiera ett välfärdssamhälle kan tas ut på ett sätt som både främjar miljön och jobben.

Begreppet tillväxt används ibland i bemärkelsen ökad konsumtion av prylar, ändliga naturresurser etc. Ibland avses med ordet tillväxt ökningen av BNP. Tillväxt mätt i BNP-termer behöver dock inte innebära ökad välfärd - det är till exempel uppenbart att miljöbelastande ekonomiska aktivi-

teter höjer ett snävt BNP-mått men sänker välfärden. Det finns dock inte något entydigt samband mellan ekonomisk tillväxt och negativa miljöeffekter.

Den ekonomiska utvecklingen har dock utan tvivel gett upphov till betydande miljöskador. En fortsatt utveckling med sådana effekter är inte långsiktigt hållbar och kan därför inte accepteras. Men ekonomisk tillväxt kan också vara resultatet av modern teknik och produktivitetsförbättringar som inte är miljöförstörande och som hushållar med ändliga resurser. Det är viktigt att slå fast att det inte är den ekonomiska tillväxten i sig som är skadlig, utan det sätt på vilket den tillkommer och vad den används till. Norden kommer att kunna bilda skola för en framtida tillväxt utan miljöförstöring.

En skatteväxling innebär att det totala skattetrycket inte höjs. Samtidigt kan ändå nödvändiga inkomster till statsbudgeten bibehållas. Detta är något som nordiska länder redan har upptäckt, men användningen av denna metod behöver utökas.

Att höja skatter på till exempel utsläpp och energi ger incitament till att minska föroreningar respektive energiförbrukning. Att i lag fastställa nivåer kan i vissa fall vara bättre och mer gångbart, men innebär samtidigt att när man väl nått den önskade nivån finns ingen motivation kvar för att gå längre. Man har så att säga köpt sig fri från ett vidare miljöansvar. Därför måste självklart lagliga styrmedel som regleringar, förbud och tillståndsprövning samverka med skatter och avgifter eller i vissa fall totalförbud. Som förtydligande kan man säga att lagarna anger ramarna och de ekonomiska styrmedlen avgör hur spelet bedrivs på planen.

En sänkning av beskattningen av arbetsinkomster minskar de så kallade skattekilarna, som varit och fortfarande är ett betydande effektivitetshinder. På arbetskraft uppgår skattekillen i Sverige för närvarande till ca 60%, vilket naturligtvis försvårar utvecklingen av arbetsintensiva sektorer, som tjänster, vård etc. Med tanke på att utvecklingen sedan många år går från industrisamhälle till ett informations- och tjänstesamhälle talar detta för att skattepolitiken måste understödja - inte försvåra - en sådan omställning om vi skall klara sysselsättningen. Även mycket av miljöarbete, som till exempel återvinningsindustri, energiomställning etc. är arbetsintensiva sektorer, som direkt skulle gynnas av en sänkning av beskattningen på arbete. Det finns alltså inga ekonomiskt hållbara argument för att fortsätta investera i en ekologiskt långsiktigt ohållbar produktion. De energintensiva industrierna kan också med olika metoder producera sin egen energi i större utsträckning än i dag.

Herr president! Ur ett kristdemokratiskt förvaltarskapsperspektiv är utveckling och framåtskridande något positivt. Ett ansvarigt förvaltande innebär att man ökar det förvaltade kapitalet på ett för människor och miljö acceptabelt sätt.

Aage Brusgaard (FP): Hr. præsident! Fremskridtspartiet har ikke sæde i miljøudvalget - og heller ikke vores norske søsterparti - og vi har derfor

ikke kunnet fremføre vore synspunkter dér. Jeg vil derfor fremføre - og jeg vil gøre det kort, for vi har brugt masser af ord, måske også for mange ord, på emnet her allerede i dag - Fremskridtspartiets holdning til de fremlagte forslag. Ministerrådsforslag B 142/m vil vi gerne have til afstemning, hvor vi vil stemme imod det. Det, vi særlig er imod, er afsnittet om at bruge økonomiske styringsmidler. Vi tror ikke på, at man forbedrer miljøet ved at finde på nye skatter og afgifter. I Danmark har vi vedtaget skatter og afgifter på CO₂, på vand, på benzin og på el, og vi tror altså ikke, at det er den vej, vi skal gå. Tværtimod har CO₂-afgiften i Danmark bevisligt skabt flere arbejdsløse i landet, fordi produktionen er blevet dyrere og beskæftigelsen er flyttet til udlandet. Det betyder ikke, at Fremskridtspartiet er imod samarbejde omkring miljøet. Vi ved jo alle sammen, at vand, luft og røg ikke kender grænser, og derfor er det helt i orden, at vi har fælles holdning på visse punkter. Men vores votering er altså, at Fremskridtspartiets medlemmer, både det norske medlem og jeg fra Danmark, vil stemme imod B 142/m. Vi vil stemme for A 1035/m og A 1060/m, vi vil stemme imod A 1061/m, og vi vil stemme for A 1062/m og B 140/m.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Rådet antog härefter rekommendationer med acklamation med anledning av:

- b) medlemsförslag A 1035/m om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv
- c) medlemsförslag A 1060/m om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering
- e) ministerrådsförslag B 140/m om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

Beträffande a) ministerrådsförslag B 142/m om en nordisk miljöstrategi 1994-1996 företogs votering medelst voteringsapparat på begäran av Aage Brusgaard (FP).

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Marianne Andersson (c), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Dorte Bennedsen (S), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Kaj Egede (Si), Hans Engell (KF), Berith Eriksson (v), Lahja Exner (s), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Ranveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Isa Halvarsson (fp), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Svend Erik Hovmand (V), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Timo Järvilahti (Kesk.), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Ragna Berget Jørgensen (A), Tarja Kautto (SDP), Kent Kirk (KF), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Markku Laukkanen (Kesk.), Karin Lian (A), Tore A. Liltved (H), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV),

Lauri Metsämäki (SDP), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Poul Nielson (S), Hans Nyhage (m), Outi Ojala (Vas.), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Liisa Rulander (kds), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Kimmo Sasi (Kok.), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Solveig Sollie (KrF), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Karl-Erik Svartberg (s), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

Mot rekommendationen röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

Arne Andersson (m), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Hugo Bergdahl (fp), Kjell Magne Bondevik (KrF), John Dale (Sp), Knud Enggaard (V), Geir H. Haarde (Sj), Halldór Ásgrímsson (F), Søren Hansen (S), Mats Hellström (s), Oscar D. Hillgaard (FrP), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Allan Larsson (s), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Jan P. Syse (H) och Richard Ulfvengren (nyd).

För rekommendationen röstade:

67 medlemmar

Mot rekommendationen röstade:

1 medlem

Ingen medlem avstod från att rösta.

19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster mot 1

Härefter företogs på begäran av Aage Brusgaard (FP) votering medelst voteringsapparat beträffande d) medlemsförslagen A 1061/m om bæredyktig utveckling i Arktis och A 1062/m om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser. De båda medlemsförslagen behandlades i ett sammanhang.

För rekommendationen röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Arne Andersson (m), Marianne Andersson (c), Árni M. Mathiesen (Sj), Børge Bakholt (S), Dorte Bennedsen (S), Hugo Bergdahl (fp), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Kaj Egede (Si), Hans Engell (KF), Berith Eriksson (v), Lahja Exner (s), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Rannveig Frøiland (A), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Isa Halvarsson (fp), J. K. Hansen (S), Satu Hassi (Vihr.), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Svend Erik Hovmand (V), Sinikka Hurskainen (SDP), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Hans Jørgen Jensen (S), Timo Järviolahti (Kesk.), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Ragna Berget Jørgensen (A), Tarja Kautto (SDP), Kent Kirk (KF), Inger

Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Kristín Einarsdóttir (Kv), Berit Brørby Larsen (A), Allan Larsson (s), Karin Lian (A), Tore A. Liltved (H), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Kjellbjørg Lunde (SV), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Poul Nielson (S), Hans Nyhage (m), Outi Ojala (Vas.), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Liisa Rulander (kds), Riitta Saastamoinen (Kok.), Olof Salmén (ÅC), Kimmo Sasi (Kok.), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Solveig Sollie (KrF), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Jógvan Sundstein (Fkfl), Karl-Erik Svartberg (s), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

Mot rekommendationen röstade: Aage Brusgaard (FP).

Frånvarande var:

Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Kjell Magne Bondevik (KrF), John Dale (Sp), Knud Enggaard (V), Geir H. Haarde (Sj), Halldór Ásgrímsson (F), Søren Hansen (S), Mats Hellström (s), Oscar D. Hillgaard (FrP), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Markku Laukkanen (Kesk.), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Håkan Nordman (SFP), Mats Nyby (SDP), Jan P. Syse (H) och Richard Ulfvengren (nyd).

För rekommendationen röstade:
68 medlemmar
Mot rekommendationen röstade:
1 medlem
Ingen medlem avstod från att rösta.
18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 68 röster mot 1.

2

E-saker (frågor och svar) i anslutning till miljöutskottets sakområde:

E 2: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield (se s. 1258)

Frågan, ställd av Hjørleifur Guttormsson, har följande lydelse:

1. Hvilke konkrete skridt vil de nordiske regeringer foretage mod den forestående kolossale radioaktive forurening fra Sellafield og Dounreay?
2. Vil Nordisk Ministerråd i anledning af THORPs virksomhed indlede en arbitrage-sag mod England ifølge Pariskonventionens klausuler?
3. Mener Ministerrådet, at det er relevant at tage sagen op i EØS-sammenhæng i henhold til traktatens bestemmelser og pågældende direktiver bl.a. under Annex XX i EØS-traktaten?

Miljöminister och nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c):
Herr president! Som svar på den första frågan vill jag säga att de nordiska miljöministrarna vid flera olika tillfällen till den brittiska miljöministern framfört kritiska synpunkter på uppberedningsanläggningarna vid Dounreay och Sellafield. Senast under år 1993 framfördes vid två tillfällen synpunkter på uppberedningsanläggningen Thorp vid Sellafield. De nordiska miljöministrarna riktade då en kraftfull uppmaning till den brittiske miljöministern att följa Parcom:s rekommendation 93/5, vilket innebär att Paris-kommissionen konsulteras före ett beslut om utsläppstillstånd, att information om behovet av uppberedning jämfört med andra möjligheter redovisas, att en miljökonsekvensbeskrivning upprättas, att bästa tillgängliga teknik används och att försiktighetsprincipen tillämpas.

De nordiska miljöministrarna vet att den brittiska regeringen vid godkännandet av Thorp-anläggningen gett tillstånd till att öka utsläppen av radioaktiva ämnen i luft och vatten från Sellafield, och att brittiska myndigheter inte anser att denna tillåtelse kommer att medföra oacceptabla risker för människor och miljö.

Vi vet också att ägarna till uppberedningsanläggningen i Dounreay har ansökt hos föroreningsmyndigheterna i Edinburgh om att få öka utsläppen av radioaktiva ämnen i vatten och luft. Ansökan är under fortsatt behandling, och det är för tidigt att säga något om vad det slutliga tillståndet kommer att innehålla.

Både Danmark och Danmark på vägnar av Grönland samt Island och Norge har protesterat mot öppningen av Thorp-anläggningen efter det brittiska tillståndsbeslutet och anmodat briterne att ansluta sig till Parcom-rekommendationen 93/5. Miljöministrarna i Island, Norge och Färöarna har också anmodat den brittiska miljöministern att påverka behandlingen av ansökan från Dounreay så att det inte ges tillstånd till att öka utsläppen.

Vad beträffar frågan om skiljedomsförfarande enligt Pariskonventionens regler så är saken att Storbritannien reserverade sig mot Osparcom:s rekommendation 93/5 vid Pariskommissionens möte i Berlin 14-19 juni 1993. Vi vill mot denna bakgrund avråda från att gå till skiljedomsförfarande på detta underlag.

Som information kan nämnas att Osparcom:s rekommendation 93/5 och 88/4 kommer att behandlas vid Osparcom:s möte i juni 1994. Frågan diskuterades också vid det andra mötet i Osparcom:s arbetsgrupp om radioaktiva utsläpp den 23-25 februari 1994 i Luxemburg. På mötet i juni kommer de nordiska ländernas delegationer att beklaga att briterne inte har anslutit sig till rekommendation 93/5 och starkt uppmana dem att göra detta så snart som möjligt.

När det slutligen gäller frågan om möjligheterna för ministerrådet att agera enligt bestämmelserna i EES-avtalet, kan ministerrådet framhålla följande: EES-avtalet är upprättat mellan Eftaländerna och den europeiska unionen inom EEC-fördragets samt kol- och stålunionens områden. Annex XX (tjugo) omfattar de miljödirektiv som gäller i anslutning till EES-avtalet. Det direktiv som i detta sammanhang kan bli aktuellt gäller direktiv

83/337/EES om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt. Direktivet skall tillämpas för bedömningen av miljöeffekterna av sådana projekt som kan antas medföra betydande påverkan på miljön. Enligt bilaga 1 till direktivet skall kärnkraftverk och anläggningar för lagring av kärnavfall bli föremål för en bedömning. Undantag från direktivets bestämmelser gäller för projekt som i detalj regleras genom särskild nationell lagstiftning. I EU-kommissionens rapport COM (93) 28 final - Vol. 7 om implementering av direktiv 85/337/EES anges att Storbritannien implementerat direktivet i sin nationella lagstiftning. Ministerrådet gör ingen annan bedömning än att de brittiska myndigheterna handlat i enlighet med bestämmelserna i direktiv 85/337/EES.

Den fråga som utöver frågan om en miljöeffektbedömning är aktuell i detta sammanhang gäller utsläpp av radioaktiva substanser till luft och vatten.

Bestämmelser om radioaktiva utsläpp finns inom EU i Euratomfördraget med tillhörande sekundära rättsakter. EES-avtalet omfattar inte Euratomfördraget. Det är därför inte möjligt att i denna fråga agera inom ramen för EES-avtalet.

Det kan dock nämnas att enligt reglerna i Euratom-fördraget är varje medlemsstat skyldig att tillhandahålla EU-kommissionen sådana allmänna upplysningar om kärntekniska anläggningar som gör det möjligt att fastställa om anläggningen kan medföra en radioaktiv förorening av vatten, jord eller luft i annan medlemstat. Enligt uppgift från kommissionen har Storbritannien följt dessa bestämmelser.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Jeg må sige, at jeg er meget skuffet over svaret fra ministerrådet angående Thorp-anlægget. Der foreligger, at dette oparbejdningsanlæg kan starte i løbet af en uges tid - den 18. marts - og det, vi hører her fra Nordisk Ministerråd om sagen, er, at de intet kan gøre andet end måske at skrive protester, fremsende breve, men at andre muligheder ikke findes til at modsætte sig denne farlige beslutning, som betyder, at de nordatlantiske ressourcer kan ødelægges i tiden fremover, og at mulighederne for at markedsføre disse ressourcer bliver taget fra os.

Det siges, at der er blevet sendt kraftige opfordringer til England som medlem af Paris-konventionen, men det har ikke nyttet noget, England har ikke lyttet, og man må spørge: Hvor længe skal det vare ved?

Her skriver man, at England flere gange har fremført, at man anser, at dette ikke vil medføre uacceptable risici for mennesker og miljø, og der står ikke som svar på denne beskrivelse fra engelsk side, at der er foregået utallige undersøgelser om denne sag, som viser det modsatte, og hvis enkelte stater behandler sagen på denne måde, nytter det ikke meget at spørge Nordisk Ministerråd, hvad de vil foretage sig.

Miljöminister och nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c):

Herr president! Naturligtvis är det möjligt att vara besviken på svaret, men vi har korrekt redovisat situationen. Vi har angivit vad vi har gjort liksom även att Storbritannien har möjlighet att genomföra det här beslutet utan att man kan hindra det. Jag har inte heller upplevt att frågeställaren har något bra förslag till hur man skulle kunna förhindra detta.

Jag skall omedelbart säga att jag tycker att det är besvärande att vi i varje fall från svensk sida också har en trasa med i byken. Vi har sedan gammalt, som tidigare berörts i miljödebatten här i dag, sänt utbränt kärnbränsle till Sellafield för uppärbetning där. Det är inget skäl till att avstå från protester, och vi har inte heller avstått från sådana. Jag konstaterar bara att vårt förflutna inte är helt fläckfritt.

Jag konstaterar också att det krävs internationella regimer av en annan styrka för att man på legal grund skall kunna attackera denna typ av anläggningar. Jag väntar mig inte heller något annat än att Nordiska rådet så långt det står i vår möjlighet skall vara berett att använda de instrument som vi på legal grund har tillgång till, dvs. internationella överenskommelser och träffade avtal, i den mån de är relevanta. I två av de avseenden som frågeställaren har angivit är de inte relevanta och kan inte användas som legal grund för aktioner mot Storbritannien.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Hr. præsident! Det var jo en gentagelse af det, som står her, og ministeren nævnte jo den svenske holdning, hvad angår det radioaktive brændsel, som allerede befinder sig i Sellafield. Man havde jo spurgt sig, om dette kunne være grunden til, at Sverige ikke preser på og står sammen med andre nordiske regeringer, den islandske regering og også opfordringen fra Irland om et ekstra møde i Pariskommisjonen, som er anledning til et spørgsmål kort herefter.

Jeg må sige, at jeg forstår ikke baggrunden for denne holdning. Jeg tror, at vi er ganske mange, som ikke kan forstå baggrunden herfor, og jeg opfordrer ministerrådet til at revidere sin holdning i denne sag.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 15: Fråga till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående effektivverad oljebekämpning på Östersjön (se s. 1274)

Frågan, ställd av Anna-Kaarina Louvo, har följande lydelse:

1. Anser regeringarna att oljebekämpningen speciellt under kalla vintrar är tillräcklig på Östersjön och i synnerhet på Finska viken?

2. Är samarbetet mellan Östersjöländerna väl fungerande i oljeolyckor under vinterförhållanden?

3. Ämnar regeringarna i Imo och andra fora ta upp frågan om att alla fartyg på Östersjön, inklusive krigsfartyg, skall vara försedda med system för oljeavskiljning?

Mark- och planminister **Görel Thurdin** (c): Herr president!

Svar på fråga 1:

De nordiska länderna har en jämförelsevis mycket väl utbyggd beredskap för bekämpning av utsläpp av olja till sjöss. Beredskapen är fördelad utmed kusterna för att insatser skall kunna påbörjas inom relativt kort tid. Tillförsel av resurser kan därefter successivt påräknas bl.a. från övriga nordiska länder än det drabbade men också från andra Östersjöstater.

Att bekämpa oljeutsläpp under isförhållanden är svårt. Forsknings- och utvecklingsarbete bedrivs därför för att förbättra förmågan till insatser under sådana förhållanden. Sådant arbete genomförs i Finland, Norge och Sverige. Samverkan förekommer med Canada och USA men också med Ryssland. Vissa resultat har kunnat redovisas.

För att utbyta erfarenheter och information om forskning och utveckling höll Finland ett symposium i dessa frågor i slutet av 1992. Planer finns inom ramen för Köpenhamnsavtalet att genomföra nya symposier om oljebekämpning under kalla förhållanden i Norge 1994 och i Sverige 1996. Samverkan i dessa frågor med andra arktiska länder avses bli genomförd inom ramen för den s.k. Rovaniemiprocessen. Till detta kan läggas att Finland under mars 1994 genomför en övning i oljebekämpning under vinterförhållanden i Uleåborg.

Svar på fråga 2:

Mellan de nordiska länderna finns ett mycket väl utvecklat samarbete inom ramen för det nya Köpenhamnsavtalet. Detta sker direkt mellan länderna men också decentraliserat till Norra Bottenviken, Kvarken, Ålands hav, Bornholmsgattet, Öresund och Yttre Oslofjorden/Kosterfjordarna. Samarbetet övas flera gånger om året, och de gemensamma oljebekämpningsoperationer som genomförts vid utsläpp har visat sig fungera mycket effektivt. Samarbetet fungerar således mycket bra, men det finns de tidigare redovisade begränsningarna i möjligheterna att genomföra operationer under vinterförhållanden.

Samarbete med övriga Östersjöländer förekommer inom ramen för Helsingforskonventionen. Detta samarbete är också relativt väl utvecklat. Särskilda insatser görs i de baltiska länderna, Polen och Ryssland för att bygga upp kapaciteten. Regelbundna övningar genomförs också inom ramen för Helsingforskonventionen.

Svar på fråga 3:

Östersjön är ett s.k. speciellt område enligt Marpol 73/78. Detta innebär bl.a. att inom ett sådant område får olja inte släppas ut från oljetankfartyg eller från annat fartyg med en bruttodräktighet av minst 400 ton. Vad gäller fartyg som inte är ett oljetankfartyg och som har en bruttodräktighet

under 400 ton är utsläpp av oljehaltig blandning tillåten under förutsättning att utsläppets oljeinnehåll utan utspädning inte överstiger 15 ppm. I sådana fall skall fartyget vara försett med en oljeseparator byggd enligt särskilda specifikationer som utfärdats av Imo.

Olja som inte får släppas ut i havet skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja. De redovisade reglerna gäller alla fartyg, oaktat flagg.

Bestämmelserna i Marpol 73/78 och Helsingforskonventionen gäller inte krigsfartyg. Parterna har emellertid åtagit sig att så långt det är rimligt och praktiskt genomförbart handla i enlighet med konventionen.

Det kan tilläggas att svenska flottan håller på att införa oljeavskiljare på vissa fartyg. Fartyg som inte har oljeavskiljare har tanksystem som töms när fartygen är i hamn.

Alla danska fartyg är försedda med inbyggd tank för deponering av spill- och oljehaltigt vatten från bl.a. rännstenar.

Härutöver är alla fartyg över 400 bruttoton utrustade med oljeavskiljare och apparatur för mätning och övervakning, som föreskrivs i Marpol 73/78 och Helsingforskonventionen.

Att ryska fartyg skulle sakna oljeseparatorer är inte oförenligt med existerande regler under förutsättning att inga utsläpp görs och att olja eller oljehaltiga blandningar behålls ombord. I den mån utsläpp skulle förekomma i Östersjön från krigsfartyg, bör denna fråga behandlas genom kontakter mellan Östersjöländerna. För närvarande föreligger inte något underlag för att ta upp frågan i Imo.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående det arktiska samarbetet (se s. 1277)

Frågan, ställd av Halldór Ásgrímsson, har följande lydelse:

Hur långt har ministerrådet kommit när det gäller att utforma ett gemensamt program för samarbete inom det arktiska området och vilka konkreta åtgärder har redan beslutats, och

hur kommer ministerrådet i framtiden att se till att ett nordiskt samarbete inom området arktisk medicinsk forskning fortsätter, när den befintliga samarbetskommittén inte längre säkras nordisk finansiering?

Nordisk samarbetsminister **Norrback (SFP)**: Värderade president! Det finns i dag en rad nationella och internationella institutioner och organisationer som arbetar med frågor av intresse för den arktiska regionen, bl.a. International Arctic Science Committee (IASC), Arctic Center. På miljöområdet har det etablerats ett samarbete för att skydda den arktiska miljön, Arctic Monitoring Assessment Programme (AMAP), där de nordiska länderna spelar en aktiv roll.

Vidare deltar de nordiska regeringarna i en rad aktiviteter som sker utanför ministerrådets formella verksamhetsområden, exempelvis det s.k. euroarktiska Barentsrådet innefattande Karelen, där en rad olika projekt är under arbete. I Barentsrådet ingår EU som fullvärdig medlem, och USA och Canada deltar som observatörer. Ministerrådet har redan fattat beslut om att öppna de baltiska stipendieordningarna för Barnetsregionen. Vidare kommer ministerrådet att placera en egen person i Kirkenes i anslutning till sekretariatet för Barents regionalråd.

Utbildningsministrarna i polarområdet har i flera år samarbetet i arktiska frågor. Samarbetet har varit organiserat under "the Circumpolar Conference of Ministers of Education".

Vilken roll kan då ministerrådet spela för ett bredare arktiskt samarbete?

Man kan konstatera att det inom den "egna" samarbetsapparaten i dag utförs en del arbete av intresse för den arktiska regionen. Dylika är bland annat Nefco, "Nordisk samarbetsprogram för arktisk humanistisk forskning" och "Nordisk samarbetskommitté för arktisk medicinsk forskning". I detta sammanhang vill jag speciellt peka på det arbete som utförs inom ramen för arktisk humanistisk forskning. Här uppfattas Arktis som något mer än enbart de områden som hör till Norden.

Också de nordliga delarna av Ryssland, Canada och USA ingår. Programmet är öppet för forskning i och om Arktis inom alla traditionella humanistiska dicipliner.

Ministerrådet har ingått ett avtal med samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning om att ministerrådet bidrar finansiellt fram till och med 1996. Efter 1996 kommer kommittén i likhet med andra motsvarande samarbetsaktiviteter att kunna ansöka om finansiellt stöd från exempelvis NorFa.

Oberoende av hur det blir med ett eventuellt Arktiskt råd finns det utrymme för en hel del nordiska initiativ i det arktiska området. Inte minst inom områdena miljö, handel och ekonomi samt situationen för ursprungsbefolkningen i området. Avgörande för ursprungsbefolkningen är naturligtvis vilka förutsättningarna är för dem att livnära sig på de traditionella näringarna, varför de två ovan nämnda områdena intimt hör samman. Speciellt frågan om ursprungsbefolkningen är ett område där Norden för tillfället kunde spela en aktiv roll, tillsammans med Canada och Ryssland. Ett nordiskt uppmärksammande av ursprungsbefolkningarna skulle dessutom väl stå i linje med FN:s program för världens ursprungsbefolkningar.

Värderade president! Det är ministerrådets avsikt, vilket också statsminister Davíð Oddsson i sitt anförande gav uttryck för, att i högre grad uppmärksamma den arktiska regionen, bland annat genom att bidra till en förnuftig internationell arbetsfördelning och politik innanför det samarbete som äger rum i det arktiska området.

Jag ser därför fram emot ett tätt samarbete mellan det arbete som utförs inom Nordiska rådet och det arbete som kommer att ske inom ministerrådet under det isländska förmanskapet.

Halldór Ásgrímsson (F): Hr. præsident. Jeg takker samarbejdsminister Ole Norrback for et virkelig konstruktivt og godt svar, som gengælder den store interesse, som findes på parlamentarikersiden for dette samarbejde.

Jeg vil også benytte lejligheden til at takke statsministrene for det, som Davíð Oddsson sagde på deres vegne, bl.a. at ministerrådet i løbet af året vil påbegynde en kortlægning af problemerne for miljøet i Arktis som en del af et større projekt.

Samarbejdsministrenes svar tyder på, at Barentssamarbejdet er godt tilgodeset rent finansielt. Men jeg kan ikke se, at det arktiske samarbejde på samme måde er finansielt tilgodeset, og derfor vil jeg stille ministerrådet et tillægsspørgsmål: Er ministerrådet parat til at udvide det etablerede Barentssamarbejde til et alment arktisk samarbejde og bygge på det eksisterende samarbejdsgrundlag, både administrativt og finansielt?

Minister Norrback (SFP): Värderade president! Det finns som känt är en mängd olika organisationer som bedriver samarbete på det här området. Det väsentliga är, som jag ser det, att få dessa organisationer att koordinera sin verksamhet, att man inte gör samma jobb på flera ställen. Jag tror att ministerrådet här kan ha en viktig funktion, som jag tycker att vi skall ha beredskap att också ta.

Det här är naturligtvis en fråga om resurser. Om vi kan höja budgetens slutsumma med några tiotal miljoner är utrymmet för annan verksamhet också större. Jag vill peka på det intresse som har kommit fram i debatten för ett ökat samarbete med närområdena i Ryssland. Det ger också ett nytt forum för den här typen av samarbete. Jag tror att vi alla har beredskap att se vad vi kan göra ytterligare. Jag tycker att tyngdpunkten gärna kan ligga på koordineringen av verksamheten mellan de många olika organisationer som finns. Delvis kan vi säkert också förstärka den egna insatsen. Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 23: Spørgsmål til Finlands regering vedrørende støtte til et dansk forslag om forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene (se s. 1288)

Frågan, ställd av Dorte Bennedsen, har följande lydelse:

Støtter den finske regering fortsat kravet fra G77-landene og andre ikke-OECD-lande om et totalt forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene inden for rammerne af Baselkonventionen - og dermed det danske forslag til Baselkonventionen?

Miljöminister **Sirpa Pietikäinen** (Kok.): Herr president! Finland meddelade vid den första konferensen mellan parterna i Baselkonventionen i Uruguay att Finlands politik går ut på att inte exportera avfall till utvecklingsländer. Finland har följt denna politik.

Under de senaste åren har Finland endast exporterat problemavfall till ett icke OECD-land, nämligen Estland. Exporten till Estland gällde lysrör för återvinning och innehöll högst 3 kg kvicksilver. Exporttillståndet beviljades sedan en finländsk forskningsinrättning hade konstaterat att behandlingen sker på vederbörligt sätt och att Estlands regering hade gett tillstånd till importen. Numera har denna export upphört, eftersom Finland har tillräcklig kapacitet att själv behandla kvicksilverlampor. I detta nu exporterar Finland avfall endast till OECD-länder.

Varje stat har en moralisk skyldighet att svara för sitt eget miljöfarliga avfall. Finland kommer därför tillsammans med de övriga nordiska länderna att inom ramen för Baselkonventionen abeta för ett förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder.

Dorte Bennedsen (S): Hr. præsident! Det er altid godt, når man får et kort og klart svar, og når svaret så oven i købet imødekommer alle ens ønsker, har jeg kun tilbage at sige tak til Finlands miljøminister. Jeg tror, at det er et vældig godt miljøbeskyttelsessignal, vi her sender ud i den internationale verden.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 24: Spørgsmål til Sveriges regering vedrørende oparbejdelse af atombrændsel (se s. 1289)

Frågan, ställd av Birgitte Husmark, har följande lydelse:

Agter den svenske regering at arbejde aktivt for, at det svenske atombrændsel ikke oparbejdes på Thorp - eller at det i det mindste ikke oparbejdes, før Storbritanien accepterer Pariskommissionens anbefaling fra 1993?

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Den svenska politiken när det gäller använt kärnbränsle är inriktad på direkt slutförvaring utan upparbetning. Om detta råder det numera en bred enighet i riksdagen. Tanken på att upparbeta svenskt kärnbränsle i Storbritannien är emellertid av betydligt äldre datum än den nuvarande politiken. Redan 1965 påbörjade OKG AB diskussioner med dåvarande UK Atomic Energy Authority (UKAEA) om ett upparbetningskontrakt. Den 28 november 1969 undertecknade OKG AB och UKAEA ett kontrakt som omfattade 140 ton

uran. Två år senare överfördes kontraktet på British Nuclear Fuels plc (BNFL) som numera driver verksamheten vid Sellafield.

Totalt har OKG AB levererat 785 bränsleelement med ett ursprungligt uraninnehåll på 139 ton. Vid fem olika tillfällen har svenska regeringar med varierande politisk sammansättning beviljat tillstånd för utförelse av delmängder av det använda och kontrakterade kärnbränslet till Storbritannien nämligen 1975-03-20, 1976-05-20, 1979-06-14, 1980-01-14 och 1981-06-25. Enligt kontraktet avgör BNFL när bränslet skall upparbetas. Enligt uppgift planeras detta ske omkring år 2000.

Kontraktet mellan OKG AB och BNFL är ett civilrättsligt avtal tecknat mellan två enskilda parter. Den svenska regeringen kan därför inte *direkt* påverka ett beslut om upparbetning av det svenska materialet. Ett agerande kräver således medverkan av kontraktsparterna. Inom miljö- och naturresursdepartementet pågår dock överväganden om vilka åtgärder som är möjliga.

Vad gäller Birgitte Husmarks förfrågan om tillämpligheten av Paris-kommissionens rekommendation från 1993 hänvisar jag till mitt tidigare svar på fråga E 2 från Hjörleifur Guttormsson.

Birgitte Husmark (SF): Moral er godt, men derfor er dobbeltmoral ikke dobbelt så godt. Når man ved, at den fundne samlede stråledosis for et års udslip, sådan som det nu vil blive på Thorp, vil give 300 ekstra kræftdødsfald, må man sige, at dette her er ganske alvorligt. Når Sellafield i forvejen betyder 10 ganges forøgelse af antallet af leukæmidødsfald i området omkring Sellafield i forhold til resten af Storbritannien og man så med Thorp vil få endnu 10 ganges forøgelse, er dette her ganske alvorligt.

Selv om det er Japan, der skal være hovedleverandør til Thorp's oparbejdning, bidrager Sverige med det brændsel, der kommer fra Sverige, og som skal oparbejdes, til rentabiliteten af dette her, og derfor vil jeg gerne spørge, hvor længe det svenske miljø- og naturressourcdepartement skal overveje, hvilke skridt det er muligt at tage over for Oskarshamns og Barsebäcks ejere, før man gør noget.

Minister Olof Johansson (c): Herr president! Självklart är det allvarligt att vi tidigare hade så oklara begrepp om kärnkraftens konsekvenser att vi över huvud taget övervägde upparbetning. Det fanns även en tid, när upparbetningsanläggningar planerades på svenskt territorium på västkusten. När det gäller frågan hur man hanterar en sådan här sak ger jag här samma svar som jag har givit till Hjörleifur Guttormsson, dvs. att man som regering naturligtvis skall agera inom lagarnas ram. Några andra medel står inte till buds. Därför är det viktigt att denna fråga hanteras i samband med andra saker som kommer att avgöras vid det berörda kärnkraftverket OKG. I det sammanhanget vill jag personligen aktualisera frågan. Det innebär inte att den legala grunden har förändrats. Jag konstaterar bara att det är ett civilrättsligt bindande avtal. Men i samband med att tillstånds-

frågor kan komma upp med anledning av den reparation som pågår vid OKG, är jag beredd att aktualisera denna fråga med OKG:s ledning.

Min egen personliga uppfattning är känd. Jag är kärnkraftsmotståndare sedan länge. Det innebär att jag nogga kommer att bevaka de möjligheter som finns.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Jeg er selvfølgelig glad for at kende ministerens egen holdning. Det nytter bare ikke noget, når den ikke umiddelbart får gennemslag i regeringen. Jeg forstod ikke helt klart på ministeren, om man ville tage direkte kontakt til ejerne af Oskarshamn og Barsebäck. Det synes jeg ville være et godt signal også for de fremtidige forhandlinger, så det vil jeg gerne bede ministeren svare særskilt på, for selvfølgelig skal der tages et generelt initiativ i forhold til Thorp-anlægget.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Jan P. Syse övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

E 28: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende oljeboring i Skagerrak (se s. 1295)

E 29: Fråga till Norges regering angående oljeverksamhet i Skagerrak (se s. 1296)

Fråga E 28, ställd av Paul Chaffey, har följande lydelse:

Mener Nordisk Ministerråd at det er riktig å åpne for oljevirkosomhet i Skagerrak?

Fråga E 29, ställd av Birgitta Dahl, har följade lydelse:

Hur avser Norges regering att uppfylla sina förpliktelser till konventionsenligt, formellt samråd med Sveriges regering angående den aktuella oljeverksamheten?

De två frågorna besvarades i ett sammanhang.

Miljøvernminister **Thorbjørn Berntsen (A):** Hr. president! Det har i den seneste tiden vært reist en del spørsmål fra våre naboland om oljeleting i Skagerrak. Jeg vil benytte denne anledningen til å få orientere om den norske regjerings planer.

Skagerrak, slik vi har definert det, ligger øst for Lindesnes - det sørligste punktet i Norge - og mellom grensen til Sverige og Danmark. Før nye områder på norsk kontinentalsokkel kan åpnes for tildeling av utvinnings-tillatelser eller iverksettelse av leteboring, skal det ifølge petroleumsloven finne sted en avveining mellom de ulike interesser som gjør seg gjeldende

på det aktuelle området. Under denne avveining skal man se på de miljømessige virkninger, på mulig fare for forurensning og på de økonomiske og sosiale virkninger som virksomheten kan få.

For områdene i Skagerrak startet disse utredningene før 1989 og ble fullført i 1993. Den økonomiske rammen for disse utredningene var for Skagerraks vedkommende ca. 10 mill. norske kroner. Etter at utredningene var fullført, ble hovedkonklusjonene sammenfattet til en konsekvensutredning av en uavhengig professorkomite på seks personer.

Denne konsekvensutredningen ble sendt ut på høring 20. september 1993 med tre måneders høringsfrist. Svenske og danske myndigheter ble orientert den 6. og 7. oktober i fjor på møter i Stockholm og København, og høringsmaterialet ble overlevert.

På grunnlag av konsekvensutredningen og høringsuttalelsene har den norske regjeringen anbefalt overfor Stortinget å åpne et meget avgrenset område i den sørvestlige del av Skagerrak for leteboring. Området i Skagerrak der Regjeringen vil tillate boring, grenser til dansk sokkel, der danskene allerede har boret flere letebrønner, og det grenser til Nordsjøen, som har vært åpnet for letevirksomhet siden 1965.

Regjeringen legger i sitt forslag til Stortinget opp til sterke restriksjoner for borevirksomheten i Skagerrak, bl.a. ved maksimalt å tillate fire borehull, samtidig som bare en rigg tillates å lete om gangen for å unngå arealkonflikter med fiskerne. Dersom det skal bores flere hull, må saken tilbake til Stortinget. Det legges også vekt på at boring ikke bør foregå sommers tid. Av hensyn til fiskeri- og miljøinteressene har Regjeringen i dette området lagt seg på en linje som er mer forsiktig enn det de uavhengige konsekvensutredningene mener er nødvendig. Mesteparten av Skagerrak skal ikke åpnes for letevirksomhet. Det vil først senere bli besluttet om det faktisk skal foregå aktivitet i dette området. Slik aktivitet vil under enhver omstendighet tidligst kunne komme i gang i 1996.

Mer enn 30 års norsk petroleumshistorie har vist hvordan olje- og gassvirksomheten har levd side om side med fiskeriene uten store konflikter. Det har vært reist spørsmålet om effekter av et eventuelt oljesøl for svenske og danske kyststrekninger. Direkte utblåsninger fra oljeplattformer er heldigvis meget sjeldne hendelser, og avhengig av vær-situasjonen vil et oljeutslipp fra en plattform sjelden nå land. I løpet av de ca. 30 år man har hatt aktivitet på dansk, tysk, nederlandsk, britisk og norsk sokkel har det skjedd et fåtall med ulykker. Det har aldri kommet olje til land fra norsk virksomhet. De fleste oljesølulykker og de ulykker det fokuseres på i media, er først og fremst ulykker som skjer under skipstransport.

Til slutt vil jeg si at Norge er mer enn villig til å dele sine erfaringer og resultater fra de omfattende konsekvensutredningene av petroleumsvirksomhet som er utført. Fra 1988 til i dag er det benyttet ca. 50 mill. kr på konsekvensutredninger - 25 mill. kr i Barentshavet, 15 mill. på Midt-Norge og 10 mill. - som jeg nevnte - i Skagerrak. Svenske myndigheter har allerede fått overlevert de norske konsekvensutredningene og alle relevante forskningsrapporter. Det er avholdt tre møter i form av ekspertkonsul-

tasjoner mellom de to land, og det er videre avholdt to møter på embetsmannsplan.

Presidenten gör talaren uppmärksam på att talartiden är slut.

Jeg har bare litt igjen her, president.

Jeg vil presidere at det i den nåværende fase ikke er aktuelt med konkret aktivitet som kan føre til forurensende virksomhet.

Jeg forstår at presidenten har tenkt å være streng. Da rekker ikke jeg å komme til konklusjonen - men jeg synes jeg kanskje har sagt nok fornuftig allerede.

Ja vel, da vil jeg gjerne få lov til å si helt til slutt:

Paul Chaffey har spurt om Nordisk Ministerråd mener det er riktig å åpne Skagerrak for oljevirkosomhet. Til det kan jeg svare at de nordiske miljøministrene har diskutert spørsmålet om prøveboringer i den norske delen av Skagerrak på det nordiske miljøministermøtet som ble holdt i går, 8. mars.

Nordisk Ministerråd har ingen felles standpunkt i denne saken.

Presidenten: Denne lille forlengelsen av taletiden vil være det siste liberale trekk jeg kommer til å vise. Jeg gjør oppmerksom på at vi ligger to timer etter timeplanen, og det er derfor faktisk nødvendig å innføre en form for skrekkeregime. Det skal i første omgang arte seg derved at jeg anmoder til de som har stilt spørsmål, om at de klarer seg med ett tilleggsspørsmål og prøver å trenge essensen av det de vil si, inn i det. Likeledes ber jeg statsrådene om å tale så kort som mulig og forkorte noe av sine medarbeideres svar. Det vil være en fordel hvis vi skal komme i havn i rett tid.

Så må jeg dessverre etter denne tale si at i dette tilfellet er det ikke noen felles ministerrådsoppfatning, og jeg har derfor vært nødt til å slippe statsråd Olof Johansson inn på talerlisten.

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Den svenska regeringen har vid två tillfällen vänt sig till den norska regeringen med en begäran om samråd enligt den nordiska miljöskyddskonventionen.

Enligt svensk uppfattning borde den svenska regeringen betydligt tidigare ha blivit informerad om planerna på att öppna hela den norska delen av Skagerrak för provborring av olja. Mot bakgrund av att de norska utredningarna startade redan 1989, är det märkligt att Sverige inte informerades förrän i slutet av 1993. Detta ligger inte heller i linje med ESBO-konventionen som både Norge och Sverige har ratificerat.

Vidare behandlar den norska konsekvensutredningen miljöeffekter enbart för norska förhållanden. Information om miljökonsekvenser för svenska förhållanden saknas, vilket har lett till att svenska myndigheter har efterfrågat kompletterande information. Enligt ESBO-konventionen

skall miljökonsekvensbeskrivningar omfatta även gränsöverskridande effekter.

I Sverige har miljö- och naturresursdepartementet sagt nej till ansökningar om provborrningar i svenska delen av Östersjön. Med detta har jag velat markera att vi har försökt leva som vi lär. Vi har tillämpat försiktighetsprincipen på vårt territorialhav i Östersjön. Vi har tillämpat principen att om inte utvinning skulle kunna godkännas bör inte heller provborrning tillåtas. Det är mot denna bakgrund som vi har begärt samråd med den norska regeringen.

Vi ser positivt på att det nu, efter våra framställningar och diskussioner, är det ett begränsat område som anvisas för provborrningar. Vi beklagar dock att samråd inte kom till stånd innan den norska regeringen lämnade sin "melding" till stortinget.

Chaffey (SV): President! Jeg må si at jeg lenge var redd for at Thorbjørn Berntsen nå stod her og gav uttrykk for Nordisk Ministerråds synspunkter. Det gjorde han da åpenbart ikke, for det er ikke noe ministerrådsstandpunkt. Det er i seg selv nokså oppsiktsvekkende at spørsmålet ikke er diskutert skikkelig, og at man heller ikke har kommet fram til noe standpunkt. Det er oppsiktsvekkende fordi dette er et felles havområde, og det er et viktig fiskeriområde for flere land. En ulykke vil være meget dramatisk og vil kunne ødelegge store områder. Det er selvfølgelig ikke bare snakk om fire hull, for det er klart at åpner man for fire hull, så åpner man opp for oljevirkosomhet - det er hele poenget med en sånn beslutning.

Jeg er glad for den kritikken som her kommer fram fra svensk side, og ikke minst på bakgrunn av den burde dette vært et spørsmål som ble drøftet i Ministerrådet og mellom de nordiske miljøvernministrene på forhånd og ikke her på talerstolen i Nordisk Råd.

Mitt oppfølgingsspørsmål er derfor rett og slett: Hvorfor har ikke den norske Regjeringen og den norske miljøvernministeren tatt et initiativ på et langt tidligere tidspunkt for å få en diskusjon om oljevirkosomhet i Skagerak, drøftet det i Nordisk Ministerråd, og hvorfor er ikke den norske Regjeringen villig til å ta hensyn til den kritikken som blir framført av bl.a. den svenske regjeringen?

Birgitta Dahl (s): Herr president! Jag tackar för svaret, men jag vill klart säga att jag inte är ense med minister Thorbjørn Berntsen och den norska regeringen. Man kan inte utesluta konsekvenser som är farliga för miljön. Det material som finns visar inte på ett tillfredsställande sätt att det inte finns några risker. Det finns material som visar på mycket mer komplicerade förhållanden men som man inte har hunnit ta hänsyn till.

Jag menar även att det är nu som det strategiska beslutet skall fattas, om man över huvud taget skall öppna detta område för oljeverksamhet. Detta är i sig ett skäl för att konventionen är tillämplig. Det har sagts att det redan förekommer borrning i denna region, och det är sant. Men till-

stånd till denna borring gavs i en annan tid än vår. Vi hade då inte alls samma krav på miljön. Jag anser inte att det är ett skäl som duger i denna diskussion.

Jag har inte övertygats om att det går att tillåta verksamhet av detta slag med de krav som vi numera ställer på miljöfarlig verksamhet. Om det råder oklarhet, vare sig det handlar om riskerna eller om de juridiska frågorna huruvida konventionerna är tillämpliga, bör man tillämpa försiktighetsprinciplen och principlen om omvänd bevisbörda.

Jag är även kritisk mot den svenska regeringen för att den har dröjt all för länge med att resa kraven. I månadsskiftet september-oktober informerades miljödepartementet. Tidsfristen utgick den 20 december. Först vid månadsskiftet januari-februari hörde ni av er. Det tycker jag var dåligt.

Minister **Thorbjørn Berntsen** (A): President! Den norske regjering vil selvfølgelig og helt åpent - og ikke bare det , men meget positivt, som vi mener vi har vært hele tiden - informere våre nærmeste naboer i det gode naboskaps ånd.

Jeg tror i og for seg at det ikke skulle vært behov for å formalisere disse spørsmålene så veldig mye. Det har vært med representanter for svenske myndigheter i hele denne konsekvensutredningen fra 1989, så det må være en eller annen form for kommunikasjonssvikt mellom eksperter, embetsmenn og politisk ledelse, slik at en ikke helt har hatt "timing" inne når det gjelder denne saken.

For vårt vedkommende dreier det seg nå om et forslag som er fremmet overfor Stortinget om å åpne en liten bit av Skagerrak for leteboring. Det forslaget skal Stortinget behandle og eventuelt vedta eller forkaste. Deretter kommer det en fase da dette feltet blir utlyst, og så skal oljeselskapene i tilfelle søke om konsesjon for leteboring. Hvorvidt det er noen som vil søke, vet vi ikke ennå. Jeg har personlig sett flere representanter for de største oljeselskapene uttrykke stor tvil om de i det hele tatt er interessert i å bruke 150 mill.kr, som det stort sett koster å bore ett hull, på denne leteboringen. Det vet vi ikke.

Men om det nå skulle komme dithen at det er oljeselskaper som er interessert i å være med og bore disse fire hullene, så vil boreprosessen starte først i 1996. Og jeg kan på Den norske regjeringens vegne erklære at de svenske og danske og eventuelt andre interesserte myndigheter og andre i løpet av den perioden skal få absolutt all den informasjon som de har behov for - og det har vi tre år på. Så jeg tror egentlig ikke dette er noe problem, for å si det slik.

Chaffey (SV): President! 30 sekunder er nok. Nå satte Thorbjørn Berntsen ny verdensrekord i utenomstakk, tror jeg, ved først å skylde på embetsmennene og så si at oljeselskapene er i tvil om de i det hele tatt finner olje. Regjeringen har jo lagt fram forslag om å åpne Skagerrak for oljevirk-somhet.

Nå har vi hatt en lang debatt før i dag om behovet for samarbeid og samordning av politikken mellom de nordiske landene på miljøområdet, og mitt oppfølgingsspørsmål er: Betyr dette ingenting for Thorbjørn Berntsen når man kommer til den første konkrete saken hvor man kan prøve dette ut i praksis?

Birgitta Dahl (s): Herr president! Jag vidhåller min uppfattning, att det är nu det strategiska beslutet skall fattas. Nu skall man ta ställning till om det över huvud taget går att öppna detta område för verksamhet. Inget av det material som har redovisats har övertygat mig om att så är fallet.

Låt mig sedan, herr president, avsluta med att säga att jag hoppas att den här debatten leder till att de nordiska regeringarna skärper sig i frågor av den här typen i fortsättningen. Jag kan lova att vi kommer att noga följa er verksamhet.

Minister Thorbjørn Berntsen (A): I det gode naboskapets ånd vil ikke jeg polemisere på det grunnlaget som Birgitta Dahl la opp til, annet enn rent generelt å si at det er visse spørsmål heller ikke vi er blitt informert om, og som kanskje er vel så viktige som den saken som vi her diskuterer. Men det tilhører en forgangen tid, som Birgitta Dahl sa. Og bra er det. Derfor sier jeg at dere skal få all den informasjon som dere vil ha. Men om dere kan overta beslutningsmyndigheten over hvorvidt det skal bores etter olje i Nordsjøen, det er en annen sak.

Så bare konstaterer jeg at hr. Paul Chaffey - lett kverulerende, som han har vært i flere innlegg her - fikk, som han sa, takket Olaf Johansson for god hjelp med å kritisere den norske regjering, for kanskje det gjør større inntrykk enn det inntrykket hans egen kritikk synes å gjøre i norsk politikk. Men det kan jo være greit å prøve seg på bortebane også, selv om det er mest populært med hjemmeseire.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökade fiskekvoter i Östersjön (se s. 1299)

Frågan, ställd av Wiggo Komstedt, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att stärka det nordiska fiskerisamarbetet och skapa förutsättningar för Östersjö-kustens yrkesfiskare att bedriva ett ekonomiskt lönsamt fiske?

Fiskeriminister Þorsteinn Pálsson (Sj): Hr. præsident! Det nordiske fiskerisamarbejde er af de nordiske statsministre blevet prioriteret som et af de

syv indsatsområder i det nordiske samarbejde i Nordisk Ministerråd. Island vil under sin formandskabsperiode arbejde aktivt for at give denne prioritering et praktisk indhold, som kan styrke de enkelte nordiske landes fiskeriforvaltning.

De nordiske lande deler jo i forskellige konstellationer en række marine, levende ressourcer: Fisk og havpattedyr. Mange af disse ressourcer deles også med tredjelande, og for at få en fornuftig og forsvarlig forvaltning af disse ressourcer er det nødvendigt med et aktivt internationalt samarbejde om forsknings- og forvaltningsspørgsmål.

De problemer, som ressourcesituationen for torsk og de generelt lave fiskepriser på verdensmarkedet de seneste år har medført for de islandske fiskerne, er problemer, som desværre deles af deres standsfæller i andre dele af Norden. Der findes ingen kortsigtede løsninger, som kan afhjælpe de svigtende ressourcer. Sådanne løsninger er flersidige, og det er kun gennem koordinerede indsatser, at miljøsituationen kan forbedres, samtidig med at fiskeriet også tager ansvar for det marine miljø, så situationen kan bedres.

Nordisk Ministerråd har foretaget en gennemgang af alle fælles marine bestande, hvor deres udvikling og den nuværende status for fiskeriet samt bestandssituationen er gennemgået. Dette katalog vil blive udgangspunktet for at foretage en prioritering af det fremtidige forsknings- og forvaltningssamarbejde for vore fælles marine, levende ressourcer. Også for Østersøen vil en sådan gennemgang blive foretaget.

For at styrke kontrollen med fiskeriet i Østersøen arbejder alle de nordiske Østersølande aktivt for at styrke arbejdet i den baltiske fiskerikommission. Sverige vil allerede i maj invitere Østersølandenes fiskeriministre til møde om ressourceforvaltning og kontrol, og Nordisk Ministerråd vil i denne forbindelse foretage en gennemgang af de enkelte landes ressourceforvaltning med det sigte at forbedre samarbejdet om fiskeriet og fiskeriforvaltningen i Østersøen. Gennem disse tiltag vil vi bidrage til, at situationen for erhvervsfiskeriet forbedres.

Komstedt (m): Herr president! Jag tackar minister Þorsteinn Pálsson för svaret. Det var ett typiskt Nordiskt ministerrådssvar, dvs. man får inget svar på det man frågar om. Vi har i Sverige ett uttryck, att medan gräset gror dör kon. Medan diskussionen pågår ligger fiskeflottan i hamn.

I svaret hänvisas till den internationella forskningen, och det är gott och väl, men vad det handlar om är att genom internationella förhandlingar och överenskommelser ge svenska östersjöfiskare en större kvot. Att gå från 44 000 ton för två år sedan till 14 000 ton nu är en alltför kraftig nedskärning, allra helst när, som en yrkesfiskare med 40 års erfarenhet av torskfiske säger, det aldrig har funnits så stor tillgång på torsk i Östersjön som just nu.

Därför gäller det snabba beslut. Det går inte att hänvisa till konferenser som skall hållas i maj månad. Vad som kommer efter dem vet vi inte.

Tillgången på sill är mycket god, men sill kan man av lönsamhetsskäl inte fiska, eftersom Sverige inte har något sådant statligt prisstöd som de konkurrerande länderna har. Nu ligger den svenska fiskeflottan i hamn och får statliga subventioner i stället för att utöva sin näring. Stödet räcker dessvärre inte till amortering på båtar och till andra fasta kostnader. Därför är min följdfråga: Kan de svenska torskfiskarna påräkna snabba åtgärder för en ökning av torskkvoten?

Minister **Þorsteinn Pálsson** (Sj): Hr. præsident. Det er min mening, at vi ikke med noget kortsigtet kan finde løsninger på disse problemer. Det er kun med ansvarlig forvaltning, at vi kan sikre fiskebestandene og øge kvoterne.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 32: Spørgsmål til Sveriges regering om støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-lande
(se s. 1300)

Frågan, ställd av Dorte Bennedsen, har följande lydelse:

Er ønsket om en drøftelse udtryk for, at den svenske regering har ændret opfattelse siden mødet i Baselkonventionen i december 1992, eller støtter regeringen fortsat kravet fra G77-landene og andre ikke-OECD-lande om et totalt forbud om eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene inden for rammerne af Baselkonventionen - og dermed det danske forslag til Baselkonventionen?

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Dorte Bernedsen har under Nordiska rådets session i Stockholm ställt frågan, om Sverige avser att stödja Danmarks förslag till förestående partsmötet inom Baselkonventionen om förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder. Den 28 januari inkom ett brev från min danske kollega om att Danmark avser att lägga fram ett förslag om förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder vid det förestående partsmötet inom Baselkonventionen.

I mitt svar till Svend Auken informerade jag om att Sverige delar den danske miljöministerns uppfattning att den rika världen även i detta avseende har ett moraliskt ansvar inför de fattigare länderna samt att Sverige i dag har ett regelverk som förutsätter sådan hantering i ett mottagarland att det i praktiken utesluter export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer. Vidare efterlyste jag en gemensam nordisk hållning avseende ett exportförbud och att denna fråga bör diskuteras vid ministrarnas möte i samband med Nordiska rådets session i början av mars med syfte att

komma fram till en gemensam nordisk hållning som sedan kan presenteras vid partsmötet i Genève den 21-25 mars 1994.

Det kan nu konstateras att samtliga nordiska länder stödjer förslaget från Danmark om ett förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder och att härigenom mitt önskemål uppfyllts. Sverige kommer således att i enlighet med de juridiska förutsättningar som Baselkonventionen ger stödja Danmarks förslag till förbud mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder vid det förestående partsmötet inom Baselkonventionen i Genève 21-25 mars 1994.

Dorte Bennedsen (S): Hr. præsident! Som det var tilfældet med det svar, jeg fik fra Finlands miljøminister, kan jeg også her takke Sveriges miljøminister for dette svar.

Jeg håber, at den fælles nordiske holdning vil blive brugt ikke blot til støtte, men til et aktivt arbejde inden for Baselkonventionens rammer.

Og lad mig så føje til, at jeg er glad for det system man har at man får svaret skriftligt, for når man ikke er svensk, så taler miljøministeren vældig hurtigt.

Minister Olof Johansson (c): Herr president! Låt mig bara säga, att naturligtvis skall vi *aktivt* verka i den här riktningen. Avsikten med vårt agerande och brevväxlingen är att skapa största möjliga förutsättningar för ett sådant aktivt arbete.

Jag hoppas att det är fullständigt klart, så att det inte finns några dissonanser i sakfrågan. Det gäller att samla de nordiska länderna, och då tycker jag att de möten vi har här är utomordentliga tillfällen att göra det. Alltså är svaret positivt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 33: Spørgsmål til Danmarks, Norges og Sveriges regeringer om indkaldelse til et hastemøde i Pariskommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten (se s. 1301)

Frågan, ställd av Kristín Einarsdóttir, har följande lydelse:

Agter den danske, norske og den svenske regering at anmode formanden for Pariskommissionen om indkaldelse af et ekstraordinært møde i Pariskommissionen med henblik på at løse tvisten om Storbritanniens ensidige beslutning om at forøge udledningerne fra Sellafieldanlægget?

Miljøverminister Thorbjørn Berntsen (A): Hr. President! Spørgsmålet er delvis besvart tidligere i spørretimen.

Nordisk Ministerråd samlet og flere av de nordiske land har ved en rekke anledninger tatt opp britenes utslipp av radioaktive stoffer fra an-

leggene i Sellafield. Jeg viser i den forbindelse til Ministerrådets svar på spørsmål E 2/94 tidligere i dag.

Miljøministrene har besluttet at de nordiske land vil reise saken på nytt under Paris-kommisjonens ordinære møte i juni. Vi vil også undersøke mulighetene for om et ekstraordinært møte kan være en effektiv måte å forfølge saken på.

Island vil i alle fall støtte et eventuelt irsk forslag til et ekstraordinært møte.

De nordiske land vil sammen fortsette sitt engasjement bl.a. for å få britene til å slutte seg til rekommandasjon nr. 93/5, og kreve svar fra Storbritannia på oppfølging av rekommandasjon 88/4 vedrørende nye gjenvinningsanlegg. De britiske myndigheter vil bli varslet om at de nordiske land vil forfølge denne saken.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Hr. præsident! Jeg må sige, at jeg er meget skuffet over det svar, som den norske miljøminister har fremført her på spørsmålet om et ekstraordinært møte i Pariskommisjonen.

Hvorfor i alverden kan regeringerne i Norge, Sverige og Danmark ikke støtte indkaldelse af et ekstraordinært møte i lyset af sagens alvor? Som bekendt kræves der tre medlemslande for at indkalde et sådant møde, så der behøves kun ét af dem, for Irland og Island har allerede erklæret, at de kræver indkaldelse af dette møde. Hvad er det, som står i vejen for, at de andre vil være med? Der blev sagt her i svaret, at hvis et ekstraordinært møde bliver aktuelt, vil de nordiske lande vurdere, om dette kan være en rigtig måde at forfølge sagen på. Hvad behøves for at få noget positivt ud af denne vurdering? Jeg er overbevist om, at det er effektivt at indkalde et sådant ekstraordinært møde, og jeg mener, at det er meget vigtigt, at Norden står sammen og kræver, at vi gør noget aktuelt i denne sag. Det kan være alt for sent at vente til i juni, så vi må gøre noget nu.

Minister Thorbjørn Berntsen (A): Hr. President! I mitt svar brukte jeg uttrykket "Island vil i alle fall støtte et eventuelt irsk forslag." Og det irske forslaget er noe vi har hørt om, men som ikke jeg har mottatt, og så vidt vi har kunnet registrere, heller ikke noen andre av mine kollegaer hadde mottatt. Så forslaget foreligger da ikke formelt. Det er punkt 1.

Punkt 2 er at konferansen i Paris-kommisjonen - det ordinære møtet i mai - er om to og en halv måned. Vi er i tvil om hvorvidt det i det hele tatt er mulig å få sammenkalt en sånn ekstraordinær kongress, og litt i tvil om hva poenget egentlig skulle være når det altså er to og en halv måned til den ordinære kongressen, hvor alle partsrepresentanter er nødt til å møte opp. Så det er svaret.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Hr. præsident, som er blevet sagt før, starter Thorp-anlægget den 18. marts, så vi har ikke alt for lang tid. Derfor skal dette behandles hurtigt.

Jeg forstod det, hr. Berntsen sagde her, sådan, at Irland ikke har bestemt sig for at stille dette krav. Men Island har bestemt sig for at gøre det. Kan jeg forstå det således, at i hvert fald Norge vil følge efter, hvis Island og Irland bestemmer sig for at skrive til ordførerne i Pariskonventionen? Vil Norge for eksempel støtte det og skrive et brev, som støtter Islands og Irlands krav, hvis det kommer?

Minister **Thorbjørn Berntsen** (A): Ja, hr. president, det er jo litt vanskelig å forholde seg til sånn litt hypoteser. Men det jeg leste her, og som er skrevet av noen flinke folk her i huset, var at vi vil også undersøke mulighetene for om et ekstraordinært møte kan være en effektiv måte å forfølge saken på. Så det står der, og så får vi da se hva som videre skjer.

Vi vil i alle tilfelle ta saken opp på det ordinære møtet, for jeg tror, ja ikke bare tror, at når det gjelder realitetene, er vi jo helt enig. Så det blir en vurdering av hva som er mest effektivt for egentlig å få - skal vi si - noe med tyngde i sakens anledning.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 19: Fråga till Nordiska ministerrådet angående finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden (se s. 1281)

Frågan, ställd av Anneli Jäätteenmäki, har följande lydelse:

1. Är ministerrådet enig i att det finns behov av en ökad nordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden utöver bilaterala insatser och utöver den ekonomiska medverkan som förväntas från internationella finansieringsinstitut? Om så är fallet, vilka finansieringsmetoder avser man att använda för att få nya medel och när kommer dessa att tillämpas?
2. Vad avser ministerrådet att göra för att få de internationella finansieringsinstitutionen att bevilja projektmedel till att åtgärda bl.a. de svåra föroreningskällor, "hot spots", som utpekats av Helcom:s åtgärdsgrupp för Östersjöns sanering?

Miljöminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Anneli Jäätteenmäki har frågat de nordiska finansministrarna om man anser att det finns behov av en ökad nordisk finansiering i Nordens närområden utöver bilaterala insatser och utöver de internationella institutionernas insatser. Hon frågar också vad ministerrådet avser att göra för att få de internationella finansieringsinstitutionen att bevilja projektmedel till Östersjöprogrammet.

Jag kommer att besvara frågan för finansministrarnas räkning.

De nordiska miljöinsatserna i vårt närområde är omfattande. Under 1993 uppgår de till omkring 700 MSEK. Insatserna omfattar ett brett spekt-

rum av åtgärder, och vi använder oss av flera kanaler, bilaterala, nordiska och multilaterala, för vårt samarbete.

Ett viktigt syfte med vårt arbete är att mobilisera ett brett internationellt stöd för miljöinsatser i det nordiska närområdet. Det är en nödvändig förutsättning för att vi skall lyckas nå våra mål till exempel när det gäller att återställa Östersjöns ekologiska balans eller att förbättra säkerheten i de före detta sovjetiska kärnkraftverken i området. Att helt förlita sig på nordiska insatser är varken möjligt eller rimligt.

På kärnsäkerhetsområdet har de nordiska länderna varit mycket aktiva i tillskapandet av kärnsäkerhetsfonden i EBRD. Fondens syfte är att bistå med kortsiktiga, angelägna säkerhetsupprustningar av östeuropeiska kärnkraftverk. Hittills har fonden bl.a. beslutat att investera drygt 310 MSEK för sådana insatser i Ignalinaverket. De nordiska länderna arbetar nu aktivt för att reaktorerna på Kolahalvön skall prioriteras i fondens arbetsprogram. Detta illustrerar på ett utmärkt sätt de nordiska ländernas möjligheter att fungera som katalysator för breda internationella insatser i vårt närområde.

När det gäller åtgärdsprogrammet för Östersjön så har de internationella finansiella institutionerna involverats i arbetet redan från början. Resultatet av detta kan vi i dag se tydligt i deras låneplanering. Världsbanken förbereder bl.a. ett projekt för omkring 560 miljoner kronor för vattenrening i tre polska städer. Liknande projekt, om än i mindre skala, planeras i de tre baltiska länderna. Europeiska utvecklingsbanken planerar därutöver vattenreningsprojekt i Gdansk m.fl. polska östersjöstäder för omkring 630 miljoner kronor. Dessutom har man projekt på gång i Baltikum inom det här området. Genom våra representanter i styrelserna för de här bankerna arbetar vi kontinuerligt för att lyfta fram projekt inom ramen för Östersjöprogrammet. Som ett led i detta arbete kommer särskilda rådgivare, finansierade av enskilda nordiska länder att placeras vid bankerna med uppgift att underlätta finansiering av denna typ av projekt.

Miljökomponenterna utgör ett tungt inslag i de insatser som dessa institutioner gör på energiområdet framför allt i de baltiska länderna. Jag kan som exempel nämna att Världsbankens kommande energisektorslån i dessa länder innehåller betydande satsningar på konvertering av fossileldade värmepannor till biobränslen.

Arbetet med att implementera Östersjöprogrammet leds av en särskild arbetsgrupp inom ramen för Helcom. Arbetet inriktas för närvarande på att åstadkomma en ansvarsfördelning mellan givarländerna när det gäller de prioriterade "hot spots" som ännu inte har erhållit någon finansiering. Tanken är att ett utvalt "ansvarsland" skall se till att finansiering ordnas för ett visst antal av dessa prioriterade projekt. Det kan ske till exempel genom att svara för kostnaderna för nödvändiga förstudier.

Att vi arbetar i ett brett internationellt perspektiv innebär emellertid inte att vi försummar våra möjligheter att göra insatser i ett nordiskt sammanhang. Genom Nordiska miljöfinansieringsbolaget, Nefco, som bildades 1990, har vi skapat ett instrument som är väl ägnat att underlätta miljöprojekt, som bygger på samarbete på företagsplanet. Bolaget har hittills god-

känt 25 projekt. Genom detta har man bidraget till att miljöinvesteringar till ett sammanlagt värde av omkring 1,8 miljarder svenska kronor har åstadkommit. Nefco:s årsberättelse finns tillgänglig här på sessionen, och jag rekommenderar alla att ta del av den.

Miljön skövlades urskillningslöst i de tidigare kommunistiska länderna. Denna destruktiva process pågick i årtionden och har vållat ofattbara skador också inom vårt närområde. De nordiska länderna har ett särskilt ansvar att se till att nödvändiga insatser från väst kommer till stånd för att stödja miljöarbetet i Baltikum, Polen och Ryssland. Även om vi lyckas väl i detta, måste vi vara medvetna om att behoven är enorma och arbetet därför långsiktigt. Östersjöprogrammet spänner till exempel över en tjuugoårsperiod. Sannolikt måste miljöproblemen på Kolahalvön ses i ett liknande perspektiv. Med tanke på dimensionen av de problem vi här talar om och den tid som stått till förfogande har vi ändå lyckats komma en bit på vägen i detta arbete.

Det finns mot denna bakgrund behov av betydande insatser också framöver från de nordiska länderna och andra finansiärer. För att lyckas i detta arbete måste de nordiska länderna spela en ledande roll. Ministerrådet kommer, inom ramen för en dialog mellan berörda ministrar, att fortsätta sitt arbete med att samordna och förstärka de nordiska insatserna.

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.): Herr president! Jag vill tacka Olof Johansson för svaret. Svaret tillfredsställde mig. Men jag vill här uttala att jag anser det mycket beklagligt att ingen av finansministrarna är på plats. Det är beklagligt att finansministrarna visar så litet intresse inte endast för miljöfrågorna utan också för hela det nordiska samarbetet. Jag hoppas att det inte betyder att det blir ännu svårare att få pengar till nordiskt samarbete och nordiskt miljösamarbete.

Minister **Olof Johansson** (c): Herr president! Det svar som jag har givit är i vanlig ordning samordnat mellan de nordiska regeringarna, och det står alltså även finansministrarna för.

Som jag sade i det tidigare anförandet med anledning av föredraget om miljöstrategi är det viktigt att vi är på det klara med att detta tillvägagångssätt, att försöka ordna resurser gemensamt mellan de nordiska länderna för att stärka satsningarna på att täcka de enorma behoven i Östersjö- och Barentsregionerna och för kärnsäkerheten, är ett nytt grepp. Jag vill inte skapa orealistiska förväntningar, men hos miljöministrarna finns en stark vilja att ta upp förhandlingar med finansministrarna och på det sättet skapa grunden för en resursmobilisering, som i sin tur kan generera resurser från internationella källor. Det är vår uppgift.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

3

D 27/1989/m: Meddelande om rekommendation nr 27/1989/m angående samordnad trafik- och trafiklärarutbildning; D 24/1990/m: Meddelande om rekommendation nr 24/1990/m angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten; D 53/1991/m: Meddelande om rekommendation nr 53/1991/m angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet; D 22/1992/m: Meddelande om rekommendation nr 22/1992/m angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige; D 49/1992/m: Meddelande om rekommendation nr 49/1992/m angående skydd av fredade fågelarter

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Miljöutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Kulturutskottets saker

4

Allmän debatt på kulturutskottets sakområde

Rannveig Guðmundsdóttir (A): Hr. president! Året som har gått siden vi forrige gang var samlet til vårsesjon, har vært en både intensiv og interessant tid for kulturutvalget i Nordisk Råd.

Utvalget har med sitt initiativ i nysatsingsarbeidet utarbeidet egne prioriteringer og stilt seg bak tanken om et aktivt ordførerskap i de ulike nordiske samarbeidsorgan. Det har resultert i et arbeidsprogram for årene 1994-95, et program som angir retning og målsettinger for kulturutvalgets aktiviteter i denne perioden.

Det er selvfølgelig for tidlig å gjøre opp status for hva nysatsingen på kultur vil føre med seg. Når vi møtes neste gang til vårsesjon, i Reykjavík, vil vi ha mer erfaring med, og kunne trekke noen flere konklusjoner omkring denne viktige satsingen.

Utvalgets prioriteringer innen nysatsingen dreier seg først og fremst om nettopp en styrking av nordisk identitet. Her er barn og ungdom en målgruppe med særlig høy prioritet for kulturutvalget. Utvalget hørte i september representanter for Den nordiske ungdomsskomiteen og Nordiska kontaktutskottet for barn og kultur, og utvalget vurderer å ta opp med Ministerrådet spørsmålet om forsterkede innslag av barne- og ungdomsspørsmål i den administrative strukturen i Ministerrådet.

Utvalget vil, i tråd med sitt arbeidsprogram, at det blir vurdert å føre det eksisterende interdepartementale kontaktutvalget for barn og ungdom

inn i ministerrådsstrukturen igjen, og dermed inn på det nordiske budsjettet. Utvalget diskuterer om man vil ha belyst barn og ungdoms innstilling til kultur, og anser at dette kunne egne seg som tema for et nordisk forskningsprogram. Utvalget kommer også til å engasjere seg for støtte til oversettelse av barne bøker.

Utdanning berører i høy grad målgruppen barn og ungdom, og kulturutvalget ser det som viktig å fortsette arbeidet med å gi begrepet "et nordisk utdanningsmarked" et reelt innhold. Dette innebærer fortsatt initiativ for å utvikle utvekslingsprogrammer, hvor utvalget vil gi særlig prioritet til Vest-Norden. Det innebærer et videre arbeid med gjensidig godkjenning av eksamina samt et økt samarbeid om hele utdanningen, slik medlemsforslaget om utdanninger for fag med få utøvere er et eksempel på.

Den urovekkende høye ungdomsarbeidsledigheten i de nordiske land gir spørsmålet om økt utdannings samarbeid en påtrengende aktualitet. Utvalget vil følge opp spørsmålet om ungdom og særlig ungdomssatsinger på sine møter i løpet av våren og sommeren.

Nysatsingen har gjort det mulig å tilføre viktige nordiske kulturinstitusjoner som Nordisk Kulturfond økte og etterlengtede ressurser. Kulturutvalget ønsker i fremtiden å se Kulturfondet som en enda mer integrert del av virksomheten enn tidligere, bl.a. ved at en del av fondets midler reserveres til områder av særlig høy politisk prioritet. Dette er en oppfatning som deles av de nordiske kulturministrene.

Det er gjort gode erfaringer med de nordiske litteratur- og musikkprisene når det gjelder å få satt søkelyset på nordisk kultur. Dels på denne bakgrunn har utvalget som et punkt i sitt arbeidsprogram satt opp spørsmålet om en eventuell opprettelse av flere nordiske priser.

Det nordiske mediesamarbeidet står sentralt i Kulturutvalgets virksomhet. Utvalget kommer til å følge nøye med i oppfølgingen av de forslagene om økt programsamarbeid og forbedret distribusjon innen TV og film som allerede finnes innbakt i nysatsingen på kultur. Tanken om et nytt utvekslingsprogram for nordiske kulturjournalister kommer til å bli fulgt opp videre på utvalgets møte i vår.

Kjennskap gir vennskap, er et slagord hyppig brukt av Foreningen Norden i deres vennskapsbysamarbeid. Fremmedfiendtligheten som vi nå ser vokse frem, spirer best på uvitenhetens grunn. Det er en like enkelt som fundamental sannhet at mellomfolkelig kontakt og kultursamarbeid bidrar til økt toleranse. Den som tidlig i livet har lært seg å identifisere likheter og tolerere forskjeller hos dem på den andre siden av grensen, bærer den kunnskapen med seg hele livet. Kjennskap gir vennskap!

Mediesamarbeidet er etter Kulturutvalgets oppfatning av fundamental betydning for så vel økt nordisk språkforståelse som for formidling av barne- og ungdomskultur. I det hele tatt er synliggjøring et nøkkelord for å kunne lykkes i ambisjonene om å styrke det nordiske kultur fellesskapet på en slik måte at de skiller seg ut fra det internasjonale bruset.

At informasjonen utformes på mottakerens premisser, er ikke minst viktig når det gjelder å få barn og ungdom til å lytte. Den angloamerikanske medieindustrien har en massiv påvirkningskraft på de unge gjennom

sine økonomiske ressourser og finslipte markedsføring. Når det gjelder argumentasjonsteknikken, kan denne industrien kanskje ha ett og annet å lære oss, men vårt budskap vil være et ganske annet.

Vårt budskap vil være at Norden har mye å tilby, hva enten man søker utdanning, forskning eller kultur med et større register enn hva hjemlandet alene kan tilby - det, kombinert med privilegiet vi har her i Norden ved å kunne være "borte - men hjemme".

Kultur- og undervisningsminister **Ólafur G. Einarsson** (Sj): Hr. præsident! Under det islandske formandskab i det kommende år vil de to ministerråd for kultur og for undervisning og forskning have samme formand. Jeg vil i det følgende kort berøre nogle områder, som vi fra islandsk side vil lægge vægt på i ministerrådsarbejdet med udgangspunkt i sidste års planlægningsarbejde i forbindelse med nysatsningen. Først nogle sager, som i høj grad berører begge de to ministerråd.

Processen med stærkere integrering i Europa kan rejse spørgsmålet om, hvad der bliver af vor fremtidige nordiske identitet. Både inden for kultur og uddannelse kan grænsefladerne mellem europæisk og nordisk identitet blive anderledes end i dag. Vi mener, at der kan være grund til gennem en systematisk undersøgelse at få en opfattelse af, hvorledes den nordiske identitetsfølelse påvirkes og udvikles, specielt blandt de unge.

Sprogfællesskab og sprogforståelse er også en grundlæggende faktor i det nordiske samarbejde. Handlingsprogrammet NordMÅL, som udløber i 1995, skal evalueres med sigte på udarbejdelse af et nyt program for dette vigtige område. I den forbindelse bør de ikke-skandinaviske sprogs stilling tildeles fortsat opmærksomhed.

For at styrke det synlige fællesskab i Norden spiller de nordiske lektorer ved universiteterne også en vigtig rolle. Denne virksomhed bør få støtte og prioriteres.

Norden-undervisningen uden for Norden er også vigtig som led i at sprede kundskaber om nordiske sprog, kultur og samfundsforhold. Denne virksomhed er en del af den nordiske kultureksport.

Gennem skolen og det nordiske skolesamarbejde kan man nå de aldersgrupper, hvor den kulturelle identitet skabes. Derfor ser vi skole og kultur som et naturligt og vigtigt samarbejdsområde for begge ministerråd. Det arbejde, som nu indledes, vil komme til at bygge på netværks-samarbejde mellem kulturinstitutioner og skoleverdenens forskellige dele.

Fra kultursektoren vil jeg nævne nogle få sager.

På film- og tv-området vil vi lægge vægt på at sikre den nordiske film- og tv-fonds fremtid. Den rapport om nabolands-tv og nordisk program-samarbejde, som kulturministrene har fremlagt for statsministrene, bør følges op af konkrete forslag og initiativer. Fra islandsk side mener vi, at det bør undersøges nærmere, hvordan Island og det øvrige Vestnorden kan udnytte den teknologiske udvikling til at få del i en øget tv-spredning i Norden. Det kan bl.a. blive aktuelt på nordisk basis at analysere de medie-

og kulturpolitiske muligheder og konsekvenser, som digitalteknikken kan medføre.

Ministerrådet har besluttet at etablere en rejsestipendieordning for unge kunstnere i Norden. Den skal give kunstnerne bedre muligheder for at lære de øvrige nordiske kunstmiljøer at kende og forhåbentlig også stimulere til et mere intensivt udbud af nordisk kunst inden for Norden.

Et projekt med sigte på at stimulere til et udbygget og effektivt samarbejde mellem kunst- og kulturhistoriske museer i Norden vil blive igangsat på basis af en for nylig afsluttet udredning i ministerrådets regi.

Den særlige betoning af kultursamarbejdet på børne- og ungdomsområdet vil fortsætte, bl.a. gennem et antal pilotprojekter.

Så til uddannelses- og forskningssektoren. Også her kan blot få sager berøres.

Under Mariehamn-sessionen i november traf ministerrådet for uddannelse og forskning beslutning om at anbefale regeringerne at undertegne en aftale om adgang til højere uddannelse i Norden. Efter nogle tekniske justeringer vil undertegnelsen snart kunne ske.

Jeg har før pointeret betydningen af at udvikle en kvalitetsevaluering inden for undervisnings- og uddannelsesområdet i lighed med det, der er foretaget på forskningsområdet. I overensstemmelse hermed har Nordisk Ministerråd besluttet at gennemføre en kortlægning af eksisterende nordisk samarbejde og uddannelsesevaluering og at vurdere mulighederne for styrkelse af det nordiske samarbejde på dette felt.

I november sidste år besluttede undervisningsministrene at etablere et nordisk skoledatanet. Der bør lægges vægt på det udviklingsarbejde og det nordiske samarbejde, som nu kræves for at udbygge de pædagogiske muligheder, som et sådant datanet giver. Det gælder også for et fortsat generelt samarbejde inden for brug af informationsteknologi i undervisning og indlæring, hvor en ny virksomhedsplan vil blive fremlagt.

Hr. præsident! Lad mig afslutningsvis konstatere, at kultur- og undervisningsministrenes omfattende arbejde med nysatsningen inden for det nordiske kultur- og uddannelsessamarbejde har været præget af et særdeles godt samarbejde og god forståelse med Nordisk Råds kulturudvalg omkring de politiske retningslinjer. Det er mit håb og min overbevisning, at denne forståelse vil fortsætte i den kommende periode.

Kulturminister **Birgit Friggebo** (fp): Herr president! Det svenska ordförändskapet har haft förmånen att leda nysatsningsarbetet på kulturområdet i dess inledningsskede. Det har inneburit att vi har kunnat planera ganska fritt. Jag är glad över att Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet är överens om kulturbudgetens åtta satsningsområden. Som det också kom fram vid sessionen i Mariehamn kan man självfallet ha olika uppfattningar om den inbördes rangordningen mellan satsningarna, men det viktiga är att de gemensamt antagna riktlinjerna för förnyelsearbetet ligger fast och att vi får en reell möjlighet att fortsätta planeringen.

Inom ministerrådet ser vi fram mot en fortsättning på den mycket givande dialog som vi har haft med kulturutskottet i de här frågorna. Verksamheten under det arbetsår som har gått har inte varit friktionsfritt, vilket inte heller är att vänta i ett så dynamiskt skede. Den debatt som har förts om det berättigade i kultursatsningarna har haft det goda med sig, att man tvingats skärpa argumenten och kritiskt granska kvaliteten i de framlagda projektförslagen.

Det här har i sin tur lett till att C 2-dokumentet nu har goda förutsättningar att materialiseras i bra, tydliga och framgångsrika projekt. Jag ser med stor tillförsikt på framtiden, förutsatt att statsministrarnas målsättning för kultursektorn tillåts ligga fast.

Några frågor har särskilt engagerat oss under det gångna året. Vi har på svensk sida lagt ned stort arbete på att föra TV-satellitprojektet framåt, och det löftesrika projektet Nordstjärnan krävde större ekonomiska resurser än regeringarna orkade med. Utredningsarbetet fortsätter nu, och jag är övertygad om att man kommer att finna andra fungerande former för ett ökat TV-samarbete.

Vi har kunnat se flera exempel på lyckad nordisk samverkan internationellt under den senaste tiden. På nordiskt initiativ i FN och i Unesco görs nu en världsomfattande studie av kulturen som utvecklingsfaktor, och förhandlingar har inletts om en kulturartikel i EES-avtalet, som ger hela Norden tillgång till kulturprogrammet i EES, även om inte alla är medlemmar i EU. I det informella ars-balticaprogrammet samverkar tre av de nordiska länderna i ett framgångsrikt kulturutbyte kring Östersjön.

Arbetet med den kulturella nysatsningen har väglett av två huvudambitioner, nämligen att synliggöra kultursamarbetet och att förankra det nationellt. Jag tror att man måste satsa slagkraftigt och koncentrerat för att väcka allmänhetens intresse, för allmänheten måste vinnas, om det nordiska samarbetet i någon mening skall anses folkligt. Med ordförandelandets kultursatsning tror jag att vi hittat en verksam metod för det. Jag hoppas att vi i den nordiska kulturveckan i Stockholm har fått en nordisk tradition som folk kommer att känna igen och se fram mot.

En väsentlig målgrupp för insatsningarna är barn och ungdomar. I går kunde vi lyssna till och imponeras av Orkester Norden. Regionalt samverkar skolor och konstnärer i projektet Ett levande Norden, som når 10 000 elever. Sommaren 1995 samlas ett tusental ungdomar i ett stort kulturläger för gemensamt skapande i ord, drama och bild.

Kulturministrarna har under året haft anledning att reagera starkt mot kränkningen av yttrandefriheten i fallet Rushdie och emot det etniskt grundade våldet och förfallet av kulturarvet i f.d. Jugoslavien.

Även organisatoriskt har 1993 varit ett förändringsår på kulturområdet genom uppdelningen på två ministerråd. Den nya strukturen har enligt min uppfattning inneburit ett mycket effektivare arbete. Samordningen mellan ministerråden när det gäller tvärgående områden som ungdoms-satsningen och språksamarbetet har emellertid inte funnit sin ideala form, men också det skall lösas.

Marianne Andersson (c): Herr president! Alla har vi nog fördomar mot och känner osäkerhet och rädsla för det som är främmande och avvikande. Vi kan se hur handfallna vi ibland är mot människor med handikapp. Alla har vi nog någon gång känt oss utanför och utsatta för fördomar, och då har vi tyckt att det är mycket orättvist.

Denna osäkerhet och rädsla blir mycket tydligare i mötet med invandrare och flyktingar. Den ökande främlingsrädslan i våra nordiska länder och i Europa är starka tecken på dessa fördomar och osäkerheten bland människor och även tecken på bristande förmåga att sätta sig in i andra människors situation. Detta är mer vanligt än ren rasism. Samtidigt - och det är farligt - är det frestande att ha någon att skylla sina egna problem på.

En till Sverige invandrad jugoslavisk kvinna sade: "När vi jugoslaver kom blev finnarna glada, för nu skulle svenskarna få några andra att hacka på. När så turkarna kom blev det lättare för oss jugoslaver. Nu är det turkarnas tur att vara glada åt iranierna."

Det är glädjande att de nordiska länderna beslutat att gemensamt genomföra en kampanj för att bekämpa främlingsfientligheten. Den arbetsgrupp som har tillsatts för att förbereda kampanjen har redan hållit ett antal möten, och stor enighet råder om kampanjens uppläggning. Vi är alla överens om att kampanjens uppläggning skall vara positiv - för något, i stället för mot något - för ökad tolerans. Att bygga upp förståelse och tolerans kräver många insatser under lång tid.

Det är därför oerhört angeläget att samordna kampanjen såväl med den kampanj Europarådet planerar som med kampanjer i nationell regi. Dessutom - och det är mycket angeläget - skall vi samarbeta med de organisationer i våra länder som sysslar med de här frågorna och samarbeta med invandrarorganisationer, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer liksom idrottsrörelsen m. fl.

Inför ungdomsriksdagen i maj här i Sverige pågår ett intensivt arbete med de här frågorna. Ungdomarna själva är det viktigaste förebyggande instrumentet mot främlingsfientlighet och rasism. Det är ju de som skall arbeta och leva tillsammans i våra mångkulturella samhällen.

Samtidigt måste vi erkänna att mångkulturella samhällen inte är problemfria. Vi måste öppet diskutera de problem som finns.

Det är mycket känsligt hur man lägger upp en sådan här kampanj. En kampanj som uppfattas såsom kommande uppifrån kan ha en motsatt effekt och i stället förstärka de tendenser man vill bekämpa. Därför måste arbetet i möjligaste mån föras ner till människorna. Det är genom mänskliga kontakter som främlingsrädslan kan överbryggas. Ett samlat nordiskt grepp för att genomföra positiva informationsåtgärder kan dock ha betydelse för att öka genomslagskraften i kampanjen. Vi lär få många tillfällen att återkomma med rapport i den här frågan.

Kulturminister **Tytti Isohookana-Asunmaa** (Kesk.): Ärade president! Jag noterar med tillfredsställelse det nordiska samarbetets betydelsefulla framgångar inom kultursektorn även under det gångna året. Exempel på detta är de nordiska ländernas gemensamma uppträdande utanför "hemmamarknadsområdet". Närmast avser jag aktiviteter inom närområdena. Ett ömsesidigt intresse har resulterat i olika slags kulturaktiviteter och - manifestationer i Östersjöområdet, såsom kulturministerkonferenser och samarbetsmöten inom ramen för 'ars baltica'. Även Barentsregionen har börjat röra på sig med särskilda möten på ministernivå, inklusive kulturministrarna.

Efter positiva erfarenheter under en längre tid vet vi likaså att Norden tillsammans är starkare än vart och ett land för sig. Gemensamma åtgärder till förmån för kulturutbyte är därför behövliga. Inte minst gäller detta de baltiska staterna och de nordliga delarna av Ryssland. Därför kommer en särskild konferens att äga rum i Kajana i juni detta år. Konferensen bär namnet 'kulturens kaukametsä'. Namnet 'kaukametsä' har sitt ursprung i Alexis Kivis dikter och begreppet kunde uttryckas som ett finskt tuskulum - "Den blånande skogen". Konferensen berör flera kulturpolitiska aspekter i fråga om samarbetet med närområdena. Till konferensen kommer naturligtvis också att inbjudas representanter för de övriga nordiska länderna.

Ytterligare vill jag i detta sammanhang uttrycka min glädje och uppskattning över det utmärkta arbete som utförs i regi av Ledningsgruppen för samnordiska kulturprojekt i utlandet. Nyss informerades Europa om vikingarna och den tidigare medeltiden i Norden i form av en utställning som blev synnerligen lyckad, också med tanke på den pågående integrationsprocessen i Europa. Närmast är ett samnordiskt designutställningsprojekt Varde att vänta. Det sammanställs av våra nordiska designhögskolor och premiären äger rum i The Royal College of Art i London om knappt två månader. Jag nämner ytterligare ett nordiskt flaggskepp som ännu inte sjösatts: en omfattande utställning om nordiska upptäcksresande skall inleda sin rundtur i europeiska metropoler om några månader.

Vår profilering i Europa kräver naturligtvis åtgärder inom samtliga kultursektorer. Därför vore det synnerligen önskvärt - såsom också föreslagits från parlamentarisk sida här i Nordiska rådet - med samnordiskt deltagande och gemensam aktion vid bokmässan i Frankfurt 1997, eftersom avsikten då är att särskilt presentera nordisk litteratur. Frågan är hur förlagen i Norden skall kunna övertygas om behovet av samfällt agerande också i Frankfurt.

Vi ställs alltså i Norden nu inför nya krav också när det gäller oss själva och vår interna regionalpolitik. Härvid bör vi slå vakt om att kulturförbindelserna oss emellan beaktas på ett för alla tillfredsställande sätt. Det är glädjande att notera hur väl TV-programmen från Sverige syns på flera håll i Finland, tack vare särskilda bilaterala åtgärder. Sveriges TV:s program återsänds ju hos oss över fyra sändare. Jag hoppas att man i framtiden har lika goda möjligheter att i Sverige se TV-program från Finland och att detta sker under samma förutsättningar genom vilka vi har förmånen att ta del av det svenska TV-utbudet.

Ytterligare behövs särskilda åtgärder för att - på samma sätt som tidigare i Nordens västliga delar - denna gång stärka den nordiska samhörigheten i Östnorden. Det är därför glädjande att ett utvecklingsprojekt för den östligaste delen av Norden nu skall påbörjas. Det innehåller såväl kultur- som regional- och miljöpolitiska inslag.

Ärade president! Jag vill i detta sammanhang framhäva att de nordiska kultursatsningarna i Öst-Norden behövs just nu, och motiveringarna är omvänt desamma som gällde då Nordens Hus i Reykjavík grundades 1968.

Undervisningsminister **Heinonen** (Kok.): Ärade president! Det nordiska samarbetets framtid styrs i hög grad av hur våra unga - i ett integrerat Europa - förhåller sig till de nordiska länderna och vilken vikt de fäster vid dem. Det är därför viktigt att de unga någon gång under skol- och studietiden kan delta i den nordiska elev- och studentutväxlingen. På det sättet skapas kontaktytor som kan bilda grund för framtida samarbete. Här är Nordplus- och Nordplus-Junior-programmen förträffliga instrument för ungdomarna att för en kortare eller något längre tid delta i utbildningen i annat nordiskt land.

I dagens läge borde vi också satsa ännu mer på unga forskare än vad vi gör. Av tradition odlas på många områden intensiva kontakter mellan de nordiska forskarsamfundet. För att denna form av samarbete skall kunna fortleva också i en utvidgad europeisk kontext måste större satsningar göras för unga forskare och forskarstuderande.

Det avtal om tillträde till högre utbildning som de nordiska ländernas undervisningsministrar har enats om innebär att strävan efter en gemensam nordisk utbildningsmarknad blir verklighet - äntligen, ville jag säga. I det fortsatta arbetet med detaljerna i själva avtalet och den betalningsordning som kommer att bli aktuell får vi vara på vår vakt så att vi inte skapar sådant som - om det vill sig illa - i praktiken kommer att utgöra hinder för att vidareutveckla det som vi redan nått.

I detta sammanhang vill jag hänvisa till slutdokumentet från Ungdomens Nordiska råd. I inledningskapitlet behandlas frågan om en rättvis fördelning mellan generationerna. Man framhåller att det finns ett starkt samband mellan å ena sidan låg utbildning och å andra sidan låg levnadsstandard, och man påpekar att kön av dem som står utan utbildningsplats är längre än någonsin i flera av de nordiska länderna. Detta är en verklig utmaning för oss alla.

I och med att EES-avtalet har trätt i kraft har alla nordiska länder möjlighet att delta i utbildningssamarbetet och de utbildningspolitiska diskussionerna inom EU. Vi har mycket att bidra med på dessa centrala områden - både var för sig och gemensamt, framför allt i diskussionen om den kvalitativa dimensionen i den utbildningspolitik och det utbildningssamarbete som verkställs inom EU. Det vore därför konstigt om de nordiska länderna i det kommande utbildningspolitiska samarbetet inom ramen för EU inte byggde på de goda erfarenheter som vi har av samfällt agerande, något

som har möjliggjorts av den gemensamma kulturbakgrunden. I annat fall riskeras resultatet av år av nordiskt samarbete.

Ärade president! I Finland har vi med tillfredsställelse kunnat konstatera att svenska statsmaktens inställning till finska språket i Sverige blivit positivare. Svenska statsministern, utbildningsministern och andra personer som står regeringen nära har kraftigt betonat finska språkets och den finska kulturens historiska betydelse i svenskt samhällsliv. Vi följer därför med spännt intresse arbetet i den särskilda arbetsgruppen - den så kallade Eiken-gruppen - för utveckling av finska språkets ställning i Sverige.

Europarådets konvention angående minoritetsspråk har ännu inte undertecknats av Sverige. Det har däremot Finland gjort tillsammans med en lång rad andra länder med olika språkliga minoriteter. För finskan i Sverige vore Europarådskonventionen viktig främst av principiella skäl. I den svenska budgetpropositionen 1993/94 konstateras att finska språket har en särställning i Sverige - dvs. att finskan faktiskt är ett inhemskt språk i detta land. Detta faktum vore enligt vår uppfattning ett gott skäl för Sverige att underteckna konventionen. En sådan gest skulle ge den sverigefinska minoriteten en positiv politisk signal att fortsätta det viktiga arbetet att bibehålla och utveckla sitt språk och sin kultur, till exempel genom att grunda självständiga finska skolor som tack vare ändrad lagstiftning nu är möjligt.

Eeva Turunen (Kok.): Herr president! En stärkning av den nordiska språkgemenskapen, ett främjande av det folkliga kultursamarbetet och en satsning på barn och unga har av de nordiska kulturministrarna framförts som prioriterade områden för att understryka den nordiska identiteten.

Nordiska kontakter är inte så allmänt förekommande i östra Finland. Av språkliga och geografiska orsaker är det nordiska samarbetet inte så levande som i landets södra och västra del.

I diskussionen om svenska språkets ställning i Finland är ett ofta upprepat påstående att "svenska inte behövs". Dessutom anser man att det skulle räcka med engelskan också i Norden. Speciellt starkt kommer dessa synpunkter fram i östra Finland, där man konkret kan peka på att de nordiska kontakterna är tunnsådda och att möjligheterna att tala svenska är så få att de tidigare kunskaperna "rostar" bort. Europaintegrationen utnyttjas även ofta som ett argument för att det nordiska samarbetet och det svenska språket har förlorat i betydelse.

Inför den upprustning av det nordiska kultursamarbetet som har avisierats av de officiella samsamarbetsorganen är det önskvärt att med synnerlig omsorg beakta situationen i särskilt utsatta, i regel perifera regioner.

Nordiska ministerrådet framförde i sitt förslag om nysatsningen att "det är av avgörande betydelse för det nordiska samarbetets framtid att banden mellan de nordiska länderna upplevs som naturliga och viktiga också när avstånden mellan länderna är stort". Det understryks att en aktiv insats och uppmärksamhet särskilt erfordras i förhållande till Västnorden, alltså Island, Färöarna och Grönland. De övriga nordiska länderna uppmanas att

visa öppenhet och generositet inför Nordens behov. Satsningen på Västnorden är välkommen, men mycket av det som gäller Västnordens utsatta läge har tillämpning även på Östra Finland.

Det erfordras særskilda åtgärder for å levandegöra nordismen och for ått på sikt även i det övriga Norden öppna ögonen for vad östliga Finland har ått erbjuda i form av seværdheter och kulturyttringar. Det behövs ett utvecklingsprojekt for östliga Norden, som gör ått man övervinner språkmurar och geografiska avstånd och som ger uttryck for nordisk samhörighet.

Föreningen Nordens utvecklingsprojekt Norden i Östra Finland vill levandegöra Norden och nordiskt samarbeite, slå ett slag for nordisk kultur- och språkgemenskap inför den tilltagande europeiska integrationen, sporra till intensifierade nordiska kontakter mellan Östra Finland och det övriga Norden, speciellt inom kultur, undervisning och forskning, men även inom miljø, næringsliv och turism samt ått særskilt ta fasta på ungdomens behov och intressen. Projektet har som uttalt mål ått klargöra och popularisera svenska språket som en förbindelselänk till Norden. Av största betydelse for Östra Finland, både økonomisk og kulturellt, vore en utökad turism från det övriga Norden og från Finland dit.

Herr president! Jag är mycket glad över ått Föreningen Nordens distrikt i Kuopio län fått pengar for ått starta detta projekt. Jag hoppas ått det blir så bra ått projektet kommer efter evalueringen ått utvidgas till ått omfatta även de andra länen i Östfinland.

Nordisk samarbeidsminister **Berge (A)**: President! De nordiske samarbeidsministrene besluttet ått nedsette en arbeidsgruppe som i første omgang skulle planlegge og forberede en kampanje mot fremmedfiendtlighet, slik som Nordisk Råd vedtok under sitt møte i november i fjor.

Som leder for arbeidsgruppen vil jeg kort redegjøre for arbeidet som er gjort til nå, og deretter skissere noen tanker om kampanjens innhold og satsingsområder.

Den arbeidsgruppen som jeg leder, har utarbeidet et forslag til kampanjens innhold og organisatoriske struktur, som ble lagt fram for samarbeidsministrene på et møte 11. februar. Arbeidsgruppen vil bli utvidet med deltakere fra arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, idrettsorganisasjonene og innvandrersorganisasjonene. Arbeidsgruppen vil både være det operative organ og ha besluttende myndighet, og vil utgjøre et håndterlig apparat. Nordisk Ministerråd vil ha sekretariatsfunksjonen for kampanjen.

Den nordiske kampanjen må finne sin rettmessige plass i det antirasistiske arbeidet som nå foregår på mange plan. Det er viktig ått den nordiske kampanjen samordnes med og blir en del av den europeiske kampanjen mot rasisme, fremmedfrykt, antisemittisme og intoleranse som er besluttet iverksatt av Europarådet, samtidig som en nordisk kampanje får en spesiell nordisk profil.

Målsettingen for den nordiske kampanjen vil være ått bidra til ått de nordiske samfunnene blir mer tolerante gjennom ått vi bekjemper rasisme og

alle former for etnisk diskriminering, og at vi bygger samkvemmet mellom mennesker på gjensidig respekt.

For å nå denne målsettingen er det viktig å fremme engasjementet i befolkningen i de nordiske landene i arbeidet mot rasisme, å trekke alle lag av samfunnet med i dette arbeidet og ikke minst sette oss langsiktige mål. Det er et mål at det antirasistiske arbeid og tiltak for å fremme reell likestilling integreres som en naturlig del av arbeidet i offentlige instanser, i frivillige organisasjoner og foreninger - også på lengre sikt. Ikke minst er dette viktig når det gjelder skolenes arbeid.

Vi har også sett det som hensiktsmessig at kampanjen fokuserer på det lokale integreringsarbeidet. Dette bør være et mål for kampanjen. Det bør være et mål for kampanjen å få lokalbefolkningen til å føle et ansvar for de innvandrere som er bosatt i nærmiljøet, og å trekke innvandrerne med i ulike aktiviteter i lokalmiljøet. Det er derfor nødvendig å inkludere innvandrer miljøene i arbeidet med å utforme og gjennomføre kampanjen. Hvis innvandrernes erfaringer og synspunkter blir tatt hensyn til når vi skal planlegge kampanjens innhold, kan vi være sikrere på at de tiltak som settes i verk, faktisk kommer innvandrerne til gode. Dette kan være et første skritt mot å nå målsettingen om et bedre samarbeid og en bredere dialog mellom innvandrere og befolkningen for øvrig.

Samtidig er det viktig å påpeke at møtet mellom personer med ulik kulturell bakgrunn kan skape spenninger og konflikter. I hverdagen er det ofte trivielle problemer som skaper vanskeligheter. Det er viktig at vi ikke feier de konflikter som oppstår i den flerkulturelle hverdag, under teppet, men at de bringes til overflaten og håndteres på en fleksibel måte. En polarisert debatt hvor det enten argumenteres for eller mot innvandring, gjør bare tingene verre.

Det er viktig å få en bred og nyansert debatt når det gjelder innvandringsspørsmål. Media er selvfølgelig viktig her, men det er også nødvendig at alle samfunnsengasjerte mennesker deltar i denne debatten.

Arbeidsgruppen anser det som viktig at kampanjen retter søkelyset mot og bidrar til å fjerne de strukturelle barrierer som hindrer innvandrerne i å oppnå like rettigheter som befolkningen for øvrig.

Offentlige tjenester må tilpasses slik at de tar hensyn til det økende etniske og kulturelle mangfold blant befolkningen i de nordiske land. Det er derfor av stor betydning at arbeidslivets organisasjoner involveres i kampanjen, og at næringslivet gjøres oppmerksom på og utnytter den kompetanse innvandrerne representerer.

Jeg håper at denne framstillingen - som i grove trekk har redegjort for hvordan vi tenker oss lagt opp den nordiske kampanjen - kan bidra til at vi får flere innspill og synspunkter som vi kan ta med oss i det videre arbeid. Og så kommer vi altså tilbake til denne saken under rådets sesjon i Tromsø til høsten.

Dorte Bennedsen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Nyhage (m): Fru president! Anledningen till att jag begärt ordet under denna punkt är att jag känner ett behov av att något kommentera den kulturupplevelse av mycket hög klass som i dubbel bemärkelse uppspelades i går kväll i Stockholms stadshus. Det är alltså framträdandet av Orkester Norden som jag avser och som jag tror alla fann bländande.

Som de flesta vid det här laget torde känna till är orkestern sammansatt av 67 ungdomar i åldern 15-25 år från hela Norden, och avsikten är att bygga ut den till en full symfoniorkester med 100 musiker. Nära 450 ungdomar anmälde sitt intresse att få ingå i orkestern genom att skicka in kassetter med egen instrumentinspelning. En stor del av de sökande visade upp ett kunnande och färdigheter av god klass, och det noggranna urvalet av de 67 musikerna garanterade därför mycket hög kvalitet. Tilläggas kan att till den nu aktuella andra ansökningsomgången är antalet sökande enligt uppgift ännu större.

Men vad många förmodligen inte är medvetna om är vilket oerhört arbete som ligger bakom tillskapandet av denna orkester. Det är fråga om arbetsuppgifter av mycket stor omfattning, allt ifrån de praktiskt organisatoriska till de rent ekonomiska. Det är naturligtvis åtskilliga personer som engagerat sig i genomförandet av detta projekt och gjort betydelsefulla insatser, men det finns mycket stor anledning att särskilt nämna och tacka eldsjälens bakom det hela, nämligen Lennart Fridén från Nossebro i Västergötland. Det är han som har väckt idén om ungdomsorkestern, och det är han som oförtrutet lagt ner arbete, tid och pengar på att förverkliga denna idé. Lennart Fridén är ledamot av Föreningen Nordens förbundsstyrelse, och han har ett mycket starkt Lionsengagemang. Han fick båda dessa organisationer att ställa sig bakom projektet, och därmed var grunden lagd till vad som utvecklats till att bli något verkligt stort och betydelsefullt. Härom vittnar ju också att han fått ledande musikpersonligheter med Eesa-Pekka Salonen i spetsen att engagera sig i orkestern.

Orkester Norden uppfyller enligt min mening alla krav på att vara en aktivitet i bästa nordiska anda. Den har ett högt kulturellt värde, kvaliteten ligger på mycket hög nivå, och den engagerar ungdomar från hela Norden. Inte minst det sistnämnda - att unga människor får träffas, lära känna varandra och samarbeta inom ett gemensamt intresseområde - är av stor betydelse.

Det finns alltså all anledning att verka för att Orkester Norden blir ett bestående projekt. Men detta medför stora arbetsinsatser och betydande kostnader. Hur starkt det personliga engagemanget på frivillig basis än är, så är det en orimlig begäran att detta skall vara förutsättningen för projektets fortbestånd. Nog är det väl här fråga om en uppgift som ligger helt i linje med Nordiska rådets verksamhet och med den stora satsningen på kulturområdet. De ekonomiska förutsättningarna borde rimligen redan finnas inom ramen av kulturbudgeten genom prioriteringar och omfördelningar. Och enligt min mening är det här ett projekt som det är avsevärt mycket angelägnare att satsa pengar på än att införa ytterligare ett kulturpris.

Fru president! Min avsikt med detta inlägg har varit att understryka vikten av att Nordiska rådet slår vakt om ett projekt av mycket högt värde. Min förhoppning är att kulturutskottet nu tar denna möjlighet till vara. Hur skulle det vara med ett utskottsinitiativ i sammanhanget?

5

A 1054/k: Medlemsforslag om utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført, og utvider Nordplus-Junior-programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag.

Karin Lian (A) (kulturutskottets talesman): Fru president! Vi har diskutert dette med å ta ordet der hvor utvalget er enig, og vi ble enige om at vi skulle gi en kort redegjørelse.

De nordiske utdanningsmyndigheter står overfor nye utfordringer. Faglig dyktighet blir en meget viktig, ja mange vil si den aller viktigste, faktor når et foretaks framtidige konkurranseevne skal avgjøres i markedet. I små fag, særlig innenfor håndverk, finnes en rekke eksempler på at høyt faglig nivå har brakt bedrifter og bransjer ut av bølgedaler og åpnet nye markeder både nasjonalt og internasjonalt. En rekke yrkesfag, mange av dem høyst spesialiserte og med mange hundre års tradisjon og historie, står i våre dager i fare for å bli glemt. Den teknologiske og industrialiserte utvikling gjør at det ikke lenger synes å være plass for denne håndverkskunnskapen. Dette har i sin tur ført til at utdanningsbehovet i de enkelte land er blitt for lite til å opprettholde en kontinuerlig nasjonal utdanning. Jeg mener personlig at dette er meget synd og en uheldig utvikling med tanke nettopp på den historie og den kunnskap som dermed vil gå tapt. Vi vet at en rekke små håndverksfag og yrker har konservatormyndigheter, museer og andre miljøer med ansvar for kulturvern, som sine eneste kunder. Innen disse miljøer er behovet betydelig over hele Norden for dyktige håndverkere til å renovere, restaurere og konservere.

Medlemsforslaget peker på at det er mangel på nordiske fagutdanningsnettverk. Et godt faglig nivå sikres ved at lærere med tilstrekkelig teoretisk og praktisk kompetanse kan holdes samlet i et faglig miljø. Dette gir sikkerhet for at konsumenter og kunder får de kvalitetsprodukter og den service de etterspør.

Det tas i medlemsforslaget også til orde for en nordisk ekspertkonferanse, og at en grundig kartlegging av hvilke små fag man snakker om og utdanningsbehovets omfang må danne basis for konferansen. Kulturutvalget støtter dette forslaget.

Utvekslings- og stipendieprogrammet Nordplus bør kunne danne basis for et utvidet utdanningssamarbeid som her omtales. Samtidig vil jeg få understreke at de baltiske stater også bør omfattes av et utvidet samarbeid for fag med få utøvere. Det pekes her spesielt på at nærmere utdanningsfaglige tilknytninger på lang sikt åpner muligheten for andre former for økonomisk samarbeid, til beste for samhandel og samkvem mellom Norden og Baltikum. Dette vil falle godt inn i det samarbeid som nå er under full utvikling mellom de nordiske og de baltiske land, ikke minst på utdannings- og utvekslingssektoren.

Kulturutvalget vil også understreke at oppfølgingen av dette medlemsforslaget ikke dreier seg om å bygge opp noe nytt, men om å hekte seg på de systemer som finnes. Remissinstansene har overveiende vært meget positive til medlemsforslaget, og på vegne av kulturutvalget vil jeg få anbefale at Nordisk Råds plenarforsamling gir sin støtte til forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

6

A 1055/k: Medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet *inte* företar sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag *bifölls*.

7

A 1065/k: Medlemsförslag om nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt

å preliminärt, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år.

Tarja Kautto (SDP): Fru president! Jag anser att en nordisk profilering på bokmässan i Frankfurt 1997 är ett typiskt exempel av projekt där den samlade nordiska styrkan kunde utnyttjas till allas nytta och där de enskilda länderna var för sig är för små. Jag anser också att det skulle vara mycket olyckligt särskilt för den finska och isländska litteraturen, om man inte skulle satsa på en gemensam profilering.

Kulturutskottet finner att den gemensamma markeringen mycket positivt skulle synliggöra den nordiska kulturgemenskapen för en bred europeisk publik. Utskottet föreslår att ministerrådet skall undersöka kostnaderna och finansieringen av en eventuell profilering och preliminärt, i samråd med de nordiska förläggarföreningarna och utan finansiella utfästelser, anmäla Nordens intresse för en nordisk profilering.

Med hänvisning till motiveringarna i betänkandet yrkar jag bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

8

**E-saker (frågor och svar) i anslutning till kulturutskottets sakområde:
E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående information om tentamensgiltighet (se s. 1264)**

Frågan, ställd av Eeva Turunen, har följande lydelse:

Vad har, enligt ministerrådets meddelande, det omfattande informationsarbetet konkret inneburit?

Undervisningsminister **Ole Vig Jensen (RV):** Fru præsident! I 1975 indgik Nordisk Ministerråd en overenskomst om gensidig anerkendelse af studie-resultater ved universiteter og andre institutioner for højere uddannelse. Denne overenskomst om nordisk eksamensgyldighed - ofte kaldet Sigtuna-aftalen - regulerer overførsel og godskrivning af kortere studieperioder, ikke hele eksaminer og grader.

Et udredningsarbejde om overenskomsten blev afsluttet i 1992, og for at informere om overenskomsten og for at indhente synspunkter på de i udredningen rejste problemer og forslag blev udredningen sendt til høring på universiteter og andre institutioner for højere uddannelser samt i studenteforeninger m.v. i hele Norden.

Af de omtrent 50 høringssvar, som indkom, fremgik det bl.a., at udredningen samt høringsrunden i sig selv opfyldte et informationsbehov; men det fremgik også, at overenskomstens bestemmelser er forholdsvis ukendte blandt lærere, administrativt personale og studerende, og for at styrke informationen om overenskomsten blev der derudover i 1993 taget følgende konkrete initiativer:

Information om og diskussion af overenskomsten blev i februar gennemført i forbindelse med en serie Nordpluskonferencer, afholdt i samtlige nordiske lande. Omtrent 300 lærere og administratorer var involveret i disse konferencer.

Skrivelser angående den nordiske eksamensgyldighed blev sammen med selve overenskomstteksten i marts-april udsendt til alle universiteter og alle andre institutioner for højere uddannelse i Norden med opfordring til, at information om overenskomstens indhold og tillem্পning blev spredt internt på institutionerne. Ca 800 skrivelser udgik fra ministerrådets sekretariat i den forbindelse.

I Nordplusvejlednings- og -ansøgningsmaterialet gøres der fra og med 1993 explicit rede for overenskomsten og dens tillem্পning. Dette materiale udsendes i flere tusinde eksemplarer pr. år, og det kan tilføjes, at det Nordplusnetværk, som søger og modtager midler til studentermobilitet og fælles intensive kurser, også fra og med 1993 forpligter sig til at give de studerende en skriftlig forhåndsgodkendelse og merit, inden studieopholdet eller kurset påbegyndes.

Og endelig fik det nordiske universitetsadministratorsamarbejde i 1993 af ministerrådet til opgave at udrede spørgsmålet om standardiserede kursusbeviser samt at udarbejde forslag til disse. Det må forudses, at normalstudiebegrebet, som anvendes i overenskomsten fra 1975, samt spørgsmålet om dokumentation af godskrivning på eksamensbeviserne herved bliver aktualiseret. Universitetsadministratorsamarbejdet har ligeledes fået til opgave at gennemføre en udredning i relation til de ikke offentligt regulerede uddannelser. Disse arbejder er endnu ikke afsluttede, men yderligere information må i den anledning forventes.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Presidenten: Inden vi går videre i E-sagerne under Kulturudvalget vil jeg gerne oplyse, at når det drejer sig om Juridisk Udvalgs sager, vil de blev færdigbehandlet i aften, men eventuelle afstemninger bliver først foretaget i morgen. Det kunne jeg tænke mig at der var medlemmer af rådet der var interesseret i at få at vide allerede nu.

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via television (se s. 1265)

Frågan, ställd av Ilkka Suominen, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att påskynda en överenskommelse om upphovsrättsliga ersättningar i syfte att underlätta spridningen av nordiska grannlandsprogram via televisionen?

Kulturminister **Jytte Hilden** (S): Fru præsident! Spredning af vore tv-programmer i nabolandene har altid haft en høj prioritet i netop det nordiske samarbejde. Det er et centralt led i den øgede vægt på produktion og distribution af nordisk audiovisuel produktion. Særlig betydning har Nordvisionssamarbejdet haft, dvs. at nordiske produktioner vises i vore nationale kanaler.

I en ny konkurrencesituation har tv-selskaberne for lang tid siden op-sagt tidligere aftaler om de ophavsretlige vederlag. Kun i Sverige er der indgået nye heldækkende aftaler. Særlige udsendelser af dramatiske produktioner og børneprogrammer har desværre lidt under dette.

De rettigheder, som skabende og udøvende kunstnere har, er af vital betydning for dem, for producenter og for fortsat kulturel vækst. Deres forvaltning af deres rettigheder kan myndighederne ikke gribe ind i. Det samme gælder tv-selskabernes forvaltning af deres midler til programkøb. Men samfundet vil kunne forvente, at parterne i denne situation, hvor der knytter sig store samfundsmæssige interesser til en løsning, gør deres bedste for at nå frem til en afslutning af forhandlingerne. Jeg understreger: Vi må kunne forvente, at parterne gør deres bedste for at kunne nå frem til en afslutning af forhandlingerne. Og jeg konstaterer, at løsninger efter flere års stilstand fortsat mangler i flertallet af de nordiske lande.

Vi har peget på situationen i kulturministrenes rapport til statsministrene, og vi har anbefalet, at der lægges et øget pres på parterne. Kulturministrene i de lande, hvor dette er aktuelt, dvs. alle lande bortset fra Sverige, vil søge kontakt med parterne for at fremme dialogen og for at opfordre til at finde hurtige løsninger.

Sasi (Kok.): Fru president! Svaret är så tillvida bra att man först och främst erkänner att det existerar ett problem och att man dessutom lovar att kulturministrarna skall ta kontakt med parterna i frågan. Jag vill dessutom påpeka att det är bättre för våra konstnärer att få några arvoden än ingenting om man inte alls förevisar filmer på nordiska TV-kanaler.

Men svaret är ändå relativt öppet och därför vill jag ställa en tilläggsfråga till ärevördiga ministern: När tänker man ta kontakt med parterna i frågan och har man någon tidtabell för förhandlingarna samt har man någon uppfattning om vilket slutresultatet skulle kunna bli i förhandlingarna?

Minister **Jytte Hilden** (S): Fru præsident! Det er klart, at det svar, jeg gav for et øjeblik siden, betyder, at kulturministrene i de lande, hvor der ikke er lavet en helaftale frem til nu, vil gå hjem og skubbe på forhandlingerne.

Det skal være mit svar: Så hurtigt som muligt, når vi kommer hjem.

Sasi (Kok.): Fru president! Jag vill ännu helt kort fråga om tidtabellen. Har man diskuterat att man skulle göra ett sammandrag efter en viss tidsperiod och kan man sedan kontrollera detta i olika länder för att planera gemensamma åtgärder?

Minister **Jytte Hilden** (S): Fru præsident! Nej, der er ikke på nuværende tidspunkt blevet diskuteret en sammenfatning, men det lyder som en god idé, så den vil jeg meget gerne tage med.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt filmpris (se s. 1266)

Frågan, ställd av Mats Nyby, har följande lydelse:

Är ministerrådet berett att stöda intresset för nordisk film genom att inrätta ett nordiskt filmpris?

Kulturminister **Birgit Friggebo** (fp): Det är känt att en viktig del av Nordiska ministerrådets nysatsning är att främja produktion och distribution av nordiska filmer. Detta sker i dag genom olika åtgärder.

Samarbetet inom Nordisk film- och TV-fond har varit framgångsrikt och medfört en rad nordiska samproducerade filmer. En förutsättning för att få bidrag från fonden är att distributionen skall vara säkrad till minst två andra nordiska länder. Promotion av kort- och dokumentärfilm sker först och främst genom Filmkontrakt nord, som bl.a. via den årliga kort- och dokumentärfilmfestivalen Nordisk panorama sörjer för en synlig presentation av nordiska filmer i dessa genrer för såväl en nordisk som en utomnordisk publik, bestående av bl.a. köpare, publik och festivalarrangörer i hela Europa.

Som ett led i ministerrådets nysatsning på kultur- och mediaområdet sätts det nu i gång en utredning med huvudmålet att främja den kommersiella och icke-kommersiella distributionen av nordiska filmer och TV-program i och utanför Norden. Barn och unga är den målgrupp som har högst prioritet i denna utredning.

Utredningen kommer att värdera och utmytna i olika förslag till ökad satsning på åtgärder som kan främja distributionen av nordisk film. Etablering av ett nordiskt filmpris kommer att vara ett möjligt förslag som skall värderas i detta sammanhang. Jag vill också peka på de ansträngningar som gjorts för att skapa ett nordiskt filmpris under filmfestivalen i Haugesund, där ett nordiskt "amanda-pris" utdelades för första gången under 1993. Även vid de övriga nordiska filmfestivalerna har det varit vanligt att dela ut nordiska priser.

Etablering av ett nordiskt filmpris kan utan tvivel vara ett viktigt element i arbetet för att skapa ett ökat intresse för och spridning av nordisk film, men ministerrådet önskar se frågan i en helhet där också andra medel att nå målet - nämligen ökad spridning av nordisk film - blir värderad.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 9: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt stöd till informationsinsatser i det forna Jugoslavien (se s. 1267)

Frågan, ställd av Mats Nyby, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser regeringarna vidta för att stöda Unescos informations- och mediaprojekt i det forna Jugoslavien?

Utbildningsminister **Unckel** (m): Fru president! De nordiska ländernas regeringar följer nära utvecklingen i det forna Jugoslavien. Betydande biståndsinsatser görs av de nordiska länderna inom ramen för det internationella samarbetet.

Inom såväl Unesco som Europarådet planeras insatser i syfte att på olika sätt bistå vid återuppbyggnaden av det krigshärjade området. I juni 1993 hölls ett gemensamt möte mellan Unesco och Europarådets parlamentariska församling för att samordna planeringsarbetet.

Insatser som gäller informations- och mediaområdet är viktiga i försönings- och fredsarbetet samt då det gäller att utveckla de demokratiska strävandena.

Det är de nordiska regeringarnas uppfattning att Unesco:s redan tagna initiativ och erfarenheter visar att organisationen spelar en viktig internationell roll i utformningen av informationsinsatser i det forna Jugoslavien. Dessa kan inte göras i sin helhet med Unesco:s ordinarie resurser.

Vissa konkreta åtgärder har redan vidtagits eller planeras. Finland har lämnat särskilt stöd till Sarajevos TV inom ramen för Unesco:s mediaprojekt i Bosnien-Hercegovina. Den norska Unesco-kommissionen har tagit initiativ till ett samarbete med pressorganisationerna i Norge med tanke på att bidra till Unesco:s mediaprojekt. Den danska regeringen kommer att uppmana den danska Unesco-nationalkommittén att i samarbete med de övriga nordiska ländernas nationalkommittéer undersöka möjligheterna att

stödja Unesco:s mediaprojekt. Slutligen undersöker Svenska Unesco-rådet hur dess medverkan till stöd för Unescos arbete med uppbyggnaden av nationalbiblioteket i Sarajevo kan utformas.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 14: Fråga till Sveriges regering angående finska lektoratet vid Göteborgs universitet (se s. 1273)

Frågan, ställd av Tarja Kautto, har följande lydelse:

Har regeringen planer på att lägga ned det finska lektoratet vid Göteborgs universitet?

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att bättre informera också andra studenter än de finskspråkiga om tillgången till undervisning i finska?

Utbildningsminister **Unckel** (m): Fru president! Sedan den 1 juli 1993 har svensk högre utbildning förändrats radikalt. Det tidigare centralplanerade linjesystemet har ersatts med betydande frihet för studenter och lärosäten att skapa egna kombinationer av kurser som leder fram till olika typer av examina. Reformen gav även lärosätena omfattande beslutsbefogenheter de inte tidigare haft. Exempelvis förfogar universiteten och högskolorna numera helt över tjänstekonstruktioner upp till professors nivå.

Därmed vill jag framhålla att ämnesinnehållet i professurer och lektorat fastställs lokalt. Det är således Göteborgs universitet som beslutar om sina lektorat. Likaledes är frågan om informationsspridning och rekrytering av studenter en fråga för lärosätena.

Vad gäller det finska lektoratet har jag dock erfarit från rektor Jan Ling, Göteborgs universitet, att frågan om en indragning av lektoratet inte är aktuell för närvarande.

Tarja Kautto (SDP): Fru president! Jag vill fråga varför tjänsten inte ledigförklaras och besätts.

Minister **Unckel** (m): Fru president! Jag är inte säker på att jag förstod den frågan. Någon indragning av den tjänst som frågan gäller är nämligen inte aktuell. Jag har förstått att bakgrunden till frågan var att man misstänkte att tjänsten var på väg att försvinna, med de konsekvenser som det kunde tänkas få för forskningen vid Göteborgs universitet och ställningen för undervisningen i det finska språket. Någon indragning är alltså inte aktuell. Det är det enda svar som jag på detta stadium kan ge. Enligt min uppfatt-

ning existerar därmed inte det problem som frågeställaren från början misstänkt var på väg att uppstå.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet (se s. 1303)

Frågan, ställd av Eeva Turunen, har följande lydelse:

När kommer de resterande regeringarna i de nordiska länderna att ratificera den nordiska överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning? Vilken status kommer den att ha i förhållande till EES?

Nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c): Fru president! Den nordiska överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning av minst tre års längd, det s.k. storebrorsavtalet, undertecknades den 24 oktober 1990. Det har sedan godkänts av Sverige, Danmark och Norge.

Förhållandet till EES-avtalet har varit föremål för ytterligare diskussioner mellan de nordiska länderna. Ratificeringsprocessen i Finland har därför uppskjutits.

Finland har inga särskilda egna problem i ärendet. Om inte några specifika hinder framkommer slutför Finland ratificeringen så snart det är praktiskt möjligt.

I Island har alltinget gett regeringen fullmakt att godkänna avtalet. Godkännandet har dock ännu inte ägt rum. Frågan behandlas med målsättningen att Island inte skall hindra avtalets ikraftträdande.

Beträffande avtalets status i förhållande till EES-reglerna kan följande sägas. Avtalet undertecknades före EES-avtalet. Därmed är det ministerrådets uppfattning att EES-avtalets gemensamma deklaration om existerande avtal gäller. Deklarationen säger i korthet att EES-avtalet inte skall påverka rättigheter som tillförsäkras genom existerande avtal, förrän åtminstone likvärdiga rättigheter har uppnåtts under EES-avtalet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden; D 24/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 24/1992/k angående samarbete på trafikutbildningens område; D 25/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 25/1992/k angående nordisk textil sommarakademi; D 39/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 39/1992/k angående stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete; D 41/1992/k: Meddelande om rekommendation nr 41/1992/k angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris; D 1/1993/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1993/k angående nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet; D 2/1993/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1993/k angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.; D 3/1993/k: Meddelande om rekommendation nr 3/1993/k angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995; D 4/1993/k: Meddelande om rekommendation nr 4/1993/k angående projekt Nordliv och den nordiska dimensionen i läroplanerna; D 20/1993/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1993/k angående Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Juridiska utskottets saker

10

Allmän debatt på juridiska utskottets sakområde

Diskussionen förklarades avslutad, sedan de anmälda talarna, på grund av tidsbrist, strukit sig från talarlistan.

11

A 1050/j: Medlemsförslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en ny nordisk aktions- og handlingsplan mod narkotikamisbrug og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisningsområdet og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive misbrugere inden for fængselsvæsenet,

at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anaboliske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten,

at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer,

at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotika-konventioner,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vanedannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan.

Eirin Faldet (A) (juridiska utskottets talesman): Fru president! Jeg tar anmodningen om å korte inn innlegget mitt. Det var mye jeg kunne si om en

handlingsplan mot narkotikamisbruk, men skal jeg bare kort redegjøre for at narkotikaspørsmålet nå har fått fornyet oppmerksomhet ved at nye preparater og åpne grenser i Europa har skapt en ny situasjon. Det pekes også på risikoen som er til stede for smugling og misbruk i østersjøområdet, og bl.a. at dette misbruket har økt i de tre baltiske land de senere år.

Til tross for at EUs medlemsland har sluttet seg til de fleste av FN's narkotikakonvensjoner, har det hevet seg sterke røster i flere land for at narkotikakontrollen skal reduseres eller avvikes. Slike krav er imidlertid i klar motstrid til den enighet som trengs for at et samfunn skal kunne opprettholde narkotikakontrollen. Juridisk utvalg mener at narkotikaspørsmålet er et område som ligger meget godt til rette for nordisk samarbeid. Det er selvfølgelig viktig med ensartet lovgivning i Norden, men like viktig er det at det blir enighet om målsettingen. Juridisk utvalg anbefaler således at det vedtas en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd med sikte på utarbeidelse av en ny aksjons- og handlingsplan mot narkotikamisbruk, og at det nedsettes en arbeidsgruppe som skal legge fram en slik plan til Nordisk Råds sesjon i Tromsø i november i år.

Det foreligger en reservasjon i denne saken, og jeg regner med at reservantene selv vil redegjøre for sitt syn. Jeg har bare lyst til å opplyse at fra de tre sosialdemokratiske partilederne i Finland, Sverige og Norge er det sendt en sterk anmodning til sosialistgruppen i Europaparlamentet om å gå imot enhver form for liberalisering av narkotikakontrollen. Men juridisk utvalg anbefaler at det nå vedtas en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd og viderebehandling i Tromsø.

Justitieminister **Gun Hellsvik** (m): Fru president! Jag vill på Nordiska ministerrådets vägnar göra några kommentarer med anledning av juridiska utskottets redogörelse för medlemsförslaget om en handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden.

Låt mig först säga att den allmänna utvecklingen när det gäller drogmissbruket och de öppnade gränserna inom Europa kräver en gemensam nordisk handlingsplan. Vi kommer att ställas inför nya problem vad gäller kampen mot narkotikabrottsligheten, men jag är övertygad om att dessa problem med rätt motåtgärder kommer att lösas.

Den nordiska narkotikapolitiken skiljer sig från andra länders genom att den utgör en helhet som bygger på fyra hörnstenar: förebyggande arbete, narkotikakontroll, internationellt samarbete samt vård och behandling. Genom denna helhetssyn har Norden hittills klarat sig förhållandevis bra jämfört med andra länder i Europa i sina strävanden att skapa ett narkotikafritt samhälle.

När den inre gränskontrollen försvinner, försvinner också möjligheterna att göra vad vi i Sverige kallar stickprovsvisa gränskontroller. Jag vill emellertid redan här understryka att vi trots detta har möjlighet att behålla restriktioner i fråga om fri rörlighet över våra inre gränser, bl.a. när det gäller allmän ordning och säkerhet samt av hänsyn till skyddet för liv och hälsa.

Vi kan således fortsätta med kontrollverksamheten bl.a. när det gäller narkotika, men den måste ändras till sin utformning så att den inte innebär ett hinder mot den grundläggande tanken med EU - nämligen en fri inre marknad.

Det vore enligt min mening att gå bakåt i utvecklingen att bibehålla eller t.o.m. utöka gränskontrollen för att den vägen bekämpa narkotikabrottsligheten. Det hör framtiden till att utveckla och underlätta möjligheterna att resa, bosätta sig, skaffa arbete, skapa handelsutbyte och andra kontakter mellan människorna i olika länder. Den internationella brottsligheten har för övrigt redan sedan lång tid visat sin förmåga att finna vägar förbi gränskontroller och formella hinder mot rörlighet över gränserna.

Det finns ingen anledning att i detta sällskap redogöra för eller kommentera det arbete som pågår inom EU när det gäller fri rörlighet och gränskontroller. Jag vill emellertid för min del särskilt framhålla EIS-konventionen och Europol, som kommer att få stor betydelse för narkotikabekämpningen.

Den svenska regeringen har nyligen tillsatt två utredningar som tar sikte på gränskontrollfrågor. Den ena gäller främst frågan om hur Sverige som EU-medlem skall organisera sin kontroll av den yttre gränsen. Den kommer enligt direktiven att lägga fram förslag till hur tull, polis och kustbevakning kan utveckla nya arbetsmetoder och samarbetsformer.

Den andra utredningen är en parlamentarisk utredning som enligt direktiven har till uppgift att utarbeta förslag till hur Sverige vid ett EU-medlemskap skall förhindra ett ökat inflöde av narkotika och illegala vapen i landet. I utredningsdirektiven till denna utredning slås fast att avskaffandet av de traditionella gränskontrollerna vid de inre gränserna inte hindrar att polis och tull ingriper mot resande och varor från andra EU-länder på grund av misstänkt beteende eller informationer från det internationella polis- och tullsamarbetet.

Det kommer fortsättningsvis att vara tullens och polisens uppgift att övervaka att narkotika inte förs in från andra EU-länder. Utredningen skall lämna förslag till den närmare utformningen av nya arbetsmetoder och vilka lagändringar som kan komma att behövas för att vidmakthålla eller öka insatserna mot den illegala narkotikahandeln över gränserna.

Det pågår för närvarande ett intensivt och kreativt utvecklingsarbete kring dessa frågor både i Norden och inom EU. Jag är övertygad om att vi med nya moderna metoder, ett välutvecklat samarbete med andra länder och egna skickliga insatser kommer att uppnå bättre resultat i kampen mot vårt gemensamma mål - ett narkotikafritt Norden.

Lena Öhrsvik (s): Fru president! Bakgrunden till medlemsförslaget är i mycket den internationella utveckling som nyss har redovisats, de öppna gränserna och liberaliseringssträvandena. Skälet till att vi begär en ny handlingsplan är att vi vill poängtera den helhetssyn på narkotikafrågan som finns i våra länder. Jag vet att mycket görs på många olika håll, men det är då desto viktigare att samlat redogöra för det. Det blir en viktig sig-

nal både till omvärlden och till Nordens invånare, som visar att vi inte accepterar narkotikan hos oss. Det är litet anmärkningsvärt att ministerrådet inför årets budget föreslog nedskärningar på det här området. Som tur är har vi här förståndiga parlamentariker, som lyckades rätta till detta i budgetbehandlingen, så att man mot bakgrund av den internationella utvecklingen kunde behålla pengarna på detta område.

Juridiska utskottet har noggrant berett det här ärendet, och jag är mycket glad för att man trycker så hårt på det förebyggande arbetets betydelse och att man också pekar ut behandlings- och rehabiliteringsområdet.

Jag hoppas att man i arbetet mned en sådan här plan tar vara på den forskning som finns. Jag vill särskilt nämna de komparativa forskningsprojekt som Nordiska rådet tog initiativ till för ett antal år sedan efter ett seminarium på Bornholm. Vi upptäckte där att problemen var liknande i våra länder trots mycket stora skillnader i lagstiftning på kontroll- och straffområdet. Därför behövdes ju mera kunskap om orsaker och behandlingsmetoder.

Med medlemsförslaget ville vi, som sagt, i debatten upprätthålla den balans mellan kontrollåtgärder, förebyggande åtgärder och rehabiliteringsinsatser som präglat den nordiska narkotikapolitiken.

Johan J. Jakobsen (Sp): Fru president! Narkotikaen kjenner ingen grenser. Derfor må kampen mot omsetning, distribusjon og misbruk av narkotika koordineres internasjonalt. Den foreslåtte nordiske handlingsplanen mot narkotikamisbruk i Norden og Nordens nærområder reflekterer det faktum at kampen mot narkotika egner seg godt for nordisk samarbeid.

Den handlingsplan som juridisk utvalg foreslår, spenner over et bredt innsatsfelt. Jeg støtter både det initiativ som er tatt og den utforming av handlingsplanen mot narkotika som utvalget foreslår. Når jeg allikevel har funnet det nødvendig med et "særskilt yttrande", skyldes det den mangel på konsekvent politikk som i dag preger kampen mot det voksende narkotikaproblem i Norden.

Det er en klar sammenheng mellom tilgjengelighet og misbruk av narkotiske stoffer, vold og kriminalitet. En handlingsplan mot narkotikamisbruk burde derfor i større grad sette søkelyset på tilgjengeligheten og spredningen av slike stoffer. Men i realiteten er det det motsatte som skjer! Kontrollen med spredning av narkotika over grensene bygges systematisk ned, og som ledd i gjennomføringen av "det indre marked" skal som kjent varer og tjenester kunne flyte mest mulig fritt over landegrensene. Redusert grensekontroll vil bety at større mengder narkotika vil passere grensene og dermed øke tilgjengeligheten av slike stoffer i Norden.

Etter min mening kan ikke kampen mot narkotikamisbruket vinnes hvis en ikke er villig til å opprettholde en viss grensekontroll som kan begrense spredningen.

Den svenske justisministeren Hellsvik har gitt oss et klart svar på hvorfor grensekontrollen skal avskaffes. Å opprettholde grensekontrollen vil ifølge statsråden stride mot unionens prinsipper om "fri rørlighet".

Hensynet til den "fri rørlighet" settes altså foran hensynet til viktige tiltak som grensekontrollen er ment å dekke.

I et intervju i Dagens Nyheter den 12. februar i år innrømmer den svenske sosialministeren at EUs åpne grenser innebærer at dagens grensekontroll må avskaffes. Sosialminister Westerberg mener at bekjempningen av narkotikatrafikken allikevel skal forbedres, bl.a. gjennom medlemskap i et nytt europeisk narkopoliti.

Jeg tror imidlertid det er en illusjon å tro at en kan vinne kampen mot narkotikamisbruket dersom grensekontrollen avskaffes.

Målet for den foreslåtte handlingsplan mot narkotikamisbruk er - som det heter - "et narkotikafritt Europa". Men målsettingen om "et narkotikafritt Europa" er etter min mening uforenlig med målsettingen om "et grenseløst Europa". Derfor er jeg redd for at den ambisiøse handlingsplanen vil få begrenset betydning for det voksende samfunnsproblem som narkotikamisbruket representerer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

12

A 1064/j: Medlemsförslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden,

at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder for at forhindre spredning af børnepornografi,

at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi.

2. Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention, og

at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet måde.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade Aage Brusgaard (FP) anført följande:

"at de foranstaltninger, som må iværksættes, hvis man skal kunne sanktionere et forbud mod besiddelse af børnepornografi, vil være så drastiske indgreb mod den personlige frihed, hvis de skal være virksomme, at han ikke kan gå ind for forslaget til den første at-sætning om kriminalisering af børnepornografi. De øvrige at-sætninger kan han støtte fuldt ud."

Sinikka Hurskainen (SDP) (juridiska utskottets talesman): Fru president! En av nutidens mest destruktiva former är när barnen tvingas sälja sina kroppar till människor med sexuella avvikelser. Sexuellt utnyttjande av barn försiggår i en snabbt ökande omfattning. Detta utnyttjande av barn omfattar ofta produktion av pornografiskt material, som säljs och distribueras från västvärlden. De nordiska länderna är bevisligen inblandade i denna handel.

Den aktuella situationen i de nordiska länderna innebär inget förbud mot produktion och distribution av barnpornografiskt material. Norge är det enda nordiska land där innehav av barnpornografi är illegalt. Den liberala lagstiftningen i de nordiska länderna har inneburit att länder som Sverige och Danmark har blivit distributionscentra för barnpornografi.

Kriminalisering av innehav av barnpornografi skulle underlätta utredningar av barnpornografiärenden. För att få slut på barnpornografiindustrin är det nödvändigt att även konfrontera efterfrågan. I dag förblir köparna utan påföljder.

Fru president! FN:s konvention om barnets rättigheter säger att barnets bästa skall komma i första rummet vid alla åtgärder som rör barn. Genom att kriminalisera innehav av barnpornografi har de nordiska länderna möjlighet att bevisa sitt allvar med att leva upp till sina skyldigheter gentemot FN:s konvention. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Berith Eriksson (v): Fru president! På området barnpornografi finns i dag inte så mycket forskning, exempelvis om hur den används och av vilka samt om hur skadorna för de inblandade barnen ser ut. Men man kan lugnt konstatera att den forskning som finns bl.a. från Sverige och Norge är tillräcklig för att fatta beslut om att ytterligare försöka begränsa efterfrågan och framställning, genom en lagstiftning om förbud för innehav av barnpornografi.

Barnpornografien används bl.a. av förövare både för att legitimera sina handlingar inför sig själv - man vet att det är fel, men försäkras sig om att även andra gör det - och att för att före övergreppet få barnet samarbetsvilligt genom att visa att andra gör likadant.

Både framställning och spridning av barnpornografi förutsätter att ett allvarligt brottsbalksbrott har begåtts, vilket gör att detta får en unik ställning. Man kan därför inte främst se detta som ett yttrandefrihets- och tryckfrihetsbrott.

Inför varje lagstiftningsarbete bör man ställa sig vissa frågor, bl.a. huruvida alternativa lagar och sanktioner kan användas. I det här fallet finns det problem med nuvarande lagstiftning. Den räcker inte till. Den nya datatekniken täcks till exempel inte av den. Vad beträffar import och export av barnpornografiska alster gäller att de lagar som vi har i dag inte täcker fall där man finner sådana alster i tullen. Detsamma gäller fall där man träffar på sådana alster i ett hem.

En svensk kvinnlig jurist, Madeleine Lejonhuvud, har för Sveriges del lagt fram en alternativ lagteknisk lösning, där hon föreslår att lagstiftningen förläggs till brottsbalken, där den egentligen hör hemma, och att man i tryckfrihetslagstiftningen gör ett tillägg. Det blir tillägg nr 4 i den svenska tryckfrihetslagstiftningen. Vi har redan gjort undantag från tryckfrihetslagstiftningen när det gäller tobaks- och alkoholreklam, kreditupplysning och marknadsföring. Jämför man dessa områden med barnpornografin framstår det inte särskilt svårt att tänka sig ett sådant ytterligare tillägg.

Norge har redan genomfört en kriminalisering, och jag har inte hört att man har haft problem med den. Därför är det dags också för oss i de andra nordiska länderna att genomföra de lagtekniska ändringar som är nödvändiga. Det har vi förbundet oss genom att ratificera barnkonventionen, och det bör vi göra för barnens skull.

Inger Stilling Pedersen (KRF): Fru præsident! Vi står her med et forslag fra juridisk udvalg, som er særdeles vigtigt, og som jeg håber, at alle kan stemme for. Vi står over for noget af det modbydeligste og væmmeligste, vi overhovedet har, overgreb mod et barn.

Vi kommer ikke uden om, at det er nødvendigt at kriminalisere besiddelse af børnepornografi. Vi ved godt, også fra diskussionen i Danmark, at nogle har argumenter for ikke at gøre det, men jeg mener, at barnet må have førsteprioritet her. Det gælder jo ikke om, om man er i besiddelse af et billede af et nøgent barn, men af billeder, hvor barnet har været udsat for overgreb.

Jeg synes ikke, at man kan finde et eneste argument for at sige, at dette skal være lovligt. Det har stor betydning, at vi vedtager denne rekommandation. Det er vigtigt, at vi i vore nationale parlamenter, som det allerede er sket i Norge, får det vedtaget, sådan at politiet, når det i anden anledning kommer ud og ser et stort lager af sådanne ting, har ret til at konfiskere og har ret til at efterforske, hvor man har det fra, for på den måde måske at kunne finde nogle af bagmændene.

Jeg synes, man påtager sig et umådelig stort ansvar, når man ikke vil være med til at kriminalisere det. Man kan altid finde nogle undskyldninger, for eksempel at der er minoritetsgrupper, for hvem det siges at være nødvendigt. Jeg mener, at vi må finde andre måder at se på de mennesker på og eventuelt tilbyde dem en behandling. Det kan ikke være rigtigt, at barnet skal betale prisen for, at nogle mennesker har en eller anden tilbøjelighed, enten den så er medfødt eller ej.

Jeg vil på det varmeste anbefale alle at støtte forslaget og sørge for, at det bliver realiseret i hele Norden.

Liisa Rulander (kds): Fru president! Først yrkar jag bifall till juridiska utskottets förslag och avslag på reservationen. Jag blev kall när jag läste reservationen, där man säger att det skulle innebära en inskränkning i den personliga friheten om man skulle inskränka möjligheten till barnpornografi. Det är nästan svårt att verbalisera en sådan tanke att detta skulle innebära en inskränkning i den personliga friheten, när man vet vad barn utsätts för. Alla har vi ett liv. Barnens hela liv och framtid står på spel, när vi talar om personlig integritet. Det är detta vi skall tala om, när vi talar om integritet. Därför är det angeläget att alla verkligen inser detta och röstar bifall till juridiska utskottets förslag.

Det är oerhört viktigt att denna lagstiftningen blir lika över hela Norden och att inte bara Norge har förstått vad det handlar om. Även övriga nordiska länder måste följa efter. En debatt pågår i Sverige. Jag vet att den pågår även på andra ställen. Den debatten måste sätta barnen och deras framtid i centrum. Barnens framtid är också vår framtid. De vuxnas behov får tillgodoses på annat sätt än att man utsätter barn för de mest vidriga övergrepp.

Brusgaard (FP): Fru præsident! Der skal ingen tvivl være om, at både Fremskridtspartiet og jeg er modstandere af børnepornografi. Derfor stemmer jeg også for A 1064/j, men jeg har foretaget den reservation på grund af, at der i forslaget står "... at gennemføre nødvendige foranstaltninger for, at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden."

Det, jeg er bange for, er, at man kan gå ind i private hjem og undersøge, om der skulle ligge et eller andet billedmateriale, som kan være anstødeligt. Jeg finder, at det vil være meget vanskeligt at vurdere, hvem der har bragt billederne ind i huset - det kan jo være hjemmeboende børn og så videre. Jeg har ikke noget imod, at man kan træffe foranstaltninger over for dem, der forhandler pornografi, og kriminalisere dette, men jeg er modstander af, at man skal have lov til at gå ind i private hjem for at finde anstødelige billeder. Det må tilhøre privatlivets fred. Derimod går jeg ind for de andre punkter, hvor man slår ned på dem, der producerer og forhandler dette materiale.

Inger Stilling Pedersen (KRF): Fru præsident, det skal blive meget kort.

Det er jo ikke meningen, at man skal gå rundt og se efter, om der nu skulle ligge et eller andet børnepornografisk materiale. Det er heller ikke tilladt at gå med narkotika. Det er heller ikke tilladt at gå med en kniv over en vis størrelse. Man går ikke rundt og undersøger alle mennesker, om de nu har den og den ting på sig. Det er udflugter. Der er intet som helst, der

taler for, at man ikke skal støtte også dette i forslaget (stk. 1 i rekommandationen).

Sedan diskussionen förklarats avslutad meddelade presidenten att votering medelst voteringsapparat, med anledning av utskottets förslag till rekommandation och reservantens förslag, skulle företas nästa dag (se s. 314)

13

A 1070/j: Udvalgsforslag om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd

Juridiska utskottet hade med anledning av utskottsförslaget föreslagit, att

Nordisk Råd vedtager følgende interne beslutning

at samerne gives observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden.

I en reservation fogad till utskottsförslaget hade Johan J. Jakobsen (Sp), Berith Eriksson (v) och Maria Kaisa Aula (Kesk.) föreslagit följande:

1. at samerne i Finland, Norge og Sverige gives fast repræsentation i Nordisk Råd
2. at der iværksættes en udredning af den praktiske gennemførelse af samisk repræsentation i Nordisk Råd, herunder de nødvendige ændringer af Helsingforsaftalen."

Nyhage (m) (juridiska utskottets talesman): Fru president! Frågan om samernas anknytning och tillhörighet till Nordiska rådet har varit aktuell under närmast hela rådets tillvaro. Ärendet har prövats åtskilliga gånger. Detta har hittills inte medfört någonting, utöver att samerna inbjudits att övervara varje session och kunnat få talerätt efter särskild begäran. Den sistnämnda möjligheten har för första gången utnyttjats vid årets session.

Nordiska rådets presidium gav förra året juridiska utskottet i uppdrag att åter undersöka frågan om samernas representation i rådet. Utskottet begränsade först sin undersökning till att gälla samernas representation i rådets parlamentariska organ. Därefter beslutade utskottet att ej behandla frågan om fullt medlemskap för samerna i rådet. En klar majoritet av utskottets ledamöter hävdade, att förutsättningarna härför sänkades, och beslutade därför att utförligt låta belysa konsekvenserna och innebörden av

ett observatörsstatus. För denna uppgift anlätades den tidigare sekreteraren vid utskottet, jur. kand. Ellen Torvø.

Ellen Torvø's utredningsmaterial, som också översänts till samtliga partigrupper, behandlades vid juridiska utskottets januarisammanträde i Köpenhamn. Utskottet diskuterade därvid skilda alternativ rörande samernas representation men avstod från att ta definitiv ställning. Utskottet fann det vara lämpligt att först underställa partigrupperna de skilda alternativen för yttrande med begäran om svar före utskottets sammanträde under denna session. De skilda alternativen har alltså varit klart redovisade tidigare, varför jag här avstår från att redogöra för dem.

Sedan utskottet tagit del av partigruppernas synpunkter, har utskottets majoritet efter ingående diskussioner tagit ställning till det nu föreliggande förslaget. Det innebär att samerna erhåller automatisk rätt att med observatörsstatus för en representant för varje sameting övervara Nordiska rådets sessioner.

Förslaget innebär vidare automatisk talerätt för en representant för samerna under generaldebatten och i övrigt talerätt i enlighet med § 23 i rådets arbetsordning.

Fru president! Innebörden av vad utskottet nu föreslår är att samerna får fastare och klart stärkt ställning i relationerna till Nordiska rådet. Det är min förhoppning att vi får en bred anslutning till förslaget.

En minoritet av utskottets medlemmar har lagt ett förslag innebärande att samerna i Finland, Norge och Sverige ges fast representation i Nordiska rådet och att en utredning av det praktiska genomförandet av detta sker, bl.a. vad rör nödvändiga ändringar av Helsingforsavtalet.

Med anledning härav vill jag anföra följande: Nordiska rådets medlemmar är ledamöter av parlamenten i fem stater och tre självstyrda områden. Samernas bosättningsområden är som bekant inte självstyrda områden. Om en ändring i enlighet med reservanternas förslag skall genomföras, måste den föregås av en diskussion om vilka kriterier som skall gälla för medlemskap i rådet. Frågan är alltså av betydligt större räckvidd än vad reservanterna låter påskina.

Låt mig också påtala att Nordiska rådet redan samarbetar med parlamentarikerförsamlingarna i de europeiska samarbetsorganisationerna. Detta samarbete försiggår mellan jämställda parter, dvs. parlamentsledamöter från medlemsländerna. Om villkoret för medlemskap i Nordiska rådet ändras, är rådet inte längre ett renodlat parlamentarikerorgan. Detta förhållande kan äventyra det internationella samarbete, som jag nyss nämnde.

Med detta har jag velat framhålla att frågan har formella aspekter, som måste beaktas. Men självfallet innebär inte mitt ställningstagande, att jag ställer mig avvisande till att samerna ges möjlighet till att delta i rådets arbete. Detta har, anser jag, tillgodosetts i utskottsmajoritetens förslag till beslut.

Fru president! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Berith Eriksson (v) (reservanternas talesman): Fru president! Det är långt mellan karener i Burma och samer i Norden eller mellan indianer i Canada och inuiter på Grönland. Men ett har dessa folk gemensamt: de tillhör jordens ursprungsfolk. Ursprungsfolken i världen beräknas uppgå till 250-300 miljoner. De är fördelade på ca 70 länder. Några av FN:s underkommissioner och fackorganet ILO har i frågor som gäller värnet av de mänskliga rättigheterna för etniska minoriteter och ursprungsfolk försökt att definiera vari skillnaden ligger mellan en etnisk minoritet och en urbefolkning.

De viktigaste skillnaderna, som är viktiga även här och nu när vi skall behandla frågan om samernas representation i Nordiska rådet, är att en urbefolkning inte har ett annat språkligt och kulturellt hemland någon annanstans på jorden. Större och mindre grupper av områden med etniska minoriteter finns nästan överallt i världen, i regel såsom en följd av krig som har inneburit nya gränsdragningar. Men de har såsom den tysktalande befolkningen i Danmark ett annat språkligt och kulturellt hemland. En urbefolkning har även levt längre i det område som det gäller än det majoritetsfolk som urbefolkningen nu lever tillsammans med till skillnad från etniska minoriteter. Jag kan ta ett exempel från Sverige, nämligen kurder och assyrier, som till antalet är större än det samiska folket. De har kommit till vårt land såsom flyktingar och har ett annat språkligt och kulturellt hemland.

FN proklamerade 1993 såsom det internationella året för världens ursprungsbevolknings och hela 90-talet såsom folkrättens årtionde. Mottot för året var ny gemenskap och målet var att året skulle bli en milstolpe i dessa folks kamp för överlevnad och erkännande.

Alla nordiska länder har fört en assimileringspolitik gentemot sina ursprungsfolk. Danmark har kommit längst när det gäller erkännande och samexistens på jämlika villkor för sitt ursprungsfolk inuiterna. Såsom svensk beklagar jag naturligtvis att Sverige är sämst av de nordiska länderna på detta område visavi våra samiska medborgare.

När Åland, Grönland och Färöarna fick egen representation i Nordiska rådet, motiverades detta med att områdena hade självstyrelse och var klart avgränsade. Sápmi är icke omflutet av vatten, och dessutom är det uppdelat mellan Sverige, Finland och Norge. Men det är inte samernas fel. Samerna är representerade. Representanterna i deras ting är folkvalda. Det är inte heller samernas fel att Sverige, Finland och Norge inte har givit dem samma grad av självstyre som Danmark har givit sina inuiter.

Jag vill fråga Hans Nyhage: Varför utreddes endast observatörsrollen? Det gjorde ju att frågan hamnade i ett Moment 22. Att man nu erbjuder samerna att avancera från gäster till observatörer uppfyller inte urbefolkningsårets motto nytt partnerskap utan innebär att Sverige fortfarande är kvar i assimileringspolitik. Naturligtvis går Helsingforsavtalet att ändra. Naturligtvis har Sverige, Finland och Norge råd att avstå en plats var till samisk representation. Det är inte en juridisk fråga i första hand utan en fråga om politisk vilja och smidighet.

Fru president! Jag yrkar bifall till reservationen.

Nyhage (m): Fru president! I mitt tidigare anförande markerade jag klart och tydligt att en majoritet av utskottets ledamöter hävdade att förutsättningar för ett medlemskap inte föreligger. Därför stannade vi vid att utreda observatörsstatusfrågan.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att Berith Eriksson förbigår det som är grunden för vårt ställningstagande, nämligen att kriteriet för medlemskap är att man tillhör ett lands eller självstyrt områdes parlament. Vi har inget sameland och vi har inget självstyrt sameområde. Vi har nu sameting i samtliga tre länder, men sametinget i Sverige är enbart av rådgivande karaktär. Det kan inte upprätthålla ett självstyre. Däri ligger den stora skillnaden. Att åberopa att det inte är samernas fel att sametinget inte har fått andra befogenheter än dem som tinget nu har ändrar ingenting i sak. Det beslutet är nämligen fattat av Sveriges riksdag med betydande majoritet i vanlig demokratisk ordning. Jag anser det vara min absoluta skyldighet - det anser uppenbarligen även övriga som har ställt sig bakom utskottets förslag - att respektera i demokratisk ordning fattade beslut.

Jag vill gärna ställa en fråga: Är Berith Eriksson beredd att i Sveriges riksdag motionera om att Sameland i Sverige ges självstyrelse? Det är, Berith Eriksson, befogat att man gör klart för sig vilken typ av organ som man tillhör innan man skriver ut växlar till utomstående, annars hamnar man i ett lätt populistiskt agerande. Men som sagt: Är Berith Eriksson beredd att väcka den av mig nyss anförda motionen?

Berith Eriksson (v): Fru president! Jag kan inte underlåta att säga till Hans Nyhage att även Nordiska rådet är av rådgivande karaktär. Vilka kriterier som uppsätts avgör naturligtvis Nordiska rådet. Risken för att det i framtiden skulle hoppa upp ursprungsfolk ur marken finns inte, om man har förstått vad beteckningen ursprungsbefolkningen innebär.

Jag måste säga att jag verkligen ifrågasätter behandlingen av detta ärende. Man kallar samerna till sig. Man får veta att de inte är intresserade av observatörsstatus. Men man sätter ändå i gång och utreder just det som samerna har tackat nej till från början.

Sedan inbjuder vi dem hit och talar om för dem att vi tänker fatta beslut. Man har inte efter utredningen haft några överläggningar med samerna om utredningsresultatet. Vi säger bara: Var så goda; detta är vad ni får och det får ni ta eller förkasta. Jag och den vänstersocialistiska gruppen hälsar samerna välkomna till gemenskapen i Nordiska rådet. Vi ser det såsom en förstärkning och en tillgång. Jag saknar deras flagga här framme på podiet.

Nyhage (m): Villkoret för medlemskap i Nordiska rådet är att folkgruppen företräder ett lands eller ett självständigt områdes parlament. Samerna uppfyller inte det kravet, däri ligger skillnaden. Utskottet förbehåller sig

rätten att utreda ett ärende på ett visst sätt, även om man utifrån skulle anse att utredningen skall omfatta något annat. Faktum är att utskottet har den rätten. Jag tror att vi skulle hamna i en mycket allvarlig situation, om vi ansåg oss tvungna att alltid lyda direktiv utifrån beträffande vårt utredningsarbete. Vi måste vara självständiga, och det har vi varit. Vi måste arbeta från de utgångspunkter som vi anser vara riktiga.

Vi har respekterat de för behandlingen gällande bestämmelserna, och vi har lagt fram ett förslag som jag menar är ett steg i rätt riktning även för samerna. Jag tycker att man borde vara glad över att detta steg har tagits efter alla år av utredande och arbete med denna fråga. Det är ett viktigt steg som har tagits, och jag tycker att man borde se positivt på det i stället för att blankt avvisa det.

Marianne Andersson (c): Fru president! Jag tycker att juridiska utskottet har kommit fram till den bästa lösningen i nuläget i den här frågan, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Jag anser att utskottet ger en viss öppning då det säger att tiden icke är inne att diskutera fullt medlemskap och att ett annat beslut än det som föreslås här kräver en grundlig utredning. Det är nog sant, men utskottet skriver inte någonting om att en sådan utredning skall komma till stånd. Jag vill därför markera att det är angeläget att utreda den fortsatta representationen för samerna i Nordiska rådet utan att för den skull låsa sig för någon viss lösning. Också jag är väl medveten om de problem som det har pekats på här.

Jag tycker att man skall gå vidare, eftersom utskottet i texten ger den öppningen, att tiden inte nu är inne. Jag tycker att vi skall veta vad man kan göra den dag då tiden är inne.

Berith Eriksson (v): Fru president! Också reservanternas är på det klara med att det behövs ytterligare utredning, och det är vad vi säger i reservationen. Men vi säger också att rådet i dag bör fatta ett principbeslut om att det skall utredas hur man tekniskt skall gå tillväga för att samerna skall få representation i Nordiska rådet.

Naturligtvis har utskottet rätt att självt föreslå vilken form utredningen skall ha, men här handlar det om att vara smidig och samarbetsvillig i stället för att köra över samerna också i detta fall - att inte samarbeta eller överlägga om hur man skall gå tillväga, utan besluta för samernas räkning.

Till slut några ord om det folkvalda parlamentet. Samerna har ett folkvalt parlament. Det är en fråga om vilken betydelse man tillmäter samedtinget.

Marianne Andersson (c): Fru president! Den här debatten blir litet märklig, eftersom Berith Eriksson inte angriper mig, utan Hans Nyhage, och det var väl formellt fel.

Skillnaden i innstilling er att jag inte tycker att man skall låsa sig vid ett bestämt resultat av en utredning. Vi vet att det finns svårigheter, och man kan inte beställa ett bestämt resultat av utredningen, men samarbeidet med de samiska organisationerna er oerhørt viktig når man går vidare i det här arbeidet - daarom er vi overens.

Johan J. Jakobsen (Sp): Fru president! Spørsmålet om samisk representasjon i Nordisk Råd har vært vurdert i snart 15 år. I denne perioden har vi også opplevd en voksende forståelse for urbefolkningens situasjon og rettigheter. FN proklamerte således året 1993 som det internasjonale år for verdens urbefolkning.

Mot denne bakgrunn er det forstemmende å registrere den lunkne og formalistiske holdning flertallet i juridisk utvalg markerer i den foreliggende betenkning. I realiteten har ikke utvalget engang vært villig til å drøfte seriøst spørsmålet om ordinær samisk representasjon i Rådet. Eller som det står i dokumentet: "Udvalget valgte alene at udrede alternative modeller for observatørstatus."

Ingen kan vel være overrasket over at samenes representant i gårsdagens generaldebatt var "besviken" over utvalgets behandling av medlemskaps-spørsmålet. Her har Nordisk Råd en sjelden anledning til å markere støtte til Nordens urbefolkning, men så viker flertallet i utvalget unna.

Hvis Rådet følger utvalgsflertallets syn, innebærer det at en samlet henstilling fra de folkevalgte sameting i Finland, Norge og Sverige om samisk representasjon i Nordisk Råd er avspist med et forslag om observatørstatus uten ordinær innflytelse.

Som urbefolkningsgruppe står den samiske befolkning i Norge, Sverige og Finland i en særstilling i forhold til andre minoritetsgrupper i Norden. Det dreier seg her om et av de mest "nordiske" av de folk som bor i Norden. Samene hadde funnet sin plass i Skandinavia lenge før de nordiske statene ble etablert. Av ILO-konvensjonen om urbefolkningen går det dessuten fram at urbefolkningen har visse rettigheter til forvaltningen av naturressurser som er av avgjørende betydning for å sikre næringsutøvelse og kulturtradisjoner.

Da de folkevalgte sameforsamlingene ble etablert, ble dette markert som merkedager i samenes historie. Dersom Nordisk Råd setter bom for ordinært medlemskap for samene i Rådet, innebærer det etter min oppfatning et brudd i en utvikling som erkjenner urbefolkningens rolle og rettigheter i Norden.

Selvsagt vil samisk representasjon i Nordisk Råd betinge endringer i Helsingforsavtalen. Men Nordisk Råd har jo aldri veket tilbake for å endre Helsingforsavtalen når det har vært politisk ønskelig og politisk vilje til å gjøre det.

Da Nordisk Råd ønsket at vi skulle få et ministerråd, ja så endret den selvsagt Helsingforsavtalen for å få dette til. Det er slik Berith Eriksson sa det: Dette er ikke først og fremst et spørsmål om jus, men et spørsmål om politisk vilje. Og jeg synes egentlig ikke flertallet er helt konsekvent i sin

argumentasjon for å begrense representasjonen til observatørstatus. En måtte forstå utvalgets leder dit hen at Helsingforsavtalen var en sperre mot samisk representasjon i Rådet. Men samtidig sier jo det samme flertall at tiden ikke er inne. Og en vil ha grundigere utredninger. Det må jo bety, det kan jo ikke tolkes på noen annen måte, at flertallet ikke avviser på prinsipielt grunnlag spørsmålet om slik representasjon.

Dersom Nordisk Råd velger å begrense samenes representasjon til observatørstatus, betyr ikke det at saken er endelig avsluttet i dag. Spørsmålet vil garantert bli reist på nytt, med stadig større tyngde. Jeg tror at sametingene i Norden vil nå fram med sine ønsker om plass i Nordisk Råd. Det er imidlertid beklagelig at det skal være nødvendig å føre en mangeårig kamp for samenes plass i Nordisk Råd. Jeg vil derfor sterkt henstille til Nordisk Råd om å fatte en prinsippbeslutning om samisk representasjon i Nordisk Råd nå, slik at en ved neste sesjon kan vedta hvordan slik representasjon skal skje i praksis, og hvilke endringer i Helsingforsavtalen som da vil bli nødvendig.

Hovmand (V): Fru præsident! Når vi fra dansk side har lyttet til den debat, der har været om samernes repræsentation - både her i dag og i mange år forud - har vi naturligvis først og fremmest indtaget tilskuerens rolle, fordi dette problem jo ikke direkte vedrører os i Danmark. Det er jo rigtigt, som Berith Eriksson sagde det for et øjeblik siden, at vi jo har løst vore problemer i Danmark for længst.

Men når vi alligevel i juridisk udvalg har engageret os i debatten her på det seneste, så skyldes det to forhold. Det skyldes for det første, at vi har megen sympati for det samiske folkeslag og mener, at man efter 15 års debat bør sikre samerne en mulighed for at komme til orde i Nordisk Råd, og for det andet, at vi modsætningsvis også mener, at det er rigtigt, at vi lever op til den grundlov, som gælder for Nordisk Råd.

Og derfor må jeg sige til Johan J. Jakobsen, at det ikke er rimeligt at rette en bebrejdelse mod formanden for det juridiske udvalg for ikke at have beskæftiget sig indgående med spørgsmålet om medlemskab. Sagen var jo den, at det meget hurtigt blev klart, at der ikke var et flertal for at ændre grundloven for Nordisk Råd, altså Helsingfors-aftalen, og de principper, den bygger på. Derfor koncentrerede man sig om at finde nogle observatørløsningsmuligheder, som kunne efterkomme de behov, der var, og jeg glæder mig over, at vi nu efter 15 år får skabt mulighed for, at samefolket kan komme til orde her i Nordisk Råd.

Johan J. Jakobsen (Sp): Ærede president! Det var interessant å høre det offisielle danske syn på denne saken, og at en på dansk hold har stor sympati for samenes interesser og samenes muligheter for å komme til orde i Nordisk Råd. Jeg må si jeg ble litt overrasket over at ikke Danmark kunne støtte denne prinsippbeslutning - for det er det det er spørsmål om - fordi

det vil jo være delegasjonene i Norge, Sverige og Finland som i så fall må avgi plass til samisk representasjon hvis det skulle bli en realitet.

Min bebreidelse mot utvalgets leder, hr. Nyhage, gikk først og fremst på det jeg opplevde som en lite konsekvent holdning. Enten må en akseptere eller en må argumentere med at samisk representasjon strider mot Helsingfors-avtalen, og derfor nærmest er umulig. En kan ikke både føre denne argumentasjonslinjen og samtidig si at en vil ha "grundigere" utredninger, og at "tiden ikke er inne". For hvis "tiden ikke er inne", er ikke det noen prinsipiell avvisning.

Jeg kunne håpe at flere kunne være med og innta den prinsipielle holdning som egentlig ligger innbakt også i deler av flertallets argumentasjon. Men jeg skjønner at flertallets holdning er slik at en så langt skal begrense dette til observatørstatus. Da vil jeg gjenta det jeg avsluttet mitt første innlegg med: Denne saken kommer garantert opp igjen. Jeg føler meg overhodet ikke usikker på at samene vil nå fram med sitt krav. Så kan vi møtes om noen år i Nordisk Råd og se om ikke min spådom vil komme til å slå til.

Birgitte Husmark (SF): Fru præsident! Når jeg tager ordet, så er det, fordi det, jeg frygtede var tilfældet, efter at Svend Erik Hovmand havde udtalt sig, netop nu manifesterede sig i Johan Jakobsens replik, nemlig at Svend Erik Hovmands udtalelse bliver taget som et udtryk for officiel dansk holdning.

Svend Erik Hovmand tegner ikke officiel dansk holdning. Svend Erik Hovmand må selv redegøre for, hvem han tegner, men han tegner ikke Socialistisk Folkeparti. Vi går ind for, at samerne får medlemsstatus i Nordisk Råd.

Hovmand (V): Fru præsident! Vedrørende hr. Johan Jakobsens indlæg vil jeg sige, at når hr. Johan Jakobsen tager mine udtalelser som udtryk for dækkende alle i den danske delegation, tager han fejl.

Det, jeg sagde, var, at jeg som dansk repræsentant glædede mig over, at vi nu er i en situation, hvor samerne og deres stemme kan blive hørt.

Jeg må også sige til Johan Jakobsen, at han åbenbart kun lyttede efter den ene del af de to synspunkter, jeg gjorde gældende. Den anden del var jo netop en konstatering af, at der ikke her i Nordisk Råd er et flertal for at ændre Helsingfors-aftalen på de grundlæggende principper, der bygger på parlamentarisk repræsentation for selvstyrende enheder. Det er jo det, der er kernen, og det er derfor, jeg må sige til hr. Johan Jakobsen, at jeg synes ikke, bebrejdelsen til udvalgsformanden var korrekt.

Nordisk samarbejdsminister **Marianne Jensen (Si):** Fru præsident! Det nuværende grønlandske landsstyre har siden 1992 i denne forsamling støttet samernes ønske om ordinært medlemskab af Nordisk Råd og har i

den förbindelse henstillet til Rådet, at man gør en helhjertet indsats uden at trække sagen i unødigt langdrag.

Jeg vil derfor gerne på det grønlandske landsstyres vegne tilkendegive vor enighed med mindretallets indstilling i juridisk udvalg. Mindretallets motivering er helt i tråd med landsstyrets holdning, og vi mener ikke, at der længere er tale om juridiske hindringer, men snarere om et spørgsmål om vilje til at hilse samerne velkommen i denne forsamling.

Det er det enkelte rådsmedlem, der er med til at bestemme, hvilke befolkningsgrupper de vil have med i Nordisk Råd. Finder flertallet ved en afstemning - afstemningen har ikke fundet sted endnu - finder flertallet af rådsmedlemmerne det i en afstemning ønskeligt, at samerne får medlemskab, kan de kræve de mindre juridiske tilretninger, der skal til for at muliggøre dette. Jeg mener ikke, man kan undskylde sig med, at juraen er sådan og sådan, og selv om vi gerne ville, så forhindrer bestemmelserne, at samerne får medlemskab. I sager som disse er det rådsmedlemmerne, der bestemmer, hvilke bestemmelser der skal være gældende, og ikke omvendt. Som vi har erfaret det, er det muligt at ændre Helsingfors-aftalen.

Vi i Grønland havde håbet på, at en positiv beslutning om medlemskab kunne være blevet truffet i FN's urbefolkningsår 1993. Jeg mener derfor, at der bør indgå en tidsfrist, uanset hvilken indstilling der her vil være flertal for. Såfremt flertallet i Juridisk Udvalgs indstilling skulle nyde fremme, er det min opfattelse, at ordningen bør vurderes allerede til næste session i Tromsø. Såfremt mindretallets indstilling skulle nyde fremme, mener jeg også, at den foreslåede udredning bør kunne færdiggøres til sessionen i Tromsø. Der foreligger jo allerede nu omfattende dokumentationsmateriale udarbejdet igennem de sidste mange år.

Satu Hassi (Vihr.): Vid prisutdelningsfesten i går var jag ganska ledsen över att samerna inte presenterades bland de nordiska folken i början av festen och inte heller den samiska flaggan. Samerna har nämligen bott i Norden flera tusen år längre än vikingar och finnar.

Jag har i många år haft som hobby att studera arkeologi och enligt vad jag har läst är det möjligt att samerna härstammar från de första människor som bosatte sig i Norden efter istiden. Den s.k. kamkeramiska kulturen, som fanns här i Norden för ungefär 5000-7000 år sedan antas ha varit samisk; de fanns i Norden innan de första talarna av indoeuropeiska språk kom till Norden, alltså företrädare för de människor som i dag talar till exempel svenska, norska och danska. Det är sannolikt att finnar egentligen är en gren av det samiska folket, en gren som har vuxit sig större. Det finska och samiska språket antas ha separerat för ungefär 3000 år sedan. Enligt historiska källor vet man att ännu i början av detta årtusende bodde samer i Sverige på ungefär Umeå-nivå och i nästan hela Finland utom kustlinjen.

Nu har samerna folkvalda organ, även om deras områden inte har självstyrelse, men i varje fall har de folkvalda organ som skulle vara kompetenta att välja representanter till Nordiska rådet. Men om Norge,

Finland, Sverige och Ryssland också skulle ge självstyrelse åt samerna skulle åtminstone inte jag ha någonting emot det. Det skulle också vara ett fint exempel för Ryssland som har över 20 arktiska små urfolk inom sitt område, urfolk vars situation i dag är mycket svår.

Jag stöder reservationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad meddelade presidenten att votering medelst voteringsapparat, med anledning av utskottets förslag till rekommendation och reservanternas förslag, skulle företas nästa dag (se s. 315)

14

E-saker (frågor och svar) i anslutning till juridiska utskottets sakområde:

E 1: Spørgsmål til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd vedrørende pasfrihed inden for Norden (se s. 1256)

Frågan, ställd av Hjörleifur Guttormsson, har följande lydelse:

1. Hvordan vurderer Nordisk Ministerråd udsigterne til at den nordiske pas-union vil kunne bestå uantastet i sin nuværende form til trods for udviklingen inden for EU?
2. Hvilken betydning kan en udvidelse af EU til at inkludere flere nordiske lande have på grænsekontrol inden for Norden og den nordiske pasunion?
3. Er det muligt, at en eventuel sag for Luxembourg-domstolen angående Danmarks stilling i forhold til grænsekontrol med Schengenområdet kunne falde negativt ud med hensyn til pasfrihed de nordiske lande imellem?

Justitsminister **Erling Olsen** (S): Fru præsident! På grund af det fremskredne tidspunkt har jeg givet de relativt udførlige svar til spørgeren og skal derfor her blot koncentrere mig om det væsentlige.

Det væsentlige er, at garantien for den fortsatte eksistens af den nordiske pasunion er Danmarks aftale med EU-landene, hvorefter vi har betinget os i den europæiske grænsekonvention, at den nordiske pasunion kan opretholdes i dens nuværende form. Garantien ligger også i, at Danmark kun bliver medlem af Schengen-samarbejdet, hvis den nordiske pasunion kan opretholdes i dens nuværende form; det er, om jeg så må sige, deri, den reelle politiske og legale garanti ligger.

Så er der nogle praktiske problemer. Disse praktiske problemer ligger i, at man skal have den frie personbevægelighed inden for Den Europæiske Union, og det betyder, at de ydre grænser skal beskyttes på en aftalt måde. Det betyder i praksis, at hvis vi skal udforme dette på en operationel må-

de, må de nordiske lande, der forbliver uden for EU, have adgang til det europæiske informationssystem, som registrerer, hvem der ikke ønskes inden for området fra tredjelande.

Hvordan vi så i øvrigt tilrettelægger, hvor kontrollen skal være - om det skal være ved grænsen mellem Danmark og de øvrige EU-lande, eller om det skal være ved de grænser, som er i de lande, der står uden for EU - må vi aftale i praksis. Men at den nordiske pasunion skal bevares i den nuværende form, derfor er Danmark garant.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Fru præsident! Jeg takker for det ret udførlige, men dog ikke særlig klare skriftlige svar på mine spørgsmål.

Jeg har læst ud af ministerrådets svar, at der er opstået en væsentlig problematik ved udførelsen af den nordiske pasunion, og at der kan opstå flere ret komplicerede problemer i de kommende måneder bl.a. knyttet til Danmarks forhold til en eventuel tilslutning til Schengenkonventionen. Man varsler om en kombination af effektiv kontrol, som andre nordiske lande foretager ved deres nordiske ydergrænser, og kontrol ved indre nordiske grænser mellem Danmark og de øvrige nordiske lande. Og de nordiske lande, som ikke indgår i EU, må ibrugtage det såkaldte edb-baserede europæiske informationssystem, som ministeren har nævnt her i sit svar.

Ikke mindst har jeg læst af svaret, at den danske regering stoler på, at problemet formindskes ved "en gradvis forskydning af EU's ydre nordiske grænser i takt med, at øvrige nordiske lande opnår EU-medlemskab." I så fald rejser sig bl.a. spørgsmålet om Islands og de andre vestnordiske landes stilling i forhold til den nordiske pasunion.

Til slut, fru præsident, vil jeg tillade mig et enkelt tillægsspørgsmål, som ministeren måske mener han har svaret på: Indebærer det svar, ministerrådet har afgivet, at Danmark kan garantere, at nordiske medborgere kan rejse lige så frit til og fra Danmark, som det har været tilfældet hidtil?

Minister Erling Olsen (S): Helt klart er problemet ikke nordiske medborgere, de kan rejse lige så frit, som de hidtil har gjort mellem de nordiske lande.

Problemet er ikke nordiske medborgere - hvorledes skal kontrollen være med dem? Skal den f.eks. være, hvis der er nogle ikkenordiske medborgere, som ikke er ønsket i EU, skal kontrollen med deres indrejse så være i Island? Eller skal den være, når de måtte komme fra Island til Danmark? Det er det, vi må finde en praktisk løsning på.

Men for nordiske medborgere er det helt klart, at der skal være helt samme frihed, som der er i dag.

Hjörleifur Guttormsson (Ab): Fru præsident. Jeg takker for den bekræftelse, ministeren har givet. Men forudser ministeren ikke en vis problema-

tik i utførelsen? Hvordan skal man skelne mellem de gode, gamle nordiske medborgere og de øvrige, som måske ikke helt er ønsket ind i Danmark?

Minister **Erling Olsen** (S): Fru præsident! Det har vi allerede i dag, hvor vi foretager en stikprøvevis kontrol. Vi er kede af denne stikprøvevis kontrol, fordi den meget nemt kommer til at virke racistisk. Kommer der en mørklødet islænding til Danmark, bliver han spurgt, om han nu er islænding, eller om han kommer fra et land uden for Norden. Kommer der en lyshåret og blåøjet russer, så glider han lige igennem systemet.

Vi så hellere, at der i Island var en kontrol, hvor man med udgangspunkt i det europæiske informationssystem så, om det er nogen, vi vil have ind, idet vi så ikke ville behøve nogen kontrol mellem Danmark og Island. Men hvis man ikke vil det i Island, og det er en suveræn islandsk afgørelse, så må vi have den stikprøvekontrol i Danmark.

Men islandske borgere er altid velkomne.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 5: Fråga till Sveriges regering angående minoritetsstatus för sverigefinnarna (se s. 1263)

Frågan, ställd av Sinikka Hurskainen, har följande lydelse:

När skall den svenska regeringen underteckna Europarådets konvention om regionala eller språkliga minoriteter, och

när skall den svenska regeringen ge den finskspråkiga befolkningen i Sverige minoritetsstatus och det finska språket status som ett inhemskt språk?

Utbildningsminister **Unckel** (m): Fru president! Mellan Sverige och Finland finns som bekant gamla och starka band. Det gör det självklart att se också på de språkliga relationerna mellan de båda länderna på ett speciellt sätt. Det finska språket har mot denna bakgrund givits en särställning i Sverige.

Sedan regeringsskiftet i Sverige hösten 1991 har en rad initiativ tagits för att främja finskans ställning i Sverige. Låt mig här peka på några av dem.

Det finsk-svenska utbildningsrådets ställning har höjts till ministernivå. Det träffas två gånger om året bl.a. för att utveckla finskans ställning i svenska skolor.

En arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att föreslå åtgärder i syfte att stärka det finska språkets ställning i Sverige i stort. Gruppen väntas avge en rapport under våren.

Inom ramen för Invandrar- och flyktingkommitténs arbete övervägs, i enlighet med direktiven, vilka som skall omfattas av invandrapolitiken. I detta sammanhang skall kommittén särskilt belysa vilka åtgärder som är aktuella för den sverigefinska gruppen.

Statens invandrarverk, som har till uppgift att bevaka tillämpningen av den nordiska språkkonventionen, har tagit fram och spridit en publikation över det finska språkets ställning i Sverige.

Möjligheterna att driva fristående skolor har inneburit att antalet sverigefinska skolor har ökat kraftigt. I några kommuner går redan, eller kommer att gå, en stor del av de finskspråkiga eleverna i sådana fristående skolor. Det är glädjande, framför allt då det visar på ett stort engagemang från den sverigefinska gruppen. Genom det just nämnda finsk-svenska utbildningsrådets försorg har en särskild skrift utgivits, som informerar om möjligheterna att starta finskspråkiga skolor i Sverige.

Regeringen har beslutat att ge skolverket möjlighet att ge fristående sverigefinska skolor ett särskilt statsbidrag för pedagogisk utvecklingsverksamhet. Sådan pedagogisk utvecklingsverksamhet bedrivs för närvarande i 17 kommuner. Utvecklingsverksamheten innebär bl.a. att försök görs med tvåspråkig undervisning på högstadiet. Så sent som för någon vecka sedan ville ytterligare en kommun få möjligheter att delta. Den hittills redovisade utvärderingen av utvecklingsverksamheten visar bl.a. på förstärkt tvåspråkighet, säkrare språkbehandling, ökad förståelse för finsk kultur och positiva förändringar av elevernas studieval.

I propositionen om en ny läroplan och ett nytt betygssystem för det obligatoriska skolväsendet framhöll regeringen att det är angeläget att elever som vill fördjupa sina kunskaper i finska får möjlighet till detta som B-språk. Riksdagen följde regeringens förslag.

En samarbetsgrupp för lärarutbildningsfrågor tillsattes i höstas som ett gemensamt finskt-svenskt initiativ. Gruppen, som har en god tradition av samarbete att vila på, har följande uppgifter: att utveckla informationsutbyte om aktuellt finskt-svenskt samarbete vad gäller lärarutbildning, lärarfortbildning och utbildning för lärarutbildare, att koordinera gemensamma utbildningsinsatser samt att bidra till ökat samarbete inom lärarutbildningen i Finland och Sverige.

Fru president! Det är min uppfattning att det finska språkets ställning i Sverige stärks framför allt av de många praktiska handlingar i verkligheten som jag här har givit exempel på.

Sinikka Hurskainen (SDP): Fru president! Jag tackar ministern för svaret och ställer en tilläggsfråga. Sveriges regering har i flera omgångar konstaterat att sverigefinnarna och finska språket har en särställning i Sverige. Därför undrar jag när Sveriges regering tänker ge sverigefinnarna en minoritetsstatus.

Minister **Unckel** (m): President! Som jag sade i mitt formella svar insåg den svenska regeringen när den tillträdde för litet drygt två år sedan hur mycket som fanns att göra för att förbättra sverigefinnarnas situation i Sverige, och vi valde då att först och främst rikta in oss på alla de många praktiska, konkreta frågor som väntade på en lösning. Som jag också sade i mitt svar finns det ett antal sådana frågor som nu är på väg att lösas, och flera lär komma.

Vi möttes vidare tidigt av kravet att, precis som frågeställaren nu önskar, den sverigefinska gruppen skall erkännas som en speciell minoritetsgrupp och att det finska språket i Sverige skall ges minoritetsstatus. Som jag nämnde valde vi i stället en annan framkomstväg, i medvetande om att uttalanden av symbolisk karaktär alltför ofta stannar vid just ett uttalande om symbolen och avhåller oss från att genomföra sådant som vi nu är färd med att göra och som rejält förbättrar sverigefinnarnas situation.

Jag skall inte alls utesluta att nya initiativ både praktiskt och symboliskt kan bli aktuella från den svenska regeringens sida. Som jag nämnde i mitt svar arbetar just nu en speciell arbetsgrupp med bl.a. dessa frågor. I avvaktan på den arbetsgruppens resultat vill jag inte föregripa någonting och kan därför inte ge något mer detaljerat svar än det som jag tidigare lämnat.

Sinikka Hurskainen (SDP): Fru president! Jag fick inte frågan om minoritetsstatus besvarad.

Minister **Unckel** (m): Det är möjligt att frågeställaren inte anser att hon fick frågan besvarad på det sätt som hon själv skulle ha önskat. Svaret är att jag inte vill föregripa det resultat som den arbetsgrupp jag hänvisar till kan komma fram till liksom också att jag inte utesluter några lösningar som förbättrar den sverigefinska befolkningens situation i Sverige.

Låt oss se tiden an. Låt oss arbeta med de konkreta, praktiska och hanterliga frågeställningar som redan har introducerats. Låt oss tillse att den sverigefinska gruppen själv tar till vara alla de möjligheter som har önskats under de senaste åren. Sedan får vi därutöver överväga vilka ytterligare åtgärder av olikartad natur som kan bli aktuella.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 16: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flyktningepolitikk
(se s. 1276)

Frågan, ställd av Solveig Sollie, har följande lydelse:

Hva kan gjeres på nordisk plan for å samordne tiltak og politikk hjemme og ute i de flyktningeproduserende områder?

Hvordan sikre en bedre byrdefordeling mellom de nordiske land slik at en samlet innsats kan øke, og flere kan få bedret sine levevilkår og gis den rettssikkerhet de internasjonale konvensjoner forutsetter?

Justitsminister **Erling Olsen** (S): Spørgeren har fået udleveret et skriftligt svar, der dels rummer en beskrivelse af det historiske forløb, dels rummer nogle aktuelle betragtninger. På grund af det tidspres, vi er under, skal jeg her hellige mig de aktuelle betragtninger.

Som led i arbejdet for en bredere byrdefordeling har de nordiske lande senest i forbindelse med situationen i det tidligere Jugoslavien været medforslagsstillere til et oprindeligt svensk udarbejdet forslag om en europæisk byrdefordeling i forbindelse med flygtningestrømmen herfra. Dette forslag blev af Tyskland, Norge, Danmark, Schweiz, Sverige og Østrig præsenteret som et resolutionsforslag ved den 5. konference for europæiske ministre med ansvar for migration i Europarådet den 18.-19. november 1993.

Baggrunden for resolutionsudkastet var, at Danmark og de øvrige fem medforslagsstillere er de lande, der modtager 90% af asylansøgerne fra Bosnien-Hercegovina, og derfor ønsker en mere ligelig byrdefordeling i den aktuelle situation. Forslaget blev af forskellige grund mødt med en vis tilbageholdenhed af de andre lande, som generelt ikke ønskede at binde sig for stærkt til de principper, der lå i teksten.

Resolutionsforslaget blev så genstand for fornyet drøftelse på et møde den 27.-28. januar 1994 i Strasbourg i den såkaldte Wien-gruppe, der er en embedsmandsgruppe nedsat efter en konference i Wien i januar 1991 om personbevægelser fra de centrale og østeuropæiske lande, afholdt i Europarådsregi. Her fik resolutionsforslaget en noget ændret udformning og fremstår nu som et sæt konklusioner, som fremhæver ideerne bag byrdefordeling i relation til den aktuelle situation i det tidligere Jugoslavien, men som også kunne bruges i andre lignende situationer, hvis disse opstår og nødvendiggør en byrdefordeling.

Som et forslag til, hvorledes en sådan rimelig byrdefordeling kunne sættes i mere faste rammer, er der fra dansk side foreslået oprettelse af et Europæisk Flygtningeforum. Det er herigennem forudsat, at man vil kunne opnå samordnede løsningsmodeller, således at det regionale samarbejde mere hensigtsmæssigt vil kunne imødekomme de problemer, der følger af alvorlige flygtningestrømme.

Et andet meget væsentligt fælles nordisk initiativ i denne sammenhæng udgøres af den forsøgsordning - den såkaldte udvælgelsesordning - hvor efter der i det tidligere Jugoslavien udvælges et antal personer, der på grund af krigshandlinger eller tilsvarende uroligheder i de pågældende hjemområder umiddelbart har behov for beskyttelse uden for dette område. Ordningen giver mulighed for, at der ydes beskyttelse til de personer fra Bosnien-Hercegovina, der har akut behov herfor efter at være flygtet fra krigszoneområderne.

I EU-sammenheng har Danmark naturligvis støttet tiltag på dette område. Med stor opbakning fra dansk side er der således i arbeidsprogrammet for 1994 lagt op til, at der i dette regi iværksættes en indgående forhandling af spørgsmålet om fordeling af byrderne i forbindelse med flytningestrømmen til Vesteuropa.

Afslutningsvis skal det bemærkes, at Den Nordiske Samrådsgruppe for Flytningsspørgsmål, der blev nedsat af Nordisk Ministerråd i november 1986, og som består af ledende embedsmænd fra de enkelte nordiske lande med kontakt til disse spørgsmål, bl.a. drøfter nordisk samarbejde om langsigtede strategier inden for flytninge- og immigrationsområdet. Herunder indgår også spørgsmål om byrdefordeling både nationalt og i international sammenheng. Denne samrådsgruppe afholder sit næste møde i april måned 1994 i Danmark.

Solveig Sollie (KrF): Ærede president! Jeg takker ministeren for svaret. Jeg er enig i at spørgsmålet om byrdefordeling ikke bare er et nordisk anliggende, men også et europeisk, slik som det kom fram i det skriftlige svaret.

Jeg må dessverre si at jeg er skuffet over at ministeren ikke var i nærheten av å svare på mitt spørsmål. Jeg innrømmer også at flyktningepolitikk er vanskelig, men svaret bærer preg av at problemene synes å være så kompliserte og vanskelige at man ikke makter å gjøre noe som helst.

Kort tilbake i vår egen historie har vi eksempler på at vi ikke reagerte på forvisning av hele folkegrupper. Det som er det mest påtrengende i våre nordiske land i dag, i hvert fall i forhold til Sverige og Norge, er Kosovoalbanerne - og de var overhodet ikke nevnt i dette svaret. Det som er situasjonen i dag, er at Sverige har ganske mange - vel 20.000 - Norge har bare noen ganske få, og kosovoalbanerne reiser frem og tilbake over grensen og blir så sendt tilbake til Kosovo.

Selv om det ikke er åpen krig i Kosovo-regionen i dag, er situasjonen når det gjelder menneskerettighetene for etniske albanere preget av systematisk bruk av vold. Myndighetene i Beograd holder kosovoalbanerne i et jerngrep, og de står bak og dirigerer volden og trakasseringen. Det serbiske politiets behandling av albanerne gir et klart bilde av kontinuerlige og systematiske overgrep som kan ramme hvem som helst. Jeg har nylig vært i Kosovo sammen med en parlamentarikergruppe fra Det norske Storting og sett på forholdene og føler at jeg har en viss bakgrunn for å uttale meg om dette.

Historien vil vise - og dømme - om vi gjorde det vi kunne for å beskytte mennesker på flukt i vår egen tid. Jeg kan ikke slå meg til ro med det svaret jeg har fått og vil igjen spørre: Vil det bli tatt noe initiativ i de nordiske regjeringer for å få til en bedre byrdefordeling, slik at vi kan få en samlet økt innsats?

Minister **Erling Olsen** (S): Jeg kan kun sige, at vi meget spændt følger udviklingen i Kosovo, og at vi endnu ikke er rede til at tage initiativ som det, der blev efterlyst. Vi håber på, at der kan findes politiske løsninger i området, som gør det unødvendigt, men vi er bekymrede. Andet kan jeg ikke sige.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 20: Spørgsmål til Norges regering vedrørende etablering af et fælles nordisk modtagelsescenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien (se s. 1283)

Frågan, ställd av Aage Brusgaard, har följande lydelse:

Hvad kan Norges regering oplyse om etableringen af et fælles nordisk modtagelsescenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien?

Presidenten meddelade att svaret på frågan skulle, efter överenskommelse med frågeställaren, besvaras skriftligt (se s. 1283).

E 26: Spørgsmål til Norges og Sveriges regeringer vedrørende rejse med hund og kat til Norge og Sverige (se s. 1292)

Frågan, ställd av J. K. Hansen, har följande lydelse:

Med hvilken begrundelse opretholder Norges og Sveriges regeringer fortsat indirekte forbudet mod at medtage hunde og katte til de to lande?

Jordbruksminister **Karl-Erik Olsson** (c): Fru president! Statens jordbruksverk i Sverige och Veterinärdirektoratet i Norge beslutade den 7 december 1993 att för hundar och katter som kommer till våra länder från EG-Eftaområdet skall karantän ersättas med vaccination mot rabies och med efterföljande kontroll av vaccinet skyddsffekt.

Förutsättningarna för beslutet var dels att en ny metodik tagits fram som gör det möjligt att på hund och katt bestämma skydds-nivån av en genomförd vaccination mot rabies, dels att man med ny teknik kan bibehålla samma säkerhetsnivå som tidigare beträffande överförande av smitta.

I Världshälsoorganisationens expertkommitté för rabies rekommenderades ett system liknande detta svensk-norska system. Det kommer att gälla från den 1 maj 1994.

I EU:s direktiv 92/65 artikel 10 finns regler för handel med hund och katt. Även dessa överensstämmer till stor del med de nya svensk-norska införselreglerna.

Det skall betonas att det på såväl norsk som svensk sida har varit en förutsättning att behålla säkerheten vid import. De undersökningar som hittills har gjorts på blodprover som sänts in till statens veterinärmedicinska anstalt visar hur viktigt det är att kontrollera vaccinets effekt på det sjuka djuret. Antalet prover i Sverige är ännu bara ca 200. Testresultaten visar emellertid att nästan 25% av de vaccinerade djuren har en tillfredsställande skyddsnivå. Erfarenheterna från Norge är desamma. Dessa hundar har i bästa fall bara ett begränsat skydd mot rabies och kan bli smittade utan att ägarna är medvetna om det.

Det är alltså de båda ländernas veterinärstyrelser som skall tillämpa införselbestämmelserna på ett sådant sätt att smittsamma sjukdomar inte sprids.

J.K. Hansen (S): Fru præsident! Jeg skal med vanlig dansk høflighed takke landbrugsministeren for svaret, som ikke var noget svar - i hvert fald ikke på mit spørgsmål. Jeg må desværre konstatere nu, at med de nye bestemmelser ønsker Sverige og Norge slet ikke at løse et problem, som vi har erkendt, lige siden den danske politiker Aksel Larsen var medlem af Nordisk Råd.

De nye bestemmelser er så restriktive og bureaukratiske, at de helt klart er i strid med et normalt nordisk samarbejde. Skal en dansk familie for eksempel til Sverige eller Norge i sin ferie og ønsker at tage sin firbenede ven - hund eller kat - med, så skal denne ferie tilrettelægges mindst 7-8 måneder, før man overhovedet kan tænke på at tage på ferie, og så vil det i øvrigt koste mindst 2 000 DKK at få sin firbenede ven med. Nu må disse danskere i stedet vælge at holde ferie i et andet EU-land.

Og jeg må også spørge landbrugsministeren, hvorfor den danske stats Veterinærinstitut for Virusforskning ikke kan godkendes til at godkende en analyse af rabiesantistof hos hunde og katte. Det vil jeg gerne have et svar på.

Minister Karl-Erik Olsson (m): Fru president! Det handler inte om någon oginhet hos svenska och norska myndigheter, utan det handlar om att bevara frihet från en smittsam sjukdom, som i Sverige - ungefär samma sak gäller också för Norge - inte har funnits på betydligt över 100 år. Vi vet att rabies är en elakartad sjukdom, som inte bara angriper hundar, utan också människor, och har ett plågsamt, ofta dödligt förlopp. Man måste hålla detta i minnet.

Vi har lyckats hålla en mycket hög standard på detta område. Jag kommer från EU-förhandlingarna om medlemskap. I det sammanhanget prövades också många frågor av den här typen. Vi har fått igenom krav på att behålla friskheten i Sverige och Norge, som geografiskt egentligen är att

betrakta som en ö - det är sannolikt det som är anledning till att vi har denna höga status.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt att människor, varor och tjänster kan flyttas fritt mellan våra länder, men det kan aldrig vara en ambition att flytta sjukdomar fritt mellan länderna.

Jag har fått den här frågan gång på gång i den svenska riksdagen, för det är många i både Sverige och Finland som vill att det skall bli lindrigare regler. Jag hoppas att vi skall kunna få bättre vaccinationsmöjligheter och att metoderna utvecklas. Det är tråkigt att det, såsom sägs i frågan, skall kosta pengar och vara administrativt dyrt. Nu noterar jag att frågeställaren har varit utsatt för inflation - i frågan talas om en kostnad på 1 000 kronor, och nu talar han om 2 000 kronor.

Jag förväntar mig att tekniken går framåt och att vi så småningom klarar frågorna på ett hyfsat sätt.

J. K. Hansen (S): Jeg skal takke jordbruksministeren for en del af svaret. Jeg fik ikke svar på, hvorfor Statens Veterinære Institut for Virusforskning i Danmark ikke kan godkendes. Da der ikke er tale om hverken handel med eller import af hunde, kunne ministeren måske svare mig på, hvorfor jeg f.eks. kan medtage min firbenede ven til Tyskland, Frankrig og Benu-luxlandene og ikke til Norge eller Sverige. Vi har ikke set rabies i mange, mange år i den del af landet, hvor jeg bor, og det har man heller ikke i den nordlige del af Tyskland, som grænser op til, hvor jeg bor. Hvorfor kan man så ikke løse op? Hvorfor skal man have sådanne bureaukratiske bestemmelser, som man har her?

Minister Karl-Erik Olsson (c): Fru president! Jag ber om ursäkt att jag inte svarade på frågan varför den danska veterinäranstalten inte kunde godkännas. Anledningen var möjligen att jag inte vet varför.

Att man får flytta djur mellan Danmark och Tyskland och andra länder beror på att man inom dessa länder inte är fri från rabiessmitta och därför inte upplever detta som något större problem. Vi upplever det däremot som ett problem, eftersom vi är fria från rabies. Det finns ytterligare 28 husdjursjukdomar som vi inte har i Sverige men som finns på kontinenten. Vi vill inte ha in dem, och det är inte så konstigt, men förhoppningen är att vi med förbättrad vaccineringsteknik skall kunna få en enkel vaccination som hjälper.

Jag tycker att det är ett stort steg framåt att vi har kommit ifrån karantänbestämmelserna och prövar vaccination. Efter något års tillämpning bör metoderna kunna bli bättre.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

15

D 7/1993/j: Meddelande om rekommendation nr 7/1993/j angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet; D 14/1993/j: Meddelande om rekommendation nr 14/1993/j angående ändringar i Helsingforsavtalet; D 22/1993/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1993/j angående handlingsprogram på konsumentområdet

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Nyhage (m): Fru president! Bakom det meddelande på konsumentområdet som ministerrådet presenterar ligger det handlingsprogram som ministerrådena nu har fastställt.

I den reviderade text som biläggs meddelandet utfäster sig ministerrådet att årligen rapportera hur handlingsprogrammets olika delar antingen har genomförts under det gångna året eller kommer att genomföras i fortsättningen.

Det är tydligt att ministrarna strävar efter att gå utskottet till mötes. Under avsnittet "rättsliga frågor" har ministrarna lagt till en formulering om att ministerrådet kommer att överväga möjligheterna för gemensamma nordiska principer om reklam som är diskriminerande i fråga om kön, ras, religion m.m. Utskottet uttalade önskemål om regler som lagfäste jämställdhet mellan könen och förbjöd könsdiskriminerande reklam, och detta har regeringarna tagit ad notam.

Utskottet har också krävt rättslig reglering av reklam som utlovar men inte kan dokumentera positiva effekter på skönhet och hälsa. Vad gäller de överordnade målsättningarna bör man inte bara ta hänsyn till konsumenternas hälsa utan också deras värdighet, såsom fastslås i ett EU-direktiv. Detta skall vi fortsättningsvis bevaka.

Sedan får vi med glädje konstatera att ministerrådet utfäster sig att utarbeta ett nordiskt handlingsprogram för finansiella tjänster. Utskottet uppmanade vid rådets session i Mariehamn konsumentministrarna att till sessionen i Tromsø i november 1994 komma med ett förslag om särskilt handlingsprogram för finansiella tjänster. Om det lyckas, ligger Norden på detta område ett steg före EU och kan därmed få stort inflytande på EU:s framtida regler om finansiella tjänster.

Sammanfattningsvis finner jag det reviderade programmet handlingsinriktat, målmedvetet och modernt. Konkreta strategier för genomförande av programmet kan väntas först när arbetet har kommit i gång. Juridiska utskottet kommer alltså att noga följa genomförandet av programmet.

Fru president! Med det här sagda får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls* utskottets förslag.

Mötet avbröts kl. 20.55 och återupptogs den 10 mars kl. 10.00.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att Elver Jonsson återtagit sin plats i rådet och att Isa Halvarsson lämnat sessionen, att Per Olof Håkansson återtagit sin plats i rådet och att Karl-Erik Svartberg lämnat sessionen samt att Lars Werner återtagit sin plats i rådet och att Berith Ericsson lämnat sessionen.

Medlemslistan ändrades i enlighet härmed.

Præsidenten: Vi inleder dagens møde med at træffe en beslutning om dagsordenspunkterne 12 og 13, hvilke debatteredes i går. Bagefter overgår vi til behandling af dagens dagsordenspunkter.

12

A 1064/j: Medlemsförslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi

(Utskottets förslag till rekommendation samt reservationen, se s. 290.)

Præsidenten meddelade att reservanten Aage Brusgaard inte önskade votering med anledning av medlemsförslaget.

Härefter *bifölls* utskottets förslag till rekommendation.

Rekommendationen hade sålunda antagits.

13

A 1070/j: Udvalgsforslag om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd

(Utskottets förslag till rekommendation samt reservationen, se s. 294.)

Votering företogs medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till internt beslut och reservanternas förslag till internt beslut (punkt 1) resp. rekommendation (punkt 2).

För utskottets förslag till beslut röstade:

Niels Ahlmann-Ohlson (KF), Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Børge Bakholt (S), Dorte Bennedsen (S), Hugo Bergdahl (fp), Aage Brusgaard (FP), Birgitta Dahl (s), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Hans Engell (KF), Knud Enggaard (V), Lahja Exner (s), Eirin Faldet (A), May Flodin (FS), Hans Gustafsson (s), Ulf Guttormsen (A), Halldór Ásgrímsson (F), J. K. Hansen (S), Mats Hellström (s), Svend Erik Hovmand (V), Per Olof Håkansson (s), Elver Jonsson (fp), Ragna Berget Jørgensen (A), Kent Kirk (KF), Inger Koch (m), Wiggo Komstedt (m), Berit Brørby Larsen (A), Allan Larsson (s), Karin Lian (A), Tore A. Liltved (H), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Lauri Metsämäki (SDP), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Poul Nielson (S), Mats Nyby (SDP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Liisa Rulander (kds), Riitta Saastamoinen (Kok.), Kimmo Sasi (Kok.), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Otto Steenholdt (At), Siri Frost Sterri (H), Sten Svensson (m), Anders Svärd (c), Jan P. Syse (H), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.) och Lena Öhrsvik (s).

För reservanternas förslag röstade:

Peter Angelsen (Sp), Paul Chaffey (SV), John Dale (Sp), Kaj Egede (Si), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Satu Hassi (Vihr.), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Birgitte Husmark (SF), Johan J. Jakobsen (Sp), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Kristín Einarsdóttir (Kv), Kjellbjørg Lunde (SV), Outi Ojala (Vas.) och Lars Werner (v).

Frånvarande var:

Arne Andersson (m), Árni M. Mathiesen (Sj), Kjell Magne Bondevik (KrF), Ranveig Frøiland (A), Geir H. Haarde (Sj), Søren Hansen (S), Oscar D. Hillgaard (FrP), Sinikka Hurskainen (SDP), Hans Jørgen Jensen (S), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Timo Järvilahti (Kesk.), Tarja Kautto (SDP), Markku Laukkanen (Kesk.), Håkan Nordman (SFP), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Olof Salmén (ÅC), Solveig Sollie (KrF), Jógvan Sundstein (Fkfl) och Richard Ulfvengren (nyd).

<p>För utskottets förslag röstade: 53 medlemmar För reservanternas förslag röstade: 14 medlemmar Ingen medlem avstod från att rösta. 20 medlemmar var frånvarande.</p>
--

Reservanternas förslag hade sålunda förkastats med 53 röster mot 14.

Utskottets förslag till internt beslut hade sålunda antagits.

Mötet avslutades kl. 10.10.

Protokoll

Fjärde mötet

Torsdagen den 10 mars 1994 kl. 10.10 - 15.25

Presidenter: Knud Enggaard (1 - 2) Mats Nyby (2 - 6),
Jan P. Syse (7 - 14) och Sten Andersson (14 - 24)

Dagordning

Ekonomiska utskottets saker

1. Allmän debatt på ekonomiska utskottets sakområde
Meddelande om rekommendation nr 26/1993/e Sysselsättning i Norden
C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1993)
2. B 143/e Ministerrådsförslag om höjning av beloppsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL) och ändring av bankens stadgar
3. E-saker (frågor och svar)
E 10 Fråga till Sveriges och Finlands regeringar angående byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland
E 11 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Norden som atomvåpenfri sone
E 13 Spørsmål til Norges regjering vedrørende folkeavstemning om EU på samme dato i Norge, Sverige og Finland
E 30 Fråga till Nordiska ministerrådet angående EES-administrationen
E 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbanken
4. Avskrivning av följande rekommendationer
15/1992/e Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
32/1992/e Norden i det nya Europa
34/1992/e Samiska intressen i nordiska turistkampanjer
36/1992/e Samarbete på biståndsområdet

Socialutskottets saker

5. Allmän debatt på socialutskottets sakområde
6. A 1052/s Medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv
7. A 1053/s Medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FNs barnkonvention

8. A 1058/s Medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormon-dopning
9. B 141/s Ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
10. Meddelande om rekommendation nr 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
11. E-saker (frågor och svar)
 - E 3 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærområder
 - E 4 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende foranstaltninger til at mindske arbejdsløsheden blandt kvinder i Norden
 - E 18 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende udviklingen af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed
 - E 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående risken för total utslagning av arbetslösa ungdomar
 - E 22 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förstärkt samarbete kring Europas sociala problem
 - E 25 Fråga till Nordiska ministerrådet om enhetlig klassificering och behandling av sjukdomen fibromyalgi
12. Avskrivning av följande rekommendationer
 - 30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer
 - 30/1990/s Homosexuellas sociala situation
 - 32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten
 - 27/1991/s Samnordiska brandskyddsbestämmelser
 - 1/1992/s Insatser mot epilepsi
 - 5/1992/s Nordiska sjömanspensioner
 - 7/1992/s Nordisk färdtjänst
 - 8/1992/s Gränsöverskridande färdtjänst
 - 13/1992/s Ny nordisk konvention om social trygghet
 - 42/1992/s Insatser för socialt utsatta grupper
 - 44/1992/s Nordiska arbetsrätten och EG
 - 12/1993/s Framtidens äldreomsorg
 - 15/1993/s Handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden
 - 16/1993/s Åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik

Budgetutskottets saker

13. C 1 Nordiskt samarbete 1993. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
14. C 2 Nordiska ministerråds redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
Dokument 3 Statsministrarnas kompletterande redogörelse
15. C 5/b Berättelse från Nordiska kulturfonden inklusive revisionsberättelse (1992)
16. A 1066/b Utskottsförslag om budgetutskottets kontrolluppgift 1993
17. A 1068/b Medlemsförslag om ökning av den nordiska budgeten

18. E-saker (frågor och svar)
 - E 12 Spørsmål til Sveriges regering vedrørende ordningen med aktivt formannskap
 - E 27 Fråga till de nordiska länderna regeringar angående en samlad redovisning av de nordiska ländernas insatser i Baltikum och närområdena
19. Avskrivning av följande rekommendationer
 - 8/1993/b Budgetutskottets kontrolluppgift 1992
 - 15/1993/b Nordiska ministerrådets budget för 1994

Presidiets saker

20. A 1059/p Medlemsförslag om flagning ved Nordens ydergrænser

Avslutning

21. Val av förtroendeposter
 - a) val av förmän och vice förmän i Nordiska rådets utskott
 - b) val av medlemmar samt val av ordförande och viceordförande i Nordisk Kontakts redaktionskommitté
 - c) val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996
 - d) val av valkommitté
22. Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer
23. Fastställande av tid och plats för nästa session
24. Sessionens avslutning

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades att May Flodin ersatts av Olof Erland under behandlingen av ekonomiska utskottets saker samt att Ingrid Näslund intagit sin plats i rådet.

Medlemslistan ändrades i enlighet härmed.

Ekonomiska utskottets saker

1

Allmän debatt på ekonomiska utskottets sakområde:

D 26/1993/e Meddelande om rekommendation nr 26/1993/e angående sysselsättning i Norden; C 3/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (1993)

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

a) Ekonomiska utskottet hade beträffande meddelandet om **rekommendation nr 26/1993/e** föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och avvaktar nya meddelanden.

b) Ekonomiska utskottet hade beträffande **berättelsen C 3/e** från Nordiska investeringsbanken föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna.

Dale (Sp) (ekonomiska utskottets talesman): President! Ministerrådet har lagt fram ein rapport som summerer opp dei nasjonale tiltaka som er sette i verk for å skapa høgare sysselsetjing. Rapporten gjev også eit oversyn over nordiske samordningstiltak og planar. Økonomisk utval meiner dette materialet er verdfullt som grunnlag for vidare diskusjon om kva som kan gjerast på det nasjonale, nordiske og europeiske plan for å skapa nye arbeidsplassar. Utvalet ser fram til at Ministerrådet arbeider vidare med desse spørsmåla med sikte på ei høgare grad av konkretisering. For sin del vil utvalet drøfta situasjonen og fremja synspunkt som kan verta eit nyttig tilskot til Ministerrådets arbeid. Rådet arrangerer ein sysselsetjingskonferanse i april, og utvalet vil på bakgrunn av denne kunne reagere meir inngåande på det materialet som no er lagt fram.

Fordi rapporten frå Ministerrådet vart lagt fram like før rådssesjonen, har dei ulike partigrupperingane enno ikkje hatt fullgodt høve til å studera materialet. Dei politiske grupperingane i Rådet har no høve til å ta stilling til Ministerrådets rapport i næraste framtid.

I Økonomisk utval har det alt no kome fram ein del synspunkt som alle står bak. Den sosialdemokratiske fraksjonen har dessutan ei eiga fråsegn. Utvalet seier seg glad for det samarbeidet som er på gang, og som tek sikte på å koordinera nordiske synspunkt for vidare framføring i europeiske og globale organisasjonar, med sikte på å redusera arbeidsløysa. Men utvalet vil òg streka under at det parallelt må skje ei samordning av nasjonale tiltak og verkemiddel på det nordiske plan. Av meldinga går det fram at etablerte nordiske finansierings- og forskingsinstitusjonar kan spela ei viktig rolle her, t.d. Nordisk Investeringsbank, NoPef og Nordisk Industrifond. Utvalet meiner dette er positivt, og det har forventningar om at Ministerrådet fylgjer opp med løyvingar i budsjettet for 1995. Utvalet har òg merka seg med interesse det Ministerrådet seier om at auka satsing på kultur, forskning og utdanning kan vera med og skapa eit betre klima for utvikling av næringslivet i Norden.

Vidare stiller heile utvalet seg bak ei vurdering om at investeringar i infrastruktur er viktig både på kort og lang sikt. I lys av sysselsetjingssituasjonen bør dei nasjonale styresmaktene setja i gang slike prosjekt. Utvalet meiner det bør arbeidast vidare med ei konkretisering av prosjekt som er omtalt i meldinga. Utvalet vil òg støtta arbeidet med nordiske tiltak som kan betra situasjonen for små og mellomstore bedrifter, og sluttar seg til det som står i rapporten om å endra samansetnaden av statsbudsjetta, slik at fleire midlar vert overførte frå passive til aktive tiltak.

President, utvalet har med dette i første omgang kvittert for å ha motteke Ministerrådets rapport. Vi ser fram til samarbeid om vidareføring av arbeidet.

Allan Larsson (s): Herr president! Vi socialdemokrater har inga invändningar mot vad som står i utskottets utlåtande. Det tar sikte på några få men viktiga frågor, om vilka det råder en bred enighet, till exempel behovet av utbyggd infrastruktur och en omställning av statsbudgetarna i samsättningsfrämjande riktning.

Vår kritik - som kommer till uttryck i vårt särskilda yttrande - gäller det som inte står i utlåtandet. Det som saknas är en redovisning av de mera grundläggande faktorerna bakom massarbetslösheten och en samlad ekonomisk politik för att kraftfullt nedbringa arbetslösheten.

Vår kritik gäller också ministerrådsrapportens beskrivning av läget. Den ger en alltför ljus bild av tillståndet, i varje fall när det gäller Sverige. I det här landet tänker sig regeringen sitta med armarna i kors, trots att arbetslösheten nu kommer att ligga på 13-14%. Sedan tror samma regering att den - om den får sitta kvar - kan sitta med armarna i kors och vänta sig att arbetslösheten skall halveras under resten av 90-talet.

Vad som har hänt i Norden är att två länder, Finland och Sverige, har bedrivit en ekonomisk politik som har inneburit ett kraftigt fall i den inhemska efterfrågan. Detta har lett till en väldig obalans mellan sparande och investeringar i den privata sektorn. Sparandet är - på grund av höga realräntor - mycket större än investeringarna. Detta "investeringsgap" innebär att pengarna inte sätts i arbete, att det inte skapas nya jobb. Denna bristande inhemska efterfrågan har gått ut över företagen - särskilt de små och medelstora, som vi talar så väl om i yttrandet - och de anställda, framför allt i den privata sektorn. Men den drabbar också den offentliga sektorn med väldiga underskott som följd.

Detta är inget oundvikligt. Låt mig ge ett exempel. Låt oss jämföra Sverige och Norge (och jag skall då tala om Fastlandsnorge för att det skall bli mera jämförbart). Jag bygger denna jämförelse på uppgifter från OECD. Både Norge och Sverige drabbades 1991 av konjunkturedgången i de anglo-saxiska länderna. Men Norge återvann tillväxten 1992, medan Sverige fortsatte utför både 1991 och 1992. Sverige har på tre år krympt sina resurser med inte mindre än 5%.

Hur hade det sett ut om vi i stället hade haft samma utveckling som Norge? Jo, då skulle vi i Sverige ha haft ca 8% högre produktion, BNP. Det motsvarar inte mindre än 120 miljarder kronor. Ni kan alla inse vad det skulle ha inneburit. Det skulle ha inneburit att arbetslösheten hade varit hälften av vad den är nu och att underskottet i statens budget också hade halverats.

Detta exempel säger något om skiljelinjerna i Norden och om hur viktig den ekonomiska politiken är och hur viktig den ekonomiska tillväxten är.

Vad som behövs är en ny politik, som tar till vara arbetsviljan i varje nordiskt land. En sådan politik är till gagn för medborgare och företagare i

Finland och Sverige men ger också - genom den starka integrationen mellan de nordiska länderna - ett viktigt positivt bidrag till aktiviteten i Norge och Danmark.

Vi har i vårt medlemsförslag pekat på behovet av en ny politik i Europa. Vi har pekat på behovet av samlade nordiska initiativ för att åstadkomma en så hög och uthållig tillväxt att arbetslösheten radikalt kan bringas ner och vår välfärdsmodell kan hävdas.

Det behövs "ånga i maskineriet", dvs. en efterfrågan som kan bidra till att fler jobb skapas. Men det behövs också "olja i motorn" för att förhindra varmgång, dvs. det behövs en aktiv arbetsmarknads- och utbildningspolitik, som hela tiden ger nya startmöjligheter för dem som drabbas av förändringar, en politik som därigenom förhindrar uppkomsten av inflationsdrivande flaskhalsar. Det behövs mer av modern arbetslinje, mindre av gammaldags passivt kontantstöd i arbetsmarknadspolitik.

Vi beklagar att majoriteten i utskottet inte har varit beredd att ansluta sig till vår syn på behovet av nya initiativ. Nordens problem kan inte lösas genom att ansvariga regeringar sitter med armarna i kors och nya initiativ skjuts upp. Vad som behövs är en beslutsam inriktning på att pressa ned arbetslösheten och att ta nya grepp i varje land, i Norden och i Europa.

Outi Ojala (Vas.): Värderade president! Det har varit en livlig diskussion här om det eventuella medlemskapet i EU för Finland, Sverige och Norge. Vad gäller Finland har vi också varit noga med att få använda vårt eget språk i EU-parlamentet. Hur är det här? Här tycker alla medlemmar att vi skall tala skandinaviska. Vi är inte redo att lyssna på varandra om vi inte använder skandinaviska. Jag tänker tala på finska!

Arvoisa presidentti, arvoisat kuulijat! Kun nyt täällä keskustelemme työllisyydestä ja tulevaisuudesta, niin olisin odottanut itse enemmän keskustelua, ei ainoastaan talouspolitiikan suuntaviivoista vaan siitä, miten mahdollisesti voidaan luoda uusia työpaikkoja. Se on hyvin tärkeää, koska työttömyys on suurin uhkatekijä ei ainoastaan Suomessa, vaan yhä lisääntyvässä määrin myös muissa Pohjoismaissa ja koko Euroopassa.

Aivan kuten Allan Larsson täällä totesi, niin toki harjoitetulla talouspolitiikalla on huomattava merkitys siihen, miten ihmisiä voidaan aktiivisesti työllistää tai olla työllistämättä, valintoja tehdään. Mutta esimerkiksi me olemme Suomessa juuri saaneet selvityksiä siitä, että tuleville vuosille hyväkään taloudellinen kasvu ei automaattisesti takaa hyvää työllisyyttä. Itse asiassa lähimpien vuosien hyvä taloudellinen kasvu, maltillinen tulopoliitiikka ja myös pyrkimys alhaiseen inflaatioon merkitsevät sitä, että parhaimmillaankin Suomessa tulisi olemaan tämän vuosikymmenen loppupuolella 10, todennäköisimmin jopa 15%:n työttömyys.

Olemmeko me Pohjoismaissa valmiita hyväksymään ja alistumaan tällaisen työttömyyden edessä? Eikö olisi myös syytä vakavasti harkita siirtymistä lyhyempään työaikaan, lyhentää työaikaa kuuteen tuntiin tai neljään päivään viikossa, aivan vastaavasti kuten tehtiin vuosisadan alussa? - Tähän monet vastaavat että se ei yksinkertaisesti ole meille mahdollista,

koska muuten emme pysty turvaamaan kilpailukykyämme maailmanmarkkinoilla, jne. Mutta emmekö voisi olla myös tässä asiassa edelläkävijöitä? Työajan lyhentäminen kuuteen tuntiin merkitsisi väistämättä myös tinkimistä ansiotasosta, se on mielestäni itsestäänselvästi hyväksyttävä. Mutta paitsi, että työajan lyhennys voisi olla yksi keino työllistää ihmisiä enemmän, samanaikaisesti kun tuottavuus kaiken aikaa kasvaa, on löydettävä myös muita ratkaisuja. Erityisesti Tanskan malli on viehättänyt minua ja monia muitakin Suomessa. Sapattivapaajärjestelmä, joka Tanskassa on otettu käyttöön, merkitsee sitä, että työttömyyttä ja työtä voidaan jaksoitella, vaihdella. Vaikka ainakin Suomessa samanaikaisesti on jättityöttömyys, ollaan erittäin huolissaan siitä, että siirrytään liian aikaisin eläkkeelle, yritetään väkisin pitää sairaat, vanhat ja raihnaiset ihmiset työelämässä, ja kuvitellaan, että tästä ongelmasta selvitään sillä, että nostetaan eläkeikää. Itse en usko siihen, vaan uskon, että nimenomaan jaksotus eli työn ja vapaan sekä sapattivapaan vaihtelu tai jokin muu muoto merkitsisi sitä, että ihmiset jaksaisivat yhä pidemmälle myös tehdä työtä eivätkä haikutuisi ennaikaisesti eläkkeelle.

Suomessa, kuten ilmeisesti myös eräissä muissa Pohjoismaissa, on tehty suuria virheitä siinä, että kun työttömyys yksityisellä sektorilla on lisääntynyt, niin samanaikaisesti on aloitettu julkisen sektorin osalla supistustoimenpiteet, jotka kohdistuvat nyt aivan väärään ajankohtaan. Jos ideologisista syistä halutaan ajaa julkista sektoria alas Pohjoismaissa, se olisi ainakin tullut ajoittaa toiseen ajankohtaan eli tilanteeseen, jossa taloudet ovat paremmassa vaiheessa. Tähän väitetään välittömästi, että meillä ei ole varaa kasvattaa julkista velkaa. On totta, että Suomessa ja muissakin maissa valtion ja koko julkinen velka on kasvanut räjähdysmäisesti viime vuosina, mutta kuitenkin ei kai talouspolitiikan oikeaoppisuus voi olla se tekijä, jolla hyväksytään se, että tehdään vääriä toimenpiteitä. Näillä itse asiassa syvennetään lamaa ja lisätään työttömyyttä, joka viime kädessä yhteiskunnalle tulee kuitenkin kaikkein kalleimmaksi. Nyt on vain niin, että ne kustannukset, jotka kasvavasta työttömyydestä syntyvät, tulevat vasta tulevina vuosina.

Entä sitten mahdolliset uudet työpaikat? Tiedän että sosiaalidemokraateilla on Euroopan ja ilmeisesti myös Pohjoismaiden laajuinen ohjelma uusien työpaikkojen luomiseksi. Se on tärkeä asia, mutta millaisia työpaikkoja me haluamme? Minkälaisia valintoja tehdään? Sallitaanko vastaavanlainen kehitys kuin mitä on tapahtunut USA:ssa? USA:ssahan on syntynyt nimenomaan 80-luvulla uusia työpaikkoja, toisin kuin esim. Euroopassa jossa tosiasiallisesti ainoat uudet työpaikat ovat syntyneet julkiselle sektorille. Mutta USA:ssa kehitys on johtanut siihen, että on annettu palkkaerojen kasvaa dramaattisesti. Haluammeko me sellaista täystyöllisyyttä, joka merkitsee sitä, että annetaan palkkaerojen kasvaa ja yhteiskuntien eriarvoistua, vai kykenemmekö me pohjoismaalaisittain, kenties eurooppalaisittain, löytämään toisenlaisia ratkaisuja, ratkaisuja jotka merkitsevät kyllä työtä mutta myös samalla toimeentuloa?

Arvoisa puhemies! Toivottavasti pohjoismaisella yhteistyöllä on tulevaisuutta myös siltä osin, kun mietimme työllisyyttä ja täystyöllisyyttä. Voi

sanoa näin, että jos me emme tässä asiassa kykene pohjoismaisesti yhteistyöhön ja luomaan uudenlaisia esimerkkejä, niin uskon, että pelkästään kulttuurikerhona Pohjoismaiden neuvostolla ei ole tulevaisuutta. Parhaatkaan ympäristötavoitteet ja vastaavat eivät riitä, jollei ihmisillä ole työtä.

Outi Ojalas tal i svensk översättning: Ärade åhörare! När vi nu diskuterar sysselsättningen och framtiden väntade jag mig mera debatt inte bara om riktlinjerna för den ekonomiska politiken, utan om hur vi möjligen kan skapa nya arbetsplatser. Det är mycket viktigt eftersom arbetslösheten är det största hotet inte bara i Finland, utan alltmer också i de andra nordiska länderna och i hela Europa.

Precis som Allan Larsson konstaterade har den nuvarande ekonomiska politiken stor betydelse för hur människorna aktivt kan sysselsättas eller avstå från att sysselsättas; man gör val. Men exempelvis i Finland har det nyligen gjorts utredningar som visar att inte ens en god ekonomisk tillväxt de kommande åren automatiskt ger god sysselsättning. I själva verket innebär en god ekonomisk tillväxt, sansad inkomstpolitik och strävan efter låg inflation de närmaste åren att arbetslösheten i Finland i bästa fall kommer att uppgå till 10%, sannolikt t.o.m. 15% i slutet av detta årtionde.

Är vi här i Norden beredda att acceptera och underkasta oss en så stor arbetslöshet? Borde vi inte allvarligt överväga övergång till kortare arbetstid, förkorta arbetstiden till sex timmar eller fyra dagar per vecka, som man gjorde i början av seklet? Många anser att det helt enkelt inte är möjligt för oss, eftersom vi inte skulle kunna behålla vår konkurrenskraft på världsmarknaden osv. Men kan vi inte vara föregångare också i denna fråga? En förkortning av arbetstiden till sex timmar skulle ofrånkomligen också innebära eftergifter i inkomstnivån. Enligt min uppfattning är det självklart. Men även om en förkortad arbetstid skulle vara ett sätt att sysselsätta fler människor, samtidigt som produktiviteten hela tiden ökar, måste vi också hitta andra lösningar. Särskilt den danska modellen fascinerar mig och många andra i Finland. Systemet med sabbatsledighet, som tagits i bruk i Danmark, innebär att arbetslöshet och förvärvsarbete kan varvas. Trots att vi har massarbetslöshet åtminstone i Finland, är man mycket orolig för att man pensionerar sig för tidigt, försöker hålla sjuka, gamla och krassliga människor i arbetslivet och man inbillar sig att problemet går att lösa genom att höja pensionsåldern. Själv tror jag inte på detta, utan jag tror att varvning med arbete och ledighet, sabbatsledighet eller något annat skulle betyda att människorna orkar arbeta längre och inte söker pension tidigare.

I Finland såsom förmodligen också i några andra av de nordiska länderna, har man gjort stora fel; när arbetslösheten inom den privata sektorn ökat har man samtidigt skurit ner den offentliga sektorn, vilket görs vid helt fel tidpunkt. Om man av ideologiska skäl vill skära ner den offentliga sektorn i de nordiska länderna, borde man åtminstone förlägga det till en annan tidpunkt eller ett skede då ekonomierna ligger bättre till. Detta be-

möts genast med att vi inte har råd att öka den offentliga skulden. Det är sant att i Finland och de andra nordiska länderna har den statliga och hela den offentliga skulden ökat explosionsartat de senaste åren. Men en renlärig ekonomisk politik kan väl inte vara något som rättfärdigar felaktiga beslut. Dessa åtgärder fördjupar i själva verket den ekonomiska krisen och ökar arbetslösheten, vilket i sista hand alltid är det dyraste alternativet för samhället. Men nu är det så, att de kostnader som en ökad arbetslöshet för med sig betalar sig först de kommande åren.

Hur är det då med eventuella nya arbetsplatser? Jag vet att socialdemokraterna har ett program för att skapa nya arbetsplatser, som täcker Europa och förmodligen också Norden. Det är viktigt, men vilka slags arbetsplatser vill vi ha? Vilka val gör vi? Tillåter vi en likadan utveckling som i USA? I USA har det särskilt under 80-talet skapats nya arbetsplatser, tvärtom vad som skett i till exempel Europa, där de enda nya arbetsplatserna faktiskt har tillkommit inom den offentliga sektorn. Men i USA har utvecklingen gått dithän att löneskillnaderna fått öka dramatiskt.

Vill vi ha en full sysselsättning som innebär att löneskillnaderna får öka och jämlikheten minska i samhällen, eller är vi kapabla i Norden eller kanske i Europa att hitta andra lösningar, lösningar som medför både arbete men också inkomst?

Ärade president! Jag hoppas att nordiskt samarbete har framtiden framför sig också när vi funderar över sysselsättning och full sysselsättning. Om vi inte i denna fråga kan samarbeta på nordisk nivå och skapa nya förebilder, tror jag att Nordiska rådet som enbart en kulturklubb inte har någon framtid. Inte ens de bästa miljömålsåttningarna och liknande kommer att vara tillräckligt om människorna inte har arbete.

Nordisk samarbetsminister **Berge (A)**: Hr. president! Nordisk Ministerråd har som oppfølging av Nordisk Råds rekommandasjon nr 26/93 vedtatt på sesjonen i november 1993, utarbeidet rapporten Nordisk samarbeite for økad sysselsætning. Ansvaret for utarbeidelsen har vært lagt på de nordiske finans- og økonomiministrene. De har utarbeidet rapporten i samråd med de enkelte lands arbeidsministre og ministerrådssekretariatet. Ettersom ingen av økonomiministrene har mulighet til å være til stede i dag, skal jeg presentere rapporten på vegne av finans- og økonomiministrene.

Jeg viser for øvrig til at rapporten er overlevert Nordisk Råd.

Det understrekes i rapporten at arbeidsledigheten de seinere år i høy grad har sammenheng med fallende økonomisk aktivitet. En del av ledigheten kan imidlertid forklares av strukturelle faktorer. En bærekraftig vekst med lav ledighet forutsetter derfor at arbeidsmarkedets funksjonsmåte forbedres.

Stor vekt legges på det internasjonale samarbeidet. Spesielt trekker en fram EU/EØS, EU-EFTA-samarbeidet og arbeidet med den såkalte sysselsettingsstudien i OECD. Men også enigheten i GATT-forhandlingene som åpner for større frihandel, er viktig. Mariehamndeklarasjonen påpeker og-

så dette internasjonale samarbeidet sammen med lavere rente, strukturelle reformer og stabile valutakurser som viktige forutsetninger for vekst og økt sysselsetting. Det faktum at arbeidsledigheten skyldes både makroøkonomiske faktorer og strukturelle forhold, tilsier at den må bekjempes med flere forskjellige typer virkemidler. Makroøkonomiske tiltak må kompletteres med andre tiltak.

Det er viktig at de nordiske land kan utnytte en kommende økonomisk oppgang maksimalt, og da ikke bare på kort sikt. En økt økonomisk aktivitet må også være bærekraftig, basert på sunne offentlige finanser og fortsatt lav inflasjon. Å stimulere den økonomiske aktiviteten så sterkt at den overstiger det enkelte lands økonomiske forutsetninger, vil virke mot sin hensikt.

Strukturelle tiltak for å øke fleksibiliteten på arbeidsmarkedet bør ha en sentral plass i en strategi mot arbeidsledigheten. I dette inngår en aktiv arbeidsmarkedspolitik som en viktig del. Dette omfatter bl.a. formidlingsvirksomhet, utdanning, omskolering og arbeidslivstrening.

Betydningen av bedre utdanning pekes på som spesielt viktig. Utdanning gjør arbeidskraften mer produktiv og ligger således til grunn for økonomisk vekst, høyere lønn og dermed bedre levestandard. Særlig er det viktig å øke utdanningsnivået for de mange unge arbeidsledige.

Det legges vekt på at de nordiske samarbeidsformer som Nordplus-programmet, støttes. Likeledes vises til det program som arbeidsministrene har startet med sikte på å forbedre arbeidskraftens kompetanse, samt til det nordiske handlingsprogrammet for å styrke voksenopplæring - "Voks Frem".

Når det gjelder arbeidsledighetsforsikringer, understrekes det i rapporten at dekningsgraden bør være lavere enn 100 pst. av tidligere lønn etter skatt, og at varigheten bør begrenses. Disse forhold kan bidra til redusert ledighet idet det gir et incitament til aktiv jobbsøking.

Samarbeid om mer effektive arbeidsmarkeder gjennom bedret inter-nordisk arbeidsformidling framheves. Dette må ses i sammenheng med det arbeidsformidlingssamarbeidet som skjer i EU/EØS. Videre vil jeg peke på det pågående nordiske programmet mot ungdomsarbeidsledighet.

Bedre klima for små og mellomstore bedrifter er også viktig. I nordisk sammenheng kan dette bl.a. skje ved å høyne rammene for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslån, utredning om eksportfinansiering, vurdering av NoPEF's støtte til forinvesteringsstudier og en ny strategiplan for Nordisk Industrifond.

Det faktum at det i dagens budsjettsituasjon er begrensede muligheter til å nytte finanspolitikken for å fremme sysselsettingen, gjør det fruktbart å se på mulighetene for å stimulere sysselsettingen ved å endre sammen-setningen på budsjettens utgifts- og inntektsside. For øvrig viser jeg til rapporten og det den inneholder.

Allan Larsson (s): Herr president! Gunnar Berge har en svår oppgitt i dag: att tala för ett ministerråd som representerar regeringar med så åtskilda

synsätt på ekonomi och sysselsättning som fallet är i Norden. Den regering som Gunnar Berge representerar intar en mer aktiv, offensiv och positiv hållning än till exempel den svenska regeringen. Jag tycker att Gunnar Berges ord här präglades av diplomati som skulle dölja skillnaderna mellan synsätt.

Jag skall inte strö mer salt i de svenska såren, utan jag skall ställa en fråga till Gunnar Berge med anledning av det som sägs i ministrarnas yttrande om det goda nordiska samarbetet i de internationella organen.

Det pågår nu ett stort och viktigt arbete i OECD med studien av industriländernas ekonomi och sysselsättning. Syftet är att få till stånd en samlad aktion mot arbetslösheten. Initiativet till den studien togs av den norska regeringen och finansminister Sigbjørn Johnsen. Det var ett mycket välkommet initiativ. Nu börjar det arbetet närma sig slutet. Resultatet publiceras under våren och skall behandlas på OECD:s ministermöte i juni. Det blir viktigt och avgörande för de närmaste årens politik.

Det som nu är känt om studien visar att det inte finns någon bred enighet om slutsatserna. Framför allt har den nya amerikanska regeringen uttryckt missnöje över bristen på en samlad ekonomisk-politisk strategi. Man har gjort offentliga uttalanden som kritiserat rapporten.

Jag vill nu veta vilken diskussion de nordiska ministrarna har fört i denna fråga. Finns det en gemensam nordisk ståndpunkt? Om så är fallet: innebär det att Norden stöder den amerikanska linjen med en mer aktiv ekonomisk politik, eller stöder man den mer passiva, konservativa europeiska linjen?

Jag vill tillägga ytterligare en fråga: är Gunnar Berge beredd att medverka till att ekonomiska utskottet kommer att konsulteras innan Norden anger sin syn vid OECD:s ministerrådsmöte i juni?

Minister Berge (A): President! For det første er jeg helt enig med Allan Larsson i at det er summen av den innsats som kan gjøres på nordisk plan og i de vesteuropeiske land, som er avgjørende for hvorvidt vi skal komme ut av den ledighetssituasjon som preger hele Vest-Europa. Og man kan kanskje også tilføye at det ikke er de konkrete innsatser som det er mulig å gjøre over de nordiske budsjettene, som her er avgjørende. Det er innretningen av de ulike lands økonomiske politikk som til syvende og sist er avgjørende, og at den samordnes på en måte som bidrar til økt tilvekst og redusert arbeidsledighet. Jeg synes for min egen del at den målsettingen som er skissert i den såkalte Allan Larsson-rapporten, som sikter mot en halvering av ledigheten i Vest-Europa fram mot århundreskiftet, er en realistisk og helt nødvendig målsetting.

Når det gjelder OECD-studien, kan jeg dessverre ikke her svare på vegne av finans- og økonomiministrene. Men jeg skal bringe budskapet videre, og jeg skal også da konkret ta opp spørsmålet om muligheten for et møte mellom finans- og økonomiministrene og økonomisk utvalg før ministerrådsmøtet i OECD, som altså skal være i juni. Men jeg kan ikke her og nå bekrefte at det er mulig å få i stand et sånt møte.

Når det gjelder en felles nordisk strategi i forhold til sysselsettingsstudien, kan jeg dessverre heller ikke svare på det. Men jeg kan utmerket godt svare på den norske regjerings vegne. Vi vil i hvert fall aktivt støtte den strategien som bl.a. amerikanerne har stilt seg bak, hvor vi stiller mer ambisiøse krav og mål enn det som foreløpig ligger i rapporten.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Gunnar Berge framla no på vegner av dei nordiske ministrane det som vi kan kalle eit minste felles multiplum når det gjeld desse oppgåvene for å få fleire i arbeid. Og så går Allan Larsson, partifellen hans, opp på talarstolen og held eit innlegg for å peike på dei forskjellane som skal vere mellom høgresida i skandinavisk politikk og den sosialdemokratiske som - etter som eg forstod på Larsson og som eg veit også Gunnar Berge pleier meine - skal vere så mykje betre når det gjeld resultatet for sysselsettinga.

Men så er det faktisk slik at dei konservative og sosialdemokratiet i Norden har eit felles prosjekt for tida som er overordna alt anna, nemleg å få dei nordiske landa inn i EU - i Unionen. Og i Unionen er det fastlagt ein økonomisk politikk som vi har debattert også her i Rådet i fleire møte, ein økonomisk politikk som set ut av spel dei tradisjonelle verkemiddel som etter min påstand er særns nødvendig i dag også, og som sosialdemokratane har stått for.

Allan Larssons og Gunnar Berges partifelle Anneliese Dørum hadde eit særns godt innlegg i går der ho gjekk gjennom dei vilkåra som er nedlagde i Maastricht-avtalen, og som finansministrane, både sosialdemokrater og konservative frå Norden har gitt si tilslutning til, noko som betyr at dei suspenderer politisk styring for å la marknaden bestemme den veksten som då igjen skal føre til auka sysselsetting.

Då vil eg spørje Gunnar Berge: Eg det faktisk slik at dette overordna prosjektet, å få dei nordiske landa inn i EU, er så viktig at ein er villeg til å gje på båten det som vi veit er nødvendig for å skape fleire arbeidsplassar - og dermed halde fast på det som har vore heilt fundamentalt for den nordiske velferdsstaten?

Minister Berge (A): President! Det må vel innrømmes at arbeidsledigheten er et stort problem - men ikke bare i EU-landene. Finland f.eks., som i dag er et EFTA-land, har en arbeidsledighet på henimot 20 pst. Og vi ser at det er ikke noen klar sammenheng mellom arbeidsledighetsnivået og om man i dag tilhører EU eller EFTA-landsgruppen. Det er et problem som rammer hele den vestlige industrialiserte verden, men med litt ulik styrke fra land til land.

Noe av det mest positive initiativet jeg har sett på lenge i forhold til det å få til en mer samordnet aksjon for økt tilvekst og redusert arbeidsledighet, er den såkalte Hvitboka som er lagt fram av EU-kommisjonen med Jacques Delors i spissen, og som har en rekke forslag og konkrete anbefalinger som til forveksling likner mange av forslagene og initiativene fra det

norske sysselsettingsutvalget, det såkalte Kleppe-utvalget. Problemet har imidlertid vært at medlemslandene ikke har vært tilstrekkelig opptatt av å følge opp anbefalingene i Hvitboka. Så i dette tilfellet er det faktisk mye mer det enkelte medlemsland i EU det står på, enn det arbeidet som er initiert av selve Kommisjonen.

Jeg har tro på at det bare er et forsterket samarbeid mellom nasjonene i Vest-Europa som kan gi det langsiktige svaret på hvordan vi skal få arbeidsledigheten ned og få tilveksten opp. Det er nettopp mangel på en samordnet aksjon, mangel på en koordinert økonomisk politikk som er årsak til de store problemene vi opplever i dag.

Allan Larsson (s): Herr president! Jeg tänker hålla mig till Gunnar Berges anförande. Jag tackar för det positiva besked som Gunnar Berge gav på den norska regeringens vägnar om att den tänker sluta upp bakom de krafter som verkar i OECD för en ny och aktiv ekonomisk politik. Det är särskilt viktigt i Europa, där vi nu har en arbetslöshet som är nästan dubbelt så hög som den amerikanska och dessutom är på väg uppåt, medan amerikanerna håller på att pressa ned sin arbetslöshet.

Jag vill uppmana mina kolleger i Nordiska rådet att påverka de övriga regeringarna, särskilt den svenska och den finska, som i de internationella sammanhangen inte har gjort sig kända för att ställa upp på de nya och aktiva riktlinjerna, att verka för att vi får en nordisk enighet på grundval av den deklaration som Gunnar Berge lämnade för den norska regeringen.

Minister Berge (A): President! Det siste som Allan Larsson sa, kan jeg for min del i og for seg bare ta til etterretning. Jeg tror faktisk jeg til og med på vegne av Ministerrådet kan driste meg til å si at en imøteser en fortsatt dialog og kontakt mellom de nordiske lands regjeringer og parlamentarikerne. Men det ligger også i sakens natur at her vil det være ulike politiske oppfatninger, og det vil også prege den holdning, den innstilling, man har både til OECDs sysselsettingsstudie og til andre dokumenter som er lagt fram. Det er klart at den rapporten som vi konkret diskuterer i dag, er et minste felles multiplum for hva de nordiske lands regjeringer kan legge fram, og det er klart at det også preger rapporten. Det vil være dumt ikke å erkjenne det.

Når det gjelder det som Allan Larsson tok opp i sin første replikk til meg, spørsmålet om de nordiske finans- og økonomiministrene vil samarbeide om synspunkter fram mot ministermøtet i OECD i juni, så kan jeg bekrefte at det er forutsetningen, og det er faktisk også omtalt i rapporten på side 14. Så får vi da se hva som i tilfelle kommer ut av et slikt samarbeid.

Nordisk samarbeidsminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF): Hr. præsident! Arbejdsløsheden er det altoverskyggende problem i Norden, ja, i

hele den industrialiserede verden, og en diskussion af dette problem hører derfor også hjemme i Nordisk Råd. Jeg hilser velkommen, at rådets medlemmer ved rekommandationer om øget beskæftigelse har taget sagen op.

Ledigheden har selvsagt været drøftet intensivt gennem de sidste par år mellem de relevante nordiske ministre. Meget fællesnordisk arbejde er allerede sat i gang, og lad mig nævne nogle vigtige ting: Vi er grundlæggende enige om den økonomiske og politiske strategi, der er forudsætningen for at skabe en bæredygtig vækst og større beskæftigelse. Vi har ved et norsk formandsinitiativ fået igangsat den vel nok mest omfattende internationale analyse af ledighedsproblemet inden for rammerne af OECD, og det vil være årets hovedtema i denne internationale samarbejdsorganisation. Vi har udnyttet de nordiske formandskaber i EU og EFTA til at få sat beskæftigelsen øverst på dagsordenen i disse fora og ikke mindst få skabt en helt nødvendig dialog mellem de to store europæiske sammenslutninger - en dialog, som vil fortsætte. Vi har fået en omfattende hvidbog fra EU om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse, som også de nordiske lande har haft mulighed for at øve indflydelse på, ligesom EFTA-landene har udarbejdet deres egen baggrundsrapport, og der arbejdes videre med de initiativer, som er skitseret i rapporterne. Vi har sat et arbejde i gang med at få fremskyndet infrastrukturinvesteringer af nordisk interesse, og vi har sikret, at den nordiske investeringsbank kan gå effektivt ind i finansieringen af sådanne infrastrukturinvesteringer, hvis landene har økonomisk interesse heri. Vi har fået sat en proces i gang, der vil lede til et tættere samarbejde mellem den nordiske investeringsbank og den europæiske investeringsbank. Vi er på vej til at gøre det muligt for den nordiske investeringsbank at fortsætte den succesfyldte ordning med projekfinansiering til gavn for det nordiske næringsliv.

Jeg vil godt slå fast, at der her er en række eksempler på, hvordan det nordiske samarbejde kan udvikles og samtidig indgå i et brede europæisk samarbejde. Det, jeg har skitseret her, er jo netop en nordisk plan, som kan bidrage til øget beskæftigelse; men samarbejdet standser naturligvis ikke her. Der foregår i en række ministerråd en løbende analyse af, hvilke områder det kan være nyttigt at se nærmere på for at gøre den nordiske indsats på beskæftigelsesområdet så effektiv som muligt, og lad mig blot nævne de overvejelser, der for tiden gøres vedrørende Industrifonden og NOPEC - begge institutioner, som har en meget erhvervsrelateret virksomhed. I den sammenhæng vil jeg også pege på ministerrådets mangfoldige indsatser i Baltikum og de russiske nærområder, hvor erhvervslivet i Norden og de pågældende områder kan få stor gensidig gavn af et samarbejde, som er skabt og formidlet via det nordiske samarbejde.

Sasi (Kok.): Herr president! När vi har en arbetslöshet på ungefär 20% i ett nordiskt land och omkring 10% i två andra nordiska länder, är det klart att vi bör diskutera arbetslöshet också i detta forum. Vad gäller ministerrådets rapport måste jag säga att jag blev litet besviken över den. Där finns fina rubriker som "Bättre flexibilitet på arbetsmarknaden, Strategi för effekti-

vare arbetsmarknader, Bättre klimat för mindre och medelstora företag, Reformering av arbetslöshetsförsäkringen". Men det finns inga strategier i denna rapport. Vad som egentligen finns under dessa rubriker är bara beskrivningar av olika åtgärder som har vidtagits i olika nordiska länder. När jag läste socialdemokraternas medlemsförslag rörande ökande arbetslöshet fann jag att det inte där heller fanns några konkreta förslag. Det talas bara om infrastrukturinvesteringar, vägar och järnvägar och därmed var det allt. Det är ingen väg ut ur depressionen.

Allan Larsson beskyllde den finländska och den svenska regeringen för att inte göra tillräckligt mycket för arbetslösheten. Faktum är att vi i fortsättningen kommer att ha den största tillväxten både i Finland och i Sverige. Utsikterna är de bästa i dessa två länder. Arbetslöshetssituationen kommer att förbättras avsevärt. Vi kan säga att man är på rätt väg i dessa två länder. Det beror på att regeringarna i dessa länder har vidtagit sådana åtgärder som har varit alldeles nödvändiga för att klara situationen.

Vilken väg skall man välja för att komma ut ur den depression som vi ligger i för tillfället? Vad gäller stimulanspolitiken är det alldeles klart att man i ett läge med mindre efterfrågan måste försöka stimulera efterfrågan. Men i vilken omfattning? Man måste komma ihåg att det finns en skuldbe-gränsning som vi inte kan undvika. Det är alldeles klart att man då tillfälligt måste kunna stimulera för att garantera en jämnare utveckling. Då frågar man sig om man skall göra det genom sänkta skatter eller genom ökade utgifter. I sådana länderna som de nordiska där skattegraden är ytterst hög borde detta ske genom skattesänkningar.

Finlands, Sveriges och eventuellt Norges medlemskap i Europeiska unionen ger oss större utrymme för stimulanspolitik. Unionen kommer att tvinga de nordiska länderna till en sund ekonomisk politik på lång sikt. Därmed blir stimulanspolitiken mera trovärdig.

Vad gäller främjandet av produktionen borde vi satsa mera på forskning och utveckling. Relativt sett kan man säga att de nordiska länderna inte satsat tillräckligt på dessa områden. Vad vidare gäller produktionskostnaderna är det klart att dessa borde sänkas. Vår lönenivå är inte speciellt hög. Men olika offentliga avgifter i de nordiska länderna är så höga att någonting borde göras åt detta. Skillnaden mellan arbetskraftskostnaden och den nettolön som arbetstagaren får är väldigt stor. Nettolönen motsvarar ungefär en tredjedel av alla kostnader. Detta beror på att den offentliga sektorn är alldeles för omfattande. Vi borde försöka skära ner den offentliga sektorn i de nordiska länderna. Det är ekonomiskt försvarligt, och dessutom ger den frihet för individen att välja. Då är det inte politikerna som fattar besluten för individen, utan individen säger själv vad hon eller han vill konsumera, inte vi politiker. Detta ger dessutom en bättre allokering av resurserna. Man litar på att individens val alltid är effektivare och bättre än gemenskapens.

Vi måste erkänna de strukturella problemen i de nordiska länderna. Ett av de största problemen är våra stödsystem. Vi stöder onödigt mycket industrin och olika sektorer, vilket också ger skadlig överkapacitet på många

områden. Det försvårar sund ekonomisk verksamhet och sund företagsverksamhet.

Ett annat stort problem är flexibiliteten på arbetsmarknaden. Det är klart att man borde utnyttja alla resurser så effektivt som möjligt. Detta kan vi bäst garantera genom att ge mera makt åt arbetsplatserna, så att både arbetstagaren och arbetsgivaren så långt som möjligt kan komma överens utan kontroll utifrån

Allan Larsson (s): Herr president! Det anförande vi nyss har hört var ett av de märkligaste inläggen i debatten i Nordiska rådet. Sällan har jag hört en talare vara så långt från verkligheten.

Det finns överväldigande fakta och beskrivningar om både svensk och finsk ekonomi, men ingenting har nått fram. För att vara diplomatisk skall jag inte tala om den finska ekonomin, men jag vill säga några ord om den svenska. Vi har en massarbetslöshet på 13-14% och den kommer att fortsätta att ligga högt, men regeringen sitter med armarna i kors. Sedan tror man att man kan fortsätta att sitta med armarna i kors och att arbetslösheten ändå skall reduceras. Det kommer inte att ske.

Sverige är extremt i Europa när det gäller obalans mellan sparande och investeringar. Vi har ett högt privat sparande och mycket låga investeringar. Våra investeringar som helhet ligger i Sverige på 13%, medan de i Europa genomsnittligt ligger på 20%. Är det ett uttryck för att man driver en riktig politik? Är det ett uttryck för en framgångsrik politik? Om det finns så låga förväntningar på den ekonomiska politiken och så låga anspråk på resultat, kan jag förstå att det går som det går i Sverige och Finland.

Det behövs en ny politik i dessa länder, och det behövs en ny politik på europeisk basis för att få till stånd en genomgripande förändring. Vi kan inte leva med en arbetslöshet på denna nivå, för arbetslösheten omvandlas finansiellt till underskott i den offentliga budgeten. Det är först när vi ser till att människor kommer i arbete och vi driver ner arbetslösheten som vi kan få fason på de offentliga budgetarna. I slutet av 1980-talet hade vi överskott i Sverige. Vi kan komma tillbaka till det läget, men då krävs det en kraftig ökning av sysselsättningen. Det kommer att ta lång tid att återställa det som är raserat.

Så ser verkligheten ut. Säg inte att politiken har varit framgångsrik! Något så märkligt inlägg har jag sällan hört, inte ens här i den svenska riksdagen där det ändå sägs många konstigheter.

Sasi (Kok.): Herr president! Jag tycker att Allan Larsson måste erkänna skuldproblematiken. Låt mig bara beskriva Finlands statsskuld. År 1990 var den 50 miljarder finska mark. Idag är den 300 miljarder finska mark. Det sätter vissa begränsningar för ekonomin. Det måste vi alla erkänna.

Dessutom går exporten både i Finland och Sverige väldigt bra, och det är ju förutsättningen för att man kan få en sund bas för ekonomin och ba-

lans i bytesbalansen. Att exporten går bra är en förutsättning för att tillväxten kan ta fart. Det väntar vi oss i Finland.

En socialdemokratisk ekonom har sagt att vi år 1995 kan ha en tillväxt på 10%. Det är klart att sådana tillväxtsiffror kan garantera ökad sysselsättning. I den meningen kan man säga att vi är på rätt väg.

Allan Larsson säger att vi skall förbättra sysselsättningen. Men med vilka medel? Socialdemokraterna borde också erkänna att man inte kan lagstifta fram ökad sysselsättning utan man måste göra det genom sund ekonomisk politik.

Allan Larsson (s): Herr president! Det vore märkvärdigt om inte exporten skulle gå bra för de två länder - Sverige och Finland - som har gjort radikala förändringar i sin valutapolitik. I Sverige var det en händelse som av statsministern beskrevs som ett misslyckande - jag vet inte vad han säger i dag. Exporten är faktiskt det enda som går ordentligt uppåt i svensk ekonomi. Men man klarar inte sysselsättningen om man missköter efterfrågan på hemmamarknaden. Det är detta som är poängen också för Europa.

Låt oss se på våra ekonomier i ett europeiskt sammanhang, där vi har en gemensam ekonomi. Det förekommer en omfattande internhandel i Europa. Bara 7% av alla våra investeringar och all vår konsumtion täcks av import - resten är hemmamarknad. Om varje land gör som Finland och Sverige - tyvärr har många gjort för mycket i den vägen - pressar vi ned hemmamarknaden och försvagar möjligheterna för exportindustrin.

Så kan vi inte hålla på, utan det måste bli en förändring. Det är detta som är poängen i det program jag har varit med om att ta fram på europeisk basis och som ligger till grund för det initiativ vi har tagit här. Jag skall, herr president, överlämna ett exemplar för vidare studier. Det kanske kan vara intressant, och det kan vara nödvändigt.

Erland (lib): Herr president! Nordiska ministerrådets rapport om nordiskt samarbete för ökad sysselsättning ger en bra översikt av den ekonomiska utvecklingen - med en försiktig optimism om förstärkt ekonomisk aktivitet - de begränsade makroekonomiska utvecklingsförutsättningarna och det framväxande internationella samarbetet inom ramen för Gatt, EES, EU och OECD.

Ekonomiska utskottet konstaterar att frågan om samarbete för ökad sysselsättning är "så omfattande og så kompliserat at det ikke kan skisseres en rask og konkret løsningsmodell".

I diskussionen finns det huvudsakligen två strategier; den traditionella, *intensiva* med massiva investeringsinsatser i främst infrastruktur, och den *extensiva* med brett verkande stimulans genom avreglering, skattelättnader och åtgärder som förbättrar företagsklimatet och den s.k. incitamentsstrukturen.

En slutsats av dokumenten är att olika strategier och åtgärder måste prövas på alla nivåer: internationell, europeisk, nordisk, nationell. Så

mycket mer konkret blir det dock inte och någon verkningsfull lösning på dagens arbetslöshet och morgondagens sysselsättning verkar inte finnas i sikte.

Traditionella och nya strategier måste utvecklas och tillämpas, men det finns också anledning att analysera samhällsförändringarna och det epokskifte som gör att vi måste ompröva vår uppfattning om sysselsättning, arbete och försörjning. Vi måste tänka på ett nytt sätt.

Årets litteraturpristagare Kerstin Ekman frågade: "Varifrån kommer förnyelsen i vår tid? Det vet vi inte, men vi måste ge förnyelsen rätt att bryta igenom hur den än ser ut, är hennes svar och det är ett svar som också kan gälla synen på människans grundläggande aktivitet - arbete."

Förr var arbetets drivkraft och struktur en fråga om teknik och teknologi. Den tekniska utvecklingen och de tekniska revolutionerna inom transport, energi och kommunikationer gjorde arbetet mera mänskligt och utvecklande, men fortfarande disciplinerat, inrutat och stelt. Karriärvägar som går rakt upp tills huvudet slår i inkompetenstaket, lön som ökar med ålder men inte följer behovet, en värdering av arbete som bygger på grundutbildning, mer eller mindre relevant, och kön och så vidare.

När tekniken och den internationella utvecklingen kräver rörlighet och flexibilitet och arbetsuppgifterna blir mer sofistikerade, komplexa och differentierade behövs en annan kultur för utbildning och arbete.

Sysselsättning och arbete blir då inte en fråga enbart om ekonomi och teknik. Den *sociala* dimensionen innefattar olika samarbetsformer, organisationslösningar och trygghetssystem, den *kulturella* dimensionen innefattar ett växande behov av kunskap, överblick och insikt som delvis skapas av den nya datatekniken och informationsöverflödet.

Förnyelsen för framtidens arbete och sysselsättning ställer nya krav på utbildning, forskning, social samverkan och också den världsbild som kulturen förmedlar.

Den grundläggande utbildningen måste i detta perspektiv inriktas mera på kreativitet, initiativförmåga och analysförmåga och mindre på inläsning och disciplinerat, s.k. rationellt tänkande.

För de som är arbetslösa måste också den sociala och kulturella integrationen i samhället beaktas.

Den traditionella anställningstryggheten kanske ersätts av delade jobb, varvad utbildning, deltidsarbete och andra nya arbetsformer.

Herr president! Det finns ingen enkel lösning på arbetslöshets- och sysselsättningsproblemen i dagens samhälle. Varifrån kommer då förnyelsen i vår tid, lösningarna på våra problem? Det vet vi inte, men genom att tänka på ett nytt sätt om arbete skapas kanske den kultur som också - i tillägg till de åtgärder som ministerrådet arbetar vidare med - bidrar till att förnyelsen bryter igenom.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! De arbetsmarknadspolitiska frågorna bereds inom socialutskottets område, och det har varit ett högt prioriterat område för oss. Vi har haft regelbundna överläggningar med arbetsmark-

nadsministrarna om arbetslöshetens utveckling och om olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Särskilt har vi diskuterat ungdomsarbetslösheten, och det är den som jag tänker uppehålla mig vid nu.

Vi gjorde 1990 en rekommendation om att man borde anta ett program mot ungdomsarbetslösheten. Det är nu ett antal år sedan. I sitt meddelande med anledning av rekommendationen till sessionen 1992 ansåg ministerrarna att detta inte var något problem. Jag försökte få till stånd en debatt på den sessionen, men ingen arbetsmarknadsminister var där. Vi hade ytterligare ett möte med arbetsmarknadsministrarna innan vi från utskottet tyckte att man borde lyfta upp denna fråga på högsta politiska nivå. Socialutskottet skrev till presidiet och bad att man därifrån skulle ta upp ärendet med statsministrarna, och det gjorde man också.

Enligt vår mening var det inte längre enbart en arbetsmarknadspolitisk fråga, utan en fråga om insatser på ett bredare fält. Det gäller framför allt ekonomisk politik, men också socialpolitik. När det gäller det sistnämnda kan jag påpeka att vi diskuterat ungdomsarbetslösheten också med socialministrarna.

Därefter har nu 1994 äntligen ett program för gemensamma insatser kommit till stånd. Jag är klart medveten om att det nationellt görs stora insatser, men när man har svåra problem är det väl naturligt att rådgöra med varandra och ta gemensamma tag.

Min bedömning är för närvarande att det krävs mycket stora insatser på en mängd områden, och den ekonomiska politiken är ett av dem. I detta sammanhang finns förslag från den socialdemokratiska gruppen att ta fasta på, och de har också redovisats här tidigare.

För mig finns fyra mycket allvarliga skäl till att man bör handla nu, på ett brett fält. När det gäller våra ungdomar är det först fråga om sociala skäl. De hamnar utanför gemenskapen och utanför sociala trygghetssystem. Man kommer inte in i sjukförsäkringssystemet, i pensionssystemen och så vidare. Många riskerar också att fastna i missbruk.

Ett annat skäl gäller folkhälsan. Vi vet sedan 30-talet och det är klart bevisat att man blir sjuk av att vara arbetslös. Det finns ett mycket tydligt samband mellan arbetslöshet och både psykiska och fysiska sjukdomar. Jag tycker inte att det krävs mer forskning på det området. Vi vet hur det ligger till.

Det tredje skäl som jag vill peka på är det ekonomiska. Det är mycket dyrt med arbetslöshet, speciellt för ungdomarna. Hela deras framtid står på spel.

Det fjärde skälet gäller demokratin. Vilken tilltro skall ungdomarna få till demokratins spelregler, till att man med demokratiska beslut kan lösa de problem som de står inför? Jag har många gånger sagt, och det tål att upprepas, att vi inte kan riskera demokratin.

Jag måste för att redovisa läget just nu anföra några siffror för att övertyga dem som kanske inte riktigt har förstått att det handlar om en massarbetslöshet bland våra ungdomar.

Låt mig börja med Finland. I åldersgruppen 16-19 år var det 36,4% arbetslöshet första halvåret 1993. Det är den senaste period som jag har siffror över. I åldersgruppen 20-24 år var arbetslösheten 31,7%.

Jag går vidare till Sverige: I åldersgruppen 16-19 år var arbetslösheten 17,7% och i åldersgruppen 20-24 år 16,1%.

I Norge var arbetslösheten i åldersgruppen 16-19 år 17,0% och i åldersgruppen 20-24 år 13,3%.

Det handlar alltså om massarbetslöshet. Under första halvåret 1993 stod 521 150 ungdomar i åldrarna 16-24 år utanför arbetsmarknaden. Jag kan tyvärr lova att antalet inte är lägre i dag.

Jag vill slutligen hänvisa till Ungdomens nordiska råds slutdokument, där ungdomsarbetslösheten tas upp som en mycket viktig solidaritetsfråga mellan generationerna. Jag måste understryka att vi vuxna måste samla oss till lösningar. Vi kan inte svika våra ungdomar i Norden.

Satu Hassi (Vihr.): Herr president! Ekonomin i Norden börjar utveckla sig mot traditionell ekonomisk teori. I Finland och Sverige har produktionen börjat öka, men trots det växer arbetslösheten. Ett fenomen som kallas "jobless growth" har kommit till Norden. Detta fenomen har redan tidigare kommit till till exempel Frankrike, Tyskland och England. Bruttonationalprodukten i dessa länder ökade ungefär tvåfaldigt och i Frankrike nästan trefaldigt mellan 1960 och 1991 men samtidigt minskade sysselsättningen.

Liksom min kollega Outi Ojala påpekade betyder tillväxt inte alltid ökad sysselsättning.

Ministerrådet har i sin rapport också kommenterat alternativet att främja sysselsättning genom att sänka beskattningen av arbetskraft och i stället höja miljöskatter. Ministerrådet förutspår att en sådan ändring skulle åstadkomma en lägre tillväxt av BNP men att tillväxten samtidigt skulle bli mera sysselsättningsintensiv. Jag tycker att det precis är vad vi skulle sträva efter.

Nordens problem är inte låg materiell nivå, utan vårt problem är arbetslöshet, med alla dess sociala, ekonomiska och psykologiska konsekvenser.

Också den finska miljöekonomikommittén konstaterar i sitt färskna betänkande att lägre beskattning av arbete och högre miljöbeskattningen skulle förorsaka litet lägre tillväxt men högre sysselsättning.

Jag undrar varför de flesta politiska ledare ännu likställer sysselsättning med maximal tillväxt. Det beror inte på verkligheten; det är en ideologisk synpunkt som både höger och vänster, eller största delen av båda, delar. Detta är en stor blindpunkt i dagens politik. Jag undrar speciellt varför vänstern inte tycks förstå att lägre beskattning av arbete skulle förbättra också den offentliga sektorns möjligheter att sysselsätta och t.o.m. sysselsätta folk i yrken som inte skadar miljön, till exempel som lärare, sjukskötare o.s.v.

Det här är också en kvinnofråga. Nästan alla arbetsintensiva branscher är kvinnodominerade. En lägre beskattning av arbete skulle kanske göra det möjligt att höja kvinnolönerna.

Jag upprepar vad jag sade på tisdagen att vi måste välja vad vi egentligen vill maximera: Vill vi maximera varuproduktionen, den automatiserade varuproduktionen, eller vill vi maximera sysselsättningen?

Nordman (SFP): Herr president! Arbetslösheten är alltför stor i Norden. Värst är situationen hemma i Finland. Som politiker borde vi kunna bidra till hundratusentals nya arbetsplatser. Men våra möjligheter att skapa sysselsättning är mera begränsade i dagens värld än vad som ofta erkänns.

Självfallet gynnas situationen i varje enskilt land av gemensamma aktioner i EES och EU och i internationella sammanhang av koordinering av sysselsättningsåtgärder i Norden - spridningseffekter finns, närmare samarbete mellan arbetskraftsmyndigheter, projektsamarbete i gränsregioner och närområden, miljöinvesteringar, satsning på utbildning och utverkande av större finansieringshjälp av Nordiska investeringsbanken - nu ökas projektinvesteringsslånefullmakterna - Nordiska industrifonden och Europeiska investeringsbanken.

Men de gemensamma medlen är trots allt små. Jämför Nordiska rådets budget på 650 MDKK! Det handlar nog här mycket mera om de nationella budgeterna, enligt mitt sätt att se, än den nationella och internationella ekonomin.

Det ekonomiska utskottets betänkande präglas av övertro på investeringar och ekonomisk tillväxt som botemedel mot arbetslöshet.

Självfallet behövs det förnyelse i infrastrukturen och den industriella produktionen. Storföretagen och exporten behövs. Tekniken och automationen kommer. Och ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning. Men det räcker inte med detta för att ge tillnärmelsevis alla möjlighet till avlönat jobb.

Vi måste försöka se in i framtiden, se sysselsättningsproblemen både mot det förflutna och mot det kommande.

Situationen i Finland utgör ett bra exempel på vad det handlar om. Efter en aldrig tidigare skådad ekonomisk recession och arbetslöshet håller ekonomin på att komma i gång: industriproduktionen växer och exporten drar som aldrig förr. Men arbetslösheten har inte minskat och förblir hög, och för hög, enligt forskare och experter.

Vi håller på att få A- och B-människor på ett annat sätt än man varnat för. De sysselsatta A-människorna slits av ökande arbetsbörda och övertid, medan de arbetslösa B-människorna slits av sysslöshet. Längre arbetstid - mindre ledighet - och högre pensionsålder är på väg.

Detta sker medan vi, politiker från höger till vänster, arbetar för en bättre sysselsättningssituation. Varför händer det så litet? Hur länge kan vi fortsätta så här? Vad sker med vår trovärdighet?

Jag tror att vi måste erkänna att det är omöjligt i den rådande situationen att ordna jobb åt alla, utan en annan fördelning av kostnaderna för ar-

bete och av arbetet som finns att tillgå. Det behövs en omvärdering av arbete och arbetsbegreppet, åtminstone temporärt, för att komma till rätta med massarbetslösheten.

En omläggning av arbetsgivaravgifts- och beskattningssystem för att främja småföretagsamhet och sysselsättande verksamhet bör ske. Med nuvarande fördelning slås småföretag och enskilda näringsidkare ut, människor ersätts med maskiner och även lågavlönade kostar för mycket.

Detta uppmärksammas i ministerrådets redogörelse, men fick inte den uppmärksamhet i utskottsbetänkandet som det förtjänar. Det behövs en annan skattepolitik.

Ett sådant här resonemang kan låta pessimistiskt och uppgivet. I själva verket anser jag att vi skall kämpa hårt och verkligen ta ansvar för att alla får möjlighet till arbete och utkomst.

Herr president! Nordiska rådet kan spela en värdefull roll - samarbete understryks i det här sammanhanget. Seminariet i Lyngby i april blir ett nytt försök till framtidsinriktade diskussioner.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Solveig Sollie lämnat sessionen.

Medlemslistan ändrades i enlighet härmed.

Elver Jonsson (fp): Herr president! Jag har begärt ordet för att säga någonting om Nordiska investeringsbankens årsrapport. Men först vill jag göra några kommentarer till det som redan har sagts.

Rätt mycket av det som Olof Erland och Lena Öhrsvik sade är tänkvärt. Men när man kommer in på avdelningen 'hjälpnadsväckande påståenden', hittar man både Kimmo Sasi och Allan Larsson. Kimmo Sasi gjorde det enkelt för sig genom att säga att man skulle skära ner den offentliga sektorn. Han antydde att lösningen då var nära. Men det handlar inte om att skära ner. Det handlar om att välja bra metoder för de många gemensamma tjänster som vi behöver.

Allan Larsson gjorde en mycket ytlig betraktelse över det svenska arbetsmarknadsläget. Han förföll till något som socialdemokraterna har hållit sig för goda för, nämligen att tala om arbetslösheten och därvid inkludera även dem som deltar i utbildningsverksamhet. Socialdemokraterna har tidigare inte valt det språkbruket. Det var därför både överraskande och negativt. Det är en felsyn att påstå att de som deltar i omskolning och utbildning och rustar sig för nya uppgifter skulle vara passiva och göra något felaktigt.

Allan Larsson gjorde ett häftigt utfall mot arbetsmarknadspolitikerna i Sverige och skickade med att man skulle "påverka regeringarna" - i detta fall den svenska regeringen. Det behöver vi förvisso, men vi behöver även påverka den socialdemokratiska oppositionen. Den aktiva politik som

Allan Larsson förespråkar i Nordiska rådet har riksdagsman Allan Larsson varit med och försökt rösta ner i Sveriges riksdag.

Något som jag också häpnade inför var när Allan Larsson talade om att vi behöver en ny politik. Ja, visst behöver vi okonventionella medel och visst behöver vi pröva nya metoder. Men när man läser den socialdemokratiska motionen och reservationen blir frågan: Vad är det nya?

Så till det ämne som jag hade tänkt tala om. Nordiska investeringsbankens årsrapport ger en mycket positiv bild av situationen. Bankens försiktiga långivning gör att den kan hålla sig i topp i den kreditvärdighet som observeras av ledande betraktare i USA. Efter en kraftig tillväxt av utlåningen under slutet av 80-talet har den årliga utlåningsvolymen avtagit. I bankens senaste årsrapport påpekar avgående chefen att denna trend återspeglar det som sker i närområdet. Det konstateras också att investeringstakten har varit låg i Norden. Det kan tyckas att Nordiska investeringsbankens resultat utgör en uppfriskande kontrast till de många haverier på bank- och finansområdet som vi har fått uppleva, och visst ligger det ett stort värde i att banken är välskött och utan äventyrligheter.

Situationen för dagen är den uppgång som märks i Sverige och på andra håll och då mest i små och medelstora företag. Detta är hoppigande då sysselsättningen erfarenhetsmässigt är störst just i dessa företag, inte minst de nystartade. Problemet i vår ekonomi i Norden är det stora beroendet av ett fåtal stora företag och därmed alla kraftiga svängningar i konjunkturen och världsmarknaden, vilka oftast drabbar ojämnt. En mer diversifierad ekonomi och företagsamhet med flera exporterande företag i olika branscher är därför ett starkt önskemål i alla de nordiska länderna, och behovet av fortsatt strukturomvandling är väl dokumenterat. För att få fart på etablering av nya företag krävs ofta innovationer, antingen nya teknologier eller nya sätt att utnyttja teknologi och processer. Men självfallet har nya produkter en given plats i ett sådant nyföretagande.

Nordiska utvecklingsfonden, NDF, har nu verkat i nära samverkan med NIB under en femårsperiod med gott resultat. NDF är en samnordisk biståndsorganisation, som arbetar på basen av nordiska biståndsmässiga prioriteringar. Detta har ingått i miljöprojekt, men också andra insatser görs mot fattigdom och för att hjälpa kvinnor i utveckling. Fonden disponerar drygt 2,5 miljarder svenska kronor, varav ungefär hälften är utlånad. Noterbart är att 90% går till fattiga länder, och av den lånedelen går över hälften till Afrika. Här handlar det om hela räckan av industriprojekt: vägar, vattenledningar, fiske, skog, miljöprogram och stöd för kvinnor i utländer.

Herr president! En slutsats av vad jag har sagt är att vi har en värdefull tillgång i Nordiska investeringsbanken, och jag har särskilt nämnt det positiva i att utvecklingsfonden deltar i den. Jag kan här konstatera att NIB men också NDF har en god grund med en rejäl kapitalstock. Man har en god vinst i botten men också en duktig personalresurs.

När nu banken får en ny chef, kan man pröva nya vägar som kan leda till nya framgångar. På Nordiska rådets vägnar säger jag: God fortsättning!

Allan Larsson (s): Herr president! Jag skall bara ta en minut i anspråk för att korrigera några missförstånd som kan ha uppstått efter Elver Jonssons inlägg.

13-14% av arbetskraften står faktisk utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det kan inte Elver Jonsson förneka. Den aktiva arbetsmarknadspolitiken, som vi är ganska överens om behövs, har fått bära alltför stor börda, därför att den ekonomiska politiken i övrigt inte har varit inriktad på tillväxt och sysselsättning. Det beskedet vill jag ge på denna punkt.

När det gäller att påverka regeringar vill jag säga följande. Jag reser mycket och får höra en del om vad som händer i de internationella organisationer där regeringarna medverkar. Det är ingen positiv bild som växer fram av den svenska regeringens inställning till dessa frågor. Den svenska borgerliga regeringen framstår såsom bromsande och återhållande, när andra länder vill ta initiativ och driva på.

Nu på försommaren står vi inför ett viktigt vägval i OECD, ett val som kan bestämma den politiska dagordningen för de närmaste åren. Då är frågan: Kommer den svenska regeringen att ställa upp på den amerikanska synen och vara pådrivande gentemot Europa eller kommer den svenska regeringen att stå på den konservativa sidan?

Vi har inte i riksdagen röstat ner den aktiva politiken, men vi har röstat fram andra åtgärder som ni tidigare har bromsat. Vi har fått driva på när det gäller utbildning och infrastrukturinvesteringar. Ni har kommit med bitvis och för sent. Men vi vill gå längre. Det går inte att ha 13-14% av arbetskraften stående utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det är ett helt otillfredsställande förhållande i Sverige. En helt ny politik måste till.

Elver Jonsson (fp): Herr president! I grunden sammanfaller självfallet mina och Allan Larssons åsikter. Men jag tycker att han gör det väl enkelt för sig och inte är helt schysst när han antyder att den socialdemokratiska politiken skulle lösa alla problem medan det med den nuvarande regeringens politik skulle gå väldigt illa.

Påståendet om dem som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden är riktigt, men tala inte om dem såsom om de vore arbetslösa. Det är inte att stimulera de människor som nu deltar i omskolning och fortbildning eller som har satsat på en utbildning för att vara rustade för en ny konjunkturuppgång. Tala i stället väl om dem, Allan Larsson, och kalla dem inte arbetslösa.

När det gäller den ekonomiska politiken vill jag hävda att det närmast är genant att Allan Larsson vill dölja att de stora problemen uppstod genom 80-talets lössläppta finanspolitik, som Allan Larsson till en del har ansvaret för. Där finns fortfarande många problem att beta av. Det fanns banker vars nedläggning nu kräver tiotals miljarder kronor, som hade kunnat användas för konstruktiva satsningar och för arbetsmarknadspolitiken. De gamla skulder som en annan regering bär ansvaret för får vi nu vara med och betala. Jag vill inte påstå att det ena är vitt och det andra är

svart, men låt oss erkänna att vi har gjort misstag i det förgångna och att vi nu behöver ta gemensamma tag.

Allan Larsson påstod att socialdemokraterna förordade en annan politik. Ni gick emot ungdomspraktiken men har ändrat er nu. Ni gick emot det generella anställningsstödet men ställer upp på det nu. Det är bra att ni har ändrat er. Men säg inte att de åtgärder som vi vidtar är socialdemokratiska förslag. Också andra partier kan driva fram en progressiv arbetsmarknadspolitik.

Allan Larsson (s): President! Det är inte meningen att vi skall ha en stor svensk inrikespolitisk debatt. Men jag måste dock ytterligare en gång korrigera Elver Jonssons uttalande. Elver Jonsson talade om 80-talet, men debatten blir inte särskilt framtidsinriktad om vi skall upprepa gamla argument. Jag satt faktiskt inte med i regeringen under 80-talet. Av det skälet kan jag inte ta emot Elver Jonssons uttalande. Men jag kan säga så mycket som att det inte var finanspolitiken som var lössläppt. Den svenska finanspolitiken under Kjell-Olof Feldts tid gick från det stora underskott på 12- 13% som den borgerliga regeringen lämnade efter sig till ett överskott i slutet på 80-talet. Det var Europas mest dramatiska omvändning av finanspolitiken. Men problemet var att det samtidigt i bankväsendet efter avregleringen skedde en enorm expansion som finanspolitiken inte räckte till för att motverka. Vi har sett samma situation i land efter land som har genomfört avregleringar: Finland, Norge, England, USA, Canada och nu, allra värst, Japan.

Jag är en varm anhängare av och har varit med om att administrera arbetsmarknadspolitik. Jag känner dess betydelse. Jag vet också att man inte skall överlasta arbetsmarknadspolitik. Den skall inte bära för stor börda. Men när den nu får bära för stor börda, skall det vara kvalitet i den. Problemet är överlastningen och den tunga bördan på arbetsmarknadspolitik. Ni har sänkt kvaliteten genom att dra ner på utbildningen. Ni har inte gått med på de insatser som vi har föreslagit och som hade givit ett bättre resultat. Vi har lagt fram - och det är väl känt i den svenska riksdagen - förslag om mer aktiva åtgärder och en ombalansering av politiken så att fler ordinarie jobb skall komma till. Syftet är ju att man skall få ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden. Man skall inte leva permanent i det nuvarande tillståndet.

Elver Jonsson (fp): Herr president! När Allan Larsson antyder att det skulle finnas ett stort utrymme för att satsa mer, vill jag säga att vi aldrig förr har satsat så många miljarder kronor på arbetsmarknadspolitik som nu. För att inga missförstånd skall uppkomma, vill jag upprepa vad jag sade i generaldebatten. Det behövs naturligtvis ett helt batteri av insatser för att kunna klara en svår arbetsmarknad. Det behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik, och det är, efter vad jag kan förstå, Allan Larsson och jag överens om. Det krävs också ett positivt näringsklimat. Där finns en del ytterligare

att göra. Det krävs sunda statsfinanser. Där återstår en hel del att göra även i Sverige.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets båda förslag.*

Meddelandet om rekommendation nr 26/1993/e lades härefter till handlingarna i väntan på nytt meddelande. Nordiska investeringsbankens berättelse C 3/e lades till handlingarna.

Mats Nyby övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

2

B 143/e: Ministerrådsförslag om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL) och ändring av bankens stadgar

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet med anledning av ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta en forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks projektinvesteringslån (PIL) og endre vedtekterne i tråd med det fremlagte ministerrådsforslag B 143/e.

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) (ekonomiska utskottets talesman):

Hr. præsident! Det forslag, der her ligger til behandling, gælder udvidelse af beløbsrammen for et af de såkaldte projektinvesteringslån, PIL-ordningen, under Nordisk Investeringsbank. Ministerrådet har foreslået, at den totale garantiramme øges med 63% til totalt 2 mia. ECU, svarende til ca 16 mia. DKK. De nordiske lande dækker op til 90% af denne garantiramme.

Denne sag er altså af en økonomisk størrelsesorden, som langt overgår de fleste af de øvrige enkeltsager, vi behandler under denne session, inklusive hele det nordiske fællesbudget, som vi behandler senere i dag. Alligevel er det en sag, som der hersker bred enighed om, og som jeg derfor håber vi kan tiltræde enstemmigt.

PIL-ordningen blev etableret som en prøveordning i 1982 med det primære formål at støtte nordisk projekteksport til udviklings- og statshandelslande. Ordningen viste sig hurtigt at være en finansieringsordning, som virkelig kom både modtagerlandet og det nordiske erhvervsliv til gode, og det har i løbet af den tid, ordningen har eksisteret, været nødven-

digt at foretage en forøgelse af den totale udlånsramme to gange. Og nu er lånerammen så igen næsten fuldt udnyttet.

De udbetalte lån i PIL-ordningens regi fordeles i dag på 17 låntagerlande i udviklingslande, Central- og Østeuropa. Et meget stort antal kontrakter er finansieret ved hjælp af ordningen. Fordelingen på modtagerlande er god, og man kan se, at i flere af de områder, hvor man allerede har et stort engagement, kan man forvente en yderligere forøgelse i de kommende år med nye muligheder for at udvikle nordiske eksport- og investeringsprojekter.

Et krav ved alle PIL-lån er fra Nordisk Investeringsbanks side, at udlånet skal ske til stater eller mod statsgaranti, og at NIB's multilaterale status skal bekræftes af de involverede parter. Banken har også et relativt lavt engagement i hvert enkelt projekt, max. 50%, og normalt kun 15-20%. Og projekternes rentabilitet vurderes nøje. Disse forhold medvirker til det gode resultat, som PIL-ordningen viser.

Selv om det totalt set er et stort beløb, vi her taler om, så har ordningen været så solid, at den ikke har udløst en eneste krone eller mark af landenes garantiforpligtelser. Lånene tilbagebetales næsten helt uden betalingsforsinkelser endstige misligholdelse. Jeg vil tro, at der er mange bankdirektører, som kunne ønske sig et tilsvarende resultat i deres egen bank, men som nok må erkende, at der er lang vej til en sådan situation.

PIL-ordningen er på langt de fleste områder en succes. Desværre er fordelingen mellem de nordiske lande ikke helt god med hensyn til, hvordan erhvervslivet har benyttet ordningen. Særlig det danske og det norske erhvervsliv burde have udnyttet mulighederne noget bedre. Nu er der sikkert mange grunde til, at det ikke er sket, men jeg er sikker på, at man fra Nordisk Investeringsbanks side nu, da rammen bliver forhøjet, vil lægge en ekstra vægt på at markedsføre sig selv og PIL-ordningen i disse lande - og særlig i forhold til de virksomheder, der bedre kunne udnytte det potentiale, der ligger i ordningen.

Økonomisk Udvalg finder det godt gjort, at PIL-ordningen har levet op til sin hensigt. Det er en ordening, som også i international sammenhæng respekteres, idet der ikke er rejst kritik for subsidiering eller statslig dumping. De gode betingelser, som kan ydes, skyldes særlig den gunstige låneposition, Nordisk Investeringsbank som operatør har på det internationale lånemarked.

Udvalget lægger også vægt på, at PIL-ordningen ikke bliver opfattet som en konkurrent til de private banker og kreditinstitutioner, som ellers bistår det nordiske erhvervsliv. Efter udvalgets mening har PIL-ordningen fremmet det nordiske erhvervslivs industrielle og tekniske kompetenceniveau og har bidraget til - som oprindeligt forudsat - såvel at opretholde som at skabe værdifulde arbejdspladser i vores lande. Dette aspekt er i dagens situation ikke det mindst vigtige, og udvalget vil derfor også se det kommende forslag om udvidelse af lånerammen for PIL som et konkret tiltag for at stimulere til en bedre sysselsætningssituation.

Til slut i vores indstilling har vi fra udvalgets side påpeget, at ved en godkendelse af låneprojekter må der fortsat også lægges vægt på miljø-

mæssige, politiske og sociale forhold i projekterne, hvilket man efter vores opfattelse allerede er i gang med.

Med disse bemærkninger vil jeg på udvalgets vegne anbefale udvalgets forslag til rekommandation vedrørende ministerrådsforslaget om udvidelse af lånerammen for PIL-ordningen til 2 mia. ECU.

Nordisk samarbejdsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Dette är ett av de mer konkreta och positiva förslag som ministerrådet har framlagt under denna session. Enigheten bakom denna åtgärd förefaller vara ganska kompakt. I jämförelse med den debatt som vi har fått lyssna på tidigare tror jag att det är denna typ av frågor som Nordiska rådet i första hand skall syssla med och inte ländervis partipolitisk polemik. Det kan vi ägna oss åt i de nationella parlamenten.

Jag vill konstatera att ekonomiska utskottet har mottagit detta förslag positivt. Det hade annars varit förvånande. Vi vet att mekanismen inom ramen för Nordiska investeringsbanken har fungerat på ett bra sätt. Efterfrågan på projektinvesteringsslån har ökat, och Nordiska investeringsbanken väntas under 1994 ha utnyttjat den nuvarande låneramen, varför en fortsättning av verksamheten förutsätter en utvidgning.

Vad man har åstadkommit går att beskriva på flera olika sätt. I dag är totalt 17 låntagarländer involverade. Det är utvecklingsländer samt länder i Öst- och Centraleuropa. De utbetalda projektinvesteringsslånen har utnyttjats till delvis finansiering av totalt 52 projekt och 15 utlåningsprogram. Under låneprogrammen har ett hundratal nordiska kontrakt finansierats. Ministerrådet är av den uppfattningen att PIL har haft en positiv inverkan på projektexporten från Norden. Den har bidragit till ökad sysselsättning och befrämjat utvecklingen av det nordiska näringslivets industriella och tekniska kompetens.

PIL-ordningen utvärderades 1993. Utredningen visade att PIL har haft och fortsatt har en stor betydelse för främjande av nordiska projektexport. Bl.a. belyser utredningen PIL-ordningens betydelse för att få till stånd totalfinansiering av projekt. Vidare anses låneordningens möjlighet att tillhandahålla långfristiga krediter speciellt viktig. Mot bakgrund av att erfarenheterna av PIL-ordningen är goda finner ministerrådet det väsentligt att ge möjlighet för verksamheten att fortsätta och expandera.

I sin verksamhet samarbetar NIB med det nationella exportkreditinstitutionerna samt med en rad internationella och regionala finansieringsinstitutioner. Olika insatser på nationellt, regionalt och internationellt plan för projektfinansiering utesluter inte på något sätt varandra. Tvärtom stärker och kompletterar de varandra.

För nordiskt näringsliv är det en fördel att NIB kan presentera Norden som ett regionalt inköpsområde. Erfarenheterna visar att NIB:s finansiering, även då den begränsas till 15-20% av projektets totala kostnad, har kunnat främja finansieringslösningar, som i många fall är avgörande för att nordiska företag kan erhålla uppdrag.

För att ge förutsättningar för en fortsättning och vidareutveckling av PIL-ordningen under de närmaste åren och för att förbättra betingelserna för projektexport från Norden anser ministerrådet det ändamålsenligt att utvidga PIL-ramen i dess nuvarande form till 2 miljarder ecu.

De nordiska länderna har ingått ett speciellt avtal med NIB om en garantiordning, som innebär att 90% av kreditrisken vid PIL täcks av medlemsländerna. Bedömningen är att PIL-lånen utan denna garanti kommer att försvaga NIB:s höga kreditvärdighet. Det bör uppmärksammas att NIB, efter 11 års verksamhet, inte har haft några förluster i PIL och inte har haft behov av att utnyttja medlemsländernas garantier. Vi kan alltså i den delen känna en viss tillförsikt inför framtiden.

NIB har en s.k. multilateral status som prioriterad kreditgivare. Detta innebär att banken, i motsats till de nationella exportkreditinstitutionerna, inte deltar i skuldförhandlingar men ges preferens av låntagarländerna vid återbetalning i linje med andra multilaterala finansieringsinstitutioner. Att denna status respekteras av alla parter är en viktig förutsättning för PIL.

Som framgår av NIB:s årsberättelse för 1993 har bankens verksamhet, trots den svaga nordiska och internationella konjunkturen, givit ett mycket gott resultat. NIB hade under 1993 ett överskott på 64 miljoner ecu, motsvarande 580 miljoner svenska kronor, vilket är en ökning med 26% jämfört med 1992.

Ministerrådet har under de senaste åren vidtagit flera åtgärder för att stärka den Nordiska investeringsbankens ställning som en central finansieringsinstitution för nordiskt näringsliv. Jag skall lämna den sidan av saken till den kommande debatten i samband med frågestunden. Jag vill bara tacka för det starka stöd som Nordiska rådet har givit den utvidgning av PIL-ramen som här föreslås.

Satu Hassi (Vihr.): Värderade president! Av Nordiska investeringsbankens årsberättelse kan alla nordiska rådets medlemmar se att banken finansierar projekt i länder som inte respekterar mänskliga rättigheter, till exempel Indonesien, Kina och Turkiet. I dessa länder uppgår låneprogrammen till flera hundra miljoner USA-dollar.

Jag vill uttrycka min glädje över att ekonomiska utskottet inte bara helt sonika godkänner att bankens ram för projektinvesteringsslån höjs. Utskottet framför också några synpunkter på saken. Den sista punkten på utskottets lista lyder så här: Utvalget forutsetter at det ved godkjenning av låntakerland og prosjekter under PIL-ordningen blir lagt betydelig vekt også på de miljømessige aspekter ved prosjektene og de sosiale og politiske forhold i mottakerlandene.

Sedan diskussionen förklarats avslutade *antogs rekommendationen med acklamation.*

3

E-saker (frågor och svar) i anslutning till ekonomiska utskottets sakområde**E. 10: Fråga till Sveriges och Finlands regeringar angående byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland (se s. 1268)**

Frågan, ställd av Anneli Jäätteenmäki, har följande lydelse:

Är Sveriges och Finlands regeringar beredda att vidta åtgärder för byggandet av en naturgasledning från Norge till Sverige och Finland?

Näringsminister **Westerberg** (m): Herr president! Annelie Jäätteenmäki har ställt sin fråga till Sveriges och Finlands regeringar. För att ge en mer fullständig bild av uppfattningarna i respektive land har vi valt att båda besvara frågan. Jag redovisar därför nu endast den svenska regeringens uppfattning.

Det kan förutses att de nationella el- och naturgassystem i Europa alltmer växer samman till en mångnationell energimarknad. Ambitionerna att främja en sådan utveckling är påtagliga främst inom EU, men även andra stater inom Väst- och Östeuropa kan väntas bli berörda. Det finns anledning att se positivt på en sådan utveckling. Vi i Norden kan också notera att företrädare för de baltiska staterna uttalat intresse för samarbete med de nordiska länderna på energiområdet, bl.a. när det gäller möjligheterna att överföra naturgas från Nordsjön.

Frågan om överföring av gas från Norge till Sverige och Finland för att bygga ut den nordiska naturgasmarknaden har diskuterats i många år. Flera projekt har varit aktuella i denna diskussion. Ett exempel är den s.k. nordiska naturgasaxeln, som skulle innebära att naturgas tas från Haltenbanken utanför Trondheim och transporteras i rör till Gävle. Därifrån skulle gas kunna levereras till östra Mellansverige. Från Gävle skulle gasen föras vidare genom en sjöledning till västra Finland.

Låt mig redovisa vissa generella riktlinjer som ligger till grund för de bedömningar vi gör när det gäller olika förslag om naturgasprojekt.

Tillförseln av gas skall ske i överensstämmelse med våra energipolitiska riktlinjer. I 1991 års energiöverenskommelse uttalas bl.a. att energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Energipolitiken skall utgå från vad natur och miljö kan bära.

Vidare måste inköp av gas ske efter strikt kommersiella principer. Gasen måste av egen kraft kunna konkurrera på den svenska energimarknaden. De kommersiella förhandlingarna skall genomföras på företagsplanet.

Den samhälleliga prövningen av ett naturgasprojekt görs i samband med tillståndsprövning enligt lagen (1978:160) om vissa rörlidningar.

Det görs i enlighet med 1991 års energipolitiska beslut betydande insatser för att utveckla och introducera ny elproduktionsteknik baserad på förnybara energikällor. Det kan dock inte uteslutas att en del av den nya elproduktionskapacitet som på sikt kan behövas för att säkra eltillförseln behöver baseras på fossila bränslen. Vid valet mellan fossila bränslen har naturgasbaserad elprodukton flera fördelar, bl.a. låga utsläpp av koldioxid och relativt låga investeringskostnader. Naturgasinvesteringarnas lönsamhet är starkt volymberoende, och förutsättningarna för sådana investeringar kan därför ändras när det uppstår behov av att bygga ut den svenska elproduktionskapaciteten.

Det är aktörerna på markanden som enligt riktlinjerna för svensk energipolitik har att bedöma när ett behov av ökad elproduktionskapacitet inom landet motiverar nya investeringar. Som jag nyss nämnde påverkas marknadsförutsättningarna för naturgasen starkt av behovet att bygga ut elproduktionskapaciteten i Sverige, men givetvis kan även möjligheten till ökade volymer genom samtidig transitering av gas genom landet få stor inverkan på lönsamhetskalkylerna.

Sammanfattningsvis kan naturgasen på sikt få en viktig roll i det svenska energisystemet. Den svenska regeringen ser därför i princip positivt på exempelvis en nordisk naturgasaxel. Avgörande för alla sådana projekt måste dock vara de bedömnigar av projektens ekonomiska bärkraft som görs av de berörda företagen på energimarknaden. I enlighet med de generella riktlinjerna för naturgasanvändningen i Sverige är det således inte aktuellt med statligt ekonomiskt stöd för naturgasprojekt.

Trafikminister **Norrback** (SFP): Herr president! I Finland prioriteras naturgas högt då det gäller kraftproduktion. Kraftbolagen bär ansvaret för byggandet av gasnät och för anskaffandet av naturgas och också den affärsverksamhet som sammanhänger med detta. I statsrådets energipolitiska redogörelse som överlämnades till riksdagen hösten 1993, konstateras i alla fall att staten bör vara en aktiv part i utvecklingen av det nordiska samarbetet när det gäller naturgas.

Finlands regering och de finska kraft- och gasföretagen har tillsammans med motsvarande parter i Sverige och Norge utrett möjligheter att bygga ett samnordiskt gasrörssystem. På basen av utredningarna har konstaterats att för att vara ekonomiskt lönsamt krävs en marknad som totalt uppgår till ca 5-6 mrd kubikmeter/år. I Finland finns i dag en uppskattad marknad för norsk gas som uppgår till 4 mrd kubikmeter/år. Man räknar med att importen från Ryssland ökar till 4 mrd kubikmeter/år. Den nuvarande naturgasförbrukningen i Sverige är mindre än 1 mrd kubikmeter/år. Längs den planerade rörsträckan i Sverige kan man för tillfället finna en konsumtionspotential på ca 1,5 mrd kubikmeter/år. På basen av detta kan man konstatera att ett tillräckligt intresse för ett klart beslut om ett samnordiskt nät för naturgas tyvärr inte finns i dag, men förhoppningsvis i en nära framtid.

Den nuvarande naturgaskonsumtionen i de tre baltiska staterna är ca 6 mrd kubikmeter/år. De köper gas från Ryssland. Förbrukningen har minskat väsentligt på grund av den ekonomiska situationen. Då de baltiska staterna inte för tillfället har möjlighet att påta sig inköpsförpliktelser när det gäller långsiktiga avtal, är byggandet av det nordiska gasrörsystemet främst beroende av de svenska och finska gasmarknaderna.

Finlands regering är beredd att fortsätta förhandlingarna om att bygga det samnordiska gasnätet. Regeringen vill också genom beslut om till exempel energiskatter se till att gasen är ett verkligt konkurrenskraftigt alternativ också i framtiden på den finländska energimarknaden.

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.): Herr president! Jag vill tacka för de två olika svaren. Finlands regering säger sig vara intresserad av förhandlingarna om naturgas. Sveriges regering är däremot inte intresserad av naturgasen. Jag vill notera att den svenska regeringen fortsatt lämnat initiativet till naturgasföretagen. Energifrågan är inte på regeringens bord.

Jag frågar mig dock om inte de långsiktiga investeringar som behövs för naturgasnätet bör ses i internationellt och främst regionalt perspektiv. Jag vill därför fråga vad den svenska regeringen gör för att underlätta kanalisering av internationellt kapital för utbyggnad av naturgasnät runt Östersjön. Inte minst de baltiska länderna behöver stöd från de internationella finansieringsinstitutionerna. Också EG:s kartläggning av infrastrukturinvesteringar i Europa berör de nordiska länderna.

Näringsminister Westerberg (m): Herr president! I den svenska riksdagen finns en flerpartiöverenskommelse som helt dominerar den svenska riksdagens behandling av den framtida energipolitiken. I den ingår att inget statsstöd i ekonomiska termer skall gå till naturgas eller andra energikällor, utan sådana satsningar måste motiveras på kommersiell grund av de företag som förser svensk energimarknad med el eller andra energislag. För att den svenska staten skall kanalisera utländska lån med någon form av statsgarantier skall kostnaden härför för att ha kommersiell grund täckas med garantiavgifter.

Vi har dock ställt oss fullt positiva till byggande av ledningen, men kostnaden måste bäras av dem som skall använda ledningen, såväl kommersiellt som när det gäller täckning av avgifter. Vi kommer självfallet, om det blir aktuellt, att hjälpa till med att klara ledningsdragningar och mycket annat som kan påfordras vid prövning enligt den s.k. rörledningslagen. Däremot är det inte aktuellt med subventioner - svensk energimarknad fungerar inte på det sättet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 11: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Norden som atomvåpenfri sone (se s. 1269)

Frågan, ställd av Paul Chaffey, har följande lydelse:

Hva har Nordisk Ministerråd gjort for å følge opp Nordisk Råds rekkommandasjon om utvikling av sikre metoder for destruksjon av kjernevåpen, og for etablering av Norden som atomvåpenfri sone?

Nordisk samarbeitsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! De nordiska regeringarna arbetar aktivt for å styrka icke-spridningsavtalet (NPT) beträffande kärnvåpen och for å avtalet skall förlängas 1995 for obestämtd tid. Under 1993 gjorde de nordiska länderna gemensamma oppvaktningar i 24 länder och oppmanade dem att ansluta sig till NPT och i 56 länder med oppmaning att dessa länder skulle ingå kontrollavtal med Internationella atomenergiorganet (IAEA).

De nordiska länderna stöder aktivt Start-avtalen och övriga avtal om reduisering och eliminerig av kärnvåpen i OSS-staterna. Till exempel gjorde de nordiska länderna i början av februari 1994 en gemensam demarche i Kiev och framförde sitt stöd for avtalet mellan Ryssland, USA och Ukraina om avskaffandet av kärnvåpen i Ukraina.

Som icke-kärnvåpenstater har de nordiska länderna inte den expertis som fordras for själva nedmonteringen av kärnvåpen. De nordiska ländernas stöd till kärnvåpennedrustningen lämnas därför bl.a. genom ekonomiskt, tekniskt och vetenskapligt bistånd samt genom kunskapsöverföring inom relaterade områden, till exempel ökad kontroll och förbättrat fysiskt skydd av klyvbart material, ökad kärnsäkerhet och stärkt exportkontroll i syfte att förhindra vidare spridning av kärnvåpen.

Genom ett beslut av de nordiska utrikesministrarna tillsattes år 1987 en nordisk ämbetsmannagrupp med oppdrag att studera förutsättningarna for en kärnvåpenfri zon i Norden.

Ämbetsmannagruppen avslutade sitt arbete med att presentera en rapport i mars 1991. I rapporten konstateras bl.a. att frågan om en nordisk kärnvåpenfri zon måste ses i ett bredare europeiskt sammanhang och i ljust av det nya säkerhetspolitiska mönster som håller på att formas i Europa. Mot bakgrund av att denna utveckling fortfarande pågår har ämbetsmannagruppens slutsats lika stor aktualitet i dag.

Den nordiska ämbetsmannagruppen fortsätter således arbetet med att analysera den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa och dryftar möjligheter till gemensamma initiativ.

Chaffey (SV): President! Utgangspunktet for mitt spørsmål er et enstemmig vedtak fra Nordisk Råd i Mariehamn. På den bakgrunn synes jeg nok svaret er nokså skuffende, og jeg har lyst til å ta tak i den delen av svaret som handler om atomvåpenfri sone i Norden.

Det Olof Johansson gjør, er å vise til embetsmannsgruppens innstilling - en embetsmannsgruppe som først arbeidet i flere år, men som jo la fram sin innstilling i 1991, altså for flere år siden. Flere år er gått, ingenting har skjedd fra politisk side - og det til tross for at alle de problemene og betingelsene man i embetsmannsgruppen ønsket skulle være oppfylt for å få til en sone, jo er løst av historien ved at den kalde krigen er over og ved at mange av de problemene man så, ikke eksisterer lenger.

Nordisk Råd bad i Mariehamn om en oppfølging av dette spørsmålet. Det må jo i så fall dreie seg om konkrete politiske forslag, og ikke flere embetsmannsutredninger. Mitt oppfølgingsspørsmål er: Kan vi forvente at det fra regjeringene i de nordiske landene nå kommer en oppfølging av embetsmannsgruppen i form av et konkret forslag til en traktatfesting av Norden som atomvåpenfri sone?

Minister Olof Johansson (c): Herr president! Svaret på den fråga som Poul Chaffey ställde allra sist är ett klart nej. Det är inte traktatfästning av en nordisk atomvapenfri zon som är den högsta prioriteten. Den högsta prioriteten är att få kontroll över den verksamhet och den bristande hantering av klyvbart material som förekommer i de östliga delarna av vår världsdel. Detta är självklart det akuta problemet, och det är det som vi skall satsa och har satsat resurser på, först och främst för att kunna hitta de "överblivna" personer som tidigare har arbetat med kärnvapen. Det gäller mycket konkreta åtgärder i form av centra som skapas i Kiev och i Moskva och ekonomiska satsningar där. Till detta bidrar vi i varje fall från svensk sida med särskilda ekonomiska resurser.

Det är självklart också viktigt, som jag sade i mitt svar, att den krets som ansluter sig till icke-spridningsavtalet vidgas, och därför har de nordiska länderna ägnat sig åt en betydande verksamhet med detta syfte. Det är likaledes viktigt att vi hanterar det område som brukar behandlas under miljöavsnittet, dvs. atomsäkerheten, så att det skapas "safeguard"-bestämmelser i de länder som i dag saknar tillräckligt stabila myndighetsfunktioner för att kunna hantera dessa svåra frågor. Den statliga kärnkraftsin-spektionen i Sverige har hjälpt till med att bygga upp nationella kontrollsystem för det klyvbara material som finns i Ryssland, Ukraina, Vitryssland och Kazakstan.

Detta är mycket konkreta insatser, som politiskt markerar en mycket målmedveten prioritering av de akuta problem som vi har i vår världsdel som en följd bl.a. av frigörelsen och förändringarna i öst. Det har inte ansetts att några andra åtgärder när det gäller kärnvapenfria zoner har haft någon omedelbar aktualitet. Vad det handlar om är att få kontroll över det klyvbara material som tyvärr alltför okontrollerat existerar i vår världsdel.

Chaffey (SV): President! Da den nordiske embetsmannsgruppen ble satt ned på 1980-tallet for å utrede spørsmålet om atomvåpenfri sone, var det som et resultat av et politisk ønske i Norden og i de nordiske parlamentene

om å få belyst det spørsmålet med sikte på - selvfølgelig - å gjøre et vedtak om Norden som atomvåpenfri sone.

Jeg takker jo for et klart svar. Svaret er at Olof Johansson ikke ønsker en traktatfesting av Norden som atomvåpenfri sone. Men jeg må si at jeg begriper ikke den begrunnelsen som ble gitt, for den begrunnelsen som ble gitt, var at det er en slags motsetning mellom det og det å få kontroll over spaltbart materiale i Nordens nærområder.

Det siste er vi jo enige om, det var jo det mye av debatten i går handlet om. Men det kan jo ikke være noen motsetning mellom å løse kjernesikkerhetsproblemer i Nordens nærområder og det å ha en nordisk atomvåpenfri sone. Tvert imot skulle man jo tro at dersom man traktatfestet en atomvåpenfri sone, ville det være lettere å få andre land til å innføre en strengere kontroll over sitt spaltbare materiale. Og noe av poenget med en nordisk atomvåpenfri sone må jo være å utvide det til Nordens nærområder, og helst til hele Europa.

Så jeg vil be Olof Johansson forklare Nordisk Råd hva motsetningen mellom en traktatfestet nordisk atomvåpenfri sone og det å få kontroll over det spaltbare materiale i Nordens nærområder egentlig består i.

Minister **Olof Johansson** (c): Herr president! Självklart finns det ingen *principiell motsättning*. Vad vi eftersträvar är, hoppas jag, en atomvapenfri värld. För att få kontroll över den utveckling och de möjligheter som skapas genom frigörelsen i öst har vi naturligtvis haft anledning att inrikta våra insatser på de akuta problemen i dag. Att komma till rätta med det förhållandet att det inte finns tillräckligt starka kontrollmekanismer för hanteringen av det klyvbara materialet är vår huvuduppgift.

Detta innebär inte att Norden som en atomvapenfri zon saknar aktualitet för all framtid, men jag hoppas att vi alla är överens om att vi bör försöka få kontroll över situationen och få till stånd en kärnvapennedrustning värd namnet. En sådan har också kommit under senare år. Detta är en ny viktig omständighet som har tillkommit, och vi har all anledning att väga in detta i den diskussion som förs i ämbetsmannagruppen. Det är inte fråga om att avfärda överenskommelser om Norden som kärnvapenfri zon för all framtid, men låt oss hoppas att vi aldrig behöver traktatfästa detta på grund av att vi känner att kärnvapen i Norden skulle vara ett realistiskt hot i vårt område.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 13: Spørsmål til Norges regjering vedrørende folkeavstemning om EU på samme dato i Norge, Sverige og Finland (se s. 1272)

Frågan, ställd av Claes Andersson, har följande lydelse:

Hva har regjeringen gjort for å følge opp Stortingets vedtak om å be regjeringen ta kontakt med regjeringene i Sverige og Finland med tanke på felles dato for folkeavstemning, og hvordan vurderes framdriften og resultatet av forhandlingene med tanke på folkeavstemning på samme dato i Norge, Sverige og Finland?

Nordisk samarbeidsminister **Berge** (A): Stortingets vedtak av 13. desember 1993 lyder som følger:

"Stortinget ber Regjeringen ta kontakt med regjeringene i Sverige og Finland med sikte på felles dato for eventuelle folkeavstemninger om EF-medlemskap, dersom fremdriften og resultatet av forhandlingene gjør dette mulig."

Den norske regjering har som oppfølging av vedtaket tatt kontakt med den finske og den svenske regjering bl.a. gjennom handelsministrene. I disse kontaktene er det kommet fram at både den svenske og den finske regjering vil måtte treffe sine beslutninger om folkeavstemningsdato på grunnlag av de nasjonale politiske prosesser.

Forhåpentligvis vil samtlige nordiske søkerland kunne avslutte forhandlingene med EU med det aller første. Først deretter vil de kunne fremme lovforslag om dato for folkeavstemning.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående EES-administrationen (se s. 1298)

Frågan, ställd av Claes Andersson, har följande lydelse:

I finländsk press har förekommit uppgifter om att det föreligger planer på att montera ned EES-administrationen redan i sommar, alltså före de planerade folkomröstningarna. Stämmer detta?

Nordisk samarbeidsminister **Sighvatur Björgvinsson** (A): Herr president! Rykten om att EES-institutionerna skulle avvecklas till halvårsskiftet 1994 inför de fyra kandidatländernas anslutning till EU är oriktiga.

Visserligen kommer Eftas EES-organ, ESA, Efta-domstolen och den understödsfunktion som Efta-sekretariatet fullgör, att personalmässigt anpassas till den minskade arbetsbelastning som blir följden inom den s.k. Efta-pelaren av att en eller flera Efta-stater blir medlemmar i EU. Dessa resursanpassningar kommer dock inte att verkställas förrän inträdet i EU faktiskt sker, dvs. sannolikt vid årsskiftet 1994/95. Fram till dess kommer

EES-organen att vara fullt operativa för att uppfylla sina i EES-avtalet angivna funktioner.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbanken (se s. 1304)

Frågan, ställd av Wiggo Komstedt, har följande lydelse:

På vilket sätt kan ministerrådet verka för att Nordiska investeringsbanken tar upp ett samarbete med den europeiska investeringsbanken för finansiering av vägförbindelser inom Norden och mellan Norden och kontinenten?

Nordisk samarbetsminister **Norrback (SFP)**: Värderade president! Våren 1993 lade de nordiska finans- och ekonomiministerna fram en rapport om Nordiska infrastrukturinvesteringar som ett led i strävan att främja den ekonomiska tillväxten. Inom ramen för detta arbete initierades ett samarbete mellan NIB och EIB. Förslag som skulle ge NIB ökade möjligheter att finansiera infrastrukturinvesteringar, i linje med vad EIB fått genom det s.k. Tillväxtnitiativet, som togs vid EG:s toppmöte i Edinburgh, togs upp till övervägande. Det nordiska arbetet om infrastrukturinvesteringar lades fram till det gemensamma mötet mellan EG:s och Efta:s ekonomi- och finansministrar i Luxemburg i april 1993. Där mottogs tankarna om ett samarbete mellan NIB och EIB mycket positivt.

Efter det ministermötet har samarbetet mellan NIB och EIB utvecklats, samtidigt som deras möjligheter att finansiera nordiska infrastrukturinvesteringar har utökats.

Nordiska investeringsbanken har, som frågeställaren framhåller, fått ökade möjligheter att delta i finansieringen av infrastrukturprojekt i Norden. NIB kan numera medverka i infrastrukturinvesteringar som berör endast ett nordiskt land. Det är viktigt att understryka att detta inte innebär någon förändring av de kvalitetskrav som banken ställer och har ställt för sin medverkan.

EIB väntas inom kort få möjlighet att påbörja utlåning till de nuvarande Eftaländerna. Banken skulle därmed redan under 1994 kunna medverka i finansieringen av bl.a. infrastrukturprojekt i Norden. De nordiska länderna har aktivt verkat för att en sådan finansiering skall komma till stånd, och frågan togs upp i samband med EU-Eftamötet i december 1993.

NIB har redan regelbundna kontakter med EIB. Dessa kontakter innefattar samråd i frågor av gemensamt intresse. Som exempel kan nämnas att NIB, tillsammans med EIB, i maj 1994 kommer att anordna ett seminarium om infrastrukturinvesteringar, varvid frågan om tänkbara gemensamma satsningar självfallet kommer upp.

När det sedan gäller konkreta projekt, till exempel avseende järnvägar eller vägförbindelser, får dessa givetvis prövas av de båda institutionerna enligt deras respektive regler.

Jag vill också nämna att det pågår ett aktivt nordiskt samarbete om infrastrukturinvesteringar. Finans- och ekonomiministerna lade, som ovan nämnts, fram en rapport förra våren, och detta arbete följs upp av transportministrarna.

Sammanfattningsvis menar jag att ministerrådet aktivt verkat för att främja ett samarbete mellan NIB och EIB. Vad detta samarbete kan komma att avsätta i form av gemensam finansiering av vägförbindelser i Norden, mellan Norden och kontinenten eller mellan Norden och närområdena i Baltikum och Ryssland, avgörs i första hand av de enskilda projektens karaktär och inriktning.

Komstedt (m): Herr president! Jag tackar för svaret angående investeringsbanken.

Anledningen till min fråga är en information som investeringsbanken gav ut för en tid sedan och som har rubriken "Fritt fram för stora infrastrukturlån". Där står det:

"I höst fick NIB utökade möjligheter att delta i finansieringen av infrastrukturprojekt i Norden. Enligt en nytolkning av direktiven för bankens verksamhet kan NIB medverka vid finansieringen av infrastrukturinvesteringar trots att de berör endast ett nordiskt land. Samtidigt har flera av bankens medlemsländer aviserat planer på att finansiera stora infrastrukturprojekt - bl.a. vägbyggen - utanför statsbudgeten."

Det här är utomordentligt bra. Det kanske allra viktigaste för de nordiska länderna är att satsa på infrastrukturinvesteringar, och då är vägar som ökar våra möjligheter att komma ner till kontinenten bland de mest angelägna projekten.

Detta har uppmärksammats bl.a. av Svenska vägföreningen, som ser en möjlighet att få fart på de väginvesteringar som behövs.

Vi måste också bygga länkarna mellan Norden och kontinenten färdiga. Öresundsbron är ett naturligt exempel på detta. Det är också angeläget att hela E 6 upp till Norge blir en effektiv och trafiksäker motorväg.

Svaret andas den positiva attityd som behövs och som jag hade hoppats på, men naturligtvis måste man pröva de här projekten, precis som det sägs i svaret.

Nu är det klart att den här möjligheten finns. Då är det bara att pröva och bevilja lån och sätta i gång att bygga. Det kommer att gagna hela Norden.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

4

D 15/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 15/1992/e angående upprättande av ett baltiskt investeringsprogram; D 32/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 32/1992/e angående Norden i det nya Europa; D 34/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 34/1992/e angående samiska intressen i nordiska turistkampanjer; D 36/1992/e: Meddelande om rekommendation nr 36/1992/e angående samarbete på biståndsområdet

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Socialutskottets saker

5

Allmän debatt på socialutskottets sakområde

Lena Öhrsvik (s) (socialutskottets talesman): Herr president! Jag vill inleda den här debatten med en programförklaring från socialutskottet. Det handlar om en redovisning av vad vi gör och vad vi vill göra, och det handlar om några frågor till ministrarna.

Socialutskottets arbetsområde är ganska omfattande. Det innefattar både arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik, social- och hälsovårdspolitik och bygg- och bostadspolitik. På de områdena har Norden länge haft en framskjuten ställning internationellt. Den positionen har, förutom en aktiv samverkan på det politiska planet, till stor del baserats på det nordiska samarbetet i institutioner, kommittéer, arbetsgrupper och nätverk inom dessa sektorer.

Det nordiska arbetet på de här områdena är i många avseenden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och utgör dessutom en plattform för nordiskt inflytande på den europeiska integreringen. För att bevara Nordens positioner anser socialutskottet att man snarare skall stärka samarbetet på dessa områden än, som ministerrådet föreslår, inskränka det.

Jag börjar med arbetsmarknaden och arbetsmiljön. Vi har under lång tid följt utvecklingen av sysselsättningen. Vi har nyss under behandlingen av ekonomiska utskottets avsnitt debatterat den saken. Jag tog då särskilt upp ungdomsarbetslösheten. Vi har i socialutskottet kommit fram till att det inte längre räcker med arbetsmarknadspolitiska insatser utan att det

krävs någonting annat. Det är därför de här frågorna har handlagts av ekonomiska utskottet.

I tillägg till det jag sade om ungdomsarbetslösheten vill jag säga att vi måste ta ett ansvar för de ungdomar som har hamnat utanför gemenskapen och utanför trygghetssystemen. Vi skall givetvis göra allt vi kan för att skaffa nya jobb, men för dem som har hamnat utanför trygghetssystemen måste vi komma på speciella åtgärder så att de kommer in där igen.

Vi diskuterar i Sverige ett nytt pensionssystem. Hur uppfattas det av dem som inte kommer in på arbetsmarknaden förrän i 25-30 års ålder att vi går över till en livsinkomstprincip?

Man kan ibland fråga sig hur ministerrådet arbetar och om till exempel den förändring man har gjort när det gäller ämbetsmannakommittéer på något sätt dämpat engagemanget för insatserna på arbetsmarknadsområdet har. Det upplevs så, men det är möjligt att vi kan få andra signaler från ministrarna senare i dag.

På arbetsmarknadsområdet finns också arbetsrätten. Vi har i Norden lagt stor vikt vid att kollektivavtalen skall betraktas som viktiga normkällor för arbetsmarknaden. Våra länders arbetsrättslagstiftning bygger sedan länge på förutsättningen att man genom kollektivavtal kan ersätta, komplettera eller fylla ut lagstiftningen. Vi har nu sett i resultaten av de förhandlingar med EU som är klara att det går alldeles utmärkt. Vi är mycket nöjda med de resultaten.

Vad gäller arbetsmiljökonventionen föreligger ett förslag om att konventionen skall utvidgas till att omfatta fortbildning, medbestämmande och kompetensutveckling. Ministrarna säger nu att detta skall tas upp i samband med att man utformar ett nytt stort program. Det är bra, men vi föreslår inte avskrivning av rekommendationen förrän vi vet att det finns med.

Där finns också standardiseringsfrågorna på arbetsmiljöområdet. Vi är litet osäkra på vad som kommer att hända med dem. Det råder fortfarande osäkerhet beträffande finansieringen av det standardiseringsarbete som är planerat, och det vore bra om vi kunde få klarare besked i dag.

Migration är ett område som utskottet har börjat arbeta med under det senaste året. Vi tycker att det är viktigt att våra länder i tid utformar nödvändiga strategier för att förebygga och motverka en migrationsutveckling som kan leda till svåra problem. Vi har därför tagit initiativ till att man anordnar en parlamentarikerkonferens för länderna kring Östersjön som tar upp migrationsfrågorna.

Jag går över till social- och hälsovårdsområdet. Vi är nöjda med att ministerrådet återupptagit arbetet med ett samarbetsprogram. Det skall bli intressant att följa det arbetet.

FN:s barnkonvention har vi i utskottet tagit på allvar. Vi vill att man återigen ser på om våra länder har uppfyllt konventionen med tanke på att det i den ekonomiska krisens spår ofta görs neddragningar och inskränkningar, som vi anser drabbar barnen i högre grad än andra grupper.

Vi har nyligen haft ett seminarium för äldrefrågor, som vi nu håller på att följa upp. I samband med den uppföljningen kommer vi att föra sam-

man generationerna. Det fanns önskemål om att vi skulle diskutera solidariteten mellan generationer, och det har också ungdomen önskat. Vi skall försöka sammanföra dessa grupper kring ett resonemang om det lämpliga sättet att hantera sådana frågor.

Jag skall slutligen nämna att juridiska utskottet nyligen har diskuterat, om det skall utformas en ny handlingsplan som gäller narkotikamissbruk. Vad gäller alkohol kommer vi att väcka ett nytt förslag där man tar upp folkhälsoaspekten, eftersom ministerrådet inte har lyssnat på de rekommendationer vi gjort tidigare.

Sundheds- og forsikringsminister **Guðmundur Árni Stefánsson** (A) (ministerrådets talesman): Hr. præsident! Den europæiske integration er virkelighed. EØS-aftalen trådte i kraft den 1. januar 1994, og flere nordiske landes medlemskab af EU ser ud til at blive et faktum i den nærmeste fremtid.

I nordisk sammenhæng har man aktivt forberedt sig til denne nye virkelighed. Statsministrene besluttede for et par år siden en ny prioritering i det nordiske samarbejde. I fremtiden vil samarbejdet koncentrere sig om syv samarbejdsområder, hvoraf ét er medborgernes rettigheder. Social- og sundhedsområdet omfattes af samarbejdsområdet "medborgernes rettigheder".

Der har været foretaget nedskæringer på ministerrådets budget i overensstemmelse med de besluttede omprioriteringer. Social- og sundhedsområdet har oplevet en ret stor nedskæring på sit budget og har i det sidste år måttet omorganisere sit arbejde for at tilpasse sig den nye finansielle ramme. Ministerrådet og Nordisk Råd har accepteret denne nye struktur. Det følger heraf, at man i fremtiden ikke må stille større krav til projekter og aktiviteter på social- og sundhedsområdet, end den nye finansielle ramme kan indbefatte.

Også Island har sat stor pris på det nordiske samarbejde på sundheds- og socialområdet og mener, at det har givet os stort udbytte. Nordisk samarbejde på dette område har været af stor vigtighed og givet konkrete resultater, som de forskellige konventioner og samarbejdsorganisationer på området tydeligt viser. Vi, som arbejder på social- og sundhedsområdet i Island, er derfor bekymret over de store nedskæringer på social- og sundhedsområdets budget.

Rammerne om social- og sundhedssamarbejdet i ministerrådets regi har været nedfældet i et særskilt samarbejdsprogram siden 1977. Programmet er siden blevet revideret to gange, senest i 1988.

På grund af de nye forudsætninger i nordisk samarbejde ser man nu hen til fremtiden, og ministerrådet forbereder et nyt program for nordisk social- og sundhedssamarbejde i årene 1995-2000.

I de sidste årtier har de nordiske lande, bl.a. gennem samarbejde på social- og sundhedsområdet, aktivt opbygget det, der ofte kaldes den nordiske velfærdsmodel. Modellen er baseret på principper om ligebehandling af borgerne, social solidaritet og kollektivt socialt ansvar samt en

generel prioritering af tryghed, kvalitet og sikkerhed for borgerne som fundamentale inden for alle arbejdsområder. Konkret kommer dette til udtryk i sikring af en bred vifte af sociale rettigheder for de nordiske borgere, sikring af rettigheder også for flygtninge og indvandrere, prioritering af særligt udsatte og sårbare samfundsgruppers interesser, herunder sikring af handicappedes interesser, princippet om borgernes ligelige adgang til nødvendige sundhedsydelser og sikring af patienters rettigheder.

Disse nordiske værdier er vigtige, og det er af stor nødvendighed, at de gøres gældende i en større europæisk sammenhæng. Derfor satser man i programforslaget på, at de grundlæggende principper i modellen får indflydelse i internationalt samarbejde.

Men det er ikke mindre vigtigt, at man i denne nye europæiske virkelighed styrker social- og sundhedssektorens grundpiller i den nordiske velfærdsmodel. I diskussionen om programforslaget er der lagt stor vægt på at sikre det nordiske fællesskab og den nordiske identitet ved at udbygge de fordele, som konventioner og overenskomster i sektoren indeholder.

Ved årsskiftet trådte to reviderede nordiske konventioner i kraft: konventionerne om social sikring og om godkendelse af uddannelse på sundhedsområdet. I dag har vi diskuteret endnu en ny nordisk konvention, konvention om social bistand og sociale tjenester. Denne konvention kompletterer på en vigtig måde de to førnævnte nordiske konventioner. Princippet med de nordiske konventioner på forskellige områder er det samme som princippet i EØS-aftalen - det vil sige at give nordiske medborgere mulighed for at færdes frit inden for Norden og arbejde dér. Det er derfor af stor vigtighed at øge kendskabet hertil både hos de enkelte berørte borgere og hos myndighederne i landene. Således sikres det, at de nordiske medborgere i fuldt omfang får opfyldt deres rettigheder i henhold til nordiske konventioner og øvrige aftaler.

Det positive resultat af nordisk samarbejde på social- og sundhedsområdet kan man takke på den ene side de nordiske konventioner og på den anden side sektorens samarbejdsinstitutioner for. Social- og sundhedssamarbejdets tyngde vil også i fremtiden være forankret i samarbejdsinstitutionerne. Ministerrådet vil arbejde for, at nye projekter og samarbejdsområder således i videst mulig udstrækning forankres i institutionerne. Her kan man som eksempel nævne Østersø-Baltikum-projektet i Nordiska hälsovårdshögskolan, som ministerrådet finansierer.

Vi mener i Norden at have en fin kvalitet i produkter og tjenesteydelser på social- og sundhedsområdet. Ministerrådet lægger vægt på, at samarbejdsinstitutionerne i fremtiden i større omfang deltager i europæisk samarbejde med den ambition, at den nordiske standard skal øve indflydelse på europæisk standardisering og kvalitetsudvikling.

Til slut: Det er ministerrådets bestemte opfattelse, at hvis de resultater, vi gennem årene har arbejdet os frem til, ikke blot skal forsvinde mellem hænderne på os, og hvis de centrale dele af den nordiske velfærdsmodel, som social- og sundhedsområdet repræsenterer, skal kunne bevares, er det nødvendigt, at vi får tilstrækkelige midler til vort arbejde.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Så vidt jeg forstod den islandske ministers tale, men det gik jo vældig hurtigt, oplevede jeg, at der nærmest blev talt med to tunger. Den islandske minister udtrykte ønsket om at få opprioriteret social- og sundhedsområdet på baggrund af de nedskæringer, vi har oplevet, og som vi kan se frem til med det kommende budget og den prioritering, som Ministerrådet har lagt i C 2 - foreløbig kun i ord.

Men jeg vil godt spørge den islandske minister, som vel taler på social- og sundhedsministrenes vegne, hvordan social- og sundhedsministrene helt konkret forestiller sig, at samarbejdet i de internationale fora skal foregå, så der kommer gennemslagskraft for den nordiske model, hvis man ikke vil inddrage de nordiske parlamentarikere og dermed også den nordiske opinion. Det er da på denne måde, man kan lægge pres på herhjemmefra og dermed i de internationale fora.

Vi ved desværre alt for godt fra dansk side, hvor vanskeligt det er for en regering at kræve at få oplysninger på bordet og at være kritisk nok, og derfor vil jeg gerne spørge ministeren: Hvordan agter man at bære sig ad i de internationale fora?

Minister Guðmundur Árni Stefánsson (A): Hr. præsident! Det er måske dette spørgsmål, vi skal se nærmere på med hensyn til det program, som jeg talte om, det nye program for nordisk social- og sundhedssamarbejde for årene 1995 til 2000.

Men alment talt tror jeg, at det er grundlaget, denne velfærdsmodel, den nordiske velfærdsmodel, som er baseret på princippet om ligebehandling af borgerne, social solidaritet og kollektivt socialt ansvar, som skal være grundlaget for vores arbejde og vores nordiske velfærdsmodel med hensyn til Europa.

Social- och hälsovårdsminister Huuhtanen (Kesk.): Ärade president! Ett mycket oroväckande drag i de senaste årens utveckling har varit det ökande antalet socialt utslagna.

Vi har under de senaste decennierna fått se hur det - även i de flesta högt utvecklade, västerländska samhällen - uppstått nya sociala problem - härvar där arbetslösheten, bostadslösheten och fattigdomen lett till en nedbrytning av de sociala relationerna med förslumning, kriminalitet och social otrygghet som följd.

I Norden har våra samhällen uppbyggts med hjälp av en dialog mellan olika intressegrupper, mer eller mindre enligt tankarna om ett samhällsfördrag.

En central utgångspunkt för uppbyggnaden av våra samhällen har varit att ingen skall hamna utanför de sociala skyddsnät som skapats.

Tack vare en hög sysselsättning och de båda könen aktiva medverkan i förvärvslivet har vi kunnat bygga upp ett välfärdssystem som inte bara garanterat medborgarna en säkrad utkomst, utan som även verkat som förebild för många andra länder.

Den ekonomiska kris våra länder nu fått erfarar utsätter våra samhällen för oerhörda påfrestningar. En långvarig eller bestående massarbetslöshet hotar de ekonomiska förutsättningarna för upprätthållandet av de sociala skyddsnetten.

Samtidigt kan utvecklingen resultera i en ny, djup samhällsklyfta mellan den aktiva och den icke-aktiva delen av befolkningen, med nya politiska motsättningar som följd.

Vi kan därför inte vara säkra på att samhällsutvecklingen skall komma att ske lika planenligt som den gjort under tidigare decennier.

Därför gäller det såväl i det internationella samarbetet som även nationellt att arbeta för att förebygga, förhindra och lindra fattigdom och social utslagning.

Inom Förenta nationerna pågår förberedelserna av 1995 års "sociala toppmöte". En av de grundläggande tankarna under beredningen av toppmötet har varit att det traditionella militärpolitiska säkerhetsbegreppet har definierat säkerheten alldeles för snävt och att man nu bör lyfta fram ett nytt begrepp "human security".

Den värld, vi i dag lever i, grundar sig till den grad på internationell växelverkan att ingen hållbar säkerhet i ett land kan skapas om inte den enskilda individens behov av ekonomisk och social trygghet samtidigt beaktas.

I Finland har vi på nationellt plan haft en mycket hetsig debatt om social utslagning, fattigdom och till och med om hunger. Den debatten är nog inte slut ännu.

På social- och hälsovårdsministeriet har vi alldeles nyss godkänt ett nytt strategidokument där vi bl.a. försökt finna lösningar på arbetslösheten och där vi tagit sikte på att utveckla vårt socialskydd i en mer aktiverande riktning.

Också här i Norden behöver vi fortsätta vårt samarbete med dessa högaktuella och ytterst utmanande frågor. Under de senaste åren har välfärdsstaten och den nordiska modellen granskats teoretiskt samtidigt som man forskat i bl.a. hemlösheten och de långvariga socialhjälpstagarna i Norden.

Samtidigt tror jag att det är viktigt att kunna kombinera forskningssamarbetet med ett ökat utbyte av erfarenheter mellan länderna då det gäller att bekämpa den ekonomiska krisen, arbetslösheten och de problem som förorsakas därav.

Ett forum där såväl internationella som nordiska erfarenheter beträffande dessa frågor skall ges utrymme blir den konferens som i slutet av november detta år arrangeras av Nordiska rådet i Helsingfors.

Jag hoppas att vi skall ha möjlighet att fortsätta diskussionen vid denna FN-konferens och att vi under tiden skall lyckas föra utvecklingen i en riktning där vi kan undvika de splittrande och segregande effekter den ekonomiska krisen haft på våra samhällen.

På social- och hälsovårdsministeriet har vi alldeles nyss godkänt ett nytt strategidokument där vi bl.a. försökt finna lösningar på arbetslösheten och där vi tagit sikte på att utveckla vårt socialskydd i en mer aktiverande riktning.

Sten Svensson (m): Herr president! Som framgår av medlemsförslaget A 1058/s har doping länge använts i samband med idrottsutövning för att förbättra idrottsutövares prestationsförmåga. Under senare år har omfattningen av dopingmetoderna utvidgats kraftigt utöver den farmakologiska dopingen genom att man börjat använda anabola steroider och andra dopingpreparat.

Anabola steroider anses utnyttjas av ett stort antal ungdomar för att i samband med träning öka sin muskelmassa, och missbruket verkar vara mest knutet till privata hälsocentra. Vi vet inte med säkerhet hur omfattande detta missbruk är. Tullens och polisens beslag av dopingpreparat tyder dock på att det är betydligt och har vuxit kraftigt de senaste åren.

Som exempel kan nämnas att år 1990 beslagtogs tullen i Finland ca 100 000 hormontabletter eller -ampuller, år 1991 var motsvarande antal ca 370 000 och år 1992 ca 510 000. Enligt finska tullverket blir ca 15% av alla illegalt införda preparat beslagtagna. Enligt denna värdering smugglades ca 3 500 000 hormontabletter och -ampuller år 1992 till Finland.

Från finsk sida anser man att smugglingen huvudsakligen startar i Estland och Ryssland. Där har den ekonomiska situationen och öppningen av gränserna haft en stigande inverkan på den brottsliga verksamheten. Man anser att en del av dopingpreparaten smugglas via Finland till de övriga nordiska länderna.

Såsom socialutskottet påpekar i sitt betänkande finns det vissa paralleller med narkotikaproblemen och missbruket av anabola steroider, men också klara skillnader i missbruksmönstret. Därför anser jag att ett första steg i ytterligare nordiskt samarbete på området borde vara att klarlägga vilka nationella myndigheter som arbetar med frågorna i de enskilda länderna, och därefter borde man försöka fördela arbetsuppgifter på nationella och nordiska organ.

Frågan om enhetlig lagstiftning, information och utbildning anser jag också kräver en ordentlig utredning, speciellt vad gäller kriminalisering av icke medicinskt bruk av anabola steroider.

Vad gäller eventuella insatser på det internationella planet bör det påpekas att Europarådets antidopingkonvention även omfattar anabola steroider. Men varken Europarådet eller Europeiska unionen har hittills visat något större intresse för problemet med anabola steroider utanför idrotten. Insatser för att föra detta problem på den europeiska dagordningen är en angelägen uppgift för de nordiska regeringarna.

Många våldsbrott kan kopplas direkt till missbruk av anabola steroider. Brotten begås av tidigare helt ostraffade män som använder våld eller utför regelrätta avrättningar. I en artikel i dagens nummer av Svenska Dagbladet säger rektorn för idrottshögskolan i Stockholm att bortåt 100 000 svenskar i dag missbrukar anabola steroider.

Många missbrukare av anabola steroider upplever en form av upprymdhet, förklarar Göran Isacson, psykiatriker vid Huddinge sjukhus. Han hävdar att man kan likna steroidmissbruk vid narkotikamissbruk. Ett steroidberoende leder både till kriminalitet och till en förändrad personlighet.

Den svenska riksdagen har enhälligt uttalat att en samlad översyn bör komma till stånd under parlamentarisk medverkan. Kopplingen mellan missbruket av dopingmedel och annat missbruk och våldsbrott bör studeras närmare liksom behovet av ytterligare insatser mot missbruket. Sådana insatser kan vara att kriminalisera det icke-medicinska bruket av dessa medel, ökade möjligheter till provtagning och ökade internationella insatser för att stoppa insmugglingen av dessa medel. Även behovet av resurser till förbättrade informationsinsatser genom berörda myndigheter, hälso- och sjukvården, skolans och idrottens organisationer bör övervägas.

För att vinna tid ber jag att redan nu få yrka bifall till socialutskottets förslag med anledning av medlemsförslaget A 1058/s.

Arbetsmarknadsminister **Hörnlund** (c): Herr president! Under större delen av gårdagens möte med arbetsmarknadsministrarna och arbetsmarknadens parter diskuterades arbetslöshetssituationen ur ett medmänskligt perspektiv men också ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Kostnaderna för arbetslösheten i våra länder motsvarar ca 30 000 kronor på var och en som har arbete. Förutom de medmänskliga aspekterna skulle det också ekonomiskt betyda mycket om vi kunde lyfta av två tredjedelar av arbetslösheten.

Jag har följt debatten här på morgonen. Det har varit en, kanske med något undantag, ödmjuk och analyserande debatt.

Speciellt oroande är naturligtvis ungdomsarbetslösheten och sådan arbetslöshet som sträcker sig över längre perioder. Det gäller att se framåt, men jag tror att vi också har mycket att lära av våra misstag, så att vi inte gör om dem. Vi behöver nu en god utveckling under en längre tid för att återgå till en ordinarie arbetsmarknad.

Vi måste ha en beredskap, eftersom en högkonjunktur inte löser alla problem. Vi kan inte vara säkra på hur det går i längden. Ny teknik och produktivitet utvecklas i en takt som vi inte har upplevt på mycket lång tid. I Sverige ökar produktiviteten i näringslivet med ca. 6% per år. Jag hörde för en tid sedan om ett riktigt stort svenskt företag som hade ökat sin produktivitet med 30% på ett enda år. Detta kommer att ställa inte bara oss som verkar i politikens värld, utan också arbetsmarknadens parter, kommuner och länsmyndigheter i ett sådant läge att vi måste fundera djupare och ta större grepp. I Sverige har vi genom tillväxt i den offentliga sektorn hyggligt klarat tidigare lågkonjunkturer, men nu står inte den vägen öppen i den ekonomiska situation som vi har. Det gör problemen svårare.

Man arbetar nu med en rapport om ungdomsarbetslösheten. Vi fick i går veta litet om vart vägen bär. En sak var alla rätt eniga om: det gäller att lära av varandra och ta till oss bra lösningar, även från andra länder. Det är också önskvärt att arbetsmarknadens parter noga analyserar hur vi skall hjälpa våra ungdomar att få fotfäste på arbetsmarknaden. Det kommer en slutrapport under senare delen av det här året. Vi ser alla fram mot vad den har att berätta för oss.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Jeg vil gerne rejse spørgsmålet om fremtiden for socialudvalgets arbejdsområder, ikke mindst i lyset af ministerrådets C 2. Helt afgørende er det, hvor længe vi skal vente på samarbejdsministrenes budget i år.

Skal de institutioner, som ligger inden for socialområdet, fremover kunne lægge langtidsplaner, eller vil man skulle forlade mål- og ramme-styring, som efter det, jeg har hørt, har været en stor succes? For at kunne opretholde det, kræver det, at man kan regne med indgåede overenskomster.

Og skal handicaporganisationerne stadig leve i utryghed med hensyn til, om ministerrådets 1995-budget vil rumme samme angreb på deres aktivitet som ministerrådets forslag for i år, hvor ministerrådet gerne ville have skåret 2/3 af budgettet? Her som over for andre udsatte grupper bør ministerrådet bidrage til at forsvare den nordiske model, som går ud på fuld ligestilling og fuld deltagelse.

Fortsat satsning på viden og anvendelse af viden inden for arbejdsmiljøområdet er vigtigere end nogen sinde, og her skal ministerrådet ikke dække sig ind under et eventuelt EU-medlemskab. EU tager bestemt ikke af sig selv hensyn til arbejdsmiljøet. Her er der brug for at udøve et politisk pres for at få udviklingen til at gå i den rigtige retning, og det kræver aktivitet, og her har regeringerne brug for parlamentarisk og folketshjælp. Sådan ser situationen i hvert fald ud i Danmark efter over 20 års medlemskab af EF.

Vi har brug for et budgetforslag, som bliver sammenarbejdet med en ny C 2, ellers vil ministerrådet endnu en gang, endnu et år, forsøge at drukne Nordisk Råd i et ørkesløst tovtrækkeri, hvor alle bliver usikre på, hvordan rammerne og mulighederne er; og vi har brug for, at de prioriteringer, som tidligere har været gældende for socialområdet, bliver genoprettet.

Til sidst vil jeg omtale et nyt arbejdsområde, som socialudvalget har taget op, nemlig sundhedssituationen i Baltikum. I 1993 fik socialudvalget et meget afvisende svar fra ministerrådet på vores forslag fra 1992, men nu ser situationen forhåbentlig bedre ud.

Selv har jeg deltaget for socialudvalget i et seminar arrangeret af WHO, som handlede om kvinders sundhed i de tidligere sovjetiske stater og i Østeuropa. Her kom ansvarlige politikere og embedsfolk fra disse lande og fortalte om deres meget store problemer. Det var altså ikke bare vi her fra Norden eller fra Vesten, der kom og observerede og så tog hjem og fortolkede på egen hånd, men de fortalte selv om, hvordan situationen er, sådan som de selv ser det.

Og der er brug for bidrag i form af både viden og vejledning i prioritering af opgaver. Risikoen for, at man ukritisk tager Vestens ikke altid veldokumenterede og velgennemtænkte satsninger i brug, er meget stor. I disse lande er det helt store behov hjælp og vejledning i at indføre forebyggende indsatser: Ernæringspolitik, befolkningspolitik, ret til at undgå

at blive gravid, arbejdsmiljø- og miljøtiltag, det er områder, som vil forøge folkesundheden enormt, og hvor Norden kan bidrage med megen nødvendig viden.

Forhåbentlig vil den nye Baltikumsatsning kunne bidrage her, så vores nabolande bliver lettere at leve i. Det er en hjælp, som kommer menneskene i Baltikum til gode, men i allerhøjeste grad vil det også komme os selv til gode. Jeg ser derfor frem til et aktivt og positivt samarbejde mellem os i socialudvalget og vore ministre.

Boligminister og minister for nordisk samarbejde Flemming Kofod-Svendsen (KRF): Hr. præsident! Blot allerførst en replik til den sidste ærede taler. Vi ønsker også i ministerrådet et konstruktivt samarbejde om udmøntningen af 1995-budgettet.

Men når jeg har bedt om ordet under dette punkt, skyldes det, at flere har spurgt mig om bygge- og boligsektoren i det nordiske samarbejde, og her vil jeg da gerne som boligminister sige lidt om betydningen af det samarbejde, vi har på de områder. Det er jo sådan, at af den samlede produktion i de nordiske lande udgør bygge- og anlægssektoren op til 10% i de enkelte lande, og når man tilsvarende ser på beskæftigelsen i de enkelte landes bygge- og anlægssektorer, udgør beskæftigelsen op til 10% af den samlede beskæftigelse.

Jeg mener, det ville være ejendommeligt og uheldigt, hvis en sektor, som er så tungtvejende i den samlede samfundsøkonomi, og som betyder så meget rent beskæftigelsesmæssigt, ikke er inddraget i det nordiske samarbejde - netop når vi også vil sætte beskæftigelsen i centrum - og i beskæftigelsesmæssig sammenhæng vil jeg også nævne, at den spredningsmæssige effekt fra denne sektor er meget stor, rent beskæftigelsesmæssigt.

Derfor tror jeg, det er vigtigt, at de nordiske lande lærer af hinandens erfaringer inden for bygge-/boligområdet og sikrer, at det nordiske marked fungerer problemløst. Ganske vist har man i de forskellige nordiske lande forskellige regelsæt på en række områder - det kan være finansiering, boligtilskud, byfornyelse, lejelovgivning osv. - men der er lavet en række udredninger, hvor vi faktisk har kunnet lære af hinanden og berige hinanden. Og en yderligere fordel ved disse sammenlignende studier er, at de nordiske lande i det internationale bygge/boligsamarbejde står stærkt med fælles synspunkter, der ofte allerede er afstemt i nordisk sammenhæng landene imellem. Det gælder f.eks. i FN, ECE, Habitat, EU, OECD og ved diverse internationale konferencer.

Dette betyder naturligvis, at synspunkterne i disse forsamlinger får større gennemslagskraft, når vi i forvejen har et nordisk samarbejde på dette område.

Af områden, der i de senaste år er udarbejdet rapporter om, kan jeg nævne finansiering, boligtilskud, byfornyelse, udbudsregler, indeklimatele og kvaliteten i byggeriet.

Til sidst vil jeg understrege samarbejdet med Baltikum. De baltiske lande har vist stor interesse for et samarbejde med den nordiske byggesektor, og det er hidtil sket gennem årlige konferencer mellem de baltiske landes og de nordiske landes byggesektorer. Også dette er efter min mening en selvstændig begrundelse for, at vi viderefører samarbejdet på dette område.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Det glæder mig at samarbejdsministeren tar avstånd från sitt eget budgetförslag för 1994, där bygg- och bostadssektorn inte fanns med. Det känns bra att vi i rådet har fått rätt på den punkten när vi bedömde att den här sektorn är viktig både för sysselsättningen och för den totala samhällsekonomin. Jag hoppas att vi senare i dag kan ta ställning för utskottets förslag på den punkten och avvisa den reservation som den konservativa gruppen har lämnat, där man menar att detta enbart är en nationell fråga.

Jag tror att vi vinner på att vi i enighet kan stå bakom det budgetförslag för detta år som vi enhälligt antog i november. Då fanns endast en reservation från den liberalistiska gruppen.

Jag är glad för att samarbejdsministern ändrat inställning på den punkten.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

6

A 1052/s: Medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet

att särskilt utbyta synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden

att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor

att utvidga samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade Sten Svensson (m) anmält följande:

"Bygg- och bostadssektorn bör fortsättningsvis endast bli föremål för nationella engagemang och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas. Detta för att värna om de sociala områdena. De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är de åtgärder som avser bistånd till Baltikum. Undertecknad kan därför ställa sig bakom den fjärde att-satsen."

Sten Svensson (m) (reservationens talesman): Herr president! Det samhällsekonomiska läget är sådant att de nordiska projekten måste åstadkommas inom snävare ekonomiska ramar. Om vi skall kunna värna om de områden som vi prioriterar, måste vi göra sådana strukturförändringar som leder till att vi kan koncentrera oss på gränsöverskridande problem.

Inom socialutskottets verksamhetsområde är narkotikafrågan ett tydligt exempel på högprioriterade frågor. Ett annat är hormondopningen, som jag nyss berörde.

Bygg- och bostadssektorn bör fortsättningsvis bli föremål endast för nationella engagemang, och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas, detta för att vi - som jag nyss påpekade - skall kunna värna mer om de sociala områdena.

De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är åtgärder som avser bistånd till Baltikum. Därför kan jag endast biträda den fjärde att-satsen i utskottets förslag med anledning av medlemsförslaget A 1053/s. Detta ställningstagande är naturligtvis analogt med det ställningstagande som den konservativa gruppen har gjort med anledning av medlemsförslag A 1068/b, där det finns en reservation fogad till budgetutskottets förslag som vi senare i dag skall behandla.

Med det anförda, herr president, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Jan P. Syse övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs votering medelst voteringsapparat beträffande utskottets förslag till rekommendation och reservationen.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Marianne Andersson (c), Sten Andersson (s), Peter Angelsen (Sp), Dorte Bennedsen (S), Kaj Egede (Si), Knud Enggaard (V), Lahja Exner (s), Ulf Guttormsen (A), Ragnhild Queseth Haarstad (Sp), Halldór Ásgrímsson (F),

J. K. Hansen (S), Mats Hellström (s), Hjörleifur Guttormsson (Ab), Svend Erik Hovmand (V), Birgitte Husmark (SF), Hans Jørgen Jensen (S), Elver Jonsson (fp), Timo Järvilahti (Kesk.), Ragna Berget Jørgensen (A), Kristín Einarsdóttir (Kv), Lauri Metsämäki (SDP), Dorit Myltoft (RV), Anders Mølgaard (V), Mats Nyby (SDP), Ingrid Näslund (kds), Outi Ojala (Vas.), Rannveig Guðmundsdóttir (A), Heikki Riihijärvi (SR), Markku Rossi (Kesk.), Olof Salmén (ÅC), Otto Steenholdt (At), Jan P. Syse (H) och Lena Öhrsvik (s).

För reservantens förslag röstade:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF), Arne Andersson (m), Árni M. Mathiesen (Sj), May Flodin (FS), Oscar D. Hillgaard (FrP), Kent Kirk (KF), Inger Koch (m), Tore A. Liltved (H), Anna-Kaarina Louvo (Kok.), Eeva-Liisa Moilanen (SKL), Riitta Saastamoinen (Kok.), Kimmo Sasi (Kok.), Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Siri Frost Sterri (H), Sten Svensson (m) och Eeva Turunen (Kok.).

Frånvarande var:

Børge Bakholt (S), Hugo Bergdahl (fp), Kjell Magne Bondevik (KrF), Aage Brusgaard (FP), Paul Chaffey (SV), Birgitta Dahl (s), John Dale (Sp), Erik Dalheim (A), Anneliese Dørum (A), Hans Engell (KF), Eirin Faldet (A), Ranveig Frøiland (A), Geir H. Haarde (Sj), Hans Gustafsson (s), Søren Hansen (S), Satu Hassi (Vih.), Sinikka Hurskainen (SDP), Per Olof Håkansson (s), Johan J. Jakobsen (Sp), Jógvan A. Johannessen (Jvfl), Anneli Jäätteenmäki (Kesk.), Tarja Kautto (SDP), Wiggo Komstedt (m), Berit Brørby Larsen (A), Allan Larsson (s), Markku Laukkanen (Kesk.), Karin Lian (A), Kjellbjørg Lunde (SV), Poul Nielson (S), Håkan Nordman (SFP), Hans Nyhage (m), Inger Stilling Pedersen (KRF), Solveig Sollie (KrF), Jógvan Sundstein (Fkfl), Anders Svärd (c), Erkki Tuomioja (SDP), Eeva Turunen (Kok.), Richard Ulfvengren (nyd) och Lars Werner (v).

<p>För rekommendationen röstade: 33 medlemmar För reservanternas förslag röstade: 16 medlemmar Ingen medlem avstod från att rösta. 38 medlemmar var frånvarande.</p>
--

Reservantens förslag hade sålunda förkastats med 33 röster mot 16.

Utskottets förslag till rekommendationen hade sålunda antagits.

7

A 1053/s: Medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla sitt samarbete på de områden som FN:s barnkonvention berör.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

Ingrid Näslund (kds) (socialutskottets talesman): Herr president! Den 20 november 1989 antog FN konventionen om barnets rättigheter. För första gången har de mänskliga rättigheter som särskilt tillkommer alla barn och ungdomar upp till 18 år samlats i ett folkrättsligt bindande dokument.

FN:s barnkonvention omfattar många grundläggande och väsentliga sidor i barns uppväxtvillkor. Konventionsstaterna talar om familjen som den grundläggande enheten i samhället och den naturliga miljön för barnens utveckling och välfärd. Konventionen uttrycker inte bara att barn har rätt till särskild omvårdnad, hjälp och skydd utan också att de stater som skrivit under konventionen förbinder sig att utveckla det egna samhället på ett sätt som gagnar barnen. Konventionsstaterna erkänner att det i alla länder finns barn som lever under exceptionellt svåra förhållanden och kräver särskild uppmärksamhet.

Av medlemsförslaget framgår att i den ekonomiska krisens spår har situationen för en del barn och unga i Norden försämrats avsevärt. Många barn upplever den oro och otrygghet som kan bli följden av arbetslöshet i familjen mycket negativt. I en del skolor uppmärksammas barn i behov av särskilt stöd och hjälp inte tillräckligt till följd av bristande resurser. En annan mycket utsatt grupp är de många barn, i Sverige omkring 100.000, som till följd av alkoholmissbruk i familjen lever under svåra förhållanden.

Även om ministerrådet tidigare hävdade att uppföljningen av FN:s barnkonvention är en nationell angelägenhet, vill vi gärna understryka att barns och ungas situation i Norden är mycket likartad och därtill grundläggande för våra samhällens utveckling. Detta gör nordisk samverkan mer påkallad än tidigare.

Det är dock viktigt att man undviker att skapa onödiga mellanled i samband med förverkligandet av FN:s barnkonvention. Kriterierna för nordiska insatser på området bör följa samma principer som etablerad nordisk verksamhet gör.

FN:s barnkonvention bör ingå i underlaget för det samarbetsprogram inom social- och hälsovårdssektorn som nu är under utarbetande. På det sättet kan man skapa möjligheter för att samordna insatserna på barn- och familjeområdet och samtidigt få en bättre inblick i konventionens förverkligande i hela Norden.

På det internationella planet har de nordiska länderna en lång tradition av att aktivt medverka till att FN:s konventioner efterlevs i olika delar av världen. I detta sammanhang är det viktigt att betona att bruket av barnarbetskraft och barnprostitution är globalt oroväckande företeelser, som det är nödvändigt att försöka förebygga även genom internationellt samarbete.

Från till exempel Thailand finns färskas rapporter som talar om att barnprostitutionen nu pågår för fullt igen trots löften om motsatsen.

Från Rumänien finns rapporter om att den svåra vanskötseln av barn på barnhemmen, som upprörde en hel värld, fortsätter trots att Rumäniens president Ion Iliescu skrev under FN:s barnkonvention för ett år sedan.

Det bör understrykas att ministerrådet inte bör utöva någon kontrollfunktion i samband med uppföljning av FN:s barnkonvention. För detta har FN sitt eget system. Däremot kan informationsutbyte, forskning och annan prioriterad verksamhet bidra till konventionens förverkligande och underlätta ländernas rapportering till FN.

Herr president! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

8

A 1058/s: Medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormondopning

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att närmare undersöka förutsättningarna för ytterligare nordiskt samarbete kring missbruket av dopningspreparat och anabola steroider.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att verka för att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den internationella dagordningen, samt att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopningskonvention från 1989.

Rekommendationen antogs med acklamation.

9

B 141/s: Ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av ministerrådsförslaget:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

Hans Jørgen Jensen (S) (socialutskottets talesman): Hr. præsident! For 2 år siden talte jeg under Nordisk Råds session i Helsingfors om en nordisk konvention. Dengang i 1992 handlede det om den nordiske konvention om social tryghed, som var en nødvendig konsekvens af EØS-aftalen mellem EF og EFTA-landene. I forbindelse med udarbejdelsen af tryghedskonventionen blev det aftalt med Nordisk Ministerråd, at denne konvention skulle suppleres med en konvention om social bistand og sociale tjenester, og at sidstnævnte konventionsforslag skulle være klar til behandling på den 44. session.

Socialudvalget har været enig i denne fremgangsmåde for udarbejdelse af afløseren for den nordiske socialkonvention fra 1981, og vi påskønner, at ministerrådet har overholdt den aftalte tidsramme for fremlæggelse af det konventionsforslag, vi behandler her i dag.

Som det fremgår af Socialudvalgets betænkning over ministerrådsforslaget, som jeg i øvrigt henviser til, er vi i alt væsentligt enige i forslaget. Vi kunne måske have ønsket os, at spørgsmålet om befordring af handicappede over grænserne var blevet løst i forbindelse med denne konvention, men tager til efterretning, at det ikke har været muligt som følge af de nationale regler, og vi opfordrer derfor i stedet de enkelte nordiske regeringer til at søge sagen løst ved nationale lovgivninger.

Som udvalget ligeledes har påpeget i betænkningen, forudsætter konventionen, at ministerrådet bidrager til dens realisering og følger arbejdet med dens konkrete tillem্পning i de enkelte nordiske lande. Eftersom Socialudvalget som nævnt i alt væsentligt synes, at der er tale om en god konvention, er vi naturligvis også interesseret i, at den bliver ført ud i livet og anvendt efter sin hensigt. Vi vil derfor sætte pris på, at ministerrådet i de kommende årsberetninger giver en melding om, hvordan konventionen virker i praksis.

Under hänvisning til Socialudvalgets betænkning anbefaler jeg, at vi følger udvalgets indstilling.

Socialminister **Westerberg** (fp): Herr president! Bara några korta anmärkningar. När det gäller andra sociala förmåner än socialförsäkringens, inskränker sig EES-avtalets och EU:s regelsystem till ett förbud mot särbehandling grundad på medborgarskap. Formell likabehandling löser dock inte alla problem på detta område. Detta är bakgrunden till den nu föreslagna nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

EU-rätten på det sociala området och därigenom också EES-avtalet gäller endast de medverkande ländernas egna medborgare. Det nu framlagda konventionsförslaget liksom för övrigt även den redan gällande nordiska konventionen på socialförsäkringsområdet gäller alla oavsett medborgarskap. Detta är en viktig markering av vår gemensamma önskan om ett öppet och solidariskt samhälle.

Våra länders lagstiftning om socialt bistånd är relativt olika utformade trots de mycket likartade målsättningarna. Det har därför varit svårt att i vissa fall - det gäller exempelvis färdtjänstfrågorna - åstadkomma en konventionsreglering av rättigheter som på det nationella planet inte alltid är författningsreglerade. I likhet med socialutskottet beklagar jag att detta inte alltid varit möjligt, i synnerhet på färdtjänstområdet, men jag vill samtidigt understryka att det inte finns något som hindrar att kommuner i ett land samarbetar med kommuner i andra länder. Konventionsförslaget ålägger, vilket socialutskottet också understryker, kommunerna i gränsområdena att samarbeta med grannkommuner i det andra landet på samma sätt som de samarbetar med grannkommuner i det egna landet.

Den kanske viktigaste nyheten i konventionsförslaget är den som behandlar flyttning till ett annat nordiskt land för långvarig vård och behandling. De ansvariga kommunerna eller myndigheterna skall medverka till en sådan flyttning om denna förbättrar den flyttandes livssituation. De ges även befogenhet att sinsemellan komma överens om kostnadsfördelningen av den fortsatta vården mellan kommunen eller myndigheten i utflyttningslandet och motsvarande kommun eller myndighet i inflyttningslandet.

Rätt utnyttjad borde denna möjlighet kunna bli till glädje för många framför allt äldre vårdbehövande utan att de totala kostnaderna skall behöva öka. Kanske kommer de till och med att minska.

Det är nu viktigt att, som socialutskottet också framhåller, fortsätta det arbete som lett fram till den föreslagna konventionen med mer praktiska råd och anvisningar om dess tillämpning både på det nordiska planet och i de enskilda länderna. Jag kan försäkra att ministerrådet kommer att noga bevaka denna fråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

10

D 361989/s: Meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och avvaktar *nya meddelanden*.

Utskottets förslag *bifölls*.

11

E-saker (frågor och svar) i anslutning till socialutskottets sakområde:**E 3: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærområder (se s. 1260)**

Frågan, ställd av Oscar D. Hillgaard, har följande lydelse:

Vil Nordisk Ministerråd iverksette en felles handlingsplan eller felles tiltak som kan sikre befolkningen i de nordiske land mot framveksten av livstruende sykdommer i Nordens nærområder?

Sjukvårdsminister **Könberg** (fp): Herr president! På Nordiska ministerrådets vägnar vill jag säga att den medicinska hälso- och sjukvårdspersonalen i alla de nordiska länderna är skyldig att hålla sig informerad om smittsamma sjukdomar i andra länder så att de nordiska medborgarna till exempel i samband med en utlandsresa kan bli upplysta om riskerna i andra länder och behovet av att skydda sig, till exempel genom att låta vaccinera sig. Detta gäller oavsett om det är fråga om Nordens närområden eller andra länder.

Alla nordiska länder har ett epidemiologiskt informationssystem, som måste anses som synnerligen effektivt och välutvecklat. Det är baserat på ett globalt informationssystem, som säkerställer snabb information om bl.a. återuppståndna smittsamma sjukdomar. Vidare har man regelbunden kontakt mellan nordiska specialister som sysslar med smittsamma sjukdomar.

Den medicinska hälso- och sjukvårdspersonalen i de nordiska länderna har vidare skyldighet att anmäla förekomsten av sådana smittsamma sjukdomar som nämns i frågan: polio, difteri och tuberkulos. Dessa skall anmälas via de nationella kontrollmyndigheterna, som har särskild expertis för att förebygga och bekämpa smittsamma sjukdomar och därmed kan motverka risken för spridning av sjukdomen. En sådan anmälningsplikt gäller sjukdomsfall som konstateras i landet - detta oavsett om sjukdomen

drabbar landets egna medborgare eller utlänningar i landet, däribland medborgare från Nordens närområden.

Om en ny eller nygammal smittorisk uppträder så ankommer det på det enskilda landet att vidta de åtgärder som man anser nödvändiga - till exempel rekommendationer till medborgarna att låta vaccinera sig och dylikt.

Nordiska ministerrådet finner att de nordiska länderna på ett betryggande sätt skyddar befolkningen genom förebyggande åtgärder och via det informations- och övervakningssystem som redan finns etablerat. Ministerrådet finner således ingen anledning att sätta i gång särskilda samnordiska åtgärder riktade till medborgare från andra länder - inte heller Nordens närområden.

Hillgaar (FrP): President! Jeg takker Ministerrådet for svaret. Jeg syns kanskje det var litt defensivt utfra den betraktning at i vårt nordiske nærrområde er det helt åpenbart at nye resistente sykdomsbilder som våre forfedre kjente meget godt til, nå er kommet inn for fullt. Med økt reisehyppighet til våre nærrområder, som vi ønsker å stimulere, og med et sterkere ønske om en god helsetilstand i disse områdene, burde det være grunnlag for en mer offensiv holdning til å gjøre noe med dette problemet før det tar overhånd.

Jeg har også registrert at forholdene innenfor faggruppene i våre enkelte land ikke er så rosenrøde som dette svaret kunne gi inntrykk av. Det virker svært ofte som om fagfolkene ikke kjenner igjen dette sykdomsbildet, som kanskje deres kolleger fra før den andre verdenskrig ville kjent igjen meget lett. Jeg vil iallfall håpe at den økte interessen for saken vil føre til at de enkelte land - siden ikke Ministerrådet vil gjøre noe internordisk - vil ta saken svært alvorlig og bistå til både at vi ikke får noe oppblomstring av disse sykdommene hos oss, og også bistå til at folk i våre nærrområder kan få den samme trygghet som vi selv ønsker å ha.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

E 4: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende foranstaltninger til at mindske arbejdsløsheden blandt kvinder i Norden (se s. 1261)

Frågan, ställd av Kristín Einarasdóttir, har följande lydelse:

Hvilke skridt har Nordisk Ministerråd tænkt at foretage for at bedre kvinders stilling på arbejdsmarkedet og mindske arbejdsløsheden blandt kvinder?

Arbetsmarknadsminister **Hörlund (c):** Herr president! Ministerrådet delar den oro frågeställaren ger uttryck för beträffande de höga arbetslös-

hetssiffrorna i Europa. Arbetslösheten har nått en oacceptabelt hög nivå och måste bekämpas med alla tillgängliga medel och i samverkan med andra politikområden.

Det är dock ett faktum att män har drabbats hårdare av arbetslösheten på grund av att de i större utsträckning än kvinnor återfinns i konjunkturkänsliga sektorer såsom industri- och byggsektorerna. I flertalet av de nordiska länderna är arbetslöshetsgraden för närvarande större hos männen än hos kvinnorna, men i Island är situationen annorlunda.

De nordiska kvinnornas situation på arbetsmarknaden har på många områden förbättrats med åren och blivit mera jämställd med männens. Framför allt har kvinnornas arbetskraftsdeltagande stigit i samtliga nordiska länder och ligger internationellt sett på en hög nivå, mellan 70-80%. Välordnade barnomsorgssystem har gjort det möjligt att kvinnor med små barn har fått förbättrade möjligheter att delta i arbetslivet. Kvinnornas deltagande i arbetslivet har varit en väsentlig förutsättning för uppbygandet av det nordiska välfärdssamhället. Valfungerande barnomsorg är nödvändig för att våra samhällssystem kan fungera även i framtiden.

Trots den höga yrkesfrekvensen bland kvinnorna är arbetsmarknaden fortfarande könsuppdelad. Ministerrådet anser att det är viktigt att förbättra såväl kvinnornas som männens möjligheter att söka sig till otraditionella yrken och på detta sätt öka flexibiliteten på arbetsmarknaden och även minska risken för arbetslöshet. Ministerrådets tidigare projekt utgör ett bra underlag för det fortsatta arbetet på området. Utbildningssektorn har också en stor betydelse i strävandena att förändra attityder till yrkesval.

Efter- och vidareutbildning är ett viktigt element i bekämpandet av arbetslösheten bland såväl kvinnor som män. För att minska långtidsarbetslösheten och risken för utslagning från arbetsmarknaden pågår i ministerrådets regi ett samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften. Programmets syfte är dels att förbättra arbetsmarknadsutbildningssystem och företagsintern utbildning, dels att förbättra arbetskraftens kvalifikationer och omställningsförmåga samt motivation till utbildning.

Största delen av kvinnorna arbetar inom den offentliga sektorn, och denna koncentration kan försvåra kvinnornas situation på arbetsmarknaden i framtiden. Än så länge har nedskärningar på den offentliga sektorn inte varit så omfattande att specialåtgärder för kvinnorna behövs. Ministerrådet bevakar utvecklingen i kvinnornas arbetsmarknadssituation, och om orsaker finns kommer man att ta ställning till aktiviteter på området.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Hr. præsident! Jeg takker ministerrådet for svaret. Det er interessant for mig, som kommer fra Island, at høre, at det kun er i Island, at arbejdsløsheden i gennemsnit er større blandt kvinder end blandt mænd.

Hvis man ser lidt nærmere på arbejdsløshedstallet i Island, er det sådan, at i Reykjavík for eksempel havde man omtrent lige så mange arbejds-

løse blandt mænd som blandt kvinder, men andre steder, specielt ude i landsbyerne, er der mange flere kvinder end mænd, som er arbejdsløse.

Er dette et problem i de andre nordiske lande, eller er det sådan, at det alle steder er lige mange mænd og kvinder, der er arbejdsløse? Er der ingen forskel på steder, f.eks. her i Sverige omkring Stockholmsområdet, sammenlignet med andre dele af landet?

Jeg vil også gerne spørge ministerrådet, om den ikke registrerede arbejdsløshed, om kvindernes andel i den er større. Foreligger der ikke nogle tal? Registreres det ikke, om der er forskel på antal mænd og kvinder i denne gruppe?

I ministerrådets svar siges det, at størstedelen af kvinderne arbejder i den offentlige sektor, og denne koncentration kan forværre kvindernes situation på arbejdsmarkedet i fremtiden - som det siges i svaret. I hvilke dele af den offentlige sektor skal der skæres ned? Er det sådan efter regeringens mening, at kvindernes arbejde i den offentlige sektor ikke er et nødvendigt arbejde? Det synes jeg er en mærkelig påstand i ministerens svar.

Minister Hörnlund (c): Herr president! Låt mig börja med frågan om kvinnorna och den offentliga sektorn. Problemet är ju i mycket hög grad de stora offentliga underskotten. De gör att denna sektor i varje fall inte är växande. Även där sker i dag vissa produktionsförändringar som gör att det t.o.m. blir några färre sysselsatta. Men de arbetsuppgifter som där utförs, inom äldreomsorg m.m. är mycket viktiga.

Vi ser i vårt eget land en tendens som vi uppmuntrar på olika sätt. Fram till för några år sedan var företagandet i mycket stor utsträckning dominerat av män, men nu ser vi att inte minst kvinnor på landsbygden arbetar för att starta eget. Vi har i utsatta områden i vårt land med användning av offentliga medel tillsatt ett rätt stort antal kvinnliga rådgivare, som medvetet arbetar med att hjälpa kvinnor att starta eget. Eftersom sysselsättningen inom de stora företagen och inom den offentliga sektorn inte längre växer, måste vi uppmuntra nyföretagande och småföretagsamhet, och vi ser ingen anledning att kvinnor inte i lika hög grad som män skulle kunna bli goda företagare.

Kristín Einarsdóttir (Kv): Hr. præsident! Jeg er helt enig i det, som minister Hörnlund sagde, at det er meget vigtigt, at kvinder også har en andel i mindre virksomheder, som jeg tror er specielt vigtige for kvinder. I Island er det begyndt at vise sig, at netop dér er kvinder meget aktive, og derfor anser jeg det for meget vigtigt, at vi prøver at støtte disse kvinder, som er begyndt at arbejde for at skabe nye arbejdsområder.

Men jeg tænker specielt på den offentlige sektor, at hvis der kommer en stor nedskæring på dette område, så må vi indse, at det arbejde, som gøres dér, det må gøres fremdeles, og specielt er jeg enig i det, som ministeren sagde om ældreomsorg og børneomsorg, det er en sektor, som mange

kvinder arbejder i, og den kan ikke skæres ned, så vi må passe på, at det ikke bliver trampet alt for hårdt på.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 18: Spørgsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende udviklingen af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed (se s. 1279)

Frågan, ställd av Birgitte Husmark, har följande lydelse:

Hvad kan Ministerrådet (sundhedsministrene) oplyse om mulighederne i de fem nordiske lande for ikke at blive overrumplet af den meget hastige udvikling af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed, således at der gives tid til grundig vurdering af såvel sundhedsmæssige som etiske konsekvenser samt tid til offentlig debat og politisk stillingtagen, før en ny form for behandling i givet fald frigives?

Helseminister **Christie** (A): Hr. president! Birgitte Husmark spør hva Ministerrådet kan opplyse om mulighetene i de fem nordiske land for ikke å bli "overrumplet af den meget hastige udvikling af nye behandlingsformer til afhjælpning av ufrivillig barnløshed" slik at det gis tid til grundig vurdering av både helsemessige og etiske konsekvenser samt tid til offentlig debatt og politisk vurdering før en ny form for behandling kan frigis.

I begrunnelsen for spørsmålet henvises det til Det danske folketingets vedtak av den 25. januar 1994 om en såkalt begrunnet dagsorden, hvor Folketinget bl.a. bekrefter at etiske vurderinger skal inngå i den videre utvikling av forplantningsteknologien. Nye behandlingsformer skal ikke iverksettes før sunnhetsministeren har konstatert at de ligger innenfor akseptable etiske grenser.

I de senere år har vi i alle de nordiske land hatt en bred offentlig debatt om kunstig befruktning, samtidig som en meget hurtig medisinsk utvikling på området gir oss stadig nye muligheter. Selve teknikken med såkalt IVF-behandling resulterer i stadig flere graviditeter, og det utvikles også nye former for kunstig befruktning. Det rapporteres bl.a. fra USA og Italia at kvinner som har passert sin naturlige fertilitetsalder, har fått IVF-behandling med donoregg fra yngre kvinner. Det er også blitt rapportert om forskning i Storbritannia som sikter til anvendelse av egg fra aborterte fostre. Disse eksempler viser med all mulig tydelighet at det er riktig, som forutsatt i spørsmålet, at denne saken krever meget grundige etiske og politiske overveielser.

Danmark regulerer forskning og forsøksvirksomhet bl.a. på dette området ved lov om vitenskapelig komitesystem og behandling av biomedisinske forskningsprosjekter fra 1992. Regjeringen har videre tatt initiativ til regulering av forplantningsteknologien, bl.a. ved Sundhetsstyrelsens

"Veiledning om legers anvendelse av kunstig befruktning og andre former for reproduksjonsfremmende behandling" som trådte i kraft fra 1. januar 1994 - og som bl.a. regulerer antallet befruktede egg som brukes ved reagensglassbefruktning, slik at tilbud om kunstig befruktning bør ta utgangspunkt i kvinnens naturlige evne til å føde barn og legenes forpliktelse til å vise omtanke ved hormonstimulering. Det tas også til orde for et innberetningssystem som er oppbygd både for offentlige og private klinikker for å sikre kontroll og kvalitetsovervåking.

I Norge trådte lov om kunstig befruktning i kraft allerede fra 1987. Loven regulerer området kunstig befruktning, dvs. inseminasjon og befruktning utenfor kroppen. Loven inneholder spesielle vilkår for adgang til behandling, bl.a. bestemmelser om at dette bare kan skje ved institusjoner som er spesielt godkjent. Institusjoner som utfører kunstig befruktning, er pålagt å gi skriftlig rapport om virksomheten til departementet. Det innebærer at myndighetene har en kontroll med utviklingen på området. En lovproposisjon vil bli fremmet i løpet av vårsesjonen på basis av en stortingsmelding som vi la frem våren 1993 om mennesker og bioteknologi. Den ble behandlet i Stortinget 10. juni samme år, og her er dette området drøftet.

I Sverige har man hatt en spesiell lov siden 1988 som regulerer virksomhet med befruktning utenfor kroppen. Ifølge loven utføres behandling kun på en kvinne som er gift eller samboende. Verken eggdonasjon eller spermdonasjon er tillatt i samband med befruktning utenfor kroppen.

Sverige har også et medisinsk-etisk råd som ble opprettet i 1985, som behandler spørsmål av denne karakter og gir regjeringen tilrådinger. Sveriges Riksdag uttalte nylig at revisjon burde gjøres av lovgivningen, og innenfor Sosialdepartementet utarbeides for tiden et direktiv for en slik revisjon.

I Finland er området ikke regulert med spesielle regler eller forskrifter fra myndighetenes side. Beslutninger som gjelder bruk av midler til behandling av barnløshet, tas i helsedistriktene på samme måte som når det gjelder andre behandlingsformer. Dessuten har "Befolkningsforbundet" innenfor den private sektor sakkyndighet på området.

Helsedistriktene har vært forsiktige når det gjelder å ta i bruk nye metoder. Av den grunn anser man ikke at det finnes behov for spesiell myndighetskontroll i Finland.

I Island er en side av saken berørt i barneloven fra 1992, dvs. krav om ektefelles/samboers samtykke til behandlingen. Utover det finnes ingen lovgivning om de nye behandlingsformene. Derimot har styret for Landspítalinn (Rikshospitalet), som er den eneste klinikk som gir slik behandling, vedtatt svært så restriktive regler om "in vitro" befruktning, som Ministeriet senere har bekreftet. Ministeriet arbeider nå på forslag til ny lovgivning som skal regulere de nye behandlingsformene. Man ser her til de lover som eksisterer både i Norge og Sverige.

På bakgrunn av denne meget kortfattede oversikt bør man kunne konkludere med at mulighetene for myndighetene for å kontrollere utviklingen på dette etisk og menneskelig sett meget vanskelige området finnes i

alle våre land, selv om formene varierer noe. I alle land har iallfall etiske perspektiver ligget i forgrunn i diskusjonene omkring disse spørsmål.

Birgitte Husmark (SF): Hr. præsident! Jeg takker for et grundigt svar, selv om det er et omfattende emne, så det derfor selvfølgelig bliver i al korthed.

Baggrunden for mit spørgsmål er, at den danske situation, før den omtalte dagsorden blev vedtaget i Folketinget, har været, at der absolut ikke var nogen begrænsninger med hensyn til, hvilke former for behandling af kunstig befrugtning man kunne benytte sig af; det var alene op til den enkelte læges samvittighed. Og det er derfor, jeg har stillet spørgsmålet for at høre, hvordan situationen er i de andre nordiske lande.

Jeg kan se, at i Finland er der faktisk ikke nogen regler, så jeg forudsætter, at situationen her er den samme som i Danmark: At det er op til den enkelte læge med hensyn til, hvilke nye former for behandling man vil tage i brug på området. Med hensyn til Norge, Sverige og Island arbejder man nu på en ny lovgivning, og jeg vil godt spørge ministeren, om det ser ud til, at det bliver en lovgivning, som er lige så restriktiv som den, man har i øjeblikket, eller man satser på at lempe lovgivningen - og i givet fald: Hvordan og med hvilke sikkerhedsregler?

Og så vil jeg godt spørge: Hvis man satser på at lempe - hvordan vil det så være muligt for offentligheden at drøfte, om en given ny type behandling skal tages i brug, drøfte det og tage beslutning om det i samarbejde med de politiske instanser, før man tager en behandling i brug? Det er netop det, der er det kritiske punkt, nemlig om udviklingen bare løber af sig selv, så man ikke kan stoppe den, eller om der er en gennemgangsmechanisme, så man kan bremse tingene, før de er kørt.

Minister Christie (A): Ærede president! Jeg vil gerne uttrykke min enighet med intensjonene i spørsmålet og den holdningen det signaliserer, at her må vi ha grunnleggende politisk og lovmessig styring og ikke være et etterslep til den faglige utvikling uten at vi har tatt stilling til den på forhånd.

Det er noe vanskelig for meg å si noe konkret om utfallet av de lovarbeidsprosesser som foregår i de nordiske land. Men det som er helt klart, er at det er meget tette kontakter mellom alle landene på dette området. Man har i utgangspunktet en holdning om at man ønsker å harmonisere lovgivningen og reguleringen av dette internasjonalt - ikke bare i Norden, men også i Europa og EF. Det skjer tilsvarende samarbeid i Europarådet og EF, hvor de nordiske landene også er med.

Det taler for at vi på basis av etiske debatter i de medisinske fagmiljøene og tilsvarende debatter i de politiske miljøene har grunn til å forvente at vi vil få en felles regulering av disse spørsmålene med iallfall felles grunnleggende holdninger, selv om vi ganske sikkert vil finne nyanser landene imellom på dette området. Men det er viktig at vi i størst mulig grad kom-

mer ut med likhet, fordi lovgivning i ett land er veldig lett å omgå ved å reise til et annet land, hvis ikke lovene er noenlunde like.

Jeg kan når det gjelder mulighetene for å sikre at det gis en bred politisk og etisk debatt av nye muligheter som ganske raskt vil oppstå på dette området, før de tas i bruk, bare vise til vårt eget lovarbeid, som er basert på prinsippet om at ingenting er tillatt - alt er forbudt før det er eksplisitt tillatt. Med andre ord er feltet gjennomregulert i utgangspunktet, og det skal lovendringer eller forskrifter, klarering og godkjenning til før man åpner for nye metoder og bruk av nye metoder. Politikerne vil på den måten ha full mulighet til å styre dette feltet.

Birgitte Husmark (SF): Jeg vil gerne sige tak for det supplerende svar, som jeg er meget glad for, og jeg vil bede ministeren om ganske kortfattet at sige lidt om udsigterne til at få internationalt gennembrud for en så restriktiv kurs, som jeg forstår at i hvert fald Norge satser på. I Danmark har vi det særlige problem, at man har åbnet mulighed for en vis grad af forskning på befrugtede æg, som jeg ved at man også har i England; men ellers mener jeg ikke, at man har det i europæiske lande. Jeg ville være meget glad for, hvis man kunne gå i den retning, at man stoppede den form for forskning og i stedet satsede på forskning i forebyggelse af ufrugtbarhed.

Minister Christie (A): Hr. president! Jeg fant det naturlig å svare på et direkte spørsmål. Når det gjelder utsiktene til å få internasjonalt gjennomslag for en lovgivning, så tror jeg de er gode.

Så gjenstår neste spørsmål - hva vil denne lovgivningen inneholde? Da er det vanskeligere for meg å være konkret, men jeg tror alle er enige om at feltet skal reguleres. Det innebærer at hensynet som lå i spørsmålet, blir ivarettatt, nemlig at det skal være en forutgående politisk og etisk debatt om hva som skal være lov og ikke lov på dette området. Så vil vi sikkert, når lovreguleringen er gjennomført i de ulike land - som jeg tror den vil bli i løpet av ganske kort tid - være noe uenig om hva som ligger i disse lovene, om de er tilstrekkelig regulert og om de riktige tingene er regulert. Men jeg har all grunn til å være optimist, føler jeg, når vi kan forvente oss lover som regulerer dette feltet i de aller fleste land i løpet av de nærmeste årene, for det arbeides altså på bred basis med dette.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Presidenten: Før vi går over til spørsmål E 21 må vi ta en liten alvorsstund. Vi er nå igjen i den situasjon at vi ligger etter timeplanen. Presidenten gjør oppmerksom på at vi etter et grovt overslag vil bli ferdig med arbeidet ved denne sesjonen først kl. 16, hvis vi ikke finner frem til et høyere tempo. Da

vil jeg i første omgang appellere til talerne om å være så kortfattede som mulig, og særlig vil jeg anbefale at statsrådene konsentrerer sine svar mest mulig og spørre sine kommentarer. Nå må vi, hvis vi skal bli ferdig i noenlunde antatt tid, virkelig konsentrere oss om å få budskapet frem og ikke å bruke tid.

Med en aktiv medvirkning fra rådets medlemmer ville vi kunne avslutte i alle fall kl. 15.30, men det krever medvirkning. Det er en fordel med all mulig taushet.

E 21: Fråga till Nordiska ministerrådet angående risken för total utslagning av arbetslösa ungdomar (se s. 1285)

Frågan, ställd av Lena Öhrsvik, har följande lydelse

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att förhindra en total utslagning av arbetslösa ungdomar?

Nordisk samarbetsminister **Norrback** (SFP): Värderade president! Bestående förbättringar av sysselsättningen kan säkrast uppnås genom att stärka den ekonomiska utvecklingen i länderna. Viktigt är att företagen inom nordiskt näringsliv åter kan skapa nya bestående arbetsplatser, även - och särskilt - för ungdomar.

Så länge ungdomsarbetslösheten befinner sig på dagens oacceptabla nivå, behövs emellertid extraordinarie åtgärder i våra länder.

Den ekonomiska krisen har lett till att ungdomar fått allt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden och deras arbetslöshetstider har förlängts. Risken för bestående utslagning eller marginalisering är särskilt stor för ungdomarna med kortare utbildning. För att bekämpa ungdomsarbetslösheten har man satt i gång arbetsmarknadsåtgärder med specialinriktning på ungdomarna i alla nordiska länder.

Studier över arbetslösa ungdomar från alla nordiska länder visar, att det är ungdomar med lämplig yrkesutbildning som placerar sig på arbetsmarknaden, behåller jobben och lyckas undvika rundgång på arbetsmarknaden. Utbildningspolitiken i länderna och möjligheterna att underlätta övergången från skolan till arbetslivet är därför frågor av mycket stort intresse även ur ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.

Av de utvärderingar som gjorts, framgår att insatserna för ungdom får den bästa effekten när de ingår i en individuell handlings- eller utvecklingsplan, det vill säga medveten kombination av åtgärder/utbildning-/tillfälliga arbeten som syftar till att höja den ungas kvalifikationer. Allmänt sett tyder utvärderingen på att utbildningen är den faktor som ger bestående resultat, särskilt utbildning i kombination med arbete.

Inom ramen för det program mot ungdomsarbetslösheten som Nordiska ministerrådet för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik startade i början av 1994 kommer man att kartlägga såväl konjunkturella som struk-

turella orsaker till ungdomsarbetslösheten för att åstadkomma åtgärder som bäst motsvarar olika målgruppers behov.

Förutom arbetsmarknadspolitiska åtgärder och allmänna utbildningsinsatser behövs även socialpolitiska insatser för att råda bot på arbetslösheten. För att förbättra koordineringen och samverkan har ministerrådet för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik och ministerrådet för social- och hälsovård startat en diskussion om hur detta samarbete mest ändamålsenligt kunde organiseras.

Socialektorn förbereder av ett projekt om socialt utsatta grupper. Avsikten är bland annat att fastslå gemensamma definitioner och begrepp som på längre sikt ger förutsättningar för åtgärder och jämförelser mellan länderna på centrala problemområden - till exempel fattigdom och hemlöshet.

Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service Nopus arrangerar redan i år en kurs om insatser mot arbetslösheten vars målsättning är att stärka beredskapen i den kommunala insatsen för de svaga grupper som har svårt att bibehålla eller få anknytning till arbetsmarknaden. Nopus har vidare planer på att öka satsningen på detta område genom att arrangera särskilda seminarier för att belysa de socialt marginaliserade gruppernas förändrade situation i Norden.

Ministerrådet diskuterar också planer på hur sektorns undervisningsinstitutioner i ökad utsträckning kan fokusera på ställning och levnadsvillkor för barn och ungdomar i familjer med svåra sociala och hälsomässiga problem.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Med tanke på presidentens uppmaning vill jag först säga att denna fråga från början var ställd såsom en skriftlig fråga. Men av misstag har den blivit uppsatt på dagordningen, och jag tar mig friheten att säga några ord om den.

Vi har tidigare i dag diskuterat ungdomsarbetslösheten och kommit fram till att 521 150 ungdomar i våra länder står utanför arbetsmarknaden. Det krävs alltså massiva insatser för att råda bot på detta.

Ministerrådets egna undersökningar visar att den som tidigt blir bidragsberoende inte har särskilt stora möjligheter att komma tillbaka på arbetsmarknaden. Det var skälet till min fråga.

Mina tillägsfrågor blir: Vilka konsekvenser får detta för ministerrådets budgetarbete i fortsättningen? Skall vi skära ner till förmån för flera kultursatsningar eller skall vi använda våra resurser för att verkligen arbeta med dessa viktiga frågor? Det kan stå oss dyrt i längden att inte ta tag i detta med tanke på risken för den totala utslagningen.

Minister Norrback (SFP): Värderade president! På samarbetsministrarnas möte i dag har budgetramarna för 1995 diskuterats och jag tror att jag gör mig till tolk för en mycket enhällig uppfattning när jag säger att det finns problem med den budgetfördelning som vi har enats om tidigare. Det

finns områden nu som skulle behöva också t.o.m. rätt marginella resurser för att kunna fortsätta en förnuftig verksamhet men som kanske inte får det. Jag är personligen övertygad om att vi så småningom igen får se över budgetdirektiven. Budgetdebatten förs senare, men låt mig i alla fall säga att samarbetsministrarna har beredskap att höja budgetens slutsumma; det ökar visserligen rörelsefriheten, men det löser långtifrån alla problem vi har när det gäller att få resurser till mycket viktiga områden. Jag håller helt med om att det här är ett av de absolut viktigaste områden vi har att syssla med.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 22: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förstärkt samarbete kring Europas sociala problem (se s. 1286)

Frågan, ställd av Lena Öhrsvik, har följande lydelse:

Hur avser regeringarna att medverka till att de sociala problemen i en vidare europeisk ram kan ges samlade alleuropeiska lösningar inom FN-systemet?

Social- och hälsovårdsminister **Huhtanen** (Kesk.): Herr president! Lena Öhrsvik frågar hur de nordiska ländernas regeringar avser att medverka till att de sociala problemen i en vidare europeisk ram kan ges samlade alleuropeiska lösningar inom FN-systemet. Särskilt knyter hon an till den rekommendation som rådet antog förra året om att stärka verksamheten inom ECE på det sociala området.

Frågan är inte lätt att besvara, i synnerhet inte i ett sammanhållet svar på de nordiska regeringarnas vägnar. Detta hänger bl.a. samman med den starka traditionen att betrakta socialpolitik som en nationell angelägenhet.

Inom FN har alltifrån organisationens grundande de sociala frågorna i teorin haft ett stort utrymme. I praktiken har de under lång tid kommit i skuggan av andra frågor, och det kalla kriget försvårade ett meningsfullt socialpolitiskt samarbete, i synnerhet på europeisk nivå. Förutsättningarna för det samarbetet har emellertid ändrats, och de sociala frågorna har kunnat återfå den uppmärksamhet som var tänkt när FN grundades. Ett exempel på detta är det världstoppmöte för social utveckling som äger rum i Köpenhamn nästa år.

Fortfarande saknas dock såväl ett globalt som ett regionalt FN-forum för sociala frågor, i vart fall om man jämför med de organ som existerar för arbetsmarknadsområdet genom ILO, för hälsoområdet genom WHO och för undervisnings- och kulturområdet genom Unesco. På europeisk nivå har socialministerkonferenser anordnats ad hoc, senast i Bratislava förra året. Den konferensen såg det som en brist att FN i Europa inte har ett

regionalt organ för behandling av sociala frågor, och dess synpunkter har förts vidare till den förberedande kommittén för det sociala toppmötet.

Huruvida detta kommer att resultera i en ändring i ECE:s mandat är ännu för tidigt att säga, men sannolikt kommer toppmötet att behöva följas upp även på regional nivå och i det sammanhanget kommer både de nordiska regeringarna och övriga regeringar inom den europeiska regionen att behöva ta ställning till ECE:s roll. Att denna redan håller på att förändras framgår av organisationens medverkan i förberedelserna både av FN:s befolkningskonferens i år och av FN:s fjärde kvinnokonferens nästa år.

Vi befinner oss alltså i en process där de nordiska regeringarna medverkar, men steget är naturligtvis långt till de samlade alleuropeiska lösningar på sociala problem som Lena Öhrsvik nämner i sin fråga.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Det var ett väldigt försiktigt svar. Men det innehåller ändå en del öppningar, vilket jag är glad för.

Jag vill fråga: Kan man vänta sig mer aktivitet av ministerrådet? Kan minister Huuhtanen lova att driva på processen och inte bara följa den?

Minister Huuhtanen (Kesk.): Ärade president! Som jag redan tidigare konstaterat är det svårt att i de nordiska regeringarnas namn ge ett konkret svar på hur saken skall föras vidare, speciellt som frågor som denna, som ju gäller reformerande av FN:s system, i alla nordiska länder till stor del hänför sig till utrikesministeriernas verksamhetsområde. Diskussionen har dock kommit i gång i samband med förberedelserna för FN:s sociala toppmöte, där behovet av att integrera de sociala frågorna i ECE:s verksamhet noterades av den förberedande kommittén vid sitt möte i New York i januari.

Slutligen kan jag försäkra att jag själv ger ett mycket aktivt stöd till den utveckling som tidigare eftersträvats av Nordiska rådet och nu av Lena Öhrsvik i form av denna fråga. Jag förstår att flera av mina kolleger har samma inställning.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet om enhetlig klassificering och behandling av sjukdomen fibromyalgi (se s. 1291)

Frågan, ställd av May Flodin, har följande lydelse:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att förenhetliga syndromets klassificering som sjukdom och främja en likvärdig behandling när det gäller socialskyddet så att personer med fibro-

myalgi inte behandlas olika i de nordiska ländernas pensions- och ersättningsystem?

Sundheds- og forsikringsminister **Guðmundur Árni Stefánsson (A)**: Hr. præsident! Fibromyalgi er fortsat en omstridt diagnose. Mange læger er uenige om behandlingen, og patienterne får derfor forskellig besked, afhængig af hvilken læge de henvender sig til. Patienterne fremviser symptomer fra mange organsystemer, og den diagnose de enkelte patienter får stillet, kan i stor udstrækning bero på, hvilket symptom der førte dem til lægen.

I Norden har man i 1987 på initiativ af de nordiske medicinalstatistiske komiteer oprettet et nordisk WHO-center til klassifikation af sygdomme, og centret finansieres af Nordisk Ministerråd. Centret fungerer dels som internordisk samordningsorgan for klassifikationsspørgsmål, dels som et kontaktorgan til WHO. Centret leder en arbejdsgruppe for samordning af de nordiske versioner af den 10. revision af den internationale sygdomsklassifikation, ICD-10. Arbejdsgruppens opgaver kræver størst mulig samordning og lighed i de nordiske landes nationale udgaver af ICD-10, især i sådanne spørgsmål, der er af vigtighed for ICD-10, for at andre nationale løsninger kan blive aktuelle.

Den nye revision af den internationale sygdomsklassifikation påregnes taget i brug fra og med den 1. januar 1996 i flertallet af de nordiske lande, i Danmark fra januar 1994.

Til forskel fra den nuværende sygdomsklassifikation, ICD-9, er fibromyalgi medtaget i ICD-10 under kategorien "uspecificeret reumatisme". Ingen afvigelse fra den internationale klassifikation kan man regne med i de nordiske landes version i denne henseende.

Et problem, som nævnes i spørgsmålets anden del, er derimod ikke løst. Som nævnt indledningsvis råder der på lægeside ikke enighed om, hvordan syndromet kan diagnosticeres og afgrænses. Det er derfor næsten umuligt på nuværende tidspunkt at klassificere syndromet mere specifikt, end det er klassificeret i ICD-10, og i grunden vil det heller ikke være muligt med et statistikbelæg om sygdommens spredning, eksempelvis om det drejer sig om 0,01% af befolkningen eller 10%, som det er nævnt i spørgsmålet.

På grund af ovennævnte er det derfor næsten umuligt, at der i de nordiske landes forsikringsystem kan udformes klare regler for, om diagnosen fibromyalgi kan regnes for en arbejdsskade og give førtidspension.

Med hensyn til arbejdsdueligheds- og sygesikringsspørgsmålene må det konstateres, at i samtlige nordiske lande gælder det, at diagnosen eller klassifikationen ikke er afgørende. Patientens sygdomsbillede, symptomer og rehabiliteringsmuligheder bør dog altid undersøges, og Nordisk Ministerråd mener derfor, at der ikke foreligger muligheder for ministerrådet at påvirke de enkelte lande i dette spørgsmål.

May Flodin (FS): Herr president! Jag tackar ministern för svaret, som jag till vissa delar inte alls är nöjd med. Det ger faktiskt inte stora förhoppningar om en förbättring av situationen för en grupp nordiska medborgare, i praktiken en grupp nordiska kvinnor. Vi kan säga att medan man klassificerar så lider människor och lever på existensminimum.

Om bedömningsgrunder som definition och klassificering inte är avgörande bör man utgå från andra bedömningsgrunder. Därför ställer jag följande fråga: Avser ministerrådet att vidta åtgärder för att utarbeta en gemensam nordisk bedömning av arbetsförmågan, så att skillnader i utkomstskyddet kan undvikas?

Minister Guðmundur Árni Stefánsson (A): Hr. præsident! Med hensyn til det eksempel, som vi har talt om tidligere, fibromyalgi, og problemet med at diagnosticere og klassificere denne sygdom, så tror jeg, at vi i det hele taget ville have svært ved at finde gennemsnitsregler inden for de nordiske lande om, på hvilket tidspunkt mænd eller kvinder ikke havde mulighed for at arbejde længere. Det tror jeg ville blive svært, og jeg ser ikke den praktiske mulighed for at komme dertil.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

12

D 30/1989/s: Meddelande om rekommendation nr 30/1989/s angående utbildning och legitimation för kiropraktorer; D 30/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 30/1990/s angående homosexuellas sociala situation; D 32/1990/s: Meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten; D 27/1991/s: Meddelande om rekommendation nr 27/1991/s angående samnordiska brandskyddsbestämmelser; D 1/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 1/1992/s angående insatser mot epilepsi; D 5/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 5/1992/s angående nordiska sjömanspensioner; D 7/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 7/1992/s angående nordisk färdtjänst; D 8/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1992/s angående gränsöverskridande färdtjänst; D 13/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 13/1992/s angående ny nordisk konvention om social trygghet; D 42/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 42/1992/s angående insatser för socialt utsatta grupper; D 44/1992/s: Meddelande om rekommendation nr 44/1992/s angående nordiska arbetsrätten och EG; D 12/1993/s: Meddelande om rekommendation nr 12/1993/s angående framtidens äldreomsorg; D 15/1993/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1993/s angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden; D 16/1993/s: Meddelande om

rekommendation nr 16/1993/s angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang.

Socialutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Elver Jonsson (fp): Herr president! Bara ett par korta reflexioner i anslutning till rekommendationen 15/1993/s, som gäller en handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden. Ministerrådet erkänner behovet av en sådan, och det enda motiv som det anger för att inte handla är att man tidigare har avvisat sådana här förslag från Nordiska rådet. Ministerrådet noterar samtidigt att samtliga nordiska länder stödjer WHO:s plan för en minskning med 25% av alkoholkonsumtionen fram till år 2000.

Jag tycker för egen del att det är dystert att ministerrådet visar denna brist på handlingskraft när det gäller att bekämpa vår tids största sociala och medicinska problem. När rådet i föl begärde en handlingsplan var dess krav mycket öppet formulerat, vilket betydde att ministerrådet inte var låst vad gäller valet av åtgärder. Ministerrådet har under tidigare år ofta hänvisat till olikheter i Norden. Jag tycker att ministerrådet skall observera att man nu i Danmark har antagit ett lagpaket för en mer socialt aktiv alkoholpolitik.

Min slutsats, herr president, är att Nordiska ministerrådet starkare måste engagera sig i att bekämpa alkohol- och andra drogproblem. Min övertygelse är att frågan kommer åter från parlamentarikerhåll. Den är för viktig för att gömmas eller glömmas i en avskriven rekommendation.

Lena Öhrsvik (s): Herr president! Socialutskottet skall inte glömma denna fråga. Det är ju inte därför vi avskriver rekommendationen. Vi har insett att vi har kommit i väg sent med detta förslag. Vi kommer att ta upp det i annan form, nämligen i folkhälsoarbetet. Jag kan garantera att vi ganska snart skall återkomma i denna fråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *bifölls utskottets förslag*.

Budgetutskottets saker

13

C 1: Nordiskt samarbete 1993. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse

Budgetutskottet hade med anledning av Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse föreslagit följande:

A. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att beakta de synpunkter som framförts i budgetutskottets betänkande inklusive bifogade yttranden från fackutskotten.

B. Nordiska rådet lägger C 1/1994 till handlingarna.

Árni M. Mathiesen (Sj) (budgetutskottets talesman): Hr. præsident! Ministerrådets beretning om samarbejdet i 1993 er blevet henvist til Budgetudvalget med underremis til fagudvalgene.

Både Budgetudvalgets og fagudvalgenes synpunkter fremgår af betænkningen med bilag. Jeg kommer derfor her og nu kun ind på nogle af de synpunkter, udvalget anser det for specielt vigtigt at fremhæve.

For det første kan udvalget konstatere, at arbejdet i 1993 var præget af statsministrenes beslutning om nysatsninger i det nordiske samarbejde. Dette indebærer, at arbejdet med at øge budgettet på kultur, uddannelse og forskning er blevet fortsat. Det genspejles klart i budgetforslaget for 1994, hvor et flertal af de andre områder fik store nedskæringer. Allerede under sessionen i Oslo udtalte rådet sin misfornøjelse med denne ensidige prioritering af kultur.

For det andet har udvalget noteret, at det informelle nordiske samarbejde inden for ministerrådet blev forøget i 1993. Udvalget indser, at både EØS-aftalen og eventuelt EU-medlemskab øger behovet for et informelt samarbejde, men flertallet af de spørgsmål, som indgår i det nordiske samarbejde, bør kunne behandles inden for det formelle nordiske netværk. Rådet ser også en fare i et øget informelt samarbejde, idet rådets muligheder for indsigt og kontrol mindskes.

Som jeg tidligere nævnte, blev der i budgetforslaget for 1994 ikke taget hensyn til rådets ved flere lejligheder udtalte misfornøjelse med den strenge procentinddeling af budgettet og forslaget om en begrænsning af det nordiske samarbejde til et fåtalligt område. Udvalget beklager, at ministerrådet i forbindelse med budgetbehandlingen ikke har villet lytte til de signaler, som er kommet fra rådet, og at den information, udvalget har fået om budgetspørgsmål, har været utilstrækkelig. Udvalget håber, at dette vil ændre sig, og at der vil blive åbnet for en mere konstruktiv dialog i 1994.

Til sidst vil jeg udtale udvalgets positive syn på ændringen i Helsingforsaftalens artikel 64. Gennem denne får rådet øget indflydelse på ind-

holdet i budgettet. Denne mulighed benyttede rådet sig også af ved sessionen i Mariehamn, og til vor glæde tog ministerrådet hensyn til rådets omprioriteringer ved fastsættelse af budgettet for 1994.

Nordisk samarbeidsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Jag skall i första hand ägna mig åt de bekymrade eller mera kritiska kommentarer som har kommit från budgetutskottet.

Budgetutskottet anser att det finns anledning att bekymra sig för samarbetsministrarnas position och roll inom Nordiska rådet som en följd av nyordningen.

Jag vill säga att samarbetsministrarnas inflytande över den totala budgetramen inte har ändrats genom nyordningen. Vi är alla medlemmar av våra respektive regeringar, och i den egenskapen har vi samma inflytande som tidigare över de ståndpunkter som regeringarna intar. Man bör erinra sig att statsministrarna under förändringsprocessen har tagit ett ökat ansvar och angett en omprioritering inom budgeten. Därefter har Nordiska rådet accepterat denna, i varje fall som en huvudprincip, även om det under senare tid har förekommit kritik mot att omfördelningen genomförs fullt ut.

Samarbetsministrarna har det fulla ansvaret för det nordiska samarbets styrintstrument, dvs. budgeten. Det är en väsentlig och betydelsefull roll.

Samarbetskommittén har fungerat som ett centralt operativt instrument i systemet, och i praxis, såsom jag känner den, har inte det utgjort något problem. Det är ganska naturligt att samarbetskommitténs medlemmar både rapporterar och förankrar sina beslut i huvudsak hos ministrarna. Detta sker löpande. På den punkten tycker jag att samarbetskommittén har fungerat utmärkt.

Vad gäller det informella samarbetet oroar sig utskottet över att flera saker än de som har med relationen med det övriga Europa att göra kan komma att bli föremål för informellt samarbete. Detta har en direkt tidsaspekt. Det är ingenting som vi eftersträvar, utan när vi har möjlighet att förankra besluten i Nordiska rådet gör vi det, eller också återrapporterar vi vid första tillfälle och ger svar på frågor, såsom det har gjorts i dag. Vi är helt enkelt angelägna om att hålla nära kontakt med Nordiska rådet utan att missa de tillfällen till informellt samarbete som tidsmässiga krav medger.

Regeringarnas rapportering till Nordiska rådet har ökat de senaste åren. Statsministrarnas redogörelse, den utrikespolitiska redogörelsen, de återkommande mötena mellan statsministrarna och presidiet och likaså de många mötena mellan utskott och ministerråd är olika sätt att upprätthålla kommunikationen.

När det gäller budgetbehandlingen är utgångspunkten att rådssidan har fått en starkare roll i budgetprocessen. Det förnekas inte heller. När vi fick förslag till förändrade prioriteringar följde ministerrådet dem utan några prestigelåsningar. Jag hade en anmärkning när jag mötte budgetut-

skottet, nämligen att man måste ta ansvar för båda sidorna, inte bara utgiftssidan, utan också hur vi skapar utrymme för de omprioriteringar som görs. Så måste alla budgetprocesser skötas, och så har vi hanterat de frågorna.

Låt mig till sist säga att vi under dagen har diskuterat och kommer att fortsätta att diskutera C 2-dokumentet. Vi har konstaterat att det med hänsyn till de ökade ambitioner som har kommit till uttryck i det nordiska samarbetet nu är dags att vidga budgetramarna nästa år efter det att de varit reellt oförändrade under fyra år. Detta är ett uttryck för de ökade ambitionerna hos statsministrarna, som de har markerat när det gäller Baltikum, St Petersburg och Barentsområdet. Det måste man ta hänsyn till i budgetsammanhang, och det kommer också att göras i direktiven för budgeten för 1995.

Samtidigt är det angeläget att vi har en mer långsiktig planering än vi haft hittills för industrifondens verksamhet. Vi hade överläggningar i går med de ansvariga ministrarna på det området, och det förefaller som om vi har kommit fram till en uppgörelse som kan hålla de närmaste tre åren, vilket är viktigt för att man skall kunna utnyttja industrifondens kapacitet. Dessutom har vi satt i gång arbetet med en kampanj mot främlingsfientlighet. Också den kommer att kräva ekonomiska resurser.

Allt detta innebär en höjd ambitionsnivå, som dessutom kommer till uttryck i budgetdirektiven framöver. Mot den bakgrunden anser jag att samarbetsministrarna och samarbetskommittén har klargjort att de som vill lägga ned Nordiska rådet vid sessionen i Reykjavík är helt fel ute.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs yttrandet (punkt A) med acklamation.*

Rådet beslöt (punkt B) att lägga Nordiska ministerrådets berättelse C 1 till handlingarna.

14

C 2: Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet samt Dokument 3: statsministrarnas kompletterande redogörelse

Budgetutskottet hade med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse C 2 och statsministrarnas redogörelse Dokument 3 föreslagit följande:

A. Att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1994 samt statsministrarnas kompletterande redogörelse, Dokument 3, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet:

att frångå den strikt%uella uppdelningen av budgetmedlen för att i stället försöka analysera var de nordiska pengarna gör mest nytta för det nordiska samarbetet

att utvidga forskningsbegreppet till att omfatta även annan forskning än den som bedrivs inom kultursektorn

att medfinansieringen av ett konst- och kulturcenter i Nuuk (ca 22,9 MDKK under 1995 och 1996) bekostas med medel från kulturbudgeten

att uppmärksamma att den parlamentariska insynen och kontrollen försvagas om en större del av det nordiska samarbetet sker inom ramen för informella kontakter på regeringssidan

att ge rådet möjlighet att komma in redan i förhandlingsskedet i samband med nya kontrakt avseende mål- och ramstyrd budgetering

att ge rådet erforderlig information i budgetarbetet 1994 enligt i texten föreslaget tidsschema

att arbeta vidare för att utveckla konkreta nordiska åtgärder för att minska arbetslösheten

att undersöka möjligheterna att sammanföra nationella institutioner och göra dem nordiska eller att öka samarbetet och arbetsfördelningen mellan dem

att verka för en ekologiskt riktig (bæredyktig) beskattning av fiskebeståndet och andra naturresurser i Norden

att genom en målinriktad informationskampanj synliggöra det nordiska samarbetet och dess betydelse för de nordiska medborgarna

att ministerrådet i övrigt beaktar de synpunkter som framförs i betänkandet.

B. Att Nordiska rådet lägger C 2/1994 och Dokument 3 till handlingarna.

Peter Angelsen (Sp) (budgetutskottets talesman): President! Budsjetttutvalget har utarbetat en enstemmig instilling til Ministerrådets planleggingsdokument C 2/1994 og til statsministrenes redegjørelse. Innstillingen fra rådets fagutvalg er vedlagt denne innstillingen. Budsjetttutvalgets synspunkter framgår av betenkningen, og derfor vil jeg her bare ta opp noen av de punkter som ifølge utvalgets mening er av betydning for det fortsatte nordiske samarbeidet.

Utvalget konstaterer at C 2/1994 i høy grad preges av at det er inngått en EØS-avtale, og at det forhandles om finsk, norsk og svensk EU-medlemskap. Utvalget anser at dette er forhold som vil berøre det nordiske

samarbeidet sterkt. Utvalget mener dette ikke må dominere det nordiske samarbeidet, et samarbeid som har en vid forgrening og rommer mange dimensjoner utenfor EØS og EU. Mulighetene for å utvide samarbeidet både på de tradisjonelle områdene og kanskje på nye bør være et klart mål.

Utvalget har også notert at det er det uformelle samarbeidet, med løpende samråd og avstemninger mellom landene, som Ministerrådet ser som en av de viktigste oppgavene for det nordiske samarbeidet. Utvalget kan se fordelene med økte muligheter for uformelle kontakter mellom regjeringsmedlemmer og tjenestemenn i de nordiske land, men vil samtidig påpeke at de uformelle kontaktene er blitt muligjort nettopp gjennom det formelle samarbeidet og nettverket som det har skapt. Utvalget ser det også som en fare dersom en altfor stor del av det nordiske samarbeidet skal skje utenfor den formelle rammen som er bygd opp gjennom mange år. Det vil i så fall svekke parlamentarisk innsyn og kontroll, og det i en tid da utviklingen snarere krever økt parlamentarisk innsyn og kontroll.

Når det gjelder prioriteringer, står Ministerrådet fast ved sin tidligere beslutning om at kultur, utdanning og forskning skal ha 50% av budsjettmidlene for 1996. Jeg vil her påpeke at samtlige utvalg, unntatt kulturutvalget, har uttalt misnøye med den raske og kraftige økningen på kultursektoren. Dette framgikk klart ved sesjonen i Oslo i forbindelse med behandlingen av C 2/1993, og det framgikk enda tydeligere i forbindelse med budsjettbehandlingen ved sesjonen i Mariehamn. Det er derfor forbausende at dette ikke gjenspeiles i C 2/1994.

Flertallet av rådets medlemmer motsetter seg en streng prosentvis fordeling av budsjettmidlene, og anser det som svært uheldig dersom rådet forvandles til bare å bli et kulturråd, særlig ettersom det finnes mange andre samarbeidsområder som er av større, eller like stor, betydning for nordiske medborgere. Miljøområdet er for eksempel et område som rett nok krever ressurser som ligger langt over det nordiske budsjettet, men et område der det nordiske samarbeidet er viktig. De nordiske land har stort sett samme syn på miljøspørsmål, og har derfor mulighet til sammen å være med og påvirke utviklingen i positiv retning.

Kampen mot arbeidsløshet er i dagens situasjon en av de viktigste samfunnsoppgavene både i Norden og i det øvrige Europa. Det vel etablerte nordiske samarbeidet og det felles synet på spørsmål som sosial trygghet, arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmål burde være en fordel i samarbeidet om arbeidsløsheten.

Budsjuttutvalget anser videre at utdannings- og forskningssamarbeidet er en viktig del av det nordiske samarbeidet. Framfor alt kan forskningssamarbeidet bidra til å øke Nordens konkurransemuligheter, men det gjelder framfor alt den mer teknisk innrettede forsknings- og utviklingsvirksomheten som ligger utenfor kultursektoren.

Rådet har gjennom endringen av artikkel 64 i Helsingforsavtalen fått økt innflytelse på budsjettet og dermed økt budsjettansvar. Rådet tok dette ansvar i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 1994. Rådet er fortsatt beredt til å ta dette ansvar. En åpen informasjonsutveksling mellom Ministerrådet og rådet vil gjøre dette arbeidet enklere.

Det er en stor utfordring for budsjettutvalget å gå inn i budsjettarbeidet nå som rådet skal foreta en selvstendig vurdering av de enkelte sektorer innenfor den av Ministerrådet fastsatte ramme. Dette krever et godt samarbeid med de øvrige fagutvalg og med partigruppene for at det skal bli mulig for utvalget å framlegge gjennomarbeidede og konstruktive endringsforslag. Til høsten vil Ministerrådet framlegge C 2-dokumentet om de framtidige planer for det nordiske samarbeidet samt budsjettforslaget for 1995. Møteopplegget for sesjonen i Tromsø må derfor gi tilfredsstillende rom for kontakter mellom utvalg og partigrupper spesielt..

Til slutt vil jeg referere til stortingsdebatten om nordisk samarbeid for noen dager siden, hvor samarbeidsminister Gunnar Berge kom inn på nivået på det nordiske budsjett, i likhet med det som Johansson nå var inne på , og jeg skal sitere:

"1994 er etter min oppfatning det riktige tidspunktet for å vurdere hvorvidt rammen for det nordiske samarbeidet er tilstrekkelig for de ambisjoner vi sammen har om utviklingen av samarbeidet."

Dette er rette ord til rett tid, slik utvalget ser det. Det nordiske samarbeidet står overfor store utfordringer av politisk karakter i forhold til integrasjonen i Europa, og som EØS og eventuelt medlemskap for flere nordiske land vil medføre, men også ved at både Ministerrådet og rådet ønsker satsing i Nuuk, Baltikum og nordvestre deler av Russland samtidig som en nordisk kampanje mot fremmedfiendtlighet skal trekkes i gang. Disse målene kan bare nås om nye midler tilføres budsjettet. Rådet vil i en senere sak få anledning til å ta stilling til et medlemsforslag, der også dette behov er sterkt underbygd.

Jeg vil si at det innlegget som statsråd Johansson nettopp holdt, innebar et signal om at Ministerrådet vil gå inn på en økning , så vi vil komme tilbake til det spørsmålet når medlemsforslaget eventuelt kommer opp.

Sten Andersson overtok härefter ledningen av förhandlingarna.

Nordisk samarbeidsminister **Sighvatur Björgvinsson** (A) (ministerrådets talesman): Herr president! Det nordiska samarbetet präglas i hög grad av det som sker i våra närområden och inte minst på alleuropeisk nivå. Finlands, Norges och Sveriges medlemskapsförhandlingar med EU har av naturliga skäl också avspeglat sig på det nordiska samarbetet. Den deklaration som ansökarländerna och EU enats om, gällande det nordiska samarbetet, ger också god grund för ett fortsatt och fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna, i fall av ett medlemskap för Finland, Norge och Sverige. Jag ser därför med tillförsikt på framtiden för det nordiska samarbetet. Ministerrådets planeringsdokument skall också läsas med utgångspunkt i den pågående europeiska integrationen.

Ministerrådets planer för det nordiska samarbetet, den så kallade C 2, är i år sammanställd i en kortare version än tidigare. Genom nedbant-

ningen vill ministerrådet skapa ett mer politiskt och slagkraftigt dokument, som ger en bättre överblick över vilken den politiska viljan är.

Årets C 2 är den sista som kommer att behandlas vid en annan tidpunkt än budgeten. Framöver kommer budgeten och C 2 att behandlas samtidigt, eftersom de två dokumenten i det praktiska arbetet är intimt sammankopplade med varandra. Trots samordningen kom mer C 2 att bestå som ett politiskt dokument, för att det hela inte enbart skall handla om siffror.

Samordningen av budgeten och C 2 kommer att ske redan fr.o.m. sessionen i Tromsø. Jag ser därför dagens debatt som ytterst viktig, såväl vad gäller budgeten som C 2, eftersom Nordiska rådet nu har möjlighet att gå in och påverka såväl arbetet med budgeten som med C 2. På ministerråds sidan kommer vi omedelbart efter denna session att köra i gång budgetarbetet och därigenom också arbetet med nästa C 2.

Årets planeringsdokument bör ses som en fortsättning på det reformarbete som igångsattes för ett par år sedan. I dokumentet lyfts de satsningsområden fram som blev slutresultatet av den nyvärdering statsministrarna igångsatte 1991. I enlighet med nyvärderingen intar kultur-, utbildnings- och forskningssektorerna en viktig plats i detta dokument.

Ett annat viktigt område jag vill peka på är samarbetet med de nordiska närområdena. Fortsättningsvis har de nordiska länderna en viktig uppgift att fylla såväl i Baltikum som i de ryska närområdena. Här har ministerrådet redan fattat en rad konkreta beslut som berör nordvästra Ryssland. Bl.a. kommer ministerrådets stipendieordningar att utvidgas till att också omfatta Ryssland. Ministerrådet kommer också att placera en egen person i Kirkenes i anslutning till sekretariatet för Barents regionalråd. Även om det rent budgetmässigt är rätt små summor som via den samnordiska budgeten kanaliseras till de nordiska närområdena, i förhållande till vad flera av de nordiska länderna satsar bilateralt, har de samnordiska satsningarna visat sig vara effektiva och välfungerande. Det ligger dessutom ett stort politiskt symbolvärde i att vi har lyckats skapa dylika samnordiska projekt riktade till Baltikum. Inte minst i förhållande till det som sker på alleuropeisk nivå kan Norden fungera som en vägvisare.

I detta sammanhang vill jag informera Nordiska rådet om att samarbetsministrarna i sina budgetdirektiv till generalsekreteraren beslutat utöka budgetramen med 50 MDKK.

Detta kommer att underlätta arbetet med budgeten men långt ifrån lösa alla våra problem.

Herr president! Rådet oroar sig för att den parlamentariska insynen skall minska och för att alltmer av det nordiska samarbetet kommer att föregå utanför den formella samarbetsapparaten.

Jag önskar därför peka på den de facto aktiva kontakt som sker mellan ministerrådet och Nordiska rådet. Såväl stats- som utrikesministrarna avger årliga redogörelser till Nordiska rådet, stats- och samarbetsministrarna träffas regelbundet med presidiet, utskotten har samrådsmöten med fackministrarna och framför allt kan frågor dryftas via spørsmål, dels muntliga som behandlas under session, dels skriftliga som kan lämnas in under hela året. Dessutom sker det en naturlig och regelbunden kontakt

mellan respektive sekretariat. Enligt min mening finns det goda möjligheter till en fruktbar dialog mellan ministerrådet och rådet. Det gäller bara att ta till vara de chanser som ges. Såväl samarbetsministrarna som fackministrarna är också, såframt det bara är organisatoriskt möjligt, redo till gemensamma möten med olika organ inom Nordiska rådet.

Gällande det informella och formella samarbetet är jag enig med utskottet att det alltid finns en risk för minskad insyn ifall arbetet utförs informellt. Då vi talar om informellt samarbete är det dock viktigt att sätta frågorna i sitt rätta sammanhang. För det nordiska samarbetet är det framför allt frågan om behandlingen av spörsmål som med kort varsel kommer upp på den europeiska dagordningen, något som blir vanligare i och med EES-avtalet och ett eventuellt utvidgat EU. Detta är inte något nytt utan pågår regelbundet mellan de nordiska länderna i internationellt arbete.

Jag vill avslutningsvis notera att budgetutskottet ställer upp på det statsminister Davíð Oddsson framförde i statsministertalet. Detta ser jag som positivt och som en god grund för ett aktivt nordiskt samarbete under det kommande året.

Peter Angelsen (Sp): President! Jeg anser den meddelelsen som samarbeidsminister Sighvatur Björgvinsson gav om at Ministerrådet har besluttet å øke budsjettet med 50 MDKK som en offisiell meddelelse overfor Rådet. Og det har selvfølgelig skapt en ny situasjon i forhold til det medlemsforslag som er fremmet av Halldór Ásgrímsson. Vi har ikke hatt mulighet til å ha møte i budsjettutvalget, men noen av oss har snakket sammen og kommet til at det som er meddelt fra Ministerrådet, imøtekommer de intensjoner som ligger i forslaget fra Ásgrímsson. Det vil derfor være riktig ikke å behandle det forslaget i denne sesjonen.

Jeg tillater meg derfor å fremme forslag om at dagsordenens punkt 17, medlemsforslag A 1068/b fra Halldór Ásgrímsson, ikke behandles i denne sesjonen og sendes tilbake til budsjettutvalget. Så får vi eventuelt komme tilbake til det til høsten under budsjettbehandlingen, når vi ser hvorledes Ministerrådet har tenkt å anvende de midlene som de nå foreslår at budsjettet skal økes med.

Men jeg må si at etter de diskusjoner som har vært i budsjettutvalget og for så vidt de innlegg som har vært i generaldebatten, er jeg meget glad for den meddelelse som er kommet fra Ministerrådet. Det er faktisk i tråd med det som Rådet ønsket, og jeg ønsker Ministerrådet lykke til i det videre arbeid med å få satt midlene ut i budsjettet.

Minister Sighvatur Björgvinsson (A): Herr president! Jag vill säga tack till den senaste talaren. Det visar ju att man tar hänsyn till Nordiska rådets vilja. Man får nu mer inflytande på budgeten än man har haft tidigare. Men det vill också till att man får ett större ansvar än man har haft tidigare. Även detta måste vi tänka på.

Halldór Ásgrímsson (F): Hr. præsident! Jeg mener også, det er nødvendigt at tage det forslag, der blev omtalt her, A 1068/b, til ny behandling i Budgetudvalget på grund af denne nye situation.

Jeg vil gerne takke samarbejdsministrene for et godt arbejde. Jeg synes, at samarbejdsministrene har taget godt hensyn til rådet. Det viser sig, at vi har en god dialog mellem parlamentarikersiden og regeringssiden. Jeg synes, at samarbejdsministrene har vist en stor interesse for rådet.

Man kan jo se, at det var et dårligt forslag, der kom om at nedlægge samarbejdsministrene. Det er ikke så lang tid siden, vi så det forslag, men jeg tror, at man i dag har indset, at det er vigtigt, at vi har fem nordiske samarbejdsministre.

Järvilahti (Kesk.): Herr president! Låt mig säga några ord om samarbetet mellan rådet och ministerrådet. Det är knappast någon hemlighet att det inte fungerar på bästa sätt.

På rådssidan har vi kritiserat ministerrådet för att inte lyssna på rådet samt att rådet inte får information nog. Ministerrådssidans kritik är kanske försiktigare vilket så att säga ligger i sakens natur, men torde i första hand gälla att man på rådssidan inte är tillräckligt informerad. Problemet är därmed entydigt: bristande kontakter och informationsutbyte. Detta är ingen nyhet i och för sig, och det nya skulle i så fall vara att det antligen är dags att ta itu med problematiken i stället för att bara konstatera den år efter år.

Jag har med intresse lyssnat på samarbetsminister Olof Johanssons anförande och konstaterar med glädje att våra synpunkter om ett närmare samarbete mellan råd och ministerråd sammanfaller.

För det första tror jag att det behövs en attitydförändring. Rådet och ministerrådet är inte motståndare som försöker spela in i varandras mål, utan ett lag, som försöker spela in i ett och samma mål. Vi har varken råd eller behov av mer eller mindre konstgjorda motsättningar. Den spänning mellan parterna, som behövs för ett dynamiskt spel finns nog där utan att vi behöver skapa den. Vi bör framför allt se till det nordiska samarbetet i stället för våra egna revir. Detta kommer förhoppningsvis att underlättas av att Europa kommer på bred front, och att vi måste svara med dåd och inte med käbbel, om vi verkligen vill något med vårt nordiska samarbete.

Riktlinjerna för det kommande samarbetet bör diskuteras mellan regerings- och parlamentarikersidan redan innan det första beslutet i saken fattas. Detta gäller också för kommande budgeter. Bara på så sätt kan onödiga problem och missuppfattningar undvikas. Också rådet måste ha klara prioriteringar och synpunkter i alla skeden. De olika organens fullmakter och ansvar bör i detta sammanhang ses över. Rådet bör samtidigt sträva efter att vara mera framtidsinriktat och visionärt än hittills.

Rådet bör få tillräcklig information, vilket framför allt kräver klara spelregler om vilken information ministerrådet skall tillhandahålla och under vilka former detta skall ske. Detta gäller speciellt budgetfrågor, där

det behövs ett klart och fortgående system för informationsöverföringen. Utskotten och speciellt budgetutskottet får samtidigt bereda sig på att ägna ännu mera tid åt kontrollfrågor. Utskotten måste vidare ta ett större ansvar i budgetsammanhang, icke minst när det gäller nya förslag som kräver finansiering och som därigenom innebär ett bortfall på annat håll.

Herr president! Detta är bara några exempel på saker som borde diskuteras och rättas till och jag hoppas på öppna och fördomslösa diskussioner framöver och är för min del beredd att på alla sätt bidra till detta!

Nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c): Herr president! Jag är naturligtvis glad över den positiva underton som finns i denna debatt och som lovar gott för framtiden. Jag är övertygad om att det isländska ordförandeskapet kommer att fullfölja detta på ett utmärkt sätt.

Det som jag inte sade i mitt inledande anförande förtjänar dock att sägas nu, nämligen att generalsekreteraren och ministerrådets sekretariat vid ett flertal tillfällen har besökt budgetutskottet. Generalsekreteraren har i brev till er framhållit att hela sekretariatet står till utskottets disposition. Det saknas alltså inte möjlighet att söka den information som budgetutskottet behöver för sitt arbete. Jag hoppas att denna öppenhet skall existera även framöver och vara ömsesidig.

Nordisk samarbejdsminister **Flemming Kofod-Svendsen** (KRF): Hr. præsident! Samarbejdet mellem regeringerne og parlamentarikerne bestod sin prøve i forbindelse med udarbejdelsen af budgettet for 1994. 1994-budgettet var som bekendt det første budget, der skulle udarbejdes i overensstemmelse med statsministrenes målsætning om, at 50% af budgettet i 1996 skal anvendes til kultur, uddannelse og forskning.

Der blev arbejdet konstruktivt med budgettet fra parlamentarikerens side, og på ministerrådssiden kvitterede vi på selve sessionen i Mariehamn ved at vedtage budgettet, som det forelå med Nordisk Råds ændringsforslag.

Når det gælder budgettet for 1995, er vi på regeringssiden inde i startfasen af budgetlægningen. Planlægningen og budgetlægningen foregår i år for første gang i sammenhæng, og som noget nyt er processen tidsmæssigt fremskudt. Det vil altså sige, at ministerrådets forslag kan blive forelagt parlamentarikerne tidligere, end det før har været tilfældet. Dermed har vi imødekommet ønsket fra parlamentarikerne om bedre tid til behandling af budgettet op til efterårssessionen.

På ministerniveau har vi i februar måned på basis af C 2-dokumentet udstukket foreløbige generelle retningslinjer for ministerrådssekretariatets arbejde med budgetforslaget for 1995 i de kommende måneder. Budgetrammen i de foreløbige retningslinjer er uændret i de senere år. Når man tager de øvrige forudsætninger med, er dette ensbetydende med, at der i 1995 vil skulle flyttes nogle midler fra de lavere prioriterede satsningsområder. Foreløbig ser det ud til, at i alt ca. 40 mio. kr. vil skulle flyttes.

Men når det kommer til stykket, bliver virkningen dog ikke så voldsom på grund af det overskud fra 1993, som også vil være til rådighed, og som forventes at ligge op mod de 20 mio. kr.

De øvrige forudsætninger er bl.a. statsministrenes målsætning om, at 60% af budgettet for 1996 skal anvendes til kultur, uddannelse og forskning, målsætningen om at fastholde miljøbevillingen og nærområdebevillingen på mindste nuværende niveau og vores ønske om som opfølgning af rekommandationen fra rådet i Mariehamn om at iværksætte en nordisk kampagne mod fremmedhad, og endelig skal der på budgettet for 1995 og 1996 afsættes midler til opførelse af det forudsete nordiske kunst- og kulturcenter i Nuuk.

Opgaven med at få budgettet for 1995 til at falde på plads under de givne forudsætninger er ikke let, det erkender jeg, men det er mit håb, at man fra rådets side - som det var tilfældet sidste år - vil være indstillet på at sætte sine fingeraftryk på budgettet inden for de rammer, der udstikkes.

Så hører det med til billedet, at statsministrene i mandags enedes om at bede ministerrådet om at se nærmere på muligheden for, at vi i 1995 øger nærområdebevillingen op til de 50 mio. kr. årligt fra de nuværende knap 30 mio. kr.

Fra dansk side deler vi helt den opfattelse, at også det nordiske samarbejde må indrettes efter den generelle, stramme statsfinansielle situation. Et gennemgående træk i debatten under sessionen har imidlertid været ønsket om, at Norden markerer sig stærkere i nærområderne. Jeg deler ønsket om en sådan øget prioritering. Det gælder i første række vor indsats i de tre baltiske lande, men vi er også indstillet på fremover at udstrække indsatsen til Skt. Petersborg-området og Barents-regionen, og endelig må vi ikke i forbindelse med denne øgede satsning glemme vort ansvar også over for Kaliningrad-området, ligesom vi må have som målsætning at inddrage hele den vestlige del af Vestrusland.

Fra dansk side har vi derfor kunnet give vor tilslutning til, at der på budgettet for 1995 reserveres et beløb på 50 mio. kr. til et særskilt program for Nordens nærområder med den udvidelse af de samlede budgetressourcer, der som tidligere meddelt følger heraf. Det er væsentligt, at programmet optræder særskilt og holdes klart adskilt fra ministerrådets øvrige budget. Herved sikrer vi, at den nødvendige budgetdisciplin kan bevares.

Salmén (ÅC): Herr president! Vid debatten i Mariehamn angående den nordiska budgeten 1994 framfördes från flera håll kritiska synpunkter på ministerrådets överväganden om budgetens framtida fördelning, framför allt den procentuella fördelningen mellan kultursektorn och övriga sektorer. Det påpekades att målsättningen att minst 50% av den framtida budgeten skall användas till kulturinriktad verksamhet är en ren skrivbordsprodukt. Vi varnade för att en statisk fördelningsprincip för det nordiska samarbetet medför klara nackdelar. Mot bakgrund av kritiken gjorde rådet - med stöd av sin budgetmakt - vissa ändringar i budgeten,

ändringar som säkert blivit större om det inte funnits ett överskott att fördela till behövande sektorer.

Resultatet av den genomförda budgetprocessen blev tillfredsställande såtillvida att rådet enades om en omprioritering av ministerrådsförslaget. Genom denna kompromiss fick de flesta sektorerna - men inte alla - tillräckliga resurser för arbetet under 1994. Vad gäller situationen på längre sikt finns dock anledning att sätta frågetecknen. Kanske de rätas ut idag. Brist på resurser riskerar att framtvinga nedläggning eller omläggning även av meningsfull verksamhet.

Med detta i minnet var det med stor glädje jag i måndags hörde statsminister Davíð Oddsson i sin redogörelse för Nordiska rådet ta upp den kritik som riktats mot budgetprinciperna och - om än i försiktiga ordalag - öppna för en debatt om budgetens omfattning och fördelning.

Statsministern nämnde i sitt anförande många viktiga områden som även i fortsättningen måste prioriteras i det nordiska samarbetet. Av dem vill jag för min del, och med hänvisning till gårdagens miljödebatt, särskilt tillstyrka fortsatta satsningar på miljösamarbetet och i det sammanhanget framhålla behovet av ökad uppmärksamhet på miljöutvecklingen i Nordens närområden och Arktis. Jag kan i det sammanhanget gärna instämma i behovet av samnordiska insatser för att beskydda havet, såväl från dumpning av förorenande ämnen som från förorening från land. Jag stöder också statsministerns prioritering av fiskerisamarbetet och finner det särskilt viktigt att forskningen om fiskestammarna och andra havets naturresurser ges utökat stöd och uppmärksamhet. Vidare är möjligheterna till utveckling av det regionalpolitiska samarbetet av stor betydelse.

Jag tror också att det kan vara ett riktigt steg mot bakgrund av internationalisering och ökande konkurrens från Europa att statsministern säger sig vilja pröva möjligheterna att ersätta nationella institutioner med nordiska sådana.

Med tanke på att statsministern nämner regionalpolitik och fiskeri som viktiga områden kan det vara på sin plats att påminna om att dessa för årets verksamhet har fått tillskott ur överblivna medel från 1992. Det har varit en förutsättning för att verksamheten skall kunna upprätthållas på tidigare nivå och för att samarbetsprogrammet inom fiskeriområdet skall kunna påbörjas som planerat. Denna utökade finansiering är alltså av tillfällig natur. Den garanterar inte den nödvändiga kontinuiteten i projektverksamheten. Det bör vidtas åtgärder för att lösa de framtida finansieringsproblemen.

Herr president! Statsminister Davíð Oddsson beklagade de nordiska medborgarnas bristande kännedom om det nordiska samarbetets bredd och betydelse. Ett informationsarbete skall sättas igång under det kommande året. Det kan i det sammanhanget vara intressant att påminna om den opinionsundersökning som genomfördes förra året angående de nordiska medborgarnas önskemål om inriktningen av det framtida nordiska samarbetet. Denna visar att ca 90% av de tillfrågade anser miljön vara den viktigaste samarbetsfrågan.

När det gäller framtiden måste en omprioritering ske av budgetens innehåll. Det finns ett akut behov av att göra budgeten mera verklighetsanpassad så att medlen används där de gör största nytta och att vi inte slösar tid och resurser på oväsentligheter.

Under gårdagens miljödebatt påpekades att miljöstrategin måste leda till att det nordiska miljösamarbetet ges både en mycket hög prioritet och tillräckliga resurser i budgeten. En av de mest angelägna uppgifterna för våra länder i framtiden är att motverka miljöskadorna och lösa miljöproblemen. Det finns mängder av uppgifter vilka lämpligast bedrivs i nordisk regi. Vi menar att det finns en viktig roll för det nordiska samarbetet att befrämja och stödja miljöarbetet.

Rannveig Guðmundsdóttir (A) (kulturutskottets talesman): Hr. president! Vi er nå inne i det første året hvor den politiske nyorienteringen har slått igjennom, også budsjettmessig.

Kulturutvalget markerte sine kulturpolitiske prioriteringer i den prosessen som ledet fram til nyorienteringen, og på samme måte som kulturministrene slo vi fast at det innenfor kultursektoren burde satses konsentrert på visse områder; medier, barne- og ungdomstiltak, nordisk utveksling og språksamarbeide.

Det kanskje viktigste målet for kultursamarbeidet er å styrke kjenskapen til og interessen for det nordiske kulturfellesskapet. Her er barn og unge den i særklasse viktigste målgruppen. Tiltak rettet mot denne gruppen på medieområdet, i språkundervisning, med utvekslingsprogrammer og på andre felter, må ses i sammenheng. Utvalget er derfor meget tilfreds med at ministerrådet har til hensikt å legge fram et forslag om en samlet nordisk barne- og ungdomspolitik til sesjonen i 1995. Utvalget har store forventninger til økt programspredning og produksjonssamarbeid innen TV. Som utvalget har påpekt tidligere, vil et økt mediasamarbeid fremme den nordiske språkforståelsen, særlig blant barn og unge.

Man burde også produsere eller støtte produksjon av film- og TV-program til barn og unge, eventuelt med ulike tema som bunner i en nordisk holdning, for eksempel når det gjelder fremmedfiendtlighet og narkotikamisbruk. Video og TV er de sterkeste medier for å nå denne målgruppen, og kommunikasjonen med barn og unge må skje på deres egne vilkår.

Flaskehalsen når det gjelder spredning av programmer, er nå som tidligere, de høye kostnadene knyttet til opphavsrett. Dersom det ikke lykkes å finne løsninger på dette området, er det en fare for at nordiske programmer vil fortrennes stadig mer av billig utenlandsk import. Nordliv-prosjektet er et godt eksempel på bredden og den folkelige forankringen som karakteriserer kulturlivet i Norden. Det samme er Nordisk Kulturfond. Ministerrådet bør overveie å styrke fondet ytterligere med eventuelle økte midler til kulturområdet. Fondet har utgjort et fundament for et folkelig nordisk samarbeid og utvalget understreker at den folkelige delen ikke får reduseres, selv om visse deler av fondets midler blir øremerket politisk prioriterte områder. Kultursatsinger i sesjonlandet må kjennetegnes av stor

bredd och deltagelse fra folkelige organisasjoner og skoler. Jeg anser det som meget positivt at det vises så stor interesse de nordiske kulturinnslagene her i Stockholm.

Skolene er særlig sentrale når det gjelder å formidle våre unge grunnleggende kunnskaper og nordiske verdier. Det er framsynt og spennende at Ministerrådet som et av tiltakene i handlingsplanen for nordisk skolesamarbeid etablerer et nordisk datanettverk, som vi har fått presentasjon på her under sesjonen. Erfaringer med tilsvarende nettverk, bl.a. i USA, tilsier at dette kan lede til en veritabel eksplosjon i antall skolekontakter over landegrensene.

Utvekslingsprogrammene, ikke minst de nordiske stipendieprogrammene Nordplus og Nordplus-Junior bidrar i høy grad til språk- og kulturforståelse hos de unge, og må bygges videre ut. Programmene har nå rukket å bli god innarbeidet og gir hvert år flere tusen ungdommer nordiske erfaringer for livet.

Det samme gjelder nordjob-prosjektet, som også spiller stor rolle utfra et sysselsettingssynspunktet.

Kulturvalget hilser også velkommen Ministerrådets annonserte forskningsprogram innen samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag med tema Norden og Europa.

Angående budsjetttutvalgets forslag, vil jeg understreke hvor viktig det er at rådet og utvalgene får opplysninger fra Ministerrådet allerede i forberedelsesfasen for budsjettet for neste år.

Jeg vil også nevne at kunst- og kultursenteret i Nuuk skal finansieres med midler fra kultur og undervisningsbudsjettet, selv om dette prosjektet ikke betraktes som nysatsing av det slag vi har hatt diskusjon om.

Budsjetttutvalgets forslag om informasjonskampanje for å synliggjøre det nordiske samarbeid tar vi glade imot, dersom utvalget også har understreket betydningen av dette. Utenfor Nordens grenser oppdager vi snart hvor mye mer det er som forener oss nordboere enn som skiller oss ad, og det er ingen tilfeldighet at man ute i verden oppfatter Norden som en enhet.

Når vi såvel i kulturpolitisk sammenheng som gjennom kulturelle manifestasjoner vil gjøre oss sett og hørt ute i verden, har vi derfor alt å vinne ved å stå sammen. Vi kan ikke tale med én stemme, men meget vel være et flerstemt kor i rimelig harmonisk samklang.

May Flodin (FS): Herr president! Statsminister Davíð Oddsson lyckönskade i sin redogörelse i måndags Finlands och Sveriges regeringar till att avtalen med EU i princip kommit i hamn. Han påpekade emellertid att premisserna för det nordiska samarbetet kan komma att ändras om några länder är inne i EU och några är utanför. Därför måste man se till att det nordiska samarbetet även i fortsättningen uppfyller alla de nordiska ländernas intressen. Detta är viktigt även för de självstyrande områden, som valt att vara utanför EU även om moderlandet är medlem. Rådet har här

en viktig uppgift att bevaka de utanförstående ländernas och självstyrande områdenas intressen.

När det gäller budget och prioriteringar vill jag, även om många andra sagt det, framhålla att flertalet av rådets medlemmar inte är odelat positiva till den snabba ökningen på kultursektorn och tycker illa om en strikt procentuell fördelning av budgetmedlen. Det måste vara det nordiska intresset och behovet som skall vara vägledande för fördelningen av medlen. Budgetutskottet har i flera år påpekat att man bör analysera var och hur de nordiska pengarna gör mest nytta. Om man lyckas genomföra denna typ av analyser, kanske de nordiska pengarna kan kanaliseras dit där det finns ett verkligt behov.

Herr president! Till sist vill jag varna för att alltför stor del av det nordiska samarbetet övergår till informella former. Det är i det formella samarbetet möjligheterna till informellt samarbete skapats, och det är genom det formella samarbetets tradition och styrka vi har möjlighet att påverka och få in våra synpunkter i internationella frågor.

Liltved (H) (ekonomiska utskottets talesman): President! Behandlingen av C 2 - Ministerrådets planer for samarbeidet i det kommende år - kommer denne gangen sist på Rådets sesjon, og jeg skal ikke her forlenge debatten mye ettersom det er Budsjetutvalgets innstilling som skal være i fokus. Den innstillingen bygger også på de enkelte fagutvalgs kommentarer til C 2. Denne innstillingen er nettopp presentert på en fyldestgjørende måte.

På vegne av Økonomisk utvalg vil jeg få komme med et par bemerkninger som viser til sentrale punkter i den C 2-kommentar vi har avgitt, og som er referert i Budsjetutvalgets innstilling.

For det første vil utvalget peke på at det, slik som også berørt i mange tidligere innlegg under denne sesjon, ikke er naturlig at statsministerrapporten fra to år tilbake skal være den eneste retningslinjen for det videre samarbeidet gjennom Nordisk Råd. Økonomisk utvalg kan prinsipielt ikke akseptere at Ministerrådet baserer sine prioriteringer og utvelgelser av saker på en retningslinje som begrenser Nordisk Råds fulle og frie ansvar for å legge de politiske premisser for det nordiske samarbeidet i sin helhet. Utvalget synes det vil være uheldig om Ministerrådet i fremtiden bare skal arbeide med kultur- og miljøspørsmål. Det er en rekke store oppgaver som det er naturlig å ta opp til drøfting i nordiske fora, uavhengig av hvilken sluttstatus vi får på de enkelte lands EU-søknader. Jeg nevner som eksempler: sysselsettingsspørsmålene, energisaker, forholdet til nærområdene i Baltikum, Russland og Arktis, industri- og økonomisørsmål osv. Også selve forholdet til EU vil det være naturlig på saklig avgrensede områder å drøfte i Rådets organer.

Økonomisk utvalg vil derfor understreke at Ministerrådets redegjørelse også i fremtiden skal være en bred omtale av alle områder i det nordiske samarbeid. Redegjørelsen må ikke bli begrenset til en ren budsjettkommentar for de 650 MDKK vi i år arbeider med. C 2 må være en redegjørelse for alle samarbeidsfelter og -muligheter som regjeringene vil ta opp. Samtidig

må det gjennom C 2 føres en dialog med den politiske basis for det nordiske samarbeidet, dvs. parlamentarikersamarbeidet i Rådet.

Utvalget understreker i sine kommentarer også at det nordiske samarbeidet må være aktivt i forhold til det videre europeiske samarbeidet. Det må legges vekt på å få gjennomslag for nordiske synspunkter. Utvalget har ellers i sin innstilling tatt opp at sysselsettingsspørsmålene må ha høyeste prioritet, og at de forskjellige nordiske institusjoner innen finansiering og industrifeltet - Nordisk Industribank, Nordisk Industrifond, Nordtest osv. - må ses også i denne sammenheng. Innsatsen i Baltikum må være konkret og i tråd med ønsker og behov hos våre samarbeidspartnere.

Til slutt vil jeg også med henvisning til Økonomisk utvalgs merknader peke på at det er ønskelig at Ministerrådet forsterker sine initiativer for å utvikle det nordiske energisamarbeidet. Man bør drøfte utsiktene for det nordiske gassmarked. Det nordiske energimarkedet bør også ses i sammenheng med behov og muligheter i Nordens nærområder.

Som talsmann for Økonomisk utvalg vil jeg nevne at det også foreligger en særlig uttalelse fra et mindretall i utvalget til enkelte punkter av våre kommentarer.

Kjellbjørg Lunde (SV): President! Sidan eg har ein liten mistanke om at eg har deltatt i debatten i den grad at vi no er litt forseinka, skal eg avgrense meg til nokre korte merknader når det gjeld budsjettet.

Det var veldig gledeleg at den kritikken og den oppmodinga som har kome fra Rådets medlemmer tverrpolitisk til Ministerrådet, om ei anna prioritering i tråd med det som ligg i forslaget frå budsjettutvalet, er blitt tatt til fylgje i den grad at vi fekk dette forslaget. Venstresosialistisk gruppe har i utgangspunktet arbeidd for mindre drastiske konsekvensar av den omlegginga som fleirtalet har støtta, og såleis er vi glade for at det no ser betre ut enn det gjorde for ei tid tilbake.

Med desse orda skal eg avslutte innlegget mitt. Eg gjer merksam på at vi heller ikkje treng debattere eit spørsmål til samarbeidsministrane om aktivt ordførarskap i salen. Eg kan nøye meg med eit skriftleg svar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs utskottets förslag (punkt A) till yttrande över Nordiska ministerrådets redogörelse C 2 samt statsministrarnas redogörelse Dokument 3.*

Rådet beslöt (punkt B) att lägga C 2 och Dokument 3 till handlingarna.

15

C 5/b: Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1992)

Budgetutskottet hade med anledning av berättelsen från Nordiska kulturfonden föreslagit följande:

- att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1992 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1992 samt
- att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1992 till handlingarna.

Utskottets förslag *bifölls*.

16

A 1066/b: Utskottsförslag om budgetutskottets kontrolluppgift 1993; regionalpolitisk forskning

Budgetutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av utskottsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att i det pågående arbetet med ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1993, därvid bör även möjligheterna att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna undersökas
- att rapportera till utskottet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen.

Metsämäki (SDP) (budgetutskottets talesman): Herr president!
Budgetutskottet har under år 1993 låtit genomföra en utvärdering av NordREFO:s, Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning, verksamhet och dess betydelse.

Utvärderingen har genomförts av mellersta Finlands ekonomiska forskningscentral vid Jyväskylä universitet. De som vill ha en mer detaljerad information om utvärderingen hänvisas till dokumentationscentralen, där slutrapporten finns tillgänglig.

Målet för utvärderingen var att ta reda på om och på vilket sätt NordREFO uppnått de mål som satts upp för verksamheten.

Utredarna har dels tagit del av olika dokument om NordREFO, dels genomfört en enkätundersökning där målgrupperna varit: nordiska

forskare, nordiska ämbetsmän och europeiska forskare verksamma inom det regionalpolitiska området.

Enkätundersökningarna visar att kunskapen om NordREFO varierar mellan forskare och tjänstemän och mellan de nordiska länderna. De som känner väl till NordREFO är emellertid på det hela tagit positiva till NordREFO:s arbete. Eventuella klagomål gäller framför allt NordREFO:s informationsförmedling. Flertalet anser dock att forskningssamarbetet fungerar bra.

Följande åtgärdsförslag framförs i utredningen:

1. förstärkande av nordiskt regionalpolitiskt forskningssamarbete
2. betjäning av regionalpolitisk planering och utveckling
3. höjande av forskningens vetenskapliga nivå och internationella inslag
4. en permanent lokalisering av sekretariatet, som nu flyttas vart fjärde år.

Budgetutskottet anser att rapporten innehåller en kvalificerad analys av NordREFO:s roll i det regionalpolitiska forskningssamarbetet i Norden. Rapporten ger en bra bild av NordREFO:s verksamhet och dess betydelse. Utskottet menar att det är intressant att höra att flertalet av de tillfrågade anser att NordREFO kommer att behövas även i ett integrerat Europa och att det finns intresse för en utvidgning av det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna.

Utskottet tycker att det är självklart att NordREFO tar ett professionellt och övergripande ansvar för att sammanföra nationellt och nordiskt samarbete inom regionalpolitisk forskning och framför allt att informera tjänstemän och forskare om pågående regionalforskning i ett gott samarbete och genom en klar arbetsfördelning mellan NordREFO och Närp(ämbetsmannakommittén för regionalpolitik).

Däremot anser utskottet att det vore fel att inrätta ett antal fasta forskartjänster inom en organisation av NordREFO:s storlek, med en budget på ca 3 MDKK per år. Detta skulle binda hela budgeten och få negativa konsekvenser för NordREFO:s nätverksskapande arbete, vilket bör vidare effektiveras genom att satsa även nationella forskningsmedel på nordiska gemensamma forskningsprojekt.

Utskottet har fått besked om att NordREFO redan påbörjat genomförandet av en del av förslagen i utredningen. Utskottet tycker att detta är positivt. Vi hoppas också att ministerrådet vid planeringen av det framtida regionalpolitiska samarbetet tar hänsyn till de synpunkter som kommit fram i utredningen och som framförts av budgetutskottet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad *antogs rekommendationen med acklamation.*

17

A 1068/b: Medlemsförslag om ökning av den nordiska budgeten

Budgetutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka den nordiska budgeten med 40 MDKK för år 1995.

I en reservation fogad till utskottets betänkande hade de konservativa medlemmarna i utskottet, Árni M. Mathiesen (Sj), Hans Engell (KF), May Flodin (FS) och Inger Koch (m), föreslagit
"at Nordisk Råd forkaster medlemsförslaget".

Presidenten: Presidenten konstaterar at budgetutskottets förman Peter Angelsen - med stöd av den som väckt medlemsförslag A 1068/b, Halldór Ásgrímsson - återkallar förslaget, vilket innebär att det inte behandlas vid denna session och att det återställs budgetutskottet för fortsatt behandling.

Återkallelsen har framförts skriftligt i enlighet med §§ 42 och 43 i rådets arbetsordning.

Presidenten konstaterar att dagordningspunkt 17 därmed är färdigbehandlad.

Medlemsförslag A 1068/b hade sålunda återkallats till budgetutskottet för fortsatt behandling.

18

E-saker (frågor och svar) i anslutning till budgetutskottets sakområde:**E 12: Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende ordningen med aktivt formannskap** (se s. 1270)

Frågan, ställd av Kjellbjørg Lunde, har följande lydelse:

Hvilke konkrete forbedringer i det nordiske samarbeidet har ordningen med aktivt formannskap bidratt til?

Presidenten meddelade att frågan, enligt överenskommelse med frågeställaren och den svarande ministern, skulle besvaras skriftligt (se s. 1270).

E 27: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående en samlad redovisning av de nordiska ländernas insatser i Baltikum och närområdena (se s. 1293)

Frågan, ställd av Elver Jonsson, har följande lydelse:

Avser regeringarna att presentera en samlad redovisning av de nordiska ländernas nationella biståndsinsatser i Baltikum och Östeuropa med flera av Nordens närområden, i avsikt att förbättra effekterna av biståndsinsatserna?

Nordisk samarbetsminister **Olof Johansson** (c): Hr. præsident! Som frågeställaren påpekar, har Nordiska ministerrådet nyligen utarbetat en redogörelse för Nordiska ministerrådets aktiviteter i Baltikum, Östeuropa och Nordens närområden under perioden 1991-93. Redogörelsen utgör en bakgrund för den evaluering av Nordiska ministerrådets aktiviteter i närområdena, som nu pågår, med avsikt att ministerrådet, till sommaren, kan ta ställning till aktiviteter i närområdena under kommande år.

I varje lands övervägelse i förbindelse med evalueringen ingår naturligtvis också de bilaterala insatserna. Dubbelarbete skall undvikas, och biståndet måste, som frågeställaren också anför, samordnas.

Den löpande koordineringen av de bilaterala biståndsinsatserna sker i en rad fora. Förutom Östersjörådet, Barentsrådet och de regelbundna nordiska utrikesminister- och biståndsministermötena kan jag nämna ad-hoc möten på ämbetsmannanivå, där konkreta spörsmål i förbindelse med Östersjösamarbetet och öststödet diskuteras inom den nordiska kretsen.

Fullständig dokumentation om alla givarländerns projekt i Central- och Östeuropa finns i databaser hos OECD/G-24. Samtliga nordiska länder har utförligt framställt informationsmaterial om sina nationella program. Detta utesluter inte, att en särskild översikt över de nordiska ländernas Östersjö-samarbete kan vara värdefull. Nordiska rådets presidiesekretariat har i februari i år bett samtliga ministerier/departement i de nordiska länderna om information om pågående projekt. Jag har uppfattat det så att sekretariatet vid en senare tidpunkt kommer att utarbeta en översikt som grundar sig på denna information.

Översikten kommer självklart att utgöra den samlade "redovisning" som frågeställaren efterlyser.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

19

D 8/1993/b: Meddelande om rekommendation nr 8/1993/b angående budgetutskottets kontrolluppgift 1992; D 15/1993/b: Meddelande om rekommendation nr 15 1993/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1994

Rådet behandlade ovannämnda saker i ett sammanhang

Budgetutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationerna för rådets del *slutbehandlade*.

Utskottets förslag *bifölls*.

Presidiets saker

20

A 1059/p: Medlemsförslag om flagning ved Nordens ydergrænser

Presidiet hade föreslagit att Nordiska rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ombesörja att flaggning med den nordiska symbolflaggan sker vid alla större inrese- och gränsövergångar till Norden.

Rekommendationen antogs med acklamation.

Avslutning

21

Val av förtroendeposter:

a) val av förmän och vice förmän i Nordiska rådets utskott; b) val av medlemmar samt val av ordförande och vice ordförande i Nordisk Kontakts redaktionskommitté; c) val av medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996; d) val av valkommitté

a) Valkommittén hade föreslagit att rådet till förmän och vice förmän i rådets utskott utser följande medlemmar:

Budgetutskottet: Förman: Peter Angelsen, Norge (Sp).
Vice förman: Árni M. Mathiesen, Island (Sj)

Ekonomiska utskottet: Förman: Niels Ahlmann-Ohlsen, Danmark (KF). Vice förman: Thorbjørn Jagland, Norge (A)

Juridiska utskottet: Förman: Hans Nyhage, Sverige (m).
Vice förman: Sinikka Hurskainen, Finland (SDP)

Kulturutskottet: Förman: Rannveig Guðmundsdóttir, Island (A).
Vice förman: Eeva Turunen, Finland (Kok.)

Miljöutskottet: Förman: Olof Salmén, Åland (ÅC).
Vice förman: Paul Chaffey, Norge (SV)

Socialutskottet: Förman: Lena Öhrsvik, Sverige (s).
Vice förman: Solveig Sollie, Norge (KrF)

Valkommitténs förslag *bifölls*.

b) Valkommitten hade vidare föreslagit att rådet till ordförande och vice ordförande samt medlemmar av Nordisk Kontakts redaktionskommitté väljer:

från *Danmark*: Søren Hansen (S) och Anders Mølgaard (V)
från *Finland*: Markku Laukkanen (Kesk.), *vice ordförande*, och
Sinikka Hurskainen (SDP)
från *Island*: Árni M. Mathiesen (Sj) och Kristín Einarsdóttir (Kv)
från *Norge*: Oscar D. Hillgaard (FrP) och Karin Lian (A), *ordförande*
från *Sverige*: Karl-Erik Svartberg (s) och Sten Svensson (m)

Valkommitténs förslag *bifölls*.

c) Valkommitten hade föreslagit att rådet till medlemmar och suppleanter i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1995-1996 väljer:

från *Danmark*: Søren Hansen (s) med
Torben Rechendorff (KF) som suppleant
från *Finland*: Riitta Saastamoinen (Kok.) med
Claes Andersson (Vas.) som suppleant
från *Island*: Valgerður Sverrisdóttir (F) med
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj) som suppleant

från Norge: Karin Lian (A) med
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp) som suppleant
från Sverige: Marianne Andersson (c) med
Berit Oscarsson (s) som suppleant

från de självstyrande områdena: Jóannes Dalsgaard (Jvfl)

Valkommitténs förslag bifölls.

d) Enligt arbetsordningens § 34 skall plenarförsamlingen på förslag av presidiet välja en valkommitté bestående av sju medlemmar. Presidiet hade föreslagit att rådet till medlemmar i valkommittén väljer följande rådsmedlemmar:

Dorte Bernedsen (S), Danmark
Rose-Marie Björkenheim (Kesk.), Finland
Hjörleifur Guttormsson (Ab), Island
Per Olof Håkansson (s), Sverige
Olof Salmén (ÅC), Åland
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj), Island
Anders Talleraas (H), Norge

Presidiets förslag bifölls.

22

Bemyndigande för presidiet att utse kommittéer

Presidiet hade föreslagit att plenarförsamlingen i enlighet med § 50 i rådets arbetsordning ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

23

Fastställande av tid och plats för nästa session

Presidiet hade föreslagit att rådets 45:e session hålls den 14 - 16 november 1994 i Tromsø, Norge.

Presidiets förslag bifölls.

23

Sessionens avslutning

Presidenten: Ärade rådsmedlemmar, mina damer och herrar! Jag hade tänkt hålla ett längre anförande på temat tigrar - papperstigrar och andra mer bitska arter - men det skall jag inte göra.

I mitt öppningsanförande betonade jag att vilken form än de nordiska ländernas anknytning till EU till slut får blir det nordiska samarbetet viktigare än någonsin. Den nordiska samsyn som finns på så många viktiga politiska sakområden, såsom debatten här har visat, hävdar vi oss bättre tillsammans också i ett europeiskt sammanhang än om varje land agerar för sig.

Jag skall gärna erkänna att jag gjorde det uttalandet i polemik med dem som hävdar att Nordiska rådet förvandlats till en papperstiger utan reellt politiskt inflytande och att rådet därför har förlorat sitt existensberättigande.

Generaldebatten under tisdagen och onsdagen och debatten i dag har visat hur fel belackarna har. Det har rått total enighet under debatten här både på regeringssidan och på parlamentarikerhåll om att Nordiska rådet skall fortsätta att agera på många viktiga områden. Våra diskussioner om det nordiska samarbetets roll i ett vidare europeiskt perspektiv, om ytterligare insatser i Baltikum, Ryssland och Arktisk, om miljöstrategin och sysselsättningspolitik, kommer att ha ett stort värde inte bara för Norden utan för hela Europa. Vi har med andra ord under de här dagarna kunnat ge papperstigern både hjärna och hjärta.

Men såsom många talare både på regeringshåll och på parlamentarikerhåll har betonat måste det nordiska samarbetet vidareutvecklas. Det gäller våra kontakter och informationer regeringsledamöter och parlamentariker emellan, och det gäller rådets organisation och arbetsformer, som måste ses över både på det centrala planet och nationellt. Förmår vi det, ger vi papperstigern det bett som behövs för att hävda gemensamma nordiska intressen i större sammanhang.

Jag vill till slut hjärtligt tacka alla som bidragit till att denna session har blivit så vital och intressant och därför så lyckad. Ett särskilt tack vill jag rikta till presidiesekretariatet, delegationsekretariatet och den svenska riksdagens personal, som alla har gjort en utomordentligt värdefull insats.

Härmed förklarar jag Nordiska rådets 44:e session avslutad och önskar er alla en god hemresa och en god fortsättning på våren, som lär ha börjat.

Väl mött i Tromsø!

Sessionen avslutades kl. 15.25.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 44:e session i Stockholm den 7 - 10 mars 1994, har förts av Viveca Wiklund, Guðrún Dager Garðarsdóttir, Charlotta Friborg och Svenolof Karlsson i presidiesekretariatets redaktion.

Huvudsekreterare vid sessionen var sekretariatschefen vid den svenska delegationen Bert Isacsson.

I enlighet med §15 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekretær

SAKER M. M.

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall

(Medlemsförslaget väckt av Per Olof Håkansson samt Sten Andersson och Kirsti Kolle Grøndahl m.fl., se s. 421)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1035/m om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte 9-12 augusti, den 8-10 november 1993 samt vid möte den 27 januari 1994.

1. Medlemsförslaget

Följande motivering ges till att medlemsförslaget väckts: På senare tid har vissa klarlägganden kommit beträffande tolkningen av Baselkonventionen och regelverket inom EG för omhändertagande av miljöfarligt avfall, MFA. Ett bärande motiv i dessa tycks vara att närhetsprincipen prioriteras. Gränsöverskridande transporter med MFA skall i princip inte tillåtas om det inom landet finns tillgänglig behandlingskapacitet.

MFA-politiken i de nordiska länderna har delvis haft en annan inriktning. Närhetsprincipen finns visserligen etablerad, men för att en specialiserad och miljöriktig behandling skall komma till stånd krävs ett visst underlag. Saknas miljömässigt riktig behandlingskapacitet i landet, eller om en bättre sådan kan finnas utomlands, skall i princip export för omhändertagande medges.

Prövningen är emellertid helt beroende av om ämnet, produkten eller varan av innehavaren kallas för miljöfarligt avfall eller något annat. Väljer innehavaren att kalla det för en insatsvara, finns i princip inga hinder för vare sig export eller transport, om i förekommande fall reglerna för transport av farligt gods eller annan transportregel iakttas.

Utvecklingen för omhändertagande av MFA går mot en alltmer specialiserad återvinning och behandling. Därav följer att inom den givna totalvolymen av MFA blir olika väl avgränsade delflöden fler och fler men volymmässigt mindre och mindre. Dessa flöden inriktas genom en kvalificerad och tidigt insatt förbehandling mot respektive behandlingssätt.

Om det i ett land finns en etablerad behandlingskapacitet som i allt väsentligt kan svara för omhändertagandet av landets MFA-flöde, kommer

behandlingsaktörerna, med stöd av exempelvis EG:s regelverk, att agera på en sluten marknad. Konkurrensen sätts helt ur spel. Har sedan dessa aktörer en i och för sig bred, ospecialiserad behandlingskapacitet som är ekonomiskt nedskrivna och med en - om än ålderstigen men fungerande och väl underhållen och därför acceptabel - teknisk lösning, så medges inte export. Nya och mera specialiserade alternativ eller annan konkurrerande aktör kan av företagsekonomiska skäl inte etableras, såvitt de inte erhåller subventioner av något slag. Mycket talar för att Norden är på väg in i en sådan situation.

Den samverkan mellan de nordiska länderna som varit ledstjärnan de senaste åren när det gäller omhändertagande av MFA hotas av denna utveckling. Norden står, sett i ett samlat perspektiv, i och för sig inte utan godtagbar behandlingskapacitet. Frågan är hur behandlingskapaciteten kommer att behöva, respektive kunna, förändras om EG-regelsystemet och/eller Baselkonventionen skall tillämpas fullt ut på de nordiska länderna. Kommer en samverkanlösning att kunna byggas ut?

Enligt vår uppfattning behövs en analys av möjligheterna att vidmakthålla, utveckla och driva en miljöriktig nordisk behandlingskapacitet med utgångspunkt i dessa nya förutsättningar.

Nordiska rådet bör därför begära att ministerrådet på lämpligt sätt genomför en sådan analys och redovisar slutsatserna m.m. för Nordiska rådet.

2. Remissbehandlingen

Medlemsförslaget har remitterats dels till nordiska instanser, dels nationellt. Medlemsförslaget har sänts på remiss till:

Norden

Nordiska ministerrådet, Arbetsgruppen för renare teknologi, avfall och återvinning

Danmark

Sekretariatet for ministeren for Nordisk Samarbejde
Foreningen Norden

Finland

Utrikesministeriet
Miljöministeriet

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Island

Miljöministeriet

Norge

Næringsdepartementet
Miljøverndepartementet

Sverige

Statens naturvårdsverk (miljö- och naturresursdepartementet)
Miljövårdsberedningen (miljö- och naturresursdepartementet)
Kemikalieinspektionen (miljö- och naturresursdepartementet)
Avfallsforskningsrådet (näringsdepartementet)
Sveriges industriförbund
Svenska renhållningsverksföreningens service AB
SAKAB Svenska avfallskonverteringen AB

Nordiska ministerrådet. Ministerrådssekretariatet meddelar att en ad hoc-grupp gjort en utredning angående möjligheterna till samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om hantering av miljöfarligt avfall. De nationella förutsättningarna för godkännande av ett avtal om gränsöverskridande av transport av avfall som omfattas av Baselkonventionen skall redovisas till ministerrådet (miljöministrarna) i september. Kontakter pågår för att undersöka samarbetsförutsättningarna vad gäller filterdamm från stålvalsverk, kvicksilver och förbränningsrester från avfallsbolag samt med jordreningsföretag. En grupp har tillsatts som skall ge förslag till panter och avgifter för vissa produkter, t.ex. bilbatterier, CFC och halon. Ministerrådssekretariatet menar att ytterligare utredning inte torde behövas. Orsaken är att de pågående nationella överläggningarna om förutsättningar för ett regionalt avtal mellan de nordiska länderna om gränsöverskridande transport av avfall som omfattas av Baselkonventionen samt de igångvarande utredningarna gällande återvinnings- och behandlingskapacitet och samarbetsmöjligheter för specifika grupper av miljöfarligt avfall bör resultera i sådana upplysningar som efterfrågas i medlemsförslaget. Pågående arbete strävar även till att vidmakthålla och vidareutveckla nordisk kompetens och kapacitet i avfallshanteringsfrågor.

Miljöministeriet (SF) hänvisar till pågående arbete inom ministerrådsorganisationen, men tillstyrker att en utredning görs angående de frågor som tas upp i medlemsförslaget. Utredningen bör göra en analys av vad i synnerhet EG:s avfallshanteringsbestämmelser innebär med tanke på det nordiska avfallssamarbetet, vidare de miljökrav som bör ställas på behandlingen av farligt avfall och möjligheterna till behandling i olika länder. Dessutom borde verkningarna av ökad konkurrens bedömas i fråga om slutligt omhändertagande. Efter dessa utredningar kan möjligheterna till nordiskt samarbete inom avfallshanteringen tas upp på nytt.

Ålands landskapsstyrelse tillstyrker förslaget. Styrelsen har den uppfattningen att man i de nordiska länderna insett att miljöavfall eller problemavfall som det även kallas måste omhändertagas och behandlas på ett säkert sätt för att undvika att miljö- och hälsoolägenheter skall uppstå. Eftersom olika slag av problemavfall måste behandlas i olika slag av behandlingsanläggningar, neutralisations-, förbränningsanläggningar mm

och med hänsyn till att tekniken att behandla problemavfall är dyr och komplicerad anser landskapsstyrelsen att det är till fördel om resurserna i Norden koncentreras. För Ålands del utgör transporterna av problemavfall från Åland till t.ex. Danmark inget stort hinder.

Utenriksdepartementet och *Miljøverndepartementet* (N) hänvisar till tidigare utredningar samt till det pågående arbetet i den nordiska ad hoc-gruppen och finner inte behov för ytterligare utredningsarbete i enlighet med förslaget.

Nærings- og energidepartementet (N) är enigt i att det är viktigt att ha en kostnadseffektiv och miljömässigt effektiv behandlingskapacitet för det miljöfarliga avfallet i Norden. De hänvisar emellertid till pågående utredningsarbete angående denna problemställning och framhåller att det också tidigare gjorts värderingar om nordisk hantering av miljöfarligt avfall. Om det nu är aktuellt att sätta igång en ny utredning som kan tillföra ny kunskap om nordiska samarbetsmöjligheter inom området, sett i förhållande till utvecklingen i EF och Baselkonventionen, är det viktigt att en eventuell utredning bygger på tidigare och pågående utredningsarbete, men utan att överlappa detta.

Avfallsforskningsrådet (næringsdepartementet) (S) tillstyrker förslaget. Man framhåller att den viktigaste prioriteringen måste vara att utveckla kunskap om hur funktionsdugliga produkter utan miljöskadliga ämnen kan framställas. Det avfall som ändå uppstår bör avskiljas vid källan för att inte blandas med andra avfallstyper och nya säkra metoder för omhändertagande måste tas fram. I alla dessa avseenden är en ökad mångfald och konkurrens en fördel. Man framhåller att problemet med reglerna kringås genom att avfallet kallas något annat måste få en lösning baserad på vedertagna terminologiska och vetenskapliga principer. En samnordisk insats är synnerligen önskvärd.

Kemikalieinspektionen (S) avstår från yttrande i ärendet.

Statens naturvårdsverk (S) hänvisar till den nordiska ad hoc-gruppens arbete och menar att om de nordiska länderna ingår ett regionalt avtal i enlighet med Baselkonventionen skulle samarbete inom Norden när det gäller behandling av miljöfarligt avfall främjas. Man påpekar att gruppen har pekat ut ett antal avfallsströmmar som kan vara särskilt lämpade för nordiskt samarbete. Dessutom har det föreslagits att en harmonisering inom området av ekonomiska styrmedel skall eftersträvas. Naturvårdsverket delar arbetsgruppens uppfattning beträffande ett ökat nordiskt samarbete inom de utpekade områdena och stöder de förslag som framförts i gruppens rapport.

Svensk avfallskonvertering AB (SAKAB) (S) påpekar att det för närvarande råder konkurrensbegränsningar inom etablerade områden såsom förbränning då konkurrensen mellan länderna och företagen inte sker på samma villkor. Vidare menar man att tillsyns- och tillståndsmyndigheterna föredrar att så mycket behandlingskapacitet som möjligt finns inom landet eftersom det underlättar deras hantering. En EG-anpassning och ett gällande EES-avtal torde innebära att konkurrensen ökar mellan länderna om behandling som är både miljöriktig och kostnadseffektiv saknas inom lan-

det. Produktkalkyler behövs för att kunna bevisa att offererat pris är motiverat. SAKAB föreslår att utredningen i första skedet begränsas till icke etablerade behandlingsområden såsom kvicksilveravfall och/eller elektronikavfall för att senare, när god grogrund finns, kunna utökas till flera områden.

Svenska renhållningsverksföreningen (S). Förslaget har behandlats inom RVF:s arbetsgrupp "Miljöfarligt avfall". Föreningen stödjer det framlagda förslaget och anser att analysen i första hand bör inriktas på de avfallsslag för vilka kapacitet saknas i ett eller flera av länderna.

3. Miljöutskottet

Miljöutskottet noterar inledningsvis att det inom ministerrådet pågår ett utredningsarbete som har stor relevans vad gäller det i medlemsförslaget berörda problemområdet. Flera remissinstanser hänvisar till detta pågående arbete. Det påpekas att det under september 1993 skall lämnas en redovisning till ministerrådet angående de nationella förutsättningarna för ett godkännande av ett regionalt avtal om gränsöverskridande transport av avfall som omfattas av Baselkonventionen. Ett antal instanser menar att detta arbete torde resultera i ett klarläggande av de frågor som ställs i medlemsförslaget och att en särskild utredning därför ej är behövlig.

Utskottet kan dock notera att flertalet instanser menar att det finns ett behov av att utreda vissa frågor rörande den framtida avfallshanteringen sett ur ett internationellt perspektiv. Exempelvis framför det finska miljöministeriet, vilket är involverat i det pågående arbete i ministerrådets ad hoc-grupp, bland annat att det vore värdefullt att utvärdera hur EG:s förordning om avfallstransporter, vilken i framtiden kommer att gälla i flertalet nordiska länder, kommer att inverka på riskavfallssamarbetet mellan de nordiska länderna. Andra instanser för fram liknande synpunkter om att det finns behov av analyser av hur förutsättningarna för samarbete länderna emellan kan komma att ändras i framtiden. Avfallsforskningsrådet pekar dessutom på behovet av arbete vad gäller nomenklaturfrågorna. Miljöutskottet anser att det är av vikt att dessa frågor utreds. En grundläggande målsättning i en sådan utredning bör vara att belysa de miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall.

Miljöutskottet anser att förslagsställarna visat att ett antal förändringar, beroende på nya regelsystem m.m., kan komma att påverka förutsättningarna för avfallssamarbetet mellan de nordiska länderna. Man pekar på ett antal frågor, vilka måste belysas för att det framtida avfallssamarbetet skall kunna utformas rationellt och kunna utföras till så låga kostnader som möjligt. Samtliga remissinstanser förefaller eniga i den bedömningen. Invändningen mot medlemsförslaget är främst att en verksamhet pågår, vilken kommer att besvara de frågor som ställs. Flertalet instanser synes dock ej dela denna tilltro till att de framtidsinriktade frågeställningarna kommer att belysas på ett tillräckligt omfattande sätt med nuvarande uppläggning av arbetet. Miljöutskottet delar deras uppfattning. Utskottet anser inte att en utredning av de frågor som skisseras i förslaget och de ytterliga

re förslag till inriktning som anges av remissinstanserna behöver utgöra ett dubbelarbete i förhållande till den verksamhet som pågår inom ministerrådets ram. Det bör också framhållas att det torde finnas goda möjligheter för ministerrådet att anpassa utredningsarbetet så, att en överlappning ej sker.

Sammanfattningsvis är miljöutskottet enigt med förslagsställarna om att en utredning bör göras av ministerrådet angående hur konkurrensfrågorna påverkar det framtida riskavfallssamarbetet. Flera remissinstanser framhåller att det därvid är av vikt att även beakta de nationella och internationella regelsystemen och att frågan om vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall bör ingå i utredningen som en grundläggande faktor.

Mot denna bakgrund föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall samt

att, mot bakgrund av de rön som framtagits, utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet i Norden för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet samt att avge en första rapport till den 45:e sessionen.

Köpenhamn den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)
Ranveig Frøiland (A)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman
Kristin Einarsdóttir (Kv)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Jógvann Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Wiggo Komstedt (m)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Olof Salmén (ÅC)
Anders Svärd (c)

Medlemsförslag

om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv

(Väckt av Per Olof Håkansson samt Sten Andersson, Kirsti Kolle Grøndahl, Anker Jørgensen och Rannveig Guðmundsdóttir)

På senare tid har vissa klarlägganden kommit beträffande tolkningen av Baselkonventionen och regelverket inom EG för omhändertagande av miljöfarligt avfall, MFA. Ett bärande motiv i dessa tycks vara att närhetsprincipen prioriteras. Gränsöverskridande transporter med MFA skall i princip inte tillåtas om det inom landet finns tillgänglig behandlingskapacitet.

MFA-politiken i de nordiska länderna har delvis haft en annan inriktning. Närhetsprincipen finns visserligen etablerad, men för att en specialiserad och miljöriktig behandling skall komma till stånd krävs ett visst underlag. Saknas miljömässigt riktig behandlingskapacitet i landet, eller om en bättre sådan kan finnas utomlands, skall i princip export för omhändertagande medges.

Prövningen är emellertid helt beroende av om ämnet, produkten eller varan av innehavaren kallas för miljöfarligt avfall eller något annat. Väljer innehavaren att kalla det för en insatsvara, finns i princip inga hinder för vare sig export eller transport, om i förekommande fall reglerna för transport av farligt gods eller annan transportregel iakttas.

Utvecklingen för omhändertagande av MFA går mot en alltmer specialiserad återvinning och behandling. Därav följer att inom den givna totalvolymen av MFA blir olika väl avgränsade delflöden fler och fler men volymmässigt mindre och mindre. Dessa flöden inriktas genom en kvalificerad och tidigt insatt förbehandling mot respektive behandlingssätt.

Om det i ett land finns en etablerad behandlingskapacitet som i allt väsentligt kan svara för omhändertagandet av landets MFA-flöde, kommer behandlingsaktörerna, med stöd av exempelvis EG:s regelverk, att agera på en sluten marknad. Konkurrensen sätts helt ur spel. Har sedan dessa aktörer en i och för sig bred, ospecialiserad behandlingskapacitet som är ekonomiskt nedskrivet och med en - om än ålderstigen men fungerande och väl underhållen och därför acceptabel - teknisk lösning, så medges inte export. Nya och mera specialiserade alternativ eller annan konkurrerande aktör kan av företagsekonomiska skäl inte etableras, såvitt de inte erhåller subventioner av något slag. Mycket talar för att Norden är på väg in i en sådan situation.

Den samverkan mellan de nordiska länderna som varit ledstjärnan de senaste åren när det gäller omhändertagande av MFA hotas av denna utveckling. Norden står, sett i ett samlat perspektiv, i och för sig inte utan godtagbar behandlingskapacitet. Frågan är hur behandlingskapaciteten kommer att behöva, respektive kunna, förändras om EG-regelsystemet och/eller Baselkonventionen skall tillämpas fullt ut på de nordiska länderna. Kommer en samverkanslösning att kunna byggas ut?

Enligt vår uppfattning behövs en analys av möjligheterna att vidmakthålla, utveckla och driva en miljöriktig nordisk behandlingskapacitet med utgångspunkt i dessa nya förutsättningar.

Nordiska rådet bör därför begära att ministerrådet på lämpligt sätt genomför en sådan analys och redovisar slutsatserna m.m. för Nordiska rådet.

Med hänvisning till det anförda hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna till att i Norden utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet.

Stockholm den 22 februari 1993

Per Olof Håkansson (s)

Sten Andersson (s)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Kirsti Kolle Grøndahl (A)

Anker Jørgensen (S)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik och Hans Nyhage samt Hugo Bergdahl, Birgitta Dahl m.fl., se s. 431)

Til Juridisk Udvalg har man oversendt medlemsforslag om en handlingsplan mod narkotikamisbrug i Norden og Nordens nærområder. Udvalget har behandlet forslaget på sit møde i København den 27. og 28. januar 1994.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udarbejde en ny handlingsplan mod narkotikamisbrug, som omfatter bl.a. aktive foranstaltninger med den målsætning at opnå et narkotikafrit Europa, et intensifieret samarbejde mellem berørte landes politi- og toldmyndigheder samt øgede ressourcer til forebyggende og rehabiliterende virksomhed, og at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at hver for sig og tilsammen virke for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder FN's narkotikakonventioner.

2. Høringsinstanser

Høringssvar er fremsendt fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiske

Nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor (NKN)

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Nordisk Råds Kulturudvalg

Nordisk Råds Socialudvalg

Danmark

Amtstrådsforeningen i Danmark
Udenrigsministeriet

Finland

Finlands föräldraförening mot narkotika
Inrikesministeriet, polisavdelningen
Förbundet för skolelevernas föräldrar
Hem och skola
Justitieministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet

Island

Socialministeriet
Sundheds- og forsikringsministeriet

Norge

Justis- og politidepartementet

Sverige

Justitiedepartementet
Brottsförebyggande rådet
Rikspolisstyrelsen
Landstingsförbundet
Riksförbundet för hjälp åt läkemedelmissbrukare
Socialstyrelsen
Svenska kommunförbundet

2.1. Høringssvar

Nordiske

Nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) støtter forslaget og påpeger, at NAD har og har haft et meget nært samarbejde med *Nordiska kontaktman-naorganet för narkotikafrågor* (NKN). Nämnden peger videre på, at man bør opretholde og styrke den nordiske forskning, prioritere det internationale samarbejde højt og gøre brug af allerede indvundne erfaringer og resultater i EU og andetsteds, da Norden ikke kan løse disse svære problemer alene.

Videre peges der på problemer omkring brugen af beroligende midler og sovemedicin samt på sammenhængen mellem misbrug og sociale problemer.

Tværvidenskabelig forskning og opfølgning i nordisk regi om forandringerne i velfærdsstaten, disses betydning for behandlingen af alkohol- og narkotikaproblemer, blandingsmisbrug m.m. vil NAD gerne bidrage til at løse i et bredt nordisk samarbejde

Nordiska hälsovårdshögskolan støtter forslaget og peger især på problemerne omkring Ecstasy og det tiltagende forbrug af anaboliske steroider

samt det folkesundhedsproblem, brugen af psykofarmaka udgør. Især betoner hälsovårdshögskolan behovet for forebyggende foranstaltninger.

Nordiska hälsovårdshögskolan og NOPUS vil kunne bidrage til det nye nordiske handlingsprogram og foreslår, at Nordisk Ministerråd etablerer en særlig workshop i Göteborg, hvor NMR, NHV, NOPUS og NAD konstruktivt vil kunne bidrage til udarbejdelsen af et nyt handlingsprogram.

Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor (NKN) konstaterer, at der er en lang tradition for nordisk samarbejde på narkotikaområdet, og at man i øjeblikket følger den handlingsplan, der blev vedtaget i januar 1990.

Den tidligere handlingsplan mod narkotika løb fra 1985 - 1990. Denne plan blev i februar 1990 afløst af et 8-punktsprogram. Fra 1. januar 1991 er NKN en institution under social- og sundhedssektoren.

NKN, der er nordisk finansieret, har sammen med PTN, Nordisk kontaktorgan for narkotikaspørgsmål, der er nationalt finansieret, ansvaret for gennemførelsen af 8-punktsprogrammet. NKN har et nært samarbejde med NAD, Nordiska nämnden för alkohol- og drogforskning.

I 1994 skal et nyt arbejdsprogram udformes af kontaktorganet, NKN. Det program vil afspejle de forslag, der nævnes i medlemsforslaget. NKN peger på NKN og PTN som egnede til at komme med forslag til et nyt nordisk handlingsprogram og foranstaltninger til gennemførelse af det nordiske narkotikasamarbejde.

NKN peger videre på vægten af det internationale samarbejde og på, at den nordiske politik gøres praktisk og sprogligt tilgængelig i internationale fora.

NKN peger på den nytte, der er forbundet med at arbejde ud fra en fælles nordisk handlingsplan og 8-punktsprogrammet.

Nordisk Råds Kulturudvalg peger på, at medlemsforslaget handler om et verdensomspændende problem. Der er tale om et øget narkotikamisbrug og andre former for vanedannende misbrug især blandt børn og unge.

Videre peges der på, at der bør sættes ind med uddannelses tilbud og information til netop denne målgruppe, børn og unge, bl.a. i skolerne, men også via TV og andre informationsmedier. Kulturudvalget peger især på TV og video som en effektiv måde at nå målgrupperne på.

Kulturudvalget er enig i, at der bør udarbejdes en ny handlingsplan i Norden rettet mod vanedannende misbrug under enhver form, og at dette bør ske i samarbejde med de berørte sektorer.

Udvalget peger på, at informationsmaterialet også burde egne sig for distribution i de baltiske lande.

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) støtter forslaget, og peger på, at der sker et vist misbrug af legalt foreskrevne benzodiazepiner og, at et blandingsmisbrug af legale og illegale midler er et stort problem.

Nämnden peger på, at som den nordiske receptgyldighed er udformet nu, så får en evt. indskrænkning i receptudskrivelsesretten i et nordisk land ikke gennemslag i de øvrige nordiske lande. Nämnden foreslår, at reglerne for den nordiske receptgyldighed ændres således, at recept på benzodiazepiner fra en læge, der ikke længere har receptudskrivelsesret i sit eget land ej heller kan ekspederes i de andre nordiske lande.

Nordisk Råds Socialudvalg støtter forslaget til en handlingsplan og nævner særligt, at en liberalisering af den restriktive, nordiske narkotikapolitik ikke kan komme på tale, da det vil medføre uigenkaldelige problemer for folkesundheden.

Socialudvalget peger på, at man tager de økonomiske ressourcer bort fra det nordiske narkotikasamarbejde på et tidspunkt, hvor udviklingen viser, at problemerne er i stærk stigning, hvilket fører til undergravning af gennemførelsen af en aktiv og meningsfuld nordisk narkotikapolitik.

Danmark

Amtsrådsforeningen afventer et samlet dansk regeringsinitiativ i forårssamlingen 1993/94.

Udenrigsministeriet henviser til udtalelsen fra Nordisk Kontaktmandsorgan for Narkotika.

Finland

Finlands föräldraförening mot narkotika støtter forslaget og fremhæver, at straf og et fungerende behandlingssystem må afbalanceres, så der ikke sker en skævdrejning i politikken. Videre peges på massemediernes ansvar i sammenhængen.

Foreningen anser, at man bør samarbejde med medborgerorganisationerne ved fastsættelsen af en ny handlingsplan.

Inrikesministeriet, polisavdelningen peger på, at der specielt bør tages hensyn til den nye situation i Nordens nærområder, herunder de baltiske lande og St. Petersburg og omegn.

Det internationale samarbejde er meget afhængigt af de enkelte landes egen lovgivning. Et effektivt kontrolsamarbejde er vigtigt for at undgå spredning af narkotika. *Inrikesministeriet, polisavdelningen* støtter forslaget.

Förbundet för skolelevernas föräldrar støtter forslaget og lægger især vægt på det forebyggende arbejdes betydning og på det internationale samarbejde samt på at søge at undgå, at visse underkulturer hos ungdommen sættes i forbindelse med misbrug af narkotika og andre former for stofmisbrug.

Justitieministeriet støtter forslaget og lægger vægt på den nødvendige straffe- og procesretlige side, selv om ministeriet finder, at vægten bør ligge på især forebyggende foranstaltninger.

Social- och hälsovårdsministeriet støtter forslaget om udformning af en ny handlingsplan, der lægger vægten på at forebygge efterspørgslen på markedet, og som er realistisk, når det gælder misbrug af alkohol, narkotika og lægemidler.

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet ønsker, inden man tager stilling, en redegørelse om, hvorvidt man forventer, at der nedsættes et nyt udvalg til at komme med forslag om misbrug af euforiserende stoffer, eller om man regner med, at enten Nordisk Kontaktudvalg for Narkotikaproblemer eller Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning skal tildeles opgaven med at udarbejde en ny handlingsplan.

Socialministeriet støtter forslaget, først og fremmest den del, der drejer sig om forøgelse af forebyggende arbejde og styrkelse af behandlingsarbejdet og øget opsyn. I Island er der et tværministerielt udvalg nedsat under undervisningsministeriets ledelse.

Norge

Justis- og politidepartementet. Den tidligere handlingsplan har været fulgt op nationalt og i det nordiske politi- og toldsamarbejde (PTN), hvor Norge er formand fra foråret 1994. PTN og Departementet går ind for at forny og opdatere det tidligere handlingsprogram og udtaler, at PTN ønsker at være aktiv medspiller i såvel planlægning som gennemførelse af den nye handlingsplan. Det norske Sosialdepartement er enig i den af PTN foreslåede fremgangsmåde.

Sverige

Justitiedepartementet henviser til Rikspolisstyrelsens og Brottsförebyggande rådets udtalelser.

Rikspolisstyrelsen støtter forslaget.

Brottsförebyggande rådet anser ikke, at der findes tilstrækkelig viden til at udforme en nordisk handlings- og udførelsesplan mod narkotikamisbrug og vil afvente, at det nordiske projekt Narkotika- og kontrolpolitik fuldføres.

Landstingsförbundet støtter forslaget og henviser til aktiviteter i forskellige svenske län, hvor især oplysningskampagner eksempelvis mod anabolske steroider køres, rettet mod såvel almenheden som mod bestemte behandlere og erhverv. Især Vårdhögskolan i Växjö og Institutet för kunskapsutveckling inden for misbrugerbehandlingen har taget initiativ til uddannelse af personale.

Målet med en ny handlingsplan bør også være at bygge videre på de foranstaltninger, der er vedtaget og iværksat på det nationale plan.

Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare går ind for forslaget og retter specielt opmærksomheden mod rygeheroin, der er en ny misbrugsform, og på brugen af anabolske steroider, der er et stort ungdomsproblem.

Socialstyrelsen går ind for forslaget og betoner vægten af de forebyggende foranstaltninger og peger på Nordisk Kontaktorgan for Narkoti-

kaspørgsmål som koordinerende organ ved tilvejebringelsen af en ny handlingsplan.

Socialstyrelsen peger på det arbejde, der gøres i andre internationale organisationer, WHO, EU's CELAD, der har udarbejdet en samlet europæisk plan for narkotikabekæmpelse og nedsat et europæisk narkotikaovervågningsorgan.

"Cities Against Drugs-projektet" går ud på at danne en opinion mod legalisering af visse former for narkotika.

Svenska kommunförbundet ser positivt på forslaget om en fælles nordisk handlingsplan.

3. Juridisk Udvalg

På baggrund af de indkomne høringssvar kan Juridisk Udvalg konstatere, at alle hørte finder, at de kan gå ind for medlemsforslaget med undtagelse af én instans, der ikke finder, at man er i besiddelse af tilstrækkelige kundskaber på nuværende tidspunkt.

Udvalget konstaterer også, at samtlige hørte finder, at der er behov for en yderligere nordisk harmonisering med henblik på at arbejde aktivt for et forholdsvis narkotikafrit Europa.

Flere peger på, at internationale aftaler, specielt FN's konventioner på narkotikaområdet, bør følges på en ensartet måde.

Der synes også at herske enighed om, at straf, kontrol og behandling bør følges ad, d.v.s. være afbalancerede i forhold til hinanden i omfang og rækkevidde.

Man bør også være opmærksom på de mange misbrugere, der findes inden for fængselsvæsenet og sørge for, at spredning af narkotika inden for anstalterne forhindres.

Udvalget skal også anmode om, at man ser på mulighederne for at udnytte straffetiden til rehabilitering og behandling af den enkeltes misbrug.

Videre peger alle også på, at information, undervisning, tværfaglig forskning og andre forebyggende foranstaltninger er af den måske største forebyggende betydning.

Information er bare en del af det forebyggende arbejde og måske ikke så velegnet for nordisk samarbejde. Her bør man inddrage de mange frivillige organisationer. De er aktive på alle områder, fra information og andet forebyggende arbejde til behandling og rehabilitering.

Udvalget finder, at narkotika- og misbrugsområdet er et område, der virkelig er egnet til nordisk samarbejde, idet det vigtigste ikke altid er en helt ensartet lovgivning i hvert enkelt land, men nok så meget, at man har samme målsætning og kan følge hinandens argumentation og gøre brug af hinandens erfaringer, både af straffens virkning, af kontrolforanstaltningerne og af hele den forskningsmæssige, forebyggende og helbredende eller behandlende virksomhed. Det vil være hensigtsmæssigt, at man ikke risikerer at eksportere problemerne, men tvært imod sammenfatter alle de forebyggende indsatser med både medmenneskelige som økonomiske besparelser som følge.

På baggrund af forslaget, de indkomne høringssvar samt medlemsforslaget om bekæmpelse af brugen af anaboliske steroider og udvalgets ovenstående bemærkninger, skal Juridisk Udvalg foreslå, at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at udforme en ny nordisk aktions- og handlingsplan mod narkotikamisbrug og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisningsområdet og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive misbrugere inden for fængselsvæsenet,

at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anaboliske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten,

at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer,

at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater,

og at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vane-dannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan.

København, den 27. januar 1994

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Eirin Faldet (A)

Svend Erik Hovmund (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Aage Brusgaard (FP)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Særskilt yttrande:

"Utvalgets medlemmer *Johan J. Jakobsen* og *Berith Eriksson* vil understreke den klare sammenhengen mellom tilgjengelighet av narkotiske stoffer, misbruk og kriminalitet. Den nedbygging av grensekontrollen mellom landene, som er en konsekvens av den europeiske integrasjonen, vil etter disse medlemmers oppfatning bidra til å forsterke narkotikaproblemene i Norden og svekke myndighetenes muligheter for å kunne føre en mer effektiv kamp mot narkotikamisbruk, vold og kriminalitet. En handlingsplan mot narkotikamisbruk i Norden og Nordens nærområder burde i større grad ta sikte på å angripe årsakene til det voksende narkotikaproblem i Norden, ved å forsøke å begrense tilgjengeligheten og spredningen av narkotika. Det er prisverdig og nødvendig at det settes inn større ressurser for å dempe virkningene av et voksende narkotikaproblem, men når en samtidig reduserer kontrollen og indirekte bidrar til å lette tilgjengeligheten og spredningen, vil det bli vanskelig for ikke å si umulig å vinne kampen mot det voksende narkotikaproblem i Europa. Medlemsforslagets mål om "et narkotikafritt Europa" er etter disse medlemmers mening uforenlig med målet om 'et grenseløst Europa' uten noen effektiv grensekontroll."

Medlemsförslag

om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden

(Väckt av Lena Öhrsvik och Hans Nyhage samt Hugo Bergdahl, Birgitta Dahl, Lahja Exner, Thor-Eirik Gulbrandsen, Stina Gustavsson, Hans Jørgen Jensen, Anker Jørgensen, Tore A. Liltved, Ingrid Näslund, Rannveig Guðmundsdóttir, Riitta Saastamoinen, Sigríður Anna Þórðardóttir, Nils T. Svensson och Birthe Sörestedt)

Av olika skäl har drog- och narkotikafrågorna fått förnyad uppmärksamhet. Nya preparat och öppnade gränser inom Europa skapar en ny situation. Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Denna försämring äger främst rum bland arbetslösa eller dåligt utbildade, i storstädernas slumområden och bland eftersatta invandrargrupper.

Den nya situationen gör därför en gemensam nordisk handlingsberedskap angelägen.

Medan såväl experimentellt bruk av narkotika bland ungdom som det tunga narkotikamissbruket under en längre tid varit i huvudsak oförändrad, har ett ökat heroinmissbruk i Norden nyligen påvisats. Detta är huvudsakligen kopplat till socialt utsatta ungdomar med invandrarbakgrund och liknar mönstret i t.ex. Storbritannien och Tyskland.

I samband med s.k. ravefester misstänks att ungdomsdrogen Ecstasy förekommer i sådan omfattning att det talas om en ny droggkultur. Bl.a. varnas för "designer drugs" som utformats för att tilltala särskilt barn och ungdom.

Missbruk av anabola steroider har rapporterats, inte bara i muskelbyggande syfte, utan även i missbrukssyfte bl.a. i kombination med amfetamin och LSD. Det är känt att icke-medicinskt bruk och missbruk av anabola steroider och andra dopningsmedel kan leda till starka aggressionsutbrott med våldshandlingar som följd.

Bensodiazepiner eller beroendeframkallande psykofarmaka, dvs. sömnmedel och lugnande medel, ingår också i missbruksbilden och har uppmärksammat som början till ett folkhälsoproblem.

Mest oroande är drogmissbruket i de samhällsgrupper som är särskilt utsatta till följd av pågående stora strukturella förändringar. Det är sannolikt ur dessa grupper som framtidens vårdbehövande missbrukare rekryteras. Resurserna för behandling och andra sociala åtgärder måste därför

dimensioneras och utformas så, att drogpolitiken inte får en olycklig slagsida mot enbart repressiva åtgärder.

Bl.a. krävs ökade informationsinsatser om drogernas skadeverkningar till den nya generationen av unga och deras föräldrar, förslagsvis med koppling till FN:s familjeår 1994. Polis, socialvård, skola m.fl. bör ges möjlighet till samarbete på lokal nivå, t.ex. i form av länkarbete, skolprogram, grupper mot gatulangning m.m.

Det finns också stora risker för att smuggling, illegal hantering, missbruk och kriminalitet med anknytning till droger snabbt kan öka i Östersjöområdet. I t.ex. de tre baltiska länderna har ett ökat missbruk noterats de senaste åren av cannabis, hasch och amfetaminer samt blandmissbruk med alkohol och mediciner liksom även en ökning av den drogrelaterade brottsligheten.

Ju mer dessa länder inlemmas i den västeuropeiska sfären desto större är risken att även drogutbytet ökar och att till de missbruk som nu förekommer kommer att läggas de missbruksmönster som finns i Europa i övrigt. Det är därför viktigt att Västeuropa medverkar till att de negativa sidorna av vårt samhällssystem inte sprids till de nya oberoende staterna som ofta saknar både vårdmöjligheter och kontrollsystem. Dessa länder är i stället i starkt behov av modeller och program för en fungerande drogpolitik, goda behandlingskedjor, rimliga straff m.m. En nationellt förankrad drogpolitik bör etableras i samarbete mellan länderna (även enskilda städer), internationella organisationer såsom Världshälsoorganisationen (WHO), Interpol och internationella tullsamarbetsrådet (CCC) samt enskilda ideella organisationer.

Med hänvisning till drogmissbrukets tydliga koppling till politiska, sociala och ekonomiska problem måste, enligt 1993 års rapport från FN:s narkotikakontrollstyrelse (INCB), mera göras vad gäller förebyggande insatser, behandling och rehabilitering. Av rapporten framgår bl.a. att ett effektivt samarbete mellan kontrollsidan och behandlingssektorn kan dels effektivt bidra till att minska efterfrågan, dels garantera att missbrukare blir kända av myndigheterna för behandling och rehabilitering.

En annan orosfaktor är i vilken utsträckning Nordens restriktiva narkotikapolitik skall kunna bevaras vid en närmare konfrontation med läget i Västeuropa. EG:s medlemsländer har tillträtt de flesta av Förenta Nationernas narkotikakonventioner (1961, 1971 och 1988) och är därmed förpliktade att begränsa användningen av narkotika till medicinska och vetenskapliga ändamål samt att förebygga och bekämpa narkotikamissbruk och -brottslighet. Detta hindrar dock inte att i en del EG-länder, främst Nederländerna, Tyskland och Italien, starka röster har höjts för att narkotikakontrollen skall minskas eller avvecklas.

De legaliseringstendenser som nyligen dykt upp särskilt i Holland förkastas bl.a. av INCB med hänvisning till att tillstånd att använda narkotika för rekreation skulle ha en väsentlig och oåterkalleligt skadlig effekt på folkhälsan, det sociala välbefinnandet och den internationella narkotikakontrollen.

Dessa legaliseringskrav, som står i strid med FN:s narkotikakonventioner, innebär i sig en försvagning av den samstämmighet som är nödvändig för att ett samhälle skall kunna upprätthålla narkotikakontrollen. Det är avgörande att cannabisbruket, som också utgör inkörsport till tyngre narkotikabruk, inte kommer att integreras i vårt kulturmönster.

Om Norden blir en del av den inre marknaden i EG kan borttagandet av gränskontrollen leda till en ökad smuggling framför allt av mindre drogparter. Redan EES-avtalet befaras exempelvis kunna leda till en oönskad ökning av missbruk av teknisk sprit.

I den kontinentala narkotikadebatten uppfattas Norden som företrädare för en restriktiv narkotikapolitik med konstruktiva erfarenheter att tillföra den europeiska utvecklingen. Rätt utnyttjade kan dessa erfarenheter bilda modell för framgångsrikt samarbete i andra länder, spännande över åtgärder från nationella polisoffensiver till lokala kommunalprogram. Inom det europeiska samarbetets ram bör Norden därför aktivt medverka till en restriktiv drogpolitik med målsättningen att skapa ett narkotikafritt Europa. Praktiskt krävs såväl ökat polisiärt samarbete mot den internationella droghandeln som fungerande modeller och program för minskad efterfrågan, såsom kontrollåtgärder, informationskampanjer till skolorna och rehabiliteringsinsatser.

Det nordiska narkotikasamarbetet är mångårigt och omfattande. Bl.a. finns en nordisk sambandsordning för narkotikafrågor med planer på ytterligare utplaceringar i Östeuropa.

Ett samnordiskt projekt, "Narkotika och kontrollpolitik", med nationella delprojekt rör olika aspekter av de nordiska ländernas kontrollpolitik, bl.a. befolkningens förhållande till narkotikan och narkotikakontrollen, komparativa analyser av narkotikadiskurser, jämförelse av kontroll- respektive behandlingssystemens uppbyggnad i länderna, forskningspraxis m.m. Det är självfallet önskvärt att detta projekt kan fullföljas med kraft så att resultat snarast kan redovisas som underlag för den nordiska drog- och narkotikapolitikens framtida utformning.

Givet är att det straffrättsliga sanktionssystemet skall spela en central roll i drogbekämpningen. Rättsväsendets insatser mot narkotikamissbruket måste därvid utformas så att det understödjer samhällets ansträngningar att erbjuda missbrukare vård. Behandlingsinsatser och förebyggande arbete har stor betydelse och kan, om det allmänna avsätter tillräckliga resurser, minska de lidanden och den kriminalitet som missbruket ofta ger upphov till och som leder till än större negativa effekter på samhället.

Därför menar vi att de nordiska länderna bör, med stöd i INCB:s årsrapport, i olika internationella sammanhang aktivt verka för att öppna gränser i Eruopa inte leder till ökad drogspridning och bekämpa tendenser till liberalisering av narkotikapolitiken. Dessutom menar vi att vid sidan av en intensifierad samordning av polis- och tullinsatser mellan de nordiska länderna och de olika producent- och transitländerna bör ökad tyngd läggas vid förebyggande insatser, behandling och rehabilitering av drogmissbrukare. En annan angelägen åtgärd är att samtliga länder i EG och Efta tillträder FN:s narkotikakonventioner.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en ny handlingsplan mot drogmissbruk som omfattar bl.a. aktiva åtgärder med målet ett narkotikafritt Europa, intensifierat samarbete mellan berörda länders polis- och tullmyndigheter samt ökade resurser för förebyggande och rehabiliterande verksamhet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att enskilt och gemensamt verka för att samtliga länder i EG och Efta tillträder FN:s narkotikakonventioner.

Stockholm, København, Helsingfors, Reykjavík och Oslo den 4 juni 1993

Lena Öhrsvik (s)

Hugo Bergdahl (fp)

Lahja Exner (s)

Stina Gustavsson (c)

Anker Jørgensen (S)

Ingrid Näslund (kds)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Nils T. Svensson (s)

Hans Nyhage (m)

Bigitta Dahl (s)

Thor-Eirik Gulbrandsen (A)

Hans Jørgen Jensen (S)

Tore A. Liltved (H)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)

Birthe Sörestedt (s)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik, Birgitta Dahl och Agne Hansson m.fl., se s. 445)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Köpenhamn den 27-28 januari 1994.

1. Medlemsförslaget

I sitt förslag till budget för 1994 föreslog Nordiska ministerrådet neddragningar av anslagen till bygg- och bostadssektorn. Detta främst med anledning av att sektorn inte ingått i de områden som statsministrarna menade skulle prioriteras i det framtida nordiska samarbetet.

Förslagsställarna vill mot denna bakgrund rikta uppmärksamheten på att det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadsområdet i många avseenden är mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och har sedan länge en framskjuten ställning internationellt. Därmed bildar det en plattform för Nordens inflytande i den europeiska integreringen.

Det erinras också om att i samband med behandlingen av nuvarande program för samarbete inom bygg- och bostadssektorn, som gäller för perioden 1992-1996, framförde socialutskottet en rad synpunkter som man menade borde beaktas i samband med programmets genomförande. Det gällde dels hur bostadssubventioner inverkade på bostadsbyggandets kostnader, dels hur förändringar i befolkningens sammansättning påverkade bostadsbehovet, dels hur bostadsmarkaden fungerade som följd av olika rättsliga regleringar och ekonomiska styrmedel.

Enligt medlemsförslaget hemställes att det bygg- och bostadspolitiska samarbetet inte bara bibehålls utan bör ses i ett bredare perspektiv. Innebärande insatser för en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet, utvecklande av bostadspolitiska målsättningar, och utbyte av erfarenheter mellan Norden och EU i dessa frågor.

Särskild uppmärksamhet ägnas åt ett projektförslag som tagits fram av en arbetsgrupp inom de nordiska byggforskningsorganens arbetsgrupp, NBS-Infrastruktur. Man anser att det finns stora behov av forsk-

ning kring infrastrukturen, inklusive framtida utveckling och konsekvenser för boende samt för den byggda miljön som helhet. Dessutom räknar man med att på sikt kommer insatser på detta område att ha sysselsättningsskapande effekter.

Liksom i samband med behandlingen av nämnda samarbetsprogram vill förslagsställare framhäva och vidareutveckla de bostadspolitiska målen i Norden. Även om åtgärder för deras förverkligande måste beslutas nationellt, anses det vara en fördel om man kunde tillämpa gemensamma utgångspunkter för åtgärder på det praktiska planet i länderna.

Förslagsställarna har noterat att inom EU har bygg- och bostadsfrågorna fått ökande uppmärksamhet den senaste tiden. Många aktuella frågeställningar sammanfaller med de delar i ministerrådets samarbetsprogram som berör bostadspolitiska målsättningar. Därför torde det vara fördelaktigt att närmare följa det arbete som pågår inom EU, dels för att dra nytta av det arbete som påbörjats, dels bidra med erfarenheter av hittills framgångsrik bostadspolitik i Norden.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande departement, myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiske byggforskningsorganers samarbetsgrupp (NBS)

NBS-F (fastighetsförvaltning)

NBS-I (infrastruktur)

NBS-K (kommunalplanläggning)

Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL)

NORDPLAN

Danmark

Boligministeriet

Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Miljöministeriet

Finlands kommunförbund

Byggnadsingenjörer och -arkitekter RIA r.f.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund

AAC Servicearbetsgivarna

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Island
(Ingen)

Norge
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Byggforsk, Norges byggforskningsinstitutt

Sverige
Sveriges fastighetsägarförbund
Hyresgästernas riksförbund

2.1 Remissyttranden som tillstyrker medlemsförslaget

NBS:s (Nordiske byggforskningsorganers samarbeidsgruppe) styrelse har svårigheter med att förstå varför Nordiska ministerrådet föreslagit en nedprioritering av bygg- och bostadssamarbetet i den grad som framgår av medlemsförslaget. Speciellt när man ser på byggsektorns stora nationell ekonomiska betydelse och dess avgörande verkan på individernas levnadsstandard och sociala villkor.

Det är styrelsens uppfattning att de relativt små belopp som blivit avsatta till byggforskningssamarbetet de senaste åren har bidragit till upprättande av omfattande nordiska nätverk mellan forskare inom sektorn, och dessutom resulterat i många forskningsprojekt som finansierats av andra organ. Synergieffekten av ministerrådets beviljningar på detta område är mycket stor och man kan säga att de verkar som smörjningsmedel för bl.a. de nordiska ländernas Europasamarbete.

NBS-F (fastighetsförvaltning) uppgifter har koncentrerats kring förvaltning av bostäder. NBS-F har under årens lopp arrangerat många seminarier och möten om olika teman på området. I början av 1980-talet var man mest upptagen av förnyelse av bostäder, i senare delen av årtiondet aktualiserades decentralisering av egendomsförvaltningen, och nu på 1990-talet är det bl.a. följande teman: nationella strategier för förnyelse av bostäder och städer, informationsteknologi i förvaltningen, rationell renovering av bostäder och samspel i bebyggelsen.

Det är NBS-F bedömning att arbetsgruppen i sitt arbete bidragit till att förmedla kunskap och synpunkter mellan de nordiska länderna, och då speciellt till att upprätthålla ett fungerande nätverk mellan forskare inom området. Det nordiska samarbetet har fungerat som en facklig närmiljö, eftersom de nationella miljöerna i många fall varit för små. Ministerrådets årliga bidrag har varit 60 000-100 000 DKK, men dessa pengar har verkat som katalysator för verksamheten genom att beviljningen lett till att deltagande institutioner har ställt mångdubbla resurser till förfogande för arbetsgruppens arbete. Denna ekonomiska bas vill man säkra.

NBS-I (infrastruktur) välkomnar att infrastrukturens koppling till miljöfrågorna markeras så tydligt i förslaget till utveckling av det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet. Arbetsgruppen stöder tillfullo synsättet att ett brett perspektiv bör anläggas på frågor inom detta område. Nya miljökrav kommer att kräva att planering och drift av infrastrukturen

sker i en fördjupad samverkan mellan de olika sektorerna bebyggelse och försörjnings-, transport- och kommunikationssystem.

NBS-I betonar vikten av att gemensamma nordiska erfarenheter tas tillvara inför framtida utmaningar gällande speciellt frågor kring miljö och europaintegration. Existerande nordiska nätverk av forskare har en styrka, överblick och beredskap att närma sig nya problemställningar som inte kan uppbringas av de nordiska länderna individuellt och inte heller kan återskapas på ett lätt sätt efter upplösning. Vidare påpekas att nordiska forskare, som även medverkar i europeiska grupper, snabbt kan tillvarata och föra ut europeiska forskningserfarenheter inom Norden via det nordiska nätverket.

NBS-K (*kommunalplanläggning*) har i sitt forskningssamarbete prioriterat städernas och bostädernas ekologi i den kommunala planläggningen och marginalgruppernas bostadssituation. Erfarenheterna av ett mångårigt samarbete är goda. Man har med minimala resurser och minimal byråkrati lyckats upprätta många fruktbara förbindelser mellan forskare i länderna. Arbetsgruppen ställer sig bakom medlemsförslaget och menar att medel bör säkras för att upprätthålla redan etablerade nätverk bland nordiska forskare på det samhällsvetenskapliga kommunal-, stads- och bostadsforskningsmässiga området

Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL) har under ett flertal år initierat och administrerat FoU-projekt inom bostadspolitiska verksamhetsområdet med finansiering över Nordiska ministerrådets anslag för bygg- och bostadssektorn. Samarbetet anses ha varit fruktbringande för de deltagande ministerierna och myndigheterna. De nordiska länderna, som beträffande de bostadspolitiska målsättningarna är relativt homogena, är dock så pass olika varandra beträffande de bostadspolitiska medlen att de har upplevt det meningsfullt att analysera skillnaderna. De nordiska länderna är något av en hemmamarknad för bostadspolitisk laboratorieverksamhet.

Mot denna bakgrund säger BOPOL-styrgruppen att man med bestörtning följt omprioriteringen av det nordiska, vilken nästan helt omintetgjort dylikt för de deltagande parterna ytterst värdefulla FoU-verksamhet. Styrgruppen stöder därför varmt de i medlemsförslaget föreslagna rekommendationerna och hoppas att budgetmedel också fortsatt står att finna för denna typ av verksamhet.

Nordplan (Nordiska institutet för samhällsplanering) har under 25 år haft som uppgift att bedriva och utveckla nordiskt samarbete i bygg- och bostadspolitiska samt närliggande frågor och kan mot denna bakgrund vitsorda att erfarenheterna är goda. De nordiska länderna är lika nog för att göra jämförelser möjliga, samtidigt som de är olika nog att göra dem meningsfulla. I vidareutbildning av samhällsplanerare i Norden, i forskning och forskarutbildning har det visat sig att det nordiska sammanhanget är en gynnsam och kreativ miljö för kunskapsutveckling och forskning. Ett etablerat nordiskt samarbete gör det å ena sidan möjligt att upprätthålla en viss kontinuitet i kunskapsutvecklingen, å andra sidan ger det beredskap att ta upp nya frågor allt eftersom de aktualiseras.

Nordplan anser att det är ett utmärkt medlemsförslag som inlämnats till Nordiska rådet och institutet stöder varmt de framförda rekommendationerna till Nordiska ministerrådet. Det är institutets intryck, att de medel som hittills ställts till förfogande för nordiskt samarbete på detta område haft en katalysatoreffekt, som inneburit att forskare och planerare i deltagande institutioner och organisationer kunnat utvidga sina nationella nätverk med nordiska kollegor. Detta tror man kommer att få betydelse i framtiden, som medlemsförslaget antyder, i gemensamt nordiskt deltagande i EU-projekt.

Boligministeriet i Danmark påminner om gällande samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn, fortsatt behov för jämförande studier i Norden, utvecklingen i EU-samarbetet samt i Öst- och Centraleuropa, och bygg- och bostadssektorns betydelse för ländernas ekonomi. Alla dessa element anser man skapar behov för ytterligare samarbete på bygg- och bostadsområdet i Norden. Mot denna bakgrund ställer sig Boligministeriet bakom medlemsförslaget fullt ut. För att leva upp till förslagets intentioner räknar ministeriet med att bygg- och bostadssektorn har behov för årlig budget på 9-10 MDKK.

Miljöministeriet i Finland understryker byggnads- och bostadssektorns betydelse i samtliga nordiska länder. Området påverkar i hög grad ländernas ekonomi och sysselsättning samt befolkningens välfärd. Miljöministeriet anser det viktigt att nuvarande samarbetsprogram på området genomförs. Ministeriet förenar sig också i medlemsförslagets ställningstagande om att ytterligare utbyte av erfarenheter mellan Norden och EG behövs i bostadspolitiska frågor. Inom det nordiska samarbetet är även behov av ett utvidgat samarbete på bygg- och bostadsområdet med de tidigare socialistländerna i Öst- och Centraleuropa.

Finlands kommunförbund i Finland förenar sig med den i medlemsförslaget framlagda motivering som framhäver bostadssocial jämställdhet, boendets ekologi och samhällsstrukturs stora ekonomiska betydelse. Man betonar att ett intensifierande och fördjupande av det nordiska samarbetet är särskilt viktigt i den nuvarande ekonomiska brytningstiden. Till följd av de allt knappare offentliga resurserna bör man finna effektivare sätt än hittills framför allt för grundlig förbättring av det existerande bostadsbeståndet. På det internationella planet åberopar Kommunförbundet ökat samarbete mellan de nordiska länderna och OECD, speciellt inom området stadsförnyelse.

Byggnadsingenjörer och -arkitekter RIA r.f. i Finland påpekar att bostadspolitiken alltid i första hand är en nationell verksamhet, då samråd t.ex. inom EU stannar på jämförelsevis allmän nivå. Däremot anser man att det nordiska samarbetet rör sig på en helt annan nivå beroende på de likartade förhållanden och kulturer i länderna och den långa tradition som samarbetet har. Byggnadsingenjörerna och -arkitekterna stödjer initiativen i medlemsförslaget, med den motiveringen att de tror att de nordiska länderna har en betydande roll i internationell verksamhet inom bostadspolitiken.

AAC Servicearbetsgivarna i Finland betonar att bostadsärenden är viktiga både för samhällets och den enskilda medborgarens välbefinnande. Bostadspro-

duktionen inverkar också både direkt och indirekt bl.a. på sysselsättningen. I det aktuella ekonomiska läget anser Servicearbetsgivarna det inte orimligt att man blir tvungen att pruta även på anslagen för bostadspolitisk forskning. På tal om bostadspolitik är man skeptisk till om det överhuvudtaget existerar någon gemensam nordisk bostadspolitik. Servicearbetsgivarna stöder emellertid både nordiskt och allmänuropeiskt samarbete på bostadspolitikens område, förutsatt att man undviker att öka byråkratin och att man eftersträvar att hålla kostnaderna i styr.

Kommunal- och arbetsdepartementet i Norge menar att det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet varit mycket nyttigt för det nationella arbetet med dessa frågor, eftersom man på ett enkelt och effektivt sätt kunnat dra nytta av de övriga ländernas erfarenheter. Medlemsförslaget anses ge bra exempel på denna aktivitet och dessutom läggs det fram förslag som kan utgöra en bas för samarbete mellan Norden och Europa på bygg- och bostadsområdet. För att ge samarbetet tillräcklig status och prioritet, framhåller departementet att det är viktigt att detta samarbete fortsatt försiggår i Nordiska ministerrådets regi.

Norges byggforskningsinstitut, BYGGFORSK, uttalar sitt stöd till medlemsförslaget. BYGGFORSK har en lång tradition av nordiska kontakter inom bygg- och bostadssektorn, bl a genom NBS. Det gäller frågor som ekologisk byggnad, betalningsproblem, förnyelse av städer, kommunal utyrning, hemlöshet och utslagning på bostadsmarknaden. Kontakten och samarbetet har varit fruktbart och bör fortsätta. Vad gäller den byggda miljön anser institutet att de nordiska länderna vill ha mycket att vinna på nära samarbete i förhållande till EU.

Sveriges fastighetsägarförbund ställer sig bakom två av de tre att-satserna i medlemsförslaget. Den första att-satsen: "att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet i ett vidare perspektiv". Det gäller speciellt det nordiska samarbetet inom bygg- och infrastrukturområdet. För det andra den tredje att-satsen: "att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EU i bygg- och bostadspolitiska frågor". Bland annat för att få erfarenhet om olika system och olika sätt att lösa problem som i många avseenden är likartade. Däremot ifrågasätter Fastighetsförbundet den andra att-satsen: "att särskilt utveckla de bostadssociala målsättningarna i Norden". Man menar att det inte finns en gemensam nordisk bostadspolitisk modell och att detta är en fråga för de olika politiska partierna i respektive land.

Hyresgästernas riksförbund i Sverige stöder medlemsförslaget i sin helhet och vill särskilt understryka behovet av att utveckla de bostadssociala målsättningarna som måste utgöra grunden för bostadspolitiska ställningstaganden. I de stora politiska och ekonomiska förändringarna i samhället finns för närvarande inga tydliga bostadssociala mål uttalade. Detta har enligt riksförbundet fått ge vika för experiment med marknadsideologier. Man påminner också om att det har tagit lång tid att bygga upp den sociala välfärden men med dagens snabba systemskifte går det snabbt att raser den.

När det gäller ett internationellt samarbete utifrån en enad nordisk plattform i bostadspolitiska frågor anser riksförbundet att det är viktigt att påverka den europeiska integreringen enligt förslaget. Nordiska traditioner med socialt inriktad bostadspolitik hävdar man haft stor betydelse för välfärdsutvecklingen, erfarenheter som kan väntas ge tyngd åt de nordiska länderna som samarbetspart.

Ålands landskapsstyrelse har tidigare förordat nuvarande program för samarbete inom bygg- och bostadssektorn. Med hänsyn tagen till den ökade rörligheten och samarbetet inom det "gränslösa" Europa konstaterar landskapsstyrelsen att medlemsförslaget kan anses motiverat och förordar att det godkänds.

2.2 Remissinstanser som ej yttrar sig över medlemsförslaget eller har vissa in- vändningar mot det

Dansk Arbejdsgiverforening meddelar att medlemsförslaget inte ger för-
eningen anledning att komma med kommentarer.

Industrins och arbetsgivarnas centralförbund i Finland betonar att målsätt-
ningarna för bostadspolitiken, som i Finland i likhet med de övriga län-
derna betraktas som en del av socialpolitiken, bör stå i samklang med de
allmänna samhällsliga målsättningarna. Sålunda passar enligt centralför-
bundet en marknadsbaserad också väl in i den bostadspolitik som bedrivs
i Finland. Centralförbundet framhåller att bostadspolitik på nordiskt
plan till stor del varit utbyte av information. Man anser att några nya nor-
diska specialprogram för bostadssociala målsättningar inte behövs, utan
varje land sköter sin bostadspolitik utgående från sina egna förutsättningar
även i fortsättningen. I det nationella och nordiska samarbetet som hänför
sig till EU menar centralförbundet att subsidiaritetsprincipen bör utgöra
utgångspunkten. De nordiska länderna bör likaledes inte heller av det eu-
ropeiska samarbetet förutsätta specialåtgärder eller specialprogram utöver
det samarbete som normalt faller inom ramen för EU i bostadsfrågor.

3. Utskottet

Under 1990 utvärderades det nordiska samarbetet inom bygg- och bo-
stadsområdet för Nordiska rådets räkning. Samarbetet ansågs vara värde-
fullt för myndigheternas nationella arbete och för att vidmakthålla en nor-
disk samsyn som kan bli mer nödvändig beroende på utvecklingen i Euro-
pa. År 1992 antog Nordiska ministerrådet nordiskt samarbetsprogram in-
om bygg- och bostadssektorn för åren 1992-1996. I enlighet med de av so-
cialutskottet framförda synpunkterna avsåg ministerrådet att väsentligt
stärka samarbetet kring frågor som rör den fysiska planeringen och ut-
vecklingen av den byggda miljön. En annan målsättning var att öka den
gemensamma projektverksamheten inom det bostadspolitiska området i
syfte att med effektivt utnyttjande av resurser uppnå goda bostadsförhål-
landen för den som bor i Norden. Den årliga beviljningen över ministerrå-

dets budget för programmets genomförande beräknades uppgå till 7 MDKK under perioden 1992-1996.

Enligt den nyvärdering av det nordiska samarbetet som statsministrarna tog initiativ till mot slutet av 1992 ingick bygg- och bostadssektorn däremot inte i de prioriterade områdena i det framtida nordiska samarbetet. Som följd därav föreslog Nordiska ministerrådet att projektmedel på sektorn, som 1993 uppgick till 4,8 MDKK, helt skulle dras in och även att anslaget till Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) skulle reduceras med ca 15 procent. Dessutom skulle NKB i fortsättningen sortera under satsningsområdet ekonomi.

Detta är bakgrunden till att medlemmar i Nordiska rådet lagt fram förslaget om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv. Syftet är främst att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet samt att med hänsyn till EU se på bostadsfrågorna i ett bredare internationellt sammanhang. Förslagsställarna anser att erfarenhetsutbyte med EU på detta område kan vara till nytta för sektorns framtida utveckling.

I sina kommentarer till ministerrådets budgetförslag för 1994 understök socialutskottet sin oro över vilka konsekvenser det kunde ha att dra in alla projektmedel på bygg- och bostadssektorn utan att undersöka alternativa finansieringsmöjligheter. På förslag av socialutskottet beslöt Nordiska rådet på sin 43:e sessionen i Mariehamn i november 1993 att rekommendera ministerrådet att tillskjuta 3 MDKK till projekt- och FoU-verksamhet i 1994. Vid fastställandet av 1994 års budget beslöt ministerrådet i enlighet med detta önskemål. Men det bör påpekas att även om bygg- och bostadssektorn enligt framtidsplanerna (C 2/1994) åter ingår i ministerrådets insatsområden, finns det fortfarande inga garantier för finansiering efter 1994.

Det är en allmän uppfattning bland remissinstanserna att de nordiska medel som avsatts till samarbetet inom bygg- och bostadsområdet bidragit till att förmedla kunskap och synpunkter mellan länderna, och då speciellt till att upprätthålla ett fungerande nätverk mellan forskare. Synergieffekterna demonstreras klart i att genom ministerrådets beviljningar har man från deltagande institutioner fått fram mångdubbla resurser till samarbetet inom sektorn. Existerande nätverk av forskare anses ha en styrka, överblick och beredskap att närma sig nya problemställningar utöver det som länderna klarar individuellt och att dessa inte heller kan återskapas på ett lätt sätt efter upplösning. Socialutskottet instämmer i att det vore fel väg att gå att ge avkall på det som har skapats under årtionden av nordiskt samarbete.

Socialutskottet noterar att de departement som svarar på remissen ställer sig mycket positiva till medlemsförslaget och vill snarare förstärka samarbetet inom sektorn än minska det. Boligministeriet i Danmark är av den åsikten att bygg- och bostadssektorn har behov för en årlig budget på upp till 9-10 MDKK. Miljöministeriet i Finland framhäver sektorns betydelse i samtliga nordiska länder och anser det viktigt att nuvarande samarbetsprogram genomförs. Kommunal- och arbetsdepartementet i Norge

menar att för att ge samarbetet tillräcklig status och prioritet är det viktigt att det fortsatt försiggår i ministerrådets regi. Utskottet tolkar detta som att fackministersidan fortsatt vill prioritera nordiskt samarbete inom bygg- och bostadssektorn.

De planer som arbetsgruppen under NSB presenterat beträffande forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet betraktar socialutskottet som mycket intressanta. Utskottet framhåller att ökat FoU-verksamhet i infrastrukturfrågor på detta område på sikt kan ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden. Ett nordiskt stöd bör kunna befästa projektets förverkligande. Insatser för att förbättra inomhusklimatet och utvidgat samarbete med de baltiska länderna betraktar man också som mycket angelägna uppgifter.

Den föreslagna utvidgningen av samarbetet i förhållande till EU är enligt socialutskottets bedömning mycket naturlig. Oberoende av de nordiska ländernas olika anknytning till EU innebär EES-avtalet förändring av de nordiska ländernas bostads-, bygg-, arbets- och kreditmarknader. Genom medverkan i europeiska grupper kan de nordiska länderna dela med sig sina erfarenheter och, det som inte är mindre viktigt, föra ut europeiska forskningserfarenheter inom Norden via nordiska nätverk. Det internationella engagemanget bör dock inte begränsas till EU, eftersom det nordiska samarbetet på området också kan vara av värde för kontakterna med Baltikum och vissa internationella organisationer, t.ex. OECD och ECE.

Bland remissinstanserna finns det delade meningar om förslaget att särskilt utveckla de bostadspolitiska målsättningarna i Norden. Å ena är de som hävdar att det inte existerar någon gemensam bostadspolitisk modell och några nya nordiska specialprogram för bostadssociala målsättningar inte behövs. Varje land bör sköta sin bostadspolitik utifrån sina egna förutsättningar. Å andra sidan är de som särskilt understryker behovet av att utveckla de bostadssociala målsättningarna som måste utgöra grunden för bostadspolitiskt ställningstagande. Dagens situation anses kännetecknas av avsaknad på tydliga bostadssociala mål. Även om bostadspolitiken under alla omständigheter måste beslutas av varje land för sig, är socialutskottet nu som tidigare av den åsikten att det finns behov av att utbyta synpunkter och gemensamt diskutera bostadssociala mål i Norden.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet

att särskilt utbyta synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden

att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor.

att utvidga samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)

Birgitte Husmark (SF)

Bjarne Kallis (SKL)

Outi Ojala (Vas.)

Markku Rossi (Kesk.)

Lena Öhrsvik (s) Förman

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Hans Jørgen Jensen (S)

Ingrid Näslund (kds)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Sturla Böðvarsson (Sj)

Reservation

Bygg- och bostadssektorn bör fortsättningsvis endast bli föremål för *nationella* engagemang och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas. Detta för att värna om de sociala områdena. De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är de åtgärder som avser bostånd till Baltikum. Undertecknad kan därför ställa sig bakom den fjärde att-satsen.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Sten Svensson (m)

Medlemsförslag

om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv

(Väckt av Lena Öhrsvik, Birgitta Dahl och Agne Hansson samt Anker Jørgensen)

Nordiska ministerrådet antog i början av 1992 ett nordiskt samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn. Ministerrådet framhöll i sitt meddelande om den aktuella rekommendationen (*rek. nr 6/1992*) att man vid implementeringen av samarbetsprogrammet beaktat de synpunkter som anförts av socialutskottet speciellt i handlingsplanen för bostadspolitik, och rekommendationen avskrevs 1993. I det ministerrådsförslaget (*B 123/s*) påpekades att det inom det bostadspolitiska området fanns goda förutsättningar för jämförande studier av olika styrmedelseffekter och för ett fördjupat erfarenhetsutbyte till grund för de fortsatta reformer som gjordes på nationell nivå. Detta arbete som redan givit goda resultat borde intensifieras under den kommande programperioden. Särskild uppmärksamhet borde ägnas frågorna om hur olika regler för bostadsfinansieringens subventioner inverkar på bostadsbyggandets kostnader, bostädernas fördelning och förmögenhetsuppbyggnaden. En annan angelägen fråga var hur förändringar i befolkningens sammansättning påverkade bostadsbehovet och hur detta kunde tillgodoses genom förändringar inom befintlig bebyggelse. Vidare borde man också belysa hur bostadsmarknaden och dess olika delmarknader för skilda ägar- och upplåtelseformer fungerade som följd av olika rättsliga regleringar och ekonomiska styrmedel.

I sitt betänkande över ministerrådsförslaget instämde utskottet i de kritiska synpunkter som anförts av ett antal sakkunniga vad gällde den svaga betoningen av de bostadssociala målen i ministerrådsförslaget. De bostadssociala målsättningarna krävde stora ekonomiska resurser, och åtgärder för deras förverkligande måste beslutas nationellt men det var en fördel om man kunde tillämpa gemensamma utgångspunkter i Norden. Utskottet framhöll vidare att den principiella målsättningen måste vara att alla skall ha rätt till en rymlig och bekväm bostad och ett inflytande på sin boendesituation. Att helt överlåta fördelningen av bostäderna åt den fria marknaden, ansåg utskottet kunna leda till oacceptabla konsekvenser i form av bostadssegregation och ökad ojämlikhet i samhället. En balans måste därför skapas mellan marknadens fria funktionssätt och den kvantitet av offentligt ingripande som erfordrades för att skapa en situation på bostadsmarknaden som var förenlig med den nordiska välfärdsmodellen. I det medlemsförslag som även behandlades av utskottet framhölls att bo-

staden skulle ses som en social rättighet. Det primära målet för bostadsförsörjningen borde vara att alla människor skulle kunna erbjudas goda bostäder till rimlig kostnad.

Ministerrådets projektarbete angående bostadspolitiken har bl.a. resulterat i två rapporter, "Kapitalmarked og boligfinansiering" (Nord 1992:45) och "Generella och selektiva medel i bostadspolitiken" (Nordiska seminar- og arbejdsrapporter 1992:604). I den förstnämnda rapporten beskrivs läget för de nordiska kreditmarknaderna vid början av 90-talet som karakteriseras av ökad internationalisering, fria kapitalrörelser, hård konkurrens och höjd realränta. Då de kraftiga ökningarna i realräntan inte kompenseras av ökat offentligt stöd hade bostadskostnaderna stigit brant. Det hade också blivit svårare för många regioner och befolkningsgrupper att erhålla lån. Det kunde därför bli nödvändigt att inrätta finansieringssystem eller garantiordningar särskilt inriktade på regioner eller grupper med svårigheter. De ökade svårigheterna på det finansiella området torde medföra en strävan att i högre grad inrikta bostadspolitiska medel på subventioner, som i det trängda budgetläget i större utsträckning torde bli selektiva och individuella.

Rapporten om generella och selektiva medel i bostadspolitiken bestod av en genomgång av bostadspolitiken i de nordiska länderna och utmynnade i förslag till vidare undersökningar, bl.a. vad gäller fördelningseffekter av bostadspolitiken t.ex. av statlig och kommunal bostadspolitik för svaga grupper. Vidare föreslogs att resurser satsas på att empiriskt beskriva effekter av olika bostadspolitiska medel.

Det noteras att ministerrådet i sitt förslag till budget för 1994 föreslår neddragningar av anslagen till bygg- och bostadsektorn. Sålunda föreslås en reduktion av anslaget till Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) från 1,654 MDKK till 1,4 MDKK och att projektmedlen som 1993 uppgick till 4,8 MDKK helt dras in 1994. Ämbetsmannakommittén har föreslagit att 4,2 miljoner bör avsättas för projekt inom ekologiskt byggande, stadsförnyelse och samarbete med Baltikum. Den föreslagna nedskärningen är ytterst betänklig mot bakgrund av bygg- och bostadssektorns stora betydelse för de nordiska ländernas samhällsekonomi. Enligt tillgängliga statistiska uppgifter har bostadsinvesteringarna under de senaste 15 åren uppgått till ca 5% av BNP (särskilt i Danmark och Finland har andelen sjunkit kraftigt de senaste åren).

Det bör framhållas att på samarbetsområden som områdena arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård samt bygg och bostad har Norden sedan länge haft en mycket framskjuten ställning internationellt. Denna position har till stor del baserats på det nordiska samarbetet på dessa områden i form av institutioner, kommittéer, arbetsgrupper och nätverk. Detta samarbete är på många områden mer utvecklat än motsvarande europeiska aktiviteter och utgör dessutom en plattform för Nordens inflytande i den europeiska integreringen. Det bygg- och bostadspolitiska samarbetet bör enligt vår uppfattning inte bara bibehållas utan även ses i ett bredare perspektiv. I detta sammanhang erinras om ett projektförslag som framlagts av en arbetsgrupp inom de nordiska byggforskningsorga-

nens samarbetsgrupp, NBS-Infrastruktur. Arbetsgruppen fann på grundval bl.a. av ett nordiskt seminarium att ett fanns stora behov av forskning och utveckling kring infrastrukturen, inklusive framtida utveckling och konsekvenser för boende samt för den byggda miljön som helhet. Hänsyn till miljö- och naturresurser kan enligt flera bedömare kräva systemskiften inom en icke alltför avlägsen framtid. Vatten- och energiförsörjning, avfallshantering och bilism hör till de frågor som diskuterats av arbetsgruppen. Miljöfrågorna får ökad betydelse genom åtagandena att förverkliga besluten vid Rio-konferensen om miljö och utveckling, bl.a. Agenda 21 där infrastrukturen spelar en betydande roll. Arbetsgruppen fann det viktigt att samarbetet mellan forskare i Norden fortsätter att utvecklas parallellt med ett ökat Europasamarbete. För detta nordiska samarbete prioriteras bl.a. projekt kring stadens infrastruktur, periferins villkor, både i form av glesbygdsproblem och de nordiska ländernas problem inom ett starkt och centraliserat Europa. Vidare prioriteras utvärdering av Brundtlandrapporten vad gäller dess krav på ekonomisk tillväxt och minskad energiförbrukning samt en genomgång av infrastrukturavsnitten i Maastricht-avtalet.

Inte minst med hänsyn till att de bostadspolitiska satsningarna i ministerrådets budget för 1994 riskerar att bli starkt nedskurna kan det vara lämpligt att ta kontakt med det arbete som inletts inom EG med svenskt deltagande som tar upp en stor del av de frågeställningar som omfattas av denna del av ministerrådets samarbetsprogram. I rapporten "European Monetary, Economic and Political Union: Consequences for National Housing Policies" 1993 pekas bl.a. på effekterna av den ekonomiska krisen med högre bostadskostnader och ökad segregering som följd. Dock anser man sig ha kunnat konstatera att den europeiska integrationen redan haft avsevärda effekter på den nationella bostadspolitiken, även om olika uppfattningar redovisas i hur stor utsträckning man kan tala om ett närmande av ländernas politik till varandra. Utvecklingen av bostadsmarknaden visar dock gemensamma drag i alla EG-länderna och det noteras ett ökat intresse för utvecklingen i övriga EG-länder samt en ökad "europeisering" av debatten i dessa frågor. I enlighet med subsidiaritetsprincipen så kommer dock fortsättningsvis huvudansvaret för att utforma och genomföra bostadspolitiken att ligga hos nationella och lokala regeringar och myndigheter. Rapporten avslutas med ett förslag till forskningsprojekt om den europeiska monetära, ekonomiska och politiska unionens konsekvenser för den nationella bostadspolitiken. Forskningsprojektet föreslås kartlägga effekten av de förändringar som förutses vad avser rörligheten hos kapital och arbetskraft, ekonomisk tillväxt, lägre inflation och räntor, offentliga budgetunderskott och skuldsättning, skatteharmonisering, konkurrenspolitik och europeiskt medborgarskap. Projektet bör utmynna i en beräkning av samtida bostadsbehov på grundval av demografiska och ekonomiska data samt den sannolika minskningen av bostadsstödet och de sociala effekter denna kan beräknas medföra.

Det torde vara fördelaktigt att närmare följa det arbete som pågår inom EG för att genom ett erfarenhetsutbyte dels dra nytta av det arbete som påbörjats, dels bidra med erfarenheter av en hittills framgångsrik bostads-

politik i Norden, som hotas av de ekonomiska och andra förändringar som inträffat under senare år. "Den nordiska modellen" kan här spela en väsentlig roll som en länk mellan EG:s sociala stadga och bostadspolitiska målsättningar, vilka hittills ej ingått i arbetet inom EG.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet

att särskilt utveckla de bostadssociala målsättningarna i Norden

att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor.

Stockholm och Köpenhamn den 31 augusti 1993

Lena Öhrsvik (s)
Agne Hansson (c)

Birgitta Dahl (s)
Anker Jørgensen (S)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention

(Medlemsförslaget väckt av Lena Öhrsvik och Ingrid Näslund samt Birgitta Dahl m.fl. se s. 459)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Köpenhamn den 27-28 januari 1994.

1. Medlemsförslaget

Inledningsvis erinras om att Nordiska rådet tidigare rekommenderat Nordiska ministerrådet att framlägga en åtgärdsplan för uppföljning och efterlevnad av FN:s barnkonvention (rek. nr 29/1990). Social- och hälsovårdsministrarna beslöt emellertid att någon särskild nordisk åtgärdsplan inte skulle utarbetas. Det ledde till att rekommendationen avskrevs.

Förslagsställarna menar, även om ministrarna hävdade att uppföljningen av FN:s barnkonvention är en nationell angelägenhet, att barns och ungas situation i Norden är mycket likartad och därtill grundläggande för våra samhällens utveckling. På senare tid har det dessutom tillkommit nya faktorer som tyder på att situationen för barn och unga i Norden förändrats avsevärt. Detta gör nordisk samverkan och nordiska lösningar än mer påkallade.

Barnkonventionen betraktas som ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under senare år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen. Stater som ratificerat FN:s barnkonvention har åtagit sig att se till att barnets bästa alltid kommer i främsta rummet när åtgärder som berör barn vidtas.

Nedskärningar i den ekonomiska krisens spår har i Norden lett till att barns och ungdomars situation försämrats mer än för andra grupper i samhället. Detta gäller bl a skolans arbetsmiljö genom större klasser, färre specialutbildade lärare och vikarier, mindre pengar till läromedel, nedlagda daghem och fritidshem, större barngrupper och färre personal m m. De elever som redan har problem och kräver mera stöd för sin normala utveckling drabbas hårdast.

Det understryks att de nordiska länderna även på det internationella planet aktivt bör medverka till barnkonventionens efterlevnad. Föreliggande uppgifter är att bekämpa såväl den ökade barnprostitutionen i Östasien som ökningen av antalet gatubarn och barnsoldater i vissa delar av världen, samt att inom u-landsbiståndet lägga särskild vikt vid familjeplanering och utbildning, och speciellt flickanpassat bistånd.

Det påpekas att det i Norden finns en gemensam tradition för barn- och familjepolitik att bygga vidare på. Samhällsutvecklingen har varit likartad och gemensamt kan vi lära av erfarenhet och misstag, samt att utnyttja våra resurser. Barnens utveckling, fostran och övriga levnadsvillkor är inte bara ett särskilt uttryck för våra kulturella förhållanden, utan bör också inta den främsta platsen i övervägandena för att bibehålla och fördjupa vår nordiska kultur.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande departement, myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan

NOPUS

Nordiska nämnden för alkohol- och drogfrågor

Nordiska kontaktkommittén för förskolor och fritidshem

Danmark

Justitsministeriet

Socialministeriet

Børnehagens Fællesråd

Landsorganisationen Børns Villkor

Finland

Justitieministeriet

Social- och hälsovårdsministeriet

Arbetsministeriet

Utbildningsstyrelsen

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården

Åland

Ålands landskapsstyrelse

Rädda barnen i Ålands distrikt r.f.

Island

Justits- og kirkeministeriet (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið)

Norge

Barne- og familiedepartementet

Barnombudet

Redd barna

UNICEF-komitéen i Norge

Sverige
Socialstyrelsen
Barnombudsmannen
Statens ungdomsråd
Rädda barnen
Allmänna barnhuset
Svenska UNICEF-kommittén

2.1 Remissyttranden som tillstyrker eller inte har några anmärkningar till medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) och NOPUS (Nordisk utbildningsprogram för utveckling av social service) avger ett gemensamt uttalande och uttalar sitt stöd till förslaget om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention och erbjuder sig att etablera ett nordiskt forum för utbildning och forskning kring barnkonventionens budskap. Institutionerna framhåller att de nordiska länderna och deras barns och ungdomars levnadsförhållanden är tillräckligt lika för att utgöra en gemensam grund för bedömningar av konventionens tillämpning. Detta menar man är särskilt viktigt på områden där länderna var för sig är för små för att skapa tillräckligt stora grupper att studera, t.ex. när det gäller speciella handikappgrupper eller vissa etniska grupper. Vidare påpekas att ett samlat nordiskt agerande för barnkonventionen kan inte bara stötta det inter-nordiska arbetet utan också tjäna som modell för andra länder som vill befrämja det internationella samarbetet kring barnfrågor.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD) håller med om att den samhällseliga situationen i de nordiska länderna har menliga återverkningar på barnens och ungdomarnas vardag. När samhällskrisen går utöver barnens vardagsmiljö kommer detta på sikt att leda till oförutsägbara problem. Mot bakgrund av detta anses initiativet till medlemsförslaget värt allt stöd.

Inom ramen för sitt mandat arbetar NAD med barnfrågor i olika sammanhang. NAD har låtit utarbeta en översikt över nordisk samhälls- och beteendevetenskaplig forskning kring barn och alkohol. NAD har också initierat forskning kring familjebehandling för att kasta nytt ljus över barnets roll i missbrukande familjers liv. Nämnden anser det viktigt att forskningen ger mer kunskap om barnets eget perspektiv på rusmedelsbruk och -missbruk. Detta kan gagna såväl förebyggandet av missbruk som behandlingen av barnens vårdnadshavare.

Landsorganisationen Børns Villkår i Danmark understryker sin enighet i medlemsförslagets huvudpunkter. Jämfört med många andra konventioner av samma slag innefattar barnkonventionen inte uteslutande "beskyddande" rättigheter, utan definierar också barnets rättigheter positivt. Det gäller t.ex. barnets rättssäkerhet, som kommer till uttryck genom rätten att yttra sig och rätten att samlas. Konventionen anses dock i vissa avseenden mycket problematisk. Som ett exempel kan nämnas att den genomgående

bygger på principen om, att barnet är föräldrarnas, och negligerar således, att barnet och föräldrarna kan ha olika behov och önskemål.

Børns Villkår vill gärna arbeta för att göra barn mer synliga i samhället, också i ett rent rättmässigt förstånd, bl.a. genom att det i Danmark i likhet med Norge, Sverige och Finland etableras en barnombudsman. Ett slagkraftigt och oberoende organ som kan ta upp saker som kräver närmare belysning.

Justitieministeriet i Finland konstaterar att av människorättskonventionerna som gäller barn är FN:s konvention om barnets rättigheter den viktigaste och mest heltäckande. När regeringen gav propositionen med förslag till lag om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen om barnets rättigheter (reg. prop. 296/1990 rd.) ansåg den finska regeringen att lagstiftningen i Finland väl uppfyller de skyldigheter som uppställts i konventionen. Erfarenheterna från det internationella samarbetet på justitieministeriets verksamhetsområde har inte heller utvisat omständigheter som skulle ge skäl till att anta att konventionen på internationell nivå inte skulle ha fått den uppmärksamhet som den bör få.

FN:s barnkonvention har inte enbart som mål att barns rättigheter tryggas på en viss miniminivå. I flera konventionsbestämmelser är det däremot fråga om att konventionsstaterna förbinder sig att utveckla det egna samhället på ett sätt som bättre beaktar synpunkter som gäller barn. Därför ser justitieministeriet inget hinder för att konventionens betydelse betonas också i de nordiska ländernas samarbetsorgan.

Utbildningsstyrelsen i Finland anser att på grund av samhällsfaktorer och kulturen i de enskilda länderna är uppföljningen av barnkonventionen i första hand en nationell angelägenhet. Inget hindrar dock att de nordiska länderna tillsammans på det internationella planet betonar alla barns rätt till barndom, utbildning och ett jämlikt och värdigt liv. Också i nordiskt sammanhang bör man värna om barnens rättigheter, i synnerhet nu, då den ekonomiska krisen och arbetslösheten innebär risker för barns och ungdomars välbefinnande.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården i Finland betonar betydelsen av nordiskt samarbete i frågor som gäller barnets rättigheter. De nordiska länderna har traditionellt samarbetat intimt på detta område. Likheten mellan de nordiska samhällen bildar en bra och fungerande grund för samarbetet, liksom man konstaterar i medlemsförslaget. Grannarnas erfarenheter, kunskaper, resultat och idéer kan utan svårighet utnyttjas i det egna landet. De nordiska länderna har redan etablerade samarbetskanaler och organisationer, inom vilka uppföljningen av FN:s barnkonvention kan organiseras.

Justits- och kirkeministeriet i Island ställer sig positivt till förslaget och konstaterar att det är isländska myndigheters plikt att se till att FN:s barnkonventions följs upp.

Barneombudet i Norge menar att det är viktig att de nordiska länderna samordnar sitt arbete i samband med att säkra att FN:s barnkonvention efterlevs. Det är därför positivt att Nordiska rådet tar initiativ till ett sådant samarbete.

Redd barna i Norge påpekar att barnkonventionen innefattar många grundläggande och väsentliga sidor av barns uppväxtvillkor. Konventionen utgör en bas för att bedöma barns rättsliga och faktiska ställning samt som ett grundlag för olika typer av åtgärder för att förbättra barns situation. Därför borde konventionen kunna bilda underlag för olika gemensamma nordiska initiativ. Det kan röra sig om gemensamma handlingsplaner i likhet med det man gjort på jämställdhetsområdet, initiativ till genomgång av den nationella lagsstiftningen sett i ljuset av konventionens bestämmelser, och utbyggnad och systematisering av barnforskningen för att t.ex. underlätta rapporteringen till FN:s barnkommitté.

Som ett led i kontrollen med uppföljningen av barnkonventionen åläggs de stater som ratificerat den att rapportera regelbundet till FN:s barnkommitté. *Redd barna* är av den åsikten att det inte är ändamålsenligt att knyta ett eventuellt nordiskt samarbetet till utövande av kontroll i samband med uppföljningen av konventionen i enskilda medlemsländer.

UNICEF-komitén i Norge uttrycker sin tillfredsställelse med medlemsförslaget.

Statens ungdomsråd i Sverige föreslår att vad gäller ökat samarbete på området borde man ta initiativ till samnordiska seminarier med utgångspunkt i barnkonventionen. Syfte skulle vara att jämföra metoder i uppföljningen och utbyta erfarenheter när det gäller implementeringen av konventionstexterna.

Rädda barnen i Sverige välkomnar en nordisk samverkan för att stärka rättigheter för barn och ungdomar under 18 år i enlighet med principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Allmänna barnhuset i Sverige välkomnar medlemsförslaget intresse för barns behov och rättigheter i dessa nedskärningstider, då framför allt de svagaste barngrupperna drabbas. När det gäller uppföljning och efterlevnad av FN:s barnkonvention anser Allmänna barnhuset det väsentligt att framhålla att en av de viktigaste uppgifterna i Sveriges nyinrättade barnombudsman är att övervaka att konventionen följs upp i landet. Beträffande nordisk samverkan kring dessa frågor är det därför deras uppfattning att detta skulle kunna ske genom ett samarbete mellan Barnombudsmannainstitutionerna (eller motsvarande) i respektive land. Detta skulle t.ex. kunna främjas genom att Nordiska ministerrådet initierar ett nordiskt samverkanorgan på området.

Svenska UNICEF-kommittén ställer sig bakom förslaget om en nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention.

Ålands landskapsstyrelse anser det angeläget att åstadkomma en effektiv uppföljning av FN:s barnkonvention såväl på det nationella som det internationella planet.

Rädda barnen på Åland uttrycker sitt stöd för medlemsförslaget om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention. Enligt förningens åsikt är det angeläget att tillsätta en nordisk barnombudsman som kan föra fram våra gemensamma synpunkter. De gemensamma strävandena för efterlevnaden av FN-konventionen skulle på så sätt få en större tyngd.

2.2 Remissinstanser som ej yttrar sig över medlemsförslaget

Børnesagens Fællesråd i Danmark tar inte ställning till medlemsförslaget, men upplyser att man läst det med intresse.

2.3 Remissinstanser som avvisar eller har vissa invändningar mot medlemsförslaget

Nordiska kontaktkommittén för förskolor och fritidshem är av den uppfattningen att FN:s konvention om barnets rättigheter är av stor betydelse för barns villkor och att den därför, såväl i de nordiska länderna som i övriga delar av världen, är en lämplig utgångspunkt för en skärpt uppmärksamhet och nya initiativ ifråga om bevakning av barns villkor. Konventionen bör ses som en given utgångspunkt för en gemensam nordisk hållning i internationella sammanhang. Det får också betraktas som naturligt att de nordiska länderna deltar aktivt på internationell nivå föra att säkra att konventionen efterlevs i andra delar av världen.

Men mot bakgrund av att det redan finns en etablerad grund för att diskutera FN:s barnkonvention och uppföljning av den i nordiskt sammanhang, är kontaktkommitténs uppfattning att det i dagens läge inte finns behov att tillskapa ett speciellt instrument för nordisk uppföljning av konventionen. Informella kontakter för information och erfarenhetsutbyte mellan de institutioner/myndigheter i de nordiska länderna som arbetar med uppföljning av konventionen anser man däremot givetvis bör uppmuntras och stödjas.

Socialministeriet och Justitsministeriet i Danmark är likaledes av den uppfattningen att FN:s konvention om barnets rättigheter är av stor betydelse för barns villkor i Norden och andra delar av världen. Konventionen betraktas även av ministerierna som utgångspunkt för de nordiska ländernas internationella engagemang på barnområdet. Men på grund av att det redan existerar fora för att dryfta FN:s barnkonvention och uppföljningen av den i nordiskt sammanhang, finns det inget behov av särskilda initiativ från Nordiska rådets sida.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland hävdar att barn och unga är en målgrupp, som ständigt prioriteras i ministerrådets arbete. Under ministerrådet har det redan flera år verkat en arbetsgrupp, i vilken länderna byter erfarenheter särskilt om barnomsorgen. Av de nordiska institutionerna har bl.a. NOPUS, Nordiska utvecklingsprogrammet för utveckling av social service, tagit upp dessa teman i sitt arbete. Vidare har man i projekt- och forskningsverksamheten satsat på frågor som behandlar barndomen.

Med anledning av den första delen i medlemsförslaget hänvisar ministeriet till ministerrådets ställningstagande avseende andra liknande initiativ. Det går ut på att det inte finns någon anledning att på nordisk nivå skapa någon egen "mellannivå" på grund av de förpliktande internationella avtalen. Avtalets övervaknings- och uppföljningsmekanismer är en del av avtalet, och Nordiska ministerrådet har inte naturlig ställning i dem.

När man redan har ett intimt samarbete mellan de nordiska social- och hälsovårdsministerierna både när det gäller barn och unga samt också allmänna internationella frågor, anser ministeriet att förslagen till rekommendation inte är motiverade. Många av de konkreta initiativ, som nämns i förslagets motiveringar är däremot värda att stödjas, och ministeriet kommer att främja nordiskt samarbete för dem. Budgetsituationen bjuder däremot inte på möjligheter att starta nya samnordiska projekt på området - åtminstone inte de närmaste åren.

Arbetsministeriet i Finland understryker att det inom FN finns ett eget system för efterföljande av FN:s barnkonvention. Därför anser ministeriet att Nordiska rådet inte bör utarbeta ett handlingsprogram för iakttagande och uppföljning av konventionen. Däremot är det viktigt att även Nordiska rådet försöker främja förverkligandet av barns och ungdomars rättigheter.

Barne- og familiedepartementet i Norge påpekar att de argument som ligger till grund för medlemsförslaget inte stämmer med situationen i Norge. I stället för nedskärningar har man satsat på barn- och ungdomspolitiska området i Norge. Som exempel på det kan nämnas den storartade satsningen på barn- och ungdomsvården, en ökning i barnsäkerheten, en stor utvidgning av föräldrapermissionen och en ökning i utbyggnad av daghemsplatser. Departementet kan heller inte se att det är en uppgift för Nordiska ministerrådet att medverka till att barnkonventionen efterlevs, eftersom det redan finns omfattande nordiskt samarbete på området som berör konventionen.

Socialstyrelsen i Sverige anser att uppföljningen av barnkonventionen i Sverige sker på ett ambitiöst sätt bl.a. genom att en särskild barnombudsman tillsatts. En uppföljning på nordisk nivå riskerar att bli tungarbetad utan att några egentliga vinster med samordningen uppnås. Enligt socialstyrelsens mening är det effektivast att varje land för sig verkar för att konventionen efterlevs. Dessutom finns det inom redan existerande nordiska samarbetsorgan goda möjligheter att utbyta erfarenheter om barnkonventionen och dess efterlevnad.

Barnombudsmannen i Sverige betonar att barnkonventionen är ett nationellt åtagande i förhållande till FN. Varje land upprättar sin egen rapport och tillämpningen är i sig en nationell angelägenhet. Detta hindrar dock inte att det kan vara av stort värde med informationsutbyte mellan nationella organ med liknande uppgifter, t.ex. inom Norden. Sådant samarbete behöver enligt barnombudsmannens uppfattning inte formaliseras eller bindas upp i förväg, utan borde i stället kunna ske alltefter när behov föreligger.

3. Utskottet

En av huvudmotiveringarna bakom medlemsförslaget är att i den ekonomiska krisens spår har situationen för barn och unga försämrats avsevärt för barn och unga i Norden, även mer än för andra grupper i samhället. Förslagsställarna får både medhåll och mothåll för denna uppfattning. Å ena sidan är de som understryker att den samhällsliga situationen har fått

skadliga återverkningar på barnens och ungdomarnas vardag och att detta på sikt kan leda till enorma problem. Å andra sida finns de som säger att denna beskrivning inte stämmer.

I Norge har man t.ex. i stället för nedskärningar den senaste tiden satsat på barn- och ungdomspolitiska området. Socialutskottet menar emellertid med hänvisning till avlämnade rapporter att i flertalet av de nordiska länderna kan man tydligen se att nedskärningarna i offentliga utgifter haft negativa konsekvenser för barn och unga. Forskningen får däremot tydligare visa om situationen försämrats mer för dem än andra grupper i samhället.

Det betonas att jämfört med många andra internationella konventioner framställer FN:s barnkonvention barns rättigheter på ett mer positivt sätt än vanligt. Det är inte bara talan om åtgärder för att skydda barnen, utan också en rad bestämmelser om deras egna demokratiska rättigheter. FN:s konvention om barns rättigheter kan således medverka till att barnens rätt som självständiga individer tas på större allvar än hittills i våra länder. Från flera håll uttrycks också önskemål om att nordisk samverkan kring dessa frågor sker genom ett samarbete mellan de nyligen etablerade barnombudsmannainstitutionerna (eller motsvarande). En av de viktigaste uppgifterna för dessa institutioner är nämligen att övervaka att FN:s barnkonvention följs upp i respektive land.

Socialutskottet vill understryka att, som framgår av ett av remissvaren, då har FN:s barnkonvention inte enbart som mål att trygga barns rättigheter. De länder som anslutit sig till konventionen har också förbundit sig till att utveckla det egna samhället på ett sätt som bättre beaktar synpunkter som gäller barn. I Norden, där det finns gemensam tradition för barn- och familjepolitik och samhällsutvecklingen varit likartad, borde det därför vara bättre förutsättningar att föra positionerna gemensamt framåt än på många andra håll i världen.

Inte minst på de områden där länderna är för små var för sig för att skapa tillräckligt stort underlag för meningsfulla insatser, t.ex. när det gäller bistånd till små och mindre kända handikappgrupper och även estniska grupper. I dessa avseenden kan konventionens betydelse särskilt framhåvas i de nordiska samarbetsorganens arbete.

På det internationella planet har de nordiska länderna en lång tradition av att aktivt medverka till att FN:s konventioner efterlevs i olika delar av världen. I detta sammanhang är det viktigt att betona att bruket av barnarbetskraft och barnprostitution är globalt oroväckande företeelser, som det är nödvändigt att försöka förebygga även genom internationellt samarbete. I strävandena att förbättra situationen för dessa utsatta barn ter det sig mest realistiskt att Norden arbetar genom FN och dess specialorgan. Därför vill socialutskottet uppmärksamma på synpunkter, som framkommit hos en av de finska remissinstanserna, som menar att ett av de bästa sätten att förbättra sådana barns ställning vore att bidra till finansiering av ILO:s projekt angående förebyggande av barnarbetskraft och barnprostitution. Därutöver anser utskottet att det bör finnas möjlighet för nordiska

organ att ta initiativ till projekt och andra aktiviteter beträffande barn i övriga delar av världen, dvs. om uppgiften lämpar sig för nordiska insatser.

De remissinstanser som avvisar eller har vissa invändningar mot medlemsförslaget menar att det inte finns något behov att tillskapa ett speciellt instrument för nordisk uppföljning av konventionen eller på nordisk nivå skapa någon egen "mellannivå", och att det inte är en uppgift för Nordiska ministerrådet att medverka till att konventionen efterlevs. De påpekar att det redan existerar fora för att dryfta FN:s barnkonvention och uppföljningen av den i nordiskt sammanhang, dessutom finns det inom FN ett eget system för efterföljande av konventionen, och en del hävdar att det är effektivast att varje land för sig verkar för att den efterlevs.

Ett sätt att hantera frågan på nordiskt plan kunde vara att låta FN:s barnkonvention ingå i underlaget för samarbetsprogrammet inom social- och hälsovårdssektorn. Där kunde man skriva in vilken typ av insatser som lämpar sig för nordiskt engagemang och vilka konkreta uppgifter som bör utföras under en given period. På det sättet skulle man ge arbetet på barn- och familjeområdet en bestämd inriktning, skapa möjligheter för att samordna insatserna och samtidigt få viss inblick i den konkreta realiseringen av konventionen i hela Norden. Vidare betraktar socialutskottet det som mycket positivt att NOPUS och Nordiska hälsovårdshögskolan erbjudit sig att etablera ett nordiskt forum för utbildning och forskning kring barnkonventionens budskap.

Det är från socialutskottets synpunkt viktigt att man undviker att skapa onödiga mellanled i samband med förverkligandet av FN:s barnkonvention. Kriterierna för nordiska insatser på området bör följa samma principer och kriterier som annan nordisk verksamhet. Det kan röra sig om ekonomiska fördelar genom gemensam satsning, åtgärder för att undvika dubbelarbete, eller uppgifter där länderna var för sig är för små i sammanhanget. Dessa kriterier har mest legat till grund för etablerandet av de institutioner och fora under ministerrådet som är aktiva på området.

Socialutskottet instämmer i de synpunkter att ministerrådet inte bör utöva någon särskild kontrollfunktion i samband med uppföljning av FN:s barnkonvention. För detta har FN som tidigare framkommit sitt eget system. Däremot kan informationsutbyte, forskning och annan projektverksamhet bidra till konventionens realisering och underlätta ländernas rapportering till FN. Det bör understrykas att denna typ av insatser behöver inte leda till ökade utgifter utan kan sannolikt täckas inom befintliga budgetramar.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla sitt samarbete på de områden som FN:s barnkonvention berör.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Medlemsförslag

om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention

(Väckt av Lena Öhrsvik och Ingrid Näslund samt Birgitta Dahl, Sinikka Hurskainen, Hans Jørgen Jensen, Mats Nyby, Outi Ojala och Inger Stilling Pedersen)

I Nordiska rådets *rekommendation nr 29/1990* rekommenderades nordiska ministerrådet att framlägga en åtgärdsplan för uppföljning och efterlevnad av FN:s barnkonvention. Enligt meddelanden i anledning av rekommendationen har social- och hälsovårdsministrarna beslutat att någon särskild nordisk åtgärdsplan inte skall utarbetas för uppföljning av FN:s barnkonvention.

Även om ministrarna därmed hävdar att uppföljningen av FN:s barnkonvention är en nationell angelägenhet menar jag/vi att barns och ungas situation i Norden är mycket likartad och därtill grundläggande för våra samhällens utveckling. På senare tid har dessutom nya faktorer tillstött som gör nordisk samverkan och nordiska lösningar än mer påkallade.

FN:s barnkonvention eller konventionen om barnets rättigheter, som antogs 1989 av FN:s generalförsamling och trädde i kraft 1990, omfattar barn och unga upp till 18 år. Barnkonventionen är ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under senare år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen.

Världens fokusering på barn och barns rättigheter har också understrukits genom det barntoppmöte som ägde rum i New York i september 1990. Då antogs dels en deklARATION om barns överlevnad, skydd och utveckling, dels ett handlingsprogram för tillämpningen av deklARATIONEN.

Stater som ratificerat FN:s barnkonvention har förbundit sig att följa denna internationella lag som skall garantera de humanitära och demokratiska rättigheterna för barnen i världen. De har därmed åtagit sig att se till att barnets bästa alltid kommer i främsta rummet när åtgärder som berör barn vidtas. Konventionen syftar också till att skapa opinion och stimulera till debatt om barnfrågorna. Vi i Norden har anledning fästa stor vikt vid detta rättighetsdokument för barn och ungdom. Eftersom barnkonventionen är ett ovanligt styrinstrument i egenskap av princip- och normdokument omfattande alla områden som rör barns och ungdomars rättigheter, finns det anledning att reflektera över hur konventionen bör behandlas i våra länder.

Länder som godkänt barnkonventionen har samtidigt förbundit sig att regelbundet avlämna rapporter och medverka vid förhör. Hösten 1992

lämnade Sverige en rapport till FN om efterlevnad av barnkonventionens mål. Enligt socialdepartementet är rapporten "en genomgång av hur barnkonventionen påverkar tillämpningen av svensk lagstiftning och debatt när det gäller barns rättigheter". Rapporten redovisar lagar, bidrag, barnomsorg, skola, resurser för barn med behov av särskilt stöd etc. Den är också självkritisk t.ex. vad gäller de asylsökande flyktingbarnens rätt att få vård och slippa tas i förvar samt i fråga om unga fängelsedömda. Situationen för barn och unga i Norden har i den ekonomiska krisens spår på kort tid förändrats avsevärt. Nedskärningarna har medfört att barns och ungdomars situation försämrats mer än för andra grupper i samhället.

Barn som stora konsumenter av kommunala skattemedel drabbas hårdast i tider av nedskärningar. Detta gäller bl.a. skolans arbetsmiljö genom större skolklasser, färre speciallärare, färre kuratorer och skolpsykologer, vikarier, mindre pengar till läromedel, nedlagda daghem och fritidshem, större barngrupper och färre personal m.m. Dessa nedskärningar drabbar främst elever som redan har problem och som kräver mera stöd för sin normala utveckling än barn från resursstarka miljöer.

I den ekonomiska krisens spår drabbas också allt flera ungdomar av psykiska problem. Sociala miljöfaktorer såsom ökande arbetslöshet, lågkonjunktur och nedskärningar i den sociala omsorgen slår indirekt allt hårdare mot barn och unga.

I barnkonventionens artikel 3 sägs att varje barns bästa måste eftersträvas och i artikel 4 att staten till det yttersta skall använda sina resurser för barns och ungdomars bästa. Detta innebär att förändringar t.ex. i form av nedskärningar inom barnomsorg och skola måste noggrant övervägas och negativa effekter till det yttersta motverkas. Samhällets resurser måste medvetet inriktas på att kompensera barn för brister i deras miljö. Att motverka neddragningar av det sociala stödet till barnen är på längre sikt samhällsekonomiskt riktigt. Eftersom flickor hittills missgynnats jämfört med pojkar bör nu särskild uppmärksamhet fästas vid deras situation. Vidare måste samebarn, andra minoritetsbarn och flyktingbarn ges samma rätt till utbildning, hälsa, stöd och utveckling som övriga nordiska barn.

Till de ökande problemen hör också bl.a. mobbning, som är skolledningens och lärarnas ansvar och som måste motverkas genom utvecklat föräldrastöd och kamratstöd.

All forskning visar att arbetslöshet bland ungdomar medför missbruk, kriminalitet och ohälsa. Arbetslöshet kan också ge en destruktiv politisk grogrund och därmed misstro mot demokratin som arbetsmetod. T.ex. kan egen oro och arbetslöshet bidra till vissa ungdomars protester mot invandrare. Det bör undersökas om arbetslöshet bland ungdomar under 18 år står i strid med FN-konventionen.

Vidare krävs åtgärder för att de handikappade barnen skall få en röst, särskilt med avseende på handikappade barn med psykosociala problem, som ofta glöms bort.

Skyddet av barn och unga mot allt vanligare sexuella och våldsövergrepp, våldsskildringar, barnpornografi m.m. måste avsevärt förbättras.

Olovligt bortförande av och egenmäktigt förfarande med barn är ett annat lagstiftningsområde som kräver översyn och skärpning.

De nordiska länderna bör även på det internationella planet aktivt medverka till barnkonventionens efterlevnad. Vi vill här särskilt erinra om den ökade barnprostitutionen i Östasien som måste förhindras genom internationella insatser. Här bör länderna se över sin lagstiftning i syfte att motverka sexualbrott mot barn såsom sexturism, sexuell handel med barn och barnprostitution. Tillsättande av en nordisk sambandsman i Bangkok med uppgift att bekämpa nordiska medborgares sexualbrott mot barn i Sydostasien kan övervägas.

Såväl antalet gatubarn som antalet barnsoldater ökar i vissa delar av världen. Även i Norden finns barn och unga som lever ett mer eller mindre kringflackande liv med inslag av våld och brott och brist på vuxenkontakter. Dessa bör självfallet ges meningsfulla alternativ. Kraftfulla åtgärder måste vidtas mot det grova utnyttjandet av små barn som barnarbete på flera håll i världen innebär. Barns utsatta läge vid väpnade konflikter och rehabilitering av krigsdrabbade barn är ett brännande problem som angår oss alla.

Inom u-landsbiståndet bör särskild vikt läggas vid familjeplanering och utbildning, och speciellt flickanpassat bistånd. Flickors hälsa, krafter och övriga villkor blir mödrarnas villkor och avgör framtidsmöjligheterna för alla barn, både pojkar och flickor.

Ett bra samhälle är barnvänligt alltigenom, eller annorlunda uttryckt, vad som är bra för barn är bra för alla. Det kan inte sägas nog många gånger att barnen är allas vår angelägenhet och att vi måste lyfta fram barnperspektivet på alla nivåer. Samhället måste se sina barn och byggas med utgångspunkt från barnen. Barnens rättigheter bör komma främst i arbetet för mänskliga rättigheter. I prognoser om ekonomisk utveckling bör barnens förhållanden betraktas som ett mått på välfärden.

I Norden finns en gemensam tradition för barn- och familjepolitik att bygga vidare på. Bl.a. har rådet antagit en rekommendation (rek. nr 33/1989) om ökade insatser inom barn- och familjepolitiken. Samhällsförändringarna i Norden har också varit likartade. Gemensamt kan vi lära av erfarenheter och misstag och bäst utnyttja våra resurser. Barnens utveckling, fostran och övriga levnadsvillkor är särskilt uttryck för våra kulturella förhållanden och bör inta den främsta platsen i övervägandena för att bibehålla och fördjupa vår nordiska kultur.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att aktivt verka för att FN:s barnkonvention till alla delar efterlevs i de nordiska länderna

att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

Stockholm, Köpenhamn och Helsingfors den 31 augusti 1993

Lena Öhrsvik (s)

Birgitta Dahl (s)

Hans Jørgen Jensen (S)

Outi Ojala (Vas.)

Ingrid Näslund (kds)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Mats Nyby (SDP)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere

(Medlemsförslaget väckt av Ranveig Frøiland och Kirsti Kolle Grøndahl samt Marianne Andersson m.fl., se s. 471)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1054/k om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 27-28 september och 8 november 1993, den 27 januari samt den 7 mars 1994.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet vidtar åtgärder för att få till stånd ett utvidgat utbildningssamarbete för fack med få utøvere i enlighet med de synpunkter som framförs i förslaget.

Förslagsställarna hänvisar till gamla traditioner när det gäller utbildningssamarbete för fack med få utøvere, t.ex. gesällvandringar. När de stora yrkesfacken grundade facktidsskrifter och teknologiska institut, hade de små facken inte samma möjligheter. I stället gavs stipendier till utbildning utomlands för blivande guldsmeder, gipsarbetare, stukatörer och liknande.

De särskilda problem som små yrkesfack står inför har belysts vid flera tillfällen. Det har t.ex. pekats på att utbildningsbehovet i varje enskilt nordiskt land varit för litet för att upprätthålla en kontinuerlig nationell utbildning. Vidare har teknologisk och annan utveckling medfört att behovet av traditionellt hantverkskunnande i särskilda fack avtagit. Nya fack har haft svårt att få medel att starta utbildning. Det har även understrukits att det är viktigt att värna yrken som är på väg att försvinna, att det behövs vidareutbildning av facklärare och ömsesidigt erkännande av examina, yrkesprov och gesällprov. Nordiska fackutbildningsnätverk har saknats. Det har föreslagits att en nordisk expertkonferens bör arrangeras för att grundligt kartlägga vilka små fack det är frågan om och utbildningsbehovets omfång.

Förslagsställarna framhåller att genom överenskommelsen som ingåtts om nordisk utbildningssamarbete på gymnasienivå har även grunden lagts för ett utvidgat samarbete när det gäller utbildningsmöjligheter för de

fack som är så små att det blir för kostnadskrävande att upprätthålla kontinuerlig utbildning i varje enskilt land.

Vidare understryks att eftersom det råder stor turbulens på den nordiska utbildningsmarknaden står det nordiska utbildningsväsendet inför nya utmaningar. Yrkesfacklig skicklighet blir t.ex. mycket viktigt. I många små fack, särskilt inom hantverk, finns en rad exempel på att hög yrkesfacklig nivå har fått företag och branscher upp ur vågdalar och öppnat nya marknader både inom och utom landet. Tillförsel av elever från övriga nordiska länder kan hjälpa en skola att kunna fortsätta sin verksamhet. Det pekas även på att en rad små hantverksfack och yrken har konservatormyndigheter, museer och andra miljöer med ansvar för kulturminnesvård som sina enda kunder. Inom dessa miljöer är behovet betydande i hela Norden av duktiga hantverkare för reovering, restaurering och konservering.

Förslagsställarna anser att utväxlings- och stipendieprogrammet Nordplus bör kunna bilda basen för ett dylikt utvidgat utbildningssamarbete. Samtidigt bör även de baltiska staterna omfattas av detta samarbete. Det pekas särskilt på att en närmare utbildningsfacklig anknytning på lång sikt öppnar möjligheter för andra former av ekonomiskt samarbete som kan gynna samhandel och kontakter mellan Norden och Baltikum.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Undervisningsministeriet

Landsorganisationen i Danmark

Dansk Arbejdsgiverforening

Finland

Undervisningsministeriet, internationella avdelningen

Utbildningsstyrelsen

Centralförbundet för industrin och arbetsgivarna

Tjänstemannacentralorganisationen FTFC

Åland

Ålands landskapsstyrelse

AKAVA-Åland r.f.

TOC:s tjänstemannaorganisationer på Åland, TOC-TÅ r.f.

FFC:s distriktskontor på Åland

Ålands tekniska funktionärsorganisationers centralförbund ÅTFC r.f.

Norge

Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet

Næringslivets Hovedorganisasjon

Sverige
Skolverket
Verket för högskoleservice
Svenska arbetsgivareföreningen SAF

2.1. Nordiska remissyttranden

Föreningarna Nordens Förbund (FNF) anser att de yrkesstuderande är en viktig målgrupp för det nordiska studerandeutbytet. FNF framhåller att de senaste årens ökande ungdomsmobilitet såväl inom Norden som inom EU lämnar en stor grupp studerande utanför. Ungdomar som exempelvis studerar ekonomi och teknik på universitetsnivå har haft möjlighet att tillägna sig den obligatoriska praktiken utomlands och gymnasister, främst på de teoretiska linjerna, har använt sig av Nordplus-junior. Föreningarna Nordens Förbund har genom Nordpraktik, som ingår i Nordjobb-programmen, ett utbyte av studerande inom yrkesutbildningen där även mindre utbildningsområden som tapetserare och fartygsmekaniker finns representerade. FNF medverkar gärna till att stärka de mindre yrkesutbildningarna inom Norden genom deras medverkan i Nordpraktik.

2.2. Danska remissyttranden

Undervisningsministeriet ställer sig positivt till medlemsförslaget och föreslår att det avhålls en konferens i syfte att få en samlad överblick över de små fackens nuvarande situation och framtida möjligheter i nordiska sammanhang, vilken kan bilda grund för eventuella utbildnings- och sysselsättningsmässiga initiativ. En sådan konferens kunde leda till att man tillsätter en arbetsgrupp som kunde göra ett inledande analys- och prognosarbete som så småningom kunde resultera i en handlingsplan.

Undervisningsministeriet framhåller att en del kursaktiviteter har genomförts av Kontaktgruppen för små yrkesfack under NSS (Nordiskt skol-samarbete), men att de nu nästan upphört. Det beror bl.a. på de förändringar i utbildningssystemet som pågår, vilket har medfört ändrade ekonomiska möjligheter och därmed annan prioritering inom fackområdena. I små fack använder man sig nästan uteslutande av traditionella, ofta dyrbara material och mycket arbetskrävande hantverksmässiga framställningsmetoder. Undervisningsministeriet påpekar dock att små fack i ett land, inte nödvändigtvis behöver vara ett litet fack i ett annat land. Ministeriet upplyser om att i Danmark genomförs, i regi av Arbejdsmarkedsstyrelsens arbejdsmarkedsuddannelser, vidareutbildningskurser i äldre hantverkstekniker, huvudsakligen inom målar- och murarfacket.

Landsorganisationen i Danmark stöder förslaget med hänvisning till att små fack i en rad sammanhang kan vara av stor betydelse för en fortsatt facklig och yrkesmässig utveckling.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) framhåller att de mycket gärna vill ingå i ett nordiskt samarbete för fack med få utövare, först och främst för att få klarlagt om och var problemen finns. Om det visar sig finnas behov för det

är idén om etablering av relevanta nätverk en bra lösning. DA understryker att en förutsättning är att insatsen koncentreras på fack som faktiskt efterfrågas på arbetsmarknaden och att man strävar efter att etablera ett samarbete som stärker och eventuellt förbättrar de nationella system som redan existerar. Vidare anser DA idéerna om etablering av ett nordiskt samarbete om vidareutbildning av facklärare och om utvecklandet av läromedel och läroböcker intressant. Behovet av ömsesidigt godkännande av examina och fackprov är redan tillgodosett genom antagandet av den nordiska konventionen om ömsesidigt godkännande av yrkesutbildning i Norden enligt DA.

2.3. Finska remissyttranden

Undervisningsministeriet, internationella avdelningen anser att utbildning inom smala specialområden mycket väl lämpar sig för nordiskt samarbete, exempelvis lärar- och elevutbyte, lärarnas fort- och påbyggnadsutbildning samt samarbete om undervisningsmaterial och läromedel. Ministeriet stöder förslaget om en nordisk konferens för sakkunniga eftersom en noggrann analys av den nuvarande situationen och behoven krävs.

Utbildningsstyrelsen är beredd att medverka till utvecklingen av utbildningssamarbete inom Norden och Östersjöområdet inom smala specialområden enligt synpunkterna i medlemsförslaget. Man framhåller dock att det nordiska och andra internationella samarbetet inom smala specialområden kräver kartläggning även om gemensamma utbytes- och stipendieordningar i de flesta fall kan tillämpas redan nu för att utveckla utbildningen. Utbildningsstyrelsen understryker att utbildningen inom smala specialområden har organiserats väl i Finland och bl.a. fått lagstadgade statsbidrag eller behovsprövade bidrag. Högre yrkesutbildning ges exempelvis i konservering och guldsmede och utbildning på institutionsnivå i bl.a. sameslöjd, stenhuggeri, specialmåleri och reparation specialiserade på olika kulturföremål. I statsrådets utvecklingsplan för forskning inom utbildning och högskolor 1991-96 konstateras att examensstrukturen inom yrkesutbildningen kommer att harmoniseras och tillgången på lärlingsutbildning att ökas. I fortsättningen kan nya grundläggande yrkesexamina samt fördjupade yrkesexamina och specialiserade yrkesexamina organiseras.

Centralförbundet för industrin och arbetsgivarna stöder medlemsförslaget med hänvisning till den traditionella nordiska fria arbetsmarknaden och speciellt EES-avtalet som träder i kraft 1994. Centralförbundet framhåller att det är särskilt önskvärt att de baltiska länderna inlemmas i samarbetsnätverket och anser även att den traditionellt höga tyska yrkeskunnigheten inom Östersjöområdet kunde bli beaktad.

Tjänstemannacentralorganisationen FTFC ger förslaget sitt stöd under förutsättning att hänsyn tas till de nationella intressena och att en samordning av undervisningsplanerna inte görs på bekostnad av utbildningsnivån.

2.4. Åländska remissyttranden

Ålands landskapsstyrelse stöder medlemsförslaget och framhåller att det tar upp en form av samarbete som länge saknats. Landskapsstyrelsen pekar på att behörighetskrav har medfört vissa problem, då utbildning ordnats via ett annat land, men anser att med en samordnad handläggning kan problemen säkert minimeras. Man understryker samtidigt att ett nordiskt samarbete ger större elevunderlag och därmed bättre utbildnings- och utvecklingsmöjligheter inom ifrågavarande yrkesområden.

KAVA-Åland r.f. stöder till fullo förslaget.

TOC-TÅ r.f. anser det vara bra med samarbete på detta område.

FFC:s distriktskontor på Åland ger förslaget sitt fulla stöd och understryker att det är viktigt att det kunnande hantverkarna tidigare stod för och som nu hotar att falla i glömska tas tillvara. En vidareutbildning för lärare inom dessa områden är även viktig att få till stånd liksom ett samarbete mellan Norden och de baltiska staterna.

ÅTFC r.f. hälsar förslaget med tillfredsställelse eftersom man är medveten om vilka svårigheter personer har som är intresserade av specialfackutbildning att få denna utbildning.

2.5. Norska remissyttranden

Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet understryker att i Norge finns en mängd små fack som har så små miljöer att verka i att utövarna måste resa utomlands för att få vidareutbilda sig. Det är ofta även problematiskt att tillhandahålla ett undervisningsutbud för sådana fack. Ett utvidgat nordiskt utbildningssamarbete skulle därför vara nyttigt för att kunna upprätthålla en tillfredsställande yrkesnivå och vidareutveckla denna. Mot den bakgrunden stöder Kirke-, Utdannings- og Forskningsdepartementet medlemsförslaget. Däremot anser man inte att en gemensam nordisk läromedelsutveckling är någon bra lösning utifrån tidigare erfarenheter.

Departementet framhåller att man aktivt har stött det arbete som under många år pågått i Nordiska ministerrådets regi när det gäller yrkesutbildning på smala områden, bl.a. genom Kontaktgruppen för små yrkesområden. Samarbetet på "smala" områden har ingått som ett prioriterat område i Styringsgruppens för nordisk skolsamarbeid (NSS) arbete. Styringsgruppen har avsatt 100.000 kr under 1994 till en utredning om behovet av framtida nordiskt samarbete inom smala yrkesområden. Utredningen kommer att göras i samarbete med centrala hantverksorganisationer i de nordiska länderna och utgöra grunden för ett beslut i NSS om eventuellt vidare samarbete på detta område. Departementet hänvisar vidare till överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap som kan bidra till mer samarbete och utveckling inom små yrkesfack liksom även utväxlingsprogrammet Nordplus-Junior vars anslag i budgeten för 1994 ökat väsentligt.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) ger medlemsförslaget sitt fulla stöd och ställer sig även bakom premisserna för förslaget. Næringslivets

Hovedorganisasjon, som har bakom sig 30 landsföreningar inom hantverk, servicefack och industri, önskar i första hand rätta till den i medlemsförslaget nämnda bristen på nordiska utbildningsnätverk. NHO är eniga med förslagsställarna att det första viktiga steget är att inkalla till en nordisk expertkonferens, vars uppgift blir att kartlägga vilka små fack och utbildningsbehov som bör inrymmas i ett framtida nordiskt utbildningssamarbete. NHO fäster även uppmärksamheten på de stora strukturella ändringar som kommer att ske inom norsk yrkesutbildning fr.o.m. den 1 augusti 1994 och framhåller att medlemsförslaget kommer vid en mycket viktig tidpunkt.

2.6. Svenska remissyttranden

Skolverket instämmer i huvudsak i de nio punkter som anförs i medlemsförslaget och som belyser de särskilda problem som små yrkesområden möter. Skolverket understryker vikten av att bibehålla en kontinuitet i nationella utbildningar och anser att de ämnen och utbildningar, som representerar ett hantverkskunnande som riskerar att försvinna bör stödjas. Det är emellertid viktigt att väcka ungdomars intresse för ett hantverksutövande liksom att ge fortbildning för yrkesutövare och yrkeslärare. Formerna för lärarfortbildningen bör utvecklas och förändras och förslaget om nätverk främjas och utvecklas. Initiativ till en nätverkskonferens bör tas av Nordiska ministerrådet. Samverkan med yrkeslivet är ett annat viktigt element för att stötta yrkesområden med få utövare. Det ömsesidiga erkännandet av yrkesutbildningar inom Norden har redan lagts fast som princip, men en översyn av behörighetsfrågorna är önskvärd. Skolverket understryker att ett erkännande av yrkesutbildningar inom Norden är angeläget för att främja tanken om en gemensam nordisk utbildningsmarknad. Vidare ställer sig Skolverket positivt till ett nordiskt samarbete beträffande läromedel och fortbildningsmaterial för smala yrkesutbildningar. Initiativ till samverkan bör även här komma från Nordiska ministerrådet, inte minst för att utveckla ett konkret samarbete.

Verket för högskoleservice VHS framhåller att det finns mycket som talar för en samordning av utbildningsmöjligheterna inom berörda fackområden mellan de nordiska länderna. Genom den nyligen träffade överenskommelsen om tillträde till högre utbildning i Norden och genom program som Nordplus finns det alla möjligheter att tillgodose utbildningsbehov över gränserna. De problem som finns rör uppmärksammande och kartläggning av utbildningsbehov samt informationsspridning till studerande och yrkesverksamma. VHS anser att dessa problem dock bör kunna lösas genom de samarbetsstrukturer som redan finns.

Svenska arbetsgivarföreningen SAF stöder medlemsförslaget och instämmer även i motiveringarna för detta. Man framhåller att ett utbildningssamarbete över gränserna kan stimulera och upprätthålla intresset för yrken av smalare karaktär och öka erfarenhetsutbytet mellan olika länder. På svensk sida kan samarbetet naturligt kanaliseras genom Nordiska Hantverksrådet. Även ett bredare europeiskt samarbete bör sökas, exem-

pelvis då det gäller yrken med så få utövare att ett nordiskt land har svært att opprätthålla en ändamålsenlig utbildning. Det understryks samtidig at en förutsättning är at det finns en marknad för de produkter och tjänster som utbildningen skall leda fram till. Ett nordiskt samarbeite på läromedelområdet är även av värde för at ge möjlighet till översättning och spridning länderna emellan.

3. Kulturutvalgets synspunkter

I medlemsforslaget pekes det på de spesielle problemer som finnes i yrker med få utøvere, hvor det ikke finnes grunnlag for å ha en egen yrkesutdanning i hvert land. Forslagsstillerne mener dette kan bøtes på ved at de nordiske landene sammen oppretter utdanningstilbud i slike fag.

Problemstillingen er ikke ny, heller ikke i Nordisk Råd, som ved en rekke anledninger har tatt opp situasjonen for dem som ønsker å utdanne seg i "smale" fag. For eksempel bidro rådets engasjement (rek. nr 33/1962) om fellesnordisk utdanning av samfunnsplanleggere til at Nordplan i Stockholm ble opprettet. Rådets arbeide med spørsmålet om samnordisk utdanning av lærere for døvblinde (rek. nr 2/1978) bidro til opprettelsen av Nordisk Senter for Utdanning av Døvblindepersonale, NUD, i Dronninglund.

Rådet har også engasjert seg for å gi islandske ungdommer bedret tilgang til nordiske fagutdanninger i fag hvor det ikke er grunnlag for en egen utdanning på Island (rek. nr 5/1968) og for enhetlige regler for økonomisk støtte til studenter som tar sin spesialutdanning i et annet nordisk land (rek. nr 14/1985). Kulturutvalget berørte sist problemstillingen på sitt sommermøte i juni 1993, og da i samband med en mer allmenn diskusjon om hvilke saker innen utdanningsområdet som utvalget skulle konsentrere seg om i tiden framover.

I Nordisk Ministerråd har Styringsgruppen for nordisk skolesamarbeide (NSS) innledet arbeidet med en ny handlingsplan for nordisk samarbeide innen yrkesutdanningene, og har satt av penger til et utredningsarbeide omkring behovet for samarbeide innen utdanning på smale yrkesområder. Overenskomsten om et nordisk utdanningsfellesskap på gymnasialt nivå og avtalen om likestilling av nordiske søkere ved opptak til høyere utdanning som ble inngått i 1993 kan også gi bedre forutsetninger for å utvikle samarbeidet om "smale" utdanninger.

Høringsinstansene er samstemmige i sin positive grunnholdning til medlemsforslaget. Såvel arbeidstaker- som arbeidsgiverorganisasjoner og offentlige myndigheter hilser et intensivt nordisk samarbeide på dette området velkommen. Flere av høringsuttalelsene slutter seg også til tanken om å arrangere en ekspertkonferanse for å få en samlet oversikt over hvilke fagutdanninger som kan gjøres til gjenstand for et forsterket nordisk samarbeide. Derimot er meningene noe mer delte når det gjelder mulighetene for å produsere felles undervisningsmateriale.

Det pekes også på at stipendieprogrammet Nordplus-Junior kan brukes til å fremme samarbeidet om nordiske utdanninger for fag med få utøvere.

Kulturutvalget vil framholde at ettersom Nordplus-Junior skal utbygges og gis større vekt, bør man også samtidig utvide programmet til å ikke bare omfatte stipendier, men også til å støtte oppbygging av nordiske nettverk for å skape og sikre slike spesialutdanninger. Utvalget vier til at en lignende mulighet for støtte til nettverksbygging allerede finnes innenfor Nordplus-programmet.

Kulturutvalget finner at medlemsforslaget, i og med den kommende sterke satsingen på utdanning i det nordiske samarbeidet, kommer på et bra tidspunkt. Dette også i lys av den nylig inngåtte avtalene om nordisk utdanningsfelleskap og det pågående utredningsarbeidet i NSS om samarbeide på smale yrkesområder. De høye ledighetstallene i de nordiske land gjør det ekstra maktpåliggende å samarbeide på nordisk nivå for å sikre og styrke fagutdanningstilbud. Utvalget finner at en bred ekspertkonferanse for å kartlegge behov og muligheter for et utvidet nordisk samarbeide innen smale yrker kan være et konstruktivt første skritt.

Kulturutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført, og utvider Nordplus-Junior-programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag.

Stockholm den 7. mars 1994

Marianne Andersson (c)
Søren Hansen (S)
Markku Laukkanen (Kesk.)
Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formann
Siri Frost Sterri (H)

Paul Chaffey (SV)
Tarja Kautto (SDP)
Karin Lian (A)
Otto Steenholdt (At)
Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsforslag

om utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere

(Reist av Ranveig Frøiland og Kirsti Kolle Grøndahl samt Marianne Andersson, Satu Hassi, Sinikka Hurskainen, Thea Knutzen, Tore A. Liltved, Håkan Nordman, Heikki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen og Otto Steenholdt)

Et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere tar utgangspunkt i solide tradisjoner. Svennevandringene går langt tilbake i historien, og i 1865 ble den første forening for "bereiste håndverkere" stiftet i Danmark. En ung håndverker på vandring hadde som mål å vedlikeholde og utvikle sine håndverksferdigheter samt skaffe seg kunnskap om hvordan håndverk ble utøvet i andre land, der kanskje nye verktøy og teknikker var utviklet.

Svennevandringene kulminerte i mellomkrigstiden som følge av økonomiske nedgangstider, samtidig som de store fagene etablerte fagblader og teknologiske institutter. De små fag har ikke hatt samme muligheter. De enkelte nordiske land har imidlertid gitt stipendier til studieopphold ved utenlandske utdanningssentra, i Norge finnes eksempler på stipendier til gullsmedutdanning i Spania og Italia og gipsmaker- og stukkaturutdanning i Italia samt beslektede restaureringsfag innen byggsektoren.

De nordiske land har inngått en overenskomst om nordisk utdanningsfelleskap på den videregående skoles (det gymnasiale) nivå. Gjennom denne overenskomsten er det også lagt et godt grunnlag for et utvidet samarbeid om utdanningstilbud for de fag som er så små at det blir for kostnadskrevenende å opprettholde et løpende utdanningstilbud for dem i de enkelte land.

De særlige problemer som oppstår for små fag er belyst gjennom tidligere analyser både i de enkelte nordiske land og av nordiske organer. Flere av analysene er gjort i perioder med full eller tilnærmet full sysselsetting i de fleste av landene. Følgende momenter har ofte vært tillagt stor vekt:

1. Utdanningsbehovet i det enkelte nordiske land har vært for lite til å opprettholde kontinuerlig nasjonal utdanning.
2. Teknologisk og annen utvikling har medført at behov for tradisjonell håndverkskunnskap i spesifikke fag har vært avtagende.
3. Nye fag eller fag hvor det tradisjonelt ikke har vært et offentlig utdanningstilbud har ikke evnet å få tildelt ressurser til igangsetting av tilbud.

4. Mangel på nordiske fagutdanningsnettverk. En nordisk ekspertkonferanse bør arrangeres. En grundig kartlegging av hvilke små fag man snakker om og utdanningsbehovets omfang må danne basis for konferansen.
5. Etterutdanningen innen fag med få utøvere bør i størst mulig grad finne sted i utdanningsinstitusjoner der grunnutdanningen foregår.
6. Ivareta fag som står i fare for å forsvinne.
7. Etterutdanning av faglærere.
8. Gjensidig anerkjennelse av eksamina, svenneprøver og fagprøver.
9. Et samarbeid på nordisk nivå om læremidler og lærebøker.

I en situasjon med stor turbulens i de nordiske arbeidsmarkeder får nordiske utdanningsmyndigheter nye utfordringer:

- Faglig dyktighet blir en meget viktig, mange vil si den aller viktigste, faktor når et foretaks framtidige konkurranseevne skal avgjøres i markedet. I små fag, særlig innen håndverk, finnes en rekke eksempler på at høgt faglig nivå har bragt bedrifter og bransjer ut av bølgedaler og åpnet nye markeder, både nasjonalt og internasjonalt.

- Videreføring av en skole eller et kompetansemiljø gjennom tilførsel av elever fra de øvrige nordiske land. Dermed kan et godt faglig nivå sikres ved at lærere med tilstrekkelig teoretisk og praktisk kompetanse kan holdes samlet i et faglig miljø. Dette gir sikkerhet for at konsumenter og kunder får de kvalitetsprodukter og den service de etterspør.

- En rekke små håndverksfag og yrker har konservator-myndigheter, museer og andre miljøer med ansvar for kulturvern som sine eneste kunder. Innen disse miljøer er behovet betydelig over hele Norden for dyktige håndverkere til å renovere, restaurere og konservere.

Utvekslings- og stipendieprogrammet Nordplus bør kunne danne basis for et utvidet utdannings samarbeid som her omtales. Samtidig bør også de baltiske stater omfattes av et utvidet samarbeid for fag med få utøvere. Det pekes her spesielt på at nærmere utdanningsfaglige tilknytninger på lang sikt åpner muligheter for andre former for økonomisk samarbeid til beste for samhandel og samkvem mellom Norden og Baltikum.

På denne bakgrunn foreslås at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdannings samarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført.

Oslo, Helsingfors, Nuuk og Stockholm, 13. september 1993

Ranveig Frøiland (A)

Marianne Andersson (c)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Tore A. Liltved (H)

Heikki Riihijärvi (SR)

Otto Steenholdt (At)

Kirsti Kalle Grøndahl (A)

Saatu Hassi (Vihr.)

Thea Knutzen (H)

Håkan Nordman (SFP)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning

(Medlemsförslaget väckt av Marianne Andersson och Inger Koch, se s. 478)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1055/k om förstärkt nordisk ozonforskning. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten den 8 november 1993, den 27 januari samt den 7 mars 1994.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska ministerrådet rekommenderas att inom ramen för det nordiska miljöforskningsprogrammet öka anslagen för forskningen kring ozonlagret och att som en del av miljöforskningsprogrammet ta kontakt med EG för nordisk medverkan i en eventuell uppföljning av EASOE-projektet.

Förslagsställarna framhåller att Nordiska rådet bör ta initiativ till en förstärkning av ozonforskningen eftersom klimatförändringar och uttunning av ozonlagret i stratosfären i dag är ett allvarligt och välkänt miljöproblem som förorsakas av globala luftföroreningar som t.ex. koldioxidutsläpp. Detta förorsakar uttunning av ozonlagret och temperaturökning i troposfären med klimatförändring som följd. Även den ultravioletta strålningen till följd av uttunningen av ozonlagret bidrar till temperaturökningen. Denna uttunning kan ge ökad frekvens av hudcancer hos människor och påverkar växternas fotosyntes både på land och i haven.

I medlemsförslaget framhålls att på internationell nivå har slutits överenskommelser som avser minskad CFC-användning och att de nordiska länderna enligt senare beslut skall avveckla bruket av CFC-ämnen och reducera utsläpp av andra ämnen som påverkar ozonskiktet betydligt snabbare än som förutses i den nordiska handlingsplanen mot luftföroreningar. Även i internationella sammanhang har de nordiska länderna för sin del medverkat till att man huvudsakligen nått de mål som anges i handlingsplanen.

Ozonforskning ingår i ministerrådets miljöforskningsprogram men prioriteras relativt lågt enligt förslagsställarna. Ozonforskning utgör för närvarande endast ett av sju projekt under klimatgruppen.

Nordiska rådet har behandlat medlemsförslag om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering vilket avslogs med hänvisning till miljöforskningsprogrammet samt stram budgetsituation. I svar på en fråga till ministerrådet om huruvida ministerrådet kunde medverka till en skyndsam tilläggsfinansiering hösten 1991 framhölls att det ej fanns medel till att stödja den omtalade ozonforskningsgruppen ytterligare.

Eftersom ozonforskningens ställning inom miljöforskningsprogrammet är svag och att den 1991 osäkra budgetsituationen på kulturområdet inte längre råder bör Nordiska rådet nu ta initiativ till en förstärkning av ozonforskningen.

2. Remissyttranden

Förslaget har sänts på en begränsad remissrunda till enbart nordiska organ. Följande instanser har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska

Nordiska rådets miljöutskott

Den nordiska programkommittén för nordiska miljöforskningsprogrammet

2.1. *Nordiska remissyttranden*

Nordiska rådets miljöutskott anser att det inte finns anledning att omfördela anslagen i miljöforskningsprogrammet för att öka ozonforskningen. Klimatförändringarna och uttunnningen av ozonlagret i stratosfären är ett allvarligt miljöproblem som på det nordiska planet uppmärksammas främst inom miljösektorn. Detta problem omhändertas i miljösektorns luft- och havsmiljögrupp som har nedbrytning av ozonlagret som ett av insatsområdena i sitt strategiprogram 1994 - 95. Luft- och havsmiljögruppen prioriterar projektverksamhet som har betydelse för internationellt förhandlingsarbete. Gruppen använder huvudsakligen de nordiska medlemmen som tillskott till nationella forskningsinstanser bl.a. för att få fram underlagsmaterial till förhandlingar eller annat internationellt samarbete. 1993 bedrivs två projekt med direkt anknytning till ozonskiktsforskningen, men dessa är huvudsakligen baserade på nationell finansiering. Beträffande deltagandet i en uppföljning av EG:s EASOE-projekt har de nordiska ländernas deltagande i projektet CESAME redan organiserats på nationell basis. Dock kan det inom ramen för detta program finnas framtida behov av nordisk samordning. Medel för en sådan framtida samordning bör vid behov tillgodoseas inom ramen för miljöforskningsprogrammet.

Den nordiska programkommittén för nordiska miljöforskningsprogrammet anser att forskning med relation till ozonlagret utifrån ett helhetsperspektiv intar en passande central ställning inom ramen för det nordiska miljöforskningsprogrammet. Ozonforskning stöds också av Luft- och havsmiljögruppen inom Nordiska ministerrådets miljösektor. Kommittén noterar att forskare i Norden på detta område är centralt placerade internationellt.

Programkommittén vill i samråd med ekspertkommittéerna för delprogrammen i miljöprogrammet i god tid innan miljöforskningsprogrammets första treåriga fas utlöper värdera om det finns anledning att ändra profilen för sista delen av programperioden.

Klimatforskning är ett av de tre stora satsningsområdena inom det nordiska miljöforskningsprogrammet, särskilt problematiken med att öka förståelsen för de processer som styr klimat och klimatförändringar. Klimatforskningsprogrammet beskrivs noggrant i remissyttrandet. Klimatforskningsprogrammet under miljöforskningsprogrammet mottog fyra ansökningar om stöd till forskning relaterad till stratosfärens ozonlager. Endast ett av dessa projekt hade valt problemställningar i anknytning till klimat och klimatförändringar. Detta projekt "Ozone as a climate gas" (OCG) får stort stöd från miljöforskningsprogrammet på 1,5 MDKK årligen och extraordinärt ytterligare 350.000 DKK under 1994. Inför delprogrammet "miljø og samfunn" ges stöd till ett projekt med överskriften "Effektiv politikk rettet mod problemet med drivhusgasserne", vilket skall undersöka alternativa politiska åtgärder för att reducera det globala utsläppet av växthusgaser. Detta projekt får ett årligt anslag på 780.000 DKK under en treårsperiod, vilket utgör ca 20 % av delprogrammets totala finansiella medel. Eftersom projektstöd inom miljöforskningsprogrammet generellt ges för treårsperioden 1993-1995 kan eventuella omdisponeringar först företas från 1996. I övrigt stöds ozonlagsforskning inom NMR luft og havmiljøgruppen inom miljøsektorn med 2 projekt som har direkt betydelse för ozonlagsforskningen. Nordiskt deltagande i EG-projekt initieras med kontakter mellan enskilda deltagare eftersom det är varje forskares uppgift att hitta möjliga samarbetspartner i andra europeiska länder. Enskilda länder eller grupper av länder kan inte uppnå särskilda avtal inom EG-forskningen. Sådana kontakter bör tas av de enskilda nordiska forskningsmiljöerna men inte av ett centralt organ som Nordiska ministerrådet. Inom EG:s tredje miljöforskningsprogram 1991-94 är det tillsammans tolv projekt med nordiskt deltagande som har fått stöd till ozonlagsforskning. Tillsammans har 26 projekt fått stöd. De nordiska länderna har gemensamt sett varit mycket väl representerade.

3. Kulturutvalgets synspunkter

I medlemsforslaget foreslås det at ozonforskningen gis en mer framtreddende plass i det nordiske miljøforskningsprogrammet. Dessuten at man som en del av programmet tar kontakt med og forsøker å få til en nordisk medvirkning i ozonforskningen som skjer i EU's regi ved en eventuell oppfølging av EASOE-prosjektet. Kulturutvalget deler fullt ut forslagsstillernes grunninnstilling at problemet med uttunning av ozonskiktet er et sentralt miljøproblem.

Utvalget konstaterer at rådet tidligere har tatt flere initiativer i samme sak omfattende blant annet en rekommendasjon til regjeringene om å virke for en internasjonal konvensjon for beskyttelse av ozonskiktet (rek. nr 9/

1978) og en rekommendasjon om å nedsette en arbeidsgruppe for å følge den internasjonale ozonforskningen (rek. nr 8/1978).

I 1991 behandlet rådet et medlemsforslag (A 956/k) om å effektivisere den nordiske ozonforskningsgruppen gjennom å trygge dens finansiering. Forslaget ble avskrevet med henvisning til kultursektorens pressede budsjettsituasjon og til at et nordisk miljøforskningsprogram var under behandling i de nordiske organene.

Det nye medlemsforslaget peker på at budsjettsituasjonen i dag er mindre anstrengt for det nordiske forskningssamarbeidet, og at miljøforskningsprogrammet nå er satt i gang. Forslagsstillerne mener at ozonforskningen "prioriteres relativt lavt" innenfor programmet.

Kulturutvalget noterer imidlertid at programkomitéen for miljøforskningsprogrammet ikke deler denne oppfatningen. Komitéen karakteriserer tvertimot satsingen på ozonforskning som rimelig, i en helhetsbetraktning av programmet.

Et karakteristika ved miljøforskningsprogrammet er at man har valgt å konsentrere midlene om en best mulig belysning av noen utvalgte problemstillinger istedet for å forsøke å dekke det hele. Klimaforskning er et av tre hovedområder innen programmet, og ozonforskningen grenser inn mot denne.

Innenfor området klimaforskning gis prioritet til prosjekter som tar for seg ulike former av vekselvirkninger knyttet til klimaendringer, så som vekselvirkninger atmosfære/klima, hav/klima og økosystemer/klima. Bare én av de fire søknadene om støtte til ozonforskning var knyttet til klima og klimaendringer, og denne ble innvilget en årlig støtte på 1,5 MDKK (1,85 MDKK i 1994), tilsvarende 15% av delprogrammets støttemidler.

Innen delprogrammet "Miljø og samfunn" er et prosjekt som undersøker alternative politiske tiltak for å redusere utslipp av drivhusgasser gitt støtte på 780.000 DKK pr år i programperioden, tilsvarende ca 20% av dette delprogramms samlede støttemidler.

Ut over miljøforskningsprogrammet gis det over det nordiske budsjettet støtte til ozonforskningen via Luft- og havsmiljøgruppen i ministerrådet. Her prioriteres prosjekter som er av betydning for internasjonale forhandlinger, bl.a. å få fram nødvendig underlagsmateriale. Utvalget noterer at det i 1993 ble bevilget til sammen 300.000 DKK til to prosjekter, hvor hovedfinansieringen skjedde nasjonalt. Et av prosjektene videreføres i 1994.

Hva angår deltakelse i prosjekter i EU-programmene konstaterer utvalget at det først og fremst er opp til de enkelte forskere og forskningsmiljøer å finne mulige europeiske samarbeidspartnere, og at enkelte land eller grupper av land kan ikke oppnå spesielle avtaler med disse programmene. Det er gledelig å konstatere at nordiske forskningsmiljøer har lykket meget godt i å komme i inngrep med EU-programmene, ikke minst innen miljøforskning.

Når det gjelder ozonforskningen merker Kulturutvalget seg at det i EU's 3. miljøforsknings-program finnes en oppfølging av EASOE-prosjektet gjennom programmet Second European Stratospheric Arctic and Mid-

latitude Experiment (SESAME). Det er innen det nye EU-miljøforskningsprogrammet gitt støtte til 12 prosjekter med nordisk deltakelse innen ozonlagsforskning, og totalt finnes nordiske forskningsmiljøer med i hele 26 av prosjektene i det nye EU-programmet. Her har Norge lykkes best, mens Sverige er svakest representert.

Kulturutvalget finner at ozonforskningen med de retningslinjer som gjelder for det nåværende nordiske miljøforskningsprogrammet har fått en rimelig andel av de bevilgede midlene. Miljøforskningsprogrammet gir støtte over treårsperioden 1993-1995, og eventuelle omdisponeringer kan derfor innenfor den eksisterende bevilgningsrammen trolig først skje fra 1996. Områdets viktighet og høye politiske prioritet taler for at ozonforskningen tillegges vekt av programkomitéen når prosjekter for neste programperiode skal vurderes.

Det ytes også støtte til denne forskningen over NMR's budsjett til Luft og havsmiljø-gruppen. I EU's programmer er det opp til forskningsmiljøene selv å agere for å komme med, og samlet sett er Norden i dag meget sterkt representert i EU's ozonlagsforskning.

På denne bakgrunn foreslår derfor Kulturutvalget

at Nordisk Råd *ikke* foretar seg noe med anledning av medlemsforslaget.

Stockholm 7 mars 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formann

Siri Frost Sterri (H)

Paul Chaffey (SV)

Tarja Kautto (SDP)

Karin Lian (A)

Otto Steenholdt (At)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om förstärkt nordisk ozonforskning

(väckt av Marianne Andersson och Inger Koch)

Klimatförändringar och uttunning av ozonlagret i stratosfären är idag ett allvarligt och välkänt miljöproblem som förorsakas av globala luftföroreningar som t.ex. koldioxidutsläpp. Problemet har uppmärksammats nordiskt, även om det största ozonhålet finns över södra halvklotet. De globala luftföroreningarna förorsakar främst uttunning av ozonlagret i stratosfären och temperaturökning i troposfären med klimatförändring som följd. Även den ökade ultraviolettera strålningen till följd av uttunningen av ozonlagret bidrar till temperaturökningen. Uttunningen av ozonskiktet ger ökad frekvens av hudcancer hos människor och påverkar växternas fotosyntes både på land och i haven. Uttunningen sätts i samband med det ökade klorinnehållet i stratosfären som beror på utsläpp av halokarboner (klorfluorkarboner, CFC) och haloner. På grund av dessa gasers långa livstid anses de idag uppmätta uttunningarna ha sitt ursprung i utsläpp för flera decennier sedan, och modellberäkningar har visat att fortsatta utsläpp på 1980 års nivå skulle leda till en permanent reduktion på 7% av ozonlagret.

På internationell nivå har slutits överenskommelser som avser minskad CFC-användning, nämligen Wienkonventionen 1985 och det 1989 ratificerade Montrealprotokollet. I den s.k. Helsingforsdeklarationen i maj 1989, som antogs av 80 länder och EG-kommissionen, enades deltagarna om att produktion och bruk av CFC successivt skulle avvecklas fram till år 2000. Haloner skulle också reduceras successivt liksom andra ozonnedbrytande ämnen. I den reviderade nordiska handlingsplanen mot luftföroreningar som antogs 1990 (B 106/s) ingick åtaganden av de nordiska länderna angående minskningar av CFC-användningen och internationella insatser för att uppnå detta syfte.

De nordiska länderna skall enligt senare beslut avveckla bruket av CFC-ämnen och reducera utsläpp av andra ämnen som påverkar ozonskiktet betydligt snabbare än som förutses i den nordiska handlingsplanen mot luftföroreningar. Även i internationella sammanhang har de nordiska länderna för sin del medverkat till att man huvudsakligen nått de mål som anges i handlingsplanen.

För att ytterligare studera dessa fenomen pågår eller förbereds i ett stort antal länder världen över omfattande forskningsprogram om klimatförändringar och dessas effekter för biosfären och geosfären. Ozonforskningen är en viktig del därav. Forskningen är till viss grad internationellt sam-

ordnad. Exempelvis har Världsmeteorologiorganisationen (WMO) igångsatt ett annat internationellt klimatforskningssamarbete/program, nämligen The International Geosphere-Biosphere Programme: A Study of Global Change. EG har vintern 1991-92 delfinansierat ett stort projekt EASOE (European Arctic Stratospheric Ozone Experiment) med mätning av ozonlagret över norra halvklotet. Mätningarna gjordes med utnyttjande av sonder som sänds upp från Esrange i Kiruna.

Ozonforskning ingår i ministerrådets miljöforskningsprogram men prioriteras relativt lågt. Bland de kriterier som anges för miljöforsknings-samarbetet nämns klimat- och ozonforskningen under forskning om globala miljöproblem som kan ges en nordisk infallsvinkel eller som har specifika effekter i Norden. Sålunda ingår ozonforskning under den särskilda gruppen för forskning om klimatförändringar.

Ozonforskning utgör f.n. endast ett av sju projekt under klimatgruppen. Projektet, som har rubriken "Ozone as a climate gas", avser att visa orsakerna till minskningarna av ozonlagret i stratosfären och ökningen av ozonet i troposfären. Förklaringen anses ha samband med förekomsten av olika föroreningar i respektive stratosfär och troposfär.

Nordiska rådet behandlade 1991 ett medlemsförslag (A 956/k) om effektivisering av nordisk ozonforskning genom tryggad finansiering. Rådet avtog på kulturutskottets förslag denna hemställan med hänvisning till att den gemensamma nordiska ozonforskningen omfattades direkt av det föreslagna nordiska miljöforskningsprogrammet samt att budgetsituationen inom kulturområdet var svår. Sålunda pågick en översyn av institutionerna inom kulturområdet och det torde ha ansetts tveksamt att i detta läge förorda större ekonomiska insatser inom ett speciellt delområde.

Hösten samma år ställde en av de ursprungliga förslagsställarna en fråga till ministerrådet huruvida ministerrådet kunde medverka till en skyndsamt tilläggsfinansiering för den nordiska ozonforskningsgruppen - en grupp utanför ministerrådets miljöforskningsprogram som bildats av de nationella meteorologiska institutionerna - redan under 1992 samt se till att forskningsgruppens behov av finansiering tillgodosågs även på lång sikt. Hon framhöll att de höga kostnaderna för att göra observationer gjorde det önskvärt med en nordisk finansiering för att ozonforskningen som var nyttig för samtliga nordiska länder skulle kunna effektiviseras. Som mätmetod förutsattes att man utnyttjade sonder som sändes upp med ballonger. På grund av väderförhållandena m.m. erfordrades 55 sonder om året. I ministerrådets svar framhölls att det ej fanns medel att stödja den i medlemsförslaget omtalade ozonforskningsgruppen och att luftforskningsgruppen inom ministerrådets handlingsplan för luftföroreningar som regel inte finansierade rena instrumentanskaffningar. Gruppen gav normalt inte heller långvarigt stöd till mätningar utan fungerade mer som katalysator för att sätta i gång projekt. Luftgruppen var dock positiv till nordiskt samarbete och avsåg att inkomma med projektförslag som inte berörde investeringskostnader.

Mot bakgrund av vad som ovan framgått angående ozonforskningens ställning inom miljöforskningsprogrammet och att den 1991 osäkra bud-

getsituationen på kulturområdet inte längre råder bör Nordiska rådet nu ta initiativ till en förstärkning av ozonforskningen. Ozonproblemets globala betydelse gör det även motiverat att söka kontakt med den internationella forskningen. Det nordiska miljöforskningsprogrammet torde kunna spela en roll som katalysator för samarbetet mellan nationella, nordiska och internationella insatser.

Mot bakgrund av vad som ovan framförts hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inom ramen för det nordiska miljöforskningsprogrammet öka anslagen för forskningen kring ozonlagret

att som en del av miljöforskningsprogrammet ta kontakt med EG för nordisk medverkan i en eventuell uppföljning av EASOE-projektet.

Stockholm den 5 oktober 1993

Marianne Andersson (c)

Inger Koch (m)

Socialutskottets betänkande

över medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormondopning

(Medlemsförslaget väckt av Wiggo Komstedt samt Göte Knutson och Anna-Kaarina Louvo m.fl., se s. 490)

Till socialutskottet har överlämnats ett medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormondopning. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Stockholm den 7 mars 1994.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet "att verka för en nordisk insats mot hormondopning genom enhetlig lagstiftning, information och utbildning samt även genom agerande på internationellt plan".

Inledningsvis påpekas att doping länge används i samband med idrottsutövning för att förbättra idrottutövares prestationsförmåga. Under senare år har omfattningen av dopingmetoderna utvidgats kraftigt utöver den farmakologiska doping genom att man börjat använda manligt könshormon, tillväxthormon och anabola steroider.

På nordiskt plan träffade riksidrottsförbunden 1983 en överenskommelse om dopingontroller och 1987 bekräftades dessa regler i en nordisk antidopingkonvention. Europarådet antog 1989 en konvention mot doping som omfattar farmakologiska dopingmedel och dopingmetoder.

Vad som gör s.k. hormondoping till ett allvarigare samhällsproblem är att bruket av anabola steroider m.m. inte är isolerat till idrottsrörelsen, utan brukas av ett stort antal vanliga ungdomar för att öka sin muskelmassa. Samtidigt som musklerna växer, påverkas kroppens hormonbalans och en mängd biverkningar uppstår av både medicinsk och psykologisk art, bland annat finns risk för en okontrollerad aggression i samband med bruk av alkohol.

Det internationella samarbetet mot hormondoping har inte kommit lika långt som på övriga dopingområden. Sålunda har den Europeiska unionen och Europarådet visat föga intresse för problem med steroider utanför idrotten.

Förslagsställarna anser att de nordiska länderna internt bör utnyttja sitt unika folkrörelse- och föreningsarbete för att i samarbete med skola, polis och andra samhällsorgan aktivt arbeta mot missbruket.

Anabola steroider omfattas av den svenska lagen mot dopingmedel medan Finland och Island än så länge saknar lagstiftning på området. I Danmark har man lagt fram ett förslag till lag om förbud mot införsel av anabola steroider och från den 1 juli 1993 gäller i Norge en lag som innehåller bestämmelser av liknande omfattning som i Sverige.

I första hand, menar förslagsställarna, bör det eftersträvas att samtliga länder inför lagstiftning mot införsel av anabola steroider. En enhetlig nordisk lagstiftning bör därefter utgöra grundval för nordiskt agerande på internationellt plan. En utvidgning av Europarådets konvention mot doping att även omfatta anabola steroider betraktas som en lämplig målsättning.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande departement, myndigheter, organisationer och nordiska samarbetsorgan:

Nordiska

Nordiska läkemedelsnämnden
 Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor
 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
 Nordiska rådets juridiska utskott

Danmark

Kulturministeriet
 Dopingkontrollutvalget
 Danmarks Idræts-Forbund
 Sundhedsministeriet

Finland

Justitieministeriet
 Social- och hälsovårdsministeriet
 Inrikesministeriet/Polisavdelningen
 Finlands antidoping-kommitté
 Statens idrottsråd

Åland

Ålands landskapsstyrelse
 Ålands idrottsdistrikt r.f.
 Ålands internationella idrottsorganisation r. f.

Island

Justits- og kirkeministeriet (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið)
 Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingaráðuneytið)
 Medicinaldirektørens kontor (Landlæknir)
 Islands Idrottsförbund (Íþróttasamband Íslands)

Norge
Kulturdepartementet
Norges idrettsforbund

Sverige
Generaltullstyrelsen
Rikspolisstyrelsen
Socialstyrelsen
Riksidrottsförbundet
Folkhälsoinstitutet
Sveriges läkareförbund
Svenska läkarsällskapet

2.1. Remissyttranden som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska läkemedelsnämnden anser att det är glädjande att Nordiska rådet tar initiativ på detta viktiga område. Nämnden påpekar att de preparat som kan användas för hormondoping är receptbelagda läkemedel i alla nordiska länder. Det kan konstateras att den legala medicinska användningen är liten. Nämnden kan också konstatera att det inte råder några skillnader av större betydelse mellan de nordiska länderna i den nuvarande lagstiftningen gällande preparat som används för hormondoping.

Nordiska läkemedelsnämnden anser att den nuvarande lagstiftningen är tillräcklig. Man bör i stället för en eventuell kriminalisering av bruket av dopingpreparat, som också föreslås i medlemsförslaget, satsa på ett förebyggande och opinionsbildande arbete. Detta kan bl.a. ske genom samordning av nordiska informationsinsatser, t.ex. nordiska dopinglistor och opinionsbildning i övriga Europa. Nämnden menar att man också kan överväga särskilda insatser i tillverkarländerna samt behovet av internationella överenskommelser på området.

Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor har hittills inte tagit upp frågor kring hormondoping och anabola steroider på sin agenda, annat än i form av korta rapporteringar, främst från polis och tullmyndigheter. Utvecklingen av missbruket bevakas av kontaktmannaorganet, men ledamöterna har beslutat att inte aktivt ta upp frågan eftersom de myndigheter som nationellt har ansvar för narkotikafrågorna (och är representerade i kontaktmannaorganet) inte i alla nordiska länder har ansvaret för dopingfrågorna. Det finns vissa paralleller med narkotikaproblemen, men också klara skillnader, vilket man måste vara uppmärksam på när formerna för en nordisk samordning diskuteras.

Beträffande lagstiftningen anser kontaktmannaorganet det givetvis lättare att samarbeta och samverka om denna är likartad i de olika länderna. Erfarenheterna från samarbetet kring narkotika visar dock att mindre skillnader i lagstiftningen och dess tillämpning inte utgör något hinder för en effektiv samverkan, varken de nordiska länderna emellan eller när det gäller möjligheterna för de nordiska länderna att samverka i internationella organ.

Liksom vid bekämpningen av narkotikamissbruket är enligt kontaktmannanorganet det förebyggande arbetet av avgörande betydelse. Till stor del är målgruppen när det gäller förebyggande insatser mot hormondoping en annan än när det gäller narkotika. Motiven för att använda dopingpreparat är andra. Effekterna av användning och missbruk skiljer sig också. Erfarenheterna från narkotikaförebyggande arbete kan därför inte utan vidare användas vid förebyggande insatser mot hormondoping. Vård- och behandlingsfrågorna behöver också organiseras på ett annat sätt. Ett första steg i det nordiska samarbete skulle enligt kontaktmannanorganet vara att kartlägga vilka nationella myndigheter som arbetar med frågorna i de nordiska länderna och därefter försöka fördela arbetsuppgifter på nationella och nordiska organ.

Nordiska rådets juridiska utskott instämmer i och stödjer att det görs en insats för att hindra bruk av anabola steroider genom enhetlig lagstiftning, information, utbildning m m. Juridiska utskottet går även så långt som att föreslå att bekämpningen av hormondoping skall omfattas av en ny nordisk aktions- och handlingsplan mot narkotika.

Danmarks Idræts-Forbunds dopingkontroludvalg ställer sig bakom medlemsförslagets intentioner om en ökad samhällsmässig insats mot missbruket av anabola steroider. Inom idrottens egna organ gör man en stor och koordinerad insats med information och kontroll. DIF/TEAM DANMARK planerar att utvidga existerande undervisning om dopingbekämpningen på kurser för tränare och idrottsledare. DIF/TEAM DANMARK har dessutom utarbetat undervisningsmaterial, som används mycket i grundskolan och gymnasiet.

Det är emellertid dopingudvalgets uppfattning att missbruket av anabola steroider är väsentligt större utanför idrotten (t.ex. i privata hälso-centra) än inom idrotten, och att problemet därför först och främst är ett samhällsproblem, som måste mötas med en omfattande förebyggande insats från samhällets sida. Vidare är man av den åsikten att det vore önskvärt att dopingkontrollanter får tillgång till att ta dopingtester i hälso-centra som åtnjuter offentligt stöd.

Danmarks Idræts-Forbund ställer sig helt bakom dopingkontroludvalgets svar. Det kan också tilläggas att enligt den information som DIF erhållit, arbetar man i såväl Island som Finland med att kriminalisera innehav av anabola steroider på motsvarande sätt som man gör i de tre skandinaviska ländernas lagstiftning på området.

Sundhedsministeriet i Danmark upplyser att den 1 januari 1994 trädde en lag i kraft om förbud mot vissa dopingmedel. Lagen förbjuder framställning, in- och utförelse, förhandling, fördelning och innehav av dopingmedel. Lagen skall följas upp med en upplysningskampanj som Sundhedsstyrelsen ansvarar för.

Finlands antidoping-kommitté har i en skrivelse till Social- och hälsovårdsministeriet föreslagit stiftande av en dopinglag i Finland i enlighet med den svenska lagstiftningen på området. I denna skrivelse poängteras speciellt den ökade smugglingen av dopingpreparat och den därtill hö-

rande kriminella verksamhet samt den utbredda användningen av dopingpreparat bland s.k. kroppsbyggare.

Det framgår också av uttalandet att Europarådets antidoping-arbetsgrupp har ägnat sig åt den utbredda användningen av dopingpreparat och det växande antalet juridiska frågor på detta område. Under sitt senaste möte i juni 1993 noterade arbetsgruppen att en dopinglag i enlighet med den svenska modellen är ett mycket viktigt steg inom det förebyggande arbetet. Antidoping-kommittén är speciellt positiv till att man i medlemsförslaget fäster uppmärksamheten vid att få till stånd nordiskt samarbete kring upplysning om doping.

Idrottsvetenskapliga sektionen vid *Statens idrottsråd* i Finland tillstyrker medlemsförslaget om bekämpning av hormondoping genom enhetlig lagstiftning, information och utbildning samt även genom agerande på internationellt plan. Ett flertal inom sektionen stöder dock inte helt och hållet kriminalisering av personligt bruk av hormondopingpreparat. Däremot anser man att bruk av hormondopingpreparat uttryckligen för att förbättra sin sportprestation i samband med tävlingar borde kriminaliseras, eftersom det är fråga om bedrägeri.

Justits- og kirkeministeriet i Island stöder det framlagda förslaget om att koordinera lagstiftningen avseende hormonpreparat och att styrka det förebyggande arbetet genom information och upplysning, och vidare att man ökar samarbetet mellan polis, tullmyndigheter och idrottsrörelsen.

Sundheds- og forsikringsministeriet i Island ställer sig bakom det framlagda förslaget.

Medicinaldirektören i Island har i samarbete med Islands idrottsförbund, Undervisnings- och kulturministeriet, Hälso- och försäkringsministeriet, farmaceuter och läkare vidtagit en rad åtgärder för att minska bruket av anabola steroider, pepitidhormoner och liknande preparat. Huvudvikten har varit att utarbeta upplysningsmaterial för ungdomar i skolorna och att sända information till motionscentra.

Islands Idrottsförbund har de senaste 10 åren aktivt samarbetat med de övriga ländernas idrottsförbund för att bekämpa missbruk av hormonpreparat och andra medikament inom idrotten. Förbundet deltar också i arbetet med att stävja missbruk av anabola steroider och andra dopingpreparat utanför idrotten. Idrottsförbundet stöder förslaget om att länderna inför enhetlig lagstiftning på området.

Norges idrettsforbund ser positivt på att Nordiska rådet tar initiativ på ett viktigt område för idrotten och samhället. Huvudargumentet för införandet av en lagstiftning i Danmark, Sverige och Norge har varit de stora psykiska och medicinska skadeverkningar som bruk av hormonpreparat orsakat. Detta initiativ kommer att stärka det arbete som redan försiggår på nordiskt plan mellan idrottsorganisationer, tullmyndigheter och polismyndigheter. Norge har anslutit sig till Europarådets antidopingkonvention och idrettsforbundet bidrar till att den följs upp.

Generaltullstyrelsen i Sverige stöder förslaget om en gemensam nordisk insats mot hormondoping. Styrelsen anser det viktigt att angripa det stora problem som användandet av vissa dopingmedel har skapat i våra sam-

hällen och som idag även går utanför idrottens värld. En gemensam nordisk insats mot hormondoping och harmonisering av lagstiftningen kan i perspektivet av de nordiska ländernas medlemskap i Europeiska Unionen utgöra en god grund för att påverka medlemsländernas insatser på området i framtiden.

Rikspolisstyrelsen i Sverige ställer sig bakom medlemsförslaget. Enligt styrelsens uppfattning bör dopingbrott i straffhänseende jämföras med brott mot narkotikalagstiftningen. Detta skulle, särskilt vad gäller eget bruk, kunna förbättra möjligheterna att komma till rätta med missbruket av dopingmedel genom att polisen får möjlighet till kroppsbesiktning, dvs. ta urinprov för att konstatera missbruk, när lagliga förutsättningar därför är uppfyllda.

Riksidrottsförbundet (RF) i Sverige delar vad som i förslaget anförts om att risken för skador och sjukdomar vid användandet av framför allt anabola steroider är stora och att dopingproblemet utanför idrotten i samhället har blivit ett stort problem. RF ser med tillfredsställelse på att förslaget väckts och hoppas på goda effekter av detsamma. Sedan ett antal år samarbetar de nordiska riksidrottsförbunden i kampen mot doping. Beträffande vad som anses vara doping använder sig alla nordiska länder av den lista som fastställs av Internationella Olympiska Kommittén (IOC). Ekonomiskt bidrag över den nordiska budgeten har också gjort det möjligt för idrottsrörelsen att samarbeta med tull och polis i detta arbete.

Folkhälsoinstitutet i Sverige anser mot bakgrund av att det pågår ett nordiskt tullsamarbete mot doping, att de nordiska idrottsorganisationerna har ett utvecklat samarbete och att tre av de nordiska länderna redan infört en tydlig och snarlik lagstiftning mot hormondoping, finns det stora fördelar att vinna genom ett gemensamt agerande i internationella frågor och nära kontakter vad gäller information och utbildning på detta område.

Läkarförbundet i Sverige ställer sig positivt till att på professionell bas medverka i en nordisk insats mot hormondoping. Ett medicinskt faktagrunderlag, som kan ligga till grund för en eventuell lagstiftning och för information och utbildning, bör enligt förbundet kunna utarbetas av en medicinsk expertpanel. När det gäller information och utbildning pekar läkarförbundet på skolans centrala roll i det hälsofostrande arbetet.

Svenska läkaresällskapet (SLS) välkomnar Nordiska rådets initiativ på detta område och stöder medlemsförslaget om harmonisering av lagstiftning och tillämpning därav inom Norden. SLS anser även att allt icke-medicinskt bruk av dessa preparat bör kriminaliseras och därmed göras mer jämförbart med narkotika enligt narkotikalagstiftningen.

Ålands landskapsstyrelse har vid plenum den 17 februari 1994 behandlat rubricerade ärende och konstaterat att frågan om lagstiftning inte ligger inom åländsk behörighet. Landskapsstyrelsen anser dock att de i medlemsförslaget relaterade problemställningarna är angelägna och understöder hemstället att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för en nordisk insats mot hormondoping genom enhetlig lagstiftning, information och utbildning samt även genom agerande på internationell plan.

Ålands idrottsdistrikt r.f. ställer sig bakom medlemsförslaget.

Ålands internationella idrottsorganisation r.f. uttalar sitt stöd till allt slags arbete som syftar till att få bort dopingen från idrotten.

2.2. Remissinstanser som sätter vissa frågetecken för eller har vissa invändningar mot medlemsförslaget

Kulturministeriet i Danmark riktar uppmärksamheten på ett meddelande om en europeisk antidopingkonvention av den 16 november 1989. Av ett tillägg till konventionen framgår att anabola steroider ingår i en lista över förbjudna preparat. Därför måste det byggas på ett missförstånd att man i medlemsförslaget föreslår att Europarådets konvention mot doping även bör utvidgas till att omfatta anabola steroider. Vidare upplyses att nämnda förbudslista regelbundet åjourförs.

Justitieministeriet i Finland understryker att trots att det i Finland inte finns någon särskild lagstiftning mot doping, är den olagliga verksamhet som ansluter sig till dopingmedel straffbar redan i gällande lagstiftning på ett tämligen omfattande sätt. Det enda som inte är straffbart är egentligen bruk av dopingmedel som sådana, vilket man i medlemsförslaget föreslår skall kriminaliseras.

Justitieministeriet anser att den föreslagna nya straffstadgan inte verkar medföra sådana fördelar att det finns skäl att exceptionellt kriminalisera bruk. Man menar att det är skäl att försöka förebygga dopingmedlens hälsovådliga effekter snarare genom saklig information om riskerna än genom straff. Den gällande lagstiftningen betraktas vara tillräcklig för att bruket av dopingmedel skall kunna kontrolleras.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland anser att det inte finns anledning att införa särskilda straffrättsliga stadganden för hormonpreparat och anabola steroider. Missbruk av hormonpreparat och andra dopingmedel borde förebyggas framför allt genom hälsofostran. Ministeriet instämmer därför i medlemsförslaget, i det att man borde utnyttja samarbetet mellan folkrörelser, föreningar och samhällsinstitutioner för ökad information och utbildning.

Inrikesministeriet/Polisavdelningen i Finland påpekar att i de nordiska länderna har man redan satsat mycket på förebyggande av doping genom information och utbildning. Om man anser att en särskild lag om dopingpreparat är nödvändig, borde lagen förbjuda också innehav och bruk av dopingpreparat, förbud mot införsel och försäljning skulle inte vara tillräckligt. Å andra sidan kan man fråga sig hur långt samhället har rätt att utöva förmynderi över medborgarna och lägga sig i deras meningslösa beteende genom att straffbelägga olika saker. Gemensamt agerande av de nordiska länderna i internationella fora anser ministeriet emellertid värt att stödja.

Kulturdepartementet i Norge ser positivt på nordiskt och internationellt samarbete i kampen mot doping i idrotten. Föreliggande medlemsförslag betraktas som ett intressant och värdefullt initiativ i sammanhanget. Departementet anser emellertid att förslaget inte har den fackmässiga för-

ankring som är nödvändig. Förslaget synes inte heller vara tillräckligt avklarat i förhållande till det arbete som pågår på området inom idrottens egna organisationer och i offentlig regi i de nordiska länderna, liksom i internationella organisationer som Europarådet.

Socialstyrelsen i Sverige sätter vissa frågetecken vid kriminalisering av icke-medicinskt bruk av läkemedel. Man undrar på vilket sätt en kriminalisering av icke medicinskt bruk av anabola steroider skulle göra den enskilde mer benägen att söka hjälp för sitt missbruk. För att en kriminalisering skall bli meningsfull, i den mening att påföljd skall kunna utdömas, krävs också att bruket skall kunna påvisas. De enda metoder vi har idag att påvisa bruk av anabola steroider är genom undersökning av kroppsvätskor (blod och urin). Dessa prover skulle då, för att lagen skall bli meningsfull, kunna tas mot individens vilja.

2.3. Remissinstanser som inte yttrar sig

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har diskuterat medlemsförslaget, men beslöt att inte avge något utlåtande.

3. Utskottet

De flesta remissinstanserna uttrycker sin tillfredsställelse över att Nordiska rådet tagit initiativ till en ökad insats mot missbruket av anabola steroider. Utöver att komma åt dopingen inom idrottsrörelsen anser man det viktigt att uppmärksamma missbruket utanför idrotten. Anabola steroider anses utnyttjas av ett stort antal ungdomar för att i samband med träning öka sin muskelmassa och missbruket verkar vara mest knutet till privata hälso-centra. Vi vet inte med någon säkerhet hur omfattande detta missbruk är. Tullens och polisens beslag av dopingpreparat tyder dock på att det är betydligt och har vuxit kraftigt de senare åren.

Socialutskottet vill rikta uppmärksamheten på att de nordiska riksidrottsförbunden redan har ett utvecklat samarbete när det gäller kampen mot doping inom idrotten. En gemensam nordisk dopingkonvention har sedan ett antal år tillbaka möjliggjort kontroll av nordiska yrkesutövare var i Norden de än befunnit sig. Även länder utanför Norden kan nu knytas till detta samarbete. Företrädare för antidopingarbetet i de nordiska länderna träffas en gång årligen dels för att utväxla synpunkter och lära av varandra, dels för att skapa likartat regelverk och kontrollprocedurer.

Det existerar också ett välfungerande samarbete mellan ländernas tull- och polismyndigheter. Under senare år har även samarbete etablerats mellan dessa myndigheter och idrottsrörelsen. Det anses enligt remissinstanserna inte finnas några hinder för att ytterligare utveckla dessa insatser beträffande anabola steroider och övriga dopingpreparat.

Socialutskottet noterar att det finns vissa paralleller mellan narkotika-problemen och missbruket av anabola steroider, men också klara skillnader i missbruksmönstret. Det är därför inte givet att det är en lämplig ordning att dessa frågor bevakas av samma instans, t.ex. Kontaktmannaor-

ganet för narkotikafrågor. Utskottet instämmer därför i åsikten att ett första steg mot ytterligare nordiskt samarbete på området borde vara att kartlägga vilka nationella myndigheter som arbetar med frågorna i de enskilda länderna, och därefter borde man försöka fördela arbetsuppgifter på nationella och nordiska organ.

Frågan om enhetlig lagstiftning, information och utbildning kräver också en ordentlig utredning. Speciellt vad gäller kriminalisering av icke-medicinskt bruk av anabola steroider. I det avseendet finns det olika uppfattningar bland remissinstanserna. Dels de som tar klar ställning för ett entydigt förbud av användning av hormondopingmedel, dels de som ifrågasätter att en kriminalisering kan bli meningsfull eftersom den förutsätter att prover skall kunna tas mot individens vilja. Detta kräver ett tydligt klaggörande av under vilka förutsättningar sådan provtagning skulle få ske.

Vad gäller eventuella insatser på det internationella planet bör det påpekas att Europarådets antidopingkonvention även omfattar anabola steroider. Däremot är det riktigt att varken Europarådet eller Europeiska Unionen hittills har visat något större intresse för problemet med anabola steroider utanför idrotten. Insatser för att föra upp detta problem på den europeiska dagordningen borde ligga de enskilda regeringarna nära till hands. Vidare borde regeringarna verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989.

Stockholm den 7 mars 1994

*Claes Andersson (Vas.)
Oscar D. Hillgar (FrP)
Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Sten Svensson (m)*

*Annelise Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Ingrid Näslund (kds)
Markku Rossi (Kesk.)
Solveig Sollie (KrF)
Lena Öhrsvik (s) Förman*

Medlemsförslag

om insatser på nordiskt plan mot hormondopning

(väckt av Wiggo Komstedt samt Göthe Knutson, Anna-Kaarina Louvo, Eeva-Liisa Moilanen, Dorit Myltoft, Håkan Nordman, Hans Nyhage, Heikki Riihijärvi, Riitta Saastamoinen, Ilkka Suominen, Sten Svensson och Eeva Turunen)

Dopning har länge använts i samband med idrottsutövning och innefattar olika metoder att förbättra idrottsutövares prestationsförmåga på ett konstlat sätt. Hittills har de rent farmakologiska dopningsmetoderna varit dominerande. Idrottsrörelsen i de flesta länder arbetar aktivt för att motverka dopning, som enklast kan betraktas som fusk i samband med idrottstävlingar. På nordiskt plan träffade riksidsrottsförbunden 1983 en överenskommelse om dopningskontroller och 1987 bekräftades dessa regler i en nordisk antidopningskonvention. Det svenska riksidsrottsmötet 1989 definierade dopning på följande sätt: "Dopning är användande av substanser tillhörande de olika grupperna av förbjudna medel, men också användandet av illegala metoder som t.ex. bloddopning." Den internationella olympiska kommittén hade 1986 tagit fram en lista över substanser som definieras som dopningsmedel. Europarådet antog 1989 en konvention mot dopning som omfattar farmakologiska dopningsmedel och dopningsmetoder.

Under senare år har dock omfattningen av dopningsmetoderna utvidgats kraftigt utöver den farmakologiska dopningen framför allt genom att man börjat använda manligt könshormon, tillväxthormon och s.k. anabola steroider.

Det som gör denna s.k. hormondopning till ett allvarigare problem än den farmakologiska dopningen i samband med idrottstävlingar är att bruket av anabola steroider m.m. inte är isolerat till idrottsrörelsen utan utnyttjas av ett stort antal vanliga ungdomar, mest - men inte bara - män, för att i kombination med hårdträning öka sin muskelmassa. Detta, tillsammans med biverkningarna, gör hormondopning till ett samhällsproblem av helt andra dimensioner än fusk inom idrotten. Det förtjänar att påpekas att steroider numera används i mycket liten utsträckning inom sjukvården. Detta beror på att man utvecklat nya och olika effektiva mediciner som undgår de biverkningar som steroiderna medför. När anabola steroider tas i samband med body building och idrott uppnås mycket riktigt den önskade effekten, nämligen att musklerna byggs upp snabbt. Men samtidigt påverkas kroppens hormonbalans och en mängd biverkningar uppstår. Biverkningarna är av både medicinsk och psykologisk art. Det är känt att bruk av stora doser anabola steroider leder till leverskador, nedsatt fertili-

tet, virilisering hos kvinnor och kan troligen ge cancer. Sambandet mellan anabola substanser och åtminstone godartade levertumörer anses bevisat genom flera studier. Andra allvarliga biverkningar är högt blodtryck och förhöjda blodfettvärden. Förändringarna liknar dem vid begynnande sockersjuka och ger på sikt bestående skador på blodkärl, hjärta och hjärna. Många steroidmissbrukare drabbas av snabb åderförkalkning. I samband med bruk av alkohol finns risk för okontrollerad aggression. Vissa våldsbrott under senare tid kan kopplas till bruket av anabola steroider.

Dessa fakta gör det angeläget att vidta åtgärder för att motverka användning av steroider. Vad gäller den farmakologiska dopningen torde i stor utsträckning idrottsrörelsens självsanering ge önskad effekt. Sålunda görs numera regelbundna kontroller vid de flesta större idrottstävlingar. Många kommuner har även sökt förmå kroppsbyggarinstituten att utesluta medlemmar som använder steroider. Kontrollmöjligheterna är dock härvidlag inte så goda som i samband med idrottstävlingar. Det internationella samarbetet mot hormondopning har heller inte kommit lika långt som på övriga dopningsområden. Sålunda har EG och Europarådet visat föga intresse för problemet med steroider utanför idrotten.

Internt bör de nordiska länderna utnyttja sitt unika folkrörelse- och förningsarbete för att i samarbete med skola, polis och andra samhällsorgan aktivt arbeta mot missbruket. Det är viktigt med utbildning lokalt och regionalt, t.ex. av idrottsledare och tränare, skolpersonal, fritidspersonal och ungdomsmottagningar. Vuxna som har kontakt med ungdomar bör lära sig att känna igen tidiga tecken på steroidmissbruk och få kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas.

Anabola steroider omfattas av den svenska lagen mot dopningsmedel som trädde i kraft den 1 juli 1992. Finland och Island saknar än så länge lagstiftning om anabola steroider. I Danmark kommer sundhetsministern att i höst lägga fram ett förslag till lag med förbud mot införsel av anabola steroider. I Norge antogs en lag 1992 som trädde i kraft den 1 juli 1993, med bestämmelser av liknande omfattning som den svenska lagen.

Mot bakgrund av de stora hälsomässiga och sociala riskerna bör frågan om anabola steroider tas upp på nordiskt plan, i synnerhet som några länder helt saknar lagstiftning. I första hand bör det eftersträvas att samtliga länder inför lagstiftning mot införsel av anabola steroider. Eventuellt kan man också gå längre än nuvarande lag och kriminalisera icke medicinskt bruk av anabola steroider och andra dopningsmedel. De lagar som antagits i Sverige och Norge och väntas bli antagna i Danmark förbjuder införsel och handel men inte konsumtion av illegala dopningspreparat. Detta skiljer dem från narkotikalagstiftningen där även det personliga missbruket är kriminaliserat. En skärpning av lagstiftningen mot dopningsmedel i denna riktning, dvs. en kriminalisering av bruket, skulle ge möjligheter för polis och socialtjänst att ingripa tidigare. En enhetlig nordisk lagstiftning bör därefter utgöra grundval för nordiskt agerande på internationellt plan. En utvidgning av Europarådets konvention mot dopning att även omfatta anabola steroider vore en lämplig målsättning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställes att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för en nordisk insats mot hormondopning genom enhetlig lagstiftning, information och utbildning samt även genom agerande på internationellt plan.

Stockholm, København och Helsingfors den 11 oktober 1993

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Dorit Myltoft (RV)

Hans Nyhage (m)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Sten Svensson (m)

Göthe Knutson (m)

Eeva-Liisa Moilanen (SKL)

Håkan Nordman (SFP)

Heikki Riihijärvi (SR)

Ilkka Suominen (Kok.)

Eeva Turunen (Kok.)

Presidiets betänkande

över medlemsförslag om flaggning ved Nordens ydergrænser

(Medlemsförslaget väckt av J.K. Hansen och Peder Sønderby, se s. 495)

1. Presidiets förslag till beslut

Presidiet föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ombesörja att flaggning med den nordiska symbolflaggan sker vid alla större inrese- och gränsövergångar till Norden.

2. Motivering

Norden framstår alltmer som en region i regionernas Europa. Det är därför betydelsefullt att man i Norden på olika sätt, t.ex. via en nordisk flaggning, framhäver Norden som region i Europa.

Den europeiska unionen, EU, använder allt mer frekvent och markant sin 12-stjärniga symbolflagga och logo i olika sammanhang för att markera och framhålla önskvärdheten av en identifikation med EU.

De nordiska länderna, Nordiska rådet och ministerrådet har som bekant antagit en symbol med en vit svan med åtta vingpennor för det officiella nordiska samarbetet. Presidiet utgår ifrån att symbolen aktivt bör synliggöras och marknadsföras. Flaggning med den nordiska symbolflaggan vid alla större gränsövergångar vore ett effektivt led i synliggörandet av det nordiska samarbetet.

Den nordiska flaggan symboliserar på ett utmärkt sätt den nordiska gemenskapen.

Presidiet anser det därför motiverat att de nordiska ländernas regeringar ombesörjer en nordisk flaggning vid de viktigare gränsövergångarna till Norden. På detta sätt får de hundratusentals till Norden in- och utresande såväl utomnordiska resenärer som nordbor en viktig signal, att de nordiska länderna uppfattas som ett samlat område och en region i Europa.

Presidiet har övervägt det konkreta förslag i medlemsförslaget om att samtliga åtta nordiska flaggor skulle flagga vid gränsövergångarna. Presi-

diet delar förslagställarnas utgångspunkt att det kunde vara önskvärt att flagga med alla åtta nordiska flaggor.

Då detta dock kan vara förenat med praktiska och eventuellt andra problem anser presidiet att det räcker att flagga med den nordiska symbolflaggan vid inreseställen.

Ifall man på något eller några ställen lokalt hittills flaggat med samtliga nordiska flaggor och önskar fortsatt göra det utesluter naturligtvis inte flaggning med den nordiska flaggan att man fortsätter med etablerad praxis.

Den nationella juridiska regleringen av flaggning med flagga synes inte lägga hinder för flaggning med den nordiska symbolflaggan vid riksgränserna.

Köpenhamn den 3 december 1993

Sten Andersson (s)

Geir H. Haarde (Sj)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Berit Brørby Larsen (A)

Kimmo Sasi (Kok.)

Knud Enggaard (V)

Halldór Ásgrímsson (F)

Anker Jørgensen (S)

Mats Nyby (SDP)

Jan P. Syse (H) President

Medlemsforslag

om flagning ved Nordens ydergrænser

(fremsat af J.K. Hansen og Peder Sønderby)

Igennem mange år har de nordiske flag vajet smukt ved indrejse til Danmark fra Tyskland både i Rødbyhavn og ved grænseovergangene i Sønderjylland. Dette er en markering af, at den rejsende nu kommer til Norden og ikke bare til Danmark; denne markering har været noteret med glæde af millioner af rejsende.

Opgaven har hidtil været løst af Foreningen Nordens lokalafdelinger i samarbejde med hjælpsomme politifolk og med beskeden støtte fra lokale myndigheder de pågældende steder.

Med de ændringer, der er sket de senere år som følge af bl.a. åbningen af nye grænseovergange, åbningen af grænserne mod øst osv., og med den stigende interesse for at betragte Norden som en region i Europa må tiden være inde til, at den nordiske markering ved indrejse til Norden ikke alene foregår i Danmark og er en opgave lokalt for Foreningen Norden og hjælpsomme politifolk.

Behovet for en nordisk tilkendegivelse skal også ses i lyset af, at Det Europæiske Fællesskab på en dygtig og iøjnefaldende måde, senest med nyordningerne med toldkontrol, over for den brede offentlighed har forstået at profilere Det Europæiske Fællesskabs medlemslande som et samlet område.

På den baggrund foreslår undertegnede at

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at sørge for vedvarende flagning med de 8 nordiske flag ved alle større indrejsesteder til Norden.

København, den 14. oktober 1993

J.K. Hansen (S)

Peder Sønderby (V)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslag om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering

(Medlemsförslaget väckt av Birgitta Dahl samt Kjell Magne Bondevik, Berith Ericsson m.fl., se s. 500)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1060/m om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering.

1. Medlemsförslaget

Medlemsförslaget är väckt av Birgitta Dahl samt Kjell Magne Bondevik, Berith Eriksson, Ranveig Frøiland, Satu Hassi, Hjörleifur Guttormsson, Ragnhild Queseth Haarstad, Anker Jørgensen, Kristín Einarsdóttir, Håkan Nordman, Mats Nyby, Anders Svärd, Erkki Tuomioja och Lena Öhrsvik.

Medlemsförslaget bifogas sist i betänkandet.

2. Remissyttranden över medlemsförslaget

Följande myndigheter och organisationer har yttrat sig över medlemsförslaget.

Norden

- Nordisk kärnsäkerhetsforskning (NKS)

Danmark

- Indenrigsministeriet
- Miljöministeriet
- Sundhedsministeriet
- Beredskapsstyrelsen
- Statens Institut for Strålehygiøjne

Finland

- Handels- och industriministeriet
- Utrikesministeriet

Åland

- Ålands landskapsstyrelse

Norge

- Miljøverndepartementet
- Statens strålevern

Sverige

- Forsmarks Kraftgrupp AB
- Oskarshamns Kraftgrupp AB
- Statens råd för kärnavfallsfrågor, KASAM
- Statens strålskyddsinstitut (SSI)
- Studsvik AB
- Svensk kärnbränslehantering AB (SKB)
- AB Svafo
- Vattenfall, Ringhals

Nordisk kernesikkerhedsforskning (NKS) lämnar en kortfattad redogörelse för det radioaktiva avfall som idag finns i de nordiska länderna och det ges en indikation om hur avfallet hanteras. Översikten baseras på nationella utredningar som innehåller utförliga upplysningar om det radioaktiva avfall som registreras i respektive land. Sådana upplysningar rapporteras periodiskt till de internationella organisationer som är kompetenta inom fackområdet (IAEA, OECD/NEA samt också EU). NKS påpekar vidare i sitt svar att en rapport redan gjorts i slutet av 1980-talet om radioaktivt avfall och dess hantering i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Som ett led i det förra NKS-programmet gjordes dessutom en rapport 1989 "Nordiska transporter" med översikter över avfallsmängder och -prognoser. En stor mängd utförlig information kan göras tillgänglig från de fyra länderna. Island finns inte med i översikterna på grund av mycket små avfallsvolymer, primärt från sjukhus. NKS meddelar att man inom loppet av några månader kan ta fram en mer fullständig rapport för att ytterligare belysa de förhållanden som omtalas i medlemsförslaget.

NKS framhåller att hanteringen i Norden ofta tjänar som förebild för andra länder och att det nyligen tagits initiativ i Norden för att bistå de östra grannländerna med deras hantering av radioaktivt avfall. NKS redogör vidare kortfattat för ländernas respektive system för avfallshantering. Bland annat meddelas att huvudparten av förseglade strålkällor i industri och medicin returneras till avsändaren och resterande förvaras på samma sätt som kärnavfall av annat ursprung. På grund av att berikningsgraden sänkts kommer retur till producenterna av använt bränsle från vissa försöksreaktorer att återupptas. Likaså har reaktorbränslet från Lovisa returnerats till Ryssland, men slutförvaring i Finland diskuteras. Allt övrigt avfall lagras nationellt.

Indenrigsministeriet, Miljöministeriet, Sundhedsministeriet, Beredskabsstyrelsen och Statens Institut for Strålehygiøjne (Danmark) ansluter sig till vad som framförs av NKS.

Handels- och industriministeriet (Finland) hänvisar till NKS utlåtande och *Utrikesministeriet* (Finland) påpekar att atomenergiorganisationen IAEA övervakar att kärnmaterial avsett för civilbruk inte överförs för att använ-

das till kärnvapen samt att en global konvention om kärnsäkerhet vid civila anläggningar framtagna av IAEA inom kort torde undertecknas. Vidare framhålls att dumpning av allt kärnavfall i havet nu förbjudits enligt Londonkonventionen. Inom ramen för IAEA är avsikten att inleda förhandlingar om en global konvention om kärnavfall.

Ålands landskapsstyrelse har inget att invända mot att en redovisning utarbetas.

Miljøverndepartementet (Norge) påpekar att de nordiska länderna har betydliga mängder radioaktivt avfall och att mängden avfall ökar i alla de nordiska länderna. Det framhålls att en utredning kommer att ge myndigheter och allmänheten inte bara kunskaper om mängder och behandlingsmetoder, men också kännedom om problemens storlek och art i varje nordiskt land. *Statens strålevern, N*, tillstyrker förslaget, men påpekar att initiativet inte får föra till dubbelarbete.

KASAM, Oskarshamns Kraftgrupp AB, Strålskyddsinstitutet (SSI), Studsvik AB, Svensk kärnbränslehantering AB (SKB) samt AB Svafo har inget att erinra mot att redovisningen genomförs. *SSI* anser att det därtill bör utarbetas en prognos över de avfalls mängder som förväntas uppkomma i framtiden. *KASAM* tar även upp möjligheterna att utföra en liknande undersökning i de östliga grannländerna men konstaterar att en sådan undersökning är svårare att genomföra. *Forsmarks Kraftgrupp AB* och *Vattenfall* anser att förslagets intentioner är väl tillgodosedda genom de redovisningskrav som redan finns. Man stöder en inventering om detta erfordras för att en helhetsbild skall uppnås. *Vetenskapsakademien* anser att en samlad redovisning kan bli en viktig referens för ett angeläget erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan länderna.

3. Miljöutskottet

Kärnsäkerhetsfrågorna har kommit att få stor uppmärksamhet i den nordiska debatten. Flera rekommendationer inom detta område har antagits av Nordiska rådet. För miljöutskottets del har förbättrande av säkerheten hos de bristfälliga anläggningarna i Nordens närområden kommit att bli en av de viktigaste frågorna på dagordningen. Det är dock angeläget att kärnsäkerheten uppmärksammas även i de nordiska länderna. Miljöutskottet instämmer därför i medlemsförslagets krav på garantier för en ansvarsfull och säker hantering av allt avfall från olika former av kärnteknisk verksamhet i de nordiska länderna. Detta är inte enbart en fråga om strålsäkerhet. I Norden producerar inte bara kärnkraftverken utan även vissa andra verksamheter högaktivt kärnavfall som kan vara intressant bland annat för kärnvapenframställning. Sådant material får inte komma i orätta händer. Det är därför viktigt att hantering och förvaring av detta avfall är föremål för en strikt kontroll.

Utskottet är vidare enigt med förslagsställarna om att en viktig förutsättning för att kontroll skall vara effektiv är att en fullständig redovisning finns tillgänglig av allt kärnavfall, hög-, medel och lågaktivt, som produceras i olika former av kärnteknisk verksamhet i de nordiska länderna. Detta

inkluderar sådant kärnavfall som produceras i industriell verksamhet, forskningsreaktorer och i medicinsk och odontologisk verksamhet. Denna redovisning måste innefatta volym, användningsområde samt avfallets nuvarande och framtida hantering, t.ex. om avtal finns med bränsleleverantörer om återlämnande av avfallet till uppberedning eller förvaring, också vad gäller länder utanför Norden. Utskottet kan konstatera att remissinstanserna i stort enigt tillstyrker att en fullständig redovisning tas fram. Den av NKS gjorda preliminära inventeringen kan därvid utgöra ett gott underlag. Utskottet instämmer vidare med SSI:s synpunkt att redovisningen bör kompletteras med en prognos över de framtida avfallsmängderna.

Utskottet noterar KASAM:s påpekanden om svårigheterna att utföra en liknande (framtida) inventering i de östeuropeiska länderna. Utskottet har förståelse för synpunkten, men menar att ett sådant arbete torde bli oundvikligt i ett senare skede, om det skall vara möjligt att få kontroll över verksamheten och minska riskerna för att avfallet stjåls eller felbehandlas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser miljöutskottet att det föreligger ett behov av att få en fullständig överblick över det kärntekniska avfallet i Norden.

Utskottet föreslår därför att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av verksamheter som ger kärnavfall inom de nordiska länderna samt en prognos över de framtida avfallsmängderna. Redovisningen skall även omfatta sådant avfall som enligt avtal har förts eller avses föras till land utanför Norden.

Stockholm den 7 mars 1994

Børge Bakholt (S)
Ranveig Frøiland (A)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman
Ann -Kaarina Louvo (Kok.)
Wiggo Komstedt (m)
Jógvan Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Olof Salmén (ÅC)
Anders Svärd (c)

Medlemsförslag

om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering

(väckt av Birgitta Dahl samt Kjell Magne Bondevik, Berith Eriksson, Ranveig Frøiland, Satu Hassi, Hjörleifur Guttormsson, Ragnhild Queseth Haarstad, Anker Jørgensen, Kristín Einarsdóttir, Håkan Nordman, Mats Nyby, Anders Svärd, Erkki Tuomioja och Lena Öhrsvik)

Vid Nordiska rådets 43:e session den 8-10 november 1993 i Mariehamn ägnades särskild uppmärksamhet åt de synnerligen allvarliga problemen med kärnteknikens brister och avfall i våra östliga grannländer.

Ett socialdemokratiskt medlemsförslag om fortsatta ansträngningar att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östeuropa och om gemensamma nordiska insatser för att få till stånd bindande internationella avtal och strikt kontroll av all kärnteknisk verksamhet, civil såväl som militär, från uranbrytning till avfallshantering, antogs enhälligt av rådet i en rekommendation med motsvarande innehåll. Förslaget hade fått starkt stöd i den omfattande remissomgång som genomförts och hade även tillstyrkts av Nordiska rådets miljöutskott, som lagt ned mycket arbete på denna fråga, bl.a. vid besök i Sosnovy Bor och det avfallslager som finns där.

Parallellt med ansträngningarna att skapa kontroll kring den kärntekniska verksamheten i våra närområden är det av yttersta vikt att även skapa garantier för en ansvarsfull och säker hantering av allt avfall från olika former av kärnteknisk verksamhet i de nordiska länderna. En första förutsättning härför är att upprätta en fullständig redovisning av det miljöfarliga kärnavfall som härrör från olika former av kärnteknisk verksamhet inom de nordiska ländernas egna område. Vid sidan av avfallet från kärnkraftverken avses här bl.a. radioaktivt avfall från ett flertal forskningsreaktorer runt om i Norden, som lämnar högriskavfall med möjlig användning t.ex. vid kärnvapenframställning. Vidare avses det kärnavfall som härrör från viss industriell verksamhet samt, inte minst, från medicinsk och odontologisk verksamhet m.m.

En fullständig redovisning av allt kärnavfall i Norden bör förutom användningsområden och volym avse även kärnavfallets hantering. För att åstadkomma en fullständig kartläggning bör redovisningen avse såväl hög- som medel- och lågaktivt kärnavfall.

Jämte ansträngningarna att åstadkomma en förbättrad kontroll av kärnsäkerheten i våra närområden bör, med hänvisning till ovanstående, Nordiska rådet hos Nordiska ministerrådet begära en samlad, fullständig och heltäckande redovisning av allt kärnavfall, inklusive hur avfallet han-

teras eller avses hanteras, från samtliga former av kärnteknisk verksamhet inom respektive nordiskt land.

Mot bakgrund av det anförda föreslås att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av kärnteknisk verksamhet inom de nordiska länderna.

Stockholm, Helsingfors, Reykjavík och Oslo den 17 november 1993

Birgitta Dahl (s)

Berith Eriksson (v)

Satu Hassi (Vihr.)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Mats Nyby (SDP)

Erkki Tuomioja (SDP)

Kjell Magne Bondevik (KrF)

Ranveig Frøiland (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Anker Jørgensen (S)

Håkan Nordman (SFP)

Anders Svärd (c)

Lena Öhrsvik (s)

Miljöutskottets betänkande

över medlemsförslagen A 1061/ m om bæredyktig utveckling i Arktis och A 1062/m om motverknig av atomtrusler i Arktis

(Medlemsförslag A 1061/ m väckt av Hjørleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Paul Chaffey m.fl., se s. 512

Medlemsförslag A 1062/ m väckt av Hjørleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Paul Chaffey m.fl., se s. 519)

Till miljöutskottet har hänvisats medlemsförslag A 1061/ om bärkraftig utveckling i Arktis och medlemsförslag A 1062/ m om motverkande av atomfaror i Arktis. Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid sitt möte den 27-28 januari 1994 i Köpenhamn samt den 7 mars 1994 i Stockholm.

1. Medlemsförslagen

Medlemsförslagen A 1061/ m och A 1062/ m är ställda av Hjørleifur Guttormsson, Claes Andersson, Paul Chaffey, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde och Lars Werner.

Medlemsförslagen bifogas sist i betänkandet.

2.1. Remissyttranden över medlemsförslag A 1061/ m om bärkraftig utveckling i Arktis

Medlemsförslaget har remitterats dels till nordiska instanser och instanser med arktisk anknytning, dels nationellt. Remissvar har inkommit från:

Norden

- Nordisk Kernesikkerhedsforskning
- Nordkalottkommittén

Danmark

- Dansk Polarcenter
- Miljøstyrelsen

Finland

- Arctic Centre, Rovaniemi
- Handels- och industriministeriet

- Inrikesministeriet
- Sameparlamentet
- Utrikesministeriet

Island

- Forskningsrådet
- Havsforskningsinstitutet
- Islands Universitet
- Miljöministeriet
- Universitetet i Akureyri
- Statens Stråleinstitut

Norge

- Fridtjof Nansens institutt
- Utenriksdepartementet

Sverige

- Naturvårdsverket
- Närings- och teknikutvecklingsverket
- Polarforskningssekretariatet
- Samrådet

Övriga

- Barents Euro-Arktiska Region, Regionrådet

Nordisk Kernesikkerhedsforskning påtalar, vad gäller radioaktiv förorening i Arktis, den nordiska expertis som kan användas för att belysa vissa förhållanden som nämns i förslaget.

Nordkalottkommittén stödjer förslagen till rekommendation men betonar samtidigt vikten av en nordisk samordning och koordination vid kartläggning och genomförande.

Dansk Polarcenter är positiv till medlemsförslaget och framhåller behovet av ökad förståelse av och kännedom om de arktiska eko-systemen.

Miljøstyrelsen (DK) informerar om de ministerkonferenser som hållits angående skyddet av den arktiska miljön och framhåller att flera av punkterna i medlemsförslaget tagits upp i samarbetet och behandlats ytterligare inom ramen för den arktiska miljöskyddsstrategin. Man framhåller nödvändigheten att bibehålla ursprungsbefolkningarnas kännedom om och betydelse för det arktiska området och erinrar om att många internationella avtal och konventioner kan ha betydelse för Arktis utan att de arktiska folken hittills blivit involverade i processen. Vidare meddelas att ministerrådet beslutat att utvidga insatserna i Nordens närområden till Barentsregionen samt att Danmark beslutat att etablera en fond för internationellt miljö- och katastrofbistånd och att därvid utarbeta en delstrategi för insatser till skydd av den Arktiska miljön. Man anser att en positiv utveckling säkrast åstadkoms genom att arktiska intressen och problem beaktas i internationella sammanhang.

Arctic Centre (SF) är positivt till medlemsförslaget och framhåller att Nordiska rådet bör uppmantra till samarbete i regionen.

Handels- och industriministeriet (SF) är positivt till att Nordiska ministerrådet tar in arktiska frågor i sitt verksamhetsprogram. Risken för dubbelarbete med redan etablerad verksamhet bör dock beaktas. Särskilt framhålls vikten av samarbete inom ramen för Rovaniemiprocessen.

Inrikesministeriet (SF) framhåller vikten av samarbete med urbefolkningarna och att man beaktar urbefolkningarnas traditionella näringar och bevarandet av möjligheterna att idka dem.

Sameparlamentet (SF) tillstyrker förslaget och konstaterar med tillfredsställelse att det bland annat fäster uppmärksamheten vid urbefolkningarnas särskilda ställning i det arktiska området. Detta harmonierar med den 22:a principen i Rio-deklarationen, vilken delvis har börjat förverkligas av de nordiska länderna, bland annat genom att ursprungsbefolkningarna har representanter i samarbetet kring Barentsrådet. De föreslagna åtgärderna bör vidtas i samarbete med kommissionen för bärkraftig utveckling i Finland och med motsvarande organ i övriga nordiska länder.

Utrikesministeriet (SF) är i princip positivt till medlemsförslaget, men anser att en skyddszon i Barents Hav innehåller en rad frågor vilka bör utredas innan ställning tas till om upprättande bör ske. Många av förslagen behandlas redan i Rovaniemiprocessen. Ministeriet meddelar att en arbetsgrupp skall inrättas för att utreda främjandet av en bärkraftig utveckling i Arktis och man framhåller den viktiga roll som Nordamerika, Kanada och Ryssland spelar när det gäller att förverkliga rekommendationerna.

Forskningsrådet (IS) Islands Universitet och *Universitetet i Akureyri* (IS) tillstyrker de förslag angående forskning som ges i medlemsförslaget. *Statens stråleinstitut* (IS) ställer sig bakom NKS uttalanden.

Miljöministeriet (IS) tillstyrker förslagen, men framhåller att nordiskt samarbete bör bedrivas i nära kontakt med Rovaniemiprocessen.

Havsforskningsinstitutet (IS) är positivt till medlemsförslaget, men anser att det bör kompletteras med åtgärder för befrämjande av havsdäggdjuren.

Fridtjof Nansens Institutt (N) är positiv till kunskapsuppbyggnad om aktiviteterna i nordområdena och vilka möjligheter och faror som är knutna till sådan aktivitet. Man bedömer samarbetspotentialen med Ryssland som mycket stor. Beträffande Nordöstpassagen påpekar institutet att den officiellt öppnades 1991 för västlig sjöfart och att den då varit i bruk många år för sovjetisk sjöfart. Forskningsprogrammet INSROP utgör det centrala initiativet vad gäller kartläggning av resurs- och miljösituationen för transportsektorn i den del av Arktis som är av särskilt intresse för Norden. Man finner att det i förslaget till skyddszon bör preciseras om också fångst och fiske förbjuds och påtalar att Svalbard inte ingår Barentsrådets geografiska arbetsområde.

Utenriksdepartementet (N) anser att medlemsförslaget är ett positivt bidrag till arbetet med att uppnå en bärkraftig utveckling i Arktis. Flera av de föreslagna utredningsuppgifterna har dock startats inom Rovaniemiprocessen och Barentssamarbetet. Departementet meddelar vidare att det vid ett miljöministermöte i juni 1994 inom Barentssamarbetet kommer att diskuteras lämpliga åtgärder och att man förhoppningsvis enas om en handlingsplan för miljösamarbetet i Barentsregionen.

Naturvårdsverket (S) har inget att invända mot förslaget, men menar att AMAP kan ha en uppgift att fylla i samtliga punkter i rekommendationens förslag.

Närings- och teknikutvecklingsverket (S) tillstyrker huvuddelen av förslaget, men anser att en specificering bör göras av vilka miljöfarliga utsläpp som avses för att det skall kunna bedömas om ambitionen att nå nollutsläpp före år 2000 är realistisk. Vidare anser man att det behövs en geografisk definition av skyddszonens område i Barents Hav.

Polarforskningssekreteriatet (S) anser att forskningsinsatserna kan anknytas till pågående verksamhet inom olika nordiska universitet och institutioner. Man framhåller vikten av att forskning verkligen kommer till stånd snarare än att flera premisser definieras eller fler översikter görs.

Samerådet (S) framhåller att miljön i det område samerna bebor är mycket känslig för slitage och skador och att det övriga samhällets aktiviteter är på väg att utarma miljön. Man hänvisar till samernas politiska program och till Worldwatch Institute, vilket poängterar att ursprungsbefolkningarna är naturens bästa förvaltare, men att de kan ha mer att erbjuda än att endast bevara de utkantsregioner de bebor. Sametinget efterlyser tvärfackliga forsknings- och utvecklingsprojekt om traditionell kunskap som kan användas för styrmodeller för miljöanpassad resursförvaltning. Rovaniemi-processen bör kompletteras så att urbefolkningsorganisationerna ges ekonomiska resurser för att dels kunna utarbeta egna ståndpunkter och dels kunna delta i förberedelse- och uppföljningsarbetet.

Barents Euro-Arktiska Region, Regionrådet, är positivt till samarbete med Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Man framhåller att det utvecklats en betydlig konsensus om premisserna för en bärkraftig utveckling i Arktis och att det är viktigt att denna konsensus kommer till konkret uttryck vid utnyttjandet av resurserna i Arktis. Inom Barentssamarbetet förekommer redan kartläggning inom samarbetetes geografiska område, vilket kan kopplas till övriga utredningar. Ett handlingsprogram har upprättats med förslag till forskningsprojekt och en databas över projekt skall byggas upp.

2.2. Remissyttranden över medlemsförslag A 1062/m om motverkande av atomfaror i Arktis

Medlemsförslaget har remitterats dels till nordiska instanser och instanser med arktisk anknytning, dels nationellt. Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över medlemsförslaget

Norden

- Nordisk Kernesikkerhedsforskning
- Nordkalottkommittén

Danmark

- Forskningscenter Risø
- Indenrigsministeriet
- Miljøstyrelsen

Finland

- Arctic Centre, Rovaniemi
- Handels- och industriministeriet
- Inrikesministeriet, räddningsavdelningen
- Utrikesministeriet

Island

- Islands Universitet
- Miljöministeriet
- Universitet i Akureyri
- Statens Stråleinstitut

Norge

- Fridtjof Nansens Institutt
- Utenriksdepartementet

Sverige

- Räddningsverket
- Statens kärnkraftsinspektion
- Statens strålskyddsinstitut

Övriga

Barents Euro-Arktiska region, Regionrådet

Nordisk Kernesikkerhedsforskning (NKS) framhåller vad gäller kartläggning de många internationella och bilaterala utredningar som redan pågår för att belysa den aktuella föroreningssituationen och för att kartlägga källor till möjlig framtida förorening i arktiska områden. Man menar att NKS expertis kan användas till att i sitt kommande fyraårsprogram belysa vissa förhållanden som ingår i förslaget, t.ex. övergång från kärnkraft till andra former av energi, borttagande av radioaktivt avfall från Arktis samt Sellafieldutsläppens framtida påverkan av radioaktivitetssinnehållet i arktiska havsområden.

Nordkalottkommittén stödjer förslagen till rekommendation men betonar samtidigt vikten av en nordisk samordning och koordination vid kartläggning och genomförande. Kommittén hänvisar vidare till sin tidigare skrivelse till de nordiska miljöministrarna angående de ryska planerna att återuppta atomprovsprängningarna på Novaja Semlja.

Forskningscenter Risø översänder ett material av vilket framgår att de observerade radioaktiva föroreningssnivåerna i Arktis är högre än vad som motiveras utifrån kända källor. I materialet föreslås att de bakomliggande orsakerna undersöks.

Indenrigsministeriet (DK) anser inte att de beskrivna perspektiven i samband med olyckor med atomdrivna isbrytare är realistiska, men är enig i att det radioaktiva avfallet ges en oacceptabel behandling. Den radioaktiva föroreningen är väsentligt mindre i Arktis än i Nordsjön och Östersjön och de aktiviteter som föregår i norr kommer inte att ändra detta förhållande. Danmarks primära intressen är därför anläggningar i de danska närområdena. Man anser vidare att THORP-anläggningen i Sellafield förbättrats

och inte längre har något märkbart inflytande på hälsosituationen. *Miljøstyrelsen* (DK) framhåller i ett uttalande över Indenrigsministeriets yttrande att THORP-anläggningen kan ha stora konsekvenser för den marina miljön även om utsläppen inte är hälsofarliga.

Arctic Centre, Rovaniemi, påtalar problemet med de höga kostnaderna för att åtgärda många års atomförorening i Arktis och framhåller att Norden kan ha en viktig roll för att få fram ett samarbete mellan berörda länder, bl.a. de nordiska länderna, vissa EU-länder samt Ryssland.

Inrikesministeriet, räddningsavdelningen (SF) framhåller att vissa av de i förslaget framförda åtgärderna är sådana att de inte kan förverkligas enbart med nordiska resurser. Det är nödvändigt att få Ryssland att utföra ett grundläggande arbete för att kartläggningen av kärnfysiskt militärt och civilt bruk av Arktis skall bli meningsfull. Man tillstyrker utredningen av möjligheterna att motverka fortsatt kärnvapenkapplöpning i Arktis, men anser beträffande inrättandet av en expertgrupp för säkerhetskontroll och nedrustning att en sammanslagning av verksamheten i Östersjörådets kärnsäkerhetsgrupp och den föreslagna gruppen bör övervägas.

Handels- och industriministeriet (SF) har inget att invända mot förslaget, men påtalar de av Polarkommissionen gjorda erfarenheterna att Ryssland på vetenskaplig och regional nivå är villiga till internationellt samarbete även i kärnsäkerhetsfrågor, men att den ryska säkerhetspolitiken och militärförvaltningen ofta utgör hinder.

Strålsäkerhetscentralen (SF) påtalar Arktis höga känslighet mot bl.a. radioaktiv förorening, speciellt vad gäller renhushållning. Man är positiv till kartläggning av kärnhoten, men framhåller att arbete redan pågår i samma syfte, bl.a. i finsk-ryskt och norsk-ryskt samarbete. Beträffande förslaget att upprätta en ny expertgrupp för att främja säkerhetskontroll och nedrustning föreslås att man först klarlägger hur de expertgrupper som redan finns lämpar sig för ändamålet.

Utrikesministeriet (SF) instämmer till stor del i förslagets överväganden och lägesbeskrivning och man påtalar de insatser som på finsk sida görs i olika fora. Man framhåller också bl.a. problemen med lagring av avfall från de ryska atomubåtarna och hoppas att ministerrådet och/eller de nordiska finansieringsinstituten kan delta i den finansiering som utlovats av flera väststater för att lösa problemet. Genom stormaktsledarnas beslut 1991 att avlägsna alla landbaserade taktiska kärnvapen ur operativt bruk och avskaffa eller flytta till lager på land alla marina taktiska kärnvapen är delvis målet om Norden som atomvapenfri zon uppfyllt. Ministeriet meddelar slutligen att det inte lyckats att i avtalsförhandlingarna om den internationella kärnsäkerhetskonventionen föra in den militära användningen av kärnenergi men att frågan fortsatt kommer att drivas.

Forskningsrådet (IS) *Islands Universitet* och *Universitetet i Akureyri* (IS) tillstyrker de förslag angående forskning som ges i medlemsförslaget. *Statens stråleinstitut* (IS) ställer sig bakom NKS uttalanden.

Miljöministeriet (IS) tillstyrker förslagen, men framhåller att nordiskt samarbete bör bedrivas i nära kontakt med Rovaniemiprocessen.

Fridtjof Nansens Institutt (N) är positiv till kunskapsuppbyggnad, särskilt mot bakgrund av den brist på vetande som råder om många av de faktorer som framförs i förslaget. Institutet påpekar att atomsäkerhet redan är ett av de viktigaste satsningsområdena i Barentsregionsamarbetet och att man också behandlar säkerhetspolitik i vid bemärkelse, dvs uppbyggnad av ömsesidiga beroendeförhållanden och samförstånd. Endast säkerhetspolitik i snävt perspektiv hålls utanför.

Utenriksdepartementet (N) informerar om pågående aktiviteter inom säkerhetsområdet och anser att många av de föreslagna åtgärderna redan igångsatts och att det arbetet kommer att vidareföras. Inga nya organ bör etableras för uppföljningen av sådana åtgärder.

Räddningsverket (S) ser positivt på förslaget och anser att bildandet av en expertgrupp om säkerhetsfrågor i Arktis bör tas upp i den arbetsgrupp som bildats för att förebygga och begränsa skador i Arktisområdet.

Statens kärnkraftsinspektion (S) menar att ett stärkt regionalt samarbete kring vissa av de frågor, bl.a. dumpning av material kan vara resurseffektivt. Ett regionalt samråd angående sådana problem samt en värdering av hur man bäst kan uppnå gemensamma nordiska målsättningar bör övervägas. Andra problem, t.ex. provstoppsfrågor bör förmodligen behandlas på internationellt plan, lämpligen i pågående arbete med provstoppsavtalet CTBT.

Statens strålskyddsinstitut (S) anser att flera av förslagen redan ligger inom uppgifterna i befintliga samarbetsorgan. Utökad samarbete bör ske inom ramen för dessa.

Barents Euro-Arktiska Region, Regionrådet, menar att det är viktigt för samarbetet i Barentsregionen att atomhoten minskar. Regionrådet föreslår att Barentsrådet kopplas in som samarbetande instans om medlemsförslaget antas.

3. Miljöutskottet

Inledningsvis bör framhållas att medlemsförslagen tar upp mycket väsentliga frågor rörande framtiden för Arktis. Området har en helt speciell och mycket sårbar ekologi, som även har en viktig funktion för det globala ekosystemet och klimatet. Samtidigt har på senare tid den säkerhetspolitiska förändring som uppstått mellan stormakterna gett förhoppning om utökad verksamhet och ekonomiskt samarbete i Arktisområdet. Som framhålls i medlemsförslag A 1062/m har dock avspänningen inte medfört någon minskning av de arktiska områdenas strategiska betydelse. Mängder av stridsspetsar finns i Arktis liksom atomubåtar och andra atomdrivna fartyg. Utskottet instämmer därför i att det är angeläget att åtgärder vidtas för att få säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis. Etablerandet av ett brett politiskt samarbete i regionen torde ha en gynnsam inverkan på denna process.

Mot bakgrund av önskemålen om ekonomisk utveckling är det av stor betydelse att det snarast företas noggranna analyser om förutsättningarna för utveckling i Arktis. Ett sådant arbete pågår delvis men utskottet anser

att det bör forceras med tanke såväl på de aktiviteter som redan pågår som på de förväntningar som uppstått om ökad utvinning av olja, gas och mineraler, ökat användande av transportleder m m. Det är bl.a. viktigt att den hittillsvarande och planerade framtida resursanvändningen i Ryssland klarläggs. Utskottet vill för sin del framhålla att en utveckling som inte tar hänsyn till de känsliga ekosystemen lätt kan få katastrofala följder. Det ligger uppenbart i Nordens intresse att naturresurserna i Arktis inte överbe- skattas eller ödeläggs utan används på ett bärkraftigt sätt. Vidare måste den miljöstörning som området utsätts för snarast upphöra. Utskottet vill i detta sammanhang peka på urbefolkningarnas för Arktis ekologiskt anpas- sade levnadssätt och den stora kunskapskälla om förutsättningarna för produktion m.m. som dessa befolkningar utgör. En viktig förutsättning för att utvecklingsarbetet skall lyckas är därför att det sker med aktiv medver- kan från urbefolkningarnas sida och i samarbete med regionala och lokala organisationer.

Utskottet instämmer i att långtgående internationella konventioner för att eliminera tillförseln av miljöfarliga ämnen är ett av de verktyg som måste användas och att en utökad fridlysning säkerligen kommer att be- hövas inom stora delar av Arktis havs- och landområden. Målsättningen att alla utsläpp skall ha eliminerats innan år 2000 torde inte vara helt real- istisk med tanke bl. a på att alla föroreningskällor inte är kända. Utskottet anser dock att det är viktigt att ha höga målsättningar för arbetet och före- slår att detta som ett första led inriktas mot särskilt miljö- och/eller hälso- farliga ämnen. Detta bl.a. måste omfatta hotet mot den marina miljön av radioaktiva utsläpp. Vidare påtalas av vissa remissinstanser att förslaget bör preciseras vad gäller den geografiska avgränsningen samt den juri- diska omfattningen av skyddszonsområdet i Barents Hav. Utskottet menar för sin del att en sådan avgränsning bör vänta till dess kartläggningen av resurs- och miljösituationen genomförts.

Utskottet noterar beträffande såväl dessa som övriga åtgärder som förs fram i de bägge förslagen att de ligger väl i linje med resolutionen om framtida arbete i Arktis. Denna resolution antogs i augusti 1993 vid den in- ternationella parlamentariska konferensen i Reykjavik om utvecklingen i Arktis. Den har sänts till berörda regeringar och dessutom presenterats vid ministerkonferensen om den arktiska miljön, vilken hölls i Nuuk samma år. Mot bakgrund av att omfattande önskemål om arbete redan föreligger i form av den nämnda resolutionen är det naturligtvis viktigt att de insatser som föreslås inte innebär dubbelarbete. Utskottet anser dock att de före- slagna åtgärderna till större delen måste anses vara en komplettering av resolutionens insatsområden.

Vidare kan utskottet konstatera att så gott som alla remissinstanser är positiva till att åtgärder vidtas för att förbättra miljön och säkerheten i Ark- tis. Dock påpekar många att ett omfattande arbete redan bedrivs i olika grupper m.m. angående många av de föreslagna åtgärderna. Utskottet no- terar denna synpunkt, men anser att det torde finnas goda möjligheter att anpassa arbetet så att dubbelarbete undviks, bl.a. genom att ta tillvara möj- ligheterna att utföra arbetsuppgifterna inom ramen för befintliga organ.

T.ex. torde pågående utredningar i norsk-ryskt och finsk-ryskt samarbete, arbetet inom Rovaniemi-processen samt NKS:s nya fyraårsprogram kunna kompletteras med åtgärder, vilka framförts i medlemsförslagen. Vidare står det klart att flera av uppgifterna inte kan utföras enbart som ett nordiskt arbete utan kräver insatser från alla de berörda staterna runt Arktis. Vad gäller inrättandet av en expertgrupp för säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis framför remissinstanserna en rad förslag på befintliga organ, vilka kan påta sig uppgiften. Utskottet vill framhålla att arbetsuppgiften är angelägen. Oavsett om ett befintligt organ används eller ett nytt upprättas måste de nordiska länderna överväga hur de gemensamma nordiska målsättningarna kan uppnås.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att forcera kartläggningen av resursanvändningen och miljösituationen i Arktis, bl.a. vad avser marina resurser, oljeutvinning, gruv- och bergverksdrift, transport samt förorening från lokala och långväga källor, analysera premisserna för en bärkraftig utveckling under arktiska förhållanden och komma med förslag om hur man genom en samlad internationell insats bäst kan bädda för en sådan utveckling,

att analysera hotet mot den arktiska miljön av militära och civila kärnfysiska aktiviteter i Arktis, bl.a.:

- följderna av provsprängningarna,
- dumpningen och lagringen av kärnfysiskt material,
- riskerna med användandet av atomubåtar och atomisbrytare,
- den kärnfysiska upprustningen,

att i samråd med nordiska och internationella forskningsorgan bedöma vilka forskningsuppgifter som är mest nödvändiga i Arktis och hur dessa kan säkras erforderligt finansiellt stöd,

att internationellt verka för en eliminering av utsläpp i Arktis av särskilt miljöfarliga ämnen, såsom PCB, kadmium, bly, svavel, radioaktiva ämnen m.fl. senast innan år 2000,

att i samarbete med Barentsrådet och på basis av ovanstående kartläggning verka för bildandet av en fridlysningszon i Barents Hav,

att verka för stopp för fortsatt kärnfysisk vapenkapplöpning i Arktis genom:

- ett samlat nordiskt initiativ,
- att få Norden och Kola, Karelen och Baltikum förklarade som kärnvapenfri zon,
- insatser av FN, KSSE, Barentssamarbetet och inom Rovaniemi-processen,

- internationella nedrustningsförhandlingar,
- att verka för etablerandet av en Arktisk förvaltning motsvarande den för Antarktis,

att ta initiativ till att en expertgrupp bevakar säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis med representanter från de åtta arktiska länderna,

att i alla ovanstående aktiviteter beakta urbefolkningarnas intressen

att beakta förslagen om parlamentarisk medverkan i den resolution som antogs vid den internationella parlamentariska konferensen om Arktis i Reykjavik 1993, samt

att till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø i november 1994 lämna en lägesrapport om arbetet med rekommendationen.

Stockholm den 7 mars 1994

Børge Bakholt (S)
Ranveig Frøiland (A)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Wiggo Komstedt (m)
Jógvan Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Olof Salmén (ÅC)
Anders Svärd (c)

Medlemsforslag

om bæredyktig utvikling i Arktis

(reist av Hjørleifur Guttormsson samt Claes Andersson, Paul Chaffey, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

Nye samarbeidsstrukturer i nord

Polområdene har fått økt oppmerksomhet i de senere år. Politisk gjenspeiles dette bl.a. ved opprettelsen av International Arctic Science Committee (IASC) i 1990, Rovaniemisamarbeidet som ble formelt etablert i 1991, samarbeidet om Barentsregionen, formelt etablert i 1993 og den arktiske parlamentarikerkonferanse, som ble avholdt i august 1993.

Et forbedret sikkerhetspolitisk klima mellom stormaktene har åpnet for helt nye samarbeidsområder også i de arktiske områder, som under den kalde krigen var preget av militærstrategisk spenning

Polområdenes betydning

Selvom polarområdene i nord og sør har mange likhetstrekk, er de ulike med hensyn til fysiske og økologiske forhold. Arktis er for det meste islagt hav, mens størstedelen av Antarktis er islagt land. Begge områdene har store organiske og uorganiske ressurser.

Polarområdene har dårligt utbygd infrastruktur og lavest befolkningstetthet på jorda. I Arktis lever det likevel rundt 40 ulike folkeslag, de fleste av dem urbefolkninger som har vært undertrykt og kolonialisert i lang tid.

På grunn av spesielle fysiske forhold utgjør polområdene en nøkkelrolle for det globale økosystem og for det globale klima. Til tross for økt forurensning representerer polområdene jordens minst påvirkede økosystemer og de er derfor viktige referanseområder.

Særpreg ved arktiske økosystemer

Det arktiske klima er avhengig av varmetilførsel fra sørligere breddegrader. Små temperaturvariasjoner i tropene kan føre til forholdsvis store forandringer i det arktiske miljø. I arktiske områder kan de kjemiske reaksjoner være 10-100 ganger langsommere enn på sørlige breddegrader. Globale klimaendringer, forårsaket av drivhuseffekten, vil derfor sannsynligvis få de mest alvorlige konsekvensene for disse områdene.

De arktiske økosystemer er representert ved få arter og korte næringskjeder. Disse undergår typiske periodiske svingninger fra stort individantall ned til et fåtall som ligger på grensen av eksistensminimum. Selv kortvarige klimaforandringer kan resultere i reduksjon av biologiske ressurser i Arktis og Sub-Arktis.

Artene i Arktis migrerer ofte over store avstander og samler næring fra et stort område og de kan være avhengige av et fåtall utsatte biotoper. Selv små forverringer av disse områdene kan utgjøre en trussel mot økosystemet i en større region. De arktiske økosystemer kan være betinget av en eller to arter på en måte som er helt uvanlig andre steder i verden.

Økologisk særpreg og økonomiske premisser

Naturforholdene har stor betydning for det arktiske miljø og samtidig for arktiske samfunn og økonomier og hvordan disse kan utvikles på en bæredyktig måte. Økosystemene i nord kjennetegnes av ustabil biologisk produksjon. Hvis det ikke tas hensyn til dette vil resultatet være overinvesteringer og tragiske følger for de arktiske samfunn. Økonomiske overføringer sørfra virker ofte ødeleggende på miljøforholdene og det samme gjelder sørlige samfunns målestokk for økonomisk suksess.

Det er helt nødvendig at den arktiske utvikling utgår fra arktiske forhold, basert på vitenskapelige fakta og innfødtes erfaring.

Betingelser for bæredyktig utvikling

En bæredyktig utvikling i Arktis og tilgrensende områder kan bare gjennomføres ved å ta hensyn til urbefolkningenes sosiale og kulturelle forhold.

Der er avgjørende at folk og kulturer fra nord og sør kan møtes på en likeverdig måte og at befolkningene i de nordlige områder oppnår menneskerettigheter og politiske rettigheter og rett til selv å bestemme over egne territorier og livsgrunnlag.

De store og raske forandringer som har foregått i det 20. århundre, sammen med politiske handlinger, har satt sitt preg på de arktiske samfunn. Økt folketall sirkumpolært fører også til nye problemer og press på begrensede naturressurser.

Det er en vanskelig oppgave å sikre en bæredyktig utvikling av samfunn og miljø i de arktiske regioner. For å oppnå dette er det nødvendig med aktiv deltagelse fra befolkningene i nord, og støtte fra det internasjonale samfunn, basert på forståelse av arktiske forhold.

Økt forurensning i Arktis

Det arktiske miljø trues av økt forurensning. Den lokale forurensning er spesielt synlig på *Kolahalvøya* og i *deler av Sibir*. Et eksempel er Nikel-verket som årlig slipper ut ca 300 000 tonn svovel. I tillegg kommer tungmetaller og støv. Resultatet av dette er forøkning av områdene rundt Nikel. I alt

bærer et område på 5000 kvadratkilometer tydelig preg av forurensning i form av skader på vegetasjonen. Omtrent 1/4 del, dvs. 1300 kvadratkilometer av dette ligger på norsk område og ørknene brer seg med omlag en kilometer i året.

Radioaktiv forurensning: Den radioaktive forurensningen i Arktis, spesielt på russisk område, stammer fra ulike kilder, bl.a. militære fartøy, isbrytere, kjernekraftverk, lagring og dumping av brukt radioaktivt brensel og prøvesprengninger. Den største kjente radioaktive forurensning kom fra Tsjernobyl-ulykken i 1986. Prøvesprengninger med atomvåpen i perioden 1950-1970 har også bidratt til slik forurensning.

Yablokov-rapporten som ble utgitt i Moskva i 1993 avslører omfanget av dumping av radioaktivt materiale på forhenværende sovjetisk område i nord, bl.a. kjernekraftreaktorer i Karahavet. En del radioaktiv forurensning kommer sørfra med vind og havstrømmer, bl.a. fra gjenvinningsanlegg i Storbritannia (Dounreay og Sellafeld). Selvom det ennå ikke er påvist farlig radioaktiv forurensning i arktiske havområder, er det åpenbart kun et tidsspørsmål når dette vil kunne inntreffe fra allerede eksisterende kilder.

Organiske stoffer som PCB og DDT blir fortsatt produsert og brukt i ulike deler av verden, selvom de er blitt forbudt i adskillige land. Disse stoffene er fettoppløselige, har lang levetid og akkumuleres i næringskjeden. Stoffene fjerntransporteres til Arktis via luft, havstrømmer og elver. Mennesker, fugler og pattedyr er særlig sårbare overfor disse kjemikalier og det er grunn til å frykte følgene også for dyrelivet i Arktis. Det samme gjelder tungmetaller som kvikksølv og kadmium som også akkumuleres i dyr og mennesker.

Sur nedbør i arktiske områder er for det meste langtransportert, men kommer i enkelte tilfeller også fra lokale kilder. Denne forurensning utgjør en betydelig trussel mot flora og fauna i store deler av Arktis, spesielt i områder med eldre bergarter som i det østlige Kanada.

Internasjonale konvensjoner

Det er vesentlig for de levende ressurser i Arktis at internasjonale forpliktelser innskjerpes, med målsetning å eliminere tilførsel av miljøfarlige stoffer i løpet av kort tid.

Miljøfarlige stoffer omfattes av forskjellige internasjonale konvensjoner og fora, hvor de viktigste for vårt område er Oslo/Pariskonvensjonen (OSPAR) og Helsingforskommissjonen (HELCOM). På et OSPAR-ministerrådsmøte i Paris i september 1992 ble det vedtatt at utslipp av miljøfarlige stoffer skal reduseres med henblikk på eliminering. Hovedvekten ble lagt på de halogenerede organiske kjemikaliene, hvor de klororganiske stoffene utgjør den største gruppen.

I oktober 1993 vedtok man, innenfor Barcelonakonvensjonen, å eliminere direkte og indirekte utslipp av miljøfarlige stoffer senest innen år 2005. Også innenfor HELCOM er en positiv utvikling på gang når det gjelder utslipp til Østersjøen.

Det forberedes nå en ny Nordsjøkonferanse på miljøministernivå i 1995. Fra nordisk side er det vesentlig at man allerede på nåværende tidspunkt presser på for å oppnå konsensus om eliminering av alle miljøfarlige utslipp, senest innen år 2000.

Levende havressurser (fiske)

Store deler av Polhavets enorme område er dekket av is hele året. Isens utbredelse varierer med årstid og havstrømmer. Om sommeren er gjennomsnittlig 5-8 millioner kvadratkilometer dekket av is, men om vinteren kan isens utbredelse være dobbelt så stor. Den sentrale delen er hav som går ned til 4500 meters dybde og som er dekket av hav hele året. Sokkelområdene ut fra kontinentene har lav vanndybde og er høyproduktive og isfrie en god del av året.

Grunnlaget for den høye biologiske produksjon og fiske er solstråling hele døgnet om sommeren, sammen med oppstigning av næringsstoffer som følge av blanding av varme og kalde havstrømmer. Skiftene strøm og temperatur fører til at miljøforholdene varierer sterkt fra år til år, og det er store svingninger i biomasse gjennom året.

Et karaktertrekk for Polhavet er at dette hovedsakelig er fødeplass for arter som yngler i subarktiske havområder. Dette betyr at store mengder av biomasse overføres fra Ishavet til subarktiske områder. Et annet karaktertrekk er høy produktivitet basert på få arter. Dette medfører økologisk ustabilitet med store svingninger. Erfaringene viser at dette medfører stor fare for overfiske med kollaps av en eller flere nøkkelarter i Økosystemet.

En god forvaltning av de biologiske havressurser i Arktis og Subarktis krever kunnskap om hele Økosystemet, ikke bare de arter som det drives fangst på. Stikkord som flerbestandsmodeller, økosystemforståelse og fangststrategier viser nødvendigheten av forskningsinnsats i de nordlige havområder som betingelse for seriøs ressursforvaltning. Havforskning bør prioriteres i arktisk forskning, ikke minst fordi samfunnsøkonomien i mange nordlige samfunn bl.a. i Vest-Norden og Nord-Norge er basert på fiske. Det er nødvendig å styrke den biologiske kunnskapen om utvikling av flerbestandsmodeller. Spørsmål om hvilke fangststrategier som skal velges innebærer også behov for tverrfaglige forskningsoppgaver.

Olje- og gassutvinning

De arktiske områdene er rike på olje og gass. På norsk side i det sørlige Barentshavet er det igangsatt prøveboring og det vurderes å igangsette boring i det nordlige Barentshavet i siste halvdel av 1990-åra. På russisk side er det foretatt prøveboringer helt opp til 78 grader nord uten at det er foretatt konsekvensanalyser. Ved Alaskas nordkyst utvinnes allerede store mengder olje og ved Øst-Grønland og Jan Mayen har man startet letevirk-somhet.

Forurensning fra oljevirk-somhet er kjent fra sydligere områder. Forurensningen stammer både fra hydrokarboner i oljen og fra kunstige og gif-

tige kjemikalier knyttet til virksomheten. Virkningen av oljeutvinning i Arktis er av mange betraktet som langt mer problematisk enn i sydligere havområder. Det beror bl.a. på mer sårbare Økosystemer med fåtall arter og på klimatiske forhold. Særlige problem er knyttet til oljeutslipp i is og ved iskanten, hvor det er størst biologisk produksjon i sommertiden. Mange forskere og miljøorganisasjoner advarer mot farene som er forbundet med petroleumsvirksomhet i Arktis.

Ulike aktiviteter som fiske og olje- og gassutvinning vil dessuten kunne komme i konflikt med hverandre. Spesielt vil fiskens yngle- og oppvekstområder kunne ødelegges som følge av oljeutvinning.

Nordøst-passasjen

En mulig miljøbelastning i nord ligger også i planene om åpning av Nordøst-passasjen. Eneste mulighet for åpning er å benytte atomisbrytere. Dette medfører fare for radioaktiv forurensning. Økt transport som følge av at Nordøst-passasjen åpnes representerer i seg selv en mulig miljøbelastning. Det samme gjelder en eventuell Nordvest-rute som også diskuteres, og forslag om direkte rute over den magnetiske pol. Fritjof Nansens Institutt har, i samarbeid med russiske institusjoner, fått ansvaret for å utrede forskjellige sider ved økt bruk av Nordøst-passasjen.

Kartlegging av økonomiske aktiviteter

De forskjellige økonomiske aktiviteter i Arktis representerer på ulike vis en trussel mot den sårbare naturen i nord. Det er i Nordens interesse å påse at naturressursene i Arktis, spesielt innenfor Norden og Nordens nærområder, ikke overbeskattes eller ødelegges, men utnyttes på en bæredyktig måte. De mange ulike aktivitetene i nord, utøvet av en rekke nasjoner, krever godt samarbeid for å utforme en bæredyktig politikk for området. Utformingen av en slik politikk kan imidlertid starte med en grundig kartlegging av de ulike aktivitetene i Arktis og hvilke konsekvenser disse og andre planlagte aktiviteter kan ha for natur og befolkning i nord.

Stor vernesone i Barentshavet

Videre er det viktig å få store områder i Arktis vernet ved særordninger. Norske miljøvernorganisasjoner har foreslått opprettelse av en stor vernesone i Barentshavet, inkludert Svalbard, Bjørnøya, Frans Josef Land og det nordlige Novaja Zemlja, samt mellomliggende hav. Forslaget er fremmet av miljøorganisasjonenes Kontaktutvalg for nordområdene. Dette villmarksområdet skal inkludere områder med viktige biologiske prosesser som skjer der isen møter havet, og være stort nok til å dekke årstidsvariasjonene for isens utbredelse. Deler av dette området er allerede vernet eller foreslått vernet. Omkring halvparten av Svalbard er fredet. Norsk Polarinstittutt har foreslått å verne Bjørnøya, og på russisk side foreligger et forslag om å verne deler av Frans Josefs Land. Det er viktig at Kontaktutvalgets

forslag snarest mulig får støtte fra politisk hold og den bør tas opp av Nordisk Ministerråd og innenfor Barentshavsrådet. Arkhangelsk og Murmansk fylker administrerer på russisk side store deler av landområdene innenfor den foreslåtte sonen og de har allerede reagert positivt på forslaget om en stor vernesone i Barentshavet.

Den arktiske konferansens anbefalinger

Den arktiske konferanse i Reykjavík i august 1993 var et vellykket fora. I konferansens resolusjon merkes bl.a. hvor livsviktig det arktiske området er, og hvor viktig en bærekraftig utvikling i området er for hele klodens livsgrunnlag. Konferansen bemerket også at den virksomhet som utøves utgjør et press på de arktiske områdene. Den arktiske konferanse framhevet behovet for en effektiv regional institusjonell ramme for å fremme samarbeid om miljøvern og framtidig økonomisk bærekraftig utvikling. Det pekes på nødvendigheten av å bruke den kunnskap de som er bosatt i Arktis, og særlig Arktis urbefolkninger, sitter inne med om arktiske forhold. Videre pekes det på nødvendigheten av at urbefolkningene deltar i internasjonale forhandlinger om arktiske spørsmål. De respektive regjeringer anmodes om å sikre at planer om å benytte arktiske ressurser omfatter vurdering av miljømessige konsekvenser (Environmental Impact Assessment) på et tilstrekkelig tidlig stadium i prosessen. Regjeringene anmodes videre om å iverksette en systematisk gjennomgåelse og skjerping av internasjonale avtaler med hensyn til miljøet i det arktiske område.

Nordisk Råd som pådriver

Rovaniemi-prosessen med samarbeidet på miljøområdet mellom de åtte arktiske land, som ble innledet i 1989, er et viktig redskap for å stå vakt om miljøet i Arktis. Det samme gjelder Barentshav-samarbeidet og forsknings-samarbeidet innen Den Internasjonale Arktiske Vitenskapskomite (IASC).

Samarbeidsorganisasjoner for urbefolkningene i Arktis som Inuit Circumpolar Conference (ICC), det nordiske Sameråd og Association of Aboriginal Peoples of Northern Russia er særdeles viktige og må få sin faste plass i det sirkumpolare og regionale samarbeide om arktiske spørsmål generelt og ikke minst på miljøområdet.

Nordisk Råd tok initiativet og bidro sterkt til gjennomførelsen av den Arktiske konferanse i Reykjavík. Rådet må videre agere som pådriver med parlamentarisk forankring for det videre internasjonale samarbeidet om Arktis. God koordinering er vesentlig i denne sammenheng. Arbeidet i nordisk regi for å legge til rette for en bæredyktig utvikling i Arktis skulle være vel egnet og samlende i fortsettelsen og for videre initiativ.

Rekommandasjon

På bakgrunn av ovenstående foreslås at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å definere premisser for en bæredyktig utvikling under arktiske forhold og komme med forslag om hvordan man ved en samlet internasjonal innsats best kan legge til rette for en slik utvikling i Arktis.

å ta initiativ til kartlegging av ressursbruk og miljøsituasjonen i Arktis, bl.a. med hensyn til

- fiske
- oljeutvinning
- gruve og bergverksdrift
- transport
- forurensning fra fjerne kilder og lokalt,

å utarbeide samlet oversikt over planlagte eller foreslåtte aktiviteter,

å vurdere i samarbeide med nordiske og internasjonale forskningsinstitusjoner (IASC og MAB/NSN) hvilke forskningsoppgaver som er mest nødvendige i Arktis og hvordan disse kan sikres nødvendig finansiell støtte,

å gå internasjonalt inn for eliminering av utslipp av alle miljøfarlige stoffer senest innen år 2000,

å forberede i samarbeide med Barentshavsrådet dannelsen av en stor veronesone i Barentshavet.

Reykjavik, Helsingfors, Stockholm, København og Oslo, 1. desember 1993

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Paul Chaffey (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Claes Andersson (Vas.)

Birgitte Husmark (SF)

Lars Werner (v)

Medlemsforslag

om motvirkning av atomtrusler i Arktis

(reist av Hjörleifur Guttormsson, samt Claes Andersson, Paul Chaffey, Birgitte Husmark, Kjellbjørg Lunde og Lars Werner)

I august 1993 avholdt Nordisk Råd en internasjonal parlamentarikerkonferanse i Reykjavik. Tema for konferansen (heretter benevnt den Arktiske konferanse) var utvikling og vern av den arktiske region. Konferansen samlet deltagere og representanter fra blant annet 10 folkevalgte forsamlinger, og representanter for Nordisk Råd og Vest-Nordens parlamentariske råd. På konferansen ble de politiske utfordringene for Arktis bredt belyst, og en utførlig resolusjon vedtatt med konsensus.

Største utfordringen i Arktis - Kjernefysisk aktivitet

Den kanskje største utfordringen man står overfor i de arktiske områdene er knyttet til ulike former for kjernefysisk aktivitet. Tilstedeværelsen av atomvåpen, atomisbrytere og atomdrevne ubåter i området representerer en stor sikkerhetspolitisk trussel. Faren for kjernefysisk forurensning og stråling er dessuten svært stor som følge av dårlig sikkerhet ved atomkraftverket på Kola og uforsvarlig håndtering av radioaktivt avfall.

Til tross for militær avspenning og slutten på den kalde krigen har fortsatt arktiske områder stor strategisk betydning. Mye tyder på at stormaktene, i fortsettelsen av START-avtalene vil legge større vekt på sjøbaserte atomvåpensystemer i den arktiske region. Det vi opplever i dagens situasjon er i realiteten forflytning av militært utstyr og styrker fra sydlige områder i retning av Arktis. Denne utviklingen er urovekkende, spesielt fordi det sjømilitære feltet ikke er omfattet av noen internasjonale nedrustningsforhandlinger og de militære stormakter med USA i spissen har motsatt seg forhandlinger om nedrustning til havs.

Atomdrevne fartøy, atomstridshoder og uforsvarlig lagring

Flere tusen atomstridshoder - anslag går ut på mellom 3.500 og 4.000 - befinner seg i arktiske områder.

Bruken av atomdrevne fartøy i nord vil kunne øke i framtida. Det foreligger planer om åpning av Nordøst-passasjen. Eneste mulighet for åpning ligger i bruk av atomisbrytere. Dette vil kunne være en stor belastning for et av de mest sårbare områdene i verden.

Konsekvenser av et atomuhell eller ulykke er det vanskelig å si noe om. Det avhenger av størrelsen på utslipp, hvor det skjer, vindretning og hastighet - og hvilke forholdsregler som blir tatt. Selv mindre ulykker vil få langsiktige følger for befolkningen i nordområdene. Det kan medføre akutte strålingsskader samt varig ødeleggelse av de sårbare økosystemene i nord. Dette gjelder hele det arktiske området og tilgrensende land hvor befolkningen har sitt livsgrunnlag fra sårbare biologiske ressurser.

Atomubåter representerer en egen risiko. Det er et faktum at det har vært en rekke ulykker med atomdrevne ubåter, inkludert kollisjoner mellom russiske og "ukjente ubåter. Til enhver tid er det femti ubåter - russiske og andre - som patruljerer i nord.

I tillegg til Russlands intakte ubåtflåte, finnes en rekke utrangerte ubåter - ca 40 stykker - som ligger i opplag. En del av disse er med reaktorene intakt. Disse reaktorene krever samme vedlikehold og sikkerhetsprosedyrer som reaktorer som er i drift.

Til reaktordrift hører transport, bearbeiding, utskifting og lagring av radioaktivt brensel og avfall. Atomanleggene i Murmansk og Arkhangelsk produserer årlig ca. 1.100 kubikkmeter fast og ca. 6.500 kubikkmeter flytende radioaktivt avfall. 5-6% av dette er høyradioaktive stoffer. Ved uttak og utskifting av brensel fra maritime reaktorer har det vist seg å være eksplosjons- og strålingsfare, og ulykker har skjedd. Bare ved 13 de reaktorene i atomisbryterflåten er det tilsammen 241 brenselstaver som ved normal drift må skiftes hvert tredje eller hvert fjerde år. I tillegg kommer brenselstavene fra den militære flåten.

Det blir anslått at minst 6000 brenselstaver blir lagret på båter i Murmansk havn. Båten Lepse er den verste. Den inneholder 600 staver hvorav flere er brukket og knust. Stavene er kapslet inn i en spesiell støpemasse, men hele båten regnes som radioaktiv. Den regnes som sjøudyktig og vil antageligvis ikke tåle å bli slept ut av havna som ligger midt i Murmansk by, en by med over 500 000 innbyggere.

Russland har planer om et permanent lager på land for radioaktivt avfall. Dette skal lokaliseres i dype sjakter enten på Novaja Zemlja eller på Murmansk-kysten. Et slik anlegg er kontroversielt både når det gjelder stabilitet i de geologiske strukturene, fare for avrenning, transporten av avfallet, vedlikehold og kontroll

Nordkalotten, Kola og Novaja Zemlja

For befolkningen på Nordkalotten er det grunn til å frykte en alvorlig ulykke både ved kjernekraftverket på Kola og radioaktive utslipp ved et ubåthavari nær kysten. Sannsynligheten for et reaktorhavari ved kraftverket er av Det Internasjonale Atomenergibyrådet (IAEA) anslått til et hvert femtiende år. Man har kjennskap til mindre uhell som ikke har fått alvorlige konsekvenser, og man kan gå ut ifra at det har vært flere uhell som man ikke kjenner til.

Tidligere er det tilsammen dumpet 11.000 containere med fast avfall og minst 16.000 kubikkmeter flytende radioaktivt avfall i den østlige delen av

Barentshavet. Selv om det benektes av russiske myndigheter, er det overveiende sannsynlig at dumping av radioaktivt avfall fortsatt finner sted. Foreløpig er det ikke funnet forhøye verdier av radioaktiv stråling i havet, men fare for lekkasje fra containerne er tilstede. Dette vil kunne få alvorlige konsekvenser for fiskeressursene i Barentshavet.

Kola-halvøya har verdens største tetthet av atominstallasjoner. Av 640 reaktorer i hele Europa, befinner 280 seg på Kola. Dette omfatter et atomkraftverk, atomisbryterflåten, atomdrevne ubåter og et ukjent antall våpen. Dette produserer utrolige mengder lav- og høyradioaktivt avfall.

Atomkraftverket på Kola, som ligger ca 20 mil fra den norske grensa, har fire reaktorer, bygd henholdsvis i 1973, -74, -81 og -84. De to eldste reaktorene finnes det kun ti stykker av i verden - og de er av IAEA regnet som verdens ti farligste. Ingen av reaktorene holder vestlig sikkerhetsstandard. Ifølge vestlige eksperter er sikkerhets- og vedlikeholdsprosedyrene dårlige ved verket, selvom det blir regnet som et av de mest veldrevne i Russland.

I utgangspunktet tilfredsstillende ikke russernes drifts-, vedlikeholds- og sikkerhetsrutiner vestlige normer. Den ustabile politiske og økonomiske situasjonen som nå preger landet forverrer dette ytterligere. Maktforholdene er uklare og mange er usikre på hvem som har myndighet. Tilgang og distribusjon av varer og materiell er problematisk. Det har til og med blitt hevdet at det ved atomkraftverkene har vært vanskeligheter med utbetaling av lønn til de ansatte. En side ved sikkerheten er at bygninger, reaktorer, maskiner osv. ikke fungerer som det skal. Like viktig er det å tilrettelegge forholdene slik at de ansatte fungerer og utfører de arbeidsoppgavene de skal på den riktige måten. "Den menneskelige faktor" blir vel så avgjørende for å forhindre ulykker som de rent fysiske og materielle. Med de forholdene som råder i Russland kan man frykte at ingen av disse sidene blir tilstrekkelig ivaretatt. Det er også grunn til å frykte at en anstrengt økonomi fører til at nødvendig vedlikehold ikke blir prioritert.

Russland må trekkes inn i samarbeid i nord

For å kunne gjøre noe med problemene knyttet til kjernefysisk aktivitet i Arktis, er det viktig å trekke Russland aktivt inn i et bredt politisk samarbeid i nord. De nordiske land må bistå Russland økonomisk og teknologisk for å kunne lette overgangen fra kjernekraft til alternativ energi. Slike spørsmål må også bringes inn i det nyopprettede Barentssamarbeidet.

Likeledes må samarbeidet ha som utgangspunkt å bistå Russland i overgang fra militær til sivil produksjon. Det må iverksettes tiltak for å stanse radioaktiv dumping og prøvesprengninger i området. Et viktig bidrag til lavspenning i nord vil være opprettelse av Norden og Nordens nærrområder (Grønland, Kola/Karelen og Baltikum) som atomvåpenfri sone.

På Novaja Zemlja har det tidligere vært foretatt prøvesprengninger av atomvåpen. Dette er nå stanset, men en varig prøvestans avhenger av at andre atommakter heller ikke foretar prøvesprengninger.

Forslag fra Arktisk konferanse om den kjernefysiske trussel

Slutten på den kalde krigen har skapt nye muligheter for felles sikkerhet. Bare ved å trekke Russland aktivt med i et bredt politisk samarbeid i nord kan man bidra til lavspenning i området. Det nyopprettede Barentssamarbeidet er positivt i så måte, men for å bli vellykket må sikkerhetspolitikk i vid forstand bringes inn i samarbeide i nord. Det påligger også NATO-land et ansvar for lavspenning i nord, ved selv å redusere egen militæraktivitet i området.

Nordisk Råds internasjonale parlamentarikerkonferanse om Arktis erklærte seg enig om:

"å overbevise verdenssamfunnet om at det må erkjenne sitt ansvar for å befri det arktiske område for truslene mot miljøet, herunder dumping eller utslipp av radioaktivt og annet farlig avfall på landjorden eller i havet, og gjennomføre nedrustningstiltak på en måte som minsker presset fra militære aktiviteter og ytterligere miljøforurensning"

Videre rettes i resolusjonen fra den Arktiske konferansen, appell til de respektive regjeringer om:

"å støtte alle bestrebelser på å nedlegge et totalforbud mot atomvåpenprøver og å sette all annen sivil og militær bruk av kjernekraftteknologi og kjernefysisk materiale, herunder avfallshåndtering, under strengt internasjonalt tilsyn og kontroll,

å støtte et multinasjonalt pilotprosjekt innenfor rammen av Det ero-arktiske Barentsråd, for å høste praktisk erfaring om overvåkning og i siste instans fjerning av kjernefysisk avfall fra ett eller flere steder i Arktis,

å øke takten på og rapportere om alle nye muligheter for tillitsskapende tiltak, rustningskontroll og nedrustning med tilknytning til Arktis i eksisterende forhandlingsfora, og sørge for at de settes ut i livet, eventuelt direkte av de arktiske stater selv."

Nordisk Råd som pådriver og parlamentarisk forankring

Foreløpig finnes intet samlende pan-arktisk program for å gripe i viktige spørsmål for hele det arktiske område. Det kanadiske initiativ om et Arktisk råd er i ferd med å vinne bred støtte, men USAs regjering har hittil ikke tilsluttet seg forslaget. I miljøsammenheng er Rovaniemi-prosessen av stor betydning som sektorovergripende samarbeide. I denne situasjon er dette svært viktig at regionale innsatser stimuleres, både innenfor Barentssamarbeidet og av Nordisk Råd. Opprettelsen av en parlamentarisk komité for det arktiske området, som ble vedtatt av den Arktiske konferanse, er et første skritt for å knytte parlamentene i arktiske land sammen i et kontaktorgan.

Nordisk Råd tok initiativet til den Arktiske konferanse og rådet blir inn-til videre særdeles viktig som parlamentarisk forankring i arktisk sam-

menheng. Initiativ fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd angående de kjernefysiske spørsmål i Arktis og Nordens nærområder, kan være avgjørende for å forbedre den farlige situasjonen på dette feltet.

Selvom faremomentene er mest iøynefallende i øst må en ikke glemme kilder til radioaktiv forurensning i vest, blant annet fra gjenvinningsanleggene i Dounreay og Sellafield, hvor nye prosjekt befinner seg i startfasen (THORP-anlegget). Forurensningen fra disse anleggene spres helt opp i Arktis via havstrømmene. Driften av disse anleggene, samt den medfølgende transport utgjør en trussel for Norge, Vest-Norden med Færøyene, Island og Grønland, som hovedsakelig bygger sin økonomi på havets ressurser. Hvis THORP-anlegget får tillatelse til drift, vil utledning av radioaktivt avfall i havet fra Sellafield økes med 900% i forhold til nåværende utslipp. En større ulykke i disse gjenvinningsanleggene kan få fatale konsekvenser for Nord-Atlanteren og den arktiske region.

Også i Norden har vi meget kontroversielle kjernekraftverk og radioaktivt materiale, blant annet i form av brukt brensel som blir videresendt til gjenvinning i Russland.

For å kunne iverksette politiske tiltak med tanke på motvirkning av atomtrusler i Arktis er det av største viktighet å framskaffe tilstrekkelig informasjon om problemene man står overfor.

Rekommandasjon

På bakgrunn av ovenstående henstillet at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge og vurdere kjernefysisk militær og sivil bruk av arktiske områder, bl.a.

- følgene av prøvesprengninger
- dumping og lagring av kjernefysisk materiale
- risiko knyttet til bruk av atomubåter og atomisbryter
- kjernefysisk opprustning i nord

å vurdere faremomenter for arktisk miljø av ovennevnte aktiviteter

å utrede muligheten for å motvirke videre misbruk av Arktis ved kjernefysisk våpenkappløp ved

- et samlet nordisk initiativ
- å få Norden og Nordens nærområder (Kola/Karelen og Baltikum) traktatfestet som atomvåpenfri sone
- innsats av FN, KSSE, Barentssamarbeidet og Rovaniemi-prosessen
- internasjonale nedrustningsforhandlinger
- å arbeide for Arktisk forvaltning tilsvarende Antarktisk forvaltning, herunder Arktis som atomvåpenfri sone, slik Antarktis er

å ta initiativ til opprettelse av en ekspertgruppe med representanter fra de åtte arktiske land, med tanke på tiltak for sikkerhetskontroll og nedrustning i Arktis,

å rapportere til Nordisk Råds 45. sesjon i Tromsø i november 1994 om utførelse og framgang av enkelte trinn i denne resolusjon.

Reykjavík, Helsingfors, Oslo, København og Stockholm, 1. desember 1993

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Paul Chaffey (SV)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Claes Andersson (Vas.)

Birgitte Husmark (SF)

Lars Werner (v)

Juridiska utskottets betänkande

över medlemsförslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi

(Medlemsförslaget väckt av Sinikka Hurskainen samt Arja Alho, Hugo Bergdahl m.fl., se s. 528)

Til Juridisk Udvalg har man oversendt medlemsforslag om "kriminalisering av innehav av barnpornografi". Udvalget har behandlet forslaget på sit møde i Stockholm den 7. marts 1994.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget henstilles det, at Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer, att vidta åtgärder, så att innehav av barnpornografi kriminaliseras i Norden.

2. Høringsinstanser

Juridisk Udvalg har besluttet, at medlemsforslaget ikke skal udsendes til høring.

3. Juridisk Udvalg

Udvalget havde lejlighed til at drøfte forslaget på sit møde i København den 27. januar 1994. Der var enighed om at gå ind for forslaget, og der herskede enighed om, at såfremt det er muligt, bør forslaget gennemføres uden ændringer i grundloven. Men selv problemer i relation til grundloven må ikke udgøre en hindring for vedtagelsen af egnede regler, der sikrer et forbud mod besiddelsen og spredningen af børnepornografi.

Det er udvalgets synspunkt, at der ikke findes beskyttelsesværdige hensyn i forhold til reglerne om ytringsfrihedslovgivningen, idet man ikke nødvendigvis behøver at forbyde skrevne eller tegnede fremstillinger af børnepornografi, men blot alle de former, hvor børn har medvirket aktivt eller passivt. Dog finder udvalget, at også skrevne og tegnede fremstillinger virker fornedrende.

Hver gang billeder og film betragtes, vil *beskueren være vidne til, at en forbrydelse er blevet begået*, og vil vide, at en krænkning og fornærdning af et barn og dets familie har fundet sted.

Udvalget vil understrege vægten af, at privatlivets fred respekteres.

Forbud mod besiddelse findes f. eks. på narkotikaområdet, uden at det der anses for at stride mod privatlivets fred.

Ransagninger sker efter begrundet mistanke og efter ransagningskendelse/begæring. På narkotikaområdet har myndighederne ikke haft problemer med at påse, at reglerne efterleves.

Børnepornografi strider mod internationale regler.

I FN's børnekonvention art. 34. står : Varje barn har rätt att skyddas mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Varje land skall vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra:

- att barn lockas eller tvingas till olagliga sexuella aktiviteter
- att barn utnyttjas i prostitution eller andra olagliga sexuella aktiviteter
- att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material.

De nordiske lande har ratificeret FN's børnekonvention og bør derfor stå vagt om, at disse regler overholdes.

I denne forbindelse mener udvalget også, at de nordiske lande bør arbejde for et internationalt forbud mod seksuel udnyttelse af børn, som bl.a. børnepornografi indebærer.

Lovgivning og forbud udgør et nødvendigt skridt mod udryddelse af børnepornografi. Men der må også oplysning og holdningsændring til. Der bør derfor ske et samarbejde mellem berørte kompetente myndigheder, med henblik på at tilvejebringe oplysnings- og undervisningsmateriale, og med de sociale myndigheder, med henblik på at se på mulighederne for evt. at tilbyde obligatorisk behandling i stedet for straf. I øvrigt må der være tilbud om egnede former for behandling eller terapi med henblik på re-socialisering.

Under henvisning til ovenstående foreslår udvalget, at

1. Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af børnepornografi kriminaliseres i Norden.

at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder for at forhindre spredning af børnepornografi

at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention og

at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet måde.

Stockholm, den 7. marts 1994

Maria Kaisa Aula (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Eirin Faldet (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Aage Brusgaard (FP)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Reservation:

Udvalgets medlem *Aage Brusgaard (FP)* anser, at de foranstaltninger, som må iværksættes, hvis man skal kunne sanktionere et forbud mod besiddelse af børnepornografi, vil være så drastiske indgreb mod den personlige frihed, hvis de skal være virksomme, at han ikke kan gå ind for forslaget til den første at-sætning om kriminalisering af børnepornografi. De øvrige at-sætninger kan han støtte fuldt ud.

Medlemsförslag

om kriminalisering av innehav av barnpornografi

(väckt av Sinikka Hurskainen samt Arja Alho, Hugo Bergdahl, Rose-Marie Björkenheim, Birgitta Dahl, Anneliese Dørum, Eirin Faldet, May Flodin, J.K. Hansen, Merethe Due Jensen, Timo Järviolahti, Markku Laukkanen, Karin Lian, Lauri Metsämäki, Mats Nyby, Inger Stilling Pedersen, Virpa Puisto, Rannveig Guðmundsdóttir, Liisa Rulander, Riitta Saastamoinen, Siri Frost Sterri och Birthe Sörestedt)

Sexuellt utnyttjande av barn försiggår i en snabbt ökande omfattning och på kommersiell basis i många länder som del av en internationell sexturismindustri. Barnsexturister och pedofiler reser till länder som Thailand, Sri Lanka, Filippinerna m.fl. med avsikt att förgripa sig på barn.

Denna exploatering av barn omfattar ofta produktion av pornografiskt material som säljs och distribueras från västvärlden. De nordiska länderna är bevisligen i stor utsträckning inblandade i denna handel.

Barnpornografiskt material omfattar tidskrifter, kortfilmer, spelkort, fotografier och videokassetter. Materialet skildrar barn från tre års ålder, involverade i alla former av sexuella aktiviteter. Barnen avbildas tillsammans med andra barn och vuxna av båda könen. Pedofiler samlar barnpornografi av flera skäl, t.ex. för sexuell upphetsning, för att göra barnen mindre hämmade och därmed lättare att utnyttja i pornografiska situationer samt i utpressningssyfte för att barnen inte skall berätta för sina föräldrar eller för myndigheterna.

Vi anser att ett nordiskt samarbete måste komma till stånd för att bekämpa barnsexturismen och barnpornografien. Det råder förbud i de nordiska länderna mot produktion och distribution men ej av innehav, utom i Norge som är det enda nordiska land där innehav av barnpornografiskt material är illegalt.

Den liberala lagstiftningen vad gäller innehav av barnpornografi i de nordiska länderna har inneburit att länder som Sverige och Danmark har blivit distributionscentra för barnpornografi till hela världen. Merparten av den i USA beslagtagna barnpornografien härrör från Norden.

Vi anser att innehav av barnpornografi bör kriminaliseras. En sådan politik skulle underlätta utredningar om fall av barnpornografi. Barnen får fysiska och psykiska men för livet av övergreppen. De nordiska länderna bör följa upp FN:s konvention om barns rättigheter, enligt vilken barnets bästa skall sättas i första rummet.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi, att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att vidta åtgärder, så att innehav av barnpornografi kriminaliseras i Norden.

Helsingfors, Reykjavík, Oslo och Stockholm den 16 december 1993

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hugo Bergdahl (fp)

Birgitta Dahl (s)

Eirin Faldet (A)

J.K. Hansen (S)

Timo Järviolahti (Kesk.)

Karin Lian (A)

Mats Nyby (SDP)

Virpa Puisto (SDP)

Liisa Rulander (kds)

Siri Frost Sterri (H)

Arja Alho (SDP)

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Anneliese Dørum (A)

May Flodin (FS)

Merethe Due Jensen (KRF)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Lauri Metsämäki (SDP)

Inger Stilling Pedersen (KRF)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Birthe Sörestedt (s)

Kulturutskottets betänkande

över medlemsförslag om en nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997

(Medlemsförslaget väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson, J. K. Hansen och Søren Hansen, se s. 533)

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget foreslås det at Nordisk Ministerråd henvender seg til arrangørene av bokmessen i Frankfurt og uttrykker sin interesse for en nordisk profilering i 1997. Videre foreslås det at ministerrådet raskt utreder hva som ville være den passende formen for en praktisk gjennomføring av en slik nordisk satsing, og avsetter penger til prosjektet over det nordiske budsjettet.

Bokmessen i Frankfurt er, med sine 8500 utstillere den viktigste møte- og markeds plass for europeiske forleggere, inklusive de nordiske. På 1993 års messe deltok 154 nordiske utstillere.

Bokmessens arrangører gir hvert år et land eller språkområde muligheten for å gjennomføre en særlig kulturprofilering. En henvendelse til de nordiske land om å gjennomføre en nordisk profilering i 1996 løp ut i sanden p.g.a. en tilbakeholden holdning fra bokforleggerens side. Irland ble derfor gitt muligheten for å markere seg dette året. Henvendelsen fra arrangørene ble imidlertid gjentatt i 1993, da med tanke på en markering i 1997.

Når man i forlagskretser i Norden tidligere har vært nokså tilbakeholdne overfor en nordisk markering under Frankfurt-messen, er dette troligvis mest med tanke på kostnadene. Denne holdningen synes å ha vendt i mer positiv retning etter de erfaringene som Nederland og Flandern gjorde med sin markering under 1993 års messe.

Denne massive markeringen kostet den nederlandske regjering omlag 5 millioner gylden, og det ble reist ytterligere 0,9 millioner gylden gjennom en egen stiftelse, bl.a. gjennom sponsorstøtte. Markeringen fikk stor oppmerksomhet i massemedia og blant messebesøkerne, med fordoblet besøkstall i forhold til tidligere års deltakelse. Et stort antall forlagskontrakter ble inngått, bl.a. 200 avtaler om nye oversettelser av litterære verk.

Forslagsstillerne framholder at dette er en historisk sjanse for de nordiske land til å markere seg og sin litteratur på det europeiske bokmarkedet. De peker også på at en markering i Frankfurt i 1997 skulle passe godt inn med de nordiske satsningene i 1996 og 1998 da respektive København og Stockholm skal presenteres som europeiske kulturhovedsteder. Det skulle etter forslagsstillerens mening skape en kontinuitet i fokuseringen på Norden, særlig ettersom den tidligere annonserte nordiske satsingen i Europalia i Belgia i 1997 nå åpenbart er skrinlagt.

2. Kulturutvalgets synspunkter

Kulturutvalget har mange ganger tidligere inntatt en aktivt positiv holdning til fellesnordiske markeringer for å synliggjøre det nordiske kulturfellesskapet for et internasjonalt publikum, blant annet til de store vandrestillinger som har blitt arrangert i nordisk regi de senere år.

Bokmessen i Frankfurt er først og fremst en bransjemesse hvor utgivelserrettigheter kjøpes og selges. Bransjen bør følgelig selv se en interesse i å øke oppmerksomheten om sitt/sine lands forfattere og litteratur. Utvalget har ingen problemer med å forstå at de nordiske bokforleggere, som med noen få unntak er relativt små firma med svak finansiell ryggrad har vært tilbakeholdne overfor tanken på en stort opplagt markering under Frankfurt-messen.

Etter utvalgets oppfatning er dette et utmerket eksempel på den typen satsninger hvor Norden både kan og bør opptre sammen. Alle parter ville etter Kulturutvalgets oppfatning tjene på at man her gjennomførte en felles markering hvor de kommersielle interesser sammenfalt med de kulturpolitiske, de nasjonale med de nordiske. Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og nordiske kulturinstitusjoner som Nordisk Kulturfond ville være selvsagte og sentrale aktører i en eventuell fellesnordisk markering og kunne bidra til å skape den samlede, omkringliggende rammen.

Prislappen på 1993 års markering lød etter hva Kulturutvalget kjenner til, på opp mot 30 MSEK. Det må klarlegges hvilke muligheter som finnes for å dekke de kostnadene som en eventuell nordisk markering skulle føre med seg, før man kan ta endelig stilling til en slik satsing. Særlig må det klarlegges i hvilken grad de nordiske forleggerne er interesserte i å bidra økonomisk

Markeringen kan tenkes å omfatte såvel spesialutstillinger, forelesninger osv. i tilknytning til messen, som kulturevenementer i Frankfurt og eventuelt andre steder i Tyskland. Utvalget har imidlertid ikke noen fastlåste standpunkter, hverken til innhold, kostnadsramme og -fordeling eller til organisering av den eventuelle fellesnordiske markeringen.

Kulturutvalget har registrert at diskusjonen om en nordisk markering i Frankfurt allerede har startet i Nordisk Ministerråd, dels på bakgrunn av de tidligere framstøt, dels i lys av det foreliggende medlemsforslaget. Kulturministrene har, som en følge av dette, spørsmålet på agendaen allerede ved sitt møte under sesjonen. En tilbakemelding om hvordan de nordiske

land stiller seg til invitasjonen fra arrangørene om en fellesnordisk markering bør av planleggingsgrunner gis til arrangørene så raskt som mulig. Det vil etter utvalgets mening si umiddelbart etter at det angjeldende medlemsforslaget er behandlet av rådet.

Kulturutvalget finner at det er mye som taler for en fellesnordisk markering i 1997 på Europas største bokmesse. Dels de positive ringvirkninger dette utvilsomt vil gi for de deltakende nordiske bokforlagene, men først og fremst at markeringen på en slagkraftig måte vil synliggjøre det nordiske kulturfellesskapet overfor et bredt, europeisk publikum.

Kulturutvalget foreslår at

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt

å preliminært, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år.

Stockholm, 7. mars 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Markku Laukkanen (Kesk.)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Formann

Siri Frost Sterri (H)

Paul Chaffey (SV)

Tarja Kautto (SDP)

Karin Lian (A)

Otto Steenholdt (At)

Eeva Turunen (Kok.)

Medlemsförslag

om en nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997

(väckt av Mats Nyby samt Claes Andersson, Jörn Donner, J.K. Hansen och Søren Hansen)

Den årliga bokmässan i Frankfurt är den viktigaste arenan för de europeiska, inkl. de nordiska, bokutgivarna. Hösten 1993 medverkade över 8500 utställare från 95 länder. De nordiska utställarna var 154, av dem var 45 från Danmark, 25 från Finland, 2 från Island, 46 från Norge och 36 från Sverige. Besökarna var ca 270000.

I samband med bokmässan har arrangörerna varje år givit ett land eller språkområde möjlighet att kulturellt profilera mässan. 1993 var mässans "Schwerpunkt" Nederländerna och Flandern, 1994 läggs tyngdpunkten på Brasilien, 1995 på Österrike, 1996 på Irland.

Intresseanmälan om att få profilera mässan skall göras av ländernas regeringar. Arrangörerna gav 1992 de nordiska länderna en chans att anmäla intresse för år 1996. Detta ledde på grund av tveksamhet från de nordiska bokförläggarnas sida till att i stället Irland utsågs till tyngdpunktsland. Arrangörerna har emellertid upprepat sitt erbjudande gällande år 1997.

Inställningen till ett sådant engagemang har under den senaste tiden bland de nordiska bokförläggarna förändrats i starkt positiv riktning. Detta förklaras bl.a. av de mycket positiva erfarenheter som Nederländerna och Flandern gjorde under mässan 1993. Ländernas program väckte stor uppmärksamhet både bland mässbesökarna och i massmedia. Europakommissionens president Jacques Delors markerade i sitt öppningstal den bokliga kulturens betydelse i det europeiska sammanhanget. Besöksantalet i de nederländska och flamländska utställarnas montrar fördubblades jämfört med tidigare år och ett mycket stort antal förlagskontrakt ingicks. Bl.a. överenskomms om ca 200 nya översättningar av litterära verk.

Kostnaderna för Nederländernas regering var 5 miljoner gulden. En särskild stiftelse inrättades för att praktiskt genomföra profileringen. 0,9 miljoner gulden erhöles i ytterligare finansiering bl.a. som sponsorstöd.

En rad initiativ har på nordiskt håll nu tagits för att försöka åstadkomma en nordisk profilering i Frankfurt 1997. Saken har dryftats inom alla de nordiska bokförläggarföreningarna. De litterära sällskapen och författarförbunden i de nordiska länderna har uttalat sig för ett deltagande. De tyska översättarna i Norden har i en hänvändelse till bokförläggarföreningarna framfört en vädjan i samma sak. I uttalanden har hävdats att detta är en

historisk chans för de nordiska förläggarna att skaffa sig ett fotfäste på den europeiska bokmarknaden.

Den avvaktande inställningen från de nordiska förlagens sida kan förklaras med att dessa i ett europeiskt sammanhang i regel är små och inte har resurser för en större egen marknadsföring i andra länder. De kan inte göra satsningar av den art som behövs för att profilera eller marknadsföra ett helt kulturområde eller ett helt språks litteratur. Däremot har de förklarat sig beredda till särskilda insatser inom ramen för den större helhet som en nordisk satsning skulle innebära.

Också från en nordisk kulturpolitisk synpunkt vore en profilering av bokmässan i Frankfurt 1997 motiverad. Profileringen skulle vara helt i linje med den satsning på kultur som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet gått in för. Det är ett allmänt nordiskt intresse att markera en nordisk närvaro på kontinenten och att där hävda nordiska kulturella intressen. En satsning just år 1997 skulle dessutom skapa en kontinuitet i de stora nordiska kultursatsningarna - mellan år 1996 med Köpenhamn och 1998 med Stockholm som europeiska kulturhuvudstäder. Detta vore särskilt meningsfullt, då den stort upplagda satsningen på en nordisk medverkan i Europalia i Belgien 1997 nu uppenbarligen har avskrivits.

Det föreslås därför att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till arrangörerna av bokmässan i Frankfurt göra en intresseanmälan om en nordisk profilering år 1997 samt

att i skyndsam ordning utreda den lämpliga formen för det praktiska genomförandet av denna nordiska satsning och att i den nordiska budgeten ställa nödvändiga medel för projektet till förfogande.

Helsingfors den 20 januari 1994

Mats Nyby (SDP)

Jörn Donner (SFP)

Søren Hansen (S)

Claes Andersson (Vas.)

J.K. Hansen (S)

Utskottsförslag

om budgetutskottets kontrolluppgift 1993; regionalpolitisk forskning

(framlagt av Nordiska rådets budgetutskott)

1. Inledning

Budgetutskottet har i enlighet med sin uppgift att "utöva rådets kontrollerande uppgifter över ministerrådet och nordiska institutioner som finansierar sin verksamhet över ministerrådets budget" under 1993 låtit utvärdera NordREFO:s (Nordiskt Institut för Regionalpolitisk Forskning) verksamhet.

Utvärderingen har utförts av Mellersta Finlands ekonomiska forskningscentral vid Jyväskylä universitet. Ansvarig för utvärderingen har varit docent Tuomo Nenonen (direktör för forskningscentralen), vidare har följande medarbetare arbetat med utvärderingen ekon.mag. Hannu Niittykangas, ekon.dr Hannu Tervo, hum.kand. Raija Lääperi. Amanuens Orvokki Kujala har utarbetat diagrammen och dipl.ekon. Pia Rajalin har ansvarat för språkdräkten.

Utvärderingen har genomförts under andra halvåret 1993 och utmynnat i en rapport med titeln "NordREFO:s verksamhet och verksamhetens betydelse". Rapporten, som föreligger som dokumentation till rådets 44:e session, har underställts miljöutskottet för yttrande.

2. Redogörelse för utvärderingen

Målet för utvärderingen har varit att värdera om och på vilket sätt NordREFO uppnått de mål som satts upp för verksamheten.

Utvärderingen har genomförts dels genom studier av olika dokument dels genom enkätundersökningar. Målgrupper för enkätundersökningen har varit:

- nordiska forskare
- nordiska ämbetsmän
- europeiska forskare

verksamma inom det regionalpolitiska området.

Vidare genomfördes en referensanalys.

Enkätundersökningen visar att:

- de tjänstemän som är ansvariga för genomförandet av regionalpolitiken känner dåligt till NordREFO
- de nordiska forskarna känner relativt väl till NordREFO
- de europeiska forskarnas kännedom om NordREFO är bristfällig.

Det finns variationer i åsikterna mellan de nordiska länderna, men de som känner väl till NordREFO:s verksamhet är på det hela taget positiva till NordREFO:s arbete.

Den kritik som framförs riktar sig främst mot NordREFO:s funktion som förmedlare av information. Flertalet anser att NordREFO lyckats bäst som befrämjare av nordiskt forskningssamarbete.

När det gäller NordREFO:s framtid anser flertalet att NordREFO kommer att behövas även i ett integrerat Europa. Det finns också intresse för att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna.

I rapporten framhålls att det finns avvikelser mellan forskarnas och tjänstemännens synpunkter på NordREFO och dess verksamhet. Det finns också i vissa fall klara åsiktsskillnader mellan företrädare för de olika nordiska länderna. Det finns emellertid en konflikt som överskuggar de andra, det är den konflikt som råder mellan förväntningarna på NordREFO och de tillgängliga resurserna. Det är emellertid en konflikt som, i dagens kärva budgetläge, knappast kommer att kunna lösas inom de närmaste åren.

Utredarna framhåller att resultaten av enkäterna ger anvisningar om åtgärder som borde beaktas i NordREFO:s framtida verksamhet. Följande åtgärdsförslag framförs i utvärderingen:

a) Förstärkande av nordiskt forskningssamarbete

Enligt utredarna förutsätter ett stärkande av samarbetet mellan flera vetenskaper skapandet av samarbetskontakter i samtliga nordiska länder, t.ex. genom ökat samarbete mellan de olika regionalforskningsinstituten. NordREFO skulle kunna ta ansvar för att ett sådant samarbete kommer till stånd t.ex. genom att företrädare för det nationella regionalsamarbetet får representation i NordREFO:s styrelse. På detta sätt skulle man även uppnå en bättre informationsutväxling om forskningen i respektive land och om det nordiska forskningssamarbetet.

b) Betjäning av regionalpolitisk planering och utveckling

En av målsättningarna för NordREFO:s verksamhet är att betjäna planeringen och genomförandet av regionalpolitiken i Norden. Särskilt tjänstemännen anser att detta är NordREFO:s mest centrala målsättning. En förutsättning för att klara denna serviceuppgift är att forskningen befrämjar förståelsen av nya problem, producerar ny information, är inriktad på framtiden och klarar informationsförmedlingen. Forskarna och tjänstemännen har emellertid olika uppfattningar om NordREFO:s målsättningar

och många forskare saknar också kontakt med den praktiska regionalpolitiska planeringen.

En möjlighet att komma tillrätta med detta problem skulle enligt utredarna kunna vara att NordREFO försöker få till stånd en dialog mellan regionalpolitikens genomförare, planerare och forskare. Vidare borde informationsförmedlingen utvecklas. I detta fall bör de språkproblem, som trots allt finns inom det nordiska samarbetet, beaktas. Särskilt de finländska forskarna kan ha problem att tillgodogöra sig artiklar och rapporter på danska eller norska.

c) Höjande av forskningens vetenskapliga nivå och internationella inslag

Enligt enkätsvaren är uppfattningarna om forskningsverksamhetens nivå i stort positiva. Den forskningsverksamhet som organiseras av NordREFO har emellertid en ringa spridning i internationella publikationer, vilket av framför allt de finländska forskarna betraktas negativt. För de danska forskarna är emellertid den vetenskapliga nivån viktigare än internationalisering.

Utredarna anser att befrämjandet av det internationella samarbetet och av forskningsresultatens spridning kommer att bli NordREFO:s mest centrala uppgift under de närmaste åren. Utredarna för även fram ett förslag att NordREFO:s medel skulle kunna användas till att inrätta 2-åriga forskartjänster i anslutning till 3-4 forskningsteman.

d) Sekretariatets lokalisering

NordREFO:s sekretariat flyttas vart fjärde år, sekretariatet får då även ny direktör. Utredarna anser att detta är störande för verksamheten och att man bör söka alternativ till en så ofta förekommande flyttning.

3. Budgetutskottets synpunkter

Budgetutskottet anser att utredarna tagit fasta på de väsentliga frågeställningarna vid utvärderingen av "NordREFO:s verksamhet och verksamhetens betydelse". Budgetutskottet instämmer även i miljöutskottets synpunkt att beskrivningen av institutionen och dess verksamhet är rättvisande.

Utskottet finner rapporten intressant och väl strukturerad och menar att de synpunkter som kommit fram i enkätundersökningen redovisas på ett föredömligt sätt både i text samt i tabeller och diagram.

Utskottet kan vidare konstatera att flertalet tillfrågade är positiva till NordREFO:s verksamhet och anser att verksamheten kommer att behövas även i framtiden. Det finns också önskemål om utökad verksamhet. Budgetutskottet kan instämma i detta men är samtidigt mer skeptiskt än utredarna till framtida ökade finansieringsmöjligheter för NordREFO.

I den budgetsituation, som för närvarande råder inom det nordiska samarbetet, är det knappast troligt att NordREFO kan få ökade medel från

den nordiska budgeten. Däremot kan uppdragsforskning bli en möjlighet till utökad verksamhet.

Budgetutskottet kan, i likhet med miljöutskottet, instämma i flera av de förslag som framförs av utredarna. Bl.a. finner utskottet det naturligt att NordREFO tar ett visst ansvar för att sammanföra nationellt och nordiskt regionalsamarbete och att försöka informera om pågående arbete, både inom forskning och regionalplanering och politik. Om detta skall ske genom en utökning av NordREFO:s styrelse eller på annat sätt överlåter utskottet till NordREFO att bedöma. Det är naturligtvis också viktigt att få till stånd en dialog mellan de olika aktörerna inom regionalpolitik, -planering och -forskning. Detta bör emellertid vara en uppgift som kan fördelas mellan NordREFO och NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalsamarbete).

Utskottet kan emellertid inte stödja förslaget om att inrätta fasta forskartjänster. NordREFO:s budget är förhållandevis liten, drygt 3 MDKK från den nordiska budgeten 1994, detta ger inte utrymme för fasta forskartjänster. Enligt utskottets mening skulle det få negativa konsekvenser för NordREFO:s verksamhet att binda hela budgeten på detta sätt.

När det gäller frågan om sekretariatets förflyttning vart fjärde år menar utskottet att det finns både för- och nackdelar med detta. Nackdelarna är att det kostar tid och pengar att flytta ett sekretariat även om det är litet. För en regionalpolitisk institution kan det emellertid vara en stor fördel att under ett antal år finnas i en region för att sedan flytta till en annan region.

4. Budgetutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det pågående arbetet med ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1993, därvid bör även möjligheterna att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna undersökas

att rapportera till utskottet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Peter Angelsen (Sp) Formann
Hugo Bergdahl (fp)
Kaj Egede (Si)
J. K. Hansen (S)

Árni M. Mathiesen (Sj)
Erik Dalheim (A)
May Flodin (FS)
Inger Koch (m)

Medlemsförslag

om ökning av den nordiska budgeten¹⁾

(väckt av Halldór Ásgrímsson)

Det nordiska samarbetet befinner sig i ett känsligt läge för närvarande. De nordiska länderna har just ingått EES-avtalet och förhandlingarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige är inne i sitt slutskede.

Statsministrarna i de nordiska länderna beslöt i november 1991 att utföra en nyvärdering av det nordiska samarbetet i ljuset av den senaste utvecklingen i Europa. Med Mariehamnsdeklarationen började en ny process för det nordiska samarbetet, med ändrad organisation och innehållsstruktur.

I Bornholmsdeklarationen i augusti 1992 slogs bl.a. fast att statsministrarna skulle överta huvudansvaret för det nordiska samarbetet. Samarbetet skulle få informella former med tanke på att en stor del av samarbetet skulle koordineras inom EES-samarbetet, ett aktivt ordförandeskap skulle inledas samt att vissa områden skulle prioriteras i samarbetet, särskilt kultur och miljö.

När statsministrarna på Nordiska rådets session i Århus i november 1992 presenterade uppföljningen av Bornholmsdeklarationen beslutades att före år 1996 borde kultur, utbildning och forskning lägga beslag på 50% av den nordiska budgeten.

Reaktionerna på detta beslut var blandade på sessionen. Det fördes fram stark kritik av en del parlamentariker mot avsikten att lägga huvudvikten på det informella samarbetet inom Norden samt mot att en så stor del av budgeten skulle gå till kultursamarbetet, även om det fanns en enighet om att kulturen borde prioriteras.

Nordiska rådet står inför att en del av nyvärderingen av samarbetet har genomförts. Parlamentarikerna visade emellertid på novembersessionen i Mariehamn 1993 att de inte vill acceptera stora nedskärningar på andra samarbetsområden för att öka kulturbudgeten. Samtidigt blir det nödvändigt att börja lägga ner institutioner och projekt om statsministrarna avser följa sitt beslut enligt tidtabellen. Överskottsmedlen blir betydligt mindre än förra året och samarbetet står inför nya resurskrävande projekt som har beslutats, bl.a. uppförandet av kulturhuset i Nuuk och den nordiska kampanjen mot främlingsfientlighet.

¹⁾ Vid sakbehandlingen under sessionen återkallades medlemsförslaget till budgetutskottet för fortsatt behandling i utskottet (se s. 394 och 405).

Det parlamentariska motståndet mot ytterligare nedskärningar kommer att bli massivt. Samtidigt verkar det som om statsministrarna avser hålla fast vid sin linje, som beslutades i Århus.

Detta problem måste lösas med en engångshöjning av den nordisk budgeten för 1995. Denna höjning behöver inte uppgå till mer än 40 MDKK för att tillgodose de behov som finns. Det är fråga om ett litet belopp som dessutom fördelas på fem länder.

Som bekant har den nordiska budgeten inte undergått någon realitetshöjning de senaste åren. Tidigare var den normala ökningen ca 3% per år under en lång följd av år. Den politiken behöver inte återupptas även om friska pengar tillförs budgeten för 1995.

Den kris som har uppstått genom statsministrarnas budgetpolitik och parlamentariskernas krav om att samarbetet inte nedrustas måste lösas. Den enda utvägen verkar vara att öka den nordiska budgetramen.

Mot bakgrund av vad som ovan framförts hemställas att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka den nordiska budgeten med 40 MDKK för år 1995.

Reykjavík den 28 februari 1994

Halldór Ásgrímsson (F)

Udvalgsforslag

om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd

(fremlagt af Nordisk Råds Juridiske Udvalg)

1. Indledning

Præsidiet har bedt Juridisk Udvalg om at undersøge spørgsmålet om samernes repræsentation i Nordisk Råd.

I den forbindelse besluttede Juridisk Udvalg på udvalgets møde i Stockholm i september 1993 at udrede forskellige former for observatørstatus for samerne i Nordisk Råd.

Udvalgets undersøgelse var begrænset til at omfatte samernes repræsentation i Nordisk Råds *parlamentariske organer*. Deltagelse i Nordisk Ministerråds organer tages ikke op til drøftelse her. Der kan i denne forbindelse henvises til den udredning, som Nordisk Råds præsidiensekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat udgav i foråret 1993. Denne udredning blev fremlagt på Juridisk Udvalgs sommermøde i Ribe i juni 1993.

På Juridisk Udvalgs møde i Ribe besluttedes det at bortlægge spørgsmålet om fuldt medlemskab for samerne i Nordisk Råd. Udvalget valgte alene at udrede alternative modeller for observatørstatus.

Juridisk Udvalg bestilte en udredning om forskellige former for observatørstatus hos udvalgets tidligere sekretær, cand. jur. Ellen Torvø.

Cand. jur. Ellen Torvøs notat blev lagt frem på Juridisk Udvalgs møde den 27. januar 1994 i København.

På udvalgsrådet i København drøftede Juridisk Udvalg fire alternative muligheder for samernes repræsentation. Udvalget nåede ikke til enighed om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd, og det besluttedes at forelægge spørgsmålet for partigrupperne.

I et notat dateret den 9. februar 1994 anmodede formanden for Juridisk Udvalg på udvalgets vegne partigrupperne om at besvare følgende spørgsmål:

"Ønsker partigrupperne spørgsmålet om samernes repræsentation behandlet på den 44. session i Stockholm den 7. marts 1994?"

og i bekræftende fald

"Hvilket af de fire forslag, der er nævnt i brevet af den 9. februar 1994, ønsker partigrupperne at pege på?"

2. Redegørelse for vurderingen

På basis af drøftelserne i partigrupperne havde Juridisk Udvalg en formel diskussion om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd.

3. Juridisk Udvalgs synspunkter

Juridisk Udvalg anser, at tiden ikke er inde til at drøfte spørgsmålet om fuldt medlemskab af Nordisk Råd til samerne og har derfor drøftet spørgsmålet om observatørstatus.

Ved observatørstatus forstås automatisk ret til at overvære Nordisk Råds sessioner og taleret under generaldebatten og i øvrigt i henhold til § 23 i Nordisk Råds forretningsorden.

Observatørstatus gælder for en repræsentant for hvert Sameting.

Taleret gælder for en samisk repræsentant.

Observatørstatus til samerne medfører ingen ændring af Helsingfors-aftalen.

Sameparlamenterne i Norge, Sverige og Finland har krævet, at samerne skal være medlemmer af Nordisk Råd.

Juridisk Udvalg anser, at et medlemskab først kan komme på tale efter grundige udredninger vedrørende organisatoriske, retlige, folkeretlige og økonomiske spørgsmål med videre.

Juridisk Udvalg finder, at der er sket store fremskridt for de samiske folk i de seneste 10 år, bl.a. fordi der i dag findes Sameting i såvel Norge som i Sverige og Finland.

4. Juridisk Udvalgs forslag

Under henvisning til ovenstående foreslår udvalget, at

Nordisk Råd vedtager følgende beslutning:

at samerne gives observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden

Stockholm, den 8. marts 1994

Aage Brusgaard (FP)

Eirin Faldet (A)

Halldór Ásgrímsson (F)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Hans Nyhage (m) Formand

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Reservation:

Juridisk Udvalgs medlemmer, *Johan J. Jakobsen (Sp)*, *Berith Eriksson (v)* og *Maria Kaisa Aula (Kesk.)* mener, at samisk repræsentation i Nordisk Råd ikke skal begrænses til observatørstatus.

Som urbefolkningsgruppe står den samiske befolkning i Norge, Sverige og Finland i en særstilling i forhold til andre minoritetsgrupper i Norden. FN proklamerede 1993 som det internationale år for verdens urbefolkninger og 1990 - tallet som folkerettens tiår.

Medlemmerne *Johan J. Jakobsen*, *Berith Eriksson* og *Maria Kaisa Aula* mener derfor, at samerne skal gives ordinært medlemskab af Nordisk Råd ved at valgte repræsentanter for samerne i Norden får plads i det respektive lands faste delegationer.

Disse medlemmer mener, at der bør iværksættes et udredningsarbejde for at få klarlagt den praktiske gennemførelse af samisk repræsentation i Nordisk Råd, herunder de nødvendige ændringer af Helsingforsaftalen.

Forslag:

1. Samerne i Finland, Norge og Sverige gives fast repræsentation i Nordisk Råd.
2. Der iværksættes en udredning af den praktiske gennemførelse af samisk repræsentation i Nordisk Råd, herunder de nødvendige ændringer af Helsingforsaftalen.

Miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser

(Ministerrådsförslaget, se s. 549)

Till miljöutskottet har hänvisats ministerrådsförslaget B 140/m om ett nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser. Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget vid sitt möte den 27 januari 1994.

1. Ministerrådsförslaget

Programmet ger en beskrivning av internationella och nordiska organisationer som är av betydelse för bevarandet och användningen av genetiska resurser. Det genomgår de aktiviteter som är i gång och föreslår utvidgning av existerande och etablering av nya aktiviteter mot bakgrund av internationella överenskommelser och utredningar.

Brundtlandkommitténs rapport och konventionen om biologisk mångfald är bakgrunden till det globala, internationella och nationella arbetet vad gäller bevarande och bruk av genetiska resurser. Arbetet vidareförs genom FAO:s koordinerande verksamhet för husdjursgenetiska resurser och genom dess Kommission för plantgenetiska resurser.

På det regionala planet pågår en rad samarbetsprogram i alla världsdelar. På det nordiska planet har Nordiska ministerrådet tagit initiativ till etablerandet av gemensamma nordiska institutioner och samarbetsorgan för bevarande och bruk av plantgenetiska (Nordiska genbanken, NGB) och djurgenetiska resurser (Nordiska genbanken för husdjur). Vad gäller skogsstrån har arbetet koncentrerats till Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning. Samnordisk Planteforedling som fram till 1993 har arbetat med de plantgenetiska resurserna genom förädling har nu slagits samman med Nordiska genbanken.

Nordiska ministerrådet ser det som ett viktigt mål att arbetet med de genetiska resurserna följs upp och utvecklas i enlighet med de internationella förpliktelserna och regionala avtalen. Man föreslår därför att ett antal åtgärder vidtas för att nå de gemensamma nordiska målsättningarna vad gäller att bevara och bruka de genetiska resurserna.

Förslagen omfattar:

- Kompetenshöjande åtgärder, bland annat forskarutbildning, etablerande av nordiska lektorat och arrangerande av forskarsymposier

- Utveckling och förstärkning av Nordiska genbanken
- Samarbete om husdjurgenetiska resurser
- Samarbete i internationella frågor
- Politisk organisation och uppföljning, bland annat upprättandet av en strategigrupp.

Programmet förutsätts gälla under perioden 1994-97. Huvuddelen av aktiviteterna finansieras inom jordbrukssektorns ordinarie budgetram. Igångsättandet av programmets nya samarbetsaktiviteter sker delvis genom jordbruks- och miljösektorernas ordinarie ramar genom det gemensamma programmet för nordiskt jordbruksmiljösamarbete samt med nya medel, beräknade till 1,2 MDKK för 1994 och 1,8 MDKK årligen 1995-97.

Programmet förutsätter ett nära samarbete med de nordiska jordbruksuniversiteten. Dessa ger sitt stöd till programmet och kommer att vidareföra några av aktiviteterna efter programtidens slut.

2. Miljöutskottets synpunkter

Dagens växtsorter och husdjur har genom avel och förädling fått begränsningar av sin genetiskt betingade anpassningsförmåga. Det är nödvändigt att söka sig tillbaka till kulturplantornas och husdjurens ursprungliga gencenter och vilda släktingar för att finna egenskaper som är nödvändiga för ökad odling till världens ökande befolkning. Det gäller att ha ett material med bredast möjliga genetisk sammansättning där nya gener kan hämtas som kan kompensera för de förändringar som ständigt pågår i naturen. Vikten av att bevara och få en bärkraftig användning av de genetiska resurserna kan därför inte nog understrykas. Experter på området varnar för att förlusten av den genetiska variationen kommer att bli till obotlig skada för mänskligheten.

Mot denna bakgrund finner miljöutskottet det mycket positivt att Nordiska ministerrådet har tagit fram det aktuella samarbetsprogrammet. Utskottet är enigt med ministerrådet i att tillgång till ett stort omfång av genetisk variation förbättrar förädlarnas möjligheter att utveckla nya raser med nya kombinationer av egenskaper. Samtidigt som denna verksamhet pågår måste det gamla materialet, vilket kan innehålla i framtiden värdefulla egenskaper, bevaras. Sorter och raser med snäv genetisk sammansättning är sårbara när det sker förändringar i miljön såsom utveckling av nya stammar av svampar och insekter, klimatförändringar m.m.

Glädjande nog bedrivs redan på basis av konventioner och avtal en mängd aktiviteter både nationellt, nordiskt och internationellt för att rädda och bevara genetiskt material. I programmet redovisas pågående samnordiska insatser samt de insatser som nordiska institutioner och organ gör i internationella sammanhang. Vidare ges en redovisning av det samarbete som bedrivs i internationella organ för bevarandet av biologisk mångfald och genetiska resurser. Utskottet har särskilt noterat det viktiga och omfattande arbete som bedrivs av Nordiska genbanken med bevarande, bruk och forskning samt bistånd. Här kan framhållas det klonarkiv som upprättats liksom att det förutom det ordinarie lagret i Alnarp också inrättats ett

säkerhetslager i permafrost i en nedlagd gruva på Svalbard. Utskottet finner tanken naturlig att Genbankens kunskaper om bevarande av genresurser både *ex situ* och *in situ* i framtiden bör kunna komma till nytta också för skogsträgenetiska egenskaper och för vilda plantor som ett led i bevarandet av det biologiska materialet.

Vad gäller de framförda motiveringarna för en ambitionsökning av det nordiska samarbetet om de genetiska resurserna instämmer miljöutskottet i att Norden har en särpräglad kultur och en speciell biodiversitet som vi är förpliktade att ta till vara. Nordens länder är inbördes avhängiga när det gäller att genomföra ett framgångsrikt program för att upprätthålla mångfalden och i vissa fall att förmera något av den mångfald som hotar att gå förlorad.

Miljöutskottet kan konstatera att situationen är allvarlig. Reduktionen av den biologiska, inklusive den genetiska mångfalden fortgår i raskt tempo. I förslaget konstateras att det på grund av knappa resurser är nödvändigt att prioritera insatserna. Miljöutskottet finner dock att ministerrådet genom att bygga på de etablerade institutionerna med deras goda kompetens till viss del kan kompensera de bristande resurserna. En vidareutveckling av samarbetet måste ske och nya uppgifter som krävs på grund av utvecklingen måste tas om hand.

Miljöutskottet noterar att programmet inte innehåller åtgärder på det bioteknologiska området. Detta förefaller något överraskande med tanke på den snabba utvecklingen inom detta område. Utskottet kan konstatera att utvecklingen är turbulent, bland annat på grund av den diskussionen som förs om etiska frågor i samband med genteknologi, och att detta är motivet till att man inte tar upp förslag till insatser i programmet. Utskottet vill dock, med tanke både på de möjligheter men också de potentiella hot som användandet av bioteknologin kan utgöra, uppmana ministerrådet att via den strategigrupp som skall utses noga följa metodutveckling m.m. inom området.

Vidare innehåller programmet inga åtgärder för bevarande och bruk av genetiska resurser hos fisk respektive hos mikroorganismer. Motivering saknas, men området torde vara viktigt, åtminstone vad gäller fiskens betydelse som näringskälla. Enligt vad utskottet erfar pågår på det nordiska planet ett visst arbete med bevarande och utnyttjande av genresurser inom fiskerisektorn. Det förefaller inte omöjligt att ett erfarenhetsutbyte, samarbete om metodutveckling och liknande frågor kunde innebära resursbesparingar. Utskottet har inga krav på att området skall införlivas i samarbetsprogrammet, men vill uppmana ministerrådet att överväga om ett sektorsövergripande samarbete kan vara meningsfullt.

Vad gäller de prioriterade arbetsuppgifterna är utskottet enigt med ministerrådet om vikten av kompetenshöjande åtgärder. Det finns ännu inte i Norden någon undervisning som bidrar till specifik kompetens i bevarandet av genetiska resurser, samtidigt som de nordiska länderna har åtagit sig via UNCED och på annat sätt överföra kompetens till u-länderna. Samtidigt är fackområdet begränsat och därför väl ägnat för nordiskt samarbete och arbetsdelning. Fördelning och specialisering av den högre utbild-

ningen inom området måste övervägas. Utskottet finner det realistiskt att åtgärderna vidtas i form av särskilda forskarkurser inom ämnet genresurser. Vidare förefaller det ändamålsenligt att det upprättas ett lektorat inom plantgenetik respektive ett inom husdjursgenetik, vilka kan bilda en kärna i utbildnings- och forskarmiljöerna. Även vad gäller detta område anser utskottet att det bör övervägas om samverkan är meningsfull med eventuell kompetens inom besläktade sektorer såsom fiskgenetik m.m. Utskottet stödjer vidare de åtgärder som anges för att utveckla samarbetet om husdjursgenetiska egenskaper.

Vad gäller samarbete om internationella frågor noterar utskottet den ändring vad gäller rätten till genetiska resurser som inträtt via konventionen om biologisk mångfald, innebärande att staternas suveräna rätt över sina naturresurser erkänns. För Nordiska genbanken och dess andra motsvarigheter får detta till följd att verksamheten underkastas nationell lagstiftning rörande tillgänglighet till genetiska resurser. Det är därför angeläget att konsekvenserna av denna ändring för bl.a. Genbankens förutsättningar för nordiskt samarbete utreds.

Utskottet anser att upprättandet av en strategigrupp för genresurser är en lämplig åtgärd för att få samordning av arbetet och få fram effektiva projekt och uppföljning av arbetet. Vad gäller de organisatoriska frågorna i övrigt noterar utskottet att det anges att ett fortsatt samarbete med miljösektorn är nödvändigt för att få en plan för bevarandet av de arter som befinner sig i gränslandet mellan dessa myndigheters ansvarsområden. En sådan samverkan torde underlättas av att det i den strategigrupp som skall upprättas ingår företrädare för såväl jordbruks- som miljösektorerna.

Utskottet noterar att programmet är underfinansierat. Medel till verksamheten 1994 har delvis fått tas ur ministerrådsreserven och utskottet ser detta som ännu ett tecken på de olyckliga konsekvenser som drabbar sektorernas verksamhet genom den procentuella omfördelningen av budgeten. Utskottet vill framhålla att den fortsatta finansieringen av samarbetsprogrammet bör ske inom ramen för sektorbudgeten och att denna således bör utökas i motsvarande mån.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår miljöutskottet att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser i enlighet med ministerrådsförslag B 140/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet.

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna

Köpenhamn den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Kristin Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

Ministerrådsförslag

om nordiskt handlingsprogram för samarbeite om genetiska resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd overgir herved et ministerrådsforslag om et nordisk handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser til behandling under rådets 44. sesjon i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synspunkter på forslaget. Ministerrådet akter deretter å vedta handlingsprogrammet.

København, 10. desember 1993

På Nordisk Ministerråds vegne

Karl Erik Olsson

Pär Stenbäck

Nordisk handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser

Fastsatt av Nordisk Ministerråd den 10.3.1994

INNHold

Sammendrag.....	552
1 Politiske forutsetninger for programmet	553
2 Oversikt over bestående nordisk og internasjonalt samarbeid om genressurser	554
2.1 Innledning.....	554
2.2 Nordisk samarbeid	555
2.2.1 Plantegenetiske ressurser.....	555
2.2.2 Husdyrgenetiske ressurser	556
2.2.3 Forskning	557
2.3 Internasjonalt samarbeid	557
2.3.1 Bevaring av biologisk mangfold inklusive genetiske ressurser	557
2.3.2 Plantegenetiske ressurser.....	559
2.3.3 Husdyrgenetiske ressurser	561
3 Program for nordisk samarbeid om genressurser	561
3.1 Innledning.....	561
3.2 Målsetting og avgrensing	562
3.3 Prioriterte arbeidsoppgaver for bevaring og bruk av genetiske ressurser	563
3.3.1 Kompetansehevende tiltak	563
3.3.2 Genressurssamarbeidet innenfor Nordisk Genbank.....	563
3.3.3 Samarbeide om husdyrgenetiske ressurser.....	564
3.3.4 Samarbeid om internasjonale spørsmål.....	565
4 Politisk organisering og oppfølging av samarbeidet om genressurser	566
4.1 Innsats fra eksisterende institusjoner	566
4.2 Bistandsrelaterte tiltak	566
4.3 Strategigruppe for genressurser	566
5 Ressursbehov og finansiering.....	567
Vedlegg 1: Forkortelser og definisjoner.....	569
Vedlegg 2: Bakgrunnsmateriale.....	571
Vedlegg 3: Oppnevning av arbeidsgruppen og dens mandat	573
Vedlegg 4: Ressursbehov og finansiering.	574

Preambel

Betydningen av bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser er kraftig understreket av mange nasjonale, regionale og internasjonale organisasjoner og institusjoner.

Det er stor engstelse blant ekspertene på området for at tapet av den genetiske variasjon skal bli til uopprettelig skade for menneskeheten.

Med henvisning til

- De forente nasjoners Konferanse om miljø og utvikling (UNCED) og "Konvensjonen om biologisk mangfold" som også omfatter bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser, som forplikter signatarstatene til omfattende tiltak på dette område (1992),
- FAO's "Kommisjon for plantegenetiske ressurser" og den vedtatte "Internasjonal forpliktelse for plantegenetiske ressurser" (1983/1989),
- at de nordiske land har sluttet seg til disse overenskomster,
- den europeiske unions arbeid med genetiske ressurser og det antatt kommende, tettere europeiske samarbeid på dette område,
- Nordisk handlingsprogram på jordbruks- og skogbruksområdet samt Tillegg til nordisk handlingsprogram på jord- og skogbruksområdet,
- at MR-L og NEJS som bakgrunn for ministerrådsforslaget har latt utarbeide tre utredninger:
 1. Utredning om globale genressurser,
 2. Gene Resources of Forest Trees,
 3. Genetiske ressurser - styrkelse av kompetanse på nordiske institusjoner,

vedtar Nordisk Ministerråd følgende nordiske handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser.

Sammendrag

Programmet gir en beskrivelse av internasjonale og nordiske organisasjoner og institusjoner som har betydning for bevaring og bruk av genetiske ressurser. Det gjennomgår de aktiviteter som er i gang og foreslår utvidelse av eksisterende og etablering av nye aktiviteter på bakgrunn av internasjonale og nordiske overenskomster og utredninger.

Brundtlandkomitéens rapport og Konvensjonen om biologisk mangfold er bakgrunn for det internasjonale, globale og nasjonale arbeidet også når det gjelder bevaring og bruk av genetiske ressurser. Dette arbeidet er ført videre av FAO's¹ Kommisjon for plantegenetiske ressurser og organisasjonens koordinerende virksomhet for husdyrgenetiske ressurser.

På det regionale plan er det en rekke samarbeidsprosjekter i gang i alle verdensdeler. På nordisk plan har Nordisk Ministerråd tatt initiativet til etableringen av felles nordiske institusjoner og samarbeidsorgan for bevaring og bruk av plantegenetiske (Nordisk Genbank - NGB) og dyregenetiske ressurser (Nordisk Genbank for Husdyr - NGH). For skogstrær er arbeidet konsentrert til Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) ved Nordisk Samarbeidsgruppe for Skogstrærnes Genetikk og Forødling (NSSGF). Samnordisk Planteforedling (SNP) som frem til 1993 har tatt seg av bruken av de plantegenetiske ressurser gjennom foredling, er nå slått sammen med NGB.

Nordisk Ministerråd ser det som et viktig mål at arbeidet med de genetiske ressurser følges opp og utvikles videre i henhold til internasjonale forpliktelser og regionale avtaler. Det er derfor foreslått en rekke tiltak for å nå felles nordiske mål når det gjelder bevaring og bruk av genetiske ressurser. Forslagene omfatter:

- Kompetansehevende tiltak, herunder forskerutdanning, etablering av nordiske lektorater og arrangement av forskersymposium;
- Videreføring og styrking av Nordisk Genbank;
- Samarbeide om husdyrgenetiske ressurser;
- Samarbeide om internasjonale spørsmål;
- Politisk organisering og oppfølging, herunder opprettelse av en strategigruppe.

Programmet forutsetter at hoveddelen av det nordiske samarbeidet om genetiske ressurser finansieres innenfor landbrukssektorens ordinære budsjettammer. Oppstarting av programmets nye samarbeidsaktiviteter omfatter delvis finansiering fra landbruks- og miljøsektorenes ordinære rammer gjennom det felles *Program for nordisk landbruksmiljø samarbeid*, her til er allerede nødvendige midler bevilget. Delvis kreves tildeling av friske midler til landbrukssektoren, beregnet til 1.2 MDKK i 1992 og 1.8 MDKK årlig 1995-97.

Programmet forutsetter et nært samarbeide med de nordiske landbruksuniversiteter. De nordiske landbruksuniversiteter har gitt sin støtte til

programmet og vil videreføre noen aktiviteter etter programperiodens utløp.

Programmet forutsettes å løpe over en fireårsperiode 1994-97. Etter fire år vil samarbeidet kunne videreføres med et noe lavere budsjett.

1. Politiske forutsetninger for programmet

I 1988 tok Sveriges daværende landbruksminister, Mats Hellström, initiativ overfor de øvrige nordiske landbruksministrene med sikte på å styrke samarbeidet om genetiske ressurser. Spørsmålet sto på dagsorden for møtet i Nordisk Ministerråd (landbruksministrene) i juni 1988, og ministerrådet besluttet da at ulike tiltak for å øke innsatsen på området skulle overveies.

Ministerrådet utviklet på denne bakgrunn nye målsettinger for det nordiske genressurssamarbeidet, og disse ble i 1990 fastsatt i *Tillegg til nordisk handlingsprogram for jord- og skogbrukssamarbeidet*.

I dette tilleggsprogrammet la ministrene vekt på blant annet å utvikle et institusjonalisert samarbeide i internasjonale fora med hensyn til plante genetiske ressurser. Det ble også fastslått at de nordiske land har et særlig ansvar for å bistå utviklingsland med undervisningssystemer innenfor plantegenetiske ressurser. Ministrene anså at samarbeidet foruten landbruksmyndigheter burde omfatte bistands- og miljøansvarlige myndigheter.

For det husdyr genetiske området legger ministerrådet i tilleggsprogrammet vekt på at det skal utformes planer for en felles holdning til internasjonale genbevarende foranstaltninger for husdyr, samt at det nordiske genbanksamarbeidet for husdyr skal sikres faste arbeidsforutsetninger.

I samsvar med målsettingene i tilleggsprogrammet besluttet ministerrådet i 1989 å iverksette en utredning om globale genbevarende ressurser. Den oppnevnte arbeidsgruppen avga sin innstilling høsten 1990. Utredningen konkluderer med tilrådinger til prinsipielle holdninger og forslag til konkrete tiltak.

I arbeidsgruppens utredning er kompetanseoppbygging gitt høyeste prioritet. Det anses meget viktig at det generelle kunnskapsnivå vedrørende bevaring av genetiske ressurser styrkes i Norden. Også i bistands-samarbeidet foreslås at kompetanseoppbygging gis en fremtredende plass.

For øvrig foreslo arbeidsgruppen en rekke andre tilrådinger som Nordisk Ministerråd har inkludert i det foreliggende program.

Landbruksministrene fikk utredningen til behandling på sitt møte i juni 1991. Ministerrådet konstaterte blant annet at formålet med bevaring av genressurser er å bevare det biologiske mangfold, hvilket er en særdeles maktpåliggende oppgave for alle land. Dessuten har bevaring av genressurser til formål, ikke minst for u-landenes del, å fremme landenes egen matproduksjon.

Ministerrådet besluttet å be NEJS og de nordiske bistandsansvarlige ministre å følge opp utredningens anbefalinger, og at oppfølging for øvrig skulle vurderes i nasjonal sammenheng.

På grunn av knappe ressurser kunne imidlertid bare få av de foreslåtte tiltak initieres på nordisk basis. NEJS besluttet, på bakgrunn av utredningen og høringsuttalelsene til denne, å iverksette to oppfølgende utredninger "Gene Resources of Forest Trees" (NSA 1992:580) og "Genetiske ressurser - Styrkelse av kompetanse på nordiske institusjoner" (NSA 1993:504), disse ble gjennomført i 1992 og har dannet et verdifullt grunnlag for arbeidet med et nytt handlingsprogram for genetiske ressurser.

Et første utkast til handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser ble behandlet av landbruksministrene i juli 1993. Etter en første behandling av samarbeidsministrene i august ble programmet justert noe.

2. Oversikt over bestående nordisk og internasjonalt samarbeid om genressurser

2.1. Innledning

Vanlige jordbrukere har tilpasset sine arter etter utviklingen i miljøet gjennom mange tusen år. På denne måten oppstod landsortene/landrasene direkte tilpasset de lokale forhold, klima, jordsmonn, bruksmåte etc. Etter hvert som disse artene/rasene ble spredt til nye omgivelser fikk vi en enorm variasjon i det genetiske mangfoldet. Våre forfedre valgte ut sitt materiale etter mange kriterier: Ytelse, avlingsmengde, motstand mot sykdommer, smak, matkvalitet og kokekvalitet etc.

Utviklingen av avl og foredling har tatt i bruk moderne metoder for å skreddersy raser og sorter etter behov. Under utviklingen av moderne jordbruksmetoder som mekanisering, foring og stell, gjødsling, vanning, sprøyting mot sopper, insekter og ugras etc. har en redusert planters og dyrs muligheter til selv å utvikle egenskaper som kan tåle den belastning som naturen selv forårsaker i form av f.eks. nye former av sykdommer. Dessuten har det moderne, mekaniserte jordbrukets krav på ensartethet i viktige praktiske egenskaper for planter og dyr som helse, høstetid, strå lengde, ytelse, kvalitetsegenskaper m.m. resultert i sorter/raser med redusert variasjon. Dagens sorter/raser har derfor fått sin genetisk betingede tilpasningsevne begrenset. Dette har igjen begrenset foredlerens muligheter til å finne de nødvendige egenskaper i det omfattende avlsmateriale som de selv har utviklet. De må søke tilbake til landsortene/landrasene, til kulturplantenes og de domestiserte dyrenes opprinnelige gensenter og kulturplantenes og det som finnes av husdyrenes ville slektinger for å finne de egenskaper som er nødvendig for en fremgang i avlingsmengde/ytelse, helse og kvalitet, som i sin tur er nødvendig for en øket mengde av fôr til husdyrene og mat til verdens stigende befolkning. Derfor er det nødvendig å ta vare på det genetiske mangfold.

Det genetiske mangfoldet må imidlertid brukes på en slik måte at det ikke blir redusert.

Konvensjonen om biologisk mangfold definerer bærekraftig bruk slik: *"Bruk av komponentene i det biologiske mangfold på en slik måte og i et slikt omfang at det ikke fører til en langvarig reduksjon av det biologiske mangfold, og*

dermed opprettholde dets potensiale til å møte kravene og forventningene til nåværende og fremtidige generasjoner".

Tilgang til et stort omfang av genetisk variasjon forbedrer foredlerens muligheter til å utvikle nye sorter og raser med nye kombinasjoner av egenskaper. Samtidig som denne virksomheten utvikler seg må en ta vare på det gamle materiale som fremdeles kan inneholde verdifulle egenskaper. Sorter og raser med en snever genetisk sammensetning er sårbare overfor forandringer i miljøet, utviklingen av nye stammer av sopper og insekter, forandringer i klima o.s.v. Da gjelder det å ha et materiale med en bredest mulig genetisk sammensetning hvor en kan hente nye gener som kan kompensere for de forandringer som stadig foregår i naturen.

2.2. Nordisk samarbeid

2.2.1. Plantegenetiske ressurser

Nordisk Genbank (NGB) ble opprettet som en institusjon av Nordisk Ministerråd (NMR) 1.1.1979. NGB's primære oppgave er å samle inn, beskrive, lagre og distribuere plantegenetiske ressurser som kan være til nytte for jord- og hagebruk i Norden. Fra 1.1.1993 er Samnordisk planteforedling (SNP) slått sammen med NGB. Planteforedlingen representerer de som er brukere av de genetiske ressurser, og NGB viderefører det tidligere SNP's oppgaver med samordning av de nordiske aktiviteter på planteforedlingens område, styring av prosjektaktiviteter og ansvar for utredninger.

Det er opprettet en bistandsavdeling ved NGB, som finansieres av de nordiske bistandsmyndigheter. Arbeidet ved Bistandsavdelingen ved NGB dreier seg om utviklingen av en regional genbank for landene innen Southern Africa Development Community - SADC-landene (Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Moçambique, Namibia, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe). Prosjektet kom i gang i 1989 og har utviklet seg positivt. Den regionale genbank er ferdig bygget ved Lusaka i Zambia og nasjonale genbanker er etablert i de fleste land. Personell er tilsatt både regionalt og nasjonalt. Prosjektet har en tidsramme på 20 år, og kostnadene skal gradvis overføres til SADC-landene.

Deltagelse i det internasjonale samarbeid er en del av NGB's oppgave.

NGB's bevaringsstrategi og metodikk har møtt internasjonal anerkjennelse, og spesielt fra u-land. For u-landenes del er det derfor viktig at bistandsvirksomheten blir ubeskåret og helst økes.

NGB har en administrasjonsstab på 11 personer. Arbeidet er delt på tre avdelinger, Bevaring, Bruk og forskning samt Bistand. NGB's budsjett for 1993 er på totalt ca. NOK 8.7 mill. Fordelt på bevaring ca. NOK 5.1 mill., Bruk og forskning (SNP) ca. NOK 1.8 mill. og Bistand ca. NOK 1.8 mill. De to første er finansiert av Nordisk Ministerråd, mens Bistandsavdelingen finansieres av de nordiske bistandsmyndigheter.

Arbeidet med innsamling, dokumentasjon, beskrivelse og oppformering er avhengig av arbeidet i de åtte internordiske vekstslagsvise arbeidsgruppene, som i samarbeide med de nasjonale genbanknemdene også har ansvaret for *in-situ* bevaring av en rekke arter. For trygg oppbevaring av

genmateriale av flerårige vekster som frukttrær, bærbusker etc. er det opprettet klonarkiv i samarbeid med en rekke interesserte muséer og andre institusjoner. NGB administrerer også bevaring av genmateriale hos poteter ved hjelp av vevskultur. Administrasjonen i NGB har nylig presentert en rapport for styret: *In situ bevarande* som inneholder forslag, planlegging og strategi på dette område.

I tillegg til sitt ordinære lager i Alnarp har NGB opprettet et sikkerhetslager i permafrost i en nedlagt gruve på Svalbard. Prosjektet har skapt internasjonal interesse og det er planer om å utbygge et internasjonalt sikkerhetslager, Svalbard International Seedbank (SIS), (jfr. 2.3.2).

Det bør i fremtiden vurderes om ikke NGB's kunnskaper om bevaring av genressurser både *ex situ* og *in situ* i større grad bør kunne komme til nytte også for skogstregenetiske ressurser og for ville planter som ledd i bevaring av det biologiske mangfold.

Nordisk Frøkontrollkomité (NFK) kom i gang i 1986 som et samarbeidsorgan for frøkontrollmyndighetene opprettet av Nordisk Ministerråd. Kvalitetskontroll av såvarer er et viktig ledd i bruken av de genetiske ressurser. En videreføring av foredlerens forbedring av sortsmateriale, som det er frøkontrollinstitusjonens oppgave å kontrollere og sertifisere. NFK arbeider for øvrig med harmonisering av nordiske lover, bestemmelser og metodikk ved produksjon og omsetning av såvarer og tilpasning av det nordiske regelverk til det internasjonale regelverk. Formannskapet i NFK alternerer mellom de nordiske land med intervaller på to år.

Samarbeidsnevnden for nordisk skogforskning (SNS) er en paraplyorganisasjon for 15 arbeidsgrupper innen skogforskning, hvoriblant *Nordisk samarbeidsgruppe for skogstrærnes genetikk og foredling (NSSGF)* har som oppgave å ta seg av arbeidet med bevaring og bruk av genetiske ressurser hos skogstrær. NSSGF har ikke noe fast sekretariat. Dette alternerer mellom de nordiske land og følger fungerende formann som velges for fire år om gangen.

2.2.2. Husdyrgenetiske ressurser

Nordisk Genbank - Husdyr (NGH) trådte formelt i funksjon som nordisk samarbeidsorgan i 1984, og har nå en fast tilsatt leder med kontorhjelptilbehør. Den er plassert ved Institutt for husdyrfag ved Norges landbrukskøleskole (NLH). Arbeidet med bevaring og bruk av husdyrgenetiske ressurser i Norden har vært delt mellom Nordisk Ministerråd og de enkelte nasjoner. Nordisk Ministerråd har opprettet NGH med oppgave å etablere en felles nordisk database for husdyrgenetiske ressurser og samtidig virke som stimulator for praktiske bevaringstiltak, organisere kurser, seminarer og forskningsprosjekter.

Ansvaret for de praktiske bevaringstiltak har ligget hos de nasjonale myndigheter i samarbeid med avlsorganisasjonene for de respektive dyreslag.

Bevaringsaspektet innen husdyrsektoren bør ellers ikke ensidig være rettet mot utrydningstruede og sjeldne raser og arter. Oppmerksomhet må også vies de genetiske forandringer (reduert variasjon ved innavl, spred-

ning av defekte anlegg, uønsket utvikling av viktige funksjonelle egenskaper som helse og reproduksjon) som skjer innen aktive og levedyktige populasjoner, når avl/seleksjon drives intenst og ensidig på et sterkt begrenset antall egenskaper som f.eks. avkastning og unnlater å ta hensyn til kvalitetsegenskaper, sykdomsresistens, tilpasning til livsmiljøet m.m.

NGH bør etter hvert også spille en større rolle i det internasjonale arbeid med husdyrgenetiske ressurser.

2.2.3. *Forskning*

Med grunnlag i en øket kompetanse angående genetiske ressurser er det behov for en styrking av forskningen innen området. Det bør legges vekt på forskningsprosjekter som benytter de genetiske ressurser som er bevart i nordiske genbanker. På den måten øker en kunnskapene om disse ressursenes egenskaper og det blir bedre kontakt mellom de som tar vare på og de som skal bruke de genetiske ressursene.

Nordisk Genbank (NGB) har f.eks. et stort og betydningsfullt materiale som kan danne grunnlag for forskningsprosjekter. NGB er veletablert som et felles nordisk initiativ. Det er behov for en lignende styrking av arbeidet med husdyrgenetiske ressurser i regi av Nordisk Genbank for Husdyr.

De nordiske forskningsrådene har opprettet *Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning (NKJ)* som et nordisk samarbeidsorgan for de nasjonale forskningsrådene. NKJ fungerer som faglig rådgiver overfor NEJS i spørsmål om forskningsprosjekter og har lenge foranlediget kanalisering av betydelige midler til samnordiske jordbruksforskningsprosjekter.

2.3. *Internasjonalt samarbeid*

2.3.1. *Bevaring av biologisk mangfold inklusive genetiske ressurser*

FN's miljøprogram (The United Nations Environment Program - UNEP) er en av de sentrale internasjonale organer for bevaring og bruk av det biologiske mangfold både på jorden og i havet. Luft og klima hører også til UNEP's ansvarsområde. Genetiske ressurser er en viktig del av dette mangfoldet.

UNEP har bistått ved utarbeidingen av Brundtland-rapporten og ved arrangementet av FN's Konferanse om miljø og utvikling (United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) i 1992, der Konvensjonen om biologisk mangfold ble vedtatt (Convention on Biological Diversity).

Dette er det viktigste, altomfattende dokument om bevaring og bruk av det biologiske (herunder også genetiske) mangfold som signatarstatene har forpliktet seg til å oppfylle så snart som mulig.

Konvensjonen fremhever bl.a. at det biologiske mangfold blir redusert i akselererende tempo. Ansvaret for bevaring av det biologiske mangfoldet ligger hos de enkelte land, som må øke de økonomiske ressurser til disse formål. Internasjonalt samarbeid, bistand til utviklingsland og oppbyg-

ging av kunnskaper på alle nivåer både i i-land og u-land er viktige forutsetninger for en vellykket utvikling av arbeidet med bevaring av det biologiske mangfold. Retten til genetiske ressurser tilhører vedkommende land; men det oppfordres til å gjøre tilgangen til genetiske ressurser så enkel som mulig. Tilgangen til genressursene er imidlertid knyttet til at den må skje på gjensidig aksepterte vilkår. Bevaring og bærekraftig bruk av det biologiske mangfold er av avgjørende betydning for å kunne møte kravene til matforsyning, helse og andre nødvendigheter for en voksende verdensbefolkning, og hvert land pålegges å utarbeide nasjonale strategier, planer og programmer.

Det internasjonale forbund for bevaring av naturen (International Union for the Conservation of Nature - IUCN) er en frivillig verdensorganisasjon. Den har virket helt siden 1948 for beskyttelse av jord, vann og luft og livet i disse miljøer, som er av fundamental betydning for menneskenes framtid.

IUCN har bidratt som rådgiver for nasjonale og internasjonale organisasjoner og myndigheter ved opprettelse av verneområder for å sikre arter og raser av planter og dyr som er truet av utryddelse. Menneskelige aktiviteter som skaper forurensning av jord, luft og vann er viktige deler av IUCN's virksomhet.

Organisasjonen har bygd opp et datasenter med opplysninger om 15.000 verneområder og 80.000 arter av planter og dyr av betydning i bevaringsøyemed.

IUCN's virksomhet er også rettet mot bevaring av genetiske ressurser, og en har i den senere tid i samarbeid med *Botanical Gardens Conservation Secretariat* (BGCS) påtatt seg hovedansvaret for å koordinere og gjennomføre forsøk for å effektivisere bevaringen av ville planter.

FN's organisasjon for matvarer og jordbruk (Food and Agriculture Organization of the United Nations - FAO) har ansvaret for de rent praktiske tiltak for domestiserte dyr og planter og gir råd om og setter i gang nasjonale og internasjonale aksjoner bl.a. for bevaring og bruk av genetiske ressurser. Organisasjonen har påtatt seg ansvaret for utviklingen av det globale arbeidet med dyregenetiske ressurser.

FAO har etablert *Kommisjonen for plantegenetiske ressurser* (Commission on Plant Genetic Resources (CPGR) og utviklet to viktige dokumenter når det gjelder bevaring og bruk av genetiske ressurser.

Det globale system for plantegenetiske ressurser (Global System on Plant Genetic Resources) baserer seg på at den totale plantegenetiske variasjon er en arv til hele menneskeheten.

Den internasjonale forpliktelse for plantegenetiske ressurser (International Undertaking on Plant Genetic Resources - IUPGR) ble endelig vedtatt i 1989. Den har til hensikt å garantere at globale plantegenetiske ressurser av økonomisk eller sosial interesse først og fremst innen landbruket utforskes, bevares og evalueres, samt blir gjort tilgjengelig for planteforedling og annen forskning. Det forutsettes også at disse ressursene bør være tilgjengelige uten restriksjoner.

IUPGR forutsetter også en intensivering av internasjonalt samarbeid og styrking av u-landenes evne til å utforske og bevare egne ressurser, samt få fram bedre sortsmateriale og utvikle produksjon og distribusjon av utsæd.

De nordiske land har akseptert *Forpliktelsen* som også forutsetter utbygging av et globalt nettverk for plantegenetiske ressurser og etablering av et informasjonssystem for disse, der FAO har ansvaret for samordningen.

I tilknytning til *Forpliktelsen* har FAO opprettet et fond (International Fund for Plant Genetic Resources). Fondet finansieres ved frivillige bidrag og skal nyttes for å fremme og støtte arbeidet med bevaring og bruk av genetiske ressurser.

Det er Kommisjonen (CPGR) som overvåker at bestemmelsene i *Forpliktelsen* blir gjennomført.

FAO/IPGRI/UNEP/IUCN samordner aktivitetene for bevaring og bruk av det biologiske mangfold og genetiske ressurser.

Internasjonale overenskomster og bestemmelser om immaterialrett. Det enkelte land eller den enkelte region kan ikke bli selvforsynt med genetiske ressurser. Ifølge utførte studier er avhengigheten mellom regioner i verden mer enn 50% og for enkelte regioner opp til 100% for de viktigste kulturvekstene. Dette er derfor et område hvor alle land på samme tid er leverandører og mottakere og hvor et globalt samarbeide er nødvendig.

Av overenskomster som angår bevaring og spesielt bruk av genetiske ressurser nevnes:

- Bøndernes rettigheter (Farmer's Rights) lanseres i IUPGR og har sin bakgrunn i de plantegenetiske ressurser som landbrukere spesielt i u-land har bevart, levert og vil levere.
- Det er etablert et internasjonalt fond i FAO's regi som finansieringskilde for kompensasjon for disse ytelser.
- Beskyttelse av nye oppfinnelser, herunder nye plantesorter og dyreracer, er forholdsvis nylig introdusert ved bruk av patentlovgivningen eller plantenyhetslovgivning. Sistnevnte er basert på "Den internasjonale konvensjon for beskyttelse av nye plantesorter (UPOV-konvensjonen). Det finnes nå en 1978-versjon og en 1991-versjon av UPOV-konvensjonen. Danmark og Sverige har lenge vært medlemmer av UPOV, mens Finland og Norge ventes å bli medlemmer i 1993.

2.3.2. Plantegenetiske ressurser

Den rådgivende gruppe for internasjonal landbruksforskning (Consultative Group on International Agriculture Research - CGIAR) og Det internasjonale institutt for plantegenetiske ressurser (International Institute of Plant Genetic Resources - IPGRI, tidligere IBPGR).

CGIAR ble opprettet i 1971 for å samordne og effektivisere den internasjonale landbruksforskningen. Virksomheten er finansiert av nasjonale regjeringer, internasjonale institusjoner og private fond. Det er opprettet

18 landbruksforskningssentre stort sett i det tropiske/subtropiske beltet. Tolv av disse har vært opptatt med innsamling, registrering, beskrivelse og bevaring av plantegenetiske ressurser.

Arbeidet ble etter hvert meget omfattende og i 1974 ble IPGRI etablert for å ta seg av arbeidet med de plantegenetiske ressurser. Samlet er det nå oppbevart henimot 500.000 prøver. IPGRI har stått for utarbeiding av retningslinjer for de forskjellige faser i arbeidet med genetiske ressurser.

IPGRI har publisert bestemmelser for beskrivelse av arter/sorter og har utgitt en rekke kataloger med oversikt over innsamlet materiale.

Svalbard internasjonale frøbank (Svalbard International Seedbank - SIS). IPGRI og FAO arbeider nå med planer om etablering av Svalbard internasjonale frøbank. Det er NGB's etablering av sikkerhetslager for sitt viktigste genmateriale i permafrost i en nedlagt gruve på Svalbard som har vakt internasjonal interesse. Hensikten med et slikt lager er å etablere et dublett-lager som er mest mulig sikkert mot naturkatastrofer, stråling, strømbrydd etc. og som samtidig er rimelig i drift og vedlikehold. Norske bistandsmyndigheter har tilbudt seg å bære omkostningene ved anlegget, mens FAO/IPGRI arbeider med å skaffe midler til finansiering av driften.

Dette prosjektet kan sees på som et ledd i oppfyllelsen av bestemmelsene i Konvensjonen om biologisk mangfold om å ta vare på den genetiske variasjon med spesiell tanke på et tilbud til u-land, der de klimatiske betingelser med høy temperatur og fuktighet og ustabil energitilførsel gir ugunstige forhold for sikker lagring av genmateriale. Et lager i fjell med permafrost på Svalbard vil være et sikkert, enkelt og rimelig alternativ.

Det europeiske samarbeidsprogram om plantegenetiske ressurser (European Cooperative Program/Genetic Resources - ECP/GR). Arbeidet koordineres og administreres av IPGRI, som har konsentrert seg om å dokumentere de samlinger av plantegenetisk materiale som finnes i Europa. Det er utarbeidet databaser for en rekke arter, og kataloger med beskrivelse av materiale er publisert. De nordiske land og NGB har bidratt vesentlig til dette arbeidet.

Det europeiske samarbeidet om skogstregenetiske ressurser er ennå ikke etablert som noen formell institusjon.

I desember 1990 ble det holdt en ministerkonferanse i Strasbourg om bevaring av skog i Europa (Protection of Forest in Europe) i samarbeid med EF, FAO og IPGRI. Det ble opprettet en ekspertgruppe for å følge opp de resolusjoner som ble vedtatt. Gran, korkeik, svartpoppel og edle løvtrær er tatt ut som pilotprosjekt. Ekspertgruppen skal legge frem sine forslag for ministerkonferansen i Helsingfors i juni 1993.

Kommisjonen i Den europeiske union (EU) har nylig laget en rapport om "Bevaring og bruk av genetiske ressurser" der en foreslår å forsterke koordineringen av medlemslandenes aktiviteter med hensyn til bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser. En vil intensivere forskningen på området og sørge for overføring av kunnskapene og forskningsresultatene til relevante myndigheter og til allmennheten. Vedlikehold og bruk av innsamlet plantegenetisk materiale vil være en prioritert oppgave.

Strategier og programmer vil bli utarbeidet og en vil prioritere arter som vil være til nytte for jordbruk, hagebruk og skogbruk. En vil legge spesielt vekt på plante- og skogstregenetiske ressurser som kan bidra til variasjon i produksjonen, forbedret produktkvalitet, redusert bruk av inn-satsmidler og ivaretagelse av miljøet. Materiale med sin opprinnelse i Europa og som er umiddelbart truet vil bli prioritert.

2.3.3. Husdyrgenetiske ressurser

I *FAO's program for dyreogenetiske ressurser* er det lansert en aksjon som omfatter et globalt nettverk og informasjonssenter for dyreogenetiske ressurser i samarbeid med regionale sentre i Afrika, Europa, Syd-Amerika, Mellom-Amerika, India, Thailand og Kina og med nasjonale institusjoner for bevaring av genmateriale. Det arbeides med genteknologiske spørsmål og genkartlegging, med bevaring og forbedring av stedeegne raser og med opprettelse av en styringsenhet ved FAO for å ta vare på institusjonelle krav på nasjonalt, regionalt og globalt nivå når det gjelder husdyrgenetiske ressurser.

Når de regionale planer er fullstendig etablert, vil de regionale sentre ha utstyr for mottak, behandling og fryselagring av husdyrgenetiske ressurser som i første rekke vil dreie seg om sæd og embryo. I framtiden kan det også bli aktuelt å lagre egg og bevaring ved hjelp av lagring av DNA. Kloning av embryo er en fremtidsrettet formeringsmetode.

Det europeiske forbund for husdyrproduksjon - (European Association of Animal Production - EAAP) har i mange år arbeidet for å kartlegge de husdyrgenetiske ressurser i Europa. Ved Veterinærhøyskolen i Hannover ble det i 1988 etter en avtale mellom EAAP og FAO opprettet en global databank for husdyr som sitter inne med informasjon om alle rasene av de seks husdyrartene storfe, sau, geit, svin, hest og bøffel. Databanken for husdyr teller i dag ca. 850 raser. En kraftig økning er ventet de nærmeste årene. NGH samarbeider med EAAP/FAO, og de nordiske land støtter virksomheten ved databanken.

3. Program for nordisk samarbeid om genressurser

3.1. Innledning

Utviklingen av det nordiske samarbeidet med bevaring og bruk av genetiske ressurser er kommet lengst for jord- og hagebruk der NGB har blitt en effektiv og velrenommert institusjon nasjonalt, internordisk og internasjonalt. Også for husdyr ved NGH og for skogstrær ved SNS/NSSGF har utviklingen av det nordiske samarbeidet vært positiv.

Norden har en særpreget kultur og en spesiell biodiversitet, som vi er forpliktet til å ta vare på. De ulike landene i Norden er innbyrdes avhengig av hverandre når det gjelder å gjennomføre et framgangsrikt program for å opprettholde dette mangfoldet og i visse tilfeller oppformere noe av

det mangfoldet som trues med å gå tapt. Dette gjør at det er meget nødvendig å prioritere et intimt nordisk samarbeid.

Innen det biologiske mangfold utgjør den genetiske variasjon i domestiserte arter og utnyttede arter av husdyr, fisk, jord- og hagebruksvekster og skogstrær en artsmessig liten, men økonomisk og kulturelt meget viktig del.

Uten den genetiske variasjon som behøves for en kontinuerlig tilpassing av disse artene til stadig vekslende krav i produksjonleddet ville den framgang i velferd som Norden har opplevd siden midten av forrige århundre ikke ha vært mulig. Framgangen i nordisk planteforedling skyldes også at nordisk foredling har brukt utenomnordiske genressurser i stor utstrekning. Derfor er global bevaring av genressurser av stor betydning også for Norden.

Konklusjonen må bli at det er i Nordens interesse at bevaring og bruk av genetiske ressurser innen vårt område og globalt må styrkes på alle måter slik konvensjonen om biologisk mangfold legger opp til, og som de nordiske land har forpliktet seg til. Men på grunn av begrensede økonomiske ressurser må det foretas en prioritering. NGB, NGH, NSSGF, de nordiske landbruksuniversitetene og bistandsmyndighetene er viktige medspillere ved prioritering, planlegging, koordinering og gjennomføring av programmet.

3.2. Målsetting og avgrensing

Nasjonale, internordiske og internasjonale faglige og politiske organer understreker nødvendigheten av å øke anstrengelsene for å ta vare på genressursene på en slik måte at det kan komme dagens og framtidens generasjoner til gode og ikke føre til noen reduksjon av det genetiske mangfold vi har i dag. Nordisk Ministerråd er enig i denne målsetting og er klar over at reduksjonen av det biologiske, inkludert det genetiske mangfold, går raskt. Det må derfor handles hurtig.

Arbeidet med bevaring og bruk av genetiske ressurser må bygge på de institusjoner som er etablert, NGB, NGH og NSSGF. Samarbeidet må videreutvikles og nye oppgaver, som utviklingen vil kreve, må tas opp. De vedtak som fattes i internasjonale organer må gjennomføres så fort som mulig. En må stadig være på vakt slik at verdifulle genetiske ressurser ikke går tapt. Dette kan være en spesiell fare på husdyrsiden der bevaringen i Norden stort sett tas hånd om av avlsforeningene. Disse må støttes slik at verdifullt genetisk materiale blir bevart.

Det er viktig å følge utviklingen i internasjonale faglige og politiske organisasjoner. Det er også viktig at vi ved slike anledninger utnytter våre samarbeidserfaringer fra institusjoner og forskningsområder som grunnlag for å opptre som en nordisk enhet, og dermed gir våre argumenter en vesentlig større tyngde.

Utviklingen på det bioteknologiske området går meget raskt og er fremdeles noe turbulent. Tiltak på dette området er derfor ikke tatt med i forslaget. Det kan eventuelt bli en oppgave for den foreslåtte strategigrup-

pen. Bevaring og bruk av genetiske ressurser hos fisk og mikroorganismer er heller ikke vurdert.

Forslagene i programmet har en tidsramme på fire år, 1994-97. Deretter vil genressurssamarbeidet kunne videreføres med et noe lavere budsjett, ettersom kostnadsdekning av lektorater da forutsettes overført til nasjonale budsjetter.

3.3. Prioriterte arbeidsoppgaver for bevaring og bruk av genetiske ressurser

3.3.1. Kompetansehevende tiltak

Undervisning og forskning er grunnleggende elementer i utviklingen. I Norden er det ennå ingen undervisning som bidrar til spesifikk kompetanse i bevaring av genetiske ressurser, samtidig som de nordiske land har påtatt seg via UNCED og på annen måte å overføre kompetanse til u-landene. Kompetansenivået i Norden må derfor styrkes. Fagområdet er begrenset og ligger vel til rette for nordisk samarbeid og arbeidsdeling. En fordeling og spesialisering av høyere utdanning på området bør vurderes. En bør også ha som generelt mål å høyne kunnskapsnivået om genetiske ressurser og deres betydning i grunnskolen og den videregående skolen.

Nordisk Ministerråd foreslår å styrke kompetansen ved våre landbruksuniversiteter/fakulteter gjennom særlige *forskerkurser* innenfor genressurser, i tillegg til de ordinære kurser innenfor NorFA og de systematiserte nordiske forskerkurser. Det legges opp til doktorgradskurser og vanlige kurs for studenter tidlig i studiet, permanente kurs og kurser som arrangeres med få års mellomrom. Kursene legges opp slik at de kan følges av studenter fra u-land. Virksomheten vil bli finansiert av undervisningsmyndighetene i samarbeid med Nordisk Ministerråd.

Opprettelse av to *lektorater*, ett innen plantegenetiske og ett innen husdyrgenetiske ressurser, bør kunne danne kjernen i utdannings- og forskningsmiljøet. Dette vil også resultere i en fordeling av nordiske institusjoner/samarbeidsprosjekter som vil fremme den nordiske idé. Det blir en utvidet utveksling av studenter og forskere, som vil bidra til å styrke følelsen av samhörighet. For å komme i gang med kompetanseoppbyggingen raskt og effektivt og samtidig på de ulike fagområder, bør lektoratene finansieres av Nordisk Ministerråd de fire første årene og deretter av de enkelte landbruksuniversiteter/fakulteter.

Ministerrådet planlegger videre å arrangere et *forskersymposium* om bevaring og bruk av genetiske ressurser og biodiversitet i Norden.

En oversikt over kompetansehevende tiltak med kostnadsoverslag finnes i vedlegg 4.

3.3.2. Genressurssamarbeidet innenfor Nordisk Genbank

Det er på det plantegenetiske område at ministerrådet (landbruksministrene) har satset mest i utviklingen av det nordiske samar-

beidet, og samarbeidet er så omfattende at de enkelte land er sterkt avhengige av Nordisk Genbank (NGB) og det system som er bygget opp.

Nordisk Genbank (NGB) er kjernen i det nordiske samarbeidet om bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser. NGB's mandat omfatter bevaring og dokumentasjon av den genetiske variasjon innenfor nordisk materiale av verdi for jord- og hagebruk, samt å virke for rasjonell samordning av planteforedling og foredlingsforskning. Det ligger også i NGB's mandat å delta i internasjonalt samarbeide vedrørende bevaring og anvendelse av genetiske ressurser.

Ministerrådet ønsker å videreutvikle Nordisk Genbank som et fremstående nordisk sentrum i det globale nettverk av institusjoner som arbeider med plantegenetiske ressurser. Denne utviklingen vil bli styrt gjennom mål- og rammestyringskontrakt for NGB samt gjennom en strategiplan som ministerrådet har pålagt NGB å utarbeide.

De vekstslagsvise arbeidsgruppene vil i tiden fremover måtte ta seg av det aller meste av det praktiske arbeid med innsamling, registrering, beskrivelse og fornying. Bare en liten del av det som ligger i Genbanken er beskrevet. Det er først når en har en beskrivelse at materialet er til nytte for planteforedlingen. Ministerrådet vil derfor spesielt styrke NGB's vekstslagsvise arbeidsgrupper, forutsetningsvis på permanent basis.

Et samarbeid bør også etableres mellom miljøvernmyndighetene og NGB. Det kan her bli aktuelt med bidrag fra NGB til både *ex situ* og *in situ* bevaring.

Ministerrådet vil videreføre SNP's tidligere virksomhet i NGB som særlige oppgaver. Det er planteforedlerne som i første rekke skal dra nytte av de genressurser som er oppbevart i NGB, og gjennom NGB's datanett etterhvert også få tilgang til opplysninger om genmateriale i alle genbanker som er tilsluttet det internasjonale datanettet.

Nordisk Ministerråd vil følge med i utviklingen av arbeidet med Svalbard internasjonale frøbank og stiller seg positiv til realisering av prosjektet.

Oversikt over budsjettbehovet for genbanksamarbeidet er gitt i vedlegg 4.

3.3.3. Samarbeide om husdyrgenetiske ressurser

Nordisk Genbank for Husdyr (NGH) er etablert som et nordisk samarbeidsorgan med formål å dokumentere og bevare den genetiske variasjon hos dyr, spesielt hos husdyr og farmdyr i Norden.

Ministerrådet ønsker å videreføre samarbeide i NGH i henhold til *Handlingsprogram for Nordisk Genbank for Husdyr 1994-96* som er fastsatt av NEJS. Arbeidet med organisering av kurser, symposier og forskningsprosjekter vil fortsette. Den nordiske databasen vil bli videre utbygget. NGH skal fortsette å stimulere genressursarbeidet på nasjonalt plan og ta aktivt del i det internasjonale samarbeidet.

Deling av ansvar og oppgaver mellom nasjonale myndigheter og avlsorganisasjonene i Norden bør fortsette. Nordisk Ministerråd anbefaler at

nasjonale myndigheter i de respektive nordiske land forsterker sin støtte til det praktiske arbeid med bevaring av genressurser i genbanker, bevaringsbesetninger o.l.

Ministerrådet ser særlig behov for å stimulere samarbeidet om bevaring og utvikling av genressurser for de aktive avlspopulasjoner i Norden, og vil avsette særlige midler til et forskningsprosjekt innenfor dette området.

IPGRI har bidratt vesentlig til det globale arbeid med plantegenetiske ressurser. En parallell institusjon for dyregenetiske ressurser bør etableres, og Nordisk Ministerråd vil støtte en kontakt med CGIAR med tanke på en mulig opprettelse av et Internasjonalt institutt for husdyr genetiske ressurser.

Oversikt over budsjettbehovet for samarbeidet om husdyr genetiske ressurser er gitt i vedlegg 4.

3.3.4. Samarbeid om internasjonale spørsmål

Genetiske ressurser ble tidligere betraktet som menneskehetens felles arv, fritt disponibelt for forskning og vitenskapelig bruk. I og med ikrafttredelse av konvensjonen om biologisk mangfold reguleres imidlertid tilgjengeligheten til genetiske ressurser, og statenes suverene rett over sine naturressurser erkjennes.

For Nordisk Genbank, som en regional organisasjon, kan dens virksomhet således heretter bli underkastet nasjonal lovgivning vedrørende tilgjengelighet for genetiske ressurser. På denne bakgrunn vil ministerrådet i 1994 gjennomføre en utredning om konsekvensene av biodiversitetskonvensjonen på det nordiske genressurssamarbeidet, spesielt for Nordisk Genbank.

Generelt er bevaring av det biologiske mangfold og bevaring og bruk av genetiske ressurser oppgaver som spenner over vide områder og involverer faglig og politisk ekspertise fra f.eks. miljøvern-, landbruks-, lovgivnings-, bistands- og utenriksmyndigheter. I dette arbeidet bør tilstrebes et tett samarbeid med geografisk nærliggende og biologisk beslektede områder (herunder EU, Østersjøregionen og andre land i Nord/Øst-Europa).

Det er viktig at Norden kan samordne sine standpunkter i de organisasjoner hvor det er hensiktsmessig å "tale med en stemme". Ved en samlet opptreden vil Nordens standpunkter bli lyttet til med større interesse.

Når det gjelder biologisk mangfold og genetiske ressurser dreier det seg først og fremst om UNEP, FAO, UNCED, IUCN, CGIAR, IPGRI, UPOV, OECD, ISTA, ECP/GR, EU og EAAP.

Det er viktig å få utarbeidet rutiner for samarbeidet på dette punkt.

I internasjonalt samarbeid med genressurser der nordiske land er med bør myndighetene i de respektive land utnytte samarbeidserfaringene fra institusjoner og forskningsområder til i fellesskap å nå fram til felles standpunkter og forslag. Det land som har formannskapet i Ministerrådet sørger for innkalling til forhåndsdrøftinger mellom delegasjonene.

4. Politisk organisering og oppfølging av samarbeidet om genressurser

4.1. Innsats fra eksisterende institusjoner

Det er NGB, NGH, NSSGF og vitenskapelige institusjoner som i første rekke må legge frem planer og forslag til prosjekter for videreføring av det nordiske samarbeidet om genetiske ressurser. Landbruks-, bistands- og undervisningsmyndighetene bidrar også direkte til utvikling av samarbeidet på dette området.

Et fortsatt samarbeid med miljøsektoren er nødvendig for å få til en plan for bevaring av de arter som befinner seg i grenseland for disse myndighetenes ansvarsområder.

Tradisjonelt har plantegenetiske og dyregenetiske ressurser vært betraktet som atskilte områder. De siste års utvikling av genteknologien har imidlertid klargjort at det knapt finnes noen grenser mellom gener fra dyr, planter og mikroorganismer. Genressursene bør derfor betraktes som en helhet og gjøres til gjenstand for overordnet styring på tvers av sektorgrensene.

Helhetsbildet omfatter også tiltak for bevaring og bruk av genressursene, som genbanker og *in situ* bevaring, plante- og husdyr- foredling, forskning, undervisning og generell kompetanseoppbygging. En bør være oppmerksom på at det foreligger ulike oppfatninger av etisk art når det gjelder synet på bruk av plantegenetiske og husdyr genetiske ressurser.

4.2. Bistandsrelaterte tiltak

I det fellesnordiske bistandsprosjekt i SADC-regionen om oppbygging av en regional genbank (SRGB), er Nordisk Genbank engasjert som "management consultant" av de nordiske bistandsorganisasjoner.

SADC-prosjektet er fulgt med stor interesse fra ministerrådets side. Nordisk Ministerråd (landbruksministrene) ser Nordisk Genbanks deltakelse i prosjektet som særdeles verdifull, og vil være beredt til å bidra til at samarbeidet med SADC kan utvikles videre. I denne sammenheng kunne nye prosjekter som inkluderer bruk av genetiske ressurser, herunder foredling, produksjon og kontroll, være interessante.

Tiltak for å styrke kompetansen på disse fagområder i SADC-landene bør også stå sentralt. Kursvirksomhet ved KVL-NGB for studenter fra SADC-landene bør videreføres. Nye initiativer kunne omfatte kurspakker til bruk i u-land, forskningsstipendier for studenter fra u-land, og etablering av en internasjonal PhD-utdanning innenfor genetiske ressurser i Norden. De nordiske landbruksuniversiteter er naturlige partnere for bistandsmyndighetene i et slikt samarbeide.

4.3. Strategigruppe for genressurser

For å få samordnet arbeidet og lagt opp en rullerende strategi og effektive prosjekter samt strategisk oppfølging av disse har Nordisk Ministerråd sett det som viktig å få opprettet en *strategigruppe*.

En slik gruppe er opprettet i fellesskap av landbruksministrene og miljøministrene med to medlemmer fra hvert av de nordiske land, slik at både landbruks- og miljøsidene er representert fra hvert land. Fagekspertise kan knyttes til gruppen som konsulenter.

Gruppens formannskap og sekretariat følger ministerrådets formannskap. Det er viktig at de nasjonale representanter i gruppen holder god kontakt med fagmiljøer og politisk opinion i sine respektive hjemland.

Gruppen har ikke direkte og løpende styringsoppgaver, men arbeider gjennom embetsmannskomiteéene for henholdsvis miljø- og landbruks-spørsmål. Instruksjonsmyndighet overfor Nordisk Ministerråds institusjoner samt budsjettbeslutninger skal fortsatt tilligge NMR/NEJS. Gruppen bør imidlertid, når det er aktuelt, kunne drive koordinerende rådgivning overfor institusjonene.

Gruppens mandat:

- Løpende vurdere og fremme forslag om policy, konkrete tiltak, eventuelle endringer, prioriteringer og tidsrammer angående genressurs-spørsmål, overfor NMR.
 - Med tanke på koordinering og strategisk oppfølging gjennomgå årsberetning og nye forslag (budsjetter) fra aktuelle institusjoner under NMR og eventuelt gi institusjonene råd m.h.t. strategi og prioriteringer.
 - Vurdere genressurs-spørsmål i tilknytning til FoU, frøkontrollarbeidet og forskerutdanning.
 - Minst en gang årlig legge frem en rapport over samlet nordisk aktivitet og tilstand, innen området bevaring og bruk av genressurser innen jord-, hage- og skogbruk, inklusive nordisk aktivitet internasjonalt.
 - Vurdere Nordisk Genbanks rolle i forhold til biodiversitets-konvensjonens forpliktelser om finansiering og tilgjengelighet til genressurser.
- Organisatorisk plassering av strategigruppen er skjematisk vist i figuren på neste side.

5. Ressursbehov og finansiering

Nordisk Ministerråd har gjennom en mangeårig oppbyggingen av det nordisk samarbeidet om bevaring av genetiske ressurser lagt et godt fundament å bygge videre på. Med bakgrunn i sterke oppfordringer om økt innsats når det gjelder bevaring og bruk av genetiske ressurser, og den økede forståelse saken har i allmennheten og i politiske miljøer, har ministerrådet allerede besluttet å sette enkelte av programmets nye aktiviteter igang, og vil for øvrig gjøre sitt til at det foreslåtte program blir realisert i sin helhet.

Nye og utvidede aktiviteter krever noe økede ressurser. Det er en forutsetning at finansieringen av utvidelsene på nasjonalt plan dekkes av nasjonale myndigheter. I det foreslåtte program vil dette vesentlig bli forsknings- og undervisningsmyndigheter.

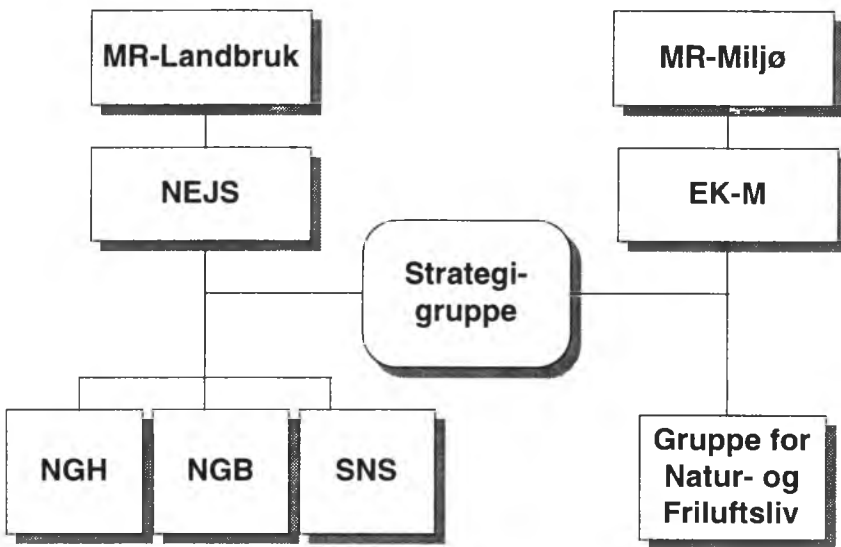
Programmets aktiviteter under Nordisk Ministerråd forutsettes å kunne gjennomføres over en fireårsperiode 1994-97 med en kostnadsramme 1994 på 9.4 MDKK og for perioden 1995-97 9.1 MDKK årlig. Etter fire år vil samarbeidet kunne videreføres med et noe lavere budsjett, ettersom noen aktiviteter da forutsettes finansiert med nasjonale midler.

I 1994 vil programmet bli finansiert delvis med ordinære midler over landbrukssektorens budsjett, delvis innenfor rammen av *Program for nordisk landbruksmiljøsamarbeid* som finansieres av landbrukssektoren og miljøsektoren i fellesskap, og delvis med midler fra ministerrådsreserven.

Finansieringen for perioden 1995-97 vil bli tatt stilling til i forbindelse med de årlige budsjettbehandlinger.

En tabell som viser finansiering og ressursbehov 1994 fordelt på aktiviteter finnes i vedlegg 4.

Fig. Organisatorisk plassering av strategigruppen

VEDLEGG 1

Forkortelser og definisjoner

Forkortelser:

BGCS:	Botanical Gardens Conservation Secretariat
CGIAR:	Consultative Group on International Agriculture Research
DNA:	Desoxyribonukleinsyre
CPGR:	Commission on Plant Genetic Resources (FAO)
EAAP:	European Association for Animal Production
ECP/GR:	European Cooperative Programme for the Conservation and Exchange of Genetic resources for Plant Breeding
EDB:	Elektronisk databehandling
EF:	Det europeiske fellesskap
EK-Miljø:	Nordisk Embetsmannskomite for Miljøvernspørsmål
EU:	Den europeiske union
EØS:	Det europeiske økonomiske samarbeid
FAO:	Food and Agriculture Organization of the United Nations
HU:	Helsingfors Universitet
IARC:	International Agricultural Research Center
IPGRI:	International Plant Genetic Resources Institute (Tidligere IBPGR - International Board for Plant Genetic Resources)
ISTA:	International Seed Testing Association
IUCN:	International Union for the Conservation of Nature
IUPGR:	International Undertaking on Plant Genetic Resources
KVL:	Den kongelige veterinær- og landbohøjskole
NEJS:	Nordisk Embetsmannskomite for Jord- og Skogbruksspørsmål
NFK:	Nordisk frøkontrollkomité
NGB:	Nordisk Genbank
NGH:	Nordisk Genbank for Husdyr
NKJ:	Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning
NLH:	Norges landbrukshøgskole
NMR:	Nordisk Ministerråd
NorFA:	Nordisk Forskerutdanningsakademi
NR:	Nordisk Råd
NSSGF:	Nordisk samarbeidsgruppe for skogstrærnes genetik og foredling (Forkortelsen er ikke offisiell)
OECD:	Organization of Economic Cooperation and Development
SADC:	Southern African Development Community, (Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Moçambique, Namibia, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe)
SIS:	Svalbard International Seedbank
SLU:	Sveriges lantbruksuniversitet
SNP:	Samnordisk planteforedling
SNS:	Samarbeidsnevnden for nordisk skogforskning

SRGB:	SADC Regional Gene Bank
UN:	The United Nations
UNCED:	United Nations Conference on Environment and Development
UNEP:	United Nations Environment Programme
UPOV:	Union Internationale pour la Protection des Obtentions Vegetales

Definisjoner:

- Ex-situ:** Bevaring av komponenter av det biologiske mangfold utenfor deres naturlige opprinnelsessted f.eks. bevaring av frø i en genbank
- In-situ:** Bevaring av økosystemer og naturlige opprinnelsessteder og bevaring og gjenoppbygging av levedyktige populasjoner av arter i sine naturlige omgivelser, og når det gjelder temmede eller kultiverte arter i de omgivelser de har utviklet sine karakteristiske egenskaper (konvensjonen om biologisk mangfold)
- Genetisk:** Materiale av planter, dyr, mikrobiologisk eller annen opprinnelse som inneholder funksjonelle arvelige enheter
- Genetiske ressurser:** Genetisk materiale av aktuell eller potensiell verdi

VEDLEGG 2

Bakgrunnsmateriale

Blixt, Stig, Per Fredriksson og Christa Holm 1992. In situ - bevarande. Nordisk Genbank.

CGIAR 1992: Working Document on Genetic Resources and Intellectual Property. Draft 22.5.1992.

Daleus, Lennart 1991: Biotekniken - den nya miljöfrågan. Nordisk Ministerråd, Nord 1991:16.

Direktoratet for naturforvaltning 1992. Biologisk mangfold i Norge - en landsstudie. DN-rapport 1992 - 5 a.

EF-kommisjonen: Rapport om bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser.

Europeiske Felleskapers Tidende 1992. Spørsmål 2518/90 til kommisjonen om beskyttelse av den genetiske mangfoldighet av planter og dyr i Europa. EFT C/89/1 av 9.4.1992.

FAO 1989. Assessment of Progress in in situ Conservation of Plant Genetic Resources. CPGR April 1989.

FAO 1989. Assessment of the Current Coverage of Base Collections in the World, with Regard to Crops of Interest to Developing Countries. CPGR April 1989.

FAO 1989. Commission on Plant Genetic Resources - CPGR - April 1989.

FAO 1989. Implications of New Biotechnologies for the International Undertaking on Plant Genetic Resources - CPGR, April 1989.

FAO 1989. International Undertaking on Plant Genetic Resources. (IUPGR).

FAO 1992. Report - Expert consultation on the management of global animal resources.

International Board for Plant Genetic Resources 1990. Report of the Expert Consultation on Svalbard International Seedbank (SIS), Rome 4-6 December 1990.

Kauppinen, Veli 1991. Evaluation of the Nordic Plant Biotechnology program co-ordinated through NKJ. Notat til NKJ 14.10.1991.

Keystone Center 1991. Oslo plenary session - final consensus report: Global initiative for the security and sustainable use of plant genetic resources. Keystone International Dialogue Series on Plant Genetic Resources.

Myrdal, Janken (red.) 1994. Svenska husdjur från medeltid till våra dagar. Skrifter om skogs- och lantbrukshistoria 5/94. Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien/Nordiska Museet, Stockholm.

Nordisk Ministerråd 1985. Nordiskt handlingsprogram på jordbruks- och skogsbruksområdet.

Nordisk Ministerråd 1988. Bioteknologiska uppfinningar och immaterialrätten i Norden,. Nord 1988:99.

Nordisk Ministerråd 1990. Evalueringsrapport om Samnordisk planteforedling (SNP) 1981-1990.

Nordisk Ministerråd 1990. Tillæg til Nordisk handlingsprogram på jord- og skovbruksområdet. Nord 1990:85. København, 1990.

Nordisk Ministerråd 1990. Utredning om globale genressurser fra arbeidsgruppe nedsatt av NEJS.

Nordisk Ministerråd 1991. Bioteknologisk samarbeidsprogram 1988-1992. Midtveisrapport. Nord 1991:6.

Nordisk Ministerråd 1992. Bioteknologiska uppfinningar och immaterialrätten i Norden, del II. Nord 1992:8.

Nordisk Ministerråd 1992: Gene Resources of Forest Trees. NSA 1992:580.

Nordisk Ministerråd 1992. Genetiske ressurser - styrkelse av kompetensen på nordiske institutioner. NSA 1993:504.

Nordisk Ministerråd 1992. Nordisk seminar om gamle husdyrraser. NSA 1993:501.

Nordisk Ministerråd 1993. Program for nordisk landbruksmiljøsamarbeid 1993. NSA 1993:527.

Nordstrøm, Kurt 1991. Utvärdering av bioteknologiprogram - Djurområdet. Notat 15.10.1991 til NKJ.

Skovgaard, Ib 1990. Notat til Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning om Nordisk Forskningssamarbeide på jordbruksområdet 25.10.1990.

United Nations Environment Programme (UNEP) 1992. Konvensjonen om biologisk mangfold.

VEDLEGG 3

Oppnevning av arbeidsgruppen og dens mandat

Nordisk Ministerråd (landbruksministrene) besluttet på et møte den 25. juni 1992 å utarbeidet et handlingsprogram for samarbeid om genetiske ressurser, som kan fremmes som ministerrådsforslag for 43. sesjon i Nordisk Råd.

Nordisk Embetsmannskomiteé for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS) besluttet å opprette en ad-hoc arbeidsgruppe til å utarbeide forslaget. Gruppen skulle ha følgende sammensetning:

- En representant oppnevnt av hvert lands landbruksdepartement
- En representant for hver av Nordisk Genbank, Nordisk Genbank for husdyr og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning;
- En representant for ministerrådssekretariatet
- Bistandsmyndighetene v/Embetsmannskomiteéen for bistand inviteres til å oppnevne en representant
- Det engasjeres en sekretær.

Følgende ble oppnevnt:

Kontorsjef Jørgen Skovgaard Nielsen, Landbruksministeriet (DK)
 Byråchef Olli Rekola, Jord- og skogbruksministeriet (FIN)
 Direktør Þorsteinn Tómasson, Landbrukets forskningsinstitutt (IS)
 Byråsjef Nordahl Roaldsøy, Landbruksdepartementet (N) (formann)
 Kanslichef Christer Hoel, Skog- og jordbrukets forskningsråd (S)
 Distriktschef Martin Werner, Skogforsk, (SNS)
 Direktør Stig Blixt, Nordisk Genbank
 Sekretariatsleder Stefán Aðalsteinsson, Nordisk Genbank for Husdyr
 Fagkonsulent Knut Berg, Nordisk Ministerråds sekretariat
 Bistandssekretær Anu Pärnänen-Landtman, Finnida, (EK-Bistand)
 Sekretær: Direktør Arne Wold, Statens frøkontroll

Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

Å utarbeide et program for nordisk samarbeid om genetiske ressurser, herunder:

- å fremme forslag m.h.t. organisering og oppfølging av det fremtidige samarbeidet om genressurser på politisk nivå under landbruksministrene, og med hensyntagen til resultatene av UNCED-konferansen i spørsmål om genetiske ressurser
- en strategi for det nordiske samarbeidet om bevaring og anvendelse av genetiske ressurser
- det praktiske genressurssamarbeidets plass i en slik strategi
- retningslinjer for felles opptreden i internasjonale organer innenfor området genressurser
- felles nordisk innsats i bistandssammenheng vedr. bevaring og anvendelse av genressurser
- kompetanseoppbygging på området.

VEDLEGG 4

Ressursbehov og finansiering 1994

(1000 DKK)

Nr	Aktivitet	Finansieringsbehov pr. år	Finansiering 1994
1	Kompetansehevende tiltak: <i>1.1. Forskerutdanning og kurser</i>	160	Landbruk/Miljø
	<i>1.2 Etablering av lektorater</i>	700	MR-reserve
	<i>1.3 Forskersymposium 1994</i>	180	Landbruk/Miljø
2	Nordisk Genbank		
	<i>2.1 Løpende virksomhet¹</i>	6600	Landbruk
	<i>2.2 Styrking av vekstlagsvise arbeidsgrupper</i>	300	Landbruk/Miljø
3	Samarbeide om husdyr-genetiske ressurser		
	<i>3.1 Nordisk Genbank for Husdyr</i>	650	Landbruk
	<i>3.2 Bevaring av genressurser innenfor aktive populasjoner (forskningsprosjekt)</i>	500	MR-reserve
4	Samarbeide om internasjonale spørsmål		
	<i>4.1 Biodiversitetskonvensjonen og bærekraftig bruk av genetiske ressurser (utredning 1994)</i>	180	Landbruk/Miljø
	<i>4.2 Samarbeide i internasjonale fora</i>	0	
5	Politisk organisering og oppfølging Strategigruppe	140	Landbruk/Miljø

¹⁾ I tillegg kommer SADC-prosjektet med et budsjett på ca 1.8 MSEK pr. år

Sammendrag, finansiering 1994

NEJS, ordinære rammer	7250
NEJS + EK-Miljø, ordinære rammer	960
MR-reserven 1994	1200
Sum	9410

Socialutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

(Ministerrådsförslaget, se s. 579)

Till socialutskottet har överlämnats ett ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster (Nordisk konvention om socialt bistånd og sociale tjenester) för behandling vid Nordiska rådets 44:e session. Ministerrådet anhåller om Nordiska rådets synpunkter på förslaget och avser därefter att framlägga konventionen för undertecknande av regeringarna. Konventionen avses träda i kraft under 1994.

1. Ministerrådsförslaget

Av ministerrådsförslaget framgår att i samband med EES-avtalets ikraftträdande ersätts 1981 års konvention om social trygghet huvudsakligen av EU:s förordning 1408/71 och två nya konventioner, dvs. ny nordisk konvention av den 15 juni 1992 om social trygghet och föreliggande förslag till ny nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster. De två konventionerna är tänkta som en komplettering till EU:s förordning 1408/71, för att säkra att den nordiska sociala tryggheten inte försämras i anslutning till en ökad harmonisering med EU:s regler.

EU:s förordning 1408/71 gäller förvärvsarbete nordiska medborgare och EU-ländernas medborgare samt deras familjemedlemmar. Förordningen kommer således att ha en betydande roll i den framtida regleringen av den sociala tryggheten i Norden.

Den nya konventionen av den 15 juni 1992 om social trygghet innefattar i stort sett icke-förvärvsarbete och medborgare i tredje land, som är lagligt bosatta i Norden, samt innehåller vissa tillägg till EU:s förordning 1408/71.

Den nya konventionens huvudsakliga tillämpningsområde är tänkt att avgränsas till socialt bistånd och sociala tjänster. Två av artiklarna, 5 språket och 9 patientöverföringar, gäller också hälsovården. Personkretsen som den innefattar är nordiska medborgare och andra, som är lagligt bosatta i Norden. Konventionen gäller även de som inte omfattas av EES-avtalet.

Det framgår att konventionsförslaget inte innehåller exportbara förmåner eller tjänster och borde således inte få rättsverkningar utanför Nordens gränser. Detta påengterar gränsdragningens betydelse i förhållande till

den nya konventionen om social trygghet och förordningen 1408/71, vars tillämpningsområde är detsamma. Avsikten är att biståndskonventionen skall gälla de sociala förmåner som inte omfattas av reglerna i den nordiska konventionen om social trygghet av den 15 juni 1992.

Biståndskonventionen syftar till att garantera adekvata tjänster och bistånd i ett annat nordiskt land än hemlandet. I denna bemärkelse föreslås nya förbättrade möjligheter för medborgarna och nya spelregler för kommunerna i länderna. Förslaget innehåller bl.a. följande punkter:

- En allmän bestämmelse om likställdhet av nordiska medborgare (artikel 4).
- En utvidgning av reglerna i den nordiska språkkonventionen inom de områden som omfattas av konventionen (artikel 5).
- En bestämmelse om socialt bistånd under ett tillfälligt uppehåll i ett annat nordiskt land (artikel 6).
- En vidarebefordran av beskydd mot att bli hemsänd (artikel 7).
- En ny bestämmelse om flyttning till ett annat nordiskt land av personer med behov för långvarig behandling eller vård (artikel 9).
- En bestämmelse om samarbete mellan gränskommuner vad gäller färdtjänster för handikappade och äldre personer (artikel 10).
- En vidarebefordran av regler avseende ensamförsörjares rätt till bidragsförskott/underhållsstöd i ett annat nordiskt land (artikel 11).
- En bestämmelse i enlighet med FN:s barnkonvention om att även barn har rätt att uttala sig i ärenden som berör barnet självt (artikel 13).

2. Utskottet

Vid överläggningar med social- och hälsovårdsministrarna den 14 november 1990 framhölls från socialutskottets sida att 1981 års nordiska konvention om social trygghet ej fick försvagas i samband med de nordiska ländernas närmare anknytning till Europa. I samband med behandlingen av ministerrådsförslaget om den nya nordiska konventionen om social trygghet (B 128/s) vid Nordiska rådets 40:e session 1992, instämde utskottet i sakens uppläggning. En s.k. tvåstegslösning, först en konvention om social trygghet avgränsad till socialförsäkring, och därefter en kompletterande och utvidgad konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

Socialutskottet framförde önskemål om att man i arbetet med biståndskonventionen tillgodosåg utskottets yrkanden bl.a. vad gäller nordisk färdtjänst (rek. nr 7 och 8/1992) och, i tillämpliga delar, Nordbors rättigheter i Norden (rek. nr 11/1992). Utskottet framhöll också vikten av att arbetet med denna nya konvention innefattade en fortlöpande dialog mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

I artikel 10 i föreliggande förslag till biståndskonvention beordras kommunerna i gränsområdena mellan de nordiska länderna att samarbeta för att genom sina färdtjänster möjliggöra för handikappade och äldre personer att resa till en grannkommun i ett annat land på samma sätt som till en grannkommun innanför landets egna gränser. Det förutsätts emellertid att det finns färdtjänstordningar i det egna landets gränsområden. Socialut-

skottet anser att ministerrådet med denna artikel för sin del har tillmötesgått önskemålet i rekommendation nr 8/1992 om att medverka till att kommuner på var sin sida om nordiska riksgränser avtalar om gränsöverskridande färdtjänst.

Detsamma gäller däremot inte rekommendation nr 7/1992 om nordisk giltighet om färdtjänstlegitimation, där ministerrådet uppmanades att inarbeta regler om färdtjänstlegitimation i biståndskonventionen. Ministerrådet hävdar att eftersom det inte finns rikstäckande färdtjänstordningar i enskilda länder är det inte möjligt i dagens läge att införa nordisk giltighet för färdtjänstlegitimation. Socialutskottet beklagar att man inte funnit det möjligt att garantera de handikappade som reser till annat nordiskt land rätt till färdtjänst. Som en minimumåtgärd borde man kunna skapa vissa rambetingelser för att enskilda kommuner i hela Norden kan ingå avtal om ömsesidigt utnyttjande av färdtjänster.

Vad avser rekommendation nr 11/1992 om Nordbors rättigheter i Norden avskrevs den förra året. Socialutskottet trodde sig ha fått garantier för att de åtgärder och informationsinsatser som ministerrådet planerade i samband med ikraftträdandet av förordning 1408/71 och de två nämnda konventionerna i stort sett skulle motsvara de av Nordiska rådet framförda önskemålen i rekommendation nr 33/1990 om handlingsprogram för nordbors rättigheter i Norden. Än så länge har inte mycket hänt.

Socialutskottet har tagit del av sammanställningar av yttranden från nationella remissinstanser. Dessa har inte lett till några ändringar av föreliggande förslag till biståndskonvention. I remissvaren tas dock vissa saker upp som antingen snarast måste redas ut eller preciseras i mer detaljerade tillämpningsföreskrifter. Det gäller frågor som t.ex. begränsningen av konventionens tillämpningsområde (artikel 6), en närmare precisering av rätten att använda nordiska språk (artikel 5), och ett klarläggande av kommunernas skyldigheter beträffande färdtjänst för äldre och handikappade (artikel 10).

Slutligen vill socialutskottet understryka att den nya biståndskonventionen förutsätter utbildning av personal, utvidgat samarbete mellan kommuner, ökat gränssamarbete och bättre utnyttjande av språkresurser. Ministerrådet måste därför både med olika åtgärder bidra till konventionens realisering och följa tillämpningen av den i de nordiska länderna.

3. Förslag

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer socialutskottet att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Ministerrådsförslag

om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet överlämnar härmed ett ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster för behandling på Nordiska rådets 44:e session i Stockholm. Ministerrådet ber om rådets synpunkter på förslaget. Ministerrådet kommer därefter att slutligt behandla konventionen.

Förslaget innehåller följande delar:

- Del 1: Nordisk konvention om socialt bistånd og sociale tjenester
- Del 2: "Bemærkninger til udkast til Nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester" från den nordiska biståndsgruppen
- Del 3: Brev av 10 december 1993 från den nordiska biståndsgruppen till Nordiska socialpolitiska kommittén

Stockholm den 14 januari 1994

På Nordiska ministerrådets vägnar

Bengt Westerberg

Pär Stenbäck

Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester

Regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige,

som bemærker at den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring alene angår sikringsydelse til forskel fra den tidligere nordiske konvention om social tryghed som også omfattede social bistand,

som finder at der, udover retten til sociale fordele som følger af aftalen af 2. maj 1992 om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, fortsat er behov for særlige nordiske regler om social bistand og sociale tjenester,

som finder at retten til at anvende sit eget sprog i et andet nordisk land, som gælder i henhold til den nordiske sprogkonvention 17. juni 1981, bør udvides i visse henseender inden for det sociale og sundhedsmæssige område,

er blevet enige om at indgå en nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester som affattes således:

Afsnit I Almindelige bestemmelser

Artikel 1. Definitioner

I denne konvention betyder udtrykket

a) "nordisk land"

ethvert af de kontraherende lande,

b) "nordisk statsborger"

statsborger i et nordisk land,

c) "vedkommende myndighed"

i Danmark Socialministeren,
i Finland Social- og Sundhedsministeriet,
i Island Socialministeriet,
i Norge Sosialdepartementet,
i Sverige Regeringen (Socialdepartementet),
eller den myndighed som de nævnte myndigheder udpeger dertil,

d) "organ"

central, regional eller lokal myndighed eller institution som stiller en ydelse til rådighed.

Artikel 2. Anvendelsesområde

1. Konventionen finder anvendelse på al lovgivning i de nordiske lande der til enhver tid gælder for følgende sociale ordninger:

- a) social bistand og sociale tjenester,
- b) andre sociale ydelser der ikke omfattes af reglerne i den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring.

2. Artiklerne 5 og 9 finder tillige anvendelse på lovgivningen om sundhedsvæsenet.

3. Ved godkendelsen af denne konvention afleverer hvert nordisk land en fortegnelse over den gældende lovgivning der er omfattet af konventionen. Derefter giver hvert land én gang om året inden udgangen af februar måned det danske udenrigsministerium meddelelse om de ændringer i fortegnelsen som skyldes lovgivning der er gennemført i det foregående kalenderår.

Artikel 3. Personkreds

Hvis ikke andet er anført i de enkelte artikler finder konventionen anvendelse på

- a) nordiske statsborgere,
- b) andre personer som har lovlig bopæl i et nordisk land.

Artikel 4. Ligestilling af nordiske statsborger.

Ved anvendelsen af den lovgivning i et nordisk land, som konventionen omfatter, ligestilles statsborgere i et andet nordisk land, der har lovligt midlertidigt ophold eller lovlig bopæl i landet, med landets egne statsborgere.

Afsnit II Særlige bestemmelser

Artikel 5. Anvendelse af nordiske sprog

1. En statsborger i et nordisk land har ved skriftlig henvendelse til en myndighed i et andet nordisk land i enkeltsager om adgangen til social bistand eller sociale tjenester ret til at anvende dansk, finsk, islandsk, norsk eller svensk. I sådanne sager skal myndigheden sørge for at vedkommende, hvis der er behov herfor, får den fornødne tolke- og oversættelseshjælp i disse sprog.

2. I de tilfælde hvor sproget er af stor betydning for at formålet med social bistand og sociale tjenester skal kunne opnås skal organet, så vidt muligt, anvende et sprog som vedkommende forstår.

3. Bestemmelserne i første og andet stykke gælder tillige for sundhedstjenester og sygebehandling.

4. I øvrigt gælder bestemmelserne i den nordiske sprogkonvention af 17. juni 1981.

Artikel 6. Social bistand og sociale tjenester under midlertidigt ophold i et andet nordisk land

En person, som er omfattet af konventionen, og som under lovligt midlertidigt ophold i et nordisk land får et umiddelbart behov for social bistand og sociale tjenester, skal fra opholdslandet modtage en sådan bistand efter landets lovgivning, som behovet for hjælp tilsiger.

Artikel 7. Beskyttelse imod hjemsendelse

En nordisk statsborger kan ikke hjemsendes på grund af vedkommendes behov for social bistand såfremt hans familieforhold, tilknytning til bopælslandet eller omstændighederne i øvrigt taler for at han bør forblive dér, og i alle tilfælde ikke såfremt han i de sidste 3 år har haft lovlig bopæl i landet.

Artikel 8. Samarbejde om rejse til et andet nordisk land

Når der for en myndighed i et nordisk land opstår spørgsmål om at en person, der omfattes af konventionen, skal modtages i et andet nordisk land påhviler det denne myndighed, når der er behov herfor, i nødvendigt omfang at tilrettelægge rejsen i samarbejde med det ansvarlige organ i det andet nordiske land.

Artikel 9. Flytning til et andet nordisk land af personer med behov for behandling eller pleje af længere varighed

1. Når en person, der omfattes af konventionen, med behov for behandling eller pleje af længere varighed har ønske om at flytte fra et nordisk land til et andet nordisk land, hvortil den pågældende har en særlig tilknytning, skal de ansvarlige myndigheder i de to lande søge at medvirke til en sådan flytning såfremt denne vil forbedre den pågældendes livssituation.

2. De ansvarlige myndigheder i fra- og tilflytningslandene kan som led i aftalen om flytningen træffe beslutning om fordeling af udgifterne til behandling eller pleje mellem myndighederne i de to lande.

3. I den udstrækning en aftale, som er nævnt i andet stykke, omfatter en fordeling af udgifter til ydelser ved sygdom skal en sådan aftale anses for en aftale i henhold til artikel 23, første stykke, i den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring.

Artikel 10. Befordringsordninger

Kommunerne i grænseområderne mellem de nordiske lande skal samarbejde for gennem deres befordringsordninger at muliggøre handicappede og ældre personers rejser til en nabokommune i det andet land på samme måde som til en nabokommune inden for landets egne grænser.

Artikel 11. Bidragsforskud til børn

1. En person, der omfattes af konventionen, og som flytter fra et nordisk land til et andet nordisk land, har ret til bidragsforskud i det sidstnævnte land under samme forudsætninger som dette lands egne statsborgere fra det tidspunkt vedkommende tager bopæl i landet.
2. Et dokument om ret til underholdsbidrag til børn, som er udstedt i et nordisk land, skal anses som gyldigt grundlag for bidragsforskud også i et andet nordisk land. Består dokumentet ikke i en beslutning fra en domstol eller en anden offentlig myndighed, skal dokumentet være forsynet med attestation for at det, i det land hvor det er udstedt, kan danne grundlag for inddrivelse hos den bidragsskyldige.
3. Bidragsforskud kan nedsættes i den udstrækning bidragsforskud er udbetalt fra et andet nordisk land for samme tidsrum.

Afsnit III Øvrige bestemmelser

Artikel 12. Bestemmelser om gennemførelsen

Vedkommende myndigheder skal sammen fastsætte de bestemmelser der er nødvendige for at sikre en ensartet nordisk anvendelse af denne konvention.

Artikel 13. Samarbejde mellem myndigheder og organer

1. Myndigheder og organer skal i fornøden udstrækning bistå hinanden ved gennemførelsen af denne konvention herunder ved ydelse af sociale tjenester i grænseområder mellem de nordiske lande. I hvert nordisk land skal der findes et forbindelsesorgan som udpeges af vedkommende myndighed.
2. Ved samarbejde i sager, som angår børn, skal der vises særlig opmærksomhed over for barnets behov, barnets muligheder for kontakt med de personer der er af særlig betydning for barnet, og barnets egne ønsker.

Artikel 14. Ikrafttrædelse

1. Konventionen træder i kraft den første dag i den måned som ligger to fulde kalendermåneder efter den dag da samtlige parter har givet det danske udenrigsministerium meddelelse om deres godkendelse af konventionen.
2. For Færøernes, Grønland og Ålands vedkommende træder konventionen først i kraft den første dag i den måned som ligger to fulde kalendermåneder efter den dag da Danmarks henholdsvis Finlands regering har meddelt det danske udenrigsministerium at Færøernes Landsstyre og Grønlands Landsstyre henholdsvis Ålands Lagting har meddelt at konventionen skal have gyldighed for Færøerne og Grønland henholdsvis Åland.
3. Det danske udenrigsministerium underretter de øvrige parter og Nordisk Ministerråds Sekretariat om modtagelsen af disse meddelelser og om tidspunktet for konventionens ikrafttrædelse.

Artikel 15. Opsigelse

1. En part kan opsig konventionen ved skriftlig meddelelse herom til det danske udenrigsministerium som underretter de øvrige parter om modtagelsen af meddelelsen og om dens indhold.
2. En opsigelse gælder kun den part som har afgivet den, og den får virkning seks måneder efter den dag da det danske udenrigsministerium modtog meddelelsen om opsigelsen.

Artikel 16. Ophævelse af bestemmelse i sikringskonventionen

Når denne konvention træder i kraft ophæves sidste punktum i artikel 30 i den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring.

Artikel 17. Deponering af originalteksten

Originalteksten til denne konvention deponeres i det danske udenrigsministerium der tilstiller de øvrige parter bekræftede genparter heraf.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne aftale.

Udfærdiget i, den 199., i et eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk hvilke tekster alle har samme gyldighed.

Del 2

Bemærkninger til udkast til Nordisk Konvention om Social Bistand og Sociale Tjenester

fra den nordiske bistandsgruppe, 1993

Almindelige bemærkninger

Den hidtidige nordiske konvention om social tryghed af 1981 (oprindeligt af 1955) omfatter foruden social sikring også social bistand og sociale tjenester. Den nye nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring, der træder i kraft samtidig med aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), angår derimod alene sikringsydelse. EØS-reglerne om social sikring indebærer hovedsagelig at reglerne i forordning (EØF) 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, udstrækkes til hele EØS, og sikringskonventionen er således et supplement til disse regler.

Også med hensyn til retten til social bistand m.v. bliver de eksisterende EF-regler nu gældende for EØS. Mellem de nordiske lande findes der imidlertid at være behov for en mere udbygget regulering af bistandsområdet m.v., end det der følger af EF-reglerne.

Den hidtidige nordiske tryghedskonvention af 1981 indeholder hovedsagelig regler om sikringsydelse. Betydningen af at konventionen også omfatter social bistand er først og fremmest udtrykkelig at slå fast at konventionens almindelige bestemmelser gælder for det brede sociale område. Det gælder fx for bestemmelsen af den personkreds som konventionen finder anvendelse for, nemlig alle borgere i Norden, og den vigtige bestemmelse om nordiske statsborgeres ligestilling med landets egne statsborgere inden for konventionens saglige område. Endvidere findes en speciel regel i konventionens artikel 32 om begrænsning i adgangen til hjemsendelse på grund af modtagelse af vedvarende hjælp.

Af de EF-regler, der er gældende for EØS, findes den vigtigste regel af betydning for social bistand i EØF-forordningen om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for fællesskabet (forordning 1612/68). I artikel 7, andet stykke, i denne forordning er det fastsat at arbejdstageren nyder de samme sociale fordele som indenlandske arbejdstagere. Denne ligestilling gælder også for arbejdstagerens familiemedlemmer. Tilsvarende rettigheder for selvstændige erhvervsdrivende følger direkte af forbuddet imod forskelsbehandling i Rom-traktatens artikel 7.

Personer der ikke omfattes af disse regler om erhvervsaktive m.fl. har ikke den samme ret efter EF-reglerne til sociale bistandsydelse. Det følger direkte af opholdsdirektiverne (rådsdirektiverne (EØF) 90/364, 90/365 og 90/366) for studerende, for lønmodtagere og selvstændige der er ophørt med erhvervsaktivitet, og for andre (restgruppen). Efter disse direktiver er

opholdsretten betinget af at vedkommende har midler til sin forsørgelse således at han og hans familie ikke falder værtslandet sociale system til byrde.

Efter forslaget til den nye nordiske konvention om social bistand og sociale tjenester opretholdes princippet om ligestilling inden for konventionens saglige område for alle borgere i Norden. Konventionen skal således gælde også for ikke-erhvervsaktive, for personer med bopæl på Færøerne og Grønland som ikke omfattes af EØS, og tillige, med visse undtagelser, for statsborgere i tredielande der har bopæl i et nordisk land.

Der har i længere tid været ønsket om at få udbygget de nordiske konventionsregler om social bistand og sociale tjenester. De seneste rekommandationer fra Nordisk Råd, nr. 7 og 8/1992 om færtjænst og nr. 11 om nordboers rettigheder i Norden er også indgået i overvejelserne.

Udvalget har drøftet hvorvidt det er muligt at give adgang til at udnytte befordringsordninger for svært handikappede under midlertidigt ophold i et andet nordisk land end bopælslandet når vedkommende har en sådan ret til befordring i hjemstedskommunen. En almindelig ret til befordring under midlertidigt ophold uden for hjemstedskommunen for den, der bor i landet, findes imidlertid ikke efter landenes egne, interne regler. Det er derfor for tiden ikke muligt at give en sådan ret til den der bor i et andet nordisk land. Hertil kommer at det er kommunerne der selv tilrette-lægger disse befordringsordninger. I det omfang befordringsordningerne faktisk giver adgang til at rejse til nabokommuner inden for landets egne grænser vil der være mulighed for også at give adgang til at rejse til en nabokommune i et andet nordisk land. Det foreslås derfor at kommunerne i grænseområderne skal samarbejde om en sådan udstrækning af disse ordninger. En nordisk statsborger der bor fast i et andet nordisk land har derimod naturligvis adgang til de eksisterende befordringsordninger på lige fod med landets egne statsborgere.

Med hensyn til børns rettigheder må det tages i betragtning at en detal-leret, international regulering findes i FN-konventionen af 20. november 1989 om barnets rettigheder som er tiltrådt af de nordiske lande. Adskillige af konventionens bestemmelser gælder også for det sociale område, fx artikel 12 om barnets ret til at udtale sig i sager vedrørende barnet der be-handles af en forvaltningsmyndighed. Endvidere kan henvises til de spe-cielle artikler 23 til 27 bl.a. om ret til bistand for handikappede børn, om børns ret til sygdomsbehandling m.v., om rettigheder for børn anbragt i pleje, om børns ret til at nyde godt af social sikring, og om materiel bistand til barnets forsørger for at sikre barnets levestandard og levevilkår.

Forslaget indeholder bl.a. følgende punkter:

- En almindelig bestemmelse om ligestilling af nordiske statsborgere (artikel 4).
- En udvidelse af reglerne i den nordiske sprogkonvention inden for det område der dækkes af konventionen (artikel 5).
- En bestemmelse om social bistand under midlertidigt ophold i et andet nordisk land (artikel 6).
- Videreførelse af beskyttelsen imod hjemsendelse (artikel 7).

- En ny bestemmelse om flytning til et andet nordisk land af personer med behov for at få behandling eller pleje af længere varighed (artikel 9).
- En bestemmelse om samarbejde mellem kommuner i grænseområderne om befordringsordninger (artikel 10).
- En videreførelse af reglerne om bidragsforskud til børn (artikel 11).

Specielle bemærkninger

Ad artikel 1

De definitioner, der er hensigtsmæssige for den her foreliggende konvention, er stort set affattet som de tilsvarende definitioner i konventionen om social sikring.

I nogle af landene er der mere end et ministerium der er ansvarlig inden for det saglige område som dækkes af konventionen. Det gælder for Island hvor bidragsforskud til børn hører under ministeriet for sundhed og social sikring, og for Norge hvor omsorgen for børn hører under børne- og familiedepartementet. Af praktiske grunde har man imidlertid som "vedkommende myndighed" valgt et enkelt ministerium i hvert land, nemlig det der har ansvaret for de væsentligste dele af konventionens saglige område.

Definitionen i litra d indebærer at en institutions ydelser skal være led i en offentlig social ordning for at institutionen skal kunne betragtes som et organ i konventionens forstand.

Ad artikel 2

Social bistand og sociale tjenester, som nævnes i litra a i første stykke, er en fælles nordisk betegnelse for de forskellige sociale bistands- og serviceordninger der gælder i de nordiske lande og som er konventionens hovedsagelige anvendelsesområde. Efter litra b i første stykke skal konventionen imidlertid også finde anvendelse for andre sociale ydelser der ikke omfattes af sikringskonventionen. Som et eksempel herpå kan nævnes bidragsforskud til børn efter at bestemmelserne herom overføres til den her foreliggende konvention, se forslaget til artikel 11. Efter de gældende lovgivninger om boligydelse i de nordiske lande stilles der ikke noget krav om statsborgerskab i landet som betingelse for at modtage disse ydelser. Der findes derfor ikke for tiden et behov for at lade konventionen omfatte boligydelse. Som fastsat i andet stykke er det derimod fundet hensigtsmæssigt at de særlige bestemmelser i forslagets artikel 5 om anvendelse af nordiske sprog og i artikel 9 om flytning til et andet nordisk land af personer med behov for behandling eller pleje af længere varighed skal finde anvendelse også for sundhedsområdet. Heraf følger det at de almindelige bestemmelser i konventionens afsnit I og de øvrige bestemmelser i afsnit III kan komme til anvendelse for hele det brede område der dækkes af de to artikler, 5 og 9.

Det nøjagtige anvendelsesområde for konventionen fremgår i øvrigt af lovførtegnelsen for hvert enkelt nordisk land som føres à jour hvert år efter bestemmelsen i artiklens tredje stykke.

Det saglige område, som konventionen tager sigte på, fremgår af vedlagte fem bilag, ét for hvert af de nordiske lande. Heri er angivet den lovgivning der gælder inden for området på det tidspunkt da forslaget er udarbejdet.

Fortegnelserne over de lovgivninger, som konventionen omfatter, er imidlertid alene vejledende, og de udelukker ikke at andre bestemmelser - herunder senere tilkomne - kan være omfattet af konventionen.

Ad artikel 3

Efter litra a finder konventionen anvendelse for alle nordiske statsborgere og efter litra b tillige for statsborgere fra andre lande som har lovlig bopæl i et nordisk land. Artiklerne 4,5 og 7 er dog begrænset til nordiske statsborgere.

Flygtninge og statsløse i de nordiske lande falder ind under litra b "...personer som har lovlig bopæl i et nordisk land" og er dermed omfattet af konventionen. Personer, der ansøger om asyl, kan ikke på det grundlag anses for at have erhvervet bopæl i landet i konventionens forstand.

Begrebet "lovlig bopæl" er allerede anvendt i Europæisk konvention af 1953 om social- og sundhedsmæssig hjælp og senere i EØF-rådets henstilling af 24. juni 1992 om fælles kriterier i forbindelse med sikring af tilstrækkelige indtægter og ydelser fra socialbeskyttelsesordninger. Begrebet indebærer at der skal være ret til at bo i landet efter lovgivningen om udlændinge. I praksis vil det i de fleste tilfælde være ensbetydende med at vedkommende har bopæl i landet efter landets folkeregister.

Ad artikel 4

Bestemmelsen sikrer nordiske statsborgere en ligestilling med landets egne statsborgere inden for konventionens område, så længe de har ophold i landet uanset om det er i form af bopæl eller om opholdet er midlertidigt. Ligestillingen sker under de samme forudsætninger og på de samme betingelser som dem der gælder for landets egne statsborgere, d.v.s. at fx bopæl i landet kan være en betingelse efter lovgivningen for at kunne opnå den sociale ydelse som det drejer sig om.

Bestemmelsen er ikke til hinder for at der efter landets interne regler ikke er ret til ophold i landet, fx fordi vedkommende ikke har midler til sin forsørgelse. Adgangen til hjemsendelse er dog begrænset efter bestemmelsen i artikel 7. Endvidere er der efter artikel 6, sikret ret til social bistand fra opholdslandet i forbindelse med midlertidigt ophold.

En ligestilling følger allerede i en vis udstrækning efter andre regler. Ifølge Europæisk konvention af 1953 om social- og sundhedsmæssig hjælp er der således ret til hjælp for den, der savner tilstrækkelige midler, på samme vilkår som for landets egne statsborgere. Som nævnt i de alminde-

lige bemærkninger følger det af EØS-reglerne at de erhvervsaktive og deres familiemedlemmer fra de deltagende lande, som opholder sig i et andet af landene, nyder de samme sociale fordele som landets egne statsborgere.

Man har fundet at den grundlæggende ret til ligestilling på konventionens område for alle nordiske statsborgere må fremgå af det nordiske regelsæt i konventionen. Ligestillingen gælder for al social bistand og alle sociale tjenester, også dem der ydes uden at modtageren er i økonomisk trang, og går derved videre end den europæiske konvention. Det kan tillige bemærkes at Finland ikke på nuværende tidspunkt har tilsluttet sig den europæiske konvention, men alene har forpligtet sig til at overholde konventionens principper gennem sin tilslutning til den europæiske socialpagt. Ligestillingen har afgørende betydning for nordiske statsborgere der ikke opnår ligestilling som følge af EØS-reglerne, fx ikke-erhvervsaktive, herunder også tidligere erhvervsaktive som ikke har udøvet deres erhverv i det nuværende opholdsland, og som af den grund ikke opnår ligestilling med hensyn til sociale fordele i kraft af EØS-reglerne.

Ligestillingen for alle nordiske statsborgere uden krav om tidligere erhvervmæssig tilknytning hviler på gensidighed mellem de nordiske lande. Denne helt generelle ligestilling kan ikke udstrækkes til ikke-nordiske statsborgere, heller ikke i kraft af EØS-reglerne.

Ad artikel 5

Den nordiske sprogkonvention indeholder en række regler som har betydning inden for det sociale og sundhedsmæssige område. I praksis har der vist sig at være behov for en udvidelse af disse regler i visse henseender. Det er da også forudset i sprogkonventionen at der kan være anledning til at træffe særlige aftaler der går videre end denne konvention.

Efter artikel 2 i sprogkonventionen skal myndighederne i de nordiske lande virke for at en nordisk statsborger skal kunne anvende sit eget sprog ved henvendelse til myndighederne i et andet nordisk land hvis der er behov herfor. Efter første stykke i forslaget er der derimod en ubetinget ret til at anvende et af de 5 nordiske sprog, dansk, finsk, norsk, islandsk eller svensk, ved skriftlige henvendelser til en myndighed inden for konventionens område i en konkret sag hvori myndigheden skal træffe en afgørelse. I en sådan konkret sag skal myndigheden endvidere sørge for at vedkommende får den fornødne tolke- og oversættelseshjælp i et af disse sprog hvis der er behov herfor. Sprogkonventionen foreskriver alene at myndighederne så vidt muligt skal sørge for den fornødne tolke- og oversættelseshjælp.

Som noget nyt i forhold til sprogkonventionen skal det organ, der yder social eller sundhedsmæssig bistand efter andet stykke anvende et sprog som vedkommende forstår hvis det er af stor betydning for formålet med hjælpen. Anvendelsen af det pågældende sprog skal ske så vidt mulig. Dette indebærer at der i praksis skal være mulighed for at anvende det pågældende sprog ved hjælp af de ressourcer som er til rådighed, og at der i givet fald må anvendes tolkebistand.

For så vidt angår andet stykke i forslaget til artikel 5, er det fra dansk side præciseret, at gældende dansk lovgivning og praksis opfylder de krav der stilles i denne bestemmelse. I henhold til sygesikringslovgivningen kan der ydes tolkebistand i forbindelse med almen lægehjælp og speciallægehjælp. Endvidere indgår det i amtskommunernes ansvar for drift af sygehusvæsenet, at der kan ydes tolke- eller anden sproglig bistand i det omfang, det er nødvendigt for at gennemføre behandlingen.

Ad artikel 6

Efter artikel 6 forudsættes det at der under midlertidigt ophold i et nordisk land ydes den nødvendige sociale bistand og nødvendige sociale tjenester indtil opholdet ophører, eventuelt ved afvisning eller hjemsendelse. Hjælpens omfang bestemmes i øvrigt efter reglerne i opholdslandets lovgivning. Bestemmelsen tager sigte på hele den personkreds der efter artikel 3 er omfattet af konventionen, d.v.s. foruden nordiske statsborgere også statsborgere fra andre lande, for deres vedkommende under forudsætning af at de har bopæl i et nordisk land.

Ad artikel 7

Nordiske statsborger har uden videre ret til at tage ophold i et andet nordisk land uden at skulle have opholdstilladelse. Det blev aftalt ved protokol af 22. maj 1954 og senere ved aftale af 6. marts 1982.

Også efter EØS-reglerne er der i kraft af en række opholdsdirektiver ret for alle statsborgere fra et EØS-land til at tage ophold i et andet EØS-land. For personer, der omfattes af opholdsdirektiverne for ikke-erhvervsaktive, er opholdsretten, som nævnt i de almindelige bemærkninger, betinget af at vedkommende har midler til sin forsørgelse.

Bestemmelsen om beskyttelse imod adgangen til hjemsendelse er en videreførelse af artikel 32 i den hidtidige nordiske konvention om social tryghed. Denne artikel er indtil videre opretholdt i ikrafttrædelsesbestemmelsen i artikel 30 i den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring, men den hører hjemme i den nye konvention om social bistand.

Den almindelige beskyttelse imod hjemsendelse af personer, der modtager vedvarende hjælp, skal nu gælde efter 3 års bopæl i landet og ikke først efter 5 års bopæl som efter de hidtidige regler.

Bestemmelsen giver ikke i sig selv grundlag for hjemsendelse og har derfor kun betydning hvis der ikke er ret til ophold efter EØS-reglerne for erhvervsaktive, og hvis landets egen lovgivning giver mulighed for hjemsendelse af den der modtager vedvarende hjælp. De gældende regler herom er ret forskellige i de nordiske lande: I Danmark er retten til vedvarende hjælp til forsørgelse, d.v.s. hjælp der varer eller skønnes at vare mere end ét år, betinget af dansk statsborgerskab. Hjemsendelse sker dog ikke hvis der foreligger en særlig tilknytning til Danmark, familiemæssig eller anden tilknytning. Også andre grunde kan føre til at der ikke sker hjemsendelse, og der kan ikke ske hjemsendelse af personer der har boet i lan-

det i mere end de sidste 3 år. I Norge gælder det på lignende måde at nordiske statsborgere, der ikke kan klare sig for egne midler, vil kunne bortvises fra landet eller sendes hjem, dog med de begrænsninger der følger af artikel 32. Efter finsk lovgivning kan en udlænding, som ikke klarer sig for egne midler både udvises og afvises (d.v.s. udbringes af landet inden 3 måneder fra ankomsten). Bestemmelserne anvendes imidlertid ikke for nordiske statsborgere, bortset fra afvisning ved grænsen i aldeles oplagte tilfælde. I Island stilles der aldrig krav om flytning til hjemlandet på grund af ydet hjælp til underhold. Heller ikke i Sverige er der mulighed for at udvise en udlænding på grund af langvarig eller kortvarig behov for hjælp til underhold. Derimod kan udlændinge, og herunder også andre nordiske statsborgere, afvises hvis de ikke har tilstrækkelige midler til ophold og hjemrejse. Afvisning kan også ske efter ankomsten til Sverige dog ikke senere end 3 måneder efter ankomsten.

Den norske sociallovgivning gælder ikke uden videre på Svalbard, jfr. § 1-2, andet led, i lov om sociale tjenester hvorefter der kan gives særlige forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard. Konventionen vil ikke komme til at gælde på Svalbard i større udstrækning end norsk sociallovgivning.

I henhold til § 1 i forskrift nr. 5 af 9. juli 1976 om afvisning og udvisning af personer fra Svalbard kan enhver som ikke har tilstrækkelige midler til at opholde sig eller ernære sig på lovlig måde afvises.

Konventionen indskrænker ikke den adgang til hjemsendelse der er hjemlet i forskriftens § 1.

Ad artikel 8

Når en person skal hjemsendes, fx fordi vedkommende i forbindelse med et midlertidigt ophold ikke har midler til sit underhold eller under et mere varigt ophold modtager vedvarende hjælp til forsørgelse, er det vigtigt at de sociale myndigheder på hjemstedet får mulighed for at tilrettelægge modtagelsen af den pågældende. Derved kan der gives den nødvendige støtte navnlig af social- og sundhedsmæssig art. Bestemmelsen foreskriver derfor at myndigheden i det land, hvorfra vedkommende skal rejse, når der er brug for det skal samarbejde med det ansvarlige organ i modtagelseslandet om at tilrettelægge rejsen. Der kan herved træffes aftale om nødvendig rejseledsagelse hvis det er en ung der skal hjemsendes eller en person med et særlig svagt helbred. Der vil også kunne træffes aftale om en eventuel fordeling af udgifterne til hjemrejsen, eventuelt efter retningslinier der fastsættes i aftalen om konventionens gennemførelse i henhold til konventionens artikel 12.

Udover tilfælde af hjemsendelse i de situationer der omhandles i artikel 6 og 7, omfatter bestemmelsen også andre tilfælde af nødvendig medvirken fra de sociale myndigheder ved en persons rejse til et andet nordisk land, fx når det drejer sig om børn. Derimod berører bestemmelsen ikke retten ifølge artikel 10 i den nordiske konvention om social sikring til at få dæk-

ning for merudgifterne ved hjemrejsen efter sygebehandling i forbindelse med midlertidigt ophold i et andet nordisk land.

Ad artikel 9

Bestemmelsen tager sigte på særlige tilfælde hvor en flytning til et andet nordisk land af personer med behov for behandling eller pleje af længere varighed ikke kan gennemføres uden medvirken fra de ansvarlige myndigheder.

Ved en forsøgsordning mellem Finland og Sverige er der givet mulighed for bistand til sådanne flytninger som har vist sig at kunne være af stor værdi for den enkelte i de ikke særlig talrige tilfælde hvor ordningen har været anvendt. Også mellem andre af landene har der i praksis været behov for at personer kan få hjælp til at flytte til et andet af landene med det formål at kunne få pleje.

Efter den nordiske konvention om social sikring er det den almindelige regel som følge af artikel 23, første stykke, at udgifter til ydelser ved sygdom afholdes af bopælslandet. Bestemmelsen giver imidlertid adgang til at der ved særlig aftale træffes bestemmelse om at udgifterne afholdes anderledes. En aftale om udgiftsfordeling efter andet stykke i forslaget skal derfor i følge tredje stykke betragtes som en sådan sær aftale efter artikel 23, første stykke i sikringskonventionen.

Vejledende bestemmelser om ordningen vil kunne fastsættes i gennemførelsesaftalen efter artikel 12. Det vil være hensigtsmæssigt at der heri tages stilling til hvilke ansvarlige myndigheder der i de enkelte lande skal medvirke til de omhandlede flytninger. Det drejer sig om de myndigheder der i vedkommende land har ansvaret dels for at ordne den omhandlede behandling eller pleje og dels for at afholde udgifterne hertil. Dette ansvar kan således være placeret hos forskellige myndigheder i landet eller eventuelt være delt mellem flere myndigheder.

Ad artikel 10

Som nævnt i de almindelige bemærkninger foreslås det at kommunerne i grænseområderne skal samarbejde om at udvide de gældende befordringsordninger til også at omfatte rejser til nabokommuner i det andet nordiske land.

Ansvaret for befordringsordningerne i de enkelte nordiske lande er placeret således:

I *Danmark* har hvert amtsråd uden for hovedstadsområdet fået pålagt at etablere individuel handikapkørsel for svært bevægelseshæmmede ud over transport til behandling, terapi og lignende. Også hovedstadsområdets kollektive persontrafik har pligt til at have særlige kørselsordninger for svært bevægelseshæmmede. Ordningerne skal åbne mulighed for kørsel over amtsgrænserne.

I *Finland* er det kommunerne der tilrettelægger transporttjeneste eller refunderer rimelige udgifter til transport af handikappede. Der er forskel-

lig praksis med hensyn til den geografiske udstrækning af transporttjenesten. Alvorligt handicappede har ret til en rimelig transporttjeneste inden for hjemstedskommunen og nærliggende kommuner.

I *Island* er det kommunerne, der sørger for transportservice for handicappede. Denne transportservice kan opdeles i to kategorier: På den ene side er der den service der skal gøre det muligt for handicappede som ikke kan benytte de kollektive transportmidler at deltage i arbejdsliv, uddannelse og fritidsaktiviteter. Hver kommune kan sætte regler om denne transportservice og kræve betaling. En sådan form for transportservice er ofte beregnet til brug ved transport inden for hjemkommunen og nærliggende kommuner. På den anden side er der den transportservice der skal tilgodese handicappedes behov for transport til og fra serviceinstitutioner og anden specialservice. Denne transport sker uden udgifter for den handicappede og den er ikke begrænset til hjemkommunen.

I *Norge* har fylkeskommunerne ansvaret for transport af funktionshæmmede. Den enkelte fylkeskommune fastsætter retningslinjer for og omfang af transporttjenesten for funktionshæmmede i samarbejde med primærkommunerne. Inden for hvert enkelt fylke i Norge er transporttjenesten dermed i store træk samordnet, men der er ikke i dag fælles retningslinjer for den funktionshæmmedes adgang til at benytte tjenesten i andre dele af landet end på hjemstedet.

I *Sverige* påhviler det kommunerne at indrette en transporttjeneste for ældre og andre der har et særligt behov for transport. Der er betydelig forskel mellem kommunerne med hensyn til reglerne for og tilrettelæggelsen af transportordningen. I princippet er der kun adgang til transport inden for kommunen. Dette gælder dog ikke for to len (Stockholms län og Östergötlands län) hvor transporttjenesten drives på lensniveau. I konkrete tilfælde kan kommunen give adgang til rejser til andre kommuner. Endvidere findes der en rigstransport med det formål at give svært handicappede mulighed for at foretage længere rejser inden for landet til normal pris. Det er kommunen der træffer beslutning om rejser med denne tjeneste.

Ad artikel 11

Artiklens første stykke tager sigte på at afskaffe en eventuel ventetid for udlændinge ved tilflytning til landet med hensyn til retten til bidragsforskud når det drejer sig om statsborgere fra et tredjeland der tilflytter fra et andet nordisk land. Nordiske statsborgere har ret til den samme ligestilling allerede efter den almindelige bestemmelse i artikel 4. Retten til at opnå bidragsforskud og dets størrelse afgøres iøvrigt efter reglerne herom i vedkommende lands lovgivning.

Bestemmelserne i andet og tredje stykke svarer til artikel 31 i den nordiske konvention om social tryghed af 5. marts 1981. Disse bestemmelser om bidragsforskud er indtil videre opretholdt i ikrafttrædelsesbestemmelsen i artikel 30 i den nordiske konvention af 15. juni 1992 om social sikring.

Der er ikke bestemmelser om bidragsforskud i EF-forordning 1408/71 om de sociale sikringsordninger. Det er fundet hensigtsmæssigt at den nordiske konvention om social sikring dækker samme saglige område som forordningen, og at bestemmelserne om bidragsforskud overføres til den nye nordiske konvention om social bistand.

Bestemmelser om inddrivelse af underholdsbidrag hos den bidragspligtige i et andet nordisk land end det hvori der er truffet afgørelse om bidragspligt findes i nordisk konvention af 23. marts 1962.

Konventionen medfører ingen inddrivelse i en eventuel adgang til krav om tilbagebetaling for forskud efter landets interne lovgivning.

Ad artikel 13

I andet stykke foreslås en udtrykkelig bestemmelse om de særlige hensyn der skal tages ved samarbejde over grænserne i sager om børn. Der henvises i denne forbindelse til de almindelige bemærkninger om FN-konventionen om barnets rettigheder.

Del 3

Brev av den 10 december 1993 från den nordiska bistandsgruppen till Nordiska socialpolitiska kommittén

Den nordiske bistandsgruppe har holdt møde i Oslo den 7. december 1993 for at drøfte høringssvarene vedrørende gruppens udkast af april 1993 til Nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester. Til mødet forelå vedlagte sammenfatninger af høringssvarene fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Der er enighed om, at høringsrunden ikke giver anledning til at foreslå ændringer i konventionsudkastet. Udtalelserne har endvidere bekræftet behovet for at der indgås en nordisk konvention på dette område.

Udtalelserne giver anledning til at pege på forskellige spørgsmål som bør tages op i forbindelse med at der udarbejdes dels bestemmelser om gennemførelsen af den nye konvention - som forudsat i artikel 12 i udkastet - og dels en eventuel fælles nordisk vejledning om konventionen. Det drejer sig om følgende spørgsmål 1-5 som nu er indføjet i gruppens bemærkninger til konventionsudkastet. Et tilrettet eksemplar af bemærkningerne vedlægges.

1. Til konventionens artikel 3, side 5-6 i bemærkningerne

Begrebet "lovlig bopæl" er allerede anvendt i Europæisk konvention af 1953 om social- og sundhedsmæssig hjælp og senere i EØF-rådets henstilling af 24. juni 1992 om fælles kriterier i forbindelse med sikring af tilstrækkelige indtægter og ydelser fra socialbeskyttelsesordninger. Begrebet indebærer at der skal være ret til at bo i landet efter lovgivningen om udlændinge. I praksis vil det i de fleste tilfælde være ensbetydende med at vedkommende har bopæl i landet efter landets folkeregister.

2. Til konventionens artikel 4, bemærkningerne side 6-7

Ligestillingen for alle nordiske statsborgere uden krav om tidligere erhvervs-mæssig tilknytning hviler på gensidighed mellem de nordiske lande. Denne helt generelle ligestilling kan ikke udstrækkes til ikke-nordiske statsborgere, heller ikke i kraft af EØS-reglerne.

3. Til artikel 7, bemærkningerne side 8-10

Den norske sociallovgivning gælder ikke uden videre på Svalbard, jfr. § 1-2, andet led, i lov om sociale tjenester hvorefter der kan gives særlige forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard. Konventionen vil ikke komme til at gælde på Svalbard i større udstrækning end norsk sociallovgivning.

I henhold til § 1 i forskrift nr. 5 af 9. juli 1976 om afvisning og udvisning af personer fra Svalbard kan enhver som ikke har tilstrækkelige midler til at opholde sig eller ernære sig på lovlig måde afvises.

Konventionen indskrænker ikke den adgang til hjemsendelse der er hjemlet i forskriftens § 1.

4. Til artikel 9, bemærkningerne side 10-11

Vejledende bestemmelser om ordningen vil kunne fastsættes i gennemførelsesaftalen efter artikel 12. Det vil være hensigtsmæssigt at der heri tages stilling til hvilke ansvarlige myndigheder der i de enkelte lande skal medvirke til de omhandlede flytninger. Det drejer sig om de myndigheder der i vedkommende land har ansvaret dels for at ordne den omhandlede behandling eller pleje og dels for at afholde udgifterne hertil. Dette ansvar kan således være placeret hos forskellige myndigheder i landet eller eventuelt være delt mellem flere myndigheder.

5. Til artikel 11, bemærkningerne side 13

Konventionen medfører ingen indskrænkning i en eventuel adgang til krav om tilbagebetaling af forskud efter landets interne lovgivning.

Hermed anser gruppen sit arbejde for afsluttet.

På gruppens vegne

Matti Mikkola (formand)
lagstiftningsråd

Miljöutskottets betänkande

över ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi april 1994 - mars 1996

(Ministerrådsförslaget, se s. 603)

Till miljöutskottet har hänvisats ministerrådsförslag B 142/m om en nordisk miljöstrategi april 1994 - mars 1996.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget till nordisk miljöstrategi anges ett antal problemområden där insatser prioriteras under den angivna perioden. De prioriterade insatserna är uppdelade i sådana som skall vidtas i Norden, i Nordens när-områden, i EU/EES-sammanhang samt insatser som skall vidtas i övrigt internationellt samarbete. 19 konkreta insatsområden utpekade. Ministerrådets avsikt med strategin är att uttrycka den överordnade politiska prioritering, som styr användandet av ekonomiska medel och arbetsinsatser. Den skall också utgöra ett underlag för ökat samarbete med andra sektorer och med Nordiska rådet.

Utgångspunkt för arbetsformer och inriktning är miljöministrarnas tidigare beslut om uppläggning och organisation i arbetsgrupper av det framtida nordiska miljösamarbetet samt en analys av miljötillståndet i Norden. Det nordiska miljösamarbetet baseras på ett antal centrala principer: Bärkraftig utveckling, miljöanpassad samhällsutveckling, sektorsansvar, kretsloppsprincipen, förorenaren betalar-principen samt försiktighetsprincipen.

Ett supplement till den nordiska miljöstrategin utgörs av rapporten "Redegørelse om Nordens rolle i det internationale miljøsamarbejde". I denna ges en beskrivning av internationella organisationer, konventioner och det informella nordiska samarbetet rörande insatserna i dessa.

Inom ramen för miljösamarbetet har upprättats fasta nordiska arbetsgrupper inom vissa strategiskt viktiga områden och därutöver pågår eller planeras samarbete med ett antal andra sektorer.

2. Miljöutskottets synpunkter

2.1. Allmänt

Miljöutskottet anser att den nordiska miljöstrategin fått en alltför vag utformning för att kunna fungera som ett kraftfullt verktyg i miljösamarbetet. Det är beklagligt eftersom strategin är tänkt att komplettera och slutföra den revidering av miljösamarbetet som gjorts under senare år. Miljöutskottet har tidigare ställt sig bakom de principbeslut för inriktning och organisation av det framtida nordiska miljösamarbetet som uttryckts i Kirkenesdeklarationen. Utskottet har också ställt sig bakom arbetsprogrammet 1993-1995 för långsiktig övervakning av Nordens yttre miljö, genom vilket skall byggas upp gemensamma nordiska metoder och system för långsiktig miljö kvalitetsövervakning. Vidare har utskottet med stort intresse tagit del av de uppgifter om miljö tillståndet i Norden som redovisas i rapporten "Nordens miljö - tillstånd, utveckling och hot" samt rapporten "Redegørelse for Nordens rolle i det internationale miljø samarbejde". Miljöutskottet har uppfattat miljöstrategin som en vidareutveckling av de grundprinciper som tidigare fastslagits. Mot bakgrund av de begränsade resurserna och det därmed förknippade behovet av prioritering är det i och för sig positivt att strategin har en funktionell uppläggning med utgångspunkt i insatser som skall företas i Norden, insatser i närområdena, etc. Dock gör målsättningarnas oklara formulering att miljöarbetet inte erhåller en tillräcklig konkretisering för att kunna bli fullt operativt.

En av strategins grundpelare är de ovannämnda centrala principerna. Vidare anges att miljösamarbetet skall ta utgångspunkt i principen om högsta tillämplade ambitionsnivå, dvs. att länderna genom att följa det nordiska land som har högst ambitionsnivå kan använda det nordiska samarbetet som en hävstång. Utskottet kan tillstyrka att dessa principer blir ledande för arbetet. Det är dock viktigt att principen om högsta tillämplade ambitionsnivå inte enbart blir en principiell målsättning utan att den också används i det konkreta fallet. Utskottet vill dessutom förorda att principen om största kostnadsnytta tillfogas. Speciellt gäller detta i de sammanhang där internationella finansärer är involverade, t.ex. i Östersjöområdet.

2.2. Synpunkter på indelningen i problemområden

Utskottet noterar att strategin ges en funktionell indelning snarare än en problemrelaterad, dvs. att utgångspunkten är i vilket sammanhang åtgärderna skall vidtagas för att lösa problemen. Fördelen med denna uppläggning är att arbetsfördelningen tydligt klarläggs, men det finns en risk att helhetsperspektivet skymms. Utskottet noterar vidare, trots att det förefaller som avsikten med strategin är att den skall ersätta de tidigare antagna handlingsplanerna mot luftföroreningar respektive havsföroreningar samt handlingsprogrammet för renare teknologi, nämns inte detta uttryckligen i ministerrådsförslaget. Mot bakgrund av nu gällande överenskommelser om bl.a. rapportering till rådet om arbetet med handlingsplanerna bör det klargöras hur det är tänkt att redovisningen till rådet om arbetet med strategin skall

läggas upp. Utskottet förutsätter att den framtida rapporteringen minst läggs på motsvarande nivå som för närvarande och likaså att utskottet i tillräcklig omfattning orienteras om det informella samarbetet i internationella organisationer.

Vad gäller strategins struktur har utskottet inga direkta invändningar mot den prioritering som görs beträffande vilka miljöproblem som skall omfattas av strategiarbetet. De fem problemområdena: användningen av jord och vatten - natur och friluftsliv, luftförorening, havsförorening, kemikalier samt resursförbrukning - avfall torde omfatta huvudparten av de angelägna problemen. Dock borde energianvändningens betydelse för miljöproblemen i Norden och framför allt i närområdena tydligare fångas upp och utgöra ett sjätte problemområde. Vidare har transporterens miljökonsekvenser blivit ett av de dominerande miljöproblemen i Norden. Med tanke på att det dessutom redan sker en kraftig ökning av transporterna i Östeuropa och att problemen med långväga luftförorening därifrån växer, kan det vara motiverat att också transporterens miljökonsekvenser utpekas som ett problemområde. Utskottet noterar i detta sammanhang med tillfredsställelse målsättningen i strategin om att Europa skall fås att inleda ett ambitiöst arbete på transport-miljöområdet med sikte på att minska miljöbelastningen radikalt. Slutligen önskar utskottet att den internationella handelns miljöaspekter skall uppmärksammas som problemområde.

2.3. Synpunkter på strategins insatsområden

Strategin innehåller generellt beskrivna insatsområden som skall vidtas eller uppmärksammas inom Norden, i Nordens närområden, i EU/EES respektive i övrigt internationellt samarbete. Dessa kompletteras med de 19 konkreta målsättningarna för insatserna. Vad gäller de generella insatserna är det önskvärt att målsättningar för bevarande av miljön i Arktis infogas i strategin. Bland annat borde det anges hur arbetet med den resolution som antogs vid den parlamentariska konferensen i Reykjavik skall ingå i strategin. Utskottet vill i detta sammanhang också framhålla ministerrådets meddelande angående rekommendation 31/1992/p om samarbete i det arktiska området, där det hänvisas till ett pågående arbete att utforma ett samnordiskt program för samarbete i Arktis.

Ekonomiska styrmedel nämns i flera sammanhang i ministerrådsförslaget som ett viktigt instrument i miljöpolitiken. Dock bör juridiska styrmedel och uppförandekoder också få en mer betonad plats som instrument i strategin. I vissa lägen torde de vara mer effektiva än de ekonomiska.

Vidare saknar strategin helt ett fullföljande av Kirkenesdeklarationens ambition att föra de miljöpolitiska målsättningarna vidare - både nationellt och internationellt - genom påverkan av ekonomi- och handelspolitiken, bl.a. GATT och OECD. Utskottet anser att det är viktigt att de nordiska länderna samfällt verkar i förhållande till EU, OECD och andra fora för att den internationella handeln på sikt skall utvecklas till ett medel som främjar ekologiskt riktiga produkter och produktionsmetoder och motverkar produktion som inte harmonierar med en bärkraftig utveckling. En nor-

disk strategi för beaktande av miljöfrågorna under världshandelsförhandlingarna måste utvecklas.

Vad gäller de mer specifika insatserna i strategin noterar utskottet med tillfredsställelse att den också omfattar kärnsäkerhetsfrågor och att ministerrådet till stor del uppmärksammat de krav på åtgärder för ökad säkerhet som framförts i flera rekommendationer till ministerrådet och till de nordiska ländernas regeringar. Nordiska rådet har bl.a. framhållit att skadeståndsfrågorna måste lösas så att leverantörer av ny och säkrare utrustning vågar montera den i de farliga kärnkraftverken i Nordens närområden. Vidare måste strikt kontroll krävas av all kärntechnisk verksamhet och av avfallshanteringen. Detta är främst en säkerhetsfråga. Utskottet vill dock framhålla att den långsiktiga strategin måste vara att införa nya, miljövänliga energisystem i hela regionen. Statsministrarna bör engageras i detta förnyelsearbete. Vad gäller kärnsäkerhet krävs en mer aktiv medverkan bl.a. från EBRD. Danmarks insatser att tillsammans med EBRD få fram en modell för "soft-loans" för detta ändamål bör fullföljas.

Vad gäller arbetet med att förbättra miljösituationen i Östersjön är utskottet enigt om att länderna måste arbeta för att Helsingforskommissionens Östersjöprogram omsätts i konkreta åtgärder. Det är hög tid att det nuvarande dödläget bryts, där regeringarna hävdar att man saknar medel för arbetet och de internationella bankerna hävdar att man ej får ställningstaganden från regeringarna. Vidare är det inte acceptabelt att dessa banker kräver att lönsamhets- och andra inledande studier skall utföras innan projektmedel beviljas samtidigt som det är uppenbart att de aktuella länderna saknar medel till bekostande av sådana studier. En lösning på detta problem motsvarande vad som gäller för NEFCO måste tas fram.

Även vad gäller luftföroreningar och klimatförändrande gaser krävs konkreta planer för hur en reduktion av utsläppen skall kunna ske. Utsläppen bör minskas där det är mest kostnadseffektivt. Systemet bör utformas pragmatiskt och med ett regionalt "bokföringsperspektiv", så att den största totala reduktionen styr insatserna. Detta bör vara avgörande även om det kan få till följd att det land som producerar en bättre ersättningsenergi och förser andra länder med denna inte får en nominell reduktion av utsläppen. Utskottet vill dock framhålla, om det skall det lyckas att pressa de andra industriländerna till åtgärder måste CO₂-utsläppen reduceras även i våra länder. Utskottet noterar med beklagande att det inte varit möjligt för länderna att ange ett årtal när all användning av det ozonnedbrytande HCFC skall upphöra.

Utskottet noterar vidare de övriga (mer eller mindre) konkreta målsättningar som fastslagits. Exempelvis anser utskottet det positivt att målsättningen vad gäller miljöfarligt avfall är ett totalförbud av export från OECD-land till icke OECD-land inom ramen för Baselkonventionen. Vad gäller energi finns en målsättning om att främja användningen av biobränslen och förnybara energikällor samt att särskilt energiområdet bör beaktas vid utvecklande av ekonomiska styrmedel. Detta är positivt, men kan enligt utskottets mening närmast uppfattas som delmål för att uppfylla huvudmålsättningen att få fram miljövänliga energisystem.

Vissa målsättningar uttrycker måhända en lovvärd ambition men är alltför vagt formulerade. Utskottet finner det t.ex. omöjligt att bedöma målsättningen att få ett "starkt gehör" för nordiska synpunkter inom EU/EES eller att "öka inflytandet" inom det internationella arbetet med kemikaliefrågor. En betydligt större genomarbetning och konkretisering krävs för att målsättningarna skall bli operativa.

2.4. Synpunkter på de ekonomiska förutsättningarna för framtida miljöarbete

Ett grundläggande problem i miljöarbetet är dess sektorövergripande natur, vilken försvårar samarbete och effektivt resursutnyttjande. Vad gäller den nordiska budgeten kan miljöutskottet konstatera att ministerrådet trots de många kritiska synpunkter som framförts under de tre senaste sessionerna vidhåller den procentuella fördelningen vad gäller den framtida nordiska budgeten. Det har gång på gång framförts i yttranden från flera av utskotten och i rådsdebatten att en sådan mekanisk budgetering, innebärande att en fast procentsats avsätts till en sektor oavsett behoven inom andra sektorer, inte leder till positiva resultat. Mot bakgrund av att sektorssamarbete blir en allt mer viktig förutsättning för att miljöarbetet inte enbart skall utreda utan också leda till konkreta resultat är det viktigt att de berörda sektorerna, bl.a. transportsektorn, ges erforderliga möjligheter och resurser till miljöintegrering.

Utskottet anser det vidare ytterst angeläget att finansministrarna medverkar till att det genomförs en samnordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden. Förslag till generella miljöskatter, avgifter på fossila bränslen och andra finansieringsordningar skulle enligt tidigare versioner av miljöstrategin läggas fram av ministerrådet (miljöministrarna) för de nordiska regeringarna och leda till ett ökat samarbete med finansministrarna. Dessa konkreta och positiva insatser har dessvärre urvattnats i det nuvarande ministerrådsförslaget. Det anges nu att miljöministerrådet kommer att arbeta för att det framskaffas medel till finansiering av åtgärder i närområdena. Miljöutskottet anser att långtgående finansieringsåtgärder oundvikligen kommer att krävas för insatser i närområdena och att strategin allvarligt försvagats genom att de konkreta finansieringsförslagen lagts åt sidan.

3. Sammanfattande synpunkter

Miljöstrategin har getts en alltför stor vaghet vad gäller målsättningarna och de aviserade insatserna. Vidare krävs en konkretisering vad gäller finansieringen av närområdesåtgärderna. Först när detta gjorts blir det möjligt att få en meningsfull diskussion om uppföljning och genomförande. Miljöutskottet vill framhålla att konkretiseringen skall genomföras snabbt så att miljöstrategin därigenom i framtiden både kan bli ett verksamt medel för att hålla samman det nordiska miljöarbetet och kunna fungera som instrument för den parlamentariska kontrollen av ministerrådets verksamhet.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår miljöutskottet att
Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast återkomma med förslag till konkretiseringar av strategins
målsättningar på de punkter miljöutskottet framhållit i betänkandet,

att regelbundet rapportera till Nordiska rådet om uppfyllandet av
målsättningarna, samt

att miljö- och finanssektorerna tar fram nya modeller för en sam-
nordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden.

Stockholm den 7 mars 1994

Børge Bakholt (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Anna -Kaarina Louvo (Kok.)

Wiggo Komstedt (m)

Jógvann Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

B 142/m

Ministerrådsforslag**om en nordisk miljøstrategi april 1994 - mars 1996***(Overlæmnat av Nordiska ministerrådet)*

Nordisk Ministerråd oversender hermed et ministerrådsforslag om Den Nordiske Miljøstrategi april 1994 - marts 1996 for behandling ved Nordisk Råds 44. session i Stockholm. Ministerrådet beder om Rådets synspunkter til forslaget. Ministerrådet agter på baggrund heraf at godkende Den Nordiske Miljøstrategi.

København, den 11. februar 1994

På Nordisk Ministerråds vegne

Olof Johansson

Pär Stenbäck

Den nordiske miljøstrategi april 1994 - marts 1996

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Grundlag for nordisk miljøstrategi	606
2. Miljøstatus og prioriterede miljøproblemer	607
2.1 Udgangspunkter	607
2.2 Sammenfatning af miljøtilstanden i Norden.....	607
2.3 Prioriterede miljøproblemer.....	608
2.3.1 Anvendelse af jord og vand - natur- og friluftsliv.....	608
2.3.2 Luftforurening.....	609
2.3.3 Havforurening.....	609
2.3.4 Kemikalier.....	609
2.3.5 Ressourceforbrug - affald	610
3. Norden.....	610
3.1 Sektorintegrering	610
3.2 Økonomiske styringsmidler.....	610
3.3 Overvågning og data.....	611
3.4 Miljøkonsekvensvurderinger	611
3.5 Natur og friluftsliv.....	612
3.6 Affald - Renere teknologi.....	612
4. Nordens nærområder.....	613
4.1 Østersøområdet	613
4.2 Barentsregionen	614
4.3 Atomsikkerhedsproblemer i Nordens nærområder	614
4.4 Finansiering af miljøtiltag i Nordens nærområder	615
- NEFCO	616
5. EU/EØS.....	616
5.1 Alment om EØS-aftalen og EU	616
5.1.1 Økonomiske styringsmidler.....	617
5.1.2 Luftforurening.....	617
5.1.3 Kemikalier, incl. bekæmpelsesmidler	617
5.1.4 Affald.....	618
6. Internationalt samarbejde i øvrigt	618
6.1 Generelt.....	618
6.1.1 Bevaring af biologisk mangfoldighed	619
6.1.2 Natur og friluftsliv.....	619
6.1.3 Forsuring og fotokemiske oxidanter	620
6.1.4 Miljøgifte.....	620
6.1.5 Eutrofiering.....	620
6.1.6 Klimagasser	621
6.1.7 Nedbrydning af ozonlaget.....	621

6.1.8	Dumping af radioaktivt affald i havet	621
6.1.9	Statsimmunitet for skibs- og luftfartøjer	621
6.1.10	Forurening fra skibe	621
6.1.11	Renere teknologi - livscyklusvurderinger	622
6.1.12	Kemikalier	622
7.	Sammenfattende målsætninger	622

1. Grundlag for nordisk miljøstrategi

Ved et møde i Mariehamn den 12. november 1991 tog de nordiske Statsministre initiativ til en nyvurdering af det nordiske samarbejde. Formålet var især at sikre, at samarbejdet fremover tager højde for ændringerne i Europa, og specielt de enkelte landes tilknytning til EF. Statsministrene udtalte ved erklæring af 17. august 1992, at de vil gå særligt ind for at videreudvikle samarbejdet på områder af genuin nordisk interesse, bl.a. miljøpolitik. I Statsministrenes rapport af 11. november 1992 udpeges miljø igen som et satsningsområde.

Nordisk Ministerråd, Miljøministrene, (MR-M), har i rapporten "Det fremtidige miljøsamarbejde inden for Nordisk Ministerråd" af september 1992 vedtaget følgende målsætninger for det fremtidige miljøsamarbejde inden for Nordisk Ministerråd:

Norden: Bevarelse af særlige nordiske miljø- og naturværdier samt løsning af nordiske miljøproblemer, som bedst løses i nordisk regi, eller hvor nordiske natur- og miljøforhold er særegne.

Nordens nærområder: Støtte til løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder bl.a. Østersøområdet og Barentsregionen.

Internationalt: International gennemslagskraft for nordisk miljø- og naturpolitik, specielt i forhold til EF.

Sektorintegrering: Integrering af miljøhensyn i sektorerne med henblik på en bæredygtig udvikling.

Den nordiske miljøstrategi skal udtrykke den overordnede politiske prioritering, som bør styre anvendelsen af økonomiske midler og arbejdsindsats. Formålet med Miljøstrategien er at give retningslinier for det nordiske miljøsamarbejde i årene april 1994 - marts 1996 blandt andet på basis af gældende handlingsplaner.

Miljøstrategien skal endvidere danne grundlag for et øget samarbejde med Nordisk Råd og for andre sektorer i arbejdet med at fremme en holdbar udvikling.

Miljøstrategien indledes med en beskrivelse dels af miljøtilstanden i Norden, dels af Nordens prioriterede miljøproblemer (Kap. 2). Derefter foretages en gennemgang af de vigtigste spørgsmål, som skal varetages i Norden (Kap. 3), i Nordens nærområder (Kap. 4), i EF/EØS (Kap. 5) og i de øvrige internationale organisationer (Kap.6). Dispositionen tager således udgangspunkt i, hvor resultaterne af indsatserne primært skal anvendes.

Det nordiske miljøsamarbejde baseres på et antal centrale principper:

Bæredygtig udvikling i overensstemmelse med først og fremmest Brundtland-rapporten og Agenda 21. **Miljøtilpasset samfundsudvikling** med betoning på at forebygge miljøproblemer bl.a. gennem fysisk planlægning samt at fremme god ressourcehusholdning gennem forandrede produktions- og forbrugsmønstre. **Sektoransvar, Kredsløbsprincippet, Forureneren betaler princippet** (Polluter Pays Principle, PPP), **Forsigtighedsprincippet** - reducere og minimere udslip og affald (Best Available Technology, BAT og Renere Teknologi).

MR-M har endvidere fået udarbejdet en "Redegørelse om Nordens rolle i det internationale miljøsamarbejde". En beskrivelse af internationale organisationer, konventioner og det uformelle nordiske samarbejde herom fremgår af denne rapport, som således udgør et vigtigt supplement til Miljøstrategien.

MR-M har oprettet faste nordiske arbejdsgrupper på områder, hvor det er strategisk vigtigt med en langsigtet fælles nordisk indsats, og hvor der findes behov for fælles nordisk udredningsarbejde og hermed midler. Denne prioritering af det nordiske miljøsamarbejde blev fastlagt i rapporten "Det fremtidige miljøsamarbejde inden for Nordisk Ministerråd". Arbejdsgrupper er oprettet på følgende områder: Overvågning- og data, Natur og friluftsliv, Luft- og havmiljø, Kemikalier og Renere teknologi. Arbejdet i disse grupper må tilrettelægges med sigte på udstrakt, rutinemæssigt samarbejde grupperne imellem, således at fagkompetence udnyttes og dobbeltarbejde undgås. Derudover er sektorsamarbejde indledt på en række områder.

2. Miljøstatus og prioriterede miljøproblemer

2.1. Udgangspunkter

Miljøpolitikken i de nordiske lande har til formål at fastslå målet om en bæredygtig udvikling, at beskytte menneskenes sundhed og bevare trivsel i boligmiljøerne, at bevare den biologiske diversitet, at holde hus med naturressourcer, så de kan udnyttes langsigtet, samt at beskytte natur- og kulturlandskabet.

De nordiske lande har udarbejdet

- handlingsplan mod luftforureninger
- handlingsplan mod forurening af havet
- handlingsprogram for renere teknologi, affald og genanvendelse
- arbejdsprogram 1993-1995 for langsigtet overvågning af Nordens ydre miljø

At opfylde disse vil være et led i det fremtidige nordiske miljøsamarbejde

2.2. Sammenfatning af miljøtilstanden i Norden

I de nordiske lande er det lykkedes at reducere industri- og samfundsudslippene meget kraftigt, og dermed er effekterne af disse udslip begrænset i Norden i forhold til belastningen fra kilder udenfor Norden. Samtidig er transportsektorens udslip blevet øget trods skærpede regler vedrørende udstødningssasser og brændstoffer. De eutrofierende virkninger fra anden diffus belastning på vand og havområder, specielt fra jord- og skovbruget, er også steget. Giftige stoffer udgør stadig risici for mennesket og miljøet. Dette viser vigtigheden af at sætte ind også overfor disse områder.

Luftbårne forureninger, som forsurer miljøet, svækker dets tilstand. I store dele af de nordiske lande overskrides de kritiske belastningsgrænser

for forurening af jord og vand. Luftforureningerne domineres af grænseoverskridende forureninger fra Øst- og Vesteuropa.

Man har noteret en vis stigning i persistente organiske stoffer i arktiske områder gennem de seneste år.

Stigningen i drivhusgasser forårsager atmosfærisk opvarmning, en global trussel, som også påvirker miljøets tilstand i de nordiske lande. De nordiske landes udslip af drivhusgasser er i det globale perspektiv i promilleklassen, hvorfor forholdsregler i andre lande bør tillægges stor betydning.

Biodiversiteten er i tilbagegang i stort omfang også i Norden. Den stadige opsplitning af naturen i mindre og mindre områder betyder, at arterne isoleres og i mange tilfælde uddør. Derfor må arbejdet med sammenfattende naturbeskyttelse prioriteres højt.

De fysiske indgreb i landskabet, jord- og skovbrug samt infrastrukturprojekter udgør - i det mindste på kort sigt - de alvorligste trusler mod biologisk diversitet og naturens attraktionsværdi.

Samfundets totale forbrug af produkter og tjenester er steget betydeligt. På mange måder er miljøproblemerne flyttet fra produktion til omsætning, transport og brug af produkterne.

Menneskenes livsstil, i form af rejseaktiviteter samt ressource- og energiforbrug, er også en kilde til betydelige miljøproblemer, ikke mindst i byerne.

2.3. Prioriterede miljøproblemer

Det nordiske natur- og miljø samarbejde under MR-M skal i de kommende år lægge speciel vægt på følgende problemområder:

2.3.1 Anvendelse af jord og vand - natur og friluftsliv

For at forhindre fortsat tab af biologiske arter og deres levesteder og bevare biologisk diversitet kræves en øget anvendelse af mere naturvenlige metoder inden for land- og skovbrug samt fiskeri.

Anvendelsen af naturressourcerne må ske på en bæredygtig måde ved at naturen bevares og den biologiske produktionsevne opretholdes. En mere effektiv udnyttelse af de instrumenter, som står til rådighed inden for den fysiske planlægning skal tilstræbes med henblik på beskyttelse og genopretning af naturen. Den fysiske planlægning skal samordne og integrere disse hensyn, så landskabet og naturbeskyttelsen behandles som en helhed. Der må skabes sammenhæng mellem naturområderne for at bibeholde og skabe en divers flora og fauna og sikre levesteder for de truede arter.

Muligheden for at udnytte naturen til bæredygtig produktion er væsentlig. Men særdeles vigtigt er det endvidere at hensynet til naturen indarbejdes i de enkelte sektors produktionsprocesser, materialeforbrug, affaldsproduktion m.v.

2.3.2 Luftforurening

For Norden som nettoimportør af luftforureninger er internationale overenskomster om udslipsbegrænsninger af afgørende betydning. Selv med optimistiske antagelser for Østeuropa vil allerede besluttede tiltag være helt utilstrækkelige for at forhindre forureningen. Norden bør gå i spidsen for at få europæiske løsninger på forureningsområdet i stand, specielt hvad angår en ny svovl- og nitrogenprotokol inden for rammerne af Convention on Long-Range Transboundary Air Pollution (LRTAP) og kommende revisioner af direktiver på luftområdet inden for EF. En bindende europæisk løsning på forureningsområdet bør tilstræbes.

Klimakonventionen forpligter landene til at gennemføre tiltag for at begrænse udslippene af klimagasser. Målet er at begrænse temperaturstigningen til et niveau, som mennesker og natur kan tilpasse sig, som ikke truer fødevarerproduktionen, og som muliggør en bæredygtig økonomisk udvikling.

2.3.3 Havforurening

Målet er via de nordiske landes egne foranstaltninger samt ved internationalt samarbejde at nå frem til, at de foranstaltninger, som blev vedtaget for Østersøen, Nordsøen og det nordøstlige Atlanterhav, iværksættes. I nærområdesamarbejdet fæstes speciel opmærksomhed ved beskyttelsen af Østersøen og Barentsregionen. Derudover produceres sådant forsknings- og opfølgingsmateriale, som vil muliggøre en bedømmelse af de foranstaltninger, som et velfungerende økosystem nødvendiggør. Den internationale havretskonvention træder i kraft den 16.11.1994. På baggrund af, at denne konvention ikke detaljeret berører forurening af havet fra landbase-rede aktiviteter, bør de nordiske lande aktivt støtte øget globalt samarbejde for at begrænse sådan havforurening.

2.3.4 Kemikalier

Målsætningen med arbejdet er at virke for en øget nordisk indflydelse internationalt ved at udarbejde et grundlag for og forslag til foranstaltninger i forbindelse med kommende arbejde inden for EF, OECD samt forskellige FN organisationer. Arbejdet sigter desuden på, at de nordiske lande gensidigt kan få gavn af hinandens erfaringsgrundlag og skal også kunne støtte kemikaliekontrolarbejdet i Norden, Nordens nærområder og Baltikum. Bedømmelse af samt reduktion af effekter og risici i den nordiske natur forårsaget af kemikalier skal vægtes.

Arbejdet indrettes på at opnå en reduktion af risici ved brug af farlige kemikalier, at fastsætte kriterier for klassificering og mærkning af sundheds- og miljøfarlige kemikalier samt at vurdere risici ved bekæmpelsesmidler. Substitutionsprincippet skal vægtes.

2.3.5 Ressourceforbrug - affald

En kredsløbstilpasset samfundsudvikling bør fremmes, således at det, som udvindes af naturen, anvendes, genanvendes, genindvindes og varetages, uden at naturen skades. Produktionsprocesser og varer incl. emballager bør udformes således, at de fra begyndelsen er materialebesparende og ikke forbruger unødvendige ressourcer under anvendelsen. Affaldsminimering, kildesortering, genindvinding samt genanvendelse af affald skal fremmes, så affaldsmængden bliver så lille som mulig.

Det nordiske samarbejde vil lægge livscyclusvurderinger, indsamling og spredning af miljøvenlig teknik, ensartet grundlag for miljømærkning, Best Available Technology (BAT) og Best Environmental Practice (BEP), producentansvar, økonomiske styringsmidler samt håndtering af specielt miljøfarligt affald til grund for en kredsløbstilpasset samfundsudvikling.

3. Norden

3.1. Sektorintegrering

Nordisk Ministerråds forum skal udnyttes til at fremme sektorintegrering. Sektorsamarbejdet skal medføre tiltag i de nordiske lande til gavn for miljøet i Norden og til støtte for løsning af miljøproblemer internationalt. Miljøområdet vil i samarbejde med sektorerne fremme tiltag, som har til hensigt at udvikle bevidstheden om sektorintegreringens væsentlighed. EK-M og NEJS har i 1993 vedtaget et eget handlingsprogram for landbrugsmiljøsamarbejde.

Et samarbejde med landbrugs- og fiskerisektorerne er igangsat og skal videreføres de kommende år. Miljøområdet vil specielt arbejde med landbrugssektoren for, at de nordiske lande kan opfylde de internationale aftaler om begrænsning af kvælstof- og fosforudledningen til Østersøen og Nordsøen. Samarbejdet med finanssektoren kommer ligesom tidligere til at få en central placering i 1994-95. Derudover vil sektorsamarbejdet blive intensiveret, fremfor alt vedrørende transportspørgsmål med henblik på at få gennemført et miljøtilpasset transportsystem.

3.2. Økonomiske styringsmidler

Norden ligger i front med anvendelsen af nye styringsmidler, og der er internationalt stor interesse for nordiske erfaringer. De nordiske lande er alle interesserede i en øget anvendelse af økonomiske styringsmidler på internationalt plan. Arbejdet med at identificere og udarbejde forslag til økonomiske styringsmidler for reguleringen af fælles-nordiske miljøproblemer har på denne baggrund en høj prioritet.

Der vil blive udarbejdet baggrundsmateriale og forslag til afgifter og panter for visse produkter med henblik på nationale tiltag. Miljøindeks for fartøjer og differentierede havneafgifter prioriteres. Der kan udarbejdes forslag til økonomiske styringsmidler for regulering og finansiering af fæl-

lesnordiske tiltag. Udvikling af miljø- og naturressourceregnskaber er vigtigt.

Det planlægges at videreudvikle metoder til beregning af økonomiske skadevirkninger som følge af langtransporterede forureninger (f.eks. ozon tæt ved jordoverfladen og sur nedbør). Sådanne beregninger vil være gode til at synliggøre problemomfanget bl.a. for beslutningstagere på nordisk niveau og som supplerende grundlag for internationalt arbejde med reduktion af udslippene.

3.3. *Overvågning og data*

I løbet af 1993-95 gennemføres et arbejdsprogram for langsigtet miljøovervågning af Nordens ydre miljø for at få fælles nordisk information om miljøets tilstand i Norden. Desuden lægger de nordiske lande vægt på aktiv deltagelse i AMAP-projektet inden for Rovaniemi-processen og CAFF-projektet (Conservation of Arctic Flora and Fauna) til at fremme dette formål. Informationen skal indgå i grundlaget for politiske beslutninger om tiltag på miljøområdet i de nordiske lande, og skal endvidere danne grundlag for nordiske initiativer i forhold til internationale overvågningsprogrammer, specielt i forhold til EUs kommende miljøagentur. Arbejdet vil iøvrigt i stadig højere grad præges af samarbejde med andre internationale organisationer som EU, OECD og UNEP.

Der udvælges og defineres en samling miljøindikatorer ("nøgledatasæt"), som kan udnyttes til at påvise sammenhænge mellem samfundets påvirkning af natur og miljø samt effekten af disse påvirkninger. En gang årligt redegøres der for resultaterne i form af en miljøindikator-rapport, som først og fremmest er rettet mod beslutningstagere med henblik på vurdering af miljøkvalitetens udvikling i de nordiske lande.

Rapporten "Nordens miljø - tilstand, udvikling og trusler" (Nord 1993:10), som udkom i marts 1993, følges op gennem tematiske rapporter. Arbejdet påbegyndes i løbet af 1994 med temaet "Arktisk miljø". De tematiske rapporter, som skal udkomme hvertandet år, skal danne basis for forslag til tiltag og de økonomiske konsekvenser deraf.

3.4. *Miljøkonsekvensvurderinger*

Nordisk Ministerråd besluttede år 1989 at virke for, at vurdering af miljøkonsekvenser (MKB) indføres som et naturligt element i beslutningsgrundlaget for alle større anlæg og projekter. Brugen af MKB bør endvidere søges udstrakt til også at omfatte vurderinger af politikker, planer og programmer.

De nordiske lande har såvel inden for den fysiske planlægning som inden for miljøarbejdet meget til fælles, når det gælder organisation, tradition og erfaringer. Det er derfor hensigtsmæssigt med et fortsat nordisk samarbejde om udvikling og praktisk tillem্পning af MKB, om uddannelse,

forskning og samordning i forhold til forskellige internationale forhandlinger og konferencer.

3.5. *Natur og friluftsliv*

De nordiske lande vil udarbejde en fælles nordisk naturbeskyttelsesstrategi i overensstemmelse med Agenda 21-retningslinierne. Som opfølgning af konventionen om biologisk diversitet vil arbejdet blive indrettet på at udarbejde forskellige former for beskyttelse af dyre- og plantearter samt deres levesteder. Det samme gælder havets levende ressourcer. Da størstedelen af den nordiske biodiversitet er knyttet til skovene, arbejdes der i samarbejde med jord- og skovbrugssektoren med definitioner og kriterier for bæredygtigt skovbrug.

I det nordiske arbejde med naturbeskyttelse og forvaltning af naturressourcer fremlægges forudsætninger, strategier og planer for at understøtte den biologiske mangfoldighed og bevare natur- og kulturlandskabet. I lyset af den øgede turisme og brug af naturen vil der blive udarbejdet en nordisk strategi for bæredygtig udnyttelse af naturen til et alsidigt friluftsliv. Herunder vil der blive lagt stor vægt på bevarelsen af den særlige nordiske allemandsret samt traditionen for hensynsfuld adfærd i naturen.

Arbejdet med naturbeskyttelse vil resultere i konkrete handlingsforslag inden for følgende områder:

- Beskyttelse af landskabs- og naturtyper samt truede arter og deres levesteder.
- Udtagelse af en lang række naturtyper i skov og landbrug.
- Sikring af at havets levende ressourcer og deres fødeorganismer kan bevares i livskraftig og naturlig reproducerende tilstand for bæredygtig udnyttelse.
- Sikring af en intakt og divers natur, da friluftslivet og turismen er afhængig heraf samt bibeholdelse af den særlige nordiske friluftstradition.
- Understøttelse af den vilde flora og fauna, også i det bebyggede miljø.
- Belysning af miljøkonsekvenser ved udsætning af fremmede arter i naturen, herunder gensplejsede organismer samt overvågning af sådanne udsætninger.

3.6. *Affald - Renere teknologi*

MR-Ms beslutninger af 3. marts 1993 vedrørende miljøfarligt affald følges op. Arbejdet er sat igang og fortsættes for at finde et fælles nordisk indsamlings- og genindvindingssystem for brugte blybatterier, samt for at undersøge mulighederne for fælles indsamlingssystemer for bl.a. CFC og haloner. Endvidere undersøges, inden for rammerne af producentansvaret, behovet for fælles anlæg for kviksølv, forbrændingsrester fra miljøfarligt affald samt jordrensningsevne. Hertil kommer undersøgelser med hensyn til samarbejde vedrørende genanvendelse/behandling af filterstøv.

For at forhindre, at der opstår forurening i et produkts livsforløb, skal der arbejdes på dels en tilrettelæggelse af forholdene for indførelse af rene teknologi i nordisk industri dels ibrugtagning heraf.

4. Nordens nærområder

Støtte til løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder er højt prioriteret i det nordiske miljøsamarbejde. Dette skal ske under hensyn til det almene Øst-Vest-samarbejde på området (f.eks. Environment for Europe-processen og HELCOM). Indsatsen skal ske såvel gennem politisk indflydelse på beslutninger i Norden og internationalt, som gennem konkrete bidrag til gennemførelse af miljøforbedrende projekter, herunder også projekter vedrørende kernekraftsikkerhed. Kundskabsopbygning i Nordens nærområder gennem miljøforskning og miljøoplysning bør støttes. Ligeledes er det vigtigt at bistå den offentlige forvaltning og industrien med kompetanceopbygning.

4.1. Østersøområdet

De nordiske lande vil arbejde for, at Østersøprogrammet inden for HELCOM omsættes i konkrete tiltag. Den nordiske støtte vil blive samordnet indbyrdes og med den lokale finansiering samt med de internationale finansieringsinstitutioner som NIB/NEFCO (Nordic Investment Bank/Nordic Environment Finance Corporation), den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD), European Investment Bank (EIB) og den Internationale Bank for Genopbygning og Udvikling (IBRD). Norden har til hensigt at virke for, at den internationale bistand rettes mod tiltag som vandrensning, land- og skovbrug, trafik, energiforsyning, naturbeskyttelse samt kompetenceudvikling.

Inden for rammerne af HELCOMs arbejde er nedsat en ad hoc-gruppe, som har til opgave at kortlægge forekomsten af dumpede kemiske krigsmidler i Østersøen og vurdere miljøeffekterne for det marine miljø. De nordiske lande vil inden for disse rammer aktivt arbejde for en fælles strategi for HELCOM, bl.a. for håndtering af miljøeffekterne af dumpede kemiske krigsmidler.

MR-M yder støtte til etablering af 1-2 integrerede miljøovervågningsområder i hvert baltisk land gennem støtte til felt- og laboratorieudstyr samt data-behandlingsrutiner.

I løbet af 1994-95 vil den for Norden og de Baltiske Lande betydningsfulde koordinering inden for miljøovervågning og -databehandling blive yderligere udviklet.

Belastningen med nærings-salte fra landbruget til Østersøen bør mindskes, eftersom en betydelig del af totalbelastningen stammer fra denne kilde. MR-M vil arbejde for, at de nationale tiltag, som påvirker landbrugsindkomsterne i det enkelte land, og eventuelle internationale landbrugsstøtte-tiltag udformes med hensyntagen til miljøet. For at fremme miljøbe-

skyttelsen inden for landbruget stiles støtte til forskning, uddannelse og oplysningsvirksomhed.

MR-M vil fremme udredninger om og forslag til iværksættelse af økonomiske styringsmidler, som bidrager til at nedsætte miljøulemper fra landbruget.

4.2. Barentsregionen

Miljøbeskyttelse og ressourceudnyttelse står centralt i Barents-samarbejdet. Fra Nordisk Ministerråds side blev der taget et vigtigt initiativ til miljø-samarbejde i denne region, da man arrangerede et nordisk-russisk Miljøministermøde i Kirkenes 3. september 1992. Allerede her blev principper og retningslinier for et styrket miljø-samarbejde inden for Barentsregionen nedfældet i en ministererklæring. Denne erklæring danner et vigtigt udgangspunkt for udarbejdelsen af Barents-erklæringen af 11. januar 1993, undertegnet af Udenrigsministrene.

Det samarbejde, som her er vedtaget, indebærer en betydelig udfordring for MR-M. Hovedmålsætningen er at reducere de omfattende miljøulemper, som har sit ophav i Nordvest-Rusland, og som i betydelig grad påvirker det nordiske område, at hindre lækage fra dumpet og lagret radioaktivt affald og at sikre en bæredygtig økonomisk udvikling i regionen som grundlag for social velfærd og politisk stabilitet.

MR-M kan spille en vigtig rolle inden for følgende områder:

1. Modernisering af nikkelværkerne i Petsjenga og Montsjegorsk
2. Beskyttelse af havmiljøet
3. Reduktion af faren for radioaktiv forurening fra dumpet affald og fra lagre på land
4. Overføring af miljøkompetence

I lyset af diskussionen om Nordens rolle i finansieringen af løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder og på grundlag af arbejdet i Rovaniemi-processen, herunder den problemkortlægning, som foretages inden for rammerne af Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), bør MR-Ms rolle i opfølgningen af de mest akutte forureningsproblemer videreudvikles og konkretiseret. Dette kan ske med udgangspunkt i det oplæg, som er blevet udarbejdet af NEFCO efter anmodning på Miljøministrenes møde i marts 1993.

4. Atomsikkerhedsproblemer i Nordens nærområder

En afgørende forudsætning for øget nordisk teknisk og finansiell bistand til forøgelse af sikkerheden på atomkraftværkerne i østlandene er, at spørgsmålet om erstatningsansvarets placering i tilfælde af en senere ulykke er løst. De nordiske lande vil følge op på tidligere initiativer, der er taget til at fremme arbejdet i G24 og til indgåelse af de nødvendige aftaler herom.

En international fond - under EBRD - er blevet oprettet fortrinsvis til finansiering af teknisk sikkerhedsudrustning til Østreaktorer. De nordiske

miljøministre vil arbejde for, at prioriteringerne af fondens bidrag også omfatter atomkraftværkerne i Nordens nærområder. I MR-Ms regi vil ske gensidig orientering.

Mellem de nordiske lande har der fundet en naturlig arbejdsfordeling sted, når det drejer sig om teknisk og økonomisk støtte samt indsatser på atomsikkerheds- og bestrålingsbeskyttelsesområdet i forskellige dele af Nordens nærområder. Indtil videre bør denne ordening bibeholdes.

De nordiske lande vil arbejde for, at der - parallelt med sikkerhedsindsatserne på atomkraftværkerne - ydes internationale bidrag til Østlandene til planlægning og udvikling af en alternativ, sikker og miljøtilpasset energiproduktion, og frem for alt til iværksættelse af en mere effektiv og mindre ressourcekrævende energianvendelse. MR-M vil anmode NEFCOs styrelse om at prioritere dette område. De nordiske lande vil virke for, at Verdensbanken og den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD) har et tæt samarbejde om energiforsyningen i Nordens nærområder.

De nordiske lande vil lægge stor vægt på den nylig indgåede NKS-aftale (Nordisk Kernesikkerheds Samarbejde), særligt det vedtagne forsknings- og udviklingsprogram for en 4-års periode vedrørende inventering af atomaffaldsanlæg i Rusland og Baltikum og effekter af udslip til de nordiske lande, samt NKS-kriterier for slutopbevaring af lav- og middelaktivt radioaktivt affald.

4.4. Finansiering af miljøtiltag i Nordens nærområder

Successivt fås viden om de enorme miljøproblemer i Nordens nærområder, som er til skade for såvel de berørte områder som for de nordiske lande. Østersø-handlingsprogrammet kortlægger kilderne til Østersøens forurening, og gennem AMAPs monitoringsprogram vil der snart foreligge en kortlægning af miljøproblemerne i Barents-regionen. Hvad angår atomkraftværkerne, er sikkerheden på Ignalina-værket i Litauen, Sosnovy Bor ved St. Petersborg og værkerne på Kola-halvøen åbenbart utilstrækkelig og udgør en aktuel trussel også for de nordiske lande.

Finansiering af miljøtiltag til afhjælpning af disse problemer i Nordens nærområder vil kræve to-cifrede milliardbeløb. Udover store egne indsatser i øst-landene kræves omfattende internationale indsatser. Nuværende afsatte midler i de nordiske lande er utilstrækkelige, og det er derfor nødvendigt at finde nye finansieringsmetoder. MR-M vil arbejde for, at der fremskaffes midler til finansiering af miljøtiltag i nærområderne. MR-M vil fremme sagen overfor de nordiske regeringer og parlamenter. Dette vil bl.a. medføre et samarbejde med finansministrene og de ministre, som er ansvarlige for atomsikkerhedsspørgsmål.

MR-M vil endvidere arbejde for, at de internationale finansieringsinstitutioner går aktivt ind i miljøfremmende investeringer i Nordens nærområder.

Med hensyn til den fremtidige fællesnordiske indsats i nærområderne vil MR-M arbejde for, at der foretages en miljøkonsekvensvurdering (MKB) af al form for nordisk støtte, således at nye investeringer i nærområderne ikke på længere sigt medfører øget forurening bl.a. i Norden.

NEFCO

MR-M har truffet en principbeslutning om at stille sig positivt til en forøgelse af NEFCOs grundkapital (Nordic Environment Finance Corporation) gennem en fortsat indbetaling til NEFCO på samme niveau som idag for perioden 1996-2001, og vil arbejde for gennemførelsen heraf.

5. EU/EØS

5.1. Alment om EØS-aftalen og EU

EØS-aftalen træder i kraft ved årsskiftet 1993/94. For de nordiske lande skaber aftalen helt andre muligheder end tidligere for at deltage i EU's fremtidige miljø- og naturpolitik. Norge, Finland og Sverige forhandler i øjeblikket om medlemskab i EU. Flere nordiske landes medlemskab må antages at øge mulighederne for yderligere gennemslagskraft for nordiske synspunkter i Europa.

1. januar 1994 skal Det Europæiske Miljøagentur, som bliver placeret i Danmark, også begynde sit virke. De nordiske lande vil sammen arbejde for, bl.a. inden for rammerne for EØS-aftalen, at miljøagenturet snarest muligt udvides til at omfatte alle de nordiske lande samt de øst- og centraleuropæiske lande. De nordiske lande vil hurtigst muligt tage initiativ til, at nødvendige aftaler herom kommer i stand.

Den nordiske strategi i EU/EØS er at vinde øget gehør for de nordiske synspunkter i EUs miljøarbejde. Et vigtigt udgangspunkt er, at det højst tillempede ambitionsniveau skal gælde på miljøområdet og effektive styringsmidler udvikles, at fælles bindende regelsæt indføres på miljøområdet med udgangspunkt bl.a. i miljøkvalitetsnormer samt at reglerne i så stor udstrækning som muligt er af minimumskaraktter og ligger på et så højt beskyttelsesniveau som muligt. Sammen med ligesindede lande skal Norden være pådrivende i det europæiske miljø- og naturbeskyttelsesarbejde.

De nordiske lande vil aktivt deltage i opfølgningen af EU's femte miljøhandlingsprogram, især hvad angår de klare hensigter med at integrere miljøet i forskellige samfundssektorer.

På MR-Ms og EK-Ms møder vil EU/EØS komme på dagsordenen med jævne mellemrum med henblik på uformel erfaringsudveksling. De nordiske arbejdsgrupper på miljøområdet vil skulle udarbejde baggrundsmateriale og faglige indspil til forslag til ny EU/EØS-lovgivning som bidrag til Kommissionens arbejde samt holde sig informeret om udviklingen på EU/EØS området.

Repræsentanter i de nordiske arbejdsgrupper må holde tæt kontakt med de nordiske repræsentanter i EØS-strukturen.

Den nordiske ministerrådsstruktur vil bedst kunne udnyttes, når det drejer sig om mere langsigtede krav om miljø- og naturspørgsmål. Det kan være spørgsmål om at forberede ny eller skærpet lovgivning inden for områder af speciel nordisk interesse så som forsurening. Det kan ikke mindst dreje sig om områder, hvor Norden allerede har en miljølovgivning, men hvor EU enten savner eller har en utidsvarende miljølovgivning. En naturlig arbejdsfordeling ville da være, at man i det nordiske samarbejde udarbejder baggrundsmateriale og forslag til ny EØS-lovgivning, som kan danne grundlag for EU-Kommissionens arbejde.

Det nordiske samarbejde kan også gå ud på, at man udpeger et eller to lande til at repræsentere Norden i forskellige EU/EØS-organer. Det gælder naturligvis først og fremmest i spørgsmål, hvor den nordiske enighed er stor.

Vigtige spørgsmål/områder, som Norden bør drive inden for EØS/EU er:

5.1.1 *Økonomiske styringsmidler*

De nordiske lande bør virke for øget anvendelse af økonomiske styringsmidler såvel nationalt som internationalt. Bestræbelserne for indførsel af en CO₂-afgift i EU landene må forventes at fortsætte i en periode fremover. MR-M vil fremme et samarbejde om de nordiske landes anvendelse af CO₂-afgifter. En koordinering af indsatsen i andre internationale organisationer, især OECD, vil fremme bestræbelserne i EU. I øvrigt vil man i det nordiske miljøsamarbejde sikre, at der sker koordination med arbejdet vedrørende økonomiske styringsmidler på energiområdet under EK-Energi og Næring.

5.1.2 *Luftforurening*

De nordiske lande bør virke aktivt for, at EUs direktiv om store fyringsanlæg ved revision kommer til at indeholde emissionsgrænseværdier, der er så lave som teknisk muligt og økonomisk forsvarligt.

MR-M vil i samarbejde med transportsektoren iværksætte udarbejdelse af forslag til afgifter på transport. Arbejdet skal kunne anvendes i relation til EU-arbejdet på området. Hensigtsmæssige økonomiske instrumenter kan anvendes for at nedbringe kvælstofoxidudslip (NO_x) fra transport.

5.1.3 *Kemikalier, incl. bekæmpelsesmidler*

I perioden 1994-95 rettes arbejdet på kemikalieområdet i stor udstrækning mod Europa og EU. Arbejdet med sundheds- og miljøfarlige kemikalier rettes fremfor alt mod områderne miljøfarlighed, allergi og neurotoxicitet.

Arbejdet med begrænsning af brug af farlige kemikalier rettes bl.a. mod tungmetaller og ozonlagsnedbrydende stoffer.

I et flertal af de nordiske lande findes et godkendelses/prøvnings-system for bekæmpelsesmidler og biocider. Vurderinger af virksomme stoffer i bekæmpelsesmidler og biocider anvendes dels i det nationale arbejde dels som bidrag til arbejdet inden for OECD.

5.1.4 *Affald*

De nordiske lande er i lighed med EU i færd med at udvikle principper og strukturer for den fremtidige affaldsbehandling. På europæisk niveau vil det føre til en større kobling mellem produkt- og affaldsansvaret, høj prioritet til forebyggelse og genanvendelse og en prioritering af de affaldsstrømme som særligt ønskes styret. Miljøfarligt affald vil der i Europa være særlig fokus på som følge af implementering og ratificering af Baselkonventionen, bl.a. med henblik på at udvikle behandlingssamarbejde og undgå illegale transporter.

Det nordiske samarbejde under MR-M vil gennem en koordineret indsats via EFTA-systemet påvirke den igangværende regeldannelse inden for affaldsområdet, f.eks. forslag til direktiver vedrørende lossepladser og emballager. Nordiske producentansvarsordninger for emballager, blybatterier og elektronikprodukter skal udvikles. Producentansvarsordninger for de nævnte produktgrupper er højt prioriteret på EU-niveau og i OECD. Da Norden er længst fremme i arbejdet bl.a. med kredsløbstankegangen, kan de nordiske modeller blive internationale modeller. De nordiske lande skal forsøge at intensivere samarbejdet med EU i europæiske standardiseringsprojekter.

6. Internationalt samarbejde i øvrigt

6.1. *Generelt*

Nordisk samarbejde og fælles nordisk optræden er på mange områder et vigtigt indslag inden og under vigtige internationale forhandlinger. Fællesnordisk ageren vinder større gehør og giver dermed større gennemslagskraft for nordiske synspunkter. Dette gælder ikke mindst på miljøområdet.

Denne form for nordisk samarbejde nødvendiggør almindeligvis ikke nogen beslutninger inden for rammen af MR-M eller EK-M og heller ikke nogen ressourceindsatser fra Nordisk Ministerråds Sekretariats side. Samarbejdet finder sted i de ordinære nordiske delegationers regi og under vigtige internationale møder. Denne form for vigtigt nordisk samarbejde kaldes ofte for *uformelt nordisk samarbejde*. Også grundlaget for denne form for samarbejde er, at man i de nordiske lande, langt hen ad vejen, har et overensstemmende syn på tingene og ensartede vurderinger. Dette vigtige nordiske samarbejde, som sker på mange niveauer, omtales nærmere i

MR-Ms "Redegørelse om Nordens rolle i det internationale miljø samarbejde".

Hvad angår det europæiske niveau, gælder det ikke mindst samarbejdet inden for rammerne af UN-ECE samt opfølgningen af Miljøministerkonferencen i Luzern i april 1993. Ved opfølgningen af denne konference bør de nordiske lande lægge vægt på gennemførelse af Østersø-programmet samt styrkelse af miljøbeskyttelsen inden for Barentsregionen, Arktis, og de Baltiske republikker. Som en del af forberedelserne til den europæiske miljøministerkonference, der forventes afholdt i Sofia 1995, vil de nordiske lande gå koordineret og aktivt ind i arbejdet omkring et europæisk økologisk netværk, der forventes at foregå i Europarådets regi, som følge af rekommandationerne på Maastricht konferencen november 1993. De nordiske lande vil også fortsat arbejde for en forstærkning af beskyttelsen af naturværdien ved kysterne og for at få en bæredygtig udnyttelse af kystnære zoner i stand.

Det er ønskværdigt med en aktiv nordisk ageren for at få gennemslagskraft for de nordiske prioriteringer. Dette gælder også overfor de finansielle institutioner, såsom EBRD. De nordiske lande bør samarbejde i OECD og GATT for øgede miljøhensyn i handelspolitikken.

Nordisk samarbejde er et velkendt og værdsat indslag i det globale natur- og miljøarbejde. I global sammenhæng vil de nordiske lande stræbe efter at påvirke effektiv opfølgning og implementering af Rio-konferencens vedtagelser. Til dette formål er det vigtigt, at man fortsætter med at have de tætte samråd inden for rammerne af Commission on Sustainable Development (CSD) og omkring opfølgningen af de globale konventioner.

Nedenfor omtales de kommende års indsatser i MR-Ms regi, hvor resultaterne af det nordiske samarbejde primært skal anvendes som baggrundsmateriale i det videre internationale miljø- og naturpolitiske arbejde og som grundlag for nationale strategier for at begrænse luft- og havforurening.

6.1.1 *Bevaring af biologisk mangfoldighed*

Norden bør gå foran i arbejdet med konventionen om biologisk mangfoldighed. Der udarbejdes nationale handlingsplaner og programmer for bevaring af biodiversiteten, både inden for den traditionelle naturbeskyttelse med også inden for sektorerne, f.eks. landbrugs-, fiskeri- og transport-handlingsplaner. De nordiske lande bør drøfte de nationale handlingsplaner for beskyttelse af biodiversiteten for at identificere hensigtsmæssige samarbejdsområder, hvor fællesnordisk arbejde er motiveret. Der udpeges 1-2 sager, som skal prioriteres i det nordiske arbejde.

6.1.2 *Natur og friluftsliv*

Den nordiske brug af naturen til friluftsliv på naturens betingelser - en nordisk model, hvis bærende elementer er adgang og information - kan

videregives i internationale sammenhænge. Her tænkes f.eks. på allemandsretten, adgang til kysterne, information om naturområderne, planlægning af naturbeskyttelsen, adgang til og sammenhæng mellem værdifulde naturområder.

6.1.3 Forsuring og fotokemiske oxidanter

Det nordiske samarbejde under MR-M på luftforureningsområdet har givet et værdifuldt grundlag for forhandlingerne om en ny svovlprotokol under konventionen om langtransporteret, grænseoverskridende luftforurening (LRTAP). En aftale med differentierede forpligtigelser på grundlag af grænser for, hvad naturen kan tåle, synes nu at være inden for rækkevidde. Efter en lovtæknisk gennemgang bør en aftale foreligge klar til underskrift i juni 1994.

Aftalen sigter mod som et første trin at reducere forskellen mellem nedfaldet af svovl i 1990 og de kritiske belastningsgrænser i Europa med 60%. De nordiske lande arbejder for, at denne reduktion skal opnås snarest mulig efter år 2000/2005. Det langsigtede mål er så snart som muligt at nå ned under de kritiske belastningsgrænser i hele Europa.

De nordiske lande bør også arbejde for, at der i 1994 træffes strategivalg, som baner vejen for effektive forhandlinger om NO_x-reduktioner.

6.1.4 Miljøgifte

For at få reduceret belastningen af miljøgifte til niveauer, som ikke skader miljøet, vil baggrundsmateriale om anvendelsesområder, alternativer, udslip, transport og konsekvenser af miljøgifte blive udarbejdet. Materialet vil kunne anvendes i de internationale forhandlinger inden for bl.a. LRTAP, HELCOM, OSPAR, London-konventionen, Nordsø-konferencen, det arktiske samarbejde og UNEP.

Udslippene af lufttransporterede tungmetaller og persistente organiske forbindelser må kontrolleres, reduceres eller elimineres i overensstemmelse med Agenda 21 ved bindende protokolforpligtelser i LRTAP-regi. Norden bør virke for, at protokolforhandlinger påbegyndes senest i løbet af 1995.

I overensstemmelse med Nordisk handlingsplan mod forurening af havet forudsætter de nordiske lande, at der sker en betydelig reduktion af årlige udslip af tungmetaller og persistente organiske forbindelser med mindst 50% fra 1985-87 niveau til udgangen af 1994. Arbejdsindsatsen på miljøgift området vil øges i planperioden.

6.1.5 Eutrofiering

For at få reduceret tilførslen af næringssalte til niveauer, som ikke skader miljøet, vil der blive udarbejdet materiale om kvantificering af bidrag af næringssalte fra forskellige kildegrupper med speciel vægt på eutrofiering i de nordiske kystnære havområde. Materialet skal anvendes i de interna-

tionale forhandlinger inden for HELCOM, PARCOM, Nordsø-konferencen og UNEP.

6.1.6 *Klimagasser*

For at opnå en begrænsning af udslip og øget binding af klimagasser vil der blive udarbejdet baggrundsmateriale om prognoser for atmosfæriske udslip af klimagasser og virkningerne af eventuelle klimaforandringer i den nordlige region og erfaring med anvendelsen af virkemidler i de enkelte lande til brug for de internationale forhandlinger om klimaaftalen og i Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).

6.1.7 *Nedbrydning af ozonlaget*

For at opnå en reduktion af udslip af ozonlagnedbrydende stoffer vil der blive udarbejdet baggrundsmateriale om muligheder for udfasning og aktuelle erstatningsstoffers opførsel i atmosfæren samt om ozonlagets udvikling, specielt over nordområderne, til brug i fremtidige forhandlinger om styrkelse af Montreal-protokollen, samt i det arktiske samarbejde.

6.1.8 *Dumpning af radioaktivt affald i havet*

For at opnå total tilslutning til den nyligt vedtagne ændring af London-konventionen (LC 1972) til at omfatte et totalt forbud mod dumpning af radioaktivt affald, og til konventionen om beskyttelse af det Nord-østlige Atlanterhav (OSPAR), vil der blive udarbejdet propositioner til brug for de internationale forhandlinger i disse konventioner.

6.1.9 *Statsimmunitet fra skibs- og luftfartøjer*

De nordiske lande skal arbejde for, at reglerne om undtagelsesbestemmelser for skibs- og luftfartøjer, som nyder statsimmunitet, skærpes i de internationale aftaler om beskyttelse af havmiljøet.

6.1.10 *Forurening fra skibe*

For at opnå en reduktion af udslip fra skibe med særlig vægt på de nordlige farvande vil der blive udarbejdet baggrundsmateriale om tiltag mod skibssulykker, regler om skibe, som fragter radioaktivt materiale, og om forureninger fra skibe, herunder luftforureninger, inkluderet skibe i militær virksomhed. Materialet skal anvendes i forhandlingerne i FNs søfartsorganisation (International Maritime Organisation, IMO), IAEA, HELCOM og i det arktiske samarbejde.

6.1.11 *Renere teknologi - livscyklusvurderinger*

Renere teknologi formidling til specielt små og mellemstore virksomheder fremmes. Arbejdet med livscyklusvurderinger fortsættes med henblik på at fastholde den centrale nordiske indflydelse på international udvikling.

De nordiske lande vil arbejde for, at der opnås enighed om et totalforbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til u-landene inden for Basel-konventionens rammer.

6.1.12 *Kemikalier*

De nordiske lande vil samarbejde for at opnå bedst muligt gennemslag for nordiske synspunkter i OECDs Risk Reduction Programme samt harmonisering af klassificeringsregler. De nordiske lande vil også samarbejde vedrørende opfølgning af UNCEDs Agenda 21, hvad angår kemikalier.

7. **Sammenfattende målsætninger**

Det nordiske miljøsamarbejde skal tage udgangspunkt i princippet om "højeste tillempede ambitionsniveau". Ved at følge det nordiske land med det højeste ambitionsniveau kan det nordiske miljøsamarbejde anvendes som løftestang. nedenfor er udpeget en række områder, hvor dette princip er lagt til grund.

De nordiske lande vil arbejde for:

1. at al produktion og forbrug af nyproduceret CFC og tetraclormethan skal være ophørt den 1. januar 1995. Det nødvendige forbrug bør efter denne dato holdes meget lavt.
2. at anvendelse af andre ozonlagsnedbrydende stoffer skal ophøre således at:
 - al nyinstallation af HCFC ophører senest år 1998
 - al anvendelse af HCFC søges afviklet snarest muligt
 - anvendelse af metylbromid med undtagelse af karantæneanvendelse ophører senest år 1998.
3. at arbejde for omkostningseffektive aftaler inden for Genève-konventionen for langtransporteret grænseoverskridende luftforureninger med det mål at depositionen af forsurende stoffer skal nedbringes til niveau svarende til kritisk belastning før år 2010.
4. at udslippene af lufttransporterede tungmetaller og persistente organiske forbindelser reduceres eller elimineres gennem et forpligtende internationalt samarbejde, først og fremmest inden for rammerne for LRTAP. De nordiske lande bør virke for, at reguleringstiltag bliver indført snarest muligt.

5. at fortsætte det nordiske samarbejde på klimaområdet med henblik på at udarbejde grundlag for en reel reduktion af atmosfæriske udslip af drivhusgasser efter århundredeskiftet og virke for at parterne i klimakonventionen udreder mulighederne for at mindske udslippene af drivhusgasser, især kuldioxid med 20% mellem år 2010 - 2020.
6. at der gennem relevante organer (Nordsø-konferencen, HELCOM m.v.) tages initiativ overfor IMO til etablering af Nordsøen med tilgrænsende havområder samt Østersøen som "Special areas" for luftbåren forurening fra fartøjer under MARPOL-konventionens foreslåede nye annekse om luftforureninger fra skibe.
7. at få fuld tilslutning til den nylige vedtagne ændring af London-konventionen om totalt forbud mod dumpning af radioaktivt affald.
8. at Europa indleder et ambitiøst arbejde på transportmiljøområdet med sigte på at mindske trafikens miljøbelastning radikalt.
9. at opnå enighed om et totalforbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til u-landene inden for Basel-konventionens ramme.
10. at samarbejde om at udnytte behandlingskapaciteten for farligt affald i Norden under ét inden for behovet for at sikre national behandlingskapacitet for farligt affald, på basis af nærhedsprincippet og behovet for specialiserede anlæg for visse typer miljøfarligt affald.
11. at den internationale støtte til miljøforbedrende indsatser i Nordens nærområder øges reelt, først og fremmest i Østersøområdet og i Barentsregionen, og at de nordiske lande fremskaffer nye midler til finansiering af udvalgte miljøtiltag i disse områder.
12. at fremme anvendelsen af biobrændsel og fornybare energikilder.
13. at der fællesnordisk tages initiativer til at øge sikkerheden ved atomanlæggene i Nordens nærområder, herunder sikring af, at nødvendige internationale aftaler indgås om erstatningsansvarsspørgsmål inden for atomsikkerhedsområdet for at bane vejen for øgede støtteindsatser.
14. at udvikle økonomiske styringsmidler, som et komplement til øvrige styringsmidler, både nationalt og internationalt, særligt på energiområdet, og aktivt gennemføre disse for at mindske belastningen på miljøet.
15. at påvirke forbrugs- og produktionsmønstre for at påskynde udviklingen mod et fungerende kredsløbssamfund i overensstemmelse med arbejdet i CSD.
16. at få stærkt gehør for nordiske synspunkter inden for EU/EØS.

17. at øge de nordiske landes indflydelse på det internationale arbejde med kemikaliespørgsmål hvad gælder klassificering, risikobegrænsning og substitution.

18. at bevare den biologiske mangfoldighed og holdbart udnytte dens bestanddele. Med henblik herpå vil de nordiske lande arbejde for, at der indføres mere naturvenlige metoder inden for land- og skovbrug samt fiskeri.

19. at bevare landskabskvaliteter samt sikre bæredygtig anvendelse af naturressourcerne og brug af naturen til friluftsliv på naturens betingelser.

Ekonomiska utskottets betänkande

över ministerrådsförslag om om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL) och ändring av bankens stadgar

(Ministerrådsförslaget, se s. 629)

1. Innledning

Ministerrådet har den 1. mars 1994 fremsendt ministerrådsförslag B 143/e om forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslån (PIL) og endring av vedtektene for banken. Presidiet har henvist forslaget til økonomisk utvalg for behandling.

Økonomisk utvalg har behandlet forslaget på møtet i Stockholm 7. mars 1994 og har besluttet å avgi følgende innstilling.

2. Ministerrådsforslaget

Ministerrådet (finans- og økonomiministrene) foreslår at beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslån (PIL) økes til ECU 2.000 millioner, og at vedtektene for NIB endres i henhold til dette. Dette er en økning på 63 % i forhold til dagens garantiramme på SDR 1.000 millioner (tilsv. ECU 1.226 millioner).

PIL-ordningen ble etablert som en prøveordning i 1982 med det primære mål å støtte nordisk prosjektekspert til utviklings- og statshandelsland. Etter en evaluering i 1986 og en ny behandling i Nordisk Råd besluttet Ministerrådet å fordoble beløpsrammen til SDR 700 millioner, og å innlemme PIL-ordningen som en del av Nordisk Investeringsbanks ordinære virksomhet. Etter behandling i Nordisk Råd kom det i 1990 en ytterligere økning av beløpsgrensen til nåværende SDR 1.000 millioner.

I henhold til en særskilt risikoløfting dekker medlemslandenes garantier 90% av kredittrisikoen ved PIL, og 10% dekkes av NIB. Fordelingen av garantiforpliktelsen på de enkelte nordiske land baseres på fordelingsnøkkel for Nordisk Ministerråds budsjett.

PIL-ordningen ble i 1993 etter oppdrag fra NIBs styre vurdert av to uavhengige bankfolk (Jaakko Iloniemi, Finland og Gunnar Ljungdahl, Sverige). Evalueringen gav bred støtte for ordningen og anbefalte en utvidelse

av lånerammen. Det er stor etterspørsel etter PIL-lån, men nåværende låneramme er medio februar 1994 på det nærmeste fullt utnyttet.

I evalueringsrapporten anslåes det at den årlige, totale prosjekteksporten til utviklingsland og statshandelsland fra Norden i 1991 var på ca. USD 7 milliarder, eller 4-5% av den totale nordiske vareeksport. Det er et ti-tall større nordiske bedrifter som står for 80% av prosjekteksporten, men en rekke små og mellomstore bedrifter deltar som underleverandører i prosjektvirksomheten. De utbetalte lån i regi av NIB fordeles på 17 låntakerland i utviklingslandene og i Sentral- og Øst-Europa, fordelt på 52 prosjekter og 15 låneprogram og innen disse låneprogrammene er ytterligere et hundretall nordiske kontrakter finansiert.

PIL-ordningen har hittil i sin 11-årige virksomhetsperiode ikke påført verken de nordiske land eller Nordisk Investeringsbank noe tap. Ved utgangen av 1993 hadde man bare en betalingsforsinkelse på totalt SDR 2,1 millioner, eller 0,4% av totalt utestående beløp.

NIB har i sin virksomhet innført en rekke mekanismer med sikte på risikobegrensning:

- Et krav ved alle PIL-lån er at utlåningen skal skje til stater eller mot statsgarantier, og at NIBs multilaterale status bekreftes av låntakere og garantister.

- Grunnleggende kriterium for utlåning er låntakerlandets kredittverdighet.

- Det settes en øvre grense for det totale beløp som kan utlånnes til de enkelte land (statlig risiko). Ved utarbeidelse av denne utveksles informasjon om landrisiko og arbeidsmetoder med de nordiske garantiinstitusjoner og med Verdensbanken.

- Banken deltar med høyst 50% av kostnadene for hvert prosjekt, men normalt overstiger andelen ikke 15-20%. Det søkes videre en samfinansiering med andre multilaterale finansieringsinstitusjoner.

- Det utføres en omfattende prosjektvurdering, inklusive vurdering av låntakere og nordiske leverandører, samt monitoring av gjennomføringen av prosjektene og låntakernes økonomi.

NIB forventer at låntakerlandene fortsatt vil være de samme i årene som kommer særlig i Fjerne Østen: India, Indonesia, Malaysia, Pakistan, Thailand og Kina. Mulige nye land kan være Vietnam. I Midt-Østen er det fortsatt Tyrkia som er det største låntakerland, men også Tunis og Marokko antas å ha interessante markeder for PIL-lån. I Latin-Amerika har man engasjementer i Colombia og Venezuela, og det er en voksende nordisk interesse for dette området som oppviser en positiv økonomisk og politisk utvikling. Utviklingen i Sentral- og Øst-Europa er noe mer usikker på kort sikt, ettersom de nye stater her er tilbakeholdne med å gi statsgarantier. Løpende lån til disse landene, inklusive Russland som arvtaker til tidligere Sovjetunionens forpliktelser, tilbakebetales imidlertid etter planen. Man regner også med at utviklingen i denne del av verden er positiv og at det vil bli betydelig etterspørsel etter PIL-lån til disse landene andre halvpart av 1990-årene.

For å sikre NIBs høye status på finansmarkedet mener Ministerrådet at en utvidelse av NIBs PIL-ordning ikke bør gjennomføres uten at de nordiske land stiller statlige garantier for 90% av utvidelsen.

Ut fra dette foreslår derfor Ministerrådet i nærværende forslag at beløpsrammen for PIL-ordningen blir økt til ECU 2.000 millioner og at bankens vedtekter blir endret i henhold til dette.

3. Økonomisk utvalgs synspunkter

I lys av begrunnelsen for forslaget og under henvisning til tidligere informasjon fra Nordisk Investeringsbank vil utvalget ferdigbehandle dette ministerrådsforslaget til 44. sesjon med følgende bemerkninger.

Økonomisk utvalg konstaterer at forslaget om en utvidelse av lånerammen for PIL-ordningen er aktualisert og begrunnet med to forhold: den store etterspørselen etter denne type lån og et svært tilfredsstillende resultat når det gjelder lånenes betjening. De eksterne vurderinger av PIL-ordningen godtgjør etter utvalgets mening at denne låneordningen har svart til sin hensikt om å støtte nordisk prosjektexport til utviklings- og statshandelsland.

Det ser også ut til at dette er en støtteordning som ikke kommer under internasjonal kritikk av noen art for å innebære urettferdig subsidiering av eksportvirksomhet. De gode betingelser som gis låntakerne og de nordiske leverandører gjennom PIL-ordningen er for en vesentlig del oppnådd ved den gunstige posisjon NIB har i det internasjonale finansmarkedet og de lave opplåningskostnader man derved har.

Utvalget legger også vekt på at PIL-ordningen ikke skjer i konkurranse med de private banker og kredittinstitusjoner som bistår nordisk næringsliv, særlig ved det at man kan tilby kreditter som har en lengre løpetid enn det ellers er mulig på kredittmarkedet.

Utvalget regner med at PIL-ordningen også i årene framover vil konsentreres om land og prosjekter som både har en positiv effekt i mottakerlandet og som fremmer utviklingen av nordisk næringslivs industrielle og tekniske kompetanse. Utvalget mener at derved vil også PIL-ordningen som opprinnelig forutsatt ha en positiv virkning for sysselsettingen i de nordiske firma som deltar i disse eksportprosjektene.

Utvalget forutsetter at det ved godkjenning av låntakerland og prosjekter under PIL-ordningen blir lagt betydelig vekt også på de miljømessige aspekter ved prosjektene og de sosiale og politiske forhold i mottakerlandene.

4. Utvalgets innstilling

Med henvisning til hva som er sagt foran foreslår økonomisk utvalg at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å vedta en forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån (PIL) og endre vedtektene i tråd med det fremlagte ministerrådsforslag B 143/e.

Stockholm, 7. mars 1994

<i>Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)</i> Formann	<i>Arne Andersson (m)</i>
<i>John Dale (Sp)</i>	<i>Satu Hassi (Vihr.)</i>
<i>Mats Hellström (s)</i>	<i>Thorbjørn Jagland (A)</i>
<i>Håkan Nordman (SFP)</i>	<i>Anders Talleraas (H)</i>
<i>Erkki Tuomioja (SDP)</i>	

B 143/e

Ministerrådsforslag

om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL) och ändring av bankens stadgar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) oversender hermed et ministerrådsforslag om forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks PIL-ordning for behandling under Nordisk Råds 44. sesjon i Stockholm i mars 1994.

Etter å ha hørt Nordisk Råds synspunkter er ministerrådet rede til å forhøye PIL-ordningens utlånsramme til ECU 2 000 millioner.

København, den 1. mars 1994

På Nordisk Ministerråds vegne

Anne Wibble

Pär Stenbäck

Ministerrådsforslag om forhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån (PIL) og endring av vedtektene for banken

Med henvisning til

- Nordisk Råds beslutning av 28. februar 1982 om etablering av Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslåneordning,
- forhøyelsen av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån besluttet av Nordisk Ministerråd den 12. og 13. mai 1986 og 2. mars 1990,
- Nordisk Investeringsbanks styres henvendelse av 15. desember 1993 med forslag om at Nordisk Ministerråd beslutter å forhøye beløpsrammen for prosjektinvesteringslån i sin nåværende form til ECU 2.000 millioner,
- behovet for å styrke nordisk industris eksportmuligheter og dermed fremme vekst og sysselsetting i Norden,

fremlegger Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) følgende forslag om en forhøyet beløpsramme for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringslån (PIL) til ECU 2.000 millioner.

1. Innledning

Prosjektinvesteringslåneordningen (PIL) ble etablert som en prøveordning i 1982 samtidig med et antall andre samnordiske eksportfremmende foranstaltninger. Låneordningens primære målsetting skulle være å støtte nordisk prosjekteksport til utviklings- og statshandelsland.

I 1986 ble låneordningen evaluert, og etter behandling i Nordisk Råd, besluttet Ministerrådet å fordoble beløpsrammen til SDR 700 millioner (tilsvarende ECU 858 millioner). Samtidig ble PIL-ordningen en del av NIBs ordinære virksomhet. I 1990 besluttet Ministerrådet, etter behandling i Nordisk Råd, å utvide beløpsrammen til SDR 1.000 millioner (tilsvarende ECU 1226 millioner).

I henhold til en særskilt risikoløfting dekker medlemslandenes garantier 90% av kredittrisikoen ved PIL og 10% dekkes av NIB. Ordningen har hverken påført de nordiske land eller banken tap.

Etter oppdrag fra NIBs styre i 1993, gjennomførte Jaakko Iloniemi, Finland og Gunnar Ljungdahl, Sverige, en evaluering av PIL-ordningen. Evalueringen gir en bred støtte for ordningen og anbefaler en utvidelse av lånerammen. Med utgangspunkt i denne evalueringen og i lyset av at det er stor etterspørsel etter PIL-lån og på grunn av at den nåværende låneramme nærmest er utnyttet, har NIBs styre foreslått Nordisk Ministerråd at beløpsrammen for PIL-ordningen i den nåværende form utvides.

Etter å ha hørt Nordisk Råds synspunkter er Nordisk Ministerråd rede til å forhøye utlånsrammen for PIL-ordningen. Både den foreslåtte utvi-

delsen av garantiansvaret og derav følgende endringen av NIBs vedtekter krever en nasjonal parlamentarisk godkjenning.

Bakgrunnsinformasjon om bankens virksomhet med PIL-ordningen vedlegges samt en oversikt over utestående lån fordelt på land per 31.12.1993 (*bilag 1 og 2*).

2. Utviklingstrekk for PIL-ordningen

Ved opprettelsen av PIL-ordningen gikk man ut fra at prosjekteksport er viktig for sysselsettingen i Norden og for utviklingen av det nordiske næringslivs industrielle og tekniske kompetanse. PIL-ordningen skulle yte lån på forretningsmessige vilkår med utgangspunkt i en bankmessig vurdering av låntakeren og prosjektet. Lånene skulle komplettere, ikke konkurrere, med de eksisterende internasjonale og nordiske finansieringsmuligheter.

I evalueringen av PIL-ordningen i 1993 anslås, bl.a. med utgangspunkt i en utredning som ble gjennomført av det svenske industridepartementet, at den årlige totale prosjekteksporten til u-land og statshandelsland fra Norden i 1991 gikk opp til ca. USD 7 milliarder: Dette tilsvarer 4-5% av den totale eksport av varer fra de nordiske land i 1991. Videre konstaterer evalueringen at et titall større nordiske bedrifter står for ca 80% av prosjekteksporten og at en rekke små og mellomstore bedrifter deltar i prosjektvirksomheten som underleverandører.

NIB har i dag i alt 17 låntakerland blant u-land og land i Øst- og Sentral-Europa. De utbetalte lån er benyttet delvis til finansiering av i alt 52 prosjekter og 15 låneprogram. Under låneprogrammene er et hundretall nordiske kontrakter finansiert. I evalueringen som ble gjennomført av Iloniemi og Ljungdahl, finner man at ordningen har vært av stor betydning for å fremme nordisk prosjekteksport. Ifølge evalueringen har verdien av ordningen bl.a. ligget i følgende faktorer:

- NIB har i kraft av sin stilling som multilateral finansieringsinstitusjon hatt en forretningsfremmende rolle gjennom umiddelbart å gi de nordiske leverandører legitimitet,
- NIB har muliggjort en full finansiering ved at bankens finansiering ikke har vært knyttet til noen bestemte leveranser eller faser i prosjektet, samt at NIB kan tilby kreditt som har en lengre løpetid enn det som ellers er mulig på finansmarkedet,
- NIBs andel, som ofte ikke behøver å være mer en 15-20 % av prosjektet, har kunnet fremme en finansieringsløsning som i mange tilfeller er avgjørende for at nordiske bedrifter kan oppnå ordrer,
- NIB har kunnet gi kreditter som på grunn av bankenes lave opplæringskostnader har hatt attraktive vilkår (dog uten å være subsidiert).

Per den 15.2.1994 hadde banken utnyttet den foreliggende beløpsramme på SDR 1000 millioner som følger (i millioner SDR):

Utestående lån	520
Avtalte, ikke utbetalte lån	309
Aktuelle forhåndstilsagn (50%)	107
Sammenlagt	936

Etterspørselen etter PIL-lån er økende og de årlige utbetalinger har ligget rundt SDR 100 millioner. I 1993 steg utbetalingene til SDR 115 millioner (tilsvarende ECU 141 millioner). En forsettelse av ordningen forutsetter en snarlig utvidelse. NIBs vurdering, basert på inngåtte avtaler og prosjekter i pipe-line, er at etterspørselen fortsatt vil øke noe. En utvidelse av rammen er en forutsetning for en slik utvikling.

Utviklingen av PIL-ordningens utlånsvirksomheten 1991-1993

År	1991	1992	1993
Utbetalte lån, millioner SDR	76	76	115
Låneavtaler, millioner SDR	94	124	142
Forhåndstilsagn (50%), millioner SDR	57	74	116

Den kraftige økonomiske veksten i Det fjerne østen har økt interessen blant nordiske bedrifter for dette området. Investeringer i infrastruktur og industri vokser og etterspørsel etter langsiktige kreditter økes. Låntakerlandene ventes fortsatt å bli de samme som før: India, Indonesia, Malaysia, Pakistan, Thailand og ikke minst Kina som er en av de største låntakere i dag. Av potensielle nye låntakerland i Det fjerne østen kan Vietnam, som allerede har fått nordiske industribedrifters oppmerksomhet og hvor utviklingen har vært gunstig, nevnes som ett av flere mulige. En undersøkelse blant nordiske bedrifter viser at de forventer en sterk ekspansjon av markedene i Det fjerne østen.

I Mellomøsten ventes Tyrkia fortsatt å være det viktigste markedet. Tunis og Marokko betraktes også som interessante og potensielle markeder for PIL-lån. I Latin-Amerika har NIB finansiert prosjekter i Colombia, og et prosjekt i Venezuela er kommet i gang. Mexico vil også kunne bli et lempelig låntakerland. Den generelle positive økonomiske og politiske utviklingen i Latin-Amerika og den voksende nordiske interessen for området, vil kunne føre til at flere land inngår i PIL-ordningen.

I de seneste årene har forholdene for utlåningen til statshandelslandene i Sentral- og Øst-Europa, som tidligere var et stabilt marked for nordisk prosjekteksport, blitt vanskeligere på grunn av at landenes kredittverdighet har falt. Etterspørselen etter kreditter i disse land er enorm, og gjennomføring av eksportprosjekter er avhengig av en medfølgende finansieringspakke. På nåværende tidspunkt arbeider NIB først og fremst i Ungarn og Tsjekkia, som har en kredittverdighet som er akseptabel for PIL-ord-

ningen. Utviklingen i Sentral og Øst-Europa er dynamisk og vil by på mange muligheter i fremtiden. For NIB er det dog et problem at de land som nylig har gått over til markedsøkonomi generelt er meget restriktive med å stille statsgarantier. På grunn av NIBs risk-policy kan dette begrense utsiktene noe for PIL-utlåningen i Sentral- og Øst-Europa.

I lyset av disse utviklingstrekk har NIB i sin henvendelse til Nordisk Ministerråd presentert en plan som er basert på at årlige utbetalinger øker med 30% til SDR 130 millioner (tilsvarende ECU 160 millioner). Med dette som utgangspunkt, og med hensyn til amorteringer, ser eksponeringsøkningen for PIL ut som følger:

År	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
I millioner SDR							
Utestående	530	632	727	820	907	993	1.073
Utbetaling	130	130	130	130	130	130	130
Amorteringer	(28) ²⁾	(35)	(37)	(43)	(44)	(50)	(56)
Avtalt - ikke utbetalt	200	200	200	200	200	200	200
Forhånds-tilsagn (50%)	200	200	200	200	200	200	200
Totalt i SDR	1.032	1.127	1.220	1.307	1.393	1.473	1.547
Totalt i ECU¹⁾	1.265	1.382	1.496	1.602	1.708	1.806	1.896

¹⁾ For at PIL-ordningens valuta skal være sammenfallende med den valuta som anvendes i regnskapet for NIBs øvrige virksomhet. Ministerrådet akter å beslutte at PIL-ordningens regnskap føres i ECU. Omveksling fra SDR til ECU er basert på beregningskurs 1 SDR = 1,22588 ECU.

²⁾ Prognose om amorteringer baseres på at PIL-lån i gjennomsnitt har en løpetid på 20 år og 5 års avdragsfrihet.

For å skape forutsetninger for å forsette og videreutvikle PIL-ordningen i de nærmeste 4-6-årene, og for å fremme forutsetningene for prosjektsport fra Norden, er det Ministerrådets vurdering at det er hensiktsmessig å utvide PIL-utlånsrammen til ECU 2.000 millioner. Dette tilsvarer en 63% økning i henhold til den någjeldende ramme.

3. Garantier og risikoer

Under en særlig garantiordning dekker de nordiske land 90% av kreditttrisikoen ved PIL. Vurderingen er at uten denne garantien ville PIL-lånene svekke NIBs høye kredittverdighet.

NIB har til nå, etter vel 11 års virksomhet, ikke hatt tap under PIL-ordningen og ikke hatt behov for å utnytte medlemslandenes garantier. I henhold til bankens vedtekter gjøres det årlig avsetning til dekning av mulige tap. Disse avsetninger, PIL-reserven, utgjør pr. 31.12.1993 ca. ECU 14 millioner. Banken har også gjort særskilte tapsavsetninger ved midlertidige

betalingsforsinkelser. NIB har opplyst at pr. 15.12.1993 hadde banken betalingsforsinkelser utover 180 dager på SDR 2,1 million fra 2 låntaker med 2 lån på totalt SDR 16,4 millioner utestående. Betalingsforsinkelsen motsvarer 0,4% av totalt utestående PIL og 18% av PIL-reserven.

NIB har en såkalte multilateral status som prioritert kredittgiver. Dette innebærer at banken ikke deltar i gjeldsforhandlinger, men gis preferanse av låntakerlandene ved tilbakebetaling på linje med andre multilaterale finansieringsinstitusjoner. At denne status respekteres av alle parter er en forutsetning for PIL-ordningen.

Med sikte på å redusere risikoen, ble Nordisk Ministerråd ved opprettelsen av PIL-ordningen i 1982 enig om at NIB skulle, hvor det var mulig og hensiktsmessig, tilstrebe å oppnå statsgarantier eller tilsvarende, i motakerlandet for prosjektinvesteringer. NIB har i sin virksomhet fulgt denne rekommendasjonen og dermed har banken ikke tatt kommersielle risikoer eller prosjektrisikoen under PIL-ordningen.

NIB har i sin virksomhet innført en rekke mekanismer med sikte på å begrense risiko:

- Et krav ved all PIL-utlåningen har vært at utlåningen skjer til stat eller mot statsgarantier, og at NIBs multilaterale status bekreftes av låntakerne og garantistene.
- Det grunnleggende kriteriet for utlåning er en vurdering av låntakerlandenes kredittverdighet. Kun land som tilfredsstiller NIBs krav om kredittverdighet er aktuelle låntakere.
- Det settes en øvre grense for det totale beløp som kan utlånnes til de enkelte land (statlig risiko). Ved utarbeidelsen av denne utveksler NIB regelmessig informasjon om landrisikoanalyser og arbeidsmetoder med de nordiske garantiinstitusjonene og Verdensbanken. Videre inndeles land i risikoklasser og PIL-reserveringen tar hensyn til dette.
- Banken deltar med høyest 50% av kostnadene av hvert enkelt prosjekt, og normalt overstiger NIBs andel ikke 15-20%. Videre søkes det samfinansiering med andre multilaterale finansieringsinstitusjoner.
- En omfattende prosjektvurdering, inklusive vurdering av låntakerne og nordiske leverandører samt monitoring av gjennomføringen av prosjektene og låntakernes økonomi.

For å sikre NIBs høye status på finansmarkedet er Ministerrådet av den oppfatning at en utvidelse av NIBs PIL-ordning ikke bør gjennomføres uten at de nordiske land stiller statlige garantier til 90% av utvidelsen. En utvidelse av utlånsrammen til ECU 2.000 millioner forutsetter at de nordiske land yter ytterligere garantier opp til ECU 697 millioner. Dette skulle innebære et totalt garantiansvar på ECU 1.800 millioner.

Forordningen av garantiforpliktelsen på de enkelte nordiske land fremgår av den følgende tabell:

	Gjeldende garantiforpliktelse			Ny fordelingsnøkkel ¹⁾	Fordeling av forhøyelsen	Totalt garanti-ansvar	Total fordeling av garantien
	1000 SDR	1000 ECU	fordeling				
Danmark	200.925	246.310	22,3%	20,8%	144.915	391.225	21,7%
Finland	167.400	205.212	18,6%	21,8%	151.882	357.095	19,8%
Island	8.050	9.868	0,9%	0,9%	6.270	16.139	0,9%
Norge	175.860	215.583	19,6%	18,0%	125.408	340.991	19,0%
Sverige	347.765	426.318	38,6%	38,5%	268.233	694.551	38,6%
	900.000	1.103.291	100,0%	100,0%	696.708	1.800.000	100,0%

¹⁾ Basert på fordelingsnøkkel for Nordisk Ministerråds budsjett for 1994.

4. Endring av vedtekter

I vedtektene for NIB § 6A angis medlemslandenes beløpsmessige garantiforpliktelse angående PIL-lån. Ministerrådet er rede til, som et ledd i den endelige beslutning, å justere § 6A. 1. avsn. i vedtektene med sikte på å utvide beløpsrammen og for å endre denomineringsenheten fra SDR til ECU. Økningen av beløpsrammen forutsetter en parlamentarisk godkjenning i de enkelte nordiske land. En justering av paragraf 6 er også nødvendig slik at den er i overensstemmelse med den totale beløpsrammen på ECU 2.000 millioner (se nedafor).

Forslag til endring av §6

Banken kan gi lån og garantier inntil et samlet beløp som svarer til 250 prosent av grunnfondet.

Utover dette kan banken gi prosjektinvesteringslån og garantier for prosjektinvesteringslån (prosjektinvesteringsgarantier) i henhold til §6A, inntil et samlet beløp som svarer til **ECU 2.000 millioner**.

For yting av lån eller garantier bør stilles betryggende sikkerhet for riktig oppfyllelse, såfremt nødvendig sikkerhet etter omstendighetene ikke likevel anses å foreligge.

Banken kan videre treffe slike andre disposisjoner som har sammenheng med dens virksomhet, og som er nødvendig eller ønskelig for å fremme dens formål.

Banken bør samarbeide med andre kredittinstitusjoner og vedkommende offentlige og private organer.

Någjeldende §6

Banken kan gi lån og garantier inntil et samlet beløp som svarer til 250 prosent av grunnfondet.

Utover dette kan banken gi prosjektinvesteringslån og garantier for prosjektinvesteringslån (prosjektinvesteringsgarantier) i henhold til §6A, inntil et samlet beløp som svarer til **1.000 millioner SDR**.

For yting av lån eller garantier bør stilles betryggende sikkerhet for riktig oppfyllelse, såfremt nødvendig sikkerhet etter omstendighetene ikke likevel anses å foreligge.

Banken kan videre treffe slike andre disposisjoner som har sammenheng med dens virksomhet, og som er nødvendig eller ønskelig for å fremme dens formål.

Banken bør samarbeide med andre kredittinstitusjoner og vedkommende offentlige og private organer.

Forslag til endring av § 6A

Lån og garantier som gis til investeringer utenfor de nordiske land kan, i samsvar med vedtak om dette av styret, gis som prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier. Medlemsstatene dekker bankens tap som følge av slike lån og garantier inntil følgende beløp: *Danmark ECU 391,225 millioner , Finland ECU 357,095 millioner , Island ECU 16,139 millioner , Norge ECU 340,991 millioner og Sverige ECU 694,551 millioner* . Medlemslandenes garanti dekker høyest 90% av kredittap på enkelt prosjektinvesteringslån. Innbetaling skjer etter anmodning fra styret i samsvar med avtale som inngås mellom banken og hvert enkelt av medlemslandene.

For innvilgede prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier skal det foretas avsetninger til et særskilt kredittrisikofond som i første rekke skal dekke tap ved prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier.

Någjeldende § 6A

Lån og garantier som gis til investeringer utenfor de nordiske land kan, i samsvar med vedtak om dette av styret, gis som prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier. Medlemsstatene dekker bankens tap som følge av slike lån og garantier inntil følgende beløp: *Danmark 200,925 millioner SDR, Finland 167,400 millioner SDR, Island 8.050 millioner SDR, Norge 175.860 millioner SDR og Sverige 347.765 millioner SDR.* Medlemslandenes garanti dekker høyest 90% av kredittap på enkelt prosjektinvesteringslån. Innbetaling skjer etter anmodning fra styret i samsvar med avtale som inngås mellom banken og hvert enkelt av medlemslandene.

For innvilgede prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier skal det foretas avsetninger til et særskilt kredittrisikofond som i første rekke skal dekke tap ved prosjektinvesteringslån og prosjektinvesteringsgarantier.

BILAGA 1

Projektinvesteringslåneordningen

- utformning av verksamheten
- framtidsutsikter

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	640
1 Bakgrund.....	641
1.1. Det ursprungliga ministerrådsbeslutet	641
1.2. Ökning av PIL-ramen	642
2. Projektexportmarknaden	643
2.1. Skuldkrisen	643
2.2. Östblockets sammanbrott	644
2.3. Fjärran Östern.....	644
2.4. Konjunkturutvecklingen	644
3. Risktagningen vid PIL.....	645
3.1. Multilateral och "preferred creditor" status	645
3.2. Landexponering.....	647
3.3. Projektbedömning och -uppföljning	648
3.4. Statlig risktagning	649
3.5. Finansieringsandel.....	649
4. Medlemsländernas garantier	650
5. Nordiskt intress	651
5.1. Definition av nordiskt intresse.....	651
6. NIB:s projektfinansieringsverksamhet.....	652
6.1. De första projektinvesteringslånen.....	652
6.2. Utvecklingen sedan mitten av 1980-talet.....	652
6.2.1 - Fjärran Östern	652
6.2.2 - Mellanöstern.....	653
6.2.3 - Afrika	653
6.2.4 - Latinamerika	653
6.2.5 - F.d. statshandelsländer	653
7. Utlåningsverksamheten	654
8. PIL-verksamhetens framtidsutsikter	654
8.1. Fjärran Östern.....	654
8.2. Mellanöstern	655
8.3. Afrika.....	655

8.4. Latinamerika.....	655
8.5. Central- och Östeuropa	656
9. Förseningar och non-accrual förfarandet.....	656
9.1. Förseningar	656
9.2. Non-accrual förfarandet	656
10. Förlustavsättningar vid PIL.....	657
10.1. PIL-reservering.....	657
10.2. Avsättningar för identifierade kreditförlustrisker	658
10.3. Självständig PIL-fond	658
11. Projektinvesteringslånen villkor.....	658
11.1. Allmänt.....	658
11.2. Multilaterala finansieringsbeslut	659
11.3. Internationella affärsbanker	660
11.4. Garantiinstitutet	660
11.5. NIB:s lånevillkor	661
11.6. Sammanfattning.....	661
12. Resultatutveckling	662

Sammanfattning

Projektinvesteringslåneordningen eller PIL-ordningen som etablerades år 1982 av Nordiska ministerrådet har som primär målsättning att stöda nordisk projektexport till länder som har en relativt god kreditvärdighet. Möjligheten att erbjuda konkurrenskraftig finansiering anses vara av avgörande betydelse vid projektexport till dessa länder. Samtidigt kan de nordiska länderna med låneordningen göra en betydande utvecklingsinsats i mottagarländerna.

Efter två ökningar är låneramen nu SDR 1.000 miljoner. Den administreras av Nordiska investeringsbanken och medlemsländerna har genom att ställa garantier avlyft 90% av kreditriskerna förbundna med PIL. Garantier är nödvändiga för bankens egen kreditvärdighet, men banken har tillsvidare inte haft behov att utnyttja dessa garantier.

NIB har idag 17 låntagarländer. Banken har finansierat direkt 52 projekt (inkluderar återbetalda lån) och genom låneprogram i 9 länder ytterligare mellan 90 och 100 investeringar. Från ikraftträdandet av PIL-ordningen till slutet av juni 1993 uppgår det kumulativa beloppet av avtalade lån inklusive låneprogram till bruttobelopp ca SDR 825 miljoner medan värdet av de nordiska kontrakt som därmed har åstadkommits är ca. SDR 2.100 miljoner eller inemot tre gånger finansieringsbeloppet.

NIB:s PIL-utlåning baserar sig på bankens multilaterala eller preferred creditor status som långgivare. Ur medlemsländernas och de nordiska företagens synvinkel är detta NIB:s nisch, en unik möjlighet att finansiera projekt av nordiskt intresse med en helt annan riskprofil än vad som är fallet för affärsbanker och garantiinstitut. Tillsvidare har NIB inte haft kreditförluster utan endast försenade räntebetalningar och amorteringar.

NIB har tillsvidare engagerat sig enbart i sovereign lending. Lånen har lämnats till eller garanterats av låntagarstater.

Banken finansierar högst 50% av investeringskostnaderna i enskilda projekt. Finansieringen konkurrerar inte med andra finansiärer utan kompletterar dem.

Projektinvesteringslånen innebär inte räntesubventioner och de ges även i övrigt på bankmässiga villkor. PIL-verksamheten är ekonomiskt självbärande och belastar inte bankens övriga verksamhet.

Per 30.6.1993 var beloppet av avtalade lån, utestående och icke-utbetalda, SDR 718 miljoner och beloppet av förhandsutfästelser SDR 253 miljoner varav 50% eller SDR 127 avräknas. Således har totalt SDR 845 miljoner utnyttjats av beloppsramen på SDR 1.000 miljoner. Detta innebär att beloppsramen kommer att vara fullt utnyttjad under loppet av 1994. Under de senaste åren har volymen nya låneavtal och förhandutfästelser (50%) legat på ca SDR 190 miljoner per år medan återbetalningarna har varit ca SDR 20 miljoner.

1. Bakgrund

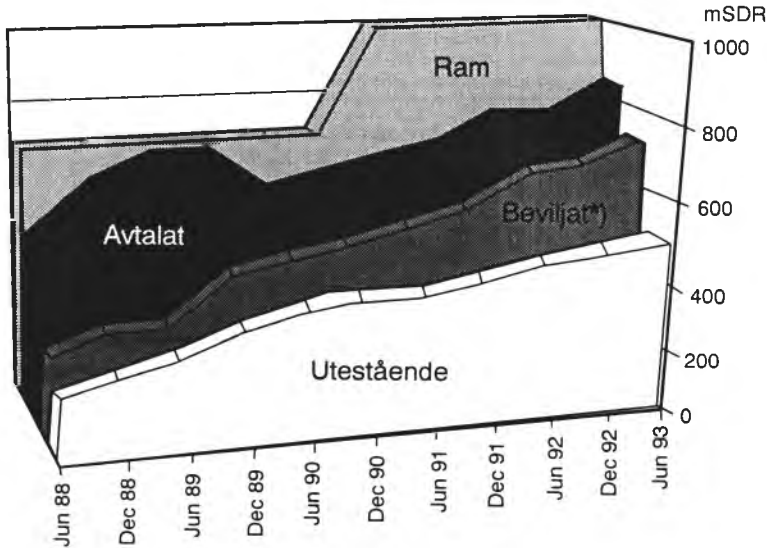
1.1. Det ursprungliga ministerrådsbeslutet

Projektinvesteringslåneordningen, eller PIL-ordningen, etablerades år 1982 av Nordiska ministerrådet samtidigt med ett antal andra samnordiska exportfrämjande åtgärder. Ministerrådet angav som låneordningens primära målsättning att stöda nordisk projektexport till länder med relativt god kreditvärdighet. Då tänkte man närmast på kreditvärdiga utvecklingsländer och s.k. statshandelsländer.

Man utgick från att projektexporten är viktig för sysselsättningen i Norden och för utvecklingen av de nordiska företagens industriella och tekniska kompetens. Den konkurrensutsatta projektexportmarknaden ansågs vara av strategisk betydelse för 50 - 100 nordiska företags internationella konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter.

Möjligheten att erbjuda konkurrenskraftig finansiering bedömdes vara av avgörande betydelse för projektexport till länderna ifråga. Samtidigt med främjandet av projektexporten ansåg man sig med låneordningen kunna göra en betydande utvecklingsinsats i mottagarländerna.

Avräkning av PIL-ramen 1988–1993

*) Innehåller 50 % av förhandsutfästelser.

Mot denna bakgrund fick Nordiska Investeringsbanken i uppdrag att på prov administrera en låneordning på SDR 350 milj. för finansiering av projektexport av nordiskt intresse till dessa länder. Medlemsländerna ställde garantier varmed 90% av kreditriskerna förbundna med PIL avlyftes.

I ministerrådsbeslutet angavs att lånen skall lämnas på bankmässiga villkor, med fast eller rörlig ränta som inte innebär subventioner, och med långa löptider. Lånen skall lämnas i enlighet med en bankmässig värdering av låntagarens och projektets förmåga att återbetala lånet. Återbetalningen skall anpassas till projektets förväntade återbetalningstid. Lånen skall komplettera, inte konkurrera med de existerande internationella och nordiska finansieringsmöjligheterna i avsikt att möjliggöra en totalfinansiering av investeringsprojekt av nordiskt intresse. Lånen skall lämnas selektivt och inom områden där nordiska företag bedöms kunna vara internationellt konkurrenskraftiga. Projekten som finansieras skall vara av intresse för minst två nordiska länder.

I syfte att begränsa risktagningen fastställde ministerrådet att NIB skall eftersträva att lånen lämnas till eller garanteras av mottagarstaten och härvid särskilt uppmärksamma projekt där samfinansiering kan komma till stånd med Världsbanken och andra internationella finansieringsorganisationer. NIB skall vidare söka ett nära samarbete avseende informations- och erfarenhetsutbyte med de nationella garantiinstituten, exportkreditinstituten, de exportfrämjande organisationerna och biståndsmyndigheterna. Ändamålet härmed var bl.a. att minska risken för konkurrensförvrängningar mellan enskilda företag i de nordiska länderna vid enskilda projektinvesteringar.

PIL-verksamheten förutsattes vara ekonomiskt självbärande i den meningen att räntemarginalerna täcker de administrativa kostnaderna och möjliggör riskavsättningar.

1.2. Ökning av PIL-ramen

År 1986 utvärderade ministerrådet låneordningen och beslöt, efter att frågan hade behandlats i Nordiska Rådet, att fördubbla beloppsramen till SDR 700 milj. I detta ingick en motsvarande ökning av medlemsländernas garantier. I och med beslutet blev PIL också en permanent del av NIB:s verksamhet.

I utvärderingen av låneordningen konstaterades bl.a. att det ur medlemsländernas synvinkel synes vara en avgörande omständighet att NIB som multilateralt finansieringsinstitut med en preferred creditor-status kan stöda nordisk projektexport med mindre risktagning än vad som är fallet med de nationella export-kreditsystemen. PIL-ordningen kan således ses som ett instrument varmed NIB på medlemsländernas önskan och på medlemsländernas risk befrämjar nordisk projektexport.

År 1990 ansökte NIBs styrelse om en fördubbling av PIL-ramen till SDR 1.400 milj. Ministerrådet beslöt dock om en förhöjning med endast SDR 300 milj., men tillkännagav sin beredskap till en ytterligare förhöjning när

bankens styrelse framlägger ett motiverat förslag därtill. Förhöjningen trädde i kraft 8.3.1991.

2. Projektexportmarknaden

2.1. Skuldkrisen

Sedan PIL trädde i kraft år 1982 har förutsättningarna för projektfinansiering ändrats väsentligt. Endast ett par månader efter ikraftträdandet bröt den internationella skuldkrisen ut. Den förorsakades av en alltför hög skuldsättning hos utvecklingsländerna, också hos de mest kreditvärdiga, låg effektivitet och dålig planering av de finansierade investeringarna samt korruption. Skuldkrisen utlöstes slutligen av en försämring av terms of trade och en minskad tillväxt i exportintäkterna samt av höga realräntor.

De berörda länderna betjänade inte sin utlandsskuld avtalsmässigt, vilket drabbade både affärsbankerna och exportgarantisystemen. De multilaterala finansieringsinstituten ställdes däremot inte inför krav på omförhandlingar. Detta ledde till att de multilaterala finansieringsinstituten, tillsammans med biståndsorganisationerna, förblev den enda tillgängliga finansieringskällan för de berörda länderna.

Den försämrade kreditvärdigheten och nödvändigheten av ekonomiska åtgärdsåtgärder ledde till en minskad projektexportmarknad. Det var först under andra hälften av 1980-talet som en ekonomisk återhämtning kom i gång, delvis på grund av att flera av de berörda länderna införde marknadsekonomi och privatiserade företags verksamheten, delvis på grund av att kreditörerna godkände realistiska omförhandlingsvillkor och i vissa fall också direkt avskrev sina fordringar. Detta tillsammans med demokratiseringsprocessen i flera länder ledde till att utländskt kapital igen började flyta in till dessa länder. Under perioden 1983-1986 var inflödet av direkta investeringar i dessa länder endast USD 3,7 mrd medan de under 1987-1990 hade ökat till USD 16 mrd eller till ungefär samma nivå som före skuldkrisen. Förtroendet för de av skuldkrisen drabbade länderna har alltså återställts.

Återhämtningen i dessa länder förutsätter bl.a. en utbyggnad och modernisering av infrastrukturen. Detta tillsammans med en långsiktig och förtroendeskapande ekonomisk och politisk miljö lägger grunden för ökade investeringar inom alla samhällssektorer. För att uppnå bestående utveckling och tillväxt har länderna behov av utländskt kunnande och kapital och därmed också av ren utländsk projektexport.

Under skuldkrisen avstannade den nordiska projektexporten framförallt i avsaknad av finansiering nästan helt. I takt med den förbättrade ekonomiska situationen i många av länderna tillsammans med en dramatisk minskad efterfrågan på hemmamarknaden i Norden och på de närmare exportmarknaderna ökade intresset bland nordisk industri igen för projektexport. Dessutom är de sektorer där investeringar idag prioriteras, såsom skogs-, gruv-, transport-, telekommunikations- och kraftsektorn, sådana där nordisk industri internationellt sett har god kompetens. Andra

områden med konkurrenskraftig nordisk kompetens är t.ex. miljö- och fiskerisektorn.

2.2. Östblockets sammanbrott

Kommunistblockets sammanbrott, den politiska och ekonomiska frigörelsen och splittringen av blockmedlemmarna samt den pågående demokratiseringsprocessen och övergången till marknadsekonomi med vittgående privatiseringsplaner har väsentligt ändrat förutsättningarna för projektfinansiering i det forna kommunistblocket. Alla dessa länder har ett nästan obegränsat behov av utländskt kunnande och kapital och därmed också av projektexportkompetens. En bristfälligt fungerande och på många områden obefintlig samhällsinfrastruktur utgör dock ofta oöverstigliga hinder för utländska satsningar. Riskerna är alltför stora och oöverskådliga. Dessa länder är, som ett led i privatiseringsprocessen, inte längre benägna att utfärda statsgarantier, vilket bidrar till att göra det svårare att finna potentiella investerare och finansiärer.

Den nordiska industrin är på många områden där det finns investeringsbehov i de f.d. kommunistländerna internationellt sett mycket kompetent. Risktagningskapacitet och möjlighet att kunna erbjuda finansiering blir då avgörande faktorer för genomförande av investeringar.

2.3. Fjärran Östern

Den tredje stora förändringen i projektfinansieringen har varit den kraftiga frammarchen av länderna i Fjärran Östern som mottagarländer av projektexport. Den kraftiga tillväxttakten i flera av dessa länder har lett till ett synnerligen stort behov av utländskt kunnande och kapital, medan samtidigt den väsentligt minskade exportefterfrågan på de traditionella marknaderna har frigjort projektexportkapacitet hos nordisk industri. Möjligheten att erbjuda finansiering är oftast avgörande för att uppnå framgång i projektexport till dessa länder.

2.4. Konjunkturutvecklingen

En fjärde väsentlig förändring gäller konjunkturutvecklingen. Projektexporten fick vind i seglen efter de två oljekriserna på 1970-talet när efterfrågan på investeringsvaror på både inhemska och närliggande marknader hade sjunkit dramatiskt. Exportörerna var tvungna att försöka ersätta den försvunna efterfrågan med projektexport till icke-traditionella länder med acceptabel kreditvärdighet.

Under andra hälften av 1980-talet blev situationen den motsatta. Frigörelsen av penningmarknaderna och den därav föranledda lätta tillgängligheten av finansieringsmedel gav fart åt en betydlig ökning av investeringar både på hemmamarknaderna och över gränsen i andra OECD-länder. Det gällde i synnerhet företagsköp, både hemma och utomlands, vilka i stor utsträckning finansierades med upplånade medel.

Efter överhettningen kom ekonomisk-politiska åtstrammingsåtgärder med höga realräntor, varpå följde efterkrigstidens värsta lågkonjunktur och recession i de flesta OECD-länderna. Investeringarna i dessa länder ligger nu på en rekordlåg nivå, och exportörer av investeringsvaror har åter varit tvungna att överföra tyngdpunkten av sin exportverksamhet till fjärran länder, av vilka många fortfarande upplever en kraftig tillväxt.

3. Risktagningen vid PIL

3.1. *Multilateral och "preferred creditor" status*

I projektfinansiering har NIB ända från ikraftträdandet av PIL gått in för utlåning där bankens multilaterala och preferred creditor-status erkänns, något som inte förutsattes i förarbetena till PIL, men som har blivit ett avgörande element i lånepolitiken angående PIL. Det konstateras att banken med framgång har kunnat etablera sin multilaterala status och därmed skapa sig en lägre riskprofil än vad annars hade varit fallet.

Enligt gällande praxis har de multilaterala finansieringsinstitutionerna en s.k. "preferred creditors" status, vilket innebär att de inte deltar i skuld-omförhandlingar. En sådan särbehandling har motiverats med nödvändigheten att bevara dessa institutioners höga kreditvärdighet som låntagare på kapitalmarknaderna.

Preferred creditor status är inte en legal status utan en praxis som alltid förutsätter låntagarens och indirekt även de viktigaste kreditorgruppernas godkännande. Denna praxis har inte allvarligt ifrågasatts under de internationella skuldkonsolideringar som genomförts under de senaste årtiondena. Låntagarländerna och de övriga kreditorerna har accepterat särbehandling främst därför att de multilaterala instituten har beviljat lån med väsentligt längre löptider än de som varit tillgängliga hos de övriga kreditorerna och på räntor som, även om de har varit marknadsräntor, har legat på den lägre sidan av marknadsnivån.

De multilaterala instituten har vanligen kunnat fungera som en "lender of last resort" och haft en nettokapitalöverföring till låntagarstaterna, vilket har medverkat till att en särbehandling har accepterats. De övriga kreditorerna har därigenom haft ett eget intresse i saken, då nettoöverföringen av kapital bidrar till nya investeringar och ekonomisk tillväxt och därmed en förbättrad skuldbetjäningsförmåga även i förhållande till de övriga kreditorerna.

Finns det en risk att NIBs status som en preferred creditor ifrågasätts? NIB avviker nämligen i vissa hänseenden från de övriga multilaterala instituten. För det första har Världsbanken och de ledande regionala utvecklingsbankerna de berörda låntagarländerna som sina medlemsländer, och Europeiska Investeringsbanken har stöd av konventioner eller protokoll mellan EG och de berörda låntagarländerna. För det andra förutsätter NIB nordiskt intresse i projekten, medan de andra multilaterala instituten förutsätter international competitive bidding eller något annat slag av öppen anbudskonkurrens.

Det finns för närvarande ingen anledning att befara att NIB blir föremål för särbehandling bland de multilaterala finansieringsinstituten. Bankens multilaterala status har accepterats i samarbets- och låneavtal med bankens alla låntagarländer. Godkännande har alltid krävts på förhand innan långivning har inletts. I flera fall har låneengagemang uppskjutits i avvaktan på godkännande, och de långsiktiga fördelarna har utan tvekan övervägt de mera kortvariga nackdelarna.

I de internationella skuldkonsolideringsavtal som ingåtts mellan låntagarländer och finansieringsinstitut är det praxis att exkludera hela gruppen av multilaterala finansieringsinstitut utan att särskilt namnge enskilda institut. Vid verkställigheten av avtalen har NIB i alla de fall där något av NIBs låntagarländer ingått konsolideringsavtal exkluderats från avtalen tillsammans med de övriga multilaterala finansieringsinstituten. I skuld-konsolideringsavtalet med f.d. Sovjetunionen har NIB, som var det enda västliga multilaterala finansieringsinstitutet som hade beviljat lån till Sovjetunionen, nämnts explicit vid namn.

NIBs status har dessutom accepterats i bankens samarbetsavtal med Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Banken har strävat efter ett nära samarbete med dem för att därigenom fortlöpande erhålla deras implicita stöd.

En viktig förutsättning för preferred creditor status är att på sikt ha kapacitet att upprätthålla ett positivt kassaflöde till låntagarländerna. Detta ställer krav på att hålla landexponeringen vid varje tidpunkt på en sådan nivå att en jämn kontinuerlig nyutlåning under alla förutsebara omständigheter är möjlig, och att undvika att reagera kortsiktigt. Upprätthållande av statusen förutsätter också att bankens lånevillkor harmonierar med Världsbankens villkor, dvs att lånetiderna är relativt långa och räntevillkoren är förmånligare än vad låntagarlandet kan uppnå på den internationella finansmarknaden.

Etableringen av Nordiska utvecklingsfonden, och de möjligheter som NDF erbjuder för samfinansiering med NIB och andra multilaterala finansieringsinstitut, har stärkt NIB:s status som multilateralt finansieringsinstitut.

NIB:s lånemedel är obundna, till åtskillnad från exportkreditinstitutens medel. PIL-medlen kan, i projekt av nordiskt intresse, utnyttjas till finansiering av jämväl lokala kostnader, räntor under byggnadstiden och import från icke-nordiska länder.

Kombinationen mellan NIB:s multilaterala status och möjligheten att utnyttja NIB-finansiering till projekt av nordiskt intresse erbjuder nordisk projektexport en unik möjlighet att med en lägre riskprofil genomföra projekt i NIB:s låntagarländer.

3.2. Landexponeringen

3.2.1. Landriskbedömning

NIB styr sin landexponering med landlimiter och tillväxten av exponeringen med landbudgeter. Landlimiterna anger den tilltänkta maximala exponeringen på varje enskilt låntagarland, landbudgeterna igen det planerade årliga utnyttjandet av landlimiterna. I landbudgeten för varje enskilt land ingår en bedömning av den förväntade efterfrågan på PIL och av den nyutlåning som högst kommer att förverkligas och som är motiverad med hänsyn till den på längre sikt önskvärda nivån av landexponeringen.

Till grund för fastställandet av landlimiterna ligger en landriskbedömning som genomförts av bankens land- och projektanalysenhet.

Bedömningen utgör en kreditvärdering av landets ekonomiska prognos. Den utgår ifrån de allmänna politiska och ekonomiska bakgrundsuppgifterna om landet, såsom landets geografiska läge, yta, folkmängd, utbildningsnivå, yttre och inre politiska stabilitet, styresskick, materiella och mänskliga resurser samt utnyttjandet av dem, landets ekonomiska utveckling jämte skuldsituation. De geografiska och institutionella bakgrundsuppgifterna, inklusive den historiska och ekonomiska utvecklingen, skapar stöd för en värdering av landets ekonomiska prognos och för utvärdering av landrisken.

I analysverksamheten utnyttjas i stor utsträckning internationella analysinstituts material. Den viktigaste källan härvid är det i Washington belägna Institute of International Finance Inc. Institutets analyser omfattar uppgifter främst om länders ekonomiska utveckling och om det aktuella politiska klimatet. Analyserna tillhandahåller även aktuell makroekonomisk statistik. Övriga betydelsefulla källor är Economist Intelligence Unit, Oxford Analytica och ledande internationella dagstidningar samt Institutional Investor som rapporterar om affärsbankernas klassificering av ländernas kreditvärdighet.

NIB utbyter regelmässigt information om landriskanalyser och arbetsmetoder med de nordiska garantiinstituten och med Världsbanken. I sina landriskrapporter redogör NIB för garantiinstitutens och Världsbankens inställning till ifrågavarande land.

För tillfället omfattar bankens landriskanalyser 33 länder. Av dessa har 17 erhållit lån från banken. De 16 övriga länderna har medtagits emedan de kan tänkas bli låntagarländer i framtiden.

3.2.2. Landlimiterna

Landlimiterna genomgås och fastställs årligen av bankens styrelse. Vid behov kan existerande limiter ökas och nya limiter fastställas på en ad hoc basis mellan de årliga genomgångarna. Om kreditvärdigheten hos något land försvagas kan existerande limiter sänkas eller helt strykas. Banken försöker dock att undvika alltför kortfristiga reaktioner och tillämpa en mera långfristig politik beträffande utformning av de enskilda landriskerna.

För s.k. högriskländer dvs. länder med betydande betalningsproblem och förlustrisker, till vilka NIB enligt beslutet av Nordiska ministerrådet endast i undantagsfall skall lämna lån, har inga landlimiter fastställts.

Som utnyttjande av landlimiterna avräknas de avtalade lånen, både utbetalda och icke-utbetalda, och 50% av förhandsutfästelserna. Som regel tar styrelsen ställning till en beviljning i form av en förhandsutfästelse. Ända till ökningen av PIL-ramen år 1991 avräknades förhandsutfästelserna till 100%, men procentsatsen sänktes härefter till 50 % eftersom detta återspeglade det verkliga utfallet av utfästelserna.

Summan av de enskilda landlimiterna kan i princip överskrida den totala beloppsramen för PIL eftersom den omfattar de maximala riskexponeringarna på enskilda länder. Man skall inte utgå från att landlimiterna för varje enskilt land skall utnyttjas till fullo. Per 30.6.1993 föll de operativa landlimiterna (exklusive de länder utan landlimit men med utestående lån från banken och samt länder med frusna limiter) inom den totala beloppsramen för PIL.

3.3. Projektbedömning och -uppföljning

Utgångspunkten är att de projekt som finansieras skall vara tekniskt och ekonomiskt bärkraftiga. De bör ha finansiella, institutionella och tekniska förutsättningar att kunna bli genomförda framgångsrikt. Därför utgör projektbedömningen en väsentlig del av låneberedningen av varje enskilt projekt.

Bedömningen görs av bankens land- och projektanalysenhet på basis av projektets feasibility-studie, analys av den planerade produktionens marknadsläge och analys av den framtida utvecklingen i den berörda branschen. Med dessa som bas kan projektets organisation, marknadsföring, tekniska planering och finansiella styrka utvärderas.

Projektanalysen görs dels som en skrivbordsanalys av projektunderlaget dels i form av intervjuer av projektansvariga eller besök på den tilltänkta investeringsorten. Även jämförande studier av liknande genomförda projekt kan komma i fråga.

I speciellt omfattande projekt och i sådana frågor där bankens egna resurser inte räcker till anlitas utomstående konsult hjälp. Konsulten har då i regel som uppdrag att utvärdera delar av projektet eller att ta fram marknads- och branschanalyser på för projektet relevanta områden.

I samfinansieringar med Världsbanken och de andra multilaterala finansinstituten har NIB i stor omfattning fått tillgång till dessas projektbedömning och -uppföljning.

En projektuppföljning utförs på samtliga avtalade och utbetalda lån. Uppföljningen omfattar låntagaren, genomförandet av investeringen och förverkligandet av det nordiska intresset i projektet. Varje engagemang genomgås och avrapporteras åtminstone en gång om året. Därtill uppföljs utbetalningarna av lånen, varvid banken i regel gör utbetalningar i enlighet med uppkommande projektkostnader.

3.4. Statlig risktagning

Enligt Nordiska ministerrådets direktiv från 1982 skall NIB alltid när det är möjligt och ändamålsenligt eftersträva att projektinvesteringsslån lämnas till och garanteras av mottagarstat eller motsvarande, t.ex. centralbank. Detta innebar att s.k. sovereign lending etablerades som huvudregel för banken. Banken har i sina PIL-engagemang tillsvidare begränsat sig enbart till sovereign lending. Lånen har således lämnats till eller garanterats av stater eller banker vilka i egenskap av statliga organ har svarat för ländernas upplåning och som därmed har kunnat jämföras med ifrågasvarande stat.

Till f.d. statshandelsländer, där särskilda statsgarantier i regel inte ställdes vid utländsk upplåning, lämnades alla lån utom ett till banker som svarade som statliga organ för ländernas upplåning eller emot deras garanti.

NIB avser att även i sin framtida PIL-verksamhet i främsta hand eftersträva sovereign lending. Som undantag kan tänkas lån i samfinansiering med International Finance Corporation eller EBRD eller långivning till statsägda industrialiserings- eller utvecklingsbanker under vissa förutsättningar. Risken med sådana avvikelser är att man en gång beviljat lån utan direkt statligt åtagande kan det i framtida engagemang visa sig vara omöjligt att få det. Samtidigt förändras innehållet i bankens status som preferred creditor. Det är därför väl motiverat att NIB även i framtiden primärt eftersträvar sovereign lending, och endast i fall att statsgarantier inte längre kan erhållas och riskerna kan bedömas acceptabla eller det finns andra särskilda skäl att avvika från principen.

3.5. Finansieringsandel

NIB finansierar högst 50% av investeringskostnaderna i ett projekt. Bankens finansieringsandel i enskilda projekt varierar mycket. I stora projekt har bankens finansieringsandel av totalkostnaderna varit relativt sett mindre. Finansieringsandelen fastställs alltid i förhållande till värdet av de nordiska leveranserna, på basis av omständigheterna i varje enskilt fall. NIB eftersträvar att fastställa ett belopp, som ger den optimala additionaliteten till den finansiering som står till förfogande från andra källor som behövs för att få beställningen till Norden. I vissa mindre projekt har banken finansierat ett belopp som motsvarar 100 % av de nordiska leveranserna, i några få fall t.o.m något mera, men i genomsnitt har bankens finansiering täckt ett belopp som är klart mindre än värdet av de nordiska leveranserna.

NIBs finansiering är obunden i det att lånebeloppet kan användas såväl för nordiska leveranser som för lokala kostnader, räntor under byggnadstiden, import från annat än nordiskt land osv. Därmed kan banken bidra till att projekten blir fullfinansierade, och sålunda utgöra ett komplement till exportkreditinstituten.

Banken konkurrerar inte med andra finansiärer utan kompletterar dem i gott samarbete. I samarbetet med affärsbanker och export-kreditinstitut är det brukligt att NIB tar de längsta maturiteterna, som ofta är svåra att uppbringa på den kommersiella marknaden.

Begränsningen av finansieringsandelen till högst 50% av investeringskostnaderna utgör även ett sätt att begränsa bankens risktagning.

4. Medlemsländernas garantier

För att utlåningen till de länder som PIL-ordningen syftar på skall hållas separat från NIB:s övriga verksamhet och inte påverka NIB:s kreditvärdighet negativt, etablerade de nordiska medlemsländerna en garantiordning. Enligt den avlyfter medlemsländerna 90% av riskerna anknutna till utlåningen. Vid förhöjningar av PIL-ramen har garantierna utvidgats att täcka 90% av den utvidgade beloppsramen.

Ett maximalt beloppsmässigt garantiansvar har fastställts för var och en av medlemsländerna enligt den s.k. nordiska fördelningsnyckeln.

Medlemsländernas sammanlagda garantiåtaganden och procentuella andel av det totala garantiansvaret enligt garantiavtalen från 1991 är följande:

Land	Belopp, SDR	Procent
Danmark	200.925.000	22,33
Finland	167.400.000	18,60
Island	8.050.000	0,89
Norge	175.860.000	19,54
Sverige	347.765.000	38,64
	SDR 900.000.000	100,0 %

Det ankommer på bankens styrelse att besluta om utnyttjandet av medlemsländernas garantier. Än så länge har garantierna inte utnyttjats.

NIB har ingått ett garantiavtal med vart och ett av medlemsländerna. Garantierna är utfärdade i form av proprieborgen som täcker en rättidig och fullständig uppfyllelse av envar låntagares finansiella förpliktelser.

Medlemsländerna skall betala banken senast två månader efter att banken ställt betalningskrav.

Hos de andra multilaterala finansieringsinstituten, förutom Europeiska Investeringsbanken, har medlemsländernas engagemang i instituten strukturerats på ett helt annat sätt. Bankernas riskportfölj får inte överskrida beloppet av bankernas egna medel, men för att hålla sig inom denna begränsning har bankerna rätt att från medlemsländerna indriva deras andel i bankernas garantikapital (callable capital).

EIB har i sin långivning till länder utanför EG inom en fastställd låneram en riskavlyftning av medlemsländerna som täcker 75% av den utestående låneportföljen på s.k. första-risk-basis, dvs. att avlyftningen täcker 100 av de "första" 75% av den berörda utlåningen.

5. Nordiskt intresse

5.1. Definitionen av nordiskt intresse

Syftemålet med projektinvesteringsslånen är att finansiera projekt med nordiskt intresse, och utgångspunkten är att det ställs samma krav för det nordiska intresset som i bankens övriga utlåningsverksamhet. Lån utanför Norden kan således lämnas till projekt när det föreligger ett intresse från minst två nordiska länder.

Under den tid PIL-ordningen har varit i kraft har det nordiska intresset förverkligats i följande huvudkategorier:

- a) leverantörer från minst två nordiska länder i en projektexportleverans

De flesta finansierade projekten har hört till denna kategori. Oftast är en av dem huvudleverantör med helhetsansvar medan de andra är underleverantörer. Det kan också finnas konsortier där leverantörerna är jämställda men en av dem har koordineringsansvaret. Projektinvesteringsslån kan beviljas om leverantörerna har utsetts vid tidpunkten för lånebeslutet eller om det finns konkreta leveransintressen också från ett eller flera andra nordiska länder och det är sannolikt att leverantörerna i dessa länder är framgångsrika i sina anbud.

- b) anbudskonkurrens med konkreta leveransintressen från flera nordiska länder i projekt som finansieras av internationella utvecklingsbanker

I projekt där Norden kan anses vara internationellt konkurrenskraftigt föreligger nordiskt intresse ifall det från flera än ett nordiskt land finns konkreta leveransintressen med realistiska framgångsmöjligheter.

- c) Norden som upphandlingsregion vid låneprogram med låntagarestater och industrialiserings- och utvecklingsbanker i låntagarländer

NIB har undertecknat avtal om låneprogram i ett antal av sina låntagarländer. I dessa låneprogram har låntagaren/-köparen förlagt ett antal projekt till Norden som upphandlingsregion. Låneprogrammen syftar framför allt till att främja den privata sektorn i respektive länder. De enskilda finansierade projekten är ofta relativt små, och nordiskt intresse anses föreligga redan då det har förekommit leveranser från endast ett nordiskt land. NIB eftersträvar en rimlig fördelning av nyttan av varje låneprogram på flera nordiska länder.

Ytterligare exempel på nordiskt intresse är långsiktigt samarbete mellan företag i låntagarlandet och företag i Norden. Det kan härvid gälla samarbete om råvaruutvinning, produktion, utveckling och tillämpning av teknologi, fortgående leveranser av komponenter. Även här skall det dock föreligga ett kommersiellt intresse från minst två nordiska länder.

Också nordiska ägarintressen skall kunna beaktas vid bedömningen av det nordiska intresset.

6. NIB:s projektfinansieringsverksamhet

6.1. De första projektinvesteringsslånen

NIB inledde sin internationella långivning år 1977 med s.k. exportkrediter. Under åren 1977 - 1982 beviljades ett antal exportkrediter till Afrika och Sydamerika mot garantier av de nordiska exportgarantiinstituten.

Efter antagandet av PIL-ordningen år 1982 fick bankens PIL-verksamhet sin tyngdpunkt i Afrika och Sydamerika. De första PIL-finansieringarna var till kraftverks- och telefonsystemprojekt i Botswana och kraftverksprojekt i Egypten. Ungefär samtidigt kom finansieringarna till kraftverksinvesteringar och hamninfrastruktur i Colombia och kraftverksprojekt i Peru.

I mitten av 1980-talet utökades de afrikanska låntagarländerna med Kamerun där ett vattenförsörjningsprogram finansierades. Efter dessa engagemang, som till en del var samfinansierade med Världsbanken, Europeiska Investeringsbanken, Afrikanska Utvecklingsbanken och Inter-Amerikanska Utvecklingsbanken, försvårades emellertid utvecklingsländernas skuldproblem ytterligare och nyutlåningen till afrikanska och sydamerikanska projekt avstannade helt och hållet för flera år.

De första lånen till statshandelsländer beviljades Ungern, där NIB under åren 1983 - 84 finansierade ett energirationaliseringsprogram, två agroprogram, två hotellprojekt och ett fritidsprojekt. PIL-utlåning till övriga statshandelsländer inleddes först i ett senare skede.

6.2. Utvecklingen sedan mitten av 1980-talet

6.2.1. Fjärran Östern

Finansiering till projekt i Fjärran Östern inleddes efter mitten av 1980-talet och har sedan dess vuxit kraftigt. Fjärran Östern representerar i dag ca 65% av den avtalade PIL-lånestocken.

De två första lånen beviljades Kina år 1985, det ena för finansiering av ett mejeriprojekt, det andra för investeringar inom träförädlingsindustrin. Indien, Indonesien och Pakistan blev låntagarländer 1986. I Indien finansierades ett låneprogram för industriinvesteringar, i Indonesien hamninvesteringar i samfinansiering med Asiatiska Utvecklingsbanken och i Pakistan, också i samfinansiering med Asiatiska Utvecklingsbanken, utbyggnad av eltransmissionssystem.

Långivningen har därefter fortsatt i jämn takt i synnerhet i Indonesien och Kina samt mera selektivt också i Indien, medan banken har varit reserverad gentemot utlåning till Pakistan. Lånegivningen till Malaysia och Thailand blev aktuell 1990. Alla dessa sex länder utgör idag bankens låntagarländer i Fjärran Östern.

NIB:s lån har gått dels till finansiering av infrastrukturprojekt, huvudsakligen inom energisektorn, dels till privata industri investeringar genom låneprogram med lokala finansieringsinstitut. Angående de sistnämnda

har banken varit med om att finansiera sammanlagt 76 enskilda projekt, varav 16 i Indien, 37 i Indonesien, 19 i Kina och 4 i Thailand.

I Fjärran Östern har 3 projekt samfinansierats med ADB, därav 1 i Indonesien och 2 i Pakistan, och 4 med NDF, därav 2 i Indonesien och 2 i Pakistan.

6.2.2. *Mellanöstern*

Turkiet blev låntagarland år 1986 och finansieringar har sedan dess gjorts i landet i jämn takt. Turkiet har därmed blivit en viktig marknad för PIL-verksamheten. Finansieringarna innehåller projekt i energi-, telekommunikations-, transport- och miljösektorn.

6.2.3. *Afrika*

Finansieringen i Afrika kom i gång på nytt först år 1989. Då finansierade banken ett miljöinvesteringsprogram och utbyggnaden av telefonnätet i Mauritius, det förstnämnda i samfinansiering med Världsbanken och NDF. Samma år finansierades i Botswana ett vattenförsörjningsprojekt med sammanhängande lönsamhetsstudie och 1991 en transmissionslinje, alla i samfinansiering med NDF.

6.2.4. *Latinamerika*

År 1991 beviljade bankens styrelse ett lån till ett miljöprojekt inom fiskerisektorn i Chile och ett lån för två energiprojekt i Colombia och ett i Venezuela. Det förstnämnda har bortfallit medan förhandlingarna om energinvesteringarna pågår.

6.2.5. *F.d. statshandelsländer*

I Ungern, som var ett låntagarland redan under PIL-verksamhetens första skede, har finansiering sedan dess fortsatt till energi-, transport- och vattenförsörjningsprojekt, kontorshus och industriinvesteringar. Östtyskland kom med som låntagarland år 1985. Där har utbyggnaden av en kemisk industri anläggning, en tåg färja och ett program för industriinvesteringar finansierats. Efter den tyska återföreningen har en del av lånen till Östtyskland återbetalats i förtid av Tyskland.

I Sovjetunionen finansierades under 1987-1990 ett servicefartyg, ett industriinvesteringsprogram, ett program för mejerisektorn, renoveringen av ett hotell och ett program för slakterier.

Tjeckoslovakien blev låntagarland 1989, då ett låneprogram ingicks avseende finansiering av import av kapitalvaror och tjänster från Norden. År 1992 beviljades ett lån för modernisering och utbyggnad av en hygienpappersfabrik.

7. Utlåningsverksamheten

NIBs budget för PIL-utbetalningar för 1993
(i milj. SDR)

- Förhandsutfästelser:

1992	kumulativt 31.12.1992	kumulativt 30.6.93
148	1.929	2.039

- Avtalade lån:

1992	kumulativt 31.12.1992	kumulativt 30.6.93
124	678	708

- Utbetalningar:

1992	kumulativt 31.12.1992	budget 1993	kumulativt 1993
76	523	85	573

8. PIL-Verksamhetens framtidsutsikter

8.1. Fjärran Östern

Den största efterfrågan på PIL-lån antas komma från Fjärran Östern även i framtiden. Låntagarländerna kommer att vara desamma som förut: Indien, Indonesien, Kina, Malaysien, Pakistan och Thailand. Eventuellt kommer Vietnam, som redan nu attraherar nordiska industriföretag och som allmänt anses ha en ekonomiskt gynnsam utveckling framför sig, att övervägas som ett nytt låntagarland. Även Filippinerna kan bli aktuellt som låntagarland om landets ekonomiska och politiska utveckling fortsätter gynnsamt.

Internationella nationalekonomer förutser en fortsatt kraftig ekonomisk tillväxt i alla dessa länder. Investeringarna i infrastruktur och industri kommer att tilltaga även i framtiden och därmed kommer också efterfrågan på långfristig investeringsfinansiering att öka. För nordisk industri, som redan har bevisat sin konkurrenskraft, kommer möjligheten att erbjuda projektfinsiering att vara en nödvändig tilläggsresurs.

Efterfrågan på projektfinsiering från NIB antas vara störst i Indien, Indonesien, Kina och Pakistan. I Malaysien och Thailand, som båda har en rätt bra tillgång på lånekapital på den internationella finansmarknaden, kommer däremot intresset för finansiering eventuellt att avta. Samtidigt med förbättrad kreditvärdighet har också dessa två länders beredskap att ställa statsgarantier minskat.

I och med att tillgången på subventionerade exportkrediter och s.k. blandade krediter inom ramen för det s.k. Helsinki-avtalet och OECD-överenskommelser har begränsats, har efterfrågan på finansiering ökat från NIB som inte berörs av dessa överenskommelser. Även finansieringsinsti-

tut som tidigare ställde sig mer eller mindre kritiskt gentemot NIB:s PIL-verksamhet välkomnar nu bankens insatser.

Leveranser till Kina som finansieras från multilaterala inansieringsinstitut belastas inte med tullavgifter, är också ägnat att öka efterfrågan på NIB finansiering. Allt detta innebär att finansiering från NIB - utan att NIB eller NIB:s medlemsländer därmed kringgår internationella eller nationella föreskrifter - förbättrar väsentligt de nordiska företagens konkurrenskraft. Företag med NIBs finansiering har en klar konkurrensfördel.

Det är realistiskt att utgå från att NIB i Indien, Indonesien och Kina kommer att vara i stånd att bevilja sådan kompletterande finansiering som fordras för att nordiska företag skall kunna genomföra projektexport till dessa länder. Detta förutsätter dock att landlimiterna för dessa länder omprövas av bankens styrelse.

8.2. *Mellanöstern*

I Mellanöstern kommer den viktigaste marknaden också i fortsättningen att vara Turkiet, där den politiska och ekonomiska utvecklingen har varit positiv. Med tiden bör landlimiten även på Turkiet omprövas. Den nordiska industrin visar även ett stort intresse för Saudi-Arabien och har pekat på behov av projektinvesteringsfinansiering för att komma framåt i förhandlingarna. Saudi-Arabien vore ett acceptabelt låntagarland.

8.3. *Afrika*

Söder om Sahara har den nordiska industrin inga omfattande investeringsplaner. Marknaden där utgörs i stort sett av projekt som kan finansieras endast med biståndsmedel. I samfinansiering med NDF kan banken även överväga ytterligare finansiering av projekt i Botswana och Mauritius, som redan är låntagarländer. Zimbabwe kan eventuellt bli låntagarland när landets ekonomiska utveckling det medger.

Sydafrika är ett specialfall. Landet attraherar nordisk industri, har en relativt god kreditvärdighet och håller på att genomgå en politisk utveckling som accepteras utomlands. Det kunde eventuellt bli ett låntagarland.

Det finns ett ökande intresse bland de nordiska företagen för Tunisien, Algeriet och Marocko.

8.4. *Latinamerika*

Finansiering av de redan godkända projekten i Colombia och Venezuela kommer sannolikt i gång inom kort. Mexico, där den ekonomiska och politiska utvecklingen har varit gynnsam, skulle vara ett lämpligt låntagarland, i synnerhet om det s.k. Nafta-avtalet med Förenta Staterna och Kanada träder i kraft. Chile är ett välkvalificerat låntagarland, men landet har inte längre beredskap att ställa statsgarantier.

Den positiva ekonomisk-politiska utvecklingen under senare år i Latinamerika, och ett ökande nordiskt intresse kan resultera i att ytterligare latinamerikanska länder blir låntagarland.

8.5. Central- och Östeuropa

Statshandelsländerna i Central- och Östeuropa utgjorde en stabil marknad för nordisk projektexport och för PIL-utlåning. I dessa länder stod staten alltid som låntagare eller garant. Efter sammanbrottet av statshandelssystemet har ekonomierna i dessa länder kollapsat och ländernas kreditvärdighet har sjunkit. Avsaknaden av finansieringsmöjligheter har utgjort en av de huvudsakliga orsakerna till stagnerande eller sjunkande export till dessa länder.

Efterfrågan på krediter är enorm i alla dessa länder, och genomförande av exportprojekt är helt beroende av ett medföljande finansieringspaket.

Den nordiska industrin är avancerad och konkurrenskraftig på områden som åtnjuter hög prioritet i dessa länder, såsom miljö, energi och infrastruktur.

Med iakttagande av NIB:s gällande risktagningspolicy erbjuder Central- och Östeuropa mycket begränsade utsikter för PIL-utlåning. Beroende på hur utvecklingen utformar sig och hur NIB lyckas erhållas statsgarantier, finns det möjligheter att delta i finansieringen av vissa högprioriterade projekt i dessa länder.

9. Förseningar och non-accrual förfarandet

9.1. Förseningar

I NIB:s PIL-verksamhet har kreditrisken tills vidare realiserats enbart i form av försenade betalningar.

9.2. Non-accrual förfarandet

En låntagare som inte betalar ett förfallet belopp senast 180 dagar efter förfalldagen försätts i non-accrual status. Non-accrual statusen omfattar låntagarens samtliga lån, och inte bara det berörda beloppet och det berörda lånet. Detta innebär att förfallna obetalda räntor, provisioner och andra avgifter frändras den ifrågavarande periodens resultaträkning. Betalningarna redovisas som intäkter endast när de har kommit banken tillhanda. Låntagaren förblir i non-accrual status tills alla förfallna obetalda fordringar har blivit betalda eller reglerade.

NIB:s självriskandel eller 10% av de obetalda upplupna räntorna och obetalda avgifterna återförs från bankens resultat och förblir bankens förlust. Från och med dagen för non-accrual intäktsförs ingen ränta på bankens självriskandel av det utestående lånekapitalet. Därtill gör banken en reservering på 1% per månad på denna självriskandel, vilket innebär att andelen blir fullt reserverad inom drygt 8 år. Den garanterade andelen el-

ler 90% av det utestående kapitalet redovisas som fordran med garanti från medlemsländerna. Samma gäller 90% av den räntefordran som har upplupit före försättandet av låntagaren i non-accrual status.

10. Förlustavsättningar vid PIL

10.1. PIL-reservering

Enligt § 6 A i NIB:s stadgar skall avsättningar för lämnade projektinvesteringsslån och -garantier göras i en särskild riskfond för att i första hand täcka förluster vid projekinvesteringsslån och -garantier. De första avsättningarna gjordes 1988 med retroaktiv verkan från 1982 och sedan dess har de gjorts årligen. Avsättningarna har gjorts enligt följande plan: 2% av inkommande räntebetalningar och amorteringar för B-länder i NIB:s riskkategorori, 5% för C-länder och 10% (dvs. hela bankens självriskandel) för D- och E-länder, ett ganska arbiträrt system att göra reserveringar som kanske borde omprövas. Utgångspunkten har dock varit att risken vid projektinvesteringsslån främst gäller försenade räntebetalningar och amorteringar. Då dessa procentsatser fastställdes återspeglade de marknadsmässiga räntemarginaler efter avdrag av NIB:s bedömda administrativa kostnader för att lägga upp lån och administrera låneportföljen.

Vid årslutet 1992 var PIL-reserveringen SDR 9,53 miljoner. Den motsvarade 2,08% av de utestående PIL-lånen eller 20,8% av bankens självriskandel. Reserveringen utgör en del av bankens eget kapital.

Än så länge har utnyttjandet av medlemsländernas garantier och PIL-reserveringen inte blivit aktuellt. Vid betalningsunderlåtelser har NIB alltid kunnat bedöma att de berörda låntagarna med stor sannolikhet kommer att betala. I avvaktan på betalning har garantierna och reserveringen följaktligen inte utnyttjats. Tills vidare har bedömningen varit riktig.

Det ankommer på NIB:s styrelse att i varje enskilt fall fatta beslut såväl om utnyttjandet av medlemsländernas garantier som beträffande utnyttjandet av bankens egen PIL-reservering. Enligt de riktlinjer som antagits i NIB:s styrelse skall beslut i frågorna fattas i varje enskilt fall särskilt för sig.

För det första bör man utgå från att bankens självriskandel 10% i första hand täcks av PIL-reserveringen eller bankens andra medel.

För det andra är det naturligt att medlemsländernas garantier åberopas först när det inte längre är sannolikt att en försenad betalning är att vänta. Huvudregeln är att garantierna skall utnyttjas då en betalningsförsening överskrider 6 månader.

Undantag från det sistnämnda kan göras i) ifall de försenade betalningarna är mindre än avsättningarna för PIL eller ii) ifall förseningarna med stor sannolikhet kommer att regleras inom en överskådlig tid efter nämnda 6 månader eller där ifrågavarande belopp är små. I dessa fall skulle banken dock inte ge avkall på sin rätt att senare utnyttja garantierna även avseende dessa belopp, dock så att bankens självriskandel utgör minst 10%.

Ifall NIB hade en utestående fordran på ett land som har gått in för ett moratorium och deklarerat att man överhuvudtaget inte avser att fullgöra

sina skuldbetalningar, skall medlemsländernas garantier i princip kunna utnyttjas utan vidare för att täcka 90% av lånebeloppet.

Det bör nämnas att det i garantiavtalen mellan NIB och medlemsländerna anges att banken vid varje tillfälle även kan besluta att täcka en större andel än 10% av en förfallen fordran ur PIL-reserveringsfonden eller bankens allmänna kreditriskfond.

Skulle en låntagare erlägga betalning efter att medlemsländernas garantier och bankens egna kreditriskfonder har utnyttjats, återbetalas garantibetalningarna till medlemsländerna och de resterande beloppen återförs till kreditriskfonderna.

Det bör konstateras att NIB som ett multilateralt institut aldrig efterger eller avskriver sina fordringar på låntagarländerna.

10.2. Avsättningar för identifierade kreditförlustrisker

Förutom den allmänna PIL-reserveringen gör NIB avsättningar för identifierade kreditförlustrisker när en kreditförlust kan befaras. Det gäller både amorteringar och räntebetalningar.

10.3. Självständig PIL-fond

Frågan om ändamålsenligheten med att upprätta en självständig juridisk PIL-fond för PIL-ordningen har då och då ställts. Genom att separera PIL till en självständig fond kunde NIB helt befrias från risken förknippad med projektinvesteringsslånen, och NIBs resultat- och balansräkning skulle inte belastas av dessa lån och av dem föranledda betalningsstörningar.

Frågan har inte lett till några konkreta förslag eftersom PIL-verksamheten är så väl integrerad i NIB:s övriga verksamhet att en självständig fond endast skulle öka byrokratin. En redovisningsmässig självständighet och entydigt klara riktlinjer för risktagning inom PIL-verksamheten torde tillfredsställa kraven på att avskärma banken från alltför stora risker i samband PIL.

11. Projektinvesteringsslånens villkor

11.1. Allmänt

Nordiska ministerrådet angav i sitt ursprungliga beslut om PIL-ordningen att lånen skall lämnas på bankmässiga villkor och utan räntesubventioner och i enlighet med gällande praxis för ledande internationella utvecklingsbanker. Något närmare om lånevillkoren angavs inte. Det konstaterades bara att PIL-verksamheten skall vara ekonomiskt självbärande och inte belastas bankens övriga verksamhet.

I en jämförelse mellan NIB:s och andra finansieringsinstituts villkor är det främst de andra multilaterala finansieringsinstituten, de internationella bankerna och de nordiska exportgarantiinstituten som är av intresse. En direkt jämförelse av låne- och garantivillkoren försvåras emellertid av

skillnader i de kriterier enligt vilka olika institut fastställer sina räntemarginaler och riskpremier samt av de skillnader i upplånings- och utlåningspolitiken som de tillämpar osv. Dessutom förändras villkoren med tiden. I de efterföljande jämförelserna utgås i regel från nuläget.

11.2. Multilaterala finansieringsinstitut

Det att NIB i sin PIL-lånegivning har valt att basera sin utlåning på bankens multilaterala eller preferred creditor status har på ett avgörande sätt påverkat bankens utlåningsvillkor. Banken skall beakta de andra multilaterala finansieringsinstitutens villkor och bankens lånevillkor skall inte på ett betydande sätt avvika från dem. Detta var en av Nordiska ministerrådets utgångspunkter.

Vissa grundläggande skiljaktigheter mellan NIB och de andra multilaterala finansieringsinstituten bör iakttagas innan respektive lånevillkor granskas mera i detalj. För det första lånar de andra multilaterala instituten uteslutande till sina medlemsländer, med undantag av Europeiska Investitionsbanken som lånar till länder med vilka EG har ingått samarbetsavtal. Rent riskmässigt är detta inte utan betydelse. För det andra tillämpar de andra ett enhetligt pris på alla låntagare, dvs. samtliga låntagarländer erhåller samma ränta oberoende av skillnader i riskkvaliteten. För det tredje förutsätter NIB nordiskt intresse medan de andra utgår ifrån international competitive bidding.

Världsbanken lånar ut från en multicurrency pool så att lånevalutan utgör ett index av det vägda genomsnittet av inlånade lånevalutor. Låntagarna har således ingen valmöjlighet mellan olika valutor. Dessutom fastställer banken återbetalningsvalutan vilket också utgör en valutarisk för låntagarna.

Banken lägger en marginal på 0,50% p.a. på sina upplåningskostnader i olika valutor. Räntan är flytande och justeras två gånger om året. Eftersom nyutlåningen endast utgör en mindre del av den totala upplåningen som tas med i kalkylen ändras dock räntan rätt långsamt. Dessutom tar banken en löftesprovision på 0,50% p.a. på det outnyttjade beloppet.

Lånetiden varierar mellan 15 och 20 år, inklusive 5 återbetalningsfria år. De mera välmående länderna som t.ex. Turkiet har 15 års lånetid medan Indien har 20 år.

Även *Asiatiska Utvecklingsbanken* har en currency pool och enbart lån med flytande ränta. Bankens påslag på den genomsnittliga upplåningskostnaden är 0,40% p.a. Banken har nyligen introducerat ett dollarvalutalån alternativ där låntagarna kan eliminera valutakursrisken.

Banken uppbär en löftesprovision enligt en graderad skala mellan 0,25-0,75% p.a.

Världsbankens lånetider är vägledande för banken, men åt enskilda låntagare kan ADB ge även längre löptider, som t.ex. 25 år åt Indonesien.

Interamerikanska Utvecklingsbankens villkor motsvarar Världsbankens och ADB:s villkor.

Europeiska Investeringsbanken lånar ut i enskilda valutor och i valutakor- gar med både fast och flytande ränta. I regel kan låntagaren påverka både valet av valutan och sättet för räntebindningen. Bankens påslag på upplå- ningskostnaden är 0,15% p.a. Banken själv beskriver sin långivning som "non-profit making". Rent kommersiella risker tar banken inte utan då ka- naliseras utlåningen via affärsbanker med förstklassig kreditrating som då tillägger sin marginal.

För industriella projekt varierar lånetiden mellan 7 och 12 år. I infra- strukturprojekt kan den uppgå till 20 år och t.o.m. längre. De första 2 - 5 åren är amorteringsfria.

Europeiska Banken för Återuppbyggnad och Utveckling har i år infört en en- hetlig prissättning för lån mot statsrisk som är Libor plus 1,00% p.a. Löp- tiderna fastställs individuellt i förhållande till projektets intjäning, i infra- strukturprojekt varierar löptiderna mellan 15 och 20 år.

11.3. Internationella affärsbanker

De mest kreditvärda bland PIL-låntagarländerna kan tidvis uppta lån på den internationella finansmarknaden. Under de senaste åren har dock de internationellt verksamma bankerna, som nästan alla har haft problem med sin soliditet och lönsamhet, visat en klart minskad benägenhet till risktagning överhuvudtaget och i synnerhet angående icke-förstklassiga risker utomlands.

Villkoren som tillämpas av bankerna återspeglar deras bedömning av risken i det berörda fallet. Dock kan det i enskilda fall också vara fråga om omförhandlade lån där villkoren inte nödvändigtvis återspeglar en risk- bedömning, utan är framtvingade av det gällande förhandlingsläget, nå- gonting som en internationell bank, i motsats till NIB, alltid på förhand skall beakta i prissättningen.

En jämförelse med NIB:s lånevillkor försvåras av att bara s.k. syndike- rade lån publiceras och även då ofta endast räntemarginalen men inte an- dra eventuella avgifter, medan de mera privata lånen oftast undviker pub- licitet.

Det bör noteras att banklånen i regel är obundna medan NIB förutsätter att lånemedlen används för ett visst projekt med nordiskt intresse. Banklå- net kan dock indirekt ha motiverats av en uppskattad kunds projektintres- se.

11.4. Garantiinstituten

De nordiska exportgarantiinstituten uppbär garantiavgifter vid köparkre- diter enligt den bedömda landrisken och garantiperiodens längd. Garanti- avgifternas storlek påverkas betydligt av den bedömda risken för skuld- konsolidering.

Garantiavgifterna utgör en del av kostnaderna för exportfinansiering. Exportfinansieringen är ofta subventionerad och flekterar inte en normal,

marknadsmässig prissättning. Exportkreditinstitutens interna marginaler har NIB inte kännedom om.

Garantiavgifterna uppbärs i regel som engångsavgifter i början av kredittiden.

11.5. NIB:s lånevillkor

NIB tillämpar ett eget system för att fastställa lånevillkor. Det av NIB tillämpade systemet avviker från de som tillämpas av de andra multilaterala finansieringsinstituten, affärsbankerna och exportgarantiinstituten.

NIB behandlar riskerna på ett likadant sätt som de andra multilaterala finansieringsinstituten. Detta gäller såväl kravet på multilateralitet och preferred creditor status som de allmänna riktlinjerna för risktagning, analys av riskerna och projektberedning samt uppföljning av projekt.

Multilateraliteten medför att banken inte behöver förutsätta samma premie för landrisken som garantiinstituten och affärsbankerna uppbär avseende sådana låntagarländer där den bedömda risken för skuldkonsolideringar väsentligt påverkar prissättningen. Detta innebär också att banken liksom de andra multilaterala instituten skall utveckla och verkställa sin lånepolitik inklusive prissättning långsiktigt, utan att låta den kortvarande marknadsutvecklingen påverka lånepolitiken alltför mycket.

Å andra sidan är storleksordningen av de andra multilaterala institutens utlåning av helt annan magnitud än NIB:s PIL-utlåning. En marknadsmässig prisdifferentiering enligt landrisken är därför nödvändig för att göra verksamheten självbärande. Den jämförelsevis begränsade volymen gör att ett enhetligt pris inte är möjligt.

NIB:s krav å ena sidan på multilateral och preferred creditor status och å andra sidan på nordiskt intresse beaktas genom att banken tillämpar löptider som motsvarar de multilaterala finansieringsinstitutens löptider och projektens faktiska återbetalningstid. Härvid bör dock beaktas att tiden, under vilken en fast ränta eller räntemarginal gäller, i regel begränsas till 5-10 år för att anpassas till NIB:s upplåning. Därefter justerar NIB räntan eller marginalen enligt den marknadssituation som föreligger vid tidpunkten för justeringen.

Lånetiderna har varierat mellan 10 och 20 år och i undantagsfall har lån på upp till 25 år kunnat beviljas. Lånen beviljas såväl i fast som i flytande ränta, under de senaste åren har en klar förskjutning skett mot flytande ränta. Räntebindningsperioden för de olika lånen har varierat mellan 2,5 och 15 år.

11.6. Sammanfattning

Bankens upplåningskostnad bestäms av marknadsläget och påverkas härutöver främst av bankens ägarstruktur och dess eget kapital, framgången av den gångna operativa verksamheten och bedömningen av den framtida utvecklingen. Bankens upplåningskostnad påverkas för tillfället av bankens förankring i Norden som en av de nordiska länderna ägd bank. Också

det att banken är av en annan storleksordning än de andra multilaterala finansieringsinsituten torde påverka upplåningskostnaden. Tack vare NIB:s goda kreditvärdighet är upplåningskostnaderna lägre än hos internationella affärsbanker.

Bankens utlåningsränta påverkas åter inte bara av den totala lånevoly-men och låntagarnas alternativa upplåningsmöjligheter och -kostnader, men i synnerhet av bankens anspråk på multilateralitet eller preferred creditor status och på nordiskt projektexportintresse.

Alla dessa faktorer tillsammans påverkar bankens räntesättning och lå-netiden i bankens utlåning. Sammanfattningsvis kan det konstateras NIB:s ränta är högre än hos de andra multilaterala finansieringsinstitutet för-utom EBRD men i regel lägre än de internationella affärsbankernas ränta. Bankens lånetider motsvarar de andra multilaterala insitutens lånetider men är klart längre än hos affärsbankerna.

I jämförelse med Världsbanken, ADB och IDB kan noteras, att lån från dessa institut på grund av deras currency pool-system kan innebära extra valutarisker som kan medföra avsevärda tilläggskostnader. Tillgänglighe-ten av lån i fasta räntor kan vara obefintlig eller mycket begränsad. Det tillåter inte låntagaren att dra nytta av fasta räntor när de är låga.

12. Resultatutveckling

Sammanfattningsvis kan konstateras att den internationella verksamheten täcker sina administrativa kostnader och ger möjlighet till en rimlig avsätt-ning för kreditförluster. I detta hänseende är verksamheten ekonomiskt självbärande och belastar inte bankens övriga verksamhet.

BILAGA 2

**Geografisk fordeling av utestående lån 31.12.1993,
millioner SDR**

Botswana	13,4
Colombia	9,1
Egypt	9,5
India	49,0
Indonesia	100,4
Kamerun	16,4
Kina	81,9
Malaysia	16,4
Mauritius	7,5
Pakistan	7,1
Peru	4,4
Russland	69,9
Thailand	29,1
Tjekien	34,1
Tyrkiet	47,7
Ungarn	24,2
Venezuela	0,0
Totalt utestående	520,1

Nordisk samarbeid 1993
Nordisk Ministerråds årsberetning

Til Nordisk Råd

Nordisk Ministerråd avgir herved, i samsvar med artikkel 64 i samarbeidsavtalen av 23. mars 1962 (Helsingforsavtalen), beretningen om det nordiske samarbeidet til Nordisk Råds 44. sesjon.

København, 9. desember 1993

På vegne av Nordisk Ministerråd

Olof Johansson

Pär Stenbäck

I	Allmänt	678
1	Överordnade frågor	678
2	Budget och ekonomi.....	680
3	Nordiska rådets yttranden och rekommendationer	682
Fælles indledning til kapitel II & III		
	Kultur, uddannelse og forskning	691
1	Indledning.....	691
2	Nordisk Råds rekommandationer	691
II	Kultur	695
1	Utviklingen på kultursektoren	695
2	Verksamheten 1993.....	696
2.1	Nordisk kulturfond.....	696
2.2	Media - Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbejde	697
2.2.1	Tv-satellit- og mediesamarbejde	697
2.2.2	Medie- og filmsamarbejdet i øvrigt	698
2.3	Konstområdet	698
2.4	Barn og kultur.....	701
2.5	Kulturprojekt i utlandet	702
2.6	Øvrige tidsbegrænsede program og generelle støtteordninger	703
3	Institusjoner	703
3.1	Nordisk film og tv-fond	703
3.2	NORDICOM- nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning.....	704
3.3	Nordisk journalistcenter (NJC)	704
3.4	Nordiskt konstcentrum (NKC).....	705
3.5	Nordiskt konstnärscentrum - Dalsåsen.....	705
3.6	Nordens Institutt i Grønland	706
3.7	Nordens Hus i Reykjavík	706
3.8	Nordens Hus på Færøylene	707
3.9	Nordens Institutt på Åland.....	708
4	Nordisk Råds rekommandasjoner	709
III	Uddannelse og forskning	712
1	Udviklingen inden for uddannelse og forskning.....	712
2	Virksomheden i 1993.....	713
2.1	Skolsamarbetet	713
2.1.1	Nordisk skolegemenskap - ny handlingsplan.....	713

2.1.2	Nätverksprojekt under NSS.....	713
2.1.3	Nordiskt skoldatanät.....	714
2.1.4	NORDPLUS-junior.....	715
2.1.5	Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden.....	715
2.1.6	Uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau.....	715
2.2	Nordisk Ministerråds Dataprogramgruppe (DPG).....	715
2.3	Sprogsamarbejdet.....	716
2.3.1	Sprogsamarbejdet generelt.....	716
2.3.2	NORDMÅL.....	716
2.3.3	Nordiska kurser i språk och litteratur.....	717
2.4	Folkeoplysning og voksenuddannelse.....	717
2.4.1	VOKS FREM.....	717
2.4.2	Støtteordninger for nordisk folkeoplysning.....	718
2.5	Højere uddannelse.....	719
2.5.1	Nordisk uddannelsesfællesskab og -mobilitet.....	719
2.5.2	Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet.....	719
2.6	Forskning.....	720
2.6.1	Forskningspolitisk samarbeid.....	720
2.6.2	Forskeruddannelse.....	721
2.6.3	Miljøforskningsprogram.....	722
2.6.4	Arktisk humanistisk forskningsprogram.....	722
2.6.5	Bioteknologisk samarbejde.....	723
3	Institutioner og faste samarbejdsorganer.....	723
3.1	Nordens folkliga akademi (NFA).....	724
3.2	Nordisk språksekretariat.....	724
3.3	Nordiska språk- och informationscentret.....	724
3.4	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH).....	725
3.5	Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning (NFMU).....	725
3.6	Nordisk Samisk Institutt (NSI).....	726
3.7	Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA).....	726
3.8	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF).....	727
3.9	Nordisk institutt for sjørett (NIFS).....	727
3.10	Nordiske geoekskursioner til Island (NGI).....	727
3.11	Nordisk institut for asienstudier (NIAS).....	728
3.12	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO).....	728
3.13	Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC).....	729
3.14	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN).....	729
3.15	Nordisk sommeruniversitet (NSU).....	729
3.16	Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB).....	730
3.17	Nordiskt kollegium för ekologi (NKE).....	730
3.18	Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO).....	730
3.19	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NOSAMF).....	731
4	Nordisk Råds rekommandationer.....	731

IV	Miljö	737
1	Det nordiska samarbetet inom miljösektorn	737
2	Verksamheten 1993	738
2.1	Luft- och havsmiljö.....	738
2.2	Kemikalier.....	739
2.3	Miljö kvalitetsövervakning och -data.....	741
2.4	Natur och friluftsliv.....	744
2.5	Renare teknologi.....	745
2.6	Trafik.....	746
2.7	Miljökonsekvensbeskrivningar.....	747
3	Institutioner	748
3.1	Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).....	748
4	Nordiska rådets rekommendationer	749
V	Fiske	766
1	Allment	766
2	Nordisk samarbetsprogram for fiskeriområdet	767
3	Virksomheten i 1993	768
3.1	Næringspolitikk.....	768
3.2	Interesse-organisasjons-samarbeid.....	768
3.3	Øst-Europa nettverk.....	769
3.4	Ressursforvaltning og fiskerireguleringer.....	769
3.5	Selektivitet og tekniske bevaringsforanstaltninger.....	769
3.6	Havbeite og Akvakultur.....	769
3.7	Produksjon, kvalitet og marked.....	769
3.8	Rapporter.....	770
4	Nordiska rådets rekommendationer	771
VI	Medborgarpolitik	772
1	Arbetsmarknad	772
1.1	Inledning.....	772
1.1.1	Den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden.....	772
1.1.2	Nordisk samordning i internationella fora på arbetsmarknadspolitikens område.....	776
1.2	Samarbete på arbetsmarknadsområdet.....	776
1.3	Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.....	776
1.4	Projekt inom den nya ekonomiska handlingsplanen.....	777
1.5	Efter- och vidareutbildning av arbeidskraften.....	777
1.6	Ungdomsarbetslösheten.....	777
1.7	Svaga grupper på arbetsmarknaden.....	778
1.8	Arbetsmarknadens funksjonssätt.....	778
1.9	Metodutveckling.....	778

1.10	Arbetsmarknadssektorns medverkan i den nya jämställdhetsbehandlingsplanen 1989-93	778
1.11	Nordjobb	779
1.12	Nordiska rådets rekommendationer	779
2	Arbetsmiljø	781
2.1	Inledning	781
2.1.1	Den allmänna utvecklingen på arbetsmiljöområdet	781
2.1.2	Arbetsmiljøet i Europaperspektiv	783
2.2	Samarbete på arbetsmiljöområdet	783
2.3	Forskningsvirksomhet	784
2.4	Tilsynsverksamhet	786
2.5	Arbejdsliv och arbeidsret	787
2.6	NIVA's virksomhed	788
2.7	Nordisk Råds rekommendationer	788
3	Social- og sundhedspolitik	793
3.1	Udviklingen inden for social- og sundhedssektoren	793
3.2	Virksomheden 1993	794
3.2.1	Socialpolitisk ministerrådsmøde	794
3.2.2	Nordisk Socialpolitisk Komité (EK-S)	794
3.3	Institutionernas verksamhet	794
3.3.1	Nordiska läkemedelsnämnden	794
3.3.2	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)	795
3.3.3	Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	796
3.3.4	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)	796
3.3.5	Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)	797
3.3.6	Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD)	797
3.3.7	Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service	798
3.3.8	Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor	798
3.4	Permanent kommittéer och arbetsgrupper	799
3.4.1	Nordiska medicinalstatistikkomitén (NOMESKO)	799
3.4.2	Nordiska socialstatistikkomitén (NOSOSKO)	800
3.4.3	Arbetsgruppen för uppföljning av överenskommelsen mellan de nordiska länderna om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet	800
3.5	Sektorns projektverksamhet m.m.	801
3.6	Nordiska rådets rekommendationer och framställningar	802
4	Konsumentpolitik	811
4.1	Utveckling	811
4.2	Verksamheten 1993	812
4.3	Projektverksamheten	813
4.3.1	Konsumentutbildning och -information	813
4.3.2	Konsumenternas säkerhet	814

4.3.3	Konsumenternas ekonomiska och rättsliga intressen	814
4.3.4	Konsumentinflytande	815
4.3.5	Miljömärkning	815
4.4	Nordiska rådets rekommendationer	816
5	Livsmedelspolitik	816
5.1	Utveckling	816
5.2	Verksamheten 1993	817
5.3	Projektverksamheten	818
5.3.1	Kost och nutrition	818
5.3.2	Toxikologi och riskvärdering	819
5.3.3	Livsmedelskontroll	819
5.3.4	Dricksvatten	819
5.4	Nordiska rådets rekommendationer	819
VII	Ekonomi	821
1	Energipolitikk	821
1.1	Utviklingen innenfor sektoren i de nordiske land	821
1.1.1	Danmark	821
1.1.2	Finland	821
1.1.3	Island	822
1.1.4	Norge	822
1.1.5	Sverige	823
1.1.6	Organiseringen av det nordiske energipolitiske samarbeidet	823
1.1.7	Aktivitetsplan for det nordiske energipolitiske samarbeidet	824
1.2	Virksomheten 1993	824
1.2.1	Kraft- og naturgassmarkedene i Norden	824
1.2.2	Energirelaterte miljøspørsmål	824
1.2.3	Internasjonale energispørsmål	825
1.2.4	Nordisk energiforskningssamarbeid	825
1.3	Prosjektvirksomhet	826
1.4	Nordisk Råds rekommandasjoner	827
2	Näringspolitik	828
2.1	Verksamhet 1993	828
2.1.1	Ministerrådet	828
2.2	Institutionerna	828
2.2.1	Nordisk Industrifond	828
2.2.2	Nordtest	829
2.3	Projektverksamhet	830
2.3.1	Projektbevillningar	830
2.3.2	Medel beviljade till projekt 1991-93 inom ramen för ett nordiskt industriellt aktionsprogram för Baltikum	830
2.4	Nordiska rådets rekommendationer	831
3	Regionalpolitik	832

3.1	Regionalpolitisk utveckling i länderna	832
3.1.1	Danmark.....	832
3.1.2	Finland.....	832
3.1.3	Island	833
3.1.4	Norge	833
3.1.5	Sverige	833
3.2	Det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området	834
3.3	Verksamheten 1993.....	834
3.3.1	Generellt	834
3.3.2	Forskning och utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte m.m	835
3.3.3	Samverkan inom och mellan regioner	837
3.3.4	Sektorövergripande samarbete	841
3.3.5	Samarbete i internationella frågor	841
3.3.6	Gemensamma regionalpolitiska stödordningar	842
3.4	Nordiska rådets rekommendationer	842
4	Jord- og skogbruk	843
4.1	Utviklingen i de nordiske land.....	843
4.2	Samarbeidets struktur	843
4.3	Virksomheten 1993	844
4.3.1	Forskning og forskerutdanning	844
4.3.2	Genressurssamarbeidet	844
4.3.3	Landbruksmiljø	845
4.3.4	Kontrollinstitusjonenes samarbeide	846
4.3.5	Internasjonalt samarbeide om landbruksspørsmål	846
4.4	Sektorens institusjoner	846
4.5	Sektorens prosjektvirksomhet	847
4.6	Nordisk Råds rekommandasjoner	847
5	Økonomiske og finanspolitiske emner	848
5.1	Den økonomiske utvikling i Norden 1992-93	848
5.2	Virksomheten i 1993 under Nordisk Ministerråd.....	850
5.2.1	Aktuelle økonomiske spørsmål.....	851
5.2.2	Vekst- og infrastrukturinitiativet	851
5.2.3	Baltikum og nærområdene	851
5.2.4	Avslutningen av Den økonomiske handlingsplanen	852
5.2.5	Prosjekter.....	852
5.2.6	Den nordiske investeringsbank.....	853
5.2.7	Det nordiske økonomiske forskningsrådet.....	853
5.3	Nordisk finansielt og økonomisk samarbeide i andre fora	854
5.3.1	Valutafondet (IMF)	854
5.3.2	EBRD - Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling	857
5.3.3	OECD.....	857
5.3.4	Nordisk Tolladministrativt Råd	857
5.4	Nordiska rådets rekommendationer	858

6	Transport og trafikksikkerhet	858
6.1	Innledning	858
6.2	Virksomheten i 1993	859
6.2.1	Transportpolitiske spørsmål	859
6.2.2	Forskning om transport og kommunikasjon	860
6.2.3	Trafikksikkerhet	862
6.3	Nordisk Råds rekommandasjoner	863
7	Bygg- og bostadssektorn.....	864
7.1	Utvecklingen i de nordiska länderna	864
7.2	Verksamheten år 1993	865
7.3	Institutionerna och samarbetsorganen	865
7.3.1	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	865
7.3.2	Nordiske byggforskningsorganers samarbeidsgruppe (NBS).....	866
7.3.3	Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL)	867
7.3.4	INSTA B	868
7.3.5	ETA-Nord	868
7.4	Nordiska rådets rekommendationer	869
8	Turism	869
8.1	Sammanfattning	869
8.2	Turistsamarbetet 1993	870
8.3	Nordiska rådets rekommendationer	871
9	Handelspolitik.....	871
9.1	Verksamhet 1993	871
9.1.1	Ministerrådet	871
9.1.2	Ämbetsmannakommittén för handelspolitik (ÅK-Handel)	871
9.1.3	Styrgruppen för avveckling av tekniska handelshinder i Norden (STH)	872
9.2	Institutioner	872
9.2.1	Nordiska projektexportfonden.....	872
9.3	Projektbeviljningar.....	872
9.3.1	ÅK-Handel.....	872
9.3.2	STH	873
10	Biståndspolitik	873
10.1	Verksamhet 1993	873
10.2	Nordisk Utvecklingsfond (NDF)	873
10.3	Nordiska rådets rekommendationer	873
VIII	Juridiska frågor	875
1	Lagstiftningssamarbetet	875
1.1	Allmänt om lagstiftningssamarbetet	875
1.2	Översikt av lagstiftningssamarbetet	876
1.3	Nordiska rådets rekommendationer	878

2	Jämställdhet	881
2.1	Utveckling i de nordiska länderna	881
2.2	Verksamheten 1993.....	881
2.3	Sektorns projektverksamhet	882
2.3.1	Kvinnorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	882
2.3.2	Kvinnor och män i Norden - jämställdhetsstatistik.....	882
2.3.3	Stöd till nordisk kvinnoforskning	882
2.3.4	Lika lön för kvinnor och män i Norden	882
2.3.5	Kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper	883
2.3.6	Kvinnors representation på ledande poster i det privata näringslivet	883
2.3.7	Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen	883
2.3.8	Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken	883
2.3.9	Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen.....	884
2.3.10	Mäns utnyttjande av föräldraledighet m.m.....	884
2.3.11	Småskolans roll i ett jämställt samhälle	884
2.3.12	Baltisk-nordisk seminarieriserie i Vilnius	884
2.3.13	Nordiskt Forum 1994.....	885
2.3.14	Ekonomisk sammanställning av projektverksamheten	885
2.3.15	Integrering av jämställdhet i andra sektorer	886
2.4	Nordiska rådets rekommendationer	886
3	Flykting- och migrationsfrågor	887
IX	Övrigt	890
1	Internationell verksamhet.....	890
1.1	Europainformation	890
1.2	Insatser i Nordens närområden	891
1.2.1	Genomförande av arbetsprogrammet.....	891
1.2.2	Baltiska Investeringsprogrammet (BIP).....	894
1.3	Nordiska rådets rekommendationer	895
2	Informations- och publikationsverksamhet	904
2.1	Allmänt.....	904
2.2	Informationsverksamheten.....	905
2.3	Publikationsvirksomheden	906
3	Datapolitikk.....	906
4	Nordisk utbytestjänstgöring.....	907

Bilaga

Budgetutskottets betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse 1993 (C 1) samt *Bihang 1-5* (fackutskottens uttalanden över berättelsen)

.....	909
Bihang 1: Ekonomiska utskottets uttalande	919
Bihang 2: Juridiska utskottets uttalande	926
Bihang 3: Kulturutskottets uttalande	938
Bihang 4: Miljöutskottets uttalande	943
Bihang 5: Socialutskottets uttalande	948

Meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer och framställningar

Rek. nr	Angående	sida
27/1989/m	Samordnad trafik- och trafikläroutbildning (A 863/t).....	863
30/1989/s	Utbildning och legitimation av kiropraktorer (A 825/s), p. 2.....	802
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850Ä/s), p. 2.....	803
37/1989/m	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s).....	749
24/1990/m	Luftföroreningsproblem på Nordkalotten (A 906/s).....	749
26/1990/s	Telekommunikation för handikappade (A 864/s).....	803
30/1990/s	Homosexuellas sociala situation (A 892/s).....	804
32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten (A 896/s).....	779
9/1991/j	Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi (A 939/j).....	878
10/1991/j	Lagstiftning rörande skuldsanering (A 922/j).....	879
11/1991/j	Lagstiftning rörande grupptalan (A 923/j).....	879
12/1991/j	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j).....	886
16/1991/j	Genomgång av Helsingforsavtalet (A 945/j).....	685
17/1991/j	Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45 (A 945/j).....	686
24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden (A 949/e).....	788
25/1991/e	Beräkningsmodell för Grön BNP (A 932/s och A 936/s).....	751
27/1991/s	Samnordiska brandskyddsbestämmelser (A 943/s).....	869
33/1991/k	Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd (A 920/k).....	709
35/1991/k	Nordens År i Kalmar 1997 (A 950/k).....	686
37/1991/k	Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden (B 116/k).....	731
53/1991/m	Förbättrad finansiering av Östersjöarbetet (A 952/s).....	752
1/1992/s	Insatser mot epilepsi (A 912/s).....	804
3/1992/s	Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen (A 959/s).....	789
5/1992/s	Nordiska sjömanspensioner (A 961/s).....	805
7/1992/s	Nordisk färdtjänst (A 971/s).....	805
8/1992/s	Gränsöverskridande färdtjänst (A 971/s).....	805
9/1992/s	Handikappanpassning av internationella person- transporter (A 971/s).....	806
13/1992/s	Ny nordisk konvention om social trygghet (B 128/s).....	806
14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond (A 981/e).....	831
15/1992/e	Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram (A 982/e).....	858

18/1992/j	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j)	806
22/1992/m	Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige (A 979/m).....	687
24/1992/k	Samarbete på trafikutbildningens område (A 955/k).....	863
25/1992/k	Nordisk textil sommarakademi (A 957/k).....	710
27/1992/k	Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden (A 976/k).....	710
30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater (A 992/p).....	895
31/1992/p	Samarbete i det arktiska området (A 994/p).....	771
32/1992/e	Norden i det nya Europa (B 129/e, A 996/e, A 1002/e och A 1003/e)	895
34/1992/e	Samiska intressen i nordiska turistkampagner (A 985/e)	871
35/1992/e	Energi- och miljöpolitiskt samarbete (A 991/e och A 999/e).....	827
36/1992/e	Samarbete på biståndsområdet (A 1006/e).....	873
37/1992/j	Beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete (A 983/j)	887
38/1992/k	Hushållsundervisning i de baltiska länderna (A 989/k).....	733
39/1992/k	Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete (A 1008/k).....	733
40/1992/k	Nordjobb som permanent ordning (A 1009/k).....	780
41/1992/k	Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris (A 1015/k)	711
42/1992/s	Insatser för socialt utsatta grupper (A 987/s)	807
43/1992/s	Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor (A 987/s).....	808
44/1992/s	Nordiska arbetsrätten och EU (A 995/s)	790
46/1992/m	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m).....	754
47/1992/m	Kärnsäkerhet i Nordområdena (A 1007/m).....	756
48/1992/m	Begränsning av export av miljöfarligt avfall (A 1012/m).....	759
49/1992/m	Skydd av fredade fågelarter (A 1013/m).....	762
1/1993/k	Nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet (B 137/k)	691
2/1993/k	Arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m. (B 136/k).....	693
3/1993/k	Nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995 (B 132/k)	734
4/1993/k	Projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna (A 1018/k och A 1022/k).....	735
5/1993/k	Samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k)	808

6/1993/j	Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningsarbetet (B 133/j).....	879
7/1993/j	Samarbetsprogram på livsmedelsområdet (B 134/j)	819
8/1993/b	Budgetutskottets kontrolluppgift 1992 (A 1029/b)	847
9/1993/e	Nordels framtid (A 1021/e).....	827
10/1993/m	Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina (A 1020/m)	763
11/1993/m	Finansieringssystem för räddning av Östersjön (A 1025/m).....	765
12/1993/s	Framtidens äldreomsorg (A 1005/s)	808
13/1993/s	Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE (A 1024/s)	809
14/1993/j	Ändringar i Helsingforsavtalet (B 135/j).....	809
15/1993/s	Handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden (A 1014/s).....	810
16/1993/s	Åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik (A 1014/s)	904
17/1993/p	Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden (A 1041/p)	904
18/1993/p	Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland (A 1056/p).....	904
19/1993/k	Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) (A 1033/k)	736
20/1993/k	Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet (A 1057/k).....	688
21/1993/j	Uppgörelse om vårdnaden av barn vid skilsmässa (A 1026/j)	880
22/1993/j	Handlingsprogram på konsumentområdet (B 139/j)	816
23/1993/s	Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen (A 1028/s)	811
24/1993/s	Förstärkt nordisk medborgarpolitik (A 1045/s)	811
25/1993/b	Nordiska ministerrådets budget för 1994 (B 138/b)	688
26/1993/e	Sysselsättning i Norden (A 1036/e, A 1042/e, A 1046/e, A 1049/e)	858
27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden (A 1040/e).....	831
28/1993/m	Utvidgat regionalpolitiskt samarbete (A 1030/m, A 1047/m)	842
29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet (A 1034/m, A 1043/m, A 1044/m)	765
30/1993/p	Säkerhet, energi och miljö (A 1034/m, 1043/m, A 1044/m).....	689

Kapitel I

Allmänt

1. Överordnade frågor

De fem nordiske statsministre har gjennom sitt initiativ om nyordning lagt opp til vesentlige endringer i både prosedyre og substans i det nordiske samarbeid. Utredningen av disse spørsmål ble sluttført i 1992. Statsministrene ga under sesjonen i Århus høsten 1992 den nydannede nordiske samarbeidskomité (NSK) i oppdrag å stå for implementeringen av de reformer som ble vedtatt i forbindelse med fremleggelsen av rapportene fra Iloniemi-gruppen og Støre-gruppen. Samarbeidskomitéen er gjennom endringer i forretningsorden for Nordisk Ministerråd gitt et omfattende arbeidsmandat, herunder et særlig ansvar for arbeidet med å koordinere det nordiske samarbeidet.

Samarbeidskomitéen avga en rapport til statsministrene under Oslo-sesjonen i mars 1993, der det ble redegjort for de første konkrete resultater av omleggingen.

Arbeidet har tatt utgangspunkt i de syv satsingsområder som ble pekt ut av statsministrene som sentrale områder for nordisk samarbeid i tiden fremover :

- Kultur
- Utdanning og forskning
- Miljø
- Innbyggernes rettigheter
- Økonomi
- Fiske
- Juridiske spørsmål.

Dette er den bærende konstruksjon også i oppbyggingen av budsjettet for 1994, samt C 1 og C 2, og gir etter Ministerrådets oppfatning et godt utgangspunkt for samlet styring og prioritering av det nordiske samarbeidet.

Under disse satsingsområdene ble det valgt ut tolv samarbeidsområder som en speiling av de politiske prioriteringer:

- kultur
- utdanning og forskning
- miljø
- fiske
- sosial og helse
- arbeidsmarked/arbeidsmiljø
- forbruker
- energi og næring
- regional
- jord- og skogbruk

- lovgivning
- likestilling

I prinsippet har Ministerrådet lagt til grunn at disse områdene tildeles midler over det nordiske budsjett, med åpning for at det i særlige tilfeller kan tildeles midler også til andre områder. Ministerrådet har gjennom 1993 arbeidet kontinuerlig innen alle sektorer for å tilpasse det praktiske samarbeidet til denne prioritering.

Statsministrenes beslutning om nyordning av det nordiske samarbeidet førte også til kompletteringer og endringer i Helsingforsavtalen. Revideringen av Helsingforsavtalen ble undertegnet i Helsingfors 18. mars 1993, og trådte ikraft 7. november 1993.

I samsvar med de nå gjennomførte endringer har statsministrene det øverste ansvar for det nordiske samarbeidet og for samordningen av nordiske spørsmål. Statsministrene bistås dels av samarbeidsministrene og dels av den nydannede samarbeidskomitéen (NSK), som gir retningslinjer for arbeidet i Nordisk Ministerråd, og som fungerer som styre for generalsekretæren og Ministerrådets sekretariat.

Samtidig er samarbeidet mellom regjeringene på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området nedfelt i avtalen. Ved Nordisk Råds 43. sesjon i Mariehamn i november 1993 ble en utenriks- og sikkerhetspolitisk redegjørelse for annen gang presentert for rådet. Etter redegjørelsen fulgte en omfattende utenriks- og sikkerhetspolitisk debatt, i hvilken både statsministre, utenriksministre og andre ministre deltok, i tillegg til rådets parlamentarikere.

Endringene i Helsingforsavtalen førte også til endringer som har gitt Nordisk Råd betydelig større budsjettinnflytelse og ansvar.

Det er gjennomført endringer i arbeidsordningene for Ministerrådet og embetsmannskomiteene basert på statsministergruppens rapporter. Rollefordelingen mellom statsministrene og samarbeidsministrene fremgår klart av disse endringene, liksom formannskapsrollen er presisert nærmere. Statsministrene har ansvaret for den overordnede samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål. Samarbeidsministrene skal bistå statsministrene i arbeidet med å trekke opp hovedlinjene for det nordiske samarbeidet, koordinere arbeidet mellom ulike samarbeidsområder, og har dessuten budsjettansvaret.

Formannskapet har, i samsvar med endringene i Helsingforsavtalen, initiert samarbeid og samråd omkring EU/EØS-relaterte spørsmål. Arbeidet med EØS-avtalen og medlemsskapsforhandlingene som Norge, Sverige og Finland gjennom 1993 er godt igang med, har vært gjenstand for nordisk samarbeid og samråd - både i og utenfor Nordisk Ministerråds kompetanseområde.

Det aktive formannskap på alle nivåer ble lansert som et ledd i nyordningen. Gjennom 1993 har dette materialisert seg bl.a. ved at det er lagt frem for statsministrene konkrete forslag til satsinger.

Statsministrene besluttet under sitt møte i Lofoten sommeren 1993 å utrede videre et nordisk TV-samarbeid. Fire av de nasjonale TV-selskapene

har i løpet av høsten gitt uttrykk for et konkretisert ønske om å følge opp saken.

Samtidig fikk samarbeidsministrene i oppdrag å iverksette en gjennomgang av hindringer for reise/opphold/sysselsetting på tvers av landegrensene, og å foreslå tiltak overfor statsministrene. Arbeidet skulle ta utgangspunkt i Illoniemi-rapporten, Ministerrådets pågående utredningsarbeid, samt den europeiske integrasjonsprosessen. Tidligere statsråd Nils G. Åsling fikk i oppdrag å utrede disse spørsmålene, og la frem en første rapport til statsministrenes møte i Mariehamn i november 1993. Statsministrene ba her berørte fagministre gjøre nødvendige endringer i nåværende regelverk og administrative rutiner for å fjerne de hindringer som rapporten pekte på. Likeså ble samarbeidsministrene gitt i oppdrag å overveie en ikke-diskrimineringsklausul i Helsingforsavtalen på basis av en analyse av konsekvensene av EØS-avtalen.

Statsministrene erklærte under sesjonen i Oslo at det på nordisk nivå skal arbeides videre med å forsterke innsatsen og arbeidet med å finne felles nordiske tiltak mot arbeidsledigheten. Sysselsettingsspørsmålet som sådan ble også et hovedtema under sesjonen i Mariehamn i november 1993. Statsministrene og finansministrene avga en uttalelse om dette spørsmålet, som senere ble oversendt EU-kommisjonen, EUs Ministerråd og OECD.

Gjennom 1993 har Ministerrådet, med utgangspunkt i statsministrenes erklæring fra Oslo-sesjonen, arbeidet videre med det regionale samarbeidet i Nordens nærrområder. Oppmerksomheten har konsentrert seg særlig om bl.a. Barents-regionen, og det er vedtatt å arbeide videre med et antall konkrete samnordiske aktiviteter i dette området.

Ministerrådet har i samarbeid med Nordisk Råd utredet spørsmålet om samisk representasjon i nordiske organer. Arbeidet med dette vil fortsette.

Som følge av nyordningen er Ministerrådets sekretariat omorganisert for bedre å være tilpasset de politiske prioriteringer. Det er lagt en bemaningsplan som forutsetter reduksjon i antall stillingshjemler. Administrasjonsbudsjettet er samtidig besluttet redusert betydelig.

2. Budget och ekonomi

Budgeten för Nordiska ministerrådets verksamhet 1993 uppgick till 650 MDKK, därtill kom det ekonomiska överskottet från 1991 års budget, 27 MDKK.

Grovt sett kan budgeten uppdelas på institutionsanslag 46%, projektmedel och stödordningar 44% och ministerrådssekretariatet 10%.

Under 1993 upprättades ett projekt- och aktivitetsregister. Detta kommer att öka möjligheterna till uppföljning och utvärdering av ministerrådets verksamhet.

Arbetet med att mer långsiktigt modernisera budgetsystemet drivs vidare.

Ministerrådet beslutade 1991 om en ny rutin för lönebudgetering av de nordiska institutionerna. Kompensation för avtalsenliga löneökningar ut-

betalas numera enligt schablonregel, samtidigt som institutionerna ges rätt att omdisponera överblivna lönedel till andra ändamål. Institutionerna får numera utan särskilt beslut behålla icke budgeterade intäkter, främst ränteinkomster.

1991 introducerades ett försök med mål- och ramstyrd budgetering för tre institutioner, Nordiska hälsovårdshögskolan, NHV, Nordiska institutionen för odontologisk materialprovning, NIOM och Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet, NIVA.

Institutionerna diskuterade fram en budgetöverenskommelse med ministerrådet. Överenskommelsen kom att utformas lite olika beroende på vilket typ av institution det var fråga om, innehållet i verksamheten och eventuella politiskt intressanta frågeställningar. Resultat har i form av kontrollinformation systematiskt redovisats till Nordiska rådets utskott vid de s.k. januarimötena (fyra veckor efter avslutat budgetår) och till berörda ämbetsmannakommittéer samt samarbetskommittén.

Från och med 1992 tillkom ytterligare åtta institutioner i försöksverksamheten med kontrakt för perioden 1992-1994. Dessa institutioner var Nordiska ekonomiska forskningsrådet, Nordtest, Nordiska läkemedelsnämnden, Nordiskt konstcentrum, Nordiska nämnden för handikappfrågor, Nordisk uddannelsescenter for dövblindpersonale, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiskt utbildningsprogram för utveckling av social service, NOPUS.

Den första fasen av försöksverksamheten slutfördes i och med utgången av år 1993. De tre första institutionerna skall i januari 1994 starta sin andra treåriga kontraktperiod. Åtta institutioner påbörjar sitt sista kontraktår för sin första treårsperiod vid samma tidpunkt. Tjugoen institutioner och några större projekt har tillkommit under 1993, dessa har kontrakt för perioden 1993-1995. Förhandlingar pågår för ytterligare institutioner och projekt med sikte på kontrakt 1994-1996.

En värdering av budgetreformen har gjorts av referensgruppen för mål- och ramstyrning där det har konstaterats:

- Försöksverksamheten är väl förankrad i de politiska samarbetsorganen,
- Nordiska rådet har fått förbättrad insyn i budgetarbetet,
- Möjligheten till politisk styrning av verksamheten har stärkts,
- Den budgetteknik som anlitas under försöksverksamheten har hittills varit produktivitetshöjande,
- Metodiken med mål- och ramstyrning kan i princip tillämpas på ministerrådets hela budget,
- Ämbetsmannakommittéerna har börjat använda sig av resultatrapporterna för prioriteringsdiskussioner,
- Vissa administrativa uppgifter har förenklats,
- Dialogen mellan ministerrådets sekretariat och de olika institutionerna har förbättrats.

3. Nordiska rådets yttranden och rekommendationer

3.1. Yttrande nr 1/93/b angående Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1) (budgetutskottet)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att Ministerrådet, innan definitivt beslut fattas om en ökning av kulturbudgeten med 25% 1994, ger rådet det underlagsmaterial som erfordras för att rådet skall kunna göra en bedömning av rimligheten i denna satsning,

att Ministerrådet upplyser om vilka konsekvenser den kraftiga ökningen på kultursektorn får på andra sektorer,

att budgetutskottet, som inom rådet ansvarar för behandlingen av ministerrådets budget, fortlöpande får ta del av rapporter och handlingsplaner av betydelse för budgetbehandlingen.

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Ministerrådet har tillställt Nordiska rådet ett omfattande material för bedömningar av de övergripande omprioriteringarna av den nordiska budgeten och satsningarna på kulturbudgeten. Här kan särskilt nämnas ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994 med en omfattande detaljerad bilaga (del 2) och resultatrapport 1992 (Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter 1993:502). Vidare kan nämnas de möten som ägt rum mellan ministerrådet och Nordiska rådet, t ex möte med kultur-, utbildnings- och forskningsministrarna och kulturutskottet den 20 juni samt samarbetsministrarnas ordförandes diskussioner om budgetfrågor nordiska med budgetutskottet den 19 maj och 28 september.

3.2. Yttrande nr 2/93/b angående Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) (budgetutskottet)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. Ministerrådet, innan definitivt beslut fattas om den kraftiga ökningen på kultursektorn, presenterar ett underlagsmaterial som gör det möjligt att bedöma rimligheten i denna satsning,
2. Ministerrådet i god tid underrättar rådet om nedskärningar och avvecklingar och att de verksamheter som inte ryms inom Ministerrådets framtidsplaner får rimlig tid för avveckling,
3. *att* Ministerrådet tar initiativ till en gemensam nordisk satsning för att minska arbetslösheten i Norden,
4. *att* rådet ges möjligheter att göra omfördelningar inom en given budgetram,
5. *att* Helsingforsavtalet ändras på de punkter som rör rådets budgetinflytande,

6. *att* arbeta för att C 2-dokumentet i fortsättningen blir ett reellt planläggningsdokument, som kan ligga till grund för rådets prioriteringar,
7. *att* Ministerrådet i övrigt beaktar de synpunkter som framförs i betänkandet.

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Beträffande underlagsmaterialet om nysatsningen hänvisas till svaret ang. C 1 ovan.

Ministerrådet har kunnat konstatera att de föreslagna omprioriteringarna inom den nordiska budgeten tycks ske utan större problem. Samarbetsområdena har visat upp en anpassningsförmåga och flexibilitet som underlättar omställningen.

Nordiska ministerrådet har bl a tagit initiativ till en utredning som rör framtida infrastruktursatsningar inom Norden. Vidare bör noteras att de nordiska länderna välkomnar och stödjer de förnyade europeiska ansträngningarna inom ramen för EU och i samarbetet mellan EU och Efta i syfte att finna gemensamma lösningar på arbetslöshetsproblemet.

Nordiska rådet har genom ändringarna i Helsingforsavtalet nu fått ett ökat inflytande på budgeten för 1994 inom given totalram. Denna möjlighet utnyttjades vid 43. sessionen i Mariehamn.

3.3. (Tilläggs)Yttrande angående Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) och statsministrarnas redogörelse (Dokument 3) (budgetutskottet)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. *att* ministerrådet senast vid den 43:e sessionen i Mariehamn ger rådet en redogörelse för resultaten från det planerade mötet om samordning av förhandlingarna om EU-medlemskap
2. *att* de nordiska länderna i kommande EU-medlemsförhandlingar arbetar för att få in en klausul om det nordiska samarbetet, som motsvarar den klausul som finns i EES-avtalet och som bygger på Romfördragets klausul om bl.a. Beneluxsamarbetet
3. *att* initiativ tas för att samordna de nationella insatserna i Baltikum
4. *att* ministerrådet arbetar för fri handel mellan Norden och Baltikum
5. *att* ministerrådet påskyndar avvecklingen av handelshinder och gränskontroller
6. *att* ministerrådet för att minska arbetslösheten verkar för en aktiv nordisk arbetsmarknadspolitik samt att nya initiativ tas för tillväxt och sysselsättning. Det kan gälla avveckling av handelshin-

der, stöd till investeringar av olika slag och en öppen arbetsmarknad inom Norden

7. *att* ministerrådet beaktar att utbildning och forskning bedrivs inom många sektorer och att denna forskning är väl så viktig som den som bedrivs inom kultursektorn
8. *att* ministerrådet avstår från en strikt procentuell uppdelning av budgetmedlen samt att budgetbehovet inom de sektorer som bedöms vara av nordiskt intresse får vara vägledande för medeltilldelningen.

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Samordningsmøter mellom Sverige, Finland og Norge i forbindelse med EU-forhandlingene finner sted fortløpende og uformelt. Spørsmålet om å få inn i den enkelte medlemskapsavtale en nordisk klausul om det nordiske samarbeidet lik den som finnes i EØS-avtalen, tas opp av det enkelte søkerland. Ministerrådet viser også til den redegjørelse den svenske statsministeren ga under 42. sesjonen i Oslo.

Under det nordiske utenriksministermøtet i Stockholm 26.-27. januar 1993 ble de nordiske utenriksministre enige om å innkalle til et nordisk embetsmannsmøte for å utveksle informasjon om bilaterale støtteinnsatser til de baltiske statene og det nordvestlige Russland, samt få til en viss samordning, ikke minst når det gjelder suverenitetsstøtten.

Et første nordisk samrådsmøte fant sted i Stockholm 11. mars 1993. Det ble blant annet konstatert at alle nordiske land generelt sett hadde lignende erfaringer fra bilaterale støtteinnsatser i de tre baltiske statene.

Støtteinnsatser som kan henføres til den såkalte suverenitetsstøtten ble også diskutert. Det var enighet om betydningen av støtteinnsatser for å styrke politi- og tollvesenet samt grenseovervåkingen i de baltiske landene. Det ble konstatert at støtteinnsatser på dette området egnet seg vel for en viss nordisk samordning, hvilket også har forekommet i en viss utstrekning allerede. Videre ble det tatt til etterretning at kjernesikkerhetsspørsmålene i øst allerede er gjenstand for et omfattende nordisk samarbeid.

Det ble konstatert at de nordiske ambassadene i de berørte landene i en viss utstrekning allerede har samrådsmøter om de bilaterale støtteinnsatsene på stedet. Det ble ansett for ønskelig at denne samordning fortsetter og intensiveres.

Et annet nordisk samrådsmøte på embetsmanns nivå fant sted i Stockholm 21. oktober 1993. De nordiske landene er enige om at det finnes et vedvarende behov for fortsatte kontakter og informasjonsutveksling, samt for en viss samordning av de bilaterale støtteinnsatsene til de baltiske statene.

I en deklarasjon fra fellesmøtet mellom de nordiske statsministre og finans- og økonomiministre i Mariehamn sies det at det er av særlig betydning at Estland, Lettland og Litauen har muligheter til frihandel med sine nordiske naboer. De baltiske lands mulighet til økt velstand og politisk

stabilitet avhenger bl.a. av om de har fri adgang for sine varer på utenlandske markeder.

Finland, Island, Norge og Sverige har inngått frihandelsavtaler med de baltiske land (en avtale etter EFTA-modellen). Videre foregår det forhandlinger mellom EU og de baltiske land om en avtale. Finland, Norge og Sverige har i forbindelse med medlemskapsforhandlingene med EU stillet krav om å kunne opprettholde frihandel med de baltiske land.

Hva gjelder handelshindre kan konstateres at EØS-avtalen er et meget viktig bidrag til å avvikle handelshindre i Norden. I samband med at EØS-avtalen trer i kraft, vil det handelspolitiske samarbeidet i Ministerrådets regi bli nedlagt, herunder Styringsgruppen for tekniske handelshindre i Norden (STH). En ad hoc gruppe under MR-Näring har fått i oppdrag å overta STHs oppgaver hva gjelder tekniske handelshindre og teknisk harmonisering, samt vurdering av behovet for fortsatt samarbeid på dette området.

På møtet mellom de nordiske statsministre og finans/økonomiministrene i forbindelse med 43. sesjon i Mariehamn, ble betydningen av økt vekst og sysselsetting sterkt understreket. Uttalelsen fra møtet poengterer videre bl.a. at selv om de nasjonale innsatser mot arbeidsløsheten er sentrale, så er det bare gjennom europeisk samarbeid at de nasjonale anstrengelser kan gi maksimal effekt. Utviklingen i EU og i dialogen mellom EU og EFTA, samt arbeidet i OECD, er av stor betydning for varig å forbedre sysselsettingssituasjonen.

Den aktive arbeidsmarkedspolitikken er også av sentral betydning i arbeidet med å skape økonomisk vekst og økt sysselsetting i de nordiske landene. Ministerrådet har i 1993 diskutert sysselsettingssituasjonen og landenes tiltak mot arbeidsledigheten både med Nordisk Råd og med arbeidsmarkedspartene. Ministerrådet ga under den 42.sesjonen i Oslo en redegjørelse til statsministrene og til Nordisk Råd om ungdomsledigheten, inkludert forslag til nordiske samarbeidsinitiativ. Et program mot ungdomsarbeidsløsheten starter i 1994 med en ramme på 2,3 MDKK. Samarbeidsprogrammet for etter- og videreutdanning for voksne arbeidstakere fortsetter også i 1994.

Ministerrådet kan tilslutte seg rådets synspunkt vedrørende forskning, hvilket også er avspeilet i budsjettet for 1994.

De nordiske landene har bestemt at i 1995-96 skal satsingsområdene kultur, utdanning og forskning ha 50 prosent av ministerrådets budsjett. Tildelingen av midler til øvrige satsingsområder vurderes hvert år.

3.4. Meddelande om rekommendation nr 16/1991/j angående genomgång av Helsingforsavtalet (A 945/j)

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en fullständig genomgång av Helsingforsavtalet.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet henviser til meddelelsen i anledning av rek.14/93, og foreslår at rekommandasjonen avskrives.

3.5. *Meddelande om rekommendation nr 17/1991/j angående ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45 (A 945/j)*

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med Juridisk utvalgs forslag i bilag 1 til Juridisk utvalgs betenkning."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet henviser til meddelelsen i anledning av rek. 14/93, og foreslår at rekommandasjonen avskrives.

3.6. *Meddelande om rekommendation nr 35/1991/k angående Nordens År i Kalmar 1997 (A 950/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens År 1997 i Kalmar."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har fra kommunen innhentet opplysninger om status i jubileumsplanleggingen og i hvilke former og på hvilken måte Ministerrådet forventes å medvirke. Pr. idag er planene innrette på fem hovedlinjer.

1. Nordisk fremtidsprosjekt, som munner ut i en nordisk fremtidskonferanse.
2. Nordisk miljøprosjekt som munner ut i en spesiell miljøkonferanse.
3. Telekommunikasjoner i nordisk perspektiv med vinkling mot Europa og verden, som munner ut i både konferanse og utstillinger.
4. Barn og ungdom samt nordisk historie.
5. Kulturturisme.

Innen kommunen er det nedsatt en politisk sammensatt styringsgruppe, som skal lede arbeidet med jubileumsforberedelsene. Under denne styringsgruppe er det en arbeidsgruppe bestående av tjenestemenn. I 1993 har organisasjonen fått fastere former. Det lokale næringsliv har dessuten

blitt engasjert i arbeidet. Kommunen har erklært seg villig til å involvere representanter fra utenforstående organer, eksempelvis Ministerrådet. Ministerrådet har gjennom prosjektet NORDLIV til hensikt tematisk å samle egne initiativ med foreningene Nordens historiebaserte aktiviteter. Dette prosjektet kulminerer med feiringen av Kalmarunionens 600-årsjubileum i 1997.

3.7. Meddelande om rekommendation nr 22/1992/m angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige (A 979/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda för- och nackdelarna med införandet av en gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Samarbeidsministrene har anmodet Finlands regjering om å utrede spørsmålet om en tilpasning av finsk tid til tiden i Danmark, Norge og Sverige. Den finske regjering har, etter en omfattende høringsrunde, konkludert med at den på det nåværende tidspunkt ikke har funnet grunnlag for å gå videre med saken.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen avskrives.

3.8. Meddelande om rekommendation nr 14/1993/j angående ändringar i Helsingforsavtalet (B 135/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. *at* artikkel 1, artikkel 33, artikkel 61 og artikkel 63 i Helsingforsavtalen ændres i overensstemmelse med ministerrådsforslaget.
2. *at* artikkel 40 får følgende ordlyd:
3. "Samarbejdet finder sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd, på statsministrenes, på udenrigsministrenes samt på andre ministres møder, i særlige samarbejdsorganer og mellem landenes fagmyndigheder."
4. *at* vedtage ændringer i artikkel 64 i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 135/j
5. *at* i artiklerne 47 och 48 ændre "Ålands Landsting" til "Ålands Lagting"

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har beslutat om ändringar i Helsingforsavtalet i enlighet med rekommendationen. Efter sedvanligt ratifikationsförfarande trädde dessa avtalsändringar i kraft strax före Nordiska rådets session i Marie-

hamn, varvid regeländringarna fick ett konkret uttryck i beslutsprocessen kring Nordiska ministerrådets budget för 1994.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

3.9. Meddelande om rekommendation nr 20/1993/k angående nordisk kampanj mot främlingsfientlighet (A 1057/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att nedsätta en arbetsgrupp bestående av representanter från Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, De nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. Arbetsgruppen ges i uppdrag att före den 15 februari 1994 framlägga ett förslag om genomförande av en nordisk kampanj med "Norden mot främlingsfientlighet" som tema,

att avsätta nödvändiga medel för att genomföra kampanjen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet er enig i forslaget om en nordisk kampanje med "Norden mot främlingsfientlighet" som tema.

Ministerrådet har utpekt samarbetsminister Gunnar Berge som sin representant og formann i en arbeidsgruppe som i første omgang skal planlegge og forberede kampanjen. Riksdagsledamot Marianne Andersson vil representere Nordisk Råd i arbeidsgruppen, og som øvrige medlemmer utpekes representant fra FNF og én fra de nordiske ungdomsorganisasjoner.

Representanter for berørte myndigheter og samarbeidsorgan vil delta i arbeidet etter behov.

Ministerrådet anser det viktig at en slik kampanje blir grundig forberedt og planlagt, og at det derfor kan bli nødvendig å utvide planleggingstiden noe i forhold til Rådets ønske.

Ministerrådet har reservert nødvendig midler til planleggingen og forberedelsene.

3.10. Meddelande om rekommendation nr 25/1993/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1994 (B 138/b)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställande av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänkultur till följande aktiviteter:

	<u>MDKK</u>
Livsmedelsområdet	1,000
Konsumentområdet	1,200
Stödordningar för handikapporganisationerna	1,155

	<u>MDKK</u>
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	<u>3,000</u>
<i>Totalt</i>	<i>7,016</i>

att vid fastställande av budgeten för 1994 göra nedanstående nedskärningar av nysatser på allmänkultur:

	<u>MDKK</u>
Nordiskt film- och mediasamarbete	-1,500
Barn och ungdom	-0,500
Samarbete på konstområdet	-1,500
Nordisk profilering i Europa och Norden	-1,500
Sessionsländernas kulturprogram	<u>-2,016</u>
<i>Totalt</i>	<i>-7,016</i>

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Samarbetsministrarna har fastställt Nordiska ministerådets budget för 1994 i enlighet med framlagt ministerrådsförslag med de ändringar som Nordiska rådet rekommenderat.

Ministerrådet föreslår at rekommendationen avskrivs.

3.11. *Meddelande om rekommendation nr 30/1993/p säkerhet, energi och miljö (A 1034/m, 1043/m, A 1044/m)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ til framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktions av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet vil av tidmessige årsaker oversende meddelelse til denne rekommandasjonen som et særskilt dokument.

Kapitel II-III

Kultur, uddannelse og forskning

1. Fælles indledning til kapitel II og III

Det nordiske samarbejde inden for ovennævnte områder har i virksomhedsåret været lagt til rette og udført i overensstemmelse med ministerrådsforslag angående nysatsning og ny struktur på kultur-, uddannelses- og forskningsområdet, behandlet ved Nordisk Råds 42. session i marts 1993. Ministerrådet antog ministerrådsforslaget umiddelbart efter sessionen under hensyntagen til Nordisk Råds synspunkter.

Fra og med Nordisk Råds 42. session er den nye struktur trådt i kraft i overensstemmelse med ministerrådsforslaget. Der er herefter separate Ministerråd og embedsmandskomiteer for henholdsvis kultur og uddannelse/forskning. Erfaringerne med den nye struktur er gode. De respektive samarbejdsområder er herved blevet tydeliggjorte. Mulighederne for diskussioner af politisk og sagsmæssig karakter er blevet forbedrede.

Da denne nye struktur imidlertid kun har været gældende i en del af virksomhedsåret, og de to rekommandationer nedenfor under afsnit 2.1 og 2.2 angår såvel kulturområdet som undervisnings- og forskningsområdet, benyttes en fælles indledning til kapitlerne II og III.

En ny indretning for en væsentlig forstærket Nordisk Kulturfond er blevet drøftet ved et samrådsmøde mellem Nordisk Råds kulturudvalg, kultur-, undervisnings- og forskningsministrene samt fondens styrelse.

Ministerrådet har endvidere vedtaget en 3-årig prøveperiode for arbejdet inden for rammen af den eksisterende kulturaftale. Efter prøveperioden vil man drøfte eventuelle forslag til revision af aftalen.

2. Nordisk Råds rekommandationer

2.1. *Meddelande om rekommendation nr 1/1993/k angående nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet (B 137/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att fastställa ministerrådsförslaget om nysatsning och ny struktur på kultur, utbildnings- och forskningsområdet i enlighet med ministerrådsförslag B 137/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet och att genomföra nysatsningen under perioden 1994-1996*
2. *att undanröja alla hinder för ett homogent nordiskt kultur-, utbildnings- och forskningsområde*

3. *att tillföra den nordiska kulturfonden kraftigt ökade medel avsedda för det folkkulturella samarbetet samt säkra kulturutskottets direkta representation i kulturfondens styrelse*
4. *att vidta åtgärder för att kraftigt öka det nordiska TV-samarbetet i syfte att möjliggöra en överföring av grannländernas TV-program mellan de nordiska länderna*
5. *att utvidga och komplettera nordiska utväxlingsprogram i syfte att öka nordisk språkförståelse och nordiskt barn- och ungdomssamarbete*
6. *att i skyndsam ordning lägga fram detaljerade förslag och plan om budgetfördelningen inom kultursektorn för 1994."*

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som det fremgår af den fælles indledning til kapitel II og III ovenfor, har Ministerrådet fastsat ministerrådsforslag B 137/k under hensyntagen til Nordisk Råds rekommandation. Der henvises til teksten ovenfor. Der henvises endvidere til kapitlerne II og III i virksomhedsberetningen samt til budget for Nordisk Ministerråd for 1994 for nærmere information om gennemførelse af ministerrådsforslag B 137/k.

Hvad angår punkt 2 i rekommandationen kan det oplyses, at Ministerrådet har igangsat et kortlægningsarbejde som skal vise hvilke "grænsehindringer" der endnu eksisterer mellem de nordiske lande. Nils G Åsling, tidligere svensk industriminister, forestår arbejdet. Der skal i forlængelse af kortlægningen tages initiativer som kan forenkle medborgernes muligheder for rejse, ophold og arbejde inden for Norden. Endvidere har Nordisk forskningspolitisk råd i 1993 igangsat et udredningsarbejde omkring forskermobilitet i Norden og hindringerne for dette. I forlængelse af aftalen om uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau indgås endvidere en nordisk aftale om adgang til højere uddannelse, som indebærer adgang på ligeværdige vilkår for alle uddannelsessøgende overalt i Norden.

Hvad angår punkt 3 i rekommandationen kan det oplyses, at der i budgetforslaget for 1994 er foreslået en væsentlig forøgelse af Nordisk Kulturfonds budgetramme. Midlerne skal i øgende grad anvendes til mere målindrettet støtte inden for de af Ministerrådet udpegede hovedsatsningsområder (f.eks. sprogsamarbejde, folkeligt kultursamarbejde samt børn og ungdom).

Hvad angår punkt 4 i rekommandationen er en rapport om nabolands tv under udarbejdelse til Ministerrådet. Rapporten, der udarbejdes af Styregruppen for nordisk kultur og massemediesamarbejde, blev præsenteret for Ministerrådet i december 1993 og belyser mulighederne for øget nabolandsspredning af tv og mulighederne for øget programsamarbejde og programudveksling mellem de nordiske tv-føretagender. For en nærmere redegørelse henvises til kapitel II afsnit 2.2 samt svar på rekommandation nr. 27/1992.

Hvad angår punkt 5 i rekommandationen kan det oplyses, at nysatsningen på kultur-, uddannelses- og forskningsområdet i væsentlig grad vil forstærke de eksisterende udvekslingsprogrammer (NORDPLUS, NORDPLUS-junior og Nordisk folkehøjskolestøtte) samt tilføre en ny mobilitetsordning gennem det stipendieprogram for unge kunstnere, som planlægges inden for kultursektoren. Samtlige udvekslingsprogrammer retter sig mod ungdommen og bidrager til øget sprogforståelse.

I kommende års budgetforslag og årsberetninger vil blive redegjort for opfølgningen af ministerrådsforslaget.

Ministerrådet foreslår, at rekommandationen afskrives.

2.2. Meddelande om rekommendation nr 2/1993/k angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m. (B 136/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att genomföra arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 136/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och*
2. *att därvid beakta följande:*
 - institutionerna Nordiska högskolan för hushållsvetenskap och Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning skall säkras extern finansiering innan nordisk finansiering upphör
 - samma institutioner skall få en rimlig tid för de organisatoriska förändringar som detta föranleder
 - Ministerrådet skall avge en redogörelse senast 1 november 1993 till kulturutskottet om samarbetsorganens möjligheter till externt stöd vid avvecklingen av nordiskt stöd 1.1.1994
 - Ministerrådet skall rapportera till kulturutskottet om alla ekonomiska förändringar som företas enligt detta ministerrådsförslag och därefter ta hänsyn till utskottets synpunkter på dessa förändringar."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk Ministerråd har, under hensyntagen til Nordisk Råds rekommandasjon, fastsatt ministerrådsforslaget om gennemføring av arbeidsprogram for endret finansiering og organisering av kultursektorens institutioner, samarbeidsorganer og andre permanente aktiviteter.

De enkelte forslag gennemføres i forbindelse med de årlige budsjettforslag fra Nordisk Ministerråd. I budsjettforslaget for 1994 redegjøres det for de økonomiske endringer Ministerrådet har foretatt når det gjelder in-

stisusjonenes budsjetttrammer. Ministerrådet er i ferd med å gjøre treårige mål- og rammestyringsavtaler med alle institusjoner innen satsningsområdene kultur og undervisning/forskning. Avtalene, som gjengis i Ministerrådets budsjettforslag, gir et detaljert bilde av den enkelte institusjons oppgaver og aktivitet. De årlige resultatrapporter vil gi oversikter både over institusjonenes gjennomførte aktiviteter og over den eksterne finansiering. Det vil også rapporteres til Kulturutvalget gjennom de samrådsmøter som holdes mellom utvalget og Ministerrådet.

Ministerrådet har besluttet at det løpende vil bli vurdert behovet for evalueringer av institusjonenes faglige kvalitet og nordisk relevans. I forbindelse med slike evalueringer vil også spørsmålet om vedtektsendringer tas opp. Dermed gjennomføres en langsiktig og rullerende revisjon av vedtektene i tråd med Ministerrådets normalvedtekter for institusjonene, dog slik at det tas hensyn til hver enkelt institusjons særegenhet, for eksempel når det gjelder styrenes størrelse og representasjonsprinsipper.

For de institusjoner og samarbeidsorganer der Ministerrådets finansiering avvikles i de kommende årene, legger Ministerrådet vekt på at de berørte styrever må ta et hovedansvar for å finne alternativ finansiering. Ministerrådet har imidlertid besluttet å utvise nødvendig fleksibilitet for å gjøre overgangsfasen så smertefri som mulig. For Nordisk samarbeidskomite for arktisk medisinsk forskning (NOSAMF) har Ministerrådet, etter samråd med komiteen, besluttet å gjennomføre en fireårig avviklingsperiode av finansieringen fra og med 1993. For Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) opprettholdes 1994 års budsjettnivå til og med 1996. Deretter opphører finansieringen over det nordiske budsjettet. En utdanning tilsvarende NHHs forventes bli påbegynt i Norge i 1997.

Ministerrådet foreslår hermed at rekommandasjonen avskrives.

Kapitel II

Kultur

1. Utviklingen på kultursektoren

Året har vært dominert av det nysatsningsprogram som det er redegjort for i den felles innledning til kap. II og III. Nysatsningsprogrammet har hatt både organisatoriske endringer såvel som arbeide med en tydeliggjøring av hovedprioriteringene i det nordiske kultursamarbeidet. Såvel Ministerrådets egne organ; kunstkomitéer, styringsgrupper og institusjoner som Nordisk råds kulturutskott og andre nordiske og nasjonale organer (f.eks. Foreningene Norden) har av kulturministrene vært invitert til å bidra med synspunkter og idéer i planleggingsarbeidet. Kulturministrene sammenkalte bl.a. til et særskilt planleggingsmøte i Oslo i tilknytting til vårsesjonen i Nordisk råd. På dette møtet ble det bl.a. klart at prosjekter rettet mot barn og ungdom var sentrale for aktørene i nordisk kultursamarbeid. Planleggingsmøtet ble fulgt opp av en gjennomgang av resultatet av nyorienteringen innen kultursektoren på det årlige formannsmøtet - der også Nordisk kulturfond og styringsgruppene innen utdannelsesektoren deltok.

Nysatsningsprogrammet er, slik som det presenteres i budsjettforslaget for kultursektoren, forankret i åtte prioriterte områder:

- Nordisk kulturfond
- medie- og filmsamarbeidet
- språksamarbeidet
- barn og unge
- samarbeide på kunstområdet
- folkelig kultursamarbeid
- nordisk profilering i Norden og Europa
- nordisk kultursatsning i sesjonslandene

Av sentrale begivenheter og vedtak i løpet av året kan nevnes:

- Utstillingen "Viking og Hvidekrist" som ble vist i Paris, Berlin og København ble sett av ca. 750 000 mennesker. Katalogen ble utgitt i 70.000 eksemplarer.
- I en måned senhøsten 1992 var Norden i fokus i London takket være "Tender is the North", den store kulturfestivalen i Barbican Center.
- Et levende Norden-prosjektet er ferdig planlagt og iverksatt fra skoleårets start 1993 til skoleårets slutt 1994. Nordiske barn møter nordiske kunstnere i workshops, konserter, utstillinger, leiraktiviteter m.m. Mer enn 10 000 barn vil komme i kontakt med prosjektet i 8 regionale satsningsområder.

- Nordens Hus i Reykjavik feiret 25-års jubileum med en rekke store arrangementer i løpet av året. Jubileet kuliminerte i august med folkefest, jubileumsprogram, seminar om de nordiske hus' rolle, teaterforestillinger og konserter. En meget populær nyskapning var også husets nyhetsbrev som ble utdelt daglig til nordiske turister i Island.
- Nordens Hus på Færøyene feiret 10-års jubileum i mai. Den største teateroppsetningen noensinne på Færøyene, dramatiseringen av William Heinesens "De fortabte spillemænd", med over 6000 besøkende, var jubileets høydepunkt.
- Kulturministrene har vedtatt å gjøre Nordisk film- og tv-fond permanent.
- Nordisk litteratur/Nordic Literature Magazine, utgis av Nordisk litteratur- og bibliotekkomité og vender seg både til et nordisk og et internasjonalt publikum. Teksten skrives på skandinaviske språk og engelsk. Magasinet har vekket stor og positiv interesse.
- Årets nordiske kulturfestival 1993 var Festspillene i Nord-Norge.
- Nordisk råds litteraturpris ble gitt til Peer Hultberg, Danmark.
- Nordisk råds musikkpris ble gitt til Mellersta Österbottens Kammarorkester.

2. Verksamheten 1993

2.1. Nordisk kulturfond

Det råder bred enighet om att kulturfonden har spelat och fortsatt kan spela en viktig roll i det nordiska kultursamarbetet. Fonden har fångat upp initiativ och projekt med ett behov av finansiering, som inte omedelbart kunnat beaktas inom ramen för ministerrådsbudgeten. Fonden har kunnat tillgodose mindre anslagsbehov till begränsade samarbetsprojekt inom hela kulturområdet samtidigt som det också funnits plats till finansiering av större projekt som t ex Orkester Norden, Filmkontakt Nord, samisk konst och konsthantverk, och en dansk-isländsk ordbok för att nämna några aktuella projekt. Idrotts-, folkbildnings- och ungdomssamarbetet kan nämnas som exempel på aktiviteter, som fonden stött i vad man kan kalla en försöksperiod och som senare visat sig vara av ett sådant intresse att de förts över till ministerrådets ordinarie budget.

I enlighet med de överordnade målen för nysatsningen på det kulturella samarbetet har ministerrådet med ökningen av kulturfondens årliga dispositionsmedel fr o m 1994 markerat sitt intresse för att fonden inriktar sig på en mer långsiktig verksamhet och starkare profilering. Det är ministerrådets önskan att medlen i ökad grad används på ett mer målinriktat stöd inom huvudsatsningsområdena. Samtidigt bör fonden som hittills repre-

sentera bredden i samarbejdet gennem att fördela mindre bidrag och därmed möta kulturlivets förväntningar.

Fonden har för sin del under det gångna året efter samråd med ministerrådets kommittéer (motsv.) på kulturområdet tagit initiativ till vissa prioriteringar. Fondstyrelsen har framhållit att man med sina bidrag vill främja den breda folkliga förankringen och förståelsen för det nordiska kultursamarbetet, stödja och utveckla den höga kvalitetsnivån i det nordiska kulturlivet samt stödja nyskapande aktiviteter, experiment och tvärssektoriella sarnarbetsaktiviteter. Styrelsen har särskilt önskat satsa på sarnarbetsprojekt för och med barn och unga, speciellt initiativ som främjar gruppens egen aktivitet och medverkan, kulturförmedling mellan de nordiska länderna, bl a i form av större utställningsprojekt, sarnarbetsprojekt som främjar språkförståelsen i Norden samt samnordiska insatser för att minska främlingshat/rasism. Dessa övergripande mål och prioriteringar överensstämmer väl med Ministerrådets egna ambitioner.

Med budgetökningen kan kulturfonden spela en mer aktiv kulturpolitisk roll i sarnarbetet. Det är därför viktigt att dess verksamhet samordnas med det offentligt stödda sarnarbetet i övrigt. Ministerrådet har därför i samförstånd med Nordiska rådet tagit initiativ till samråd med fonden om framtida satsningar och prioriteringar. Utspelet har tagits emot med förståelse och positivt intresse av fondens styrelse och ett första möte hölls under sessionen i Mariehamn 1993. Fonden har tagit nysatsningen som en utmaning att mer aktivt söka nya satsningsprojekt och -områden. Samrådena är enligt styrelsen mening väl ägnade och motiverade för diskussioner kring generella och övergripande riktlinjer, som kan vara värdefulla för fondens hela fördelningspolitik. Styrelsen lägger vikt på att de nya medlen används på sarnarbetsinitiativ med hög kvalitet och stor genomslagskraft. Styrelsen har även uttryckt tillfredsställelse med att Nordiska rådet och ministerrådet är eniga i att den kulturella mångfalden i sarnarbetet, som fonden representerar, inte får gå förlorad i framtiden.

2.2. Media - Styringsgruppen for nordisk kultur- og mediesamarbejde

2.2.1 TV-satellit- og mediesamarbejde

Styringsgruppens arbejde under det forløbne år har været præget af den fornyede diskussion om etablering af en fællesnordisk tv-kanal via satellit. Problemstillingen blev rejst på sarnarbejdsministrenes møde d. 9 december 1992 og man bad de ansvarlige ministre for tv-spørgsmål vurdere mulighederne for at etablere en fællesnordisk tv-kanal. Kulturministrene anmodede Styringsgruppen om en redegørelse for de tekniske og økonomiske forudsætninger for et sarnarbejde om en fælles nordisk satellitkanal. Styringsgruppens notat blev diskuteret på MR-K's møde d. 20 januar. I notatet skitseres tre forskellige alternative løsninger, som alle baseres på i hovedsag videresending af nationale nyhedsudsendelser i en fælles nordisk satellitkanal. Omkostningerne til disse varianter af en fælles nyhedskanal skønnes at være ca 48-77 mio DKK årligt afhængigt af om der indgår over-

sættelse fra islandsk og til/fra finsk. Kulturministrene anså at et sådant projekt ville være umuligt at indpasse inden for rammerne af den planlagte nysatsning på kultur. Statsminister Carl Bildt tog spørgsmålet om et nordisk satellitsamarbejde op på Nordisk Råds session i Oslo i sit oplæg til formandskabet satsninger i det kommende år. På statsministrenes møde 2. juli besluttede man at lade de licensfinansierede tv-selskaber i Norden udarbejde et forslag om en fælles satellitkanal. I sammenhæng med dette har Styringsgruppen for kulturministrene arbejdet videre med en udredning om forudsætningerne for en øget spredning af nordiske nabolandskanaler og et øget samarbejde mellem tv-selskaberne om programudveksling og co-produktion.

2.2.2 Medie- og filmsamarbejdet i øvrigt

Styringsgruppen har udarbejdet forslag til en øget satsning på medie- og filmområdet i forbindelse med nysatsningen på det nordiske kultursamarbejde og har haft ansvaret for forberedelse af indsatsen - først og fremmest at styrke *distribution af nordiske film og tv-programmer*. Herunder har man behandlet en evaluering af *Filmkontakt Nord* - Fonden for nordisk kort- og Dokumentarfilm med henblik på at afklare Ministerrådets fortsatte støtte.

Der er desuden ydet støtte til gennemførelse af Den nordiske filmfestival i Reykjavik og den nordiske filmfestival i Rouen i Frankrig og en nordisk præsentation ved filmfestivalen i Bruxelles, samt til gennemførelse af efteruddannelseskurser for film- og tv professionelle. Desuden har styringsgruppen deltaget i tværgående projekter på børne- og ungdomsområdet nemlig ET LEVENDE NORDEN og konferencen om KULTURPÆDAGOGIK I SKOLEN. Over styringsgruppens budget finansieres det nordiske bidrag til den fællesnordiske repræsentant (direktør) ved det europæiske mediasamarbejdsprojekt Audiovisuelt Eureka. Styringsgruppen udgiver nyhedsbrevet NORDISK MEDIE NYT / NORDIC MEDIA NEWS.

Fra Ministerrådets pulje for samarbejde med Baltikum og Østeuropa har styringsgruppen fået stillet 1 mio DKK til rådighed med henblik på at frikøbe nordiske tv-programmer for visning i de baltiske landes tv. Aftalerne er nu på plads og en programpakke på i alt 100 timers tv programmer omfattende dramaprogrammer og -serier, børneprogrammer og dokumentarprogrammer vil blive rundsendt til de nationale tv-selskaber i de baltiske lande. Aftalen omfatter en udsendelse og en genudsendelse inden for to år.

2.3. Konstområdet

Nordiska ministerrådet har följande *konstkommittéer*:

Nordiska teater- och danskommittén (Teater och Dans i Norden)

Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK)

Nordiska musikkommittén (NOMUS)

Nordiska konst- och konstindustrikommittén (NKKK)

Förutom till konstkommittéerna kanaliseras delar av ministerrådets stödordningar genom Nordiska kulturfonden och Nordiska ungdomskommittén.

Teater och Dans i Norden har i perioden prioriterat:

- nordisk barnteater genom att stödja gästspel med barnteater, gästställningar av instruktörer/regissörer och scenografer till barnteatrar och genom att stödja Nordisk Assitej festival i Kristiansand, Norge.
- arbetat med de unga teaterkonstnärerna i Norden genom att stödja Teaterskolträff i Oslo, där teaterskoleelever från hela Norden träffades för att se varandras föreställningar och delta i seminarier.
- ny dramatik med seminariet Dramatikern i verkstaden i Århus, där man arbetade med tre nya skådespel, som ännu inte har haft urpremiärer, ett från Norge, ett från Sverige och ett från Island samt seminarier för nordiska dramatiker.
- vidareutbildning av teaterkonstnärer, i år ett seminarium, Dans och dramaturgi i Kuopio i samarbete med Dansfestivalen.
- kurser i gamla hantverk fortsätter nu med tillverkning av hattar på Hantverksskolan i Sønderborg.

Intresset för gästspel är fortfarande stort och festivaler som önskar lägga vikt på det nordiska blir fler och fler. Bl.a. som ringeffekter av gästspelsverksamheten, gästställningar och seminarier kan noteras att det blir allt vanligare inom teatern att se Norden som en arbetsmarknad.

NORDBOKs årsanslag disponeras främst för de två stödordningarna, översättningsstödet och folkbiblioteksstödet. NORDBOK stöder också Nordiska författar- och översättarkurser, nordiska arbetsmöten om Ljud, punkt och video samt möten kring lättläst och tillrättalagd litteratur för att främja tillgången av litteratur för fysiskt handikappade och andra svaga grupper.

NORDBOK har under 1993 utgivit Nordisk litteratur/Nordic Literature Magazine 1993, som vänder sig både till en nordisk och en internationell publik. Texterna har avfattats på skandinaviska språk och engelska. Tidskriften har väckt ett överraskande brett och mycket positivt intresse.

NORDBOK har också beslutat utdela ett resestipendium för en journalistisk insats, som främjat intresset och kännedomen om nordisk skönlitteratur i ett eller flera av de i kommittén representerade språkområdena. Insatsen skall ha offentliggjorts i perioden 1.11.92-1.11.93.

Som uppföljning av kartläggningen av den databaserade dokumentationen och informationen för att sondera möjligheterna till en förbättrad bokhandelsdistribution, Nordiskt bokhandelsnät, planeras ett möte för sakkunniga på området.

Barn och ungdom är högt prioriterade grupper i det framtida nordiska kultursamarbetet. En stor del av NORDBOKs översättningsstöd går till litteratur för dessa åldersgrupper. NORDBOK har också speciella förpliktel-

ser att se till att de små språkområdena kan delta i samarbetet på samma villkor som de stora. Ljudböcker och textvideo spelar vid sidan av tryckt litteratur en viktig roll i dessa områden. Som exempel kan nämnas att ett vällyckat projekt med utgivning av ljudkassetter i det samiska språkområdet genomförts med stöd från NORDBOK.

På folkbiblioteksområdet har NORDBOK bl.a. stött seminarier för internationella deltagare, senast med deltagare från de baltiska länderna.

NOMUS använder största delen av sina medel till aktivt projektstöd för olika samnordiska musikprojekt. Stödet för kompositioner har utökats så att kommittén under 1993 beviljat stöd för 33 nya nordiska kompositioner. 23 turnéer, festivaler eller andra musikframföranden har erhållit stöd under året, liksom fem större konferenser och fem kurser, tre fonogram samt två nordiska projekt utanför Norden, ett i Storbritannien och ett i USA.

NOMUS gjorde en kompositionsbeställning till årets nordiska kulturfestival i Harstad. Den uruppfördes vid öppningsceremonien av två av Nordiska rådets musikpristagare, jazzbasisten Niels-Henning Ørsted Pedersen (pristagare 1991) och Mellersta Österbottens kammarorkester (1993). Den återkommande festivalen Ung Nordisk Musik i Stavanger i oktober och festivalen Unga Nordiska solister i Stockholm i september kan nämnas bland andra projekt som fått stöd. NOMUS har aktivt deltagit i planläggningen och genomförandet av Orkester Norden.

NOMUS-katalogen (över tusen adresser till musikinstitutioner, föreningar etc. i Norden och Baltikum) röner en allt större efterfrågan, varför NOMUS beslutat utge den årligen (tidigare vartannat år). NOMUS informationstidskrift utanför Norden, Nordic Sounds, har fått ny layout och ökar också stadigt i intresse och upplaga.

NOMUS har som en av sina fasta arbetsuppgifter sedan 1990 att sköta om nomineringarna och de praktiska arrangemangen kring utdelandet av Nordiska rådets musikpris. NOMUS har utöver reserverade medel satsat på en intensifierad marknadsföring av priset. Förutom vad som nämnts ovan satsar NOMUS även på utgivning av fonogram. Nämnas kan också att alla nordiska radiostationer, på initiativ av NOMUS, har reserverat en timmes programtid samma dag för att presentera den nya prisvinnaren i samband med att beslutet offentliggöres.

NKKK syftar till att främja och stärka det nordiska samarbetet inom hela konstområdet, t.ex. bildkonst, arkitektur, industridesign, konsthantverk och textilkonst. NKKK beviljar bidrag till nordiska utställningsprojekt i syfte att öka kännedomen om nordisk konst inom Norden. Bland de projekt som beviljades bidrag återfinns bl.a. "Det färöiska vädret", den första stora samlade utställningen av färöiska kvinnliga konstnärer, "Nordisk skulptur" en utställning av aktuell nordisk skulpturkonst på Hollufgården, Odense, "Konstprojektet sten och människa" på Grönland och "North" en vandringsutställning 1992-94 av 40 keramiker från Kanada, Alaska, de nordiska och baltiska länderna. NKKK ansvarar för styrelsefunktionen för Nordiskt Konstcentrum på Sveaborg och för Nordiskt konstnärscentrum - Dalsåsen. Från 1991 är Skandinavisk förenings konstnärskollegium i Rom organisatoriskt knutet till NKKK.

Med utgångspunkt i den nya strukturen för samarbetsområdena under kulturavtalet antogs riktlinjer för Ordförandemötet för kultursektorns fackkommittéer och ledningsgrupper. På mötet i september 1993 diskuterades ny struktur och nysatsning inom kulturområdet och samverkan mellan kultur och utbildning. Temadiskussionen på mötet var Nordisk kulturexport samt samarbete och koordinering mellan nordiska och nationella institutioner.

2.4. Barn og kultur

1993 har først og fremst vært preget av forberedelsene til pilotprosjektet "Et levende Norden". Følgende regioner deltar i prosjektet: Viborg amt (D), Värmlands län (S), Wasa län (FIN), Nord-Trøndelag fylke (N), Eyafjörður distrikt (I) samt Færøyene og Åland. Høsten 1993 iverksettes noen av prosjektene, men hovedtyngden avvikles i 1. halvår 1994. For å gi et bilde av bredden og allsidigheten i prosjektet kan nevnes Myter og sagaer (Viborg amt), Folkemusikk og folkedanskurser og teaterprosjekt (Vasa län), Fem skoler i arbeid med grønlandske, islandske og færøyske kunstnere (Värmlands län), Rockeverksted og skriveverksted (Nord-Trøndelag fylke), film- og videoverksted / EDB-kontaktnett (Eyjafjörður distrikt) Mimerkurser og videoprojekt (Åland), Nordisk barnefilmfestival (Færøyene), leiruke for alle syd-samiske barn (sydsamisk område i Norge og Sverige).

Følgende organer har bidratt med midler til prosjektet: Nordisk Ministerråd, Nordisk kulturfond, Teater og dans i Norden, Nordisk litteratur- og bibliotekkomité, Nordisk musikkomité, Nordisk kunst- og kunstindustrikomité, Styringsgruppen for kultur- og massemedia, Nordmål, Norsk kulturråd, Statens kulturråd, Kulturministeriet (D), Undervisningsdepartementet (FIN). Disse sentrale midler skal anvendes til å finansiere kunstneres reiser og honorarer. Regionale bevilgninger skal dekke oppholdsutgifter og nødvendige fasiliteter for kunstnere, samt øvrige kostnader.

Statens kulturråd i Stockholm har påtatt seg å fungere som prosjektansvarlig.

Prosjektet har i forberedelsesfasen vært forankret i "Nordisk kontaktgruppe om barn og kultur". Denne gruppen, som er sammensatt av representanter for kultur-departementene og kulturrådene (eller tilsvarende) har forøvrig deltatt meget i å utvikle prosjektidéer for kulturministrenes nysatsningsprogram - og å komme med forslag til prioriteringer av nysatsningsoppgaver på barne- og ungdomsområdet.

Vid sidan av den sedvanliga stödordningsadministrationen, som vad gäller fördelningen av projektstöd och stöd till lokalt och regionalt samarbete under året helt har delegerats till ordföranden och viceordföranden, har arbetet i *Nordiska ungdomskommittén* präglats av tre viktiga initiativ. Kommittén har med positivt intresse under ett andra försöksår av tre kunnat följa verksamheten med en koordinator för ungdomsforskning, som visar sig kunna bidra till ett bättre samarbete och effektivare information på detta forskningsområde, samtidigt som koordinatören kunnat bistå projektansvariga att finna fram till relevanta finansieringskällor. För att utnyttja

det omfattande nationella materialet kring försöks- och utvecklingsarbete på ungdomsområdet har kommittén efter en prioritering av insatserna och bedömning av resurserna beslutat om utgivning av en nordisk handbok om utvärdering av lokala/regionala projekt. Vidare har kommittén fortsatt arbetet med revidering och komplettering av handboken UngInfo med upplysningar om nordiskt samarbete med relevans för ungdomsområdet och om nordiska och nationella ungdomsorganisationer.

Kommittén har ökat sitt intresse för och engagemang i internationellt ungdomssamarbete. Kommittén finner det vara ytterst viktigt att man i framtiden i högre grad kan stödja och utveckla det nordiska samarbetet på området med hänsyn till såväl myndigheter som organisationer. Kommittén har sedan något år ordnat nordiska möten för och med nationella representanter i europeiska samarbetsorgan. Under 1993 har två sådana möten anordnats. Kommitténs initiativ har hittills inneburit, att de nordiska länderna varit betydligt bättre rustade för insatser på europeiskt plan.

2.5. Kulturprojekt i utlandet

Våren 1993 avslutade utställningen kring vikingatid och tidig medeltid sin turné i Nationalmuseet i Köpenhamn under rubriken "Viking og Hvidekrist - Norden og Europa 800-1200". Också i Köpenhamn blev den en enorm publikframgång med 220.000 besökare. Den accelererande omvandlingsprocessen i Europa gjorde utställningens huvudtema - Norden och Europa - ytterst aktuellt. Sammanlagt fick utställningen i Paris, Berlin och Köpenhamn ca. 750.000 besökare. Katalogen trycktes i fyra språkversioner: fransk, tysk, engelsk och skandinavisk. Den totala upplagan var närmare 70.000 exemplar.

I november och december 1992 ägde "Tender is the North", en nordisk kulturfestival, rum i Barbican Centre i London. Festivalen var den största satsning som kulturcentret någonsin genomfört. Utfallet var mycket positivt. Under en månad var Norden i blickfältet i London. Barbican Centre ansvarade för festivalens utformning och genomförande i kontakt med ledningsgruppen för nordiska kulturprojekt i utlandet samt de nordiska ambassaderna och ministerierna. Nordiska ministerrådet stödde tre projekt inom festivalen: en konstutställning, en designutställning och en serie med nutida nordisk musik. Festivalen förgrenade sig också ut i gallerier och konsertsalar i London. Parallellt med "Tender is the North" visades en enastående Munchutställning i National Gallery.

I maj invigdes i Tallinn "From Dreams to Reality", en stor utställning med ny nordisk och baltisk design. Den har senare visats i Vilnius och Riga och avslutas våren 1994 i Göteborg. Med ekonomiskt stöd från Nordiska Ministerrådet planerades utställningen av Scandinavian Design Council i samarbete med motsvarande organisationer i Estland och de övriga baltiska länderna. Eftersom god design är ett viktigt konkurrensmedel i en marknadsekonomi måste de baltiska länderna snabbt höja sin kompetensnivå på detta område. Utställningen syftade till att öppna en dialog mellan

designers, konsthantverkare och arkitekter i Norden och Baltikum. Det var en allmän uppfattning att man lyckades med detta.

På inbjudan av Association française d'action artistique sändes en grupp med nordiska designspecialister till Paris på ett studiebesök under en vecka i maj. Den direkta anledningen var invigningen av den stora utställningen "Design - miroir du siècle".

En grupp med fem nordiska konservatorer sändes i maj till Vilnius, Riga, Tallinn och S:t Petersburg för att undersöka behovet av kunskapsutbyte när det gäller bevarandet av kulturarvet. En rapport har utarbetats. Det visade sig att omvandlingsprocessen i hög grad påverkar situationen även på detta område. Man välkomnar alla nordiska initiativ. I november 1993 arrangerade Nordiska ministerrådet och det litauiska Gudynascentret ett nordiskt-baltiskt-ryskt konservatorsymposium kring föremålsvård i Vilnius. Ett motsvarande kring byggnadsvård planeras för St. Petersburg 1994.

De nordiska kulturprojekten i utlandet är under planeringsperioden 1993-96 koncentrerade till Europa med anledning av den snabba förvandling som äger rum här under 1990-talet. Ett undantag utgör en universitetssatsning i USA och Kanada med symposier och föredrag i kulturella ämnen. "A Scandinavian University Year in North America" startade redan 1989. Ett av delprojekten pågår ännu. Det gäller utgivningen av en serie med häften som behandlar Norden ur olika aspekter under huvudrubriken "Introductions to Scandinavia". Serien skall kunna användas vid alla universitet som bedriver undervisning i "Scandinavian Studies". Universitetssatsningen skall ha haft en mycket positiv effekt på intresset för studiet av nordisk kultur vid nordamerikanska universitet.

2.6. Øvrige tidsbegrensede program og generelle støtteordninger

I forbindelse med utviklingen i Barents-regionen har Nordisk sameråd vedtatt å ta opp som fullverdige medlemmer de russiske samene. De russiske samene teller ca. 2000 mennesker. Rådet har derfor også skiftet navn til "Samerådet".

Støtten til nordisk idrettssamarbeid har for 90% vedkommende gått til idrettsorganisasjonene i Island, Grønland og Færøyene. Nordisk skoleidrettssamarbeid og samisk idrettssamarbeid har mottatt egne bevilgninger.

3. Institusjoner

3.1. Nordisk film og tv-fond

Ministerrådet iværksatte en midtvejsevaluering af Nordisk film- og tv-fond i 1992 som forberedelse af en stillingtagen til Ministerrådets videre engagement i fonden. Konklusionen af den foretagne evaluering er, at fondens virksomhed har været meget vellykket i forhold til de mål som var sat for virksomheden. Fonden har haft en positiv betydning for fremme af produktionen af audiovisuelle værker i Norden. Den har øget antallet af

samfinansierede og co-producerede film og tv-programmer mellem de nordiske lande og har desuden positivt bidraget til at et stort antal film er blevet distribueret mellem landene. Et større antal film, som er produceret med støtte fra fonden er blevet prisbelønnet såvel nationalt som internationalt. Ministerrådet har på den baggrund besluttet at fondens virksomhed skal fortsætte ud over prøveperioden, som udløber pr 31.12.1994, under forudsætning af, at de øvrige finansieringsparter i fonden fortsat deltager. Ministerrådets formand konkluderede efter beslutningen, at få nordiske projekter har vist så konkrete resultater efter så kort tid. I de forløbne tre år har fonden bidraget med støtte til 145 projekter heriblandt 57 biograffilm, 15 miniserier for tv 31 dokumentarfilm og 42 kortfilm. Desuden er der bevilget distributionsstøtte til 104 film for visning i et andet nordisk land samt støtte til andre distributionsformål.

3.2. *NORDICOM - nordisk dokumentationscentral for massekommunikationsforskning*

Nordicoms informations- og kundskabsspredning om forskningsaktiviteter inden for området medier og kommunikation sker hovedsageligt i form af publiceringsvirksomhed, drift af database og kontakt- og informationsformidling. Publiceringsvirksomheden omfatter udgivelse af nyhedsbrevene *NORDICOM Information* og *NORDICOM review* samt udgivelse af årsbibliografi over nyeste udgivelser indenfor nordisk massekommunikationsforskning.

NORDICOMs on-line database (21.000 referencer) er fra efteråret 1993 tilgængelig via et PC-net som Nordisk program for forskeruddannelse i medier og Kommunikation er i færd med at etablere. Institutionens virksomhed har i de seneste år udviklet sig mere i retning af informationsformidling inden for og mellem nordiske netværk for forskere og forskerstuderende samt kontaktformidling mellem disse og det internationale forskersamfund og deltagelse i regionale og internationale dokumentationsnetværk. Man er desuden mere og mere involveret i at tilvejebringe oplysninger om nordisk forskning og nordisk medieudvikling for nordiske og internationale organer, mediebranchen, myndigheder og politikere.

3.3. *Nordisk journalistcenter (NJC)*

NJC henvender sig til journalister i tv, radio og dagspresse. Kursusvirksomheden ved centeret sigter mod at udbygge det faglige netværk og skabe og vedligeholde en kerne af mediefolk med særlige forudsætninger for at forstå Norden som en kulturel og politisk enhed, og som i dette perspektiv kan se Nordens plads i et udvidet europæisk samarbejde. I løbet af året har journalistcenteret gennemført et tremåneders kursus om de nordiske landes samtidshistorie, aktuelle politiske situation og deres relation til det øvrige Europa, og et fireugers kursus om EØS/EU-unionen med vægt på de nordiske landes Europa-politik.

I samarbete med Ministerrådets Europa-information og Nordisk Råds informationsafdeling har NJC tilrettelagt to informationsseminarer for journalister uden for Norden, et i Stockholm om nordisk social- og velfærdspolitik og et i Helsingfors, St. Petersburg og Tallin om miljøsamarbejdet i Østersøområdet. Centeret har også fortsat sit efteruddannelsesprogram for journalister i baltisk presse, radio og tv. Foruden samarbejdet med de baltiske journalistorganisationer er der også indledt et samarbejde med Tartu Universitet og Latvia Universitet. I alt har der været afholdt 10 kurser i de baltiske lande for journalister og et for offentlige informationsmedarbejdere. Der har desuden været afholdt en konference i Vilnius for parlamentarikere og mediefolk om forholdet presse - politik og en konference i Pärnu, Estland for chefredaktører og parlamentarikere om medie-lovgivning og medie-etik. Der er endvidere tilrettelagt studieophold for baltiske journalister og redaktører hos nordiske medieinstitutioner. Virksomheden i Baltikum finansieres hovedsageligt af Ministerrådets Baltikum-Østeuropa-pulje.

3.4. Nordiskt konstcentrum (NKC)

Under 1993 har NKC bedrivit en omfattande utställningsverksamhet. Den största satsningen var Borealis 6, Energy & Elements, på Islands konstmuseum. Av andra utställningar kan nämnas Textiltriennalen, som visades på tre utställningsplatser i Norden och dessutom i Riga, Vilnius och Tallinn. Utställningen Fem færingar visades på Hjørring Kunstmuseum, Danmark, och utställningen Objekt Versus Raum i Tallinn. På Sveaborg visades ett tiotal utställningar såväl i Strandkasernen som i Galleri Augusta, bl.a. med samisk nutidskonst. NKC har under året disponerat 12 nordiska gästateljéer av vilka 5 befinner sig på Sveaborg. Som förut fördelade NKC ateljéstipendierna efter utlåtande från Nordiska konstförbundets sektion i respektive land. NKC arrangerade det årliga utställningsmötet i Baltikum 12-16.10.1993. NKC:s tidskrift SIKSI utkom med fyra nummer 1993 och Infobladet, i 7.000 exemplar, som informerar om NKC:s verksamhet har utkommit två gånger under 1993.

3.5. Nordiskt konstnärscentrum - Dalsåsen

Stadgar för Nordiskt konstnärscentrum - Dalsåsen har godkänts av Nordiska ministerrådet och avtal undertecknats mellan den norska staten och Nordiska ministerrådet. Centret har till uppgift att främja och utveckla det nordiska samarbetet inom konstområdet genom gästateljéer och annan konstnärlig verksamhet. Våren 1992 arrangerades en nordisk arkitektävling, som vanns av arkitekterna Hilde Haga och Rune Grov. Invigningen av centret beräknas ske hösten 1994.

3.6. Nordens institutt i Grønland

Instituttet har i perioden tilrettelagt en rekke større arrangementer, hvorav tre skiller seg ut:

1993 ble innledet med et stort forsøksprosjekt, *Klassiske musikkuker i Nuuk*, som ble en stor suksess - med 30 offentlige forelesninger av fremtredende nordiske musikkpedagoger i samarbeide med utdannelsesinstitusjoner, Den grønlandske landsbibliotek og Grønlands Radio/TV.

6 kammerkonsserter ble arrangert i samband med forelesningene. Eksekutører var musikkstudierende fra Sverige og Danmark. Prosjektet planlegges videreført.

Instituttet gjennomført i forbindelse med *Bok & Bibliotek '93* i Göteborg en omfattende rekke aktiviteter med utgangspunkt i messetemaet "Urbefolkningenes internasjonale år". Instituttet arrangerte fem konferanser, daglige presentasjoner av grønlandsk teater og musikk, boksigneringer, bokutstillinger m.v. Utenfor messen ble det arrangert to grønlandske utstillinger og en filmettermiddag i samarbeid med göteborgske kunstinstitusjoner samt en grønlandsk- nordisk kulturaften.

I samarbeid med Nordens Hus på Færøyene ble det i høst presentert en *bred grønlandsk kulturmanifestasjon*, slik som tidligere i Sverige og Island, med tre utstillinger, foredrag, konserter, teaterforestillinger m.v. Konsertarrangementene og teaterforestillingene ble også presentert utenfor Torshavn.

I samarbeid med Nordens Institutt på Åland ble det arrangert en ålandsk kulturelreise til den grønlandske vestkyst, i samarbeid med Nordens Hus på Færøyene en vandretstilling av færøysk kunst, den tverrpolare vandretstillingen "*Arts from the Arctic*" åpnet på Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og en samisk informasjons- vandretstilling åpnet på det grønlandske Landsbibliotek.

3.7. Nordens Hus i Reykjavík

Nordens Hus i Reykjavík feiret i 1993 sitt 25-års jubileum. Jubileet kulminerte siste uken av august med en folkefest, et jubileumsprogram, teaterforestillinger, konserter, et seminar om Island og det øvrige Norden og om Nordens hus' fremtidige rolle. Hele sommeren pågikk en utstilling om husets arkitekt, Alvar Aalto og hans verk. Et annet jubileumsprosjekt var utgivelsen av "Det Nordiska Nyhetsbladet" - et daglig nyhetsbrev på skandinavisk som ble utdelt gratis til nordiske sommerturister i Island.

Program- og utstillingsaktivitetene har i jubileumsåret hatt mange høydepunkter, bl.a. kan nevnes malerier fra Skagens museum, færøysk samtidskunst, nordiske akvareller, estnisk tekstilkunst og den islandske designutstillingen "Form Island 2" - som er vist i alle de nordiske landene og som huset var medarrangør av.

Særskilte temauker har presentert færøysk, norsk og svensk kultur, samtidig som en systematisk gjennomgang av nordisk litteratur har skjedd bl.a. ved besøk av forfattere fra samtlige nordiske land. Hver uke gjennom

skoleåret har det i tillegg vært arrangert film- eller opplesningsprogram for barn og unge. I sommersesongen er det gjennomført vel 30 kultur- og samfunnsprogram om Island for nordiske turister .

En av husets viktigste oppgaver er å styrke de nordiske språkernes stilling i Island. Tre kurser i islandsk for nordiske borgere og fire kurser i skandinavisk for islandske borgere er arrangert i 1993. Et multimediarum med satellitt-tv fra Norden, kortbølgeradio og on-line dataforbindelse til nordiske nyhetsbyråer er åpnet. Videoteket - som startet 1992 med utlån av nordiske barne,- spille,- og informasjonsfilmer er videre utbygd. Biblioteket har omlag 25 000 utlån årlig.

Husets direktør, Lars-Åke Engblom, Sverige, slutter ved årsskiftet og etterfølges av høyskoleforstander Torben Rasmussen fra Danmark.

3.8. Nordens Hus på Færøyene

1993 har vært preget av store prosjekter i forbindelse med feiringen av 10-års jubileet i mai. Hovedarrangementene har dekket de fleste områder innenfor kunst- og kulturlivet. Av de viktigste aktiviteter kan nevnes:

Teater

Dramatisering av "De fortabte spillemænd" etter romanen av William Heinesen samlet 6534 besøkende i mai. Mer enn 70 mennesker sto bak forestillingen, som er den største teatersatsningen i Færøyenes historie. Teateroppsetningen ble gjort i nært samarbeide med Aarhus Teater og fikk tilskudd fra flere færøyske og nordiske fonds og særlige jubileumstilskudd fra flere nordiske land.

Det samiske Beaivváš Sámi Teahter, Sveinn Einarssons islandske gruppe med "Bandamannasaga", det grønlandske Silamiut-teatret og det finske danseteatret Raatikko har gjestet huset.

Musikk

Det er gjort en tre-årig avtale med Rikskonsertene i Norge om to årlige turnerer med norske musikere til færøyske barn. Omlag 6000 unge tilhørere og aktører fanges opp av disse arrangementene. En oppfølging betyr at færøyske og islandske musikere skal gjeste Norge i Rikskonsertenes regi.

Det har forøvrig vært arrangert en rekke konserter, bl.a. i forbindelse med 10-årsjubileet for Tórshavn Jazz, Folka og Bluesfestival. Den færøyske komponistforeningen og foreningen for ny musikk arrangerte festivalen "Summartonar" med musikere og musikk fra hele Norden.

Kunst

De to hovedutstillingene har vært vandretstillingen "Fem færøyingar" i samarbeid med Nordiskt Konstcentrum, andre nordiske institusjoner og med støtte fra Nordisk kulturfond samt sommerutstillingen med Ingávlur

av Reyni. Vandreutstillingen ble vist i Nuuk, Reykjavik, Harstad, Namsos, København, Hjørring, Helsingfors, Tovdal, Trollhättan og Syd-Slesvig.

Seminarer

Ingen egne seminarer i 1993, men huset har vært vertskap for et ti-tals nordisk møter og seminarer med deltakerantall varierende fra 10 til 250.

Barneprogram

I samarbeid med nordiske filmselskaper har huset sendt ut videofilmer til syv av de ytterste bygdene og øyene. Samarbeidet med de norske rikskonsertene er nevnt tidligere. Dette samarbeidet er en del av "Et levende Norden"- prosjektet. 15 islandske skoler var med i en konkurranse om å lage den beste oppgaven om Færøyene skoleåret 1992/93 og huset finansierte en klassetur for den vinnende skolen til Færøyene. Tilsvarende besøk fra Færøyene i Island vil bli arrangert. Jubileumsgaven fra Nordisk Råds presidium er brukt til dette barnearbeidet.

Litteratur- og bokproduksjon

Under jazzfestivalen leste åtte nordiske forfattere egne tekster til islandsk og finsk musikk. Det har vært arrangert litteraturkvelder både på Færøyene og i Island.

Informasjonsarbeid

Husets nyhetsbrev, som utgis 4 ganger årlig, er sendt ut til over 2000 adresser i og utenfor Norden. Det er produsert et multimedieprogram om huset, som er tilgjengelig på video.

Huset har hatt omlag 90 000 besøkende i løpet av året.

3.9. Nordens Institutt på Åland

Instituttets virksomhet i 1993 har hovedsakelig ligget innenfor det allmenkulturelle området, med særlig vekt på folkekultur og programvirksomhet for og blant barn og unge. Instituttet har som tidligere kulturutveksling med Estland, spesielt Øsel, Dagø og Dorpat.

Som eksempler på aktiviteter innenfor ovennevnte områder kan nevnes "Kvinner og folkemusikk" (2. nordiske kvinnefolkemusikkfestival), "Kareliske dagar", en rekke skoleklasseutvekslinger mellom Åland og Danmark og Norge og skolekonserter med musikkelever fra Dorpat (klassisk musikk). Filmfestivalen "Ålands nordiska filmdagar" som ble arrangert for femte gang, hadde et vesentlig innslag av film for barn og unge.

Kultursamarbeidet med Estland omfattet bl.a. et 2-ukers intensivkurs for viderekomne estere i nordisk språk og kultur på Ålands Folkhögskola. I perioden 1992-94 har instituttet engasjert en musikk lærer (fiolin) fra Dorpat, som har ansvaret for undervisningen av de yngste (4-16 år) barn på Åland. Kulturutvekslingen med Baltikum ble ved årsskiftet 1992/93 utvi-

det til også å omfatte Letland - med besøk av en strykekvintett fra Riga og et lettiske kammerkor.

Årets største satsninger var forøvrig "Ålandsdagene på Grønland", den ålandske presentasjonen på Bok og Bibliotekmessen i Göteborg og besøk av Stockholmskvartetten. Kvartetten hadde høsten 1993 skolekonserter på samtlige skoler på Åland med elever i alderen 10-16 år. Arrangementet var en del av "Et levende Norden"-prosjektet i Åland.

Instituttets direktør, Søren Hvenekilde (D) sluttet 30. november 1993, og Marianne Ween (N) er ansatt som ny direktør.

4. Nordisk råds rekommandasjoner

4.1. *Meddelande om rekommendation nr 33/1991/k angående samarbeide om nordiskt hantverk och hemslöjd (A 920/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial och läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, samt

att därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet fasthåller sin ståndpunkt att rekommendationen bör avskrivas med hänvisning till att saken blev utredd 1987 i förbindelse med det s.k. NIVU-projektet. I kulturutskottets betänkande påpekas att rekommendationen omfattar flera och också andra förslag än utredningen i samband med NIVU-projektet innehöll, t.ex. kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion. I detta sammanhang kan upplysas att då det gäller utbildningsmöjligheterna i Norden finns det flera informativa, återkommande utbildningskataloger inom det aktuella området som är lättillgängliga och att utbildningsinstitutionerna är öppna för elever inom hela Norden. Det bör påpekas i samband med att utreda möjligheten att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, att Nordiskt Konstnärscentrum - Dalsåsen, som kommer att invigas hösten 1994, planeras att få bl.a. karaktär av allsidigt utvecklingscentrum för trätekniker av alla slag inom konst, konsthantverk och hantverk.

4.2. *Meddelande om rekommendation nr 25/1992/k angående Nordisk textil sommarakademi (A 957/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att få till stånd ett nordiskt arbetsseminarium för textilkonstnärer i form av textil sommarakademi."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet fasthåller sin ståndpunkt att rekommendationen bör avskrivas. Det är ministerrådets uppfattning att textilkonstens ställning i Norden inte kräver några särskilda åtgärder från ministerrådets sida för att förhindra stagnation, vilket framhölls i rekommendationen. Det kan däremot påstås, bl.a. med hänvisning till Nordiska Textiltriennalen, att den textila konsten i Norden har en imponerande stark ställning, både vad gäller mångfald och hög konstnärlig kvalitet. Utställningen Nordiska Textiltriennalen hölls första gången 1989 och 1993 turnerade den mellan Stockholm, Riga, Vilnius, Tallinn, Reykjavik och Färöarna. 35 nordiska textilkonstnärer deltog i utställningen 1993. Nordiska Textiltriennalen är en av Nordiska Konstcentrets största satsningar och där utställningen visas brukar det ordnas föreläsningar och seminarier kring textilkonsten problematik. Bl.a. mot den bakgrunden kan det konstateras att textilkonsten är högt prioriterad inom det nordiska bildkonstsamarbetet.

4.3. *Meddelande om rekommendation nr 27/1992/k angående Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden (A976/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarest å vedta tiltak for å få i stand økt nordisk TV- og radioprogramutveksling. Det bør i den sammenheng vurderes hvilken betydning den stadig utvidede kapasitet på de europeiske satellitter vil få for nordisk programutveksling."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Styringsgruppen for nordisk kultur- og Massemediesamarbejde har arbejdet med en omfattende kortlægning af vilkårene og mulighederne for øget nabolandsspredning af nationale tv-programmer i Norden samt mulighederne for øget nordisk tv-programmsamarbejde og programudveksling mellem de nationale tv-foretagender. En foreløbig version af udredningen blev præsenteret for Ministerrådet i slutningen af 1993 med forslag til hvilke forholdsregler, som kan iværksættes. Udredningen indeholder således bl.a. en oversigt over den nyeste udvikling inden for ophavsrettens område, først og fremmest internationale reguleringer gennemført i EU og med virkning også for EØS-aftalens område. I udredningen analyseres konsekvenser heraf i et nordisk mediemiljø med hensyn til fremtidige vilkår for øget nabolandsspredning. Med hensyn til programsamarbejdet og pro-

gramudvekslingen analyseres udviklingen, herunder de aftalemæssige forhold mellem tv-selskaberne og rettighedsorganisationerne. Der henvises endvidere til det arbejde, som er igangsat på initiativ af statsminister Carl Bildt med hensyn til at undersøge mulighederne for at få etableret en fælles nordisk tv-kanal via satellit.

De licensfinansierede TV-selskaberne leverte et forslag til Carl Bildt d. 15. oktober. Statsministrene diskuterte forslaget i forbindelse med Nordisk Råds sesjon i Mariehamn den 8. november. Ministrene fant den skisserte kanalen interessant både når det gjaldt programinnhold og distribusjon, men de fant det ikke mulig å yte økonomisk støtte til prosjektet. Statsministrene oppfordret de interesserte TV-selskaberne til å vurdere på selvstendig grunnlag de videre mulighetene for å etablere en nordisk TV-kanal.

4.4. Meddelande om rekommendation nr 41/1992/k angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris (A 1015/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till 200.000 DKK vardera, samt att priserna inom en nära framtid höjs så att de motsvarar det värde de hade vid inrättandet."

N o r d i s k a m i n i s t e r r å d e t meddelar:

Ministerrådet har beslutat att prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till 200.000 DKK vardera. Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) planerar att ha en samlad diskussion om de nordiska kultur- och konstpriserna våren 1994.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund att rekommendationen kan avskrivas.

Kapitel III

Uddannelse og forskning

1. Udviklingen inden for uddannelse og forskning

Der er i den fælles indledning til kapitlerne om kultur-, uddannelses- og forskningssamarbejdet redegjort for de ændringer i ministerrådsorganisationen, som trådte i kraft i 1993 og som indebærer separate ministerråd/-embedsmandskomiteer for kultur henholdsvis uddannelse/forskning.

Nysatsningens indretning inden for undervisnings- og forskningssektoren er angivet i forslag til budget for 1994. Nysatsningen har følgende overordnede prioriteringer:

- sprogforståelse
- infrastruktur
- nordisk uddannelses- og forskningsfællesskab

I forslaget til budget for 1994 udmøntes disse prioriteringer gennem øgede midler til sproghandlingsplanen NORDMÅL, mobilitetsprogrammer samt videreudvikling af samarbejdet inden for folkeoplysning og voksenuddannelse.

Et overordnet politisk mål for undervisnings- og forskningssektoren såvel som for kultursektoren er, at Vestnorden skal gives særlig prioritet.

De overordnede prioriteringer og nysatsninger har allerede i store dele af 1993 været styrende for arbejdet i såvel Ministerråd, embedsmandskomite og de centrale samarbejdsorganer, d v s Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde (NSS), Styringsgruppen for nordisk voksenundervisnings- og folkeoplysnings-samarbejde (FOVU), Styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse (HÖGUT) og Nordisk forskningspolitisk råd (FPR).

Såvel i den konkrete ressourceanvendelse som i det samarbejde, der har en overvejende koordinerende og politisk karakter, har det fremdeles været et overordnet pejlemærke at lægge sig i forlængelse af de enkelte - og i vidt omfang samstemmende nationale bestræbelser. Virkeliggørelsen af et reelt nordisk uddannelses- og forskningsfællesskab hænger således snævert sammen med nationale indsatser for kvalitetsforøgelse, bedre spredning og udnyttelse af viden, forskerrekruttering, øget internationalt samarbejde med mere. De nordiske statsministres pointering af en stærkere politisk styring af samarbejdet og det i 1993 indførte aktive formandskab kan også i den sammenhæng siges at have haft en positiv effekt på alle samarbejdsniveauer inden for uddannelses- og forskningsområdet.

I den konkrete ressourceanvendelse har det således været en gennemgående bestræbelse, at være selektiv og sikre at pengene på det nordiske budget anvendes nordisk - ikke som substitution for nationale midler, og ikke ved etablering af isolerede nordiske løsninger, men tværtimod på en

sådan måde at de nordiske midler og indsatser effektivt anvendes til at stimulere et tæt, langsigtet og internationalt orienteret samvirke mellem de mange uddannelses- og forskningsmiljøer rundt om i hele Norden. For blandt andet at sikre, at også de mange samnordiske institutioner på uddannelses- og forskningsområdet på optimal måde indgår i dette brede samvirke er der i 1993 indgået såkaldte mål- og rammestyringsaftaler med alle samnordiske institutioner under undervisnings- og forskningsministerrådets ressort.

Nedenfor gives en nærmere redegørelse for virksomheden, herunder for arbejdet i de centrale samarbejdsorganer, for projektaktiviteter samt for tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger inden for undervisnings- og forskningsministrenes ansvarsområde. Endvidere redegøres for virksomheden i de samnordiske uddannelses- og forskningsinstitutioner og samarbejdsorganer finansieret over Ministerrådets budget.

2. Virksomheden i 1993

2.1. Skolsamarbetet

2.1.1 Nordisk skolegemenskap - ny handlingsplan

Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) har under våren 1993 tagit fram ett förslag till ny handlingsplan och nya statuter, som godkänts av Ministerrådet i juni 1993. Utgångspunkterna för denna har bland annat varit ministerrådsförslaget till nysatningar och kulturutskottets betänkande över detta.

Det överordnade målet i handlingsplanen är att utveckla en bred nordisk gemenskap på skolans område och att denna gemenskap synliggörs inom och utom Norden. Verksamheten skall avgränsas till sådant nordiskt skolsamarbete som inte lika bra kan ske genom direkt samarbete mellan två eller flera ministerier i länderna. Vägledande för en sådan avgränsning skall vara att verksamheten har en klar *nordisk dimension* som motiv för samarbetet, där språk och kulturarv är av särskild vikt eller har en rationalitet, som innebär att *man vinner resursmässigt* på att samarbeta.

Under våren och hösten 1993 har förberedelsearbete i idéseminarier och utvecklingsgrupper genomförts, som syftar till att snabbt komma igång med verksamheter under den nya handlingsplanen. Som exempel kan nämnas att en idékonferens kring *Nordisk kulturpedagogik i skolan* har genomförts i samverkan mellan NSS, Nordisk konst- och konstindustrikommitté, Styringsgruppen för nordisk kultur- och massemediesamarbete, Nordiska musikkommittén och Nordiska Kulturfonden. Arbetet planeras följas upp under 1994.

2.1.2 Nätverksprojekt under NSS

Nätverksprojekten under NSS har involverat elever, lärare, lärarutbildare, administratörer, forskare och ämbetsmän. Flertalet projekt knyter samman nationella aktiviteter, så att satsade nordiska medel samverkar med natio-

nella medel från FoU-miljöer, kommuner och olika institutioner. Under året har projektet *Nordisk musik i skolan* bl a producerat en lång rad konserter, läromedel och spännande elevkontakter. Miljöprojektet *Intressekonflikter i bruk av naturresurser* har haft en stor samling med 500 elever och lärare i Bergen, där också ett pris för bästa miljömetodik utdelats till en vinnande skola i Finland. Projektet har evaluerats av en forskargrupp och visat mycket gott resultat. Projektet går in i sin andra fas under våren 1994. Projektet *Yrkespedagogiskt FoU-samarbete* i Norden har avslutats under våren och avlevererat fyra rapporter om sitt arbete, bl a rörande gemensam nordisk påbyggnadsutbildning för yrkeslärare. NSS har under hösten inlett arbetet med att ta fram en ny handlingsplan för nordiskt samarbete inom området yrkesutbildning. Projektet *Regionalt skolsamarbete* har avgett sin slutrapport och där givit viktigt underlag för det framtida arbetet med en nordisk skolgemenskap i det decentraliserade skolsamhället. Projektet *Skolestarten i Norden* har till hensigt att etablere et netværkssamarbejde mellem praktikskoler/lærerhøjskoler/seminarier i Norden. Den første initierende konference blev afholdt i Danmark høsten 1993. Formålet er at undersøge muligheden for at etablere netværk, samt komme med ideer til fremtidige initiativer på området. Nordisk projekt om *Vidensformidling for små handicap-grupper*. Projektet er initieret i 1992, og består nu af et netværkssamarbejde mellem eksisterende centre på fem handicap- og emneområder, hvor der ikke tidligere har været noget organiseret nordisk samarbejde, men hvor der netop nu er en markant aktivitet i alle 5 lande. Der afholdes et årligt temaseminar på skift mellem de 5 nordiske lande. Den koordinerende funktion består af en nordisk projektstyringsgruppe. Projekt *Ligestilling i læreruddannelsen - NORDLILIA* har nu over 50 projekter i Norden knyttet sammen i netværk. En projektgruppe har udarbejdet en nordisk handlingsplan for ligestilling i Norden (1993-95). En konference om piger og drenges udvikling i skolen blev afholdt høsten 1993.

2.1.3 Nordiskt skoldatanät

Under året har idén till ett gemensamt nordisktskoldatanät utvecklats. I ett sådant datanät skall man kunna finna aktuell information om exempelvis nordiska skolprojekt och stödordningar, finna samarbetsparter, arrangera utbyten mm. Genom kommunikationen kan man skapa, komplettera och utveckla kontakter mellan elever, lärare, skolledare och administratörer i Norden. Syftet är alltså att utnyttja ny teknik för att *skapa en infrastruktur för stärkande av nordisk skolgemenskap*. Projektet *Datakommunikation i nordiska nätverk* har gjort en grundläggande pedagogisk och teknisk kartläggning av förutsättningarna. Verksamheten planeras komma igång under våren 1994.

2.1.4 *NORDPLUS-junior*

Det overordnede formål med NORDPLUS-junior er for de 16-19 åriges uddannelser at øge studentermobiliteten mellem de nordiske lande og derigennem stimulere til samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og fremme nordisk sprogforståelse. Det stigende antal ansøgninger, fra flere lande, fra flere områder og fra flere og flere skoleformer viser, at NORDPLUS-junior imødekommer et fagligt, pædagogisk og studiemæssigt behov inden for stort set alle skoleformer, som tilbyder videregående undervisning til de 16 - 19 årige efter grundskolen. Generelt udgør elevstipendier en større andel af den samlede bevilling end lærerstipendier. NSS har i sine prioriteringer af ansøgere arbejdet bevidst på at udjævne forskellen i ansøgerantallet fra de 16-19 åriges uddannelser, således at alle skoleformer tilgodeses mest muligt, men fortsat må mange kvalificerede og velbegrundede ansøgninger af prioritetshensyn afvises.

2.1.5 *Elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden*

Den særlige bevilling til elevudveksling mellem Vestnorden og det øvrige Norden skal ses på baggrund af de anseelige rejseudgifter, som her er forbundet med udvekslingsaktiviteter. Samtidig skal projektet, som foreløbig er et forsøgsprojekt, ses som et led i bestræbelserne på at øge den nordiske sprogforståelse og kendskabet til andre nordiske lande, deres kultur og samfundsforhold m.v.

Det årlige dispositionsbeløb fastsættes over Nordisk Ministerråds budget. I 1993 har bevillingen været på 800.000 DKK, som efter Ministerrådets beslutning fordeles mellem de 5 nordiske lande og de 3 selvstyrende områder. Bevillingen administreres af Foreningerne Norden.

2.1.6 *Uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau*

Den 16. januar 1993 trådte en overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i kraft om uddannelsesfællesskab på det gymnasiale niveau (det almene gymnasium og erhvervsskolerne). Det betyder, at elever med fast bopæl i et andet nordisk land nu har ret til at gennemgå landets gymnasiale uddannelser på lige fod med landets egne elever.

2.2. *Nordisk Ministerråds Dataprogramgruppe (DPG)*

DPG är ett av Nordiska ministerrådet igångsatt projekt. Projektet skall avslutas i och med utgången av 1994. Tyngdpunktsområden för DPG under året har varit lärarfortbildning, know-how och produktutveckling samt internationellt samarbete.

Nordiska pilotkurser har bl.a. hållits för lärarutbildare i modersmål, matematik och bild. I samarbete med NSS hållits en konferens kring läroplaner och ny teknologi och med FOVU ett brett projektupplägg kring vuxenutbildning och ny teknologi. På programsidan har workshops i pro-

gramutprovning och programöversättning genomförts. 23 nya program ligger på nordisk kontrakt 1993, sammanlagt står nu drygt 100 program till förfogande för nordiska skolor. Ytterligare tillkommer 16 program från DPGs europeiske samarbejde (EPES) och 77 nya simuleringsapplikationer. På CD-ROM ligger produktionerna *Databas Norden* och *Databas Världen* färdiga. På FoU-sidan pågår ett omfattande projekt *Undervisning år 2000* där bl.a. 5 framtidsscenarioer utarbetats för nationell avprovning. Utvecklingsprojektet *Musik och ny teknologi* har avslutats med bl.a. en nordisk CD-skiva. Av rapporter kan nämnas: *Systemtenkning i skolen*, *Databaser och konferenssystem i undervisningen*, *Lärarnas lärare i matematik*, *Lärarnas lärare i bild*. Tidsskriften *Nytt om data i skolan* har utkommit i 20.000 ex med temat engelska samt samhällsorienterande ämnen.

2.3. Sprogsamarbejdet

2.3.1 Sprogsamarbejdet generelt

En forudsætning for det nordiske kultursamarbejde er sprogforståelsen. Gennem en række permanente institutioner, støtteordninger m m søger Ministerrådet til stadighed at fastholde og styrke sprogforståelsen og det nordiske sprogfællesskab - det være sig gennem handlingsprogrammer som NORDMÅL, gennem de faste årlige kurser i sprog og litteratur på universitetsniveau, gennem kursus-, publikations- og informationsaktiviteter varetaget af Nordisk sprogsekretariat (afsnit 3.2) og Nordisk sprog- og informationscenter (afsnit 3.3), eller samarbejde og mobilitet inden for NORD-PLUS-programmets sprog- og litteraturnetværk (afsnit 2.5.1). Alene til ovennævnte aktiviteter inden for undervisnings- forskningsministrenes ansvarsområde er der i 1993 ydet en direkte økonomisk støtte til styrkelse af det nordiske sprogfællesskab på omkring 12 MDDK.

2.3.2 NORDMÅL

Sprogarbejdet er mangeartet, men fortsat fastholdes den styring, koordinering og faglige kontinuitet, der gør sprogarbejdet synligt, uanset de mange forskellige aktiviteter, og fremstår samlet i den helhed, der er kendt under navnet NORDMÅL - handlingsprogrammet for sprogligt samarbejde i Norden (1990-95). Under NORDMÅL har der i løbet af året bl.a. været følgende aktiviteter:

- Produktion af læremidler der har til hensigt at styrke undervisningen i de nordiske sprog som fremmedsprog i hhv. Finland og Island.
- Kurser i de ikke-skandinaviske sprog.
- Der er afviklet 4 efteruddannelseskurser for grundskolelærere. Alle kurser er arrangeret i et samarbejde mellem Nordisk sprogsekretariat, Nordiska sprog- och informationscentret og NORDSPRÅK. Kurserne henvender sig til modersmålslærere og fremmedsproglærere i Norden.

- Den første nordiske konference om læremidler og læremiddelcentraler blev afholdt med over 100 deltagere.
- Følgende forskningsprojekt-rapporter er publiceret: *Grænsesprogsundervisningens metodik, Dansk i EU - en situationsrapport om sproget, Språklige effekter av nordiske TV-kanaler.*
- Et didaktisk og pædagogisk forskningsprojekt om dansk som fremmedsprog i den islandske folkeskole.
- Desuden kursus for tolke, kursus for læreruddannere, tilskud til en skandinavisk ordbog og grundordslister samt kurser i islandsk og finsk for nordboere.

2.3.3 Nordiska kurser i språk och litteratur

De faste årlige Nordiska kurser i språk och litteratur på universitetsniveau finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 1.788.000 DKK.

I 1993 er sammenlagt 13 kurser blevet afholdt i alle de nordiske lande. Fire i Danmark, tre i Finland, ét i Island, tre i Norge og to i Sverige. Hvert enkelt kursus henvender sig til universitetsstuderende fra de øvrige nordiske lande og er meritgivende. I alt har der deltaget 326 studerende i kurserne, heraf 6 studerende fra Baltikum med støtte fra Ministerrådets Norden-Baltikum stipendieordning.

2.4. Folkeoplysning og voksenuddannelse

Styringsgruppen for nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde (FOVU) er ifølge statutter af 1.7.1993 rådgivende komite for Nordisk Ministerråd i spørgsmål om folkeoplysning og voksenundervisning.

2.4.1 VOKS FREM

Handlingsprogram for styrkelse af voksenuddannelserne i fremtiden, VOKS FREM, vedtaget af Ministerrådet 1992, udgør grundlaget for FOVUS arbejde.

Et gennemgående synspunkt i VOKS FREM er, at der i programperioden skal lægges op til større samarbejde på tværs af sektorer inden for voksenundervisningsområdet i forsøg på at skabe helhed og kvalitet i uddannelsespolitikken for voksne, nationalt og nordisk. Der søges endvidere et tæt samarbejde med arbejdsmarkedssektoren vedrørende arbejdsprogram omkring efter- og videreuddannelse samt projektvirksomhed vedrørende arbejdsløse. Netværksmetoden er en prioriteret arbejdsform i programmet. Følgende aktiviteter er igangsat:

- *Fremtidens kvalifikationer*: Dette har været tema på flere arbejdskonferencer. Der er nedsat en nordisk tænketank, som har fået i opdrag at aflevere en rapport til Ministerrådet om fremtidens kvalifikationskrav set

i et europæisk perspektiv inden udgangen af 1994. Endvidere er et lokalt netværk, VOKS NÆR, om lokal kvalifikationsudvikling påbegyndt.

- *Fremtidens metoder inden for folkeoplysning og voksenundervisning*: Der er nedsat en arbejdsgruppe, som skal udveksle erfaringer om nye teorier og forskningsresultater vedrørende læringsmetoder for voksne, herunder spørgsmålet om, hvorledes man kan motivere voksne til livslang læring/udvikling. I samarbejde med Dataprogramgruppen (afsnit 2.2) er der nedsat en arbejdsgruppe, som skal undersøge, hvorledes ny teknologi kan anvendes som metode i voksenundervisningen, herunder ikke mindst fjernundervisning.

- *Uddannelsescentre som lokale ressourcecentre*: Der har været afholdt en konference i Sverige med henblik på at udveksle erfaringer mellem de nordiske lande om lokale ressourcecentre. Som opfølgning er en nordisk kortlægning under udarbejdelse.

- *Almen og erhvervsrettet voksenundervisning*: Dette emne har været tema i VOKS UT-projektet - et lokalt netværk mellem fem regioner i de nordiske lande, som arbejder med uddannelse for kortuddannede og arbejdsløse. Projektet afsluttedes i efteråret 1993.

- *Norden og Europa*: FOVU udgiver et skriftligt materiale, som beskriver nordisk folkeoplysning og voksenundervisning til inspiration for de baltiske lande. Endvidere følger FOVU Europarådets projekt *Adult Education and Social Change*, som i øjeblikket evalueres. Det forventes, at der vil blive etableret et nyt voksenundervisningsprojekt i Europarådet, som på flere punkter vil få en tæt tilknytning til FOVUs arbejde iverigt.

- *Information*: I et samarbejde mellem FOVU og Nordens folkliga akademi udgives et informationsbrev FOVU-dialog med 1-3 numre pr. år på skandinavisk og finsk med engelsk resumé. Endvidere afholdes en årlig informationskonference for redaktører og informationsmedarbejdere inden for nordisk folkeoplysning og voksenundervisning. Informationsprojektet er blevet evalueret i 1993 med henblik på fornyelse og udvikling af informationsindsatsen.

2.4.2 Støtteordninger for nordisk folkeoplysning

I samarbejde med de folkeoplysende organisationer arbejder FOVU på revision af retningslinier for støtte til nordisk folkeoplysningsamarbejde. Sigtet er at medvirke til respekt for de folkeoplysende organisationers idégrund samtidig med, at en del af projektvirksomheden får relation til hovedtemaer inden for VOKS FREM.

Nordisk folkeoplysningsstøtte og samarbejdsprojekter inden for nordisk folkehøjskolestøtte forsøges samordnet i fælles retningslinjer.

I 1993 var afsat 2,9 MDKK til nordisk folkeoplysningsstøtte og 0,8 MDKK til nordisk folkehøjskolestøtte, heraf 0,6 MDKK til elevstipendier.

2.5. Højere uddannelse

2.5.1 Nordisk uddannelsesfællesskab og -mobilitet

Ansvar for det løbende samarbejde inden for højere uddannelse påhviler den af Ministerrådet nedsatte Styringsgruppe for nordisk samarbejde inden for højere uddannelse (HÖGUT). Samarbejdet har til formål at fremme en effektiv udnyttelse af de samlede uddannelsesressourcer i Norden, at udvikle en arbejdsdeling inden for Norden, at udvikle og støtte mobilitet for såvel undervisere og studerende, samt at fremme en smidig overførsel af akademiske meritter mellem samarbejdets parter.

Der henvises generelt til Ministerrådets meddelelse vedrørende rekommandation nr. 37/1991/k angående samarbejdsprogram for højere uddannelse i Norden, jævnfør afsnit 4.1 nedenfor.

Samarbejds- og mobilitetsprogrammet NORDPLUS udgør en kerne i Ministerrådets bestræbelser for styrkelse af det nordiske uddannelsesfællesskab. Ministerrådet har i virksomhedsperioden lagt vægt på, at NORDPLUS-programmet gennem en målrettet udnyttelse af de ressourcer og den ekspertise, som findes rundt om i Norden, medvirker til opbygning og videreudvikling af det nordiske uddannelsesfællesskab, og at programmet bidrager til at øge kvaliteten i højere uddannelser i Norden. Sammenfaldende hermed bidrager NORDPLUS også til at styrke den nordiske identitet, samhørighedsfølelse og sprogforståelse.

Omkring 2.000 institutter (eller tilsvarende) deltager nu i NORDPLUS-samarbejde. I forbindelse med virksomhedsårets ansøgningsrunder 1. oktober 1992 og 1. marts 1993 blev der indsendt ansøgninger for i alt 54,9 MDKK og tildelt 25,6 MDKK i bevillinger. Af den samlede bevilling blev 20,4 MDKK uddelt til mobilitetsstipendier, 3,6 MDKK til 51 intensive nordiske kurser, og 1,6 MDKK til diverse aktiviteter omkring planlægning, udvikling m.m.

På grundlag af ansøgningsoplysningerne vurderes det at omkring 1.750 studerende og 775 lærere har fået tildelt et NORDPLUS-mobilitetsstipendium i denne periode. Den forventede gennemsnitlige varighed af opholdene i et andet nordisk land er for studerende ca. 5,3 måneder og for lærere 0,7 måneder.

2.5.2 Samarbetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet

Studier av något av språken i Norden, i nordisk kultur och samhällsliv, äger rum på över 200 universitet runt om i världen. En uppskattning ger vid handen att verksamheten årligen engagerar drygt 1.000 lärare, varav ca 250 kommer från Norden, ca 150 av dessa är sk sändelektorer på tids-

begränsade förordnanden. Verksamheten uppskattas samla omkring 40.000 studerande.

Samarbetetsnämnden för Norden-undervisning i utlandet, vars uppgift är att förbättra kunskapen om och intresset för Norden hos dem som är lärare i danska, finska, isländska, norska och svenska vid utländska universitet, har under året utfört informationsinsatser och stött utländska lektors nordiska arrangemang. I november 1993 anordnade samarbetsnämnden en konferens i Prag för lektorer och lärare i de slaviskspråkiga länderna i Centraleuropa samt Rumänien och Ungern. För verksamheten anvisades samarbetsnämnden DKK 408.000 över Ministerrådets budget.

I syfte att pröva hur verksamheten med nordiska lektorer, verkamma utanför Norden, kan samordnas och vidareutvecklas genom nordiskt samarbete har Ministerrådet genomfört en kartläggning i slutet av verksamhetsperioden.

2.6. Forskning

2.6.1 Forskningspolitisk samarbeid

Etablering av Norden som et "hjemmemarked" for forskning er et hovedanliggende for Ministerrådet. Grunnlaget for samarbeid om visse spesialiserte funksjoner har vært drøftet ut fra ønsket om å etablere praktiske og økonomisk rasjonelle samarbeidsformer. Et sterkere innslag av nordisk arbeidsdeling og spesialisering innen forskning forutsetter aksept i fagmiljøene. Både i Ministerrådet og i Nordisk forskningspolitisk råd (FPR) drøftes slike spørsmål, ikke minst med sikte på at nye, spesialiserte områder som vil oppstå i årene framover skal kunne vurderes i en nordisk sammenheng.

EFTA-landenes utvidete adgang til EFs forskningsprogrammer har medført økt interesse for i nordisk sammenheng å drøfte det europeiske forskningssamarbeidets utvikling. De nordiske undervisnings- og forskningsministrene benytter derfor i økende grad sine møter til informasjons- og meningsutveksling om det europeiske og globale forskningssamarbeidet.

Som et virkemiddel for styrket forskerrekuttering har Ministerrådet iverksatt en ordning der nordiske mobilitetsstipendier for studenter knyttes til nordiske forskningsprogrammer og -prosjekter. Ordningen administreres som en del av NORDPLUS-programmet.

Gjennom fastsettingen av ministerrådsforslaget om endret finansiering og organisering av kultursektorens institusjoner og permanente samarbeidsorganer, har Ministerrådet skapt klarhet om de nordiske forskningsinstitusjonenes rammebetingelser de nærmeste årene. Systematisk oppfølging av resultater vil skje innenfor rammen av de treårige budsjettavtalene. Ansvaret for å gjennomføre evalueringer av faglig kvalitet og nordisk relevans er lagt til Nordisk forskningspolitisk råd. Som en del av dette arbeidet har FPR fått utarbeidet en rapport om bruk og effekter av forskningsevalueringer.

En evaluering av forsøksordning med forskningsprofessorat ved Nordisk institutt for asiastudier (NIAS) er iverksatt, og det forberedes en evaluering av Nordisk institutt for folkediktning (NIF). I nært samarbeid med energisektoren har FPR gjennomført en midveisevaluering av Nordisk energiforskningsprogram 1991-94. Evalueringen er lagt til grunn for forberedelser til en videreføring av forskningsprogrammet for perioden 1995-98.

Utredningen om forskningspolitikken i Norden som FPR gjennomførte i 1992-93, viste at det er mange likheter i de forskningspolitiske problemstillinger i landene. Nordiske sammenliknende studier er et viktig underlagsmateriale for utforming av såvel nasjonal forskningspolitikk som nordisk samarbeid. En FPR-initiert analyse har rettet søkelyset på sammenhengen mellom landenes økonomiske innsats i samfunnsforskning og dennes internasjonale gjennomslagskraft målt i tidskriftspublikasjoner og -siteringer.

2.6.2 *Forskeruddannelse*

Nordisk Forskerutdanningsakademi (NORFA) har siden opprettelsen omkring årsskiftet 1990/91 vært det centrale instrument i Ministerrådets bestræbelser for at få Norden til at fungere som én forskeruddannelsesregion og styrke kvaliteten i forskeruddannelsen.

NORFA finansieredes over Ministerrådets budjet for 1993 med 25.675.000 DKK. Hertil kom at akademiet i tillegg til sine grundaktiviteter administrerede uddannelses- og mobilitetsdelen af det nordiske miljøforskningsprogram (afsnit 2.6.3 nedenfor) samt modtog en mindre bevilling fra Norden-Baltikum stipendieordningen. Sidstnævnte bevilling har selvsagt betydet at baltiske forskerstuderende og forskere har kunnet deltage i nordiske forskerkurser og -symposier.

NORFA har i 1993 givet to hovedtyper af bevillinger. For det første personlige stipendier til kortere eller længere ophold ved en videnskabelig institution i et andet nordisk land. For det andet bevillinger til institutioner på vegne af enkeltpersoner eller forskergrupper med henblik på arrangement af forskerkurser, nordisk deltagelse i nationale kurser, forskerseminarer og workshops, etablering af nordiske forskernetværk, planlægningsmøder samt andre formål til fremme af nordisk forskeruddannelse.

Interessen for NORFA's programmer markeres ved et stort antal ansøgninger - ved virksomhedsårets udgang over 1.000 enkeltansøgninger til et samlet beløb på over 90 MNOK. Af NORFA's forskellige støtteordninger har i særdeleshed netværksprogrammet truffet et stort behov. I 1993 gav NORFA således finansiel støtte til 39 fagspecifikke forskernetværk.

NORFA finansierede sammenlagt 40 nordiske forskerkurser i 1993. I udviklingen af kurserne arbejdes der med nye kursusmodeller, som tilpasser sig forskningsmiljøernes behov for kursusserier samt kurser af længere varighed og med et andet oplæg end de velkendte 1-2 ugers internatkurser.

Alt i alt skønnes det at NORFA-støttede aktiviteter i 1993 berører omkring 5.500 aktører.

2.6.3 Miljøforskningsprogram

Ministerrådet gjennomfører et fem-årigt nordisk miljøforskningsprogram i perioden 1993-97. Programmet er koncentreret om tre temaområder, som i særlig grad er fundet egnet for en fokuseret samarbeidsinnsats på nordisk basis. Det gjelder:

- forskning om klimaforandringer
- miljøforsknings samarbejde i østersøområdet
- forskning om miljøpolitikens samfundsmæssige forudsætninger.

Et udbygget samarbejde på disse tre områder vurderes at kunne få stor betydning både miljøpolitisk og forskningsmæssigt i de nordiske lande. Aktiviteterne under temaområde 2 gennemføres i et tæt samarbejde med forskere i de baltiske lande.

En programkomite og en ekspertkomite for hver af programmets tre temaområder har ansvaret for programmets gennemførelse.

Forskeruddannelse og -mobilitet har høj prioritet i programmet. Ca. en fjerdedel af programmidlerne, for 1993 totalt godt 25 MDKK, er afsat til aktiviteter af den art. Denne del af virksomheden administreres af Nordisk Forskeruddannelsesakademi, jf. afsnit 2.6.2, i samarbejde med de programansvarlige komiteer.

Totalt 18 samarbejdsprojekter har opnået støtte i 1993. De fleste af projekterne har fået tilsagn om støtte for en tre-årig periode.

Programkomiteen afgiver årligt en rapport til Ministerrådet om programmets gennemførelse. Den første årsrapport (NSA 1993: 512) rummer en fylldig beskrivelse af alle de projekter, som har opnået støtte i programmets indledende fase.

2.6.4 Arktisk humanistisk forskningsprogram

Ministerrådet har etter initiativ fra FPR besluttet å gjennomføre et nordisk program innen arktisk humanistisk forskning i perioden 1993-97. Programmet kan gi støtte i form av forskerlønn, prosjektassistanse, til forberedende møter, nettverksoppbygging, deltakelse i beslektede prosjekt i andre nordiske land, og bidrag til felles nordisk deltakelse i internasjonale prosjekter eller konferanser.

Programmet omfatter alle tradisjonelle, humanistiske disipliner, og kan også omfatte oppgaver i grenselandet mellom humaniora og samfunnsvitenskap.

Ministerrådet har inngått avtale med Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H) om at nemnden har det faglige og administrative ansvar for gjennomføring av programmet. På den måten sikres programmets vitenskapelige kvalitet, og at prioriteringer og vurderinger gjøres med basis i de nasjonale, humanistiske forskningsrådene.

Programmet finansieres i oppstartingsåret 1993 med 3 MDKK fra Nordisk Ministerråd, hvorav Nordisk forskningspolitisk råd dekker 2 MDKK.

Det forutsettes at NOS-H også bidrar finansielt til programmets gjennomføring.

Programmet har ved to utlysninger av midler i 1993 fått inn en rekke søknader om støtte. Ved første bevilgningsrunde ble det bevilget til 6 mindre forprosjekter og 4 større nordiske prosjekter. Prosjekter er igangsatt med tema som blant annet omfatter statsdannelse, bosetning, religion, muskalsk tradisjon og etnisitet i de nordlige områdene av Norden og Russland.

Det ventes at programmet ved utløpet av 1993 vil ha bevilget til ytterligere prosjekter.

2.6.5 *Bioteknologisk samarbejde*

Det fem-årige nordiske bioteknologiprogram, som indledtes i 1988, er i virksomhetsåret avsluttet med en rapport (NSA 1993:535). Totalt er i programperioden anvendt 135 MDKK til bioteknologisk forskning og utvikling.

Opfølgingen av bioteknologiprogrammet sker som hovedregel som en integrert del af Ministerrådets ordinære virksomhed. Det er dog besluttet foreløbigt indtil 1995 at fortsætte virksomheden i det nordiske udvalg for etik inden for bioteknologi, der oprettedes i 1989 som et nordisk referenceorgan. Etikudvalget har i virksomhetsåret især arbejdet med etiske spørgsmål i forbindelse med genteknologisk modificerede organismer.

Ministerrådet har med samme mandatperiode, som gælder for etikudvalget, udpeget en nordisk ekspertkomite, der bl.a. har til opgave at koordinere nordiske aktiviteter vedr. bioteknologi. Komiteen har i virksomhetsåret haft ca. 2,5 MDKK til rådighed til tværsektorielle aktiviteter. Midlerne har fortrinsvis været anvendt til samarbejde om kortlægning af gener vedr. mennesker, dyr og planter, samt til aktiviteter vedrørende miljørisici ved udsætning af genmodificerede organismer i naturen.

3. Institutioner og faste samarbejdsorganer

Med vedtagelsen af Ministerrådsforslag om nysatsning og ny struktur på kultur-, uddannelses- og forskningsområdet (B 137/k) er Nordisk Dokumentationscentral for Massekommunikationsforskning (NORDICOM) samt Nordisk Journalistcenter overført fra uddannelses- og forskningsområdet til kulturområdet. Disse to institutioner omtales under kapitel II. Nordisk Samisk Institutt (NSI), jf. afsnit 3.6 nedenfor, er på tilsvarende måde overført fra kulturområdet til uddannelses- og forskningsområdet.

I det følgende redegøres for den virksomhed, som har været udøvet af samnordiske institutioner og samarbejdsorganer finansieret over Ministerrådets budget. Redegørelse for aktiviteterne inden for rammerne af Ministerrådets projektvirksomhed, tidsbegrænsede programmer og generelle støtteordninger er givet i afsnit 2 ovenfor.

3.1. Nordens folkliga akademi (NFA)

NFA finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 6.986.000 DKK. Akademiets samlede omsætning har været på ca. 11 MDDKK, idet akademiet udover den primære virksomhed har drevet udleje- og servicevirksomhed for eksterne kursusarrangører.

Akademiet fik nye vedtægter og nyt styre fra og med 1993. Med de nye vedtægter er akademiets formål blevet udvidet til at skulle være et "udviklingscentrum for folkeoplysning og voksenundervisning".

Akademiet har sammenlagt gennemført op mod 35 kurser, konferencer, symposier m.m inden for hele voksenundervisningsområdet. De prioriterede områder har været *Nordisk identitet, Voksenpædagogik, Norden Baltikum/Europa*. Det største enkeltarrangement har været *Nordic Baltic Summer Academy*, et 6-ugers kursus for 30 voksenpædagoger fra Baltikum.

Akademiets virksomhed har desuden bestået i dokumentations- og informationstjeneste - blandt andet informationsbladet *Dialog* i samarbejde med Ministerrådet - studiebesøg, stipendiatordning, projektledelse og vejledning.

3.2. Nordisk språksekretariat

Nordisk språksekretariat finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 1.907.000 DKK

Sprogsekretariatet har i 1993 gennemført tre forskningsprojekter: *Dansk språk i EU, Språklige effekter av nordiske tv-kanaler, Grannespråksundervisningens metodikk*. Der er udgivet rapporter fra de tre projekter. Desuden har sekretariatet blandt andet udgivet *Språk i Norden 1993, The Nordic Languages - Their Status and Interrelations, Fagspråk i Norden, Nye statsnavn*. En brochure om det islandske alfabet og om islandsk navneskik er udsendt til alle grundskoler i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Sprogsekretariatet har været arrangør eller medarrangør af ca. 15 kurser og konferencer for lektorer, lærere og lærerstuderende i og udenfor Norden. Sammen med Nordisk forening for leksikografi arrangerede sekretariatet i maj en nordisk konference om leksikografi med over 100 deltagere. Arbejdet med en Skandinavisk ordbog og grundordslister mellem islandsk og færøsk er fortsat i 1993.

Sprogsekretariatet har desuden fungeret som sekretariat for Samarbejdsnævnet for Norden-undervisning i udlandet og Nordisk forening for leksikografi.

3.3. Nordiska språk- och informationscentret

Nordiska språk- och informationscentret finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 3.478.000 DKK. Herudover har centret modtaget tilskud fra Ministerrådets NORDMÅL-program og Baltikum-program.

Centret har sammenlagt arrangeret 24 kurser og seminarer. Blandt de større seminarer kan nævnes *Sverige inför ett vägval* om problematikken om

hvordan sprog, kultur og samfund påvirkes af en mulig europæisk integration, *Svenska skolan på 90-talet* om samarbejdet inden for uddannelse, kultur og turisme, samt *Den nordiska språkkonvention* om konventionens anvendelse i praksis. Seminarrapporter udgives i centrets rapportserie.

Centret har inden for rammen af NORDMÅL-projektet arrangeret videreuddannelse for læreruddannere, bilaterale kurser for grundskolelærere i Finland og Sverige samt svensk- og finsklærere i Finland og dansklærere i Island. Der er også blevet arrangeret grund- og fortsættelseskurser i finsk for nordboere, ligesom centret i forbindelse med Nordens Hus 25-årsjubilæum har arrangeret kurser for islandske tolke og nordiske konferencetolke.

Centret har inden for rammen af Baltikum-programmet arrangeret *Det første nordisk-baltiske biblioteksmøde*. Kurser i simultantolkning er afholdt for estiske og lettiske tolke ligesom estiske lærere har deltaget i et metodekursus, som fortsætter med et nationalt læreplansarbejde i det svenske sprog.

Centret har udgivet brochuren *Tal og tænk nordisk* og produceret revideret informationsmateriale om den nordiske sprogkonvention og kontakttolkning. For conferencearrangører er der fremstillet brochurer om konferencetolkning og centret har i samarbejde med Vasa universitet gennemført en kortlægning af nordiske tolke.

3.4. Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)

Over Ministerrådets budget for 1993 er der tilført NHH en finansieringsandel på 1.255.000 DKK. Andelen dækker de gennemførte undervisningsaktiviteter ved linjen för näringsterapi ved Göteborgs universitet - den ene af de tre uddannelseslinjer, som udbydes i NHH regi. De to øvrige linjer - textillinjen ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg og ernæringslinjen ved Oslo Universitet - finansieres nationalt.

Som følge af beslutningen om at afvikle Ministerrådets finansiering af NHH i de kommende år - jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandation nr. 2/1993 angående arbejdsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m. - er NHH-styrelsen gået igang med at undersøge muligheden for alternativ finansiering af virksomheden.

NHH-styrelsen har i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr 38/1992/k angående husholdningsundervisning i de baltiske lande (A 989/k) erklæret sig villig til at deltage i et sådant udviklingsprojekt, jævnfør afsnit 4.2 nedenfor.

3.5. Nordisk Federation for Medicinsk Undervisning (NFMU)

NFMU har over Ministerrådets budget for 1993 modtaget et bidrag på 754.000 DKK.

NFMU har i 1993 været arrangør eller medarrangør af flere konferencer, workshops og lignende vedrørende lægeuddannelsernes struktur, indhold, m.m. Herunder det 14. nordiske medicinske studienævns møde i Island og

i samarbejde med St. Petersburg Institute of Advanced Medical Studies en international konference om blandt andet uddannelse af alment praktiserende læger.

Beslutningen om at afvikle Ministerrådets finansielle bidrag til NFMU med udgangen af 1993 - jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandasjon nr. 2/1993 angående arbejdsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m - har meget klart præget årets arbejde i NFMU's styrelse og sekretariat. Der er således blevet gennemført en lang række drøftelser med medicinske fakulteter og andre medlemsorganisationer samt fremlagt en handlingsplan for fortsættelse og fornyelse af NFMU. For at fremme denne proces har Ministerrådet givet en slutbevilling til NFMU på 300.000 DKK for året 1994.

3.6. *Nordisk Samisk Institutt (NSI)*

NSI finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 6.496.000 DKK.

NSI har været engageret i en række forsknings- og udviklingsprojekter, herunder: Igangsat et kulturforskningsprojekt, gennemført et trafiksikkerhedsprojekt, igangsat det såkaldte Skoddebergprojekt, igangsat et juridisk forskningsprojekt, arbejdet med et projekt omkring samernes situation i Barentsregionen, og sammen med Universitetet i Tromsø gennemført et projekt om forvaltning af samernes interesser i 90'erne.

NSI har gennemført en række større og mindre seminarer, herunder: Arrangør af flere sprogseminarer, medansvarlig for et World Commission on Culture and Development (WCOD) seminar i Kautokeino om samerne i Norden, afholdt større seminarer om henholdsvis samisk forskning og traditionel kundskab, etiske regler i samisk forskning, samt samisk konvention.

NSI har endvidere arbejdet med blandt andet oprettelse af et permanent Samisk Arkiv i Kautokeino samt med opbygningen af et samisk retsarkiv. Forskningsrapporter m.m udkommer i NSI's skriftserie.

3.7. *Nordisk institut for teoretisk fysik (NORDITA)*

NORDITA finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 17.035.000 DKK.

NORDITA's virksomhed har i 1993 været præget af en stærkt udvidet internationalisering. Instituttets betydning er yderligere styrket gennem det stærkt øgede europæiske forsknings samarbejde, dels inden for EU-rammen - både hvad angår institutionssamarbejde og et udvidet post doc program - dels eksempelvis med baltiske og russiske institutioner og forskere.

NORDITA har inden for rammerne af sit forsknings- og uddannelsesprogram haft 16 nordiske stipendiater - samt et antal post doc studerende udefra. Resultatet af gæsteforskernes og det faste personales arbejde redegøres der blandt andet for i instituttets egen rapportserie. Cirka 100 arbejder er eller vil blive publiceret i internationale tidsskrifter.

NORDITA's nordiske gæsteprogram har været udnyttet af ca. 50 forskere. Med NORDITA's medfinansiering har ca. 125 ikke-nordiske forskere besøgt NORDITA og andre fysikinstitutioner i Norden. Hertil kommer de nordiske og ikke-nordiske forskere som selv eller på anden måde har bekostet deres besøg.

NORDITA har i 1993 styrket indsatsen for at udvikle nordiske og internationale netværk. Sammenlagt er der gennemført 15 symposier, workshops og lignende, heraf to sommerskoler.

3.8. *Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)*

NIF finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 2.233.000 DKK. Hertil kommer eksterne midler bevilget af blandt andet NorFA (afsnit 2.6.2 ovenfor) og de humanistiske forskningsråds nordiske samarbejdsnævn (NOS-H).

NIF har fortsat sit arbejde med blandt andet projekter omkring massemedier og folkløse, humor, Europa, samt nordisk ældrekultur. Et nyt projekt omkring nordisk balladeforskning er igangsat.

NIF har publiceret 4 numre af *NIF Newsletter* og blandt andet gennemført et par større udgivelser i serierne *NIF Publications* og *NIF Reprints*. Desuden er en etnologisk-folkloristisk thesaurus under udarbejdelse.

NIF arrangerede inden for rammerne af *Folklore Fellows Summer School* en nordisk sektion med hovedtemaet *Periphery and the European Legacy*. Endvidere har NIF arrangeret et viseforskningsseminar og været medarrangør af en baltisk-keltisk-nordisk konference om de små genrer i folkedigtningen som blandt andet inkluderede 22 forskere fra Baltikum.

3.9. *Nordisk institutt for sjørett (NIFS)*

NIFS finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 2.749.000 DKK. Betydelige dele af NIFS samlede finansiering kommer fra andre kilder.

NIFS har afholdt 3-måneders kurser i forårs- og efterårssemestret i sjørett, petroleumssrett, kontrakter i petroleumsvirksomheden, samt engelsk-amerikansk rett. Mellem 60 og 80 nordiske studerende har hvert semester fulgt kurserne - heraf ca. 25 ikke-norske studerende. I alt 25 studerende har modtaget stipendium fra instituttet. En del af kurserne udbydes på engelsk og indgår i fakultetets ERASMUS-program. I tilknytning til en del af kurserne arrangeres særlige seminarer. NIFS har samarbejdet aktivt med Senter for EF-rett ved Oslo Universitets juridiske fakultet og har fungeret som sekretariat for Nordisk råd for forskning i europæisk integrationsret.

3.10. *Nordiske geoekskursioner til Island (NGI)*

NGI finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 723.000 DKK

NGI gennemførte i sommeren 1993 en 2-ugers ekskursion i Island. Årets emne var kvartærgeologi og geomorfologi. I alt deltog 25 nordiske forsker-

studerende og yngre forskere, heraf 10 fra Sverige og 5 fra henholdsvis Danmark, Finland og Norge.

NGI vil fra og med 1994 ikke længere blive tildelt en fast bevilling fra Ministerrådet, jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandasjon nr. 2/1993 angående arbejdsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m. NGI overfører udisponerede midler fra 1993 til en planlagt ekskursion 1994. Til denne ekskursion ydes desuden finansiel støtte af Nordisk Forskeruddannelsesakademi, NORFA.

3.11. *Nordisk institut for asienstudier (NIAS)*

NIAS finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 6.647.000 DKK.

NIAS, hvis forskning har en tværvideenskabelig indretning, har i 1993 arbejdet med 14 forskellige forskningsprojekter med fokusering på Indien, Indonesien, Singapore, Malaysia, Vietnam, Thailand, Kina, Korea og Japan. To større monografier er blevet afsluttet og to doktorafhandlinger er fremlagt. Kortere konsulentopgaver i Asien er desuden gennemført.

NIAS har i 1993 tildelt fellowships ved instituttet, uddelt stipendier og konferencebidrag, ydet kontakt-, biblioteks- og informationservice, samt arrangeret 7 konferencer og tæt på 40 forskerseminarer/forelæsninger. Et støtteprogram for nordisk forskeruddannelse omkring Asien er igangsat. Det omfatter 240 registrerede studerende og bygger på samarbejde med forskningsinstitutioner i Vesteuropa. Endvidere har NIAS taget en række initiativer rettet mod Baltikum og Østeuropa samt engageret sig i opbygning af to større europæiske forskernetværk omkring Sydøstasien respektive Vietnam.

NIAS' publikationsprogram (bøger og rapporter) blev i 1993 udvidet med en kommerciel gren, som drives i samarbejde med engelske og amerikanske forlag.

3.12. *Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)*

NORDINFO finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 4.586.000 DKK

NORDINFO har initieret og støttet omkring 25 såvel løbende som nye udviklingsprojekter inden for biblioteks-, dokumentations- og informationssektoren. Disse projekter har udgjort den centrale del af virksomheden. I 1993 er blandt andet igangsat en større projektaktivitet omkring forskellige aspekter af netværksudvikling, dokumentleverance og udvikling af elektronisk publicering på CD-ROM med særskilt hensyn til flersproget materiale.

NORDINFO har dels støttet, dels arrangeret et antal seminarer og konferencer, for eksempel arrangeret en anglo-nordisk konference omkring kvalitetsspørgsmål. Videre har NORDINFO indledt en undersøgelse af mulighederne for et nærmere nordisk-baltisk bibliotekssamarbejde.

NORDINFO's publiceringsvirksomhed i 1993 omfatter 4 monografier samt 4 numre af *NORDINFO-Nytt*.

3.13. *Nordisk vulkanologisk institut (NORDVULC)*

NORDVULC finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 6.483.000 DKK.

NORDVULC har fortsat sin geovidenskabelige forskning med hovedvægt på materialer og dynamiske processer i vulkanområder. En væsentlig del af arbejdet udføres af unge nordiske forskere/stipendiater som opholder sig ved instituttet i ét til tre år. Endvidere har en estisk forsker haft ét års ophold ved instituttet med støtte fra Norden-Baltikum stipendieordningen.

NORDVULC har deltaget aktivt i europæiske samarbejdsprogrammer i vulkanologi, hvilket inkluderede forskning på Azorerne, undersøgelse af vulkanske askelag i Grønlands indlandsis samt udvikling af geofysiske instrumenter.

3.14. *Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)*

NORDPLAN finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 8.385.000 DKK. Dertil har forskningsråd m.fl. bevilget omkring 4,2 millioner SEK.

NORDPLAN's 1-årige videreuddannelseskursus, med omkring 50 deltagere, havde som hovedtema *Miljö och utveckling i regionernas Norden*. Som feltstudieområde anvendtes Øresunds-regionen.

NORDPLAN har også i 1993 arrangeret en række forskerworkshops, forskerkurser og seminarer, herunder en workshop om *Resurshushållning och energi på kvinnors villkor*, forskerkurser om *Humanvetenskaplig handlingsteori, Praktikens logik, Livsvärld och planeringsrationalitet*, samt seminarer om *Den rämnande välfärden, Fysisk och social miljö och hälsa, Vattnet i samhällsplanering*. En studierejse til Centraleuropa satte fokus på byregionerne og den fysiske planlægning i et stadigt mere integreret Europa.

NORDPLAN's forskergruppe omkring næringslivsspørgsmål har med ekstern finansiering arbejdet med forskningsprojekter som *Kretsloppstänkandet - effekter inom transportområdet* og *Informationsteknologins utveckling*.

3.15. *Nordisk Sommeruniversitet (NSU)*

NSU har over Ministerrådets budget for 1993 modtaget et bidrag på 1.510.000 DKK.

NSUs studiekredsprogram er gennemført med i alt 9 studiekredse med deltagere fra universitetsbyer flere steder i Norden. Faglige symposier er afholdt i tilknytning til hver enkelt kreds. Den fælles sommersession blev i 1993 afholdt i Finland med omkring 150 deltagere. I perioden har NSU

sammenlagt udsendt omkring 15 publikationer i serierne *Skrifter fra Nordisk Sommeruniversitet*, *Information fra NSU* og *Intern Bulletin*.

3.16. *Nordisk kollegium for marinbiologi (NKMB)*

NKMB finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 1.102.000 DKK.

NKMB har til opgave at medvirke til øget internordisk samarbejde gennem at arrangere nordiske specialkurser i marinbiologi, gennem at bevilge udvekslingsstipendier til forskerstuderende i marinbiologi og gennem at organisere og økonomisk støtte planlægnings- og arbejds møder, studierejser, konferencer etc. NKMB skal endvidere sprede information om marinbiologisk forskning og uddannelse i Norden.

NKMB vil fra og med 1994 ikke længere blive tildelt støtte fra Ministerrådet, jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandation nr. 2/1993 angående arbejdsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m. Kollegiet overfører udisponerede midler fra 1993 til planlagte aktiviteter i 1994.

3.17. *Nordiskt kollegium för ekologi (NKE)*

NKE finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 631.000 DKK.

NKE har fortsat sit centrale program for kursus-, symposie- og stipendievirksomhed. Kollegiets sekretariat har som hidtil fungeret som sekretariat for European Ecological Federation.

NKE vil fra og med 1994 ikke længere blive tildelt støtte fra Ministerrådet, jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandation nr. 2/1993 angående arbejdsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m. Kollegiet overfører udisponerede midler fra 1993 til planlagte aktiviteter i 1994. Kollegiet har i virksomhedsåret arbejdet aktivt for at finde anden finansiering med henblik på fortsættelse af i det mindste visse af dele af aktiviteterne.

3.18. *Nordisk kollegium for fysisk oceanografi (NKFO)*

NKFO finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 1.042.000 DKK.

NKFO har gennem stipendiat- og forskerudveksling, nordiske forskersymposier og -kurser, samt fælles forskningsprojekter fortsat sit arbejde med at fremme det nordiske universitetssamarbejde inden for fysisk oceanografi. Kollegiet har i 1993 haft 4 nordiske stipendiater samt givet 10 rejsetilskud til forskere. Endvidere har kollegiet arrangeret et forskerkursus med 34 deltagere samt været medfinansør af et feltkursus med 12 deltagere. Kollegiets 3-årige forskningsprogram - Skagerakprojektet - er blevet afsluttet.

NKFO vil fra og med 1994 ikke længere blive tildelt støtte fra Ministerrådet, jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse

om rekommandasjon nr. 2/1993 angående arbeidsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m. Kollegiet overfører udisponerede midler fra 1993 til planlagte aktiviteter i 1994.

3.19. *Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NOSAMF)*

NOSAMF finansieredes over Ministerrådets budget for 1993 med 1.652.000 DKK.

NOSAMF har aktivt deltaget i arrangementet af *9th International Congress on Circumpolar Health* i Island i 1993. Endvidere har NOSAMF i virksomhedsåret arbejdet med planlægning af et familiehelse-symposium, som skal afvikles i Grønland i 1994. Sammen med nordisk medicinalstatistik-komite har NOSAMF desuden nedsat en arbejdsgruppe som har udarbejdet en arktisk version af den nordiske klassificering af ulykkestilfælde. Tidsskriftet *Arctic Medical Research* er udkommet med 4 numre og 2 supplementer.

Ministerrådets finansiering af NOSAMF vil blive gradvist afviklet over en 4-årig periode fra og med 1993, jævnfør den fælles indledning til kapitel II og III, med meddelelse om rekommandasjon nr. 2/1993 angående arbeidsprogram for endret finansiering og organisasjon av kultursektorens institusjoner m.m.

4. Nordisk Råds rekommandationer

Meddelelse om rekommandation nr. 1/1993/k angående nysatsning och ny struktur på kultur, utbildnings- och forskningsområdet (B 137/k) samt meddelelse om rekommandation nr. 2/1993/k angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m m (B 136/k) er givet ovenfor under den fælles indledning til kultur, uddannelse og forskningskapitlerne (Kapitel II-III).

4.1. *Meddelande om rekommendation nr 37/1991/k/e angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden (B 116/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991-1996 och att härvid särskilt

- förlänga och utbygga NORDPLUS-programmet enligt förslaget

- fremlægge ministerrådsforslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden

- fremlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevaluerings- og examensgiltigheten

att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsforslaget."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Indledningsvis skal der henvises til den tilsvarende meddelelse i Ministerrådets virksomhedsberetning for 1992.

I virksomhedsåret 1993 er **NORDPLUS**-programmet blevet væsentlig udbygget med nye støtteformer og yderligere indholdsmæssig udbygning er planlagt for året 1994.

Flere parallelt arbejdende grupper nedsat af Ministerrådet har i 1993 arbejdet med udformningen af et udkast til en nordisk aftale om adgang til højere uddannelse. En nordisk aftale indgås således at den får virkning fra og med sommeroptaget 1994. Det er herefter hensigten at de nordiske lande senest med virkning fra sommeren 1996 indgår en ny aftale om betaling af uddannelsesomkostningerne landene imellem.

I 1993 er der gennemført et omfattende informationsarbejde omkring den nordiske tentamensgyldighed. Samtidig hermed er meritkravet i forbindelse med **NORDPLUS**-studieophold blevet langt kraftigere pointeret. Med udgangspunkt i de nordiske bestemmelser om tentamensgyldighed har Ministerrådet endvidere igangsat et udredningsarbejde omkring standardiserede kursusbeviser, yderligere informationsmateriale omkring tentamensgyldigheden, samt dennes relation til højere uddannelse givet ved private uddannelsesinstitutioner.

Med hensyn til arbejdsdelingsspørgsmålet er der igangsat et i første omgang mindre udredningsarbejde. Ministerrådet lægger i den forbindelse vægt på at bestræbelserne for at opnå en fælles og slagkraftig arbejdsdeling først og fremmest praktiseres som en "bottom-up" proces.

Som tidligere meddelt vil Ministerrådet i forbindelse ved den årlige budgetfastsættelse tage stilling til finansiering af **NORDPLUS**-programmets udbygning. For det kommende år indebærer dette i forhold til 1993 en budgetforøgelse på 35 procent til omkring 29 millioner DKK .

Ministerrådet foreslår hermed at rekommandationen afskrives.

4.2. *Meddelande om rekommendation nr 38/1992/k angående hushållsundervisning i de baltiska länderna (A 989/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap har ställt sig positiv till att medlemsförslaget förverkligas och har tillställt Nordiska ministerrådet en ansökan om medel för att genomföra en förstudie. Denna skall behandlas inom ramen för Baltikum-programmet.

Ministerrådet ber att få återkomma till rekommendationen när ytterligare underlag föreligger.

4.3. *Meddelande om rekommendation nr 39/1992/k angående stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete (A 1008/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd med tilstrekkelig økonomisk støtte å aktivere medborgerorganisasjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske samarbeidet etter 1992."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Det folkelige arbejde er blandt andet fremhævet i Handlingsprogram for styrkelse af voksenuddannelserne i fremtiden, VOKS FREM, B 124/k og ministerrådsforslag om nysatsning og ny struktur inom kultur, utbildning och forskning, B 137/k, hvori nævnes at en stærk, folkelig og regionalt forankret kultur kan være et vigtigt bidrag til en positiv udvikling i andre regioner i Europa.

Det folkelige kultursamarbejde indgår således som et eksplicit nysatningsområde på Ministerrådets kulturområde. Til dette føjes at Nordisk Kulturfonds budgetforøgelse i givet fald kan åbne muligheder for en øget indsats også inden for det folkelige kultursamarbejde.

Ministerrådet bidrager allerede i dag i betydeligt omfang med direkte økonomisk støtte til folkelige organisationers arbejde via budgetposten for voksenundervisning og folkeoplysning - en budgetpost som fra 1993 til 1994 er blevet opprioriteret, således at den er forøget med over 40% og i 1994 beløber sig til små 8,5 MDKK. Ligeledes støttes medborgerorganisationernes nordiske samarbejde i og med støtte til f.eks. handicaporganisationernes nordiske samarbejde (ca. 1,7 MDKK i 1993) og kvindeorganisationernes nordiske samarbejde. Sidstnævnte støttes inden for rammerne af Nordisk Forum, som i sig selv er udtryk for en folkelig og prioriteret satsning (ca. 3,4 MDKK i 1993 og ca. 9,2 MDKK i 1994). Det skal også nævnes, at der både ydes faste bidrag og projektstøtte til Foreningerne Nordens ar-

bejde, herunder til det af Foreningerne Nordens Forbund administrerede Nordjobb-program (ca. 2,5 MDKK i 1993). Hertil kommer at folkelige organisationer støttes over bevillingerne til Nordisk ungdomskomite og Nordisk idrætssamarbejde på Ministerrådets budget for kultursamarbejde (henholdsvis ca. 3,0 og ca. 1,2 MDKK i 1993)

Udover den økonomiske støtte som allerede gives og som de ovennævnte budgetøgninger kan give anledning til ser Ministerrådet ikke yderligere muligheder for at øge den økonomiske støtte inden for egen budgetramme.

Ministerrådet foreslår rekommandationen afskrevet.

4.4. Meddelande om rekommandation nr 3/1993/k angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995 (B 132/k)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1993-1995, i enlighet med ministerrådsförslag B 132/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och
2. att under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - analysera EES-avtalets konsekvens för forskningen i Norden forskningspolitiskt och ekonomiskt och lägga fram förslag som förstärker den nordiska forskningens ställning i Europa
 - kartlägga alla forskningsinstanser och organ inom de nordiska länderna och det nordiska samarbetet i syfte att förbättra den nordiska forskningspolitiska styrningen
 - utarbeta en samlad redogörelse om FPR:s verksamhet."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Nordisk Ministerråd har under hensyntagen til Nordisk Råds rekommandasjon, fastsatt retningslinjene for Nordisk forskningspolitisk råd for perioden 1993-1995 i overensstemmelse med ministerrådsforslaget (B 123/k).

Gjennom FPR drøftes utviklingen av det internasjonale forskningssamarbeidet og dets konsekvenser for nordisk forskningssamarbeid. Ministerrådet og FPR gjennomfører i 1994 en konferanse om utviklingen i nordisk forskning og forskningssamarbeid i internasjonalt perspektiv. Konferansen vil rette søkelys blant annet på hvilken vekt nordisk samarbeid, i forhold til annet internasjonalt forskningssamarbeid, anses å ville få innen de ulike forskningsområder. Ministerrådet har gitt FPR i oppdrag å drøfte spørsmål om arbeidsdeling og spesialisering innen nordisk forskning, ikke minst på bakgrunn av det pågående arbeidet innen OECD vedrørende "Mega-science".

I samarbaid med humanistiske og samfunnsvitenskapelige forskningsråd utreder FPR mulighetene for etablering av et nytt nordisk forskningsprogram med arbeidstittlen *Norden og Europa*. Et forslag til programmets innretning, organisering og finansiering ventes å bli behandlet i FPR innen sommeren 1994.

Flere utredningsprosjekter er satt i gang med sikte på å øke kunnskapsgrunnlaget blant annet om forholdet mellom universitet og næringsliv, forskerrekuttering og forskeres mobilitet i Norden. Det planlegges et forsøk med nordisk forskningspolitisk nyhetsbrev.

Ministerrådet tar sikte på at det ved utgangen av FPRs nåværende mandatperiode i 1994 skal foreligge en samlet redegjørelse for FPRs virksomhet og rolle innen nordisk forskningssamarbeid.

Ministerrådet foreslår hermed at rekommandasjonen avskrives.

4.5. Meddelande om rekommandation nr 4/1993/k angående projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna (A 1018/k och A 1022/k)

Rekommandationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att få till stånd ett samarbete mellan relevanta instanser i syfte att förstärka och fördjupa det nordiska stoffet och den nordiska dimensionen i läroplaner och läroböcker med särskild hänsyn till ämnena historia och samhällskunskap

att förstärka det nordiska inslaget i utbildningen av lärare i de nordiska länderna och initiera kursverksamhet för skolledare i de nordiska länderna samt

att vid genomförandet av nysatsning på det nordiska kultursamarbetet genomföra projekt NORDLIV helt eller delvis i syfte att stärka den nordiska allmänhetens intresse för nordisk historia och samhällskunskap i samarbete med Föreningarna Nordens Förbund."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet fastställde en ny handlingsplan för nordiskt skolsamarbete i juni 1993. I denna slås det fast bl a att Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) skall under perioden starta ett projekt, som syftar till att genomföra en skolevaluering på nordiskt plan under temat *Den nordiska dimensionen i våra läroplaner och kursplaner*. NSS är i färd med att ge riktlinjer för ett sådant evalueringsprojekt.

Vad gäller stärkande av det nordiska inslaget i utbildningen av lärare i de nordiska länderna, så finns ett redan pågående utvecklingsprojekt som har en sådan målsättning. NSS har under 1992/93 initierat en fem veckor lång kurs som nu givits i pilotversion av 5 nordiska lärarhögskolor. Kursen *Norden i det framtida Europa* vänder sig till pedagogstuderande, lärarutbildare, skolledare och lärare. En andra omgång kommer att ges av 4 lärarhögskolor under 1994 varefter kursen evalueras. En reviderad kursplan

med förslag till litteratur och föreläsare avses sedan spridas till alla nordiska lärarhögskolor. I övrigt planeras en serie konferenser riktade speciellt till skolledare i de nordiska länderna.

Vad gäller rekommendationens övriga delar, så har kulturministrarna föreslagit att särskilda medel avsättes till NORDLIV-projektet i 1994 års budget. Kulturministrarna avser att behandla substansen i rekommendationens kulturdel i samband med implementeringen av programmet för ny-satsningar.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

4.6. Meddelande om rekommendation nr 19/1993/k angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi) (A 1033/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahålls inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har grundet den korte tid endnu ikke haft mulighed for at tage stilling til rekommendationen.

Kapitel IV

Miljö

1. Det nordiska samarbetet inom miljösektorn

På miljöområdet har det under det gångna året utförts ett omfattande arbete för att effektivisera samarbetet och anpassa det till de nya möjligheter som öppnats i och med de nordiska ländernas medlemsskapsansökan i EU, den västeuropeiska integrationen och EES-avtalet samt utvecklingen i Östeuropa och Ryssland. Översynen skall ses mot bakgrund av de ökade krav på internationell dimension och sektorintegrering som ställs på en framgångsrik miljöpolitik. De nordiska ländernas prioriteringar av miljöfrågorna, uttryckta i Ministerrådets deklaration i Kirkenes september 1992 har varit rättesnöret för omorganiseringen. Ett mål är att uppnå ökad internationell genomslagskraft för den nordiska miljöpolitiken.

Under verksamhetsåret har arbete pågått med ett ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi för perioden mars 1994 - mars 1996. Strategin skall uttrycka överordnade politiska prioriteringar och konkreta mål för det nordiska miljösamarbetet. Ur strategin kommer att framgå områden där de nordiska länderna samfällt önskar verka för att målsättningarna i det internationella miljövårdsarbetet förenligas med de nordiska ländernas ambitioner. Som supplement till miljöstrategin har även en beskrivning av det oformella nordiska samarbetet i samband med det internationella miljöarbetet i de viktigaste mellanstatliga organisationerna utarbetats.

Miljösektorn har inlett samarbete med sektorer som utpekats som särskilt viktiga för en effektiv miljöpolitik. Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor (ÅK-M) och Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÅJS) har beslutat om ett samarbetsprogram på lantbruksmiljöområdet, med tyngdpunkter på miljö kvalitetsövervakning, genresurser, kulturlandskap samt generellt samarbete mellan jord- och skogsbrukssektorn och miljösektorn. Ett samarbete på projektnivå har inletts med fiskerisektorn. I miljöekonomiska frågor pågår sedan länge samarbete gällande bland annat ekonomiska styrmedel med finanssektorn. Under året har initiativ tagits till ett samarbete i transport- och miljöfrågor.

Under verksamhetsåret har även en strukturell omorganisering genomförts mot bakgrund av miljöministrarnas prioriteringar av framtida insatsområden. Denna omorganisering har inneburit att antalet fasta arbetsgrupper reducerats från 12 till följande 5; luft- och havsmiljö, natur och friluftsliv, miljö kvalitetsövervakning och -data, kemikalier samt renare teknologi. Arbetsgruppernas projektverksamhet, beskrivs nedan.

2. Verksamheten 1993

2.1. Luft- och havsmiljö

Gruppen för luft- och havsmiljö (Luft- och havgruppen) har varit verksam från årsskiftet 1992/93. Den är en vidareföring av arbetet i de tidigare arbetsgrupperna för "Luft och hav" och till vissa delar dessutom av den tidigare "Vattengruppen". En viktig punkt i Luft- och havgruppens mandat är att producera underlagsgrundsmaterial till nordiska insatser i internationella organ och förhandlingar om hav- och luftföroreningar.

Under 1993 har huvudvikten lagts på att utarbeta en gemensam strategi mot bakgrund av arbetet i de tidigare grupperna och gruppens nya mandat. Gruppens strategiarbete är ett av bidragen till Nordiska ministerrådets miljöstrategi för 1994-96. Strategiarbetet har vidareförts i ett arbetsprogram för 1994, där de olika punkterna beskrivs närmare. Det har lagts vikt vid att se på luft- och havsföroreningarna sammanhängande.

Det viktigaste insatsområdet i arbetsprogrammet omfattar klimatgaser, nedbrytning av ozonlagret, föroreningar från fartyg, försurning och fotokemiska oxidanter, miljögifter (metaller och persistenta organiska föreningar), eutrofiering och akut förorening. Luft- och havgruppen har totalt 45 projekt igång inom de olika strategipunkterna.

Luft- och havgruppen har rapporterat till Nordiska rådets session i Oslo 1993 om uppföljningen av den Nordiska handlingsplanen mot luftföroreningar och Nordiska handlingsplanen mot förorening av havet.

En viktig del av projekten är knutet till arbetet med att utnyttja principen om naturens toleransgränser, som har till avsikt att göra kommande protokoll till konventionen om långtransporterade luftföroreningar, mer kostnadseffektiva. Projekten omfattar undersökning och sammanställning av kunskap för kvantifiering av toleransgränser, information om vilka mängder av föroreningar som transporteras till och från europeiska länder och andra data, som behövs för att utveckla åtgärdsstrategier i Europa. Stor vikt läggs på att det nya svavelprotokollet, som är under utarbetande, skall baseras på toleransgränsprincipen. I nästa fas tar man sikte på att utnyttja denna princip, antingen i ett försurningsprotokoll eller i ett protokoll som omfattar både försurning, eutrofiering och fotokemiska oxidanter. I så fall måste protokollet omfatt utsläpp av svaveldioxid, kväveoxider, ammoniak och flyktiga organiska kolväten.

Arbetet med miljögifter är av betydelse både för luft- och havskonventioner. Arbetet prioriteras högt och kommer att få betydelse för samarbetet om föroreningsproblem i Arktis. Det arbetas också med interkalibrering och deposition av persistenta organiska föreningar (POP) och bättre faktaunderlag för förståelse av regional och global cirkulation av POP.

Projekt som administreras av Luft- och havgruppen har utgivits genom Nordiska ministerrådets publikationer, bland annat i Nord- och NSA-serien. Totalt har mer än 60 projekt rapporterats. Viktiga aktivitetsområden har bland annat varit långtransportmodeller för oxidanter och andra föroreningar, kartläggning och värdering av toleransgränser, scenarier för försurningsutveckling, toleransgränser i marin miljö, hydrodynamiska mo-

deller för Skagerak/Kattegatt, utväxling av ammoniak mellan luft och hav, POP i sedimenten, beräkningsmetoder, kemikalieförbruk i industrin och nordiskt FoU-samarbete om bekämpning av kemikalieolyckor på land och till havs.

2.2. Kemikalier

Ämnen och produkter med miljöfarliga egenskaper. Arbetet består av två projekt, i det ena fortsätter arbetet med att, koordinerat med EU, bedöma/klassificera kemiska ämnen utgående från de tidigare framtagna miljöfarlighetskriterierna. Resultatet kommer, troligen under 1993, att sammanställas i två rapporter, som inkluderar disketter med databaser innehållande källor till information och referenser, tolkningsguide och kommentarer samt data på cirka 500 ämnen. I det andra projektet arbetas med att ta fram ett bättre underlag för förslag till kriterier för miljöfarlighetsklassificering av produkter som kan användas vid samarbete med EU beträffande utveckling av gemensamma kriterier. Arbetsresultatet har sammanställts i en rapport som kommer att presenteras och bidra till diskussioner med EU under oktober och november 1993 samt framöver.

Resultatet av arbetet med att vetenskapligt undersöka och beskriva möjligheten att utarbeta ett system för att gradera kontaktallergener efter deras inneboende styrka har redovisats i rapporten "Potency Evaluation of Contact Allergens - Dose Response Studies Using the Guinea Pig Maximization Test" (NSA 1993:570) som även innehåller en diskett med det dataprogram för statistiska beräkningar som använts i projektet. Rapporten har presenterats på möten inom EU och OECD under hösten 1993. Området har hög prioritet inom EU. Arbetet fortsätter med, om det visar sig vara möjligt, att utarbeta en administrativ bedömningsmodell.

Inom projektet "Vetenskapligt underlag för reglering av doftämnen i hudprodukter och rengöringsmedel" är målsättningen att ta fram ett vetenskapligt underlag för att införa deklareringsplikt och användningsbegränsning av doftämnen i hudprodukter och rengöringsmedel. En kartläggning av allergi för doftämnen hos cirka 10.000 individer är genomförd och användartest och dos-responsförsök på patienter respektive djur för de mest frekventa allergenerna som identifierats har satts igång. Resultaten är avsedda att användas i diskussioner med EU.

Andra hälsofarliga kemikalier. Tio kemiska ämnen har utvärderats med avseende på hälsofarlighet och monografierna publicerats i rapporten "Health Effects of Selected Chemicals - Volume 2" (Nord 1993:29). Arbetet kommer i fortsättningen att ändras något för att bättre svara mot EU:s arbetssätt, bland annat genom att utarbeta EU-anpassade dokument för de ämnen som har utvärderats respektive kommer att utvärderas.

Bekämpningsmedel. Utvärderingar av nio verksamma ämnen i bekämpningsmedel med avseende på hälso- och miljöfarlighet har genomförts där bekämpningsmedelsrisker och icke godtagbara egenskaper för medlen behandlats med syfte att uppnå samsyn i de nordiska länderna. Kraven på dokumentation är samordnade. Särskild vikt har lagts vid ett gemensamt

resursutnyttjande och att ge gemensam tyngd åt spridning av Nordens syn på bekämpningsmedel och risker i samband med användning.

Harmoniseringsarbetet med EU har diskuterats och projektarbetet har använts som bidrag till arbetet inom EU. Utvärderingar av bekämpningsmedel som gjorts har bidragit aktivt till såväl OECD:s som EFTA:s arbete.

Biocider. Arbetet har resulterat i utvärdering av två verksamma ämnen ingående i biocider med avseende på hälso- och miljöfarlighet. Man verkar även för att den nordiska synen på biocider samordnas och når en internationell spridning. Samt har bidragit till EFTA-ländernas kommentarer till EU:s utkast/förslag till biociddirektiv.

Ozonreducerande ämnen. Arbetet har i stor utsträckning varit inriktat på Montrealprotokollförhandlingarna i UNEP:s regi. Under förhandlingarna om Montrealprotokollet i november 1992 presenterades och utdelades rapporten "CFC-Free Technology in the Plastic Foam Sector" (Nord 1992:42). Arbetet inför förhandlingarna i november 1993, har dels omfattat kartläggning av nuvarande användning av metylbromid och vilka alternativ som finns samt behov av åtgärder, dels klorfluor kolväten (CFC) i metallavfettning. Resultaten har sammanställts i rapporterna "Methyl Bromide in the Nordic Countries - Current Use and Alternatives" (Nord 1993:34) och "Metal Degreasing and the Ozone Layer" (NSA 1993:607). Rapporterna kommer att delas ut under förhandlingarna 1993.

En rapport om kemtvättar och utsläppskrav har presenterats i "Tekstilrensning, CFC 113 og alternative muligheder" (publiceras i nationell regi).

Importkontroll av CFC och CFC-innehållande produkter i Norden har diskuterats men området har på grund av EES-avtalet och de nordiska ländernas EU-medlemskapsansökningar delvis fått en annan inriktning.

Planeringen av ett seminarium i slutet av 1993 början av 1994 om återanvändning av kylmedel samt kvalitetskrav på regenererat kylmedel, som vänder sig till industri, forskare och myndigheter har pågått.

Andra klororganiska föreningar. På uppdrag av de nordiska miljöministrarna har projektet utförts med syfte att ta fram en strategi för att minska hälso- och miljöriskerna knutna till sådana klororganiska ämnen som inte uppmärksammats tidigare i Norden. Tre ämnesgrupper har identifierats (flamskyddsmedel, pigment i tryckfärger samt desinfektions- och rengöringsmedel) omfattande tio klorerade föreningar, som närmare utreds beträffande behov och möjligheter till avveckling. Arbetet har vidare omfattat utredning av hälso- och miljödata för de tre ämnesgrupperna och fördjupad kartläggning av användning, exponering, bedömning av risker och alternativ i Norden.

Avveckling och substitution av farliga kemikalier. Inom de tre tidigare utvalda områdena har utkommit rapporterna "Evaluation of Detergent and Cleaning products" (NSA 1993:511), "Assessment of Possibilities for Reducing the Use of Lead - Summary of Experiences from the Nordic Countries" (NSA 1992:581), "Assessment of Possibilities for Reducing the Use of Cadmium - Summary of Experiences from the Nordic Countries" (NSA 1992:597), "Assessment of Possibilities for Reducing the Use of Mercury-

Summary of Experiences from the Nordic Countries" (NSA 1992:598) och "Reducing the Use of Dangerous Glycol Ethers" (NSA 1993:563).

Arbetet med bly, kadmium och kvicksilver fortsätter under 1993 och de tidigare NSA-rapporterna kommer att följas upp samt ligga till grund för ett aktivt deltagande vid färdigställandet av OECD:s rapporter om bly, kadmium och kvicksilver.

2.3. Miljö kvalitetsövervakning och -data

Omorganisationen av Nordiska ministerrådets arbetsgrupper inom miljösektorn resulterade i att en ny arbetsgrupp för *miljöövervakning och -data* (NMD) bildades som övertog de gamla gruppernas (miljödatagruppen och -kvalitetsgruppen) uppgifter. Ett nytt mandat antogs. Gruppen har slutfört några gamla och fortsatt de flesta tidigare påbörjade projekten samt inlett sex nya övervaknings- och dataprojekt.

Arbetet i arbetsgruppen för miljö kvalitetsövervakning och -data (NMD) har under året kännetecknats av en utstakning av verksamhetsområdet. En strategisk långsiktig uppläggning av arbetsprogram samt preciseringar av projektkriterier och begreppet "miljöövervakning" har diskuterats och dokumenterats.

Det internationella övervaknings- och datahanterings-samarbetet har varit speciellt livligt med Baltikum. Arbetsgruppen förmedlar genom sin förankring i Nordiska ministerrådet det informativa flödet mellan Baltikum och det övriga Europa, vilken uppgift ytterligare förstärkts operativt av Nordiska ministerrådets biståndsprogram för de baltiska staterna och Nordens närområden. Gruppens samarbete har via flera olika projekt också ständigt intensifierats med internationella organisationer och program, såsom FN (ECE), EEA, OECD, AMAP och HELCOM.

Under verksamhetsåret avslutade projekt är: *Nordisk referenstjänst*, som utmynnat i publikationen "Referenstjenster for miljøinformasjon i Norden - status og mulige samarbeidsmodeller" (NSA 1993:559), och det så kallade *MIDAS (Miljödatasamordningen)* - projektet har sammanfattats i broschyren "Nordic Concept for Environmental Data". Dessa projekt är ägnade att ge en överblick av hur nordiska miljödata uppsöks och vilken information de innehåller. MIDAS-slutprodukten är speciellt avsedd för internationell introduktion av nordisk standard.

Projektet *Biomonitoring* delades tidigt upp i två delprojekt med tyngdpunkten på lavar respektive markrespiration. Rapporten "Metoder för långsiktig övervakning av epifytisk vegetation i Norden/Förslag på inventerings- och utvärderingsmetodik" har varit på remiss i de nordiska länderna och motsvarande skall ske med *Respirationsmätningar av skogsmår för långsiktig miljöövervakning*.

Inom projektet *Databashanteringen* pågår utvecklingen av modellanalyser för IM-programmet (Integrated Monitoring) och HELCOM-databasen, vilka genom nordiska standardlösningar strävar till en förbättring av resultatredovisningen. Nordens roll i utformningen av ECE:s IM-program är betydande och accentueras bland annat i samband med att de baltiska sta-

terna operativt ansluter sig till detta internationella övervakningsprogram i FN:s regi. Beträffande HELCOM-data behandlas utsläppen och de diffusa föroreningarna först.

Nordiska Kodcentralen NCC har fortsatt sin produktion av term- och kodlistor för nordiskt samt internationellt övervaknings- och forskningsbruk. Under det gångna verksamhetsåret har marina organismer, insekter samt fåglar och däggdjur listats för tryckning. Förhandlingar har förts om en omstrukturering av NCC:s ställning så, att NMD framledes endast beställer de färdiga slutprodukterna (listorna) och inte upprätthåller själva NCC-organisationen.

Miljöindikatorer har utarbetats av den nordiska indikatorgruppen för nationell och samnordisk implementering i miljötilståndsrapporteringen samt som en del av OECD:s motsvarande arbete med så kallade kärnindikatorer för EEA. Projektgruppen har deltagit aktivt i det europeiska indikatorsamarbetet och därigenom kunnat bevaka Nordens intressen samt påverka planeringen av den europeiska miljöagenturens verksamhet. Från och med 1994 skall en årlig samnordisk miljöindikatorrapport komplettera den vartannat år publicerade tematiska miljötilståndsrapporteringen.

Den *Nordiska EEA-samordningen* strävar till att förbättra EUs klassificeringssystem som beaktar särförhållanden i Nordens miljö. Arbetet skall i slutet av 1993 leda till en LANDCOVER-rapport, och en efterföljande BIOTOPES-rapport. Projektet omfattar även de baltiska staterna.

I rapporten "Long-Term Nitrogen Load in the Nordic Countries" utreds kritiska gränser för kvävebelastning från små avrinningsområden i anslutning till IM-skogsekosystemen. Avsikten är också att fastställa hur naturlig kväveöverbelastning bäst kan utläsas ur förändringar i bland annat vegetationen.

Kustövervakningsprojektet skall efter rekommendationer av en workshop på hösten 1993 gå in i en ny fas, som tar sikte på en manual för operativ kustövervakning i nordiska havsområden. Programförslaget "Integrert Økologisk miljøövervakning i kystsonen" (Nord 1992:39) har översatts till engelska för internationellt bruk. Programmet, som möjligen blir utformat efter terrestriskt IM-mönster, har väckt intresse i Baltikum.

För samordning av den nordiska miljöprovbanksverksamheten har rapporten "Coordination of Environmental Specimen Banking in the Nordic Countries" (NSA 1993:609) utgivits. Arbetet med riktlinjer och en manual för ett nordiskt provbanksprogram, för koordinering av existerande nationella miljöprovbanks insamling och lagring av prover samt tillhörande data, har inletts. Första etappen av sammanlagt fyra planerade arbetsfaser är avslutad.

Metaller i mossor är ett omfattande projekt med syfte att presentera en nord- och mellaneuropeisk bild av tungmetalldepositionen 1995 i mossor och - såsom en utvidgning av motsvarande utredning år 1990 (Atmospheric Heavy Metal Deposition in Northern Europe 1990" (Nord 1992:12) - även i humus. Den nordiska projektgruppen fastställer analysmetodik, samordnar interkalibreringen av proverna och sammanställer utbredningsmönstret. Humusprovtagningen och kvicksilveranalyserna utvecklas un-

der arbetets gång. Detta är ett exempel på Norden-initierad övervakningsverksamhet med internationell implementering, såväl i det övriga Europa som i Nordamerika.

Den första samnordiska Miljötillståndsrapporten, "Nordens miljö - tillstånd, utveckling och hot" (Nord 1993:10, 11,12, 13 & Monitor 13), utkom i april 1993. Rapporten som utgetts i fem olika språkeditioner (fyra nordiska samt engelska) innebär resultatet av en arbetsdryg sammanställning av i många fall synnerligen varierande primärdata. Den är samtidigt både ett verktyg och ett test för nordisk miljödatasamordning och tjänar sålunda till exempel indikatorutvecklingen. Rapporten, som i fortsättningen skall utges regelbundet och på temabasis, ger en helhetsbild av miljöns tillstånd och dess utveckling i Norden till underlag för, bland annat beslutsfattning och undervisning. Nästa miljötillståndsrapport (1996) skall enligt preliminära planer behandla arktiska och subarktiska områden i Norden.

Kvalitetssäkring av miljöövervakning är tänkt som ett omfattande arbete för trygghet av kvalitetsdeklarerade miljödata. Efter inventering av den i Norden för närvarande pågående relevanta verksamheten skall projektet planeras i detalj under en workshop i slutet av 1993. Målet är en serie handböcker över tillämpningen av samnordiska kvalitetssäkringsrutiner.

Som en uppföljning av UNCED Agenda 21 (Rio-konferensen) startades på hösten 1993 *Program för övervakning av biodiversitet i Norden* och därmed en kartläggning av nationella biodiversitetsintentioner.

Den diffusa (non-point) förlusten av näringsämnen från avrinningsområden i Norden och Baltikum för uppskattning av bland annat eutrofieringen av havsområden utreds. Avsikten är att föreslå mätningmetoder och beskriva näringstransporten för områden med kända markanvändningsformer samt att presentera trender för områden med existerande tidsserier. Resultaten är speciellt användbara för HELCOM-arbetet runt Östersjön.

Arbete pågår med att ta fram en samnordisk metodik och strategi för miljöövervakning av vattendrag baserad på större ryggradslösa djur, *Makrovertebrater i vattendrag*. Denna typ av övervakning är relativt billig och integrerar långtida kemofysikaliska miljöeffekter i vattendragen.

Projektet *Övervakningen av Norra Atlanthavet* strävar, koordinerat med bland annat AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) - till ett övervakningsprogram för havsområdena mellan Grönland, Färöarna och Svalbard. Analyser av tungmetaller, persistenta organiska föreningar, radionuklider pågår för val av parametrar.

Dessutom pågår en *Utredning över möjligheterna till lagring av miljörelevant GIS-information om Östersjöbäckenet*. Studien skall leda till ett samarbetsprojekt med tillämpningspotential, till exempel för HELCOM-arbetet.

IM-etableringen i Baltikum, finansierad genom Nordiska ministerrådets biståndsprogram för Baltikum och Nordens närområden, drivs av en nordisk/baltisk projektgrupp under NMD. Målet har varit att etablera några åretruntmätstationer för ECE:s IM-program i vart och ett av de baltiska staterna. Litauen har hunnit längst och inlett övervakningen vid två stationer, vilka producerar miljödata (luft, sötvatten, vegetation) för programcentret i Helsingfors. Då också Lettland och Estland kommit igång, kan

data runt Östersjön sammanställas till en helhetsbild av förändringarna i ekosystemen i Nordeuropa. Hittills har biståndet främst gällt utrustning, men blir mera utbildningsbetonat i framtiden (bland annat hölls 1993 en IM-fältkurs i Finland). IM-programmet innebär för Baltikum en förhöjning av nivån på apparatur, expertis och miljötillståndsrapportering, medan det för Norden bland annat medför ökad kunskap om våra närområden och jämförbara data för våra egna bedömningar av den terrestriska miljöns utveckling respektive hotbilder.

2.4. Natur och friluftsliv

Naturskydd och rekreation i naturen på ett för naturen bärkraftigt sätt är ett viktigt samarbetsområde för de nordiska länderna.

Med utgångspunkt i nationella mål och genom gemensam nordisk insats för uppföljning av internationella avtal har arbetet under verksamhetsåret varit inriktat mot att bevara naturens biologiska mångfald och förstärka dess existensvillkor, uppnå ett hållbart inte bara ekonomiskt utan också ekologiskt bärkraftigt skogsbruk, stärka friluftslivet på naturens villkor och bevara det nordiska kulturlandskapet.

En av de viktigaste aktiviteterna är utarbetandet av ett Aktionsprogram för Naturvård. Detta arbete syftar till att ta fram en bakgrundsrapport, som enligt Brundtlandska riktlinjer, genomgår sektorerna utifrån natur- och miljösynpunkt. En strategi för naturvård kommer i början av 1994 att läggas fram för Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor som uppföljning av Nordiska rådets yttrande 6/91 punkt 5. Strategin ger en överblick över rekommendationer för naturskydd inom samtliga sektorer samt planläggning och styrning av landskapet i sin helhet. Den bör kunna utgöra ett underlag för politiska prioriteringar och åtgärder.

Arbete med en gemensam nordisk uppföljning av konventionen om biologisk mångfald har varit inriktat mot koordinering av ländernas handlingsprogram och landsstudier. Gemensamma nordiska riktlinjer för flora-, fauna- och biotopskydd har framtagits i "Bevarelse af genetisk diversitet", "Vegetationstyper i Norden" og "Naturbevaring og genetik" (Nord 1993:6). Dessutom har arbete pågått med kartläggning av "Havdykænder i Østersøen", "Marina reservater i Norden", "Geologiske lokaliteter langs Weichelistidens isrande" och "Naturpleje i råstofgrave". Arbetet med hotade djur- och växtarter i Norden har slutförts.

Till underlag för de nordiska ländernas beslut om naturskogsområden har en rapport om "Naturskog: status, skydd och vård" framtagits.

De nordiska länderna har en storslagen och allsidig natur, som i europeiskt perspektiv är unik att utnyttja för friluftsliv. Naturen är sårbar och därav följer att det är nödvändigt att arbeta för en förståelse för naturens värde och bärkraft. Arbetet med ett bärkraftigt utnyttjande av naturen för ett allsidigt friluftsliv har prioriterats. I verksamhetsperioden har arbetet omfattat utbildning och upplysning om naturen. Aktiviteter gällande stadsnära friluftsliv, naturskolor och motorisering av friluftsliv i Norden har pågått.

2.5. Renare teknologi

År 1993 har varit ett övergångsår för Renare teknologi gruppen (RT-gruppen), som ersatt RTGA-gruppen (renare teknologi, avfall och återanvändning) som en av de 5 nya fasta grupperna under den nya strukturen i Nordiska ministerrådet. RT-gruppens nya mandat lägger större vikt vid att få fram konkreta beslut än tidigare. Gruppens arbete och sammansättning har därför knutits starkare till ländernas departement. Med utgångspunkt i mandatet prioriterar gruppens nya arbetsprogram följande insatsområden, renare teknologi, styrmedel, producentansvar, avfallshantering och små samhällen. Inom dessa insatsområden kommer gruppen också att arbeta med att koordinera de nordiska ståndpunkterna internationellt. Önskan om att styra arbetet mot policyfrågor och nordisk samordning präglar det nya arbetsprogrammet. Gruppen har vidarefört de projekt som RTGA-gruppen startat.

Med hänsyn till att kunna ta fram förslag för gemensamma nordiska initiativ under 1994 på emballageområdet har en kartläggning påbörjats av emballegeringarna i de nordiska länderna. Förslaget kommer att göras mot bakgrund av resultatet av den mängdmässiga inventeringen, utvecklingen i de nordiska länderna och internationellt, speciellt förhandlingarna i EU:s Ministerråd om förslaget till emballagedirektiv.

Den nordiska rapporten om "Livscyklusvärderingar" (Nord 1992:9) har placerat Norden i centrum av den globala metodutvecklingen och har haft ett väsentligt inflytande på de gemensamma globala riktlinjerna i SETAC "Guidelines for Life-Cycle Assessment: A Code of Practice", publicerad i augusti 1993. Projektets andra fas kommer under loppet av 1993 och 1994 att utveckla en gemensam nordisk manual för livscykelvärderingar, som kan användas som underlag för produktdokumentation i förbindelse med myndighetsbeslut samt industriell produktutveckling. Manualen utarbetas mot bakgrund av 4 nordiska exempel: Ölemballage (Danmark), energiförsörjningssystem (Finland), färg- och lackprodukter (Norge) och kylskåp (Sverige).

Vidare har gruppen övertagit ett projekt från den tidigare nordiska vattengruppen, påbörjat 1992, om bäst tillgänglig teknologi (BAT-projekt), vars föremål är att insamla kunskap om den minst förorenande teknologin inom utvalda branscher och sprida denna kunskap i branschrapporter nordiskt och internationellt. Det insamlas kunskap från branscherna: garveri, ytbehandling, våtbehandling av textil och billackering. I BAT-projektet övervägs huruvida det är möjligt att använda resultaten i UNEP:s industriella miljöprogram.

Ett litet förprojekt om elektronikavfall har resulterat i en första grov uppskattning över mängden av produkter som kommer att bli avfall, det rör sig om ca 40 - 50 miljoner produkter. RT-gruppen överväger därför, om det är hänsiktsmässigt med gemensamma nordiska ramar för en producentansvarsordning för elektronikprodukter.

Ministerrådet (miljöministrarna) beslutade den 16 mars 1993 att det skulle värderas i hur stor utsträckning det kan genomföras konkreta åt-

gårder, med hänsyn till en gemensam nordisk behandling av filterstoff från järn- och stålverk, samarbete mellan de nordiska avfallsbolagen beträffande behandling av kvicksilverhaltigt avfall och rester från förbränning av farligt avfall, samarbete mellan nordiska jordrensningsverksamheter, ett eventuellt nordiskt avtal om gränsöverskridande export av farligt avfall mellan de nordiska länderna inom ramen för Baselkonventionen och ett gemensamt nordiskt insamlings- och återanvändningssystem för blybatterier. RT-gruppen kommer med en värdering av ministrarnas förslag i början av 1994. Under 1993 har utredningar tagits fram om avfallshanteringen i isolerade små nordiska samhällen, hantering av organiskt avfall i mindre landsorter och organiskt avfall från fiskeri-industrin. Under övervägande är aktiviteter för att utprova kompostering av organiskt hushållsavfall i praxis och för att ta fram acceptabla metoder för hantering av fartygsavfall, av vilket en stor del idag slutar i havet.

2.6. Trafik

Under perioden november 1992 till oktober 1993 har *Trafikgruppen* (NTG) bedrivit verksamhet inom projektområdet "miljövänligare transportsystem". Dessa är:

- Miljöproblem från olika trafikslag
- Åtgärdsmöjligheter
- Analys av styrmedel - prognosmodeller

Två rapporter har publicerats under perioden, dels "Nordisk trafik och miljö" (Nord 1992:28) och dels "Hvordan skal trafikken kunne bidra til at miljømålene oppnås" (NSA 1993:514). Rapporterna kommer att utgöra underlag för det framtida samarbetet med att beskriva ett miljövänligt transportsystem.

Gruppen har varit engagerad i ett arbete med målsättningen att utforma strategier för implementering av trafikala miljömål. Slutdokumentet har titeln "Sustainable Development in Transportation - preparations for the 21st. century" (Nord 1993:25) kommer att vara ett underlag för arbetet med ett miljövänligt transportsystem.

Det har varit svårt för miljömyndigheterna att följa upp uppsatta miljömål eftersom anpassade statistikuppgifter saknas. Nordiska trafikgruppen har därför startat ett projekt med mål att ta fram underlag för att få fram miljöanpassad statistik.

Inom projektet "Vattenföroreningar från vägtrafik" har NIVA redovisat rapporten "Miljøvirkninger av vegtrafikkens asfalt og dekkslitasje".

Inom projektområdet "Mät- och beräkningsmetoder" har arbete bedrivits rörande beräkningsmodeller för vägtrafikbuller, flygbuller och buller spårburen trafik. En slutrapport om nordisk beräkningsmodell för flygbuller är just på remiss och beräknas vara tryckt innan årets utgång. NSB i Norge stöder ett projekt om revidering av den nordiska beräkningsmodellen för tågbuller. Arbetet beräknas pågå även 1994. Det samma gäller revideringen av den nordiska vägbullermodellen. Planeringen bygger på att en

ny modell finns 1995. För att ge en överblick av statusen för mät- och beräkningsmodeller pågår ett arbete för att göra en sådan beskrivning.

NTG har också agerat pådrivande i ett projekt som berör korrelationen mellan avgasmätning i laboratorier och bilar i trafik. Under perioden har arbetet för NTG:s del avslutats genom att målet att ta fram en fullständig projektansökan uppnåtts. Ansökan har översänts till Luft- och havsmiljögruppen.

Inom projektområdet "Kontroll av motorfordon" har en rapport "Metoder för rökmätning på dieselfordon i trafik" (MTC 9324) färdigställts.

En undersökning av biologiska störningar hos fisk orsakade av utsläpp från båtmotorer har utförts. De uppmärksammade störningarna är av sådan karaktär att man bör överväga att studera problemet vidare.

Styrgruppen för bullers effekter har under perioden arbetat med effekter av lågfrekvent buller, Störningsstudier av tåg- och flygtrafik, Studier vid flyttning av Münchens flygplats, uppdatering av skriften "Hälsoeffekter av samhällsbuller", WHO-projektet gällande revidering av kriteriadokument nr 12 samt forskningsunderlag till NTG. Dessutom har ett seminarium hållits i ämnet "maximal ljudnivå". Inom lågfrekvensområdet har rapporten "Vurdering av lavfrekvent støj i det eksterne miljø" (LI 1103/92) färdigställts. WHO-arbetet har resulterat i en "External Review Draft, Community Noise, Environmental Health Criteria Document" (June 28, 1993). Rapporten tar upp rekommendationer inom bullerområdet.

Gruppen har som ett led i arbetet besökt EU för att diskutera EU:s framtida forskning inom området bullers effekter.

Under året har också, på uppdrag av Ämbetsmannakommittén för miljöfrågor (ÅK-M), påbörjats ett arbete rörande förslag till riktlinjer för införande av ett miljöindexsystem för fartyg, som bland annat kan ligga som underlag för differentierade hamnavgifter. Arbetet skall vara slutfört i januari 1994.

2.7. Miljökonsekvensbeskrivningar

Ad hoc-gruppen för miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) har avslutat följande 5 utredningsprojekt under 1993:

- Att skapa ansvar för miljön hos sektormyndigheter och exploatörer
- Miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) och kommunernas fysiska planering
- Presentation och förmedling i samband med offentligt förfarande
- Nordisk enkät om utbildning i miljökonsekvensbeskrivning
- Miljövärderingar av policy, planer och program i Norden

Ad hoc-gruppen har utgett Nordrapporten "Nordiska teman i miljökonsekvensbeskrivningar" (Nord 1993:18), där resultatet av utredningsarbetet finns samlat. En första större nordisk konferens om miljökonsekvensbeskrivningar har avhållits, från den 12 till 14 maj 1993, på Soria Moria i Oslo. Under sista halvdel av 1993 kommer ytterligare två arbetsrappor-

ter - en konferensrapport och en rapport över projektet "Miljövärderings-system i Norge, Sverige och Danmark - en rättslig analys" att utges.

Genom ad hoc-gruppens arbete har det lyckats att etablera ett aktivt nordiskt samarbete om miljökonsekvensbeskrivningar.

Det har således redan etablerats kunskapscentra i Norge och Danmark, liksom det finns kunskapscentra under etablering i de övriga nordiska länderna. Dessa kunskapscenter ingår i ett nordiskt och europeiskt nätverk. Nordplan är i samarbete med kunskapscenterna igång med att etablera en första gemensam nordisk vidaregående kurs i miljökonsekvensbedömningar.

Ad hoc-gruppen har haft ansvaret för de nordiska initiativen i Baltikum på området, liksom gruppen löpande har diskuterat internationella initiativ inom ECE och EU beträffande miljökonsekvensbeskrivningar.

3. Institutioner

3.1. Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO)

Nordiska ministerrådet beviljade 1992 Nordiska miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) en facilitet om sammanlagt DKK 2 milj. för projektberedning. Avsikten var att på detta sätt rikta medel till konkreta insatser på projektnivå i Nordens närområden innanför miljösektorn. NEFCO kan, enligt de riktlinjer som överenskommits med Nordiska ministerrådet, utnyttja medlen i första hand för nordiska konsultuppdrag i anknytning till projekt som NEFCO själv arbetar med. Såsom sådana uppdrag kan komma ifråga till exempel miljökonsekvensbedömningar, utvärderingar av lämpliga teknologier, granskning av lönsamhetsförutsättningar och dylikt. Projektberedningsfaciliteten innebär härigenom också en betydande förstärkning av NEFCO:s resursbas i och med att externa krafter kan utnyttjas för att komplettera den egna organisationen och för att tillföra erforderlig specialistkompetens inom särskilda fackområden.

NEFCO deltar med riskkapitalinsatser i finansieringen av företag som i samarbete med nordiskt näringsliv arbetar inom miljöområdet eller genomför miljöinvesteringar i Nordens närområden. Tyngdpunkten i verksamheten ligger i Polen, de baltiska länderna och nordvästra Ryssland.

Av ifrågavarande facilitet hade NEFCO per augusti 1993 använt DKK 0,8 milj. för insatser i anslutning till 6 projekt. Av dessa förväntas flertalet leda till en uppföljning genom att NEFCO själv går in som finansär av projektet. En annan betydande insats har gällt strävandena att minska föroreningarna från nickelmältverken på Kolahalvön, där NEFCO bland annat låtit utreda ett tekniskt genomförbart minimikostnadsalternativ.

4. Nordiska rådets rekommendationer

4.1. Meddelande om rekommendation nr 37/1989/m angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I tillägg till meddelandet i C 1 1992 kan framhållas att en rapport från workshopen i Trondheim 20-23 oktober 1992, med rekommendationer för fortsatt arbete för att säkra bättre skydd för de nordiska havsfågelnarna kommer att föreligga i slutet av år 1993. Arbetsgruppen för natur och friluftsliv kommer därefter att bedömma om det finns anledning att gå vidare gemensamt nordiskt med någon av rekommendationerna.

4.2. Meddelande om rekommendation nr 24/1990/m angående luftföroreningsproblemet på Nordkalotten (A 906/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kolaområdet vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De allvarligaste luftföroreningarna i de nordligaste delarna av Fennoskandien förorsakas av utsläppen av svavel och tungmetaller från de stora industrianläggningarna på Kolahalvön. Effekterna gör sig gällande inte bara i den närmaste omgivningen av utsläppskällorna i Murmanskområdet utan också åtminstone i östra delen av Finnmarken och på området mellan Enare träsk och finsk-ryska gränsen i det finska Lappland. Nickel-smältverken i området släpper ut över 500.000 ton svaveldioxid per år. Norska, finska och ryska experter har under flera år samlat in och analyserat miljödata från området. Det framgår tydligt att utsläppen förorsakar stora miljö- och hälsoskador och överskrider de kritiska belastningsgränserna kontinuerligt.

Finska och norska myndigheter har aktivt utrett de tekniska och finansiella möjligheterna till en modernisering av nickelverken på Kola. Utgående från diskussioner mellan de ryska, norska och finska regeringarna har det finländska Outokumpu-bolaget och det norska Elkem-bolaget lämnat in en gemensam offert till en modernisering av Petchenganikelverket. De norska och finska regeringarna har varit villiga att stöda projektet, som går ut på 640 miljoner USD, med upp till 100 miljoner USD. Det ryska

nickelkombinatet har godtagit den föreslagna tekniska lösningen men den ryska regeringen har meddelat att man förväntar en proportionellt sett mycket större stödandel för att kunna starta projektet. De norska och finska miljöministrarna har meddelat den ryska miljöministern att stöd utöver det som redan har lovats inte är realistiskt.

Samarbetsfrågor rörande Kolahalvön diskuterades vid ett möte mellan de nordiska miljöministrarna och den ryska miljöministern i Kirkenes den 3 september 1992 och under ett påföljande besök på Kolahalvön. Ministerrarna utformade en gemensam deklaration som uttrycker viljan att öka miljösamarbetet i området och som samtidigt poängterar ländernas ansvar för gränsöverskridande föroreningar från det egna området.

Efter att de ryska myndigheterna i september 1992 förkastat den norskfinska offerten mot bakgrund av att investeringsbeloppet för Ryssland låg över det man i dagens ekonomiska situation såg sig i stånd till att klara, sattes en nordisk-rysk utredningsprocess igång för att finna fram till alternativa förslag till modernisering av Petchenganikelverket. En expertgrupp utarbetade i oktober 1992 flera alternativa förslag. På ett nordiskt-ryskt miljöministermöte i Köpenhamn i november, rekommenderades att dessa förslag skulle bringas vidare. Arbetet samordnas av det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO.

På Nordiska ministerrådets möte i Oslo den 3 mars 1993 presenterade NEFCO en statusrapport som visar att det, bland annat från det norska bolaget Elkems sida, kommer att vara möjligt att ge ett anbud på nickelverkets modernisering till ett lägre pris än den ursprungliga offerten och med bibehållande av stränga miljökrav. Det finska bolaget Outokumpu har å sin sida meddelat, att man genom att överföra en större del av arbete och materialleveranser till den ryska partern betydligt kan minska på behovet av valutainvesteringar. De förslag som lagts fram grundar sig emellertid på något olika förutsättningar, och varierar också en del vad gäller totala utsläppsreduktioner och driftsekonomiska förhållanden. Förslagen erbjuder emellertid möjlighet att skapa ett intressant samarbete mellan industriföretag från flera nordiska länder och rysk industri för att lösa ett av regionens allvarliga miljöproblem. Det är angeläget att vidareföra arbetet i syfte att få fram konkurrenskraftiga nordiska samarbetsprojekt på en ur miljösynpunkt försvarlig modernisering av produktionsanläggningarna vid nickelverken.

I maj 1993 utlystes från rysk sida en internationell offerttävlan om projektet. Tidsfristen för inlämning av offerter var ursprungligen den 1 september 1993, men den har förlängts till den 15 november 1993. Det finska bolaget Outokumpu har anmält sig till denna tävlan.

Ett betydande arbete har utförts bilateralt mellan Ryssland och Finland respektive Norge för att kartlägga och analysera de miljöproblemen och effekter som utsläppen från de stora industrianläggningarna på Kola förorsakar. En del arbete pågår fortfarande i form av övervakningsprogram bland annat för att registrera ändringar i miljöförhållanden. De bilaterala programmen har haft en sådan omfattning och kvalitet att ministerrådet inte ansett det nödvändigt att sätta igång ytterligare nordiska projekt i om-

rådet. Delar av Nordiska ministerrådets arbete på miljöområdet kommer emellertid att vara till nytta även för Kola-området. Detta gäller främst arbetet gällande metoder för fastställande av belastningsgränser (för mark och färskvatten), och i viss grad även arbetet om miljögifter, i första hand tungmetaller.

4.3. Meddelande om rekommendation nr 25/1991/e angående beräkningsmodell för Grön BNP (A 932/s och A 936/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (Grön BNP)."

Nordiska ministerrådet meddelar:

När det gäller den första delen av rekommendationen har en förstudie rörande "gemensamma nordiska insatser i den internationella uppbyggnaden av system för miljö- och naturresursräkenskaper" sammanställts (NSA 1993:592). Projektet leddes av Nordiska kontaktnätet för miljö- och naturresursräkenskaper (tidigare Nordiska utskottet för miljö- och naturresursstatistik).

Huvudstudien, utgår från de riktlinjer som förstudien pekar på och inriktas på sådana miljö- och naturresurser som är särskilt lämpliga att presentera i räkenskapsform och som anses vara av speciellt stor betydelse för de olika ländernas miljöpolitik. Avsikten är inte att skapa en allmän beskrivningsmodell för hela miljö- och naturresursstatistiken utan ett gemensamt grundsystem för varje typ av i projektet utvalda resurser. Räkenskaperna kommer främst att göras i fysiska termer, men i sådana fall där data i monetär form finns att tillgå eller där en omräkning av fysiska enheter till ekonomiska data låter sig göras entydigt, bör även redovisning i monetära enheter kunna ingå i ett framtida nordiskt system för miljö- och naturresursräkenskaper.

Huvudstudien kommer att behandla tre ämnesområden:

- skog- och trämaterialräkenskaper,
- näringsämnen, med koncentration på människans utnyttjande av dessa och
- miljöskyddskostnader.

Dessutom kommer informationsutbyte om andra ämnesområden att inkluderas i studien. Energibalanser och redovisning av flöden av miljö- och hälsofarliga ämnen har framhållits som angelägna.

Beträffande den andra delen av rekommendationen kan hänvisas till att Nordiska kontaktgruppen för miljöekonomi arrangerade en konferens om "Environmental accounting and macroeconomic analyses of environmental problems" i Helsingfors den 26 augusti 1993. För närvarande finns det en rad problem, både tekniska och praktiska, som är kopplade till frågan om att kombinera natur och traditionell nationell räkenskap. Av denna orsak är det inte ändamålsenligt att arbeta vidare med rekommendationen förrän några av de grundläggande frågor är avklarade.

4.4. Meddelande om rekommendation nr 53/1991/m angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet (A 952/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken."

Nordiska ministerrådet meddelar:

(om rekommendation 53/1991/m och 11/1993/m):

Konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö, Helsingforskonventionen som undertecknades 1974 är tillsvidare i kraft. Styrgrupp för konventionen är Helsingfors-kommissionen, HELCOM. På konferensen i Ronneby år 1990 fattades beslut om att påskynda arbetet i Östersjökommissionen och skapa bättre förutsättningar för förverkligandet av konventionens målsättningar. De mål som ställdes för revideringsarbetet svarar väl mot de principer och rekommendationer som tagits upp i olika nordiska sammanhang. Den nya Östersjökonventionen undertecknades 1992, och kommer att träda ikraft då samtliga av Östersjöns kustländer samt EU ratificerat den.

Återställandet av den ekologiska balansen i Östersjön kräver stora ekonomiska insatser. Kommissionen för skydd av Östersjöområdet marina miljö har utfört ett viktigt arbete genom att låta en ad hoc Task Force-grupp utarbeta ett konkret skyddsprogram. Programmet godkändes 1992, och en arbetsgrupp i anslutning till Helsingfors-kommissionen (HELCOM Programme Implementation Task Force, HELCOM PITF) tillsattes för att koordinera verkställigheten.

Finansieringen av programmet måste i första hand bygga på åtgärder i de länder där de värsta föroreningskällorna ligger. De internationella finansieringsinrättningarna Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken (EBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Världsbanken (WB) och Nordiska investeringsbanken (NIB) deltog i Task Force-arbetet. Dessa bankers, samt Nordiska miljöfinansieringsbolagets (NEFCO) deltagande i finansieringen av ekonomiskt ändamålsenliga projekt rörande enskilda, större föroreningskällor är väsentlig.

NEFCO är ett gott exempel på en nordisk koordinerad insats på miljöområdet gentemot Östeuropa. En Östersjöfond i anslutning till NEFCO, eller ett motsvarande arrangemang, som bygger på frivilliga insatser kunde vara ett sätt att främja finansieringen, speciellt som många av projekten måste finansieras ur flera olika källor. NEFCO kan, förutom genom sin investeringsverksamhet, bidra med regionala, sektoriella och projektspecifika förundersökningar och kartläggningar. NEFCO har tillförts samnordiska medel för detta, och det är viktigt att arbetet kan fortsätta. Investeringsverksamheten är beroende av NEFCOs grundkapital. Miljöministrarna fattade på mötet i Kalmar den 27 - 28 september 1993 ett principbeslut om, att ställa sig positiva till att inbetalningen till NEFCO fortsätter för perioden 1996 - 2001 på samma nivå som tidigare. Också i Gdansk påpekade ministrarna vikten av att mobilisera lokal, nationell, bilateral och multilateral finansiering till genomförande av Östersjöprogrammet.

Både de internationella bankerna och enskilda länder har låtit utföra en rad kartläggningar och förstudier rörande miljöns tillstånd, industriella aktiviteter och utsläpp, administration och övrig infrastruktur osv. Dessa förstudier är viktiga instrument för att göra investeringar realiserbara. För närvarande är situationen den, att de nordiska länderna bilateralt väl har kommit igång med konkreta miljöinvesteringar, medan de internationella finansieringsinstitutionerna ej hittills på miljösektorn fattat direkta investeringsbeslut rörande närområdena. De nordiska länderna kan här ha en aktiverande roll på investeringsverksamheten genom att gå vidare från allmänna förstudier till mer projektspecifika utredningar.

Åtgärderna som syftar till en rening av Östersjön är ofta stora projekt med många bakgrundsfaktorer i infrastrukturen och i de administrativa systemen som samtidigt borde åtgärdas. Implementeringen av Östersjöprogrammet är ett långsiktigt arbete, som kräver stora ansträngningar och kontinuerligt samarbete mellan flera parter.

De allvarligaste problemen kan bli hur man skall avhjälpa miljöolägenheter som beror på belastning från kommunala avloppsvatten samt den diffusa belastningen från lantbruk och trafik. Det är svårt att finna finansiering för behövliga investeringar i dylika projekt, som knappast lämpar sig för finansiering enbart via ovannämnda inrättningar. Å andra sidan är det möjligt att här nå betydande förbättringar genom utbildning, utredningar och samarbete.

Regionalt samarbete har visat sig vara framgångsrikt i HELCOMs verksamhet. De nordiska länderna har tagit upp vikten av att kunna gå vidare med det subregionala samarbetet också i anknytning till Environment for Europe-processen.

Arbetet med att ta fram underlag för utformandet av ekonomiska styrmedel pågår nu såväl under NMR som HELCOM. Arbetet bygger på strävan att fördela kostnaderna enligt förorsakarprincipen på så sätt att ländernas inbördes konkurrenssituation inte snedvrids. Möjliga ekonomiska styrmedel bör utformas på så sätt att strukturen är enhetligt uppbyggd, men att avgiftsnivån kan bestämmas nationellt. Inom HELCOM borde man även kunna utreda möjligheterna till sådana lösningar för

nedskäring av utsläpp, som baserar sig på en kostnadseffektiv arbetsfördelning länderna emellan.

HELCOM PITF har i maj 1993 nedsatt en ad hoc arbetsgrupp, vars uppgift är att mångsidigt utreda möjligheter och konsekvenser av användningen av olika ekonomiska styrmedel samt komma med förslag rörande en struktur bestående av koordinerade ekonomiska styrmedel, samt ytterligare förslag rörande finansieringsalternativ avseende verkställigheten av Östersjöns skyddsprogram. Nordiska ministerrådet kommer noga att följa med detta arbete för att kunna rikta in sina egna aktiviteter och resurser på ett effektivt sätt.

4.5. Meddelande om rekommendation nr 46/1992/m angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn (A 997/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen tangerar ett aktuellt och viktigt ämne inom den internationella miljöpolitiken och miljörätten av idag.

De nordiska länderna har bedrivit ett effektivt, långsiktigt arbete för det internationella miljösamarbetet och för att etablera internationella uppförandekoder genom att aktivt ta del i internationella globala och regionala fora.

Internationella uppförandekoder kan uppfattas som generella riktlinjer för uppförande, jämför engelska termen "codes of conduct" (men också varierande terminologi på engelska, dvs. "code of practice", "charter", "guidelines", "code of ethics"). Uppförandekoderna är inte folkrättsligt bindande utan snarare en mjukare form av regler för stater, organisationer, företags och individers handlingar, som dessa frivilligt förbinder sig att följa. Ofta används koderna som riktlinjer vid utformningen av nationell miljöpolitik och även lagstiftning. De nordiska länderna kan således, inte bara internationellt, utan även genom nationell uppföljning verka för att internationella uppförandekoder och Rio-konferensens beslut verkställs.

Internationellt, såväl inom FN och dess fackorgan som inom regionala organisationer såsom EU, Europarådet och OECD har man arbetat mycket intensivt med denna problematik, och synnerligen ingående riktlinjer och koder för miljösektorn har utarbetats. Agenda 21 drar upp viktiga riktlinjer för det fortsatta internationella samarbetet för en hållbar utveckling. Ett viktigt forum för de nordiska länderna vad gäller uppföljningen av Rio-konferensens beslut och för implementeringen av de konventioner som där

undertecknades är kommissionen för hållbar utveckling (CSD). I och med upphållandet av CSD har även UNEP:s roll i det internationella miljösamarbetet modifierats. Mandatet för CSD omfattar nämligen även koordineringen av FN-systemets verksamhet inom miljöns område samt riktlinjerna och prioriteringarna vad gäller implementeringen av Agenda 21.

Viktigt är också att de nordiska länderna även i fortsättningen sins- emellan utbyter erfarenheter om nationella mål, handlingsplaner och verksamhet efter UNCED, i syfte att konkretisera och stärka nodiskt samarbete.

De nordiska länderna bör även i fortsättningen aktivt delta och understödja UNEP:s arbete på det internationella miljösamarbetets område. UNEP:s roll som FN:s expertorgan för uppföljning och bedömning av internationella miljöproblem bör förstärkas.

Även vad gäller utvecklingen och kodifieringen av den internationella miljörätten har man inom Montevideo-programmet, som är en viktig del av UNEP:s arbete på den internationella miljörättens område, redan under en längre tid diskuterat bland annat problemen i anknytning till implementeringen av miljörettskonventionerna.

Huruvida uppföljningen av miljörettsliga normer trots allt är mer effektiv på det regionala än på det globala planet är något som bör begrundas. UNEP:s ställningstagande har varit att specifika miljöproblem inom geografiskt begränsade områden ofta mer effektivt kan regleras på det regionala planet, det vill säga inom kretsen för de stater som direkt drabbas. Här är det troligtvis mest effektivt att inom de enskilda miljökonventionerna skapa egna system för uppföljningen såsom man redan gjort i ett antal konventioner.

Här vore det kanske skäl för de nordiska länderna att intensifiera ansträngningarna för att i det internationella miljösamarbetet utveckla adekvat, kritisk behandling av redan befintlig rapportering och information i form av tex uppförandekoder för analysering och uppföljning av miljödata.

I samband med verkställandet av Agenda 21 är kopplingen mellan miljöskydd och utvecklingssamarbete särskilt relevant. De nordiska länderna kan genom att fortsatt aktivt ta del i organisationer som CSD, FN:s utvecklingsprogram (UNDP), UNEP, Världsbanken och den globala miljöfonden (GEF) aktivt påverka frågor i anknytning till utvecklingssamarbete och miljö.

Det är inte bara på det globala och nationella planet som de nordiska länderna bör bedriva en aktiv miljöpolitik. Det finns vägande skäl att höja den nordiska profilen i detta sammanhang och peka på ett fruktbart regionalt samarbete inom ramen för Östersjökonventionen (-konventionerna) som vunnit erkänsla internationellt som ett väl fungerande regionalt miljöskyddssamarbete. Även 1974 års miljöskyddskonvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige är ett synnerligen progressivt miljörettsligt instrument än i våra dagar, särskilt vad gäller individens rätt att föra talan, även talan om ersättning för skada, hos vederbörlig domstol eller administrativ myndighet i annan fördragsslutande stat.

Mot bakgrund av det arbete som redan pågår i internationella regionala och globala organisationer kan man således konstatera att syftet med ovan nämnda rekommendation redan till stora delar uppnåtts.

4.6. Meddelande om rekommendation nr 47/1992/m angående kärnsäkerhet i Nordområdena (A 1007/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska länderna har under ett flertal år samarbetat om kärnsäkerhetsfrågor i ett vidare internationellt perspektiv såväl på politisk som myndighetsnivå.

Ett aktivt men informellt samarbete pågår mellan flera nordiska myndigheter och organisationer med ansvar för stöd till Östeuropa på kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet. Samarbetet syftar bland annat till att koordinera och optimera nordiska insatser i det östra närområdet.

När det gäller gemensamma nordiska kärnsäkerhets- och strålskyddsintressen i internationella organisationer och grupper (till exempel IAEA, OECD/NEA, NSG, G-24 med flera) tillämpas företrädesvis informella samråd inför eller i anslutning till möten med berörda organ.

Det rådande informella samarbetet fungerar väl. Ansvaret för kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor är fördelade på olika fackdepartement i de nordiska länderna. Vidare skiljer sig de kärntekniska förutsättningarna åt mellan de nordiska länderna bland annat genom att Finland och Sverige driver egna kärnkraftverk. Samarbetet på myndighetsnivå får därför en särskild betydelse när det gäller gemensam beredning av sakfrågor som underlag för samnordiska initiativ.

Gjennom det bilaterale miljøvernssamarbeidet mellom Norge og Russland ble det i april 1992 etablert en felles norsk-russisk ekspertgruppe for undersøkelser av mulig radioaktiv forurensning i Barents- og Karahavet. Gruppen ledes av de to lands miljøverndepartementer og har deltagere fra relevante myndigheter og fagmiljøer. Gruppen gjennomførte et felles norsk-russisk tokt til Barents- og Karahavet i august/september 1992, med deltagelse også fra Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA). Norske eksperter besøkte i fjor sommer også isbryterflåtens base og anlegg for behandling av radioaktivt avfall i Murmansk.

Toktet ble utsatt for endel begrensninger fra russisk side i sin prøvetagning, og fikk ikke tillatelse til å undersøke områder der radioaktivt avfall er dumpet. Fjorårets tokt anses imidlertid som et gjennombrudd i miljøvernssamarbeidet med Russland, idet vestlige eksperter for første gang fikk adgang til å gjøre undersøkelser i disse havområdene.

Sluttrapporten fra toktet, som ble presentert på en internasjonal kongress i Kirkenes 23-27 august i år, viser at nivåene av radioaktive stoffer er lave og representerer idag ingen fare for mennesker og miljø. Vi mangler imidlertid kunnskap om kildene og farene for lekkasjer i framtida. Manglende kunnskap kan utløse spekulasjoner som bl. a. kan påvirke følsomme fiskemarkeder. Analysene er gjort på laboratorier blant annet i Norge, Russland, Danmark og Sverige.

Norge og Russland rapporterte om sitt samarbeid under det 15. konsultative møtet under Londonkonvensjonen (LC-1972) i november 1992. Slik rapportering om inneværende års samarbeid vil også finne sted på det 16. konsultative møtet i november 1993.

Den norsk-russiske ekspertgruppen har utarbeidet forslag til toktrute og til undersøkelses-program for et nytt felles tokt i 1993 til fire dumpsteder i Karahavet og i bukten på østkysten av Novaja Semlja der mesteparten av det radioaktive avfallet er dumpet. Grunnlaget for fastsettelsen av toktprogrammet er en hvitbok basert på rapporten fra den kommisjon president Jeltsin nedsatte 24.10.1992 for å undersøke tidligere Sovjetunionenes dumping av radioaktivt avfall i det marine miljø. Kommisjonen ble ledet av A. Jablov som er presidentens rådgiver i miljøspørsmål. Rapport ble lagt fram i Moskva 4. april i år. Det er her angitt nøyaktige posisjoner for dumpstedene i buktene på østsiden av Novaja Semlja. Dybdene er godt angitt, og det er gjort anslag over radioaktivitetsinnhold og gitt en del beskrivelse av hvordan det dumpede avfallet er emballert.

De russiske myndigheter ga den 23. august i år tillatelse til å gjøre undersøkelser på tre av dumpstedene, hvor ca. halvparten av det dumpede materialet ligger. Toktet startet fra Kirkenes 12 september i år til de dumpstedene hvor det er gitt tillatelse til å gjøre undersøkelser. Eksperter oppnevnt av IAEA og EU-kommisjonen deltar på toktet, mens flere land og organisasjoner, blant annet i Norden, vil bli trukket med i analysearbeidet etter toktet.

Norske eksperter besøkte i slutten av mai i år Tsjeliabinskområdet øst for Uralfjellene for å få nærmere informasjon om hvorvidt det store antall anlegg i området for håndtering av radioaktive stoffer og oppdemmede deler av elva Tetsja, som tidligere mottok store utslipp av radioaktive stoffer, representerer noen fare for lekkasje ut i elva Ob og dermed til Karahavet og Barentshavet. På russisk side foreligger det et omfattende materiale om disse spørsmål, og det er, som et resultat av besøket, enighet mellom norske og russiske myndigheter om å gjennomføre et samarbeidsprogram med sikte på å klarlegge risikoen for forurensning av de nordlige havområder.

Som et samarbeid mellom Norge, Russland og IAEA, samt med deltakelse fra en rekke andre interesserte land, ble det under et møte i Oslo i fe-

bruar i år startat opp et internasjonalt program "International Arctic Sea Assessment projekt" (IASAP) for å vurdere eksisterende og mulig framtidig radiologiske og miljømessige virkninger av dumping av radioaktivt avfall i de nordlige havområder. Programmet skal også vurdere om det er aktuelt å iverksette forbyggende tiltak i forhold til dumpet avfall. Resultatene fra fjorårets tokt og det norsk-russiske toktet i år er nødvendig underlag for slike vurderinger.

Det norsk-russiske dumpesamarbeidet har til nå hatt som hovedmål å klarlegge faren for forurensning av Barnets- og Karahavet fra dumpet radioaktivt avfall, den atomdrivne isbryterflåten og lagret material på fartøy og på land. Resultatene skal inngå i risikovurderinger som skal munne ut i forslag om aktuelle beskyttelseiltak. De nordiske land vil delta i arbeidet med risikovurdering og engasjere seg i å få til internasjonal bistånd for å gjennomføre nødvendige tiltak for å beskytte de nordlige havområdene mot de ovennevnte forurensningskilder.

I samband med 1991 års kærnsakerhetskonferens i IAEAs regi initieres arbeid med en internasjonell konvention på kærnsakerhetsområdet. IAEA har därefter givits oppdraget att utarbeta förslag till en konventionstext omfattande säkerheten i kärnkraftverk och vid avfallshandtering. IAEA tilskapade hösten 1991 en internasjonell expertgrupp som huvudsakligen arbetat med utformningen av en konvention avgränsad till säkerheten i civila kärnkraftverk. Avgränsningen hänger samman med att det för närvarande endast finns internationellt accepterade riktlinjer utarbetade på reaktorsakerhetsområdet. Samtidigt arbetar expertgruppen med förut-sättningen att en särskild konvention på kärnavfallsområdet skall utarbeta så snart motsvarande riktlinjer finns framtagna för omhändertagande och slutförvaring av radioaktivt avfall inom IAEAs pågående RADWASS program (Radioactive Waste Safety Standards Programme). Enligt nuvarande planer skall en färdig konventionstext avseende säkerheten i civila kärnkraftverk föreligga under våren 1994 i avsikt att kunna öppnas för undertecknande under andra halvåret 1994. Under förhandlingarna har man bland annat på svenskt och finskt initiativ behandlat möjligheterna att inkludera frågor rörande kärnavfall från militära källor samt övrig militär kärnteknisk verksamhet i konventionen. Initiativet har emellertid inte lett till något positivt resultat. IAEAs verksamhet är enligt stadgarna avgränsad till fredlig användning av kärnenergi, varför det hävdats att den inte inkluderar den militära sektorn.

I det inom IAEA nyligen inledda arbetet med att definiera omfattningen av en konvention om hantering och omhändertagande av radioaktivt avfall, förutses kravet vara stort från ett antal länder på att en sådan konvention även skall avse avfall från den militära sektorn.

Dumping av radioaktivt avfall i havet regleras genom den så kallade London Convention (LC) från 1972. Inte heller LC omfattar militär verksamhet men en diskussion har inletts inom ramen för konventionen för att närmare definiera innebörden av den artikel (VII. 4) som behandlar undantag för konventionens tillämpning på fartyg och luftfartyg som är berättigade till statsimmunitet enligt internationell rätt.

På den nyligt afholdte konference i Nuuk vedrørende det arktiske miljø var der enighed mellem de 8 arktiske lande om følgende formulering: "(landene) vil arbejde og samarbejde med henblik på at tilvejebringe i nærmest mulige fremtid betingelser for et forbud mod al dumpning af radioaktivt affald i arktiske farvande, idet man tager revisionen af London-konventionen i betragtning".

4.7. Meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begrænsning av export av miljöfarligt avfall (A 1012/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt

att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Danmark

Den 1 februari 1993 antog EUs Ministerråd rådets förordning (EØF) nr 259/93 om övervakning och kontroll av överföring av avfall inom, till och från den europeiska gemenskapen. Förordningen, som bland annat inför Baselkonventionen och OECD rådets beslutning om kontroll av gränsöverskridande överföring av avfall, för återanvändning i hela gemenskapen träder i kraft den 6 maj 1994.

Till följd av förordningen är all export från EU av avfall som skall bortskaffas förbjudet bortsett från export till Efta-länder, som är parter i Baselkonventionen.

Med hänsyn till export av avfall med tanke på återanvändning är utgångspunkten ett förbud. Dock tillåts export till länder, som omfattas av OECD rådets beslutning av 30 mars 1992 om kontroll av gränsöverskridande transport av avfall till återanvändning, och till andra länder, som är parter i Baselkonventionen och slutligen till länder, som ännu inte är parter i konventionen men med vilka det ingås avtal i överensstämmelse med Baselkonventionen. Huvudlinjen i förordningens bestämmelser rörande export av avfall till återanvändning är att skapa säkerhet för en miljömässigt försvarlig hantering av avfallet antingen på basis av anknytning till OECD-beslutet, till Baselkonventionen eller via ett avtal.

På danskt initiativ fastsattes det i förordningen att de bilaterala avtalen skall värderas på nytt innan utgången av 1996 och såframt avtalssystemet inte kan garantera en miljömässigt försvarlig återanvändning skall ett exportförbud övervägas.

Under det danska ordförandeskapet i EU under våren 1993 föreslog Danmark, att Baselkonventionen ändras således, att export av miljöfarligt

avfall från i-länder till u-länder helt förbjuds. EU:s miljöministerråd beslutade om en rad konklusioner, som talar för ett totalförbud mot export till u-länder av farligt avfall samt att snarast möjligt förelägga rådet passande förslag.

Grönland

Grönland betraktas med anledning av riksgemenskapen med Danmark som hörande till OECD-länderna. "Hjemmestyret" övertog dock den 1 januari 1989 kompetensen på miljöområdet och har därför en självständig förpliktelse på miljöområdet.

Grönlands Hjemmestyre har av denna anledning redan i maj 1990 beslutat att den danska staten kan upphäva sitt förbehåll för Grönland i Baselkonventionen och bett om ratificering utan förbehåll för Grönland.

Grönlands Hjemmestyre har inte på nuvarande tidpunkt något regelverk som lever upp till innehållet i Baselkonventionen eller Nordiska rådets rekommendation 48/1992/m. Det skall dock härvid märkas att det för närvarande inte finns någon industri i Grönland, som speciellt producerar miljöfarligt avfall. Den export av miljöfarligt avfall som förekommer, sker dock mot bakgrund av den lagstadgade transportstrukturen, enbart till Danmark. Då det är Hjemmestyrets uppsatta mål att förbättra avfallselimineringen i Grönland, också med hänsyn till fastsättelse av regler kan sådana dock förväntas.

Finland

Enligt finländsk avfallspolicy exporteras inte avfall till u-länder. Detta ställningstagande har även framförts vid parternas till Baselkonventionen första möte i Uruguay och dokumenterats i mötesrapporten. Däremot har och kommer Finland fortsättningsvis att ha handel med icke-OECD länder i östra Europa när det gäller återvinningsbart avfall såsom metallskrot. Sådana transporter övervakas i enlighet med ovan nämnda avtal.

Med beaktande av

- att Finland inte exporterar avfall till u-länder
- att Finland fortsättningsvis har handel med icke-OECD länder i fråga om återvinningsbart avfall
- att EU-kommissionen har i uppdrag att utreda konsekvenserna av ett totalförbud av avfallsexport till u-länder, antagligen även kopplingarna till GATT och
- att frågan om export av avfall till u-länder och icke-OECD länder torde behandlas vid det andra mötet i mars år 1994 mellan parterna till Baselkonventionen i enlighet med besluten 1/16 och 1/19 från det första mötet mellan parterna

anser Finland att de nordiska länderna bör sträva efter att lösa frågan inom Baselkonventionens ram i enlighet med den nordiska miljöstrategin.

Island

Island exporterar inte miljöfarligt avfall till icke OECD-länder. Island förväntas att ratificera Baselkonventionen i en nära framtid.

Norge

Norge har i "Forskift om eksport og import af farligt affald" från 1990 beslutat om stränga bestämmelser om export av farligt avfall. I anvisningens § 2 om tillstånd till export har det fastlagts att det inte kan ges tillåtelse till export av farligt avfall till länder som inte har tillräcklig administrativ, juridisk och teknisk kompetens till att behandla avfallet på ett försvarligt sätt, och att det inte heller kan ges tillåtelse till export av avfall till u-länder eller till områden söder om den 60:e breddgraden.

Bakgrunden för detta förbud mot export av miljöfarligt avfall till utvecklingsländer är att det är mycket viktigt att säkra en miljömässigt försvarlig behandling av miljöfarligt avfall och att inte riskera olyckor och miljömässigt felaktiga disponeringar på detta område. För att säkra tillräcklig kontroll med vad som sker med avfall som exporteras till utvecklingsländer kan det därför heller inte öppnas för export av farligt avfall till återanvändning.

Norge stödde förslaget om ett totalförbud mot export av farligt avfall till utvecklingsländer på det första partmötet i Baselkonventionen i Uruguay i november 1992 och uttryckte då otillfredsställelse över det kompromissförslag som lades fram och som öppnar för export av farligt avfall till utvecklingsländer för återanvändning. Norge anser att det är viktigt att Norden som helhet stöder ett förslag om ett sådant totalförbud mot export av farligt avfall till utvecklingsländer.

Sverige

Regeringen beslutade den 25 juni 1992 om en ny förordning för export och import av farligt avfall. Anledningen var att Sverige ratificerat Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter av farligt avfall och slutgiltigt omhändertagande av detta avfall.

Förordningen om export och import av farligt avfall gäller från 1 augusti 1992.

För export och import av miljöfarligt avfall krävs tillstånd från naturvårdsverket. Export av miljöfarligt avfall, vilket endast är möjligt till länder som ratificerat Baselkonventionen eller till land som Sverige enligt artikel 11 i samma konvention slutit avtal med, får ej ske om landet förbjudit import av farligt avfall samt saknar förmåga att behandla avfallet på ett från hälso- och miljöskyddssynpunkt godtagbart sätt.

Export av miljöfarligt avfall för annat ändamål än för återvinning är enligt denna förordning ej heller tillåtet om det finns kapacitet för slutligt omhändertagande i Sverige.

I partskonferensen i Piriapolis, Uruguay, i december 1992, uttalade Sverige viljan att arbeta för ett förbud inom Baselkonventionens ramar mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länder till icke OECD-länder.

Exporten av miljöfarligt avfall från Sverige uppgick 1992 till ca 25 400 ton. Sveriges export av miljöfarligt avfall går uteslutande till OECD-länder.

4.8. Meddelande om rekommendation nr 49/1992/m angående skydd av fredade fågelarter (A 1013/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska ländernas regeringar spelar en ledande roll i att tillförsäkra att internationella överenskommelser om vilda djur uppfylls av ratifikationsländerna,

att inom fora för internationella konventioner (speciellt Bern- och Bonnkonventionerna) aktivt verka för att alla länder uppfyller konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fågelarter,

att kräva större aktivitet i genomförandet av EU:s fågeldirektiv, samt

att i internationella fora verka för en intensifiering av FoU-verksamheten om omfattning och konsekvenser av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

1. Som förberedelse till möten om internationella konventioner, har de nordiska ministrarna och deras ämbetsmän samarbetat om strategier och eventuella gemensamma förslag. Detta samarbete föregår som oftast i informella strukturer.

Med hänsyn till, om ratifikationsländerna följer och verkar för internationella avtal som handlar om fredning av fåglar, finns det ett permanent och välfungrande samarbete omkring Ramsar-, Washington-, Bern- och Bonnkonventionerna.

2. När det gäller uppföljningen av de internationella konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fåglar finns det, med hänsyn till Bonn- och Bernkonventionerna, ett aktivt och utvecklat nordiskt samarbete som, när det t ex gäller kravet om fredning av arter, har kommit med självständiga förslag.
3. Danmark är ett av de länder, som både med hänsyn till antalet utpekade fågelskyddsområden och genom lagstiftning, är med till att visa vägen vid genomförandet av EUs fågelskyddsdirektiv. De övriga nordiska länderna följer med intresse arbetet men går först in i en egentlig utpekning av områden vid ett eventuellt inträde i EU.

4. Med hänsyn till konsekvenserna av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet är det tal om en stor FoU-verksamhet för några av de nordiska ländernas ornitologiska föreningar.

4.9. Meddelande om rekommendation nr 10/1993/m angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina (A 1020/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast verka för att förhandlingar om att avhjälpa de mest akuta säkerhetsproblemen vid kärnkraftsverken i Sosnovy Bor och Ignalina fortsätter och fullföljs samt att, om dessa ger resultat, arbeta för att nödvändiga internationella resurser tas fram."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen rör en mycket angelägen fråga. Säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Nordens närområden ses med stort allvar av Ministerrådet, som har behandlat frågan vid ett flertal tillfällen.

Danmark, Finland, Norge och Sverige deltar sedan snart två år aktivt i G-24:s samordning av de bilaterala och multilaterala program som syftar till att förbättra säkerheten i de äldre sovjetiskbyggda kärnkraftverken. G-24:s arbete utgår bland annat från G-7 ländernas rekommendation, att i ett kortsiktigt perspektiv prioritera säkerhetsinsatser i reaktorer av typen VVER 440/230 och RBMK. Finland har i sitt bilaterala samarbete med Ryssland särskilt koncentrerat insatserna till de fyra VVER-reaktorerna på Kolahalvön och de fyra RBMK-reaktorerna i Sosnovy Bor. Norge har inriktat sitt stöd till kärnkraftverket på Kolahalvön. Det svenska samarbetet är främst koncentrerat till Litauen och de två RBMK-reaktorerna i Ignalina. Finland och Sverige deltar i ett internationellt samarbetsprojekt kring säkerhetsutvärdering av RBMK-reaktorer. Finland deltar också i det internationella samarbetet kring VVER 440-reaktorer.

Danmark har under sit EU-formandskab i juni 1993 fået vedtaget Råds-konklusioner om nuklear sikkerhed og energiforsyningsbehovet i forbindelse med landene i Central- og Østeuropa og det tidligere Sovjetunionen. Centralt i konklusionerne står konstateringen af, at for visse usikre atomkraftværker vil en snarlig nedlukning komme på tale, og at der som langsigtede løsninger herpå skal sikres en energiforsyning, der reducerer afhængigheden af de mindre sikre reaktorer. Konklusionerne anbefaler at udnytte det store energibesparelsepotentiale i landene, at forøge effektiviteten i energiforsyningen og at sprede forsyningen på flere kilder. Til støtte herfor fremlagde Kommissionen samtidig en rapport, som viser, at det vil være muligt i det tidligere Sovjetunionen at spare op til 30% af den energi, der i dag forbruges.

Genom den multilaterala kärnsäkerhetsfond som inrättades i april 1993 och som administreras av Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) har internationella ekonomiska resurser ställts till förfogande som komplement

till nationella och bilaterala kärnsäkerhetsinsatser. Fondens verksamhet samordnas med arbetet inom G-24 och dess inriktning har därvid främst kommit att avse finansiering av förbättringar och nyinstallation av prioriterad säkerhetsutrustning i de aktuella kärnkraftverken. Danmark, Finland, Norge och Sverige bidrar ekonomiskt till fonden, för år 1993 med sammanlagt drygt 7,5 milj. ECU, och deltar aktivt i fondstyrelsens arbete med att prioritera insatserna och att besluta om lämpliga projekt. Kärnkraftverken på Kolahalvön och i Östersjöregionen ges särskild nordisk prioritet i det sammahanget.

Frågan om vem som bär det civilrättsliga skadeståndsansvaret gentemot tredje man vid en atomolycka i de östeuropeiska kärnkraftverken har accentuerats i samband med pågående insatser för förbättrad kärnsäkerhet. I de västeuropeiska länderna bygger lagstiftningen om skadeståndsansvar gentemot tredje man vid en atomolycka på 1960 års Pariskonvention och 1963 års tilläggskonvention, den så kallade Brysselkonventionen. Konventionssystemet innebär bland annat att skadeståndsansvaret gentemot tredje man strikt åvilar anläggningsinnehavaren/operatören av en kärnteknisk anläggning och att det endast kan utkrävas av denne. Konventionerna har ratificerats av de västeuropeiska OECD-länderna. En annan konvention, den så kallade Wienkonventionen om civilrättsligt ansvar för atomskada, som vilar på samma huvudprinciper som Pariskonventionen, är öppen för anslutning för alla stater. Ett särskilt protokoll, det så kallade Joint Protocol, rörande tillämpningen av Wien- och Pariskonventionerna om atomansvar länkar samman de båda konventionerna. Genom protokollet utvidgas det geografiska tillämpningsområdet för båda konventionerna. Härigenom kan fler skadelidande få ekonomisk ersättning enligt någon av konventionerna. Endast ett fåtal av de östeuropeiska staterna har hittills anslutit sig till Wienkonventionen och Joint Protocol.

Innan berörda stater är anslutna till det internationella regelsystemet och har infört en nationell lagstiftning i enlighet med konventionsreglerna kan företag som levererar utrustning till de aktuella kärnkraftverken riskera att ställas till ansvar för atomskada vid tillbud i anläggningen och särskilt vid skada för tredje man, vare sig de orsakat tillbudet eller ej. Flera av de större västliga kärnkraftföretagen har därför deklarerat att man inte är beredda att leverera utrustning eller delta i ingenjörsarbeten i östreaktorer förrän ansvarsfrågorna fått en acceptabel juridisk lösning.

Atomansvarighetsfrågorna i samband med stödet till kärnsäkerheten i Östeuropa har bland annat på svenskt initiativ lyfts fram i G-24 samarbetet och frågan behandlas även nationellt med hög prioritet. Såväl processen med anslutning till Wienkonventionen och Joint Protocol som införandet av nationell lagstiftning är omständlig och tidsödande för de flesta av de berörda staterna. Arbeta pågår därför med hög prioritet, såväl bilateralt som internationellt, för att hitta interimistiska lösningar på problemet syftande till att inte onödigtvis fördröja angelägna säkerhetsinsatser i de aktuella kärnkraftverken.

Avslutningsvis undersöks alla möjligheter att undanröja säkerhetsproblemen i de berörda reaktorerna. Det är angeläget att parallellt med detta

arbete verka för internationella insatser för att hjälpa öststaterna till alternativa, säkra och resurssnåla energisystem och härigenom minska beroendet av kärnkraftreaktorer med svåra säkerhetsproblem.

4.10. Meddelande om rekommendation nr 11/1993/m angående finansieringssystem för räddning av Östersjön (A 1025/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att agera vid den av HELCOM anordnade konferensen i Gdansk den 25-26 mars för att ett finansieringssystem upprättas för genomförandet av HELCOM:s aktionsprogram för räddning av Östersjön,

att efter konferensen inleda förhandlingar med regeringarna i alla Östersjöländer, länderna inom havets avrinningsområde, samt med EU med sikte på etablerandet av ett finansieringssystem för Östersjön,

att se till att finansieringssystemet behandlar de enskilda länderna rättvist

att använda inlutna medel enligt den av HELCOM föreslagna prioriteringen enligt principen för den största kostnadsnyttan."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådets meddelande anges under rekommendation 53/1991/m.

4.11. Meddelande om rekommendation nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet (A1034/m, A 1043/m, A 1044/m)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m m samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m m i Östersjö- och Nordkalottområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har av naturliga skäl inte hunnit vidta några åtgärder med anledning av rekommendationen. Vad gäller rekommendationens första att sats, kan ministerrådet förövrigt hänvisa till meddelandena som lämnats på rekommendationerna 47/1992/m och 10/1993/m.

Kapitel V

Fiske

1. Allment

I begynnelsen av 1993 inntrådte et generelt prisfall i verdensmarkedet på de aller fleste fiskeprodukter, bl.a. forårsaket av den internasjonale økonomiske avmatning og det fallende prisnivå på konkurrerende fødevarer.

I tillegg har fiskeriene i Norden i 1993 har vært preget av en nedgang i de fleste kvotene i alle land bortsett fra Norge.

I det viktigste markedet for de nordiske lands fiskeeksport, EU, er det på bakgrunn av markedssituasjonen, i et forsøk på å stoppe nedgangen i prisene til fiskerne, innført bestemmelser om minste importpriser samt en intensivert kontroll med fiskeeksporten og -landingene fra tredjeland.

De største samfunnsøkonomiske problemene har denne nedgangen i inntektsgrunnlaget skapt på Færøyene, som i tillegg til nedgangen i markedsprisene, siden 1990 har fått redusert sitt ressursgrunnlag med ca. 30%.

Også Island har måtte skjære ned på kvotene for det tradisjonelt økonomisk viktigste fiskeslaget, torsk, for tredje år i rekke, og de økonomiske prognoser som følger av denne reduksjonen tilsier en betydelig svekkelse av den samlede islandske økonomi.

I Grønland har man kunne opprettholde fangstkvotene i rekefisket, som står for hoveddelen av de Grønlandske eksportinntekter. For å bedre lønnsomheten i en periode som også for rekers vedkommende er preget av generelle prisfall, har man i Grønland siden 1991 redusert antallet havgående rekeførere fra 55 til 33.

I Danmark førte kombinasjonen av reduserte kvoter og synkende verdensmarkedspriser, som i en del andre land, til stor misnøye og aksjoner fra fiskernes side. De foreløpige prognoser for det danske fisket, viser et fall i fangstverdien fra 1992 til 1993 på over 30%.

I Sverige og Finland har lave kvoter på økonomisk viktige fiskeslag som laks og torsk, ført til at fisket har vært stoppet i lange perioder, og at de fleste kvoter har vært oppfisket, med full fiskestopp for resten av året, fra tidlig på høsten.

I norsk fiskerinæring har de store tilførslene av torsk som er blitt landet av russiske fiskefartøyer, både gitt positive ringvirkninger i form av økt produksjon og sysselsetting i industrien, men også til prispress i markedet som følge av de økte kvanta og konflikter i forhold til de norske fiskerne.

Av nordiske konflikter innenfor fiskeriområdet i 1993, har danske fiskeres aksjoner med blokade mot import/transitt av norsk fiskeeksport, samt den norsk/islandske konflikten vedr. islandske tråleres fiske på norsk-arktisk torsk i det såkalte Smutthullet i Barentshavet, vakt bred oppmerksomhet.

I de internasjonale relasjoner har Finlands, Norges og Sveriges søknader om medlemskap i EU, og de igangværende forhandlinger om medlemskapsbetingelsene, herunder de nasjonale posisjoner på fiskeriområdet, vært det store politiske debatt-tema mellom fiskeriene og myndighetene.

Den norske gjenopptagelsen av hvalfangst, har også vært et aktuelt tema, hvor det også har vært ført en aktiv dialog i nordisk samarbeidsregi.

EU-spørsmålet har også i stor grad preget det praktiske innholdet i det nordiske fiskerisamarbeidet, der det som en følge av den stadig større fokuseringen på EU's fiskeripolitikk i alle nordiske land, har gitt grunnlag for å belyse dette med nordisk innfallsvinkel i flere prosjekter og i fagseminarer.

Anvendelsen av prosjektmidlene under fiskeriministrenes disposisjonsbevilgning har fulgt de faglige prioriteringer fastsatt i samarbeidsprogrammet fra 1992, foruten at det også det faglige nordiske samarbeidet blir utvidet slik at samarbeid med EU-land og Østersjø-land får sin naturlige plass.

Innenfor Nordisk Ministerråd har fiskerisektorens plassering i statsministrenes beslutning om nyordningen av det nordiske samarbeidet, som ett av syv prioriterte innsatsområder, gjort at fiskerisamarbeidet har kunnet videreføre gjennomføringen av sitt samarbeidsprogram som forutsatt, og har også beholdt den samarbeidsstruktur og budsjettamme som var planlagt som gjennomføringsforutsetning.

2. Nordisk samarbeidsprogram for fiskeriområdet

Nordisk Fiskeri Samarbeidsprogram 1993-1996 ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (Fiskeriministrene) i mars 1992.

De sentrale mål i programmet er at det nordiske fiskerisamarbeidet skal bidra til å fremme landenes overordnede fiskeripolitiske mål om å forvalte sine marine ressurser på et bæredyktig grunnlag, samt å utvikle det nordiske fiskerisamarbeidet slik at det vil bidra til å styrke de nordiske landenes plass og innflytelse på fremtidens europeiske fiskeripolitikk.

For å fremme de målsettinger som er fastsatt i samarbeidsprogrammet, fastsetter Nordisk Ministerråd (Fiskeriministrene) årlige virksomhetsplaner for formannskaps-periodene. Virksomhetsplanen for 1993 har satt opp følgende innsatsområder for spesiell oppfølging i perioden:

- Næringspolitikk,
- Interesse-organisasjons-samarbeid,
- Øst-Europa nettverk,
- Ressursforvaltning og fiskerireguleringer,
- Selektivitet og tekniske bevaringsforanstaltninger,
- Havbeite og Akvakultur,
- Produksjon, Kvalitet og Marked.

3. Virksomheten i 1993

Det nordiske fiskerisamarbeidet startet i 1949 gjennom avholdelsen av den første nordiske fiskerikonferansen. Den 23. konferansen ble i 1993 avholdt i Karlstad i Sverige med et bredt program som dekket aktuelle fiskeripolitiske tema, så som forvaltning og kontroll og EU's fiskeripolitikk. De omlag 250 deltagerne representerte regjeringer, parlamenter, næring, forvaltning, forskning og presse fra alle nordiske land.

3.1. Næringspolitikk

Som et resultat av den løpende dialog i Ministerrådet om EU's fiskeripolitikk og forhandlingene mellom Finland, Sverige, Norge og EU om medlemskap, er det utarbeidet en rapport "EU's fælles fiskeripolitikk, 1992-revisjonen", som er utgitt i nordisk publikasjonsserie.

Det er avholdt et felles-møte mellom fiskeri- og miljøministrene hvor landenes politikk vedr. hvalfangst ble drøftet. Formannskapet arrangerte et utvidet hvalfangstkomisjonærmøte forut for IWC.

FN-prosessene om vandrende bestander, høysjøfiske og ansvarlig fiske har vært drøftet løpende i fiskerisamarbeidets organer, og formannskapet avholdt et forberedende nordisk møte forut for konferansen om vandrende bestander.

Problemene med en effektiv ressurskontroll er blitt aktualisert i løpet av 1993, og på bakgrunn av drøftinger i Ministerrådet er det gjennomført en kartlegging av fiskerikontrollens organisering og utøvelse i alle nordiske land og i EU, samt at det er avholdt i Reykjavík en konferanse om anvendelsen av informasjonsteknologi i ressurskontrollen. Resultatene fra både kartleggingen og konferansen er publisert som nordisk publikasjon.

Samarbeidet mellom fiskeri- og miljøområdet i det nordiske samarbeidet vil komme inn i mer organiserte former, gjennom årlige fellesmøter mellom fiskeri- og miljøministrene, ved gjensidig deltagelse i relevante arbeidsgrupper, og gjennom felles-finansiering av marine miljø-/ressursprosjekter.

3.2. Interesse-organisasjons-samarbeid

Det er foretatt en utredning av aktuelle samarbeidsområder og samarbeidsformer mellom de nordiske fiskeriorganisasjoner, bl.a. i lys av endrede relasjoner i europeisk fiskeripolitikk. Utredningen er lagt frem for Nordisk Kontaktorgan for Fiskerispørsmål (NKO).

De nordiske fiskerorganisasjonene har stiftet "Nordiske fiskeres Miljøsekretariatet", som bl.a. har utarbeidet en rapport vedr. fiskeri og havmiljø for hele det nordiske havområdet. Miljøsekretariatet, hvor 11 organisasjoner fra Finland til Grønland deltar, har også aktivt engasjert seg i forhold til aktuelle regionale og internasjonale marine miljøspørsmål av betydning for fiskerinæringen.

3.3. Øst-Europa nettverk

Et første møte under initiativet for å etablere en samarbeidskomite for fiskerispørsmål i Østersjøen (Baltic Fisheries Cooperation Committee (BAFICO)), ble holdt i juni.

3.4. Ressursforvaltning og fiskerireguleringer

Den første fasen av et prosjekt om regional ressursforvaltning i Skagerrak og Kattegat er avsluttet og avrapportert i nordisk rapport. Prosjektet videreføres.

Prosjektet SKAGEX's opparbeiding av data fra de felles 7-nasjoners havforskningstoktene, avsluttes i 1993. I tilknytning til SKAGEX er prosjektet vedr. en fiskerirelatert miljøoversikt for Skagerrak og Kattegat avsluttet med en NORD-rapport.

Nytt prosjekt, med ressursundersøkelser på lange, blålange og flekksteinbit i Nord-Øst-Atlanteren er igangsatt i 1993.

Et prosjekt (BIOICE) med nordisk samfinansiering fra fiskeri- og miljøområdet, vedr. undersøkelser av bunnfaunaen ved Island, er igangsatt i 1993.

Det tre-årige programmet om flerbstandsforvaltning og -forskning avsluttes som planlagt i 1993 og delprosjektene har avgitt rapporter som er publisert nordisk.

Nordisk Ministerråd og EU vil i fellesskap videreføre et europeisk samarbeid på dette temaet, og har igangsatt planleggingen av en europeisk konferanse vedr. bruk av tverrfaglig forskningsbasert informasjon i ressursforvaltningen.

3.5. Selektivitet og tekniske bevaringsforanstaltninger

Prosjektet "Bifangst i rekestrål" avsluttes i 1993, bl.a. med utarbeidelse av en video for allmen spredning av prosjektresultatene.

3.6. Havbeite og Akvakultur

Prosjektene vedr. massemerking av småtorsk, vedr. utsetting på Færøyanbanen og vedr. torskutsetting i Bottenhavet er alle videreført i 1993, som en del av samarbeidsprogrammet "torsk i havbeite". I juni 1993 ble avholdt et fagseminar med gjennomgang av resultatene fra prosjektene, samt med en vurdering av hvilke områder som bør prioriteres i det videre samarbeidet.

3.7. Produksjon, kvalitet og marked

Det er igangsatt med nordisk medfinansiering to foredlingstekniske forskningsprosjekter, hhv. vedrørende modning av kryddersild og frysing av fisk.

Prosjektet vedr. Verdensmarkedet for Fiskeriprodukter er avsluttet med etablering av en databasen som dekker alle nordiske lands fiskeeksport etter 1970. Denne databasen er overlevert til enkelte nasjonale fiskeriadministrasjoner.

3.8. *Rapporter*

Under det nordiske fiskerisamarbeidets dokumentasjonsprogram som ble igangsatt i 1992 publiseres rapporter om resultatene fra alle prosjekter som gjennomføres med nordisk medfinansiering, samt fra de fagkonferanser som arrangeres under det nordiske fiskerisamarbeidet. Rapportene gis en aktiv og bred distribusjon, der alle næringsorganisasjoner, fiskeriforsknings- og utdanningsinstitusjoner samt fiskeriforvaltningsetater, samt en rekke private firmaer, i fiskerinæringen i de nordiske land, mottar alle rapporter som utgis.

Følgende publikasjoner er utgitt i 1993:

Nord-serien

- 1993:3 Multispecies Fisheries Management
- 1993:21 Miljö och fisk i Skagerrak, Kattegatt, Öresund och Bälten
- 1993:27 Fiskerisamfund - hvilke veje?

Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter

- 1993:543 EF's fælles fiskeripolitik, 1992-revisionen
- 1993:549 Nordiske fiskeriorganisasjoner - samarbeidsområder og euro-organisering
- 1993:550 Forvaltning av Fiskeriressourcerne i Skagerrak og Kattegatt
- 1993:572 Nordic Workshop on Predation Processes and Predation Models
- 1993:583 Ressursforvaltning og kontroll - kontrollpolitikk og virkemidler i de nordiske land og i EF
- 1993:589 Cryopreservation of Fish Eggs and Sperm
- 1993:625 Workshop on the use of Information Technology in Fisheries Management and Control
- 1993:626 23. Nordiska Fiskerikonferensen, Karlstad 23-25 augusti 1993

4. Nordiska rådets rekommendationer

4.1. Meddelande om rekommendation nr 31/1992/p angående samarbejde i det arktiske området (A 994/p)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbejde på regeringsnivå."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Ministerrådet har i 1993 fastlagt et nyt samarbejdsprogram for Baltikum og Nordens nærområder og har med dette åbnet for anvendelse af nordiske projektmidler til samarbejdstiltag knyttet til de russiske nærområder og det euroarktiske område.

De nordiske regeringer indgår også hver for sig i det i 1993 etablerede Barents samarbejde, som foruden de nordiske lande også omfatter Den Russiske Føderation og EU-kommissionen.

Ved siden af dette samarbejde er Nordisk Ministerråd gennem praktiske samarbejdstiltag under de enkelte fagministerråd engageret i forskellige aktiviteter i det arktiske samarbejdsområde, herunder:

Engagement på miljøområdet, bl.a. gennem NEFCO. Miljøministrene har med henblik på en videre konkretisering af deres engagement udarbejdet en oversigt over finansieringsbehovene i de nordiske nærområder i forbindelse med initiativer, hvor et nordisk fælles engagement kan være aktuelt.

Inden for uddannelses- og forskningsministrenes samarbejdsområde er der etableret to nordiske programmer af relevans for det arktiske område: "Nordisk program for arktisk humanistisk forskning" og "Nordisk samarbejdskomité for arktisk medicinsk forskning."

Ministerrådet arbejder for nærværende med en redegørelse for eventuelle yderligere initiativer, hvor fagministrene kunne inddrages.

Ministerrådet har nøje fulgt processen knyttet til Nordisk Råds arktiske konference i Reykjavik i august 1993. Ministerrådet har ønsket at afvente den udtalelse, der kom fra konferencen, for at kunne inddrage konferencens synspunkter i det videre arbejde med at udforme et fælles nordisk program for samarbejde i det arktiske område.

Ministerrådet vil derfor vende tilbage til spørgsmålet om det arktiske regeringssamarbejde.

Kapitel VI

Medborgarpolitik

1. Arbetsmarknad

1.1. Inledning

1.1.1 *Den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden*

Situationen på arbetsmarknaden har i 1993 fortsatt att vara påverkad av lågkonjunkturen i den internationella ekonomin.

Væksten i dansk økonomi for 1993 skønnes at blive på kun 0,25 pct., p.g.a. af et lavere niveau for såvel indenlandsk som udenlandsk efterspørgsel. Det lave væksts-køn forventes at indebære et underskud på de samlede offentlige budgetter på 38 mia. DKK.

Overskuddet på betalingsbalancen vurderes at blive ca. 27 mia. DKK. Timelønnen forventes at stige på LO/DA området med 2,4 pct., hvilket bidrager til en fortsat god udvikling i lønkonkurrenceevnen.

Ledighedsgennemsnittet skønnes at blive på 350.000 personer i 1993, hvilket svarer til 12 pct. af arbejdsstyrken.

I juni 1993 vedtog Folketinget en ny arbejdsmarkedsreform, der indeholder en orlovsreform, en forenkling af dagpengesystemet, samt en generelt mere aktiv arbejdsmarkedspolitik. Reformen træder i kraft den 1. januar 1994.

Orlovsreformen består af 3 orlovsordninger, nemlig uddannelsesorlov, børnepasningsorlov og sabbat, alle af varighed op til et år. Ydelse ved orlov svarer til 100 pct. af dagpengene ved uddannelsesorlov, og 80 pct. ved de to andre orlovsordninger.

Uddannelsesorlov kan søges af alle beskæftigede, ledige og selvstændige, der er fyldt 25 år, er medlem af en a-kasse og er dagpengeberettigede. Børnepasningsorloven kan søges af beskæftigede og selvstændige, som er berettigede til dagpenge ved sygdom og fødsel samt ledige der er dagpengeberettigede eller modtager kontanthjælp. Sabbat kan kun søges af beskæftigede, som opfylder samme betingelser som under uddannelsesorlov. Der er kun krav om genbesættelse med en ledig ved sabbat-ordningen.

Det nye dagpengesystem opdeles i 2 perioder, hvor 1. dagpengeperiode er maks. 4 år, og 2. dagpengeperiode maks. 3 år. I første dagpengeperiode får de ledige ret til at få udarbejdet en individuel handlingsplan efter 3 måneder, 1 års uddannelse eller jobtræning tilbudt efter senest 2 år, ret til selvfundne jobtræning efter et år og etableringsydelse efter 5 måneder. Endvidere har den ledige ret til at have småjobs og samtidig oppebære 80 pct. af dagpengene, og dagpengeperioden kan forlænges gennem orlov.

I 2. dagpengeperioden skal den ledige så vidt muligt tilbydes 20 timers arbejde pr uge gennem hele perioden. Den ledige kan også her oppebære

80 pct. af dagpengene, ved siden af småjobs i op til et år, og dagpengeperioden kan forlænges ved orlov.

Tudelingen av den *finska* samhällsekonomin har förstärkts under berättelseåret. Den exportbaserade industrin har en hygglig framgång men branscher som bygger sin verksamhet på hemmamarknaden har stora svårigheter. Den minskade inhemska efterfrågan har vidare försvagat företagets förutsättningar att sysselsätta.

Arbetslösheten har ökat också på grund av det att den offentliga sektorn har drabbats av stora finansieringsproblem. Antalet arbetslösa människor uppgick till över halv miljon i augusti 1993, dvs. ungefär 20% av arbetskraften. Särskilt utvecklingen av ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten är oroande. Att arbetsmarknaden håller på att uppdelas i tre kategorier - den aktiva arbetskraften, arbetskraften med atypiska arbetsförhållanden och den arbetskraft som håller på att bli utslagen - har blivit ett allvarligt hot.

Den finska arbetsförvaltningen har strävat efter att bekämpa denna utveckling och att främja sysselsättningen. Arbetsförvaltningen har satsat på lönebaserat stödarbete och arbetsmarknadsutbildning. Därtill har arbetsförvaltningen betonat vikten av sysselsättningen i den ekonomisk-politiska debatten.

Arbetslöshetsgraden på *Åland* var i slutet av september 1993 7% vilket är en mycket hög siffra för åländska förhållanden. Vid motsvarande tidpunkt 1992 var arbetslöshetsgraden 4%. Under 1994 kommer en del äldre personer att bli långtidsarbetslösa. Ungdomarna har som regel lättare att hitta tillfälliga arbeten och därigenom få ett avbrott i arbetslöshetsperioden, speciellt under sommarmånaderna.

Liksom i övriga Finland går den exportinriktade industrin relativt bra. Här förekommer även nyanställningar. Problemen finns inom de hemmamarknadsinriktade företagen.

En av de viktigaste frågorna i förhandlingarna med EU om ett eventuellt åländskt medlemskap blir frågan om bevarandet av tax-freehandeln ombord på färjorna som har trafik till och från *Åland*. Överhuvudtaget betyder den framtida utvecklingen inom färjnäringsen mycket för den åländska ekonomin. Den konkurs som drabbade ett av rederierna i trafik mellan Sverige-*Åland*-Finland har redan påverkat den åländska ekonomin och arbetsmarknaden i negativ riktning.

I september 1991 var arbetslöshetsprocenten på *Færøerne* anslået til ca. 6% af en samlet arbejdsstyrke på ca 22.000 personer. Ca. 3 måneder efter at den nyetablerede arbejdsløshedsforsikring var startet 1. august 1992 steg ledighedsprocenten til 7,8%.

I maj 1993 var arbejdsløsheden ca. 20%. Pr. 4. november 1993 er den faldet til 18%. I august i år indgik Færøernes Landsstyre og Arbejdsministeriet i København en aftale om koordination af arbejdsløshedsforsikringen på Færøerne og i Danmark. Pr. 2. november 1993 blev således 40 medlemmer af den færøske arbejdsløshedsforsikring flyttet over i den danske og 5 medlemmer af den danske flyttet over i den færøske.

Arbejdsanvisningen på Færøerne der administreres af arbejdsløshedsforsikringen har i år anvist 5 jobs i Norge og 30 i Island. Færøerne deltog for første gang i det nordiske arbejdsløshedsforsikringsmøde der blev afholdt i Reykjavik i september i år.

Færøernes Landsstyre har rettet henvendelse til den Islandske regering, med henblik på at få en aftale i stand mellem Færøerne og Island om arbejdsløshedsforsikring.

Et antal unge personer mellem 16 og 26 år har i 1993 været med i beskæftigelsesprojekter inden for naturpleje m.m., der finansieres af det offentlige. Efter forslaget til kommende finanslov skal bevillingen til disse beskæftigelsesprojekter øges fra 5 mio. kr i år til 10 mio. kr i 1994.

I *Island* forventes gennemsnitsledigheden i 1993 at blive 4,5% med 5.500 ledige, men den var 3% i 1992 og 1,5% i 1991. Den stigende arbejdsløshed har medført, at regeringen har måttet starte mere aktiv indsats på arbejdsmarkedet end nogensinde før. I den lavkonjunktur som islandsk økonomi befinder sig i nu hvor, forskellige indsatser i den økonomiske politik generelt ikke har nået at styrke det private erhvervsliv på kort sigt, måtte det direkte initiativ komme fra staten og kommunerne til at fremme beskæftigelsen.

Hovedvægten i arbejdsmarkedspolitikken er nu på direkte beskæftigelsesforanstaltninger med at fremskynde opgaver som er blevet planlagt til at udføre på senere tidspunkt.

Da er mere aktive ordninger blevet indført for de ledige til at benytte de passive ressourcer som ligger i dagpengesystemet. Dette gælder især den midlertidige jobtilbudsordning.

For det tredje har man gjort en indsats for at revidere sikkerheds- og servicesystemet for de ledige, som nu har medført mere omfattende dagpengesystem, men samtidig er der stillet større krav til de ledige. Mere tilsyn er blevet indført for at undgå misbrug af dagpengesystemet.

Med væsentlige ændringer af loven om arbejdsløshedsforsikringen i maj 1993 er nu vedtaget ny lov nr. 93 af 30. juni 1993. De vigtigste ændringer af arbejdsløshedsforsikringen er at fra den 1. juli 1993 er alle lønmodtagere i Island arbejdsløshedsforsikret uanset om de er medlemmer af fagforeninger eller ej. Da er selvstændige erhvervsdrivende arbejdsløshedsforsikret fra den 1. oktober 1993. Flere initiativer for at forbedre beskæftigelsen og situationen for de ledige er enten på vej eller til overvejelse. Det gælder f.eks. gældssanering for langtidsledige. Revidering af lov om arbejdsformidling er nu langt fremme og der forventes øget indsats for at styrke organisationsstrukturen og serviceniveauet - ikke mindst for unge og langtidsledige.

Endelig er der blevet indsat nye ressourcer til at omstille arbejdskraftens kvalifikationer ikke mindst hos de ledige gennem Erhvervsuddannelsesordningen og Uddannelsesordningen for de ledige.

Utviklingen i *Norge* tyder på at nedgangen i sysselsettingen har stanset. Det er fortsatt reduksjon i sysselsettingen innen bygge- og anleggsvirksomheten, i primærnæringene og i varehandelen. Sysselsettingen i industrien synes å ha stabilisert seg, mens det er fortsatt økning innen offentlig for-

valtning. En del av denne økningen henger sammen med opptrapping av arbeidsmarkedstiltakene.

Økningen i arbeidsledigheten synes å ha flatet ut. Ledigheten bland ungdom 16-24 år har vært omlag uendret fra 1992 til 1993. Økningen i langtidsledighet, dvs arbeidssøkere som har vært ledig i et halvt år eller mer, har også flatet ut.

Arbidsmarkedstiltakene for ordinær arbeidskraft er i 1993 trappet opp med vel 10 000 tiltaksplasser i forhold til 1992, til ca 61 000 plasser. Samtidig har inntaket ved de videregående skoler og i høyskolesystemet økt.

I arbeidsmarkedspolitikken prioriteres innsatsen overfor ungdom og langtidsledige. Også attføringstiltak og tiltak med sikte på å hindre utstøtning fra arbeidsmarkedet er prioriterte oppgaver.

Den långa och djupa lågkonjunkturen i Sverige har inneburit en dramatisk försämring av arbetsmarknadsläget. Sysselsättningen har fallit kraftigt ända sedan från början av 1991 och minskat inom i stort sett samtliga sektorer i ekonomin. Sysselsättningen befinner sig i dag på samma nivå som under mitten av 1970-talet.

Som en följd av raset i sysselsättningen har arbetslösheten stigit till för Sverige rekordhöga nivåer. I september 1993 uppgick den öppna arbetslösheten till 8,7% eller 376 000 personer. Samtidigt har långtidsarbetslösheten ökat kraftigt och i dag har över 35% av alla arbetslösa varit utan arbete i 6 månader eller längre. Det svaga arbetsmarknadsläget har till stor del drabbat ungdomarna på arbetsmarknaden. Hösten 1993 var över 20% av arbetskraften i ålder 16 - 24 år utan arbete.

Under loppet av 1993 har signalerna, om att recessionen har nått sin botten, ökat i antal. Läget för industrin har ljusnat betydligt till följd av den kraftiga deprecieringen av kronan och därmed den betydande konkurrenskraftsförbättringen. Industriproduktionen har ökat successivt under loppet av 1993. Varslen inom industrin har minskat markant och efterfrågan på arbetskraft sakta vänt uppåt om än från en låg nivå.

Det mesta talar dock för, att någon märkbar förbättring av arbetsmarknadsläget inte är att vänta den närmaste tiden till följd av det mycket låga kapacitetsutnyttjandet i ekonomin och den extremt svaga inhemska efterfrågan. Aktuella prognoser tyder på, att arbetslösheten kommer att fortsätta att stiga om än i långsammare takt och plana ut först i slutet av 1994.

Den s.k. arbetslinjen med aktiva åtgärder ligger fast inom arbetsmarknadspolitik. Tyngdpunkten i insatserna ligger på utbudspåverkande åtgärder som utbildning/praktik och andra åtgärder som underlättar anpassningen på arbetsmarknaden. Inriktningen är sådan att långtidsarbetslösheten skall motverkas, särskilt bland ungdomar. För att uppnå detta i det nuvarande svåra arbetsmarknadsläget har två nya åtgärder införts - Ungdomspraktik och Arbetslivsutveckling (ALU). Ungdomapraktik riktar sig till ungdomar och är arbetsplatsförlagd praktik. ALU syftar till att ge arbetslösa personer med dagpenning möjlighet att delta i aktiviteter för att bibehålla kompetens och sociala kontakter med arbetslivet.

Mera information om arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik finns i årsrapporten *Arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitik i Norden 1992*, Nordiske Seminar- og Arbejdsrapport 1993:585.

1.1.2 *Nordisk samordning i internationella fora på arbetsmarknadspolitikens område*

Inom det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet följs utvecklingen i de internationella organisationer, som har betydelse för den nationella arbetsmarknadspolitik. Vid ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten pågår kontinuerligt informations- och erfarenhetsutbyte och behov för samordning av synpunkter samt behov för samnordisk uppföljning av beslut i andra internationella fora utvärderas löpande.

Danmark informerar kontinuerligt om aktuella frågor inom sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik i EU och de övriga länderna informerar om utvecklingen i sina länder angående anpassning till EUs inre marknad.

För att förbättra resursutnyttjande och för att utvärdera möjligheter till samordning informerar länderna kontinuerligt vid ministerrådets och ämbetsmannakommitténs möten om sina aktiviteter i de baltiska länderna, närområden och Östeuropa. Tjänstemannautbyte mellan de nordiska och baltiska länderna på arbetsmarknadsområdet har startat under året.

1.2. *Samarbete på arbetsmarknadsområdet*

Redogörelsen baserar sig på arbetsmarknadssektorns löpande samarbetsprogram med dess uppdelning i prioriterade områden samt de igångvarande handlingsplanerna.

Migrationsarbetet, som migrationsutskottet under den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik (ÅK-A) ansvarar för, beskrivs i kapitel VIII, avsnitt 3.

Arbetsmarknadsområdet ansvarar för arbetet med följande rekommendationer:

32/1990/s program mot ungdomsarbetslösheten

40/1992/k Nordjobb som permanent ordning

1.3. *Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden*

Den nya nordiska konventionen om social trygghet kommer att ersätta den nordiska överenskommelsen om förmåner vid arbetslöshet från 1985 efter EES-avtalets ikraftträdande.

1.4. Projekt inom den nya ekonomiska handlingsplanen

Inom den nya ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" 1989 - 92 fortgick ännu en del aktiviteter under 1993 i projektet "Effektivisering av den internordiska arbetsförmedlingen inom den europeiska gemenskapen". Projektets finansiering gick ut 1992 men verksamheten har försiggått med tidigare beviljade medel under 1993. Inriktningen har i högre grad varit präglad på studier av den europeiska gemenskapen. En evaluering av verksamheten färdigställs under första halvåret 1994.

"Flaskhals"-projektet vars avsikt var att etablera ett ökat samarbete mellan arbetsförmedling och arbetsmarknadsutbildning på regional nivå avslutades med ett seminarium januari 1993 och slutrapporten publicerades sommaren 1993.

"Paraply"-projektet om "1990-talets utmaningar på arbetsmarknaden" avslutades med en konferens hösten 1992. Delprojekten i det omfattande forskningsprogrammet har bl.a. tagit upp följande temata: ungdomarnas inträde på arbetsmarknaden, de äldre personernas situation på arbetsmarknaden, löneskillnader, arbetslöshet och migration i de nordiska länderna. Projektrapporterna blir färdiga 1993 och efterföljs av ett policydokument.

1.5. Efter- och vidareutbildning av arbetskraften

Ministerrådets samarbetsprogram för efter- och vidareutbildning av arbetskraften inleddes våren 1993 med uppläggning av nätverk och insamling av material. Programmets startseminarium hölls i augusti 1993 i Köpenhamn. Seminariet koncentrerade sig på frågor angående arbetsmarknadsutbildningens ändrade uppgifter och anpassning/omställning därtill samt företagsintern utbildning. Avsikten med programmet är att dokumentera och dra eventuella nordiska slutsatser om hur de olika yrkesbranscherna och enstaka yrken förändras och hur detta påverkar arbetsmarknaden och den yrkesinriktade efter- och vidareutbildningen. Avsikten är också att undersöka, hur man kan påverka de allt längre arbetslöshetsperioderna med utbildningspolitiska åtgärder.

Projektet "Stimulering av efterutbildning i företag" som belyser de faktorer som motiverar företag att satsa på personalutbildning blev färdigt 1993.

1.6. Ungdomsarbetslösheten

Ministerrådet gav sin redogörelse om "En förstärkt nordisk insats mot ungdomsarbetslösheten" åt statsministrarna och Nordiska rådet på Nordiska rådets session i mars 1993. Planeringen av de konkreta aktiviteterna har pågått under 1993 och programmet startar i början av 1994 med en nivå på 2,3 milj. DKK.

Projektet "Ungdom och virkemiddelbruk" analyserar ungdomsarbetslösheten och insatser i de nordiska länderna under 1980 - 90. I projektet in-

går bl.a. följande element: jämförelse av ungdomsarbetslösheten i Norden, jämförelse av åtgärder gentemot unga samt utvecklingen i arbetsmarknadspolitiken inriktad gentemot ungdomar i de nordiska länderna.

1.7. Svaga grupper på arbetsmarknaden

Ministerrådet startade år 1993 projektet "En ny aktiveringsdimension" vars syfte är att beskriva nya försök i de nordiska länderna för att aktivera arbetslösa och analysera dessa åtgärders konsekvenser på arbetsmarknadens funktionssätt, konkurrensförvridning, undanträngningseffekter, omkostnader och chanser att komma i arbete.

I 1993 startades förprojektet "Alternativa arbetsmarknader" som skall kartlägga omfånget av och innehållet i de alternativa arbetsmarknaderna i de nordiska länderna.

I december 1992 ordnades ett temaseminarium om långtidsarbetslösheten.

1.8. Arbetsmarknadens funktionssätt

Projektet "Mått för måluppfyllelse inom arbetsmarknadspolitiken i de nordiska länderna" skall kartlägga de mätningmetoder inom målstyrningen som nu används i de nordiska länderna och utveckla metoder att mäta graden av måluppfyllelse. Projektet beräknas bli klart innan årsskiftet.

Projektet "Missanpassning på arbetsmarknaden" har som syfte att belysa, hur bra eller dåligt utbud och efterfrågan på arbetskraft passar samman på de nordiska arbetsmarknaderna. Projektet beräknas bli klart innan årsskiftet.

1.9. Metodutveckling

I 1993 startade man två förprojekt: "Privat och offentlig arbetsförmedling" och "Jämförelse av arbetsförmedlingar i de nordiska länderna". Det första projektet avser att ge ett utbyte av erfarenheterna från offentliga och privata arbetsförmedlingar i såväl i de nordiska länderna som i det övriga Europa. Det andra projektet syftar till att utvärdera och jämföra den samhällsekonomiska effektiviteten mellan arbetsförmedlingarna i de nordiska länderna.

1.10. Arbetsmarknadssektorns medverkan i den nya jämställdhetsbehandlingsplanen 1989-93

Som uppföljning av BRYT-projektet genomförs ett projekt om jämställdhetsmetodiken på arbetsförmedlingskontoren (Job-profil). Projektet baserar sig på evalueringen af BRYT-projektet, således att man endast vidareför element som kommer att vara nyttiga för arbetsförmedlingarnas arbete med placering och omskolning av kvinnor på arbetsmarknaden. Projektet

avslutas i slutet av 1993 och dess resultat presenteras i samband med Nordisk Forum hösten 1994.

1.11. Nordjobb

Utbytesprogrammet Nordjobb evalueras 1993 och utredningsarbete för programmets framtid fortsätter 1994.

1.12. Nordiska rådets rekommendationer

1.12.1 Meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten (A 896/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden och att därvid prioritera utsatta grupper."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Kampen mot arbetslösheten är i dag den viktigaste samhällsuppgiften i alla nordiska länder. Bekämpandet av ungdomsarbetslösheten är en högt prioriterad uppgift i alla nordiska länder. Man har både satt i gång och startat planeringen av specialåtgärdert för att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Syftet med dessa åtgärder är att genom aktiva arbetsmarknads-politiska insatser - beredskapsarbeten, arbetsmarknadsutbildningen - hindra uppkomsten av långtidsarbetslöshet och därmed utslagning från arbetsmarknaden. Även satsningen på utbildning har utökats i länderna.

Ministerrådet gav statsministrarna och Nordiska rådet en redogörelse om ungdomsarbetslösheten på Nordiska rådets session i Oslo mars 1993 och yttrade därmed sin vilja att förstärka insatsen mot ungdomsarbetslösheten.

För att snarast möjligt komma i gång med aktiviteterna tillsatte ministerrådet en planeringsgrupp bestående av sakkunniga på arbetsmarknads- samt arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Gruppens programförslag för aktiviteter godkändes av ämbetsmannakommittén i oktober 1993. Aktivitetsnivån för 1994 är 2,3 milj DKK.

Syftet med ungdomsarbetslöshetsprogrammet är att upprätta erfarenhetsutbyte och därigenom underlätta politisk koordinering, samverkan mellan existerande och framtida insatser samt program mellan länderna och gentemot EU och att genomföra utredningar och analysprojekt på området.

Arbetsmarknadsparterna har yttrat sin vilja att delta i programmet.

Arbetsmarknadssektorn har inlett diskussioner med utbildningssektorn om eventuella möjligheter till samarbete angående ungdomar, t.ex. i samband med utbildningssektorns handlingsprogram VOKS FREM.

I februari 1994 ordnas ett seminarium om ungdomsarbetslösheten. Avsikten är att belysa det aktuella läget för ungdomarna på arbetsmarknaden i de nordiska länderna, igångvarande åtgärder och deras målsättning, utformning samt omfång, forskning och utvärdering kring ungdomar och åtgärder. Även undanträngningseffekter av åtgärderna skall belysas.

I ministerrådets regi genomförs i 1993 projekt, vilkas syfte är att ge stöd för de svagare grupperna på arbetsmarknaden inklusive ungdomarna.

Projektet "Ungdom och virkemiddelbruk kommer att avslutas 1993. I projektet ingår en jämförelse av arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitiken för de unga samt en analys av orsaker till och sociala konsekvenser av ungdomsarbetslösheten. Ministerrådet kommer att diskutera, vilka nya satsningar projektet ger anledning till.

Det avslutade Paraplyprojektet om "1990-talets utmaningar på arbetsmarknaden" kommer med en policyrapport om de ungas inträde på arbetsmarknaden. Ministerrådet skall bl.a. diskutera om det finns hinder och bristande flexibilitet i systemen som försvårar de ungas möjligheter att få fotfäste på arbetsmarknaden.

Ministerrådet har i 1993 startat fyra projekt som har relevans för området. "På väg mot yrkespassivitet" samlar in kunskap om strömmarna från arbetsmarknaden ut i yrkespassivitet. Projektet "En ny aktiveringsdimension" skall vara ett huvudtema under de kommande åren och belysa de nya försöken att aktivera arbetslösa. Ett förprojekt om "Alternativa arbetsmarknader" skall definiera själva begreppet och kartlägga existensen av alternativa arbetsmarknader i de nordiska länderna. På migrationsområdet har man startat projektet "Ethnic Business" som belyser invandrare som egna företagare.

Nordiska ministerrådet vill också informera, att det i 1993 har lagt fram en rapport om nordiska infrastrukturinvesteringar för att befrämja den ekonomiska tillväxten (se NSA 1993:545). Detta nordiska arbete hänger samman med ett norskt initiativ till ett gemensamt möte mellan finans- och ekonomiministrarna i EU och Efta i Luxemburg i april 1993 där samtliga länder presenterade planer om åtgärder för att befrämja tillväxt och sysselsättning i Europa. För att försäkra uppföljningen av aprilmötet och för att värdera nya tillväxt- och sysselsättningsbefrämjande strategier planeras ett nytt gemensamt möte mellan EU och Efta i december 1993.

Ministerrådet anser, att rekommendationen kan avskrivas.

1.12.2 Meddelande om rekommendation nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning (A 1009/k)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordjobb-programmet är en viktig element i det nordiska folkliga samarbetet i och med att det ger de nordiska ungdomarna en möjlighet att bekanta sig såväl med arbetslivet som kulturen i de övriga nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet har företagit en evaluering av Nordjobb-utbytesprogrammet och dess underprogram som blev färdig i slutet av maj 1993.

I evalueringsrapporten föreslås tre alternativ för programmets fortsättning: den nuvarande modellen med effektivare administration, Nordjobb under ett europeiskt paraply eller en nordisk modell, vilket skulle innebära samdrift mellan Nordjobb och andra nordiska utbytesprogram, t.ex. Nordplus, Nordplus junior och Baltpraktik.

Nordiska ministerrådet kommer att ta ställning till programmets fortsättning efter kompletterande analyser som genomförs under 1994. I ministerrådsförslaget till Nordiska ministerrådets budget för 1994 har man föreslagit 2.5 milj. DKK för Nordjobb.

2. Arbejdsmiljø

2.1. Indledning

2.1.1 Den allmänna utvecklingen på arbejdsmiljøområdet

I samtlige de nordiske lande foregår der udvikling i arbejdsmiljølovgivningen, ligesom der sker udvikling i arbejdsmiljømyndighedernes organisering og varetagelse af de opgaver, som skal løses - alt sammen med henblik på at forbedre arbejdsmiljøet.

Parallelt med regeringernes overordnede undersøgelser af arbejdsmiljøvirksomheden i de nordiske lande foregår der en udvikling og modernisering af tilsynsvirksomheden i de enkelte arbejdstilsynsforvaltninger.

I Danmark har Arbejdstilsynet således gennemført en strategi- og organisationsplan, som har til formål at styrke den regionale tilsynsvirksomhed og dermed behovet på den enkelte arbejdsplads. Endvidere er der sket en samordning af miljømyndighedernes indsats over for de enkelte virksomheder, idet der er indgået en samarbejdsaftale mellem arbejdsmiljø- og miljømyndighederne, både på lokalt og på centralt plan. Endelig kan nævnes at der arbejdes på at udvikle tilsynsmetoder. Dette arbejde er koncentreret omkring det såkaldte helhedstilsyn og systemtilsyn. Målet med begge tilsynsformer er, at styrke det helhedsorienterede arbejdsmiljøarbejde såvel på store som på små virksomheder.

I Finland har man fornyet arbejdsmiljölagstiftningen med tanke på ikrafttrædandet af EES-avtalet. Man har ændrat lagen om arbejdsstrygghed, arbejdsavtal och samarbete inom företag och dessa ändringar träder ikraft i samband med EES-avtalet. Med förändringar skärper man en aning plikter som arbetsgivarna har gällande samarbete och förhandlingar. Man har också gett åt riksdagen en proposition beträffande de unga arbetstagarnas arbetarskydd. Arbetsministeriet har hösten 1993 satt igång ett nationellt

utvecklingsprogram om arbetslivets kvalitet "Arbetsplats i Finland - arbetsplats i Europa".

Arbejdsmiljølovgivningen i *Island* er stort set uforandret siden 1980. En kritisk gennemgang i 1985 og 1990 i udvalg med repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter og socialministeriet har ikke ført til ændringsforslag. Udvalget fra 1990 og Arbejdstilsynets bestyrelse gik ind for en indsats for mere effektiv realisering af lovbestemmelserne om følgende:

1. Virksomhedernes/institutionernes indre sikkerhedsarbejde, valg af sikkerhedsrepræsentanter/sikkerhedsudvalg skal finde sted på flere arbejdspladser og støttes af en oplysningsindsats.
2. Lovbestemmelserne om bedriftssundhedstjeneste skal realiseres og i første omgang omfatte arbejdspladser, hvor de ansatte er udsat for sundhedsfare. Hovedvægt lægges på forebyggende foranstaltninger.
3. Bedre ulykkestatistik, bl.a. for at støtte forebyggende arbejde.

Der har været en vis fremgang i de sidste år inden for alle disse områder. Inden for området bedriftssundhedstjeneste består de første skridt i hørselsmålinger blandt ansatte der er udsat for støj.

Det økonomiske samarbejde, som *Island* indgår i med EU, vil føre til at nogle få nye regler bliver udarbejdet og vedtaget.

Inden for Arbejdstilsynet er der en vis decentralisering i gang, således at kredsene uden for hovedstadsområdet er blevet styrket gennem flere ansatte. I institutionens arbejde lægges der stor vægt på integration af oplysnings- og tilsynsvirksomhed, bl.a. gennem kampagner inden for visse brancher. Arbejdet i institutionens bestyrelse har været præget af enighed og god samarbejdsvilje hos alle parter.

Mange offentlige institutioner stilles efterhånden over for skærpede legitimitations- og effektivitetskrav. De vedtagelser og planer, som er beskrevet ovenfor, kan betragtes som udtryk for, at Arbejdstilsynets bestyrelse og personale prøver at imødekomme disse krav og opnå de mål, som er fastsat i loven og de krav som opstår ude i samfundet.

Arbejdstilsynet i *Norge* har udarbejdet en strategiplan, hvor målet er at forebygge helseskader i arbejdslivet gennem en styrking af det systematiske forebyggende arbejde i virksomhetene, bl.a. ved innføring af krav om internkontroll. De konkrete mål frem til år 2000 er å redusere livsforkortende og invalidiserende sykdommer med 20% og dødsulykker og alvorlige arbeidsulykker med 50%. I tillegg er en reduksjon av sykefraværet en sentral oppgave. Internkontrollforskriften i Norge har anvendelse for både arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet, det ytre miljøet, industriverket og når det gjelder produktkontroll. Det er utarbeidet en felles strategiplan for samordning av internkontrollbasert tilsyn mellom de aktuelle myndigheter.

Et partssammensatt utvalg har gått gjennom arbeidsmiljøloven og lagt fram forslag til endringer på flere punkter. Instillingen vil bli fulgt opp overfor Stortinget i løpet av 1994.

Sverige har godkänt EES-avtalet, som troligen träder i kraft den 1 januari 1994. I lagstiftningen, bl.a. arbetsmiljölagen, och i myndigheternas föreskrifter har gjorts och görs de ändringar och kompletteringar som är nödvändiga för att kunna införliva de rättsakter som omfattas av EES-avtalet. Arbetsarkyddsstyrelsen har därvid genomfört ett omfattande sådant arbete.

Endelig må det fremhæves, at arbejdsmiljøarbejdet i de enkelte lande i meget høj grad præges af den udvikling, som foregår i EU. For Danmark, som er medlem, og som dermed direkte er omfattet af EU-reglerne, indebærer dette forpligtelser til at gennemføre vedtagne direktiver og standarder. I de øvrige lande, hvoraf tre i hvert fald har søgt medlemskab i EU, følger man nøje det igangværende og afsluttede direktivarbejde, ligesom landene direkte deltager i det internationale standardiserings- og certificeringsarbejde - i høj grad på baggrund af en fælles nordisk aktivitet.

2.1.2 Arbejdsmiljøet i Europaperspektiv

Den aktuelle udvikling inden for EU og EFTA har ført til nye udfordringer og muligheder i det nordiske samarbejde på arbejdsmiljø- og arbejdslivsområdet. Adskillige EU-direktiver, som vedrør sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen, er blevet vedtaget i de senere år. I tilknytning til de såkaldte handelshindringsdirektiver pågår der sædvanligvis også udarbejdelse af tekniske specifikationer i regi af de europæiske standardiseringsorganer CEN og CENELEC.

I standardiseringsorganerne er alle nordiske lande medlemmer og kan således hver for sig påvirke indhold og arbejde. Som et supplement til det nationale arbejde - og i lyset af de personelle og økonomiske ressourcer i de enkelte lande - har Ministerrådet indtil udgangen af 1993 afsat særskilte midler til brug for nordisk samordning i det internationale standardiseringsarbejde. På arbejdsmiljøområdet har dette resulteret i en ordning, som indebærer, at man på nordisk plan koordinerer synspunkter og fordeler deltagelse i en række prioriterede standardiseringsaktiviteter. I løbet af året 1993 har de nordiske lande således deltaget i arbejdet i henved 100 forskellige internationale arbejdsgrupper på standardiseringsområdet.

2.2. Samarbete på arbetsmiljöområdet

Arbetsmiljöverksamheten regleras på det formella planet av den nordiska arbetsmiljökonventionen och av samarbetsprogrammet.

På arbetsmiljöområdet spelar arbetsmarknadens parter en betydande roll, när det gäller att formulera och rätta sig efter politiska mål. Under de senaste åren har man därför upprätthållit kontakter efter en mera systematisk modell för samrådsmöten mellan Ministerrådet och parterna samt ämbetsmannakommittén och parterna. Denna modell har reviderats 1993 beträffande samarbete mellan ämbetsmannakommittén och parterna.

Aktiviteterna har pågått i tre permanenta utskott under berättelseåret. Till arbetsmiljösektorn hör också en nordisk institution för vidareutbild-

ning inom arbetsmiljöområdet (NIVA). NIVA har sedan 1991 varit en av de nordiska institutioner som ingår i ministerrådets försöksordning med 3-årig mål- og ramstyrning.

Arbetsmiljösektorn ansvarar för följande rekommendationer från Nordiska rådet:

24/1991/e	Koncernfackligt samarbete
3/1992/s	Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
44/1992/s	Nordiska arbetsrätten och EU

2.3. Forskningsvirksomhed

Initiering og opfølgning af forskningsvirksomheden har ligesom i de tidligere år haft en høj prioritet i det nordiske samarbejde på arbejdsmiljøområdet. For at få lejlighed til at udveksle erfaringer og danne nye kontakter afholdes der årligt et nordisk arbejdsmiljømøde for forskere og specialister på området.

Blandt de projekter, som er pågået i løbet af året, skal følgende særligt fremhæves:

a) Nordisk grænseværdidokumentation

Dette samarbejde har foregået gennem en årrække med henblik på at sammenstille og vurdere videnskabelig dokumentation som underlag for tilsynsmyndighedernes beslutninger om arbejdshygiejniske grænseværdier. Formålet er at kunne sammenstille den nordiske sagkundskab og det dokumentationsunderlag, som findes i de enkelte lande, og derved undgå dobbeltarbejde. Der er gennem årene udarbejdet dokumentation for knap 100 stoffer. Dokumentationen har skabt stor international opmærksomhed, og har bl.a. resulteret i en samarbejdsaftale med NIOSH (National Institute of Occupational Safety and Health) i USA samt med hollandske arbejdsmiljøforskere. For at gøre dokumenterne tilgængelige for international anvendelse udgives der årligt en resumesamling på engelsk. Dette projekt er under evaluering med henblik på en fremtidig yderligere tilnærmelse til tilsvarende arbejde inden for EU, men arbejdet er blevet noget forsinket. Dele af projektet må udsættes indtil forholdene inden for EU er nærmere afklaret.

b) Kemiske emners fosterskadende effekter

Viden om, hvilke faktorer i arbejdsmiljøet, som kan medføre genetiske skader og fosterskader, er i almindelighed meget mangelfulde. Det er derfor vigtigt at kunne udnytte en samlet nordisk ekspertise for at kunne nå frem til det bedst mulige kundskabsunderlag. Der er derfor igangsat et nordisk projekt, hvor man analyserer omkring 10 emner ud fra hvilken eventuel fosterskadende effekt, de kan have på mennesker.

c) Ætiologiske fraktioner og arbejdsrelateret sygelighed

Ætiologiske fraktioner er et vigtigt begreb i forbindelse med fremtidige beslutninger om fordeling af ressourcer til gennemførelse af forebyggende foranstaltninger og forskning. Den ætiologiske fraktion defineres som: Den andel af en aktuell sygdomsforekomst, som ikke ville være forekommet, hvis en risikofaktor ikke fandtes. Der er igangsat et nordisk projekt om beregning af ætiologiske fraktioner ved den arbejdsrelaterede sygelighed. Projektet kræver betydelige ressourcer, da man i princippet må estimere ekspositionernes udbredelse for hvert land for sig. Da erhvervsforholdene i de nordiske lande imidlertid er forholdsvis ensartede, er det relevant, at de nordiske lande koordinerer indsatsen. I første omgang gennemføres studier for bevægeapparatlidelser og for cancer.

d) De ældres arbejdsmiljø

Med baggrund i, at aldersprofilen i arbejdsstyrken forskydes i retning af, arbejdsstyrken bliver ældre, er der igangsat et projekt, hvor man søger analyseret de ældre arbejdstageres arbejdsmiljø. Man håber ved en sådan analyse at kunne finde frem til, under hvilke betingelser, den ældre arbejdsgruppe kan forblive på arbejdsmarkedet, uden at der opstår nogen særskilt belastning for denne gruppes sikkerhed og sundhed.

e) Arbejdshygiejnisk og toksikologisk udredning om nye materialer og produkter

I de nordiske lande foregår en kraftig udvikling omkring nye materialer og industriel anvendelse. Da den arbejdshygiejniske og sundhedsmæssige erfaring vedrørende disse materialer er meget spredte, er der igangsat et projekt, hvis formål er at belyse, hvilke nye materialer, der er under introduktion i nordiske industrier. Der udarbejdes arbejdshygiejniske og toksikologiske vurderinger af udvalgte materialer og produkter, med henblik på, at man tidligt i arbejdet med udviklingen af nye materialer vil kunne pege på og tage stilling til de sundhedsmæssige aspekter ved deres anvendelse.

Härutöver har bl.a följande projekt pågått under året:

- 10 års dödsolyckor i de nordiska länderna
- utveckling av screeningsmetoder för definition av
- individuell exponering för mutagener och
- cancerframkallande ämnen
- nordiska gränsvärden/rekommendationer/riktlinjer för fysiska belastningar
- utarbetande av kriteriedokument för nervskadande ämnen
- arbete och hälsa på vårdsektorn

Projektet angående utarbetandet av kriterier för arbetsfysiologiska normer (gränsvärden) väntas bli färdigt 1993.

Projektet om riskvärdering av nya material och arbetsrelaterad sjuklighet ligger färdiga för publicering och det planeras flera rapporter för båda.

2.4. Tilsynsverksomhed

Blandt de projekter, der varetages af det nordiska arbejdsmiljøadministrationsudvalget skal fortsat især fremhæves:

a) *Internationalt standardiseringssamarbejde*

Den samnordiske indsats i de europæiske standardiseringsorganer, hvorefter de tekniske specifikationer med tilknytning till EU's handelshindringsdirektiv udarbejdes af standardiseringsorganisationerne CEN och CENELEC.

De nordiske arbejdsmiljømyndigheders deltagelse i standardiseringarbejdet er indtil 1992 finansieret via den ny økonomiske handlingsplan, og fra og med 1993 har der været afsat særskilte sektormidler til formålet. Hensigten er stadig at skabe grundlag for at samordne de nordiske landes synspunkter og garantere finansieringen af deltagelsen i det internationale standardiseringsarbejde, ud over hvad landene har ressourcer til.

I 1993 har erfaringerne været meget positive. Mødevirksomheden, der omfatter nær ved 100 arbejdsgrupper, har vist frugtbare resultater.

b) *Norden/EU m.v.*

Aktiviterne har i stigende grad angået spørgsmålene om Norden/EU/-EFTA, og situationen har især været præget af dels EFTA-landenes aftale med EU (EØS-avtalet), dels følgerne af Danmarks medlemskab af EU og de nu foreliggende ansøgninger fra Finland, Norge och Sverige om optagelse i EU.

På EU-området har opmærksomheden fortsat samlet sig om information om gennemførelsen af Indre Marked og den sociale dimension. Der har været informeret om EU's direktivarbejde på arbejdsmiljøområdet, herunder om de danske erfaringer med implementering og administration af direktiverne.

Aktiviterne er præget af den grundsyn, at et samarbejde på området tjener til nordisk styrkelse i europæisk sammenhæng.

Aktiviterne har været henført under et særskilt projekt med betydelige sektormidler.

c) *Andre projekter*

Udvalget kan pege på følgende øvrige projekter:

- Samordning af arbejdsmiljøforskrifter
- Udvikling af støjdatabase for at modsvare EU's støjdeklarationsanvisninger,
- Systemer til måling af arbejdsmiljøet

- Arbejdsmiljø, bedriftsstrategier og økonomi i tjenesteydelser
- Variationer i den livslånga arbetstiden i Norden
- Utredning över nordiska insatser i studier av exoterma (värmeutvecklande) reaktioner

2.5. *Arbejdsliv och arbetsret*

Nordisk arbejdslevs- og arbejdsretsudvalg (NAU) har gennem en årrække varetaget spørgsmål om bl.a. retsforholdet mellem arbejdsgivere og arbejdstagere, om arbejdsorganisation og medbestemmelse, om arbejdstids-spørgsmål og om konsekvenserne af ny teknologi.

NAU betragter det i øvrigt som en af sine hovedopgaver at udvikle arbejdslevs- og arbejdsretssamarbejdet mellem de nordiske lande både på områder hvor der allerede er nordisk egenaktivitet/fællesinteresse, og på områder som udspringer af en fælles nordisk interesse for udviklingen på EU's område.

I beretningsperioden har udvalget således bl.a. drøftet EU-direktivet om arbejdsgiverens pligt til at underrette arbejdstageren om vilkårene for arbejdskontrakten eller ansættelsesforholdet, ligesom udvalget har drøftet direktivforslaget om udstationerede arbejdstagere (social dumping).

Udover den løbende drøftelse og erfaringsudveksling skal følgende projektaktiviteter fremhæves:

a) Arbejdsretten i Norden og den nordiske model

En videreudvikling af det nordiske samarbejde på det arbejdsretlige område betyder, at der må foretages en redegørelse for og vurdering af forskelle og ligheder mellem de nordiske lande.

Dette er baggrunden for, at der er iværksat et komparativt studie af arbejdsretten i Norden. Projektet har resulteret i en foreløbig rapport. I 1992 foretog man en justering af oplægningen så at den inriktas på en skildring af komparativ nordisk arbejdsrett mot EU-rättslig bakgrund. Slutrapporten forventes at være færdig i foråret 1994.

b) Den nordiske models fremtid (NordFram)

Demokrati og medvirken er centrale aspekter ved udviklingen i de nordiske landes arbejdslev. Der er således etableret et godt udbygget aftale- og regelværk for medvirken og partssamarbejde i arbejdslevet. Dette system kaldes ofte "Den nordiske model".

Internationaliseringen af økonomi og næringslev samt EU's indre marked vil imidlertid påvirke de samarbejdsrelationer, som er etableret lokalt og nationalt. Der er derfor givet støtte til et tværfagligt nordisk projekt med det sigtemål at studere nogen af de problemer, som internationaliseringen vil kunne rejse for den nordiske model og nordisk arbejdslev fremover.

Projektet sluttes med en konference i februar 1994.

c) Komparativ analyse af nye belønningsformer

NAU har bidraget til forundersøgelse til et projekt vedrørende komparativ analyse af nye belønningformer og ændringer i ledelsesformerne i virksomheder i Norden. Projektet søger at sammenholde både nationale, nordiske og europæiske/globale erfaringer.

2.6. NIVA's virksomhed

Den nordiske institution for videreuddannelse i arbejdsmiljøspørgsmål (NIVA) afholder kurser, seminarer og symposier for videreuddannelse af forskere og andre specialister inden for arbejdsmiljøområdet. Virksomheden finansieres for største delen af ministerrådet og til en vis del af kursusafgifter.

Siden begyndelsen af 1991 har NIVA deltaget i forsøgsvirksomheden med 3-årig mål- og rammestyling, hvilket indebærer, at NIVA får tildelt en bestemt økonomisk ramme, som er kendt 3 år frem i tiden. Omvendt forpligter NIVA sig til at levere et bestemt produkt (dvs afholde et nærmere fastsat antal kurser for et bestemt antal kursister). Fordelen for NIVA er, at det bliver nemmere at planlægge de langsigtede aktiviteter for uddannelsesvirksomheden. Ett nytt treårskontrakt för perioden 1994 - 1996 har godkänts av ämbetsmannakommittén hösten 1993.

For 1993 har det økonomiske bidrag fra Ministerrådet udgjort 2.770.000 DKK, og der har været afholdt 13 kurser/seminarer. Antallet af kursusdeltagere har været stadigt stigende i hele NIVA's levetid. Dette har også gjort sig gældende i 1993. Som en ny dimension i NIVA's virksomhed kan nævnes det øgede antal baltiske deltagere, hvilket er et resultat af de Balticum-stipendiemidler, NIVA har fået bevilget fra Nordisk Ministerråd.

2.7. Nordisk Råds rekommandationer

2.7.1 Meddelande om rekommandation nr 24/1991/e angående koncernfaglig samverkan i Norden (A 949/e)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Frågan om koncernfackligt samarbete diskuteras kontinuerligt innanför arbetsmarknads- och arbetsmiljösektorn - senast vid samrådsmötet mellan ministerrådet (arbetsministrarna) och arbetsmarknadsparterna den 1 mars 1993.

Ministerrådet konstaterar, att det har skett väsentliga framsteg i EU-förhandlingarna om koncernfackligt samarbete, eftersom 11 länder nu tycks

kunna nå enighet om ett resultat i framtiden. Utöver detta har intresse för att frivilligt ingå avtal om samarbete i hela Europa stigande.

Ministerrådet anser att utvecklingen ser lovande ut och vill därför avvänta den närmaste tidens utveckling i arbete med det kommande EU-direktivet.

EU's institut för förbättring av arbets- och levnadsvillkoren (Dublin-institutet) höll en konferens om koncernfackligt samarbete i maj 1993 i Bonn. Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och de nordiska arbetsmarknadsparterna var representerade i denna konferens. Man kan konstatera, att intresset för organiserat koncernfackligt samarbete är stigande i företag, speciellt i sådana företag som har varit tvungna att genomgå stora förändringar i koncernstrukturen och produktionen. Emellertid kom de traditionella synpunkterna på gemensamma europeiska lösningar i form av direktiv eller lagstiftning klart fram. Från arbetsgivarsidan framhöll man, att företag och de anställda själva bäst kan finna fram till de former som passar till företag.

I ministerrådets regi pågår olika aktiviteter relaterade till frågan om koncernfackligt samarbete. Bland annat projektet om den nordiska modellens framtid - NordFram - har som syfte att belysa olika aspekter i frågan. Detta projekt avslutas med en konferens i februari 1994 i vilken bl.a. Dublin-institutet är inbjuden. I den ovannämnda Bonn-konferensen kom det tydligt fram, att det hos såväl arbetsgivar- som arbetstagersidan tycks vara behov för ytterligare informations- och erfarenhetsmaterial om olika former för koncernfackligt samarbete. NordFram-projektets slutrapporter kommer att ge ett värdefullt bidrag till ett sådant informationsmaterial.

Arbetslivs- och arbetsrättsutskottet under ämbetsmannakommittén för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik ansvarar bl.a. för frågor angående koncernfackligt samarbete. Utskottet har inlett diskussioner med Dublin-institutet om närmare samarbete för att förbättra informations- och erfarenhetsutbyte kring arbetslivs- och arbetsrättsfrågorna mellan de nordiska länderna och EU.

Ministerrådet anser mot denna bakgrund att rekommendationen kan avskrivas.

2.7.2 Meddelande om rekommendation nr. 3/1992/s om utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen (A 959/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier".

Nordisk Ministerråd meddeler:

Efter- og videreuddannelse, kompetenceudvikling og medbestemmelse er væsentlige elementer i den nordiske arbejdsmarkedsmodel. Dette un-

derstreges også af, at det er tilbagevendende temaer på Ministerrådets møder og på de årlige møder mellem Ministerrådet og arbejdsmarkedets parter. Ligeledes er og har disse emner været genstand for nordiske samarbejdsprojekter.

Embedsmandskomitéen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik besluttede på sit årlige møde i oktober 1993, at udarbejde forslag til et nyt samarbejdsprogram, der både omfatter arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøområdet. Der sigtes mod, at et forslag til nyt samarbejdsprogram vil kunne forelægges Nordisk Råd efteråret 1994.

Arbejdet med at udforme et nyt samarbejdsprogram vil naturligt omfatte spørgsmål om nordisk samarbejde inden for ansattes efter- og videreuddannelse, kompetenceudvikling og medbestemmelse. I dette arbejde vil således også indgå overvejelser om behovet for eventuelle ændringer i arbejdsmiljøkonventionen og andre nordiske samarbejdsoverenskomster på arbejdsmarkedsområdet.

Ministerrådet anser på denne baggrund, at rekommandationen kan afskrives.

2.7.3 Meddelande om rekommendation nr 44/1992/s angående nordiska arbetsrätten och EU (A 995/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EU-medlemskap för enskilda nordiska länder."

Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar meddelar:

"De nordiske arbejdsministre har gennem årene været enige om, at det var af stor betydning at arbejde for den nordiske model på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet.

De nordiske regeringer har således til stadighed i relevante sammenhænge, herunder ved forhandlinger i EU, argumenteret for den nordiske model - i flere tilfælde med held.

Ministerrådet och arbetsmarknadsparterna kommer vid sitt nästa samrådsmöte att diskutera, hur de nordiska länderna ska fortsätta arbetet för att bevara arbetsmarknadens avtalssystem och medinflytande, dvs. den nordiska modellen inom EU/EES mot bakgrunden av utvecklingen på det arbetsrättsliga området i EU och i relation till arbetsmarknadssituationen på kort och lång sikt.

Udbredelsen og anerkendelsen af den nordiske model på arbejdslivs- og arbejdsretsområdet er, som det vil fremgå af de nationale redegørelser, en højt prioriteret opgave. Frågor om den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i ett EES- och EU-perspektiv behandlas fortlöpande i det nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskottet. Nordisk arbejdslivs- och

arbejdsretsudvalg (NAU) vil i den sammenhæng drøfte mulige strategier - bl.a. med arbejdsmarkedets parter - på kommende møder."

I ministerrådets regi har man gennemført ett flerårigt projekt om den nordiska modellens framtid NordFram. Detta projekt kommer at avslutas med en konferens i februari 1994.

De enskilda länderna svarar:

Danmark

Fra dansk side har både regeringen og arbejdsmarkedets parter arbejdet intenst for at utbrede forståelsen for den nordiske model i EU. Arbejdet er foregået på forskellige planer og i forskellige sammenhænge. Særlig skal nævnes to møder med Kommissionen den 18. december 1992 og den 5. maj 1993 om den nordiske model, hvor arbejdsmarkedets parter deltog sammen med Arbejdsministeriet.

I fortsættelse af mødet den 18. december 1992 udarbejdede arbejdsmarkedets parter en redogørelse for det nordiske aftalesystems funktion, herunder normsættende karakter. På mødet den 5. maj 1993 præsenterede arbejdsmarkedets parter redogørelsen overfor den ansvarlige kommissær. Kommissæren udtalte bl.a., at Kommissionen fuldt ud accepterede aftalesystemet og at Maastricht-protokollen ikke på nogen måde ville nødvendiggøre en ændring af den gældende praksis i Danmark med hensyn til arbejdsmarkedsspørgsmål. Danmark fik også bekræftet, at EU-direktiver kan gennemføres ved kollektive overenskomster. Kommissæren gav udtryk for, dels at anvendelse af overenskomstsysteget ofte vil være en hensigtsmæssig måde at gennemføre EU-direktiver på, dels en forventning om, at de danske arbejdsmarkedsorganisationer vil ønske at optræde mere aktivt på EU-plan for at sikre, at deres forestilling om et velordnet forhold mellem arbejdsmarkedets parter nyder fremme. Danmark har således fået fuld opbakning fra Kommissionen bag den nordiske model.

Finland

I Finland har frågan om bevarandet av den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i EU-integrationen diskuterats under hela den tid då EES-beredningarna pågått. I förhandlingarna mellan Finlands representanter och representanter för EU-kommissionen hade det redan före ingående av Maastricht-avtalet blivit utrett att direktiven kan verkställas genom kollektivavtal.

När implementeringen av direktiv bereddes tillsammans med arbetsmarknadsparterna har det konstaterats, att direktiven till sin nivå inte ofördelaktigt avviker från den finska arbetslagsstiftningen. Man är dock vidare tvungen att diskutera, hur den i den nordiska kollektivavtalsmodellen inboende möjligheten till flexibilitet som gäller undantagssituationer eller enskilda branscher kunde bibehållas. EU-medlemskap skulle klart förbättra Finlands ställning i detta syfte.

Island

Island er og har været positive overfor den nordiske model og aftalesystemets funktion. Island har f.eks. generelt ikke vedtaget love på arbejdsmarkedsområdet med mindre det var absolut nødvendigt. Island anser det for meget vigtigt hvad Danmark har fået aftalt med EU-kommissionen om anerkendelse af den nordiske model og aftalesystemets funktion. Island vil imidlertid også lægge vægt på den tidligere indstilling til at arbejdsmarkedets parter i Island deltager i drøftelserne om hvordan Island skal udforme og udføre fælles principholdninger om den nordiske model.

Norge

Fra norsk side anses det som vigtigt at den nordiske arbejdsrettsmodellen sikres i et europeisk perspektiv. Både i EØS-prosessen og i underlagsmateriale overfor EU i forbindelse med medlemsskabsforhandlingene har man nøye beskrevet modellens utforming i Norge og understreket betydningen av vårt tariffavtalesystem, den sosiale dialog og trepartssamarbeidet. I kommentarer til EU-kommisjonens Grønn-bok er det bl.a. pekt på at styrking av organisasjonenes stilling i arbeidsrettslige spørsmål bør være en viktig målsetting.

Sverige

I Sverige finns en bred enighet om betydelsen av att slå vakt om den nordiska arbetsrättsmodellen i ett europeiskt perspektiv. Den svenska regeringen har i skilda sammanhang uttalat sig i frågan.

I proposition 1991/92:170 uttalas bl.a. följande:

Den svenska arbetsmarknaden kännetecknas av starka organisationer som organiserar en mycket stor del av arbetsmarknaden på såväl arbetsgivar- som arbetstagersidan. Den svenska arbetsrättslagstiftningen bygger därför sedan lång tid på förutsättningen att arbetsmarknadens parter har möjlighet att genom kollektivavtal ersätta, komplettera eller fylla ut lagstiftningen och att det är de fackliga organisationerna som i första hand har att tillvarata arbetstagarernas intresse. Lagstiftningen syftar till att skapa goda förutsättningar för detta. Det som brukar kallas den svenska arbetsrättsliga modellen kännetecknas framförallt av den starka ställning som parterna på arbetsmarknaden har och dessas principiella frihet att träffa avtal om löner och allmänna anställningsvillkor. En förutsättning för denna frihet är också att parterna tar ett stort ansvar för att upprätthålla arbetsfreden.

I propositionen sägs vidare:

Sverige kommer inom kort att utgöra en del av en gemensam europeisk arbetsmarknad. Det är då viktigt att kunna värna om de värdefulla inslagen i svensk arbetsmarknadslagstiftning. Därför är det väsentligt att skapa möjligheter för att kunna nyttja kollektivavtal för att implementera EU-direktiv.

Inför förhandlingarna mellan EU och Sverige om medlemsskap uttalande den svenske utrikeshandelsministern bl. a. följande:

Vi välkomnar unionsfördragets sociala protokoll inklusive arbetsmarknadsparternas förstärkta roll i utarbetandet och genomförandet av gemensamma åtgärder på arbetsmarknadsområdet. Vi utgår från att detta innebär att svenska kollektivavtal erkänns som tillräckligt medel att genomföra EU:s direktiv. Den svenska och nordiska arbetsmarknaden kännetecknas av en lång tradition av att villkor i arbetslivet fastställs i kollektivavtal mellan de berörda organisationerna.

Liknande synpunkter har framförts från svensk sida i kommentarer den 29 juni 1993 till ett inom EU-kommissionen planerat "Green paper" inom området för sociala frågor.

3. Social- og sundhedspolitik

3.1. *Udviklingen inden for social- og sundhedssektoren*

Sektorens arbejde har været tiltagende præget af den europæiske integrationsproces. Dette har resulteret i en nøje observation og vurdering af det europæiske samarbejde på social- og sundhedsområdet, herunder særligt den nordiske virksomheds relationer til tilsvarende europæisk virksomhed. Dette er både sket med sigte på inkorporering af og tillemprning af EU-regler til nordiske forhold, men også med klart sigte på at gøre den nordiske models elementer på social- og sundhedsområdet gældende i det europæiske samarbejde. Ministerrådet har således understreget sin hensigt om at værne om den nordiske model ved at arbejde for en bevaring af grundlæggende dele af denne samt i europæisk samarbejde at arbejde for en udbredelse af den nordiske model.

Samtidig med EØS-aftalens ikrafttræden træder den ny nordiske konvention om social tryghed i kraft. Denne konvention tilsigter i første række at dække personer, der hidtil har været dækket af den nordiske konvention om social tryghed fra 1981, og som ikke dækkes af EØS-reglerne. Det gælder først og fremmest personer, der ikke er statsborgere i et EØS-land. Konventionen regulerer desuden økonomiske mellemværender mellem de nordiske lande på sygesikrings- og arbejdsløshedsforsikringsområderne. Den anden ny konvention på området - konventionen om social bistand og sociale tjenester - vil ligeledes afløse den hidtidige socialkonvention. Den ny konvention er blevet færdigforhandlet i løbet af året og er klar til at blive behandlet som ministerrådsforslag af Nordisk Råd på sessionen i marts 1994.

Den ny nordiske overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for grupper inden for sundhedsvæsenet og for veterinærer blev underskrevet i juni 1993. Denne overenskomst indebærer gensidig godkendelse af en række uddannelser inden for sundhedssektoren.

Samarbejdet med de baltiske lande er blevet yderligere udbygget i løbet af året. For at samordne sektorens indsatser i Baltikum og Nordens nær-områder på mere langsigtet måde, vedtog Nordisk Socialpolitisk komité at

nedsætte en egen arbejdsgruppe inden for sektoren. Mandatet for gruppen er at træffe beslutninger om fordeling af midlerne, at udveksle nationale informationer og erfaringer og at koordinere tjenestemandsudveksling inden for sektoren.

Arbejdet med en revision af social- og sundhedssektorens samarbejdsprogram er fortsat. Der er enighed om, at det hidtidige program fra 1988 trænger til en grundig revision, og man sigter på et klart affattet, handlingsorienteret program, der kan fremlægges til Ministerrådets godkendelse og til behandling i Nordisk Råd i løbet af 1994 for at kunne være gældende for samarbejdet fra og med 1995.

3.2. Virksomheden 1993

3.2.1 Socialpolitisk ministerrådsmøde

På årets ministerrådsmøde blandt social- og sundhedsministrene 14.-15. juni 1993 blev overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked for visse grupper inden for sundhedsvæsenet og for veterinærer underskrevet. Ministrene drøftede endvidere de nye konventioner på social- og sundhedsområdet: dels den ny konvention om social sikring, dels forslaget til nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester. Ministrene lagde stor vægt på forholdet til det øvrige Europa, herunder den nordiske models indflydelsesmuligheder i en europæisk integration. Endvidere understregede ministrene behovet for at opretholde samarbejdet med Baltikum og Nordens nærområder, således at indsatserne på social- og sundhedsområdet ikke blev formindsket.

Social- og sundhedsministrene har endvidere haft to møder med Nordisk Råds socialudvalg om forskellige aktuelle samarbejdsspørgsmål, herunder spørgsmål, som har særlig betydning i forbindelse med europaintegrationen som f.eks. den nordiske alkoholpolitik over for EU.

3.2.2 Nordisk Socialpolitisk Komité (EK-S)

Nordisk Socialpolitisk Komité har i løbet af året holdt to møder samt et mindre forberedende møde forud for årets ministerrådsmøde. En væsentlig opgave for komitéen har bestået i behandlingen af de ny konventioner på området samt i evaluering af institutioner og anden virksomhed inden for sektoren. Komitéen har delegeret visse opgaver til *administrationsgruppen*, som bl.a. har til opgave at forberede sager til komitéens møder og i øvrigt fungerer som styregruppe for flere arbejdsgrupper inden for sektoren.

3.3. Institutionernas verksamhet

3.3.1 Nordiska läkemedelsnämnden

NLN är de nordiska ländernas samarbetsorgan på läkemedelsområdet.

NLN kvarstår som observatør i EUs arbeidsgrupper på läkemedelsområdet och deltar i övrigt i det internationella harmoniserings- och standardiseringsarbetet. Nämnden har också påbörjat ett projekt för att stödja läkemedelskontrollerna i Lettland och Litauen.

Nämnden startade under 1993 ett projekt för kvalitetssäkring och samordning av så kallade förenklade ansökningar för godkännande av läkemedel, t ex nya styrkor eller synonympreparat.

Nämnden har också startat ett arbete för att öka harmonisering av det receptfria sortimentet i Norden.

Nordisk läkemedelsstatistik publiceras för perioden 1990-1992. NLN följer fortlöpande försäljningen av läkemedel och information och kommentarer lämnas kontinuerligt i en bilaga till nämndens nyhetsbrev.

Extern information rymmer förutom nämndens nyhetsbrev Nytt från NLN/NLN News som ges ut 4 gånger per år, en internationell kurs om användningen av ATC/DDD (klassificering av läkemedel och måttenheten Definierade Dygnsdoser) i samarbete med WHO Collaborating Center for Drugs Statistics Methodology i Oslo.

Nordiska Socialpolitiska kommittén har beslutat att NLN skall genomgå en noggrann evaluering under 1994.

3.3.2 Nordiska instituttet för odontologisk materialprovning (NIOM)

NIOMs formål er gjennom systematisk prøving og målrettet forskning å arbeide for at materialer som anvendes i tannpleien i de nordiske land, fyller helsemessige og tekniske krav. Dertil kommer arbeidet med utvikling av bedre materialer og metoder samt opplysningsvirksomhet.

NIOMs materialprøving og sertifisering er i 1993 for første gang avgiftsbelagt. Industrien har reagert positivt, og programmet i år omfatter mer enn 1.200 produkter. Akkrediteringen av prøvelaboratoriet er fornyet og instituttet er i gang med akkrediteringen som sertifiseringsorgan.

NIOM regner med å bli utpekt som "meldt organ" i Norge for odontologiske biomaterialer i slutten av 1993, begynnelsen av 1994. Direktivet for medisinsk utstyr (nr. 93/42/EEC) er nå vedtatt og trer i kraft 1. januar 1995.

NIOM deltar aktivt i standardiseringsarbeidet innom ISO (International Organization for Standardization) og CEN (Comité Européen de Normalization). Aktiviteten er stor innen begge organisasjoner hva angår medisinsk utstyr som også omfatter odontologiske materialer og utstyr. Standardene skal være grunnlaget for godkjenning i henhold til Direktivet.

Forskningen i 1993 har vært fordelt på de viktigste materialgruppene som metaller, plast og porselen. I tillegg er flere biologiske og kliniske studier i gang for å klarlegge materialenes bruksegenskaper og bivirkninger. Det er publisert ca. 40 vitenskapelige artikler i løpet av året i tillegg til forskningsrapporter på nasjonale og internasjonale møter. Dette omfatter publisering av lister over sertifiserte produkter 1993, årsberetning norsk/engelsk, vitenskapelige artikler og tre utgaver av NIOM-INFO.

3.3.3 Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)

Antalet sökande till NHVs kurser har ökat även till 1994 års kurser. Denna ökning har varit obruten sedan 1987, då NHVs verksamhet utökades både resurs- och innehållsmässigt. Den ökning i kursutbudet som förutspåddes för 1993 har uppfyllts och innebär det största antal kurser och kursplatser någonsin i skolans historia.

Med bidrag från Ministerrådets speciella fond för att stödja utvecklingen i Östersjöländerna har NHV fortsatt planeringen för sitt nya projekt för att utbilda ledare inom Östersjöländernas hälso- och sjukvård. Utbildningen planeras i nära samarbete med de baltiska ländernas hälsoministrar och fakultetsledningar. Genom att samordna de nordiska resurser som redan finns på Nya Varvet åstadkommes ett sammanhållet nordiskt utbildningsprogram med tyngdpunkt på folkhälsovetenskap (NHV) och med inslag av socialvetenskap (NOPUS) och kultur (Nordens folkliga akademi). I detta projekt, som kallas BRIMHEALTH (Baltic Rim Partnership in Health), samarbetar NHV med WHO och Världsbanken.

Under 1993 har planerna på utveckling och förnyelse av utbildningsutbudet tagit fastare form, och konkreta förslag är nu föremål för diskussion i utbildningsråd och styrelse. I princip innebär det mindre inriktning på discipliner och en större koncentration på teman, vilket också bättre utnyttjar skolans tvärnordiska och tvärvetenskapliga profil. En internationell organisation (European Healthcare Management Association) har genomfört en utvärdering av skolan och rekommenderar bland annat att en sådan övergång till temaundervisning snarast görs.

Nordiska socialpolitiska kommittén har nedsatt en arbetsgrupp med uppgift att följa det förändringsarbete som förutsätts ske vid NHV med anledning av utvärderingen.

3.3.4 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

NADs verksamhet skall ses mot bakgrunden av förändringarna i förutsättningarna för en nationell kontroll av alkohol- och narkotikabruk och villkoren för behandling av alkohol- och narkotikamissbruk.

NADs alkoholpolitiska forskningsaktiviteter har handlat om effekterna av gränshandel och prissänkningar på konsumtionen - frågor som blivit högaktuella då ikraftträdandet av EES-avtalet närmast sig och EU-förhandlingarna avancerat.

På våren ordnade NAD två seminarier kring behandlingsfrågor. Det ena tog fasta på de sociala omstruktureringar som sker inom Välfärdsnorden och vad detta innebär för vården av rusmedelsbrukare. På det andra seminariet analyserades det ökade intresse som olika familjeterapiformer rönt inom rusmedelsbehandlingen i Norden.

NAD har låtit utarbeta en nordisk studie kallad "Barnet i alkoholforskningen". Studien visar att barn ytterst sällan studerats i sin egen rätt.

NAD har varit engagerat i ett projekt om rusmedel i länderna kring Östersjön.

NAD har utgett en bok som analyserar tendenser inom den internationella narkotikapolitiken. NAD har också tagit initiativ för att starta forskning om lokala narkotikamarknader i Norden. På läkemedelsområdet har NAD slutfört ett projekt, vars resultat finns samlade i boken "Minor Tranquillizers in the Nordic Countries".

3.3.5 Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH)

NNH har som övergripande uppgift att genom nordiskt samarbete bidra till förverkligandet av nationella handikappolitiska mål om jämlikhet och full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder.

NNH har inriktat en stor del av sitt arbete på frågor som rör samhällets tillgänglighet för handikappade. Ett dokument har utarbetats som anger de centrala punkterna i den gemensamma nordiska synen på handikapp-tillgänglighet i byggd miljö. Dokumentet förs nu ut i praktisk tillämpning såväl inom Norden som på det europeiska planet. En förstudie har genomförts om tillgänglighet till kollektiva färdmedel. Förstudien kommer att resultera i nya samarbetsaktiviteter under 1994. Under våren 1993 publicerades "Nordic Guidelines for Computer Accessibility" (NNH 4/93). Arbetet med att föra ut de nordiska kraven på datortillgänglighet i praktisk tillämpning fortsätter såväl nationellt inom Norden som på det internationella planet. Bland annat förbereds ett internationellt standardiseringsprojekt. Ett projekt har initierats om nordiska tillgänglighetskrav på standardtelefoner.

Utredningar har genomförts bl.a. om utvecklingen av kunskapscenter i de nordiska länderna, om dövblindas livsvillkor och om baltikumaktiviteter inom handikappområdet. NNHs arbete med utbildnings- och arbetsmarknadsfrågor har vidareutvecklats.

Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel (NUH) i Tammerfors drivs av NNH som försöksverksamhet t.o.m. 1994. Centret stöder nordiska projekt om utveckling av högteknologibaserade hjälpmedel. NNH har under året låtit genomföra en extern evaluering av verksamheten. NNH administrerar bidragsgivningen till handikapporganisationernas nordiska samarbete.

3.3.6 Nordisk Uddannelsescenter for Døvblindepersonale (NUD)

NUD har indtil 15. oktober i 1993 afholdt 9 kurser med til sammen 160 deltagere fra de nordiske lande.

NUD har fra begyndelsen af året været vært for en Europæisk koordinerende Enhed for Personaleuddannelse på Døvblindeområdet - The EUCO Unit (The European Coordinating Unit for Staff Development in Deafblind Services). Den nære relation mellem NUD og The Euco Unit styrker samarbejdet om personaleuddannelse på døvblindeområdet mellem Norden og det øvrige Europa. The EUCO Unit finansieres af europæiske midler.

I 1993 er samarbejdet med Estland, Letland og Litauen styrket gennem afholdelsen af diagnosticeringsuger, hvor døvblinde børn, deres forældre og familier deltog.

3.3.7 Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service

NOPUS är från och med 1993 en permanent verksamhet under Nordiska ministerrådet efter att tidigare ha verkat i projektform under en fyraårsperiod. Verksamheten är samlokaliserad med Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg för ett ömsesidigt utbyte i utvecklingen av kvalificerad fortbildning, utveckling och forskning inom respektive institutioners områden. NOPUS leds av en professor som samtidigt är rektor för institutionen. Övrig fast personal vid enheten i Göteborg är en högskoleadjunkt och en sekreterare. Dessutom finns utbildningsledare i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som administrerat längre kurser på teman, som ansetts strategiska för NOPUS målgrupper bl.a. chefer och ledare, utvecklare och utbildare samt politiker inom den sociala sektorn i Norden. NOPUS har också arrangerat seminarier och utbildningsdagar. Bland dessa kan nämnas ansträngningar för att öka det nordiska kunskapsutbytet på områden som alternativa arbetsarenor för socialt marginaliserade, liksom relationen mellan offentligt ansvar och frivilligt välfärdsarbete.

Eftersom det är institutionens första verksamhetsår som permanent institution under NMR har betydande ansträngningar gjorts för att lägga grunden till en utbildningsstruktur, som kan gagna en långsiktig utveckling för den kvalificerade vidareutbildningen för NOPUS målgrupper. Därför har de första stegen tagits mot genomförande av en diplomutbildning för socialsektorn, som i förlängningen också kan ge möjligheter för masters- och forskarutbildning vid NOPUS. Vidare har verksamheten varit inriktad mot att utveckla kunskapsgenererande nordiska nätverk med utgångspunkt från praktiska verksamheter inom det sociala området. NOPUS har också bedrivit ett särskilt utbildningsprogram i Baltikum.

3.3.8 Nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor

Det åttapunktsprogram, som antogs av det nordiska ministermötet om narkotika i januari 1990 är på väg att avslutas. Kontaktmannaorganet har under perioden 1990-93 dels arbetat med erfarenhets- och informationsutbyte mellan de berörda ministerierna, dels initierat eller själv svarat för kartläggnings- och utvecklingsarbete som riktat sig mot de sektorer i de nordiska länderna vilka konkret arbetar med narkotikafrågor. En av målsättningarna har varit att peka på hur insatser för missbrukare kan göras mer effektiva och målinriktade.

Ett nytt arbetsprogram skall antas för kontaktmannaorganet under 1994. De förändringar som inträtt i omvärlden gör det nödvändigt att i högre grad betona nordisk samverkan på den europeiska arenan och i andra internationella sammanhang. Det handlar bland annat om att bevakna att efterfrågedämpande åtgärder såsom preventivt arbete, vård och be-

handling får oppmärksamhet, och att samtidigt bekämpa uppluckring av narkotikakontrollen. Kontaktmanngaorganets agerande bygger på de nordiska förhållandena, som är den primära utgångspunkten.

Kontaktmanngaorganet har under året knutit kontakter på ämbetsmannanivå med de baltiska länderna. Ett nordiskt-baltiskt möte om narkotikafrågor arrangerades i samarbete med Estlands socialministerium och med bistånd av Nordiska informationskontoret i Tallinn i maj 1993.

För första gången introduceras nu ett gemensamt undervisningsmaterial om droger samtidigt i skolorna i fyra nordiska länder. Materialet "Mias dagbok" har tagits fram av en arbetsgrupp på uppdrag av kontaktmanngaorganet.

Sammanlagt fem rapporter har publicerats om olika projekt. Projekten har rört internationella frågor, Baltikum (konferensrapport), narkotikasituationen i Norden, vården av missbrukare med psykiska störningar samt evaluering av missbruksvård. Två nyhetsblad har utgivits under perioden.

Stipendier för nordisk utbytestjänstgöring har beviljats 18 personer som arbetar med narkotikafrågor.

3.4. *Permanenta kommittéer och arbetsgrupper*

3.4.1 *Nordiska medicinalstatistikkomitén (NOMESKO)*

Hovedarbejdsopgaverne i NOMESKO er det nordiske klassifikationssamarbejde og publicering af nordisk helsestatistik

Samordningen af de nordiske landes versioner af den internationale sygdomsklassifikation, ICD-10 foregår under ledelse af Nordisk WHO-center for klassifikation af sygdomme i Upsala. Klassifikationen forventes taget i brug af de nordiske lande i 1994-96. Siden 1989 har en ekspertgruppe bestående af nordiske kirurger arbejdet på at udarbejde en fælles nordisk operationsklassifikation. Det forventes, at operationsklassifikationen kan blive taget i brug samtidig med ICD-10.

Arbejdsgruppen vedrørende ulykkesklassifikationer har i 1993 arbejdet på at udvikle mål for skaders alvorlighed og påbegyndt arbejdet med etablering af en fælles nordisk database for ulykkesdødsfald samt deltaget i udarbejdelsen af en arktisk version af den nordiske ulykkesklassifikation.

Offentliggørelse af nordisk helsestatistik er som tidligere år sket i form af publikationen *Health Statistics in the Nordic Countries*. En opfølgning af de tidligere udgaver af *Medicinsk fødselsregistrering i Norden* har resulteret i publikationen *Birth and Infant Mortality in the Nordic Countries*.

Komitéen har i indeværende år påbegyndt et samarbejde med de baltiske lande om erfaringsformidling vedrørende problemer med produktionen af komparativ helsestatistik. Komitéen har desuden vurderet definitionerne i EU-projektet ENS-CARE med henblik på et kommende nordisk samarbejde med projektet.

NOMESKO har endvidere fortsat diskussionen internt af komitéens fremtidige arbejdsopgaver, herunder også de nye krav, der stilles til det

nordiske medicinalstatistiske samarbejde, set i lyset af det nordiske samarbejde med det øvrige Europa.

I løbet af året er der på vegne af Nordisk socialpolitisk komité foretaget en omfattende evaluering af Nomeskos virksomhed og arbejdsformer.

Pr. 1. juli 1987 oprettedes, efter bevilling fra Nordisk Ministerråd, *Nordiskt WHO-center för klassifikation av sjukdomar*. Centret har sæde i Socialmedicinska Institutionen i Uppsala og styres af en af Nomesko udpeget bestyrelse.

3.4.2 *Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO)*

Også NOSOSKOs virksomhed og arbejdsformer har været genstand for en omfattende evaluering som er gennemført på vegne af Nordisk socialpolitisk komité. Rapporten om evalueringen er nu til diskussion i landene.

Arbejdet i NOSOSKO var frem til februar 1993 hovedsageligt koncentreret om færdiggørelse af den engelske version af hovedpublikationen: *Social Security in the Nordic Countries, Scope, expenditure and financing 1990*.

Foranlediget af evalueringsrapporten over arbejdet i NOSOSKO, overvejes det for øjeblikket, hvorvidt der fremover skal publiceres data om social trykthed hvert år. Publiceringen skal i givet fald udgøre et supplement til den mere omfattende rapport, som udkommer hvert tredje år. Det er fortsat tanken at gå i dybden med de socialpolitiske problemstillinger i hovedpublikationen. Til den kommende udgave arbejdes der især på at få udarbejdet en forbedret statistik over dels sygefravær, dels om service og omsorg for ældre. Endvidere har komitéen igangværende drøftelser med OECD om, hvorvidt der fortsat kan udarbejdes købekraftspariteter på nordisk basis.

I lyset af det tættere samarbejde mellem Norden og EU har komitéen indledt et formelt samarbejde med EUROSTAT vedrørende Social Protection. Komiteens sekretær eller andre medlemmer af NOSOSKO har således fået observatørstatus ved EUROSTATs møder desangående.

3.4.3 *Arbetsgruppen för uppföljning av överenskommelsen mellan de Nordiska länderna om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet*

Efter uppdrag av Nordiska socialpolitiska kommittén har arbetsgruppen under år 1992 och 1993 sett över 1981 års nordiska överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet. Huvudsyftet med översynen har varit att anpassa överenskommelsens bestämmelser till de rättsregler inom EU som genom EES-avtalet blir tillämpliga i samtliga nordiska länder.

Arbetsgruppen har redovisat resultatet av översynen i en rapport till socialpolitiska kommittén i mars detta år. Arbetsgruppen har kommit fram till att det är av värde att för den fria rörligheten bland hälso- och sjuk-

vårdspersonalen att det nordiska regelsystemet bibehålls och att detta är möjligt även sedan EES-avtalet trätt i kraft.

I rapporten föreslår arbetsgruppen att 1981 års överenskommelse ersätts av en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för viss hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer.

Förslaget blev godkänt av Nordiska socialpolitiska kommittén. På sitt möte i Arjeplog den 14 juni 1993 skrev hälso- och socialministrarna under den nya överenskommelsen.

Den nya överenskommelsen bygger i allt väsentligt på 1981 års överenskommelse. De bestämmelser som inte är i överensstämmelse med EUs regler på området har antingen tagits bort eller anpassats till dessa. Island behandlas nu på samma sätt som de övriga staterna. Kiropraktörerna omfattas av de nya reglerna.

Överenskommelsen skall träda i kraft samtidigt med EES-avtalet. Andra uppgifter för arbetsgruppen har varit bl.a. genomgång av social- och hälsoutbildningen i de nordiska länderna och genomgång av EUs direktiv och deras förhållande till den nordiska överenskommelsen.

3.5. Sektorns projektverksamhet m.m.

Projekten inom social- och hälsovårdssektorn indelas på områden som efter- och vidareutbildning, socialvård, barn-, ungdoms- och familjepolitik, äldre frågor, handikappfrågor, missbrukarfrågor, hälsa och sjukvård, standardiseringsarbete och informationsverksamhet m.m.

Den ekonomiska fördelningen i projekten har varit följande:

Projekt	Beviljat 1993 TDK	Initiativ
Social- och hälsovårdsnytt i Norden	425	NMR
Utbildning av socialpersonal (NOPUS)	1.545	NR
NOSOSKO	733	NMR
Utsatte barn	309	NR/NMR
Livskvalitet og nye livsformer for psykisk utviklingshemmede	309	NMR
NOVA, modellkommunprojekt inom äldreomsorgen	412	NMR
NOMESKO (ordinarie budget)	629	NMR
NOMESKO/WHO-centret	382	NMR
Gemensam arbetsmarknad	26	NR
Canserhandlingsplanen	1.339	NR
Plötslig spädbarnsdöd	309	NMR
Standardisering på hälso- och socialområdet	618	NMR
Förebyggande av sjukhusinfektioner	144	NMR
Hälsoväsendets effektivisering i det Väst-nordiska ö-samhället	139	NMR
Totalt	7.318	

3.6. Nordiska rådets anbefalinger og framstillingar

Sektoren har ansvar for oppfølgingen av 18 anbefalinger og to framstillingar.

30/1989	Utbildning (og legitimering) før kiropraktorer (A 525/s)
36/1989	Plan for forsterkede innsatser mot reumatiske sjukdomar (A 850/s, A 850 Ä/s)
26/1990	Telekommunikasjonar for handikappede (864/s)
30/1990	Homoseksuellas sosiale situasjon (A 892/s)
1/1992	Innsatser mot epilepsi (A 912/s)
5/1992	Nordiske sjømannspensjoner (A 961/s)
7/1992	Nordisk ferdtjeneste (A 971/s)
8/1992	Gransoverskridande ferdtjeneste (A 971/s)
9/1992	Handikappanpassning av internasjonelle persontransporter (A 971/s)
13/1992	Ny nordisk konvensjon om sosial trygghet (B 128/s)
18/1992	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j)
42/1992	Innsatser for sosialt utsatta grupper (A 987/s)
43/1992	Jämlikhet i helse og levnadsvilkår (A 987/s)
5/1993	Samordning av de nordiske innehavene av handikapp-litteratur (A 1017/k)
12/1993	Framtidens eldreomsorg (A 1005/s)
13/1993	Stærkt samarbeide kring sosiale spørsmål innen ECE (A 1024/s)
15/1993	Handlingsplan for minskede alkoholkonsumtion i Norden (A 1014/s)
16/1993	Åtgärder for en ambitiøsere alkoholpolitikk (A 1014/s)
23/1993	Förnyelse av de nordiske sosialforsikringsystemene
24/1993	Försterket nordisk medborgarpolitikk

3.6.1 Meddelande om anbefaling nr 30/1989/s angående utdanning og legitimering av kiropraktorer (A 825/s)

Rekommendasjonen lyder:

"Nordiske rådet anbefaler Nordiske ministerrådet

att snart gjennomføre en utredning om mulighetene til en for de nordiske landene gjensam utdanning for kiropraktorer, liksom til like lydande rettsregler rörande kiropraktorens legitimering og yrkesutövning."

Nordiske ministerrådet meddelar:

Det har fremgått av tidligere års meddelelser at landene ikke er villig til å bidra med midler til kiropraktorutdanning i Norden, hverken på nordisk eller nasjonal basis. Ministerrådet anser at en nærmere utredning om spørsmålet om felles nordisk finansiering via NMRs budsjett av kiropraktorutdanning eller mulighetene for dette derfor ikke er hensiktsmessig.

Kiropraktorene ble tilknyttet den reviderte, nordiske overenskomst om godkjenning av visse yrkesgrupper innen helsetjenesten samt veterinærvesenet, Arjeplogavtalen, som ble undertegnet av Nordisk Ministerråd (sosial- og helseministrene) 14. juni 1993.

Ministerrådet anser derfor at rekommandasjonen bør avskrives.

3.6.2 Meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991,

att utarbeta plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar:

En rapport om erfaringene fra det nordiske reumatikeråret 1992 ble behandlet av Ministerrådet (sosial- og helseministrene) på møtet den 15. juni 1993. Ministerrådet bemerket at Reumatikeråret 1992 har bidratt til å øke kunnskap om og forståelse for reumatikernes situasjon i de nordiske land. Det er nå opp til de enkelte lands sosial-, helse- og forskningsmyndigheter, samt reumatikernes egne organisasjoner å følge opp de mål man har foreslått for bekjempelse av disse sykdommene. Ministerrådet anser ikke at det innenfor de overordnede prioriteringer for det formelle nordiske samarbeidet er grunnlag for en felles nordisk handlingsplan mot reumatiske sykdommer.

Rapporten fra styringsgruppen for Reumatikeråret som inneholder en rekke forslag til oppfølging er sendt til sosial- og helsemyndighetene i landene og til de medisinske forskningsrådene. Som et ledd i å fremme årets målsetninger planlegges det i samråd med Nordisk Reumaråd å følge nærmere opp barne- og ungdomsreumatikernes situasjon i Norden.

3.6.3 Meddelande om rekommendation nr 26/1990/s angående telekommunikation för handikappade (A 864/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjenester och utrustning via telekommunikation generösa villkor, samt att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Saken er under behandling i Nordiska nämnden för handikappfrågor som anser at det fortsatte samarbeidet innenfor dette område bør bygge på Nordiskt Forum för Telekommunikation och Handikapp. Finansieringen er fortsatt et uløst problem.

3.6.4 Meddelande om rekommendation nr 30/1990/s angående homosexuellas sociala situation (A 892/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att tillsätta en utredning med oppgift att utgående från bl.a. danskt och svenskt utredningsarbeite undersøka den sociala situationen för homo-sexuella i de nordiska länderna och komma med förslag till åtgärder."

Nordisk Ministerråd meddeler:

En forstudie som hadde som mål å beskrive og jamføre de homoseksuelles sosiale vilkår i de Nordiske land er gjennomført. Ministerrådet har overveiet muligheten av å følge studien opp med en nærmere utredning angående de homoseksuelles rettigheter i forhold til f.eks. sosiale aspekter. Ved en strammere budsjettsituasjon kan denne oppgaven ikke prioriteres. Ministerrådet mener rekommendasjonen kan avskrives.

3.6.5 Meddelande om rekommendation nr 1/1992/s angående insatser mot epilepsi (A 912/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och opplysning till allmänheten om epilepsi

att utreda förutsättningarna för information och opplysning till allmänheten om epilepsivård och ett samlat vårdprogram."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har tidligere meddelt at det ikke finnes grunnlag for samnordiske initiativ i form av felles epilepsiomsorg og en samlet omsorgsplan.

Ministerrådet foreslår at rekommendasjonen blir avskrevet.

3.6.6 *Meddelande om rekommendation nr 5/1992/s angående nordiska sjömanspensioner (A 961/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i anslutning till arbetet med en ny trygghetskonvention mot bakgrund av EES-avtalet företa en utredning över vilka olika regler som gäller för uppnående av full ålderspension och andra pensioner för sjömän i hemlandet och i annat nordiskt land, och

att därefter vidta sådana åtgärder som syftar till att i pensionshänseende jämställa sjömän bosatta i annat nordiskt land med sjömän bosatta i det land enligt vars lagregler pensionen utbetalas."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Eftersom rekommendationens syfte redan är uppfyllt har den inte för-
anlett någon åtgärd. Ministerrådet anser att den kan avskrivas.

3.6.7 *Meddelande om rekommendation nr 7/1992/s angående nordisk färdtjänst (A 971/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i den konvention om sociala tjänster som är under utarbetande inarbeta regler om nordisk giltighet för färdtjänstlegitimation."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommandasjonen har vært behandlet under arbeidet med konvensjonen om sosial hjelp og sosiale tjenester. Rettighetene for handikappede til transporttjenester er ulike i landene og de administreres av kommuner/fylkeskommuner. Forslaget til en ny konvensjon inneholder en bestemmelse om samarbeid mellom kommuner i grenseområdene om slike ordninger som utgjør en ramme for avtaler om disse.

Ministerrådet anser at rekommandasjonens hensikt er tatt vare på så langt det er mulig og foreslår derfor at rekommandasjonen avskrives.

3.6.8 *Meddelande om rekommendation nr 8/1992/s angående gränsöverskridande färdtjänst (A 971/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att medverka till att kommuner på var sin sida om nordiska riksgränser avtalar om gränsöverskridande färdtjänst."

Nordiska ministerrådet meddelar: Se ovanför.

3.6.9 *Meddelande om rekommendation nr 9/1992/s angående handikappanpassning av internationella persontransporter (A 971/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att arbeta för att internationella persontransportförbindelser samt stationer handikappanpassas."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Rekommendasjonen har översänts till transportsektoren för synpunkter.

3.6.10 *Meddelande om rekommendation nr 13/1992/s angående ny nordisk konvention om social trygghet (B 128/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa det framlagda förslaget till ny nordisk konvention om social trygghet med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet samt

att resultatet av arbetet med en nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreläggs Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag och även innehåller delar som tillgodoser utskottets yrkanden vad gäller nordisk färdtjänst och, i tillämpliga delar, Nordbors rättigheter i Norden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Förslag til Nordisk Konvensjon om social bistand beregnes foreligge høsten 1993.

Det henvises til ministerrådsforslag om konvensjonen. Rekommandasjonen kan avskrives.

3.6.11 *Meddelande om rekommendation nr 18/1992/j angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd (A 948/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for felles nordisk lovgivning for å beskytte barn mot mishandling og overgrep."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Utviklingen i landene på dette område er omfattende. I Norge og Island trådte nye love i kraft 1. januar 1993. Danmark får en ny lovgivning på området 1. januar 1994. Landene er av den oppfatning at disse nye lovene bør virke over en lengre periode før det eventuelt vurderes å harmonisere

lovgivningen. Ministerrådet anser det derfor ikke hensiktsmessig å utrede mulighetene for harmonisering på nåværende tidspunkt.

Ministerrådet er derimot positiv til en gjennomgang av lovgivningen på barnevernområdet i de nordiske landene slik at en kan få et bedre grunnlag for erfarings- og informasjonsutveksling og praktisk samarbeid over grensene når dette er aktuelt. En slik gjennomgang vil også kunne belyse om det i fremtiden vil være hensiktsmessig med en harmonisering. Et seminar i NOPUS regi om Familierett i Norden som gjennomføres høsten 1993 belyser bl.a. likheter og ulikheter i landenes lovgivning. Her vil man også drøfte mulighetene og formene for etableringen av et nordisk nettverk i familierettsspørsmål. Ministerrådet er medvirkende til en nordisk-britisk konferanse om barnevern som planlegges våren 1994, bl.a. i den hensikt å bevisstgjøre felles nordiske normer og verdier som må søkes opprettholdt ved europeisk innflytelse.

På denne bakgrunn anser Ministerrådet at rekommandasjonen kan avskrives.

3.6.12 *Meddelande om rekommendation nr 42/1992/s angående insatser för socialt utsatta grupper (A 987/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfång och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Omfattende innsatser gjøres i alle de nordiske land angående sosialt utsatte grupper, både hva gjelder forskning, utdanning og tiltak. På nordisk plan er flere instanser involvert i disse spørsmålene, f.eks. NOSOSKOs statistiske arbeid som publiseres i "Sosial trygghet i de Nordiske land", NADs nylig publiserte rapport "Hemlöshet i Norden", NOPUS kurs om marginelle grupper på arbeidsmarkedet og rapport fra Kontaktmannaorganet för narkotikafrågor om narkotikamisbrukere med alvorlige psykiske problemer. Et prosjekt om "Langvarige sosialhjælpsmodtagere i Norden" er nylig avsluttet. Problemet er også et aktuelt emne i internasjonale fora og er f.eks. omfattet av EØS-avtalen. Europarådet har et prosjekt om "Human Dignity and Social Exclusion".

Ministerrådet har flere betenkeligheter ang. hensikten med å igangsette et så omfattende kartleggingsarbeid som rekommandasjonen forutsetter, bl.a. grunnet i mangelen på en brukbar begrepsdefinisjon. Ministerrådet anser det neppe hensiktsmessig med nye ressurskrevende prosjekter av denne type på det sosialstatistiske området.

Ministerrådet mener at rekommandasjonens hensikt best kan realiseres gjennom støtte til enkelte forsknings- eller utviklingsprosjekter, som sammenstiller eller kompletterer eksisterende kartlegginger av sosialt utsatte

grupper i de nordiske land. Det foreligger allerede omfattende materiale i landene til kunnskaps- og erfaringsutveksling.

På initiativ fra Ministerrådet forbereder socialgeneraldirektørene et prosjekt som dels kommer at fokusere på noen sentrale spørsmål, som det er mulig å analysere på en høy, kvalitativ nivå og dels blir lagt opp slik at det kan få praktisk anvendelse i de nordiske land.

3.6.13 *Meddelande om rekommendation nr 43/1992/s angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor (A 987/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommandasjonen er rettet til landenes regjeringer og handler om internasjonale avtaler som er gjort utenfor Ministerrådets regi. Siden rekommandasjonen mangler en felles nordisk dimensjon finnes det ikke noen årsak til en behandling av spørsmålet i nordiske organer. Ministerrådet foreslår at den blir avskrevet.

3.6.14 *Meddelande om rekommendation nr 5/1993/k angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda hur samordning av de nordiska innehaven och utbudet av handikapplitteratur kan bli mest ändamålsenlig, organisatoriskt och finansiellt och därefter lägga fram ett förslag därom."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommandasjonen er sendt til NNH for synspunkter.

3.6.15 *Meddelande om rekommendation nr 12/1993/s angående framtidens äldreomsorg (A 1005/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att aktivt medverka till ett erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna i syfte att lösa den utmaning som vård och omsorg av ett ökande antal äldre utgör."

Nordiska ministerrådet meddelar:

På ministerrådets budsjett har eldrepolitikken vært høyt prioritert de siste årene. Prosjekter som "Gamle kvinner i Norden",

"Modelkommuneprosjektet NOVA", "Overgrep mot eldre i hjemmet" og "Nordisk kurs i gerontologi for universitets- og høyskolelærere" har bidratt til erfaringsutveksling på dette området. Emnet er også aktuelt for NO-PUS, som er blitt en permanent institusjon. Det gir bedre forutsetninger for fortsatt erfaringsutveksling.

Seminar om eldrepolitikk blev holdt i Bergen, 2-3 september 1993 på norsk initiativ i samråd med Nordisk Råd.

Rekommandasjonen bør kunne avskrives.

3.6.16 Meddelande om rekommendation nr 13/1993/s angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE (A 1024/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att aktivt medverka till att stärka verksamheten inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), särskilt på det sociala området."

Nordiska ministerrådet meddelar:

De nordiska ländernas regeringar har ännu inte tagit ställning till den aktuella rekommendationen eller till den rekommendation som antogs av den europeiska socialministerkonferensen i Bratislava i juli. Den senare konstaterade ett behov av ett multilateralt europeiskt forum för sociala frågor och pekade på möjligheten att, med eller utan ändring i ECEs mandat, integrera sociala frågor i ECEs verksamhet. Samtidigt framhölls även existensen av regionala organisationer utanför FN-systemet och utvecklingen av samarbetet dem emellan. Slutligen uppdrog konferensen åt sitt presidium att hålla kontakt och angav som en tentativ uppgift åtgärder för att planera kommande socialministerkonferenser.

3.6.17 Meddelande om framställning nr 15/1993/s angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden (A 1014/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en handlingsplan för att koordinera sina insatser för att minska alkoholkonsumtionen i Norden, innefattande bl.a. insatser för att bibehålla en ambitiös alkoholpolitik i enlighet med WHO:s europeiska aktionsplan mot alkoholskador."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet bekrefter tidigare uttalelse om at det ikke er aktuelt med en felles nordisk handlingsplan. Samtlige nordiske land støtter WHO's aksjonsplan.

Rekommandasjonen kan derfor avskrives.

3.6.18 *Meddelande om framställning nr 16/1993/s angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik (A 1014/s)*

Framställningen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de pågående och planerade förhandlingarna om EU-medlemskap uppträda med en samstämd argumentation i alkoholfrågan, samt

att i sina informationskampanjer för att minska alkoholkonsumtionen i länderna inrikta informationen främst på arbetslivet, graviditet, småbarnsföräldrar, barn och ungdom samt trafiken, inkl. fritidsbåtar.

Nordisk ministerråd meddeler:

I de nordiske kandidatlandenes strategi for forhandlinger om medlemskap i EU inngår som et hovedelement løpende samråd og utveksling av informasjon. Hensikten med dette er i størst mulig utstrekning å koordinere kandidatlandenes posisjoner i ulike spørsmål. Flere møter har vært holdt mellom de nordiske land i løpet av forhandlingsperioden. De nordiske statsministre har også behandlet spørsmålet på sine møter. Diskusjonene på møtene handlet om monopolspørsmålets behandling i EU-medlemskapsforhandlingene og de - sett fra et alkoholpolitisk perspektiv - sammenhengende problemene om innførselsbegrensninger og grensekontroll.

Det har ikke vært mulig for landene å anvende ensartede motiveringer på alle punkter på grunn av at monopolene skiller seg fra hverandre. Landene har således valgt ulike strategier. Norge har lagt til grunn at de EU-regler som gjelder statlige handelsmonopol er inkorporert i EØS-avtalen og man har ikke funnet grunn til å ta opp monopolspørsmålet i medlemsforhandlingene. Det svenske standpunktet er at alkoholmonopolet er forenlig med Romtraktatens bestemmelser og dermed også med EØS-avtalen. Sverige har utlevert et posisjonspapir til kommisjonen og fått svar på den. Finland har nøyed seg med å følge med hvordan behandlingen av Sveriges posisjon har gått for seg. I andre spørsmål har målsetningene vært mere enhetlige.

På nordisk nivå har NAD i flere sammenheng arbeidet med å klarlegge grunnlaget for forsvaret av alkoholmonopolet, spesielt de juridiske sidene. Det ble i løpet av 1992 avholdt to seminarer om dette.

Angående framstillingens siste del tar landene den til etterretning, men fastholder at tiltak for å redusere alkoholkonsumet må være et nasjonalt anliggende, jfr tidligere meddelelser fra Ministerrådet. Landene finner det mindre hensiktsmessig at det skal skje en koordinering på nordisk nivå av innsatsen som gjøres i de enkelte land gjennom en egen nordisk handlingsplan. Fremover vil landene dog utveksle synspunkter og erfaringer på dette området og evt. ha samarbeid om enkelttiltak, gjennom allerede eksisterende samarbeid.

3.6.19 *Meddelande om rekommendation nr 23/1993/s angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen (A 1028/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. att förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. att vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. att i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

De nordiske landes regeringer har endnu ikke nået at tage stilling til rekommandationen.

3.6.20 *Meddelande om rekommendation nr 24/1993/s angående förstärkt nordisk medborgarpolitik (A 1045/s)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EU verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har endnu ikke nået at tage stilling til rekommandationen.

4. Konsumentpolitik

4.1. Utveckling

De nordiska ländernas konsumentpolitiska verksamhet har under året präglats av dels den fortsatta europeiska harmoniseringen, dels den pågående lågkonjunkturen.

Den nationella implementeringen av EU-regler på konsumentområdet har fortsatt som följd av EES-avtalet, vilket förväntas träda i kraft i slutet av året. Inom det nordiska konsumentsamarbetet har samråd skett om EU-direktiven om bl.a. paketresor, produktsäkerhet, enhetspriser, oskäligen avtalsvillkor och distansförsäljning.

Konsumentorganens arbete med hushållsekonomi och budgetrådgivning har fått ökad omfattning under innevarande lågkonjunktur. I likhet med vad som tidigare genomförts i Danmark, Finland och Norge arbetas nu även i Sverige fram förslag till en skuldsaneringslag. Budgetrådgivningen på lokal nivå har förstärkts i Finland, Norge och Sverige. En sk standardbudget, som ger underlag för rådgivning, existerar sedan tidigare i Norge och Sverige och har under året etablerats i Danmark och Finland, medan utvecklingsarbete pågår i Island.

Organisatoriskt och resursmässigt har vissa förändringar skett hos de nationella konsumentorganen. I Sverige har ett antal frivilliga organisationer etablerat en paraplyorganisation, Sveriges Konsumentråd. I Sverige kommer en utredning att i slutet av året presentera förslag till bl.a. avgränsning av det statliga engagemanget i konsumentpolitiken. Det isländska prisdirektoratet har omvandlats till ett konkurrensverk, Samkeppnisstofnun, samtidigt som en ny konkurrenslag införts. I Danmark och Sverige har revideringar av respektive marknadsföringslag föreslagits. För svensk del omfattar förslagen bl.a. införande av en straffavgift för vilseledande marknadsföring. Inom norska Barne- og familiedepartementet har bildats en sammanhållen avdelning för konsument- och produktsäkerhetsfrågor. Ansvaret för budgetrådgivning och skuldsanering i Norge har under året överförts till kommunerna. Norska Forbrukerrådet har antagits som medlem i den europeiska konsumentorganisationen BEUC.

Såväl nationellt som samnordiskt har miljöaspekterna på konsumtionen betonats starkare under året. Den nordiska miljömärkningen - den gröna svanen - är nu etablerad på marknaden i de nordiska länderna. Finland, Norge och Sverige har nationella miljömärkningsorgan.

4.2. Verksamheten 1993

Omdaning av det nordiska samarbetet gjorde verksamheten på konsumentsektorn osäker under hösten-vintern 1992-93. I mars 1993 stod det emellertid klart att konsumentområdet lever vidare som prioriterat samarbetsområde. Under sommaren fastställdes sedan en reviderad organisation för konsumentområdet, med en ämbetsmannakommitté, snävare sammansatt av representanter för konsumentministrarna, ett nytt Nordiskt Konsumentutskott med bred sammansättning, och tre nya styrgrupper för juridiska frågor, produktfrågor respektive ekonomi och information. Den nya organisationen har börjat arbeta under hösten 1993.

Parallellt med omorganiseringen har arbetet med ett nytt samarbets- och handlingsprogram drivits. Programmet godkändes av Nordiska rådet på sessionen i Mariehamn i november 1993 och kommer slutligt antas av Ministerrådet 1994. Som övergripande mål för det nordiska konsument-samarbetet anges:

- att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning samt deras hälsa och säkerhet
- att främja konsumenternas krav på miljöhänsyn

- att utvidga och utveckla konsumentforskningen
- att påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet.

Förutom samråd och informationsutbyte i de fasta grupperna inom organisationen sker en väsentlig del av arbetet som projekt i form av utredningar, forskning, seminarier och nätverk, vilka initieras av styrgrupperna (tidigare utskotten). Resultaten utnyttjas nationellt i konsumentmyndigheternas och -organisationernas dagliga arbete samt nationellt och nordiskt för att påverka den europeiska och internationella konsumentpolitiska utvecklingen.

4.3. Projektverksamheten

Medio 1993 pågick ett drygt trettiotal projekt. Av dessa har halva antalet erhållit medel ur 1993 års budget på totalt 5 396 000 DKK, vilka sålunda har fördelats på de prioriterade områdena (i 1.000 DKK):

Konsumentutbildning och -information	700
Konsumenternas säkerhet	571
Konsumenternas ekonomiska och rättsliga intressen	1 450
Konsumentinflytande	620
Miljömärkning	660
Planläggning, uppföljning och tidskrift	1 395
<i>Totalt</i>	<i>5 396</i>

Från planläggningskontot har ämbetsmannakommittén och sekretariatet under det löpande året fördelat närmare 700 000 DKK till aktuella ad hoc-uppgifter på konsumentområdet, bl.a. avseende nordiska konsumentsamråd om kommande EU-direktiv. Pågående projekt beskrivs kort i den årliga katalogen "*Konsumentsamarbete i Norden 1993*" och rapporterade projekt anmäls i tidskriften "*Konsument i Norden*" två gånger om året.

4.3.1 Konsumentutbildning och -information

De nordiska konsumentorganen har länge samarbetat om projekt gällande konsumentundervisningen i skolan. I september 1993 genomfördes för första gången en utåtriktad manifestation gentemot övriga Europa genom en "*European Conference on Consumer Education in Schools*". 50 deltagare från 18 europeiska länder - varav fem östeuropeiska - var samlade i Stockholm i tre dagar för utbyte av information och diskussion av forskningsresultat, strategier mm. Konsumentorganen i de nordiska länderna önskar med stöd av nordiska medel kunna följa upp konferensen det närmaste året genom fortsatt informationsutbyte i ett utbyggt nätverk för *consumer educators*.

Den senaste tioårsperioden har satsning skett på området "kommersiell påverkan på barn och unga". En forskarkonferens om barn och tv-reklam har rapporterats under året, liksom fallstudier av sk dold reklam. Båda rapporterna ger bidrag till den fortsatta politiska debatten i de nordiska

länderna om nationella och internationella regelverk för marknadsföring generellt och via tv speciellt.

Som följd av att EUs inre marknad och EES-avtalet förväntas medföra ökat utbud av varor och tjänster kommer behovet av konsumentinformation att öka ytterligare i Europas länder. Under året har konsumentsektorn påbörjat en satsning i seminarieform om de krav som ställs på konsumentorganens hantering av information. Ett miniseminarium över en dag genomfördes i februari och i november följde en tredagars konferens. Här behandlades bl.a. frågor om marknadsföring av konsumentorganens information, den lokala och centrala förköpsrådgivningens innehåll och utformning samt utnyttjade av ny informationsteknologi. Ett ökat informationsutbyte med konsumentorganisationer i övriga Europa planeras.

4.3.2 *Konsumenternas säkerhet*

En diskussion mellan de nordiska produktsäkerhetsmyndigheterna har inletts under året om möjligheter till arbetsfördelning med anledning av kommande krav på marknadskontroll i anslutning till EES-avtalet. Arbetsfördelningen avses gälla både stickprov av varor för kontroll och utnyttjade av laboratorieresurser. De nordiska konsumentlaboratorierna har över huvud taget stärkt informationsutväxlingen i syfte att öka samordningen och rationaliseringen av provningsverksamheten.

Brandlaboratoriet vid Statens Tekniska Forskningscentral i Finland har utvecklat metoder och föreslagit kravnivåer för brandsäkerheten hos inredningstextilier och möbelyger. Rapporterna publiceras på engelska och kommer att användas av nordiska konsumentföreträdare i det europeiska standardiseringsarbetet.

Förslag om förbättring av personbilars stöldskydd har lagts fram efter ett utredningsarbete, som förankrades brett hos nordiska försäkringsbolag och europeiska motoristorganisationer.

4.3.3 *Konsumenternas ekonomiska och rättsliga intressen*

På det ekonomiska området har under året slutförts en förstudie av standardbudget anpassad till isländska förhållanden. Som förbättrat underlag för standardbudget har även gjorts beräkningar av matutgifter för olika hushåll. Vidare drivs under rubriken "Handla hemma" lokala försök vidare med beställning och distribution av dagligvaror till hushåll med inköpsproblem. Området "Tillgänglighet till service" är sedan våren föremål för en samlad utvärdering och förslag till uppföljning och fortsatt arbete, som underlag för ställningstaganden inom konsumentsektorns nya organisation. Detsamma gäller frågor kring finansiella tjänster.

Inom det konsumentjuridiska området har rapporterats från ett seminarium om konsumentproblem på försäkringsmarknaden.

Marknadsförarnas argumentation med stöd av miljö- respektive hälsoargument har granskats under året. De nordiska konsumentombudsmännens ståndpunkt till miljöargumentation kommer att publiceras i en rap-

port på engelska och spridas för påverkan av europeisk praxis. En vetenskaplig granskning av konsumenträttigheterna vid personbefordran i de nordiska länderna ger underlag för förhandlingar mellan nationella transportbranscher och Konsumentombudsmännen.

4.3.4 *Konsumentinflytande*

Konsumentsektorns samordning av nordiska konsumentståndpunkter i det europeiska standardiseringsarbetet har för tredje året fortsatt enligt en ändamålsenlig nätverksmodell. Verksamheten avses fortsätta.

Under året har rapporterats en kartläggning av konsumentpolitiskt arbete i frivilliga organisationer, som bl.a. visar att det konsumentpolitiska engagemanget fördelas på många organisationer med olika inriktning. Rapporten ger underlag för utveckling av stöd och samverkan mellan organisationslivet och de etablerade konsumentorganen.

De fackliga organisationernas konsumentverksamhet har kartlagts och stötts i lokala försök runt Norden de senaste åren. I rapporten från en avslutande nordisk konferens framstår klart de skilda nationella förutsättningarna för fackförbundens möjligheter att verka på konsumentområdet.

4.3.5 *Miljömärkning*

Nordiska Samordningsorganet för Miljömärkning har nu fastställt miljömärkningskriterier för 16 produktgrupper och drygt 500 produkter har tilldelats miljömärkningslicens.

Vid valet av produktgrupper för kriterieutveckling har efterhand dagligvaror samt bygg- och kontorsvaror prioriterats.

I förbindelse med ett möte med EUs Competent Bodies i Köpenhamn inviterade Ministerrådet till ett gemensamt möte med de nationella nordiska miljömärkningsorganen och EUs Competent Bodies för att bl.a. diskutera hantering av ansökningar, certifiering, kontroll och marknadsföring av miljömärkta produkter, EES-avtalet och miljömärkning samt framtidsvisioner och samarbete om miljömärkning i Europa. En representant från Nordiska Samordningsorganet för Miljömärkning har därefter inviterats och deltagit vid mötena med EUs Competent Bodies.

Dessutom har en internationell workshop om miljömärkning ägt rum i Ministerrådssekretariatet där de nordiska miljömärkningsorganen utväxlade information och erfarenheter med miljömärkningsorgan från bl.a. Canada och Österrike.

4.4. Nordiska rådets rekommendationer

4.4.1 Nordiska rådets rekommendation nr 22/1993/j om handlingsprogram på konsumentområdet (B 139/j)

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd

1. *at* vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål.
2. *at* Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlægger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

Nordisk Ministerråd meddeler:

Man har igangsat et arbejde med henblik på at fremlægge forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser til behandling på Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994. I øvrigt har rekommendationen af tidsmæssige grunde endnu ikke været behandlet.

5. Livsmedelspolitik

5.1. Utveckling

Livsmedel är ett område med omfattande inflytande på konsumenternas vardag, hälsa och ekonomi. Livsmedelshantering har också stor betydelse för de nordiska ländernas försörjning, arbetsmarknad, industri och ekonomi. Det hektiska arbete som under 1992 lades ner på att anpassa och förbereda lagstiftning och annat regelverk rörande livsmedel för integrationen med resten av Europa, har fortsatt också under 1993, men i en lugnare takt till följd av att EES-avtalet inte trädde i kraft enligt de ursprungliga planerna.

Den inre marknaden medför att gränskontrollen försvinner inom EU och att kontrollen av importerade livsmedel kommer att flyttas från gränsen till producenten och konsumtionsledet. Även det inhemska producerade kontrolleras. EES-avtalet stadgar fortsatt gränskontroll mellan EU- och Eftaländer, men kontrollen förenklas så långt det är möjligt. För denna nya ordning behövs certifierade laboratorier, kvalitetssäkring av arbetet och egenkontroll/internkontroll. Internkontrollen är nödvändig också på produktions- och hanteringsanläggningar. Arbetet med att upprätta regler och rutiner för detta har kommit långt.

Islands reviderade livsmedelslag behandlas av Alltinget under hösten, liksom den förnyade lagen om miljö och hälsoskydd. Ett förslag till lag om skydd av nyttovatten är under utarbetning. I Finland är livsmedelslagen under revision och hälsovårdslagen omarbetas till hälsoskyddslag, som kommer att omfatta också allmän livsmedelshygien.

Sambandet mellan kost och hälsa ägnas allt större intresse i Norden. I Norge har Sosialdepartementet lagt fram en Stortingsmelding (nr 37) om en sammanhållen strategi i det förebyggande, hälsofrämjande arbetet. Danmark har, bl.a. i medierna, genomfört informationskampanjer om kosten, framför allt om fett (*Fedt nok?*, för småbarn). Den svenska aktiviteten för användning av nyckelhälssymbolen på livsmedel och serverad färdig mat syftar till att hjälpa konsumenten att välja mat med låg fett- och hög fiberhalt. Kunskap om befolkningens matvanor är en viktig förutsättning för ett framgångsrikt upplysningsarbete. Kostundersökningar pågår, liksom arbetet med att förbättra per capitastatistiken och åstadkomma jämförbar nordisk hälsostatistik. I alla länderna debatteras risken med intag av olika komponenter i kosten, som transfettsyror, men också matens hygieniska kvalitet, såsom listeria- och salmonellasmitta.

Världsnutritionskonferensen i Rom i december 1992 kommer att i tillämpliga delar följas upp av de nordiska länderna.

5.2. Verksamheten 1993

Det under 1992 utarbetade förslaget till nytt Nordiskt samarbetsprogram på livsmedelsområdet behandlades av Nordiska rådet på sessionen i mars, och fastställdes därpå av samarbetsministrarna. Huvudsyftet med programmet är att erbjuda konsumenten *skydd* mot 1) hälsorisker från mat och vatten, och 2) vilseledande marknadsföring av livsmedel, och *hjälp* genom 3) att säkra livsmedelns kvalitet och 4) uppmuntra till bättre kostvanor.

Samarbetet, som till sin karaktär är teknisk-fackligt, pågår inom följande områden: livsmedelslagstiftning, övervakning och kontroll av livsmedel och nutritionsläge, information och upplysning, samt värdering av hälsorisker orsakade av olika förhållanden: nutritionsmässiga, livsmedelstoxikologiska och hygieniska (smittämnen).

Arbetet leds av ämbetsmannakommittén för livsmedelsfrågor, ÄK-Livs, och bedrivs av fyra arbetsgrupper på följande områden: kost och nutrition, livsmedelstoxikologi och riskvärdering, livsmedelskontroll, samt dricksvatten. Under året har en ny arbetsgrupp tillsatts för lagstiftningsfrågor. Nordisk Metodikkommitté för Livsmedel (NMKL) bistår med utarbetning, värdering och avprövning av metoder för livsmedelsanalys.

Huvudsyftet för livsmedelssamarbetet är att på ett resurssnålt sätt *dels* stärka de enskilda nordiska länderna genom en breddad kunskaps- och resursbas, *dels* vinna gehör för de nordiska synpunkterna i internationella sammanhang. Dessa syften har kunnat förverkligas i särskilt hög grad inom Codex Alimentarius när det gäller diskussioner om livsmedelsmärkning som skydd för allergikerna bland konsumenterna. Också inställningen till livsmedelstillsatser, deras klassificering och användning, påverkas av de gemensamma nordiska synpunkterna. Även harmoniseringen av de nordiska reglerna för pesticidrester och andra kontaminanter i livsmedel har bidragit till en ökande internationell förståelse för den nordiska hållningen som visar att flera myndigheter har samma breda underlag för sina ställningstaganden.

Med hjälp av sina goda kontakter har de nordiska länderna kunnat informera varandra och koordinera sina insatser för arbetet med EES-avtalet.

Med stöd av den nordiska rapporten "*Næringsmiddeltilsynet i de baltiske land - en orientering om behov for bistand fra de nordiske land*", arrangerade ÄK-Livs ett nordisk-baltiskt seminarium för att förmedla kunskap om nordisk livsmedelslagstiftning och -kontroll till de baltiska staterna. Seminariet hölls i Tartu i Estland i augusti med 23 nordiska och 38 baltiska deltagare. Huvudtemata var livsmedelslagstiftning och organisation, kontrollsystem, finansiering, samarbete, kvalitetssäkring och livsmedelssäkerhet. De nordiska länderna kommer att gå in med större tyngd i samarbetet efter det att FAO har avslutat sin kartläggning och kommit med ett förslag till infrastruktur (administration, lagstiftning och laboratoriestruktur) för hela livsmedelsförvaltningen. Det är viktigt att de nordiska länderna koordinerar samarbetet med de baltiska staterna.

För att förhindra dumpning förmedlas via Nordiskt kontaktnät för livsmedel snabb information mellan länderna om partier av livsmedel som i annat nordiskt land nekats importtillstånd pga överskridna gränsvärden eller annan hälsofara.

Två rapporter med betydelse för det framtida arbetet har publicerats, "*Dietetiske næringsmidler - forslag til nordiske retningslinjer for vurdering og regulering*" (NSA 1993:557), och "*Prøveudtagningsplaner ved mikrobiologisk undersøgelse af levnedsmidler*" (NSA 1993:544). I rapporten "*Adverse Health Effects of Glycyrrhizic Acid in Licorice*" (NSA 1993:526) ges en riskbedömning av glycyrrizinsyra, en ingrediens i lakrits.

5.3. Projektverksamheten

Sektorbudgeten uppgick 1993 till totalt 3,7 miljoner DKK. Anslag beviljades 31 projekt, som tillsammans med andra pågående projekt finns kort beskrivna i katalogen *Levnedsmiddelsamarbejde i Norden 1993*. Budgetens fördelning på ämnesområden gjordes enligt följande (i 1.000 DKK):

Tvärgående projekt	610
Kost och nutrition	395
Toxikologi och riskvärdering	620
Livsmedelskontroll	678
Dricksvatten	408
Planering, uppföljning, administration	1 020
<i>Totalt</i>	<i>3 731</i>

5.3.1 Kost och nutrition

Arbetet koncentreras kring kostundersökningar, kostupplysning och statistikförbättringar, samt den viktiga långsiktiga översynen av näringsrekommendationerna. Kunskapsuppbyggnaden utgör underlag för det informationsarbete som bedrivs i de olika länderna, men också för bl.a. beräkning av intag av kontaminanter och andra oönskade ämnen.

5.3.2 Toxikologi och riskvärdering

Bedömning av substansers toxicitet och risken med intag av olika ämnen, både naturliga och tillförda, är en central uppgift för arbetsgruppen. Nära kontakt hålls med kostforskarna för bedömning av intaget av livsmedel och därmed kontaminanter mm, men också för värdering av högsta acceptabla doser av essentiella ämnen. Ett viktigt område är riskbedömning av förpackningsmaterial, där faror och fördelar med både returfiberbaserade förpackningar och material avsedda för livsmedel med hög temperatur har genomarbetats.

Den snabba tekniska utvecklingen inom livsmedelsproduktionen följs på nära håll.

Kunskapen om genteknologiskt förändrade råvaror är viktig som beredskap inför marknadens utveckling och de regler som kan behövas för skydd av konsumenten.

5.3.3 Livsmedelskontroll

Livsmedelsövervakningen behöver för ett framgångsrikt arbete tillgång till kvalitetssäkrade analysmetoder och rutiner. Företagens och produktionens egentillsyn/internkontroll utvecklas snabbt, och är en nödvändig del av ett välfungerande kontrollsystem. Inom båda dessa fält har det nordiska samarbetet stor betydelse för framsteg och koordinering. Därtill drivs harmonisering av regelverk, som leder till enhetlig nordisk syn på bl.a. renslakt och renköttshantering. Nyttan av ett genomarbetat och heltäckande kontrollsystem, från foder till livsmedelsdetaljst, visas av att de nordiska länderna har möjlighet att förebygga spridning av salmonellasmitta, samt ta reda på källan om ett utbrott inträffar.

5.3.4 Dricksvatten

Det nordiska samarbetet får genomslag i europeisk standardisering av i synnerhet kemikalier för vattenbehandling, men också när det gäller material i kontakt med dricksvatten.

Interkalibrering av laboratorier, både mikrobiologiska och kemiska, är av mycket stort värde. Egentillsyn/internkontroll på vattenverk är ett nytt arbetsområde som rör både centrala och regionala myndigheter.

5.4. Nordiska rådets rekommendationer

5.4.1 Meddelande om rekommendation nr 7/1993/j angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet (B 134/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet og specielt tage hensyn til følgende:

1. *at i spørgsmål om levnedsmiddelpolitikken arbejde for at sikre borgernes sundhed og sikkerhed*
2. *at prioritere uddannelse, information og oplysningsvirksomhed over for borgere i alle aldre*
3. *at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste*
4. *at arbejde for at sikre fødevarernes kvalitet både for så vidt angår produkternes næringsmæssige indhold, hygiejne og indholdet af ikke ønskede stoffer. Som eksempel kan nævnes frihed fra salmonella, tungmetaller og rester af bekæmpelsesmidler.*
5. *at arbejde for, at kontrollen med fødevarerne er tilstrækkelig til at sikre nordiske borgeres krav og interesser i den internationale samhandel*
6. *at øge samarbejdet med de baltiske lande og forsøge at integrere de baltiske lande i det nye samarbejdsprogram. Udvalget skal her især henlede opmærksomheden på drikkevandsområdet i Baltikum."*

Nordisk Ministerråd meddeler:

Samarbejdsprogrammet blev endeligt vedtaget af Nordisk Ministerråd i maj 1993.

Rekommandationerne svarer godt til programmets indhold samt til de overordnede formål og delmål, som Nordisk Råd har erklæret sig enig i. Specielt angående drikkevandsområdet i Baltikum vil embedsmandskomiteen tage dette med i et igangværende arbejde, som skal bidrage til de baltiske landes lovgivning, kontrol og uddannelse på levnedsmiddelområdet.

Ministerrådet vil løbende i årsberetningen redegøre for samarbejdsprogrammets gennemførelse. Ministerrådet anser derfor, at rekommandationen kan afskrives.

Kapitel VII

Økonomi

1. Energipolitik

1.1. *Utviklingen innenfor sektoren i de nordiske land*

1.1.1 *Danmark*

Der arbejdes fortsat på gennemførelsen af Energi 2000 med henblik på at opfylde målsætningen om reduktion af den danske energisektors udledning af CO₂ med 20% frem til år 2005. Regeringen vil i efteråret 1993 fremlægge en ny pakke med initiativer på området. I juni måned blev der som led i regeringens skattereform vedtaget en pakke nye grønne afgifter, herunder en forhøjelse af kul- og elafgiften. Der er endvidere indgået en politisk aftale mellem regeringen og en række oppositionspartier om øget anvendelse af biomasse i energiforsyningen og til industrielle formål.

På det internationale område var første halvår af 1993 præget af, at Danmark havde formandskabet for Rådet i EU. I denne periode skabtes der blandt andet fremskridt på området for nuklear sikkerhed i Østeuropa og SNG og i forhandlingerne vedrørende EU's klimastrategi. Såvel ALTE-NER-programmet for vedvarende energi, et direktiv om energieffektivitet under SAVE-programmet, samt en overvågningsmekanisme for emissionen af CO₂ og andre drivhusgasser blev vedtaget, men der er endnu ikke skabt enighed om indførelsen af en fælles CO₂- og energiafgift i EU.

1.1.2 *Finland*

Inom ramen för regeringens energisparprogram har bland annat Informationscentral för energisparande (MOTIVA) börjat sitt arbete. Den har som huvuduppgift att aktivera energisparmarknaden genom information, utbildning, energibesiktningar och teknologiupphandling.

Regeringen gav sin proposition om energibeskattningen till riksdagen i juni. Energibeskattningsens struktur ändras enligt propositionen så att för alla primärenergikällor bestäms en accis utgående från deras energiinnehåll. Accisen uppbärs inte för trä, vindenergi eller avfall för energiproduktion. För fossila bränslen skall dessutom uppbäras en accis som bestäms enligt deras kolhalt. För torv uppbärs accis endast på basis av energiinnehållet.

Arbetsgruppen kom med sitt förslag till en ny elmarknadslag. Avsikten med elmarknadslagen är att ett effektivt och konkurrenskraftigt elsystem skall kunna tryggas också i framtiden genom att elmarknadens funktion förbättras. Det förutsätts att hindren för konkurrens undanröjs inom pro-

duktionen, överföringen och försäljningen av el. Samtidigt föreslås att reglering som har blivit oändamålsenligt skall slopas.

Statsrådet fattade i februari 1993 principbeslutet, att byggandet av en ny kärnkraftenhet är förenligt med samhällets helhetsintresse. Det slutliga beslutet om byggandet av ett nytt kärnkraftverk fattades av riksdagen den 24 september. Beslutet var ett nej.

1.1.3 Island

En revision av lagstiftningen och reglementet för energifrågor är på gång. Lagförslag om äganderätten till energikällorna diskuteras i regeringen och även att göra Statens elverk till ett aktiebolag. Under de senaste åren har man rationaliserat genom att sammanslå några mindre energiverk - både elverk och fjärrvärmeverk. Nya reglementen har trätt i kraft om tillsyn över elektricitet, och på grund av detta flyttas den regelbundna tillsynen från Statens Elektricitets Tillsyn till ackrediterade inspektionsfirmor.

Från 1 januari 1993 lägges 14% moms på varmt vatten från fjärrvärmeverk, el till uppvärmning och på olja lägges 24,5%. De som använder el eller varmt vatten från fjärrvärmeverk med höga tariffer på uppvärmning, får en del av momsen tillbaka.

Industri- och handelsministern framlade i maj 1993 i Altinget en rapport om export av el till Storbritannien eller kontinenten via transmarin kabel. Informella diskussioner om elexport har ägt rum med utländska intressenter.

Miljöministern lade under våren 1993 fram regeringens miljöprogram: "På väg till bärkraftig utveckling". Island ratificerade FN:s klimakonvention i juni 1993.

1.1.4 Norge

Stortinget behandlet i juni Regjeringens melding om langsiktig kraftutveksling med utlandet (St.meld. nr. 46 (1992-93)). Det ble i september gitt konsesjon for en langsiktig kraftutvekslingsavtale mellom Statkraft SF og det tyske selskapet Preussen Elektra AG.

Eurokraft Norge har søkt om konsesjon for en langsiktig avtale med Hamburg Elektrisitets Werk AG.

Stortinget behandlet 1. april 1993 proposisjonen om Verneplan IV for vassdrag (St.prp.nr. 118 for 1991-92) og meldingen om Samlet Plan (St.meld. nr. 60 for 1991-92). Stortinget sluttet seg i hovedsak til Regjeringens forslag. Kraftpotensialet som ble vernet økte med ca. 1 TWh, men et tilsvarende potensiale ble samtidig frigitt for konsesjonsbehandling.

Dette betyr vern av vassdrag med et produksjonspotensial på ca. 35 TWh eller ca. 20 prosent av det samlede registrerte kraftpotensial i Norge på 176 TWh. Prosjekter med et kraftpotensial på ca. 20 TWh er frigitt for konsesjonsbehandling.

14. konsesjonsrunde for tildeling av utvinningstillatelser for petroleum på norsk sokkel er nylig avsluttet, og det er tildelt 17 utvinningstillatelser,

fordelt på 31 blokker. Tillatelsene fordeler seg med 11 i Nordsjøen, 4 i Norskehavet og 2 i Barentshavet.

I St.meld. nr. 41 (1992-93) om energiøkonomisering og nye fornybare energikilder har Regjeringen lagt opp til en endring av arbeidet med energiøkonomisering. Det legges vekt på informasjon og opplæring som de viktigste statlige tiltakene, samtidig som tilskudd til enøk-tiltak på forbrukersiden avvikles. Norges Vassdrags og Energiverk (NVE) vil gis et større ansvar for gjennomføringen av statens politikk på området.

1.1.5 Sverige

En omlegging av energiskatterna genomfördes den 1 januari 1993. Et syfte med reformen var att stärka industrins konkurrenskraft och sänka uttaget av sådana skatter som hämmar tillväxten. För industrin och växthusnäringen slopas den allmänna energiskatten och sänks koldioxidskatten från 25 öre till 8 öre per kg koldioxidutsläpp. För övriga samhällsektorn höjs dels koldioxidskatten från 25 öre till 32 öre per kg koldioxidutsläpp, dels den allmänna energiskatten på elektrisk kraft med 1.3 öre per kWh.

Riksdagen beslutade våren 1993 om riktlinjer för den svenska klimatpolitiken. Riksdagsbeslutet omfattar en klimastrategi för energiområdet. En utgångspunkt för denna strategi är att klimatpolitiken måste utformas med ett internationellt perspektiv och i samarbete med jordens stater. De klimatpolitiska åtgärderna måste också utgå från högt ställda krav på kostnadseffektivitet. Rangordningen mellan åtgärderna bör därför bestämmas av deras effekt för att minska klimatpåverkan i förhållande till kostnaden. Riksdagens klimatpolitiska beslut omfattar bl.a. ett program för energieffektiviseringsinsatser i Baltikum, Polen och övriga Östeuropa. För budgetåret 1993/94 har anslagits 95 milj. kronor.

Arbetet med att reformera den svenska elmarknaden fortsätter. Ellagstiftningsutredningen och utredningen om en kraftbörs har redovisats till regeringen under hösten 1993. En proposition till riksdagen planeras till vintern 1994. De ändrade reglerna för den svenska elmarknaden kan träda i kraft under 1994.

1.1.6 Organiseringen av det nordiske energipolitiske samarbeidet

Energi- og næringsministrene besluttet høsten 1992 at Ministerrådene for henholdsvis energi og industri - med virkning f.o.m. den 1. januar 1993 - erstattes med ét Ministerråd for energi- og næringspolitiske spørsmål. Samtidig fusjoneres likeledes embetsmannskomiteéene for de to områdene. Ministrene besluttet videre å nedlegge tre faste ekspertgrupper innenfor energisamarbeidet: energiøkonomiserings-, energimarkeds-, samt energi- og miljøgruppen.

Under embetsmannskomiteéen for energi- og næringspolitikk - energisektoren - eksisterer i dag følgende samarbeidsgrupper: Energiforskningsutvalget (mandatperiode 1991-1994) og Nordisk informasjonsgruppe om gasspørsmål. I tillegg - for oppfølging av energisamarbeidets aktivitetsplan

- er det under komitéen opprettet ad hoc grupper innenfor innsatsområdene kraft- og naturgassmarkedene i Norden, energirelaterte miljøspørsmål, samt internasjonale energispørsmål. Energisektoren har videre en avtale med Nordel om informasjon om el-samarbeidet i Norden.

1.1.7 Aktivitetsplan for det nordiske energipolitiske samarbeidet

De nordiske energi- og næringsministre vedtok høsten 1992 en aktivitetsplan for det nordiske energipolitiske samarbeidet for 1993. Planen gjelder også for 1994 og inneholder følgende prioriterte innsatsområder:

- Kraft- og naturgassmarkedene i Norden
- Det energipolitiske samarbeidet i EU/EØS
- Det Europeiske Energicharter
- Samarbeidet innen Det Internasjonale Energiagentur (IEA)
- Arbeidet med energirelaterte miljøspørsmål
- Nordisk energiforskningssamarbeid
- Den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum

1.2. Virksomheten 1993

1.2.1 Kraft- og naturgassmarkedene i Norden

Nordiske el-markedsspørsmål

Det er etablert en ad hoc gruppe for nordiske el-markedsspørsmål (mandatperiode fra 1.4.1993 til 30.6.1994). Gruppen har til oppgave å utarbeide forslag til svar på rekommendasjon nr. 9/1993 "Nordels framtid", vurdere forutsetninger/behov for nordiske tiltak for å utvikle det nordiske el-markedet, samt analysere utviklingen i EU/Østersjøområdet og konsekvensene for det nordiske el-markedet.

Naturgass

Nordisk informasjonsgruppe om gassspørsmål er primært et forum for utveksling av informasjon mellom de fire nordiske statsselskapene, Dansk Naturgas A/S, Neste Oy, Statoil A/S og Vattenfall Naturgas AB. Myndighetssiden har observatørstatus i gruppen.

1.2.2 Energirelaterte miljøspørsmål

Det er etablert en ad hoc gruppe for klimastrategier på energiområdet (mandatperiode fra 1.4.1993 til 30.6.1994). Gruppens mandat inkluderer bl.a.:

- utarbeidelse av en analyse vedrørende de nordiske nasjonale strategier på området, herunder en sammenligning med internasjonale strategier, samt kostnader for de enkelte nordiske land for å oppnå mål,

- foreta en vurdering av energiavgifter som virkemiddel i energipolitikken (økonomiske styringsmidler), herunder spesielt CO₂-avgifter - hvordan påvirker avgiftene det nordiske kraftmarkedet og den internasjonale konkurransevne,
- foreta en vurdering av "Felles implementering", herunder avveining mellom interne/nasjonale tiltak og innsatser i Baltikum/Øst-Europa (kostnadseffektivitet),
- transportsektoren.

1.2.3 Internasjonale energispørsmål

Internasjonale samarbeidsfora

Innenfor det nordiske energisamarbeidet er det lagt vekt på å utveksle synspunkter, informasjon, samt drøfte spørsmål vedrørende arbeidet i andre internasjonale samarbeidsfora på området.

I relasjon til EU/EØS har det i hovedsak dreid seg om spørsmål vedrørende ulike direktiver, både de som er vedtatt av Rådet, lagt frem av kommisjonen og under utarbeidelse i kommisjonen (f.eks. konsesjonsdirektivet, direktiver for felles regler for el- og naturgassmarkedene osv.). Når det gjelder det Europeiske Energicharter har man sett på spørsmål i relasjon til de pågående forhandlinger om basis- og sektorprotokoller. Vedrørende det Internasjonale Energiagenturet (IEA) har man i hovedsak utvekslet synspunkter i forbindelse med forberedelser til møter i Governing Board og ministermøter. I forbindelse med den energipolitiske situasjonen i Øst-Europa/Baltikum, er det lagt vekt på informasjonsutveksling om initiativer på området, både bilaterale og de som tas i andre internasjonale organisasjoner.

Energiøkonomisering

Det er etablert en ad hoc gruppe for internasjonale energiøkonomiserings-spørsmål (mandatperiode fra 1.3.1993 til 28.2.1994). Gruppen skal primært løse oppgaver vedrørende informasjonsutveksling om enøk-spørsmål i tilknytning til EU's enøkaktiviteter, herunder bl.a. SAVE- og PACE-programmene og spesielt i relasjon til energimerking, normer og målemetoder vedrørende elektriske husholdningsapparater.

1.2.4 Nordisk energiforskningssamarbeid

De nordiske energiministrene besluttet i 1990 å fortsette Nordisk Energiforskningsprograms virksomhet med en ny fireårsperiode, dvs. fra 1991 og ut 1994. Programmets hovedmålsetning er å bygge opp kompetanse innenfor energiområdet ved de nasjonale høyskole- og universitetsmiljøer. Energiforskningsprogrammet finansieres i hovedsak med nasjonale midler innenfor en økonomisk totalramme i 1993 på NOK 24 mill.

Energiforskningsprogrammets nordiske profil markeres i første rekke ved at samtlige ca. 60 forskere årlig har kortere eller lengre opphold i et annet nordisk land enn sitt eget. Videre profileres programmet i 1993 gjennom en rekke større og mindre kurs, seminar, symposier og konferanser.

Energiforskningsprogrammet ble etter vedtak i Ministerrådet (energi- og næringsministrene) evaluert av en egen gruppe som fremla sin rapport medio mars 1993. Energiforskningsutvalget har på bakgrunn av evalueringsrapporten, samt Ministerrådets og Nordisk forskningspolitisk råds vedtak og kommentarer til denne, lagt vekt på utarbeidelse av planer for forskningsprogrammets virksomhet i en ny 4-års periode (1995 - 1998).

Energiforskningsutvalget har også i 1993 vært særlig opptatt av programmets fleksibilitet, og av å gi det en dynamisk profil. Dette ønsker man å oppnå gjennom etablering av samarbeidsgrupper der arbeidet dekker virksomhet som ikke behandles i det øvrige program.

1.3. Prosjektvirksomhet

I tillegg til det arbeidet som i dag gjennomføres i relasjon til bl.a. energisektorens samarbeidsgrupper, ble det i 1993 også arbeidet med enkeltstående prosjekter, i hovedsak:

Energimarkedsspørsmål, herunder

- Nordisk elforsyningsmarked, som er en komparativ studie av kraftomsetningssystemene i de nordiske land, samt analyse av muligheten for utvikling av et integrert nordisk kraftmarked.
- Kostnader av ikke levert elenergi, hvor prosjektets målsetting er å samle alle nordiske vurderinger av prisen på ikke levert elenergi og sammenligne teoretiske modeller for hvordan disse kostnader oppstår.
- Nordens interesser i prinsipper for internasjonale drivhusgassavtaler. I prosjektet behandles CO₂-avgiftenes innvirkning på de nordiske lands energisystem og økonomi, samt hvordan øst-europeiske land kan påvirkes til å redusere CO₂-utslippet.

Energiøkonomiserings spørsmål, herunder

- Energiregninger og energieffektivitet. Prosjektet tilsikter - ved konkrete forsøk i Oslo og Helsinki over en treårs periode - å belyse effekten av hyppigere og informative el-regninger.

Energi- og miljøspørsmål, herunder

- Klimaendringer og energiproduksjon. Prosjektet har til formål å analysere effekten av klimaendringer på det nordiske energisystemet, oppgradere energiplanleggingsverktøyene for nordisk energiforsyning til å kunne ivareta effekten av klimaendring, samt utarbeidelse av scenarier og prognoser for tilsigsutvikling og energiproduksjonspotensial for en tidshorisont på 40 år.

- Energi- og miljøpolitisk rapport. Svar på rekommandasjon nr. 35/1992.
- Baltikum-Østersjøkonferanse. Workshop over emnet: Kostnadseffektive virkemidler for å forbedre effektiviteten i energiforbruket.
- Nordisk energimarkedsmodell. I prosjektet utvikles en makro modell med formål å belyse bl.a. kostnadseffektiviteten av forskjellige miljøtiltak.

1.4. Nordisk Råds rekommandasjoner

1.4.1 Meddelelse om rekommandasjon nr. 35/1992/e angående energi- og miljøpolitisk samarbeide

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget udarbejde en energi-miljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbeide på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske elmarked og øget samarbeide med øvrige Østersølande."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske energi- og næringsministre har utarbeidet svar på rekommandasjonen som er oversendt Nordisk Råd.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen avskrives.

1.4.2 Meddelelse om rekommandasjon nr. 9/1993/e angående Nordels framtid

Rekommandasjonen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer

at inden udgangen af 1993 fremlægge et fælles studie af udviklingen i Nordel-samarbejdet, herunder af udviklingstendenserne i de kommende år. Studiet skal også indeholde regeringernes syn på mål og samarbeidsformer."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De nordiske energi- og næringsministre har utarbeidet svar på rekommandasjonen som er oversendt Nordisk Råd.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen avskrives.

2. Näringspolitikk

2.1. Verksamhet 1993

2.1.1 Ministerrådet

Från den 1 januari 1993 har det industripolitiska och energipolitiska samarbeidet sammanslagits till ett samarbeidsområde. Ministerrådet møts dermed i konstellationen energi- og næringsministerr og dessa ministerr møten forbereds av åmbetsmannakommittén for energi- og næringspolitikk. Under Ministerrådet for energi- og næringspolitikk (nærings) hør under den nye strukturen turistfråger samt, nær EES-avtallet tråder i kraft, fråger rørende standardisering, prøvning og kontroll. Vidare sorterer under dette Ministerråd två permanente nordiske institusjoner, næmligen Nordiske industrifonden og Nordtest.

Under det gånge året har det næringspolitiska samarbeidet fokusert på forutsåttninger og villkor for de små og medelstore foretagens verksamhet. Her har samarbeidet særskilt inriktats på frågestållninger rundt risikkapital og eksport. Ett inledende utredningsarbeide om risikkapitalforsørjningen i Norden slutførdes (NSA 1993:577). Arbetet med dessa fråger fortsetter og i dette syfte har en arbeidsgruppe tilsatts, som forventes rapportere till ministrerne i början av 1994.

De små og medelstore foretogene står også i sentrum for diskussionerne om eksportfråger. En arbeidsgruppe har tilsatts, vars oppgitt er att værde behov av ytterligere stød på nordisk plan for små og medelstore foretag vad gæller eksport og internationalisering og att se på møjligheter for nordisk samverkan rørende eksportfråmjande.

Den koordineringsgruppe som har haft till oppgitt att genomföre ett nordisk industrielt aksjonsprogram for Baltikum læmnede en slutrapport till ministrerne sommaren 1993. Denna rapport finns tillgænglig på NMRs sekretariat. Inom ramen for programmets DKK 4,5 millioner har ett tjugotal projekt genomferts, vilka redovisas under projekt nedan. Gruppen har søkt stødja projekt, som kan skape bestående nätverk mellom nordiske og baltiske myndigheter, organisationer og foretag. Koordineringsgruppen kommer att vidareföre arbeidet med fyra konkrete projekt, næmligen Baltpraktikk (praktikk i nordiske foretag for unge balter), Baltkonsult (nordiske senior serviceorganisationers konsulthjælp till baltiske foretag), privatiseringskonferenser for myndigheter i Norden og Baltikum samt utvekkling av en serie TV-program om marknadsekkonomi i syfte att stærke den marknadsekkonomiske forståelsen. Gruppen har også fått i oppdrag att sondere om møjligheter att genomföre visse projekt i S:t Petersburgområdet.

2.2. Institusjonerne

2.2.1 Nordisk Industrifond

Nordisk Industrifond har for 1993 hatt ca 90 MNOK til disposisjon for prosjektvirksomheten. Dette representerer en reduksjon på ca 35 MNOK.

Hovedtyngden av fondets prosjektvirksomhet har vært konsentrert til igangsetting av de nye programmene (nisjene). Programmene er blitt godt mottatt av industrien, men å få startet opp har tatt noe lenger tid enn opprinnelig regnet med. Det siste programmet forventes å bli satt i gang mot slutten av 1993.

En betydelig del av fondets prosjektvirksomhet har også gått til slutføring av teknologiprogrammene. Dette er programmer som bevilgningsmessig ble avsluttet i 1992, men som prosjektmessig vil gå ut 1993 og deler av 1994. En vesentlig aktivitet i 1993, når det gjelder de gamle programmene, har vært å få satt igang sluttevalueringen. Evalueringsrapporter for disse programmene vil foreligge i begynnelsen av 1994.

En betydelig del av fondets bevilgninger har gått til prosjekter utenfor de ovennevnte programmene. For 1993 har i størrelsesorden 40% av fondets prosjektmidler gått til denne type prosjekter. I 1993 konsentrerte en virksomheten innenfor dette området til prosjekter som ble startet opp i 1991 og 1992, og som avsluttes i 1993. En vesentlig del av disse prosjektene har vært innenfor områdene datateknologi og miljøteknikk.

Selv om fondets nettverksaktivitet har vært trappet ned i de senere årene, har det vært betydelig aktivitet også i 1993. Av aktivitetsområder kan nevnes, tidsskriftet "New Scandinavian Technology", Rektormøte, Industriforskerutdanning og NORDTEK. Planen var å stoppe NORDTEK-programmet ved utgangen av 1992, men styret besluttet å støtte denne aktiviteten også i skoleåret 1993-94.

Fondets 20-årsjubiléum ble også markert i 1993. I denne forbindelse kan nevnes at det utkom en publikasjon, som var en kavalkade over prosjekter fondet har støttet i perioden 1973-1993. Det ble også avholdt et større seminar i Stockholm, som gikk på teknologioverføring mellom universitet og industri. Det var meget stor deltakelse på dette seminaret, noe som uten tvil hadde sammenheng med emnet som ble valgt.

For nærmere informasjon om fondets virksomhet i 1993 refereres til fondets årsberetning, som vil foreligge til Nordisk Råds sesjon i Stockholm i 1994.

2.2.2 Nordtest

Nordtest's budget för 1993 uppgick till DKK 11 miljoner. 50 nya projekt startades under året och 55 nya Nordtest-metoder godkändes. Det totala antalet Nordtest-metoder uppgick därmed till omkring 1.250 stycken.

Ny direktör har valts och tillträdde 1.9. Förarbetet till en ny strategiplan för Nordtest, baserad på ministerrådets nya målsättning, har genomförts.

Utveckling av provningsmetoder har fortsatt varit Nordtests största aktivitetsområde. Påverkan på det europeiska arbetet har intensifierats genom projekt för framtagning av nordiskt underlag samt genom ökat stöd till nordiskt deltagande i det västeuropeiska samarbetet. Arbetet har bland annat resulterat i ökat nordiskt inflytande i det europeiska standardiseringsarbetet. Ansträngningar har också gjorts för att driva på arbetet med kvalitetssäkring av laboratorieverksamhet, vilket är ett väsentligt område

när det gäller det framtida samarbetet i Europa med att utforma ett tillitsskapande kontrollsystem för provning enligt de nya europastandarderna. Nordtests arbete på detta område är nu internationellt välkänt och de nordiska laboratorerna är ledande i denna utveckling.

Nordtest har vidare aktivt deltagit i samarbetet inom Eurolab, Rilem, ILAC, med flera internationella organisationer. Insatserna har vidare utvidgats till att även omfatta Öst- och Centraleuropa; främst Baltikum.

För närmare information om verksamheten hänvisas till den kommande årsberättelsen, måldokument och nyhetsbrevet Nordtest Info.

2.3. Projektverksamhet

2.3.1 Projektbevillningar

	<u>TDKK</u>
Fortsättning av geologisk kartläggning av Mittnorden	100
Fortsättning av nordiskt samarbete kring ett europeiskt tekniskt sekretariat rörande emballage	100
Utredningar om riskkapitalförsörjning för småföretag	785
Bedömarkurs för ackrediteringsorgan	75
Utredning om exportfrågor	50
Sondering i S:t Petersburg	25
Nordiskt-baltiskt seminarium om industripolitik	250
Seminarium om nordiskt samarbete inom energi- och näringsområdet	10

2.3.2 Medel beviljade till projekt 1991-93 inom ramen för ett nordiskt industriellt aktionsprogram för Baltikum

	<u>TDKK</u>
Kontakter med baltiska myndigheter	10
Högskolesamarbete	180
Conference on the Technological Future	100
Baltiskt deltagande i nordiska F&U-program	180
Samarbete mellan forskningsparker	150
Förprojekt om standardisering	50
Standardiseringssamarbete	240
Baltic Cultural Requirements for Informatics	50
Brandprovningstekniskt utbyte	71
Provningstekniskt samarbete	700
Ackrediteringssamarbete	100
Patentsamarbete	600
Patentsamarbete, Norge/Estland	25
Näringsrättslig grundkurs	150
Baltconsult	350
Uppföljning av Baltconsult	150

	<u>TDKK</u>
Förprojekt om praktikantutbyte	35
Baltpraktik	1.200
Rundabordskonferens om privatisering	160
<hr/> Totalt	<hr/> 4.500
Tilläggsbevilning	
Baltpraktik	600

2.4. Nordiska rådets rekommendationer

2.4.1 Meddelande om rekommendation nr 14/1992/e angående förstärkning av Nordisk industrifond (A 981/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nyvärderingen av det nordiska samarbetet innebär att det näringspolitiska samarbetet får mindre resurser till sitt förfogande. Trots att industrifondens verksamhet är inriktad på industriell forskning har även fondens budgetmedel kraftigt skurits ned. För 1994 har avsatts DKK 54,2 mio till industrifondens ordinarie budget. För att minska de negativa konsekvenserna för fondens verksamhet har ytterligare DKK 6 mio tillförts fonden från ministerrådsreserven.

2.4.2 Meddelande om rekommendation nr 27/1993/e angående etablering av näringszoner i Norden (A 1040/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervszoner,

å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet kommer att återkomma till rekommendationen i nästa verksamhetsberättelse.

3. Regionalpolitik

3.1. Regionalpolitisk utveckling i länderna

3.1.1 Danmark

Danmark har i 1993 i EU deltagit i förhandlingar om användelse af midlerne fra strukturfondene efter 1. januar 1994. Förhandlingarna er endnu ikke afsluttet.

På Edinburg-mødet blev man enige om den økonomiske beløbsramme vedrørende strukturfondene for de næste 6 år, og i juli 1993 blev strukturfondsforordningen vedtaget, dvs. den overordnede ramme, hvilke indsatsfelter og emner der er tale om.

Det kan endelig nævnes, at Danmark i sit oplæg til strukturfondsdrøftelserne har anmodet om udvidelse af de støtteberettigede områder, herunder eksempelvis at dele af København bliver mål II-område.

Miljøministeriet har i 1993 igangsat 14 eksempelprojekter, som vedrører 11 forskellige emneområder vedrørende bysamarbejde, bymiljø, trafik, turisme m.v.

Formålet med eksempelprojekterne er at illustrere en række mulige handlinger som et første trin på vejen mod målene i landsplanperspektivet "Danmark på vej mod år 2018" fra april 1992.

3.1.2 Finland

Efter en lång beredning avlätt regeringen på våren 1993 sitt förslag till förnyande av de regionalpolitiska lagarna. Den nya lagstiftningen skall träda ikraft från början av 1994. Den mest betydande nyheten är övergången till programbaserad regionalpolitik. Regionalpolitiska och sektormyndigheter på region- och central nivå skall i samarbete utarbeta fleråriga utvecklingsprogram, där strategier och åtgärder preciseras. Sådana program skall utarbetas för utvecklingsområden, strukturuomvandlingsområden, landsbygdsområden, skärgården, kunskapscentra och gränsregioner. Utvecklingsansvaret på regional nivå överförs från länsstyrelserna till de nybildade landskapsförbunden. Den företagsinriktade stödpolitiken anpassas till EES/EU-regelverket. Stödområdesindelningen förenklas och stödområdet reduceras (från nuvarande 47% av befolkningen till ca 36%). Antalet temporära strukturuomvandlingsområden minskas. Såsom regionalpolitiska stödformer kvarstår investerings- och startbidraget, de regionalpolitiska skattelättnaderna och det regionala transportstödet.

Parallellt med förnyandet av den nationella regionalpolitiken har de regionalpolitiska målen för EU-förhandlingarna utarbetats. Ett centralt mål är att vissa områden i främst östra och norra Finland skall utses till mål 1-områden, dels för att de uppfyller EUs BNP/capkriterium och dels med hänvisning till finländska (nordiska) specialförhållanden såsom gles bebyggelse, långa avstånd och kallt klimat.

3.1.3 Island

Den regionale udviklingen i Island fortsætter at være ubalanceret selvom man i dag har større ledighed i hovedstadsområdet end i øvrige Island. De fiskeriafhængige steder er i en meget usikker situation på grund af resurssituationen og de strukturændringer som mindre fiskekvoter har medført. I landbrugsregionerne foregår der kraftige nedskæringer som leder til at enkelte bønders intægter formindskes med op til 50% i løbet af to år.

For at imødekomme de ugunstige aspekter af denne udvikling har man arbejdet på to forskellige, men endog nært sammenhængende felter. Man har nu lavet et forslag til et fire års plan for bosættelsen i Island. Dette er det første forslag af denne typen som laves efter en lovændring fra 1991. Forslaget skal diskuteres i Alþingi imod slutet af november måned. En anden vigtig ændring som foregår nu er at man har lavet forslag i alle valgkredser om kommunesammenslåinger som leder til at antal kommuner formindskes fra 196 til 43. Det bliver folkevalg om disse forslag den 20. november. Hvis de lokale forslag bliver accepterede vil 4 større velfærdssektorer blive decentraliserede, d.v.s. grundskolen, helseværn, ældreomsorg samt handikappede.

3.1.4 Norge

Regionalmeldingen "By og land, hand i hand" trekker opp retningslinjene for norsk regionalpolitikk de neste fire år. Regjeringen ønsker å føre en helhetlig regionalpolitikk der man i sterkere grad enn før vektlegger sammenhengene mellom utviklingen i distriktene og sentrale strøk. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) ble etablert 1. januar 1993. SND er en fusjon av Distriktenes utbyggingsfond, Industribanken, Industrifondet og småbedriftsfonden. Virkemiddelapparatet vil i sterkere grad enn før fokusere på småbedriftenes og nyetablerernes problemer. Den bedriftsrettede innsatsen vil bli konsentrert til færre prosjekter. Omstillingsmidler og investeringstilskudd som til nå har vært forbeholdt kommuner og bedrifter i det distriktpolitiske virkeområdet vil bli landsdekkende ordninger. Sterkere innsats vil bli rettet mot å utvikle bedre rutiner for overvåking og analyse af regionale utviklingstrekk. Et nytt og mer konsentrert distriktpolitisk virkeområde blir utarbeidet som vil gi en mer målrettet og effektiv bruk av de distriktpolitiske virkemidlene. Nordnorge skal fortsatt ha høyeste prioritet.

3.1.5 Sverige

En översyn av den svenska regionalpolitiken pågår för närvarande. I februari 1994 avser regeringen att presentera en proposition om regionalpolitikens inriktning och omfattning under de närmaste 3-5 åren. Ett omfattande underlagsmaterial har utarbetats inom berörda myndigheter och av forskare m fl. Bland annat har de regionalpolitiska stödformerna samt länsstyrelsernas projektverksamhet utvärderats. Särskilda idéskrifter som

fokuserar förhållandena på landsbygden har publicerats. Vidare har ett Regionalpolitiskt råd under ledning av arbetsmarknadsministern utarbetat en strategirapport. I rapporten redovisas bl.a. en rad förslag på hur regionalpolitiken kan bidra till ökad nationell tillväxt.

3.2. *Det nordiska samarbetet inom det regionalpolitiska området*

Det nordiska samarbetsprogrammet för 1990-94 är ett överordnat ramprogram som beskriver strategin inom de olika samarbetsområdena. Samarbetsprogrammet blev vid Ministerrådets antagande den 19 november 1991 supplerat med ett strategiprogram för samarbetet inom och mellan regioner 1992-94. Strategiprogrammet fastlägger kriterier, hur nordiska regionalpolitiska medel kan användas i de gränsregionala samarbetsområdenas projektverksamhet samt i temaorienterat och sektorövergripande samarbete. Kriterierna understryker insatser i nationellt regionalpolitiska prioriterade områden och åsyftar en effektivisering av projektverksamheten.

Ministerrådet har under 1993 igångsatt arbetet med framtagande av ett nytt samarbetsprogram för det regionalpolitiska området 1995-99.

3.3. *Verksamheten 1993*

3.3.1 *Generellt*

Verksamheten har fortskridit efter de riktlinjer, som blev vidtagna i Det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik 1990-94 och det kompletterande Strategiprogrammet för samarbete inom och mellan regioner 1992-94

Den nordiska budgeten för regionalpolitiskt samarbete har under 1993 uppgått till 28.691.000 DKK inkl 3.745.000 DKK till NordREFOs verksamhet. 75 % av projektmedlen disponeras av de gränsregionala samarbetsområdena. Projektmedlen, 24.946.000 DKK, disponeras enligt följande:

TDKK

Forsknings- och utredningsverksamhet	
– Kunskapsutveckling och nya initiativ	1.957
– Basprojektet	1.100
– NordRevy	450
– Småföretagarnas internationalisering	350
– LEDA-projekt	180
– Europa-integration	600
– Europa-utveckling (seminarium)	100
– Evaluering av Västnordenfonden	119
Samarbete mellan regioner	
– Nordkalottsarbetet	6.000
– Västnordensarbetet	3.500

	<u>TDKK</u>
– Kvarkensamarbetet	3.500
– Mittnordensamarbetet	1.600
– Skärgårdsprojektet	1.300
– Samarbetet Bornholm-Sydöstra Skåne	1.100
– Samarbetet Østfold-Bohuslän	500
– ARKO-samarbetet	750
– Öresundssamarbetet	500
– Ö-samarbete	350
– Blå vägen väst	100
– Kartläggning av aktiv turism	150
– Samarbete inom ullhantverk	40
Sektorsamarbete	
– Landsbygdsutveckl gm fastighetsregl	200
– Samnordiskt Nordkalottprojekt	500

3.3.2 Forskning och utredningsverksamhet, erfarenhetsutbyte mm

NordREFO initierar och samordnar forskning av intresse för regional utvecklingspolitik och planering. Förutom att initiera och genomföra forskningsprojekt, försöker institutet främja samspelet mellan forskning och praktisk politik, samt utveckla och stärka nordiska forskarnätverk. Dessutom genomför NordREFO projekt på uppdrag av NÄRP om aktuella regionalpolitiska frågor. Institutet åtar sig också externt beställda forskningsuppdrag, bl.a. från EU-kommissionen i Bryssel.

Förmedling av forskningsresultat och bidrag till utbyte av erfarenheter inom det regionalpolitiska kunskapsområdet är en annan viktig uppgift för institutet. NordREFO ger därför en egen forskningsrapportserie, och sedan 1990 den regionalpolitiska nyhets, debatt- och idétidskriften NordREVY.

Den 1 juli 1993 startade en ny fyraårig forskningsprogramperiod samtidigt som institutet fick ny chef och genom turordning flyttade från Köpenhamn till Stockholm. Det nya forskningsprogrammet gäller åren fram till 1997 och innefattar regionalpolitisk kunskapsutveckling inom följande tre huvudsakliga tyngdpunktsområden:

1. Ekonomisk och infrastrukturell utveckling
2. Politisk och institutionell utveckling
3. De nordiska ländernas "regionalpolitiska utvecklingsmodell"

Under 1993 har följande projekt avslutats:

- Regionalpolitikens ekologiska förutsättningar
- Ekologiska perspektiv på den rumsliga närings- och bosättningsstrukturen i de nordiska länderna
- Småföretagarnas internationalisering

- Impact of the Development of the Nordic Countries on Regional Development and Spatial Organization in the Community (enligt uppdrag av EU-kommissionen)

Forskningsprojekt som startats under den föregående programperioden men beräknas avslutas först under 1994/95 är följande:

- Infrastruktur, transporter och kommunikation i ett regional utvecklingsperspektiv
- Problem för välfärd, service och sysselsättning som en följd av demografisk uttunning av Nordens perifera regioner
- Fiskenäringen och de regionala utvecklingsförutsättningarna
- Europaintegrationen och Nordens regionalpolitiska "aktörer"

Finlands, Norges och Sveriges förhandlingar om medlemskap i EU har satt sin prägel på *Basprojektets* verksamhet. Basprojektet har bidragit till att ta fram statistik om regionalt BNP och andra uppgifter som efterfrågats i samband med EES-avtalet och EU-förhandlingarna. Projektchefen praktiserade under perioden mars-maj 1993 vid EUs generaldirektorat för regionalpolitik i Bryssel. Syftet med praktiken var att informera om de nordiska länderna inom kommissionen och sammanställa uppgifter om EUs regionalpolitik för nordiskt bruk.

De viktigaste slutsatserna om kopplingen mellan EUs regionalpolitik och Norden presenterades i Basprojektets årsrapport 1993/94, som utkom i Nordserien (1993:30) i november.

Basprojektet slutförde under året uppdraget med det temainriktade nordiska samarbetet mellan möbelindustrin i fyra regioner. Projektet har huvudsakligen kretsat kring kompetensutveckling och modeller för internationalisering samt samarbete mellan marknad, tillverkning och formgivning. De viktigaste resultaten som projektet bidragit till är

- återupprättande av Scandinavian Furniture Fair i Köpenhamn som en gemensam internationell mässa för nordisk möbelindustri,
- en nordisk företagsledarklubb för möbelindustrin "Furniture Excellence Club",
- marknadsföringsbolaget Nordic Line AB, som ägs av 17 nordiska möbeltillverkare,
- Nordiskt Designforum, som är en modell för unga formgivare att få idéer testade och i produktion,
- ett nätverk mellan leverantörer av sågade varor i furu och limträ-tillverkare samt nya kvalitetsstandards för möbelvirke.

3.3.3 Samverkan inom och mellan regioner

Gränsregionalt samarbete

Den gränsregionala verksamheten har drivits enligt de riktlinjer som ministerrådet vidtog i Strategiprogrammet för samarbetet inom och mellan gränsregioner 1992-94.

Nordkalottkommitténs verksamhet präglades år 1993 av ökande internationalisering, bl.a. koordinering av det traditionella kalottsamarbetet med det utvidgade regionala samarbetet i Barentsregionen och utarbetandet av skrivelsen som överlämnades till Finlands, Norges och Sveriges regeringar om de gemensamma regionalpolitiska krav som Nordkalotten har vid ländernas eventuella EU-medlemskap.

Kommitténs verksamhet inom de prioriterade satsningsområdena utbildning/FoU, industri och handel, turism, miljö samt kultur fortsatte i syfte att genom samarbete främja kompetens och nyskapande utveckling på Nordkalotten.

Den konkreta projektverksamheten inom industri och handel har under året koncentrerats till två större områden: "Utvecklings- och samarbetsprogram för kvinnliga ledare på Nordkalotten" samt utveckling av "Kallt klimat-program" med konkretisering av fyra teknologiska FoU-projekt.

Projektet "Stöd till nätverksbyggande och samarbete på Nordkalotten" (stipendieordning) var ett led i att stimulera en utveckling av nya projektidéer på Nordkalotten och hade nätverksbyggande som mål.

Den ett-åriga nordiska högskolekursen i natur- och resursförvaltning genomfördes för andra året i en försöksperiod på tre år, med en ny kull studenter.

I ett förprojekt undersöktes möjligheterna att etablera en gemensam utbildning för Euro-arbetsförmedlare inom Nordkalottens arbetsmarknadsmyndigheter.

NKK har utarbetat en transport- och infrastrukturplan för Nordkalotten och presenterade ett förslag till ett gemensamt transportstöd för hela Nordkalotten.

Med bildandet av Barents euroarktiska region skapades förutsättningar för Nordkalottens näringsliv att operera på den ryska marknaden. I detta syfte arrangerades ett industri- och handelsseminarium i Arkangelsk.

Nordkalottens Turistråd har i samarbete med de statliga nationella turistbyråerna, de regionala turistorganisationerna och företagen marknadsfört de nordligaste delarna av Sverige, Norge och Finland i Kontinentaleuropa. Målet för detta femåriga projekt är att fördubbla de utländska turistinkomsterna och att förlänga sommarsäsongen.

"Lapland - Top of Europe Incentive" koncentrerade sig på att göra Nordkalotten känd som incentive-destination i de utvalda marknadsföringsområdena i Mellaneuropa. På Nordkalotten genomfördes parallellt med marknadsföringen en kompletterande produktutvecklings- och utbildningsverksamhet med speciell betoning på miljövänliga incentive-produkter.

Nordkalottens Miljöråd är ett rådgivande organ till NKK som arbetar med övergripande miljöstrategier på Nordkalotten, har genomfört konkreta projekt gällande luftföroreningar, rovviltförvaltning och avfallshandtering.

Nordkalottens Kulturrådet, som etablerades 1993, startade under året utbildning av Nordkalottens kulturentreprenörer. Detta treåriga projekt syftar till att både öka kunskap och kompetens inom konst och kultur på Nordkalotten och skapa ett större kontaktnät för samarbetet i området.

Västnorden har koncentrerat sin verksamhet inom fiskerinäringen.

Projektet "Fælles fiskestammer" är ett samarbetsprojekt mellan Norge och de tre västnordiska länderna, där man undersöker fiskarternas vandring i Nordatlanten.

Som en utlöpare av projektet SPRAKA (helleflyndreoppdræt) har man beviljat pengar till försök med artemia (Kräftdjur) och alger, som användes som startfoder till hälleflundrayngel. Försök föregår på en försöksstation i Nordostisland.

På grund av den stora resursbristen i hela Nordatlanten har man insett behovet av att koordinera allt försöksfiskeri på djupt vatten på Atlanterhavstryggen sydväst om Island. Idéen är att undersöka om det inte finns möjlighet för att utnyttja hitintills outnyttjade fiskarter och därmed ge ett bidrag till Nordatlantens trängda fiskerinäring.

Kommittén har också understött ett projekt för kommersiellt utnyttjande av en liten fågel av alkfamiljen "Søkongen".

Västnordenkommittén har understött ett projekt i Island med produktion av havkatt-levertran. Denna säljs som kosttillskott i hälsokostaffärer. Dessutom har Västnordenkommittén understött försök i Grönland, där man undersöker verkningarna av Omega-3-fettsyra, som förekommer i stora mängder i sälspäck. Idén med projektet är att undersöka Omega-3-fettsyrans inverkan på t.ex. åderförkalkning.

Kvarkensamarbetet omfattade 1993 14 olika konkreta projekt. Musikfestspelen i Korsholm och Kammarmusikfestivalen i Umeå har under året utvecklat ett samarbete med gemensam konstnärlig ledare, gemensamma artister och gemensam marknadsföring inom ramen för projektet Musik vid Kvarken.

I maj 1993 infördes rabatterad gräns-teletrafik från Vasa län till norra Sverige med eget riktnummer (9922). Arbetet med fiberkabel över Kvarken pågår och den avses vara i drift våren 1994.

Grön bro över Kvarken är ett projekt som avser att "förena" skydds- och naturvårdsområden på finländsk och svensk sida av Kvarken, så att samma bestämmelser och direktiv beträffande användning och vistelse skulle gälla i hela gränsregionen.

Projektet Nittioalets livsmedel som avslutas under året har resulterat i ett frihandelsavtal om vissa livsmedel mellan Finland och Sverige, i ett antal nya produkter och framför allt i ökade affärskontakter mellan småskaliga producenter, förädlare och grossister över Kvarken, t.ex. genom deltagande i matmässor och utställningar.

Under hösten startade även Projekt Botnia, som är en ambitiös samarbetsatsning på marknadsföring och profilering av Umeå, Vasa och Örnsköldsvik. Marknadsföring, samverkan, näringslivsforskning och turism är huvudelementen i projektet som budgeterats till ca 10 milj SEK under tre år.

Syftet för *Mittnordensamarbetet* är att sammanföra regionens resurser för att i samverkan uppnå en för Mittnorden och dess invånare optimal och balanserad utveckling. Tyngdpunkten är kommunikation, näringslivs- och kompetenssamarbete samt kultur. Därtill fokuseras Mittnordenregionens position i Europa-utvecklingen inom ett särskilt projekt. Pågående projekt 1993 är 11 st.

Skärgårdssamarbetets högskoleprojekt avslutas under året och övergår i ett utbildningssamarbete på olika nivåer. Miljöfrågorna inom området blir allt viktigare. Primärnäringen i regionen, företrädesvis jordbruk och fiskodling, är källor för utsläpp i vattenmiljön. Åtgärder för att informera om betydelsen av dessa har vidtagits av informationskontoret för skärgårdens marina miljö. Distansarbete med hjälp av modern teknik har varit föremål för en kartläggning av intresset för denna typ av arbete.

Kulturfrågorna är en naturlig del av verksamheten med ett sedan urminnes tider utbyte över havet och skärgården.

Projekt "Skärgårdssamhället på 90-talet" samlar konkreta erfarenheter av de generella problem med utvecklingsarbete i skärgårdssamhällen. Pilotprojekten avslutas under våren 1994.

Bornholm-Sydöstra Skåne har under året koncentrerats på kommunikationer, näringsliv och kultur/turism.

På kommunikationsområdet utarbetas en utredning om behovet av förbättrade väg/järnvägsförbindelser i nord-sydlig riktning östra Skåne-norra Polen utmed bl.a. E65. Ett planeringsarbete för leden Rønne-Ystad-Malmö-Köpenhamn pågår. Olika informationsinsatser kring bl.a. förbättrad vägs skyltning har genomförts i Swinoujcie.

Näringslivssektorn ökar i betydelse inom samarbetet och ett handlingsprogram för ett ökat näringslivssamarbete har tagits fram. Bl.a. har ett projekt kring landsbygdsutveckling påbörjats med finansiellt stöd från bl.a. EU, berörda amt och länsstyrelser. Ett nordiskt utvecklingsprojekt rörande industrigrödor har genomförts i mindre skala och ett mer omfattande projekt planeras i anslutning till det EU-finansierade Bioraf Danmark på Bornholm. Inom fiskenäringen pågår projekt inom produktutveckling och marknadsföring av nya fiskerätter.

Inom turismen är den viktigaste uppgiften att arbeta för en säsongsförlängning vår och höst. Betydande insatser har under 1993 gjorts bl.a. på den nordtyska marknaden med en marknadsföringstidning.

Samarbetet med företrädesvis Szczecins län i nordvästra Polen har ökat. Ett samarbete är också på väg att utvecklas i nordöstra Tyskland inom konceptet euroregion Pomerania.

Gränskommittén Østfold-Bohuslän har tillsammans med regionala kulturinstanser påbörjat projektplaneringen för ett norsk-svenskt EKO-museum med ett s k "Visitor Center" i Svinesundsområdet - "Ett gränslöst museum".

Vid gränsövergången Holtet-Vassbotten (väg 165 i Bohuslän - riksvei 22 mot Halden) koordinerar kommittén ett samarbetsprojekt, som syftar till att utveckla bygdeturismen i området genom att lansera "Blå-gröna vägen" som ett naturskönt alternativ till E6an i förbindelsen Norge-Sverige. Konsthantverket i gränsregionen har också lyfts fram, bl.a. genom mässan "Gränshantverk - en näring i utveckling". För att stimulera turismen och turismsamarbetet mellan Nordjylland, södra Norge och Göteborgs- och Bohus län i Skagerrakregionen pågår tillsammans med de berörda regionerna ett konkret produktutvecklingsprojekt "Expedition Skagerrak". För att underlätta gränspendlingen mellan Sverige och Norge har Gränskommittén utgivet en aktualiserad upplaga av den populära gränspendlarbroshyren "Värt att veta/Verdt å vite".

ARKO-samarbetet under året har varit inriktat på projektstyrning och samordning, informativa och kontaktskapande åtgärder har vidtagits.

Inom näringslivssamarbetet har bl.a. diskussioner förts med näringsliv, kommuner, arbetsmarknads- och regionala myndigheter om igångsättning av studieverksamhet kring kvalitetssäkringssystem, vissa förberedande kontakter med projektledningen för Gardemoen-utbyggnaden har tagits samt studieresa för entreprenörer och underleverantörer arrangerats.

Under året har ARKO-samarbetet varit en av arrangörerna till ett stort kommunikationsseminarium "Kommunikationer i gränsregionen". Vidare har diskussioner inletts angående möjligheterna att få till stånd en snabbtågspendel mellan Karlstad och Oslo.

Inom projektet "Kulturlandet" har utarbetats en kulturkatalog "Kultur i gränslandet" som utkommer under hösten 93/våren 94. Katalogen kommer att presentera regionens rika kulturliv på svenska, norska, tyska och engelska. Ett nordiskt informationscenter för skogsbruket inleddes i början av året. Ett inledande arbete har gjorts för publicering av en friluftskarta över ARKO-regionen.

Temaorienterad samverkan mellan regioner

NÄRPs ösamarbetsprojekt mellan Bornholm-Gotland-Åland är inriktat på småskalig industri, turism och intrnationella frågor.

Projektet småskalig industri syftar till gemensamma kvalitetsförbättrande åtgärder inom företagen, samarbete och erfarenhetsutbyte rörande alternativ energi samt kontaktutbyte gällande kvinnligt nätverk ur företags- och EU-perspektiv. Därtill kommer erfarenhetsutbyte gällande teknologi och livsmedelstillverkning/försäljning.

Turismprojektet omfattar erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring samt utrednings-, utvecklings- och marknadsföringssamarbete, bl.a. har en marknadsundersökning i Mälardalsregionen tagits fram, ett gemensamt filmprojekt har påbörjats.

Samarbetet kring internationella frågor baseras på ett kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom området för internationella relationer.

Vestnordenfonden

Vestnordenfonden blev stiftet i 1987 med det formål at fremme udviklingen af et alsidigt og konkurrencedygtigt erhvervsliv på Færøerne, Island og Grønland. Et andet formål er at fremme projekter, der bygger på samarbejde mellem de vestnordiske lande.

Fonden har hidtil i 1993 bevilget 11 nye lån, hvoraf de 9 er til islandske projekter og 2 til grønlandske. Der blev udbetalt 7 lån til islandske projekter og 3 til grønlandske.

For at lette projekternes opstart har bestyrelsen besluttet at der kan ydes vilkårs lån i forbindelse med forundersøgelser.

Regionalministrarna har under året företagit en evaluering av Fonden. I rapporten har föreslagits olika ändringar av administrativ art och etablering av ett administrativt samarbete mellan Västnordenfonden och nationella finansieringsinstitutioner eller Nordiska investeringsbanken. Ministerrådet kommer att utvärdera förslaget under november 1993 inför slutligt ställningstagande.

3.3.4 Sektorövergripande samarbete

I samarbetsprogrammet nämns följande insatsområden för sektorövergripande samarbete: transport och kommunikation, utbildning, FoU, industriellt samarbete, miljö och kultur. Nordiskt stöd till sektorövergripande (och temaorienterat) samarbete ges efter samma kriterier som stöd till gränsregionalt samarbete.

NÄRP deltar i ett samarbetsprojekt med jord- och skogsbrukssektorn om landsbygdsutveckling genom fastighetsreglering och har med samma sektor avslutat ett projekt om lantbruket i nordområdena i internationalisering. NordREFO och de gränsregionala samarbetsområdena har bl.a. flera ekologi/miljörelaterade sektorövergripande projekt igång, jfr avsnitt 3.3.2 och 3.3.3.

3.3.5 Samarbete i internationella frågor

I det regionalpolitiska samarbetet har frågor rörande Norden och Europa under de senaste åren givits hög prioritet. En stor del av NordREFOs verksamhet är också inriktad mot frågor inom detta område.

Ministerrådet är medlem av AGEF/AEBR (Europeiska gränsregioners gemenskap). Under 1992 tog NÄRP initiativ till ett seminarium om EU-kommissionens LEDA-program (Local Employment Development Action Programme). Initiativet har medfört att fem regioner i Norge, Sverige och Finland under 1993 deltog i programmet.

3.3.6 *Gemensamma regionalpolitiska stödordningar*

Nordiska Investeringsbanken har under året beviljat ett regionallån till Ålands Landskapsstyrelse. Det beviljade beloppet uppgår till 20 miljoner FIM. Av beloppet har hittills avtalats 7 milj FIM och utbetalats 1 milj FIM.

NIBs totala utestående regionallånevolym uppgår till 101,6 miljoner ECU. Enligt reglerna för regionallåneordningar får andelen regionallån i banken utgöra högst 5% av bankens utlåningskapacitet, som alltså beräknas som 2,5 gånger kapitalet. Efter en kapitalhöjning under året, från 1.600 milj SDR till 2.400 milj SDR, har alltså denna gräns automatiskt höjts från 200 milj SDR till 300 milj SDR. Andelen av ramen som utnyttjas har följaktligen sjunkit ganska kraftigt från föregående år, från drygt 50% till 28,9%.

3.4. *Nordiska rådets rekommendationer*

3.4.1 *Meddelande om rekommendation nr 28/1993/m angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete (A 1030/m, A 1047/m)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EU,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barenstregionen."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Det regionalpolitiska samarbetsområdet har genom tilldelning av 1992 års budgetöverskott fått förstärkning av 1994 års budget med 2.5 milj DKK. Denna del av rekommendationen har därmed uppfyllts och kan avskrivas.

I det nya regionalpolitiska samarbetsprogrammet 1995-99, som kommer att läggas fram för behandling vid Nordiska rådets 45:e session i Tromsø hösten 1994, kommer möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EU samt möjligheterna att etablera samarbete i Östersjö- och Barents-regionen att närmare värderas. Ministerrådet återkommer till saken i nästa års C 1-dokument.

4. Jord- og skogbruk

4.1. Utviklingen i de nordiske land

Den nasjonale landbrukspolitikken i Norden har i 1993 særlig vært preget av tilpasninger til internasjonale betingelser og integrasjon av miljøhensyn i landbrukspolitikken.

GATT-forhandlingene på landbruksområdet har møtt store vanskeligheter i 1993, spesielt i forbindelse med tolkningen av den såkalte Blair House-avtale, som forplikter EU til nedskjæring av landbruksstøtten. Tidsfrist for avslutning av GATT-forhandlingene er satt til 15. desember, og en eventuell avtale vil lede til liberalisering av handelen med landbruksprodukter og en reduksjon av overføringene til landbruket.

Finland, Norge og Sverige er nå alle igang med medlemskapsforhandlinger i EU. Eventuelle EU-medlemskap vil innebære tilslutning til EUs felles landbrukspolitikken, og de nærmere betingelser herfor er tema for forhandlingene.

Gjennomføringen av EØS-avtalen ble forsinket på grunn av at Sveits etter en folkeavstemning trakk seg ut av samarbeidet, og avtalen ventes nå å tre i kraft fra 1. januar 1994. EØS-avtalen vil innebære at EFTA-landene vil overta en stor del av EUs direktiver om fytosanitære forhold, veterinærmedisinske forhold, frø- og formeringsmateriale samt føرمidler. Dessuten forhandles om en avtale vedrørende samhandel med forarbeidede landbruksprodukter. Bilaterale landbruksavtaler som er forhandlet mellom EU og EFTA-landene i tilknytning til EØS-avtalen er trådt i kraft pr. 15. april 1993.

I lys av disse internasjonale prosesser er flere land særlig opptatt av å tilpasse sin landbruksproduksjon til internasjonale forhold. Det tas spesielt sikte på å utvikle et kostnadseffektivt jordbruk som er beredt til å møte økt konkurranse. Den økonomisk vanskelige situasjon i flere land gjør det også nødvendig å skjære ned på overføringene til landbruket.

Miljømålsettinger får stadig større plass i nasjonal jord- og skogbrukspolitikken. Økonomiske virkemidler i landbrukspolitikken blir tilsvarende i stigende grad gjort produksjonsuavhengige.

4.2. Samarbeidets struktur

Ministerrådet ved landbruksministrene er ansvarlige for det nordiske samarbeidet innenfor jord- og skogbruk. Iverksettelse og oppfølging av Ministerrådets beslutninger tilligger Nordisk Embetsmannskomiteé for Jord- og Skogbruksspørsmål (NEJS).

Sektorsamarbeidet er basert på Nordisk handlingsprogram for jord- og skogbruksområdet fra 1985, samt et tilleggsprogram til dette fra 1990. Under det opprinnelige tilleggsprogram er iverksatt samarbeide innenfor forskning, planteforedling, bevaring av genetiske ressurser og kontrollvirksomhet, samt prosjektsamarbeid på enkelte mindre områder. I tilleggsprogrammet er det identifisert nye satsingsområder som spesielt omfatter landbruksmiljø og tilpasninger til internasjonale forhold. Handlings-

program med tilleggsprogram er fastsatt for perioden frem til 1995, da det forutsettes gjennomført en evaluering av alle samarbeidsaktiviteter.

Programmene iverksettes dels direkte av NEJS, dels gjennom sektorens to institusjoner, Nordisk Genbank (NGB) og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS).

I 1993 innledet NEJS og EK-Miljø et fopliktende tverrsektorielt samarbeide. Sektorene har fastsatt et program for landbruksmiljøsamarbeid med felles budsjett. Embetsmannskomiteéene møtes regelmessig for å drøfte programmets oppfølging og fremtidige innretting.

4.3. Virksomheten 1993

4.3.1 *Forskning og forskerutdanning*

Forskning og forskerutdanning er det mest omfattende samarbeidsområdet under jord- og skogbrukssektoren, mer enn halvparten av sektorbudsjettet går til FoU-samarbeide.

Samarbeidet om jordbruksforskning organiseres gjennom Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ), som er etablert som et rådgivende organ for Ministerrådet. Etter forslag fra NKJ har Ministerrådet i 1993 finansiert ett forskningsprosjekt, samt ytt støtte til nordiske vitenskapelige tidsskrifter innenfor jordbruksforskning. NKJ koordinerer forøvrig ni nordiske forskningsprosjekter som er nasjonalt finansiert.

Samarbeide om skogforskning ivaretas av Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning. Et handlingsprogram for perioden 1994-97 er under utarbeidelse. I 1993 har SNS finansiert 11 prosjekter, samt gitt støtte til faste arbeidsgrupper innenfor skogforskning.

I tillegg til disse aktiviteter har NKJ og SNS gått sammen om et miljøforskningsprogram "Miljø-Natur-Produksjon". Programmet finansieres gjennom NEJS, SNS og de nasjonale forskningsråd, og har hovedvekt på forskning vedrørende forurensning av næringsalter (nitrogen og fosfor); og klimaproblematikk.

Forskerkurser er høyt prioritert av Ministerrådet, og det gis årlig støtte til systematiserte forskerutdanningskurser innenfor jord- og skogbruk. I 1993 er det avholdt 10 kurser innenfor ulike fagområder. På flere av disse kursene har det vært deltakelse fra de baltiske land, delvis finansiert fra NEJS' side og delvis fra Ministerrådets Baltikum-stipendordning.

4.3.2 *Genressurssamarbeidet*

Samarbeide om bevaring og anvendelse av genetiske ressurser har høy prioritet innenfor sektorsamarbeidet, og Ministerrådet har iverksatt omfattende aktiviteter på området. Disse er hovedsaklig organisert gjennom Nordisk Genbank og Nordisk Genbank for Husdyr. I tillegg finansieres noen aktiviteter gjennom NEJS og EK-Miljøs felles program for landbruksmiljøsamarbeid. Dessuten er et handlingsprogram for samarbeide om genetiske ressurser fastsatt av Ministerrådet. Under forutsetning av at

finansiering kan finne sted vil programmet bli fremsendt som Ministerrådsforslag til Nordisk Råds 44. sesjon.

Nordisk Genbank ble slått sammen med institusjonen Samnordisk Planteforedling fra 1.1.1993, er heretter ansvarlig både for genbevarende aktiviteter og for planteforedling.

Målsettingen med bevaringsarbeidet er å bevare og dokumentere den genetiske variasjon innen nordisk materiale av plantemateriale av verdi for jord- og hagebruk. NGB inngår i det internasjonale genbanksamarbeidet som en regional genbank for Norden. Foruten den nordiske virksomheten er NGB faglig ansvarlig for etableringen av en regional genbank for SADC-landene i det sørlige Afrika.

På foredlingssiden er NGBs målsetting å virke for en rasjonell samordning av de nordiske lands anvendelse av genressurser på planteforedlingens og foredlingsforskningens område. Innenfor denne delen av virksomheten har NGB i 1993 finansiert 12 prosjekter og utredninger.

På husdyrsiden er arbeidet organisert gjennom organet Nordisk Genbank for Husdyr (NGH). Virksomheten konsentreres om drift av en informasjonsentral på nordisk nivå, og initiering av opprettelse av genbanker på nasjonalt nivå. I tilknytning til NGH gjennomføres dessuten et prosjekt om genetiske profiler hos nordiske husdyraser.

Under MR-Landbruk og MR-Miljø er det i 1993 opprettet en strategigruppe for genressurser. Denne strategigruppen har som mandat blant annet å løpende vurdere og fremme forslag om policy, konkrete tiltak m.v. angående genressursspørsmål overfor Ministerrådet. Som ledd i samarbeidet med miljøsektoren gjennomføres også en utredning om biodiversitetskonvensjonens konsekvenser for det nordiske samarbeidet vedrørende genressurser.

4.3.3 Landbruksmiljø

Landbruksmiljø er det viktigste nye satsingsområde i Ministerrådets tilleggsprogram for jord- og skogbruksområdet. For å sikre koordinering med miljøsektoren og planlegge felles aktiviteter har det vært avholdt to fellesmøter med EK-Miljø i 1993. Sektorene samarbeider om gjennomføring av et felles program for nordisk landbruksmiljøsamarbeide, jfr. avsnitt 4.2. For 1993 omfatter programmet fire delområder: (1) samarbeide mellom miljø- og landbruksområdene, (2) miljøkvalitetsovervåking i jord- og skogbruket, (3) samarbeid på genressursområdet og (4) virkemidler i kulturlandskapspolitikken.

Forøvrig er miljøhensyn i stor grad integrert i øvrige prosjektaktiviteter under NEJS og institusjonene. Forskningsaktiviteter vedrørende landbruksmiljø organiseres av NKJ og SNS, jfr. omtalen av programmet "Miljø-Natur-Produksjon" under avsnitt 4.3.1.

4.3.4 Kontrollinstitusjonenes samarbeide

Kontrollinstitusjonene innenfor jordbruket har tradisjonelt hatt et nært samarbeide om nordisk harmonisering og avvikling av tekniske handelshindringer. Dette samarbeidet er nå trappet vesentlig ned, ettersom slike spørsmål nå i første rekke behandles i europeisk sammenheng. I stedet legges større vekt på nordisk samråd i forkant av møter i europeiske fora.

NEJS har i 1993 behandlet sluttrapporter innenfor områdene frøkontroll, plantesunnhet og jordbruksmaskiner.

4.3.5 Internasjonalt samarbeide om landbruksspørsmål

Ministerrådet har også i 1993 engasjert seg i jordbrukssamarbeide med de baltiske land. Med nordiske midler delvis fra NEJS og delvis fra Østeuropa-programmet har Ministerrådet finansiert forskersamarbeide og baltiske studenters deltakelse i nordiske forskerkurser. Samarbeidet tar utgangspunkt i NEJS' arbeidsplan fra 1991 for samarbeide med Baltikum.

Overfor EU har Ministerrådet, gjennom Nordisk Skogbruks Frø- og Planteråd, vært engasjert i koordinering av diskusjoner omkring EUs kontrollsystem på den nordiske handel med skogsfrø og skogsplanter.

Genbanksamarbeidet er i stor grad internasjonalt orientert, og NEJS har behandlet NGBs tilknytning til et internasjonalt nettverk for genbanker under FAO. NEJS vil utrede nærmere betingelsene for en avtale mellom Ministerrådet og FAO om tilslutning til et slikt nettverk.

Andre spørsmål i tilknytning til FN-systemet, herunder oppfølging av UNCED-konferansen, er tema for drøftinger i NEJS og på fellesmøter med EK-Miljø. Et nordisk seminar om landbruk og miljø etter UNCED, med fokus på Agenda 21 og konvensjonen om biologisk mangfold, ble avholdt i november 1993.

4.4. Sektorens institusjoner

De to institusjoner under jord- og skogbrukssektoren er Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) og Nordisk Genbank (NGB). Nordisk Genbank ble fra 1. januar 1993 slått sammen med institusjonen Samnordisk Planteforedling.

Institusjonene er tildelt følgende bevilgninger 1993:	<u>TDKK</u>
Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning	6.417
Nordisk Genbank	7.452

For omtale av virksomheten ved institusjonene henvises til redegjørelsen under avsnitt 4.3.

4.5. Sektorens prosjektvirksomhet

Sektorens disposisjonsbevilgning utgjorde i 1993 7.615.000 DKK, og ble fordelt på følgende hovedinnsatsområder:

	<u>TDKK</u>
Jordbruksforskning	803
Forskerutdanning	1.900
Genressurssamarbeidet	1.071
Program for landbruksmiljøsamarbeid	1.290
Miljøforskningsprogram "Miljø-Natur-Produksjon"	1.450
Utredninger, andre aktiviteter	<u>1.101</u>
Sum	7.615

Prosjektene er nærmere beskrevet i den årlige prosjektkatalog "Jord- og skogbruks-samarbeidet i Norden" samt i "Program for nordisk landbruksmiljøsamarbeid 1993" (NSA 1993:527).

4.6. Nordisk Råds rekommandasjoner

4.6.1 Meddelelse om rekommandasjon 8/1993/b om budsjettutskottets kontrolloppgave (A 1029/b)

Rekommandasjonen lyder:

"Nordiska Rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det fortsatta arbetet inom jord- och skogsbrukssektorn beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1992, samt att rapportera till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Evalueringsrapporten angående Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) har vært på høring nasjonalt, til NKJ, SNS og til Nordisk Forskningspolitisk Råd forut for behandling i Ministerrådet. Høringsinstansene ga generelt positive kommentarer til NKJs og SNS' virksomhet. På bakgrunn av evalueringsrapporten, budsjettutskottets betenkning og resultatet av høringsrunden har NEJS besluttet å ta følgende initiativ, som Ministerrådet har sluttet seg til:

- SNS og NKJ pålegges å fremlegge strategiske planer for godkjenning i NEJS, og for NKJs vedkommende skal planen fremsendes sammen med søknaden om midler for 1994;
- SNS og NKJ pålegges å arbeide videre med planer for arbeidsdeling innenfor forskningssamarbeidet;

- Ministerrådet vil for 1994 og senere være beredt til å tildele rammebevilgninger til NKJ, på grunnlag av fremsendte strategiplaner og satsingsprogrammer, og i medhold av mål- og rammestyringskontrakt;
- NKJ og SNS bes om å utarbeide en modell for rammetildelinger av nasjonale midler;
- sekretariatet bes om å fremlegge forslag til vedtektsendringer for NKJ og SNS slik at SNS får både kontaktorgans- og rådgivningsfunksjon på skogområdet, og slik at NKJs formannskap og sekretariat etter en overgangsperiode lokaliseres i samme land;
- SNS pålegges å nedlegge sekretariatet for Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR) fra 1.1.1994, og integrere sekretariatsfunksjonen i SNS-sekretariatet;
- SNS pålegges å gjennomgå sin arbeidsgruppestruktur med sikte på at strukturen skal gjenspeile prioriterte satsingsområder og gi et reelt bilde av aktivt nettverksamarbeide.

Ministerrådet konstaterer forøvrig at de nordiske land har hatt stor nytte av samarbeidet under NKJ og SNS. NKJ og SNS er sentrale for oppbyggingen av nordiske forskernettverk, og en rekke prosjekter av høy kvalitet har vært gjennomført i NKJ- og SNS-regi.

Ministerrådet anser hermed at rekommandasjonen kan avskrives.

5. Økonomiske og finanspolitiske emner

5.1. Den økonomiske utvikling i Norden 1992-93

De nordiske lande har i de seneste år oplevet svagere økonomisk utvikling end gjennomsnittet for Vesteuropa. Arbejdsløsheden er steget markant og produksjonen har været faldende siden 1990. Valutamarkedene har været præget af turbulens 1992 og 1993. På den positive siden kan nevnes at pristigningstakten har aftaget, og inflationen ligger for Norden som helhed under OECD-Europa gjennomsnittet.

Nedenstående tabel viser udviklingen i BNP, inflation og arbejdsløshed 1991-93.

	BNP vækst %			Inflation i %			Arbejdsløshed i %		
	1991	1992	1993	1991	1992	1993	1991	1992	1993
Danmark	1,3	1,2	0,2	2,4	2,1	1,4	10,4	11,1	12,4
Finland	-6,4	-4,0	-2,5	4,1	2,6	2,3	7,6	13,1	17,7
Island	1,0	-3,7	0,5	6,8	3,7	4,2	1,5	4,5	5,0
Norge	1,9	3,3	1,3	3,4	2,3	2,5	5,5	6,0	6,0
Sverige	-1,7	-1,7	-2,8	9,4	2,3	4,6	3,1	5,3	8,0
Norden (Vejet gjennemsnit)	-1,4	-0,7	-1,3	5,6	2,3	3,0	6,2	8,4	10,5

Kilde: De nordiske landes offisielle prognoser sept. - okt. 1993

Væksten er i Norden som helhed, som i det øvrige Vesteuropa, aftaget stærkt siden slutningen af 80'erne, men fra et lavere niveau. For Norden som helhed blev BNP reduceret med 3½% fra 1990 til 1993. Forløbet i de enkelte lande har imidlertid været forskellige. Danmark og Norge oplevede stagnation allerede i midten af firserne længe før den faldende vækst i det øvrige Europa. Siden har begge lande haft positiv, men dog moderat vækst, som ventes at tiltage i 1994. Konjunktur forløbet for Sverige og Finland har i højere grad fulgt det øvrige Vesteuropa, men nedgangen har været kraftigere. Finland vil opleve et fald i den samlede produktion i 1992 med 4%. Island har som følge af landets afhængighed af fiskeriet haft stærkt varierende vækst fra år til år. Bruttonationalindkomsten har faldet 9% siden 1991 på grund af forværret bytteforhold.

Prisstigningen i Norden er siden 1990 faldet fra 6% til 2-4% om året, og for de nordiske lande som helhed er inflationen kommet på et lavere niveau end det øvrige Vesteuropa. Samtidig er spredningen mellem de nordiske lande blevet udjævnet en del. Lønstigningstakten er i Norden reduceret betragteligt siden 1990. Således voksede lønningerne i 1992 med under 4% og for 1993 skønnes væksten at blive på kun 2½%.

Den gennemsnitlige arbejdsløshed i Norden er siden 1990 steget betydeligt. I Finland har de sidste år har været en kraftig stigning i ledigheden. Danmark og Sverige har også oplevet stigninger, dog størst for Sverige. Efter traditionelt meget lav ledighed i Island er arbejdsløsheden indenfor de sidste par år steget. I Norge har arbejdsløsheden stabiliseret sig.

Faldet i valutakurserne har forbedret konkurrencevilkårene, og dette sammen med den svage udvikling i den indenlandske efterspørgsel har ført til lavere import for Norden som helhed. Effekten ventes dog først slå rigtig igennem i 1993 og 1994. Eksporten fra Finland og Sverige er steget kraftig som følge af de lavere valutakurser. Danmark havde en vækst i 1992, men regner for 1993 med et mindre fald. For Island var et beskedent fald i 1992, men 1993 regnes at stå for en lille stigning.

Siden sommeren 1992 har de nordiske valutamarkeder været præget af turbulens. Den 8. september 1992 suspenderede Finland den faste kurs overfor ECU og lod valutakursen flyde frit. Det samme skete med den svenske krone den 19. november 1992 og den norske krone den 10. december. Begivenhederne førte til øjeblikkeligt fald for den finske mark og svenske krone på 10% i forhold til ECU og yderligere 10% de følgende måneder. I september 1993 lå hhv. den finske mark 20% og den svenske krone 22% under niveauet året før opgivelsen af ECU-tilknytningen. Den norske krone faldt kun 6% i forbindelse med opgivelsen af tilknytningen til ECU, styrkedes i månederne efter, og har siden starten af 1993 været rimelig stabil med en depreciering på ca. 4%.

Den islandske krone blev den 23. november 1992 nedskrevet 6% og yderligere nedskrevet 7½% den 28 juni 1993.

Faldet i kurserne på de nordiske valutaer og Pund Sterling i efteråret 1992 medførte overgangsvis en stigning i den effektive kurs for den danske krone.

Den danske krone var flere gange under betydeligt pres. Den 2. august 1993 blev båndbredden i EMS'en udvidet til +/- 15 %. Herefter svækkedes kronen umiddelbart med omkring 4% over for D-marken. Kursen er siden styrket og ligger i begyndelsen af november 2% under kursen ultimo juli.

Udviklingen på valutamarkedene har siden efteråret 1992 givet mulighed for et betydeligt fald i de korte rentesatser i de nordiske lande. Rentespændet mellem den tyske rente og de nordiske korte rentesatser var mellem 0,75 og 4 procentpoint i juni 1992 og er i oktober 1993 svundet til -½ til 3 procentpoint. Den lange rente er ligeledes reduceret fra et spænd mellem den tyske og de nordiske rentesatser på 1 til 6 procentpoint i juli 1992 til mellem ½ og 3 procentpoint i oktober 1993, dog med undtagelse af Norge der også for den lange rente har et negativt rentespænd.

De offentlige finanser i Norden er på grund af den stærke vækst i arbejdsløsheden og konjunkturfatningen blevet forringet siden 1990. I Sverige og Finland oplevede man i 1992 en forværring således at underskuddet var på 10% af BNP, medens Danmark og Norge havde underskud på 3% af BNP. 1993 skønnes at udvise en yderligere forøgelse af underskuddene, medens der i 1994 ventes en mindre reduktion. Sverige og Finland har reageret ved at stramme finanspolitikken, hvorimod Danmark og Norge har lempet finanspolitikken for at stimulere væksten. I Island er finanspolitikken blevet strammet ved kraftig nedskæring af udgifterne, især overførslerne, men samtidig er infrastrukturinvesteringer blevet fremskudt, og virksomhedsskatten nedsat.

Husholdninger og virksomheder er blevet noget mere konsoliderede i de seneste år. I Danmark er den private sektor nu gældfri, og den private nettogæld faldet pænt i Norge og Sverige siden 1988-90. For Finland ventes faldet i den private gæld først at indtræffe i løbet af 1993. Krisen i finanssektoren synes dog ikke overstået, men det stedfundne rentefald ventes at medvirke til at afhjælpe situationen betydeligt.

5.2. Virksomheten i 1993 under Nordisk Ministerråd

Det nordiske samarbeidet om finansielle og økonomiske spørgsmål er omfattende og foregår i mange ulike fora. I en vid utstrekning er det nordiske samarbeidet om disse spørgsmål knyttet til aktiviteter innen forskjellige internasjonale organisasjoner.

Finans- og økonomiministrene (MR-Finans) leder det økonomiske og finansielle samarbeidet under Nordisk Ministerråd. MR-Finans hadde 3 møter i 1993. Embetsmannskomiteén for økonomi og finanspolitikk er et forberedende organ for MR-Finans.

Nordisk Finansielt Utvalg (NFU) er et rådgivende organ for finans- og økonomiministrene i valuta- og kapitalmarkedsspørsmål. Utvalget forbereder også det nordiske arbeidet i internasjonale valutaspørsmål, først og fremst i tilknytning til Det internasjonale valutafondets virksomhet.

5.2.1 Aktuelle økonomiske spørsmål

Den aktuelle økonomiske situasjonen i Norden og internasjonalt diskuteres regelmessig på MR-Finans møter. I 1993 var oppmerksomheten spesielt rettet mot problemene med arbeidsledigheten og det bredere europeiske samarbeidet innen EU og EFTA om vekstinitiativer. Ministerrådet presenterte i november 1993 sin årlige redegjørelse om den økonomiske utviklingen i Norden i rapporten "Økonomiske utsikter i Norden 1993-94" (NSA 1993:622). Rapporten er utarbeidet av Den nordiske konjunkturgruppen.

5.2.2 Vekst- og infrastrukturinitiativet

I april 1993 ble det holdt det først fellesmøtet mellom økonomi- og finansministrene i EU og EFTA. I tilknytning til dette møtet la de nordiske land fram et arbeide om infrastrukturinvesteringer, som ble forberedt av MR-Finans. Arbeidet ga flere resultater. Noen store nordiske kommunikasjonsprosjekter, som er viktige forbindelser mellom Norden og det øvrige Europa, ble identifisert. Man begynte å undersøke muligheten til å fremskynde visse prosjekter. Videre skapte arbeidet grunnlag for utveksling av idéer og erfaringer om spørsmål som har fått økt vekt i den økonomiske politikken. Det ble tatt skritt til å etablere et samarbeide mellom Den nordiske investeringsbank (NIB) og Den europeiske investeringsbank (EIB). Videre ble NIBs muligheter til å delta i finansieringen av infrastruktur forbedret, i linje med hva som gjelder for EIB.

5.2.3 Baltikum og nærområdene

MR-Finans ble i mars 1992 enig om et program som tar sikte på å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land. Programmet, Det baltiske investeringsprogram (BIP), som består av både teknisk assistanse og finansieringsmidler, gjennomføres av 3 institusjoner: Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Den nordiske investeringsbank (NIB) og Det nordiske prosjektesportfondet (NoPEF). Investeringsprogrammet tar bl.a. sikte på å fremme oppbyggingen av investeringsbanker i de baltiske land.

For å følge opp gjennomføringen av investeringsprogrammet hadde MR-Finans et fellesmøte med de baltiske finansministre i tilknytning til IMF's årsmøte i Washington i september 1993. På møtet bekreftet de baltiske myndigheter deres interesse i å sikre den fortsatte fremdrift av programmet.

Ministerrådet nedsatte et utvalg for å se over gjennomføringen av det baltiske investeringsprogram. Utvalget har i en rapport til Ministerrådet (NSA 1993:624) kunnet konstatere at Estland, innenfor rammen av programmet, har gjort vesentlige fremskritt. Den estiske investeringsbank er operativ og medvirker allerede i finansieringen av flere prosjekter. Banken i Latvia har, til tross for store vanskeligheter, kommet i gang. Derimot er utsiktene mer problematiske i Litauen. NoPEF har, innenfor rammen av

programmet, ytet assistanse til over 40 prosjekter. NIB, som med utgangspunkt i programmet har en ECU 30 millioner låneramme for Baltikum, har kunnet inngå noen finansieringsavtaler.

Med utgangspunkt i et initiativ fra Ministerrådet arbeider Nordisk økonomisk forskningsråd med et forsknings- og utviklingsprogram for Baltikum/Øst-Europa for perioden 1993-95. Videre har Ministerrådet sendt et utvalg av bøker om markedsøkonomi til 6 universitetsbiblioteker i de baltiske land.

Ministerrådet har fulgt utviklingen i de russiske nærområdene til Norden. Ministrene har konkludert med at området er av særlig interesse for Norden og derfor besluttet å igangsette aktiviteter med sikte på å bidra til å fremme den økonomiske utviklingen i området. Det dreier seg bl.a om en forsøksvirksomhet for å fremme samarbeidet mellom nordisk næringsliv og russiske bedrifter ved at det ytes økonomisk støtte til før-investeringsstudier. Videre undersøkes muligheten for nordisk deltakelse i initiativet fra G-7 for å fremme utvikling av små bedrifter i Russland med sikte på å utvide denne virksomheten til nærområdene.

5.2.4 *Avslutningen av Den økonomiske handlingsplanen*

Den økonomiske handlingsplanen 1989-92, "Ett sterkare Norden" er avsluttet. I begynnelsen av året ble det under handlingsplanen avsluttet et arbeid med offentlig næringsstøtte. Av dette arbeidet fremgår at det i de senere år har vært en nedadgående tendens i omfanget av næringsstøtten og at de nordiske land har tilpasset næringsstøtteordningene til de regler som gjelder for EØS-området. I tilknytning til arbeidet med å forbedre forutsetningene for samarbeidet mellom de nordiske børser, kunne Ministerrådet i 1993 konstatere at de nordiske børser er blitt enige om å innføre et system som forenkler handel med aksjer over landegrensene i Norden. Handlingsplanens arbeid om jordbrukspolitikken ble avsluttet i 1993 med publisering av en rapport om hvilken effekt jordbrukspolitikken i Norden har på konsumentene.

Ministerrådet har i november 1993 rapportert om gjennomføringen av handlingsplanen (NSA 1993:623). I rapporten konkluderer Ministerrådet at handlingsplanen i sin helhet har vært fremgangsrisk. Ministerrådet peker også på at de 2 økonomiske handlingsplaner har krevd en omfattende forberedelse på ulike nivåer i samarbeidsorganene, og at de forutsatte samarbeid mellom mange ulike fagsektorer. Erfaringene viser også at forberedelsene var både ressurs- og tidkrevende. En fortsettelse av handlingsplansformen kan ikke oppfylle sin viktigste målsetning, nemlig å fornye det nordiske samarbeidet. Ministerrådet vil derfor organisere samarbeidet under mer fleksible former.

5.2.5 *Prosjekter*

Det er bevilget DKK 504.000 som disposisjonsmidler for finans- og økonomisektoren i budsjettet for 1993. I 1993 har sektoren anvendt økono-

miske midler bl.a. til Ministerrådets arbeide med Det baltiske investeringsprogrammet og for å finansiere utredninger og seminarer om miljøøkonomi.

5.2.6 *Den nordiske investeringsbank*

Den nordiske investeringsbank (NIB) hadde et overskudd på SDR 44,6 millioner i 1992. Ministerrådet besluttet, i samsvar med NIBs styres innstilling, å utbetale SDR 10 millioner til eierne.

For de første 8 måneder i 1993 har banken vist et overskudd på ECU 31,6 millioner. For samme periode har banken hatt kredittap på ECU 3,6 millioner og derutover er resultatet belastet med ECU 16,3 millioner som reserve for mulige kredittap.

Normalt kan NIB gi lån til prosjekter som gjennomføres i samarbeide mellom bedrifter eller institusjoner fra minst 2 nordiske land. I 1993 har banken, etter initiativ fra de nordiske finans- og økonomiministrene, utvidet muligheten til å finansiere infrastrukturprosjekter - også om de berører kun ett nordisk land - om investeringen kan sies å være en del av den nordiske infrastrukturbygging og dermed være av nordisk interesse. Samme tolkning har i noen år også gjeldt for miljøinvesteringer.

Som besluttet av Ministerrådet gikk NIB over til å anvende ECU som kapital- og regnskapsvaluta per 1.3.1993. I overensstemmelse med Ministerrådets beslutning ble per 1.4.1993 NIBs grunnkapital forhøyet med SDR 800 millioner til SDR 2.400 millioner. Banken har en ordinær utlånsramme som går opp til 2,5x grunnkapitalen, eller ECU 7.021 millioner. Per den 31.8.1993 hadde banken utnyttet ECU 3.630 millioner av denne rammen. Utover dette har banken en separat utlånsrammer for den internasjonale PIL-lånevirkosomhet og Baltikum.

5.2.7 *Det nordiske økonomiske forskningsrådet*

Det nordiske økonomiske forskningsrådet (NØF) har i perioden gitt støtte til flere forskningsprosjekter. Blant disse er "Økonomisk integrasjon og strukturforandring i Norden", "Internasjonal integrasjon av Nordens finansmarkeder" og "Effektivitet og produksjonsutviklingen innen nordisk el-distribusjon". Videre ble det i perioden gjennomført workshops om nordisk samarbeide om forskerutdanning i sosialøkonomi, om inntektsfordelingen i de nordiske land samt "Business Strategy and Environment". Tema for NØFs årlige sommerseminar var "Hvad er en adekvat arbeidsmarkeds-politikk på 1990-tallet?"

Skatteforskningsprogrammet, som var en del av Den økonomiske handlingsplanen og består av 20 prosjekter, ble avsluttet med et internasjonalt seminar våren 1993.

Forskningsrådet har utviklet et samarbeide med Baltikum og har opprettet et kontaktnett med unge og lovende forskere i de tre baltiske land. Ministerrådet har bevilget SEK 2,5 millioner til gjennomføringen av et ut-

viklings- og forskningssamarbeide med Baltikum og Øst-Europa i perioden fram til 1995.

NØF publiserer en årbok om sin virksomhet.

NØF har inngått en avtale med Ministerrådet om mål og rammestyring. Innenfor den avtalen fikk NØF bevilget SEK 2.982.000 i 1993.

5.3. Nordisk finansielt og økonomisk samarbeide i andre fora

5.3.1 Valutafondet (IMF)

Norge har siden 01.07.92 fungert som samordningsansvarlig for de nordisk-baltiske posisjoner. Siden de baltiske land er tatt opp i valgkretsen, og for å styrke koordineringsprosessen, er det arrangert to formelle nordisk-baltiske møter i 1993 (Helsingfors i april og Riga i september). Nordisk Finansielt Utvalg har som vanlig hatt tre møter i 1993. Den nordisk-baltiske posisjonen i en rekke viktige IMF-spørsmål er behandlet nedenfor.

Den internasjonale økonomiske situasjon

Konjunkturvurderingene i World Economic Outlook har også i 1993 vært preget av nedjusteringer av vekstprognosene. De nordiske land har sluttet seg til dette og blant annet pekt på at den tilpasning av den private sektors balanser som nå gjennomføres i mange land, er en prosess som har virket dempende på den økonomiske aktivitet over lang tid.

I anbefalingene om den økonomiske politikken har man i valgkretsen sluttet seg til stabens syn om at det i hovedsak bare er Japan som har handlefrihet til å motvirke en svak utvikling ved hjelp av ekspansiv finanspolitikk. De japanske stimulansetiltakene er derfor hilst velkommen. Det samme gjelder de foreslåtte og nå vedtatte forslagene om fremtidig budsjettinnstramning i USA. Den senere tids raske forverring av budsjett-situasjonen i mange land har fokusert oppmerksomheten på hvilke langsiktige statsgjeldsproblemer mange land vil stå overfor dersom ikke noe gjøres med underskuddene. De nordiske land har fullt ut sluttet seg til stabens analyse på dette punkt.

For så vidt angår Europa, har de nordiske land påpekt behovet for å følge opp EU/EFTAs vekstinitiativ.

Etter valutauroen høsten 1992 pekte man i valgkretsen på at uroen hadde vist at det trengs en mer effektiv overvåking av den økonomiske politikken fra IMF for å kunne bedre grunnlaget for koordineringen av denne. Som ledd i dette er det viktig å styrke både den multilaterale og den bilaterale overvåkingen. I tillegg er det ønskelig å få bedre gjennomslag for Valutafondets tilrådinger. De nordisk/baltiske land har i likhet med staben pekt på nødvendigheten av en bedre politikksammensetting i Tyskland for å skape rom for en rentenedgang som kunne komme hele Europa til gode. Solidaritetspakten og budsjettforslaget som senere ble lagt fram, vil begge bidra til dette. Valgkretsen har imidlertid vært noe forbeholden med hensyn til stabens vurdering av mulighetene for rentefall i Tyskland på kort sikt.

Turbulensen i valutamarkedene i Europa har vært grundig behandlet, særlig i høstutgaven av World Economic Outlook. De nordiske og baltiske land har pekt på at den nye handlefriheten gir rom for lavere renter i Europa og dermed bedre vekstutsikter. Handlefriheten bør imidlertid utnyttes med varsomhet for å unngå aggressive rentesenkninger som kan føre til valutakursfall som igjen kan sette inflasjonsmålsettingen i fare. Dersom det oppstår en situasjon med devalueringer som oppfattes som konkurrerende, kan dette lett utløse proteksjonistiske mottiltak. Dette er det blitt advart sterkt i mot.

Handelsspørsmål og Uruguay-runden har videre vært sentrale spørsmål i Fondets handlingsplan. Staben presenterte en grundig gjennomgang av hvilken betydning handel har for den økonomiske veksten. Ved siden av utviklingen i i-landene generelt i etterkrigstiden, underbygges dette ikke minst av den positive utviklingen i mange u-land i Asia og etter hvert også i Latin-Amerika. De nordiske og baltiske land har sterkt understreket behovet for å få en fremgangsrisk avslutning på Uruguay-runden og få opprettet et multilateralt regelbasert handelssystem.

Utviklingen i de tidligere sentralstyrte økonomiene i Øst- og Sentral-Europa har variert fra land til land. Vekstutsiktene synes klart å være best i de landene som har gått lengst i strukturelle reformer og lykkes best med makroøkonomisk stabilisering. Både i Polen, Tsjekia og Ungarn synes bunnen å være passert. De baltiske land har høstet mye anerkjennelse i Valutafondet fra mange av medlemslandene for sin stabiliseringspolitikk, som har lykkes med å bringe inflasjonen raskt ned og å innføre egne valutaer. Valgkretsen har støttet staben i at det vil være nødvendig for alle de tidligere sentralstyrte landene å fortsette med strukturelle reformer og styrke stabiliseringsbestrebelsene. Av strukturpolitiske tiltak har vi pekt på at det nå er spesielt viktig å få fortgang i privatiseringsprosessen.

Transformasjonsfasiliteten

Valutafondet besluttet i april 1993 å opprette en ny midlertidig låneordning. Denne er særskilt innrettet mot transformasjonsøkonomier som møter store betalingsbalanseproblemer som følge av overgangen til handel basert på markedspriser. Låneordningen vil hjelpe land som ikke har kommet ordentlig i gang med tilpasningsprosessen i arbeidet henimot et regulært IMF-program. Fasiliteten er åpen for de transformasjonslandene som allerede har et regulært program, herunder de baltiske land. På denne måten kan tilpasningsprosessen lettere videreføres.

Gjennom en slik låneordning erkjennes at transformasjonsøkonomiene står overfor fundamentale problemer med hensyn til oppbygging av det institusjonelle apparat adekvat for en markedsøkonomi. Denne prosessen kan lettes gjennom en tidlig finansieringsstøtte fra Valutafondet. En effektiv løsning av disse systemmessige forhold anses å være av stor betydning for hele det internasjonale monetære system. Norden ga støtte til etableringen av transformasjonsfasiliteten, og la videre stor vekt på at ordningen også ble åpen for de baltiske land. I utformingen av lånebetingelsene har

Norden videre lagt stor vekt på at lån under den midlertidige ordning kun gis under forutsetning at landene tar de nødvendige innledende skritt henimot en mer omfattende tilpasningsprosess.

Den utvidede strukturtilpasningsfasilitet (ESAF)

For å avhjelpe gjelds- og strukturproblemene, for i første rekke Afrika, opprettet Valutafondet en låneordning i 1987. Ordningen skulle gi betalingsbalanselån på konsesjonelle vilkår til lav-inntekts u-land etter IDA-kriteriene. Lån under denne ordningen gis til en rente på 0,5 prosent og med en løpetid på 10 år. En videreførelse av fasiliteten drøftes for tiden. Det er bred enighet i Fondets styre om at den nåværende ordning (som utløper ved utgangen av november i år) har gitt gunstige resultater. ESAF har vist seg å være et nyttig verktøy for å formulere den økonomiske politikken på mellomlang sikt. Programland har gjennomgående oppnådd bedre økonomisk vekst, lavere prisstigning og bedring i utenriksøkonomien. Det er videre bred enighet om ønskeligheten av å videreføre ordningen, noe Norden har sluttet seg til. For tiden diskuteres hvordan ordningen skal finansieres. Norden har for sin del signalisert at de tar bred deltakelse fra andre land for gitt i sine vurderinger av eventuelle kapital- og rentesubsidiebidrag.

Tildeling av spesielle trekkrettigheter

Fondets ledelse har i den senere tid tatt til orde for en ny tildeling av spesielle trekkrettigheter (SDR). Motivet er at det etter deres mening eksisterer et langsiktig behov for reservesupplement i lys av den forventede økning i reserveetterspørselen som kommer som et resultat av vekst i verdenshandelen. Det er videre tegn på at mange u-land og transformasjonsøkonomier har for knappe reserver, med den følge at de i uønsket grad må redusere importen. Spesielt anses det som viktig å tildele SDR til transformasjonsøkonomiene. Til dette kommer at mange u-land og en rekke transformasjonsøkonomier ikke tidligere har fått SDR, da de ikke var medlemmer på allokeringstidspunktene. Et flertall av land i Valutafondets styre støtter tanken om en ny SDR-tildeling.

En SDR-tildeling krever imidlertid 85 prosent majoritet, noe som for tiden ikke foreligger. Saken skal drøftes videre i tiden fremover.

De som er imot SDR-tildeling, mener at det ikke er bevist at det foreligger et langsiktig behov for reservesupplering slik statuttene foreskriver. Tilgangen på kreditt fra private kilder kan i stor grad sikre tilstrekkelig med reserver til de land som fører en sunn økonomisk politikk. ESAF- og transformasjonsfasiliteten kan dessuten minske de mest vanskeligstilte lands behov for kredittmidler.

Flertallet av land i den nordisk-baltiske valgkrets i IMF har støttet en moderat SDR-tildeling dersom SDR-ene så vidt mulig kun brukes til reserveoppbygging. Noen av de nordiske land gir derimot prioritet til betinget utlån fra Fondet basert på kvotene. Disse landene innstemmer ikke med oppfatningen om at det skulle foreligge behov for en ny SDR-tildeling.

5.3.2 EBRD - Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling

I EBRDs styre er de nordiske og baltiske land representert av tre direktører. Estland, Sverige og Island inngår i en valgkrets som representeres av en svensk direktør i styret. Latvia, Finland og Norge utgjør en valgkrets som representeres av en finsk direktør. Litauen og Danmark inngår i en valgkrets med Irland, som representeres av en dansk direktør.

Det foregår et tett, men uformelt samarbeide mellom de tre "nordiske" valgkretsene i EBRD. Spesielt har man samarbeidet om spørsmål som vedrører det baltiske investeringsprogrammet (se mer om det siste under avsnitt 5.2.3).

5.3.3 OECD

Innen OECD er det nordiske samarbeidet godt utviklet på det økonomisk-politiske området, og de ulike OECD-møtene forberedes til en viss grad ved nordisk samråd. Samordning er uformell, og en felles opptreden forekommer i streng forstand normalt ikke. De samnordiske synspunkter på verdensøkonomiske spørsmål er stort sett i overensstemmelse med de synspunkter som uttrykkes innen IMF.

I overensstemmelse med retningslinjene fra de nordiske finans- og økonomiministrenes møter forberedes og samordnes de nordiske lands synspunkter i nødvendig omfang innen EPC (Economic Policy Committee) samt EPCs arbeidsgrupper på de årlige OECDs Ministerrådsmøter. De nordiske land har lagt stor vekt på at det innen OECD utføres en grunnutredning om årsaken for arbeidsledigheten, og mulige tiltak for å få i gang en utvikling som vil kunne redusere ledigheten. Denne saken vil stå sentral på OECDs dagsorden i 1994.

5.3.4 Nordisk Tolladministrativt Råd

Nordisk Tolladministrativt Råd (NTR) består av sjefene for tollstyrelsene i de nordiske land. NTR har som formål å skape effektivere tolladministrasjoner, fremme en forenkling og likhet av tolladministrative bestemmelser og forhindre brott mot tollbestemmelser.

NTR sammentreder minst en gang hvert annet år for å diskutere prinsipielle og overordnede spørsmål. Nye vedtekter for arbeidet ble vedtatt på rådets møte i september 1993. Ifølge disse opprettes et arbeidsutvalg for NTR, som samarbeidets eneste permanente organ. Arbeidsutvalget kan nedsette ekspertgrupper for visse spørsmål.

I 1993 har NTR begynt å samarbeide med de baltiske lands tolladministrasjoner. Hensikten er å støtte oppbyggingen av disse ved kunnskaps-overføring, både nordisk og bilateralt. I mai ble det avholdt en samnordisk managementutdannelse for de baltiske tolldirektører og deres stedfortredere. Et annet nordisk prosjekt, tre ukers kurs for afrikanske tolltjenestemenn fra Ghana, ble avholdt i november 1993.

5.4. Nordiska rådets rekommendationer

5.4.1 Meddelande om rekommendation nr 15/1992/e angående upprättande av ett baltiskt investeringsprogram (A 982/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med de baltiske lande og internationale interesser oprette programmet for teknisk/finansiell assistance og finansiering af investeringer i Baltikum (Baltisk Investeringsprogram), under hensyn til ligebehandling af de deltagende institutioner og således, at aktiviteterne kan starte senest 1. juni 1992."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Som Nordisk Ministerråd tidligere har meddelt ble det i mars 1992 besluttet å etablere Det baltiske investeringsprogram for å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land. Programmet ventes i løpet av en 3 års periode, med start i 1992, å kunne kanalisere ca. ECU 100 millioner som teknisk bistand, samt til finansiering av investeringer i ulike prosjekter. De nordiske land har inngått avtaler med de institusjoner som skal gjennomføre programmet og innbetalt midlene etter planen.

Ministerrådet noterer Nordisk Råds interesse for å følge med i gjennomføringen av det baltiske investeringsprogram. Ministerrådet presenterte en statusrapport om gjennomføringen av investeringsprogrammet i november 1993 (NSA 1993:624).

5.4.2 Meddelande om rekommendation nr 26/1993/e angående sysselsättning i Norden (A 1036/e, A 1042/e, A 1046/e, A 1049/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting."

Nordisk Ministerråd meddeler:

De problemer som rekommandasjonen vedrører utredes aktivt nasjonalt, i Ministerrådet og i en beredere europeisk sammenheng, bl.a. med utgangspunkt i en deklarasjon fra et fellesmøte mellom de nordiske stats-, finans- og økonomiministrene i november 1993. Ministerrådet vil på et senere tidspunkt rapportere til Nordisk Råd om de tiltak som dette arbeidet leder fram til.

6. Transport og trafiksikkerhet

6.1. Innledning

Utviklingen av det bredere europeiske samarbeidet har hatt innvirkning på organiseringen av det nordiske samarbeidet om transport- og trafikk-

sikkerhet. Ministerrådet har gjennomgått samarbeidsstrukturen med sikte på å tilpasse den til de nye forholdene. Organisasjonsreformen innebærer at transport og trafikksikkerhetsprosjekt behandles av ett Ministerråd, MR-Transport/Trafikksikkerhet, med embetsmannskomiteen for transportprosjekt (NET) som forberedende organ. I 1993 er 2 samarbeidsorganer for trafikksikkerhet, Nordisk trafikksikkerhetsråd ((NTR) og Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning (NKT) blitt slått sammen til Styringsgruppen for nordisk trafikksikkerhet (SNT). SNT rapporterer til NET. Videre har man besluttet å legge ned Nordisk komité for transportforskning (NKTF) fra 1. januar 1994.

Nordisk Ministerråds beslutning om ikke å bevilge spesielle prosjektmidler til transport og trafikksikkerhet fra og med budsjettåret 1994, innebærer en nedtrapping av det nordiske forsknings- og utviklingsarbeidet, samt det administrative samarbeidet på dette området. Handlingsplanen om trafikksikkerhet vil dog bli fullført i 1994 som planlagt.

6.2. Virksomheten i 1993

6.2.1 Transportpolitiske spørsmål

Utbygging av nordisk infrastruktur

Ministerrådet tok i mars 1993 et initiativ til et arbeide med nordiske infrastrukturprosjekter. Hensikten var å utarbeide, med utgangspunkt i de nasjonale investeringsprogrammer, en plan for å gjennomføre et antall klart definerte transportinfrastrukturprosjekter i Norden. Med utgangspunkt i dette arbeidet (NSA 1993:611) konstaterte Nordisk Ministerråd på et møte i september 1993 at de nåværende nasjonale infrastrukturplaner for vei og jernbane, inneholder prosjekter som fremmer en tilfredsstillende utvikling av infrastruktur for transport innen Norden og mellom Norden og nærliggende områder. De nasjonale planer, konkluderte Ministerrådet, er godt tilpasset hverandre.

Som eksempler på viktige transportkorridorer for Norden og mellom Norden og nærliggende områder har Ministerrådet pekt på følgende strekninger: Finland-Sverige over Østersjøen-Stockholm-København og videre fra Finland til St. Petersburg, Sverige - søndre Norge og passasjen over Øresund, Kiruna - Narvik og Haparanda -Torneå, Trondheim-Østersund. Ministerrådet ga NET i oppdrag å vurdere de planer som dette arbeidet omfatter innen 3 år.

Barentsregionen

De finske, norske, svenske og russiske transportministrene har på en Barentsrådskonferanse om transportprosjekt blitt enige om prioriteringer i den videre utbyggingen av transportinfrastruktur i området. Det dreier seg om 2 hovedforbindelser mellom øst og vest og en nord-sør forbindelse. Det planlegges en videreføring av samarbeidet med sikte på å følge opp gjennomføringen av disse planer.

Avtale om cabotage på veier

I mars 1993 ble det undertegnet en avtale mellom de nordiske land, unntatt Island, om rett til cabotage på veier. Avtalen, som gjelder f.o.m. 1.4. 1993, innebærer etablering av en prøveordning for cabotagetrafikk. Hvert land skal årlig gi 250 tillatelser til cabotagetrafikk som i utgangspunktet strekker seg over 2 måneder. En tillatelse gir vedkommende transportører rett til å drive cabotagetrafikk innen Norden (- Island).

Skattefritt salg av varer på ferjer og fly

Spørsmålet om EUs planer om å utvikle muligheten til å selge skattefrie varer på ferjer og fly innen EU i 1999 har vært tatt opp til vurdering i MR-Transport. Ministerrådet har gjennomført et arbeide med sikte på utrede hvilken konsekvenser en eventuell avvikling vil kunne få for fly- og ferjetrafikken i Norden.

6.2.2 *Forskning om transport og kommunikasjon*

Nordisk kommitté for transportforskning

Nordisk kommitté for transportforsknings (NKTF) projektverksamhet har inriktats mot forskning och utredningsarbeide avseende bl.a. trafikens effekter, möjligheter att påverka efterfrågan, informationssystem och planering. För att främja kontakterna mellan forskare i de nordiska länderna har ett antal konferenser och seminarier anordnats.

Under året har i NKTFs regi genomförts följande konferenser och seminarier:

- Konferensen "Konkurrens om spåret - kvalitet eller kaos?" i Stockholm i februari om avreglering på järnvägsområdet.
- Seminarium om Lågbullrande vägbeläggningar" i Malmö i oktober.
- Konferens om forskningssamarbete inom EU och nordiska forskares möjligheter att delta i EUs ramprogram, Stockholm-Arlanda i oktober.
- Konferensen "Styrmedel för bättre miljö i stadstrafiken" i Odense i oktober.
- Symposium om "Konkurrens inom linjetrafik med järnväg respektive flyg" planeras att genomföras i Helsingfors i december.
- Expertseminarium om "Värdering av olika typer av miljökador" kommer att genomföras i Stockholm i desember.

Eftersom NKTF kommer att avvecklas efter 1993 har inga nya projekt igångsatts under året. Under året har arbetet inriktats på att slutföra tidigare igångsatta projekt. Dessa har i huvudsak bedrivits inom följande områden:

Begränsning av bilanvändning i medelstora nordiska städer. Två samordnade projekt i Odense och Lund.

- Nordiskt databassamarbete inom TRANSGUIDE.
- Nordisk användning av vägdatabanker.
- Produktionsökningar genom infrastrukturinvesteringar.
- Nordiskt erfarenhetsutbyte om tidsvärden i trafiken.
- Överföring av modeller över resande mellan nordiska länder.
- Lågbullrande vägbeläggningar.
- Värdering av olika typer av miljökador.
- MINSALT, försök med punktvis saltning av vintervägar
- Sammanställning av nordisk statistik över transporter och miljö.

Øvrige prosjekter

Ministerrådet har over en lenger periode støttet utbyggingen av værradar-nett (Nordrad) i Norden (finansiert over de 2 økonomiske handlingsplaner).

Værradarnettet anvendes for å overføre og samkjøre opplysninger om nedbør og vind fra et antall værradarer. Denne prosessen øker verdien av informasjonen på en rekke områder, som f.eks. informasjon til trafikanter om veiforholdene, bedre informasjon om flyvær og bedre korttidsprognoser. Værradarnettet åpner også for nye muligheter, som f.eks. utarbeidelsen av prognoser for kraftproduksjon og måling av radioaktivt nedfall. Nordrad-prosjektet vil formelt bli avsluttet i 1993, men utbygging av nettet vil dog fortsette med sikte på å gjøre det mulig å utveksle informasjon med andre værradarer i Europa samt for å øke det antall produkter som håndteres i nettet.

NET har i 1993 støttet igangsettelsen av 3 prosjekter: kurs for transportekspertter i de baltiske land, oversettelse av trafikksikkerhetshåndbok for de østeuropeiske land og et arbeide om felles nordisk implementeringsveiledning for transportmeddelelser. Videre er det bevilget midler for videreføring av HIRLAM-prosjektet som tar sikte på utvikle prognosemodeller for de meteorologiske institusjonene i Norden.

Bevilgninger til transport- og kommunikasjonsprosjekter

I Nordisk Ministerråds budsjett for 1993 ble det bevilget DKK 3.752.000 til transportspørsmål.

<u>Oversikt over bevilgninger 1993</u>	<u>TDKK</u>
<i>NKTF prosjekter:</i>	
Nordtranskurs 93	150
Transguide	80
Styrmedel f bättre miljö i stadstrafik	685
Expertsem om miljövärderingar	100
Begränsning av bilbruk, Odense	75
Begränsning av bilbruk, Lund	25

	<u>TDKK</u>
Konf om konkurr inom järnväg/flyg	450
Konf om lågbullr vägbelägg	100
Planeringsgrupp EU-forskning	570
<i>NET- finansierede prosjekter:</i>	
HIRLAM	250
Översättning trafiksäkerhetshandbok	100
Kurs for baltiske transporteksperter	240
Implementeringsveiledning f transportmeddelelser	134

6.2.3 Trafikksikkerhet

Utgångspunkten för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet har hittills bestått i att implementera den handlingsplan för trafiksäkerheten i Norden, som beslutats av det Nordiska ministerrådet och som skall gälla under åren 1992-1994. Emellertid har det nordiska samarbetet på det aktuella området även i hög grad kommit att präglas av den stora förändring som skett genom den nya organisationen inom Nordiska ministerrådet. Från den 1 juni 1993 har Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) och dess underorgan Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning lagts ner och ersätts av ett nyinrättat organ, Styrgruppen för nordisk trafiksäkerhet (SNT). SNT lyder organisatoriskt och budgetmässigt under Nordisk ämbetsmannakommitté för transport- och trafiksäkerhet (NÄT).

Den förändring av organisationen som gjorts har fått till följd att inga nya projekt påbörjats. Istället har målet varit att alla projekt skall vara avslutade före utgången av år 1994.

Den tidskrift NTR-nytt som började ge ut år 1992 har även utgåtts under år 1993. De nordiska trafiksäkerhetsdagarna för år 1993 NTD 93 hölls i Aalborg tillsammans med Euro Traffic.

Bevilgninger til trafikksikkerhetsprojekter

För år 1993 har trafiksäkerheten fått beviljade medel på 4 314 000 DKK. Dessa medel har använts till att avsluta redan påbörjade projekt (se oversikt).

<u>Oversikt over bevilgninger 1993</u>	<u>TDKK</u>
Holdninger og hastighet*	244
Åtgärder mot promilledömda*	600
Metoder for forarutbildning*	620
Cyklisters olyckor i kors	75
Bibliografi*	50
Ajourføring av universalnyckel*	40
Bearbetningsstudier*	77
Förståelse av vägmärkning*	400
NTR-information	310

	<u>TDKK</u>
Europa-arbete	150
Östersjöstaternas trafiksäkerhet	110
Trafiksäkerhetshandbok	100

*) Prosjekter som gjennomføres av Nordisk komité for trafiksikkerhetsforskning.

6.3. Nordisk Råds rekommandasjoner

6.3.1 Meddelande om rekommendation nr 27/1989/m angående samordnet trafikk- og trafiklærerutbildning (A 863/t)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka for att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden,

att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt

att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk Råd traff på den 40. sesjon beslutning om å avskrive rekommandasjons 1. og 2. let. Muligheten til å imøtekomme det 3. let i rekommandasjonen er avhengig av en harmonisering av de krav som stilles til trafikklærere i de ulike nordiske land. Som et resultat av EØS-avtalet kan en slik harmonisering komme til å bli nødvendig og dette vil ha en innvirkning på hvordan det nordisk land driver dette arbeidet videre. Nordisk Ministerråd foreslår på denne bakgrunn at let 3. i rekommandasjonen avskrives.

6.3.2 Meddelande om rekommendationen nr 24/1992/k angående samarbeide på trafikutbildningsområdet (A 955/k)

Rekommendationen lyder:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i syfte att utbyta erfarenheter mellan de nordiska länderna på trafikutbildningens område utarbeta informationsmaterial bestående av nationell information om de regler och system som gäller i respektive nordiska länder beträffande trafikundervisning för distribution och användning av de nationella och lokala myndigheterna samt skolor i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar:

Rekommendationen har behandlats av Nordiskt Trafiksäkerhetsråd och Nordisk komité för trafiksäkerhet samt av Styrgruppen för nordisk tra-

fiksäkerhet. Inom det angivna området har bl.a. rapporten Metoder för förarutbildning i Norden getts ut. Efter år 1993 kommer Styrgruppen för nordisk trafiksäkerhet inte längre att bedriva någon projektverksamhet. Mot denna bakgrund föreslår Nordiska ministerrådet att rekommendationerna avskrivs.

7. Bygg- och bostadssektorn

7.1. Utvecklingen i de nordiska länderna

Som en följd av lågkonjunkturen fortsätter svårigheterna inom fastighets-, bygg- och bostadsmarknaderna i de nordiska länderna.

I Danmark är ekonomin inne i en mer positiv utveckling. Konkurensfördelarna har något försämrats på grund av nedrade valutakurser. Bygg- och bostadssektorn är präglad av begränsad nyproduktion. Å andra sidan ökas insatserna beträffande stadsförnyelse och renovering, stöd till marginella grupper på bostadsmarknaden och för att befrämja byggexporten. Detta medverkar till att öka sysselsättningen. I Finland försämras konjunkturen inom byggbranschen fortfarande som en följd av kriser inom banksektorn. Devalvering har dock lett till ökning inom exportindustrin. En lägre räntenivå väntas leda till ökade investeringar vilket i första hand inte märks inom byggbranschen.

Även i Island har konjunkturen vänt brant nedåt, dels som följd av den internationella utvecklingen men också som följd av svårigheter med fisket. En förhållandevis stor befolkningstillväxt i jämförelse med övriga länder medför att behovet av nya bostäder är relativt stort.

Av de nordiska länderna har Norge haft den mest gynnsamma ekonomiska utvecklingen. Arbetslösheten är fortsatt låg i ett europeiskt perspektiv och synes ha stabiliserat sig kring sex procent. Under 1993 har den norska räntenivån fallit och blivit lägre än i de flesta europeiska länderna. Efter en stark nedgång över flera år inom bostads- och näringsbyggande ser det ut som om botten har nåtts under 1993 med uppskattningsvis 14.000 påbörjade bostäder. Det mesta av nybyggandet finansieras med botenlån från Den Norske Stats Husbank. Under de senaste åren har prisen på använda bostäder sjunkit betydligt, men under 1993 finns det tecken på en stabilisering och en viss uppgång för vissa delmarknader.

I Sverige har den tidigare höga bostadsproduktionen i förening med den allmänna konjunkturedgången under senare år och krisen inom bankväsendet lett till en väsentlig minskning av byggnadsverksamheten. De sjunkande räntorna har ännu haft en begränsad effekt på marknaden, även om de medfört en viss stabilisering. Främst den flytande kronkursen har dock gjort att nedgången bland exportföretagen under 1993 bytts mot en stark expansion. En omfattande förändring av subventionerna till bostadssektorn och en avreglering av byggandet håller på att genomföras i syfte att sänka kostnaderna i bostadsbyggandet.

7.2. Verksamheten år 1993

Bygg- och bostadssektorns samarbetsprogram för åren 1992 - 1996 har konkretiserats då bostadsministrarna den 26.1.1993 fastställde fyra handlingsplaner: Handlingsplan för den byggda miljön, Handlingsplan för bostadspolitik, Handlingsplan för nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering samt Handlingsplan för bygg- och bostadssektorns insatser i Baltikum. Ämbetsmannakommittén har diskuterat nyprioriteringarna i det framtida nordiska samarbetet.

Verksamheten i enlighet med samarbetsprogrammet och handlingsplanerna börjar ta form. De största satsningarna går fortsatt till koordinering av det nordiska samarbetet i förhållande till det europeiska byggstandardiseringen. INSTA B, som verkar för den nordiska koordineringen av standardisering inom CEN, erhöll DKK 1.090.000 av ämbetsmannakommitténs dispositionsmedel. Dessutom fick ETA-Nord, som sköter den nordiska koordineringen inom EOTA, DKK 200.000. Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) samverkar med både INSTA B och ETA-Nord och bidrar med egna projektmedel till finansieringen av verksamheten i gemensamma koordineringsgrupper för standardiseringsarbetet.

För bostadspolitisk projektverksamhet har ämbetsmannakommittén beviljat DKK 1 milj. till fyra projekt i enlighet med framställningen av BOPOL-styrgruppen.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser har erhållit 1 milj. DKK för implementering av det den 29.10.1991 av bostadsministrarna godkända handlingsprogrammet för bättre inomhusklimat.

Samarbetet med de baltiska länderna har fortsatt. Ett projekt om privatiseringsprocessen i Baltikum har startats. Dessutom fortsatte kunskapsöverföringen vid ett seminarium i Riga 15-17.11.1993 med rubriken "Management and Maintenance of the Housing Stock". Dessutom har ämbetsmannakommittén bidragit till finansieringen av baltiska tjänstemäns resor till ett FN-seminarium i Köpenhamn och till rapporteringen från seminariet.

Ämbetsmannakommittén har dessutom stött följande projekt och arrangemang:

- Cold Climate HVAC '94- konferens,
- 3. Nordiske Symposium i Byggningsfysik,
- Økologisk byggeri og bosætning i Norden,
- Godkjenningssretningslinjer for trehus.

7.3. Institutionerna och samarbetsorganen

7.3.1 Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)

Arbetet i NKB har under året fortsatt med en strävan att öka det nordiska inflytandet i det europeiska arbetet. Inom EU har de s.k. tolkningsdokumenten (ID-dokumentet), som hänför sig till byggvarudirektivet, antagits av den stående byggnadskommittén och är ute på omröstning. Beslut

väntas senare under hösten 1993. Undantag gäller för brandhärdighet, som inte omfattas av tolkningsdokumentet för brand. Tolkningsdokumenten fastställer de ramar som standardiseringsarbetet inom CEN skall arbeta efter. Därför kommer arbetet i de med Insta-B gemensamma koordineringsgrupperna för CEN-arbetet under slutet av året att vara föremål för översyn och omstrukturering.

Inom brandområdet har utarbetats ett förslag till nya funktionsbestämmelser inklusive en teknisk vägledning om hur man beräkningsmässigt kan uppfylla bestämmelserna. Förslaget kommer att skickas på remiss till byggmyndigheterna i de nordiska länderna innan årets utgång.

På energiområdet har arbetet med förslag till värmebehovsberäkningar avslutats och publicerats.

Inom konstruktionsområdet har SAKO arbetat med att följa och påverka det pågående Europa-arbetet med Eurocodes. Ett projekt om nordiska riktlinjer för utformning av nationella anpassningsdokument (NAD) färdigställdes under året och kommer att publiceras i NKBs Publikationsserie.

Inom akustikområdet kartlägger och analyserar man för närvarande de befintliga mätmetoderna och kraven till ljudnivåer med avsikt att bedöma möjligheterna till samordning av nordiska bestämmelser.

En arbetsgrupp med uppgift att analysera hur kretsloppstänkandet skall implementeras i byggandet i de nordiska länderna har bildats. Med kretsloppstänkandet förstås i detta sammanhang exempelvis avfallsreduering i byggprocessen, återanvändning av byggprodukter, återvinning av byggmaterial, sortering och omhändertagande av avfall efter rivning. Resurshushållning med el, gas, värme och vatten skall även beaktas. Arbetsgruppen skall göra förslag till gemensamma nordiska arbetsuppgifter inom området.

Genomförandet av det av bostadsministrarna fastlagda handlingsprogrammet för ett bättre inomhusklimat 1992-96 har framskridit planenligt under 1993 tack vare de medel som ställts till förfogande för dess genomförande. Genomförandet har administrerats av NKBs Inomhusklimatutskott. Tio projekt har startats och delvis redan slutförts. Resultaten har publicerats i form av rapporter och informationsbrev. De nordiska inomhusklimatprojekten presenterades också vid den internationella konferensen Indoor Air '93, som hölls på sommaren i Helsingfors.

NKB har under året utarbetat ett nytt arbetsprogram för tiden 1994-96, som sammanfaller med det tidsintervall för vilket en första budgetöverenskommelse för NKBs vidkommande ingås med NMR.

7.3.2 Nordiske byggforskningsorganers samarbeidsgruppe (NBS)

Det Nordiske byggforskningssamarbeidet koordineres av et styre sammensatt av representanter for de deltagende nordiske byggforskningsråd og -institusjoner. NBS, Nordiske Byggforskningsorganers Samarbeidsgruppe oppretter bl.a. arbeidsgrupper for bestemte temaområder. Gruppene tar initiativ til felles nordiske prosjekter og utredninger, gjennomfører seminarer for forskere og praktikere og forestår gjensidig informasjonsut-

veksling igjennom nettverksvirksomheter. Ministerrådet har gjennom EK-Bygg i de senere år bevilget midler til gruppenes aktiviteter mens styrets kostnader og sekretariat dekkes av medlemsinstitusjoner. Sekretariatet for NBS er i Island til 31. desember 1993 og flyttes så til Danmark.

EK-Bygg endrede i 1992 bevilgningsprinsippene og for 1993 valgte de selv prosjekter hos NBS-gruppene som skulle støttes av NMR. 6 arbeidsgrupper fikk støtte i 1993. Arbeidsområder var: Byggeprosess, Energi, Infrastruktur, Kommunal planlegging, Materialer og konstruksjoner, og Trekonstruksjoner. Totalt beløp var DKK 705.000 i 1993 sammenlignet med DKK 1.200.000 - 1.300.000 de seneste år. Her gis oversikt over de oppgaver som fikk støtte fra NMR.

Prosjekter:

- NBS-Byggeprosess: "Total Quality Management The Nordic Way" (DKK 100.000),
- NBS-Energi: "Nordisk samarbejde om avancerede vinduer" (DKK 75.000),
- NBS-Infrastruktur: "Programarbete och seminarer" (DKK 100.000),
- NBS-Kommunal planlegging: "Miljøbeskyttelse og bæredygtig utvikling" (DKK 230.000),
- NBS-Materialer og konstruksjoner: "Bestemmelser av makromiljø, Tilstandsregistrering, Nye evalueringsmetoder, og Nye aldringsmetoder" (DKK 150.000),
- NBS-Trekonstruksjoner: "Tre og miljø" (DKK 50.000).

De nordiske land vil betale milliardbeløp i Europeiske forskningsprogrammer. Disse penger må fåes tilbake igjennom samarbeidsprosjekter. NBS-gruppenes kontaktnet er viktig i det henseende og samarbeid innen "European Network for Building Research Institutes" og andre organisasjoner forsterker mulighetene.

7.3.3 Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk projektverksamhet (BOPOL)

Projektverksamheten är fortsatt livlig med något ökade resurser. I enlighet med intentionerna i samarbetsprogrammet fattar styrgruppen inte mer egna beslut om finansiering av bostadspolitiska projekt utan gör endast framställning till ämbetsmannakommittén, som gör de slutliga besluten. Två nya projekt har påbörjats: "Selektiv virkemiddelbruk i boligpolitikken - de offentlige og allmenntnyttige utleieboligers rolle" och "Kreditrisiker i bostadssektorn". Under året har följande rapporter utkommit: "Strategier for regulering av bolig- og byfornyelse i Norden", "Boendeförhållanden i Norden" och "Det 39:e Nordiska bostadsadministrativa mötet".

Ordförandeskapet för styrgruppen har efter det 39:e bostadsadministrativa mötet i Hveragerði, Island 15-17.6.1993 övergått från Island till Danmark.

7.3.4 INSTA B

Hovedoppgaven til INSTA B er å samordne og effektivisere den nordiske innsatsen i CEN-arbeidet med det mål å få størst mulig påvirkning på Europeisk Standard. CEN-arbeidet med standarder for bygg og anlegg har et omfang som gjør det vanskelig for hvert enkelt av de nordiske land å delta i den utstrekning som er nødvendig for å påvirke arbeidet. Samtidig er det nå, og de nærmeste årene, muligheten til påvirkning er størst. Senere kan det være for sent. Med den betydning Europeisk Standard vil ha, ikke bare for den mulighet byggebransjene i Norden vil ha på det europeiske markedet, men også for bevaring og utvikling av kvalitet og økonomi i den nasjonale byggevirksomheten, er samarbeidet i INSTA B av største betydning.

Mange av oppgavene i CEN har nær tilknytning til det offentlige regelverket som myndighetene har ansvaret for. INSTA B har derfor et omfattende samarbeide med NKB bl.a. med hjelp av felles NKB/INSTA B-komiteer.

I 1993 har INSTA B delvis omorganisert arbeidet for å imøtekomme Ministerrådets prioriteringer og samtidig utnytte de reduserte bevilningene fra NMR best mulig.

De tekniske oppgavene INSTA B har konsentrert seg om i 1993 er:

- inneklimateknikk,
- energiøkonomi,
- personsikkerhet under brann,
- sikkerhet hos bærende konstruksjoner.

På de tre første av disse områdene har INSTA B tatt på seg oppgaver med utarbeide forslag til Europeisk Standard for på den måten å sikre at viktige synspunkter fra de nordiske land kommer klart frem i arbeidet.

Arbeidet i CEN med regler for bærende konstruksjoner har nå kommet så langt at det er en viktig oppgave å få utgitt nødvendige nasjonale tilleggsregler. INSTA B har sammen med NKB utarbeidet retningslinjer for slike med sikte på å få maksimal nordisk samordning.

7.3.5 ETA-Nord

ETA-Nordgruppens hovedfunksjon har vært å samordne og effektivisere den nordiske innsatsen rettet mot europeisk harmonisering av godkjenningsreglene for byggeprodukter og i så stor grad som mulig påvirke deres utforming. I løpet av 1993 har kontakten med Sveits og Østerrike i dette arbeidet vært styrket. Da EU-kommisjonen har satt seg i mot fullt medlemskap i den europeiske godkjenningsorganisasjonen EOTA for EFTA-organer, ser EFTA seg nå nødt til å etablere sin egen godkjenningsorganisasjon, ATAC (Association of Technical Approval Bodies in Construction), som forutsettes å samarbeide intimt med EOTA. Det tas sikte på å opprette denne som en stiftelse under norsk lov og med sete i Oslo. Det tas sikte på

å finansiere ATAC gjennom medlemskontingenter, EFTA-støtte under oppstartingen.

På samme måte som for CEN og Insta-B, fjerner ikke ATAC behovet for å beholde ETA-Nord for koordinering av de nordiske lands virksomhet på området, men virksomheten vil bli nøye samordnet med henblikk på økonomisering med ressurser.

7.4. Nordiska rådets rekommendationer

7.4.1 Meddelande om rekommendation nr 27/1991/s angående samnordiska brandskyddsbestämmelser (A 943/s)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordisk komité for bygningsbestemmelser, NKB, har utarbeidet et forslag til nye funksjonsbaserte brannbestemmelser med en teknisk veiledning for beregningsmessig ettervisning av bestemmelsene, och sendt den på remiss till byggningsmyndighetene i de nordiske landene.

NKBs Brannutvalg har i sitt arbeid undersøkt nødvendigheten av en skjerpelse av reglene med hensyn til brannsikkerheten i de nordiske land, bl.a. ved å studere dagens bestemmelser og foreta en undersøkelse av storbranner i Norden.

NKBs Brannutvalg har kommet frem til at dagens bestemmelser i det enkelte land ligger på omtrent samme nivå og gir tilstrekkelig personsikkerhet under forutsetning av at disse brukes fullt ut etter sine intensjoner. Forslaget til nye funksjonsbestemmelser medfører derfor ingen reell skjerpelse i forhold til dagens bestemmelser.

Nordiska ministerrådet anser därför att rekommendationen kan avskrivast.

8. Turism

8.1. Sammanfattning

Nordiska ministerrådet (turistministrarna) beslöt med verkan från 1.6.1993 överföra turistfrågor till energi- och näringspolitiska sektorn med Ministerrådet för energi- och näringspolitik som politiskt ansvarigt organ och ämbetsmannakommittén för energi- och näringspolitik som förberedande och utövande organ. Per 31.5.1993 nedlades den nordiska ämbetsmannakommittén för turistfrågor. En informell erfarenhetsutväxlingsgrupp "ERFA-grupp" med representanter från fackministerierna för turistfrågor har bildats. Gruppens intentioner är att genom gemensamma insatser samordna relationerna till Ämbetsmannakommittén för energi- och nä-

ringspolitik, Nordiska turistrådet samt relevanta internationella organisationer som OECD, EU och ETC.

8.2. Turistsamarbetet 1993

Det nordiska turistsamarbetets budget för 1993 uppgick till 2.000.000 DKK. Medlen har använt till fortsatt verksamhet inom tidigare projekt.

Den ekonomiska fördelningen i projekten har varit följande:

	<u>TDKK</u>
Japan-kampanjen	1.000
Samnordiskt Nordkalottprojekt	500
Produktutveckling Västnorden	200
Korrespondenskurs i turism	200

Det samnordiska Nordkalott-projektet har bedrivits i samarbete med Nordkalottens turistråd och de nationella turistråden. Medel har erhållits bl.a. från det regionalpolitiska området och näringen. De nordligaste delarna av Sverige, Norge och Finland har marknadsförts i Kontinental-europa. En representativ del av detta projekt är "Club Nord - Das Nordskandinavien Magazin" med över 40 000 adressater på den tyskspråkiga marknaden. Målet för detta projekt är att fördubbla de utländska turistinkomsterna och att förlänga sommarsäsongen.

Den gemensamma nordiska USA-kampanjen under 1988-92 "Focus on Scandinavia" har evaluerats under 1993. Därvid framkom att kampanjen har bidragit till att stärka den skandinaviska marknadsandelen av USA-turismen i Europa. Dock har Golf-kriget och dollarns svaga ställning under kampanjåren neutraliserat en del av kampanjens resultat. Genom kampanjens uppläggning av utbildning av reseoperatörer i USA har uppfattningen av Skandinavien betydligt förstärkts och etablerats som en destination, som den amerikanska befolkningen klart har visat ett stort intresse för att besöka. Kampanjen har dessutom kreerat en framtida potential av resande till de skandinaviska länderna inför den förväntade tillväxten av USA-turismen inför 2000-talet.

Under åren 1988-92 har den ekonomiska satsningen varit ca 75 milj DKK. Därav har näringen bidragit med ca 32 milj, Nordiska ministerrådet med ca 32 milj och de nordiska turistråden med ca 11 milj. Fördelningen mellan konsumentbearbetning och säljled har varit 80-20. Av konsumentbudgeten bestod 70% av annonsering, 10% produktion av annonser och 20% är distributionskostnader.

8.3. Nordiska rådets rekommendationer

8.3.1 Meddelande om rekommendation nr 34/1992/e angående samiska intressen i nordiska turistkampagner (A 985/e)

Rekommendationen lyder:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at der i forbindelse med fælles nordiske turistkampagner tages hensyn til de samiske interesser i en udbygget turistnæring."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Under 1993 har en stor turistkampanj igångsatts "Samnordiskt Nordkalott-projekt". Projektet har en total kostnadsram på 19 milj DKK (stöd från både turist- och regional-området). Ministerrådet har ställt krav att projektledningen tar speciell hänsyn till samiska intressen i enlighet med rekommendationens innehåll och intentioner.

Mot denna bakgrund föreslår ministerrådet att rekommendationen avskrivs.

9. Handelspolitik

9.1 Verksamhet 1993

9.1.1 Ministerrådet

Vid sitt möte i november 1992 beslutade ministerrådet (utrikeshandelsministrarna) att ÄK-Handel skulle läggas ned vid EES-avtalets ikraftträdande. Vid ministerrådets möte i mars 1993 beslutades att vid framtida ministtermöten och handelschefsmöten skulle en fast dagordningspunkt behandla nordiska frågor och att i den nya informella samarbetsstrukturen skulle utpekas en kontaktperson från varje land för nordiska handelspolitiska frågor. Dessa kontaktpersoner skall också tillvarata kontakter med den nordiska samarbetskommittén och ministerrådssekretariatet. Denna samarbetsform har de facto tillämpats sedan mars 1993 i avvaktan på EES-avtalets ikraftträdande.

Vid det sistnämnda ministerrådsmötet anslöt sig ministrarna till ÄK-Handels rekommendation att de arbetsuppgifter som Styrgruppen för avveckling av tekniska handelshinder i Norden har ålagts rörande standardisering, provning och kontroll, tekniska handelshinder och regelverksarbete, vidareförs i en eller annan form under MR/ÄK-Energi/Näring och att ansvaret för Nordiska projektexportfonden överförs till samma sektor.

9.1.2 Ämbetsmannakommittén för handelspolitik (ÄK-Handel)

Ämbetsmannakommitténs verksamhet har huvudsakligen inriktats på samarbetsformen för det framtida nordiska handelspolitiska samarbetet. Kommittén har dessutom beviljat medel till en kurs i exportfrämjande för baltisk exportfrämjande personal samt ett exportutvecklingsprogram i

Estland för företag med exportpotential. Vidare beviljades medel till ett projekt i Lettland, vilket syftar till att ge företagsledare utbildning i marknadsekonomi. ÄK-Handel har också arrangerat studieresor för lettiska tjänstemän.

9.1.3 *Styrgruppen för avveckling av tekniska handelshinder i Norden (STH)*

STH har utarbetat rekommendationer om den framtida organisationen av tekniskt regelverksarbete på nordisk basis, vilka ÄK-Handel har anslutit sig till och vilka översänts till ÄK-Energi/Näring. STH har vidare behandlat en rad tekniska handelshinder vid sina möten samt haft informationsutväxling om utvecklingen i internationella organisationer. Gruppen har också beviljat medel till standardiseringsorganen i de baltiska länderna för inköp av datautrustning.

9.2. *Institutioner*

9.2.1 *Nordiska projektexportfonden*

Nordiska Projektexportfondens (NoPEF) aktiviteter under 1993 har utöver främjande av nordisk projektexport främst i Östeuropa och Sydostasien kännetecknats av stor aktivitet i de baltiska länderna huvudsakligen inom ramen för det baltiska investeringsprogrammet (BIP). I allt har stöd givits till över 50 projektstudier i de tre baltiska länderna som innebär idéer om möjligt samarbete mellan nordiska och baltiska företag. Några av de avslutade projektstudierna har redan lett till konkret affärsverksamhet. Dessutom håller NoPEF på med identifikation av intressanta samarbetsprojekt inom utvalda näringslivsbranscher i Baltikum.

NoPEF håller på att utarbeta en strategi för institutionens framtida verksamhet med hänsyn till näringslivets behov för stöd i förinvesteringsfasen för projekt- och affärsutveckling i de avlägsna marknaderna i Sydostasien, Latinamerika och Östeuropa. Ministerrådet kommer att ta ställning till strategin inom kort.

9.3. *Projektbeviljningar*

9.3.1 *ÄK-Handel*

	<u>TDKK</u>
Utbildningsprogram för företagsledares marknads-ekonomiska kunskaper i Lettland	400
Exportutvecklingsprogram för Estland	500
Seminarium för baltisk exportfrämjande personal	239

9.3.2 STH

Utrustning till de baltiska standardiseringsorganen

TDKK
360

10. Biståndspolitik

10.1. Verksamhet 1993

Ämbetsmannakommittén för biståndspolitiska frågor har ej varit verksam under 1993. Den kommer formellt att läggas ned när Köpenhamnskonventionen, vilken utgör basen för det nordiska biståndspolitiska samarbetet, har nedlagts.

10.2. Nordisk utvecklingsfond (NDF)

NDF (Nordic Development Fund) är en nordisk biståndsorganisation med kontor i Helsingfors. Verksamheten påbörjades 1989. NDFs kapital uppgår till SDR 250 mio. Per den 1 september 1993 hade styrelsen fattat beslut om 34 projekt till ett sammanlagt belopp om ca SDR 125 mio. NDF ger mycket långfristiga lån till fattiga utvecklingsländer på mjuka IDA-liknande villkor. Lånen ges för högt prioriterade projekt som främjar ekonomisk och social utveckling i u-länder. Särskild vikt fästs vid projektens miljöaspekter. Projekten skall vara av nordiskt intresse. NDF lämnar krediter endast i samfinansiering med andra finansiärer - främst andra multilaterala finansieringsinstitutioner såsom Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna och Nordiska investeringsbanken.

10.3. Nordiska rådets rekommendationer

10.3.1 Meddelande om rekommendation nr 36/1992/e angående samarbete på biståndsområdet (A 1006/e)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd:

at arbejde for større samordning af de nordiske landes bistand og bistandsmissioner og

at arbejde for at de nordiske repræsentationer yder fornøden assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når disse anmoder derom."

De nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd meddeler:

Nyvärderingen av det nordiska samarbetet har lett till att ämbetsmannakommittén för biståndspolitiska frågor formellt kommer att nedläggas

när Köpenhamnskonventionen, vilken utgör basen för det nordiska biståndspolitiska samarbetet, har nedlagts.

Ämbetsmannakommittén för biståndspolitiska frågor har i praktiken inte haft någon verksamhet under det gångna året. Vad gäller det sakliga innehållet i rekommendationen önskar Ministerrådet hänvisa till det svar som gavs i förra årets verksamhetsberättelse.

Ytterligare åtgärder förutses inte vidtas inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Kapitel VIII

Juridiska frågor

1. Lagstiftningssamarbetet

1.1. Allmänt om lagstiftningssamarbetet

Under år 1993 har det nordiska lagstiftningssamarbetet genomförts och utvecklats i de former som har gällt under de senaste tio till femton åren. 1988 års lagstiftningsprogram har varit ett viktigt instrument i planeringen.

Som ett komplement till 1988 års lagstiftningsprogram har justitieministrarna, i enlighet med ett förslag från Nordiska rådets juridiska utskott, år 1993 antagit ett särskilt arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Arbetsprogrammet omfattar en femårsperiod och behandlar främst de ändringar av det traditionella lagstiftningssamarbetet som följer av ändringarna i det europeiska samarbetet. På de områden som täcks av EES-avtalet kommer arbetsprogrammet att i stor utsträckning ligga till grund för samarbetet kring ett nordiskt införlivande av EU:s regelverk.

Liksom tidigare har justitieministrarna och ämbetsmannakommittén hållit regelmässiga möten under år 1993. Ämbetsmän från de nordiska justitiedepartementen har också annars mötts för att utväxla information och diskutera konkreta lagstiftningsärenden. Likaså har nordiska delegater samarbetat på olika internationella möten. Detta har inte bara skett inom ramen för EES-avtalet utan också i andra internationella sammanhang. De informella kontakter som har förekommit mellan ämbetsmän har betytt mycket i det dagliga lagstiftningsarbetet.

En viktig del av samarbetet har av naturliga skäl rört frågor av betydelse för EES-avtalet. Avtalet har medfört ett närmare lagstiftningssamarbete i flera frågor, men det har också lett till ett samarbete i en rad nya ämnen. Sålunda har de nordiska länderna i en stor utsträckning gemensamt förberett sådana ändringar i nationell lagstiftning som är följd av EES-avtalet. Man har lagt vikt vid att komma till samma lösningar när EES-avtalet ger valmöjligheter och att införliva EU:s rättsakter på ett likartad sätt. Man har också varit angelägen om att ta vara på de danska erfarenheterna när det gäller införlivandet av olika EU-rättsakter. Ministerrådet arbetar även mer generellt med frågan hur det nordiska lagstiftningssamarbetet bör inrättas sedan EES-avtalet har börjat gälla.

Vid sidan av det samarbete som sker inom ramen för EES-avtalet har de nordiska länderna gemensamt fortsatt och påbörjat lagstiftningsarbeten på flera andra områden, bl.a. straffprocessrätt och offentlig rätt.

Arbetet med ett program för rättsutvecklingsbistånd till de baltiska länderna har varit högt prioriterat också under år 1993. Biståndet, som ges både från de enskilda nordiska länderna och från Ministerrådet, omfattar bl.a. juridisk litteratur, utbildning av jurister i form av bl.a. praktiktjänst-

göring och seminarier samt hjälp i konkreta lagstiftningsfrågor. Till grund för biståndet ligger bl.a. en rekommendation från Nordiska rådet. I anslutning till det nordiska justitieminstermötet i Marstrand sommaren 1993 förekom för första gången ett möte mellan justitieministrarna från samtliga baltiska och nordiska länder.

Nordiska rådet för forskning i europeisk integrationsrätt, som tillkom år 1991, har fortsatt sin verksamhet under år 1993. Rådet har tio medlemmar från de nordiska länderna och arbetar bl.a. med att skaffa fram en informationsbas över den EU-rättsliga forskningen som bedrivs i Norden och att upprätthålla ett kontaktnät med forskningsinstitutioner utanför Norden. Institutet har sitt säte i Norge men skall nästa år flyttas till Danmark.

Ämbetsmannakommitténs budget för år 1993 var 447 000 DKK.

1.2. Översikt av lagstiftningssamarbetet

Som framgår av föregående avsnitt har de nordiska länderna samarbetat på en lång rad rättsområden under år 1993.

Ett exempel på hur ett nordiskt samarbete i anledning av EES-avtalet kan se ut är de gemensamma förberedelserna av ett införlivande av EU-direktivet om *oskäligen villkor i konsumentavtal*. Ämbetsmannakommittén behandlade vid sitt möte den 6 oktober 1992 det arbete som då pågick i EU på ett direktiv om konsumentskydd mot oskäligen avtalsvillkor. Man enades då om att Danmark skulle kalla till ett nordiskt möte när direktivet hade antagits slutligt. Detta skedde den 5 april 1993. Därefter inbjöd det danska justitieministeriet övriga nordiska länder till ett möte den 21 juni i Köpenhamn. Syftet med mötet var i första hand att undersöka möjligheterna till ett gemensamt nordiskt uppfyllande av direktivet. I mötet deltog företrädare för de ansvariga departementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid mötet konstaterade man att direktivet rör bl.a. sådana frågor som regleras i de nordiska ländernas avtalslagar. Dessa lagar har tillkommit i nordiskt samarbete och stämmer nära överens med varandra. Vid mötet rådde det enighet om att det är angeläget att direktivet kan införlivas på samma sätt med den nationella rätten i vart och ett av de nordiska länderna så att den nordiska rättslikheten på området kan bevaras. Man beslöt att en nordisk arbetsgrupp skulle inrättas i syfte att undersöka möjligheterna att finna ett gemensamt nordiskt svar på lagstiftningsfrågan. Arbetsgruppen har sammanträtt tre gånger, i Stockholm den 9 september, i Helsingfors den 7 oktober och i Oslo den 15-16 november. Arbetsgruppens överläggningar har visat att förutsättningar för lagstiftning i enlighet med direktivet skiljer sig åt en del mellan de olika länderna, trots de nuvarande lagarnas nära överensstämmelse. Det är därför alltför en öppen fråga i vilken utsträckning det går att hitta gemensamma lösningar på de problem som kommer upp. Allmänt sett kan man dock säga att det har visat sig vara mycket värdefullt att dryfta införlivandefrågan i en nordisk krets.

Immaterialrätten är ett annat rättsområde där det traditionellt har funnits en likartad lagstiftning i de nordiska länderna. Också på detta område medför EES-avtalet att de nordiska länderna måste införliva en rad EU-di-

rektiv och förordningar, främst om upphovsrätt men också om patenträtt. Precis som är fallet med direktivet om oskäligen avtalsvillkor har man lagt stor vikt vid att de immaterialrättsliga rättsakterna införlivas på samma sätt i de olika nordiska länderna och att rättslikhet råder även i framtiden. Ämbetsmän från de nordiska justitiedepartementen har därför fortlöpande hållit sammanträden och behandlat frågor om hur rättsakterna bör införlivas i den nordiska lagstiftningen. Vid dessa möten har man diskuterat införlivande av t.ex. direktivet om uthyrning och förordningen om tilläggande skyddscertifikat för läkemedel. Samarbetet har bl.a. organiserats på så sätt att länderna har delat upp huvudansvaret för olika frågor.

Aktiebolagslagstiftningen är ytterligare ett område där det sedan lång tid har funnits en nordisk rättslikhet men där lagstiftningen i vissa delar måste ändras till följd av EES-avtalet. För att utreda sådana frågor tillsatte man i Finland, Norge och Sverige kommittéer. De olika kommittéerna hade fortlöpande kontakt med varandra och drog även nytta av de danska erfarenheterna med införlivandet av de aktuella EU-direktiven. Sedan kommittéerna har slutfört sina uppdrag har det nordiska samarbetet under år 1993 fortsatt på departementsnivå.

Också på det *datarättsliga* området har det skett ett nordiskt samarbete inom ramen för EES-avtalet. I oktober 1993 möttes nordiska ämbetsmän i Oslo för att börja behandla frågan om ett gemensamt införlivande av ett EU-direktiv om rättsligt skydd för personuppgifter.

Det nordiska lagstiftningsarbetet under år 1993 har också gällt områden som inte direkt rör EES-avtalet.

Inom *familjerätten* tillsattes år 1990 en arbetsgrupp som skall gå igenom de nordiska reglerna av internationell privaträttslig karaktär på familjerättsens område. Gruppen, som bl.a. skall värdera 1931 års nordiska konvention på området, har fortsatt sitt arbete också under år 1993. Under året har det även hållits nordiska familjerättsseminarier.

På *transporträttens* område har det nordiska samarbetet fortsatt. Arbetet är inriktat på bl.a. en revidering av reglerna om godstransport och frakt, en eventuell anslutning till 1978 års FN-konvention om sjötransport av gods och ändringar i nationell lagstiftning till följd av konventionen om bärgning. Under året har det hållits en rad möten vid vilka de nordiska länderna gemensamt har behandlat dessa och andra transporträttsliga frågor.

Det nordiska samarbetet har även omfattat *straffrätten*. År 1992 lämnade den nordiska straffrättskommitténs sitt betänkande Straffrättslig jurisdiktion i Norden (Nord 1992:17). Betänkandet har föranlett lagstiftningsåtgärder under år 1993. I Finland har man för avsikt att i början av nästa år lämna en proposition i ämnet.

I alla de nordiska länderna har under de senaste åren en ökad uppmärksamhet riktats mot *brottsloshets* ställning. Saken diskuterades på det nordiska justitieministermötet år 1992. Då bestämde man att hålla fortsatta möten på ämbetsmannanivå så att länderna kunde utväxla idéer och erfarenheter. I maj 1993 träffades ämbetsmän från de nordiska länderna i Stockholm. Deltagarna var överens om att det var angeläget att hålla årliga möten och rapportera om utvecklingen på området. Brottsloshets ställning

behandlades dessutom på justitieministrarnas möte i Marstrand sommaren 1993.

Det nordiska samarbetet om *offentligrättsliga* frågor har fortsatt även under år 1993. Vid möten mellan ämbetsmän har man bl.a. diskuterat röst-rätt för nordiska medborgare och EU-rättsliga frågor om offentlighet. De nordiska länderna har också samarbetat när det gäller inkorporering av den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Såväl i Island, Norge som Sverige har man föreslagit att länderna, i likhet med Danmark och Finland, år 1995 inkorporerar reglerna i konventionen.

1.3. Nordiska rådets rekommendationer

1.3.1 Meddelande om rekommendation nr 9/1991/j angående lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi (A 939/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inleda samarbete eller styrka existerande samarbete med målsättningen att uppnå mest möjliga enhetlighet i lagstiftningen både nordiskt och internationellt när det gäller användningen av bio- och genteknologi inom industri, lantbruk, miljö, på det medicinsk-etiska området och när det gäller skyddet av den personliga integriteten."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I de nordiska länderna pågår, som har sagts i ministerrådets verksamhetsberättelser år 1991 och år 1992, ett utbrett samarbete om bio- och genteknologi. Ländernas regeringar avser att fortsätta detta samarbete.

I de olika länderna görs ändringar av reglerna om bio- och genteknologi. Det rör sig bl.a. om uppfyllande av de två EU-direktiv om genetiskt modifierade organismer som omfattas av EES-avtalet. Arbetet sker i kontakt med myndigheter i de andra länderna, särskilt inom Norden, och med beaktande av lagstiftningen i dessa länder.

Inom ministerrådets organisation har det upprättats flera grupper som arbetar med olika sidor av bioteknologin. Det rör sig om ett utskott som behandlar etiska ämnen och två grupper som behandlar frågor om bevarande och användning av genetiska resurser.

De nordiska länderna har också ett nära samarbete internationellt i saken, bl.a. inom ramen för Rio-konventionen om biologisk mångfald och i Eftas grupp med immaterialrättsexperter.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.2 *Meddelande om rekommendation nr 10/1991/j angående lagstiftning om skuldsanering (A 922/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att förbereda lagstiftning rörande skuldsanering för privatpersoner,
att etablera kontakt under lagstiftningsförberedelserna, så att man kan
uppnå mesta möjliga enhetlighet i lagstiftningen".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Förberedelsen av regler om skuldsanering har kommit olika långt i de nordiska länderna. I Danmark har man en lag om skuldsanering sedan år 1984. I Norge och Finland har sådana lagar trätt i kraft under år 1993. I Sverige är avsikten att en lag om skuldsanering skall träda i kraft den 1 juli 1994. I Island har det tillsatts en arbetsgrupp för frågan.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.3 *Meddelande om rekommendation nr 11/1991/j angående lagstiftning rörande grupptalan (A 923/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att utreda möjligheterna för att införa gemensam nordisk lagstiftning
rörande grupptalan i konsumentmål."

Nordiska ministerrådet meddelar:

På ett möte i Stockholm i november 1990 diskuterade man möjligheten att få en gemensam nordisk lagstiftning om grupptalan. I Finland har det tillsatts en arbetsgrupp som skall komma med ett förslag i ämnet senast den 31 maj 1994. I Sverige tillkallades sommaren 1991 en särskild utredare för att utreda om det går att införa sådana regler. De nordiska länderna är eniga om att ta upp frågan till gemensam diskussion när den svenska utredningen är klar.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.4 *Meddelande om rekommendation nr 6/1993/j angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet (B 133/j)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att Nordiska ministerrådet antar ett nytt femårigt lagstiftningsprogram
i överensstämmelse med ministerrådets förslag och de synpunkter som
anförts av Nordiska rådets juridiska utskott,

att Nordiska ministerrådet fortsatt bör arbeta på en nordisk prioriteringslista och inte endast avvakta EU-initiativ,

att Nordiska ministerrådet i övrigt noga överväger om inte det samarbete som pågår i syfte att stödja de baltiska länderna bör integreras i det nordiska lagstiftningssamarbetet på så sätt att de baltiska länderna, på de mest angelägna områdena, kan få etablerat och uppdaterat sina regler".

Nordiska ministerrådet meddelar:

Nordiska ministerrådet har antagit ett nytt femårigt lagstiftningsprogram. I samband med programmets genomförande kommer man att beakta de förslag och synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott har framfört.

De nordiska ländernas regeringar är överens om att man bör fortsätta arbetet med nordiska prioriteringar och inte endast invänta EU:s initiativ. Det ligger dock i sakens natur att man ibland bör vänta på initiativ från EU innan ett nordiskt samarbete påbörjas, t.ex. när det gäller att uppfylla EU-direktiv.

Regeringarna är också överens om att det är angeläget att bistå de baltiska länderna i arbetet med en reformering av rättsväsendet. Det ges ett omfattande rättsutvecklingsbistånd, inte minst när det gäller olika särskilda lagstiftningsfrågor. Biståndet bör ske på sådana områden som de baltiska länderna anser angelägna.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

1.3.5 Meddelande om rekommendation nr 21/1993/j angående uppgörelse om vårdnaden av barn vid skilsmässa (A 1026/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931 fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået."

Nordiska ministerrådet meddelar:

1990 års nordiska arbetsgrupp om familjerättsliga frågor arbetar med koordination av lagstiftningen på familjerättens område. Arbetsgruppen koncentrerar nu sina ansträngningar på en reformering av 1931 års äkten-skapskonvention. Ett förslag till reviderad konvention utarbetas nu.

Beträffande samarbetsamtal för föräldrar som skall separera kan nämnas att det i Norge och Sverige är obligatoriskt att erbjuda sådana till föräldrarna.

I Finland finns medling som kan användas i samband med skilsmässan. I Danmark och Island är medling obligatorisk vid skilsmässa. Inom ramen för medlingen kan i dessa länder också frågor om barnen tas upp.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs.

2. Jämställdhet

2.1. Utveckling i de nordiska länderna

Ett nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet fastställdes av Nordiska ministerrådet 1978 efter rekommendation av Nordiska rådet. Programmet reviderades 1982.

Som komplement till det nordiska samarbetsprogrammet på jämställdhetsområdet finns en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet under åren 1989-1993. Handlingsplanen antogs av Nordiska ministerrådet 1989 efter rekommendation av Nordiska rådet.

Handlingsplanen avspeglar till stor del de frågor, som också är högt prioriterade i de nordiska ländernas nationella arbete för jämställdhet mellan kvinnor och män. Under senare år har också nya frågor kommit i fokus. Frågor som nu är aktuella i alla länderna är

- integrering av jämställdhetsaspekter inom alla samhällssektorer
- ökat inflytande för kvinnorna i den samhällsekonomiska beslutsprocessen
- kvinnor skall bli ekonomiskt jämställda med män, med lika lön för arbete av lika värde som en av de viktigaste frågorna
- bättre förståelse för och bättre möjligheter att förena arbetsliv och familjeliv
- våld mot kvinnor
- kvinnorna och EU.

2.2. Verksamheten 1993

Det nordiska jämställdhetssamarbetet under 1993 har i princip följt den för 1989-1993 fastställda handlingsplanen.

Handlingsplanens största projekt 1993 har varit *Lika lön för kvinnor och män i Norden*.

Utöver handlingsplanens projekt har sektorn ansvar för planering och genomförande av *Nordiskt Forum 1994*, som är ett av ministerrådets största enskilda projekt.

Sektorn har med stöd från B/Ø-puljen kunnat planera och genomföra seminariet *Women and Law*, som är det första av tre i en serie baltisk-nor-

diska seminarier om *Women and Democracy*, vilken genomförs i Vilnius november 1993 - februari 1994.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor (ÅK-JÄM) har haft fyra möten under 1993.

En viktig del i ÅK-JÄMs arbete under året har varit utarbetandet av ett nytt program för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1995-2000.

2.3. Sektorns projektverksamhet

2.3.1 Kvinnoorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet

I oktober 1993 genomfördes konferensen *Ung och Gammal - Kropp och Kultur*, där representanter för olika nordiska kvinnoorganisationer (bl.a. same- och invandrarkvinnor) samt ungdoms- och idrottsorganisationer tillsammans med styrgruppen och planeringsgruppen för Nordiskt Forum 1994 diskuterade och planerade aktiviteter vid Nordiskt Forum 1994.

2.3.2 Kvinnor och män i Norden - jämställdhetsstatistik

I projektet för utveckling av jämställdhetsstatistik fortskrider arbetet planenligt.

Insamling och sammanställning av material till den statistiska redovisning och analys av jämställdheten i Norden inleddes under 1992 och har fortgått under 1993. Under våren 1994 utkommer publikationen *Women and Men in the Nordic Countries 1994*.

2.3.3 Stöd till nordisk kvinnoforskning

Sektorn stöder nordisk kvinnoforskning genom att finansiera en tjänst som *koordinator för nordisk kvinnoforskning* under 1991-1994.

I koordinators arbetsuppgifter ingår att samordna kontakterna och underlätta informationsutbytet mellan nordiska kvinnoforskare. Koordinatör har också ansvarat för planeringen av den nordiska kvinnoforsknings-tidskriften *NORA - Journal of Nordic Women's Studies*, vars första nummer utkom i mars 1993.

Koordinators verksamhet är mycket uppskattad i de nordiska kvinnoforskningsmiljöerna och är också av stor betydelse för att styrka den nordiska kvinnoforskningens genomslagskraft internationellt.

Koordinatorn stöds i sitt arbete av en referensgrupp med bl.a. representanter för kvinnoforskningsmiljöer i Norden.

2.3.4 Lika lön för kvinnor och män i Norden

Det nordiska likalöneprojektet har under 1993 tagit upp lönebildning samt löneskillnader mellan kvinnor och män från ett brett perspektiv.

Under våren 1993 har likalöneprojektet publicerat en boken *Kvinnelönernas mysterier - myter og fakta om lönsdannelsen* (Nord 1993:16). I september

1993 arrangerades projektet *Likalönedagen* i Stockholm. Konferensen finns dokumenterad i rapporten *Likalönedagen 14 september 1993 - en konferensrapport* (NSA 1993:612). Både boken och konferensen behandlar likalön med utgångspunkt från den aktuella ekonomiska situationen i de nordiska länderna. Under hösten 1993 har också *Likalönebladet nr 3* utgivits med Likalönedagen som tema.

I november 1993 arrangerades ett forskarseminarium i Oslo, med presentation av de senaste resultaten från forskningen om löneskillnader. Till konferensen var ÄK-JÄM, den nordiska referensgruppen samt den norska projekt- respektive referensgruppen speciellt inviterade. Den nordiska referensgruppen hade sitt tredje och sista möte i samband med forskarseminariet.

2.3.5 Kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper

Projektet har pågått sedan hösten 1992. Under 1993 har en enkätundersökning genomförts och bearbetats.

Syftet med projektet är att beskriva vad som krävs för att kvinnor skall avancera och komma i ledande ställningar. Undersökningen koncentrerar sig till läkaryrket. Sambandet mellan kompetensutveckling och karriär belyses och fokus sätts på skillnader mellan könen. Projektet skall utmynna i anvisningar om framtida karriärstrategier.

2.3.6 Kvinnors representation på ledande poster i det privata näringslivet

Kartläggning pågår av könsfördelningen på ledande poster i det privata näringslivet, inom de 100 största företagen i vart och ett av de nordiska länderna.

Under våren 1994 sammanställs och presenteras resultaten i en nordisk rapport.

2.3.7 Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i databranschen

Under 1993 har en bearbetad version av slutrapporten *I människans tjänst - en rapport som diskuterar kvinnors utvecklings- och karriärmöjligheter i databranschen* (NSA 1992:531) getts ut med titeln *I människan tjänst - ett diskussions- och studiematerial om kvinnors utvecklings- och karriärmöjligheter i databranschen*. (NSA 1993:571).

2.3.8 Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken

Undersökningen om anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv skall ge kunskap om vilket utrymme personalpolitik och företagskultur ger arbetstagarna i anpassningen mellan familj och arbete. Jämförelser görs mellan mansdominerade och kvinnodominerade yrken. Yrken som ingår i

undersökningen är bl.a. sjuksköterskor, läkare, metallarbetare, textilarbetare, sekreterare och poliser.

Nationella rapporter utkommer i Danmark, Finland, Norge och Sverige under 1994. En samnordisk rapport beräknas utkomma på engelska under 1994.

2.3.9 *Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen*

För att barn skall kunna utveckla sina uppfattningar om jämställdhet bör de få möta både kvinnor och män i sitt dagliga liv. I den offentliga barnomsorgen är det en mycket stor majoritet kvinnor bland personalen.

Projektet skall öka kunskaperna och utveckla medvetenhet om frågor som gäller att rekrytera och behålla manlig personal till den offentliga barnomsorgen och härigenom förbättra förutsättningarna för ökad rekrytering av manlig personal till detta arbetsfält.

2.3.10 *Mäns utnyttjande av föräldraledighet m m*

Projektet koncentreras kring två frågor, dels varför så få män använder sig av rätten till föräldraledighet dels hur omgivningen reagerar då män vill prioritera samvaron med sina barn bl.a. genom att ta föräldraledigt.

Projektet beräknas bli avslutat under första halvåret 1994.

Slutrapportering sker dels genom en publikation dels vid en nordisk konferens.

2.3.11 *Småskolans roll i ett jämställt samhälle*

Projektet skall ge svar på hur skolans öppettider och arbetslivets organisering bättre kan anpassas till varandra. En litteraturöversikt i ämnet har tagits fram inom projektet.

I slutet av 1993 kommer det att föreligga en situationsbeskrivning med en sammanställning av bland annat småskolebarnens behov av tillsyn och användningen av olika tillsynsformer samt av arbetstidsordningar och relevanta avtal i arbetslivet i de nordiska länderna. Rapporten ger underlag för att dra fram centrala problemställningar till den uppföljning, som avslutar projektet under 1994.

2.3.12 *Baltisk-nordisk seminarieserie i Vilnius*

I samarbete med Nordiska informationskontoret i Vilnius genomfördes i november 1993 ett seminarium om *Women and Law*. Seminariet samlade mer än 100 deltagare från de baltiska och de nordiska länderna.

Under hösten 1993 genomförs också seminariet *Women and Politics*. Seminarieserien avslutas i februari 1994 med seminariet *Women and Employment*.

2.3.13 Nordiskt Forum 1994

Planeringsarbetet inför *Nordiskt Forum 1994* är inne i en mycket intensiv fas på nordisk såväl som på nationell nivå.

Under 1993 har styrgruppen haft sex möten och planeringsgruppen 2 möten.

Grupper som arbetar med att aktivera invandrarkvinnor, samekvinnor och handikappade kvinnor får särskilt stöd i sitt arbete från det nordiska sekretariatet.

Styrgruppen för Nordiskt Forum 1994 har tillsatt en särskild arbetsgrupp, som arbetar med förberedelser för det nordiska deltagandet i FNs fjärde kvinnokonferens.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jämställdhetsfrågor förbereder jämställdhetsministrarnas officiella konferens under Nordiskt Forum 1994. Den officiella konferensen kommer att vara uppbyggd kring det nya programmet för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1995-2000.

2.3.14 Ekonomisk sammanställning av projektverksamheten

Fördelning av 1993 års medel på projekt	TDKK
Planering och uppföljning	65
Kvinnorganisationernas medverkan i det nordiska jämställdhetssamarbetet	235
Kvinnor och män i Norden -jämställdhetsstatistik	450
Stöd till nordisk kvinnoforskning	440
Lika lön för kvinnor och män i Norden	1.375
Kvinnors kompetensutveckling, avancemang och ledaregenskaper	155
Anpassningsmöjligheter mellan familjeliv och arbetsliv i några utvalda kvinno- och mansyrken	0
Kvinnors representation på ledande poster i det privata näringslivet	0
Utbildning och karriärmöjligheter för kvinnor i data-branschen	0
Rekrytering av män till den offentliga barnomsorgen	0
Mäns utnyttjande av föräldraledighet m m	0
Småskolans roll i ett jämställt samhälle	270
Baltisk-nordisk seminarieriserie i Vilnius	90
Nordiskt Forum 1994	3.370
Totalt	6.460

Den allmänna dispositionsbeviljningen för jämställdhetssektorn under 1993 uppgår till DKK 3.090.000. De för Nordiskt Forum särskilt avsatta medlen uppgår till DKK 3.370.000, varav DKK 110.000 är reserverade för den officiella konferensen vid Nordiskt Forum 1994. För att genomföra den baltisk-nordiska seminariererien har medel erhållits från B/Ø-puljen. Nordiska informationskontoret i Vilnius står för lokala kostnader i Litauen.

2.3.15 Integrering av jämställdhet i andra sektorer

I handlingsplanen för det nordiska jämställdhetssamarbetet betonas att jämställdhetsfrågorna berör praktiskt taget alla samhällsområden och att jämställdhetsministrarna kommer att bevaka att dessa frågor beaktas också inom andra samarbetsområden.

Inom några av ministerrådets sektorer har projekt, som tar upp jämställdhetsfrågor, planerats/genomförts under 1993. Följande projekt, som redovisas i respektive sektors verksamhetsberättelse, har speciell inriktning på jämställdhetsfrågor:

- Jämställdhet i lärarutbildningen (Kap III: Utbildning och forskning)
- Nordiskt skolsamarbete på jämställdhetsområdet (Kap III: Utbildning och forskning)
- Nordiskt kontaktutskott för kust- och fiskarkvinnor (Kap V: Fiskeri)
- Jämställdhetsmetodik på arbetsförmedlingarna (Kap VI: Nordisk medborgarpolitik)

2.4. Nordiska rådets rekommendationer

2.4.1 Meddelande om rekommendation nr 12/1991/j angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m. (A 938/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentationen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25 % representasjon av hvert kjønn i 1992, 35 % i 1994 og 40 % i 1996."

Nordiska ministerrådet meddelar:

I det kommande samarbetsdokumentet för det nordiska jämställdhetssamarbetet 1995-2000 sägs att jämställdhetsaspekter bör vara integrerade inom de politikområden, som ingår i ministerrådets egen verksamhet samt att ministerrådet skall verka för en jämn sammansättning av kvinnor och män dels i alla styrelser, kommittéer och utskott under ministerrådet dels i olika personalgrupper vid ministerrådssekretariatet. Därmed ges också möjligheter till ett mer jämställt nordiskt samarbete.

Ministerrådet anser att arbetet med rekommendationen bör fortsätta.

2.4.2 Meddelande om rekommendation nr 37/1992/j angående beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete (A 983/j)

Rekommendationen lyder:

"Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at påse at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsetter

at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningmodel

at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EU

at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet

at påse at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningsresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningmodel

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet har diskutert rekommendationen och har därvid konstaterat att tidsanvändningsstudier är värdefulla, för att synliggöra och få en helhetsbild av kvinnors och mäns liv och arbete. Däremot har ministerrådet ställt sig avvisande till en nordisk beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete och har därför inte vidtagit några åtgärder med anledning av rekommendationen.

Ministerrådet anser att rekommendationen kan avskrivas.

3. Flykting- och migrationsfrågor

Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå for flyktningsspørsmål har i 1993 rettet inn sin virksomhet mot en mer policyrettet funksjon enn tidligere. De policyrettede diskusjonene om en samordnet flyktningpolitikk, og i den forbindelse informasjon om blant annet aktuelt reformarbeid, betraktes som meget verdifulle. Sverige har innehatt formannskaps- og sekretariatsfunksjonen i 1993. Det ble avholdt fire møter i 1993. Ved disse møtene har det også vært satt av tid til diskusjoner med FNs flyktningkommissærs representant for Norden/Baltikum, samt en representant for IOM. Ved ett møte har også koordinatoren for 16-landskonsultasjonene deltatt. Med FNs høykommissær og IOM har man diskutert såvel nærområdet som tidligere Jugoslavia. Det ble også avholdt et særskilt ekspertmøte om "tillfälligt skydd", dels om kvotesamarbeid. Utgiftene er dekket gjennom nasjonale midler.

Avhengig av situasjonen i omverdenen har samrådsgruppen i virksomhetsåret foruten nærområdet, særlig diskutert situasjon i tidligere

Jugoslavia. Dette har gitt mulighet til en nær informasjonsutveksling mellom landene, hvilket har gjort felles opptreden og stillingstagen lettere. Det kan her særlig nevnes det dansk-svenske prosjektet angående overføringer av flyktninger fra det tidligere Jugoslavia. Østersjøspørsmålene er diskutert særlig mot bakgrunn av det arbeid som er innledet i og med konferansen i Stockholm 27.-29. april 1993 om illegal migrasjon over Østersjøen.

Samordningsarbeidet vedrørende Norden i forhold til EU har fortsatt. Man har diskutert utviklingen i alle samrådsmøtene. Samordningen har i særdeleshet omfattet spørsmål vedrørende den nordiske passkontrolloverenskomsten, den såkalte Dublin-konvensjonen om asyl og den ytre grensekontrollkonvensjonen, EURODAC, samt Schengensamarbeidet. Tilsvarende har også vært tilfelle med EUs ad hoc-gruppe for immigrasjon, samt for den av EU nedsatte arbeidsgruppe for behandling av spørsmål om flyktninger fra det tidligere Jugoslavia.

Samrådsgruppen har fortsatt diskusjonene om samvirke og samråd vedrørende mottak og rettslig vurdering m.v. ved masseflyktsituasjoner. I tilfelle av en kritesituasjon, har man bedømt at hurtig informasjonsutveksling mellom landene er av stor betydning. Her har man også diskutert KSSE-prosessen som forum for migrasjonspolitisk samarbeid i Europa.

Fortsatt samordning og samvirke har skjedd innenfor samrådsgruppen virksomhetsområde og mandat vedrørende de nordiske landenes innsatser med formål å støtte utviklingen i Baltikum og Russland.

Samordning av nordisk deltagelse i internasjonale møter har fortsatt, og spørsmålet diskuteres kontinuerlig for å søke å oppnå en så effektiv ressursutnyttelse som mulig.

Gjenbosetting-instrumentet er diskutert i samrådsgruppens møter. Det har vært enighet om betydningen av å kunne disponere mer fleksibelt enn idag de ressurser som er avsatt for overføring og mottak av kvoteflyktninger.

Samrådsgruppen har videre diskutert de nordiske landenes viseringspolitikk med bakgrunn i den nordiske passoverenskomsten. Gjensidig informasjon og erfaringsutveksling om dette har skjedd. Betydningen av samordning, samt verdien av at de nordiske landene informerer hverandre foran forestående forandringer i den nasjonale visumpolitikken, er betonet.

Det nordiska migrationsutskottet under ämbetsmannakommittén för arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik ansvarar för projektverksamhet angående flyktingarnas och invandrarnas integration i de nordiska länderna. Utskottet skall genom sina projekt i första hand producera information om aktuella frågor inom invandrar- och flyktingområdet till beslutsfattare och andra som arbetar inom området.

I 1992 avslutades två projekt. Dokumentationsprojektets syfte var att skapa ett decentraliserat nätverk som kan betjäna myndigheter och forskare inom flyktings- och migrationsområdet med aktuell information om utvecklingen i länderna. Insatsprojektet beskrev, analyserade och sammanställde de nordiska ländernas arbetsmarknadspolitiska mål och insatser för flyktingar.

Hösten 1993 arrangerades det 9:e nordiska migrationsforskarseminariet vars tema var "Det flerkulturelle samfund i Norden".

"Opinionsbildnings"-projektet skall avslutas i 1993. Syftet är att beskriva åtgärder och insatser i de nordiska länderna för att motverka rasism, främlingsfientlighet och diskriminering för att åstadkomma bättre etniska relationer.

I 1993 startades projektet "Invandrare som egna företagare". Syftet är att beskriva omfattning och inriktning av invandrarernas egen företagsamhet i små och mellanstora företag och även bedöma i vilken mån ökat stöd i olika former från regering, myndigheter eller andra är behövligt.

Kapitel IX

Övrigt

1. Internationell verksamhet

1.1. Europainformation

Nordiska ministerrådets insatser för att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa har fortsatt med oförminskad styrka. Den utvärdering av verksamheten som presscheferna vid de nordiska utrikesministerierna gjorde under 1992, statsministrarnas nyvärdering av det nordiska samarbetet samt de förändringar i omvärlden som ägt rum under senare år har emellertid lett till en något reviderad strategi för Europainformationen. Således har den Nordiska samarbetskommittén fastställt en ny strategi för perioden 1993-95.

Behovet av att skapa kontakter med opinionsledande och opinionsförmedlande grupper inom media och politik i våra europeiska grannländer har förstärkts genom EES-avtalets tillkomst samt genom de tre nordiska ländernas medlemskapsförhandlingar med EU. Ett ökat intresse för det nordiska samarbetets karaktär har också noterats från tredjelandsrepresentationer i Norden och i Europa. Ministerrådet har därför bl.a. inbjudit samtliga ambassader med säte i Köpenhamn till ett informationsseminarium om nordiskt samarbete.

Det faktum att tre nordiska länder förhandlar, inte gemensamt, men parallellt har riktat europeiska medias uppmärksamhet till den nordiska regionen, vilket ministerrådet har utnyttjat genom att arrangera ett flertal besöksresor och presseminarier i Norden på aktuella teman.

Således bjöds Brysselbaserade utrikesredaktörer från Europas största dagstidningar till Oslo i samband med Nordiska rådets session i mars för samtals med statsministerna i Norden samt till fördjupade samtal med företrädare för olika politiska riktningar i den norska EU-debatten.

Vidare anordnades en besöksresa till Färöarna och Island för utvalda journalister från EU-länder där fisket är av stor betydelse. Under hösten arrangerades ytterligare en besöksresa för Brysseljournalister till de delar av Nordkalotten som ligger i Finland och Norge för att belysa nordisk regionalpolitik och samarbetet i Barentsregionen.

För journalister från andra närliggande länder och regioner kring Östersjön genomfördes ett journalistseminarium om internationellt samarbete för att lösa miljöproblemen i Östersjöområdet. Resan inkluderade besök bl.a. vid Sosnovij Bor.

Intresset för gemensamma nordiska informationsinsatser har också ökat bland de nordiska ambassaderna ute i Europa. Ministerrådet har på ambassadernas önskemål och i samarbete med dessa arrangerat seminarier om Norden och det nordiska samarbetets roll i det nya Europa i Berlin och Dublin under det gångna året.

För första gången deltog ministerrådet också i den internationella bokmässan i Frankfurt vid sidan av andra internationella organisationer för att presentera nordiskt samarbete och nordiska publikationer utgivna på engelska. Närvaron på denna mässa resulterade bl.a. i nya avtal med europeiska agenter som framöver vill marknadsföra och distribuera Nord-rapporter.

1.2. Insatser i Nordens närområden

Nordiska ministerrådet fastställde den 29 januari 1993 ett nytt arbetsprogram för Baltikum och Nordens närområden. I 1993 års program beslöt ministerrådet satsa på vissa större, synliga insatsområden som bedöms värdefulla i den fortsatta övergångsprocessen till demokrati och marknadsekonomi i Baltikum. Nationellt har avsatts ansevärda belopp för bilaterala samarbetsprojekt med Baltikum/Östeuropa. Ministerrådet har därför sökt identifiera insatsområden där en samnordisk kompetens synes relevant exempelvis genom att samnordiska institutioner och samarbetsorgan kan utnyttjas eller genom att ett komparativt element kan tillföras i kunskapsförmedling och i andra hjälpinsatser.

De områden ministerrådet prioriterat under 1993 är

- en vidareföring av de olika utbytesprogrammen mellan Norden och Nordens närområden, främst Baltikum,
- förstärkt utbildningssamarbete,
- hjälp till uppbyggnad av infrastrukturen,
- samarbete på hälso- och socialområdet,
- förstärkt mediasamarbete samt
- fortsatt samarbete på miljöområdet.

Ministerrådet har också under året utrett förutsättningarna för att utvidga sina insatser till att omfatta närområdena i nordvästra Ryssland, dvs. främst regionerna Murmansk och Archangelsk, och på vilket sätt erfarenheterna från samnordiskt agerande i Baltikum kan överföras till samarbetet i Barentsregionen.

1.2.1 Genomförande av arbetsprogrammet

Stipendieordningen

Den nordiska stipendieordningen för utbildningssamarbete mellan Norden och Baltikum, som inrättades av ministerrådet 1991 leds av en särskild styrgrupp. Inom ramen för stipendieordningen prioriteras stipendier till lärare, forskare, studerande och anställda i verksamheter och organisationer i Baltikum. Stipendierna ges för studier eller praktik i ett eller flera nordiska länder. Stipendier kan även ges till lärare, forskare och studerande från nordiska länder för vistelse i Baltikum som gästlärare, gästforskare, vägledare och liknande. I de nya riktlinjer som fastställdes i mars

1993 öppnades stipendieordningen för samtliga utbildningsområden samtidigt som tidsramen för stipendiaternas uppehåll i Norden gjorts mer flexibel.

Stipendieordningen möjliggör också stöd till särskilda språkkurser för baltiska stipendiater, undervisningsmaterial, kursverksamhet mm. Vidare har diskussion upptagits om att vidga den geografiska spridningen till Nordens övriga närområden i enlighet med ministerrådet övergripande arbetsprogram för 1993.

Styrgruppen administrerar också ett tjänstemannautbyte i vilket ingår stipendier enligt gällande riktlinjer, finansiering av kurser och seminarier med en nordisk profil samt möjlighet för de nordiska ämbetsmannakommittéerna att erbjuda tjänstemannautbyte inom sektorerna.

Baltpraktik

Inom ramen för det nordiska industriella aktionsprogrammet har upprättats en ordning som bereder unga balter praktikplats i nordiska företag. Projektet har pågått i ett år och introduktionskurser för de utvalda praktikanterna har ordnats i samtliga tre baltiska länder. Under 1993 har ett 80-tal ester, letter och litauer således praktiserat i Norden. Projektet beräknas i första omgången pågå till våren 1994. Praktikperioden föregås av nordiska informationskurser samt språkstudier i hemlandet. Ministerrådets informationskontor bistår projektet i resp baltiskt land.

Parlamentarikerutbytet

Nordiska rådets presidium har ansvar för fördelningen av stipendier till parlamentariker i Nordens närområden. Totalt har 21 stipendier delats ut varav fem till resp baltiskt land och tre till vardera Polen och Ryssland. Stipendieordningen har väckt stort intresse bland parlamentariker i de berörda länderna och många ansökningar har fått lämnas utan bifall.

Parlamentarism, utskottsarbete och de politiska partiernas arbete har väckt störst intresse, liksom utrikespolitik samt relationer mellan regering och parlament. Lagstiftningsarbete på olika områden har också varit av stort intresse.

Presidiet har fastställt särskilda riktlinjer för stipendieordningen. Det praktiska genomförandet av studiebesöken har skötts av delegationssekretariaten i resp nordiskt land.

Förstärkt utbildningssamarbete

Baltikum och Östeuropa står idag inför stora omskolnings- och efterutbildningsuppgifter för stora grupper i arbetsliv och offentlig förvaltning. Ministerrådet har mot denna bakgrund genomfört en förstudie för att se på förutsättningar och behov för att utveckla distansundervisning till de baltiska länderna. Resultatet av denna studie har väckt intresse inom EU och möjligheterna till samordning med PHARE-programmet skall undersökas.

Vidare har Nordens Folkliga Akademi getts möjlighet att anordna ytterligare en sexveckors sommarakademi för administratörer och undervisare om metoder i vuxenundervisning för baltiska deltagare.

Uppbyggnad av infrastruktur

Ministerrådet har också under året inlett arbete på att knyta forsknings- och utbildningssektorn i de tre baltiska länderna till det nordiska datanät (NORDUnet) i vilket alla nordiska forskningsinstitutioner ingår.

Vidare har koordineringsgruppen för det industriella aktionsprogrammet slutfört sitt program i Baltikum omfattande ett tiotal projekt som rör tekniskt bistånd med infrastrukturellt syfte. Hit hör småföretagarservice, Baltconsult mm. Industriprogrammet redovisas närmare i kapitel VII.

Under året har också den första baltiska Stiftelsen Jobs & Society i Tallinn bildats. Stiftelsens uppgift är att främja verksamhet som syftar till att skapa nya företag och till att underlätta strukturförändringar i gamla företag. Rådgivning, utbildning och kontaktverksamhet ingår i uppgifterna.

Samarbete på social- och hälsoområdet

I 1993 års arbetsprogram avsattes vissa medel för insatser på det socialpolitiska området i Baltikum. Ett stort antal konkreta projekt har igångsatts bl.a. på narkotika- och handikappområdet samt vad gäller läkemedelskontroll. Verksamheten beskrivs närmare i kapitel VI under social- och hälsovårdspolitik.

Vidare har Nordiska hälsovårdshögskolan inlett arbetet på att bygga upp en professionell folkhälsovetenskaplig kompetens för ansvariga för hälso-, sjuk- och socialvården i länderna kring Östersjön, främst Baltikum, Polen och Ryssland (S:t Petersburgområdet). Arbetet bedrivs i samarbete med berörda institutioner och WHO.

Förstärkt mediasamarbete

Nordisk Journalistcenter har under året fullföljt sitt engagemang i vidareutbildningen i journalistik i de tre baltiska länderna samt arrangerandet av studiebesök vid nordiska media. De nordiska journalisthögskolornas utbytesverksamhet med de baltiska journalistutbildningarna har också fortsatt.

En inventering av hur TV-utbytet hittills bedrivits mellan de nordiska och baltiska länderna har genomförts av styrgruppen för kultur- och massmediasamarbete, vilket lett fram till avtal mellan de baltiska och nordiska TV-bolagen. Detta ger de baltiska TV-bolagen rätt till ett hundra timmars TV-program från Norden under två år.

Fortsatt samarbeide på miljøområdet

Det samarbeide kring miljødata og miljøkvalitetsovervaking i Baltikum som inleddes under 1992 har fortsatt med stöd av medel ur arbeidsprogrammet.

Informationskontorens verksamhet

De nordiska informationskontoren i Baltikum spelar fortsatt en betydelsefull roll för såväl det mellanfolkliga utbytet mellan Norden og Baltikum som för genomförandet av enskilda aktiviteter og projekt i ministerrådets regi, inte minst vad gäller stipendieprogram, Baltpraktik og seminarier på olika områden. Kontoren bidrar också mycket aktivt för att öka det kulturella utbytet mellan Norden og Baltikum.

Ministerrådet har beslutat förlänga försöksperioden för informationskontorens verksamhet med två år, dvs. till den 31 mars 1995.

Utvärdering av arbeidsprogrammet

Ministerrådet har påbörjat en utvärdering av de samnordiska insatserna i Baltikum og Nordens närområden. Resultatet av utvärderingen skall ligga till grund för prioritering av ministerrådets fortsatta engagemang i närområdena.

1.2.2 Baltiska Investeringsprogrammet (BIP)

MR-Finans ble i mars 1992 enige om et program som tar sikte på å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land. Programmet, som består av både teknisk assistanse og finansieringsmidler, gjennomføres av 3 institusjoner: Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Nordisk Investeringsbank (NIB) og Nordisk Prosjekt-eksportfond (NoPEF). Programmet ventes i løpet av en 3 års periode å kanalisere ECU 100 millioner som teknisk bistand samt til finansiering av investeringer i små og mellomstore bedrifter. Investeringsprogrammet tar bl.a. sikte på å underlette oppbyggingen av investeringsbanker i de baltiske land. For å følge opp gjennomføringen av investeringsprogrammet hadde MR-Finans et fellesmøte med de baltiske finansministrene i tilknytning til IMF's årsmøte i Washington i september 1993. På møtet bekreftet de baltiske myndigheter deres interesse i å sikre fortsatt fremdrift av programmet.

Ministerrådet nedsatte et utvalg for å se over gjennomføringen av det baltiske investeringsprogram. Utvalget har i november 1993, i en statusrapport om gjennomføringen av programmet, kunnet konstatere noen vesentlige fremskritt. Den estiske investeringsbank er operativ og medvirker allerede i finansieringen av flere prosjekter. Banken i Latvia har, til tross for store vanskeligheter, kommet i gang. Derimot er utsiktene mer problematiske i Litauen. Nopef har innenfor rammen av programmet ytet assistanse til over 40 prosjekter. NIB, som med utgangspunkt i programmet har

en ECU 30 millioner låneramme for Baltikum, har kunnet inngå noen finansieringsavtaler.

1.3. Nordiska rådets rekommandationer

1.3.1 Meddelande om rekommandation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater (A 992/p)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å arbeide for en større samordning av de nordiske lands utenlandsrepresentasjon særlig i nye stater."

Nordisk Ministerråd meddeler:

Samordning av de nordiska ländernas utlandsrepresentation är en fråga i vilken de nordiska ländernas regeringar har fortlöpande kontakt. På det konsulära och administrativa området sker redan i flera fall en samordning. En större samordning, speciellt i de nya staterna, men också vid beslut om nedläggning av befintliga representationer, diskuteras kontinuerligt vid de nordiska utrikesministeriernas administrationschefsmöten.

Ministerrådet anser härmed att rekommandationen kan avskrivas.

1.3.2 Meddelande om rekommandation nr 32/1992/e angående Norden i det nya Europa (B 129/e, A 996/e, A 1002/e och A 1003/e)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer:

Norden i Europa

at udrede mulighederne i og konsekvenserne for det nordiske samarbejde af at samtlige eller de fleste nordiske lande bliver medlemmer af EU,

at gennem en revision af Helsingforsaftalen, i de kommende medlemskabsforhandlinger og i de nordiske landes bilaterale aftaler med EU klargøre, hvordan samarbejdet i Norden som region bedst tilpasses den pågående integrationsproces i Europa og der igennem sikre mulighederne for en stærkere og mere ambitiøs udvikling af det regionale nordiske samarbejde,

at arbejde for harmonisering af europæiske regler på et højt niveau inden for arbejdsmarkedspolitikken med sigte på opnåelse af fuld beskæftigelse, miljøkrav, arbejdsmiljøkrav ligestilling og socialpolitikken,

at arbejde for at udvikle og skabe forståelse og tilslutning omkring den nordiske samfundsmodel i en videre europæisk sammenhæng, blandt

andet på vigtige områder som arbejdsmarkedspolitik for fuld beskæftigelse, ligestilling mellem kønnene, miljøkrav, arbejdsmiljøbestemmelser og sociale velfærdsordninger, med sigte på harmonisering af fælles europæiske regler på et højt niveau,

at det vurderes på hvilke måder informations- og kontaktevirsomheden i Bruxelles mest hensigtsmæssigt kan drives, f.eks. via et nordisk informations- og kontaktkontor,

at det udenrigspolitiske samarbejde styrkes på områder af fælles interesse inden for rammerne af det officielle nordiske samarbejde,

at i udenrigspolitikken samarbejde om en fælles linie i FN og andre verdensomspændende organisationer særligt i globale udviklings- og miljøspørgsmål.

Samarbejde internt i Norden

at de nordiske lande tilrettelægger en politik, som prioriterer målsætningen om opnåelse af fuld beskæftigelse,

at fortsat prioritere det nordiske samarbejde inden for kultur, uddannelse og forskning, miljø, arbejdsmiljø, ligestilling, forbrugerpolitik og socialpolitik,

at der satses på en nordisk næringspolitisk handlingsplan, med sigte på at styrke økonomi og beskæftigelse i Norden og bl.a. omfatte samordning og styrkelse af næringspolitik, infrastruktur, information og kommunikation i Norden,

at udbygge det nordiske samarbejde om "de fire friheder" med henblik på etableringen af et grænseløst Norden inden for rammerne af EØS-af-talen og senere EU-medlemskab for samtlige eller de fleste nordiske lande,

at forvaltningen af naturressourcerne bygges på princippet om bæredygtig udvikling,

Østersøen - Baltikum

at udvikle samarbejdet omkring Østersøen og på Nordkalotten med hovedvægt på samarbejde om miljøspørgsmål, bæredygtig udvikling og næringspolitik og således, at dette samarbejde indgår i en bredere nordeuropæisk samarbejdsregion,

Institutionelle ændringer i nordisk samarbejde

at den parlamentariske indflydelse på det nordiske samarbejde styrkes gennem fastlæggelse af klare politiske målsætninger og deraf følgende omlægninger af rådets og Ministerrådets arbejde, og ved at Ministerrådet systematisk tilrettelægger samarbejdet således, at rådet får indflydelse på beslutningsprocessen,

at tage initiativet til en fornyelse af Helsingforsaftalen i lyset af europaintegrationen og behovet for et styrket og vitaliseret nordisk samarbejde, hvorved bl.a. de overordnede målsætninger klargøres, institutionerne styrkes og effektiviseres og der skabes rammer for et mere ambitiøst nordisk samarbejde,

at der, som en konsekvens af fastlagte målsætninger og arbejdsopgaver, ved fornyelsen af Helsingforsaftalen tilrettelægges en revideret institutionel struktur for det nordiske samarbejde,

at der i denne forbindelse i samarbejde med rådet gennemføres en vurdering af mulige organisationsforslag, herunder bl.a. følgende: at afholde flere, men kortere sessioner, at øge fuldmagterne til formandskabet i Ministerrådet, at skifte formandskab hvert halve år, at styrke det partipolitiske samarbejde over grænserne, at overveje i hvilken grad nordiske europapolitikere bør deltage i Nordisk Råd, at give Nordisk Råd budgetmæssig indflydelse samt at tilrettelægge den mest hensigtsmæssige samordning af sekretariatsstrukturen for råd og Ministerråd,

at Vest-Nordens interesser i det nordiske samarbejde varetages ved gennemgangen af den nordiske samarbejdsstruktur,

Det videre arbejde

at Ministerrådet omarbejder og videreudvikler programforslaget, således som angivet af rådet og i lyset af statsministrenes overvejelser."

Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer meddeler:

Norden i Europa

Det reformarbejde, der blev igangsat under statsministermødet på Bornholm og fulgt op på Nordisk Råds 41. session, har haft den dobbelte hensigt at vitalisere det nordiske samarbejde og samtidig bane vejen for, at det samarbejdende Norden er parat til aktivt at åbne op for og deltage i det nye Europa, for så vidt angår den europæiske integrationsproces og det fornyede samarbejde med Nordens nærområder.

Statsministrene fremhævede i deres erklæring i forbindelse med Nordisk Råds 42. session betydningen af det nære samarbejde mellem statsministrene, udenrigsministrene og økonomi- og finansministrene, som er blevet styrket gennem reformerne af det nordiske samarbejdet. Udenrigsministrenes redegørelse til Rådet sikrer, at integrationsprocessen og det nordiske samspil med nærområderne bliver et omdrejningspunkt i udviklingen af det nordiske perspektiv.

Den gennemførte prioritering af samarbejdsområderne har medvirket til, at det nordiske samarbejde bedre kan inddrages i den europæiske integrationsproces. Prioriteringen og focuseringen af samarbejdsområderne

er en forudsætning for, at de nordiske lande på europæisk plan klart kan markere og fremme områder af fælles interesse.

På miljøområdet er den nordiske strategi i EU/EØS ved at vinde gehør for de nordiske synspunkter i EUs miljøarbejde. Et vigtigt udgangspunkt er, at det højst tillempede ambitionsniveau skal gælde på miljøområdet, og effektive styringsmidler skal udvikles. De nordiske lande vil aktivt deltage i opfølgningen af EU's 5. miljøhandlingsprogram, især hvad angår de klare hensigter med at integrere miljøet i forskellige samfundssektorer. Ministerrådet har udpeget en række problemområder, som Norden bør fremme inden for EU/EØS. Sammen med ligesindede lande skal Norden være pådrivende i det europæiske miljø samarbejde.

På arbejdsmiljøområdet vil Ministerrådet fortsætte at give midler til nordisk samordning i forbindelse med det europæiske standardiserings-samarbejde i Comité Européenne de Normalisation (CEN) og Comité Européenne de Normalisation Electrotechnique (CENELEC) for herigenem at udøve de nordiske landes mulighed for at påvirke udviklingen.

Med den større integration i Europa er det vigtigt, at nordisk liges-tillingsarbejde og krav på yderligere indsatser mødes af forståelse i EU-landene. Ministerrådet virker aktivt herfor gennem udgivelser af publikationer og afholdelse af konferencer. Der arbejdes således i Ministerrådet med en antologi om kvindens situation i Norden, der påtænkes udgivet i forbindelse med afholdelse af kvindekongressen Nordisk Forum 1994.

På social- og sundhedsområdet anser Nordisk Ministerråd det for særdeles væsentligt at sikre en fortsat høj prioritering af de sociale og etiske aspekter, som kendetegner det nordiske samarbejde.

Det vil desuden være en højt prioriteret opgave for Ministerrådet fortsat at sikre de fordele, de nordiske borgere har opnået i kraft af de nye nordiske konventioner på social- og sundhedsområdet. Disse rettigheder er knyttet til EES-aftalens ikrafttræden, og Ministerrådet finder det væsentligt at arbejde for, at de fordele, konventionen giver, kan bevares også i et EU-medlemsskab.

Nordiska ministerrådets insatser för att göra Norden och det nordiska samarbetet mer känt i Europa har vidare utvärderats och reviderats med hänsyn till den fortgående integrationsprocessen. Programmet omfattar informations- och kontaktskapande verksamhet riktad till opinionsbildande och opinionsförmedlande grupper i Europa.

Samarbejde internt i Norden

Kampen mot arbetslösheten är i dag den viktigaste samhällsuppgiften i alla nordiska länder. Ett överordnat mål för länderna är att stimulera den ekonomiska tillväxten och därmed skapa de arbetsplatser som är nödvändiga för att uppnå full sysselsättning på sikt.

De nordiske stats-, finans- og økonomiministre har på et fellesmøte i november 1993 tatt opp problemene med den svake konjunktur og voksende arbeidsledighet. I en uttalelse fra møtet har de nordiske regjeringer lagt vekt på at arbeidsløsheten har såvel konjunkturelle som strukturelle

årsaker. Det konstateres i uttalelsen at de nasjonale innsatser er viktige, men kun med en europeisk medvirkning kan de nasjonale anstrengelser gi en maksimal effekt. De nordiske land vil i det internasjonale samarbeidet om tiltak for å øke vekst og sysselsetting legge vekt på å utvide frihandel, å forbedre de offentlige finanser og å legge forholdene til rette for stabile valutakurser. Arbeidet med strukturelle reformer betraktes som vesentlig for å legge forholdene til rette for bæredyktig vekst og sysselsetting. I denne sammenheng betrakter de nordiske lands regjeringer følgende punkter som viktige eksempler på hvor strukturelle reformer behøves:

- forbedre forholdene for små og mellomstore bedrifter
- aktiv arbeidsmarkedspolitikk
- styrke de arbeidssøkendes posisjon
- utvikle arbeidskraftens kompetanse
- beakte de grenser som naturen setter
- redusere næringsstøtte
- og mer fleksibel arbeidstid.

Med utgangspunkt i et nordisk initiativ er det kommet igang et samarbeide mellom finans- og økonomiministrene i EU og EFTA og det er lagt fram planer om tiltak i samtlige land for å fremme vekst og sysselsetting. Ministerrådet vil virke for en videre oppfølging i dette arbeidet og det er planlagt ytterligere samarbeide for å vurdere nye vekst- og sysselsettingsfremmende strategier for EU- og EFTA-landene.

Som ett led i ått motverka passivisering av arbeidslösa har aktiveringsdimensionen eller arbeidslinjen slagit igenom i de nordiska ländernas arbetsmarknadspolitik. Ministerrådet har redan satt igång gemensamma aktiviteter på detta område och kommer även i fortsättningen utveckla samarbetet genom att utveckla erfarenhetsutväxling om olika aktiveringsåtgärder i länderna och dessa åtgärders konsekvenser på arbetsmarknadens funktionssätt, konkurrensförvriddning, förträngningseffekter, omkostnader och chanser att komma i arbete.

För att förbättra ungdomarnas situation på arbetsmarknaden startar ministerrådet ett program mot ungdomsarbetslösheten i 1994 på en nivå av 2.3 milj. DKK. För att förbättra den vuxna arbeidskraftens kompetensnivå så att den bättre motsvarar framtidens krav fortsätter ministerrådet det i 1992 startade samarbetsprogrammet angående efter- och vidareutbildning av arbeidskraften. Ministerrådet anser att samarbete mellan arbetsmarknads- och utbildningssektorerna är av vikt eftersom nordisk idé- och erfarenhetsutbyte angående utbildningsinitiativ i förhållande till arbetslösheten kan medverka både till inspiration och kvalificering av nationella insatser.

Uddannelse løser ikke arbejdsløshedsproblemet, men problemet arbejdsløshed kan ikke løses uden uddannelse. Uddannelse giver menesker livskompetance, mod og styrke til at klare livets udfordringer, herunder også perioder med udstødning fra arbejdsmarkedet. Endvidere kræver

fremtidens kundskabsfund stadig større kompetence. En øget satsning på de ansattes kvalificering betyder, at nye job skabes, og at flere får tilgang til dagens job.

Nordisk idé- og erfaringsudveksling om uddannelsesinitiativer i relation til arbejdsløsheden kan medvirke til inspiration og kvalificering af nationale indsatser. Uddannelse og arbejdsløshed indgår som et vigtigt tema i Nordisk tænketank. Nordisk tænketank blev udpeget af Nordisk Ministerråd 1992 inden for det nordiske folkeoplysnings- og voksenundervisnings-samarbejde. Tænketanken er en idegruppe, som består af forskere, uddannelsesplanlæggere, repræsentanter fra erhvervslivet, folkeoplysning, kunstnere og journalister. Gruppen skal inden udgangen af 1994 udarbejde en rapport med gode råd til Nordisk Ministerråd om fremtidens kvalifikationskrav i et europæisk perspektiv. Tænketanken har netop holdt sin anden konference på Lysebu i Oslo med temaet "Kan vi uddanne os ud af arbejdsløshed?".

I lyset af udviklingen i Europa og erfaringen med de økonomiske handlingsplanene har finans- og økonomiministrene konkludert at det ikke er hensigtsmæssig å bruke "handlingsplanmodellen" i det nordiske samarbeidet på det økonomiske og finansielle området. De økonomiske handlingsplaner har krevet omfattende forberedelser på ulike nivåer i samarbeidsorganene: på politisk nivå, i embetsmannskomiteer, i arbeidsgrupper og institusjoner. Videre forutsetter forberedelsene samarbeide mellom mange og ulike fagsektorer. Erfaringen viser at prosessen er både ressurs- og tidkrevende, og handlingsplanen har hatt problemer med å oppfylle sin viktigste målsetting, nemlig å fornye det nordiske samarbeidet. Den raske utviklingen i Europa gjør at det er mer hensiktsmessig med fleksible og ubyråkratiske samarbeidsformer.

I 1993 er det tatt initiativer til å fremme utbyggingen av trafikk-infrastruktur i Norden. MR-Finans presenterte i april 1993 et arbeide om infrastrukturinvesteringer. Arbeidet ga flere resultater. Noen store prosjekter, som er viktige lenker mellom Norden og det øvrige Europa, ble identifisert. Muligheten til å fremskynde enkelte prosjekter ble undersøkt. Arbeidet bidrog videre til en utveksling av idéer og erfaringer på dette området som er blitt politisk prioritert. Det ble tatt et initiativ til samarbeide mellom Den nordiske investeringsbanken (NIB) og Den europeiske investeringsbanken. Videre er NIB's utlansregler endret slik at banken kan låne penger til infrastrukturprosjekter av nordisk betydning som kun berører ett land direkte. Ytterligere tiltak for å øke NIBs finansiering av infrastrukturinvesteringer overveies. De nordiske transportministrene har fulgt opp dette arbeidet ved å utarbeide en rapport om et utvalg infrastrukturprosjekter av nordisk interesse som skal gjennomføres i løpet av de neste 10 år. Ministerrådet vil foreta en oppfølging og evaluering av disse planene om 3 år.

För att stärka tillväxten och sysselsättningen i Norden har tyngdpunkten i det nordiska näringspolitiska samarbetet lagts vid små och medelstora företags villkor. Således har ministerrådet beslutat att se över riskkapitalförsörjningen i de nordiska länderna för att se om det finns anledning

att vidta åtgärder på nordisk basis. Ministerrådet har också igångsatt ett arbete om de små och medelstora företagens villkor vad gäller exportfinansiering och exportfrämjande på nordisk basis.

Også samarbeidet innen sektorene energi, regional, fiskeri og jord- og skogbruk har m.a. det felles siktemål å bedre rammevilkårene og øke konkurransekraften til det nordiske næringslivet. Det vises her til omtale av sektorenes aktiviteter under de enkelte kapitler.

Etter initiativ fra statsministrene har samarbeidsministrene besluttet å gi tidligere industriminister Nils G. Åsling i oppdrag å undersøke grensehindrene for reise, opphold og sysselsetting over nasjonsgrensene, og komme med forslag til tiltak. Utgangspunktet er Iloniemi-rapporten, Ministerrådets pågående utredningsarbeid, samt den pågående intergrasjonsprosessen. En første rapport ble lagt frem ved de nordiske statsministrenes november-møte i Mariehamn. Statsministrene besluttet å arbeide videre med saken frem mot 44. sesjonen i Stockholm.

Målsettingen for det nordiske fiskerisamarbeidet er å bidra til landenes overordnede fiskeripolitiske mål om å verne ressursgrunnlaget gjennom en rasjonell og biologisk riktig beskatning. Anvendelsen av Ministerrådets prosjektbevilgning på fiskeriområdet, er rettet mot å bidra til gjennomføring av programmets målsettinger, herunder medfinansiering av fellesprosjekter vedrørende forvaltningen av felles-ressurser.

Miljøspørsmål knyttet til utnyttelsen av jord- og skogbruksmark er utpekt som landbrukssektorens viktigste nye samarbeidsområde. På skogbrukssiden er forskningsprosjekter under Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) i stor grad rettet mot utvikling av miljøvennlige skogdriftsformer. Tilsvarende på jordbrukssiden er samarbeidsaktiviteter omkring bæredyktig ressursutnyttelse høyt prioritert, herunder forurensningsproblematikk og bevaring av genetisk mangfold.

Energiministrene har de senere år intensivert og utvidet det nordiske energipolitiske samarbeidet, slik at både hensynet til en reduksjon av energisektorens miljøbelastning og til en rasjonell og kostnadseffektiv produksjon og anvendelse av energi i Norden, er blitt tilgodesett.

Østersjøen og Baltikum

Ministerrådets engagement i Baltikum, Nordens nærområder og Barentsregionen vil ved utgangen af 1993 og begyndelsen af 1994 blive gjort til genstand for fornyet overvejelse med henblik på en fornyet afvejning af indsatser og perspektiver i det videre arbejde.

Gennem en 3-årig periode har Ministerrådets programmer først for Baltikum og Østeuropa og senere for Baltikum og Nordens nærområder styrket forbindelserne mellem de nordiske lande og nærområderne.

Ministerrådets Arbejdsprogram for Baltikum og Nordens nærområder 1993 har i forlængelse af Ministerrådets generelle bestræbelser for klarere målsætninger prioriteret en række indsatsområder: det gælder således en videreførelse af de enkelte udvekslingsordninger mellem Norden og Nordens nærområder, styrket uddannelsessamarbejde, hjælp til udbyg-

gelse af infrastrukturen, samarbejde på sundheds-og socialområdet, styrket mediesamarbejde og fortsat samarbejde på miljøområdet. Minister rådets informationskontorer i de tre baltiske lande har været den afgørende forudsætning for gennemførelse af store dele af programmet.

I sit fortsatte engagement lægger Ministerrådet vægt på indsatser, hvor en samnordisk kompetence har relevans, hvor nordiske institutioner og samarbejdsorganer kan inddrages, og hvor der kan opnås åbenbare samnordiske synergieffekter gennem en fælles nordisk indsats.

Foruden arbejdsprogrammet har fagsektorerne igangsat en række initiativer, der sigter mod udbyggelse af samarbejdet specielt i Baltikum og nærområderne omkring Østersøen.

Industriministrenes Industrielle Aktionsprogram för Baltikum har nu været virksomt i et år inden for følgende hovedområder: teknisk forskning og udvikling, teknisk harmonisering, lovgivningsspørgsmål, virksomhed-sudvekslingsordninger.

Finansministrene vedtog i marts 1992 Baltiska Investeringsprogrammet, der gennemføres i et samarbejde med Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling, Nordisk Investeringsbank og Nordisk Projektexportfond. Investeringsprogrammet på godt 100 mio Ecu sigter bl.a. på at stille lån og garantier til rådighed for små og mellemstore virksomheder i de tre baltiske lande.

Støtte til løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder er højt prioriteret i Ministerrådets miljøsamarbejde. Yderligere konkretisering af den nordiske indsats vil finde sted i forbindelse med den endelige udformning af den nordiske miljøstrategiplan, der fremlægges til diskussion på Rådets 44. session. Planen sigter bl.a. mod en styrket nordisk indsats over for de påtrængende miljøopgaver i Østersøen og Barentsregionen.

Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO), der er et risikokapitalinstitut med den opgave at finansiere miljøprojekter i de centrale og østeuropæiske lande, har medvirket til realisering af miljøprojekter i alle landene omkring Østersøen. Miljøministrene anser NEFCO som et meget vigtigt organ i det videre arbejde for bedring af Østersømiljøet og arbejder på planer om videreudvikling og udvidelse af NEFCO's virksomhed. Dette indebærer også et øget engagement i Barentsregionen, hvor NEFCO har medvirket bl.a. i redegørelsen for udslip fra Pechenga nikkelværket på Kola-halvøen.

Det Miljøforskningsprogram, som Ministerrådet vedtog i 1991, har nu igangsat en række projekter inden for de tre indsatsområder, som programmet omfatter: klimaforskning, forskningssamarbejde omkring Østersøen og Socio-økonomisk forskning. Sammen med NEFCO's virksomhed udgør miljøforskningsprogrammet et vigtigt led i Ministerrådets konkrete bidrag til opfølgning af HELCOM's arbejde for et bedret Østersømiljø.

På Nordkalottområdet er Nordisk Samarbejdsinitiativ om Arktisk Humanistisk Forskning 1993-1997 nu virksomt. Programmet er åbent for forskning i og om Arktis inden for alle traditionelle, humanistiske discipliner. Herunder er der også lagt vægt på projekter, der belyser arktisk resourceudnyttelse, idet viden om resourceudnyttelse og erfaringskundskab

kan danne baggrund for studier af bæredygtig vækst i Brundtland-rapportens forstand.

Institutionella ändringar i det nordiska samarbetet

Rekommendationens önskan om en förnyelse av det nordiska samarbetet i ljuset av den pågående integrationen har varit ledstjärnan i det omorganiseringsarbete som genomförts på ministerrådssidan, med början i den s.k. Iloniemi-rapportens förslag till omorganiseringen av ministerrådets sekretariat. De sju satsningsområden ministerrådet beslutat prioritera är också de till för att dels undvika överlappningar nationellt och europeiskt och dels för att ta tillvara det som har ett nordiskt politiskt egenvärde.

Den ökning av det parlamentariska inflytandet som efterlyses anser ministerrådet att parlamentarikerförsamlingen tillförskansat sig i och med den ändring av Helsingforsavtalets 64 paragraf gällande Nordiska rådets budgetinflytande. Ministerrådet anser vidare att det parlamentariska inflytande väl tas tillvara i den dialog som kontinuerligt förs mellan respektive utskott och ministerråd. Ministerrådet vill här bl.a. peka på det gemensamma arbete som utfördes av kulturutskottet och kultur- och utbildningsministrarna gällande nysatningen på kultur.

Gällande det praktiska sessionsarbetet vill ministerrådet hänvisa till Nordiska rådets beslut om att årligen hålla två sessioner.

Gällande ökade fullmakter för ordförandelandet vill ministerrådet endast peka på principen om aktivt ordförandeskap. Däremot ställer sig ministerrådet negativt till att ordförandeperioden endast skulle vara ett halvt år. Ministerrådets bedömning är att det på ett avgörande sätt skulle försämra möjligheterna för ett förverkligande av principen om aktivt ordförandeskap.

I C 1 for 1992 ble det redegjort for de ekstraordinære bevilgningene som Ministerrådet har vedtatt til ulike samarbeidstiltak for å styrke Vestnorden-samarbeidet.

Disse tiltakene er innarbeidet på permanent basis fra og med 1993-budsjettet og de enkelte tiltakene vil bli videreført. I forbindelse med skifte av formannskapet vil Ministerrådet videre bidra til en styrking av det nordiske samarbeidskontoret på Island, slik at Island bedre kan ivareta prinsippet om det aktive formannskapet.

Vestnorden-fondet er blitt evaluert i 1993 og Ministerrådet vil på bakgrunn av dette vurdere hvordan Vestnorden-fondet bedre kan bidra til å utvikle næringslivet i Vestnorden.

I forbindelse med utarbeidelse av nytt samarbeidsprogram for det regionalpolitiske området, vil en vurdere muligheten for et nærmere samarbeide mellom Vestnorden (-komiteen) og kyst-Norge baseret på utnyttelse av havsressursene.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen avskrives.

1.3.3 *Meddelande om rekommendation nr 17/1993/p angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden (A 1041/p)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningradregionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastrukturuområdena."

Nordiska ministerrådet meddelar:

Ministerrådet (samarbejdsministrene) har bedt generalsekretæren give en samlet redegørelse for ministerrådets aktiviteter i Baltikum, Østeuropa og Nordens nærømråder, som skal danne baggrund for beslutning om Ministerrådets mere langsigtede engagement i nærømråderne.

Forslag findes om at udvide de udvekslings- og stipendieordninger, der hidtil kun har været rettet mod Baltikum, til også at omfatte Nordens nærømråder.

1.3.4 *Meddelande om rekommendation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland (A 1056/p)*

Rekommendationen lyder:

"Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och Lettland."

De nordiska ländernas regeringar meddelar:

Ministerrådet hänvisar till uttalande av de nordiska statsministrarna i Mariehamn 1993 om ryskt tillbakadragande från Baltikum.

Ministerrådet foreslår at rekommandasjonen avskrives.

2. Informations- och publikationsverksamhet

2.1. Allmänt

Den nya strategin för informationen om det nordiska samarbetet som antogs av Nordiska samarbetskommittén den 15 juni har starkt präglat informationsverksamheten under årets senare hälft. Arbetet med att impli-

mentera strategin har varit intensivt. Fullt genomslag får strategin dock först under 1994.

Ett omfattande planeringsarbete har utförts för att få till stånd ett ökat informationssamarbete mellan ministerrådet, Nordiska rådet, de nordiska institutionerna, det folkliga samarbetet m.fl.

Informations- och publikationsenheterna ingår båda i informationsavdelningen. Flera aktiviteter under året har genomförts i direkt samverkan mellan de båda enheterna, vilket är naturligt eftersom publikationerna är en viktig del i ministerrådets imageskapande verksamhet.

2.2. Informationsverksamheten

Det nordiska mediapriset "Nordpris-92", totalt 450 000 DKK, utdelades vid sessionen i Oslo. De belönade bidragen - liksom merparten av de övriga cirka 150 bidragen - koncentrerades på det nordiska samarbetet i ett europeiskt perspektiv och präglades både av stora kunskaper och engagemang. Priserna delades ut av Norges kultur- och mediaminister Åse Kleve-land.

Utvecklandet av Nordiskt Nyhetsbrev har fortsatt under året. Nyhetsbrevet, som har blivit fylligare och mångsidigare, har nu en upplaga på ca 1 700 exemplar och sprids till nordiska politiker och tjänstemän, massmedia och övriga opinionsbildare samt via institutionerna till en intresserad allmänhet.

Aktivitetserna gentemot massmedia har utvecklats och differentierats under året. Allt större vikt läggs nu vid nationellt anpassade pressaktiviteter. Informationsaktiviteterna i samband med ministerrådets möten har utökats - bl.a. i samarbete med departementens press-sekreterare.

Pressmeddelandena distribueras i flera språkversioner och i allt större omfattning även till regionala media och till fackpress.

Kontakterna med nordiska medias korrespondenter i Köpenhamn har intensifierats.

Samarbetet med institutioner - med konsulthjälp i informations- och publikationsfrågor och i samarbete om evenemang - fortsätter. Således arrangerades i februari en pressresa till Nordiska Genbanken i Alnarp för danska journalister och korrespondenter i Köpenhamn samt svensk lokal- och fackpress.

Bok- och Biblioteksmässan i Göteborg har blivit en allt viktigare kanal - även ur ren informationssynpunkt. Vid 1993 års mäsas arrangerades bl.a. en debatt om de nordiska värderingarnas framtid i Europa och en utfrågning av finländska presidentkandidater.

Under året har ett samarbete inletts med Nordiska rådet om produktionen av ett helt nytt basinformationsmaterial om det nordiska samarbetet. Projektets första fas slutförs under första halvåret 1994.

Informationsaktiviteterna i samband med större konferenser, ministermöten mm har varit omfattande. De nordiska publikationerna har presenterats, broschyrer och annat material har delats ut, många informella samtal har förts med journalister osv.

2.3. Publikationsvirksomheden

Den nordiske projektvirksomhed resulterer årligt i omkring 200 publikationer i *Nord*-serien og i serien *Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter*. Desuden udgives en række andre publikationer - bl.a. *Statistisk Årsbok*, 'mini'-statistikkerne, *Nordiska Samarbetsorgan* samt katalogerne *Trykt og Udgivet* og *Nordic Publications*.

Det er væsentligt at hver enkelt publikation bliver tilgængelig for sine individuelle målgrupper. Dette var en del af baggrunden for at publikationsvirksomheden - som et forsøg - blev omlagt i 1991. Desuden var det et mål at sikre en bedre resourceanvendelse og profilering - gennem en mere forlagsmæssig tilrettelæggelse af produktionen, et designprogram og indførelse af prissætning af Nord-publikationerne.

Publikationsvirksomheden blev evalueret - såvel internt som eksternt - i juni '93. Det konstateredes at der var opnået en betydelig styrkelse af den nordiske profilering - gennem design-programmet og den aktive markedsføringsindsats. Det konstateredes også at besparelsesmålet på 6-800.000 DKK årligt er mere end indfriet - med en årlig besparelse på ca. 4 mill. DKK.

Derfor besluttede NSK at permanentgøre udgivelsesvirksomheden - fra 1.1.94 som et selvstændigt økonomisk resultatcenter.

Markedsføringen er blevet intensiveret i årets løb - i et samarbejde med de kommissionærer, som forhandler Nord-publikationerne. Det nordiske hjemmemarked er dækket med een forhandler for hvert af de nordiske lande og selvstyreområder.

En stigende antal publikationer - omkring en trediedel - udgives imidlertid på engelsk.

For også at nå de internationale målgrupper er forhandlernettet i år blevet udbygget. Bøgerne markedsføres og distribueres nu i England, Irland, Tyskland, Belgien, Luxembourg, Frankrig og Canada - samt i Estland, Letland og Litauen. Flere lande ventes snart føjet til listen.

Udvidelsen af forhandlernettet er et direkte resultat af at Ministerrådet for første gang deltog på den internationale *Frankfurter-bogmesse* i oktober '93.

De nordiske publikationer blev også i år præsenteret på en fælles-nordisk stand på *Bok- & Biblioteksmässan* i Göteborg.

3. Datapolitikk

Nordisk Ministerråd har besluttet å nedlegge Nordisk arbeidsgruppe for datapolitikk (AG-data) pr. 01.07.94. AG-data ble i 1991 opprettet for perioden 1991-94 med formål å samordne nordiske synspunkter og aktiviteter inn mot EU, initiere utviklings- og utredningsprosjekter innen områdene standardisering, sikkerhet/sårbarhet og effektivisering/telekommunikasjon, samt å fungere som ressursorgan overfor nordiske organer og institusjoner. Grunnen til avvikling av gruppen er nyvurdering av det nor-

diske samarbeidet og at dataspørsmål i de fleste nordiske land tones ned som et eget politikkområde.

Det nordiske samarbeidet på området har støttet opp under alle de nordiske landenes økende deltakelse i EUs datapolitiske samarbeid. Gjennom AG-datas ordning med EU-koordinator, har datapolitiske myndigheter i de nordiske EFTA-landene fått omfattende tilgang til informasjon og bistand om EU-samarbeidet. Dette har spesielt dreid seg om spørsmål knyttet til effektivisering av offentlig forvaltning, sikkerhetsspørsmål og offentlige innkjøp.

Et omfattende prosjekt om informasjonssikkerhet i offentlig forvaltning er i ferd med å bli avsluttet. Prosjektet beskriver blant annet strategier som legges til grunn for å sikre at sivile, offentlige interesser knyttet til informasjonssikkerhet blir ivaretatt i forbindelse med utvikling og anvendelse av standarder og regelverk.

Bruk av elektroniske dokumenter og elektronisk datautveksling (EDI) i offentlig forvaltning i Norden er økende, viser en rapport fra et seminar initiert av AG-data. Det vil bli arbeidet videre med spørsmål knyttet til harmonisering og standardisering av elektroniske dokumenter, ikke minst med tanke på å påvirke EUs arbeid på området.

Arbeidsgruppen mener at nedleggelse av gruppen er i tråd med og støtter opp om nyvurderingen av det nordiske samarbeidet. Imidlertid mener gruppen at det også i framtiden kan være behov for at Nordisk Ministerråd kan organisere og finansiere nordisk samarbeid på dataområdet. Ikke minst vil dette gjelde problemstillinger av tverrsektoriell karakter. Forslag til slike aktiviteter vil etter arbeidsgruppens mening mest hensiktsmessig kunne fremmes av fagmiljøene i landene, og eventuelle spørsmål vedrørende finansiering bør kunne rettes til berørte organer innen Nordisk Ministerråd.

4. Nordisk utbytestjängöring

Den nordiska utbytestjängöringen har kunnat drivas vidare med oförminskat intresse. Ansökningar lämnas in nationellt till betydligt större be-
lopp än den nordiska kontaktmannagruppen råder över av samnordiska medel. Ministerrådets bidrag är endast en del av kostnaderna för utbytestjängöring, eftersom de deltagande myndigheterna, som värdesätter ordningen mycket högt, bidrar med lönekostnaderna under den tid en anställd vistas som stipendiat i ett annat nordiskt land.

Enligt beslut i ministerrådet är Färöarna och Grönland med i utbytesordningen från och med 1992 och har egna representanter i kontaktmannagruppen. Utbyggnaden innebär att utbyte nu kan äga rum mellan dessa båda självstyrande områden, och mellan områdena och Danmark utöver naturligtvis med de övriga nordiska länderna.

Under året har den statliga gruppen fortsatt strävandena att få igång en liknande utbytesverksamhet också på det kommunala området. Även här är intresset stort, men det har visat sig vara svårt att från regional- och kommunal sida ordna en tillfredsställande finansiering. Ett väsentligt

problem i synnerhet i mindre kommuner är de vakanser, som uppstår vid längre frånvaro under utbytestjänstgöring. För 1994 har man därför lagt upp ett försök med koncentrerad kursverksamhet kombinerad med tjänstemannautbyte av kortare varighet.

BILAGA

Budgetutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse 1993

(Fackutskottens uttalanden, Bihang 1 - 5, se s. 919)

1. Inledning

Till budgetutskottet har hänvisats ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1993 (C 1/1994). Berättelsen har även förelagts rådets fackutskott för yttrande. Beträffande fackutskottens yttranden hänvisas till Bihang 1-5 (s. 919 och följande).

Budgetutskottet har behandlat berättelsen vid möte 27 januari 1994.

Beträffande i C 1-dokumentet ingående meddelanden om rådets rekommendationer och yttranden behandlas dessa antingen i separata betänkanden eller i respektive utskotts yttrande över C 1/1994.

2. Verksamheten 1993

2.1. Övergripande planer och program

Arbetet under 1993 har präglats av statsministrarnas beslut om nyordning av det nordiska samarbetet. Med utgångspunkt i rapporterna från Iloniemigruppen och Støregruppen har statsministrarna pekat ut följande sju satsningsområden, som anses vara centrala för det framtida nordiska samarbetet:

- Kultur
- Utbildning och forskning
- Miljö
- Medborgarnas rättigheter
- Ekonomi
- Fiske
- Juridiska frågor

Inom dessa områden har nedanstående tolv samarbetsområden utpekats som politiskt prioriterade:

- Kultur
- Utbildning och forskning
- Miljö

- Fiske
- Social/Hälsa
- Arbetsmarknad/Arbetsmiljö
- Konsumentpolitik
- Energi och näringspolitik
- Regionalpolitik
- Jord- och skogsbruk
- Lagstiftning
- Jämställdhet

Ministerrådet påpekar att man lagt grunden till att dessa satsningsområden skall tilldelas medel ur ministerrådets budget. Detta innebär emellertid inte en jämn fördelning av budgetmedlen. Ministerrådet förutsätter att kultur samt forskning och utbildning skall öka med 25% 1994 och 1996 uppgå till 50% av totalbudgeten, vidare att miljö och Baltikum/Östeuropasamarbetet skall ligga på samma nivå som hittills. I en situation med 0-budgetering innebär detta att samtliga övriga områden får nedskärningar. Budgetutskottet ställde sig redan vid sessionen i Oslo negativt till denna begränsning av det nordiska samarbetet till ett fåtal områden. Utskottet ansåg, att det finns bindningar i projekt och institutioner inom andra sektorer, som inte utan vidare kan avslutas eller nonchaleras. Samtliga fackutskott, utom kulturutskottet, hade samma uppfattning som budgetutskottet i denna fråga. Utskottet kan konstatera att ministerrådet inte tagit någon större hänsyn till rådets synpunkter vid utarbetandet av budgetförslaget för 1994.

För övrigt har budgetutskottet noterat att det informella nordiska samarbetet inom ministerrådet ökat under 1993. Om det beror på statsministrarnas ökade engagemang eller på det aktiva ordförandeskapet inom ministerrådet är svårt att säga. Utskottet är införstått med att både EES-avtalets ikraftträdande och medlemskapsförhandlingarna med EU ökar behovet av informellt samarbete. Utskottet ser emellertid en fara i att det informella samarbetet ökar även på andra områden av det nordiska samarbetet. Detta kan medföra att rådet får sämre insyn och som en följd av detta minskat inflytande.

Budgetutskottet har med tillfredsställelse noterat ändringarna i Helsingforsavtalet som innebär dels att samarbetet mellan regeringarna på det utrikes- och säkerhetspolitiska området skrivits in i avtalet dels att artikel 64 ändrats så att Nordiska rådet fått ökat budgetinflytande och ansvar.

Utskottet finner det även positivt att det Baltiska arbetsprogrammet fortsätter i positiv riktning samt att det Baltiska investeringsprogrammet under 1993 uppvisat väsentliga framsteg.

Utskottet har vidare noterat att statsministrarna låtit utreda frågan om utökat nordiskt TV-samarbete samt att fyra av de nordiska TV-bolagen uttryckt intresse för att följa upp frågan.

Ur nordisk synpunkt upplever vi för närvarande en rekordstor arbetslöshet, det är därför positivt, att man på nordisk nivå arbetar med att få

fram gemensamma åtgärder för att minska arbetslösheten samt att de nordiska synpunkterna förs fram även i internationella fora.

2.2. Organisation

Statsministrarnas beslut om nyordning av det nordiska samarbetet har även lett till en del organisatoriska ändringar på ministerrådssidan. Således har statsministrarna nu det yttersta ansvaret för det nordiska samarbetet och för samordningen av nordiska frågor. Statsministrarna bistås av den Nordiska samarbetskommittén (NSK), som efterträtt den tidigare ställföreträdarkommittén. NSK utstakar riktlinjer för arbetet i ministerrådet och fungerar som styrelse för generalsekreteraren vid ministerrådssekretariatet. Samarbetsministerfunktionen finns kvar och rollfördelningen mellan statsministrar och samarbetsministrar framgår av den nya arbetsordningen för ministerrådet och ämbetsmannakommittéerna. Samarbetsministrarna skall bistå statsministrarna i arbetet med att dra upp huvudlinjerna för det nordiska samarbetet, koordinera arbetet mellan olika arbetsområden och ha ansvaret för budgetfrågor.

Efyllt budgetutskottets mening medför nyordningen en försvagning av samarbetsministrarnas ställning. Koordineringen sköts till största delen av samarbetskommittén och budgetansvaret är relativt ringa eftersom samarbetsministrarnas inflytande på den totala budgetramen är liten.

2.3. Budget och ekonomi

Budgeten för 1993 uppgick till 650 MDKK till detta kom ett överskott på 27 MDKK från verksamheten 1991. 46% av budgeten gick till institutioner, 44% till projektmedel och stödordningar samt 10% till ministerrådssekretariatet.

Eftersom nästan hälften av budgeten går till projekt av olika slag har budgetutskottet under flera år efterlyst en sammanställning av de olika projekten. Utskottet kan därför med tillfredsställelse konstatera att ministerrådssekretariatet under 1993 lyckats upprätta ett projekt- och aktivitetsregister.

Arbetet med flerårig mål- och ramstyrd budgetering har fortsatt under 1993. Den första fasen av denna försöksverksamhet slutfördes under 1993, då de första institutionerna som deltagit i verksamheten avslutat en treårsperiod. Dessa institutioner är:

- Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)
- Nordiska institutet för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)

Budgetutskottet är angeläget att få en utförlig redovisning av resultaten från denna treåriga verksamhet, både ur redovisningsmässig synpunkt men också hur verksamheten påverkat arbetet inom institutionerna.

Budgetutskottet kan konstatera att hela 32 institutioner nu ingår i verksamheten med mål- och ramstyrd budgetering samt att förhandlingar pågår med flera institutioner och projekt med sikte på kontrakt för perioden 1994 - 1996. Utskottet har ända från starten varit positiv till denna typ av budgetering, eftersom den ger institutionerna ett ökat budgetansvar och parlamentarikerna ökad information och insyn i verksamheten. Utskottet vill emellertid framhålla att rådets utskott måste få möjlighet att komma in redan i förhandlingsskedet för att få möjlighet att påverka innehållet i det framtida nordiska samarbetet. Detta är ännu viktigare i dag när rådet, genom ändringen av Helsingforsavtalet, fått ökat budgetinflytande och ansvar. Om hela budgeten på sikt omfattas av mål- och ramstyrd budgetering försvinner rådets budgetinflytande om rådet inte får möjlighet att ha synpunkter redan i inledningsskedet.

När det gäller arbetet med 1994 års budget kan budgetutskottet till sin besvikelse konstatera att dialogen i budgetfrågor mellan ministerrådet/ministerrådssekretariatet och rådet inte fungerat tillfredsställande. Även den information rådet fått har varit bristfällig. Utskottet förutsätter att detta förbättras under 1994.

3. Ministerrådets meddelanden till budgetutskottets yttranden (1/1993/b och 2/1993/b) samt tilläggsyttrande till Dokument 3

I sitt betänkande över C 1/1993 gjorde utskottet följande hemställan till ministerrådet:

att ministerrådet, innan definitivt beslut fattas om en ökning av kulturbudgeten med 25% 1994, ger rådet det underlagsmaterial som erfordras för att rådet skall kunna göra en bedömning av rimligheten i denna satsning,

att ministerrådet upplyser om vilka konsekvenser den kraftiga ökningen på kultursektorn får på andra sektorer,

att budgetutskottet, som inom rådet ansvarar för behandlingen av ministerrådets budget, fortlöpande får ta del av rapporter och handlingsplaner av betydelse för budgetbehandlingen.

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Ministerrådet har tillställt Nordiska rådet ett omfattande material för bedömningar av de övergripande omprioriteringarna av den nordiska budgeten och satsningarna på kulturbudgeten. Här kan särskilt nämnas ministerrådsförslag om Nordiska ministerrådets budget för 1994 med en omfattande deltaljerad bilaga (del 2) och resultatrapport 1992 (Nordiske Seminar- og Arbejdsrapporter 1993:502). Vidare kan nämnas de möten som ägt rum mellan ministerrådet och Nordiska rådet, t.ex. möte med kultur-, utbildnings och forskningsministrarna och kulturutskottet den 20 juni samt samarbetsministrarnas ordförandes diskussioner om nordiska budgetfrågor med budgetutskottet den 19 maj och 28 september.

Som framgår av budgetutskottets synpunkter i avsnitt 2.3 ovan, anser utskottet att dialogen i budgetfrågor varit bristfällig, utskottet har inte hel-

ler fått några analyser av vilka konsekvenser den kraftiga ökningen på kultursektorn har på andra sektorer.

I betänkande över C 2/1993 framställde utskottet följande hemställan till ministerrådet:

1. att ministerrådet, innan definitivt beslut fattas om den kraftiga ökningen på kultursektorn, presenterar ett underlagsmaterial som gör det möjligt att bedöma rimligheten i denna satsning,
2. att ministerrådet i god tid underrättar rådet om nedskärningar och avvecklingar och att de verksamheter som inte ryms inom ministerrådets framtidsplaner får rimlig tid för avveckling,
3. att ministerrådet tar initiativ till en gemensam nordisk satsning för att minska arbetslösheten i Norden,
4. att rådet ges möjligheter att göra omfördningar inom en given budgetram,
5. att Helsingforsavtalet ändras på de punkter som rör rådets budgetinflytande,
6. att arbeta för att C 2-dokumentet i fortsättningen blir ett reellt planläggningsdokument, som kan ligga till grund för rådets prioriteringar,
7. att ministerrådet i övrigt beaktar de synpunkter som framförs i betänkandet.

Nordiska ministerrådet svarar följande:

Beträffande underlagsmaterialet om nysatsningen hänvisas till svaret ang. C 1 ovan.

Ministerrådet har kunnat konstatera att de föreslagna omprioriteringarna inom den nordiska budgeten tycks ske utan större problem. Samarbetsområdena har visat upp en anpassningsförmåga och flexibilitet som underlättar omställningen.

Nordiska ministerrådet har bl.a. tagit initiativ som rör framtida infrastruktursatsningar inom Norden. Vidare bör noteras att de nordiska länderna välkomnar och stödjer de förnyade europeiska ansträngningarna inom ramen för EU och i samarbetet mellan EU och Efta i syfte att finna gemensamma lösningar på arbetslöshetsproblemet.

Nordiska rådet har genom ändringarna i Helsingforsavtalet nu fått ett ökat inflytande på budgeten för 1994 inom given totalram. Denna möjlighet utnyttjades vid 43:e sessionen i Mariehamn.

I Tilläggsyttrande angående Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) och statsministrarnas redogörelse (Dokument 3) (budgetutskottet) hemställer utskottet till ministerrådet:

1. att ministerrådet senast vid den 43:e sessionen i Mariehamn ger rådet en redogörelse för resultaten från det planerade mötet om samordning av förhandlingarna om EU-medlemskap,
2. att de nordiska länderna i kommande EU-medlemsförhandlingar arbetar för att få in en klausul om det nordiska samarbetet, som motsvarar den klausul som finns i EES-avtalet och som bygger på Romfördragets klausul om bl.a. Beneluxsamarbetet,

3. *att* initiativ tas for att samordna de nasjonella insatsene i Baltikum

4. *att* ministerradet arbeider for fri handel mellom Norden og Baltikum

5. *att* ministerradet påskynder avvecklingen av handelshinder og grenskontroller,

6. *att* ministerradet for att minske arbeidsløsheten virker for en aktiv nordisk arbeidsmarknadspolitik samt att nye initiativ tas for tillvæxt og selsättning. Det kan gælle avvekkling av handelshinder, stød till investeringer av ulike slag og en åpen arbeidsmarknad inom Norden.

7. *att* ministerradet beaktar att utbildning og forskning bedrivs inom mange sektorer og att denna forskning er vel så viktig som den som bedrivs inom kultursektoren,

8. *att* ministerradet avstår från en strikt prosentuell oppdelning av budgetmedlen samt att budgetbehovet inom de sektorer som bedøms var av nordisk intresse får vara vägledande for medelstillelningen.

Nordiska ministerradet svarer følgende:

Samordningsmøter mellom Sverige, Finland og Norge i forbindelse med EU-forhandlingene finner sted fortløpende og uformelt. Spørsmålet om å få inn i den enkelte medlemsskapsavtale en nordisk klausul om det nordiske samarbeidet lik den som finnes i EØS-avtalen, tas opp av det enkelte søkerland. Ministerradet viser også til den redegjørelse den svenske statsministeren ga under 42. sesjonen i Oslo.

Under det nordiske utenriksministermøte i Stockholm 26.-27. januar 1993 ble de nordiske utenriksministre enige om å innkalle til et nordisk embetsmannsmøte for å utveksle informasjon om bilaterale støtteinnsatser til de baltiske statene og det nordvestlige Russland, samt få til en viss samordning, ikke minst når det gjelder suverenitetsstøtten.

Et første nordisk samrådsmøte fant sted i Stockholm 11. mars 1993. Det ble blant annet konstatert at alle nordiske land generelt sett hadde lignende erfaringer fra bilaterale støtteinnsatser i de tre baltiske statene.

Støtteinnsatser som kan henføres til den såkalte suverenitetsstøtten ble også diskutert. Det var enighet om betydningen av støtteinnsatser for å styrke politi- og tollvesenet samt grenseovervåkingen i de baltiske landene. Det ble konstatert at støtteinnsatser på dette området egnet seg vel for en viss nordisk samordning, hvilket også har forekommet i en viss utstrekning allerede. Videre ble det tatt til etterretning at kjernesikkerhetsspørsmålene i øst allerede er gjenstand for et omfattende nordisk samarbeid.

Det ble konstatert at de nordiske ambassadene i de berørte landene i en viss utstrekning allerede har samrådsmøter om de bilaterale støtteinnsatsene på stedet. Det ble ansett for ønskelig att denne samordning fortsetter og intensiveres.

Et annet nordisk samrådsmøte på embetsmannsnivå fant sted i Stockholm 21. oktober 1993. De nordiske lande er enige om at det finnes et vedvarende behov for fortsatte kontakter og informasjonsutveksling, samt for en viss samordning av de bilaterale støtteinnsatsene til de baltiske statene.

I en deklarasjon fra fellesmøtet mellom de nordiske statsministre og finans- og økonomiministrene i Mariehamn sies det at det er av særlig be-

tydning at Estland, Lettland og Litauen har muligheter til frihandel med sine nordiske naboer. De baltiske lands mulighet til økt velstand og politisk stabilitet avhenger bl.a. av om de har fri adgang for sine varer på utenlandske markeder.

Finland, Island, Norge og Sverige har inngått frihandelsavtaler med de baltiske land (en avtale etter EFTA-modellen). Videre foregår det forhandlinger mellom EU og de baltiske land om en avtale. Finland, Norge og Sverige har i forbindelse med medlemskapsforhandlingene med EU stillet krav om å kunne opprettholde frihandel med de baltiske land.

Hva gjelder handelshindre kan konstateres at EØS-avtalen er et meget viktig bidrag til å avvikle handelshindre i Norden. I samband med at EØS-avtalen trer i kraft, vil det handelspolitiske samarbeidet i Ministerrådets regi bli nedlagt, herunder Styringsgruppen for tekniske handelshindre i Norden (STH). En ad hoc gruppe under MR-Näring har fått i oppdrag å overta STHs oppgaver hva gjelder tekniske handelshindre og teknisk harmonisering, samt vurdering av behovet for fortsatt samarbeid på dette området.

På møtet mellom de nordiske statsministre og finans/økonomiministrene i forbindelse med 43. sesjon i Mariehamn, ble betydningen av økt vekst og sysselsetting sterkt understreket. Uttalelsen fra møtet poengterer videre bl.a. at selv om de nasjonale innsatser mot arbeidsløsheten er sentrale, så er det bare gjennom europeisk samarbeid at de nasjonale anstrengelser kan gi maksimal effekt. Utviklingen i EU og i dialogen mellom EU og EFTA, samt arbeidet i OECD, er av stor betydning for varig å forbedre sysselsettingssituasjonen.

Den aktive arbeidsmarkedspolitikken er også av sentral betydning i arbeidet med å skape økonomisk vekst og økt sysselsetting i de nordiske landene. Ministerrådet har i 1993 diskutert sysselsettingssituasjonen og landenes tiltak mot arbeidsledigheten både med Nordisk Råd og med arbeidsmarkedspartene. Ministerrådet ga under den 42. sesjonen i Oslo en redegjørelse til statsministrene og til Nordisk Råd om ungdomsledigheten, inkludert forslag til nordiske samarbeidsinitiativ. Et program mot ungdomsarbeidsløsheten starter i 1994 med en ramme på 2,3 MDKK. Samarbeidsprogrammet for etter- og videreutdanning for voksne arbeidstakere fortsetter også i 1994.

Ministerrådet kan tilslutte seg rådets synspunkt vedrørende forskning, hvilket også er avspeilet i budsjetter for 1994.

De nordiske landene har bestemt at i 1995-96 skal satsingsområdene kultur, utdanning og forskning har 50 prosent av ministerrådets budsjett. Tildelingen av midler til øvrige satsingsområder vurderes hvert år.

Budgetutskottet kan med tillfredsstillelse konstatere at ministerrådet till stor del beaktat utskottets synpunkter. Utskottet kanner emellertid en viss besvikelse över att ministerrådet håller fast vid en procentuell indelning av budgeten.

Beträffande meddelanden om rekommendation nr 8/1993/b om budgetutskottets kontrolluppgift (A 1029/b) och rekommendation nr 25/

1993/b om ministerrådets budget för 1994 (B 138/b) hänvisas till searata betänkanden.

4. Yttranden från Nordiska rådets fackutskott

Ekonomiska utskottet konstaterar inledningsvis att C 1/1994 ger en fyllig översikt över projekt och samrådskanaler som tillsammans utgör nordiskt samarbete inom ekonomi, industri, handels- och valutapolitik, strukturpolitik och sysselsättning, energi, bistånd, turism samt datateknik. Samtidigt finns en bred genomgång av hur dessa områden kommer in i ett europeiskt perspektiv. Ekonomiska utskottet finner denna rapportering om ministerrådets verksamhet mycket nyttig och anbefaller att den följs upp i kommande verksamhetsberättelser.

Utskottet kan emellertid också konstatera att det saknas gensvar på en stor del av de synpunkter som i olika sammanhang framförts av rådets parlamentariker och att ministerrådets intresse för en konstruktiv dialog med rådet förefaller svagt.

Arbetsmarknadssituationen, med hög arbetslöshet i alla nordiska länder, har varit en av de mest angelägna frågorna under 1993 och utskottet är positivt till att ministerrådet bl.a påbörjat ett antal projekt om problemen med långtidsarbetslöshet, ungdomsarbetslöshet samt om efter- och vidareutbildning av arbetskraft.

När det gäller näringspolitik anser utskottet att det är bra att ministerrådet arbetar för att förbättra ramvillkoren för små och medelstora företag. Beträffande Nordisk Industrifond anser utskottet att fonden måste säkras en ekonomisk ram som medger att verksamheten kan drivas på ett rationellt sätt. Utskottet stöder vidare ministerrådets arbete för att utveckla Nordtest till ett instrument för en erkänd provningskompetens i Norden för att på så sätt säkra största möjliga inflytande på det europeiska standardiseringsarbetet på detta område.

Ekonomiska utskottet konstaterar vidare att ministerrådet söker förenkla den administrativa apparaten för det handelspolitiska samarbetet i Norden. Utskottet har inga principiella invändningar mot detta, men vill samtidigt påpeka att det finns en viss osäkerhet om hur det praktiska samarbetet på ministerråds- och ämbetsmannaplan kommer att bli tillvaraget i samband med EES-avtalet. Utskottet påpekar också att det inte är önskvärt att det nordiska samarbetet bara baserar sig på informella och bilaterala samarbetsstrukturer. Detta minskar den parlamentariska insynen.

Juridiska utskottet påpekar att stats- och utrikesministrarnas redogörelser och efterföljande debatt har blivit en viktig del av rådets sessioner samt att dessa inlägg har koncentrerats speciellt till Nordens förhållande till EU och EES samt Baltikum och Nordens närområden. Detta har gjort att många aktuella nordiska frågor hamnat i skymundan.

När det gäller lagstiftningsområdet framhåller ministerrådet att arbetsprogrammet från 1988 såväl som det under 1993 antagna programmet varit viktiga instrument för planläggningen av lagstiftningssamarbetet. Inom

jämställdhetsområdet är ett av de största projekten lika lön för kvinnor och män i Norden. Utskottet beklagar att löneskillnaden mellan män och kvinnor fortfarande är stor på den nordiska arbetsmarknaden och att den snarare ökar än minskar. Ett annat stort jämställdhetsprojekt, där förberedelserna är i full gång är Nordiskt Forum 1994 som skall hållas i Åbo 1 - 6 augusti. När det gäller livsmedelsområdet ställer sig utskottet undrande till att detta område inte hör till de av statsministrarna prioriterade områdena eftersom Norden har varit tongivande på livsmedelsområdet både i EU och annat internationellt samarbete.

Kulturutskottet konstaterar att ministerrådet följt statsministrarnas beslut om att kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet skall bli högst prioriterat i framtiden och att 1993 har utgjort ett förberedelseår för nysatsningen på dessa områden. Kulturutskottet påpekar att både kulturutskottet och ministerrådet (kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna) lagt ner ett stort arbete för att försöka enas om prioriteringar och att året som helhet präglats av nytänkande och samråd. Utskottet pekar även på ändringarna av Helsingforsavtalet och införandet av det aktiva ordförandeskapet. Utskottet anser att det aktiva ordförandeskapet fungerat väl och präglats av intresse och dynamik och hoppas att det kommer att fortsätta på detta sätt inom utskottets arbetsområde. När det gäller kulturområdet uttalar utskottet sin tillfredsställelse över att ministerrådet prioriterar barn- och ungdomsområdet högt. Samtidigt uttalar utskottet sin besvikelse över att det ännu inte lyckats att få till stånd ett funktionellt nordiskt TV-samarbete via satellit. Utskottet konstaterar att ministerrådets överordnade prioriteringar inom forsknings- och utbildningsområdet, nämligen språkförståelse, infrastruktur och nordisk utbildnings- och forskningsgemenskap även prioriterats av utskottet.

Miljöutskottet anser att miljösektorn bedrivit en värdefull och mångfasetterad verksamhet 1993 och noterar med tillfredsställelse att ett sektorsamarbete kring miljöfrågor kommit i gång under året. På ett viktigt område, genomförandet av åtgärdsprogrammet för rening av Östersjön, menar utskottet emellertid, att det inte skett tillräckligt för att etablera rutiner och former för att få fram beslut om finansiering av projekten från de internationella finansieringsinstituten.

Miljöutskottet konstaterar vidare att verksamheten 1993 på det regionalpolitiska området haft stor bredd och att en stor del av det övergripande arbetet ägnats Europafrågor och integration. Utskottet framhåller särskilt NordRevs insatser för att sprida information. Även den början till näringslivssamverkan som inlets i Barentsområdet genom ett industri- och handelsseminarium i Arkangelsk framhålls av utskottet, som påpekar att det är viktigt att följa upp denna första kontakt. Utskottet noterar de organisatoriska förändringar som företagits inom transport och trafiksäkerhet. Motivet till förändringarna, som bl.a. innebär en nedtrappning av forsknings- och utvecklingsarbetet inom sektorerna, anges vara den pågående internationaliseringen och utvecklingen av det europeiska samarbetet som

i hög grad påverkar transportsektorn. Utskottet anser emellertid att det fortfarande finns behov av projektmedel och att den samverkan mellan transport- och miljösektorerna, som bedrevs för några år sedan, nu bör intensifieras.

Socialutskottet konstaterar att de nordiska statsministrarna under senare år fått en mer framträdande plats på den nordiska scenen än tidigare. Statsministrarna är emellertid främst upptagna av internationella frågor, trots att de endast utgör en liten del av den nordiska verkligheten. Detta och statsministrarnas ställningstagande för ändrad inriktning och ändrat innehåll i det nordiska samarbetet har, enligt utskottet, i viss mån varit ett hinder för en meningsfull dialog mellan parlamentariker- och regerings- sidan.

Socialutskottet har varit positivt till införandet av mål- och ramstyrd budgetering och är därför oroad av utvecklingen 1993, som tyder på att förutsättningarna för genomförandet av budgetreformen inte är säkra.

Utskottet noterar att arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtagits i alla nordiska länder för att försöka främja sysselsättningen. Utskottet har begärt att ministerrådet under 1993 skulle se över de överenskommelser, konventioner och avtal på arbetsmarknadsområdet som berörs av EES-avtalet. Det nämns emellertid ingenting om detta i årsberättelsen, utskottet upprepar därför sin begäran.

Inom arbetsmiljöområdet ställer sig utskottet frågande till att man fr.o.m. 1994 drar in nordiska medel för koordinering av nordiska insatser på standardiseringsområdet. I dagens läge är det, enligt utskottets mening, viktigare än någonsin att påverka utvecklingen på arbetsmiljöområdet i Europa.

Utskottet påpekar att ministerrådets budgetförslag för 1994 medförde nedskärningar inom utskottets ansvarsområden det gällde bl.a. stödordningen till handikapporganisationerna och bygg- och bostadssektorn. Rådets ökade möjligheter att göra omprioriteringar i budgeten medförde emellertid att bl.a. dessa områden får nordiska medel under 1994. Utskottet förutsätter att ministerrådet tar hänsyn till rådets synpunkter i samband med budgetarbetet för 1995. För mer detaljerad information om fackutskottens synpunkter på C 1 hänvisas till bifogade yttranden (*Bihang 1-5*).

5. Budgetutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet att Nordiska rådet med anledning av berättelsen C 1/1994 beslutar om följande:

- A. Att Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet
att beakta de synpunkter som framförts i budgetutskottets betänkande inklusive bifogade yttranden från fackutskotten.

B. att Nordiska rådet lägger C 1/1994 till handlingarna.

Köpenhamn den 27 januari 1994

Peter Angelsen (Sp) Formann

Hugo Bergdahl (fp)

Kaj Egede (Si)

May Flodin (FS)

Per Olof Håkansson (s)

Inger Koch (m)

Árni M. Mathiesen (Sj)

Erik Dalheim (A)

Hans Engell (KF)

J. K. Hansen (S)

Timo Järvi-lahti (Kesk.)

BIHANG 1

Ekonomiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

Økonomisk utvalg har fått deler av Ministerrådsberetningen, C 1/1994, for kommentarer. Utvalget skal i det følgende kommentere de punkter som ansees å være av særlig interesse og som i følge gjeldende arbeidsordning hører til dette utvalgs arbeidsfelt.

1. Generelt

Beretningen om samarbeidet i 1993 er en fyldig oversikt over det store antall enkelt- prosjekter og samrådingskanaler som til sammen utgjør nordisk samarbeid innen økonomi, industri, handels- og valutapolitikk, strukturpolitikk og sysselsetting, energispørsmål, bistand, turisme, og datapolitikk. Samtidig er det på de fleste av disse felter en bred gjennomgang av hvordan disse samarbeidsfelter har blitt satt inn i et europeisk perspektiv, med hovedvekt på EØS og forholdet til EF. I tillegg er det nordiske engasjementet overfor Baltikum og de russiske nærområder et sentralt tema i flere av redegjørelsens kapitler.

Økonomisk utvalg finner en slik totalrapportering om Ministerrådets virksomhet meget nyttig, og utvalget vil anbefale at den også følges opp i senere års virksomhetsberetninger.

Rapporteringen må ikke bare gjelde de felter som er særlig prioritert for regjeringssamarbeidet (de syv sektorer nevnt i statsministerrapporten fra 1992), eller de sektorer som omfattes av det fellesnordiske budsjett, men også de brede koordineringstiltak. Utvalget mener at noe av det viktigste formålet med nordisk samarbeid kanskje nettopp er de brede samordningstiltak som de nordiske regjeringer og parlamentarikere kan meisle ut. Slike tiltak behøver ikke nødvendigvis være de mest budsjettkrevende i nordisk sammenheng, eller de kan indirekte bli av en størrelsesorden som ikke lar seg innpasse i en felles, interstatlig budsjetttramme. Like fullt er de helt grunnleggende for videreføringen av nordisk samhörighet.

Dette er et synspunkt som utvalget har hevdet ved flere tilfeller tidligere, og som man mer spesifikt vil komme inn på i kommentarene til Ministerrådets planredegjørelse (C 2/1994).

Årets virksomhetsberetning er etter utvalgets mening skuffende når det gjelder å gi tilbakemelding på de mange initiativ og synspunkter som i forskjellige utvalgsbetenknings og i debatter på Rådets sesjoner er fremført fra parlamentarikerhold. Den erklærte vilje til konstruktiv dialog med Nordisk Råd er ikke blitt fulgt opp fra Ministerrådets side, hvor man synes å ha gått ut fra at retningslinjene i omtalte statsministerrapport (og Iloniemi-gruppens rapport) skal følges uten korreksjoner, og ikke minst at dette skal være absolutt avgrensende for hvilke samarbeidsområder som skal inkluderes.

Også dette vil utvalget kommentere nærmere i betenkningen om C 2/1994.

2. Sysselsetting

Ministerrådet konstaterer at finansministermøtene i 1993 har vært spesielt konsentrert om problemene med arbeidsledigheten og det bredere europeiske samarbeidet innen EF og EFTA om vekstinitiativer. På våren 1993 la man frem en nordisk oversikt over større infrastrukturinvesteringer, hvor man særlig la vekt på de større kommunikasjonsprosjekter som kan bedre trafikkavviklingen mellom Norden og det øvrige Europa. En forsert utbygging av slike prosjekter er vurdert, og det er gitt muligheter for at Nordisk Investeringsbank kan delta i finansiering av slike prosjekter, enten alene eller i samvirke med Den europeiske Investeringsbank (EIB). Utvalget finner at dette er gode initiativer, og en mer konkret oppfølging av disse prosjekter enn den som finnes i beretningen ville ha vært ønskelig. Utvalget er også noe engstelig for at fellesprosjekter av denne type i praksis blir forsinket ved at de ikke passer umiddelbart inn i nasjonale eller lokale utbyggingsplaner. Ministerrådet har her en viktig oppgave som vokter av de felles nordiske interesser.

Utvalget har ellers merket seg det positive ved at de nordiske land i sitt arbeid i f.eks. OECD, Valutafondet, og EBRD i det foregående året har søkt å sette sysselsettingssituasjonen som et overordnet mål for virksomheten. Dette arbeidet bør videreføres.

Utvalget har notert at Ministerrådet har igangsatt et antall prosjekter for å utveksle erfaringer om hvordan man gjennom arbeidsmarkedspolitikken kan motvirke den passivisering som særlig langtidsledigheten resulterer i. Man også har startet prosjekter om ungdomsarbeidsløsheten, og om etter- og videreutdanning av arbeidskraft. Utvalget anser slike programmer som positive og man vil peke på at utdannings- og omskoleringsaspektet sterkt ble understreket i utvalgets betenkning om de medlemsforslag som lå til grunn for rek. 26/1993 som ble vedtatt på Rådets 43. sesjon.

Utvalget forventer at disse spørsmål blir drøftet videre på neste sesjon i Rådet, og at Ministerrådet da vil annonsere ytterligere tiltak. Utvalget viser forøvrig også til betenkningen om C 2/1994.

Beretningen inneholder også Ministerrådets svar på rek. 24/1991 om konsernfaglig samvirke i Norden. Her meddeler Ministerrådet at man vil avvente det kommende EF-direktiv om tilsvarende spørsmål, ettersom utviklingen i EF ansees å nærme seg den nordiske modellen.

Spørsmålet vil også være et vesentlig element i sluttrapporten fra Nord-Fram-prosjektet som skal avsluttes i februar 1994. Konklusjonene herfra vil også legges til grunn i det videre arbeid som skal utføres av embetsmannskomiteen for arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmål.

Utvalget finner disse tiltak positive, og man imøteser Ministerrådets endelige stillingtagen til rek. 24/1991 i neste års ministerrådsberetning.

3. Næringspolitikk

Ministerrådet redegjør for at virksomheten på dette felt i 1993 særlig har vært rettet mot å bedre rammevilkårene for små og mellomstore bedrifter. En studie av slike bedrifters tilgang på risikokapital er presentert, og man har arbeidet med spørsmål om hvordan man på nordisk plan kan bedre forutsetningene for de mindre bedrifters eksportvirksomhet.

Utvalget mener det er riktig at man særlig gjør en innsats for denne del av næringslivet, ettersom det synes godtgjort at det er nettopp denne type bedrifter som vil skape de fleste nye arbeidsplassene, og fordi det er disse bedriftene som har minst evne og kapasitet til å mestre praktiske vansker av finansiell og administrativ art, eller når det gjelder gjenstående tekniske handelshindre. Denne prioriteringen må imidlertid ikke medføre at man ser bort fra at de store industrielle selskaper har en viktig funksjon som drivkraft i det økonomiske oppsving som trenges om man skal få ned de altfor høye arbeidsledighetstallene.

I beretningen redegjøres det videre for virksomheten i Nordisk Industrifond. Spesielt nevnes at Fondets virksomhet nå er konsentrert om enkelte nisjer hvor det er særlige forutsetninger for å utvikle en nordisk spisskompetanse som er ledende i europeisk sammenheng. Økonomisk utvalg har tidligere sluttet opp om denne omlegging av Fondets virksomhet, men samtidig sterkt understreket at det må sikres et tilstrekkelig økonomisk grunnlag for at en slik virksomhet kan drives på en rasjonell måte. Et bevilgningsnivå som ikke sikrer et slikt arbeidsgrunnlag vil i realiteten bety at midlene ikke utnyttes på en optimal måte. Utvalget vil derfor igjen understreke verdien av et effektivt fungerende Nordisk Industrifond, og forventer at Ministerrådet vil treffe de nødvendige beslutninger med sikte på det senest i forbindelse med budsjettforslaget for 1995.

Økonomisk utvalg vil videre støtte Ministerrådets anstrengelser for å utvikle Nordtest som et instrument for en anerkjent industriell prøvingskompetanse i Norden, og for å sikre en best mulig medvirkning i europeisk standardiseringsarbeid og innflytelse på dette felt. Dette område er av stor betydning for nordisk næringslivs konkurransebetingelser, og Ministerrådets tiltak for en omlegging er derfor etter utvalgets mening riktige.

Utvalget er tilfreds med at deler av Nordtest's virksomhet har bidratt til å komplettere det nordiske industrielle handlingsprogrammet for Baltikum.

Den prosjektkatalog som gjengis i C 1/1994 tyder på en praktisk utforming av dette samarbeidet med vekt på raske og konkrete resultater for baltiske bedrifter.

Ministerrådet rapporterer om gjennomføringen av den økonomiske handlingsplan 1989-92, "Et sterkere Norden", at handlingsplanen som helhet har vært fremgangsrisk, men at den har krevd et betydelig forberedelsesarbeid på ulike nivåer i samarbeidsorganene. Ressurs- og tidsbruken tilsier derfor at nye satsinger etter samme mønster ikke vil bli foreslått, men at man vil søke etter mer fleksible stimuleringsformer.

Økonomisk utvalg tar denne hovedkonklusjon til etterretning, men vil også peke på den positive politiske signaleffekt som en slik satsing kan ha. Utvalget vil derfor ikke se bort fra at det i årene fremover igjen vil være hensiktsmessig å igangsette særlige handlingsplaner av samme eller lignende type.

4. Energispørsmål

Under dette kapitlet i Ministerrådets redegjørelse gis det først kortfattede oversikter over de nasjonale utviklingslinjer innenfor kraftsektoren i Norden og det fremgår at man i alle fem landene er i gang med en revisjon av lovverket for produksjon og distribusjon av elektrisk energi. Regjeringene har derfor fremmet, eller vurderer, forslag om endrede avgiftssystemer som tar de miljømessige aspekter ved energiproduksjon og -forbruk mer i betraktning.

Ministerrådet redegjør for at endringen i de nasjonale energilovverk har nødvendiggjort en viss omlegging også av det nordiske samarbeidsapparatet. Ikke minst betydningsfullt er det at man har skapt et felles Ministerråd og en embetsmannskomite for energi- og industrispørsmål. De forskjellige aspekter ved nordisk og europeisk energipolitikk behandles så av arbeidsgrupper under denne koordinerende instans.

Økonomisk utvalg tror det er riktig med denne type organisering hvor man søker å se energi- og næringspolitikk i sammenheng, og den aktivitetsplan som er vedtatt for 1993-94 er et godt arbeidsgrunnlag. Utvalget er særlig tilfreds med at miljøspørsmål og den energipolitiske situasjon i Øst-Europa/ Baltikum inngår i den som prioriterte innsatsområder.

Utvalget har vært særlig opptatt av hvordan det beste i det nordiske kraftsamarbeidet gjennom Nordel til nå kan videreføres i en situasjon hvor de nasjonale el-lovverk er i ferd med å bli til dels betydelig liberalisert. Utvalget sier seg derfor tilfreds med at Ministerrådet har utarbeidet en rapport om dette som svar på Rådets rek. 9/1993 om "Nordels framtid".

Beretningen er meget kortfattet når det gjelder situasjonen for utbygging av et naturgassnett i de nordiske land og rundt Østersjøen, i det det bare refereres til at man har observatør-status i den nordiske informasjonsgruppe om gassspørsmål som er opprettet mellom de fire nordiske statsselskaper.

Utvalget er innforstått med at naturgassutbyggingen i stor grad må skje på kommersielle vilkår, men ettersom dette er et spørsmål av meget betydelig samfunnsøkonomisk og miljøpolitisk omfang, burde de politiske myndigheter på en mer aktiv måte drøfte gjennom nordiske kanaler de totale forutsetninger for et utvidet og effektivisert naturgassamarbeid innen Norden, og mellom de nordiske land og statene rundt Østersjøen. Utvalget håper at forholdene kan legges til rette for at denne diskusjonen kan tas opp i Nordisk Råd-sammenheng i nær fremtid.

Utvalget tar ellers til etterretning at det skjer en nordisk utveksling av synspunkter og informasjon om de spørsmål som tas opp i EF- og IEA-sammenheng på energiområdet. Utvalget mener det er viktig med et samarbeid som på beste måte tar hensyn til behovet for en europeisk og global løsning av energispørsmålene for å sikre en bæredyktig utvikling. De nordiske land bør derfor aktivt bidra til en positiv løsning i forhandlingene om det Europeiske Energicharter.

Utvalget sier seg ellers tilfreds med Ministerrådets redegjørelse for det energiforsknings-samarbeid som har vært drevet i 1993, og ser det som positivt at forskningsprogrammet kan videreføres for en ny fireårsperiode (1995-98).

5. Handelspolitikk

I årets C 1 redegjøres det for at Ministerrådet i 1992 besluttet at embetsmannskomiteen for handelsspørsmål skulle legges ned ved EØS-avtalens ikrafttreden, men at den i praksis har blitt erstattet av andre samarbeidsstrukturer allerede tidlig i 1993. Utvalget har ingen prinsipiell innvending mot at man søker å forenkle det administrative apparat for det handelspolitiske samarbeidet i Norden, men mener at det er grunn til å føle usikkerhet om hvordan det praktiske samarbeidet på ministerråds- og embetsmannsplan faktisk vil bli ivaretatt under EØS-avtalen.

Utvalget vil også generelt bemerke at det ikke er ønskelig at nordisk samarbeid bare skal baseres på uformelle og bilaterale samarbeidsstrukturer. Dette vil øke risikoen for tilfeldighet i samordningsprosessene, og det vil svekke det parlamentariske innsyn. Muligheten for en aktiv og konstruktiv dialog mellom regjeringsmedlemmer og parlamentarikere på nordisk plan (i Nordisk Råd) vil også svekkes på en uheldig måte.

Disse synspunkter vil utvalget sterkt understreke, og man vil komme tilbake til det nærmere også i annen sammenheng, i første rekke i betenkningen om C 2/1994.

Videre meddeles det i beretningen at en styringsgruppe for avskaffelse av tekniske handelshindre har avgitt en rapport som Ministerrådet vil følge opp. Utvalget vil understreke at dette er spørsmål som ofte er av en meget teknisk og tilsynelatende bagatellmessig karakter, men det er problem som kan være vanskelige å løse dersom det ikke gis tilstrekkelig konsise og kraftige beskjeder fra politisk ansvarlig hold. Utvalget oppfordrer derfor til at dette arbeidet må slutføres på en effektiv måte. Det samme gjelder forøvrig de problemområder som er nevnt i den såkalte Åsling-

rapporten om grensehindre for reise, opphold og sysselsetting over de nasjonale grener.

Utvalget noterer ellers at Ministerrådet innen det handelspolitiske området har gjennomført tiltak for å hjelpe med utdannings- og praktikantvirksomhet for bedrifter i de baltiske land.

Videre kan utvalget gi sin tilslutning til at eksportprosjektsamarbeidet i regi av NoPEF føres videre, og man ser med interesse på at det skal utarbeides en ny og mer langsiktig strategi for Prosjekttransportfondet.

Avslutningsvis i beretningen redegjør Ministerrådet for de tiltak man har iverksatt med tilknytning til Rådets omfattende rek. 32/1992 om "Norden i det nye Europa". Utvalget viser på dette punkt til sine kommentarer under de enkelte fagavsnitt i denne betenkning og i kommentarene til C 2/1994. Utvalget har påpekt i flere sammenhenger at Ministerrådets beretning i sterk grad er preget av en holdning som på mange punkter innebærer at spørsmål ikke skal drøftes nordisk ettersom de blir tatt opp i EØS- eller EF-sammenheng. Utvalget mener at denne holdning til nordisk samarbeid er utilfredsstillende.

Ministerrådets beretning er heller ikke tilfredsstillende når det gjelder å føre en aktiv dialog med parlamentarikerne om hvordan nordiske interesser best fremmes i en større europeisk sammenheng. Det er en betydelig overforenkling når Ministerrådet slår fast at " Den økning av det parlamentariska inflytandet som efterlyses anser Ministerrådet att parlamentarikerförsamlingen tillförskansat sig i och med den ändring av Helsingforsavtalets 64 paragraf gällande Nordiska Rådets budgetinflytande" (C 1, s. 226). Som utvalget har påpekt flere ganger er det svært mye av det nordiske politiske samarbeidet som ikke vil gi seg direkte budsjettutslag. Utvalget finner det også temmelig søkt at Ministerrådet i denne sammenheng bruker betegnelsen "tillförskansat sig" i omtalen av den parlamentariske medvirkning i budsjettbehandlingen.

Med disse bemerkninger og med den forutsetning at Ministerrådet også i fortsettelsen vil gi en bred rapportering om økonomisk, industrielt og handelspolitisk samarbeid til Nordisk Råd, og aktiv bidra til en konstruktiv dialog med parlamentarikerne, kan utvalget godta at rek. 32/1992 ansees som ferdigbehandlet for Rådets del.

6. Bistandspolitikk

Ministerrådets vesentlige virksomhet for bistandsarbeidet skjer gjennom Nordisk Utviklingsfond, som avgir særlig redegjørelse også til Rådet. Utvalget vil derfor kommentere denne virksomheten i en annen sammenheng.

Nordisk Ministerråd meddeler ellers som svar på rek. 36/1992 at nyvurderingen av det nordiske samarbeidet har medført at embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål nedlegges ved opphevelse av den såkalte Københavnskonvensjonen.

Økonomisk utvalg tar denne beslutning til etterretning, men vil samtidig bemerke at det fortsatt bør skje en viss samordning av de nordiske

lands bistand til utviklingslandene, og at det bør redegjøres for dette på hensiktsmessig måte til Nordisk Råds sesjoner. Utvalget vil finne det vesentlig at man har et nordisk forum hvor innsatsen for de fattige land i verden kan drøftes. Ministerrådets årlige beretninger bør gi grunnlag for dette, blant annet ved at man bygger ut de avsnitt som gjelder nordisk samarbeid i internasjonale organisasjoner som Valutafondet og dets underorganer.

7. Turisme

Også turistsamarbeidet er nå i Ministerrådssammenheng ført over til det øvrige næringspolitiske samarbeidet. Dette er en samordning som utvalget finner tjenlig, i det man forutsetter at det etableres arbeidsgrupper som viderefører samarbeidet og som koordinerer virksomheten i internasjonale organisasjoner slik som nevnt. Men også på dette punkt må utvalget få understreke at den mer uformelle samarbeidsstrukturen som etableres ikke skal svekke rapporteringsplikten til fagministerråd og til parlamentarikersiden i Nordisk Råd.

Når det gjelder de konkrete samarbeidsprosjekter innen turistsektoren som har vært gjennomført i 1993 så vil utvalget i store trekk si seg tilfreds med disse ut fra de begrensede midler (2 MDKK) som det her er tale om. Utvalget synes det er hensiktsmessig at man også ved disse prosjektene fra Ministerrådets side har lagt vekt på en samfinansiering med næringen selv for derved å sikre at det virkelig er prosjekter som man tror vil gi inn-tjening.

Utvalget sier seg ellers tilfreds med at man har igangsatt et særlig turistprosjekt for Nordkalotten, og at Ministerrådet har stilt krav om at spesielt hensyn skal tas til de samiske interesser i dette prosjektet. Dette er godt i overensstemmelse med Rådets rek. 34/1992.

8. Datapolitikk

Økonomisk utvalg kan når det gjelder det datapolitiske samarbeidet slutte seg til Ministerrådets oppfatning om at dataspørsmål i de nordiske land nå er i ferd med å tones ned som eget politikkområde. Ministerrådsberetningen beskriver også at alle de nordiske land etterhvert har en stadig sterkere deltakelse i EFs datapolitiske samarbeid, uavhengig av den markedsmessige tilknytningsformen.

Utvalget har videre merket seg at Nordisk Ministerråd stiller seg prinsipielt positivt til også i fremtiden å kunne organisere og finansiere nordisk samarbeid på dataområdet, ikke minst av tverrsektoriell karakter, men at dette blir mest hensiktsmessig initiativene kommer fra fagmiljøene selv i de enkelte land.

9. Rekommandasjoner som besvares i C 1/1994

Med henvisning til foranstående bemerkninger vil utvalget foreslå at følgende rekommandasjoner blir ansett som sluttbehandlet for Rådets del:

- rek. 15/1992 Opprettelse av et Baltisk Investeringsprogram
- rek. 32/1992 Norden i det nye Europa
- rek. 34/1992 Samiske interesser i nordiske turistkampanjer
- rek. 36/1992 Samarbeid på bistandsområdet

Det vises til separate betenkninger om de nevnte rekommandasjoner.

For de øvrige rekommandasjoner avventes ny melding til neste våresjon i Rådet.

10. Sluttkommentar

Økonomisk utvalg viser til foranstående og henstiller til Budsjettutvalget om å iakttta disse synspunkter i sin betenkning om Ministerrådets virksomhetsberetning for 1993, C 1/1994.

København, 27. januar 1994

På vegne av Økonomisk utvalg

Anders Talleraas
Fung. utvalgsformann

BIHANG 2

Juridiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Indledning

Nordisk Råds Præsidium har henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 44. session 1994 til Juridisk Udvalg til udtalelse. Juridisk Udvalg har behandlet beretningen på sit møde den 27. januar 1994 i København.

Udvalget har taget stilling til de kapitler, som vedrører udvalgets arbejdsområder og enkelte andre områder, som er af særlig interesse.

Meddelelserne om Nordisk Råds rekommandationer er indkluderet i ministerrådets beretning under de respektive kapitler. Juridisk Udvalg har valgt at behandle disse meddelelser i tilknytning til hvert kapitel i beretningen.

KAPITEL 1 - Overordnede spørgsmål

1.1. Generelt

Statsministrene har fået en mere fremtrædende plads på den nordiske scene, idet de har overtaget hovedansvaret for det nordiske samarbejde. De har også bestemt, at kulturpolitik, forskning og uddannelse, medborgerpolitik, miljøpolitik, økonomisk samarbejde og juridiske spørgsmål skal prioriteres i de nærmeste år. Videre har statsministrene bestemt, at senest i 1996 skal 50% af hele det nordiske budget gå til kultur, uddannelse og forskning.

1.2. Den internationale dimension

Statsministrenes og udenrigsministrenes redegørelser og den påfølgende debat er blevet en vigtig bestanddel af Nordisk Råds sessioner. Deres indlæg har dog især koncentreret sig om Nordens forhold til EU og EØS, samt til Baltikum og Nordens øvrige nærområder. Dette har haft til følge, at mange aktuelle nordiske anliggender er havnet i skyggen. På trods af, at internationale spørgsmål kun udgør en lille del af den nordiske virkelighed, er det disse spørgsmål, som statsministrene er optagne af.

Beslutningerne om ændringerne er truffet så hastigt, at der ikke har været tilstrækkelig tid til en egentlig debat mellem parlamentarikersiden og regeringssiden.

KAPITEL 2 - Lovgivningssamarbejdet

1. Indledning

Ministerrådet beretter, at lovgivningsprogrammet fra 1988 såvel som det i 1993 vedtagne arbejdsprogram for det nordiske lovgivningssamarbejde har været et vigtigt instrument i planlægningen af samarbejdet. Det nye arbejdsprogram løber over en femårsperiode og omfatter først og fremmest de ændringer i det traditionelle lovgivningssamarbejde, som følger af ændringerne i det europæiske samarbejde. På de områder, der dækkes af EØS-aftalen, kommer arbejdsprogrammet i stor udstrækning til at ligge til grund for samarbejdet med at overføre EU's regler i nordisk ret.

1.2. Oversigt over lovgivningssamarbejdet

Urimelige aftalevilkår i forbrugeraftaler

Juridisk Udvalg tager redegørelsen vedrørende urimelige aftalevilkår til følge.

Udvalget skal dog pege på vigtigheden af, at der opnås enighed med hensyn til at gennemføre EU-direktivet om forbrugerbeskyttelse mod urimelige aftalevilkår på en ensartet måde i de nordiske lande, især da reglerne berører spørgsmål, der bl.a. er reguleret i landenes aftalelove. De nordiske aftalelove er meget ensartede.

Videre skal Juridisk Udvalg pege på nytten af, at Embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål samarbejder med Embedsmandskomiteén for forbrugerspørgsmål, således at de regler, der vedtages, passer med intentionerne i den nye nordiske handlingsplan på forbrugerområdet (B 139/j).

Immaterielretten

På dette område skal en række EU-forordninger først og fremmest om ophavsret og patentret overføres til national ret.

Juridisk Udvalg ønsker information om, hvorvidt det er lykkedes at skabe ensartede retsregler ved implementeringen af de enkelte EU-direktiver, også i direktiverne om udlejning og supplerende beskyttelsescertifikater for lægemidler.

Aktieselskabslovgivningen

Juridisk Udvalg vil gerne vide, præcis hvordan det går med hensyn til at opretholde den nordiske retsenhed ved implementeringen af de regler, der følger af EØS-aftalen.

Dataretsområdet

er et område, som prioriteres højt af Juridisk Udvalg. Udvalget hører derfor gerne, hvorledes EU-direktivet om retlig beskyttelse af personoplysninger implementeres på ensartet måde i Norden.

Familieretsområdet

er højest prioriteret af Juridisk Udvalg. Specielt spørgsmål om børns retsstilling og ægteskabslovgivningen, samt hvorledes samboforhold skal reguleres. Udvalget hører gerne, hvor langt arbejdet med den nordiske ægteskabskonventionen er nået.

Transportretten

og søretten er områder, hvor udvalget gerne hører mere om, hvad man konkret har opnået af nordiske resultater.

Specielt hører udvalget gerne, hvorledes disse og andre områder bliver påvirket af den nye GATT-aftale.

Strafferetsområdet

Strafferetsområdet er et område, der er egnet til nordisk koordinering af holdninger og synspunkter. Det samme gælder regler om beskyttelse af voldsofre. Juridisk Udvalg vil gerne konkret høre hvilke resultater, der er opnået for så vidt angår forbedringer af voldsofres stilling.

Offentligretlige spørgsmål

bl.a. regler om stemmeret for nordiske borgere og reglerne om offentlighedsprincippet i relation til EU er meget vigtige. Juridisk Udvalg har specielt omtalt vigtigheden af sidstnævnte spørgsmål i sin udtalelse over C 2/1994, hvortil udvalget henviser.

Videre lægger udvalget stor vægt på at høre om fremskridt, for så vidt angår overføring og fortolkning af den europæiske konvention om menneskerettigheder i nordisk ret. Specielt lægger udvalget vægt på, at det sikres, at børns rettigheder ikke krænkes.

*1.3. Nordisk Råds rekommandationer**1.3.1. Meddelelse om rekommandation nr 9/1991/j vedrørende lovgivningssamarbejde om bio- og genteknologi (A 939/j)*

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at indlede et samarbejde eller styrke eksisterende samarbejde med det formål at opnå størst mulig retslighed både nordisk og internationalt, når det gælder anvendelsen af bio- og genteknologi inden for industri, landbrug, miljø, på det medicinsk-etiske område, og når det gælder beskyttelsen af den personlige integritet."

Juridisk Udvalg ønsker en ny og mere detaljeret redegørelse i næste års C 1.

1.3.2. Meddelelse om rekommandation nr 10/1991/j vedrørende lovgivning om skyldsaning (A 922/j)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at forbedre lovgivning om skyldsaning for privatpersoner, at etablere kontakt under lovforberedelserne med henblik på at opnå en mest mulig ensartet lovgivning."

Juridisk Udvalg ønsker ny meddelelse.

1.3.3. Meddelelse om rekommandation nr 11/1991/j vedrørende lovgivning om gruppesøgsmål (A 923/j)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at udrede mulighederne for at indføre fælles nordisk lovgivning vedrørende gruppesøgsmål i forbrugersager."

Juridisk Udvalg ønsker ny meddelelse.

1.3.4. *Meddelelse om rekommandation nr 6/1993/j vedrørende arbejdsprogram for det nordiske lovgivningssamarbejde (B 133/j)*

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at antage et nyt femårigt lovgivningsprogram i overensstemmelse med ministerrådets forslag og de synspunkter, der er anført af Nordisk Råds juridiske udvalg,

at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste og ikke blot afvente EF-initiativer,

at i øvrigt nøje overveje, om ikke det samarbejde, der pågår med henblik på at støtte de baltiske lande, bør integreres i det nordiske lovgivningssamarbejde, således at de baltiske lande på de områder, hvor det findes mest presserende, kan få etableret eller opdateret sine egne regler."

Juridisk Udvalg ønsker ny meddelelse med angivelse af status for enkeltprojekter.

1.3.5. *Meddelelse om rekommandation nr 21/1993/j vedrørende beslutning om forældremyndighed over børn ved forældrenes skilsmisse (A 1026/j)*

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået."

Juridisk Udvalg ønsker ny meddelelse.

2. Ligestilling

2.1.

Ministerrådet anfører, at det er de nordiske samarbejdsprogrammer for ligestilling fra 1978, der blev revideret i 1982 og tillægsprogrammet fra 1989-1993, der danner grundlaget for det nordiske samarbejde på ligestillingsområdet.

Da der i de senere år er kommet flere aktuelle spørgsmål til:

- integrering af ligestillingsaspekter i alle samfundssektorer
- øget indflydelse for kvinder i den samfundsøkonomiske beslutningsproces

- at kvinder skal blive økonomisk ligestillede med mænd, med lige løn for arbejde af samme værdi
- bedre forståelse for og bedre muligheder for at forene familieliv og arbejdsliv
- vold mod kvinder
- kvinderne og EU

2.2. Arbejdet i 1993

Ministerrådet beretter, at man stort set har fulgt handlingsplanen for 1989-1993.

Handlingsplanens største projekt har været *Lige løn for kvinder og mænd i Norden*.

Det er med beklagelse, at udvalget må konstatere, at udviklingen snarere viser en stigning end en nedgang i de procentdele, som stadig udgør lønforskellene mellem kvinder og mænd på det nordiske arbejdsmarked. Udvalget skal derfor anmode om, at der i den nye handlingsplan for ligestilling specielt træffes foranstaltninger, der er egnede til at vende udviklingen på dette område. Specielt skal udvalget pege på, at det må være en opgave for de forskellige fagforbund at føre lønstatistikker, der både er opdelt på køn og alder, samt at fore en lønpolitik, der ikke er diskriminerende for det ene køn.

Ministerrådet anfører, at planlægningen med gennemførelsen af Nordisk Forum 1994 der er et af ministerrådets største projekter nogen sinde, er i fuld gang.

Videre anføres det, at samarbejdet med de baltiske lande er i god gang, idet der har været afholdt et seminar om *Women and Law*, som er det første af tre seminarer om *Women and Democracy*, der gennemføres i Vilnius i 1993-1994.

Arbejdet med indholdet i den nye handlingsplan for ligestilling for 1995-2000 har optaget en stor del af embedsmandskomiteéns tid i 1993.

2.3. Sektorens projektvirksomhed

2.3.1. Kvindeorganisationernes medvirken i det nordiske ligestillingssamarbejde

I oktober gennemførtes konferencen *Ung og Gammel - Krop og Kultur* med deltagelse fra de forskellige nordiske kvindeorganisationer, herunder same- og indvandrerkvinder, ungdoms- og idrætsorganisationer samt styre- og planlægningsgruppen for Nordisk Forum. Der diskuteredes planlagte aktiviteter ved Nordisk Forum 1994.

2.3.2. Kvinder og mænd i Norden

Ligestillingsstatistik

Arbejdet skrider planmæssigt frem, og i foråret 1994 udkommer statistikbogen *Women and Men in the Nordic Countries 1994*.

2.3.3. Støtte til nordisk kvindeforskning

Sektoren har finansieret en tjeneste som koordinator for nordisk kvindeforskning i perioden 1991-1994.

På grund af den store nytte, man har af denne koordinator både nordisk og internationalt, er det udvalgets opfattelse, at denne tjeneste bør fortsætte også efter 1994, for at der ikke skal opstå et brud på dette vigtige arbejde, som de nordiske lande bedre og mest hensigtsmæssigt kan gøre i fællesskab, idet det er tvivlsomt, om de enkelte lande magter at fortsætte arbejdet hver for sig eller har mulighed for at gøre dette. Udvalget finder, at man her har et eksempel på en opgave, der er nødvendig, ressourcebesparende for det enkelte nordiske land, og som egner sig til at blive løst i fællesskab.

2.3.4. Lige løn for kvinder og mænd i Norden

Udvalget må konstatere, at på trods af aktiviteterne på dette område, bogudgivelse og seminarer samt bladudgivelse, er der på dette område *ikke* konstateret sådanne fremgange, at man med rimelighed kan konstatere, at der er opnået så store fremskridt, at en positiv udvikling, der forventes at ville kunne fortsætte, er sat i gang.

Med denne begrundelse, skal udvalget anmode om, at arbejdet fortsættes, og at man overvejer nye metoder og foranstaltninger, der kan vise sig mere fremgangsrige. Arbejdet med at få bugt med kønsdiskriminerende lønforskelle mellem kvinder og mænd bør fortsættes.

2.3.5. Kvinders kompetenceudvikling, avancemang og lederegenskaber

Under 1993 har der været udført en pilotundersøgelse inden for lægeerhvervet, der sætter focus på forskelle for de to køn. Projektet skal udmunde i strategier for fremtidige karrierestrategier. Udvalget finder, specielt i disse økonomiske nedgangstider med stigende arbejdsløshed, at det er vigtigt, at dette projekt fører til konkrete resultater.

2.3.6. Kvinders repræsentation på ledende poster i det private erhvervsliv

I løbet af foråret 1994 kommer der en rapport om kønsfordelingen i de 100 største virksomheder i hvert af de nordiske lande.

Udvalget har på sit seneste møde med ligestillingsministrene i Stockholm gjort opmærksom på, at udvalget finder det af største vægt, at kvinder er repræsenterede ligeligt inden for alle samfundsgrene, såvel

ligt som i privat regie og ikke mindst inden for alle de højere grene af undervisningssektoren.

2.3.7. Uddannelse og karrieremuligheder for kvinder i databranchen

I 1993 har ministerrådet udgivet slutrapporten *I menneskets tjeneste - et diskussions- og studiemateriale om kvinders udviklings- og karrieremuligheder i databranchen*.

2.3.8. Anpassingsmuligheder mellem familieliv og arbejdsliv i nogle udvalgte kvinde- og mandeerhverv

Undersøgelsen, der omfatter sygeplejersker, læger, metalarbejdere, tekstilarbejdere, sekretærer og politibetjente, skal give kundskab om, hvilken indflydelse personalepolitik og virksomhedskultur spiller for arbejdstagernes mulighed for tilpasningen mellem familieliv og arbejdsliv. En fællesnordisk rapport forventes at udkomme på engelsk i 1994.

2.3.9. Rekruttering af mænd til den offentlige børneomsorg

Projektet går ud på at få flere mænd til at tage arbejde i den offentlige børneomsorg og at fastholde de ansatte mænd i disse erhverv.

2.3.10. Mænds udnyttelse af forældreledighed m.m.

Projektet ser på, hvorfor så få mænd benytter sig af muligheden for at udtage forældreledighed, og hvordan omgivelserne reagerer over for de mænd, der prioriterer samværet med deres børn.

En slutrapport udkommer i forbindelse med en nordisk konference i foråret 1994.

Udvalget henviser til den lovgivning, der gælder på området i Norge, og følger spændt de drøftelser, der pågår i Sverige. Det ville give et interessant fingerpeg at se erfaringerne i tal fra Norge.

2.3.11. Grundskolens rolle i et ligestillet samfund

Projektet går ud på at se, om skoletiden og arbejdstiden kan anpasses bedre til hinanden. En slutrapport, der skal fremhæve de centrale problemstillinger, vil foreligge i 1994.

2.3.12. Baltisk-nordisk seminarserie i Vilnius

I tidsrummet 1993-1994 gennemføres seminarerne *Women and Law, Women and Politics* og *Women and Employment*.

2.3.13. *Nordisk Forum 1994*

Planlægningsarbejdet er nu inde i en meget intensiv fase på nordisk - såvel som på nationalt niveau.

Styregruppen har i 1993 afholdt seks og planlægningsgruppen 2 møder.

Grupper, der arbejder for at aktivere samekvinder, indvandrerkvinder og handicappede kvinder, får særlig støtte hertil fra det nordiske sekretariat.

Styregruppen for Nordisk Forum 1994 har nedsat en særlig arbejdsgruppe, der arbejder med forberedelsen af den nordiske deltagelse i FN's fjerde kvindekongress.

Nordisk Embedsmandskomité for Ligestillings spørgsmål forbereder ligestillingsministrenes officielle konference under Nordisk Forum 1994. Den officielle konference vil være opbygget omkring det nye handlingsprogram for ligestilling fra 1995-2000.

2.3.14. *Økonomisk sammenfatning af projektvirksomheden*

Den almene dispositionsbevilling til ligestillingssektoren var for 1993 DKK 3.090.000. Der fordeltes som angivet i ministerrådets årsberetning.

Udvalget skal understrege, at når Nordisk Forum er afholdt, bør der være tilstrækkelige midler til opfølgningen af konferencen i form af en bograpport, såvel på nordiske sprog som på engelsk, til brug bl.a. ved FN's kvindekongress til hvis forberedelse der ligeledes bør være afsat tilstrækkelige midler. Det samme gælder til gennemførelsen af den nye handlingsplan fra 1995- 2000. Juridisk Udvalg skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at ligestilling er et område, som statsministrene specielt har prioriteret.

2.3.15. *Integrering af ligestilling i andre sektorer*

Udvalget er enig i, at det er *målet*, at ligestillingsaspekter skal være integrerede på alle samfundsområder, og specielt på de politikerområder, der indgår i rådets og ministerrådets egen virksomhed.

Hvert fagligt samarbejdsområde har ansvar for, at ligestillingsaspekter integreres på deres område. Det største problem udvalget her ser er, at der altid er to parters interesser, der er berørte, og at man ikke kan forvente, at ligestillingsaspekter integreres, så længe det kun er kvinder, der ønsker dette. Kvinder er nemlig ikke tilstrækkeligt tungt repræsenterede på højere beslutningsniveauer, hvor integreringsbeslutningerne skal tages! Der må derfor efter udvalgets mening stadig fastsættes procentandele og tal, samt konkrete tidsfrister for, hvornår et konkret mål skal være nået på samtlige fag- og samarbejdsområder.

2.4. Nordisk Råds rekommandationer

2.4.1. Rekommandation nr 12/1991/j om en jævnere kønsfordeling i de nordiske styrelser, komitéer, udvalg, nævn m.m. (A 938/j)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at kortlægge kvinderepræsentationen i de nordiske bestyrelser, komitéer, udvalg, nævn m.v. under Nordisk Ministerråd, samt
at udarbejde retningslinier, som kan sikre en så jævn repræsentation af mænd og kvinder som mulig i disse bestyrelser, komitéer, udvalg, nævn m.v.,

at målsætningen om en jævnere kønsfordeling skal være gennemført år 2000, herunder som delmål at gennemføre mindst 25% repræsentation af hvert køn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996."

Udvalget er enig med ministerrådet i, at arbejdet med rekommandationen bør fortsætte, og at de nordiske sekretariater absolut bør foregå med et godt eksempel.

Juridisk Udvalg imødeser ny meddelelse.

2.4.2. Rekommandation nr 37/1992/j om en beregningsmodel for vurdering af ubetalt arbejde

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd
at påse, at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsætter,
at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningsmodel,
at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EU,
at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet,
at påse, at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningsresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningsmodel,

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994".

Juridisk Udvalg imødeser en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994 og ny meddelelse i næste års redegørelse.

3. Flygtningespørgsmål

Juridisk Udvalg tager beretningen om det forgangne års virksomhed til efterretning og noterer sig, at man har afsluttet dokumentationsprojektet i 1992 og indsatsprojektet. Dokumentationsprojektets formål var at give aktuel information om udviklingen i landene og indsatsprojektet beskrev og

sammenstillede de nordiske landes arbejdsmarkedspolitiske mål og indsatser for flygtninge.

I efteråret 1993 afholdtes indvandrerforskerseminaret: *Det flerkulturelle samfund i Norden. Opiniondannelseprojektet*, der skal modvirke fremmedfjendtlighed og racisme, skal snart afsluttes, mens projektet om *indvandrere som selvstændige erhvervsdrivende* startede i 1993. Det undersøges, hvordan staten eventuelt kan yde støtte.

For så vidt angår Juridisk Udvalgs ønsker, om hvordan man kan intensivere det nordiske samarbejde på flygtningeområdet, henvises til Juridisk Udvalgs kommentarer til Nordisk Ministerråds planer for det fremtidige nordiske samarbejde (C 2/1994).

4. Forbrugerspørgsmål

Udvalget tager ministerrådets beretning til orientering og finder det positivt, at forbrugernes organisationer inddrages mere i arbejdet. Videre finder udvalget, at miljøaspekterne er vigtige. Det bør kontrolleres, at de merudgifter og skatter, der pålægges forbrugerne for at motivere disse til at skåne miljøet, står i forhold til det merarbejde og de udgifter, der påføres forbrugerne, samt fremmer den almene målsætning om et renere miljø.

Med hensyn til det nye handlingsprogram på forbrugerområdet henvises der til udvalgets bemærkninger til C 2/1994.

Videre hører udvalget gerne, om der ved den foretagne omorganisering af forbrugerområdet er områder, hvor samarbejdet er stoppet eller nedsat.

Nordisk Råds rekommandationer

Nordisk Råds rekommandation nr 22/1993/j om handlingsprogram på forbrugerområdet (B 139/j)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål,

at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlægger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser."

Juridisk Udvalg forventer ny meddelelse, der angiver hvorledes, man har taget hensyn til udvalgets synspunkter.

Såfremt forbrugerministrene inden den 27. januar 1994 har erklæret, at der vil blive taget hensyn til bemærkningerne i Juridisk Udvalgs betænkning over handlingsplanen for forbrugerspørgsmål, og videre erklærer sig villig til i de følgende årsberetninger (C 1) at redegøre grundigt for hvorledes planen skrider frem og hvilke resultater, der er opnået, kan udvalget foreslå, at rekommandationen kan afskrives.

5. Levnedsmiddelpolitik

Juridisk Udvalg tager ministerrådets beretning til orientering og finder det positivt, at forbrugernes interesser på dette så vigtige dagligvareområde er udmyntet i en særlig nordisk handlingsplan på levnedsmiddelområdet.

Udvalget er forundret over, at levnedsmiddelområdet ikke hører til de af statsministrene prioriterede områder, idet samarbejdet på dette område går langt tilbage og er meget resultatrigt. Norden har været toneangivende på levnedsmiddelområdet såvel i EU som internationalt og levnedsmiddelproduktion og levnedsmiddelregulering/jordbrug og fiskeri og forarbejdningsindustrien er områder, hvor der i EU eksisterer en særlig omfattende og detaljeret regulering, med dertil knyttede støtteordninger.

Specielt skal udvalget pege på vigtigheden af, at der ikke foretages nedskæringer på levnedsmiddelområdet således at den netop vedtagne handlingsplan ikke lader sig gennemføre. Området fik tildelt et mindre, men væsentligt beløb fra det seneste års overskydende midler, men kan i fremtiden ikke operere på en forventning om andel i et evt. budgetoverskud.

Nordisk Råds rekommandationer

Rekommandation nr 7/1993/j vedrørende samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet (B 134/j)

Rekommandationen lyder:

"Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet og specielt tage hensyn til følgende:

1. at i spørgsmål om levnedsmiddelpolitikken arbejde for at sikre borgernes sundhed og sikkerhed
2. at prioritere uddannelse, information og oplysningsvirksomhed over for borgere i alle aldre
3. at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste
4. at arbejde for at sikre fødevarernes kvalitet både for så vidt angår produkternes næringsmæssige indhold, hygiejne og indholdet af ikke ønskede stoffer. Som eksempel kan nævnes frihed fra salmonella, tungmetaller og rester af bekæmpelsesmidler
5. at arbejde for, at kontrollen med fødevarerne er tilstrækkelig til at sikre nordiske borgeres krav og interesser i den internationale samhandel
6. at øge samarbejdet med de baltiske lande og forsøge at integrere de baltiske lande i det nye samarbejdsprogram. Udvalget skal her især henlede opmærksomheden på drikkevandsområdet i Baltikum."

Juridisk Udvalg er enig i at foreslå, at rekommandationen kan afskrives, idet ministerrådet har lovet, løbende i årsberetningen at redegøre for samarbejdsprogrammets gennemførelse.

Konklusion:

Juridisk Udvalg henviser til ovenstående kommentarer og anmoder Budgetudvalget om at tage udvalgets synspunkter til efterretning i sin betænkning om ministerrådets virksomhedsberetning for 1993, C 1/1994.

København, den 27. januar 1994

På Juridisk Udvalgs vegne

Hans Nyhage
Formand

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)**1. Inledning**

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1993).

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 27 januari 1994. Utskottet har tagit ställning till de kapitel som berör utskottets verksamhetsområden, samt vissa delar av andra kapitel, vilka har varit av intresse för utskottet.

Ministerrådets meddelanden om Nordiska rådets rekommendationer finns inkluderade i berättelsen under respektive kapitel. Kulturutskottet har valt att behandla dessa meddelanden i anknytning till varje ämnesområdes berättelse, medan rekommendationer som föreslås avskrivs behandlas i särskilda betänkanden som vanligt.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse över att ministerrådets berättelse har förbättrats avsevärt beträffande översikt över institutionernas verksamhet i enlighet med utskottets önskemål.

Utskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet har följt de politiska planer som lades med Bornholmsdeklarationen om ändringar av inriktningen av det nordiska samarbetet i framtiden. Enligt denna skulle kultur-, utbildnings- och forskningssamarbete bli ett av de huvudprioriterade områdena i framtiden. Konsekvensen härav har varit att kulturområdet har fått tilldelat ökade budgetmedel för att genomföra nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet fr.o.m. 1994.

År 1993 har utgjort ett förberedelseår för nysatsningen på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet. Ett stort arbete har lagts ned både från kulturutskottets och ministerrådets (kultur-, samt utbildnings- och forskningsministrarna) sida för att redan i förberedelsefasen försöka enas om prioriteringar och politisk inriktning på kultursamarbetet i framtiden.

Kulturutskottet anser att detta arbete har varit lyckat och året som helhet varit präglad av nytänkande och samråd. Året har dessutom kännetecknats av flera förändringar inom det nordiska samarbetet bl.a. med ändringar i Helsingforsavtalet och införande av det aktiva ordförandeskapet. Utskottet anser att sedan det aktiva ordförandeskapet inletts har det präglats av intresse och dynamik. Det är utskottets förhoppningar att det aktiva ordförandeskapet kommer att utfalla lika väl i framtiden inom kultur-, samt utbildnings- och forskningsministerråden.

På kulturområdet har nysättningsarbetet föranlett förändringar, både administrativa samt innehållsmässiga, på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet. Den största administrativa ändringen har varit att Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har fördelat sig på två ministerråd (kultur- samt utbildnings- och forskningsministrar). Utskottet ställde sig tveksamt till denna ändring från början och framhöll en viss skepsis mot en del områden som fördelar sig på båda ministerrådsområdena, bl.a. barn och ungdom och språksamarbetet. Utskottet har vid flera tillfällen efterlyst målsättningsprogram från båda ministerråden om hur man tänker samarbeta på dessa områden och vilka mål man tänker nå. Utskottet förväntar sig att dessa program skall presenteras under 1994 av ministerråden.

2. Kulturområdet

2.1. Verksamhet

Utskottet noterar att på konstområdet har de olika konstkommittéerna samt institutionerna förberett ändring med anledning av nysättning på kulturområdet. Utskottet har i många sammanhang betonat vikten av den Nordiska kulturfonden och anser det glädjande att fondens verksamhet ändrar inriktning i och med att ökade medel tillförs fonden från och med 1994.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse med att ministerrådet prioriterar starkt barn- och ungdomsområdet. Utskottet anser emellertid att det administrativa inslaget på barn- och ungdomsområdet borde vara starkare från ministerrådets sida men återkommer till denna problematik i sitt yttrande över redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet 1994 (C 2).

Utskottet noterar vidare att kulturprojekt i utlandet har varit präglade av intensiva aktiviteter under året liksom de nordiska kulturinstitutionernas arbete. Många av institutionerna har uppmärksammat barn och unga som politisk prioritering i sitt arbete.

Utskottet framhåller sin besvikelse över nordiskt samarbete om TV-satellit och hade hoppats att de krafter som hade satt igång en diskussion och utredning om det framtida TV-samarbetet skulle ha fortsatt med starkare inslag från ministerrådets sida. Samtidigt som medie- och filmsamarbetet i övrigt har varit vitalt under året och kommer att öka ytterligare inom de närmaste åren är det en stor brist i kultursamarbetet att det inte går att få

till stånd ett funktionellt nordiskt TV-samarbete via satellit. Inte endast skulle det nordiska språksamarbetet underlättas väsentligt och bli starkare utan kulturförmedlingen mellan länderna i övrigt skulle bli mycket bättre. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att nordiska TV-program kommer att friköpas för visning i de baltiska länderna.

2.1. Meddelanden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till Dokument C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet.

Rek. nr 27/1992/k Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden

Utskottet har uppmärksammat att ministerrådet har arbetat med kartläggning av villkoren och möjligheterna för ökad grannlandsspridning av nationella TV-program i Norden samt möjligheter för ökat nordiskt TV-program-samarbete och programutväxling mellan de nationella TV-sällskapen. Utskottet har vidare uppmärksammat att de initiativ som har satts igång av statsminister Carl Bildt för att undersöka möjligheterna för en gemensam nordisk TV-kanal via satellit har utmynnats i en utredning där statsministrarna ansåg att den planerade kanalen inte kunde få ekonomiskt stöd, utan uppmanade de intresserade TV-sällskapen att värdera att på egna vägnar etablera en nordisk TV-kanal. Utskottet har framhållit sin besvikelse med denna konklusion och avvaktar närmare åtgärder beträffande rekommendationen.

Rek. nr 40/1992/k Nordjobb som permanent ordning

Utskottet noterar att ministerrådet har arbetat med rekommendationen genom att företa en evaluering av Nordjobbs utbytesprogram och dess underprogram vari tre alternativ föreslås för programmets fortsättning. Utskottet har upprepade gånger framhållit vikten av att Nordjobb som program permanentas och hoppas på att saken utreds så fort som möjligt. Eftersom Nordiska ministerrådet kommer att ta ställning till programmets fortsättning efter kompletterande analyser som genomförs under 1994 avvaktar utskottet närmare åtgärder från ministerrådet.

Rek. nr 5/1993/k Samordning av de nordiska innehaven av handikapp litteratur

Ministerrådet meddelar att rekommendationen är sänd till Nordiska nämnden för handikappfrågor för synpunkter och utskottet avvaktar därför fortsatt utveckling och ber om en ny rapportering om rekommendationen.

3. Utbildning och forskning

3.1. Verksamheten

Utskottet har uppmärksammat att på utbildnings- och forskningsområdet har arbetet, liksom inom kultursamarbetet, präglats av de ändringar som en nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet har föranlett. De överordnade prioriteringarna på detta område, nämligen språkförståelse, infrastruktur och nordisk utbildnings- och forskningsgemenskap, har utskottet tidigare omfattat. Utskottet har vidare noterat att ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) avser aktivt tillämpa den s.k. närhetsprincipen inom sitt område. Utskottet anser att det är viktigt att säkra att de medel som ges till det nordiska samarbetet användes för nordiska ändamål som i sin tur stimulerar ett internationellt orienterat samspel mellan utbildnings- och forskningsmiljöer runtom i Norden. Utskottet vill emellertid betona att för att detta skall vara möjligt måste alla de hinder som ännu kvarstår för att åstadkomma en helt öppen utbildnings- och forskningsmarknad i Norden elimineras så fort som möjligt.

Utskottet välkomnar idén till ett gemensamt nordiskt skoldatanät. Det är positivt att ministerrådet avser använda och utnyttja den nya tekniken för att få till stånd en nordisk kommunikation i skolorna och anser att detta projekt eventuellt kunde skapa nya samarbetsidéer via ny teknik. Utskottet vill emellertid betona att ingen teknik kan komma istället för utbyte och det mänskliga mötet för att åstadkomma den största effekten av det nordiska samarbetet: språkförståelse, kulturförmedling och varaktigt kontaktskapande. Utskottet anser därför att förstärkandet av utbytesprogrammet Nordplus, Nordplus-Junior och folkhögskolestötte är oerhört viktigt i framtiden och anser att även nya utbytesprogram borde initieras via de ökade medlen beträffande nysatsningen på utbildnings- och forskningsområdet.

Utskottet har, liksom ministerrådet, prioriterat Vest-Norden i sitt arbete och hade hoppats att elevutväxlingen mellan Vest-Norden och övriga Norden skulle få en del av nysatsningsanslagen. Detta ser utskottet som en prioritering för 1995 års budget.

Beträffande fastställandet av ministerrådsförslaget om ändrad finansiering och organisering av kultursektorns institutioner och permanenta samsarbetsorgan har utskottet noterat att vissa av de institutioner som kommer att förlora en fast finansiering fr.o.m. nästa år kommer att fortsätta verksamheten med hjälp av överskottsmedel medan andra tydligen kommer att avsluta sin verksamhet så småningom.

Utskottet anser det vara synnerligen viktigt noga följa utvecklingen på detta område i framtiden och förutsätter att Nordiska ministerrådet rapporterar kontinuerligt angående detta.

3.2. Meddelanden

För rekommendationernas text och ministerrådets meddelanden hänvisas till Dokument C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet, s. 55 och 58.

Rek. nr 38/1992/k Hushållsundervisning i de baltiska länderna

Ministerrådet meddelar att Nordiska högskolan för hushållsvetenskap har ställt sig positiv till att medlemsförslaget förverkligas och har tillställt Nordiska ministerrådet en ansökan om medel för att genomföra en förstudie, vilken skall behandlas inom ramen för Baltikumprogrammet. Eftersom ministerrådet ber att få återkomma till rekommendationen när ytterligare underlag föreligger avvaktar utskottet ett nytt meddelande från ministerrådet.

Rek. nr 19/1993/k Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

Ministerrådet meddelar att på grund av den korta tiden har man inte haft möjlighet att ta ställning till rekommendationen.

Utskottet avvaktar fortsatt utveckling och hyser förhoppningar om att rekommendationen kommer att genomföras.

4. Översikt över rekommendationer som föreslås avskrivs

Kulturutskottet föreslår att följande rekommendationer avskrivs (jämför separata betänkanden):

- Rek. nr 33/1991/k Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
- Rek. nr 35/1991/k Nordens år i Kalmar 1997
- Rek. nr 37/1991/k Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
- Rek. nr 24/1992/k Samarbete på trafikutbildningens område
- Rek. nr 25/1992/k Nordisk textil sommarakademi
- Rek. nr 39/1992/k Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete
- Rek. nr 41/1992/k Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
- Rek. nr 1/1993/k Nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet
- Rek. nr 2/1993/k Arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.
- Rek. nr 3/1993/k Nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995
- Rek. nr 4/1993/k Projekt Nordliv och den nordiska dimensionen i läroplanerna
- Rek. nr 20/1993/k Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet

Köpenhamn den 27 januari 1994

För kulturutskottet

Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Formand

BIHANG 4

Miljöutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)**1. Inledning**

Miljöutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse för år 1993, C 1/1994.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte i Köpenhamn den 27-28 januari 1994. Därvid har utskottet med hänvisning till sina ansvarsområden främst beaktat kapitel IV, miljö kapitel V, fiskeri samt tillämpliga delar av kapitel VII, ekonomi.

Miljö

Inledningsvis konstaterar miljöutskottet att effektiviseringen och anpassningen av verksamheten till de prioriteringar, vilka antogs av miljöministrarna i deklarationen i Kirkenes 1992, fortsatt under 1993. En viktig uppgift har varit arbetet med att ta fram underlag för ett ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi. Utskottet noterar med tillfredsställelse att samarbetet med sektorer, viktiga för en effektiv miljöpolitik, kommit igång under året. Ett effektivt samarbete och samverkan mellan sektorernas resurser i gemensamma projekt är en bra form att ge sektorerna bistånd vid integreringen av miljöhänsyn i deras arbete.

Utskottet har vidare konstaterat att en omstrukturering av organisationen genomförts, innebärande att de fasta arbetsgrupperna reducerats från 12 till 5, och att detta skett mot bakgrund av miljöministrarnas prioriteringar av framtida insatsområden.

Utskottet noterar den omfattande verksamheten under respektive arbetsgrupp och att de nordiska erfarenheterna aktivt används för att främja nordiska synpunkter gentemot EU, OECD och andra internationella organ. Vidare noteras samarbetet med de baltiska länderna. Vad gäller arbetet i grupperna har utskottet särskilt uppmärksammat arbetet med miljögifter, bl.a. på grund av möjligheterna att använda rönen som underlag för samarbetet om föroreningsproblem i Arktis, den samnordiska miljötillståndsrapporten, vilken med sin helhetsbild av miljötillståndet ger ett värdefullt underlag för beslutsfattande, det banbrytande arbetet med livscykelvärderingar, med miljöindexsystem för fartyg samt det pågående etablerandet av kunskapscentra om miljökonsekvensbeskrivningar.

Miljöutskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO beviljats 2 MDKK för projektberedning. Enligt utskottets mening bedriver NEFCO en viktig verksamhet och det är värdefullt att NEFCO nu givits möjlighet att utföra feasibility studies, något man tidigare ej hade medel till.

Sammanfattningsvis anser utskottet att miljösektorn bedrivit en värdefull och mångfacetterad verksamhet. På ett mycket viktigt område, genomförandet av åtgärdsprogrammet för rening av Östersjön, har dock inte tillräckligt skett för att etablera rutiner och former för att få fram beslut om finansiering av projekten från de internationella finansieringsinstituten. Det har uppstått ett dödläge, där de olika intressenterna: regeringar, kommuner, industriföretag, finansieringsbolag m.fl., avvaktar i väntan på att de andra parterna skall agera. Möjligheter att ta initiativ till att bryta detta dödläge borde ha funnits under 1993. Vidare borde vad gäller kärnsäkerhetsfrågor länderna verkat för att IAEA intensifierat arbetet med att revidera ansvaret vid kärnkraftsolyckor.

Fiske

Utskottet har med intresse tagit del av redogörelsen för utvecklingen i de nordiska länderna. I den allvarliga situation som råder är det värdefullt att det nordiska samarbetet kan användas som ett forum för den politiska debatten och som kunskapsförmedlare och kontaktorgan gentemot EU och de östeuropeiska länderna. Av stor vikt är därvid den verksamhetsplan som tagits fram för att genomföra målsättningarna i det nordiska fiskerisamarbetsprogrammet 1993-1996 och den omfattande verksamhet som genomförts inom de 7 delområdena under 1993.

Utskottet noterar särskilt det som redovisas om det näringspolitiska samarbetet med resurskontroll o.dyl. samt intresseorganisationssamarbetet, där bildandet av Nordiska fiskares miljösekretariat kan få betydelse som ett aktivt organ i förhållande till aktuella regionala och internationella frågor av betydelse för fiskerinäringarna.

Regionalpolitik

Miljöutskottet noterar inledningsvis den lägesbeskrivning över utvecklingen 1993 på det regionalpolitiska området som ges vad gäller respektive nordiskt land. Det är mot bakgrund av den varierande situationen i länderna värdefullt att en översyn inletts under året för att ta fram ett nytt samarbetsprogram för det regionalpolitiska området. Denna kan ge möjlighet att anpassa de framtida samarbetet till de ändrade behoven.

Utskottet kan genom översikten av de disponerade projektmedlen konstatera att verksamheten 1993 haft en stor bredd och att en stor del av det övergripande arbetet ägnats Europafrågorna och -integrationen. Utskottet vill särskilt framhålla NordRevys insatser för att sprida information om aktuella frågor. Enligt utskottets mening är det viktigt att en aktiv debatt förs om konsekvenserna av utvecklingen och att möjligheterna till åtgärder inom ramen för det nordiska samarbetet diskuteras. Vad gäller forsknings- och utredningsarbetet noterar utskottet det arbete som bedrivits av NordREFO och den statistik och andra uppgifter inför EES-avtalet och EU-förhandlingarna som tagits fram av Bas-projektet.

Utskottet noterar vidare den mångfaldiga verksamhet som bedrivits inom det gränsregionala samarbetet. Ur redovisningen vill utskottet särskilt framhålla den början till näringslivssamverkan som inletts i Barentsområdet genom ett industri- och handelsseminarium i Arkangelsk. Det är viktigt att denna första kontakt följs upp. Vidare kan framhållas den fiskerinäringssinriktade verksamheten i Västnorden, där det bl.a. är angeläget att möjligheterna att finna avsättning för hittills outnyttjade fiskarter undersöks vidare. Vad gäller Kvarken är frihandelsavtalet om vissa livsmedel mellan Finland och Sverige av stort intresse som en del av projektet Nittio-talets Livsmedel. Det är viktigt att länderna vidtar åtgärder för att eliminera de svårigheter av tulladministrativ karaktär som inledningsvis uppstått i projektet.

Vad gäller samarbetet i internationella frågor noterar utskottet med tillfredsställelse att det seminarium som NÄRP anordnade 1992 om EU-kommissionens Local Employment Development Action Programme resulterat i att fem regioner i Finland, Norge och Sverige under 1993 deltog i programmet.

Jord- och skogsbruk

Utskottet har tagit del av redovisningen angående utvecklingen av lantbrukspolitiken i de nordiska länderna där det bl.a. framgår att lantbruket en av de frågor där den internationella utvecklingen får stort genomslag, bl.a. som en följd av GATT-avtalet samt EES-avtalet. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att miljömålsättningarna får allt större plats i den nationella jord- och skogsbrukspolitiken och att de ekonomiska styrmedlen i motsvarande grad görs produktionsavhängiga.

Beträffande verksamheten 1993 noterar utskottet den omfattande forskningen och forskarutbildningen inom sektorn. Såsom utskottet tidigare framhållit möjliggör denna samverkan inom en smal sektor att en högre nivå och en större bredd kan hållas på utbildningen än vad de nationella medlen medger. Det bör också påpekas att det på flera av forskarkurserna deltagit personer från de baltiska staterna. Denna verksamhet är därför högt prioriterad av utskottet. Likaså anser utskottet det positivt att man tillsammans med miljösektorn och de nationella forskningsråden inlett ett miljöforskningsprogram, bl.a. om näringssalter och klimatproblem.

Utskottet noterar vidare det viktiga arbete som görs inom det nordiska genressamarbetet och det internationella samarbete som äger rum bl.a. med SADC-länderna i södra Afrika. Utskottet ser med tillfredsställelse att ett ministerrådsförslag om det framtida samarbetet tagits fram under året och att det kommer att läggas fram under den 44:e sessionen. Det är vidare värdefullt att en strategigrupp för genressurser upprättats 1993 under MR-jordbruk och MR-Miljö. Det är viktigt att arbetet med den biologiska mångfalden prioriteras högt och att utvecklingen följs löpande.

Slutligen noterar utskottet de uppgifter som ämbetsmannakommittén för jordbruksfrågor ålagt Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning och Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning. Organen ges i uppgift att

framlägga strategiska planer för arbetet och att klarlägga arbetsdelningen. Vidare uppdras åt SNS att genomgå arbetsgruppsstrukturen och att göra vissa rationaliseringar.

Transport och trafiksäkerhet

Miljöutskottet noterar de organisatoriska förändringar som företagits, innebärande att transport och trafiksäkerhet i fortsättningen behandlas av ett ministerråd, med ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) som beredningsorgan. Nordiska trafiksäkerhetsrådet och Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning har slagits samman till ett organ, Styrgruppen för nordisk trafiksäkerhet (SNT), vilken rapporterar till NÄT. Vidare har Nordisk kommitté för transportforskning lagts ned från 1 januari 1994. Utskottet noterar vidare den nedtrappning som skett av forsknings- och utvecklingsarbetet inom sektorerna, innebärande att projektmedel till transport och trafiksäkerhet ej beviljas från 1994.

Det angivna motivet till dessa genomgripande förändringar har varit att den pågående internationaliseringen och utvecklingen av det europeiska samarbetet i mycket hög grad påverkar transportsektorn och att många av uppgifterna kommer att bedrivas inom ramen för EES-avtalet och eventuellt EU-medlemskap. Utskottet vill dock i detta sammanhang påminna om att ministerrådet tidigare uttalat dels att projektmedel vid behov kommer att beviljas ur projektmedelsreserven för genomförande av enskilda projekt, dels aviserat att man kommer att stödja uppbyggandet av informella nordiska nätverk för transport- och trafiksäkerhetsforskning. Enligt utskottets mening torde även ad hoc-arbetsgrupper erfordras för vissa specifika uppgifter. Bland annat vad gäller sektorsarbetet mellan transport- och miljösektorerna är det viktigt att även transportsektorn tilldelas resurser för uppfyllande av sina åtaganden och för att kunna ta sektorsansvaret för arbetet. Enligt utskottets mening bör den samverkan mellan transport- och miljösektorerna, som bedrevs för några år sedan och bl.a. resulterade i en utredning om luftfartens och sjöfartens miljöproblem, nu intensifieras. Resurser bör avdelas till denna samverkan. Även vad gäller utbyggnaden av nordisk infrastruktur torde ett visst behov av utredningar och diskussioner krävas även i framtiden.

Beträffande verksamheten 1993 kan för övrigt noteras att frågan om behovet av utbyggnad av infrastruktur behandlades i ett projekt syftande till att med utgångspunkt i nationella planer, ta fram en plan för att genomföra ett antal klart definierade transport-infrastrukturprojekt i Norden. Det ansågs dock att de nationella planerna innehöll projekt vilka i tillräcklig grad främjar utvecklingen av infrastruktur både inom Norden och mellan Norden och närliggande områden. För några transportkorridorer har dock NÄT fått i uppdrag att senast inom tre år ha utrett eventuella ytterligare behov.

Utskottet anser att frågan om det framtida behovet av infrastrukturutbyggnad är mycket viktig även ur miljöpolitisk synpunkt. Förutom behoven på kort sikt av miljövänligare bränslen och energieffektivisering finns

på längre sikt ett uttalat behov av att få etablerat mer miljövänliga transportsystem. Problemet accentueras av de kommande stora utbyggnader av infrastruktur och den ökade trafik som kan förväntas under kommande år i Nordens närområden. Det är angeläget att de nordiska länderna bl.a. i kontakterna om utbyggnad av infrastruktur i Barentsområdet verkar för att miljövänliga transportformer väljs i första hand.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att avtalet om cabotage mellan de nordiska länderna utom Island tillämpats under 1993. Ett effektivt cabotagesystem innebär att antalet tomtransporter blir färre och ger därmed en effektivisering av transporter och minskad luftförorening. Vidare noteras att ministerrådet sökt analysera vilka konsekvenser en eventuell avveckling av försäljningen av skattefria varor får för färje- och flygtrafiken i Norden.

Beträffande övrig projektverksamhet noteras aktiviteterna i NKTF:s regi under kommitténs sista verksamhetsår samt på meteorologiområdet planerna på vidareföring utom nordisk regi av väderradamätsprojektet samt de medel som beviljats HIRLAM-projektet för fortsatt utveckling av prognosmodeller.

Vad gäller trafiksäkerhet noterar utskottet att det beslutats att samtliga igångvarande projekt skall vara avslutade före utgången av 1994. Även vad gäller detta område förutsätter utskottet att möjligheter kommer att finnas att finansiera ad hoc-verksamhet om behov uppstår. Vad gäller verksamheten har utskottet särskilt noterat att en översättning skett av trafiksäkerhetshandboken för användning i de östeuropeiska länderna. Aktuella utredningar har påvisat en alarmerande trafiksäkerhetssituation i samtliga undersökta östeuropeiska länder. Det är angeläget att åtgärder vidtas och utskottet finner det positivt att erfarenheterna från de nordiska ländernas framgångsrika trafiksäkerhetsarbete kan komma till nytta i detta sammanhang.

Utskottet

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs att budgetutskottet i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets årsberättelse 1993, C 1/1994, beaktar de av miljöutskottet framförda synpunkterna.

Stockholm den 27 januari 1994

För miljöutskottet

Anneli Jäätteenmäki

Förman

Socialutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Till socialutskottet har för yttrande överlämnats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1993). För utskottets del gäller det såväl de inledande avsnitten som de kapitel som berör utskottets verksamhetsområde, dvs kapitel I: Allmänt; kapitel VI, därunder (1) Arbetsmarknad, (2) Arbetsmiljö, (3) Social- och sundhedspolitik; kapitel VII, därunder (7) Bygg- och bostadssektorn.

I ministerrådets berättelse avslutas den övergripande delen och varje fackavsnitt med meddelanden över icke slutbehandlade rekommendationer och yttranden inom respektive område. Socialutskottet har valt att behandla dessa meddelanden dels i anknytning till varje underavsnitt, dels utgör rekommendationerna även i fortsättningen separata saker (D-saker).

Alla fackutskott inom Nordiska rådet avger ett yttrande till budgetutskottet om berättelsen. Ett betänkande över dokumentet som helhet avges av budgetutskottet.

Socialutskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte den 27 januari 1994.

2. Allmänt

De nordiska statsministrarna har under det gångna året fått en mer framträdande plats på den nordiska scenen än tidigare. Detta hänger samman med det faktum att de tagit över rollen som motor för det nordiska samarbetet. De har identifierat de områden som skall få en framskjuten plats i det nordiska samarbetet de närmaste åren, nämligen kulturpolitik, forskning och utbildning, medborgarpolitik, miljöpolitik, ekonomiskt samarbete och juridiska frågor. Dessutom har man satt som mål att senast 1996 skall kultur, utbildning och forskning ha 50 procent av budgeten.

En ökad massmedial uppmärksamhet har främst riktats mot statsministrarnas och utrikesministrarnas deltagande i Nordiska rådets sessioner. Deras inlägg och utspel på sessionerna har främst koncentrerats kring Nordens förhållande till EU och EES samt Baltikum och övriga närområden. Denna fokusering har gjort att många aktuella nordiska frågor hamnat i skymundan. Trots att internationella frågor endast utgör en liten del av den nordiska verkligheten, är detta frågor som statsministrarna är upptagna av.

Det att statsministrarna ställt sig bakom en ändrad inriktning och innehåll i det nordiska samarbetet har också i viss utsträckning varit ett hinder i vägen för en meningsfull dialog mellan parlamentarikersidan och regeringssidan. Ifrågasättande och kritiska synpunkter på nyordningen avfär-

das som regel numera med hänvisning till att, så här har länderna eller statsministrarna beslutat.

Vad gäller budget och ekonomi uttrycker socialutskottet sin tillfredsställelse över att ministerrådet upprättat ett projekt- och aktivitetsregister. Det kommer att skapa större möjligheter för utvärdering och uppföljning av projektverksamheten. Åtgärderna för att strama till verksamheten får emellertid inte gå så långt att de fråntar de sektoransvariga makten att göra en bedömning av projektens betydelse och ändamålsenlighet.

Socialutskottet har varit positivt till införandet av mål- och ramstyrd budgetering av nordisk verksamhet. Utvecklingen under 1993 tyder dock på att förutsättningarna för genomförande av budgetreformen inte är säkra. I sitt budgetarbete för 1994 avsåg ministerrådet att både säga upp redan ingångna budgetkontrakt och ändra förutsättningarna för genomförande av andra. I stället för ett nytt treårskontrakt 1994-1996, är t.ex. Nordiska hälsovårdshögskolan tillbaka på ett års budget, vilket är ohållbart för skolans framtida planering, bl.a. vad gäller samarbetet med de baltiska länderna.

3. Arbetsmarknad

Situationen på arbetsmarknaden i Norden har under 1993 fortsatt präglats av lågkonjunkturen i den internationella ekonomin. Trots vissa olikheter i den ekonomiska utvecklingen har de flesta länderna det gemensamt att arbetslösheten ökat avsevärt under det gångna året. I länder som Finland och Sverige kan man tala om ett ras i sysselsättningen. Socialutskottet noterar att det i alla länderna vidtagits arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att försöka främja sysselsättningen. Man har inriktat sig på att förbättra arbetskraftens kvalifikationer bl.a. genom ökade insatser på utbildningsområdet. Effektivare arbetsförmedling samt åtgärder för att minska långtidsarbetslöshet och ungdomsarbetslöshet har också prioriterats högt i hela Norden.

Det är viktigt att man inom det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet följer utvecklingen på det internationella planet. Det gäller främst frågor som kan ha betydelse för både en samordning av gemensamma insatser och de enskilda ländernas arbetsmarknadspolitik. Förhållandena till EU, ILO och OECD är betydelsefulla i detta sammanhang. Samordningen av de nordiska ländernas kontakter med Baltikum/Östeuropa bör också fortsätta.

Förra året hävdade socialutskottet att det för utskottet framstått som naturligt och nödvändigt att se över de nordiska överenskommelser, konventioner och avtal på arbetsmarknadsområdet som berörs av EES-avtalets ikraftträdande, liksom man gjort beträffande avtal på det sociala trygghetsområdet. Utskottet begärde även rapport om saken under 1993. I årsberättelsen finns ingenting som tyder på att ministerrådet tagit till sig dessa synpunkter. Dessa önskemål upprepas därför härmed.

Jämfört med förra årets redovisning är det för socialutskottet mycket glädjande att det nu rapporteras utförligt om vad migrationsgruppen un-

der ÅK-A haft för sig under åren 1992-1993. Det är av stor betydelse att migrationsgruppen betjänar myndigheter och forskare inom flykting- och migrationsområdet med aktuell information om utvecklingen i Norden.

Socialutskottet har med intresse följt projektverksamheten på arbetsmarknadsområdet. Det är mycket positivt att man inom samarbetsprogrammet för efter- och vidareutbildning av arbetskraften gör försök till att hejda arbetslösheten genom utbildningspolitiska insatser. Däremot väntar utskottet fortfarande på delrapporterna från "Paraply"-projektet och det policydokument som skulle följa efter dessa.

Den mest positiva nyheten i redogörelsen för arbetsmarknadssektorn är att nu har ministerrådet tagit socialutskottet uppmaning på allvar att göra något åt ungdomsarbetslösheten. Man har både satt i gång och startat planeringen av specialåtgärder för att bekämpa ungdomarnas utslagning från arbetsmarknaden.

Socialutskottet föreslår att följande rekommendation, som arbetsmarknads- och arbetsmiljöministrarna ansvarar för, avskrivs (jfr. separat betänkande under D-saker):

Rek. nr 32/1990/s Program mot ungdomsarbetslösheten

4. Arbetsmiljö

Av ministerrådets genomgång av utvecklingen i de nordiska länderna, framgår det att det försiggår ändringar i ländernas arbetsmiljölagstiftningar, liksom att man håller på med att utveckla arbetsmiljömyndigheters organisering och tillvaratagande av uppgifter, som skall lösas. Allt detta i syfte att förbättra arbetsmiljön.

I Danmark styrker man den regionala tillsynsverksamheten. I Finland har man förnyat arbetsmiljölagstiftningen med tanke på ikraftträdandet av EES-avtalet. I Island har man inte kunnat enas om ändringar av arbetsmiljölagstiftningen, som har varit oförändrad sedan 1980. Ikraftträdandet av EES-avtalet kräver dock utarbetande av vissa regler som berör arbetsmiljön. I Norge har Arbejdstilsynet utarbetat en strategiplan i syfte att förebygga hälsoskador i arbetslivet. I Sverige har gjorts och görs de ändringar och kompletteringar i lagstiftning och föreskrifter som är nödvändiga för att kunna införliva de rättsakter som omfattas av EES-avtalet.

Socialutskottet noterar att utvecklingen inom EU och Efta har skapat nya utmaningar och möjligheter för det nordiska samarbetet på arbetsmiljö- och arbetslivsområdet. De nordiska länderna har även deltagit i det tekniska utformandet av enskilda EU-direktiv genom de europeiska standardiseringsorganen CEN och CENELEC. Utskottet ställer sig därför lite främmande för att man på arbetsmiljöområdet fr.o.m. 1994 drar in nordiska medel för att koordinera ländernas insatser på standardiseringsområdet. Nu när man kanske mer än någonsin borde försöka påverka utvecklingen på arbetsmiljöområdet i Europa.

I sina kommentarer till forskningen kring arbetsmiljön förra året efterlyste socialutskottet en tydligare koppling mellan samarbetsprogrammet för en bättre arbetsmiljö och redovisningen av forskningsaktiviteterna. Ut-

skottet föreslog att detta borde man kunna göra i form av en lägesrapport om hur stor del av de planerade aktiviteterna inom programmet som genomförts och status för övriga pågående projekt. Av någon anledning har dessa kommentarer inte beaktas. I stället återges förra årets berättelse nästan ordagrant.

Socialutskottet noterar att det nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskott (NAU) har sett som ett av sina huvuduppgifter att utveckla samarbete på områden av gemensamt intresse, och nu på områden som på grund av utvecklingen inom EU kräver ställningstagande från de nordiska ländernas sida. Utskottet understryker att detta arbete är av stor betydelse i samband med att framhäva den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EU-medlemskap för enskilda nordiska länder.

Socialutskottet föreslår att följande rekommendation, som arbetsmarknads- och arbetsmiljöministrarna ansvarar för, avskrivs (jfr. separat betänkande bland D-saker):

Rek. nr 44/1992/s Nordiska arbetsrätten och EU

Socialutskottet önskar nytt meddelande beträffande:

Rek. nr 3/1992/s Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen

5. Social- och hälsovård

Socialutskottet uttrycker sin tillfredsställelse med att ministerrådet återupptagit arbetet med revidering av programmet för samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn. Samarbetsprogrammet och andra planer inom sektorn har varit grunden för en konstruktiv dialog mellan parterna samt en förutsättning för att följa upp ministerrådets arbete och åtaganden.

Arbetet med en ny konvention om socialt bistånd och sociala tjänster blev slutfört vid årets utgång. Socialutskottet ser den som en viktig komplettering till den nya konventionen om social trygghet som trädde i kraft den 1 januari 1994. För utskottet har det varit en målsättning att dessa nya konventioner omfattar minst samma personkrets som 1981 års nordiska konvention om social trygghet.

Under 1992 framförde socialutskottet den åsikten att den expertkunskap som de nordiska institutionerna på social- och hälsovårdsområdet besitter, borde kunna bidra till en positiv utveckling i de baltiska länderna. Ministerrådet uppmanades även att säkra finansieringen och på en mer långsiktig basis samordna insatserna i dessa länder. Det är därför mycket glädjande att Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt ett utskott för att samordna sektorns aktiviteter i Östersjöområdet. Däremot finns det inga andra garantier för finansieringen än att insatserna i området kommer att ha hög prioritet i framtiden.

Socialutskottet noterar att ministerrådet beslutat att göra en mer omfattande evaluering av Nordiska läkemedelsnämnden än som beskrivs i treårskontraktet för perioden 1992-1994. Detta bl.a. mot bakgrund av det ökande europeiska samarbetet på läkemedelsområdet. För utskottet är det

en självklarhet och det ingår också i förutsättningarna för mål- och ramstyrd budgetering att man i samband med utvärderingen av verksamheten bör väga in ändringar i institutionernas omvärld.

Den senaste tiden har drog- och narkotikafrågorna fått förnyad uppmärksamhet. Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Många av före detta Sovjetrepublikerna och övriga östeuropeiska länder har blivit transitländer för narkotika till Norden och Västeuropa. Detta har lett till att parlamentarikerna i Nordiska rådet har föreslagit att det utarbetas en ny handlingsplan för att möta den uppkomna situationen. För utskottet är det därför en mycket positiv nyhet att man i ett nytt arbetsprogram för Nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor vill betona nordisk samverkan på den europeiska arenan och i andra internationella sammanhang.

Socialutskottet noterar att en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal och veterinärer under tecknats under året. Den nya överenskommelsen bygger i allt väsentligt på 1981 års överenskommelse. Förutom att de bestämmelser som inte är i överensstämmelse med EU:s regler på området antingen tagits bort eller anpassats till dessa. Fram till nu har den arbetsgrupp som följer tillämpningen av överenskommelsen årligen gett ut en årsrapport om sitt arbete och översikter om rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden m.m. Eftersom ingen årsrapport utkommit under 1993, undrar utskottet om denna utgivning upphört?

Beviljningen till stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete föreslogs en nedskärning i ministerrådets budget för 1994 med mer än 2/3 delar. Efter påtryckningar från socialutskottet och handikapprörelsen beslöt man att stödordningen skulle behålla samma budgetnivå 1994 som 1993. Inför det framtida budgetarbetet är det därför viktigt att ministerrådet tar notis av de synpunkter som framförts i saken under behandlingen av 1994 års budget. För socialutskottet är en reducering av stödordningen en oförsvarbar åtgärd, som dessutom ger mycket negativa signaler till hela handikapprörelsen. En rörelse som nu, strax efter avslutningen av FN:s handikappårionde, upplever att levnadsvillkoren för de handikappade står i allt större kontrast till målsättningen om "full delaktighet och jämlikhet".

Det förefaller så att ministerrådssidan sänkt sin ambitionsnivå vad gäller uppföljning av enskilda rekommendationer inom social- och hälsovårdssektorn. Bedömningar av kostnader, mindre utredningar och uppföljning av förslag avvisas med den enda argumentation att berörda saker inte ryms inom ministerrådets framtidsplaner eller att man inte vill göra något åt saken, se meddelande om rek. nr 30, 36/1993, nr 1/1992.

Det bör också påpekas att även om en rekommendation är ställd till ländernas regeringar, kan den inte avvisas på grund av att den inte har en nordisk dimension. Underlag för svar skall inhämtas från länderna och sammanställas av ministerrådets sekretariat i likhet med de svar som rör de rekommendationer som riktar sig till ministerrådet, se t.ex. meddelande

om rek. nr 43/1992. Däremot är det annan diskussion om föreslagna åtgärder lämpar sig bättre för nationell än nordisk uppföljning.

Socialutskottet önskar nya meddelanden beträffande följande rekommendationer inom social- och hälsovårdssektorn:

- Rek. nr 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
- Rek. nr 26 1990/s Telekomunikationer för handikappade
- Rek. nr 43/1992/s Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
- Rek. nr 13/1993/s Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
- Rek. nr 23/1993/s Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
- Rek. nr 24/1993/s Förstärkt nordisk medborgarpolitik

Socialutskottet föreslår att följande rekommendationer avskrivs (jfr. separata betänkanden bland D-saker):

- Rek. nr 30/1989/s Utbildning och legitimation av kiropraktorer
- Rek. nr 30/1990/s Homosexuellas sociala situation
- Rek. nr 1/1992/s Insatser mot epilepsi
- Rek. nr 5/1992/s Nordiska sjömanspensioner
- Rek. nr 7/1992/s Nordisk färdtjänst
- Rek. nr 8/1992/s Gränsöverskridande färdtjänst
- Rek. nr 13/1992/s Ny konvention om social trygghet
- Rek. nr 42/1992/s Insatser för socialt utsatta grupper
- Rek. nr 12/1993/s Framtidens äldreomsorg
- Rek. nr 15/1993/s Handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion
- Rek. nr 16/1993/s Åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik

6. Bygg- och bostadssektorn

Av ministerrådets redovisning framgår att som en följd av lågkonjunkturen fortsätter svårigheterna inom fastighets-, bygg- och bostadsmarknaderna i de nordiska länderna.

I Danmark är utvecklingen inne i en mer positiv utveckling. Insatserna beträffande stadsförnyelse och renovering ökar. I Finland försämras konjunkturen inom byggbranschen fortfarande som en följd av kriser inom banksektorn. Även i Island har konjunkturen vänt brant nedåt. Behovet för nya bostäder är dock relativt stort. I Norge finns det tecken på en stabilisering och en viss uppgång inom enskilda delar av byggnadsbranschen. I Sverige har konjunkturedgången och krisen inom bankväsendet lett till en väsentlig minskning av byggnadsverksamheten.

Socialutskottet noterar att bostadsministrarna under året fastställt fyra handlingsplaner i enlighet med det samarbetsprogram som gäller för perioden 1992-1996. Handlingsplaner för den byggda miljön, bostadspolitik, byggnormer och standardisering, samt kunskapsöverföring till bygg- och bostadssektorn i Baltikum. De största satsningarna går dock fortsatt till koordinering av det nordiska samarbetet i förhållande till de europeiska

byggstandardiseringen. Detta är i linje med den bedömning som gjordes i samband med Nordiska rådets utvärdering av sektorn 1990.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) fortsätter sin strävan att öka det nordiska inflytandet i det europeiska arbetet. Inom andra områden rapporteras om NKB:s insatser på brandområdet, energiområdet, konstruktionsområdet och projekt för bättre inomhusklimat. Socialutskottet anser det positivt att NKB utarbetat ett nytt arbetsprogram för perioden 1994-1996. Det programmet ligger till grund för institutionens första treåriga budgetöverenskommelse med ministerrådet.

Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS) koordinerar en omfattande projektverksamhet. Socialutskottet noterar också att Nordiska styrgruppen för bostadspolitisk verksamhet (BOPOL) tagit initiativ till en rad projekt på det bostadspolitiska området. Vidare har utskottet under året med intresse mottagit rapporten om "Strategier for regulering av bolig- og byfornyelse i Norden".

Socialutskottet vill erinra om att en arbetsgrupp inom NBS, har utarbetat program för forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet. Utskottets bedömning är att ökat FoU i infrastrukturfrågor på detta område på sikt kan ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden.

Som följd av statsministrarnas nyvärdering av det nordiska samarbetet ingick bygg- och bostadssektorn enligt budgetförslaget för 1994 inte i de av ministerrådets prioriterade insatsområdena. Man föreslog att projektmedel på sektorn, som 1993 uppgick till 4,8 MDKK helt skulle dras in och att anslaget till NKB skulle reduceras. I sina budgetkommentarer underströk socialutskottet sin oro över vilka konsekvenser det kunde ha att dra in alla projektmedel på bygg- och bostadssektorn utan att undersöka alternativa finansieringsmöjligheter. Nordiska rådet instämde i utskottets synpunkter och det lyckades tillskjuta 3 MDKK till projekt- och FoU-verksamhet på sektorn 1994.

Slutligen vill socialutskottet rikta ministerrådets uppmärksamhet på att det i Nordiska rådet lagts fram ett medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (A 1052/s). Förslagsställarna framhäver särskilt att bygg- och bostadsområdet i Norden sedan länge haft en framskjuten ställning internationellt. Förslaget syftar mer specifikt till, att för det första bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet, för det andra att särskilt utveckla de bostadssociala målsättningarna i Norden, och för det tredje att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor.

Socialutskottet föreslår att följande rekommendation avskrivs (jfr. separat betänkande bland D-saker):

Rek. nr 27/1991/s Samnordiska brandskyddsbestämmelser

7. Utskottet

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår socialutskottet att Nordiska rådets budgetutskott i sitt betänkande över ministerrådets verksamhetsberättelse för 1993, C 1/1994, lägger vikt vid utskottets anförda synpunkter.

Köpenhamn den 28 januari 1994

För socialutskottet

Lena Öhrsvik
Förman

Redogörelse

för planerna för det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed, i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet), sin redogörelse för planerna för det fortsatta nordiska samarbetet till Nordiska rådets 44:e session.

Köpenhamn den 15 januari 1994

På Nordiska ministerrådets vägnar

Olof Johansson

Pär Stenbäck

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I	INLEDNING.....	960
	Det nordiska samarbetets framtidsutsikter.....	960
	Nordens närområden.....	962
II	KULTURSAMARBETET	963
	Nordiska kulturfonden.....	963
	Nordiskt film- och mediasamarbete	963
	Språksamarbetet.....	964
	Barn och unga	964
	Samarbete på konstområdet	964
	Folkligt kultursamarbete	965
	Nordisk profilering i Europa och Norden.....	965
	Nordisk kultursatsning i sessionsländerna.....	965
III	UTBILDNING OCH FORSKNING.....	967
	Nordiskt skolsamarbete.....	967
	Folkeoplysning og voksenuddannelse	967
	Højere uddannelse	968
	Mobilitetsprogrammer.....	968
	Sprogsamarbejdet.....	969
	Forskningssamarbejdet.....	969
	Nordiskt samarbete inom distansutbildning.....	969
IV	MILJÖ.....	970
	Overvågning og data	970
	Miljøkonsekvensvurderinger.....	970
	Økonomiske styringsmidler.....	970
	Natur og friluftsliv	971
	Europeisk miljøsamarbeid.....	971
	Miljøsamarbeid i Nordens nærområder.....	971
V	FISKERI	973
	Fiskeri- og næringspolitisk samarbeid.....	973
VI	MEDBORGARNAS RÄTTIGHETER	975
	Arbetsmarknad och arbetsmiljö	975
	Livsmedel	976
	Konsumentpolitik.....	976
	Social- og sundhedspolitik	977

VII EKONOMI.....	979
Bæredyktig vekst og sysselsetting.....	979
Økonomisk samarbeid overfor Baltikum og nærområdene.....	979
Transport og infrastruktur	980
Regional tilvekst og utvikling	980
Energipolitisk samarbeid.....	980
Næringspolitisk samarbeid	981
Bygg- og bostadspolitisk samarbeid	982
Landbrukspolitisk samarbeid	982
VIII JURIDISKA FRÅGOR.....	983
Lagstiftning	983
Jämställdhet.....	983
Flykting- og migrationsfrågor.....	984
IX EKONOMISKA PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR.....	986
Bilaga	
Budgetutskottets betänkande, jämte Bihang 1-5 (fackutskottens uttalanden), över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) och statsministrarnas kompletterande redogörelse (Dokument 3)	987
Bihang 1: Ekonomiska utskottet	1000
Bihang 2: Juridiska utskottet	1009
Bihang 3: Kulturutskottet	1016
Bihang 4: Miljöutskottet	1021
Bihang 5: Socialutskottet	1027

I Inledning

Det nordiska samarbetets framtidsutsikter

Arbetet med förnyelse och vidareutveckling av det nordiska samarbetet kommer att fortsätta. Det blir mer nödvändigt som en följd av de förändringar som sker i vår omvärld. Dessa har successivt behandlats i ministerrådets arbetsprogram Norden i Europa, i programmet för det nordiska samarbetet efter 1992 samt i Iloniemi-gruppens rapport till statsministrarna. Många av de åtgärder som angetts där har redan genomförts. Men det är nödvändigt att fortsätta reformarbetet. Det är bara genom förmågan till förändring och nytänkande som vi kan värna och vidareutveckla det nordiska i det Europa, som befinner sig i snabb omvandling.

För närvarande för Finland, Norge och Sverige förhandlingar om medlemskap i EU. Oavsett när medlemskapsprocessen avslutas, och vilket det slutliga utfallet än blir, så kommer det fortsatta nordiska samarbetet att påverkas av den europeiska integrationen. Alla de nordiska länderna kommer att ha viktiga intressen att tillvarata i europeiskt sammanhang.

Ett av de viktigaste elementen är EES-avtalet. Det kommer att ha en central roll under de närmaste åren, oavsett om flertalet av de nordiska länderna kommer att delta i EES som EU-medlemmar, eller om några kommer att göra det som EFTA-medlemmar.

Genom avtalet blir de nordiska länderna i allt väsentligt delaktiga i EU:s inre marknad och den fria rörligheten för personer, varor, tjänster och kapital. Det har också stor betydelse för förbindelserna mellan de nordiska länderna. Genom EES-avtalet förverkligas det gamla målet om Norden som hemmamarknad inom en bredare europeisk ram. Den fria rörligheten för personer, där det nordiska samarbetet redan nått väl så långt som EU, kommer också att infogas i ett bredare europeiskt mönster. Genom den västeuropeiska integrationen kommer de nordiska länderna också att delta i utformningen av gemensam politik och gemensamma regler på en lång rad områden, som också har en viktig plats i det nordiska samarbetet.

På de områden där EES-avtalet innebär en väsentlig kvalitativ förstärkning av förutsättningarna för handel och samarbete också mellan de nordiska länderna, minskar i motsvarande grad behovet av internt nordiskt regelverk. På vissa områden kan därför verksamheten reduceras eller helt upphöra. Detta har redovisats för Nordiska rådet bl.a. i programmet för nordiskt samarbete efter 1992. Detta hindrar inte att det finns behov av samarbete mellan de nordiska länderna, bl.a. den ekonomiska politiken, sysselsättningen, strukturpolitiken och investeringar är sådana områden. Beslut om t.ex. infrastrukturinvesteringar är emellertid en fråga för de länder, kommuner och företag som är direkt berörda och behandlas alltså inte i de formella nordiska samarbetsorganen.

Utformningen av gemensamma EES-regler på olika områden vid sidan av de fyra friheterna är också en väsentlig uppgift. De nordiska länderna har kommit långt på en rad av dessa områden, och har därför goda lösningar att bidra med, eller har särskilda intressen att tillvarata. Det gäller

bl.a. miljöpolitik, konsumentpolitik, jämställdhet, arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och regionalpolitik.

Den kanske viktigaste uppgiften för det nordiska samarbetet är att se till att det sker ett löpande samråd och avstämning mellan länderna, om den position de avser inta i de organ där de är företrädade. Därigenom kan de nordiska länderna ofta verka i samma riktning. Det nordiska ordförandeskapet har ett ansvar för att se till att detta samråd kommer till stånd, när behov föreligger. De nordiska statsministrarnas redogörelse vid vårsessionen och utrikesministrarnas redogörelse vid höstsessionen vill också fortsatt avhandla utfallet av detta samråd.

Det är de enskilda nordiska länderna som är parter i EES, resp. medlemmar i EU och Efta. Därför måste samrådet om dessa frågor ske direkt mellan berörda politiker och tjänstemän i de olika länderna. Dessa kontakter i informella nordiska nätverk, tvärs över landgränserna, kommer därför att öka väsentligt och utgöra en relativt sett allt viktigare del av det totala nordiska samarbetet. De formella nordiska organen kan ha en viktig roll för att utarbeta underlag och plattformar för de nordiska ländernas linje, vilket förutsätter att man är ute i god tid.

Nordiska ministerrådet kan också stödja samordning och arbetsfördelning vid de nordiska ländernas medverkan i europeiska organ. Dessutom kommer de nordiska ländernas medverkan i den europeiska integrationen att ställa krav på information om det nordiska samarbetet till omvärlden.

Det regionala nordiska samarbetet kommer fortfarande att ha en central roll. Även på några av de områden som omfattas av EES-avtalet går det nordiska samarbetet redan nu längre än de gemensamma EES-reglerna, bl.a. när det gäller personers rörlighet, arbetsmarknad och socialförsäkring. Genom den nordiska klausulen i EES-avtalet ges förutsättningar för att det nordiska samarbetet kan fortsätta och utvecklas i den utsträckning som ett sådant samarbete inte hindrar att EES-avtalet fungerar tillfredsställande.

Flera av kärnområdena i det nordiska samarbetet berörs inte särskilt mycket av EES-avtalet. Det gäller särskilt kulturområdet. På motsvarande sätt finns det inte något omfattande etablerat nordiskt samarbete på flertalet av de nya områden, som blir aktuella för de länder som blir medlemmar i EU.

Det är naturligt att kultur-, utbildning- och forskningsområdena intar en central roll i det nordiska samarbetet, som bygger på den gemenskap som finns mellan länderna i språk, historia, samhällssyn och institutioner. Ministerrådet kommer därför att fortsätta prioritera kultur-, utbildning- och forskningsområdena i enlighet med vad statsministrarna har beslutat. Övriga områden av genuint nordiskt intresse som utpekats av statsministrarna är medborgarpolitik, miljöpolitik och, som tidigare konstaterats, ekonomisk-politiskt samarbete.

Samtidigt är det viktigare än någonsin att vi undviker dubbelarbete. De totala resurserna för nordiskt samarbete är så begränsade att samarbetet inte bör belastas med sådant som kan skötas effektivare i annat nordiskt sammanhang. Därför måste det inför varje förslag noggrant övervägas om

ämnet verkligen är mest ägnat för nordiskt samarbete eller om det i första hand är en nationell fråga eller bör behandlas i andra internationella organisationer. Därför avser ministerrådet införa en systematisk prövning av vilken nordisk dimension varje ny fråga verkligen har.

Nordens närområden

Norden och det nordiska samarbetet har fortsättningsvis viktiga uppgifter att fylla i Nordens närområden under de kommande åren. Ministerrådets engagemang i Baltikum och närområdena i Ryssland kommer således att fortsätta. Viljan att aktivt stödja den ryska omvandlingen mot demokrati och marknadsekonomi och att understödja de baltiska staternas självständighet och möjlighet till ekonomisk utveckling är en viktig del av det regionala samarbetet i norra Europa.

Det pågående baltiska investeringsprogrammet löper ut under 1995. En utvärdering av detta program kommer att ske. Därefter tas ställning till en eventuell fortsättning. De nordiska informationskontoren i Baltikum fortsätter sin verksamhet enligt gällande beslut till april 1995. Ministerrådet kommer att fatta beslut om den fortsatta verksamheten under 1994.

I sitt fortsatta engagemang lägger ministerrådet tyngdpunkten vid insatser där en samnordisk kompetens är relevant, där nordiska institutioner och samarbetsorgan kan utnyttjas och där uppenbara synergieffekter kan uppnås via ett samnordiskt agerande.

Utbildning, demokrati, rättsmedvetande, miljö, kärnsäkerhet och ekonomisk utveckling är tyngdpunktsområden för ministerrådets insatser under de kommande åren. Ministerrådet avser således ge fortsatt rättsutvecklingshjälp till Baltikum.

Stöd till att lösa miljöproblemen i Nordens närområden prioriteras högt av ministerrådet. Ministerrådet kommer att arbeta för att Östersjöprogrammet inom HELCOM omsätts i konkreta åtgärder. Ministerrådet ämnar också fortsätta miljösamarbetet i Barentsregionen. Ministerrådets mål är att reducera de omfattande miljöproblem, som har sitt upphov i Nordväst-Ryssland, och som i betydande grad påverkar det nordiska området.

De utbytes- och praktikantordningar som etablerats mellan i första hand Norden och de baltiska staterna för studerande, forskare, parlamentariker, tjänstemän och andra yrkesverksamma är enligt ministerrådets mening av stor betydelse för den fortsatta demokratiska och marknadsekonomiska utvecklingen i Baltikum. Utifrån de goda erfarenheterna med hittillsvarande insatser ämnar ministerrådet utvidga de olika stipendieordningarna till att också omfatta de ryska närområdena.

Ministerrådet har dessutom satt igång projekt på andra områden i syfte att främja en positiv utveckling i Baltikum. Ministerrådet har vidare beslutat att utsträcka dessa projekt till speciellt de nordliga närområdena i Ryssland.

II Kultursamarbetet

Nordisk identitet bygges opp gjennom kunnskap og opplevelser. Kunnskap om våre likheter og ulikheter og opplevelse av hverandre og hverandres virkeligheter. I den tiden vi lever og i de turbulente tider vår verden skal måtte gjennomleve, er satsningen på en levende fellesskapsfølelse i Norden en viktig stabiliserende faktor vi kan tilby våre omgivelser som en modell for fredelig samarbeide.

Kulturidentitet er et dynamisk og mangesidig begrep som hele tiden modifiseres, påvirkes og utformes på varierende måte, bl.a. gjennom nasjonale og felles nordiske innsatser.

Ministerrådet vil i den kommende perioden fullføre statsministrenes målsetting om en 50% budsjettandel for kultur, utdanning og forskning i 1996.

Nysatsingene innenfor kultursamarbeidet konsentreres til de prioriterte områder nedenfor.

Nordiska kulturfonden

Ministerrådet betonar en fortsatt förstärkning av kulturfondens verksamhetsförutsättningar. Fonden kommer att få en mer markerad kulturpolitisk roll i samarbetet vid sidan av ministerrådet och Nordiska rådet, vilket i sin tur aktualiserar behovet av samråd kring framtida prioriteringar och temaorienterade satsningar i enlighet med den policy man enats om.

I uppföljningen av statsministrarnas prioriteringar och Nordiska rådets uttalanden till förmån för starkare satsningar på det kulturella samarbetet kommer ministerrådet att utnyttja de insatser nordiska kulturfonden gör bl.a. i identitetsskapande syfte för att utveckla och stimulera samarbetet inom områdena kultur, utbildning och forskning samt kännedomen om nordisk kultur utanför Norden.

Nordiskt film- och mediasamarbete

Med tanke på tv- og filmmediets generelle gennemslagskraft og betydning i det samlede kulturforbrug i Norden vil Ministerrådet give film- og mediaområdet høj prioritet. De levende billeder er det foretrukne medium for kulturel udveksling, og er derfor en vigtig komponent når det gælder menneskers fornemmelse af tilhørsforhold og identitet. Kulturministrene arbejder på oppdrag fra statsministrene med å kartlegge mulighetene for økt nabolandsspredning og produksjonssamarbeid på tv-området.

Ministerrådet vil fremover sikre mulighed for et øget tilbud af nordiske film og tv-programmer, og sikre at dette tilbud når så bredt ud som muligt. En af hovedopgaverne for de kommende år vil derfor være at sætte initiativer i gang, som kan stimulere distributionen og udbredelsen af nordiske film.

Språksamarbetet

Vestnorden, de ikke-skandinaviske sprog og børn og unge er prioriterede områder i forbindelse med Ministerrådets nysatsning på sprogområdet. Nordisk sprogforståelse er ikke blot et spørgsmål om en ren kommunikativ kompetance, men kulturformidling i bred betydning.

Ministerrådet vil styrke språkkonsulentvirksomheten ved institusjonene på kulturområdet. Disse vil også i fremtiden komme til å være viktige forankringspunkter for de fremstøt som skal gjøres for å vedlikeholde og øke den nordiske fellesskapsfølelsen. Med satsning på de elektroniske medier vil det være mulig å nå enda større grupper barn og unge.

Barn och unga

Den viktigaste förutsättningen för att vi också i kommande generationer har ett levande nordiskt samarbete är att vi medvetet och målinriktat lägger vikt på att nå barn och unga med identitetsskapande insatser. I nysatsningen på kulturområdet betonar ministerrådet att de unga skall ha en central plats i det framtida samarbetet och preciserar de fasta institutionernas och kommittéernas särskilda ansvar. Ministerrådet avser att avdela en egen budgetram specifikt till barn- och ungdomsaktiviteter. Ett viktigt instrument är vidareföringen och utvecklingen av projektet Ett levande Norden. Med utgångspunkt i erfarenheterna av detta omfattande projekt avser ministerrådet att till Nordiska rådets session 1995 lägga fram ett ministerrådsförslag om nordisk barn- och ungdomspolitik.

I samarbete mellan kultur- och utbildningsministrarna är det naturligt att använda skolan som organisation för att effektivt nå barn och unga. Under temat Nordisk kulturpedagogik i skolan kommer ministerrådet att utveckla och befästa växelverkan mellan skola och kulturell verksamhet. Detta sker i form av nätverksprojekt, konferenser för erfarenhetsutbyte och fortbildningsverksamhet.

Ministerrådet avser att göra en särskild insats för att nordiska film- och TV-program distribueras till barn och unga och avser också att utnyttja utställningsmediet genom att låta utforma "Nordiska upptäcksresande" ("Nordic Explorers") som en multimediautställning som förmedlar kunskap genom upplevelse. Eftersom den kommer att innehålla ett stort antal interaktiva komponenter kommer den att locka den unga publik som söker sig till centra för populär vetenskap.

Samarbete på konstområdet

Ministerrådet kommer inom konstområdena att prioritera insatser som ökar kunskapen om den nordiska konsten, ökar mobiliteten bland konstnärer och förankrar utbudet av konst och kultur mellan de nordiska länderna i nationella institutioner och nätverk. Ministerrådet anser, att ett välfungerande nordiskt nätverkssamarbete på kulturområdet är en förutsättning för ett aktivt och resultatutrett deltagande i internationellt kultursamarbete.

Ministerrådet kommer därför att verka för en koordinering av nordiska och nationella insatser för kulturexport från Norden.

Ministerrådet kommer att överväga huruvida nya samarbetsstrukturer erfordras på museiområdet i syfte att lyfta fram och synliggöra det nordiska kulturarvet och nutidskonsten.

Ministerrådet kommer att etablera en omfattande resestipendieordning för unga konstnärer för att förstärka det konstnärliga samarbetet, underlätta konstnärernas möjligheter att lära känna de övriga nordiska konstmiljöerna och bidra till intensivare utbud av nordisk konst inom Norden.

I nysatsningen på musikområdet avser ministerrådet att, såvida de första årens verksamhet ger ett positivt resultat, utveckla Orkester Norden till en nordisk ungdomssymfoniorkester av hög klass.

Folkligt kultursamarbete

Ministerrådet ser föreningarna Norden som en av de viktigaste resurserna för att i breda folkliga kretsar förstärka känslan för nordisk identitet. I projektet Nordliv avser ministerrådet att tematiskt samla egna initiativ med föreningarna Nordens historiabaserade aktiviteter. Projektet kulminerar med firandet av Kalmarunionens 600-årsjubileum 1997, för vilket ministerrådet inlett planeringen.

Nordisk profilering i Europa och Norden

Kultursatsningar med stor bredd och genomslagskraft är ett effektivt sätt att synliggöra den nordiska identiteten utomlands och i Norden. Ministerrådet och de nordiska statliga museerna kommer 1996-1998 att följa upp den stora utställningen "Viking og Hvidekrist" med "Margrethe I". Utställningen arrangeras med anledning av jubiléet för Kalmarunionens instiftande. Också denna utställning kommer till en del att handla om Nordens relationer till Europa, inte minst till Hansan.

För att vitalisera en kulturell nord-syddialog avser ministerrådet att genomföra en bred nordisk kulturfestival i Spanien våren 1995. Ministerrådet förbereder även ett antal nordiska kulturprojekt för Baltikum, S:t Petersburg och Centraleuropa, dvs. de områden där den politiska, ekonomiska och kulturella förändringsprocessen är som intensivast.

Ministerrådet arbetar med att koordinera och tillrättalägga nordiska manifestationer i samband med Köpenhamn kulturstad 1996. Kulturstadsarrangemanget är en unik möjlighet att presentera nordisk kultur och identitet med en egen profil inom en större europeisk och global ram.

Nordisk kultursatsning i sessionsländerna

I syfte att synliggöra den nordiska gemenskapen för en bredare allmänhet samt att göra nordisk samverkan till en naturlig del av det nationella kulturlivet kommer årligen återkommande kulturmanifestationer i sessionsländerna att genomföras. Målet är att i anslutning till Nordiska rådets sessioner skapa en kulturtradition som vinner förankring i det allmänna med-

vetandet och kring vilken nationella organisationer och kulturinstitutioner samverkar i en fortlöpande planeringsprocess.

III Utbildning och forskning

Det överordnade mål for samarbejdet på uddannelses- og forskningsområdet er at skabe et nordisk forsknings- og uddannelsesfælleskab. Øget koncentration, stærkere politisk styring, effektiv ressourceudnyttelse samt styrkelse af den nordiske dimension i europæisk og andet internationalt samarbejde er nøgleord i de kommende års nordiske uddannelses- og forskningssamarbejde. Samarbejdet vil blive tilrettelagt i overensstemmelse med statsministrenes ønske om en nysatsning på uddannelsesområdet.

Nordiskt skolsamarbete

Ministerrådet har som mål att utveckla och bredda en nordisk skolgemenskap genom att identifiera och eliminera hinder för samarbete mellan skolor i de nordiska länderna. Ministerrådet kommer under perioden att prioritera elev- och lärarutbyte, främja kommunikation mellan skolans aktörer i Norden och verka för att informationssystem och nätverk skapas för generell stimulans till nordiskt skolsamarbete. I en särskild handlingsplan för det framtida skolsamarbetet har ministerrådet konkretiserat nysatsningarna i en rad projekt, som avses starta under 1994.

Ministerrådet avser att initiera ett nordiskt skoldatanät, som informationskälla och kommunikationssystem för nordiska skolor. Syftet är att skapa en infrastruktur för stärkande av nordisk skolgemenskap, i likhet med hur man tidigare skapat NORDUnet inom högskole- och universitetsområdet. I ett sådant datanät skall enskilda skolor kunna både ge och få aktuell information inom en rad områden som skolorna anser angelägna.

Folkeoplysning og voksenuddannelse

Ministerrådet vil tilrettelægge samarbejdet om voksenuddannelse og folkeoplysning, således at der stimuleres til videreudvikling af samvirket mellem de folkelige og frivillige organisationer samt folkehøjskoler. I overensstemmelse med handlingsprogrammet Voks Frem vil Ministerrådet stimulere til øget tværsektorielt samarbejde inden for voksenuddannelsesområdet med sigte på at skabe øget kvalitet og helhed i uddannelsespolitikken for voksne, nationalt og nordisk.

Ministerrådet vil i de kommende års nordiske samarbejde om folkeoplysning og voksenoplysning give særlig prioritet til aktiviteter vedrørende fremtidens kvalifikationskrav i et europæisk perspektiv samt til aktiviteter vedr. uddannelse og arbejdsløshed. Ministerrådet vil vurdere nye initiativer på dette felt i lys af en rapport, som fremlægges ved udgangen af 1994 af en nordisk tænketank.

Højere uddannelse

Ministerrådet har som mål at skabe fællesskab for højere uddannelse. Unge som søger en højere uddannelse skal kunne betragte hele Norden

som deres optagelsesområde. Ministerrådet har til hensigt gennem de studerendes frie valg over grænserne at skabe basis for øget konkurrence og dermed øget kvalitet i de højere uddannelser. For at skabe de formelle rammer for det nordiske uddannelsesmarked indgås en nordisk overenskomst, der indebærer at parterne forpligter sig gensidigt til at give uddannelsesøgende, som er bosatte i et andet nordisk land, adgang til sine offentlige højere uddannelser på samme eller ligeværdige vilkår som ansøgere fra eget land. Overenskomsten skal gælde fra og med det akademiske år 1994/1995. I tilknytning til overenskomsten har parterne til hensigt at få en aftale i stand om betaling af uddanneleseomkostningerne parterne imellem, som skal gælde senest fra og med 1. juli 1996.

Ministerrådets målsætning er at få fjernet de resterende hindringer for nordisk mobilitet; såvel de attitudemæssige som de mere formelle og materielle hindringer. Det er endvidere Ministerrådets hensigt, at de samnordiske midler til mobilitetsprogrammerne Nordplus og NorFA (Nordisk Forskeruddannelsesakademi) skal anvendes til yderligere at stimulere den arbejdsdelingsskabende og barrierenedbrydende proces.

Mobilitetsprogrammer

Ministerrådets mobilitetsprogrammer retter sig mod den generation af unge, som i lyset af den politiske og økonomiske udvikling i de senere år er langt mere internationalt orienteret, end det er set i de tidligere generationer. Ministerrådet finder, at det har betydning for det nordiske fællesskab og for de unges egen identitetsfølelse, at de i mødet med internationale udfordringer er i stand til at fastholde bevidstheden om et klart tilhørsforhold, ikke blot til deres eget land, men også til Norden som helhed. Et vigtigt element i dette er, at de unge, i forbindelse med deres uddannelse, får mulighed for direkte at opleve de nordiske nabolandes sprog, kultur, levevis, værdinormer, samfundsforhold, natur etc.

Ministerrådet har til hensigt fortsat stærkt at betone mobilitetsaspektet i Nordplus-programmet. Ministerrådet mener, at Nordplus skal spille en fremtrædende rolle i det nordiske uddannelsessamarbejde.

Ministerrådet vil gennem Nordplus-junior i forbindelse med en nysatsning sikre, at der gøres en aktiv indsats for at nå ud til alle uddannelser for de 16-19 årige.

Folkehøjskole- og folkeoplysningstraditionen er specifikt nordisk. Ministerrådet har til hensigt at prioritere Nordisk folkehøjskolestøtte økonomisk i de kommende år med henblik på at give flere unge mulighed for ophold på en folkehøjskole i et andet nordisk land.

Sprogsamarbejdet

Sprogsamarbejdet i Norden har en konkret form i handlingsprogrammet NordMÅL (1990-1995). Nordisk Sprogsekretariat, Nordisk Sprog- og Informationscenter, Nordiske kurser i sprog og litteratur samt netværksaktiviteterne inden for rammerne af Nordplus bidrager ligeledes effektivt til styrkelse af det nordiske sprogfællesskab.

Ministerrådets mål er at styrke det sproglige samarbejde i de kommende år. Nysatsningen på området skal fremfor alt tilgodese de ikke-skandinaviske sprog, Vestnorden samt børn og unge ved kursusvirksomhed, læremiddelproduktion, ordbøger, forskning, information etc., således at den øgede satsning får såvel et informativt som et identitetsforstærkende sigte.

Forskningssamarbejdet

Ministerrådet har som mål å skape et vel fungerende nordisk forskningsfellesskap. Dette fellesskapet skal så langt det er mulig, framstå som en modell for nyttig og effektivt samarbeid også i europeisk sammenheng.

Det er Ministerrådets hensikt at forskning som tar utgangspunkt i det spesifikt nordiske, både kulturelt og sosialt, skal innta en bredere plass i samarbeidet. De igangværende programmer for henholdsvis miljøforskning og arktisk humanistisk forskning som begge er etablert for perioden 1993-1997, videreføres etter planene.

Etter rekommandasjon fra Nordisk Råd utreder Nordisk forskningspolitisk råd i samarbeid med berørte forskningsråd planer for et nordisk forskningsprogram innen samfunnsvitenskapelige og humanistiske kjerneområder med temaet "Norden og Europa" med sikte på stillingtagen i Ministerrådet i 1994/1995.

De nordiske land deltar i økende grad i EFs utdannings- og forskningsprogrammer. Ministerrådet vil arbeide for at felles nordiske interesser kan gjøre seg sterkest mulig gjeldende i planlegging og gjennomføring av europeiske programmer. Økt europeisk samarbeid skaper nye muligheter for å bringe ikke minst forskningen fremover, men vil også kreve ressurser i konkurranse med nasjonale og nordiske aktiviteter. Ministerrådet vil derfor, blant annet i nær kontakt med nordiske samarbeidsorganer for universiteter og forskningsråd, kontinuerlig vurdere utviklingen i det europeiske samarbeidet.

Nordiskt samarbete inom distansutbildning

Nya tekniker har skapat nya möjligheter för att genom distansutbildning nå grupper som på grund av bostadsort, arbets- eller familjeförhållanden har svårigheter med att följa konventionell undervisning. Då distansutbildningar till sin karaktär är oberoende av gränser, tid och rum är ökade nordiska insatser inom området av stor betydelse också vad avser samnordiska insatser riktade mot Västnorden.

Ministerrådet avser därför att stärka det nordiska samarbetet inom distansutbildningsområdet.

IV Miljö

Et ministerrådsforslag om Nordisk miljøstrategi vil bli lagt fram til behandling på Nordisk Råds 44. sesjon. I miljøstrategien vil Ministerrådet fastsette den overordnede politiske prioritering, som bør styre anvendelsen af økonomiske midler og arbeidsindsats indenfor det nordiske miljøsamarbeidet de kommende år. Strategien tager udgangspunkt i om resultaterne af samarbeidet primært skal anvendes i Norden, i Nordens nærområder, i EF/EØS eller de øvrige internationale organisationer.

Miljøstrategien vil videre tage udgangspunkt i prinsippet om "høyste tillempede ambisjonsnivå". Ved at følge det nordiske land med det højeste ambitionsniveau kan det nordiske samarbeidet anvendes som løftestang.

Samarbejdet mellem miljøområdet og transportområdet vil fokusere på at øge kundskaberne om miljøkonsekvenser og virkemidler mod transportrelaterede luftforurening og andre miljøskader. Det igangværende samarbejde mellem miljøområdet og sektorene for finans og fiskeri vil blive fulgt op.

Overvågning og data

Under 1995 vil Ministerrådet afslutte arbejdsprogram for langsigtet miljøovervågning af Nordens ydre miljø for at få fælles nordisk information om miljøets tilstand i Norden. En gang årligt vil der blive redegjort for resultaterne af arbejdet med udvalgte miljøindikatorer, som kan udnyttes til at påvise sammenhængen mellem samfundets påvirkning af natur og miljø samt effekten af disse påvirkninger. Ministerrådets rapport "Nordens miljø - tilstand, udvikling og trusler" følges op gennem tematiske rapporter hvert andet år. Arbejdet påbegyndes i løbet af 1994 med temaet "Arktisk miljø". De tematiske rapporter skal danne basis for forslag til tiltag og redegøre for de økonomiske konsekvenser heraf.

Miljøkonsekvensvurderinger

Spørgsmål om miljøkonsekvensvurderinger (MKB) anses af de nordiske lande som en vigtig del af planlægningen og det forebyggende miljøarbejde. Ministerrådet anser det derfor som hensigtsmæssigt med et fortsat nordisk samarbejde om udvikling og praktisk tilpasning af MKB både i forhold til anlæg og projekter og i forhold til planer, programmer og tiltag.

Økonomiske styringsmidler

Ministerrådet vil identificere og udarbejde baggrundsmateriale om og forslag til afgifter og panter for visse produkter med henblik på nationale tiltag.

Natur og friluftsliv

Som opfølgning på konventionen om biologisk diversitet vil Ministerrådet tage initiativer til beskyttelse af truede dyre- og plantearter samt deres levesteder. Da største delen af den nordiske biodiversitet er knyttet til skovene, samarbejder miljøområdet og jord- og skovbrugssektoren om udfærdigelse af definitioner og kriterier for bæredygtigt skovbrug. I lyset af den øgede turisme og brug af naturen vil Ministerrådet udarbejde en nordisk strategi for bæredygtig udnyttelse af naturen til et alsidigt friluftsliv.

Ministerrådet vil fortsætte igangsat arbejde vedrørende miljøfarligt affald. Målet er at undersøge mulighederne for fælles nordiske indsamlings- og genanvendelsessystemer, samt behovet for fælles behandlingsanlæg for visse former for miljøfarligt affald. Ministerrådet vil arbejde for at forholdene lægges tilrette for indførelse af renere teknologi i nordisk industri samt for ibrugtagning heraf.

Europeisk miljøsamarbeid

Ministerrådet lægger til grund, at den nordiske strategi i EU/EØS er at vinde gehør for de nordiske synspunkter i EUs miljøarbejde og være pådrivende i det europæiske miljøarbejde. Et vigtigt udgangspunkt er, at det højst tillempede ambitionsniveau skal gælde på miljøområdet, og effektive styringsmidler skal udvikles. Endvidere skal bindende regelsæt indføres på miljøområdet med udgangspunkt i bl.a. miljøkvalitetsnormer, og reglerne skal i så stor udstrækning som muligt være af minimumskaraktér og ligge på det højst mulige beskyttelsesniveau.

De nordiske lande vil aktivt deltage i opfølgningen af EUs 5. miljøhandlingsprogram, især hvad angår de klare hensigter med at integrere miljøet i forskellige samfundssektorer.

Ministerrådet vil arbejde med en række problemområder indenfor EU/EØS. Det drejer sig om:

- Økonomiske styringsmidler: Ministerrådet vil fremme et samarbejde om de nordiske landes anvendelse af CO₂-afgifter.
- Luftforurening: De nordiske lande vil aktivt virke for, at den kommende revision af EUs direktiv om udslip fra faste forbrændingsanlæg tager udgangspunkt i naturens tålegrænser, som fastsættes så højt som muligt.
- Kemikalier: incl. bekæmpelsesmidler. Arbejdet under Ministerrådet med sundheds- og miljøfarlige kemikalier rettes frem for alt mod områderne miljøfarlighed, allergi og neurotoxicitet, og arbejdet med begrænsning af brug af farlige kemikalier rettes bl.a. mod tungmetaller og ozonlags-nedbrydende stoffer. Endvidere foretages vurderinger af virksomme stoffer i bekæmpelsesmidler og biocider.
- Affald: Ministerrådet vil søge at påvirke den igangværende regeldannelse indenfor affaldsområdet, f.eks. forslag til direktiver om losse-

pladser og emballager. Nordiske producentansvarsordninger for emballager, blybatterier og elektronikprodukter skal udvikles.

Miljøsamarbejd i Nordens nærområder

Støtte til løsning af miljøproblemerne i Nordens nærområder er højt prioriteret i Ministerrådets miljøsamarbejde. Indsatsen skal ske såvel gennem politisk indflydelse på beslutninger i Norden og internationalt, som gennem konkrete bidrag til gennemførelse af miljøforbedrende projekter, herunder også projekter vedrørende kernekraftsikkerhed.

Ministerrådet vil arbejde for, at Østersøprogrammet indenfor HEL-COM omsættes i konkrete tiltag. Den nordiske støtte vil blive samordnet indbyrdes og med den lokale finansiering samt med de internationale finansieringsinstitutioner som NEFCO, IBRD og EBRD. Ministerrådet vil yde støtte til etablering af 1-2 integrerede miljøovervågningsområder i hvert baltisk land og udvikle den for Norden og de Baltiske lande betydningsfulde koordinering indenfor miljøovervågning og -databehandling. Ministerrådet vil arbejde for, at de nationale tiltag, som påvirker landbrugsindkomsterne i det enkelte land samt eventuelle internationale landbrugsstøttetiltag, udformes med hensyntagen til miljøet.

Ministerrådet anser det som særdeles vigtigt at reducere de omfattende miljøulempen, som har sit ophav i Nordvest-Rusland, og som i betydelig grad påvirker det nordiske område, at hindre lækage fra dumpet og lagret radioaktivt affald og at sikre en bæredygtig økonomisk udvikling i regionen som grundlag for social velfærd og politisk stabilitet.

På grundlag af arbejdet indenfor Rovaniemi-processen, specielt den problemkortlægning, som foretages indenfor rammerne af AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) vil Ministerrådets rolle i opfølgningen af de mest akutte forurening videreudvikles og konkretiseres, f.eks. ved at NEFCO i samarbejde med AMAP-sekretariatet identificerer 10-12 projekter af højeste prioritet og i første omgang gennemfører en vurdering på prefeasibility niveau af disse projekter.

Ministerrådet vil overveje spørgsmålet om nye finansieringsmetoder for at skaffe midler til miljøtiltag i Nordens nærområder.

V Fiskeri

Det nordiske fiskerisamarbeidets hovedmålsetting er å bidra til gjennomføringen av landenes overordnede fiskeripolitiske mål. De sentrale mål for alle nordiske land er å verne ressursgrunnlaget gjennom en rasjonell og biologisk riktig beskatning, og å styrke det økonomiske grunnlaget for fiskerinæringen ved å fremme en struktur som er i samsvar med de biologiske ressurser.

Ministerrådet vil gjennom det nordiske fiskerisamarbeidet prioritere utvikling av samarbeidsstrukturer mellom forvaltning, fiskeriets organisasjoner og forskning, slik at det utvikles nettverk som omfatter alle ledd av næringen.

Ved gjennomføringen av samarbeidsprogrammet vil en ta spesielt hensyn til den dominerende betydningen fiskerisektoren har i økonomien i Grønland, Island og Færøyene. Samarbeidet skal konsentreres om aktivitetssområder som har høy nasjonal fiskeripolitisk prioritet, inndelt i følgende hovedkategorier:

- EU- og EØS-relatert nordisk samarbeid
- Nordisk regionalt samarbeid (som omfatter alle land)
- Nordisk regionalisert samarbeid (mellom noen land)

Fiskeri- og næringspolitisk samarbeid

Ministerrådet legger avgjørende vekt på å styrke det fiskeri/næringspolitiske samarbeidet, og vil konsentrere samarbeidet om utvikling av nordiske samarbeidsmekanismer for økt nordisk innflytelse på utformingen av internasjonal fiskeripolitikk, ivaretagelse av fiskerinæringens interesser i relasjon til internasjonalt miljøsamarbeid, med spesiell vekt på behovet for begrensning av havforurensingene, styrket samarbeide mellom de nordiske fiskeriorganisasjoner og å etablere et nettverk med de øst-europeiske stater for samarbeid om fiskerispørsmål. Samarbeidet vil faglig bli konsentrert omkring fiskeriregulering og forvaltning, med vekt på økt samarbeid om forskning og forvaltning av fellesbestander, selektivitet, bifangst og -dødelighet samt redskapsutvikling, for å redusere uønsket bifangst og utkast, samt produksjonsteknologi, kvalitetsspørsmål og marked.

I den kommende perioden kommer Ministerrådet til å prioritere innsatser innenfor det næringspolitiske området, hvor aktiviteter knyttet til det europeiske fellesskapets fiskeripolitikk, og dens påvirkning av de nordiske fiskerinæringen, vil bli fokusert spesielt.

Ministerrådet har etablert en rekke nettverk knyttet til spesifikke temaer som er aktuelle skjæringspunkter mellom EU's felles fiskeripolitikk og interessene i nordiske lands fiskerinæringen. For å trekke i gang nettverkene avholdes det en serie med fagkonferanser, der deltagere fra næringens organisasjoner, forvaltningen og forskningen, fra de nordiske land samt EU, møtes for å drøfte et avgrenset tema.

Dette arbeidet vil fortsette, i hovedsak etter samme gjennomføringsmodell. I tiden fremover er særlig temaer knyttet til "kontrollpolitikk", "utnyttelse av pelagisk fisk", "flerbestandsforvaltning" og "ansvarlig fiske" av særlig aktualitet i det videre nordiske arbeidet i relasjonene til EU's fiskeripolitikk.

VI Medborgarnas rättigheter

Arbetsmarknad och arbetsmiljö

Kampen mot arbetslösheten är i dag den viktigaste samhällsuppgiften i alla nordiska länder. Norden och Europa behöver ökad ekonomisk tillväxt för att skapa nya jobb och för att minska arbetslösheten. Sysselsättningspolitiken är i hög grad en nationell angelägenhet men situationen kräver internationell och nordisk samordning samt förnyelse och förstärkning av det internationella ekonomiska samarbetet. De nordiska statsministrarna har uttryckt sitt fortsatta stöd för dialogen mellan Efta och EU och OECD:s arbete med en sysselsättningsstrategi. Det kommer därför att arbetas vidare med tanken om ett OECD-toppmöte kring detta.

För att förbättra ungdomarnas möjligheter att få inträde på arbetsmarknaden kommer ministerrådet att stärka insatserna mot ungdomsarbetslösheten. Ministerrådet kommer därför att effektivisera utrednings- och analysarbete för att underlätta den politiska koordineringen och samverkan mellan existerande och framtida insatser samt program mellan länderna. Speciella insatser kommer att göras för att belysa hinder som är betingade av konjunkturer, lönestruktur, arbetsrättsliga och institutionella faktorer, utbildningsnivå och struktur.

Då den reguljära utbildningssektorns roll som utjämnande instans vid konjunkturfluktuationer är av stor betydelse kommer ministerrådet att initiera samarbete mellan arbetsmarknads- och utbildningssektorn.

Ministerrådet ser med oro på det hela tiden ökande antalet långtidsarbetslösa. Ministerrådet kommer därför att prioritera aktiviteter som kan hindra utslagning och passivering.

För att förbättra den vuxna arbetskraftens kompetens kommer ministerrådet inom samarbetsprogrammet för efter- och vidareutbildning av arbetskraften att utveckla den arbetsmarknadspolitiska vuxenutbildningen till ett ännu kraftfullare instrument än tidigare, såväl på en nationell som på en gemensam nordisk nivå.

För att kunna nå fram till en gemensam nordisk strategi kommer ministerrådet att utöka kännedom om fördelar och nackdelar i den "nordiska modellen" på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet jämfört med andra strategier eller lösningar i det övriga Europa, härunder speciellt att säkra och värna om den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen. De arbetssökandes position på arbetsmarknaden bör stärkas. Det kräver ökad flexibilitet på arbetsmarknaden. Ministerrådet kommer också att kartlägga de områden som man vill och kan tänka sig att samarbeta om nordiskt inom en framtida EES/EU-ram.

På arbetsmiljöområdet kommer ministerrådet fortsättningsvis att delta i det europeiska standardiseringssamarbetet inom Comité Européen Normalisation (CEN) och Comité Européen de Normalisation Electrotechnique (CENELEC) för att utöka de nordiska ländernas möjligheter att påverka utvecklingen.

Ministerrådet kommer också att fortsätta forskning kring arbetsrelaterade sjukdomar, bedriva vidareutbildning av forskare, myndigheter och experter på arbetsmiljöområdet samt att fortsätta migrationsarbetet.

Ministerrådet anser att Nordjobb-utbytesprogrammet är en väsentlig del i det samarbete vars syfte är att förstärka den nordiska identiteten. Ministerrådet strävar till att hitta en lämplig modell för fortsättningen av programmet och att även förbättra nordiska ungdomars möjligheter att utföra praktikperioder i ett annat nordiskt land trots den svåra sysselsättnings-situationen.

Livsmedel

Det nordiska livsmedelssamarbetets mål är att skydda den enskilda konsumenten för hälsorisker i maten och vilseledande marknadsföring. Nya livsmedel och produkter utvecklas allt snabbare för en marknad som är allt mer internationell. För den enskilde konsumenten blir det svårare att hålla sig korrekt informerad om livsmedlens innehåll och egenskaper.

Ministerrådet arbetar målinriktat för

- ökad kunskap om livsmedelstoxikologi och ökad riskvärdering (föroreningar, naturliga gifter, tillsatsmedel)
- ökad kunskap i förhållandet mellan kost och hälsa (näringsempfohlommendationer m.m.)
- gemensam strategi för information riktad mot den enskilde konsumenten (upplysning om kost och hälsa)
- effektivisering av kontrollen av livsmedel (producenters egenkontroll, offentlig kontroll, kvalitetskontroll, kontroll av importerade livsmedel)
- förbättrad märkning av livsmedel (näringseklarationer och märkning med hänsyn till allergiker)
- samordning kring regelverk innanför livsmedelsområdet med hänsyn till upprättandet av den inre marknaden (EES-avtalen)

Konsumentpolitik

Ministerrådet arbetar utgående från handlingsprogrammet för det nordiska konsumentarbetet 1994-1998. Ministerrådet utgår från att den nordiska konsumentpolitiska modellen grundas på en likartad organisationsstruktur i länderna med bl.a. konsumentombudsmän och en viktig roll för konsumentorganisationerna i beslutsprocessen. Syftet är att stöda konsumenterna genom information, konsumentinflytande och konsument-skyddslagstiftning.

Ministerrådet kommer att aktivt arbeta för att den nordiska konsumentpolitiken får genomslagskraft inom EES- och EU-området.

Ministerrådet arbejder videre med den positive, frivillige miljømærkning - den grønne svanen. Målet er at alle produktgrupper skal kunne anvende den grønne svanen.

Bland de prioriterede indsatser som nævnes i det nye handlingsprogrammet kommer bl.a. følgende at bearbejdes i projekt og andre former under 1995-1996:

- ændringsmæssig og effektiv arbejdsfordeling mellem de nordiske konsumentorganers prøvningslaboratorier
- et nordisk konsumentpolitisk forskningsprogram
- styrket samarbejde mellem de europæiske tilsynsorganer på markedsføringsområdet
- nordisk konsumentindflydelse på den europæiske standardisering af konsumentprodukter
- nordisk deltagelse i europæiske rapporteringssystemer for farlige produkter og ulykkesfald
- analyse af erfaringerne med de nationale systemer for budgetrådgivning og skuldsanerung i sigte at forbedre dem
- forbedre konsumenternes muligheder at overblikke og udnytte det internationale tilbud på kredit-, spare-, forsikrings- og pensionsområderne.

Social- og sundhedspolitik

Sociale og etiske aspekter gives første prioritet i de mange samarbejdsområder indenfor social- og sundhedspolitikken. Dette betyder, at man sætter solidaritetsprincippet og varetægelse af brugernes interesser i højsædet, når produkter eller tjenesteydelser udvikles. Det betyder også, at særligt udsatte eller sårbare samfundsgruppers interesser prioriteres højt. Ministerrådet vil fortsætte denne kurs og vil søge at konsolidere og udbygge de høje kvalitetskrav, der har kendetegnet samarbejdsområderne. Efter- og videreuddannelse er et af de områder som egner sig til fællesnordiske aktiviteter. Satsningen på uddannelse og forskning på området bliver også fremover af stor betydning, når det gælder at tage vare på og videreudvikle den tryghed og velfærd vi sigter mod i vore samfund.

Ministerrådet vil udbygge de store fordele, sektorens institutioners virksomhed giver, herunder særligt styrke de betydelige komparative fordele, det fællesnordiske samarbejde gennem institutionerne indebærer samt at yderligere arbejde for at styrke de grundlæggende principper af den nordiske model indenfor sektoren med særligt sigte på indflydelse i europæisk samarbejde.

Ministerrådet vil

- videreudvikle de fordele, som de nordiske konventioner indeholder,

- udbygge informationsvirksomheden til de nordiske borgere bl.a. om de rettigheder, de nordiske konventioner her giver,
- styrke den fællesnordiske handicappolitik, som bygger på solidaritetsprincippet, en kompensation for funktionsnedsættelsen, forbrugerindflydelse samt et miljørelateret handicapbegreb, som indebærer, at mangel på tilgængelighed i miljøer og virksomheder i stor udstrækning bestemmer forekomsten af handicap i samfundet, samt
- arbejde for en fællesnordisk narkotikapolitik, for at bevare vort nordiske helhedssyn med hensyn til narkotikaproblematikken, ikke bare i vore lande men også at landene offensivt agerer internationalt for en restriktiv narkotikapolitik, hvor man også reelt følger FNs konventioner på området,
- rette større opmærksomhed mod børn og ungdom ved at samordne institutionernes indsatser på børneområdet med henblik på bl.a. at udvikle videreuddannelsen inden for de eksisterende institutioner ang. disse spørgsmål samt at øge informations- og erfaringsudveksling med sigte på bevidstgørelse af nordiske normer og værdier, som må søges opretholdt under en europæisk intergrationsprocess,
- fortsætte og øke en aktiv deltagelse og indflydelse fra de nordiske lande i de komiteer og arbejdsgrupper, som udarbejder de europæiske standarder på sundheds- og socialområdet for at bevare og videreudvikle det høje sikkerheds- og kvalitetsniveau, som Norden har opbygget på sundheds- og hjælpemiddelområdet,
- gennemføre et projekt om grupper, som er tungt belastede af sociale og økonomiske problemer, socialt udsatte grupper, ved at udvikle fælles definitioner og begreber, som giver forudsætninger for på lang sigt at foretage sammenligninger over tid og mellem landene på visse centrale områder, f.eks. angående fattigdom og hjemløshed.

VII Ekonomi

Bæredyktig vekst og sysselsetting

Ministerrådets samarbeid på det økonomiske og finansielle området skal bidra til en balansert og bæredyktig vekst, den skal forsterke den nordiske økonomiske integrasjon og fremme nordiske interesser i et europeisk og bredere internasjonalt perspektiv.

Finanspolitikken bør utformes slikt at den fremmer strukturreformer, vekst og sysselsetting. Sammensetningen av de offentlige utgifter kan f.eks. endres slik at investeringer økes på bekostning av overføringene. Skatter og utgifter bør tilpasses til et nivå som er langsiktig holdbart.

For å få til en varig styrking av vekst og sysselsetting mener Ministerrådet videre at det er viktig med fortsatt lav inflasjon og en konsolidering av de offentlige finanser.

I lyset av intensifiseringen av den internasjonale økonomiske integrasjonen har Ministerrådet i sitt arbeide lagt vekt på å få fram en bred internasjonal oppslutning om tiltak og strategier for å fremme sysselsettingen. Med utgangspunkt i et norsk initiativ er det kommet igang et samarbeide mellom finans- og økonomiministrene i EU og EFTA, og det er lagt fram planer om tiltak i samtlige land for å fremme vekst og sysselsetting. Ministerrådet vil virke for en videre oppfølging av dette arbeidet, og det er planlagt ytterligere samarbeide for å vurdere nye vekst- og sysselsettingsfremmende strategier for EU- og EFTA-landene.

Bl.a. på bakgrunn av nordiske initiativer vil OECD til rådsmøtet i juni 1994 presentere en omfattende analyse av arbeidsledigheten. Ministerrådet vil følge opp OECD's arbeidsløshetsstudie med sikte på å oppnå en bredere internasjonal enighet om strategier for å bekjempe arbeidsløsheten. Det vil bli arbeidet for et toppmøte i OECD med dette for øyet.

Internasjonalisering av de nasjonale økonomier har økt behovet for informasjons- og erfaringsutveksling. Derfor vil Ministerrådet fortsatt legge stor vekt på de økonomisk-politiske diskusjoner som de nordiske finansministrene regelmessig har. Denne informasjonsutvekslingen danner grunnlag for felles nordiske holdninger.

Økonomisk samarbeid overfor Baltikum og nærområdene

Det baltiske investeringsprogram (BIP) ble effektivt i løpet av 1992 og videreføres fram til 1995. Programmet ventes å kanalisere ca 100 millioner ECU i teknisk bistand og til finansiering av investeringer i små og mellomstore bedrifter. Ministerrådet vil gjennomføre en evaluering av BIP i 1995.

Ministerrådet vil sette igang visse tekniske bistandsinnsatser for de russiske nærområdene til Norden.

I transformasjonsprosessen er det et stort behov for å utvikle en grundig forståelse for markedsøkonomienes virkemåte. Nordisk Ministerråd har, i samarbeide med unge og lovende forskere i de baltiske land, utarbeidet en plan for økonomisk forskning for perioden fram til 1995.

Samarbeidet med de baltiske land foregår også innenfor rammen av andre multilaterale institusjoner. I Verdensbanken og i Valutafondet har de nordiske og baltiske land en felles representasjon (en valgkrets), og i EBRD er de baltiske land representert ved de nordiske direktører. Ministerrådet vil arbeide for at dette samarbeidet utdypes etter hvert som de baltiske lands kompetanse på området utvikles.

Transport og infrastruktur

Nordiske transportspørsmål har i økende grad blitt gjenstand for drøftelser innenfor det voksende europeiske transportsamarbeidet. Ministerrådet vil koordinere det nordiske vei- og jernbanenettet med utviklingen i det øvrige Europa, og det nordiske regelverket for transport vil bli tilpasset til EØS-avtalen. Med utgangspunkt i nasjonale planer er det utarbeidet en rapport om et utvalg transportinfrastrukturprosjekter av nordisk interesse som skal gjennomføres i løpet av de neste 10 år. Ministerrådet vil evaluere og justere disse planene innen 3 år.

Regional tilvekst og utvikling

Ministerrådet vil legge frem et nytt samarbeidsprogram for regional tilvekst og utvikling som ministerrådsforslag til behandling på Nordisk Råds sesjon høsten 1994

Ministerrådet vil videreutvikle samarbeidet mellom og innen nordiske regioner, herunder de grenseregionale samarbeidsregionene.

Samarbeidet bør bygge på felles problem og muligheter snarere enn geografisk nærhet, og bør også omfatte samarbeide mellom nordiske regioner og regioner innen EU.

Vestnorden og Nordkalottensamarbeidet er fortsatt prioriterte samarbeidsregioner. Vestnordenfondet ble evaluert høsten 1993, og på den bakgrunn vil Ministerrådet vurdere hvordan fondet kan oppfylle målen bedre.

Ministerrådet prioriterer kunnskapsutvikling og erfaringsutveksling bl.a. gjennom NordREFO (Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning) og Bas-prosjektet (databasert informasjonsinnsamling m.v). Gjennom NordREFO's nye forskningsprogram for 1994-95 vil Ministerrådet belyse de regionalpolitiske konsekvenser av nåværende og framtidige økonomiske, infrastrukturelle og institusjonelle forandringsprosesser.

Energipolitisk samarbeid

Ministerrådet har initiert utarbeidelsen av et forslag til et nytt energiforskningsprogram for perioden 1995-1998, med endelig beslutning i Ministerrådet i løpet av første halvår 1994. Det legges opp til en nasjonal finansiering med mellom NOK 80 mill. og NOK 100 mill. (1995-kroner) for programperioden 1995-1998.

Den interne organiseringen av kraftforsyningen i enkelte nordiske land medfører endringer i tidligere etablerte samarbeidsrelasjoner innenfor det nordiske kraftmarkedet. Ministerrådet vil kontinuerlig følge opp forutset-

ninger og behov for nordiske tiltak for å utvikle det nordiske kraftmarkedet, spesielt i relasjon til utviklingen i EU/Østersjøområdet. Ministerrådet anser at en eventuell videre utbygging av et naturgassnett i Norden skal skje på kommersielle vilkår.

Ministerrådet vil i de kommende år legge vekt på arbeidet med å fremme kostnadseffektivitet i klimapolitikken, herunder særlig problemstillinger omkring energi/CO₂-avgifter.

Næringspolitisk samarbeide

Ministerrådet etterstråvar gynnsammare forutsåttninger og ramvillkor for små og medelstore företag og har derfor satt igång ett utredningsarbeide om riskkapitalforsørjningen i Norden. Ministerrådet skall også se på mójligheterna till nordisk samverkan vad gåller exportfråmjande och internationalisering på marknader utanfor OECD-området. I anslutning till detta arbete kommer ministerrådet att värdera om det finns behov av att utveckla finansieringsordningar for att förbåttra det nordiska næringslivets verksamhet i Nordens nærrområden.

Ministerrådet kommer vidare att se på frågor som tjänstesektornas betydelse for sysselsåttningen, europeiska integrationsfrågor samt standardisering.

Inom ramen for det industrielle aktionsprogrammet for Baltikum kommer ministerrådet att arbete vidare med Baltpraktik, som ger mójlighet for unga balter att praktisera i företag i Norden och Baltkonsult, som erbjuder rådgivning till baltiska företag samt privatiseringskonferanser mellan myndigheter i Norden och Baltikum. Ministerrådet kommer også att satsa på en serie TV-program for de baltiska lånderna i syfte att öka forståelsen for marknadsekonominas funksjonssått.

Ministerrådet har inlett sonderingar om mójligt næringspolitisk samarbeide med St Petersburgområdet.

Ministerrådet kommer fortsatt att stöda nordiska företag med projektexport till de starkt växande marknaderna i Östeuropa, Asien och Latinamerika och till små og medelstore nordiska företag med "pre investment"-fasen till internationalisering så att de båttra kan utnyttja de mójligheter dessa marknader erbjuder på längre sikt. Det praktiske arbeidet genomfors av Nordiske projektexportfonden, NoPEF.

Ministerrådet fråmjar det tekniske industrielle samarbeidet i Norden genom Nordisk industrifond. Målet är att utveckla samarbeide mellom företag og forskningsmiljörer på nordisk basis. Industrifondens satsninger under 1993-1996 skall koncentreras till följande industrinischer:

- resursbesparande låtta konstruksjoner
- ny teknik i livsmedelsindustrin
- ny teknik i skogs- og tråindustrin

Inom det provningstekniske området är ministerrådets målsåttning under det kommande året att med Nordtest som arbeidsredskap stärka den provningstekniske infrastrukturen i Norden, fråmja nordiske inflytande i Eu-

ropa, verka for att provningsresultat från nordiska laboratorier godkänns internationellt samt att utveckla provningsområdet for speciella nordiska behov.

For att bl.a. stärka det nordiska inflytandet i det europeiska standardiseringsarbetet kommer en ny strategi att utarbetas for Nordtest.

Bygg- och bostadspolitiskt samarbeite

Inom bygg- och bostadspolitiska samarbeitet prioriterar ministerrådet en balanserad regional utveckling och sysselsättningsfrämjande åtgärder genom att satsa på följande områden:

- stadsförnyelse, renovering och underhåll
- städernas infrastruktur (trafik, försörjning, miljöbalans)
- ekologiskt byggande
- den avreglerade bostadspolitikens följer
- ett sundare inomhusklimat.

Utarbetandet av standarder och tekniska godkännanden for byggprodukter i enlighet med EU:s byggprodukt direktiv är inne i ett avgörande skede. Den nordiska koordineringen i förhållande till CEN (den europeiska standardiseringsorganisationen) och EOTA (European Organization of Technical Approval) kommer därför att fortsätta.

Landbrukspolitisk samarbeite

Jord- og skogbrukssamarbeidet i Norden er forankret i Nordisk handlingsprogram for jordbruks- og skogbruksområdet, samt et tilleggsprogram til dette, som begge gjelder frem til 1996. Sentrale innsatsområder i programmene er forskning og forskerutdannelse, miljørelatert samarbeite og genressurssamarbeid.

I samarbeidet mellom landbruk og miljø prioriterer Ministerrådet koordinering av miljø- og landbrukspolitikk, avrenning av næringsalter m.v. og miljøovervåking.

Ministerrådet ønsker, ut fra eksisterende overvåkningsresultater, å gi en helhetlig vurdering av den totale miljøkvaliteten i de nordiske skogene. Tilstandsovervåking av kulturlandskap og overvåking av biologisk mangfold inngår også i sektorenes felles satsing.

Nordisk Genbank og Nordisk Genbank for Husdyr inngår i det globale nettverksamarbeide for bevaring av genetiske ressurser. Ministerrådet ønsker å videreføre innsatsene innenfor genbevarende virksomhet i henhold til internasjonale forpliktelser og regionale avtaler. I samarbeidsområdet kommer kompetansehevende tiltak, bistandsrelaterte tiltak, samt internasjonalt politisk samarbeide under hensyntagen til UNCED å bli prioritert.

VIII Juridiska frågor

Lagstiftning

Ministerrådet konstaterar i ett nytt arbetsprogram för åren 1993-1998 att den europeiska integrationsutvecklingen medför att lagsamarbetet kommer att ändra karaktär. På områden som omfattas av EES-avtalet kommer avtalet och dess underliggande regelverk i stor utsträckning att bli bestämmande också för det nordiska samarbetet. EES-avtalet får särskild betydelse inom områdena konkurrens, statsstöd, offentlig upphandling, bolagsrätt och immaterialrätt (patent, varumärken och upphovsrätt).

Ministerrådet prioriterar samarbetet mellan de nordiska länderna för att upprätthålla nordisk rättslikhet också inom de områden där EES-avtalet ger utrymme för flera lösningar. Detta samarbete medför resursbesparingar genom att länderna utnyttjar varandras erfarenheter. Först och främst gäller det den direkta implementeringen av de EU-direktiv som godkänts genom EES-avtalet. Även när det gäller ändringar i arbetssätt och liknande anser ministerrådet att det kommer att vara nyttigt att lära av varandras erfarenheter, särskilt de erfarenheter som Danmark redan gjort.

På de områden som berörs av EES-avtalet kommer lagstiftningsarbetet att koncentreras till projekt rörande bolagsrätt, erkännande och verkställighet av domar, varumärkesrätt, internationell privaträtt, integritetsskydd samt konsumenträttsliga frågor.

På de områden som faller utanför EES-avtalet kommer det framtida arbetet att inriktas på straff- och processrätt, offentlig rätt, familjerätt, sjö rätt, konkursrätt samt skadeståndsrätt.

Rådet för forskning i europeisk integrationsrätt kommer att spela en viktig roll för att stimulera forskning och kunskapsutbyte på det integrationsrättsliga området.

Ministerrådet stöder den pågående uppbyggnaden av rättssamhällen i Estland, Lettland och Litauen genom olika former av rättsutvecklingshjälp, främst expertstöd och inköp av juridisk litteratur. Detta arbete bedöms vara mycket viktigt för ministerrådet, som fortlöpande håller sig underrättat om övriga internationella rättshjälpsinsatser.

Jämställdhet

Ministerrådet utarbetar för närvarande en ny handlingsplan för det nordiska jämställdhetsarbetet för åren 1995-2000. Förslaget till handlingsplan kommer att tas upp till diskussion under Nordiskt Forum 1994.

Det nordiska jämställdhetssamarbetet skall leda till en nordisk samsyn och ge en gemensam plattform inför ett vidare europeiskt och internationellt samarbete.

Jämställdhetsaspekter skall integreras inom de politikområden, som ingår i ministerrådets egen verksamhet. Varje samarbetsområde ansvarar för att jämställdhetsaspekter integreras i arbetet inom området.

Ministerrådet skall verka för en jämn sammansättning av kvinnor och män i dels alla styrelser, kommittéer, utskott m.m. under ministerrådet, dels olika personalgrupper vid ministerrådssekretariatet. Därmed ges också klara signaler om önskvärdheten av ett mer jämställt nordiskt samarbete.

Ministerrådet kommer under de närmaste åren att koncentrera jämställdhetssamarbetet till verksamhet som

- främjar kvinnors och mäns lika tillgång till de politiska och ekonomiska beslutsprocesserna,
- främjar lika lön för lika och likvärdigt arbete,
- förbättrar möjligheterna för både kvinnor och män att förena föräldraskap och förvärsarbete,
- utvecklar metoder, som är användbara i arbetet för att integrera jämställdhetsaspekter inom olika politikområden lokalt/kommunalt, nationellt och nordiskt. Statistik, forskning och informations/kunskapspridning är särskilt viktiga i detta sammanhang.
- påverkar den europeiska och den internationella utvecklingen på jämställdhetsområdet.

Flykting- och migrationsfrågor

Ministerrådet vil fortsatt utveksle informasjon om flyktningspørsmål, og dermed utvide blant annet grunnlaget for den nasjonale politikken. I samsvar med dette, og for å oppnå bedre koordinering og ressursbruk, diskuteres fortsatt også spørsmål med representanter for United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) og International Organization for Migration (IOM). I 1994 vil det bli ført en mer gjennomgripende diskusjon omkring temaer som familiesammenføring, tidl. Jugoslavia, kvoteoverføringer og repatriering.

Ministerrådet arbeider videre med samordning vedrørende blant annet den nordiske passkontrolloverenskomsten, den såkalte Dublinkonvensjonen om asyl og EFs grensekontrollkonvensjon.

Ministerrådet vil fortsette arbeidet med å tilpasse de nasjonale planer i de nordiske landene, samt ytterligere utvikle handlingsmodeller vedrørende mottak av flyktninger, rettslig bedømming osv. i eventuelle massefluktsituasjoner.

Ministerrådet har til hensikt å fortsette samarbeidet vedrørende migrasjonsforskning, innvandrerkvinner og innvandrerungdom i arbeidsmarkedet, rasisme og fremmedfiendtlighet i samfunnet, etnisk diskriminering i arbeidsmarkedet, integrering av innvandrere og flyktninger i de nordiske samfunn, og mulighetene for å øke den individuelle ansvarstagen blant asylsøkere, flyktninger og innvandrere selv.

Ministerrådet vil, i samsvar med den beslutning som ble fattet ved Nordisk Råd 43. sesjon i år, initiere en kampanje mot fremmedfiendtlighet og rasisme i samarbeid med Nordisk Råd og relevante organisasjoner.

IX Ekonomiska planeringsförutsättningar

Den statsfinansiella situationen i medlemsländerna ger begränsat utrymme för att öka inkomstsidan i den nordiska budgeten under de närmaste åren. Om inte annat beslutas, kommer den samlade ramen fortsatt att vara 650 MDKK per år. Enligt ländernas tidigare beslut skall vidare satsningsområdena kultur och utbildning/forskning ha 50 procent av budgeten 1996. Nysatsningen finansieras genom besparingar på andra områden. Anslagen till miljöområdet samt anslaget till närområdena skall dock bibehållas på minst nuvarande nivå.

Ministerrådet har tidigare beslutat att medfinansiera ett konst- och kulturcenter i Grönland (Nuuk). Till detta har man avsatt 20 MDKK (1990-prisnivå) som motsvarar 22,9 MDKK (1994-prisnivå). Utbetalningarna fördelar sig på 1995 och 1996.

BILAGA

Budgetutskottets betänkande

över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) och statsministrarnas kompletterande redogörelse (Dokument 3)

(Fackutskottens uttalanden, Bihang 1 - 5, se s. 990)
Statsministrarnas redogörelse, se Dokument 3, s. 1412)

1. Inledning

Till budgetutskottet har hänvisats ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1994. Redogörelsen har även förelagts rådets fackutskott för yttrande. Dessa yttranden bifogas budgetutskottets betänkande, se *Bihang 1-5*, s. 990 och följande.

Ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet har förelagts budgetutskottet i enlighet med Helsingforsavtalets artikel 64.

Utskottet har behandlat redogörelsen (C 2/1994) vid möten 27 och 28 januari samt den 7 mars 1994.

Till budgetutskottet har även hänvisats statsministrarnas av David Oddsson muntligen framförda redogörelse vid inledningen av rådets 44:e session beträffande prioriteringar och riktlinjer för det kommande nordiska samarbetet (Dokument 3). Utskottet har behandlat redogörelsen vid möten den 7 och 8 mars 1994 (se kapitel 7).

2. Generella synpunkter

C 2/1994 präglas i stor utsträckning dels av EES-avtalets ikraftträdande den 1 januari 1994 dels av förväntningarna om finskt, norskt och svenskt EU-medlemskap under loppet av 1995. I inledningskapitlet, som står för de övergripande politiska viljeyttringarna för det framtida nordiska samarbetet, framhålls att: "Det är bara genom förmågan till förändring och nytänkande som vi kan värna och vidareutveckla det nordiska i det Europa, som befinner sig i snabb omvandling." Det framhålls vidare att EES-avtalet ändrar förutsättningarna för handel och samarbete också mellan de nordiska länderna och att behovet av ett internt nordiskt regelverk minskar i motsvarande grad samt att verksamheten inom vissa områden därför

kan reduceras eller helt upphöra. Budgetutskottet kan instämma i att EES-avtalet kan ta över en del av de handelspolitiska frågor, som ingått i det nordiska samarbetet. Det finns emellertid fortfarande ett stort behov av samråd och samordning mellan de nordiska länderna. Detta framhålls även av ministerrådet, som pekar på att bl.a. den ekonomiska politiken, sysselsättningen, strukturpolitiken och investeringar är områden där det fortfarande finns behov av nordiskt samarbete. Infrastrukturinvesteringar beräknas emellertid hållas utanför de formella nordiska samarbetsorganen. Ministerrådet påpekar vidare, att det inom ramen för EES-avtalet finns områden där de nordiska länderna kan ha särskilda intressen att tillvarata, det gäller t.ex. inom miljöpolitik, konsumentpolitik, jämställdhet, arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och regionalpolitik. Det är emellertid det informella samarbetet med löpande samråd och avstämningar mellan länderna som ses som den kanske viktigaste uppgiften för det nordiska samarbetet. Budgetutskottet kan se fördelen med ökade möjligheter till informella kontakter mellan regeringsmedlemmar och tjänstemän i de nordiska länderna. Utskottet ser emellertid också en fara i att en stor del av det nordiska samarbetet sker utanför den formella ram som byggts upp under många år. Dels försvinner den parlamentariska insynen och kontrollen dels kan det uppstå problem genom att ordförandeskapet i ministerrådet skiftar varje år, det är inte troligt att samrådsbehovet bedöms på samma sätt i alla nordiska länder.

Förutom av EES-avtal och eventuella EU-medlemskap präglas C 2/1994 av statsministrarnas prioritering på det genuint nordiska dvs. främst på kultur samt utbildning och forskning. Det uttalas klart i kapitel IX EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR att dessa områden skall ha 50% av budgeten 1996 och att detta skall finansieras genom besparingar på andra områden. Dock inte på miljöområdet och anslaget till närområden som skall behållas på minst nuvarande nivå. Budgetutskottet kan bara konstatera att ministerrådet överhuvudtaget inte velat lyssna på rådets flertal. Både vid sessionen i Oslo och vid sessionen i Mariehamn framfördes motstånd mot den snabba och kraftiga ökningen av medlen till allmäncultur. Rådet framförde vidare att man inte önskade en strikt procentuell uppdelning av budgetmedlen utan att behovet borde vara vägledande för medelstildelningen. Vid Mariehamns-sessionen röstade rådet också för en omprioritering inom den givna ramen, det rörde sig visserligen bara om 7 MDKK, men om inte överskottet från 1992 kunnat användas till en del av rådet prioriterade områden, hade beloppet för omprioritering blivit betydligt större.

Ministerrådet framhåller att det är viktigare än någonsin att undvika dubbelarbete. Det har budgetutskottet alltid hävdat och utskottet har också genom sina kontrolluppgifter fått bekräftat att mycket av det nordiska samarbetet uppstått dels för att det funnits ett behov av att samarbeta dels också för att undvika att samma sak görs i flera av de nordiska länderna, dvs. undvikande av dubbelarbete. Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiskt Institut för Odontologisk Materialprovning och Nordtest kan bl.a. nämnas som exempel på detta.

Utskottet har vidare noterat att ministerrådet avser att införa en systematisk prövning av vilken nordisk dimension varje ny fråga har. Budgetutskottet är positivt till detta och anser att ministerrådet bör pröva all verksamhet inom den nordiska budgeten från denna utgångspunkt. Utskottet har i sina utvärderingar av institutioner och sektorer varit angeläget att få den nordiska dimensionen belyst. Utskottet har genom detta också fått klart för sig, att just den nordiska dimensionen har varit vägljande vid initieringen av många nya samarbetsområden. Detta gäller kanske framför allt de aktiviteter som påbörjades innan det fanns en gemensam nordisk budget.

Budgetutskottet kan konstatera att samarbetet inom Nordens närområden fortsätter. Utskottet anser att det är angeläget att demokratiseringsprocessen i Baltikum och Ryssland kan stödjas samt att miljöproblemen i Nordens närområden prioriteras.

3. Budget- och finansieringsfrågor

Budgeten för 1994 har fastställts till 655,886 MDKK. Detta utgör en ökning med 5,2 MDKK jämfört med budgeten för 1993. Ökningen hänför sig emellertid helt till pris- och valutajusteringar. Budgetförutsättningarna för kommande år är en fortsatt 0-budgetering. Under 1994 kommer, enligt beslut av samarbetsministrarna, överskottet från 1992 på 31,3 MDKK att användas i det nordiska samarbetet till följande aktiviteter:

	<u>MDKK</u>
- Baltikum/Barentsregionen	14,4
- Nordisk Industrifond	6,0
- Arbetsmarknad/arbetsmiljö	4,0
- Regionalpolitik	2,5
- Fiske	1,0
- Ministerrådsreserven	3,3

Dessa medel anses emellertid inte ingå i den ordinarie budgeten och kommer därför inte att ingå i underlagssumman för 1995 års budget. Utskottet har också konstaterat att det ur den fastställda budgeten för 1994 inte går att utläsa vart dessa pengar gått. Det nämns t.ex. inte att Nordisk Industrifond fått 6 MDKK ur överskottet. I budgeten anges att Industrifonden får 54,582 MDKK 1994, när den i själva verket får drygt 60 MDKK. Det är denna typ av redovisning som gör den nordiska budgeten ogenomskådlig. Utskottet är givetvis positivt till att överskottet gått till det nordiska samarbetet och till områden som drabbats hårt av statsministrarnas prioritering på kultursektorn. Utskottet kan emellertid konstatera att det under ett antal år varit överskott som "räddat" viktiga nordiska samarbetsaktiviteter. Det är naturligtvis bra att aktiviteterna kunnat fortgå, men samtidigt är det otillfredsställande, vilket utskottet också påpekat vid ett flertal tillfällen, att en långsiktig verksamhet skall baseras på osäkra överskott. Det kan inte leda till goda planeringsförutsättningar.

Utskottet anser vidare att det i dagens kärva ekonomiska läge är fel att hålla fast vid den kraftiga ökningen av medlen till allmänkultur. Redan i 1994 års budget får kultursektorn 326,823 MDKK, dvs. 49% av den ordinarie budgeten. Utskottet anser att det borde räcka med detta. Utskottet har vidare noterat att det finns ett beslut att medfinansiera ett konst- och kulturcenter i Nuuk på Grönland. Ca 22,9 MDKK (1994 års prisnivå) beräknas detta kosta under 1995 och 1996 dvs. drygt 11 MDKK vardera året. Utskottet förutsätter att dessa medel tas ur budgeten för allmänkultur.

När det gäller sektorbeskrivningarna i C 2/1994 ger dessa en bra bild av planerna för kommande år. Det finns emellertid inga uppgifter om kostnader eller konsekvenser av nedskärningar, det är därför svårt att bedöma de budgetmässiga förutsättningarna för genomförandet av planerna.

4. Budgetproceduren och det parlamentariska inflytandet

Budgetutskottet är synnerligen positivt till ändringen av artikel 64 i Helsingforsavtalet, vilken ger rådet ökat budgetinflytande och ansvar. Det är också glädjande att rådet kunde ta detta ansvar och vid sessionen i Mariehamn enas om en omprioritering. Det är emellertid mindre glädjande att ministerrådet inte vill ta rådets beslut på allvar. C 2/1994 visar tydligt att ministerrådet inte lyssnat på rådets flertal och tagit hänsyn till rådets prioriteringar. Att statsministrarna tagit över det yttersta ansvaret för det nordiska samarbetet och för samordningen av nordiska frågor innebär inte att ministerrådet skall nonchalera de prioriteringar som rådet enats om. Utskottet vill i detta sammanhang peka på vikten av en konstruktiv dialog och relevant informationsutväxling mellan ministerrådet och rådet.

Utskottet vill i detta sammanhang ta upp frågan om ett gemensamt budget- och plandokument. Som utskottet tidigare påpekat finns det vissa fördelar med ett gemensamt dokument. Förutsättningarna är emellertid att det blir ett dokument som dels innebär ett konkret budgetförslag för närmast följande år, dels planerna för de därpå följande 2-3 åren. Dokumentet får emellertid inte förvandlas till ett renodlat budgetdokument. För att rådet skall kunna behandla detta dokument på ett kompetent sätt bör en tidsplan utarbetas som ger rimlig tid för partigrupper och utskott att diskutera dokumentet. Generalsekreterarens förslag bör föreligga senast i mitten av april och ministerrådets förslag senast i slutet av juni. Av ministerrådsförslaget bör framgå hur samarbetsministrarna avser att disponera ett eventuell överskott.

5. Fackutskottens yttranden

Ekonomiska utskottet kan inte utan vidare acceptera att statsministerrapportens riktlinjer från hösten 1992 skall vara allena rådande för det fortsatta samarbetet. Rent principiellt är utskottet inte berett att acceptera att ministerrådet utgår från en prioritering och ett ämnesurval som begränsar Nordiska rådets fulla och fria ansvar att lägga politiska premisser för det nordiska samarbetet i stort. Utskottet anser att det vore olyckligt om rådet och

ministerrådet bara skall ägna sig åt kulturellt samarbete, när det finns en mängd samarbetsområden och -uppgifter där det är naturligt att fortsätta på nordiskt plan oberoende av EES-avtalet och eventuella EU-medlemskap.

För övrigt vill utskottet särskilt framhålla följande moment:

- Ministerrådets redegjørelse skal være en bred omtale av alle områder for nordisk samarbeid. Redegjørelsen må ikke begrenses til å bli et kommentert budsjettokument. Parlamentarikerenes innsyn i og påvirkning av samarbeidet må gjenspeiles i C 2.

- Virksomheten må være aktiv i forhold til det videre europeiske samarbeidet, og det må legges vekt på å få gjennomslag for nordiske synspunkter.

- Innsatsen i Baltikum og øvrige nærområder må være konkret og i tråd med ønsker og behov hos våre samarbeidspartnere.

- Det må fremmes konkrete nordiske sysselsettingstiltak.

- Finansieringsrammen for Nordisk Industrifond og for Nordtest må få en snarlig avklaring.

- Det må stimuleres til en aktiv nordisk deltakelse i EFs forsknings- og utviklingsprogrammer.

- Energisamarbeidet i Norden må utvikles og hensyn tas til en bærekraftig utvikling. Utsiktene for et nordisk gassmarked bør drøftes. Energispørsmålene må også sees i sammenheng med behov og muligheter i Nordens nærområder.

Till utskottets yttrande finns ett särskilt uttalande från medlemmarna John Dale (Sp) och Hjörleifur Guttormsson (Ab).

Juridiska utskottet anser att det är viktigt att bevara kontinuiteten i det nordiska samarbeidet, oberoende av EU-medlemskap, och att de etablerade nordiska samarbetskanalerna bör styrkas och inte försvagas. Utskottet menar att det kan bli svært og till og med omöjligt att ha en löpande dialog och ett samråd mellan länderna om det formaliserade samarbeidet ersätts av ett mer informellt samarbeide.

Utskottet konstaterar att en opprioritering av kulturområdet sker på bekostnad av andra prioriterade og lika viktiga områden samt att flertalet av rådets utskott ställt sig avvisande till den foreslagna snabba og stora økningen av kultursektoren. Utskottet menar, att man på kulturområdet främst bör satsa på forskning og utbildning för att øka de nordiska medborgarnas kompetens og konkurrensförmåga, men att man för øvrigt inte bör göra urskilningslösa budgetnedskärningar på andra fackområden.

Utskottet vill i øvrigt poängtera følgende:

at ministerrådet fortsat prioriterer samarbeidet mellem de nordiske lande højest,

at ministerrådet revurderer, om 50% af det nordiske budget skal gå til kulturområdet,

at der drages omsorg for, at det parlamentariske indsyn og den parlamentariske kontrol ikke svækkes ved at en alt større del af det nordiske samarbejde sker i form af uformelle kontakter på regeringssiden

at ministerrådet fortsat prioriterer det nordiske lovgivningssamarbejde,

at ministerrådet fortsat prioriterer forbrugersamarbejdet,

at ministerrådet fortsat prioriterer levnedsmiddelsamarbejdet,

at ministerrådet fortsat prioriterer ligestillingssamarbejdet højt og afsætter de fornødne midler til at gennemføre den ny handlingsplan,

at ministerrådet styrker og udvider det nordiske samarbejde på asyl- og flygtningeområdet.

Kulturutskottet framhåller att det för sin del kommer att fortsätta arbetet med nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet de närmaste åren eftersom flertalet av utskottets medlemmar anser att en fortsatt utveckling av denna politiska åtgärd är nödvändig. Utskottet konstaterar att C 2/1994 i hög grad behandlar det informella samarbetet. Utskottet instämmer i att det är viktigt men framhåller, att det inte får utplåna det politiska samråd, som har funnits och måste finnas på de områden som redan omfattas av det formella nordiska samarbetet.

Inom kultursamarbetet vill utskottet bl.a. ytterligare stärka kulturfonden, som utgör ett fundament för ett folkligt nordiskt samarbete. Utskottet hade önskat att ministerrådet visat högre ambitioner för film- och mediasamarbetet under det kommande verksamhetsåret. När det gäller språksamarbetet anser utskottet att den nordiska språkpolitiken bör få en klarare inriktning och större genomslagskraft. På utbildnings- och forskningsområdet hälsar utskottet med tillfredsställelse de åtgärder som föreslagits för att ytterligare undanröja hinder för ett homogent utbildnings- och forskningsområde inom Norden. Utskottet har uppmärksammat överenskommelsen om en fri utbildningsmarknad, men vill ändå påminna om att detta endast blir en realitet om det finns intresse för ett annat nordiskt land hos den enskilde studenten och om informationen är bra.

Utskottet anser för övrigt att ministerrådet bör få fram särskilda informationsprogram, som vänder sig till allmänheten, inom de olika nysatsningsområdena. Utskottet önskar även att ministerrådet framför allt inom utbildningssamarbetet bör koncentrera sig på arbetslösheten och dess problematik.

Till utskottets yttrande finns ett särskilt uttalande från medlemmen Paul Chaffey (SV).

Miljöutskottet konstaterar inledningsvis att ministerrådet, trots de många kritiska synpunkter som framförts av rådet, vidhåller den procentuella

fördelningen i den framtida nordiska budgeten. Utskottet anser att det redan i budgeten för 1994 avsatts 50% till kultur, utbildning och forskning, utskottet motsätter sig därför ytterligare nedskärningar på andra områden. Utskottet är vidare kritiskt till de slutsatser som framförs i den inledande analysen i C 2, enligt utskottets mening är perspektivet alltför centrerat på utvecklingen utanför Norden. Utskottet finner det vidare oroande att samrådet inom EES, EU och Efta i allt högre grad kommer att ske i informella nordiska nätverk. Utskottet anser att detta kan innebära att viktiga samhällsfrågor i framtiden undandras parlamentarisk kontroll, detta i en tid då utvecklingen snarare kräver en ökad parlamentarisk kontroll.

Utskottet menar vidare att den nordiska dimensionen bör definieras som de frågor där länderna har intresse och nytta av att samarbeta.

För övrigt önskar utskottet särskilt poängtera följande:

att ministerrådet frångår den strikt procentuella fördelningen av budgetmedlen och i stället analyserar var de nordiska medlen gör största nytta,

att ministerrådet aktivt verkar för att de internationella finansieringsinstituten snarast inleder finansieringen av projekten i åtgärdsprogrammet för rening av Östersjöområdets marina miljö,

att ministerrådet stöder uppbyggnaden av ett miljövänligt energisystem i Nordens närområden,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna, till det nordiska fiskerisamarbetsprogrammet samt till övrigt FoU-samarbete inom jord- och skogsbrukssektorn,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter medel till transportsektorn för att i samverkan med miljösektorn utarbeta miljöanpassade transportsystem både vad avser Norden och vad avser Nordens närområden.

Även **socialutskottet** konstaterar att inledningskapitlet till C 2/1994 koncentreras kring de nordiska ländernas förhållande till EU och EES samt att ministerrådet vid samråd kring dessa frågor föredrar informella kontakter mellan berörda tjänstemän och politiker. Utskottet menar att dessa nätverk uppstått genom det formella nordiska samarbetet, utskottet betvivlar därför att de kan upprätthållas utan en formell nordisk plattform. Enligt utskottets mening utgör nordiska institutioner, kommittéer, arbetsgrupper och andra nätverk en bas för Nordens inflytande i Europa.

Socialutskottet framhåller vidare att det är viktigt, att på de områden där Norden står starkt, vidareutveckla det nordiska samarbetet för att befästa sin position och påverka både den europeiska och den internationella utvecklingen. Det gäller bl.a. områden som social trygghet, hälsovård, arbetsmarknad samt bygg- och bostad. Utskottet finner det vidare anmärkningsvärt att ministerrådet i C 2/1994 inte tagit hänsyn till de synpunkter

som framförts av rådet i samband med behandlingen av 1994 års budget. Utskottet menar att detta knappast kan skapa förutsättningar för en konstruktiv dialog.

Utskottet önskar avslutningsvis att speciell hänsyn tas till följande:

att ministerrådet genomför integreringen av C 2-dokumentet och budgetförslaget snarast möjligt,

att ministerrådet garanterar genomförandet av de 3-åriga budgetöverenskommelser som ingåtts med nordiska institutioner,

att ministerrådet fortsatt prioriterar kampen mot arbetslösheten,

att ministerrådet i sitt arbete håller fast vid grunden för den nordiska modellen, innebärande bl.a. att bibehålla välfärdsstatens generella karaktär.

Till utskottets yttrande finns en reservation från medlemmen Sten Svensson (m).

För mer detaljerad information om fackutskottens synpunkter på C 2/1994 inklusive planerna för respektive sektorer hänvisas till bifogade yttranden (*Bihang 1 - 5*).

6. Budgetutskottets värderingar

Som tidigare framhållits kan budgetutskottet inte ställa sig bakom statsministrarnas beslut att kultursektorn skall få ytterligare ökning av budgetmedlen 1995 och 1996. Både budgetutskottet och fackutskotten, utom kulturutskottet, har uttalat ett klart missnöje med den snabba och kraftiga ökningen framför allt på allmänkultur.

Det finns idag många samarbetsområden som är av större betydelse än kulturområdet för medborgarna i de nordiska länder, t.ex. behovet av en samordnad insats för en bärkraftig ekonomisk utveckling, arbete för ökad sysselsättning och miljöfrågor. Nordiska rådet får alltså inte förvandlas till enbart ett kulturråd.

För övrigt anser utskottet att det endast är ett fåtal av de aktiviteter som bedrivs inom ramen för ministerrådets budget som direkt berörs av EES-avtalet eller eventuella EU-medlemskap.

Utskottet kan emellertid ställa sig bakom nysatsningen på utbildning och forskning. När det gäller utbildning har utskottet redan tidigare prioriterat Nordplus-programmet samt möjligheten för nordiska medborgare att genomgå högre utbildning i valfritt nordiskt land. Utskottet välkomnar därför den överenskommelse som träffats om att utbildningssökande bosatta i ett annat nordiskt land skall beredas tillträde till högre studier vid offentliga läroanstalter på lika villkor som sökande från det egna landet. Överenskommelsen skall gälla från det akademiska året 1994/95. Utskottet förutsätter att ministerrådet agerar för att detta kommer att fungera även i praktiken.

När det gäller forskning har utskottet prioriterat all forskning, alltså även den som ligger utanför kultursektorn. I samband med behandlingen av budgeten för 1994 kunde utskottet emellertid konstatera att forskning egentligen inte fick del av nysatsningspengarna. Den budgetökning som Nordiska forskarutbildningsakademien fått hänför sig till omfördelningar inom forskningssektorn. I C 2/1994 framhåller ministerrådet att den forskning "som tar utgångspunkt i det specifikt nordiska, både kulturellt och socialt, skall inta en bredare plats i samarbetet." Utskottet ser detta som en medveten nedprioritering av forskningssamarbete inom andra områden. Samtidigt skriver ministerrådet att "man vill arbeta för att gemensamma nordiska intressen skall kunna göra sig starkast möjligt gällande i planläggning och genomförande av europeiska forskningsprogram". Utskottet instämmer i detta. Dessa program är emellertid till största delen av direkt industriell, ekonomisk eller samhällsekonomisk och social karaktär. För att kunna delta i dessa program krävs den kompetens som uppnåtts genom samarbete inom den mer tekniskt inriktade forsknings- och utvecklingsverksamheten, så har t.ex. flera av de projekt som genomförts med stöd från Nordisk Industrifond lett till deltagande i olika EG-program. I detta sammanhang vill utskottet framhålla vikten av att Industrifonden får en mer permanent finansieringsform så att de utvecklingsprogram som påbörjats kan fullföljas.

Eftersom utskottet, redan i det tidigt skede, framhöll betydelsen av att de nordiska länderna kan komma in i det europeiska standardiserings-samarbetet och påverka det i en för Norden gynnsam riktning är utskottet positivt till att det nu verkligen finns en nordisk koordinering i standardiseringsfrågor och att detta arbete kommer att fortsätta. Utskottet är också positivt till att ministerrådet kommit underfund med att Nordtest är ett viktigt instrument för att stärka den provningstekniska infrastrukturen i Norden och utöva påverkan på utvecklingen i Europa. Utskottet har noterat att samarbetet inom bygg- och bostadspolitik har kommit tillbaka som ett satsningsområde efter rådets omprioriteringsbeslut i Mariehamn. Utskottet förutsätter att det kommer med även i budgetförslaget för 1995.

För övrigt vill utskottet poängtera vikten av samarbetet på miljöområdet. Det är visserligen ett område som kräver resurser som ligger långt över den nordiska budgeten, men det är viktigt att de nordiska länderna, som har samma syn på dessa frågor, får möjlighet att vara med och påverka utvecklingen inom området. För övrigt instämmer utskottet i ministerrådets synpunkt att kampen mot arbetslösheten i dag är den viktigaste samhällsuppgiften i Norden.

7. Statsministrarnas redogörelse

7.1. Statsminister Davið Oddssons redogörelse vid Nordiska rådets 44:e session

Statsminister Davið Oddsson påpekar att det är andra gången som ordförandelandet framlägger sina prioriteringar och planer för det kommande året. Statsministrarnas intentioner är att samarbetet fortsatt skall vara mål-

inriktat och dynamiskt på grund av de gemensamma värderingar och intressen, som är grunden för samarbetet. Davíð Oddsson framhåller emellertid att man måste sörja för att det nordiska samarbetet uppfyller samtliga nordiska länders krav, oberoende av om de är medlemmar i Europaunionen eller ej. Det är t.ex. viktigt att Norden även i fortsättningen kommer att vara ett passområde, så att de nordiska medborgarna kan färdas fritt inom hela Norden.

Men även om samarbetet inom EES och EU kommer att bli en fast punkt på både ministerrådets och rådets möten finns det andra internationella frågor som är av intresse för det nordiska samarbetet. Det gäller t.ex. samarbetet med Baltikum, det gäller utvecklingen i Ryssland och den växande oron för säkerhet och stabilitet i Europa.

En annan fråga av största betydelse för de nordiska länderna är den höga arbetslösheten, som nått en oacceptabel nivå. På sessionen i Mariehamn 1993 rekommenderades ministerrådet, att ge en redogörelse om särskilda åtgärder mot arbetslösheten i Norden. Finansministrarna har i samråd med andra ministrar, utarbetat en utförlig rapport som behandlas på sessionen i Stockholm. Enligt rapporten har de nordiska länderna redan vidtagit flera åtgärder för att minska arbetslösheten, t.ex. en mer tillgänglig arbetsförmedling, initiativ för att styrka små och medelstora företag och samarbete om infrastrukturinvesteringar.

Davíð Oddsson påpekar att det tidigare beslutet att prioritera kultur, utbildning och forskning är oförändrat. Det är emellertid inte möjligt att inom en oförändrad ram öka beviljningarna till kultur, utbildning och forskning enligt den ursprungliga planen utan att andra områden får betydliga nedskärningar. Detta medför att det under den närmaste tiden kommer att föras många diskussioner om den nordiska budgeten. I detta sammanhang måste olika alternativ värderas, både när det gäller budgetens omfång och fördelning.

På sessionen i Oslo 1993 framhöll statsminister Carl Bildt att man borde undersöka om det inte finns projekt som kan genomföras billigare och bättre nordiskt än nationellt. Den isländske statsministern vill gå ett steg längre och undersöka möjligheterna att sammanföra nationella institutioner i de nordiska länderna och upprätta nordiska institutioner i stället. Davíð Oddsson menar att EES-avtalets ikraftträdande medför konkurrens från Europa för institutionerna i Norden. Genom sammanslagning av likartade institutioner eller genom att öka samarbetet och arbetsfördelningen får de nordiska institutionerna större möjligheter att hävda sig i konkurrensen. Davíð Oddsson vill därför att man skall undersöka möjligheterna för en annan arbetsfördelning på alla områden där detta skulle kunna vara en fördel, t.ex. genom arbetsmöjligheter och service gentemot medborgarna, teknisk kompetens och på sikt lägre kostnader. Härigenom skulle det nordiska samarbetet kunna förnyas och utvidgas.

Davíð Oddsson kommenterar därefter en del av nysatsningsaktiviteterna på kultur, utbildning och forskning och påpekar bl.a. att det vid sessionen 1995 kommer att framläggas ett ministerrådsförslag om barn- och ungdomspolitiken. Vidare pågår ett arbete med en kampanj för "Norden mot

främlingsfientlighet". Den nordiska kampanjen kommer att samordnas med en motsvarande kampanj, som Europarådet planlägger till 1995.

Ett ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi för åren 1994-1996 framlägges på sessionen i Stockholm. Island lägger stor vikt vid att stärka det nordiska samarbetet om miljöskydd i de nordliga områdena. Vidare är det viktigt med gemensamma nordiska insatser för miljöskydd av havet. Statsministrarna lägger stor vikt vid samarbetet med Nordens närområden och Davíð Oddsson menar att det är nödvändigt att samarbetet om Nordens närområden även omfattar de arktiska områdena och de miljöproblem som kan uppstå i detta känsliga område. Även urbefolkningens situation i dessa områden bör beaktas.

Islands viktigaste näringsgren är fisket, detta gäller för övrigt alla de västnordiska länderna. Det är därför nödvändigt med löpande samråd och informationsutbyte med hänsyn till följderna av EU-medlemskap för de länder som inte avser att bli medlemmar.

När det gäller det regionala samarbetet bör ministerrådet överväga möjligheterna att utvidga samarbetet mellan de nordiska länderna, mellan dem och EU samt med närliggande områden österut. Island ansluter sig till ett förslag om att påbörja ett regionalt samarbete med Island, Färöarna, Grönland och Nordnorge, Island ser helst att flest möjliga norska kustområden anslutes till de västnordiska länderna i ett nytt samarbete. Dessutom kan man tänka sig att Skottland med omkringliggande öar kan komma med i ett projektbaserat samarbete.

Davíð Oddsson framhåller vidare Nordisk industrifonds betydelse och dess princip att prioritera högteknologisk utveckling på områden, där det finns förutsättningar för industriutveckling, vilket bl.a. gäller livsmedelsområdet. Även Investeringsbankens och NoPEF:s betydelse för näringslivets ekonomiska utveckling framhäves.

Det nordiska samarbetet är mycket omfattande och också av betydelse för de nordiska medborgarna framför allt inom områden som arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård samt konsumentpolitik. Det är därför förvånansvärt att invånarna i de nordiska länderna känner så litet till detta samarbete. För att avhjälpa detta bör man få igång ett målinriktat informationsarbete där man framför allt lägger vikt vid att synliggöra samarbetet.

7.2. Budgetutskottets synpunkter

Det är ofrånkomligt att samarbetet inom EES och EU kommer upp i statsministrarnas redogörelse, liksom övrigt internationellt samarbete, framför allt med Nordens närområden. Utskottet hänvisar till det den isländske statsministern sade i sitt tal om de utmaningar och problem som det nordiska samarbetet kommer att stå inför, om fler nordiska länder blir medlemmar i EU. Det blir en utmaning också för rådet att ta hand om en sådan situation.

Arbetslösheten är ett stort gissel, som under senare år drabbat även de nordiska länderna. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på de åtgärder som vidtagits för att försöka minska arbetslösheten.

Statsministrarnas prioritering av kultur, utbildning och forskning kvarstår. Utskottet kan emellertid i David Oddssons redogörelse märka att statsministrarna uppmärksammat rådets motvilja mot den stora och snabba ökningen av budgeten på kultursidan. Det är enligt budgetutskottet mycket tillfredsställande att höra att ministerrådet är berett att värdera olika alternativ rörande budgeten. Detta kan ge upphov till en dialog mellan rådet och ministerrådet, som kan bli mer konstruktiv än den varit på länge.

Utskottet ser också med stort intresse på idén att sammanföra nationella institutioner och göra dem nordiska eller att öka samarbetet och arbetsfördelningen mellan dem. Idén är inte ny, det är egentligen grundtanken bakom det nordiska samarbetet, att fördela arbetet för att undvika dubbelarbete. Utskottet har tidigare påpekat det nödvändiga i att genomföra systematiska prövningar av det nordiska samarbetet för att undersöka möjligheterna till rationalisering och besparingar. Utskottet finner det därför positivt att denna idé vunnit gehör hos den isländske statsministern.

När det gäller samarbetet inom fiskerisektorn instämmer utskottet i att en bärkraftig beskattning av fisk och andra naturresurser är av största betydelse för de nordiska länderna och att det bör genomföras en gemensam undersökning av följderna av medlemskapsavtal inom fiskerisektorn.

Mot bakgrund av den utvärdering av forskningssamarbetet inom regionalsektorn, som utskottet låtit genomföra under 1993, där det bland annat föreslås att det regionala samarbetet bör utvidgas till Nordens närområden, kan utskottet ställa sig bakom den utvidgning som föreslås i statsministerredogörelsen.

Utskottet ställer sig även bakom synpunkterna på Industrifondens, Investeringsbankens och NoPEF:s betydelse för det nordiska näringslivets ekonomiska utveckling.

Utskottet är positivt till en informationskampanj, tillsammans med massmedia, som synliggör det nordiska samarbetet för de nordiska medborgarna.

8. Budgetutskottets förslag

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet:

- A. Att Nordiska rådet med anledning av Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1994, samt statsministrarnas kompletterande redogörelse, Dokument 3, antar följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet:

att frågå den strikt procentuella uppdelningen av budgetmedlen för att i stället försöka analysera var de nordiska pengarna gör mest nytta för det nordiska samarbetet

att utvidga forskningsbegreppet till att omfatta även annan forskning än den som bedrivs inom kultursektorn

att medfinansieringen av ett konst- och kulturcenter i Nuuk (ca 22,9 MDKK under 1995 och 1996) bekostas med medel från kulturbudgeten

att uppmärksamma att den parlamentariska insynen och kontrollen försvagas om en större del av det nordiska samarbetet sker inom ramen för informella kontakter på regeringssidan

att ge rådet möjlighet att komma in redan i förhandlingsskedet i samband med nya kontrakt avseende mål- och ramstyrd budgetering

att ge rådet erforderlig information i budgetarbetet 1994 enligt i texten föreslaget tidsschema

att arbeta vidare för att utveckla konkreta nordiska åtgärder för att minska arbetslösheten

att undersöka möjligheterna att sammanföra nationella institutioner och göra dem nordiska eller att öka samarbetet och arbetsfördelningen mellan dem

att verka för en ekologiskt riktig (bæredygtig) beskattning av fiskebeståndet och andra naturresurser i Norden

att genom en målinriktad informationskampanj synliggöra det nordiska samarbetet och dess betydelse för de nordiska medborgarna

att ministerrådet i övrigt beaktar de synpunkter som framförs i betänkandet.

B. Att Nordiska rådet lägger C 2/1994 och Dokument 3 till handlingarna.

Stockholm den 7 mars 1994

Peter Angelsen (Sp) Formann
Hugo Bergdahl (fp)
Erik Dalheim (A)
Hans Engell (KF)
J. K. Hansen (S)
Inger Koch (m)

Árni M. Mathiesen (Sj)
Kjell Magne Bondevik (KrF)
Kaj Egede (Si)
May Flodin (FS)
Per Olof Håkansson (s)
Lauri Metsämäki (SDP)

Ekonomiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Innledning

Økonomisk utvalg har for kommentarer fått Ministerrådets redegjørelse, C 2/1994, for planene for det nordiske samarbeidet i 1994. Utvalget vil i det følgende fremføre noen synspunkter på de generelle avsnitt i redegjørelsen. Deretter vil det bli gitt kommentarer til de avsnitt som spesielt faller innen økonomisk utvalgs saksområder.

Til enkelte av avsnittene nedenfor er det knyttet mindretallsbemerkninger fra utvalgets medlemmer Jon Dale (Sp) og Hjørleifur Guttormsson (Ab). Disse bemerkninger er tatt med som reservasjoner til utvalgets betenkning.

2. Generelle synspunkter

Ministerrådets redegjørelse for samarbeidsplanene 1994 bygger i stor grad på to hovedforutsetninger: iverksettelsen av EØS-avtalen pr. 1. januar 1994 og en videreføring av statsministerrapporten fra høsten 1992 om det videre nordiske samarbeidet. Den første forutsetningen kompletteres ytterligere i redegjørelsen med en antagelse om at flere nordiske land vil være fullverdige medlemmer av EF allerede ved årsskiftet 1994/95. Den andre forutsetningen legges til grunn uten at man tar hensyn til den brede debatt som har funnet sted i Nordisk Råd på 42. og 43. sesjon og de til dels sterke korleksjoner som parlamentarikerne derved har gitt når det gjelder den saklige prioriteringen. Det uheldige ved at man så sterkt går ut fra disse hovedforutsetninger ved fremleggelse av årets C 2 vil utvalget tillate seg å kommentere nedenfor.

3. Ministerrådets virksomhet i EØS-sammenheng.

Økonomisk utvalg vil til forskjell fra Ministerrådet, innledningsvis konstatere at en betydelig del av det nordiske samarbeidet bare indirekte berøres av de nordiske lands forhold til det øvrige Europa, og at C 2/1994 derfor har fått en uheldig fokusering på at samarbeidet i 1994 skal sees i lys av EØS og EF.

Når det er fastslått, vil økonomisk utvalg på den annen side si seg helt ut enig i at EØS-avtalen vil være et verdifullt og meget viktig element ikke bare for å bedre de økonomiske og industrielle forbindelser i bredeste forstand mellom Norden og EF, men også for å avskaffe gjenstående hindre mellom de nordiske land. Det er derfor gledelig at denne avtalen nå, etter mange forsinkelser, endelig er godkjent av alle parter. Man må fra alle hold bidra til at avtalens bestemmelser blir satt ut i livet på en effektiv og

hensiktsmessig måte til beste for personer og bedrifter i alle medlemsstatene.

Det er viktig, som Ministerrådet påpeker i C 2/1994, å understreke at det fortsatt vil være betydelige samarbeidsbehov mellom de nordiske land blant annet om økonomisk politikk, sysselsetting, strukturpolitikk og investeringer. Videre fastslåes det i redegjørelsen at den kanskje viktigste oppgaven i det nordiske samarbeidet "er å se til at det skjer et løpende samråd og avstemning mellom landene om den posisjon man vil innta i de organer hvor man er representert".

Utvalget slutter fullt opp om dette som utgangspunkt. Utvalget vil sterkt understreke betydningen av dette samordningsarbeidet, og mener at de formelle organer som finnes i Norden må utnyttes for dette formål på en mest mulig effektiv måte. Det er ikke tilstrekkelig å anta at samordningen vil skje på en uformell og bilateral basis mellom de nordiske EØS-landene. En slik uformell og bilateralisert samordning vil dessuten ikke videreføre det beste i det nordiske samarbeidet: samordningen av *alle* landenes interesser, og det *parlamentariske innsyn i og påvirkning på* samarbeidet. Denne svakhet vil kunne bli ytterligere understreket ved det at det er et vekslende formannskap som i Ministerrådssammenheng skal ha ansvar for å bedømme når samrådsbehov foreligger og hvordan dette skal tilgode sees.

Utvalget synes derfor at Ministerrådet i redegjørelsen legger for stor vekt på at behovet for internt nordisk samarbeid på enkelte av EØS-avtalens områder minsker eller helt faller bort.

Økonomisk utvalg mener ikke at Nordisk Råd skal tilstrebe en rolle som detaljbehandler av de nordiske lands EØS-virksomhet, men utvalget finner det naturlig at man fra Ministerrådet i større grad enn skissert i redegjørelsen, utnytter et effektivisert samarbeidsapparat også i denne sammenheng. Rådets plenarforsamling, og ikke minst utvalgenes løpende kontakter med de enkelte Ministerråd, må utvikles videre for å medvirke til en konstruktiv dialog om den politikk man vil føre innen det videre europeiske samarbeidet. Utvalget mener at landenes deltakelse i europeisk samarbeid må ha en sterkest mulig folkevalgt forankring, og det er derfor hensiktsmessig å utnytte de kanaler som i Norden allerede finnes for dette formål. I så måte har man merket seg at det i Ministerrådets redegjørelse fastslåes at " de formelle nordiske organer kan ha en viktig rolle å spille for å utarbeide underlag og plattformer for de nordiske lands linje, hvilket forutsetter at man er ute i god tid". Utvalget forutsetter at Ministerrådet i forhold til Nordisk Råds organer følger dette prinsipp.

Det vil også være godt i linje med landenes generelle ønske om en demokratisk kontroll med de nye samarbeidsorganer som er etablert eller vil bli etablert i Europa, og utvalget vil peke på den politiske signaleffekt dette kan ha overfor våre samarbeidspartnere.

Utvalget slutter helt opp om Ministerrådets syn om at det fortsatt vil være behov for nordisk samarbeid om økonomisk politikk, sysselsetting og strukturpolitikk, og man stiller seg derfor uforstående til redegjørelsens utsagn om at infrastrukturinvesteringer ikke skal behandles i de formelle

nordiske samarbeidsorganer. Utvalget mener at det er nettopp de større oppgaver av nordisk betydning som bør tas opp i en formell sammenheng, mens mange detaljspørsmål bør fjernes fra den politiske dagsorden i nordisk sammenheng og heller løses av de etablerte forvaltningsmessige strukturer.

Ministerrådet har som implisitt forutsetning for sine planer for 1994 at de tre nordiske søkerland blir medlemmer av EF allerede 1. januar 1995. I redegjørelsen synes dette å være utgangspunkt for at man allerede i inneværende arbeidsår vil trappe ned det offisielle regjeringssamarbeidet innen det økonomiske og industrielle felt. Dette er etter utvalgets mening uklokt av minst to grunner. For det første hersker det fortsatt usikkerhet med hensyn til hvilke land som faktisk blir medlemmer, og fra hvilket tidspunkt. For det andre så er det klart at i alle fall Island og et eller flere av de selvstyrende områdene fortsatt vil nøye seg med EØS-avtalen for sine EF-relasjoner. Videre er det, i fortsettelse av hva som foran er sagt om samordning av de nordiske lands posisjoner i EØS-sammenheng, grunn til å utnytte de etablerte samarbeidsorganer til en aktiv påvirkning overfor våre partnere også ved fullt EF-medlemskap. Dette er en praktisk tillempning av nærhetsprinsippet i europeisk politikk.

Utvalgets mindretall, medlemmene Dale og Guttormsson, kan ikke slutte seg til de synspunkter som flertallet har formulert i foranstående (pkt.3), og viser til sine reservasjoner på disse punkter.

4. Den parlamentariske innflytelse

Økonomisk utvalg kan ikke uten videre akseptere redegjørelsens hovedforutsetning om at statsministerrapportens retningslinjer fra høsten 1992 skal være enerådende for det videre samarbeid. Det er positivt at statsministrene har tatt et aktivt ansvar for å legge opp planene for samarbeidet på regjeringsplan, og at man har søkt å legge vekt på et aktivt formannskap. Utvalget må imidlertid konstatere at virksomheten i 1993 og den ramme som legges opp med årets plandokument (C 2), ikke har tatt tilbørlig hensyn til en løpende dialog med Nordisk Råds parlamentarikere om prioriteringen av arbeidet.

Utvalget kan prinsipielt ikke akseptere at Ministerrådet og dets forberedende organer utgår fra en prioritering og saksutvelgelse som begrenser Nordisk Råds fulle og frie ansvar for å legge de politiske premisser for det nordiske samarbeidet i stort. Statsministrene skal ha det politiske ansvar for at det nordiske samarbeidet føres videre, men det må være med fullt hensyn tatt til de prioriteringer som et samlet Nordisk Råd enes om.

Særlig den foreliggende redegjørelse bærer preg av at den såkalte "Iloniemi-rapportens" saklige prioriteringer skal gjennomføres uten politiske korrektiver. Utvalget mener at de mange og saklige innvendinger som fra parlamentarisk hold er fremsatt i løpet av året burde ha blitt gjen speilet bedre enn tilfellet er. Rådet har for eksempel gitt støtte til en sterke satsing på det kulturelle området, men man har samtidig advart mot følgene av den mekaniske og raske omlegging av budsjettet som dette har

resultert i. Økonomisk utvalg vil minne om at det er full enighet om at det i dagens situasjon kanskje er andre spørsmål som må settes øverst på den politiske dagsorden. I første rekke gjelder det behovet for en samordnet innsats for en bærekraftig økonomisk utvikling, økt sysselsetting, og for å løse nordiske og internasjonale miljøspørsmål.

I denne sammenheng vil utvalget ellers bemerke at prioriteringen av saksområder slik den kommer til uttrykk i de årlige nordiske budsjetter ikke nødvendigvis trenger å være sammenfallende med totalprioriteringen av nordisk samarbeid generelt. Det er et faktum at mye av det grunnleggende politiske samarbeidet i Norden ikke krever de store økonomiske uttellingene over et felles budsjett. Det vil derfor være uheldig om man får en utvikling hvor Ministerrådets årlige planredegjørelse, C 2, blir en form for rene budsjettkommentarer. Det vil ikke gi et bredt grunnlag for en fullstendig debatt om hvordan samarbeidet skal drives.

5. Nordens nærområder

Utvalget sier seg tilfreds med at Ministerrådet erklærer at man vil fortsette det nordiske engasjement i Baltikum og nærområdene i Russland. Det baltiske investeringsprogrammet må følges nøye og alt må gjøres fra nordisk side for at dette blir et effektivt hjelpeprogram som virkelig er tilpasset de lokale forutsetninger i de baltiske samfunn, og at det fører til nyskaping og økonomisk vekst som kan fortsette av egen kraft utover låne- og støttefasen.

Ved vurdering av en fortsettelse av Baltisk Investeringsprogram bør man også iakttas det forhold at det treårige programmet riktig nok kom i gang formelt i 1992, slik som angitt i ministerrådsberetningen, men reelt har det vært betydelige forsinkelser som følge av administrative og andre vansker i oppstartingsfasen for de baltiske investeringsbankene.

Videre kan det være grunn til å samordne bedre nordisk og øvrig europeisk hjelp til disse og andre nærområder. Derfor bør det påsees at man har en konstruktiv og løpende kontakt med andre europeiske organisasjoner i disse saker.

Den økonomiske utvikling i de baltiske republikker er nært knyttet til den generelle politiske utvikling i området og ikke minst til forholdet til tidligere Sovjetunionen. Utvalget mener derfor det er av fortsatt betydning også for den økonomiske utvikling i republikkene at de nordiske regjeringer aktivt gir støtte til at den russiske trosskilletrekningen slutføres uten forsinkelser. Samtidig er det viktig at de minoritetsproblemer som sivilbefolkningen i enkelte områder måtte ha, løses på en akseptabel måte.

Utvalget konstaterer at Ministerrådet vil bidra til å utvikle et samarbeid med de russiske nærområdene i første rekke på det økonomiske og industrielle området og på miljøområdet. Dette er vesentlige og nødvendige oppgaver og utvalget finner det riktig at man vurderer slike, forutsatt at det ikke skjer på bekostning av vårt etablerte engasjement i Baltikum.

Utvalget legger vekt på at det blir et aktivt nordisk engasjement for Barentssamarbeidet og det arktiske samarbeidet. Utvalget viser blant annet

til den verdifulle prosess som ble startet opp ved Rådets internasjonale konferanse i Reykjavik i 1993. Dette arbeidet må følges opp også fra Ministerrådets side. Det nordiske engasjementet i nordområdene må søke helhetsløsninger som tilgodeser både miljöhensyn og ressursutnyttelse både lokalt og regionalt.

6. Bæredyktig utvikling, vekst og sysselsetting

Økonomisk utvalg kan slutte seg til Ministerrådets grunnleggende synspunkter om at "samarbeidet på det økonomiske og finansielle området skal bidra til en balansert og bæredyktig vekst, (den skal) forsterke den nordiske økonomiske integrasjon og fremme nordiske interesser i et europeisk og bredere internasjonalt perspektiv." Utvalget er også enig i at finanspolitikken skal fremme strukturreformer, vekst, og sysselsetting. Man vil derfor uttrykke støtte til regjeringenes arbeid gjennom EF/EFTA og OECD for å nå frem til et konstruktivt samarbeid om sysselsettingsstimulerende tiltak, men dette må ikke forhindre eller forsinke at de nordiske regjeringer igangsetter stimulerings tiltak på nordisk plan.

Utvalget vil i denne sammenheng minne om de medlemsforslag og den innstilling om disse spørsmål som ble grundig drøftet på Nordisk Råds 43. sesjon, og som resulterte i rek. 26/1993.

Utvalget imøteser den redegjørelse som Ministerrådet på dette grunnlag vil gi til Rådets sesjon i Stockholm, og forventer at det da vil bli tilkjennegitt *konkrete nordiske tiltak* som på kort og lang sikt kan bidra til en bedring av de nordiske arbeidsmarkeder. Utvalget vil på det grunnlag komme tilbake med synspunkter på planene.

Utvalget vil i denne forbindelse også minne om Rådets sysselsettingskonferanse 11.-12. april 1994, hvor man ønsker å fortsette den brede og fordomsfrie drøfting av dette for tiden kanskje alvorligste politiske problem i de nordiske land. Ministerrådets aktive medvirkning på denne konferansen imøteses av utvalget.

7. Næringspolitisk samarbeid

Utvalget finner det riktig at Ministerrådet stiller seg positivt til å gi små og mellomstore bedrifter gunstigere forutsetninger og rammevilkår. Det er viktig at denne gode vilje også får praktiske konsekvenser for nordiske bedrifter, og de studier og vurderinger som Ministerrådet varsler, må derfor lede til snarlige, praktiske tiltak. Dersom det kan klarlegges at det er hensiktsmessig å utvikle særlige finansieringsordninger for å styrke nordisk næringslivs virksomhet i Nordens nærområder eller på markeder utenfor OECD-området, så vil utvalget støtte opp om dette. Det må imidlertid være en hovedregel at selve forretningsdriften ikke blir avhengig av varige tilskudds- eller støtteordninger.

Økonomisk utvalg finner det gledelig at Ministerrådet vil sette i verk forskjellige tiltak for å styrke den prøvingstekniske infrastruktur i Norden og for å muliggjøre den best mulige nordiske innflytelse på europeisk

standardiseringsarbeid. For næringslivets konkurransevne, og ikke minst for de små og mellomstore bedriftene, er nettopp dette detaljarbeidet av den største betydning. Med etableringen av et fritt marked innen hele EØS-området vil dette spørsmålet bli ytterligere brakt i sentrum.

Utvalget forutsetter derfor at Ministerrådet vil fremskaffe nødvendige midler for å la Nordtest påta seg den aktive rolle som indikeres.

Når det gjelder det avsnitt i redegjørelsen som berører Nordisk Industrifond kan utvalget igjen gi sin fulle tilslutning til den positive ambisjon som settes opp for Fondet. Men utvalget må samtidig konstatere at det heller ikke denne gang gis noen som helst signaler om at det vil bli gitt tilstrekkelige ressurser for å gjennomføre den strategi som er lagt opp.

Dette forhold har utvalget tidligere påpekt ved en rekke anledninger, senest ved behandlingen av Ministerrådets budsjett for 1994, hvor Industrifondets virksomhet "ble reddet" av ekstramidler fra tidligere budsjettressurser. Dette er naturligvis ikke noe fullgodt grunnlag for å drive en langsiktig virksomhet som den Industrifondet skal stå for, og utvalget oppfordrer derfor Ministerrådet til å finne frem til en mer permanent finansieringsformel for Fondet.

Kravet til effektivitet i Fondets administrasjon og virksomhet må uten videre opprettholdes. Utvalget vil igjen understreke det positive ved at Fondets virkemåte er lagt opp slik at tildelte midler skal utløse minst like mye midler fra industrien selv, og at man dermed sikrer at det er forskning og utvikling med et betydelig forretningspotensiale som støttes.

Utvalget vil i denne sammenheng anta at Nordisk Industrifond kan finne en naturlig plass i nordisk medvirkning i EFs forsknings- og utviklingsprogrammer. Ministerrådet har i redegjørelsens avsnitt om kultursamarbeidet påpekt at man har intensjoner om å utvide samarbeidet med EFs utdannings- og forskningsprogrammer. Økonomisk utvalg vil sterkt anbefale dette ettersom disse programmer til størstedelen er av direkte industriell, økonomisk, eller samfunnsøkonomisk og sosial karakter.

8. Energipolitisk samarbeid

Økonomisk utvalg tillegger det nordiske energipolitiske samarbeidet stor vekt, både av økonomiske og miljømessige grunner. Utvalget synes derfor det er positivt at Ministerrådet vil initiere et nytt energiforskningsprogram for perioden 1995-98.

Når det gjelder den interne organiseringen av de enkelte lands kraftforsyning så vil utvalget ikke føre en detaljdrøfting av dette. Utvalget følger imidlertid med største oppmerksomhet denne utviklingen og særlig de konsekvenser den får for tidligere etablerte samarbeidsrelasjoner innenfor det nordiske kraftmarkedet. Man vil i annen sammenheng (rek. 9/1993) kommentere dette spørsmål mer inngående.

Utvalget har videre notert med interesse at Ministerrådet kontinuerlig følger opp "forutsetninger og behov for nordiske tiltak for å utvikle det nordiske kraftmarkedet, spesielt i relasjon til utviklingen i EF/Østersjø-

området". Utvalget anmoder om å bli løpende orientert om Ministerrådets vurderinger på dette felt.

Økonomisk utvalg vil prinsipielt slutte seg til Ministerrådets syn om at en eventuell videre utbygging av et naturgassnett i Norden skal skje på kommersielle vilkår, men man vil anmode om at det fra Ministerrådets og de enkelte lands side blir klargjort at også offentlige interesser må tas med i dette regnestykket. Utvalget vil herunder påpeke at den totale etterspørselssituasjon rundt Østersjøområdet kan være i ferd med å bli endret som følge bl.a. av nasjonale diskusjoner/beslutninger om kjernekraftutbygging, av endringer på det tyske naturgassmarkedet osv. Dette er forøvrig synspunkter som utvalget også tok opp i sin betenkning om fjorårets C 2-dokument, men vurderingen synes som nevnt å ha blitt ytterligere aktuell ved årsskiftet 1993/94. Utvalget ønsker derfor å få anledning til å drøfte dette scenario nærmere med Ministerrådet i løpet av året.

9. Avsluttende bemerkninger

Som det fremgår av ovenstående finner økonomisk utvalg at årets planredegjørelse, C 2/1994, i for liten grad legger vekt på at det er en rekke samarbeidsfelter og samarbeidsoppgaver som det er naturlig å fortsette med på nordisk plan, uavhengig av hvilke endringer EØS-avtalens ikrafttreden innebærer. Det er direkte uklokt å nedprioritere eller stoppe industrielt og økonomisk samarbeid allerede nå ut fra en forventning om at, ved tidspunktet for avgivelse av neste C 2, vil både Finland, Norge og Sverige kunne være EF-medlemmer.

Økonomisk utvalg vil særlig peke på at det er i ferd med å skje en uheldig utvikling i retning av at det bare er kulturelt samarbeid som skal bringes inn i nordisk sammenheng generelt og i Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd spesielt. En slik totalt ensidig mental og reell prioritering av samarbeidet er våre samfunn ikke tjent med. Forutsetningen for kulturelt samarbeid kan ikke i lengden fungere om det ikke finnes også andre samarbeidsfelter.

Utvalget vil legge vekt på den brede og offensive samordningsoppgave som de nordiske organer bør ha i det fremtidige europeiske samarbeidet. Ministerrådet har en plikt til å prioritere samarbeidet slik at ikke unødig dobbeltarbeid oppstår, men det må ikke innebære at viktige samarbeidsfelter tas bort helt og holdent fra den politiske dagsorden i Nordisk Råd. Økonomisk utvalg mener at årets C 2 dessverre bærer preg av at man fører mange saksområder bort fra den nordiske politiske dagsorden uten kritisk å vurdere om det virkelig er i samarbeidets interesse å foreta en slik utskilning.

Utvalget finner også at Ministerrådets redegjørelse i utilstrekkelig grad tar hensyn til utvalgets og Rådets tidligere fremførte synspunkter på regjeringssamarbeidet. Den vilje til konstruktiv dialog med parlamentarikersiden som var forespeilet ved fjorårets statsministerbeslutning har dessverre ikke blitt fulgt opp med det foreliggende dokument.

Økonomisk utvalg er imidlertid tilfreds med at Ministerrådet har avgitt en slik samlet virksomhetsplan, og at man ikke har bundet den opp ute-

lukkende til rene budsjettkommentarer. Utvalget vil sterkt understreke at en slik totalredegjørelse også må være regelen ved senere C 2-dokumenter.

Økonomisk utvalg vil anmode om at Budsjetttutvalget tar hensyn til de synspunkter som er fremført i ovenstående ved utforming av sin betenkning om C 2/1994. Særlig bør følgende momenter understrekes:

- Ministerrådets redegjørelse skal være en bred omtale av alle områder for nordisk samarbeid. Redegjørelsen må ikke begrenses til å bli et kommentert budsjettokument. Parlamentarikernes innsyn i og påvirkning av samarbeidet må gjenspeiles i C 2.
- Virksomheten må være aktiv i forhold til det videre europeiske samarbeidet, og det må legges vekt på å få gjennomslag for nordiske synspunkter.
- Innsatsen i Baltikum og øvrige nærområder må være konkret og i tråd med ønsker og behov hos våre samarbeidspartnere.
- Det må fremmes konkrete nordiske sysselsettingstiltak.
- Finansieringsrammen for Nordisk Industrifond og for Nordtest må få en snarlig avklaring.
- Det må stimuleres til en aktiv nordisk deltakelse i EFs forsknings- og utviklingsprogrammer.
- Energisamarbeidet i Norden må utvikles og hensyn tas til en bærekraftig utvikling. Utsiktene for et nordisk gassmarked bør drøftes. Energispørsmålene må også sees i sammenheng med behov og muligheter i Nordens nærområder.

København, 27. januar 1994

På Økonomisk utvalgs vegne

Anders Talleraas
Fung. utvalgsformann

Særmerknad:

Medlemmer av økonomisk utvalg, *John Dale (Sp)* og *Hjørleifur Guttormsson (Ab)*, vil uttale:

Geografisk nærhet, felles historie, betydelige likhetstrekk i nordiske borgeres levemåte og livsstil har lagt grunnlag for et nordisk samarbeid som i dag omfatter praktisk talt alle samfunnsområder. De nordiske landene har bygget ut sine forbindelser uten å gripe til overnasjonale beslutninger som tvinger den enkelte stat til å gi avkall på vitale nasjonale interesser. Samarbeidsmodellen er mellomstatlig, frivillig, desentralisert og ubyråkratisk. Samarbeidet har bred støtte i den offentlige opinion. Sam-

menlignet med den nordiske modell framstår EU som overstatlig og toppstyrt. Landene blir ikke innrømmet varige unntak fra EUs lover og regelverk, selv om slike begrunnes med behov sprunget ut av geografi og klima.

Medlemskap i EØS/EU medfører at det nordiske samarbeidet blir konsentrert til færre områder enn tidligere. Særlig vil tilbaketrekingen av samarbeidet være merkbart på det økonomiske området. Samtidig flyttes tyngdepunktet fra internordisk samarbeid til å gjelde EU-relasjoner. Dette kommer klart fram i redegjørelsen fra Ministerrådet (C 2), der det heter: "Den kanskje viktigaste oppgiften för det nordiska samarbetet är att de till att det sker ett löpande samråd och avstämning mellan länderna, om den position de avser inta i de organ där de är företrädda". I tråd med denne endring av tyngdepunkt vil Ministerrådet legge større vekt på utviklingen av uformelt samråd. Ministerrådet fastslår at "Dessa kontakter i nordiska nätverk, tvärs över landegränserna, kommer därför att öka väsentligt och utgöra en relativt sett allt viktigare del av det totala nordiska samarbetet".

Disse utvalgsmedlemmer mener at Ministerrådet går inn for en betydelig nedbygging av det tradisjonelle samarbeidet der hovedvekten legges på felles prosjekter innen det nordiske området. Samtidig åpner Ministerrådet for at uformelle samråd mellom politikere og byråkrater blir viktigere enn samråd fattet i formelle nordiske organer, der beslutningene er forankret i en demokratisk prosess. Ministerrådet bekrefter, slik disse utvalgsmedlemmer ser det, at tilknytning til/medlemskap i EU svekker det nordiske samarbeidet, såvel med tanke på omfang som demokratiske samarbeidsformer. Disse utvalgsmedlemmer vil sterkt advare mot en slik utvikling. Det må nå være en oppgave for alle å stå vakt om de verdier og prinsipper som ligger til grunn for samkvemmet mellom landene. Samarbeidet må videreføres i sin fulle bredde. I denne sammenhengen er det viktig at Nordens forhold til nærområdene og til den tredje verden tillegges større vekt.

Disse utvalgsmedlemmene deler ikke flertallets syn på virkningen av EØS-avtalen. Når flertallet viser til at EØS-avtalen vil avskaffe gjenstående økonomiske og industrielle hindre mellom de nordiske land er dette etter disse utvalgsmedlemmenes syn, uttrykk for at man på nordisk plan ikke har satset tilstrekkelig på nedbygging av gjenstående hindre. Den nordiske lovharmoniseringen har kommet lenger enn hva tilfellet er innen EU-området og på bakgrunn av et langvarig og godt utbygd samarbeide skulle alt ligge til rette for ytterligere forbedring av de økonomiske og industrielle forbindelsene mellom de nordiske landene.

Etter disse utvalgsmedlemmenes syn vil EØS-avtalen bidra til at de nordiske landene mister viktige økonomiske styringsredskaper, blant annet konsesjonslovgivninger, retten til en egen penge- og kredittpolitikk, retten til statlige monopoler og retten til egne nordiske standarder. Disse utvalgsmedlemmene mener at man i stede for EØS-avtalen bør satse på et utvidet nordisk samarbeid. I et slikt samarbeid kan økt produksjon for et nordisk hjemmemarked, sammen med bruk av økonomiske styringsredskaper, være virkemidler for å bekjempe den nordiske arbeidsledigheten.

Disse utvalgsmedlemmer mener at et nei til EU-medlemskap i Norge, Sverige og Finland vil legge grunnlag for en ny giv i det nordiske samarbeidet, basert på betydelig folkelig støtte og engasjement.

BIHANG 2

Juridiska utskottets uttalande över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Indledning

Nordisk Råds præsidium har henvist Nordisk Ministerråds redegørelse om planerne for det fremtidige nordiske samarbejde til Rådets 44. session 1994 til Juridisk Udvalg til udtalelse (C 2/1994).

Udvalget har behandlet redegørelsen på sit møde den 27. januar 1994 i København. Udvalget har taget stilling til de kapitler, som vedrører udvalgets ansvarsområder og enkelte andre spørgsmål af særlig interesse.

2. Udvalgets generelle synspunkter

Juridisk Udvalg konstaterer, at det foreliggende C 2-dokument afspejler indholdet i Iloniemi-gruppens rapport til statsministrene. Mange af de foranstaltninger, der er nævnt i rapporten, er allerede gennemført. Udvalget er enig i, at det er gennem evnen til forandring og nytænkning, vi kan værne om og videreudvikle det nordiske i det Europa, som befinder sig i så hurtig forandring.

Udvalget konstaterer, at den europæiske dimension kommer til at have indflydelse på det fremtidige arbejde, uanset om de nordiske lande kommer til at deltage i EØS, som EU-medlemmer eller som EFTA-medlemmer. EØS-aftalen indebærer blandt andet deltagelse i EU's indre marked og den frie bevægelighed for personer, varer, tjenesteydelser og kapital. For så vidt angår bevægeligheden for personer, er Norden kommet længere end EU og kan dermed bidrage med sine erfaringer. Det samme gør sig gældende på flere andre områder. Inden for Juridisk Udvalgs område kan nævnes foruden lovgivningsområdet, forbrugerområdet, ligestillingsområdet og levnedsmiddelområdet.

Statsministrene understreger, at der er et fortsat stort behov for fælles nordiske initiativer.

Juridisk Udvalg havde følgelig efter flere år med relativt afventende og henholdende C 2-dokumenter set frem til et mere offensivt og langsigtet arbejdsprogram, hvor det nordiske samarbejds betydning anerkendtes som en hovedhjørnesten i et videre europæisk samarbejde med henblik på, på længere sigt at præge de europæiske fremtidige regelsæt i en retning, som samstemmer med nordisk lovgivnings- og forvaltningstradition.

På flere af Juridisk Udvalgs arbejdsområder går det nordiske samarbejde mere end 20 - 25 år tilbage.

Udvalget havde derfor forventet, at Nordisk Ministerråd havde meldt ud med langsigtede, offensive planer, der kunne tjene som kraftkilde og fornyet inspiration til at arbejde videre på områder, der går videre end den nuværende EØS/EU-ramme, da Norden i fremtiden bedst kan gøre sine holdninger gældende i en europæisk sammenhæng ved at ligge lidt forud for den europæiske regeludvikling, der allerede er i gang. Dette kunne være tilfældet på forbrugerområdet, på kapitalområdet, på arbejdsmarkedsområdet, på beskæftigelsesområdet og på miljøområdet, samt i en bredere forstand inden for den sociale dimension, hvor der i høj grad er behov for en langsigtet planlægning.

I denne forbindelse er også oplysning til borgerne om såvel afsluttede som igangværende lovgivningsforanstaltninger af stor betydning med henblik på at mindske afstanden fra beslutningstagerne til borgerne. Kun på denne måde har borgerne reel mulighed for at påvirke beslutninger, hvorved et såkaldt *demokratisk underskud* kan forhindres eller mindskes.

Det nordiske samarbejde har i stor udstrækning drejet sig om at skabe ensartede rettigheder for personer i Norden, specielt når disse ønsker at slå sig ned i et andet nordisk land. I EU er der først og fremmest tale om et økonomisk samarbejde mellem medlemslandene internt og i forhold til ikke-medlemslande.

Da det er så vigtigt at bevare kontinuiteten i det nordiske samarbejde, uanset EU-medlemskab eller ej, skal de etablerede nordiske samarbejdskanaler hellere styrkes end svækkes. Dette gælder på alle områder.

Juridisk Udvalg er bekymret for, at det vil blive vanskeligt for ikke at sige umuligt at have et løbende samråd og foretage en løbende afstemning af synspunkter mellem de nordiske lande, såfremt man overgår fra det i dag formaliserede samarbejde til en mere uformel form for samarbejde, idet det ikke er muligt at gennemføre en nødvendig dialog, hvis netværkene er uformelle. Udvalget må derfor tage afstand fra, at det formelle nordiske samarbejde svækkes til fordel for det uformelle.

De af statsministrene prioriterede områder, kultur, uddannelse og forskning, miljø, fiskeri, social og sundhed, arbejdsmarked/arbejds miljø, forbruger, energi og erhverv, regional, jord- og skovbrug, lovgivning og ligestilling, skal stadig udgøre grundstammen i det nordiske samarbejde. Men med den stærkt øgede andel af budgettet til kulturområdet er der ikke penge til at gennemføre satsninger på andre prioriterede områder. Nordisk Ministerråd har heller ikke angivet nogen opfattelse af de omkostninger, der er forbundet med gennemførelsen af de arbejdsplaner, man allerede har vedtaget.

Ét synes dog klart, for at begunstige kulturområdet må det ske på de andre prioriterede områders bekostning. Det går ikke at fortsætte driften med gennemførelsen af de arbejdsopgaver, som de øvrige udvalg allerede har vedtaget. Det bør derfor efter Juridisk Udvalgs mening undersøges, om der er en politisk og økonomisk forankring i de forskellige sektorer, før man borttager 100 MDKK fra de øvrige sektorer og giver kulturområdet

eneprioritet på bekostning af det meget væsentlige nordiske samarbejde, der er planlagt og vedtaget af Nordisk Råd på de øvrige fagområder.

Der har i de seneste fem år været tale om et nordisk 0-budget eller i visse tilfælde for et minusbudget. I forbindelse med Juridisk Udvalgs forslag til ændring af Helsingforsaftalen, der blev vedtaget og trådte i kraft i november forud for sessionen i Mariehamn, blev Nordisk Råds budgetkompetence væsentligt styrket. Dette gav sig udslag i vedtagelsen af en vis omfordeling i forhold til Nordisk Ministerråds budgetforslag. Visse midler blev ført fra kulturdelen tilbage til visse andre prioriterede sektorer, for at disse ikke på urimelig måde skulle skære ned på allerede vedtagne nødvendige arbejdsopgaver. Beløbet var meget beskedent, men viste, at det er muligt for Nordisk Råd i årene fremover at foretage egne prioriteringer, også af større økonomisk rækkevidde.

Flere af rådets udvalg har tidligere været inde på, at de fandt det i høj grad betænkeligt så hurtigt og så drastisk at kanalisere så betydelige dele af budgettet fra de øvrige væsentlige og prioriterede områder over på kulturområdet. Af ministerrådets budget ligger allerede i 1994 mere end 50% af midlerne på kultur. Ganske vist har Nordisk Råds medlemmer tidligere tilkendegivet, at de kunne støtte en øget satsning på kultursektoren, men ikke ukritisk ved at andre vigtige samarbejdsområder, som har vist sig særdeles udbytterige, skæres bort. Juridisk Udvalg har tidligere under udvalgsformændenes møde med Budgetudvalget i Stockholm i september 1993 udtalt, at udvalget mener, at man på kulturområdet bør satse på undervisning og forskning med henblik på at øge nordiske borgeres almene kompetence og konkurrencedygtighed, og at man i øvrigt ikke ukritisk bør skære ned på andre fagområders budgetter.

ad Kapitel VIII

Lovgivningssamarbejdet

I ministerrådets arbejdsprogram fra 1993, der opdaterer og udbygger lovgivningsprogrammet fra 1988, udtaler ministerrådet, at udviklingen i det internationale samarbejde på mange måder snarere har øget end mindsket behovet for samarbejde på det retlige område.

Som det blev sagt i lovgivningsprogrammet af 1988, er det ikke altid, at et nordisk lovgivningssamarbejde resulterer i nøjagtig ensartede love. Dette er heller ikke altid det vigtigste med samarbejdet. Hvis man bliver enig om de generelle retningslinier, er meget vundet. På enkelte retsområder gør forskelle mellem landene det umuligt at enes om fælles løsninger. I sådanne tilfælde har samarbejdet alligevel en værdi. Man kan blive bekendt med og diskutere de forskellige landes synspunkter og ofte komme længere i retning af fælles løsninger end ellers.

Den nye samarbejdsplan på lovgivningsområdet, der blev vedtaget i 1993, har en ramme på omkring fem år.

Nu da EØS-aftalen er trådt i kraft, vil det nordiske samarbejde ændre karakter på de områder, som omfattes af aftalen. På disse områder vil afta-

len og dens underliggende regelsæt i stor udstrækning være bestemmende for hvilke ændringer, som kan og må gøres. Alligevel vil der også være en stor grad af valgfrihed. De nordiske justitsministerier har udtalt, at de vil lægge stor vægt på at samordne sine synspunkter og at vælge de samme løsninger. Den fælles målsætning vil være at opretholde den høje lovtekniske standard, som har kendetegnet nordisk lovgivning. Juridisk Udvalg er enig i denne målsætning.

I den nuværende situation, hvor Finland, Norge og Sverige forhandler om fuldt medlemskab af EU, vil medlemskab for et eller flere af landene få betydning for det nordiske samarbejde, men vil ikke gøre det nordiske samarbejde overflødig, men måske snarere endnu mere nødvendigt. Danmarks mangeårige medlemskab af EF og nu EU har vist, at det ikke bare er muligt, men også nyttigt samtidigt at deltage i det nordiske samarbejde. Dette gælder ikke mindst på det retlige område.

Udvalget har forståelse for, at arbejdet med at tilpasse sig EØS/EU's regelsæt samt indførelsen af nye forvaltningsretlige og administrative rutiner lægger beslag på ikke ubetydelige ressourcer i de nationale offentlige forvaltninger. Udvalget finder det alligevel hensigtsmæssigt, at man dels drager nytte af de konsultationer, man alligevel har til at gøre sig overvejelser om, hvordan de nordiske lande finder, at EU's regler burde have set ud med henblik på at kunne påvirke EU's lovgivning, der jo ikke er statisk, ved først kommende lejlighed. Videre bør man fortsætte de fællesnordiske bestræbelser på at få indført størst mulig offentlighed også i EØS/EU's forvaltning af hensyn til borgernes krav på at kunne følge og påvirke beslutningsprocesserne.

EU/EØS og Nordens nærområder

Udvalget skal pege på vigtigheden af, at der fortsat lægges vægt på et stærkt samarbejde mellem de nordiske lande for at opretholde en nordisk retsenhed/ retslighed, specielt på områder, hvor EU's regler og EØS-aftalen giver mulighed for forskellige løsninger.

Det må være det nordiske interne samarbejde, der fortsat er kernen i et nordisk samarbejde, der drives i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds regie. Samtidig er det udvalgets forventning, at de nordiske lande vil forholde sig konstruktivt kritisk til den EU-relaterede lovgivning, således at landene, samtidig med at de overfører EU/EØS-lovgivning til national ret, vil overveje, hvilke former for supplement man set ud fra nordiske retssystemers tankesæt og tradition finder det nødvendigt eller ønskeligt at føje til EU's eksisterende regelsæt.

Juridisk Udvalg har i sine handlingsprogrammer om lovgivningssamarbejde, levnedsmiddelsamarbejde, forbrugersamarbejde og ligestillings-samarbejde medtaget hjælp og støtte til de baltiske lande.

Samtlige vedtagne samarbejdsprogrammer er desuden, efter Juridisk Udvalgs udtrykkelige ønske, oversat i sin helhed til engelsk, således at såvel vore baltiske som vore europæiske naboer kan gøre sig bekendt med

det konkrete indhold og planerne for det fortsatte nordiske samarbejde på det omhandlede fagområde.

ad Kapitel VI

Levnedsmidler

Udvalget finder, at levnedsmiddelområdet - uanset EU/EØS - er et meget vigtigt samarbejdsområde for de nordiske lande, som i fællesskab bedre kan forsvare sine regionale levnedsmiddelpolitiske interesser, både i EU og internationalt, end hvis hvert land henvises til at tale for sig selv. Handelen med levnedsmidler internationaliseres, og dette skaber et stort behov for samarbejde mellem de nordiske levnedsmiddelmyndigheder og producenter med sigte på at fjerne handelshindringer, beskytte sig mod unfair konkurrence og beskytte forbrugernes sundhed og økonomiske og kvalitetsmæssige interesser. Man må her ikke glemme, at produkter fra nordisk jord og hav er produceret i et renere miljø, hvilket bør gøre dem attraktive også på andre markeder end hjemmemarkedet.

Information og undervisning dvs. kundskaber er vigtige for, at forbrugerne kan holde sig korrekt informerede om levnedsmidlers produktionsform, indhold og egenskaber.

Forbrugerpolitik

Juridisk Udvalg skal udtrykke sin tilfredshed med det fremlagte handlingsprogram for forbrugerspørgsmål og forventer, at Nordisk Ministerråd tager behørigt hensyn til Juridisk Udvalgs bemærkninger til handlingsprogrammet således, at dette suppleres bl.a. med de regler om ikke-diskriminerende markedsføring, som udvalget peger på og suppleres med et eget handlingsprogram for finansielle tjenesteydelser.

Videre skal udvalget pege på, at netop forbrugerpolitikken er så vigtig at varetage nordisk, også i forhold til EU/EØS, fordi den ikke er særligt begunstiget i EU-sammenhæng, hvor producenternes/industriens interesser har meget bedre vilkår, da EU-samarbejdet først og fremmest bygger på økonomiske forudsætninger.

ad Kapitel VIII

Ligestilling

Det er Juridisk Udvalgs forventning, at Nordisk Ministerråd i forbindelse med Nordisk Forum 1994 i Åbo fremlægger et nyt offensivt handlingsprogram/aktionsprogram for det nordiske ligestillingssamarbejde fra 1995 - 2000.

Handlingsplanen bør klart prioritere et antal af de vigtigste målsætningsområder, angive klare mål og de konkrete gennemførelsesforanstaltninger, der er nødvendige med henblik på at opnå disse mål inden for den angivne tid - dvs. inden år 2000.

Udvalget er enig i, at det er *målet*, at ligestillingsaspekter skal være integrerede på alle samfundsområder, og specielt på de områder, der indgår i rådets og ministerrådets egen virksomhed.

Hvert fagligt samarbejdsområde har ansvar for, at ligestillingsaspekter integreres på deres område. Det største problem udvalget her ser er, at der altid er to parter interesser, der er berørte, og at man ikke kan forvente, at ligestillingsaspekter integreres, så længe det kun er kvinder, der ønsker dette. Kvinder er nemlig *ikke* tilstrækkeligt tungt repræsenterede på højere beslutningsniveauer, hvor integreringsbeslutningerne skal tages! Der må derfor efter udvalgets mening stadig fastsættes % andele og tal, forbundet med konkrete tidsfrister for, hvornår et konkret mål skal være nået på samtlige fag- og samarbejdsområder.

Videre skal udvalget pege på ligelønsprojektet, hvor man sørgeligt nok må konstatere, at målet ikke er nået, og at det på visse områder går mere tilbage end frem. Ligelønsområdet bør derfor fortsat prioriteres meget højt og videreføres i den nye handlingsplan.

Flygtninge

Foruden de opgaver Nordisk Ministerråd nævner, at man vil fortsætte med at arbejde på, skal udvalget anmode om, at man udvider det nordiske samarbejde på flygtningeområdet og specielt medtager spørgsmål om:

Samarbejde om fortolkningen af og overholdelse af FN's konventioner på flygtningeområdet.

Fælles EU-koordinering, ved indførelse af nordiske rutiner.

Etablering af ensartede regler for opnåelse af asyl og vilkårene herfor, f.eks. hvad angår spørgsmål som boligforhold, sprogundervisning, forsørgelse, uddannelse. Ved *midlertidig opholdstilladelse* er det vigtigt, at der foregår en "aktivering" eller "selvforvaltning" inden for visse nordisk fastsatte rammer.

Videre er det vigtigt at have ensartede regler om visum og kvoter, for så vidt angår flygtninge fra krigshærgede områder.

Kvoteaftaler eller økonomiske aftaler i tilfælde af masseflugt til et enkelt nordisk land bør drøftes.

3. Juridisk Udvalg

Konklusion

Det er Juridisk Udvalgs opfattelse, at C 2/1994 i meget ringe udstrækning opfylder de krav, der rimeligt kan stilles til et planlægningsdokument.

Dokumentet er først og fremmest en politisk manifestation af, at det fremtidige nordiske samarbejde mest skal omfatte kultursamarbejdet, miljøsamarbejdet og samarbejdet med Baltikum. Klassisk nordisk samarbejde på de øvrige sektorer, der ellers har en nok så gedigen baggrund både i år og i kvalitet, overgives til fordel for Nordens ukritiske indretten sig under

EU/EØS-regelsættet, der dog i fremtiden hovedsagelig skal foregå i andre fora end de beprøvede nordiske.

Ifølge C 2/1994 skal nysatsningen på kulturen finansieres gennem nedskæringer på andre områder, som man før har prioriteret højt. Såfremt man ikke kan finde andre finansieringsmuligheder, indebærer det en mindskning af virksomheden på Juridisk Udvalgs område. Men uden udførligere anvisninger er det ikke muligt for udvalget at foreslå en omprioritering inden for hele budgetområdet og ej heller inden for de forskellige fagsektorer. Udvalget skal her igen betone vigtigheden af, at de store oftest 5-årige handlingsplaner, der er vedtaget og forventes at blive vedtaget på Juridisk Udvalgs fagområder, virkelig bliver gennemført, uden at man må sætte sin lid til at få del i et eventuelt overskud fra det foregående budgetår.

Med henblik på at skabe bedre forudsætninger for en meningsfuld dialog om budgettet, mener Juridisk Udvalg, at det er meget væsentligt, at planerne om et integreret budget- og plandokument udføres hurtigst muligt. Dermed vil det ikke være realistisk at fremlægge planer, der ikke er knyttet til de økonomiske realiteter.

Videre skal udvalget pege på, at det må klargøres, hvilken indflydelse ordførerlandet bør have, om nogen, på plan/budgetdokumentet. I EU har ordførerlandene ikke en sådan budgetindflydelse.

Juridisk Udvalg foreslår, at

Nordisk Råds budgetudvalg i sin betænkning om C 2/1994 lægger vægt på de af Juridisk Udvalg anførte synspunkter om en mere langsigtet planlægning, samt tager hensyn til følgende:

at ministerrådet fortsat prioriterer samarbejdet mellem de nordiske lande højest,

at ministerrådet revurderer, om 50% af det nordiske budget skal gå til kulturområdet,

at der drages omsorg for, at det parlamentariske indsyn og den parlamentariske kontrol ikke svækkes ved at en alt større del af det nordiske samarbejde sker i form af uformelle kontakter på regeringssiden

at ministerrådet fortsat prioriterer det nordiske lovgivningssamarbejde

at ministerrådet fortsat prioriterer forbrugersamarbejdet,

at ministerrådet fortsat prioriterer levnedsmiddelsamarbejdet,

at ministerrådet fortsat prioriterer ligestillingssamarbejdet højt og afsætter de fornødne midler til at gennemføre den ny handlingsplan,

at ministerrådet styrker og udvider det nordiske samarbejde på asyl- og flygtningeområdet.

København, den 27. januar 1994

På Juridisk Udvalgs vegne

Hans Nyhage
Formand

BIHANG 3

Kulturutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium för yttrande hänvisats Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1994).

Utskottet har behandlat redogörelsen på sitt möte den 27 - 28 januari 1994 och där tagit ställning till de kapitel som berör utskottets verksamhetsområden samt inledningen.

Nordiska rådet har upprepade gånger önskat att C 2-dokumentet skall utgöra ett planeringsdokument med budgetramar. De budgetsiffror som återfinns i dokumentet kan inte utgöra ett underlag för ställningstagande till framtidsperspektiven. Även ordförandelandets prioritering borde inarbetas i C 2-dokumentet.

Redogörelsen för det nordiska samarbetet år 1994 ser utskottet som en politisk deklaration från ministerrådets sida om att den ändring av inriktningen på det nordiska samarbetet som konstaterades med bl.a. Bornholmsdeklarationen kommer att fortsätta och vidareutvecklas.

Enligt statsministrarnas ändringsförslag kommer kultur-, utbildnings- och forskningsområdet att bli ett av de få prioriterade områdena inom det nordiska samarbetet framöver. Denna intention genomlysas i dokumentet om redogörelse för det framtida nordiska samarbetet för 1994.

Kulturutskottet stödde statsministrarnas förslag till ändring av det nordiska samarbetet när det framlades hösten 1992 och har sedan dess intensivt arbetat med en reformering och nytänkande inom kulturpolitiken i samband med att ökade medel tillförs kultur-, utbildnings- och forsknings-samarbetet fr.o.m. 1994.

Utskottet anser att en fortsatt utveckling av denna politiska åtgärd är nödvändig och kommer för sin del att fortsätta arbetet med nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningssamarbetet de närmaste åren. Utskottet konstaterar att redogörelsedokumentet i hög grad behandlar det informel-

la nordiska samarbetet som i och för sig är viktigt, men får emellertid inte utplåna det politiska samråd som har funnits och måste finnas på de områden som redan omfattas av det nordiska formella samarbetet. Det återstår att se i vilken grad EES-avtalet kommer att ändra det nordiska samarbetets inriktning, men denna process måste ske gradvis och prövas fram till det lämpligaste samarbets sättet. Kultur-, utbildnings- och forskningsområdet står emellertid huvudsakligen utanför EES-avtalet och kommer därför inte att beröras i någon större grad av detta avtal.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse över att ministerrådet fortsatt kommer att prioritera kultur-, utbildnings- och forskningsområdena i enlighet med vad statsministrarna har beslutat.

2. Kultursamarbetet

Kultursamarbetets verksamhet den närmaste tiden präglas uppenbarligen av det nysatsningsprogram som har fastställts av ministerrådet och fått tilldelat medel för 1994 från den nordiska budgeten.

Kulturutskottet har varit med och arbetat fram detta nysatsningsprogram och uttalat sig tidigare om inriktningen på de föreslagna aktiviteterna. Utskottets uttalande över redogörelserna för planerna för det nordiska kultursamarbetet är i yttrandet därför endast kompletterande.

Beträffande ändringar i inriktningen av verksamheten i *Nordiska kulturfonden* anser kulturutskottet att ministerrådet bör överväga att stärka fonden ytterligare med eventuellt ökade medel till kulturområdet. Fonden har utgjort ett fundament för ett folkligt nordiskt samarbete och utskottet understryker att den folkliga delen inte får minskas även om vissa delar av fondens medel kommer att tillställas politiskt prioriterade områden.

Kulturutskottet hade önskat att se ännu högre ambitioner beträffande *film- och mediasamarbetet* under det kommande verksamhetsåret. Utskottet har emellertid stora förväntningar på ökad grannlandsspridning och produktionssamarbete på TV-området inom kultursamarbetets ram. De höga upphovsrättsliga kostnaderna inom Norden utgör ett direkt hinder för nordiskt TV-samarbete. Problemet borde lösas snarast. Utskottet önskar få återkomma till problematiken beträffande det nordiska TV-samarbetet via satellit.

Det nordiska *språksamarbetet* är enastående i världen, men den nordiska språkpolitiken borde få en ännu klarare inriktning och större genomslagskraft. Målsättningen med det nordiska språksamarbetet i Norden måste vara delvis att öka förståelsen mellan de skandinaviska språken och delvis att ge de nordbor som inte förstår eller kan de skandinaviska språken lika möjlighet att delta i nordiskt samarbete och bli bekanta med varandras kulturer och samhällen. Detta måste emellertid ses i sammanhang med andra samarbetsområden, bl.a. utbytes- och utväxlingsprogramsatsningar på barn och ungdom och sist men inte minst ett kraftigt ökat nordiskt TV-samarbete. Utskottet efterlyser vidare ett målsättningsprogram av Nordiska ministerrådet (kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna) för

hur man avser samarbeta i frågan och vad man tänker åstadkomma inom språksamarbetet de närmaste åren.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse med de påbörjade satsningarna på *barn och ungdom* och att ministerrådet avser till Nordiska rådets session 1995 lägga fram ett ministerrådsförslag om nordisk barn- och ungdomspolitik. Utskottet vill i detta skede önska att man i detta förslag ser över de administrativa inslagen inom ministerrådet på barn- och ungdomsområdet och förstärker detta genom att ge en särskild kommitté om barn- och ungdomsfrågor ett fast anslag i budgeten. Utskottet har även på barn- och ungdomsområdet önskat se hur ministerrådet (kultur- samt utbildnings- och forskningsministerråden) tänker samarbeta inom området och anser därför att projektet nordisk kulturpedagogik i skolan delvis tillgodoser detta önskemål. Utskottet skulle emellertid vilja se hur man tänker sig detta samarbete i ännu bestämdare former i framtiden.

Kulturutskottet anser det synnerligen positivt att ministerrådet avser göra en särskild insats för att nordiska film- och TV-program distribueras till barn och unga och avser vidareutveckla detta. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att man även borde producera eller stödja en produktion av film- och TV-program för barn och unga, eventuellt med olika teman som bottnar i ett nordiskt synsätt på t.ex. främlingsfientlighet, drogmissbruk etc. Video- och TV-mediet är ett av de starkaste för att nå denna målgrupp och utskottet understryker att kommunikation med barn och unga måste ske på deras egna villkor. Utskottet har noterat att man med nysatsningen avser utveckla det nordiska nätverkssamarbetet på kulturområdet, bl.a. med bättre samsamarbetsstruktur på museiområdet och bättre koordinering av kulturexport. Beträffande resestipendieordning för unga konstnärer vill utskottet framhålla vikten av att detta sätts igång så snabbt som möjligt men att programmet gradvis borde utvecklas för att omfatta fler typer av kulturarbetare än bara konstnärer.

Nordlivprojektet kommer att involvera det *folkliga samarbetet* i stor grad. Utskottet anser att det är ytterst angeläget att denna särpräglade nordiska kulturordning förstärks inom nysatsningen och att den traditionella växelverkan mellan folkliga och offentliga organisationer exemplifieras inom det nordiska kultursamarbetet genom bra projekt.

Utskottet noterar att *nordisk profilering i Europa och Norden* kommer att bli kraftfull de närmaste åren. Utskottet har tidigare framhållit att ministerrådet bör överväga att i ännu större grad låta de stora kulturfestivalerna och visningarna som går utomlands rotera inom och mellan de nordiska länderna. Därigenom kunde en synergieffekt nås och besparingar uppnås medan också de nordiska medborgarna får se egna och andra grannars kultur. I detta sammanhang framhåller utskottet sin tillfredsställelse över att ministerrådet tänker koordinera nordiska manifestationer i samband med Köpenhamn som kulturstad 1996.

Utskottet har tidigare stött *nordisk kultursatsning i sessionsländerna* men vill ännu framhålla att ordförandelandets kultursatsning borde ha en bred fokus med stor flexibilitet bl.a. beträffande tidpunkt, geografisk spridning

och innehåll i kultursatsningen där skolor och folkliga organisationer också borde beredas tillfälle att delta.

3. Utbildning och forskning

Nordiskt *skolsamarbete* kommer att följa en handlingsplan där man initierar nya saker, bl.a. nordiskt skoldatanät. Utskottet har i andra sammanhang framhållit sin tillfredsställelse med detta nytänkande och anser att projektet borde utvecklas och även bli en förebild för andra områden. I detta sammanhang vill utskottet emellertid kraftigt betona vikten av information inom Norden om projektet. Projektet bygger helt och hållet på kommunikation och information; om det inte finns är projektet dödfött.

Nordlivprojektet har en stor betydelse för att få folken i Norden att bättre förstå de gemensamma rötterna och på det sättet öka den nordiska samhörigheten.

Utskottet har uppmärksammat den kraftiga upptakt som handlingsprogrammet *Voks Frem* har fått och hyser förväntningar på fortsättningen.

Kulturutskottet hälsar med tillfredsställelse de åtgärder som företagits för att ytterligare undanröja hinder för ett *homogent utbildnings- och forskningsområde* inom Norden. Utskottet har uppmärksammat överenskomsten om en fri utbildningsmarknad men vill ändå påminna om att detta endast blir en realitet om det finns intresse för ett annat nordiskt land hos den enskilde studenten, och om informationen är bra. Här spelar även andra områden inom kultursamarbetet en viktig roll, bl.a. nordiskt språksamarbete och -undervisning samt ökat nordiskt TV-samarbete. Utväxlingsprogrammen är här av utomordentlig betydelse för att initiera intresse och utbilda "ambassadörer" för de andra nordiska länderna. Utskottet stöder helhjärtat utvecklingen av Nordplus Junior-programmet och anser det ytterst viktigt att det når ut till alla utbildningar för 16-19 åringar.

Utskottet noterar att ministerrådets mål är att styrka det *språkliga samarbetet* de kommande åren. Utskottet har under kapitel 2 om språksamarbetet på kulturområdet framhållit utskottets prioriteringar på detta område.

Utskottet konstaterar att ministerrådet avser få *forskningsarbetet* att bli ännu mer nordiskt präglat. Detta är i enlighet med utskottets tidigare yttranden, vari utskottet bl.a. har önskat nya nordiska forskningsprogram. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse planen för ett nordiskt forskningsprogram inom samhällsvetenskapliga och humanistiska områden med temat Norden och Europa. Utskottet noterar vidare att ministerrådet, bl.a. i närkontakt med nordiska samsamarbetsorgan för universitet och forskningsråd, avser att kontinuerligt värdera utvecklingen i det europeiska forskningsarbetet. Utskottet ser detta som ytterst viktigt och har tidigare yttrat sig över detta betänkande över ministerrådsförslag om nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995.

4. Övrigt

Utskottet vill i samband med planerna för det nordiska kultursamarbetet uppmärksamma problematiken med den *nordiska och nationella kulturpolitiken*. Utskottet anser att den nordiska kulturpolitiken bör bli en naturlig del av den nationella. I statsministrarnas rapporter över nyvärdering av det nordiska samarbetet framhölls att de nordiska kultursatsningarna i starkare grad än idag borde bli en integrerad del av de nordiska ländernas kulturpolitik. Detta stödde utskottet helhjärtat. Utskottet vill minna ministerrådet om att fortsätta utvecklingen på detta område, och det är av stor betydelse att parlamentariker och ministrar håller varandra orienterade om utvecklingen på kulturområdet nordiskt och nationellt.

Utskottet har framhållit att en stor svaghet i det nordiska kultursamarbetet är den dåliga kännedomen bland nordiska medborgare om nordiska kulturprojekt. Detta gäller även stora projekt som t.ex. Nordplus. Utskottet anser att Nordiska ministerråden (kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna) bör få till stånd ett särskilt *informationsprogram* på varje område inom nysatsningen som har anknytning till allmänheten.

Redan vid kulturhandlingsplanens tillkomst 1988 ansåg kulturutskottet att man inom kultursamarbetet borde beakta aktiviteter som är av betydelse för den ekonomiska utvecklingen, *sysselsättningen* och regionalpolitiken i Norden och initiera projekt på dessa områden. Utskottet vill även nu, när de nordiska länderna i likhet med stora delar av västvärlden, befinner sig i en utomordentligt svår situation när det gäller sysselsättning och ekonomisk tillväxt, uppmuntra de nordiska ministerråden (kultur- samt utbildnings- och forskningsministrarna) att särskilt inom utbildningsområdet koncentrera och utveckla de befintliga, eller vid initierande av nya projekt, koncentrera sig på arbetslösheten och dess problematik. Utskottet har i detta sammanhang uppmärksammat att inom folkupplysningen och vuxenutbildningsområdet prioriteras aktiviteter som rör utbildning och arbetslöshet. Detta borde ministerrådet göra även på andra områden. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att ökade aktiviteter på kulturområdet direkt ger ökade arbetstillfällen.

Slutligen vill utskottet nämna det *internationella kultursamarbetet* som ett område som borde få större uppmärksamhet inom de nordiska ministerråden den närmaste tiden. Utskottet har framhållit sin tillfredsställelse över de nordiska kultursatsningarna utomlands och vill också betona de nordiska lektorernas arbete i utlandet men anser att information om den nordiska samarbetsmodellen inom kulturområdet borde spridas ytterligare. Det nordiska kultursamarbetet är unikt internationellt, både vad gäller omfång och samarbetsmodell. Den nordiska modellen kunde bli en förebild för t.ex. kultursamarbete i bl.a. de baltiska länderna och även i Europa. Här spelar internationella kontakter en stor roll både inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Ett målsättningsprogram bör därför utarbetas på detta område. Utskottet önskar särskilt understryka att en samordning bör ske med andra stora internationella organisationer beträffande specifika, högt prioriterade politiska frågor, t.ex. den nu igångsatta kam-

panjen mot främlingsfientlighet, som även skall genomföras inom Europarådets ramar.

Köpenhamn den 28 januari 1994

För kulturutskottet

Rannveig Guðmundsdóttir
Formand

Särskilt uttalande:

Utskottets medlem *Paul Chaffey (SV)* viser til at Venstresosialistisk gruppe har vært uenig i at kultur, utdanning og forskning skal være de eneste prioriterte områder i det nordiske samarbeidet. Det er svært uheldig at EU/EØS-tilpasningen fører til at andre viktige samarbeidsområder prioriteres ned.

C 2 dokumentet legger opp til at EØS og forhandlingene om medlemskap i EU skal legge premissene for samarbeidet mellom de nordiske land. Dette medlem kan ikke støtte at nordisk samarbeid først og fremst bliver en refleks av beslutninger som fattes i den europeiske unionen.

BIHANG 4

Miljøutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

1. Inledning

Miljøutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över Nordiska ministerrådets berättelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2/1994.

Utskottet har behandlat berättelsen vid sitt möte i Köpenhamn den 27-28 januari 1994. Därvid har utskottet med hänvisning till sina ansvarsområden främst beaktat inledningen och avsnitt IV miljö, avsnitt V fiskeri, avsnitt VII, transport och infrastruktur, regional tillväxt och utveckling samt lantbrukspolitiska frågor samt avsnitt IX ekonomiska planeringsföresättningar. Utskottet har också beaktat avsnittet om energipolitiskt samarbete.

Miljøutskottets synpunkter

Inledningsvis kan miljøutskottet konstatera att ministerrådet trots de många kritiska synpunkter som framförts under de tre senaste sessionerna vidhåller den procentuella fördelningen vad gäller den framtida nordiska budgeten. Det har gång på gång framförts i yttranden från flera av utskottet och i rådsdebatten att en sådan mekanisk budgetering, innebärande att

en fast procentsats avsätts till en sektor oavsett behoven inom andra sektorer, inte leder till positiva resultat. Mot denna bakgrund hade det varit rimligt att ministerrådet kommenterat varför man valt att bibehålla fördelningsprincipen och inte bara hänvisat till tidigare beslut i frågan. Genom den knapphändiga beskrivningen under avsnittet om ekonomiska planeringsförutsättningar är det också svårt att avgöra i vilken grad den aviserade verksamheten under respektive sektor är budgetmässigt förankrad. Beträffande den av ministerrådet använda fördelningsprincipen anser utskottet slutligen att det i budgeten redan avsatts 50% av budgetmedlen till kultur och forskning. Ytterligare nedskärningar får ej ske med hänvisning till statsministrarnas tidigare beslut.

Utskottet är vidare kritiskt till de slutsatser som framförs i den inledande analysen i C 2-dokumentet av det nordiska samarbetets framtidsutsikter. Enligt utskottets mening är perspektivet alltför centrerat på utvecklingen utanför Norden. Det är i och för sig riktigt att utvecklingen i våra länder starkt kommer att påverkas av den europeiska integrationen och att detta medför förändrade behov av nordiskt samarbete. Utskottet är självklart inte motståndare till att det nordiska samarbetet anpassas till de aktuella behoven. Det är dock en underskattning av det nordiska samarbetets nuvarande nytta och potentiella framtida möjligheter när det påstås att den kanske viktigaste framtida uppgiften blir att se till att det sker ett löpande samråd och avstämning mellan länderna om den position de avser inta i de organ där de är företrädade. Detta är en väsentlig uppgift, men utskottet anser att det även i framtiden kommer att finnas behov av och motiv för nordiskt samarbete av nuvarande konkreta typ inom en rad områden utöver kultur och forskning/utbildning. Vissa sådana områden nämns också i C 2-dokumentet, såsom samarbete vad gäller strukturpolitik och investeringspolitik. Ytterligare samarbetsområden bör dock enligt utskottets mening vara aktuella även i framtiden. Inom utskottets ansvarsområden kan bl.a. framhållas arbetsinsatser som erfordras vad gäller miljö, regionalpolitik, jord- och skogsbruk och fiskeri.

Även om vissa typer av projekt kräver nordiska budgetmedel är det viktigt att framhålla att många nyttiga och befrämjande insatser kan genomföras utan att den nordiska budgeten belastas eller med mycket små medel. Denna typ av verksamhet glöms ofta bort i analyser av det nordiska samarbetet, liksom det mer tydligt borde framhållas att det nordiska samarbetet ofta kompletterar och berikar nationella projekt. Det viktiga är att det finns en samarbetsstruktur vilken kan användas mångsidigt. Det är mot denna bakgrund oroande om samrådet i EES, EU och Efta i allt högre grad kommer att ske i informella nordiska nätverk och därvid utgöra en allt viktigare del av det nordiska samarbetet. Ytterst allvarligt är också att den informella karaktären av samarbetet innebär att viktiga samhällsfrågor i framtiden undandras parlamentarisk kontroll. Enligt utskottets mening medför utvecklingen snarare att den parlamentariska kontrollen bör ökas. Dessa synpunkter bör beaktas i den "systematiska prövning" av den nordiska dimensionen som ministerrådet avser att införa för att avgöra i vilket forum nya frågor bör behandlas. I detta sammanhang bör

också framföras att den nordiska dimensionen främst bör definieras som de frågor där länderna har intresse och nytta av att samarbeta. Det kan inte accepteras att insatserna endast är önskvärda om de har relevans till att länderna bebos av en tämligen homogen befolkning med en likartad kultur och en gemensam historia.

Vad gäller avsnittet i inledningen om Nordens närområden ser utskottet med tillfredsställelse att bl.a. miljöproblemen i Nordens närhet prioriteras högt. Det är dock oklart i vilka former arbetet kommer att bedrivas, t.ex. för att HELCOM:s Östersjöprogram skall omsättas i konkreta åtgärder. HELCOM:s arbete bedrivs relativt självständigt och det är angeläget att det nordiska samarbetet ges en tillräckligt styrande funktion.

Miljö

Ministerrådsförslaget om ett strategiprogram för miljösamarbetet kommenteras i ett separat betänkande och tas inte upp till behandling i detta yttrande. Dock vill utskottet framhålla det angelägna i att de principer för arbetet, vilka framförs i dokumentet verkligen får genomslag i politiken. Utskottet tänker här bl.a. på principen om högsta tillämpade ambitionsnivå, dvs. att det nordiska landet med den högsta ambitionsnivån skall vara utgångspunkt för det nordiska samarbetet, och på försiktighetsprincipen.

Utskottet noterar att miljösektorns samarbete med transportsektorn skall fokusera på att öka kunskaperna om miljökonsekvenser och åtgärder för att motverka transportrelaterade luftföroreningar och andra miljöskador samt att samarbetet med sektorerna för finans, fiskeri och jord- och skogsbruk kommer att följas upp. Enligt utskottets mening är ett intensifierat samarbete med andra sektorer för att dessa skall integrera miljöfrågorna i sitt arbete en mycket viktig uppgift för miljösektorn. På grund av de stora föroreningarna från trafiken är det av särskilt stor vikt att samarbetet med transportsektorn ökas. Åtgärdsinriktad verksamhet bör prioriteras. Även om vägtrafiken utgör den mest betydande föroreningsskällan bör även de övriga trafikslagen uppmärksammas. Tidigare insatser vad gäller föroreningar från sjö- och luftfart bör följas upp.

Miljöutskottet noterar vidare de angivna planerna vad gäller övervakning och data, miljökonsekvensvärderingar, ekonomiska styrmedel, natur- och friluftsliv samt miljöfarligt avfall. Vad gäller ekonomiska styrmedel är det av vikt att metoder för att premiera användandet av miljövänlig teknik och utrustning vidareförs internationellt. Mot bakgrund av risken för tankerolyckor står det klart att åtgärder måste vidtas för att få bort den äldre generationen tankfartyg, vilka saknar dubbelskrov och även i övrigt ofta är bristfälliga. Miljöutskottet vidhåller därför sin tidigare uppmaning att miljöklassning av fartyg skall drivas av de nordiska länderna i IMO. Motsvarande arbete kan ske beträffande landfordon och flygplan. Miljöutskottet noterar vidare att ministerrådet kommer att arbeta med nya finansieringsmetoder för att skaffa medel till miljöåtgärder i Nordens närområden så att finansiering av olika projekt underlättas.

Vad gäller det europeiska miljösamarbetet är det viktigt att Norden får gehör för de nordiska synpunkterna i EUs miljöarbete och att man i övrigt är pådrivande i det europeiska miljöarbetet. Utöver de angivna problemområdena som ministerrådet kommer att arbeta med i EU/EES vill utskottet framhålla naturskydd som ett insatsområde.

Angående arbetet i Nordens närområden noterar utskottet med tillfredsställelse att projekt rörande kärnkraftssäkerheten samt hantering av olika problemavfall nu ingår i de högt prioriterade områdena i miljöarbetet. Det är vidare av största vikt att det nuvarande dödläget bryts i finansieringen av projekten inom ramen för Östersjöprogrammet, att de nordiska och de lokala insatserna samordnas och att de internationella finansieringsinstitutionerna förmås att ge sitt stöd till projekten.

Fiskeri

Utskottet anser det positivt att ministerrådet vid genomförandet av samarbetsprogrammet tar särskild hänsyn till den dominerande betydelse fiskerisektorn har för ekonomin på Grönland, Färöarna och i Island. I detta sammanhang bör särskilt beaktas den resolution om samarbete om miljö- och resursfrågor i Arktis som antogs vid den internationella parlamentära konferensen i Reykjavík i augusti 1993.

Vad gäller det närings- och fiskeripolitiska samarbetet noterar utskottet med särskilt intresse tankarna om att etablera ett nätverk med de östeuropeiska staterna för samarbete om fiskerifrågor. Vidare noterar utskottet att ett nätverk etablerats och att temakonferenser kommer att hållas vad gäller specifika teman som berör skillnaderna mellan EU:s fiskeripolitik och de nordiska ländernas fiskerinäringarnas intressen.

Transport och infrastruktur

Utskottet noterar att nordiska transportfrågor i ökande grad diskuteras inom ramen för det växande europeiska transportsamarbetet samt att infrastrukturfrågorna prioriteras högt inom sektorn. Vad gäller den översikt över nationella infrastrukturprojekt som ministerrådet tagit fram anser utskottet att den i alltför liten grad är aktiv. Ett väl utformat nordiskt transportnät spelar en viktig roll vad gäller de nordiska ländernas framtida konkurrenskraft. Samtidigt måste trafikens miljöaspekter bevakas. Det är därför angeläget att dessa frågor ges en aktiv diskussion på det nordiska planet.

Vad gäller trafikens miljöfrågor har utskottet sedan länge framhållit att detta har blivit en av de viktigare uppgifterna för sektorn. Senast framfördes detta i kommentarerna till C 2/1993 och utskottet vill än en gång framhålla att transportsektorns ansvar för arbetet med reducerandet av de miljökadande effekterna ytterligare måste betonas och att en konstruktiv dialog mellan transport- och miljösektorn måste komma till stånd. Miljövänliga transportsystem bör utvecklas i Norden. Med hänsyn till att transporternas miljöfrågor bör ses i ett större perspektiv vill utskottet att Nor-

diska ministerrådet arbetar för utvecklandet av miljövänliga transportsystem i hela Östersjöområdet.

Regional tillväxt och utveckling

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ett program för det sektorövergripande samarbetet kommer att läggas fram till den 45:e sessionen i Tromsø 1994 och är positivt inställd till den nya inriktningen att samarbetet skall baseras på likartade problem och möjligheter snarare än geografisk närhet. Utskottet noterar vidare vad gäller kommande insatser att FoU fortsatt har hög prioritet samt att NordREFO i sitt program fram till 1995 kommer att belysa den regionalpolitiska konsekvensen av nuvarande och framtida ekonomiska, infrastrukturella och institutionella förändringsprocesser.

Utskottet anser det vidare angeläget att det fortsatt uppmärksammas om samarbete kan inledas med de nordiska närområdena i Barentsregionen och Baltikum.

Utskottet noterar att Västnorden och Nordkalottsamarbetet även i framtiden är prioriterade samsamarbetsregioner. Utskottet anser att det regionalpolitiska samarbetet är av särskilt stor betydelse för Västnorden och det är angeläget alla möjligheter till utveckling tillvaratas. Det är därför viktigt att den gjorda evalueringen av Västnordenfonden blir ett incitament att göra fonden till ett redskap att aktivt stimulera den regionala utvecklingen.

Energipolitiskt samarbete

Utskottet vill för sin del vad gäller det framtida arbetet med de energipolitiska frågorna framhålla behovet av att ett mer miljövänligt energisystem införs inom Nordens närområden så att det på sikt blir möjligt att ersätta kärnkraft med andra energiformer utan CO₂. Utskottet vill vidare hänvisa till de nyligen antagna rekommendationerna nr 29/1993/m om kontroll av kärnteknisk verksamhet och nr 39/1993/m om säkerhet, energi och miljö. I dessa tas upp frågor angående den långsiktiga energipolitiska utvecklingen i Nordens närområden.

Jord- och skogbruk

Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet ur reserven 1994 har avsatt medel vilka möjliggör att ett ministerrådsförslag om samarbete angående bevarandet av de genetiska resurserna kan framläggas vid Nordiska rådets 44:e session 1994. Ministerrådsförslaget kommenteras i ett separat betänkande, men det kan noteras att insatsområdet är viktigt bl.a. för uppföljningen av Agenda 21 om bevarandet av den genetiska mångfalden. Utskottet vill framhålla att den fortsatta finansieringen av samsamarbetsprogrammet bör ske inom ramen för sektorbudgeten och att denna således bör utökas i motsvarande mån. Utskottet noterar vad gäller planeringsunder-

laget i övrigt de insatsområden som sedan 1990 gäller i anslutning till det tidigare handlingsprogrammet och med särskilt intresse det nära samarbetet som upprättats med miljösektorn, resulterande i ett gemensamt ramprogram för lantbruk och miljö.

Vad gäller de aviserade insatserna inom ramen för detta samarbete ser utskottet det som mycket positivt att ett försök görs att ge en helhetsbedömning av den totala miljökvaliteten i de nordiska skogarna. Med en sådan bedömning ges en möjlighet att utifrån ett helhetsperspektiv överblicka problemen och bedöma behov av resurser, m m. Utskottet vill också, med tanke på skogsnäringens stora betydelse i flera av de nordiska länderna, upprepa att FoU-arbetet inom SNS bör ges hög prioritet och tillräckliga resurser, speciellt vad gäller forskning om luftföroreningarnas inverkan på skogar.

Utskottet anser slutligen att det är väsentligt att de konsekvenser som den av EG förda jordbrukspolitiken får för samtliga nordiska länder, vare sig de är medlemmar eller ej, uppmärksammas i samarbetet.

Utskottet

Utskottet finner att det nuvarande C 2-dokumentet mot bakgrund av rådets nya budgetkompetens inte i tillräcklig grad kan ge underlag för planeringen. Miljöutskottet förordar därför att sammanslagningen av C 2 och budgetdokumenten genomförs snarast. Det är också angeläget att det fastställs i vad mån det aktiva ordförandeskapets prioriteringar skall ha företräde framför den samfälliga värdering som framförs i ett sådant dokument.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs att budgetutskottet i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2 1994, beaktar de av miljöutskottet framförda synpunkterna och speciellt lägger märke till följande:

att ministerrådet frångår den strikt procentuella fördelningen av budgetmedlen och i stället analyserar var de nordiska medlen gör störst nytta,

att ministerrådet aktivt verkar för att de internationella finansieringsinstituten snarast inleder finansieringen av projekten i åtgärdsprogrammet för rening av Östersjöområdets marina miljö,

att ministerrådet stöder uppbyggnaden av ett miljövänligt energisystem i Nordens närområden,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna, till det nordiska fiskerisamarbetsprogrammet samt till övrigt FoU-samarbete inom jord- och skogsbrukssektorn,

att ministerrådet i kommande budgetar avsätter medel till transportsektorn för att i samverkan med miljösektorn utarbeta miljöanpassade transportsystem både vad avser Norden och vad avser Nordens när-områden.

Stockholm den 27 januari 1994

För miljöutskottet

Anneli Jäätteenmäki

Förman

BIHANG 5

Socialutskottets uttalande över Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)

Till socialutskottet har för uttalande överlämnats Nordiska ministerrådets planeringsdokument C 2 för 1994 vad gäller dels det inledande avsnittet, dels utskottets ämnesområden, dvs. arbetsmarknad, arbetsmiljö, social- och hälsovård samt bygg- och bostadsområdet. Utskottet får mot bakgrund härav anföra följande.

1. Allmänna synpunkter

Planeringsdokumentet C 2 är Nordiska ministerrådets framtidsprogram och omfattar som regel innevarande år och konsekvenserna 2-3 år framåt. I år har detta dokument liksom i fjol osäker status, dels på grund av att huvudprioriteringarna och riktlinjerna för det nordiska samarbetet under det isländska ordförandeskapet inte föreligger förrän vid Nordiska rådets 44:e session, dels på grund av att det inte föreligger någon utförlig information om vilka konsekvenser en ytterligare satsning på kultursamarbetet kommer att ha på andra områden.

Inledningsavsnittet koncentreras kring de nordiska ländernas förhållande till EU och EES. Det är dock inte tänkt att de nordiska samarbetsorganen skall spela någon avgörande roll i den europeiska integrationsprocessen. Däremot anser man att samråd i frågor som rör EU/EES måste ske genom informella kontakter direkt mellan berörda politiker och tjänstemän i länderna. Eftersom dessa nätverk huvudsakligen uppstått genom det officiella nordiska samarbetet, menar socialutskottet att man kan ifrågasätta om dessa kan upprätthållas utan någon formell nordisk plattform. De nordiska institutionerna, kommittéer, arbetsgrupper och andra nätverk utgör i själva verket en bas för Nordens inflytande i Europa.

Socialutskottet har i olika sammanhang understrukit att det är viktigt att på områden där Norden står starkt vidareutveckla det nordiska samarbetet - både inåt och utåt - för att kunna befästa sin position och påverka såväl den europeiska som den internationella utvecklingen. Detta gäller

bl.a. områden som social trygghet, hälsovård, arbetsmarknad, arbetsmiljö, samt bygg- och bostadsfrågor.

Samtidigt måste det påpekas att det konkreta nordiska samarbetet på nämnda områden i stort sett berör endast de nordiska länderna. Den europeiska utvecklingen innebär emellertid att dessa frågor mer än tidigare måste sättas in i ett bredare internationellt perspektiv. Det ter sig därför litet absurt att man av C 2-dokumentets inledningsavsnitt kan dra slutsatsen att det nordiska samarbetet - undantaget kultursamarbetet - enbart innefattar Nordens förhållande till EU och EES samt Baltikum och närområdena i Ryssland.

Enligt planeringsdokumentet är det ministerrådets bestämda målsättning att satsningsområdena kultur och utbildning/forskning skall ha 50% av budgetmedlen 1996. Faktum är att dessa områden, som kallas satsningsområden I och II, redan i 1994 års budget bara uppgår till 49,8%.

Det socialutskottet finner kanske mest anmärkningsvärt är att trots utfästelser till Nordiska rådet om ökad budgetmakt kan man inte se att ministerrådet i sitt C 2-dokument tagit hänsyn till de synpunkter som framförts av rådet i samband med behandlingen av 1994 års budget. Ett sådant förfarande kan knappast skapa förutsättningar för en konstruktiv dialog mellan parterna.

2. Arbetsmarknad och arbetsmiljö

I sitt uttalande över C 2/1993 framförde socialutskottet önskemål om att ministerrådet tar ställning till vilken typ av planeringsinstrument som skall ligga till grund för det arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitiska samarbetet i framtiden. Det är därför en mycket positiv nyhet att ministerrådet beslutat att det skall utarbetas ett nytt samarbetsprogram, som omfattar både arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet. Utskottet menar att då kan den kortsiktiga planeringen bättre relateras till samarbetets långsiktiga mål.

Socialutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet liksom utskottet högt prioriterar kampen mot arbetslösheten. Det är också en riktig iakttagelse att den nuvarande situationen kräver samordning på flera nivåer samtidigt. I en allt mer integrerad värld måste många komplicerade samhällsfrågor lösas i samverkan mellan flera aktörer. Det nordiska samarbetet borde kunna spela en betydelsefull roll vad gäller koordinering av insatserna på det nationella och internationella planet.

Det är för socialutskottet mycket glädjande att ministerrådet nu försöker ta fasta på det stora och allvarliga problem som ungdomsarbetslösheten utgör i samtliga nordiska länder. Genom aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser - beredskapsarbeten, ungdomspraktik och arbetsmarknadsutbildning - måste man försöka att hindra uppkomsten av långtidsarbetslöshet och därmed utslagning från arbetsmarknaden. Utskottet ställer sig också positivt till att man inom samarbetsprogrammet för efter- och vidareutbildning av arbetskraften planerar att utveckla den arbetsmarknadspolitiska vuxenutbildningen till ett ännu kraftfullare instrument än tidigare.

Insatser för att nå fram till en gemensam nordisk strategi genom att framhäva den "nordiska modellen" på arbetsmarknads- och arbetsmiljöområdet i förhållande till andra lösningar inom EU/EES, betraktar socialutskottet som ett positivt bidrag för att skapa bättre förutsättningar att öka Nordens inflytande i den europeiska integrationsprocessen. I det avseendet är det viktigt att först kartlägga de områden man vill och kan tänka sig att samarbeta om nordiskt i förhållande till EU/EES.

På arbetsmiljöområdet är det viktigt att fortsätta forska kring arbetsrelaterade sjukdomar, bedriva vidareutbildning på området och upprätthålla kontakten mellan tillsynsmyndigheterna. Fortsatt deltagande i det europeiska standardiseringssamarbetet anser socialutskottet också mycket värdefullt för att kunna påverka utvecklingen i Europa.

Däremot saknar socialutskottet reaktioner på Nordiska rådets rekommendation angående förebyggande och rehabiliterande verksamhet i de nordiska socialförsäkringssystemen (rek. nr 23/1993). Utskottet anser det viktigt att i nordiskt sammanhang föra in frågor om förebyggande arbetsmiljöarbete och rehabilitering i diskussionen om den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen.

3. Social- och hälsovård

Socialutskottet ser med tillfredsställelse att ministerrådet i sitt arbete håller fast vid att grunden för den nordiska modellen - en välfärdsstat där alla ges omsorg och vård på lika villkor - står fast. På det sättet skapar man förutsättningar för att värna om och främja insatser för socialt utsatta grupper.

Det är för socialutskottet mycket glädjande att ministerrådet återupptagit sitt arbete med en revidering av programmet för samarbete inom social- och hälsovårdssektorn. För utskottet har det varit grunden för en konstruktiv dialog mellan parterna samt en förutsättning för att följa upp ministerrådets arbete och åtaganden. C 2-dokumentet kan således i fortsättningen knytas till sektorns samarbetsprogram.

Den största delen av verksamheten inom social- och hälsovårdssektorn bedrivs inom ramen för institutioner. Dessa institutioner, som till största delen är etablerade inom området utbildning och forskning, är till nytta för Norden som helhet och bidrar till besparingar i länderna. Det är för socialutskottet viktigt att man värnar om institutionernas verksamhet och ser till att de budgetavtal som de ingått med ministerrådet respekteras.

På handikappområdet är det angeläget att bidra till att förverkliga mål om "full delaktighet och jämlikhet" i samhället för människor med funktionshinder. Nu måste det tas krafttag för att kunna uppfylla dessa mål. Det gäller trovärdigheten gentemot handikapprörelsen, som nu kort efter avslutningen av FN:s handikappårionde upplever att levnadsvillkoren för de handikappade står i allt större kontrast till deklarerade mål.

Socialutskottet instämmer i att insatserna vad gäller barn och ungdom bör samordnas bättre. I det sammanhanget anser utskottet FN:s barnkonvention vara ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under sena-

re år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen. Prioriteringen av detta område är nu mer påkallat på grund av att situationen för barn och ungdomar i den ekonomiska krisens spår har försämrats mer än för många andra grupper i samhället.

En liberalisering av narkotikapolitiken liksom en legalisering av narkotiska preparat kan inte komma i fråga. En sådan politik strider enligt socialutskottets uppfattning inte endast klart mot bestämmelserna i de internationella narkotikakonventionerna, utan kan också orsaka ett betydande och kanske oåterkalleligt hot mot folkhälsan. Om detta råder enighet mellan utskottet och ministerrådssidan.

Utöver vad som framgår av C 2-dokumentet anser socialutskottet att ministerrådet tydligare bör lyfta fram äldreområdet i sitt framtida arbete. Äldreomsorgen i de nordiska länderna står inför likartade utmaningar. Andelen äldre ökar, framför allt grupper av de "äldsta äldre". Samtidigt blir antalet yrkesaktiva per pensionär färre, vilket kommer att skapa problem vid fördelningen av samhällsresurser, i synnerhet i en tid av ekonomisk stagnation.

Ett annat område som socialutskottet uppmärksammar ministerrådet på är kravet om en mer ambitiösare alkoholpolitik. Det gäller för det första åtgärder för att förverkliga WHO:s mål om att minska alkoholkonsumtionen med 25 procent till år 2000, och för det andra att verka för att EU accepterar folkhälsoperspektivet som utgångspunkt för den nordiska alkoholpolitiken.

4. Bygg- och bostad

Socialutskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att det nordiska samarbetet på bygg- och bostadssektorn åter ingår i ett av ministerrådets insatsområden, nämligen insatsområde VII Ekonomi. Detta är i linje med socialutskottets prioriteringar. Under 1990 utvärderades samarbetet inom sektorn för Nordiska rådets räkning. Samarbetet ansågs vara värdefullt för myndigheternas nationella arbete och för att vidmakthålla en nordisk samsyn som kan bli mer nödvändig beroende på utvecklingen i Europa.

I sina prioriteringar lägger socialutskottet speciell vikt vid genomförandet av handlingsplanen för den byggda miljön, konkretiseringen av bostadspolitik, nordiska insatser beträffande byggnormer och standardisering samt det internationella samarbetet i övrigt, inklusive samarbetet med Baltikum. Detta sammanfaller i stort med ministerrådets prioriteringar.

Socialutskottet vill rikta uppmärksamheten på att en arbetsgrupp inom Nordiska byggforskningsorganens Samarbetsgrupp (NSB), har presenterat ett program för forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet. Utskottet framhåller att FoU-projekt kring infrastrukturfrågor på detta område på sikt kan ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden. Ett nordiskt stöd bör kunna befästa projektets förverkligande.

5. Utskottet

Det är socialutskottets uppfattning att C 2/1994 i liten grad uppfyller de krav som kan ställas på ett planeringsdokument. Det är först och främst en politisk viljeyttring att det framtida nordiska samarbetet främst skall inriktas på kultursamarbetet, miljö och samarbete med Baltikum. Samarbetet på andra sektorer, som främst anses innefatta Nordens förhållande till EU/-EES, beräknas i framtiden huvudsakligen försiggå i andra fora.

För att skapa bättre förutsättningar för en meningsfull budgetdialog mellan parterna, anser socialutskottet det mycket angeläget att planerna om ett integrerat budget- och plandokument förverkligas snarast möjligt. Därmed kan man ej lägga fram planer som inte knyts till ekonomiska realiteter. Dessutom är det nödvändigt att få närmare klarhet i vilken status ett sådant dokument har gentemot ordförandelandets prioriteringar.

Socialutskottet föreslår att Nordiska rådets budgetutskott i sitt betänkande över dokument C 2/1994 lägger vikt vid de av socialutskottets övriga anförda synpunkter samt tar speciell hänsyn till följande:

att ministerrådet genomför integreringen av C 2-dokumentet och budgetförslaget snarast möjligt,

att ministerrådet garanterar genomförandet av de 3-åriga budgetöverenskommelser som ingåtts med nordiska institutioner,

att ministerrådet fortsatt prioriterar kampen mot arbetslösheten,

att ministerrådet i sitt arbete håller fast vid grunden för den nordiska modellen, innebärande bl.a. att bibehålla välfärdsstatens generella karaktär.

Köpenhamn den 28 januari 1994

För socialutskottet

Lena Öhrsvik

Förman

Reservation:

Bygg- och bostadssektorn bör fortsättningsvis endast bli föremål för *nationella* engagemang och sålunda bör Nordiska rådets engagemang på dessa områden avvecklas. Detta för att värna om de sociala områdena. De enda projekt som framdeles kan tillåtas fortsätta är de åtgärder som avser bistånd till Baltikum. Därför reserverar jag mig mot avsnittet om bygg- och bostadssektorn.

København den 28 januari 1994

Sten Svensson (m)

Ekonomiska utskottets betänkande

över berättelse från Nordiska investeringsbanken (NIB)¹

Til uttalelse har økonomisk utvalg fått Nordisk Investeringsbanks virksomhetsberetning for 1993, C 3/ 1994 og vil hermed få gi følgende kommentarer.

1. Beretningens hovedpunkter

Nordisk Investeringsbank (NIB) har til formål å yte lån på bankmessige vilkår til nordiske investeringer og eksportprosjekter av nordisk interesse. Banken har dessuten fått i oppdrag å være teknisk operatør av deler av den nordiske innsatsen i de baltiske stater, - Baltisk Investeringsprogram - BIP.

Årsberetningen godtgjør at NIBs virksomhet fortsatt har utviklet seg godt også i 1993. Bankens overskudd før regnskapsmessige disposisjoner økte med 26% til ECU 64 millioner. Ved en god inntjening økte bankens rentenetto med 36% til ECU 101 millioner. Man har i 1993 hatt bare et bokført tap (ECU 3,1 mill.), mens man har avsatt reserver på ECU 15 millioner for mulige fremtidige lånemislighold.

Den totale låneportefølje har økt med 6 % til totalt ECU 4.510 millioner, men utbetalinger av lån i 1993 viste en mindre nedgang i forhold til året før, og var på ECU 587 millioner. Størstedelen av de nordiske lånene gikk til Finland (ca. 40%), Sverige og Norge tegnet seg for ca. 20% hver av lånemassen, mens Danmark og Island hver avtok omlag 10%. En stor del av de lån - ca 45% - som ble utbetalt til nordiske industriinvesteringer gikk til produksjonsvirksomhet, mens ca 30% gjaldt energisektoren. Dessuten konstateres det i beretningen at en stor del av de lån som gikk til prosjekt i Norden gjaldt miljørelaterte investeringer innen nesten alle næringslivssektorer; ca. ECU 233 millioner gikk til prosjekter av direkte eller indirekte miljøforbedrende karakter.

Utbetaling av lån for prosjektinvesteringer av nordisk interesse i kredittverdige utviklingsland og Sentral- og Øst-Europa, (PIL-ordningen), økte betydelig i 1993 og var på i alt ECU 141 millioner. Nesten 45% av utbetalingene gikk til prosjekter i Kina, mens andre store låntagerland var

¹⁾ Berättelsen är tryckt och utgiven separat av NIB.

Tyrkia, Thailand, Tsjekkia og Venezuela. For disse PIL-lånene finnes det en særlig låneramme på SDR 1.000 millioner, men denne rammen påregnes å være oppbrukt i løpet av 1994, og NIB har derfor bedt Nordisk Ministerråd om en forhøyning av utlånsrammen for PIL.

Innen rammen av Baltisk Investeringsprogram har den første avtalen om et låneprogram til Estland på ECU 4,5 millioner blitt iverksatt. Ytterligere fem kredittilsagn er gitt for prosjekter i de tre baltiske landene. NIB har fortsatt sitt samarbeid med de nasjonale investeringsbanker i Baltikum, og har gitt vesentlig teknisk bistand og rådgivning til disse. NIBs administrasjon har samme antall ansatte som året før, dvs. 94 personer. Forvaltningskostnadene viste en nedgang fra ECU 9,5 millioner til ECU 9,2 millioner. Til de nordiske land som eiere av banken ble det i 1993 utbetalt ECU 12 millioner i utbytte.

Bankens nettolikviditet steg i 1993 kraftig, fra ECU 1.271 millioner i 1992 til ECU 1970 millioner i 1993. Innlånsvolumet ble nesten fordoblet i dette virksomhetsåret. Denne økningen må i følge årsberetningen sees i relasjon til forestående store amortiseringer i 1994, samtidig som plasseringsmulighetene har vært gunstige. Opplåningen har skjedd uten store problemer, ikke minst takket være NIBs fortsatte "trippel A-rating" hos begge de ledende amerikanske ratingsinstituttene.

Nordisk Investeringsbanks regnskapsbalanse pr. årsskiftet 1993-94 er ECU 7.472 millioner. Grunnkapitalen ble av de nordiske regjeringer i 1993, etter innstilling fra Nordisk Råd, økt til ECU 2.809 millioner.

2. Utvalgets synspunkter

Økonomisk utvalg finner at utviklingen i Nordisk Investeringsbank har vært positiv også i den tidsperiode det her gjelder (1993). Banken har etter utvalgets mening fortsatt den profil og den posisjon i nordisk og internasjonal sammenheng som er ønskelig.

Det er positivt å notere at banken fortsatt har ført en kredittgivningslinje som ikke medfører nevneverdige tap selv i den lavkonjunktur som de nordiske land nå er inne i. Samtidig har utvalget notert seg at NIB kan konstatere at utlånsetterspørselen har vært stigende mot slutten av virksomhetsåret, og at man har en likviditet som muliggjør å støtte prosjekter som kan komme ved den konjunkturoppgang som avtegner seg for de nordiske land i månedene fremover. Utvalget regner med at NIB vil gå aktivt inn i kredittgivning både til industriprosjekter og infrastrukturinvesteringer i Norden for å stimulere til en bæredyktig utvikling og vekst.

Utvalget har både gjennom årsberetningen fra NIB og ved informasjon direkte fra de politiske og økonomiske myndigheter i de baltiske stater fått et godt inntrykk av at bankens innsats i disse landene oppfattes som formålstjenlig på kort og lang sikt. Utvalget forstår at NIBs engasjement også som operatør for det baltiske investeringsprogram må bygge på de samme forretningsmessige grunnforutsetninger som gjelder for bankens virksomhet forøvrig. En eventuell nordisk innsats for mer risikopreget kapitaltilførsel til baltisk næringsliv må etter utvalgets mening trolig administreres

helt adskilt fra NIBs hittidige virksomhet, og utvalget regner med at Nordisk Ministerråd vil fremme slike forslag senere for vurdering av Nordisk Råd.

Med disse bemerkninger anbefaler Økonomisk utvalg

at Nordisk Råd tar beretningen om Nordisk Investeringsbank for 1993 (C 3/1994) til etterretning.

Stockholm, 7. mars 1994

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Mats Hellström (s)

Håkan Nordman (SFP)

Erkki Tuomioja (SDP)

Arne Andersson (m)

Satu Hassi (Vihr.)

Thorbjørn Jagland (A)

Anders Talleraas (H)

Budgetutskottets betänkande

över berättelse om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

(Berättelsen, se s. 1036)

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 44:e session avgiven berättelse över verksamheten 1992 jämte bilagor.

Utskottet har vid möte den 28 januari 1994 genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1992 inkl. bilagor.

Utskottet har därvid noterat att kulturfonden under 1992 särskilt prioriterat:

- Barn och ungdom
- Nordiskt samarbete om större utställningsprojekt
- Samarbete som siktar till att främja språkförståelsen i Norden
- Nordiska insatser för att minska främlingshat och rasism

Vidare att totalt 202 projekt beviljats medel med totalt 18,588 MDKK ur 1992 års budgettram.

Utskottet har även genomgått revisionsberättelse över verksamheten 1992. Utskottet har inte funnit något att anmärka på och föreslår med anledning härav

att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1992 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1992 samt

att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1992 till handlingarna.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Peter Angelsen (Sp) Formann
Hugo Bergdahl (fp)
Kaj Egede (Si)
J. K. Hansen (S)

Árni M. Mathiesen (Sj)
Erik Dalheim (A)
May Flodin (FS)
Inger Koch (m)

Berättelse

om Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse

Verksamhetsberättelse 1992

1. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond
Nordisk Ministerråd
Store Strandstræde 18
DK-1255-København K
tfl. +45 33 96 02 00

2. Opprettelse og deltakende land

Nordisk kulturfond ble opprettet i 1966 ved en overenskomst mellom de fem nordiske land, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Overenskomsten trådte i kraft 1.7.1967. Den ble erstattet med en ny overenskomst, som trådte i kraft 1.2.1976. Gjennom endringer, som trådte i kraft 3.5.1991, fikk Færøyene, Grønland og Åland representasjon i fondets styre.

3. Målsetting

Nordisk kulturfond har til oppgave å fremme det kulturelle samarbeid mellom de nordiske land. De prosjekter fondet kan støtte, er nordiske samarbeidsprosjekter innenfor områdene kulturell virksomhet i vid forstand samt forskning og undervisning. Det kulturelle området omfatter bl. a. litteratur, musikk, teater, billedkunst, film og andre kunstarter samt kulturformidling. Det kan også bevilges støtte til samarbeid med internasjonalt perspektiv med det formål å presentere nordisk kultur og kultursyn.

Fondet krever som regel at det dreier seg om forholdsvis kortvarige prosjekter av engangskarakter, og legger vekt på at den virksomhet den støtter, er av nyskapende og initierende art.

4. Finansiering

Fondets årlige disposisjonsbeløp tildeles over Nordisk ministerråds budsjett (kulturbudsjettet). Beløpet 1992 var 13,748 mill. DKK. Under året tildeltes fondet ekstraordinært et beløp på 4,8 mill. DKK til fordeling etter fondets vanlige forvaltningsprinsipper.

5. Organisasjon

5.1. Administrasjon

Fondet forvaltes av et styre som består av 11 ordinære medlemmer og 12 personlige suppleanter. Styret velges for en periode på to kalenderår ad gangen.

Nordisk råd velger fem av medlemmene, ett fra hvert land. Ministerrådet velger likeledes fem medlemmer, ett fra hvert land. På tilsvarende måte velges for hvert medlem en personlig suppleant. Videre velges ett medlem som felles representant for Færøyene, Grønland og Åland. Dette medlem velges for hver annen mandatperiode av Nordisk råd og for den mellomliggende mandatperiode av ministerrådet. For dette medlem velges to personlige suppleanter av ministerrådet, når Nordisk råd velger det ordinære medlem, og av Nordisk råd, når ministerrådet velger det ordinære medlem.

Etter vedtak i fondsstyret og avtale med ministerrådet skjøtter ministerrådssekretariatet fondets sekretariatsfunksjoner og økonomiforvaltning.

5.2. Styret

I 1992 har styret hatt følgende sammensetning:

Danmark

folketingsmedlem Marianne Jelved
(suppleant: folketingsmedlem Helge Adam Møller)
departementschef Jørgen Harder Rasmussen
(suppleant: kontorchef Lise Roepstorff)

Finland

riksdagsledamot Mirja Ryyänen
(suppleant: riksdagsledamot Claes Andersson)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: bitr. avdelningschef Matti Gustafson)

Island

altingsrepresentant Valgerður Sverrisdóttir
(suppleant: altingsrepresentant Sigríður Anna Þorðardóttir)
sjefredaktør Arni Bergmann
(suppleant: byråsjef Stefán Stefánsson)

Norge

fhv stortingsrepresentant Kjell Magne Fredheim
(suppleant: stortingsrepresentant Georg Apenes)

direktør/forbundsleder Halvdan Skard
(suppleant: direktør Anniken Thue)

Sverige

riksdagsledamot Berit Oscarsson
(suppleant: riksdagsledamot Hans Nyhage)
departementsråd Hans Sand
(suppleant: direktör Göran Löfdahl)

De selvstyrende områdene

f. d. lagtingsman Karl-Gunnar Fagerholm, Åland
(suppleanter: vicedirektør Hugin S. Christiansen, Grønland, og lærer Ólavur Sjúrdarberg, Færøyaner)

Riksdagsledamot Berit Oscarsson har vært formann for styret i 1992, mens departementsråd Hans Sand har vært dets nestformann.

Det ble holdt fire ordinære styremøter i løpet av året:

24. mars i København

16. juni i Vasa

22. september i Skagen

14. desember i København

Den 23. mars ble det avholdt et samrådsmøte mellom fondsstyret og representanter for ministerrådets samarbeidsorgan på kulturområdet, bl. a. for de komiteer som står som rådgivende instanser ved behandlingen av søknader til kulturfondet.

5.3. Revisjon

Bidrag fra fondet gis under forutsetning av at bevilgningsmottakeren avlegger skriftlig rapport og regnskap for bruken av den enkelte bevilgning. Denne rapportering skal ha funnet sted senest tre måneder etter at prosjektene er avsluttet.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk råd. I 1992 har fondet hatt riksrevisor Jørgen Mohr og folketingsmedlem Jimmy Stahr som revisorer. Suppleanter for disse har vært henholdsvis afdelingschef Sven Gravesen og folketingsmedlem Jette Pors.

Nordisk råd godkjenner fondets regnskaper og bevilger styret ansvarsfrihet.

6. Virksomheten 1992

6.1. Økonomi (se bilag 1)

Fondet har i 1992 hatt følgende midler til rådighet:

Bevilget over ministerrådets budsjett	DKK	13 748 000,00
Ekstraordinær bevilgning		4 800 000,00
Renter		1 572 911,00
Tilbakebetalinger av ikke anvendte midler		1 434 615,97
Ialt		21 555 526,97

6.2. Informasjon om fondet

I noe av ministerrådets opplysningsmateriale kan en finne en del informasjon om Nordisk kulturfond. Dette gjelder særlig om opplysningsbrosjyren "Fakta om nordisk samarbeid nr 2/1992". Dessuten gir fondssekretariatet telefonisk eller brevlig informasjon om støttemulighetene til alle som anmoder om det. Annonseringen i dagspressen er dog avgjort den viktigste utadvendte informasjon om fondet.

Fondsstyret har i årenes løp avertert i en lang rekke aviser over hele det nordiske område og med varierende annonsetekster. Således gikk man i oktober 1991 over til en ny type annonse i dagspressen, en ytterst kort annonsetekst, som i og for seg kun gjorde oppmerksom på fondets eksistens uten å fortelle noe om støttemulighetene, men oppfordret interesserte til å ta kontakt med fondssekretariatet

Det viste seg imidlertid at denne annonseringen ikke resulterte i økt tilstrømning av søknader. Og på septembermøtet 1992 innførte styret enda en ny annonsetekst, som er betydelig mer opplysende om fondet og dets støttemuligheter enn tidligere annonsetekster. I den teksten blir det kort opplyst om fondets formål og de grunnleggende bevilgningskriterier, samt om hva styret ønsker å oppnå med sine bidrag. Videre blir det opplyst hva fondsstyret særskilt vil satse på, hvilke prioriteringer som er rådende i fondet for tiden.

Den nye annonseteksten, som således opplyser om fondsstyrets nåværende prioriteringsområder (sml. avsnitt 6.3), ble først innrykket i avisene i oktober 1992.

Som i de siste årene har fondet annonsert to ganger i 1992, i månedene april og oktober.

Det praktiske arbeid ved de to utannonseringsomgangene ble som i årene før skjøttet av Skandinavisk Media Information A/S (SMI) i Danmark.

6.3. Fondets nåværende prioriteringsområder

På samrådsmøtet den 23. mars drøftet man bl. a. forholdet mellom kulturfondet og kunstkomiteene. Og man innhentet synspunkter når det gjelder de overgripende målsettinger for kulturfondets arbeid. Også de mer kortsiktige, aktuelle støtteområder var til diskusjon på møtet, støtteområder som fondsstyret siden vedtok å prioritere i den nærmeste tid:

1. Samarbeidsprosjekt for barn og ungdom
2. Nordisk samarbeid om større utstillingsprosjekt
3. Samarbeid som tar sikte på å fremme språkforståelsen i Norden
4. Nordisk innsats for å minske fremmedhat og rasisme.

7. Søknader

I 1992 mottok fondet 589 søknader, eller noe færre søknader enn året før. Nedgangen i forhold til året 1991 er dog ikke vesentlig, og søknadstallet for 1992 styrker faktisk inntrykket av at tilstrømningen av søknader i de siste årene har vært temmelig jevn, eller ca. 600 per år i de siste elleve årene, lavest i 1983 og 1986, 563 søknader og høyest i 1989, 670 søknader (sml. *bilag 3a*).

I den samme perioden har det samlede årlige søknadsbeløp imidlertid vist en markant stigning, fra 51,3 millioner danske kroner i 1982 til 114,4 millioner i

1992. Denne stigningen i søknadsbeløpets størrelse har vært forholdsvis jevn i hele perioden. Tallet for 1992, DKK 114.4 millioner, er faktisk det høyeste i fondets historie. Dette forholdet mellom antall søknader og søknadsbeløpets størrelse i den nevnte perioden viser at fondet mottar et stigende antall tunge søknader med høyt søknadsbeløp (sml. *bilag 3b*).

Utviklingen når det gjelder antall søknader og søknadsbeløpets størrelse fra år til år i perioden 1972 til 1992 blir vist i en tabell vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 1*). En grafisk fremstilling som viser bevegelsen i søknadstilstrømningen, er og vedlagt (*bilag 3a*).

I perioden 1972–1992 har søknadstilgangen vært merkelig jevn i de siste elleve årene, mens den i de første 10 årene viste en kraftig stigning med to topper, for 1975 (kvinneåret) og for 1981 (handikappåret).

Antall mottatte søknader og søknadsbeløpets størrelse i 1992 fordeler seg på de fire virksomhetsområder fondet omfatter som vist i følgende tabell:

	Antall søknader		Søknadsbeløp	
Utdanning	61	10 %	16,5 mill.	14 %
Allmennkultur	370	63 %	83,0 mill.	73 %
Forskning	78	13 %	7,1 mill.	6 %
Annet	80	14 %	7,6 mill.	7 %

Tallene viser ikke de store utslag i forhold til foregående år. Søknader av allmennkulturell art dominerer som de har gjort i de siste tyve årene, 70 % og vel så det av den totale søknadsmengden, mens forskning og undervisning til sammen utgjør mellom 20 og 30 % av mottatte søknader.

Av en tabell og en grafisk fremstilling vedlagt beretningen (*bilag 2, tabell 2, og bilag 3c*) kan man i detalj se hvordan søknadene har fordelt seg på virksomhetsområdene år for år siden 1972.

En del av de søknader som fondet mottar, blir avvist av formelle grunner, enten fordi de faller utenfor fondets støtteområde ifølge de regler fondsstyret har gitt, eller fordi de er innsendt for sent for å kunne komme i betraktning. I 1992 mottok fondet ialt 106 søknader i denne kategori, eller 18 % av alle søknader, et lavere prosenttall enn i de siste årene (sml. *bilag 3d*).

8. Bevilgninger

Av de 589 søknader som ble endelig behandlet på de fire fordelingsmøter i 1992, kunne fondsstyret imøtekomme 177 søknader med et samlet bevilget beløp på DKK 16 433 000 (sml. *bilag 6¹*). Både antall bevilgninger og samlet bevilget beløp er høyere enn året før, og det bevilgede beløp faktisk høyere enn noen gang før, noe som bl. a. skyldes det ekstraordinære beløp på DKK 4,8 mill. som ble tildelt fondet i 1992. Fordelingen av disse bevilgninger i antall og beløp på de fire hovedområder ses av nedenstående tabell:

	Antall søknader		Søknadsbeløp	
Utdanning	20	11 %	1,6 mill.	10 %
Allmennkultur	138	78 %	13,2 mill.	80 %
Forskning	8	5 %	1,0 mill.	6 %
Annet	11	6 %	0,6 mill.	4 %

¹ Här ej tryckt.

Disse tallene sammenholdt med tilsvarende tall for virksomhetsåret 1991 og årene før (sml. *bilag 2, tabell 3*) viser ingen vesentlige avvik. Dog viser det seg at antall bevilgninger under gruppe 33 (forskning) har vært merkbart færre enn tidligere.

En statistisk oversikt over på den ene siden antall søknader og ansøkt beløp, og på den andre siden antall bevilgninger og bevilget beløp i virksomhetsåret 1992 — fordelt på de enkelte hovedområder — er vedlagt beretningen (*bilag 4, 3a og 3c*). Denne statistiske oversikten for 1992 viser som sagt ingen nevneverdige avvik fra de nærmeste årene før, hva enten man ser på antall søknader, antall bevilgninger eller på fordelingen av det bevilgede beløp på de enkelte undergrupper. Gruppe 34 (annen virksomhet) viser således fortsatt vikende tendens, med 7 % av årets totale søknadsbeløp, men kun 4 % av det totalt bevilgede beløp.

I 1992 var 31 % av antall gitte bevilgninger over DKK 100 000, og 66 % av det totalt bevilgede beløp falt på bevilgninger over DKK 100 000. — Tilsvarende tall for virksomhetsåret 1988 var 22 % og 54 %. Det er i det hele klare tegn på at fondet i de siste årene har mottatt et stigende antall tunge søknader med høyt søknadsbeløp.

Noen eksempler på prosjekter støttet av fondsstyret i løpet av 1992

Som nevnt ovenfor har fondet på de fire fordelingsmøtene i 1992 gitt støtte til ialt 177 prosjekter med et sammenlagt beløp på DKK 16 433 000. Knappt en tredjedel (31 %) av disse prosjektene har vært relativt tunge prosjekter, som har fått over 100 000 danske kroner i støtte hver. Og langt over halvparten, eller 66 % av årets totalt bevilgede beløp, er gitt til disse 55 store prosjektene. — Noen av disse bevilgningene vil bli omtalt nærmere nedenfor.

1. DKK 500 000 er gitt til et utgravningsprosjekt sydvest for Nuuk i Grønland, *Gården under sandet*. Det dreier seg om restene av et nylig oppdaget gårdsanlegg fra norrøn middelalder. Utgravningen, som også blir støttet av en rekke andre instanser, vil finne sted sommeren 1993 og 1994.

2. En annen bevilgning på DKK 500 000 er gitt til Foreningene Nordens Forbund til oppbygging av, samt til seminar og turne i 1993 med et nordisk ungdomssymfoniorkester (*Orkester Norden*). Det gjelder et orkester i etableringsfasen, som i 1994 ventelig vil få en besetning på 100 musikere fordelt på alle de nordiske land. I 1993, det året bevilgningen er gitt til, blir det dog tale om et kammerorkester på ca. 50 musikere. Det forventes at fondet senere vil motta søknad om støtte til videre oppbygging av orkestret og til dets musikalske aktiviteter i 1994.

3. Nordisk filmkontakt (*Filmkontakt Nord*) ble likt og året før bevilget DKK 450 000. Denne bevilgningen var den siste av tre som fondsstyret stilte i utsikt for drift av institusjonen i en prøveperiode.

4. Göteborg Konstmuseum fikk DKK 300 000 til en billedkunstutstilling, kalt *Nordisk akvarell*. Utstillingen som omfatter akvareller malt av kunstnere fra alle de nordiske land, ble først satt opp i Göteborg, og er i 1993 på omfattende vandring i Norden.

5. Et annet stort utstillingsprosjekt, en *skulpturutstilling på Charlottenborg* i København ble støttet med DKK 350 000. Bevilgningen omfatter kun utstillingen i København. Det blir vist verk av fem kunstnere fra Danmark og to skulptører fra hvert av de fire andre nordiske land. Også ikke-nordiske kunstnere er representert på utstillingen.

6. DKK 280 000 gikk til en *utstilling av samisk kunst og kunsthåndverk* i tre byer i det tidligere Øst-Tyskland, Greifswald, Berlin og Leipzig. Materialet, som kommer fra Samisk institutt i Karasjok, har tidligere vært utstilt i Japan. Utstillingen fokuserer på det samiske området under FNs urbefolkningsår 1993.

7. Enda et større utstillingsprosjekt kan nevnes, en vandreutstilling med plansjer, brosjyrer, video og liknende om det offisielle nordiske kultursamarbeidet, *Nordens kulturnett*. Samnordiske kulturinstitusjoner, f. eks. kunstkomiteene, Nordisk kulturfond, Nordens hus, foreningen Norden og mange andre blir presentert. — Utstillingen ble produsert i Nordens hus i Reykjavík høsten 1992 og vises rundt i Norden i løpet av 1993. Til dette viktige tiltak for å anskueliggjøre det nordiske samarbeidet ble det bevilget DKK 200 000.

8. En sum på DKK 300 000 ble gitt til Arkeologisk museum i Stavanger, som sommeren 1993 arrangerer en utstillingsfestival der man på nordisk plan vil debattere *nye veier i museenes formidlingsvirksomhet*, særlig med tanke på muligheten for å åpne museenes magasiner og arkiver for publikum.

9. Utover den ovennevnte bevilgning til Nordisk ungdomssymfoniorkester ble det i 1992 også gitt støtte til en rekke til dels store bevilgninger innenfor musikk-samarbeidet. Således ble det gitt DKK 200 000 til det nordiske innslaget ved en *internasjonal harpekongress i København*. Det nordiske innslaget i kongressen, som vil bli arrangert i juli 1993, er betydelig. Også Nordisk musikkomite støtter prosjektet, i form av bidrag til nordiske komposisjonsbestillinger.

10. Nordjazz fikk bevilget DKK 200 000 til prosjektet *Nordisk jazzvår 1993*. Prosjektet, som blir ledet av førende jazzklubber i København, Göteborg og Oslo, omfatter i alt 18 konserter i hver av disse byene med musikere fra samtlige nordiske land.

11. DKK 200 000 gikk til en *nordisk rockkonsert i London* som ble avvirket i november 1992. Konserten inngikk i en større nordisk sammenheng: Festival of Scandinavian Arts. Konserten ble fremført av fem grupper på syv medlemmer hver, en gruppe fra hvert av de nordiske lands hovedsteder.

12. I forbindelse med Grieg-jubileet 1993 ble det bevilget DKK 340 000 til *den Bergen-baserte sinfoniettaen BIT 20's turné til alle de nordiske land* i august 1993. Repertoaret blir verk av Edvard Grieg og nye nordiske bestillingsverk.

13. DKK 200 000 ble bevilget til delfinansiering av en større *dansk-islandsk ordbok*. Til samme ordboksprosjekt ble det i mars 1986 bevilget DKK 100 000. Ordboken ventes utgitt i 1993 eller 1994.

14. En gruppe ungdommer fra henholdsvis Færøyene, Grønland og Island, 12 ungdommer fra hvert land, ble invitert til å delta i Noregs Ungdomslags landsstevne i Lofoten i juli 1992, samt til etterfølgende besøk i en rekke kommuner i Lofoten. Hensikten med besøket var å skape varig *kontaktnett for ungdom i de deler av Norden hvor jordbruk, fangst og fiske er de bærende*, men samtidig meget utsatte næringer (Vest-Norden).

15. Et annet ungdomsprosjekt, *et nordisk medienettverk for ungdom*, fikk DKK 250 000. Det dreide seg egentlig om en konferanse for medieforskere, mediepedagoger og ungdom på Hässelby Slott våren 1993. Formålet med konferansen var å feste og å utbygge videre det nordiske kontaktnett som ble etablert under prosjektet "Nordisk Terminal", et prosjekt som fondet støttet i 1991 med DKK 200 000.

BILAGA 1

Resultatregning for Nordiska kulturfonden för tiden 1.1–31.12.1992

INKOMSTER	
Anslag enligt budgeten	13 748 000,00
Anslag MR-SAM	4 800 000
Räntor	1 572 911,00
Återföringar, tillbakabetalningar	1 434 615,97
Summa DKK	<u>21 555 526,97</u>
UTGIFTER	
Mötesutgifter	323 068,16
Arvoden	137 891,00
Annonser	325 317,89
Kontorsutgifter	3 579,88
Tryckningsutgifter	16 228,85
Övrigt	16 150,76
Anslag	18 588 000,00
Underskott från föregående år	73 604,94
	<u>19 483 841,48</u>
Ej disponerade medel	2 071 685,49
Summa DKK	<u>21 555 526,97</u>

Köpenhamn, den 9 mars 1993

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Berit Bachman
Adm. sekreterare

Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1992

AKTIVA

Likvida medel	
Av ministerrådssekretariatet förvaltade likvida medel	13 567 355,49
Summa DKK	13 567 355,49

PASSIVA

Ej utbetalda anslag 1991—92	11 495 670 00
Ej disponerade medel	2 071 685,49
Summa DKK	13 567 355,49

Köpenhamn, den 9 mars 1993

Pär Stenbäck
Generalsekreterare
Berit Bachman
Adm. sekreterare

BILAGA 2

Tabell 1

År	Söknader		Sökndsbelöp	
	Antall	Ökning i %	Størrelse*	Ökning i %
1972	306	+13	19,2	+38
1973	321	+ 5	23,1	+14
1974	468	+46	36,4	+58
1975	888	+90	63,1	+73
1976	636	-28	37,9	-40
1977	652	+ 3	33,6	-15
1978	704	+ 8	47,5	+41
1979	748	+ 6	60,0	+26
1980	762	+ 2	84,3	+29
1981	935	+23	82,8	- 2
1982	638	-32	51,3	-38
1983	563	-12	48,7	- 5
1984	660	+17	79,0	+62
1985	636	- 3	74,3	- 6
1986	563	-11	58,6	-21
1987	579	+ 2	71,7	+22
1988	666	+15	88,5	+23
1989	670	-	107,5	+19
1990	644	- 4	86,4	-24
1991	666	+ 3	105,0	+22
1992	589	-12	114,4	+ 9

* i millioner danske kroner (avrundet)

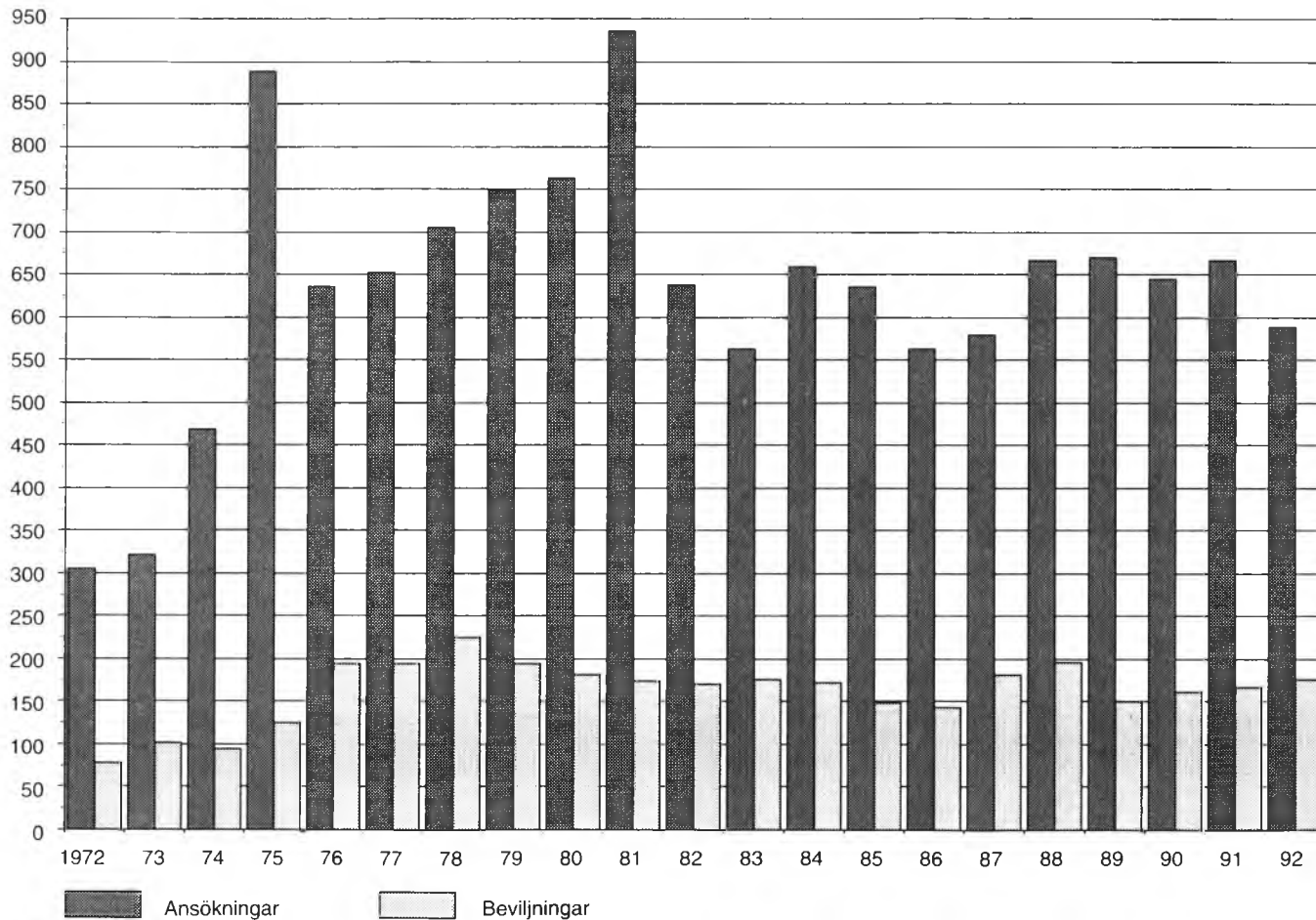
Tabell 2 Søknader

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	22	7	184	60	100	33			306
1973	38	12	190	59	93	29			321
1974	54	12	277	59	137	29			468
1975	86	12	644	70	158	18			888
1976	85	13	418	66	133	21			636
1977	83	13	471	72	98	15			652
1978	89	13	464	66	151	21			704
1979	111	15	462	62	175	23			748
1980	123	16	502	66	137	18			762
1981	118	13	673	72	144	15			935
1982	86	13	432	68	120	18			638
1983	85	14	389	71	89	15			563
1984	102	15	459	70	99	15			660
1985	80	12	424	67	132	21			636
1986	76	13	387	69	100	18			563
1987	53	9	297	51	129	22	100	18	579
1988	65	10	361	54	133	20	107	16	666
1989	47	7	385	57	134	20	104	16	670
1990	55	8	358	56	137	21	94	15	644
1991	77	13	386	66	107	11	96	10	666
1992	61	14	370	73	78	6	80	7	589

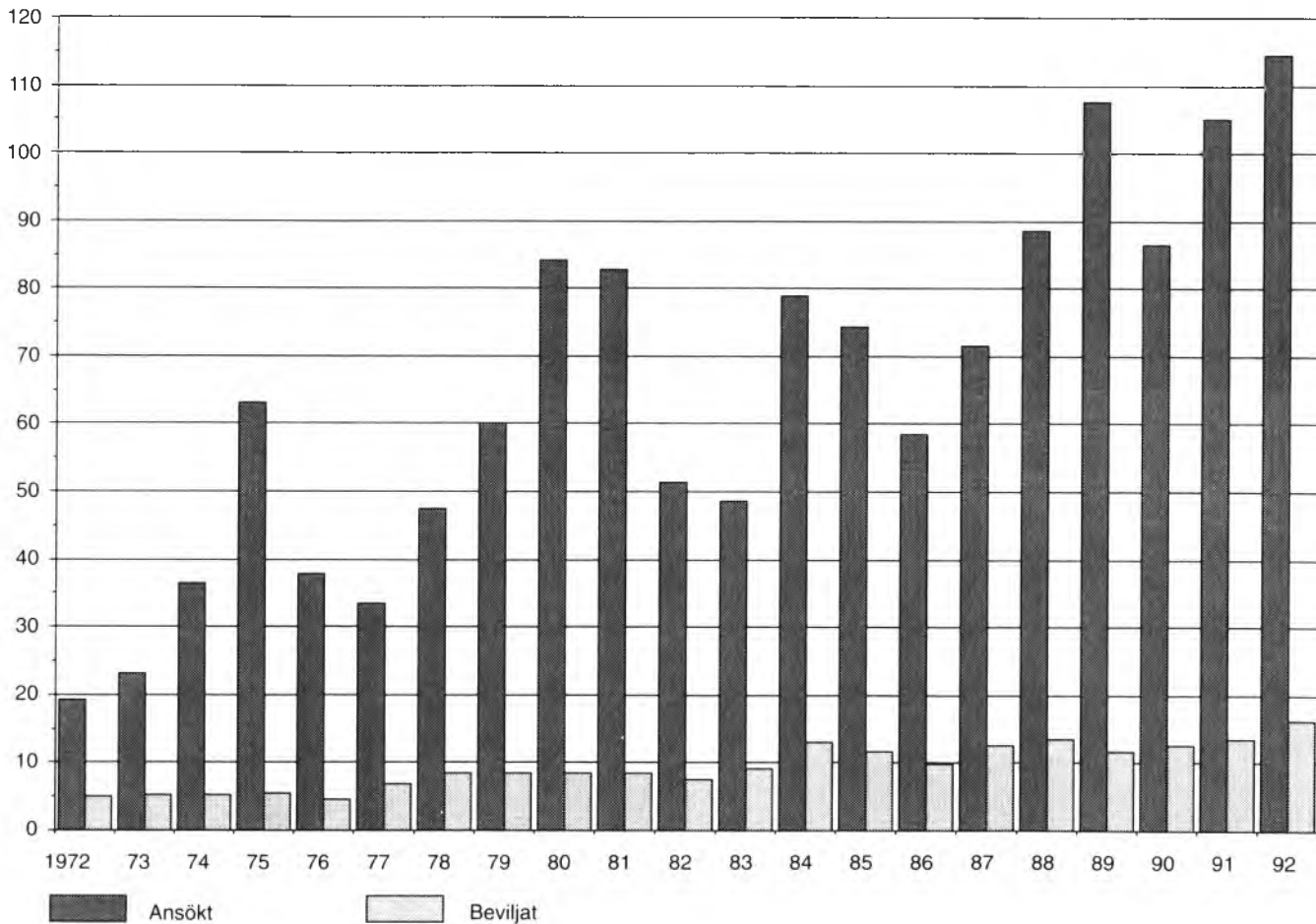
Tabell 3 Bevilgninger

	Undervisning		Allmennkultur		Forskning		Annet		Totalt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	4	5	56	71	19	24			79
1973	15	15	62	60	25	25			102
1974	5	5	66	70	24	25			95
1975	23	18	69	55	33	26			126
1976	26	13	139	71	30	16			194
1977	19	10	146	75	30	15			195
1978	26	12	158	70	42	18			226
1979	31	16	119	61	44	23			194
1980	33	18	121	67	28	15			182
1981	20	10	121	72	33	18			174
1982	27	16	116	68	28	16			171
1983	20	11	132	76	24	13			176
1984	18	11	121	70	33	19			172
1985	15	10	105	71	29	19			149
1986	27	19	86	60	31	21			144
1987	24	11	96	62	43	15	19	11	182
1988	27	12	101	64	47	17	21	7	196
1989	16	8	88	70	30	13	17	9	151
1990	14	8	100	62	37	23	11	7	162
1991	21	10	105	73	27	12	14	5	167
1992	20	10	138	80	8	6	11	4	177

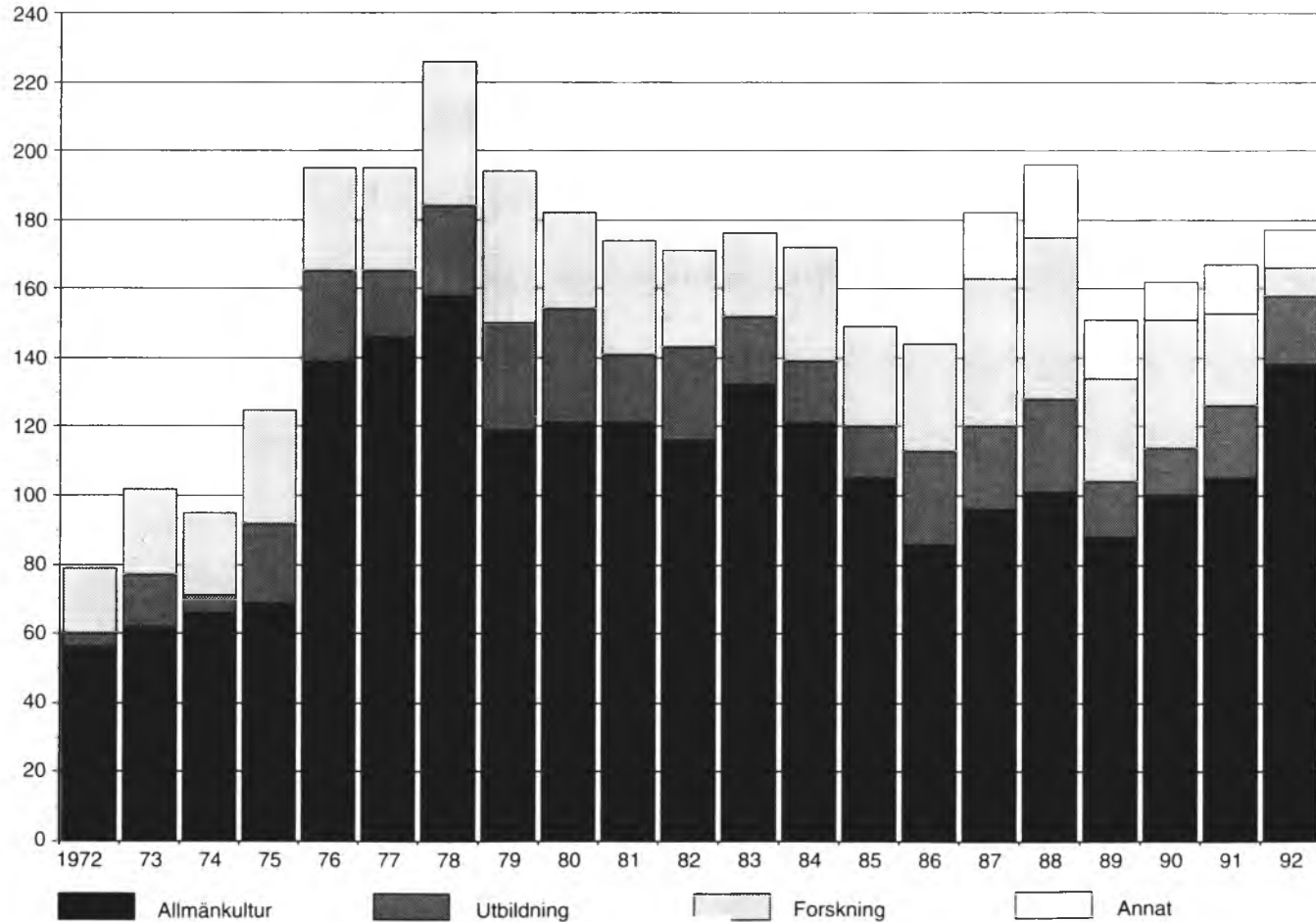
Nordiska kulturfonden
Antal ansökningar och beviljningar 1972–1992
Absolut och grafiskt

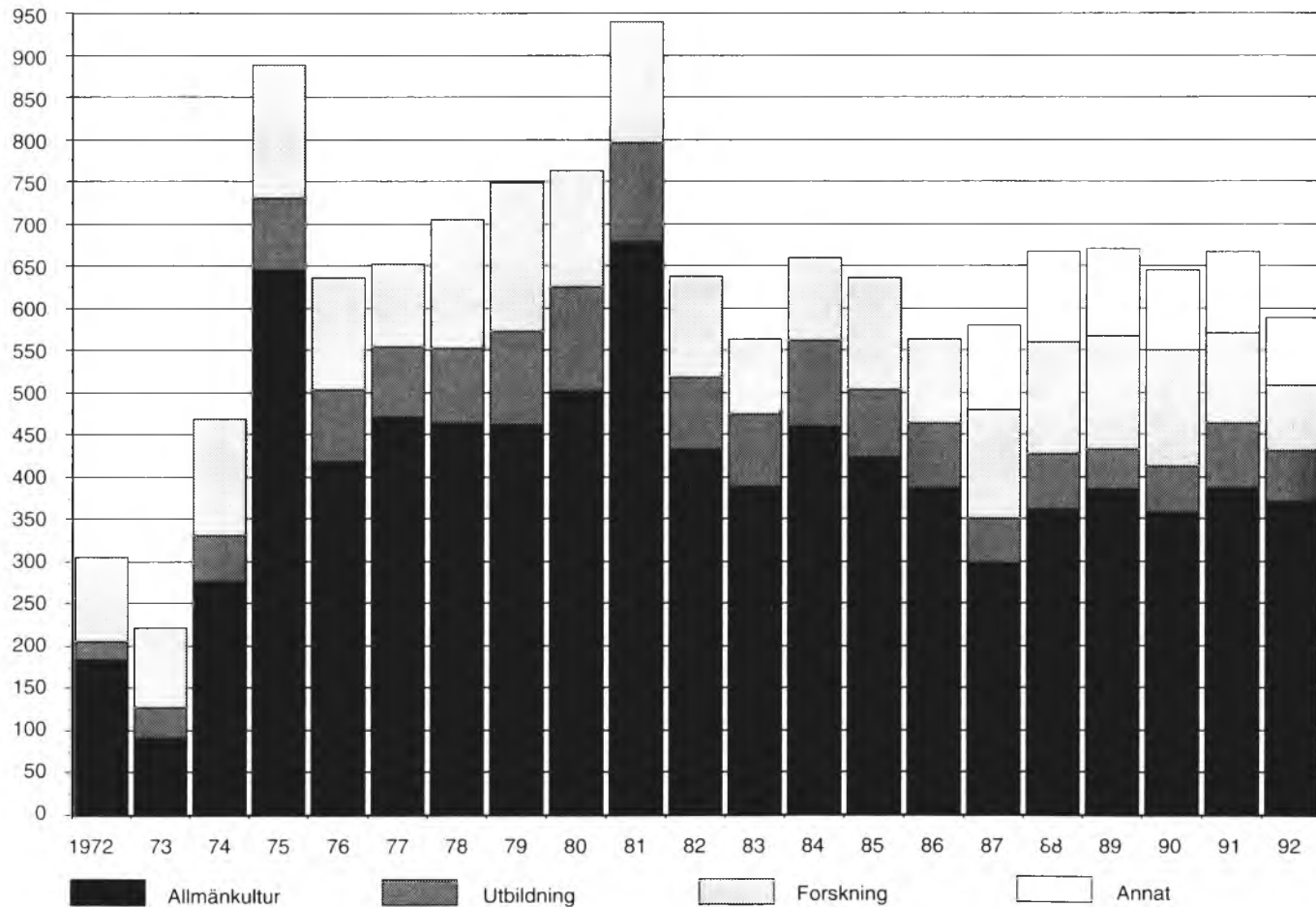
Nordiska kulturfonden
Ansökt och beviljat totalbelopp i milj.DKK 1972–1992
Absolut och grafiskt

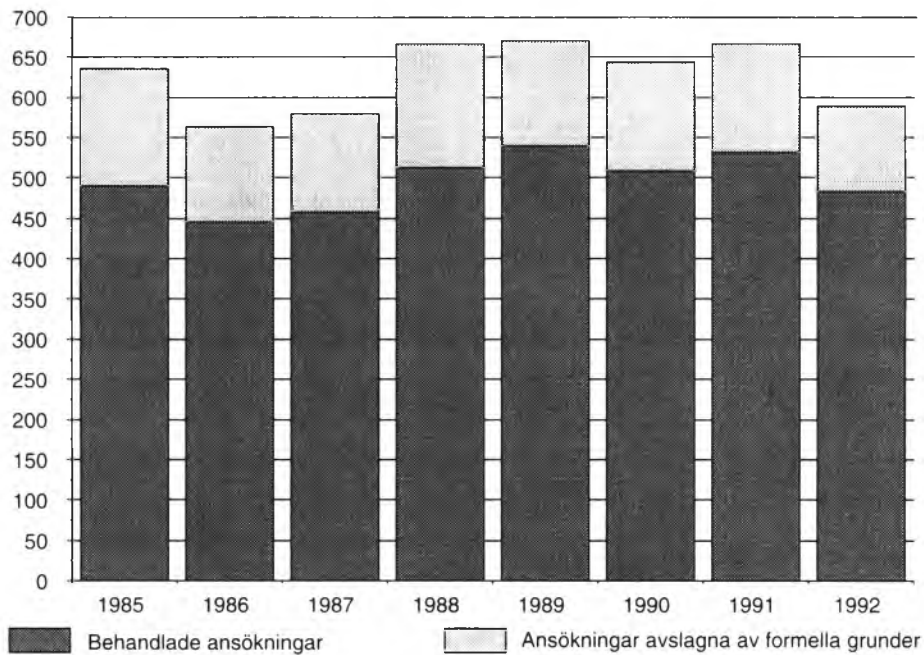
Nordiska kulturfonden
Beviljningarnas fördelning i antal på huvudområden 1972–1992
Absolut och grafiskt

Nordiska kulturfonden
Ansökningarnas fördelning i antal på huvudområden 1972–1992
Absolut och grafiskt

BILAGA 3D

Nordiska Kulturfonden**Behandlade och av formella grunder avslagna ansökningar 1985–1992****Absolut och grafiskt**

BILAGA 4

Søknader og bevilgninger i 1992

UNDERVISNING 31	Søknader		Bevilgninger			
	Antall	Beløp	%	Antall	beløp	%
0— Overgripende spørsmål	19	3 343 000		6	300 000	
1— Førskole og grunnskole	10	2 369 800		2	325 000	
2— Gymnasial utdanning	8	1 310 200		4	210 000	
3— Akademisk grunnutdanning	—	—		—	—	
4— Lærerutdanning	7	1 275 200		4	325 000	
5— Ervervsutdanning	6	1 758 300		2	350 000	
6— Voksen- og videreutdanning	6	5 640 300		1	50 000	
7— Spesialundervisning	5	800 600		1	30 000	
Ialt	61	16 498 300	14,4	20	1 590 000	9,8
ALLMENNKULTURELL VIRKSOMHET 32						
0— Overgripende spørsmål	54	14 435 000		19	2 500 000	
Formidling						
1— Museum, bibliotek og arkiv	23	3 822 000		14	1 205 000	
2— AV-medier, grafiske medier	7	1 723 200		2	260 000	
Kunstnerisk virksomhet						
3— Håndverk og formgivning	18	2 331 900		8	540 000	
4— Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	58	10 650 200		14	1 779 000	
5+9 Musikk og dans	108	32 912 400		43	3 560 000	
6— Litteratur	31	3 520 400		18	1 585 000	
7— Dramatisk virksomhet (teater og film)	71	13 704 100		20	1 810 000	
Ialt	370	83 099 200	72,6	138	13 239 000	80,5
FORSKNING 33						
0— Tverrvitenskapelige og overgr. spørsmål	1	894 600		—	—	
1— Humanistisk forskning	29	2 025 400		3	240 000	
2— Samfunnsvitenskapelig forskning	11	850 300		3	195 000	
3— Naturvitenskapelig forskning	15	2 086 200		2	549 000	
4— Medisinsk forskning	19	1 137 000		—	—	
5— Teknologisk forskning	1	30 000		—	—	
6— Skogs- og landbruksforskning	2	110 800		—	—	
Ialt	78	7 134 300	6,2	8	984 000	5,9
ANNEN VIRKSOMHET 34						
0— Etniske minoriteters samarbeid	3	873 200		—	—	
1— Idrett og friluftsvirksomhet	8	472 400		3	150 000	
2— Sosialt samarbeid	1	38 300		—	—	
3— Barne- og ungdoms-samarbeid	15	1 161 500		4	275 000	
4— Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	53	5 111 900		4	195 000	
Ialt	80	7 657 300	6,7	11	620 000	3,8
TOTALT	589	114 389 100	100	177	16 433 000	100

BILAGA 5

Revisionsprotokollet 1/1992

1. Fondens regnskab for 1992 har været forelagt styrelsen som et bilag til årsberetningen. Det på styrelsesmøde den 14. juni 1993 fremlagte udkast til årsberetningen er godkendt.

Til resultatopgørelse og balance bemærkes følgende:

Resultatopgørelse

2. Fondens virksomhed har i årene 1988 til 1992 udviklet sig således:

	1988	1989	1 000 kr. 1990	1991	1992
Budgetmæssige tilskud	11 529	12 048	12 650	13 283	18 548
Tilbagebetaling af ikke anvendte midler	1 171	852	512	1 351	1 435
Renter	602	647	907	894	1 573
Ikke disponerede midler fra foregående år	539	318	818	99	
I alt til rådighed	13 841	13 865	14 887	15 627	21 556
<i>Udgifter:</i>					
Administrationsudgifter	974	1 052	1 069	1 108	822
Underskud fra foregående år					74
Meddelte bevillinger	12 549	11 995	13 719	14 593	18 588
Udgifter i alt	13 523	13 047	14 788	15 701	19 484
<i>Årets resultat:</i>					
I alt til rådighed	13 841	13 865	14 887	15 627	21 556
Udgifter i alt	13 523	13 047	14 788	15 701	19 484
Ikke disponerede midler	318	818	99	-74	2 072

3. Udviklingen i fondens udgifter og bevillinger i årene 1987 til 1992 er illustreret i figur 1.

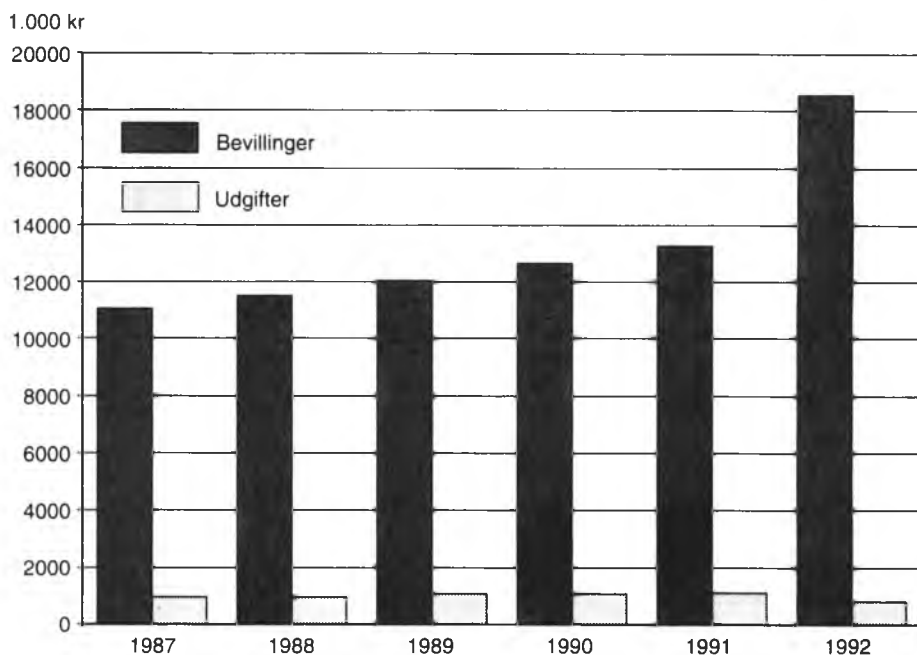
4. Fondens indtægter har andraget 21 555 527 kr. Heraf udgør fondens bidrag fra det nordiske kulturbudget 13 748 000 kr. Fra ministerrådsreserven er der ekstraordinært bevilget 4 800 000 kr. til dækning af fondens behov for temao-rienterende satsninger i 1992-93. Det resterende beløb består af tilbagebeta-ling af ikke anvendte midler 1 434 616 kr. og renter 1 572 911 kr.

5. Regnskabets udgiftsside kan opdeles i to hovedgrupper: Administrations-udgifter og meddelte bevillinger.

Adminlstrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henfø- res til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning har siden sammen- lægningen af kultursekretariatet og sekretariatet for det almene budget den 1. juli 1986 været varetaget af en særskilt forvaltningssektion i ministerrådssekre- tariatet. De hermed forbundne udgifter er posteret i ministerrådssekretariatets regnskab.

Administratlonsudgifterne har i 1992 udgjort 822 236 kr. Udviklingen i fon- dens administrationsudgifter i perioden 1984-92 fremgår af følgende oversigt:

Figur 1
Bevillinger og adm. udgifter

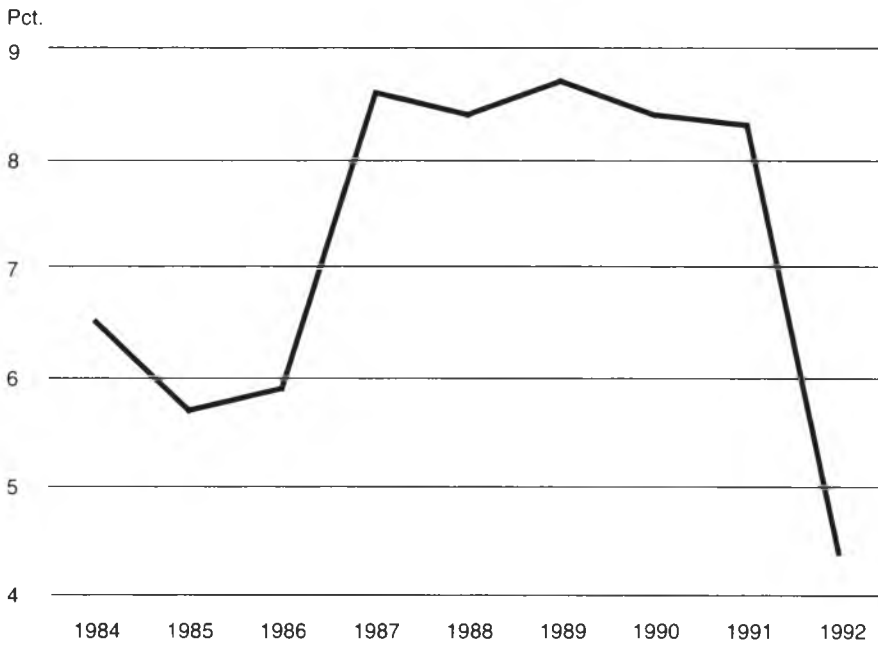
År	Administra- tionsudgifter Kr.	Fondens bevilling 1 000 kr.	Administra- tionsudgifter i pct. af bevillingen Pct.
1984	651 227	10 000	6,5
1985	581 969	10 300	5,7
1986	622 694	10 609	5,9
1987	961 176	11 033	8,7
1988	973 615	11 529	8,4
1989	1 052 330	12 048	8,7
1990	1 068 948	12 650	8,4
1991	1 107 514	13 283	8,3
1992	822 236	18 548	4,4

6. Udviklingen i fondens samlede administrationsudgifter i pct. af bevillingen i årene 1984 til 1992 er illustreret i figur 2.

7. Mødeomkostningerne, der i 1991 udgjorde 35 pct. af fondens administrationsudgifter, udgør i 1992 39 pct. af de samlede administrationsudgifter.

De egentlige mødeudgifter er faldet med 68 121 kr. til 323 068 kr.. Som følge af ændring af overenskomsten om Nordisk Kulturfond blev antallet af styrelsens medlemmer i 1991 udvidet fra 10 til 11. Det elevte medlem udnævnes som fælles repræsentant for Færøerne, Grønland og Åland. Svingningerne fra år til år hænger i Pvrigt sammen med den geografiske fordeling af møderne.

Figur 2
Adm. udgifter i pct af bevilling

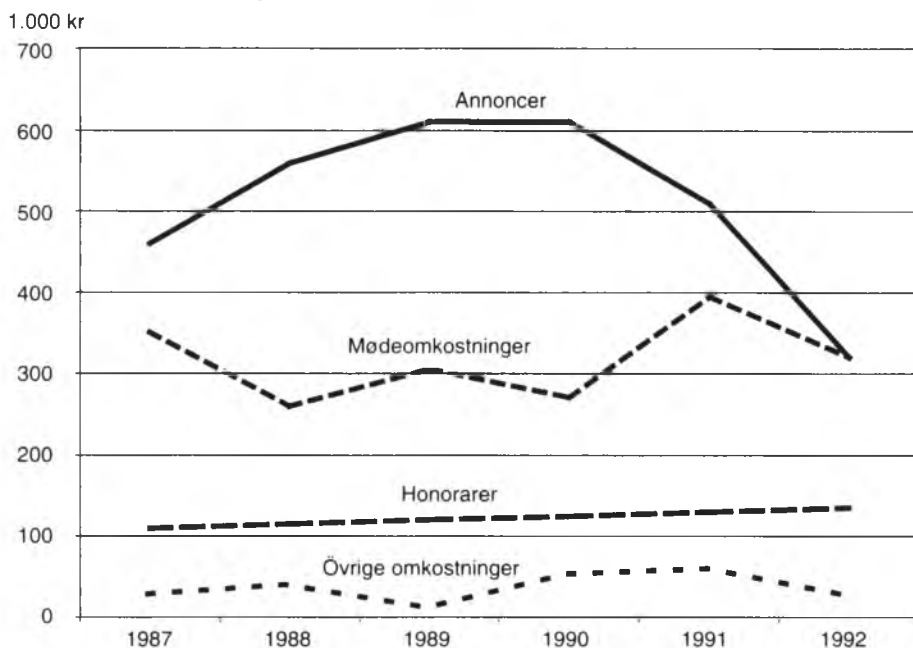

8. Som følge af styrelsens beslutning fra oktober 1991 om effektivisering og reducere af udgifterne, er udgifterne til annoncer faldet med 191 211 kr. til 325 318 kr.

9. Udgifterne til honorarer er steget med 1 736 kr., hvilket svarer til den regulering styrelsen tidligere har besluttet.

10. Udviklingen af fondens administrationsudgifter i årene 1987–1992 er illustreret i figur 3.

Figur 3
Udvikling i adm. udgifter

11. Bevillingerne er i regnskabet anført med 18 588 000 kr. og fordeler sig på 202 projekter.

I fondens årsberetning er det anført, at bestyrelsen på de fire fordelingsmøder 1 1992 har imødekommet 177 ansøgninger med et samlet bevilget beløb på 16 433 000 kr. Forskellen mellem regnskabs og årsberetningens tal skyldes, at bestyrelsen på sit møde den 9. december 1991 bevilgede støtte af 1992-midlerne til 25 projekter med et samlet beløb på 2 155 000 kr.

12. Driftsregnskabet slutter med et overskud på 2 071 685 kr., der overføres til 1993.

Balance

13. Fondens aktiver udgøres af et mellemregningsbeløb med ministerrådssekretariatet på 13 567 355 kr.

Passiver består af årets overskud samt af bevilgede, men ikke udbetalte beløb vedrørende fondsbevillingerne for 1991 og 1992. Pr. 31. december 1992 udgjorde disse poster henholdsvis 1 624 000 kr. og 9 871 670 kr.

Særregnskaber

14. Som led i revisionen af fondens regnskaber er der i lighed med tidligere år foretaget en gennemgang af regnskaber mv. for proekter, der har modtaget støtte fra fonden. Gennemgangen for 1992 har omfattet ca. 10 pct. af antal bevillinger ydet i 1992, svarende til ca. 14 pct. af årets bevillinger i danske kr. samt delvis gennemgang af ældre uafsluttede bevillingssager.

15. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

”Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 13. oktober 1993.”

København, den 13. oktober 1993/

Jimmy Stahr

J. Mohr

Resultatrækning för Nordiska kulturfonden för tiden 1.1–31.12.1992

INKOMSTER	
Anslag enligt budgeten	13 748 000,00
Anslag MR-SAM	4 800 000,0
Räntor	1 572 911,00
Återföringar, tillbakabetalningar	1 434 615,97
Summa DKK	21 555 526,97
UTGIFTER	
Mötesutgifter	323 068,16
Arvoden	137 891,00
Annonser	325 317,89
Kontorsutgifter	3 579,88
Tryckningsutgifter	16 228,85
Övrigt	16 150,76
Anslag	18 588 000,00
Underskott från föregående år	73 604,94
	19 483 841,48
Ej disponerade medel	2 071 685,49
Summa DKK	21 555 520,97

Köpenhamn, den 9 mars 1993

Pär Stenbäck
Generalsekreterare

Berit Bachman
Adm. sekreterare

Balansräkning för Nordiska kulturfonden per 31.12.1992

AKTIVA

Likvida medel

Av ministerrådssekretariatet forvaltede likvida medel 13 567 355,49Summa DKK 13 567 355,49

PASSIVA

Ej utbetalda anslag 1991–92 11 495 670,00Ej disponerade medel 2 071 685,49Summa DKK 13 567 355,49

Köpenhamn, den 9 mars 1993

Pär Stenbäck
Generalsekreterare*Berit Bachman*
Adm. sekreterare

Foranstående resultatopgørelse og balance er revideret i overensstemmelse med reglerne i de internordiske revisionsordninger, vedtaget på Nordisk Rigsrevisormøde i august 1986. Revisionen har ikke givet anledning til særlige bemærkninger. Der henvises til vort revisionsprotokollat af 13. oktober 1993.

København, den 13. oktober 1993

*Jimmy Stahr**J. Mohr*

Meddelande

om rekommendation nr 27/1989 angående samordnad trafiklärarutbildning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får
giltighet i de övriga nordiska länderna*

(Meddelandet, se C 1, s. 863

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1059)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samordnad trafiklärarytbildning

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 27/1989/m om samordnad trafik- och trafiklärarytbildning.

Ministerrådet meddelar att en harmonisering av körskollärexamen i den nationella lagstiftningen kan komma att bli en nödvändig följd av EES-avtalet och föreslår mot denna bakgrund att rekommendationen avskrivs.

Miljöutskottet kan konstatera att trafiksäkerhetssamarbetet endast givits medel för att under 1994 avsluta pågående projekt inom ramen för den nordiska trafiksäkerhetshandlingsplanen. Fortsatt arbete med rekommendationen torde få bedrivas i nationell regi.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 27/1989/m för rådets del *slutbehandlad*.

København den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvann Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1989 angående utbildning av kiropraktorer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer.

(Meddelandet, se C 1, s. 802

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1061)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående utbildning av kiropraktorer

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 30/1989 angående utbildning och legitimation av kiropraktorer.

Socialutskottet har under en längre tid önskat att ministerrådet utreder möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, särskilt kostnaderna för en sådan utbildning jämfört med de kostnader länderna har för att utbilda kiropraktorer utanför Norden. Ministerrådet har lika länge fastslagit att varken en gemensam nordisk eller nationell utbildning av kiropraktorer står på ministerrådets eller de enskilda regeringarnas dagsordningen. Därför har man inte sett någon anledning att tillmötesgå Nordiska rådets önskemål att utreda möjligheterna till en gemensam utbildning.

En etablering av en gemensam nordisk kiropraktorutbildning i Norden är enligt socialutskottets mening förbunden med såväl fördelar som nackdelar. På så sätt kommer en helt eller delvis offentligt finansierad kiropraktorutbildning att minska de färdigutbildade kiropraktorernas studieskuld och valutautförsel till utlandet, liksom de offentliga hälsovårdsmyndigheterna kommer att få bättre möjlighet att påverka och ha översyn på utbildningarnas innehåll, utbildningskapacitet m.m. Å andra sidan kommer de nordiska ländernas hälsovårdsmyndigheter att vid etableringen av en skola kunna bidra med inte helt obetydliga belopp genom en offentligt finansierad kiropraktorutbildning. En ökad press på bidragsordningar i samband med etableringen av utbildningen kan också förväntas. Socialutskottets anser emellertid att en riktig bedömning knappast kan göras utan den utredning som Nordiska rådet efterlyst.

Socialutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet inte kommer att tillmötesgå de önskemål som Nordiska rådet framfört i rekommendationen. Med hänvisning till detta finner utskottet inte skäl att behålla den på rådets dagordning.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 30/1989 för rådets del är *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

(Meddelandet, se C 1, s. 803

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1063)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 36/1989 angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar.

I sitt meddelande till Nordiska rådets 42:a session i Oslo 1993 angående rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatism i Norden, säger man att ministerrådet kommer att ha samråd med reumatikerorganisationerna innan slutlig ställning tas till vidare insatser på nordiskt plan mot reumatiska sjukdomar.

En rapport från styrgruppen för Nordiska reumatikeråret 1992 innehöll en rad förslag till uppföljning av reumatikeråret. Utan samråd eller någon seriös analys eller bedömning av förslagen hänvisades dessa till nationella social-, hälso-, och forskningsmyndigheter för uppföljning. Dessutom framhöll man att en handlingsplan avseende reumatiska sjukdomar inte rymdes inom ramen för de överordnade prioriteringarna i det formella nordiska samarbetet.

För socialutskottet är detta en lite förhastad slutsats. Områden som forskning, tekniska hjälpmedel och vänskapsbyförbindelser kan mycket väl lämna sig för nordiska insatser. Därför måste man som minimum kräva en genomgång av hur förslagen kan genomföras. Ett alternativ torde vara att föreslå att saken hänvisas till Nordiska nämnden för handikappfrågor, som får i uppgift att komma med förslag till uppföljning av reumatikeråret på såväl nordiskt som nationellt plan. Utskottet anser det väl tänkbart att nordiska insatser på de nämnda tre områdena kan rymmas inom redan existerande ordningar och budgetramar.

Argumentet att frågor rörande reumatikerna inte rymms inom de överordnade prioriteringarna i det nordiska samarbetet anser socialutskottet ohållbart. Det är det samma som att säga att medborgarpolitik inklusive handikappfrågor inte kommer att ingå i ministerrådets framtida uppgifter. Dessutom ger en sådan hantering av frågan mycket negativa signaler till reumatikerföreningarna i Norden. En rörelse som trodde att ministerrådet ville göra sitt för att folksjukdomen reumatism tas på allvar och med olika åtgärder bidra till att förbättra situationen för reumatiker i länderna.

Ärendet togs upp på möte mellan socialutskottet och social- och hälsovårdsministrarna den 10 november 1993. Där framhöll ministerrådet att ytterligare samordning eller insatser på nordiskt plan kräver för mycket resurser för att kunna prioriteras framför många andra aktuella projekt. Av meddelandet framgår att slutrapporten sänts till de medicinska forskningsråden och att man planlägger att i samråd med Nordisk Reumaråd närmare följa upp situationen beträffande barn och unga med reumatism i Norden.

Socialutskottet beklagar att Nordiska ministerrådet inte är berett att vidta ytterligare åtgärder för att följa upp reumatikeråret 1992. Med hänvisning till de samhällsekonomiska vinster som insatser mot reumatism kan ge, anser utskottet emellertid att det finns starka skäl att behålla rekommendationen på Nordiska rådets dagordning.

Utskottet föreslår sålunda

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rek. nr 36/1989 till handlingarna och bevakar frågan genom *nya meddelanden*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 37/1989 angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 749)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1990 angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att åtgärder för minskande av förorenande utsläpp i Kola-området vidtas inom ramen för föreslagna miljöfinansieringsordningar.

(Meddelandet, se C 1, s. 749

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1067)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten

Utskottet konstaterar att en relativt omfattande verksamhet bedrivits med anledning av rekommendationen. Förutom diverse utredningar och projekt har också en rysk-nordisk deklARATION avgivits angående miljösamarbete i området. Moderniseringen av Petchenganickelverket återstår dock att genomföra, men är föremål för en internationell offerttävlan. Detta arbete torde kunna avslutas utom ramen för rekommendationen.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 24/1990/m för rådets del *slutbehandlad*.

København den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvann Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1990 angående telekommunikationer för handikappade

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder som garanterar handikappade med behov av tjänster och utrustning via telekommunikation generösa villkor samt att verka för att dessa behov beaktas i det internationella samarbetet.

(Meddelandet, se C 1, s. 803)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1990 angående homo- sexuellas sociala situation

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Noriska ministerrådet

att tillsätta en utredning med uppgift att utgående från bl.a. danskt och svenskt utredningsarbete undersöka den sociala situationen för homosexuella i de nordiska länderna och komma med förslag till åtgärder.

(Meddelandet, se C 1, s. 804

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1070)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående homosexuellas sociala situation

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 30/1990 angående de homosexuellas sociala situation.

Av meddelandet framgår att ministerrådet överväger hur en förstudie kan följas upp med en utförligare utredning. Budgetsituationen ger dock inte stora förhoppningar om att den uppgiften kan prioriteras framför andra projekt de närmaste åren. Socialutskottet menar att föreliggande förstudie kan ingå som underlag för nationella åtgärder på området.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 30/1990 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utforma ett program för att i de nordiska länderna minska ungdomsarbetslösheten genom arbets- och utbildningserbjudanden och att därvid prioritera utsatta grupper.

(Meddelandet, se C 1, s. 779

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1072)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående program mot ungdomsarbetslösheten

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 32/1990 angående program mot ungdomsarbetslösheten.

Av meddelandet framgår att ministerrådet ser att kampen mot arbetslösheten i dag är den viktigaste samhällsuppgiften i alla nordiska länder, inte minst bekämpandet av ungdomsarbetslösheten. Man har både på nationellt och nordiskt plan satt i gång planeringen av specialåtgärder för att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

I samband med Nordiska rådets session i Oslo i mars 1993 markerade ministerrådet klart sin vilja att förstärka insatserna mot ungdomsarbetslösheten. För att snarast komma igång med aktiviteterna tillsatte ministerrådet en planeringsgrupp bestående av sakkunniga på arbetsmarknads- samt arbetslivs- och arbetsrättsområdet. Aktivitetsnivån för 1994 är 2,3 MDKK. Programmet mot ungdomsarbetslösheten syftar till att upprätta erfarenhetsutbyte och därigenom underlätta koordinering och samverkan mellan länderna och gentemot EU.

Vidare har arbetsmarknadssektorn inlett diskussioner med utbildningssektorn om eventuella möjligheter till samarbete angående ungdomar, t ex i samband med utbildningssektorns handlingsprogram Voks Frem.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 32/1990 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 9/1991 angående lagstiftningssamarbete om bio- og genteknologi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

å innlede samarbeid eller styrke eksisterende samarbeid med hensikt på å oppnå mest mulig ensartet lovgivning både nordisk og internasjonalt når det gjelder anvendelse av bio- og genteknologi innen industri, landbruk, miljø, på det medisinsk-etiske området og når det gjelder beskyttelse av den personlig genetiske integritet.

(Meddelandet, se C 1, s. 878)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1991 angående lagstiftning rörande skuldsanering

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regeringer

å forberede lovgivning vedrørende gjeldssanering for privatpersoner

å etablere kontakt under lovforberedelsene, slik at man kan oppnå en mest mulig ensartet lovgivning.

(Meddelandet, se C 1, s. 879)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1991 angående lagstiftning rörande grupptalan

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for å innføre felles nordisk lovgivning
vedrørende gruppesøksmål i forbrukersaker.

(Meddelandet, se C 1, s. 879)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1991 angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å kartlegge kvinnerepresentasjonen i de nordiske styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. under Nordisk Ministerråd, samt

å utarbeide retningslinjer som kan sikre en så jevn representasjon av menn og kvinner som mulig i disse styrelser, komiteer, utvalg, nemnder m.v. slik

at målsettingen om en jevnere kjønnsfordeling skal være gjennomført i 2000, herunder som delmål å gjennomføre minst 25% representasjon av hvert kjønn i 1992, 35% i 1994 og 40% i 1996.

(Meddelandet, se C 1, s. 886)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1991 angående genomgång av Helsingforsavtalet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å foreta en fullstendig gjennomgang av Helsingforsavtalen.

(Meddelandet, se C 1, s. 685)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1991 angående ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island,
Norge og Sverige

å foreta endringer i Helsingforsavtalens Art. 1 og 45 i samsvar med
Juridisk utvalgs forslag i bilag 1 til Juridisk utvalgs betenkning.

(Meddelandet, se C 1, s. 686)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1991 angående koncernfacklig samverkan i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at hurtigt udarbejde forslag til samordnet nordisk lovgivning, som sikrer lønmodtagernes organisationer ret til koncernfagligt samvirke efter de principper, som angives i medlemsforslaget

(Meddelandet, se C 1, s. 788)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1991 angående beräkningsmodell för grön BNP

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utvidga det nordiska samarbetet om miljöstatistik med sikte på ett system för beräkning av de totala naturtillgångarna och förändringar därav, samt

att kombinera denna beräkningsmodell med beräkningen av de totala intäkterna och kostnaderna (BNP) i samhället för att arbeta fram en total natur- och nationalräkenskapsmodell (grön BNP).

(Meddelandet, se C 1, s. 751)

Meddelande**om rekommendation nr 27/1991 angående sam-
nordiska brandskyddsbestämmelser**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för en harmonisering av skärpta regler om brandsäkerhet i de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 869

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1082)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samnordiska brandskyddsbestämmelser

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 27/1991 angående samnordiska brandskyddsbestämmelser.

Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, har utarbetat förslag till nya funktionsbaserade brandbestämmelser med teknisk vägledning beträffande beräkningsmässig tillämpning av bestämmelserna. Detta förslag är nu på remiss hos byggnadsmyndigheterna i de nordiska länderna.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 27/1991 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 33/1991 angående samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska konst- och konstindustrikommittén ges i uppdrag att undersöka möjligheten att koordinera och samordna de nordiska insatserna inom hantverk och hemslöjdsområdet, speciellt beträffande dokumentation, upplysningsmaterial om läromedel och yrkesval, kartläggande av utbildningsmöjligheterna inom Norden och utredande av möjligheterna att ge ett hantverksinstitut i Norden en nordisk övergripande funktion, samt

att därmed särskilt uppmärksamma den verksamhet som Nordiska hemslöjdsförbundet bedriver.

(Meddelandet, se C 1, s. 709

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1084)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 33/1991 angående samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd.

Utskottet konstaterar med besvikelse att ministerrådet inte avser genomföra rekommendationen om samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd. Meddelandet upplyser att ministerrådet inte har företagit sig något med anledning av rekommendationen sedan förra året och visar en tydlig ovilja att genomföra rekommendationens intentioner.

Med hänvisning till detta anser utskottet att rekommendationens syfte aldrig blir uppfyllt. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 33/1991 för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tøfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande**om rekommendation nr 35/1991 angående
Nordens År i Kalmar 1997**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med anledning av Kalmarunionens 600-årsjubileum utreda förutsättningarna för stöd och aktiv medverkan till unionsjubileet och ett Nordens År 1997 i Kalmar.

(Meddelandet, se C 1, s. 686

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1086)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Nordens År i Kalmar 1997

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 35/1991 angående Nordens År i Kalmar 1997.

I meddelandet framhålls att Kalmar kommun har tillsatt en politiskt sammansatt styrningsgrupp som skall leda arbetet med jubileumsförberedelserna. Man har förklarat sig villiga att involvera representanter från utanförstående organ, t.ex. ministerrådet. Ministerrådet meddelar att man tänker ta egna initiativ och i samband med projekt Nordliv fira Kalmarunionens 600-årsjubileum 1997.

Med hänvisning till detta finner utskottet inte några skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 35/1991 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Töfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 37/1991 angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett samarbetsprogram för högre utbildning i Norden i enlighet med ministerrådsförslag B 116/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet

att genomföra samarbetsprogrammet under perioden 1991 - 1996 och att härvid särskilt

- förlänga och utbygga Nordplusprogrammet enligt förslaget
- framlägga ministerrådsförslag på Nordiska rådets 40:e session om en nordisk överenskommelse om tillträde till högre utbildning i Norden
- framlägga konkreta planer om nordisk arbetsdelning beträffande hela utbildningar samt om problemlösningar vid den akademiska meritevaluerings- och examensgiltigheten

att fastställa finansieringen i enlighet med alternativ 3 i ministerrådsförslaget.

(Meddelandet, se C 1, s. 731

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1088)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 37/1991 angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden.

Utskottet konstaterar att ministerrådet under 1993 har arbetat med ett utkast till nordiskt avtal om tillträde till högre utbildning som kan få verkan under 1994. Vidare konstateras att under 1993 har omfattande informationsarbete genomförts rörande den nordiska examensgiltigheten.

Ministerrådet har tydligt visat att Nordplusprogrammet skall utbyggas och att man arbetar med en nordisk arbetsdelning samt problemlösningar kring merit- och examensgiltigheten.

Utskottet anser att rekommendationen är på god väg att förverkligas och anser därför att det inte längre finns skäl att behålla den på rådets dagordning. Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 37/1991 för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Töfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 53/1991 angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i anslutning till en ny Östersjökonvention ta initiativ till att finansieringsmöjligheterna ytterligare förbättras med sikte på ren teknologi, eventuellt i samarbete med Nordiska investeringsbanken.

(Meddelandet, se C 1, s. 752

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1090)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 53/1991/m om förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet.

Utskottet konstaterar att denna rekommendation samt rekommendation nr 11/1993 om finansieringssystem för Östersjön till stor del tar upp liknande problem. En av dem torde kunna avskrivas.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 53/1991/m för rådets del *slutbehandlad*.

København den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)
Ranveig Frøiland (A)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman
Kristín Einarsdóttir (Kv)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Jógvæn Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Wiggo Komstedt (m)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Olof Salmén (ÅC)
Anders Svärd (c)

Meddelande

om framställning nr 1/1992 angående insatser mot epilepsi

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådets presidium rekommenderar Nordiska ministerrådet

att stimulera till ökad nordisk forskning och informationsutbyte rörande läkemedel och behandlingsmetoder samt för information och upplysning till allmänheten om epilepsi

att utreda förutsättningarna för information och upplysning till allmänheten om epilepsivård och ett samlat vårdprogram.

(Meddelandet, se C 1, s. 804

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1092)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående insatser mot epilepsi

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om framställning nr 1/1992 angående samnordiska insatser för personer med epilepsi.

I meddelandet upprepar ministerrådet sitt tidigare ställningstagande, att det inte finns något underlag som tillstyrker behovet för samnordiskt initiativ i form av en gemensam epilepsivård och ett samlat vårdprogram.

Den diskussion som ägde rum vid Nordiska rådets session i mars 1993 om forskning kring epilepsi beaktas inte i meddelandet. Då framhöll socialutskottets talesman att forskningen kring epilepsi hittills varit mycket begränsad i Norden och att informationen om resultaten varit obetydlig. Ministerrådets talesman hävdade däremot att när det gäller epilepsiforskning har forskarna god kontakt med och god kännedom om sina kollegers arbete, inte minst genom det nära samarbete om vetenskapligt utbyte som sker inom de nordiska epilepsisällskapen.

Socialutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet inte kommer att tillmötesgå de önskemål som Nordiska rådet framfört i framställningen. Med hänvisning till detta finner utskottet inte skäl att behålla den på rådets dagordning.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av framställningen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning nr 1/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 3/1992 angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljö- konventionen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att låta utvidga den nordiska arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier.

(Meddelandet, se C 1, s. 789)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1992 angående nordiska sjömanspensioner

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i anslutning till arbetet med en ny trygghetskonvention mot bakgrund av EES-avtalet företa en utredning över vilka olika regler som gäller för uppnående av full ålderspension och andra pensioner för sjömän i hemlandet och i annat nordiskt land, och

att därefter vidta sådana åtgärder som syftar till att i pensionshänseende jämställa sjömän bosatta i annat nordiskt land med sjömän bosatta i det land enligt vars lagregler pensionen utbetalas.

(Meddelandet, se C 1, s. 805

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1095)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiska sjömanspensioner

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 5/1992 angående nordiska sjömanspensioner.

I och med EES-avtalets ikraftträdande har rekommendationens syfte uppfyllts.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 5/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 7/1992 angående nordisk färdtjänst

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att i den konvention om sociala tjänster som är under utarbetande
inarbета regler om nordisk giltighet för färdtjänstlegitimation.*

(Meddelandet, se C 1, s. 805

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1097)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk färdtjänst

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 7/1992 angående nordisk färdtjänst.

I sina kommentarer till ministerrådsförslaget om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster, hävdar ministerrådet att eftersom det inte finns rikstäckande färdtjänstordningar i enskilda länder, är det inte möjligt i dagens läge att införa nordisk giltighet för färdtjänstlegitimation. Endast gränskommunerna beordras avtala om ömsesidigt utnyttjande av färdtjänster, förutsatt att det finns färdtjänstordningar inom det egna landet i gränsområdena.

Det är beklagligt att man inte funnit det möjligt att garantera de handikappade som reser till annat nordiskt land rätt till färdtjänst. Från socialutskottets synpunkt borde det vara en minimumåtgärd att skapa vissa ramvillkor för att enskilda kommuner i hela Norden kan ingå avtal om ömsesidigt utnyttjande av färdtjänster.

Socialutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet inte funnit det möjligt att tillmötesgå det önskemål som Nordiska rådet framfört i rekommendationen. Som alternativ, för att föra saken vidare, hemställer utskottet därför i sitt förslag till rekommendation beträffande ministerrådsförslag B 141/s om nordisk konvention om socialt bistånd och tjänster, att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 7/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Bödvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 8/1992 angående gränsöverskridande färdtjänst

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar
att medverka till att kommuner på var sin sida om nordiska
riksgränser avtalar om gränsöverskridande färdtjänst.

(Meddelandet, se C 1, s. 805
Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1099)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående gränsöverskridande färdtjänst

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1992 angående gränsöverskridande färdtjänst.

I artikel 10 i föreliggande förslag till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster beordras kommunerna i gränsområdena mellan de nordiska länderna att samarbeta för att genom sina färdtjänster möjliggöra för handikappade och äldre personer att resa till en grannkommun i ett annat land, på samma sätt som till en grannkommun innanför landets egna gränser. Det förutsätts emellertid att det finns färdtjänstordningar inom det egna landet i gränsområdena.

Socialutskottet anser att ministerrådet med denna artikel för sin del har tillmötesgått önskemålet i rekommendationen att medverka till att kommuner på var sin sida om nordiska riksgränser avtalar om gränsöverskridande färdtjänst.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 9/1992 angående handikappanpassning av internationella persontransporter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

*att arbeta för att internationella persontransportförbindelser samt
stationer handikappanpassas.*

(Meddelandet, se C 1, s. 806)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1992 angående ny nordisk konvention om social trygghet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att resultatet av arbetet med en nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreläggs Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag och även innehåller delar som tillgodoser utskottets yrkanden vad gäller nordisk färdtjänst och, i tillämpliga delar, Nordbors rättigheter i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s.806)

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1102)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ny nordisk konvention om social trygghet

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 13/1992 angående ny nordisk konvention om social trygghet.

Förslag om en ny konvention om socialt bistånd och sociala tjänster föreläggs Nordiska rådet som ett ministerrådsförslag på 44:e sessionen i Stockholm i mars 1994. I övrigt hänvisas till kommentarerna till ministerrådsförslaget.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 13/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Bödvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 14/1992 angående förstärkning av Nordisk industrifond

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage de nødvendige foranstaltninger for at styrke Nordisk Industrifonds stilling og virksomhed til fremme af det næringspolitiske samarbejde i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 831)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1992 angående upp- rättande av ett baltiskt investeringsprogram

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at i samarbejde med de baltiske lande og internationale interessenter oprette programmet for teknisk/finansiell assistance og finansiering af investeringer i Baltikum (Baltisk Investeringsprogram), under hensyn til ligebehandling af de deltagende institutioner og således, at aktiviteterne kan starte senest 1. juni 1992.

(Meddelandet, se C 1, s. 858

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 1105)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående upprättande av ett baltiskt investeringsprogram

Til økonomisk utvalg er henvist den av Ministerrådet avgitte melding til Nordisk Råds 44. sesjon om rekommandasjon 15/1992.

Investeringsprogrammet for Baltikum gjelder for en 3 års periode med utløp i 1995. Ministerrådet har presentert en statusrapport om gjennomføringen, og man vil holde Rådet løpende orientert om programmet. Senere vil det bli foretatt en vurdering av resultatene og besluttet om en eventuell videreføring utover denne første fasen.

Økonomisk utvalg legger stor vekt på arbeidet med et praktisk og kraftfullt nordisk engasjement i de baltiske land, og man er tilfreds med de innsatser som Ministerrådet her rapporterer. Utvalget ønsker fortsatt å følge dette arbeidet nøye, både i kontakt med Ministerrådet og med representanter for de baltiske republikker.

Utvalget finner at hensikten med rekommandasjonen er oppnådd og at den videre rapportering til Rådet kan skje på tilfredsstillende måte gjennom bl.a. C 1.

Økonomisk utvalg foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 15/1992 som *ferdigbehandlet* for Rådets del.

København, 27. januar 1994

Arne Andersson (m)

Jörn Donner (SFP)

Satu Hassi (Vihr.)

Anders Mølgaard (V)

Torben Rechendorff (KF)

Erkki Tuomioja (SDP)

John Dale (Sp)

William Engseth (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Poul Nielson (S)

Anders Talleraas (H) Fung. formann

Meddelande

om rekommendation nr 18/1992 angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utrede mulighetene for felles nordisk lovgivning for å beskytte
barn mot mishandling og overgrep.

(Meddelandet, se C 1, s. 806)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1992 angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda för- och nackdelarna med införandet av en gemensam tid
i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

(Meddelandet, se C 1, s. 687

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1108)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 22/1992/m om gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Den finska regeringen meddelar att man på nuvarande tidpunkt inte finner orsak att gå vidare med rekommendationen.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 22/1992/m för rådets del *slutbehandlad*.

København den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1992 angående samarbete på trafikutbildningens område

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i syfte att utbyta erfarenheter mellan de nordiska länderna på trafikutbildningens område utarbeta informationsmaterial bestående av nationell information om de regler och system som gäller i respektive nordiska länder beträffande trafikundervisning för distribution och användning av de nationella och lokala myndigheterna samt skolor i de nordiska länderna.

(Meddelandet, se C 1, s. 863

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1110)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete på trafikutbildningens område

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 24/1992 angående samarbete på trafikutbildningens område.

Ministerrådet konstaterar i meddelandet att en rapport om metoder för förarutbildning i Norden har givits ut inom det angivna området och att Styrgruppen för nordisk trafiksäkerhet efter 1993 inte längre kommer att bedriva någon projektverksamhet.

Utskottet anser att ministerrådet har genomfört rekommendationen i den mån det är möjligt och finner därför inte några skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 24/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tvf)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfoengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1992 angående nordisk textil sommarakademi

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka möjligheterna att få till stånd ett nordiskt arbetsseminarium för textilkonstnärer i form av en textil sommarakademi.

(Meddelandet, se C 1, s. 710

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1112)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk textil sommarakademi

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1992 angående nordisk textil sommarakademi.

Utskottet noterar att ministerrådet bygger sitt meddelande på egen uppfattning om textilkonstens ställning i Norden, men framhåller inte några åtgärder som har bidragit till att genomföra rekommendationen.

Utskottet noterar vidare att ministerrådet inte avser att genomföra denna rekommendation och beklagar att ministerrådet inte har tagit hänsyn till Nordiska rådets önskan i detta avseende.

Eftersom rekommendationens syfte inte kommer att uppfyllas av ministerrådet föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 25/1992 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tvf)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1992 angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

snarest å vedta tiltak for å få i stand økt nordisk TV- og radioprogramutveksling. Det bør i den sammenheng vurderes hvilken betydning den stadig utvidede kapasitet på de europeiske satellitter vil få for nordisk programutveksling.

(Meddelandet, se C 1, s. 710)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1992 angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske lands regjeringer

å arbeide for en større samordning av de nordiske lands utenlands-
representasjon særlig i nye stater.

(Meddelandet, se C 1, s. 895)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1992 angående samarbete i det arktiska området

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å ta initiativ til et heldekkende arktisk samarbeide på regeringsnivå.

(Meddelandet, se C 1, s. 771)

Meddelande

om rekommendation nr 32/1992 angående Norden i det nya Europa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer:

Norden i Europa

at udrede mulighederne i og konsekvenserne for det nordiske samarbejde af at samtlige eller de fleste nordiske lande bliver medlemmer af EF,

at gennem en revision af Helsingforsaftalen, i de kommende medlemskabsforhandlinger og i de nordiske landes bilaterale aftaler med EF klargøre, hvordan samarbejdet i Norden som region bedst tilpasses den pågående integrationsproces i Europa og der igennem sikre mulighederne for en stærkere og mere ambitiøs udvikling af det regionale nordiske samarbejde,

at arbejde for harmonisering af europæiske regler på et højt niveau inden for arbejdsmarkedspolitikken med sigte på opnåelse af fuld beskæftigelse, miljøkrav, arbejdsmiljøkrav ligestilling og socialpolitikken,

at arbejde for at udvikle og skabe forståelse og tilslutning omkring den nordiske samfundsmodel i en videre europæisk sammenhæng, blandt andet på vigtige områder som arbejdsmarkedspolitik for fuld beskæftigelse, ligestilling mellem kønnene, miljøkrav, arbejdsmiljøbestemmelser og sociale velfærdsordninger, med sigte på harmonisering af fælles europæiske regler å et højt niveau,

at det vurderes på hvilke måder informations- og kontaktvirksomheden i Bruxelles mest hensigtsmæssigt kan drives, f.eks. via et nordisk informations- og kontaktkontor,

at det udenrigspolitiske samarbejde styrkes på områder af fælles interesse inden for rammerne af det officielle nordiske samarbejde,

at i udenrigspolitikken samarbejde om en fælles linie i FN og andre verdensomspændende organisationer særligt i globale udviklings- og miljøspørgsmål.

Samarbejde internt i Norden

at de nordiske lande tilrettelægger en politik, som prioriterer målsætningen om opnåelse af fuld beskæftigelse,

at fortsat prioritere det nordiske samarbejde inden for kultur, uddannelse og forskning, miljø, arbejdsmiljø, ligestilling, forbrugerpolitik og socialpolitik,

at der satses på en nordisk næringspolitisk handlingsplan, med sigte på at styrke økonomi og beskæftigelse i Norden og bl.a. omfatter samordning og styrkelse af næringspolitik, infrastruktur, information og kommunikation i Norden,

at udbygge det nordiske samarbejde om "de fire friheder" med henblik på etableringen af et grænseløst Norden inden for rammerne af EØS-aftalen og senere EF-medlemskab for samtlige eller de fleste nordiske lande,

at forvaltningen af naturressourcerne bygges på princippet om bæredygtig udvikling,

Østersøen - Baltikum

at udvikle samarbejdet omkring Østersøen og på Nordkalotten med hovedvægt på samarbejde om miljøspørgsmål, bæredygtig udvikling og næringspolitik og således, at dette samarbejde indgår i en bredere nordeuropæisk samarbejdsregion,

Institutionelle ændringer i nordisk samarbejde

at den parlamentariske indflydelse på det nordiske samarbejde styrkes gennem fastlæggelse af klare politiske målsætninger og deraf følgende omlægninger af rådets og ministerrådets arbejde, og ved at ministerrådet systematisk tilrettelægger samarbejdet således, at rådet får indflydelse på beslutningsprocessen,

at tage initiativet til en fornyelse af Helsingforsaftalen i lyset af europaintegrationen og behovet for et styrket og vitaliseret nordisk samarbejde, hvorved bl.a. de overordnede målsætninger klargøres, institutionerne styrkes og effektiviseres og der skabes rammer for et mere ambitiøst nordisk samarbejde,

at der, som en konsekvens af fastlagte målsætninger og arbejdsopgaver, ved fornyelsen af Helsingforsaftalen tilrettelægges en revideret institutionel struktur for det nordiske samarbejde,

at der i denne forbindelse i samarbejde med rådet gennemføres en vurdering af mulige organisationsforslag, herunder bl.a. følgende: at

afholde flere, men kortere sessioner, at øge fuldmagterne til formandskabet i ministerrådet, at skifte formandskab hvert halve år, at styrke det partipolitiske samarbejde over grænserne, at overveje i hvilken grad nordiske europapolitikere bør deltage i Nordisk Råd, at give Nordisk Råd budgetmæssig indflydelse samt at tilrettelægge den mest hensigtsmæssige samordning af sekretariatsstrukturen for råd og ministerråd,

at Vest-Nordens interesser i det nordiske samarbejde varetages ved gennemgangen af den nordiske samarbejdsstruktur,

Det videre arbejde

at ministerrådet omarbejder og videreudvikler programforslaget, således som angivet af rådet og i lyset af statsministrenes overvejelser.

(Meddelandet, se C 1, s. 895

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 1119)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Norden i det nya Europa

Til økonomisk utvalg er henvist den av Ministerrådet avgitte melding til Nordisk Råds 44. sesjon om rekommendasjon 32/1992.

Ministerrådets redegjørelse for spørsmål i tilknytning til denne meget omfattende rekommendasjonen inneholder en rekke punkter som økonomisk utvalg gir sin fulle tilslutning. Det er positivt at Ministerrådet søker å se de enkelte samarbeidstiltak i lys av det samarbeid som utvikles i en videre europeisk sammenheng. Det er også positivt når dette gjøres ut fra et ønske om å unngå dobbeltbehandling av spørsmål, og at man kritisk vurderer om et saksområde skal dekkes av nasjonal, nordisk eller EØS-samarbeid.

Utvalget mener på den annen side at Ministerrådet i sin redegjørelse inntar en for passiv holdning til de nordiske samordningsbehov og -muligheter i europeisk sammenheng. Regjeringene bør også legge mer vekt på en drøfting i Nordisk Råd med sikte på å utforme en aktiv linje for å fremme nordiske interesser i EØS- og EF-sammenheng. Utvalget forutsetter også at Ministerrådets videre arbeid med disse spørsmål blir rapportert på en grundig og oversiktlig måte gjennom blant annet de årlige C 1, og ved at det blir en løpende dialog mellom Ministerråd og de enkelte fagutvalg i Rådet.

Økonomisk utvalg foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommendasjon 32/1992 som *ferdigbehandlet* for Rådets del.

København, 27. januar 1994

Arne Andersson (m)

Jörn Donner (SFP)

Satu Hassi (Vihr.)

Anders Mølgaard (V)

Torben Rechendorff (KF)

Erkki Tuomioja (SDP)

John Dale (Sp)

William Engseth (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Poul Nielson (S)

Anders Talleraas (H) Fung. formann

Meddelande

om rekommendation nr 34/1992 angående samiska intressen i nordiska turistkampanjer

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

*at der i forbindelse med fælles nordiske turistkampagner tages
hensyn til de samiske interesser i en udbygget turistnæring.*

(Meddelandet, se C 1, s. 871

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 1121)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samiska intressen i nordiska turistkampanjer

Til økonomisk utvalg er henvist den av Ministerrådet avgitte melding til Nordisk Råd 44. sesjon om rekommandasjon 34/1992.

Ministerrådet meddeler at det er igangsatt et særlig turistprosjekt for Nordkalotten. Prosjektet har en budsjetttramme på 19 MDKK. Det er for dette prosjektet stilt krav fra Ministerrådets side om at særlige hensyn skal tas til de samiske interesser i overensstemmelse med rekommandasjonens innhold og intensjoner.

Utvalget sier seg tilfreds med omfanget av og karakteren for den virksomhet som er satt i gang.

Økonomisk utvalg foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 34/1992 som *ferdigbehandlet* for Rådets del.

København, 27. januar 1994

Arne Andersson (m)

Jörn Donner (SFP)

Satu Hassi (Vihr.)

Anders Mølgaard (V)

Torben Rechendorff (KF)

Erkki Tuomioja (SDP)

John Dale (Sp)

William Engseth (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Poul Nielson (S)

Anders Talleraas (H) Fung. formann

Meddelande

om rekommendation nr 35/1992 angående energi- och miljöpolitiskt samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at til Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagen udarbejde en energimiljøpolitisk rapport, som belyser status for gennemførelse af målsætninger, analyserer vanskelighederne derved samt stiller forslag til et øget nordisk samarbejde på området, særligt vedrørende fremtiden for det nordiske el-marked og øget samarbejde med øvrige Østersølande.

(Meddelandet, se C 1, s. 827)

Meddelande

om rekommendation nr 36/1992 angående samarbete på biståndsområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer og Nordisk Ministerråd:

at arbejde for større samordning af de nordiske landes bistand og bistandsmissioner og

at arbejde for at de nordiske repræsentationer yder fornøden assistance til repræsentanter for nordiske hjælpeorganisationer, når disse anmoder derom.

(Meddelandet, se C 1, s. 873

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet,
se s. 1124)

Ekonomiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbete på bistandsområdet

Til økonomisk utvalg er henvist den av Ministerrådet avgitte melding til Nordisk Råds 44. sesjon om rekommandasjon 36/1992.

Nyvurderingen av det nordiske samarbeidet har medført at embetsmannskomiteen for bistandsspørsmål nedlegges og Ministerrådet fastslår at man ikke har til hensikt å foreta seg ytterligere innen rammen av Nordisk Ministerråd når det gjelder samordning av de nordiske lands bistand og bistandsprogrammer.

Økonomisk utvalg tar denne beslutning til etterretning, men vil samtidig bemerke at det fortsatt bør skje en viss samordning av de nordiske lands bistand til utviklingslandene, og at det bør redegjøres for dette på hensiktsmessig måte til Nordisk Råds sesjoner. Utvalget vil finne det vesentlig at man har et nordisk forum hvor innsatsen for de fattige land i verden kan drøftes. Ministerrådets årlige redegjørelser bør gi grunnlag for dette, blant annet ved at man bygger ut de avsnitt i beretningen som gjelder nordisk samarbeid i internasjonale organisasjoner som Valutafondet og dets underorganer. Også de årlige rapporter om virksomheten i Nordisk Utviklingsfond vil bli fulgt med interesse fra utvalgetes side.

Økonomisk utvalg foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen til etterretning og anser rekommandasjon 36/1992 som *ferdigbehandlet* for Rådets del.

København, 27. januar 1994

Arne Andersson (m)

Jörn Donner (SFP)

Satu Hassi (Vihr.)

Anders Mølgaard (V)

Torben Rechendorff (KF)

Erkki Tuomioja (SDP)

John Dale (Sp)

William Engseth (A)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Poul Nielson (S)

Anders Talleraas (H) Fung. formann

Meddelande

om rekommendation nr 37/1992 angående beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at påse at arbejdet med at fremskaffe så ensartede tidsanvendelsesstudier som muligt fortsætter

at der nedsættes en arbejdsgruppe, som ser på mulighederne for, at der udarbejdes en beregningsmodel

at koordinere ovennævnte aktiviteter med tilsvarende aktiviteter i EF

at følge udviklingen i OECD og FN for så vidt angår værdiansættelsen af det ubetalte arbejde og sammenhængen med nationalregnskabet

at påse at man udnytter den viden, som allerede eksisterer i form af forskningsresultater m.v., samt at man vurderer konsekvenserne af en beregningsmodel

at præsentere en første delrapport om projektet i forbindelse med Nordisk Forum 1994.

(Meddelandet, se C 1, s. 887)

Meddelande

om rekommendation nr 38/1992 angående hushålls- undervisning i de baltiska länderna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att ge Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i uppdrag att organisera projekt för utvecklandet av hushållsundervisning i de baltiska länderna med stöd från Baltikum/Östeuropaprogrammet.

(Meddelandet, se C 1, s. 733)

Meddelande**om rekommendation nr 39/1992 angående stöd till
folkrörelsernas nordiska samarbete**

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

med tilstrekkelig økonomisk støtte å aktivere medborgerorganisa-
sjonenes nordiske samarbeid og utnytte dette i det offisielle nordiske
samarbeidet etter 1992.

(Meddelandet, se C 1, s. 733

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1128)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 39/1992 angående stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar att det folkliga samarbetet bl.a. har lyfts fram i handlingsprogrammet Voks Frem och i ministerrådsförslaget om nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet, där det folkliga kultursamarbetet betonas starkt. Dessutom kommer Nordiska kulturfondens budget att ökas fr.o.m. 1994 och det folkliga samarbetet kommer då att stärkas.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse med att det nordiska folkliga samarbetet kommer att få ökade medel och vill ytterligare betona vikten av den växelverkan som nås genom folkligt samarbete med hjälp av offentligt ekonomiskt stöd, vilket utgör grunden för det nordiska samarbetet överhuvudtaget.

Utskottet anser att rekommendationens syfte har uppfyllts och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 39/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tvfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 40/1992 angående Nordjobb som permanent ordning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

snarest å ta beslutning om å gjøre prosjekt Nordjobb permanent og gi prosjektet en økonomisk grunntrygghet også etter forsøksperiodens avslutning.

(Meddelandet, se C 1, s. 780)

Meddelande

om rekommendation nr 41/1992 angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjs till
200 000 DKK vardera, samt

att priserna inom en nära framtid höjs så att de motsvarar det värde
de hade vid inrättandet.

(Meddelandet, se C 1, s. 711

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1131)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 41/1992 angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris.

Kulturutskottet konstaterar att Nordiska rådets musik- och litteraturpris fr.o.m. år 1993 höjts till 200.000 DKK vardera och att man avser ha en samlad diskussion om de nordiska kultur- och konstpriserna våren 1994.

Utskottet anser att rekommendationens syfte har genomförts och finner inte några skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 41/1992 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Töfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfoengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 42/1992 angående insatser för socialt utsatta grupper

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfattning och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper.

(Meddelandet, se C 1, s. 807

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1133)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående insatser för socialt utsatta grupper

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 42/1992 angående insatser för socialt utsatta grupper.

Av meddelandet framgår att omfattande insatser görs i alla de nordiska länderna för socialt utsatta grupper. Det gäller forskning, utbildning och olika åtgärder. På nordiskt plan är flera organ involverade i dessa frågor, t.ex. NOSOSKO, NAD och NOPUS. På initiativ av ministerrådet förbereder generaldirektörerna för socialtjänsten ett projekt som dels kommer att fokusera på några centrala frågor beträffande socialt utsatta grupper. Ministerrådet anser det mest ändamålsenligt med rekommendationens syfte att stödja enskilda forsknings- och utvecklingsprojekt på området.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 42/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Markku Rossi (Kesk.)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 43/1992 angående jämlighet i hälsa och levnadsvillkor

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

*att vidta åtgärder för att uppnå WHO:s målsättning om jämlighet i
hälsa och levnadsvillkor.*

(Meddelandet, se C 1, s. 808)

Rek. 44/1992/s

D 1994

Meddelande

om rekommendation nr 44/1992 angående nordiska arbetsrätten och EG

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen såväl inom EES-avtalets ram som i förekommande fall vid EG-medlemskap för enskilda nordiska länder.

(Meddelandet, se C 1, s. 790

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1136)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordiska arbetsrätten och EG

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 44/1992 angående den nordiska arbetsrätten och EG.

De nordiska arbetsmarknadsministrarna är eniga om betydelsen av att i förhållande till EU framhäva den nordiska modellen på arbetsmarknads- och arbetsrättsområdet. De nordiska regeringarna har således ständigt i relevanta sammanhang, inklusive i förhandlingarna med EU, argumenterat för den nordiska modellen på området.

I många fall har man fått gehör för sina synpunkter. Från dansk sida bekräftas också att nordiska kollektivavtal kan nyttjas för att genomföra EU:s direktiv. Frågor om den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i EES- och EU-perspektiv behandlas fortlöpande i det nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskottet (NAU).

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 44/1992 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 46/1992 angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett gemensamt nordiskt förslag och en strategi för att påskynda etablerandet av internationella uppförandekoder inom miljösektorn samt i relevanta internationella fora verka för genomförandet av Agenda 21 och de konventioner som antogs i samband med Rio-konferensen.

(Meddelandet, se C 1, s. 754)

Meddelande

om rekommendation nr 47/1992 angående kärnsäkerhet i Nordområdena

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att följa upp och koordinera nordisk aktivitet och nya initiativ vad gäller kärnsäkerhet inom ramen för internationellt pågående samarbete

att med kraft fullfölja arbetet med att minska riskerna från atomdrivna fartyg, på fartyg lagrat material samt dumpat material i Ishavet, samt

att fullfölja ansträngningarna att få till stånd bindande internationella avtal om kärnsäkerhet och hantering av avfall från all civil och militär verksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 756)

Meddelande

om rekommendation nr 48/1992 angående begränsning av export av miljöfarligt avfall

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att omedelbart förbjuda export av miljöfarligt avfall, oavsett syfte och innefattande även återanvändning, till icke OECD-länder, samt

att arbeta för ett juridiskt bindande förbud, inom Baselkonventionens ramar, mot export av miljöfarligt avfall från OECD-länderna till länder som inte är medlemmar i OECD.

(Meddelandet, se C 1, s. 759)

Meddelande

om rekommendation nr 49/1992 angående skydd av fredade fågelarter

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verka för att de nordiska ländernas regeringar spelar en ledande roll i att tillförsäkra att internationella överenskommelser om vilda djur uppfylls av ratifikationsländerna,

att inom fora för internationella konventioner (speciellt Bern- och Bonnkonventionerna) aktivt verka för att alla länder uppfyller konventionernas bestämmelser om jakt på fredade fågelarter,

att kräva större aktivitet i genomförandet av EG:s fågeldirektiv, samt att i internationella fora verka för en intensifiering av FoU-verksamheten om omfattning och konsekvenser av jakten på flyttfåglar vid Medelhavet.

(Meddelandet, se C 1, s. 762

Miljöutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1141)

Miljöutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående skydd av fredade fågelarter

Till miljöutskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 49/1993/m angående skydd av fredade fågelarter.

Ministerrådet redovisar i meddelandet att arbete sker i enlighet med rekommendationens intentioner, bl.a. genom nordiska förslag om fredning av arter och genom att Danmark driver frågan om genomförandet av EU:s fågeldirektiv.

Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 49/1993/m för rådets del *slutbehandlad*.

København den 27 januari 1994

Dorte Bennedsen (S)

Ranveig Frøiland (A)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) Förman

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Kjellbjørg Lunde (SV)

Jógván Sundstein (Fkfl)

Birgitta Dahl (s)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Wiggo Komstedt (m)

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Olof Salmén (ÅC)

Anders Svärd (c)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1993 angående ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ministerrådsförslaget om nysatsning och ny struktur på kultur, utbildnings- och forskningsområdet i enlighet med ministerrådsförslag B 137/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet och att genomföra nysatsningen under perioden 1994-1996
2. att undanröja alla hinder för ett homogent nordiskt kultur-, utbildnings- och forskningsområde
3. att tillföra den nordiska kulturfonden kraftigt ökade medel avsedda för det folkkulturella samarbetet samt säkra kulturutskottets direkta representation i kulturfondens styrelse
4. att vidta åtgärder för att kraftigt öka det nordiska TV-samarbetet i syfte att möjliggöra en överföring av grannländernas TV-program mellan de nordiska länderna
5. att utvidga och komplettera nordiska utväxlingsprogram i syfte att öka nordisk språkförståelse och nordiskt barn- och ungdoms-samarbete
6. att i skyndsam ordning lägga fram detaljerade förslag och plan om budgetfördelningen inom kultursektorn för 1994.

(Meddelandet, se C 1, s. 691

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1143)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 1/1993 angående nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet.

Kulturutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet har börjat genomföra nysatsningsprogrammet enligt rekommendationen och noterar att de existerande hindren för ett homogent nordiskt kultur-, utbildnings- och forskningsområde håller på att utredas. Enligt 1994 års ministerrådsbudget kommer kulturfonden att tilldelas ökade medel. Vissa åtgärder har ministerrådet företagit för att försöka öka det nordiska TV-samarbetet, men utskottet vill på denna punkt framhålla vikten av att arbetet fortsätter i ännu högre grad än hittills. Utskottet noterar vidare att de nordiska utväxlingsprogrammen har utvidgats och kommer att kompletteras i viss mån, men anser att ännu fler utväxlingsprogram borde initieras under de närmaste åren. Dessutom vill utskottet framhålla sambandet mellan nordisk språkförståelse, nordiskt barn- och ungdomssamarbete och nordiskt TV-samarbete.

Utskottet konstaterar att nysatsningsprogrammet kommer att fortsätta de närmaste åren och hyser förhoppningar om att rekommendationen helt kommer att genomföras.

Med hänvisning till detta finner utskottet inte några skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1993 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tvöfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulföengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1993 angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att genomföra arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslag B 136/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och
2. att därvid beakta följande:
 - institutionerna Nordiska högskolan för hushållsvetenskap och Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning skall säkras extern finansiering innan nordisk finansiering upphör
 - samma institutioner skall få en rimlig tid för de organisatoriska förändringar som detta föranleder
 - ministerrådet skall avge en redogörelse senast 1 november 1993 till kulturutskottet om samarbetsorganens möjligheter till externt stöd vid avvecklingen av nordiskt stöd 1.1.1994
 - ministerrådet skall rapportera till kulturutskottet om alla ekonomiska förändringar som företas enligt detta ministerrådsförslag och därefter ta hänsyn till utskottets synpunkter på dessa förändringar.

(Meddelandet, se C 1, s. 693

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1145)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 2/1993 angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.

Utskottet noterar att ministerrådet har fastställt arbetsprogrammet för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner, samarbetsprogram och andra permanenta aktiviteter i enlighet med ministerrådsförslaget. Utskottet noterar vidare att ministerrådet delvis har beaktat utskottets rekommendation bl.a. om en gradvis avveckling av vissa institutioner och en allmän rapportering som skall ske på samrådsmöte mellan utskott och ministerråd. Utskottet noterar emellertid vidare att ministerrådet inte har givit kulturutskottet en redogörelse om samarbetsorganens möjligheter till externt stöd vid avvecklingen av nordiskt stöd årsskiftet 1994. Denna redogörelse skulle ha kommit till utskottet senast den 1 november 1993. Utskottet har genomgått institutionernas berättelser och uppmärksammat att vissa institutioner, som inte kommer att få anslag på budgeten 1994, kommer att fortsätta med överskottsmedel nästa år medan andra inte verkar ha någon möjlighet att fortsätta. Detta kan utskottet emellertid inte helt se som en redogörelse om samarbetsorganens möjligheter till externt stöd och anser fortfarande att denna redogörelse bör tillställas utskottet i skyndsam ordning.

Utskottet anser emellertid det inte längre vara skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1993 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tøfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1993 angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993 - 1995

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. *att* lägga riktlinjerna för Nordiska forskningspolitiska rådet till grund för arbetet under verksamhetsperioden 1993-1995, i enlighet med ministerrådsförslag B 132/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet, och
2. *att* under den verksamhetsperiod riktlinjerna avser
 - analysera EES-avtalets konsekvens för forskningen i Norden forskningspolitiskt och ekonomiskt och lägga fram förslag som förstärker den nordiska forskningens ställning i Europa
 - kartlägga alla forskningsinstanser och organ inom de nordiska länderna och det nordiska samarbetet i syfte att förbättra den nordiska forskningspolitiska styrningen
 - utarbeta en samlad redogörelse om FPR:s verksamhet.

(Meddelandet, se C 1, s. 734

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1147)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993 - 1995

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 3/1993 angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993 - 1995.

Utskottet konstaterar att Nordiska forskningspolitiska rådet har fastsatt sina nya riktlinjer och börjat arbeta enligt dessa. Rekommendationens önskan, att Forskningspolitiska rådet skall analysera EES-avtalets konsekvenser för forskningen i Norden - forskningspolitiskt och ekonomiskt - och lägga fram förslag som förstärker den nordiska forskningens ställning i Europa, antar utskottet delvis kommer att genomföras med ett nytt nordiskt forskningsprogram om Norden och Europa.

Utskottet framhåller sin tillfredsställelse över att det vid utgången av FPR:s nuvarande mandatperiod 1995 skall föreligga en samlad redogörelse om FPR:s verksamhet och roll inom nordiskt forskningssamarbete. Utskottet förväntar sig att alla delar av rekommendationen kommer att uppfyllas under riktlinjernas tidsperiod 1993 - 1995 och föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1993 för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tofl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ullfoengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1993 angående projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att få till stånd ett samarbete mellan relevanta instanser i syfte att förstärka och fördjupa det nordiska stoffet och den nordiska dimensionen i läroplaner och läroböcker med särskild hänsyn till ämnena historia och samhällskunskap

att förstärka det nordiska inslaget i utbildningen av lärare i de nordiska länderna och initiera kursverksamhet för skolledare i de nordiska länderna samt

att vid genomförandet av nysatsning på det nordiska kultursamarbetet genomföra projekt NORDLIV helt eller delvis i syfte att stärka den nordiska allmänhetens intresse för nordisk historia och samhällskunskap i samarbete med Föreningarna Nordens Förbund.

(Meddelandet, se C 1, s. 735

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1149)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 4/1993 angående projekt Nordliv och den nordiska dimensionen i läroplanerna.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att ministerrådet i skyndsam ordning har påbörjat genomförandet av rekommendationen om projekt Nordliv och den nordiska dimensionen i läroplanerna. På rådets dagordning stod länge en rekommendation om det nordiska stoffet i läroplanerna som aldrig förverkligades och som avskrevs utan att några större åtgärder från ministerrådets sida hade vidtagits. Desto viktigare är det, enligt utskottet, att nu snabbt sätta igång åtgärder beträffande den nordiska dimensionen i läroplanerna och det nordiska inslaget i utbildningen av lärare i de nordiska länderna. Utskottet noterar vidare att projekt Nordliv kommer att genomföras med särskilda medel i 1994 års budget och i samband med nysatsningen.

Utskottet konstaterar att rekommendationens förslag har börjat genomföras och med hänvisning till detta finns inte några skäl att behålla rekommendationen på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1993 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (Tøfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (A)

Richard Ulfoengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1993 angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda hur samordning av de nordiska innehaven och utbudet av handikapplitteratur kan bli mest ändamålsenlig, organisatoriskt och finansiellt och därefter lägga fram ett förslag därom.

(Meddelandet, se C 1, s. 808)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1993 angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningsarbetet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at antage et nyt femårigt lovgivningsprogram i overensstemmelse med ministerrådets forslag og de synspunkter, der er anført af Nordisk Råds juridiske udvalg

at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste og ikke blot afvente EF-initiativer

at i øvrigt nøje overveje, om ikke det samarbejde, der pågår med henblik på at støtte de baltiske lande, bør integreres i det nordiske lovgivnings samarbejde, således at de baltiske lande på de områder, hvor det findes mest presserende, kan få etableret eller opdateret sine egne regler.

(Meddelandet, se C 1, s. 879)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1993 angående sam- arbetsprogram på livsmedelsområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk samarbejdsprogram på levnedsmid-
delområdet og specielt tage hensyn til følgende:

1. *at* i spørgsmål om levnedsmiddelpolitikken arbejde for at sikre borgernes sundhed og sikkerhed
2. *at* prioritere uddannelse, information og oplysningsvirksomhed over for borgere i alle aldre
3. *at* fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste
4. *at* arbejde for at sikre fødevarernes kvalitet både for så vidt angår produkternes næringsmæssige indhold, hygiejne og indholdet af ikke ønskede stoffer. Som eksempel kan nævnes frihed fra salmonella, tungmetaller og rester af bekæmpelsesmidler.
5. *at* arbejde for, at kontrollen med fødevarerne er tilstrækkelig til at sikre nordiske borgeres krav og interesser i den internationale samhandel
6. *at* øge samarbejdet med de baltiske lande og forsøge at integrere de baltiske lande i det nye samarbejdsprogram. Udvalget skal her især henlede opmærksomheden på drikkevandsområdet i Baltikum.

(Meddelandet, se C 1, s. 819

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 1153)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 44. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 7/1993.

Nordisk Ministerråd meddeler, at samarbejdsprogrammet blev endeligt vedtaget af Nordisk Ministerråd i maj 1993.

Rekommandationen svarer godt til programmets indhold samt til de overordnede formål og delmål, som Nordisk Råd har erklæret sig enig i. Specielt angående drikkevandsområdet i Baltikum vil embedsmandskomitéen tage dette med i et igangværende arbejde, som skal bidrage til de baltiske landes lovgivning, kontrol og uddannelse på levnedsmiddelområdet.

Ministerrådet vil løbende i årsberetningen redegøre for samarbejdsprogrammets gennemførelse. Ministerrådet anser derfor, at rekommandationen kan afskrives.

Udvalgets indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr 7/1993/j for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

København, den 27. januar 1994

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Eirin Faldet (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Valgerður Sværriðóttir (F)

Aage Brusgaard (FP)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1993 angående budget- utskottets kontrolluppgift 1992

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det fortsatta arbetet inom jord- och skogsbrukssektorn beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1992, samt att rapportera till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen.

(Meddelandet, se C 1, s. 847

Budgetutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1155)

Budgetutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående budgetutskottets kontrolluppgift 1992

Till Nordiska rådets budgetutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1993/b angående utskottets kontrolluppgift 1992 (A 1029/b).

Utskottet har behandlat meddelandet vid möte den 28 januari 1994.

Under 1992 lät utskottet genomföra en utvärdering av det nordiska forskningssamarbetet inom jord- och skogsbrukssektorn. I utvärderingsuppdraget ingick även en genomgång av verksamheten inom Nordisk kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) och Samarbetsnämnden för Nordisk skogsforskning (SNS).

Utvärderingen utmynnade i en rapport som legat till grund för budgetutskottets rekommendation.

Till rekommendationen lämnar ministerrådet följande meddelande:

"Evalueringsrapporten angående Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) og Samarbeidsnevnden for Nordisk Skogforskning (SNS) har vært på høring nasjonalt, til NKJ, SNS og til Nordisk Forskningspolitisk Råd forut for behandling i Ministerrådet. Høringsinstansene ga generelt positive kommentarer til NKJs og SNS' virksomhet. På bakgrunn av evalueringsrapporten, budsjettutskottets betenkning og resultatet av høringsrunden har NEJS besluttet å ta følgende initiativ, som Ministerrådet har sluttet seg til:

- SNS og NKJ pålegges å fremlegge strategiske planer for godkjenning i NEJS, og for NKJs vedkommende skal planen fremsendes sammen med søknaden om midler for 1994;
- SNS og NKJ pålegges å arbeide videre med planer for arbeidsdeling innenfor forskningssamarbeidet;
- Ministerrådet vil for 1994 og senere være beredt til å tildele rammebevillinger til NKJ, på grunnlag av fremsendte strategiplaner og satsingsprogrammer, og i medhold av mål- og rammestyringskontrakt;
- NKJ og SNS bes om å utarbeide en modell for rammetildeling av nasjonale midler;
- sekretariatet bes om å fremlegge forslag til vedtektsendringer for NKJ og SNS slik at SNS får både kontaktorgans- og rådgivningsfunksjon på skogområdet, og slik at NKJs formannskap og sekretariat etter en overgangsperiode lokaliseres i samme land;

- SNS pålegges å nedlegge sekretariatet for Nordiska Skogsarbetsstudierens Råd (NSR) fra 1.1.1994, og integrere sekretariatsfunksjonen i SNS-sekretariatet;
- SNS pålegges å gjennomgå sin arbeidsgruppestruktur med sikte på at strukturen skal gjenspeile prioriterte satsingsområder og gi et reelt bilde av aktivt nettverksamarbeide.

Ministerrådet konstaterar forøvrig at de nordiske land har hatt stor nytte av samarbeidet under NKJ og SNS. NKJ og SNS er sentrale for oppbyggingen av nordiske forskernettverk, og en rekke prosjekter av høy kvalitet har vært gjennomført i NKJ- og SNS-regi.

Ministerrådet anser hermed at rekommandasjonen kan avskrives."

Budgetutskottet finner det positivt att ministerrådet tagit fasta på de förslag och synpunkter som framförts både i utvärderingsrapporten och i budgetutskottets yttrande (A 1029/b).

Mot denna bakgrund föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

*Peter Angelsen (Sp) Förman
Hugo Bergdahl (fp)
Kaj Egede (Si)
J. K. Hansen (S)*

*Árni M. Mathiesen (Sj)
Erik Dalheim (A)
May Flodin (FS)
Inger Koch (m)*

Meddelande

om rekommendation nr 9/1993 angående Nordels framtid

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer

innen utgangen av 1993 å fremlegge en felles studie av utviklingen i Nordel-samarbeidet, herunder utviklingstendensene i de kommende år. Studien skal også inneholde regjeringenes syn på mål og samarbeidsformer for det nordiske el-samarbeidet.

(Meddelandet, se C 1, s. 827)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1993 angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast verka för att förhandlingar om att avhjälpa de mest akuta säkerhetsproblemen vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina fortsätter och fullföljs samt att, om dessa ger resultat, arbeta för att nödvändiga internationella resurser tas fram.

(Meddelandet, se C 1, s. 763)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1993 angående finansieringssystem för räddning av Östersjön

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att agera vid den av HELCOM anordnade konferensen i Gdansk den 25-26 mars för att ett finansieringssystem upprättas för genomförandet av HELCOM:s aktionsprogram för räddning av Östersjön,

att efter konferensen inleda förhandlingar med regeringarna i alla Östersjöländer, länderna inom havets avrinningsområde, samt med EG med sikte på etablerandet av ett finansieringssystem för Östersjön,

att se till att finansieringssystemet behandlar de enskilda länderna rättvist

att använda influtna medel enligt den av HELCOM föreslagna prioriteringen enligt principen för den största kostnadsnyttan.

(Meddelandet, se C 1, s. 765)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1993 angående framtidens äldreomsorg

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att aktivt medverka till ett erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna i syfte att lösa den utmaning som vård och omsorg av ett ökande antal äldre utgör.

(Meddelandet, se C 1, s. 808

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1161)

Socialutskottets betänkande

Över meddelandet om rekommendation angående framtidens äldreomsorg

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 12/1993 angående framtidens äldreomsorg.

Av meddelandet framgår att äldreområdet är ett högt prioriterat område i ministerrådets arbete. I enlighet med Nordiska rådets önskemål medverkade ministerrådet i seminariet om Framtidens äldreomsorg som hölls i Bergen den 2-3 september 1993.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 12/1993 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Bödvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 13/1993 angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att aktivt medverka till att stärka verksamheten inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), särskilt på det sociala området.

(Meddelandet, se C 1, s. 809)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1993 angående ändringar i Helsingforsavtalet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

1. *at* artikel 1, artikel 33, artikel 61 og artikel 63 i Helsingforsaftalen ændres i overensstemmelse med ministerrådsforslaget.
2. *at* artikel 40 får følgende ordlyd:
" Samarbejdet finder sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd, på statsministrenes, på udenrigsministrenes samt på andre ministres møder, i særlige samarbejdsorganer og mellem landenes fagmyndigheder."
3. *at* vedtage ændringer i artikel 64 i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 135/j.
4. *at* i artiklerne 47 och 48 ændre "Ålands Landsting" til "Ålands Lagting".

(Meddelandet, se C 1, s. 687)

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 1164)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående ändringar i Helsingforsavtalet

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 44. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 14/1993.

Nordisk Ministerråd meddeler, at "ministerrådet har besluttet om ændringer i Helsingforsavtalet i enlighet med rekommandationen. Efter sædvanligt ratifikationsförfarande trädde dessa avtalsändringar i kraft strax före Nordiska rådets session i Mariehamn, varvid regeländringarna fick ett konkret uttryck i beslutsprocessen kring Nordiska ministerrådets budget för 1994. Ministerrådet föreslår att rekommandationen avskrivs."

Udvalget indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 14/1993/j for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

København, den 27. januar 1994

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Eirin Faldet (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Aage Brusgaard (FP)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

Meddelande

om framställning nr 15/1993 angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta en handlingsplan för att koordinera sina insatser för att minska alkoholkonsumtionen i Norden, innefattande bl.a. insatser för att bibehålla en ambitiös alkoholpolitik i enlighet med WHO:s europeiska aktionsplan mot alkoholskador.

(Meddelandet, se C 1, s. 809

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1166)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om framställning nr 15/1993 angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden.

Ministerrådet återupprepar tidigare uttalande om att det inte är aktuellt med någon gemensam nordisk handlingsplan och att samtliga nordiska länder har ställt sig bakom WHO:s aktionsplan.

Socialutskottet har vid flera tillfällen kritiserat ministerrådets passiva hållning i denna fråga och beklagat bristen på åtgärder för att förverkliga WHO:s mål, att minska alkoholkonsumtionen med 25 procent till år 2000.

Socialutskottet konstaterar att Nordiska ministerrådet inte kommer att tillmötesgå de önskemål som Nordiska rådet framfört i framställningen. Med hänvisning till detta finner utskottet inte att behålla den på rådets dagordning.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av framställningen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning nr 15/1993 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om framställning nr 16/1993 angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik

Framställningen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i de pågående och planerade förhandlingarna om EG-medlemskap uppträda med en samstämd argumentation i alkoholfrågan, samt

att i sina informationskampanjer för att minska alkoholkonsumtionen i länderna inrikta informationen främst på arbetslivet, graviditet, småbarnsföräldrar, barn och ungdom samt trafiken, inkl. fritidsbåtar.

(Meddelandet, se C 1, s. 810

Socialutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1168)

Socialutskottets betänkande

över meddelandet om framställning angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik

Till Nordiska rådets socialutskott har hänvisats meddelande om framställning nr 16/1993 angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik.

Av meddelandet framgår att i de nordiska ländernas strategi i förhandlingarna om medlemskap i EU ingår som ett huvudelement löpande samråd och utbyte av information.

Socialutskottet är av åsikten att länderna inte gjort något seriöst försök att samla sig mot eftergifter i alkoholfrågan. Det demonstreras klart i förhandlingarna om medlemskap, där de nordiska länderna haft olika åsikter i frågan om alkoholmonopolen. Det har lett till att de trots deklarerade gemensamma mål valt olika strategier och inte uppträtt samlat.

Vad gäller senare delen av framställningen ser man det mindre ändamålsenligt att koordinering av insatserna för att minska alkoholkonsumtionen sker på nordisk nivå. Man vill dock fortsatt utbyta erfarenheter och synpunkter som gagnar saken samt eventuellt samarbeta om enskilda saker inom redan existerande nordiska organ.

Socialutskottet konstaterar att tiden har gått ut för att uppträda samlat gentemot EU i alkoholfrågan. Det är dock viktigt att man är beredd att fortsatt utbyta information och även samarbeta genom nordiska organ. Med hänvisning till detta finner utskottet inte skäl att behålla framställningen på rådets dagordning.

Utskottet finner mot bakgrund härav att ytterligare åtgärder med anledning av framställningen från rådets sida ej är påkallade och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser framställning nr 16/1993 för rådets del *slutbehandlad*.

Stockholm den 28 januari 1994

Anneliese Dørum (A)
Birgitte Husmark (SF)
Bjarne Kallis (SKL)
Outi Ojala (Vas.)
Markku Rossi (Kesk.)
Sten Svensson (m)

Oscar D. Hillgaard (FrP)
Hans Jørgen Jensen (S)
Ingrid Näslund (kds)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Sturla Böðvarsson (Sj)
Lena Öhrsvik (s) Förman

Meddelande

om rekommendation nr 17/1993 angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utarbeta ett konkret handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden och därvid särskilt uppmärksamma S:t Petersburg och Leningradregionen

att i utarbetandet av handlings- och samarbetsprogrammet redogöra även för de samnordiska och nationella ekonomiska konsekvenserna av förslagen

att i handlingsprogrammet särskilt beakta samarbetsmöjligheterna och förutsättningarna på miljö-, handels-, kultur- och infrastruktur-områdena.

(Meddelandet, se C 1, s. 904

Bilaga: Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994, se s. 1170)

BILAGA

Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994

1. Indledning

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) vedtog på sit møde 11. februar 1994 et nyt arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994. Arbejdsprogrammet 1994 fortsætter og udvikler det fællesnordiske engagement i Baltikum og Nordens nærområder, der siden 1990 har givet sig udtryk i vedtagelse af årlige arbejdsprogrammer, hvis hovedelementer har været etablering af nordiske informationskontorer i hver af de baltiske lande, udbygelse af stipendie- og udvekslingsordninger og projektvirksomhed.

1.2. Arbejdsprogrammets udvikling 1990-1993

Nordisk Ministerråds første arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa blev vedtaget 9. oktober 1990. Arbejdsprogrammets bevilling på 14.3 MDKK omfattede hovedsageligt tre initiativer: en stipendieordning for uddannelsessamarbejde mellem Baltikum og Norden, oprettelsen af nordiske informationskontorer i Tallinn og Vilnius samt en "pulje" til støtte for samarbejdsprojekter i Baltikum, andre nærområder i det tidligere Sovjetunionen samt Østeuropa i øvrigt.

I marts 1992 vedtog Ministerrådet et udvidet arbejdsprogram for Baltikum og Østeuropa, der mere end fordoblede bevillingen til 32.7 MDKK. Indholdsmæssigt betød styrelsen af arbejdsprogrammet, at der blev afsat øgede midler til stipendieprogrammet bl.a. med henblik på at skabe forudsætningerne for en udvekslingsordning for embedsmænd og en parlamentarikerstipendieordning.

Foruden en åben "østpulje" markerede arbejdsprogrammet 1992 en overgang til programsatte projekter inden for vedtagne indsatsområder. I 1992 programmet drejede det sig om to indsatsområder: miljøprojekter og et industrielt aktionsprogram.

Arbejdsprogrammet for Baltikum og Nordens nærområder 1993, hvortil Ministerrådet bevilgede 27.3 MDKK, omfattede stipendie/udvekslingsordninger, en udvidet række indsatsområder og informationskontorenes virke i de tre baltiske lande. Indsatsområderne i 1993 arbejdsprogrammet var følgende:

	MDKK
- en videreførelse af de forskellige stipendie/udvekslingsordninger	(11.4)
- styrket uddannelsessamarbejde	(0.7)
- udbygning af infrastrukturen	(2.5)
- samarbejde på social- og sundhedsområdet	(3.0)
- styrket mediasamarbejde	(2.5)
- fortsat samarbejde på miljøområdet	(1.25)

Hertil kom den fortsatte virksomhed ved de nordiske informationskontorer i de baltiske hovedstæder (4.9 MDKK)

Nordisk Ministerråd har inden for arbejdsprogrammerne i perioden 1990-1993 samlet bevilget 74.3 MDKK. I perioden ses en udvikling fra åbne puljemidler til programsatte indsatsområder. Formålet hermed har været at udvikle netværk og kompetencehævende virke, der er af væsentlig betydning både ud fra et samnordisk perspektiv og ud fra samarbejdspartneres behov. Hertil kommer ønsket om at synliggøre Nordens indsats i nærområderne.

1.3. 1994 Arbejdsprogrammets overordnede målsætninger

Nordisk Ministerråds engagement i Baltikum, Østeuropa og nærområderne i perioden 1990-1993 har overvejende været centreret omkring de baltiske lande både af sikkerhedspolitiske og af kulturelle/historiske grunde.

Den svenske udenrigsminister af Ugglas fremhævede i sin udenrigs- og sikkerhedspolitiske redegørelse ved Nordisk Råds 43. session, at der fortsat er baggrund for at prioritere det særlige nordiske engagement i Baltikum højt samtidig med, at Norden samarbejder så bredt som muligt i forhold til nærområderne.

Rådets vedtagelse af rekommandation nr. 17/1993 Handlings- og samarbejdsprogram för Nordens närområden (A 1041/p) og rek. nr. 28/1993 Utvidgat regionalpolitiskt samarbete (A 1030/m og A 1047/m) afspejler parlamentarikernes ønske om, at Ministerrådet fortsætter og udvider sit samarbejde med Nordens nærområder.

Nordisk Ministerråds arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994 vil stadig væsentligt bestå af programaktiviteter rettet mod Baltikum, men samtidig initiere samarbejdet med Barentsregionen på en række områder og åbne visse aktiviteter i St. Petersborgområdet.

Overordnet er det arbejdsprogrammets målsætning:

- at fremme demokrati, menneskerettigheder og overgang til markedsøkonomi i nærområderne,
- at støtte profilskabende og synlige aktiviteter/projekter centreret om så få indsatsområder som muligt,
- at koordinere aktiviteter og projekter så vidt muligt med nationale initiativer for at undgå overlap.

1.4. 1994 Arbejdsprogrammets faglige profil

Arbejdsprogrammet indeholder følgende indsatsområder:

Stipendie- og udvekslingsordninger	Stipendieordning Norden-Baltikum og øvrige nærområder Embedsmandsudvekslingsordning Parlamentarikerstipendieordning
Informationskontorerne Erhvervssamarbejde Miljøsamarbejde Social- og sundhedssamarbejde Mediesamarbejde Infrastruktur	

Herudover gives mindre beløb til projekter inden for jord- og skovbrug, ligestilling og til initierende samarbejde med Barentsregionen. Fælles for projekter inden for indsatsområderne er den vægt, der bliver lagt på kompetencehævende virksomhed, synlige projekter med netværkskabende (langsigtede) virkninger, og projekter, der inddrager nordiske institutioner. Dermed er uddannelsessamarbejde det centrale, overordnede samarbejdsområde for hele arbejdsprogrammet.

1.5. Bevilling

Ifølge Samarbejdskomiteens beslutning af 14. september 1993 tilføres programmet af overskuddet 14.5 MDKK. Det vedtagne budget afsætter 14.0 MDKK. Bevilling i alt til arbejdsprogrammet 1994: 28.5 MDKK.

1.6. Nordisk Ministerråds sektorinitiativer i nærområderne

Ud over Nordisk Ministerråds arbejdsprogrammer har Ministerrådets fagsektorer igangsat en række aktiviteter i Baltikum, Østeuropa og Nordens nærområder, hvoraf her skal nævnes de mest omfattende, der ligger inden for finans-, miljø- og forskningssektorerne:

Baltisk Investeringsprogram 1993-1995 (BIP)

Nordiska Miljöfinansieringsbolaget 1990 (NEFCO)

Miljöforskningsprogram 1993-1997

Nordisk samarbejdsinitiativ om humanistisk forskning 1993-1997

Oplysninger om de nævnte programmets indhold, bevillingsrammer og administration gives i programmets *bihang 1*.

Foruden sektorinitiativerne bør det fremhæves, at størstedelen af institutionerne under Nordisk Ministerråd har været/er engageret i samarbejdet med Nordens nærområder enten gennem deltagelse i arbejdsprogrammerne, sektorinitiativerne eller gennem egne programmer og aktiviteter.

2. Arbejdsprogrammets indsatsområder

2.1. Stipendie- og udvekslingsordninger

Stipendieordningen Norden - Baltikum og øvrige nærområder

Stipendieordningen har siden arbejdsprogrammernes start udgjort det bevillingsmæssigt største indsatsområde. Ordningen har hidtil udelukkende været rettet mod de baltiske lande og været stærkt profilskabende for det nordiske engagement i Baltikum. Omkring 1000 stipendier er uddelt i perioden 1991-1993. Ifølge Ministerrådsbeslutning af 3. december 1993 åbnes stipendieordningen i 1994 arbejdsprogrammet op for ansøgere fra Barentsregionen og St. Petersborgregionen.

Inden for rammerne af stipendieordningen prioriteres stipendier til lærere, forskere, studerende og ansatte i virksomheder og institutioner i Baltikum og nærområderne. Stipendierne gives til studier eller praktikophold i et eller flere nordiske lande. Stipendierne kan også tildeles lærere, forskere og studerende fra nordiske lande til ophold i Baltikum og nærområderne som gæstelærere, gæsteforskere, instruktører, vejledere og lignende.

Forskere, lærere og studenter kan ansøge om individuelle stipendier på 1-6 mdrs. varighed til ophold på universiteter eller andre forsknings- og uddannelsesinstitutioner. Stipendier af kortere eller længere varighed kan også tildeles, hvor særlige grunde taler herfor.

Stipendieordningen rummer også mulighed for støtte til sprogstudier for baltiske stipendiater, undervisningsmaterialer, kursusvirksomhed m.m.

Administration: Ordningen administreres af en styregruppe under Ministerrådet bestående af medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Stipendieordningens sekretariatsfunktion udføres af Nordisk Ministerråds sekretariat.

Procedure: Ansøgningsformularer og yderligere oplysninger fås gennem henvendelse til vedlagte adresseliste. Ansøgninger kan enten fremsendes individuelt eller gennem en nordisk værtsinstitution. Der gives prioritet til ansøgninger, der dokumenterer, forudgående kontakt til en nordisk institution. Ansøgninger skal fremsendes senest 1. marts og 1. oktober.

Bevilling: 9.8 MDKK.

Udvekslingsordning for embedsmænd

Ministerrådet besluttede i 1992 at igangsætte en udvekslingsordning for embedsmænd som en udvidelse af stipendieordningen. Ordningen er blevet operativ i løbet af 1993 og forventes fuldt virksom i 1994. Ligesom stipendieordningen bliver målgruppen i 1994 udvidet til at omfatte Barents-samarbejdet og St. Petersborgregionen.

Ordningen støtter embedsmænd fra de baltiske lande, Barentsregionen og St. Petersborgregionen, der ønsker at komme på studiebesøg i 1-6 mdr., til mindst et nordisk land med hoveddelen af studiebesøget i et land og et kortere komparativt ophold i et andet nordisk land.

Formålet med programmet er at give mulighed for at sætte sig ind i og sammenligne administrativ praksis og udvikling af visse sektorer i forskellige nordiske lande. Programmet yder også støtte til nordiske embedsmænd, der i kortere tid ønsker at udføre studiebesøg i regionen.

Administration: Administrationen af ordningen udføres af den samme styregruppe som for stipendieordningens vedkommende.

Procedure: Samme som stipendieordningen ovenfor.

Bevilling: 0.5 MDKK.

Parlamentariker stipendieordning

Parlamentarikerstipendieordningen startede i 1992 og har i 1993 formidlet 21 stipendier. En evaluering af ordningen fandt sted i efteråret 1993, som har ligget til grund for udvikling og videreførelse af ordningen.

Stipendieordningens målsætning har været at give parlamentarikere fra Nordens nærområder et overblik over de parlamentariske arbejdsformer i de nordiske parlamenter og Nordisk Råd. For på bedst mulig måde at koble stipendiaternes egen arbejdsituation og studieophold, er der til hver stipendiat udarbejdet et individuelt studieprogram.

Stipendieordningen har fra starten været tilsigtet som kompletterende element til seminarer og studiebesøg, som de nordiske parlamenter tilbyder blandt andet baltiske parlamentarikere.

Administration: Ordningen administreres af Nordisk Råds præsidiensekretariat.

Procedure: Oplysninger fås på Nordisk Råds Præsidiensekretariat.

Bevilling: Bevillingen på 0.5 MDKK i arbejdsprogrammet for 1993 er overført for at dække 1994 stipendieprogrammet.

2.2. De nordiske informationskontorer

De nordiske informationskontorer i Tallinn, Riga og Vilnius blev alle virksomme i løbet af 1991. Ministerrådet har gennem etablering af informationskontorerne ønsket at understrege det samnordiske engagement i Baltikum og samtidig lagt vægt på, at nordiske initiativer har direkte kontakt og nærvær i Baltikum.

Informationskontorenes opgave er at fungere som informations-, dokumentations-, formidlings- og praktisk hjælpecentral mellem Baltikum og Norden. Gennem kontaktnet, informations- og ansøgningsmateriale arbejder kontorerne som formidlingsorgan for studieophold, stipendier, udvekslinger på det kulturelle og folkeoplysende område. Kontorerne samarbejder endvidere også med stedlige og nordiske myndigheder og erhvervsorganisationer og fungerer hermed som informations- og kontaktkred på det økonomiske og erhvervs-mæssige område.

Det er et særlig vigtigt led i informationskontorenes virke at formidle forbindelser mellem nordiske institutioner/samarbejdsorganer og tilsvarende institutioner i opholdslandet samt være behjælpelig med den prakti-

ske gennemførelse af Nordisk Ministerråds stipendie- og udvekslingsprogrammer.

Bevilling: 5.07 MDKK.

2.3. *Det industrielle handlingsprogram*

Det industrielle aktionsprogram, som blev igangsat og finansieret over 1992 arbejdsprogrammet med 4.5 MDKK, har gennemført omkring 20 netværkskabende og kompetencehævende projekter i Baltikum. Programmet forsætter nu med følgende projekter:

Baltpraktikordningen, der har været et fremgangsrigt projekt i Baltikum, åbnes i 1994 gradvist op mod Barentsregionen og St. Petersborgregionen. Omkring 100 baltere benyttede sig af ordningen i 1993.

Baltpraktik sigter mod at give yngre virksomhedsansatte mulighed for et kortere praktikophold i en nordisk virksomhed. Hovedformålet er kompetencehævende virke og etablering af netværk mellem erhvervslivet i Norden og nærområderne.

Kandidaterne forventes at have kendskab til engelsk eller et nordisk sprog. Forud for praktikopholdet arrangeres et informations- og introduktionsprogram. Det forventes at 100 til 150 kandidater gives mulighed for praktikophold i Norden i løbet af 1994.

Administration: Föreningarna Nordens Förbund.

Procedure: Der indsendes ansøgningsskema til de baltiske informationskontorer to gange årligt i januar og juni. Yderligere oplysning fås på informationskontorerne og Nordisk Ministerråd.

Baltkonsult bygger på senior serviceorganisationerne i Danmark, Finland og Sverige. Norge er for nylig kommet med i netværket. Baltkonsult tilbyder baltiske virksomheder rådgivning af erfarne erhvervsfolk. En kontaktrejse i 1993 ledte til omkring 60 forespørgsler om konsultbistand. For at fremme kontakterne mellem Baltkonsult og baltiske virksomheder, kan Baltkonsult få rejsegodtgørelse fra Nordisk Ministerråd med henblik på at skabe de indledende kontakter og diskussioner med den pågældende virksomhed.

Inden for rammerne af det industrielle handlingsprogram arbejder man også med planer om en TV-serie om markedsøkonomi, som skal udarbejdes i samarbejde med de baltiske TV-selskaber. Et forprojekt er allerede iværksat. Finansieringsspørgsmålet er ikke løst.

Det samme gælder for en planlagt opfølgingskonference om privatisering mellem de nordiske og baltiske myndigheder.

Inden for det erhvervspolitiske samarbejde ønsker man også at igangsætte et samarbejde med St. Petersborg.

Man ønsker at starte en senior service konsultordning i St. Petersborgområdet såvel som at indlede samarbejde om iværksætterordninger.

Projektet om materialteknologisk samarbejde sigter mod at knytte kontakter mellem forskningsmiljøer i Norden og St. Petersborg på det materialteknologiske område bl.a. gennem at inddrage forskningsmiljøer i St. Petersborgområdet i Nordlist programmet.

Bevilling: Samlet bevilges 3.5 MDKK til det industripolitiske samarbejde med nærområderne.

2.4. Miljø

Til styrkelse af miljø samarbejdet blev der i 1992 arbejdsprogrammet afsat 5 MDKK til en række aktiviteter. I 1993 arbejdsprogrammet blev bevilget 1.25 MDKK til opfølgning af igangsatte aktiviteter. 1994 arbejdsprogrammet består af projekter inden for følgende områder: NEFCO: I 1992 programmet afsattes 2 MDKK, der bl.a. er anvendt til NEFCO's medvirken i pågående udredninger vedr. reduktion af udslip fra Nikkelværket på Kola-halvøen. NEFCO vil i 1994 af egne midler afsætte 3 MDKK til prefeasibilitetstudier i nærområderne. I arbejdsprogrammet afsættes 1.2 MDKK., således at NEFCO i samråd med AMAP sekretariatet kan udarbejde et arbejdsprogram i form af en liste med 10 egnede projekter på basis af de hot spots, som identificeres i regionen. De udvalgte projekter skal derefter gennemgå en vurdering på prefeasibility niveau blandt andet for at klargøre projekternes gennemførlighed og behov for nødvendige økonomiske ressourcer til implementering.

Miljøkvalitetsovervågning: Bevilget 0.8 MDKK i 1992, 1.2 MDKK i 1993. Med henblik på en langsigtet overvågning af det ydre miljø i de baltiske stater har miljøsektoren via arbejdsprogrammerne 1992/93 medvirket til etablering af miljøovervågningsstationer i Estland, Letland og Litauen. Siden arbejdsstart i 1992 har 2 overvågningsstationer indledt virksomhed i Litauen. Bidraget er hidtil gået til opbygning af infrastruktur for miljøovervågning og miljødatabasebehandling. I 1994 arbejdsprogrammet afsættes 1.2 MDKK til komplettering af udrustning samt til vejledning i arbejdet på stationerne, bl.a. hvad angår vurdering og rapportering af data.

Nordisk-baltisk forsknings samarbejde om miljøkonsekvensvurdering (MKB) - 3 case studies på baltiske oljeterminaler/havne: MKB blev bevilget 0.5 MDKK i 1992. I 1993 bevilgede miljøsektoren af egne midler 0.5 MDKK til en MKB case study på en oljeterminal i Baltikum. Foruden igangsættelse af tre case studies omfatter projektplanen også ekspert- og konsulentbistand fra de nordiske lande. Norsk Institutt for By- og Regionforskning er projektansvarlig for projektets udførelse med deltagelse af EK-Miljø ad hoc gruppe i MKB. Der afsættes 0.3 MDKK til projektet.

Baltic Sea Sediment Baseline Study: Nyt projekt/emneområde (ikke påbegyndt i 1992). Informationen om halogenerede emner i Østersøens sediment er mangelfuldt. Projektet sigter mod at tilvejebringe en beskrivelse af fordelingen af forurening i øvre sediment og fremskaffe gode tidsrepræsentative data som underlag for fremtidig trendudvikling. Projektet støtter pågående undersøgelser i NMR's regi og afrapporteres via ICES og HELCOMs Environmental Committee. Miljøsektoren bevilger over eget budget 0.5 MDKK. Der afsættes 0.5 MDKK til projektet.

Administration: Ministerrådets miljøsektor.

Bevilling: Samlet bevilges 3.2 MDKK til fortsættelse af arbejdet inden for miljøområdet.

2.5. Social- og sundhedsområdet

Til et styrket samarbejde på social- og sundhedsområdet blev sektoren over 1993 arbejdsprogrammet bevilget 3 MDKK. En række projekter er blevet gennemført vedrørende: bekæmpelse af alkohol og narkotika i Baltikum, initiering af indsatser på handicapområdet inklusive støtte til opbygning af organisationer, udvikling af tjenesteydelser, rehabilitering og formidling af hjælpemidler samt støtte til udvikling af cancerregister. Herudover er der ydet støtte til Nordiska hälsovårdshögskolans projekt vedr. opbyggelse af en folkesundhedsvidenskabelig uddannelse. Social- og sundhedssektoren har ud over nedenstående projekter, der ønskes for arbejdsprogrammet 1994 foretaget en første projektidentifikation af nye samarbejdsområder, som vil danne baggrund for det fortsatte udviklingsarbejde.

Uddannelse i folkesundhedsvidenskab: Bevilget 1.7 MDKK i 1993. Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) har foretaget en omfattende planlægning med det formål at oprette en uddannelse i folkesundhedsvidenskab for personer, der fremover skal opbygge og lede et demokratisk indrettet syge- og sundhedsvæsen i Baltikum. Det første grundkursus som led i denne uddannelse fandt sted i oktober 1993 (med 28 deltagere fra Baltikum og Polen). Grundkurset vil blive gentaget to gange i 1994, ligesom fortsættelser og øvrige kurser i NHV's regi er planlagt.

Kurser for ledere i social- og sundhedssektoren: Bevilget 0.08 MDKK i 1993. NOPUS har på baggrund af grundig planlægning gennemført kurser for personer i ledende stillinger inden for den sociale sektor i de baltiske lande. Disse kurser er gennemført i de baltiske hovedstæder. NOPUS har endvidere planer om fortsættelse/udbygning af denne kursusvirksomhed.

Godkendelse af lægemidler: Bevilget 0.2 MDKK i 1993. Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har bistået med at opbygge den estiske lægemiddelkontrol, hvilket nu er gennemført med det resultat, at over 100 udenlandske lægemidler er blevet godkendt i overensstemmelse med nordiske retningslinjer. På grundlag af den estiske model har NLN herefter iværksat tilsvarende tiltag i de øvrige baltiske lande, hvor de hidtidige resultater ligeledes vurderes som meget positive.

Døvblindeuddannelse: Bevilget 0.3 MDKK i 1993. Nordisk uddannelsescenter for døvblinde (NUD) har bistået de baltiske lande med døvblindearbejdet, herunder med uddannelse i diagnosticering, vejledning af personale, pårørende m.v.

Administration: Social- og sundhedssektorens Arbejdsgruppe for Nordens Nærområder.

Bevilling: Der bevilges samlet 2.7 MDKK til Ministerrådsinitiativer på social- og sundhedsområdet. Der er inden for bevillingsrammen mulighed for, at social- og sundhedssektoren kan foretage mindre programjusteringer.

2.6. Mediesamarbejde

Journalistisk videreuddannelse i Baltikum og de russiske nærområder: Bevilget 1.0 MDKK i 1993. Nordisk Journalistcenter (NJC) har siden 1990 gennemført over 50 kurser, seminarer og konferencer med baltisk deltagelse. Mere end 550 baltiske journalister, redaktører og medieadministratorer har deltaget i disse arrangementer og hertil kommer ca. 250 universitetsstuderende og et antal parlamentarikere, foruden seminarer/kurser er der ydet støtte til opbyggelse af journalistuddannelsen især ved Tartu universitet.

I 1994 programmet planlægges på ny et antal seminarer i Baltikum og herudover to i St. Petersburg, to i Murmansk/Kolaområdet og et i Kaliningrad.

Programmet omfatter endvidere assistance til opbygning af journalistuddannelsen i Letland.

Administration: Nordisk Journalistcenter.

Bevilling: Der bevilges 1.3 MDKK til kurser, seminarer m.v. i Baltikum og de russiske nærområder. I bevillingen forudsættes, at samarbejdet inkluderer mulighed for praktikophold ved nordiske medier og eventuelt endnu et seminar i Barentsregionen.

2.7. Infrastruktur

Baltnet: Projektet blev bevilget 2.5 MDKK i 1993. Baltnet har været forelagt de baltiske undervisningsministerier. Repræsentanter fra de baltiske ministerier, som har medvirket i den nordisk-baltiske koordineringsgruppe på undervisningsområdet, har givet projektet høj prioritet. Arbejdet med at tilslutte de baltiske lande til NORDUNET kom sent i gang i 1993, og 1993 bevillingen er først opbrugt i marts 1994. Baltnets profilering i 1993 har bestået i kommunikationsudstyr samt UNIX-system for kommunikationsservice. I 1994 vil man koncentrere sig om udbygning af lokalnet på de respektive universiteter m.v. og kundskabsoverførsel fra nordiske specialister inden for området.

Administration: Swedish Institute of Computer Science.

Bevilling: Der bevilges 1.0 MDKK.

Jobs and Society: Oprettelsen af 7 iværksættercentre i Estland i løbet af 1993-94 har blandt andet involveret informationskontoret i Tallinn, der med et indre tilskud på 50.000 DKK har kunnet være aktiv i opbyggelse af organisationen i Estland. Finansieringen af aktiviteten er kommet fra mange forskellige sider: Svenske og finske Jobs and Society, det finske arbejdsministerium m.fl.

Administration: Informationskontorerne og Planlægningsgruppen for Jobs and society.

Bevilling: 0.175 MDKK bevilget til videreførelse af aktiviteten i Estland og forberedelse i Letland.

3. Arbejdsprogrammets projektstøtte

3.1. Samarbejdsprojekt om genbanker

De baltiske og de nordiske lande har for en stor del fælles plantegenetiske ressourcer når det gælder jord- og havebrugsvækster. I Norden er bevaringsarbejdet vel udviklet gennem Nordiska Genbanken, mens det ikke er kommet så langt i de baltiske lande. Kollektioner af baltisk oprindelse findes for en stor del i den tidligere sovjetiske VIR-genbank i St. Petersborg. Disse er ikke tilfredsstillende dokumenteret, og udnyttelsen af materialet er vanskelig.

Bl.a. i lyset af biodiversitetskonventionen er det nødvendigt at organisere arbejdet med bevaring af plantegenetiske ressourcer i de baltiske lande. Projektet støtter de baltiske lande i opbygningen af en effektiv og hensigtsmæssig infrastruktur til bevarelse og anvendelse af plantegenetisk materiale:

- gennem opbyggelse af fælles informationscentral i Letland
- gennem indsats for truede sorter og udredning af et egnet genressourceprogram i Baltikum
- gennem støtte til data-kommunikationsudrustning og uddannelse ved Nordiska Genbanken.

Administration: Nordiska Genbanken.

Bevilling: 0.5 MDKK.

3.2. Ligestillingsseminar i Estland

I november 1993 og februar 1994 gennemførtes seminarierien "Women and Democracy" i Litauen med støtte fra NMR ad hoc Baltikum pulje på 90.000 DKK og informationskontoret i Vilnius´ støtte på 80.000 DKK. I 1992 gennemførtes seminaret "Women - Economics - Politics" i Riga med støtte fra NMR på 0.2 MDKK.

Der afholdes i forlængelse heraf en konference den 26.-27. marts 1994 i Tallinn med temaet "Women's Freedom of Choice". Målet er gennem en konference med deltagelse af eksperter fra de nordiske lande at bibringe en øget bevidsthed om kvindespørgsmål i Estland samt at skabe kontakter dels mellem kvindeorganisationer dels mellem ligestillingsmyndigheder (eller modsvarende organer) i Estland og de nordiske lande.

Administration: EK-Ligestilling/Informationskontoret i Tallinn.

Bevilling: 0.1 MDKK, samfinansieres med Informationskontoret i Tallinn.

3.4. Kontakt til Barentsregionen

På baggrund af, at nærområdesprogrammet fra 1994 udvides til at omfatte Barentsregionen, og at flere af Ministerrådets initiativer skal igangsættes i årets løb, har Ministerrådet afsat midler til et projekt, som indebærer, at der sendes en kontaktperson til Barentssekretariatet i efteråret 1994.

Kontaktpersonens opgaver bliver dels formidlende i forhold til Nordisk Ministerråds virke, dels administrativt i forhold til de stipendieordninger/udvekslingsordninger inden for nærområdesprogrammet, der fordrer opbyggelse af direkte kontakt til lokalt netværk for at kunne fungere. Der påregnes i første omgang en projekttid på 1 år med mulighed for forlængelse.

Bevilling: Der bevilges 0.3 MDKK.

BIHANG 1

Nordisk Ministerråds sektorindsatser i nærområderne

Ud over arbejdsprogrammerne, som Ministerrådet har bevilget 74.3 MDKK i perioden 1990-1993, har Ministerrådets enkelte fagsektorer igangsat en lang række aktiviteter i Baltikum, Østeuropa og Nordens nærområder, hvoraf der her kun skal henvises til de mest substantielle inden for finans-, miljø- og forskningssektorerne.

Ministerrådet (finansministrene) vedtog i marts 1992 et omfattende baltisk investeringsprogram (BIP) for at fremme udviklingen af markedsøkonomi i Baltikum samt for at skabe finansieringsmekanismer for investeringer i små og mellemstore virksomheder. Programmet omfatter både låne- og risikokapitalordninger og forskellige former for teknisk bistand. Der lægges stor vægt på udviklingen af nationale investeringsbanker i de tre baltiske lande. Programmet, der kanaliserer over 100 millioner ECU, gennemføres i et samarbejde mellem EBRD, NIB og NoPEF og løber over perioden 1992-1995, hvor en evaluering vil finde sted.

Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO) blev etableret af Nordisk Ministerråd (miljøministrene) i 1990. Baggrunden for etableringen var de nordiske landes interesse i at iværksætte miljøforbedrende aktiviteter i Nordens nærområder og i Central- og Østeuropa. Virksomheden sigter på økonomisk lønsomme projekter. NEFCO arbejder med at finansiere sådanne virksomheder i ovennævnte områder, som gennem langsigtet samarbejde med nordisk erhvervsliv engagerer sig i miljøinvesteringer. Projekterne sigter mod at etablere produktion af farer eller tjenester, som behøves for miljøinvesteringer, tilvejebringelse af miljøservice (så som spildevandsrensning og affaldshåndtering) eller løsning af miljøproblemer i forskellige fabrikker og anlæg. NEFCO's grundkapital er på omkring 40 mill. ECU.

Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) vedtog i 1991 retningslinjerne for et femårigt miljøforskningsprogram, 1993-1997. Temaområde 2 i programmet omhandler miljøforskningssamarbejde i Østersøområdet og forudsættes gennemført i tæt samarbejde med forskere fra de baltiske lande. På forslag fra en ekspertgruppe er forskningsindsatserne afgrænset til studier af miljøproblemer i Rigabugten og dens afvandingsom-

råder samt disse områders indvirkning på Østersøens miljø. Der er i 1993 bevilget 4.1 MDKK til projekter inden for temadel 2.

Ministerrådet har vedtaget et Nordisk Samarbejdsinitiativ om arktisk humanistisk forskning 1993-1997. Arktisk opfattes her i vid forstand og omfatter foruden Grønland og Island også de nordlige dele af Fennoskandinavia, USA, Canada og Rusland. Initiativtagere til et projekt må være forankret i et nordisk land og normalt samarbejde med forskere i mindst et andet nordisk land, men programmet er også åbent for fælles nordisk optræden i internationale projekter eller organisationer. Som udgangspunkt er programmet åbent for forskning i og om Arktis inden for alle traditionelle, humanistiske discipliner foruden opgaver i grænsefladen mellem humaniora og samfundsvidenskab.

BIHANG 2

Adresser vedr. henvendelser i forbindelse med udvekslings- og stipendieordningerne**Danmark**

Undervisningsministeriet
Den internationale afdeling
Frederiksholms Kanal 25
DK-1220 København K
Danmark
Telefon: +45 33 92 51 43
Telefax: +45 33 92 55 67

Finland

Centret för internationellt
personutbyte (CIMO)
P.O. Box 343
Hakaniemenkatu 2
FIN-00531 Helsingfors
Finland
Telefon: +358 0 774 770 33
Telefax: +358 774 770 64

Island

Undervisnings- og kultur-
ministeriet
Sölvhólsgötu 4
IS- 150 Reykjavík
Island
Telefon: +354 1 609 500
Telefax: +354 1 623 068

Norge

Norges forskningsråd
Kulturavtalesekretariatet
P.O. Box 2700 St. Hanshaugen
N-0131 Oslo
Norge
Telefon: +47 22 03 70 00
Telefax: +47 22 03 70 01

Sverige

Svenska Insitutet
P.O. Box 7434
S-103 91 Stockholm
Sverige
Telefon: +46 8 789 20 00
Telefax: +46 8 207 248

Nordisk Ministerråd

**Stip.ordn. Norden-Baltikum
og øvrige nærområder**
Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Danmark
Telefon: +45 33 96 02 00
Telefax: +45 33 93 35 72

Nordisk Ministerråds

Informationskontor Estland
Tolli 3
EE-0001 Tallinn
Estland
Telefon: +372 2 601 238
Telefax: +372 6 313 285

Nordisk Ministerråds

Informationskontor Letland
Basteja bulvāri 14
LV-1666 Riga
Letland
Telefon: +371 2 211 006
Telefax: +371 88 200 89
eller +371 2 213 233

**Nordisk Ministerråds
Informationskontor Litauen**
Isganytojo 4
LT-2001 Vilnius
Litauen
Telefon: +370 2 222 211
Telefax: +370 2 222 423

**Nordiska rådets
presidiesekretariat**
Box 19506/Tyrgatan 7
S-104 32 Stockholm
Sverige
Telefon: +46 8 453 47 00
Telefax: +46 8 411 75 36

BIHANG 3

Sammenfattende oversigt over bevilgede midler til Nordisk Ministerråds Arbejdsprogram for Nordens nærområder 1994

Til disposition:

28.5 MDKK

Indsatsområderne:			
Stipendie- og udvekslingsordninger i alt	Norden-Nærområde-stip.	9.8	10.3
Informationskontorerne			5.07
Et industrielt aktionsprogram i alt	Baltpraktik ordningen Baltkonsult/Material-teknologisk samarbejde		3.5
Miljø	NEFCO	1.2	
	Miljøkonsekvens- overvågning	1.2	
	Miljøkonsekvens- vurdering	0.3	
i alt	Baltic Sea sediment study	0.5	3.2
Social- og sundhed	Uddannelse i folke- sundhedsvidenskab		
i alt	Kurser for ledere Godkendelse af lægemidler Døvblinde uddannelse		2.7
Mediesamarbejde	Journalistkurser, uddannelse m.v.		1.3
Infrastruktur	Baltnet	1.0	
i alt	Jobs and Society	0.17	1.17

<p>Arbejdsprogrammets projektstøtte: Samarbejdsprojekt om genbanker Ligestillingsseminar i Estland Kontakt til Barentsregionen Programreserve i alt</p>			<p>1.3</p>
---	--	--	-------------------

Meddelande

om rekommendation nr 18/1993 angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

*att ytterligare stärka kravet gentemot Ryssland om ett snabbt, ordnat
och fullständigt tillbakadragande av trupperna från Estland och
Lettland.*

(Meddelandet, se C 1, s. 904)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1993 angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samarbetet om läs- och skrivsvårigheter inom Norden, huvudsakligen genom att utbyta erfarenheter om forskningsresultat och metodik i de nordiska länderna,

att få till stånd en gemensam strategi om hur man sprider ökad kunskap om dyslexi till berörda instanser,

att utreda hur utbildning om dyslexi för förskollärare, specialpedagoger, skolpsykologer m.fl. berörda tillhandahas inom Norden och internationellt i syfte att skapa en modell för en förbättrad utbildning om dyslexi.

(Meddelandet, se C 1, s. 736)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1993 angående nordisk kampanj mot främlingsfientlighet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att nedsätta en arbetsgrupp bestående av representanter från Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, de nordiska ungdomsorganisationerna och Föreningarna Nordens Förbund. Arbetsgruppen ges i uppdrag att före den 15 februari 1994 framlägga ett förslag om genomförande av en nordisk kampanj med "Norden mot främlingsfientlighet" som tema,

att avsätta nödvändiga medel för att genomföra kampanjen.

(Meddelandet, se C 1, s. 688

Kulturutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1189)

Kulturutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående nordisk kampanj mot främlingsfientlighet

Till Nordiska rådets kulturutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 20/1993 angående nordisk kampanj mot främlingsfientlighet.

Utskottet konstaterar att ministerrådet snabbt har satt igång åtgärder för att genomföra rekommendationen om nordisk kampanj mot främlingsfientlighet och fått till stånd en arbetsgrupp som i första omgången skall planlägga och förbereda kampanjen. Dessutom har ministerrådet reserverat nödvändiga medel för att planera och förbereda denna kampanj.

Utskottet framhåller vikten av att rekommendationens genomförande fortsätts med samma kraftfullhet. Med hänvisning till detta finner utskottet inte några skäl att behålla den på rådets dagordning. Utskottet föreslår därför

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 20/1993 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Marianne Andersson (c)

Søren Hansen (S)

Hergeir Nielsen (T/öfl)

Rannveig Guðmundsdóttir (A) Förman

Otto Steenholdt (At)

Richard Ulfvengren (nyd)

Paul Chaffey (SV)

Karin Lian (A)

Virpa Puisto (SDP)

Kimmo Sasi (Kok.)

Siri Frost Sterri (H)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1993 angående uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at påse, at de nordiske landes lovgivning på familierettens område koordineres på flest mulige områder,

at påse, at arbejdsgruppen, som arbejder med forslag til en opdatering af den nordiske ægteskabskonvention af 1931, fremskynder dette arbejde mest muligt,

at påse, at der indføres en samarbejdsvejledning for forældre, der ønsker separation eller skilsmisse eller vil flytte fra hinanden. Vejledningen bør have form af et tilbud, der også kan være til gavn for familier, hvor enighed er opnået.

(Meddelandet, se C 1, s. 880)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1993 angående handlingsprogram på konsumentområdet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. *at* vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål
2. *at* Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlegger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

(Meddelandet, se C 1, s. 816

Juridiska utskottets betänkande över meddelandet jämte
Bilaga: reviderat *Handlingsprogram på konsumentområdet*,
se s. 1192. resp. 1193)

Juridiska utskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående handlingsprogram på konsumentområdet

Til Juridisk Udvalg er henvist den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 44. session afgivne meddelelse om rekommandation nr 22/1993.

Nordisk Ministerråd meddeler, at man har igangsat et arbejde med henblik på at fremlægge forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser til behandling på Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1995. I øvrigt har rekommandationen af tidsmæssige grunde endnu ikke været behandlet.

Forbrugerministrene har også erklæret, at der vil blive taget hensyn til bemærkningerne i Juridisk Udvalgs betænkning over handlingsplanen for forbrugerspørgsmål, og videre har ministerrådet erklæret sig villig til i de følgende årsberetninger, (C 1), at redegøre grundigt for, hvorledes planen skrider frem og hvilke resultater, der er allerede er opnået.

Ministerrådets reviderede handlingsprogram på forbrugerområdet vedlægges nærværende betænkning som bilag.

Udvalget indstiller således

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandation nr. 22/1993/j for *færdigbehandlet* for rådets vedkommende.

København, den 27. januar 1994

Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)

Berith Eriksson (v)

Eirin Faldet (A)

Svend Erik Hovmand (V)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Nyhage (m) Formand

Valgerður Sverrisdóttir (F)

Aage Brusgaard (FP)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Riitta Saastamoinen (Kok.)

BILAGA

Handlingsprogram för det nordiska konsumentsamarbetet under perioden 1994-1998¹

1. Inledning

1.1. Den nordiska modellen

De nordiska ländernas gemensamma kultur och historia, demokratiska traditioner och besläktade språk har gjort det möjligt att utveckla ett nära och konstruktivt samarbete inom olika områden, däribland konsumentområdet. De många likheterna i de nordiska ländernas konsumentpolitik gör att man kan tala om en nordisk modell.

Samarbetet syftar till att stärka konsumenterna genom information, inflytande och lagstiftning. En omfattande lagstiftning för att värna konsumentintressena har utvecklats under de senaste tjugo åren.

Även organisationsstrukturen på konsumentområdet är likartad. Det finns i Norden konsumentombuds män som agerar på konsumenternas vägnar. Den nordiska modellen innebär också att andra konsumentföreträdare, t.ex. konsumentorganisationer tillerkänns en viktig roll i beslutsprocessen. Ett typiskt nordiskt inslag är att konsumenternas ställning förbättras genom förhandlingar mellan konsumentföreträdare och näringsliv, som leder till överenskommelser om bl. a. marknadsföring och avtalsvillkor. Det finns vidare en billig och enkel hantering av tvistemål mellan konsumenter och näringsidkare, som sköts av särskilda reklamationsnämnder.

En väl utvecklad konsumentpolitik är inte bara till gagn för konsumenterna. Den bidrar också till sunda konkurrensförhållanden och får därmed betydelse även för andra aktörer på marknaden.

1.2. Norden i Europa

Det är en huvuduppgift för det nordiska konsumentpolitiska samarbetet att utöva största möjliga inflytande på den europeiska utvecklingen på området, med sikte på starkt konsumentinflytande, god konsumentinformation och en stark rättslig ställning för konsumenterna. En samordning av de nordiska ländernas konsumentpolitik ger möjlighet att utöva ett sådant inflytande. Men det nordiska samarbetet är också avsett att ge positiva effekter när gemensamma europeiska regler och modeller skall övertas av de nordiska länderna. Samarbetet kan här leda till att de europeiska reglerna överförs på likartat sätt i alla de nordiska länderna. Det kan dessutom ge effektivitetsvinster av olika slag. Reglerna på konsumentområdet inom EG har ofta minimikaraktär och tillåter avvikelser till fördel för kon

¹ Reviderad version av ministerrådsförslag B 139/j till 43:e sess., 1993. Reviderad text har markerats med fet stil.

sumenterna. Det ligger också ett värde i att man finner gemensamma nordiska skydds nivåer när reglerna överförs till nationell rätt.

Därutöver finns det ett fortsatt behov av att uppnå gemensamma lösningar av frågor som ännu inte har behandlats på ett europeiskt plan. Förhoppningsvis kan resultaten senare tjäna som inspirationskälla för och påverka en gemensam europeisk lösning.

De nordiska länderna har vidare ambitionen att spela en aktiv roll i samband med utvecklingen i Östeuropa. Norden kan t. ex. medverka till att bygga upp infrastrukturer som stärker konsumenternas ställning och lära ut olika metoder att lösa konsumentpolitiska problem.

2. Mål

Följande övergripande mål gäller för det nordiska samarbetet:

1. att förbättra konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning samt deras hälsa och säkerhet
2. att tillgodose konsumenternas krav på miljöhänsyn
3. att utvidga och bredda konsumentforskningen
4. att delta i och påverka den europeiska utvecklingen på konsumentområdet.

3. Prioriteringar

3.1. Rättsliga frågor

Den enskilde konsumentens ställning är, typiskt sett, svagare än näringsidkarens (företagets). Lagstiftning har därför använts som ett instrument för att stärka konsumentens ställning. Lagarna kompletteras i de nordiska länderna med olika frivilliga ordningar, som ofta bygger på överenskommelser mellan konsumentmyndigheter och andra konsumentorgan, konsumentorganisationer och näringslivet.

Det nordiska samarbetet syftar till att en hög skyddsnivå uppnås även i det europeiska samarbetet. En annan viktig uppgift är att verka för att EES- och EG-områdets regler förs över till de nordiska länderna på ett likartat sätt.

Ministerrådet kommer att:

- ta initiativ till att stärka konsumentens ställning på det europeiska planet, t.ex. genom möjligheter till grupptalan och prövning av gränsöverskridande tvister i reklamationsnämnder
- aktivt arbeta för att den nordiska konsumentpolitiken får genomslag vid utformningen av rättsakter inom EES- och EG-området
- aktivt arbeta för att EES- och EG-områdets regler förs över på ett likartat sätt till de nordiska länderna
- utveckla en gemensam nordisk beredskap för reklamationer m. m. i samband vid gränsöverskridande köp

- stärka samarbetet mellan de europeiska tillsynsorganen på marknadsföringsområdet
- utveckla en gemensam nordisk politik när ny teknik införs, såsom elektroniska betalningssystem och nya marknadsföringsmetoder (bl. a. TV-reklam)
- aktivt arbeta för att konsumenternas rättsliga och ekonomiska ställning skyddas vid avreglering och privatisering av tjänster.
- **överväga möjligheterna för gemensamma nordiska principer om reklam som är diskriminerande i fråga om kön, ras, religion m.m.**

3.2. *Ekonomi och information*

Många hushåll i Norden har i dag en ansträngd ekonomi. Det är viktigt för hela samhällsekonomin att konsumenterna kan utnyttja sina resurser i fråga om pengar, kunskap och tid på bästa möjliga sätt. För att konsumenten rätt skall kunna handskas med sina resurser förutsätts att hon har goda kunskaper. Detta kan uppnås genom konsumentundervisning, rådgivning och information.

Samtidigt ökar utbudet och marknadsföringen av varor och tjänster. Utvidgningen av det område som utgör en gemensam europeisk marknad kan ge konsumenterna många nya och fler valmöjligheter - inte minst i fråga om tjänster. Men det blir samtidigt mera komplicerat för dem att överblicka marknaden och utnyttja de nya möjligheterna. En förutsättning för att konsumenterna skall kunna agera rationellt på marknaden är därför att denna görs överskådlig genom att hushållen får god tillgång till information om utbudet av varor och tjänster och på vilka villkor dessa erbjuds.

Konsumenternas möjlighet att utnyttja marknaden och få tillgång till utbudet påverkas också av bl. a. hur dagligvarusektorn och butiksstukturen ser ut, liksom av hur ny teknologi vid marknadsföring och distribution kommer att utvecklas och utnyttjas.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för att förbättra konsumentinformationen, bl. a. genom användningen av ny informationsteknologi
- analysera erfarenheterna av de nationella systemen för budgetrådgivning och skuldsanering i syfte att förbättra dem
- aktivt arbeta för att förbättra konsumenternas möjligheter att överblicka och utnyttja det internationella utbudet på kredit-, sparande-, försäkrings- och pensionsområdena
- **utarbete ett nordiskt handlingsprogram för finansiella tjänster**
- aktivt arbeta för att förstärka konsumentundervisningen, särskilt i hushållsekonomiska frågor
- utveckla strategier, exempelvis i fråga om distribution och tillgänglighet, som ökar konsumenternas möjligheter att utnyttja utbudet på marknaden.

3.3. Hälsa och säkerhet

Frågan om produktsäkerhet spelar en viktig roll i Norden liksom i Europa i övrigt. EG-direktiv på området - exempelvis om leksakers säkerhet - har förts över till nationella regler i de nordiska länderna. I juni 1994 träder EG:s generella produktsäkerhetsdirektiv i kraft. Det kommer att få betydelse för konsumenternas hälsa och säkerhet. Både producenter och myndigheter får ett ansvar för att endast säkra konsumentvaror cirkulerar på marknaden. Å andra sidan får nationella regler om varors utformning m. m. inte utformas så att det uppställs handelshinder. Harmonisering av regelsystem, liksom standardiseringsverksamheten, får därmed stor betydelse. Det är viktigt att konsumenternas intresse av hög säkerhet och goda funktionsegenskaper tas till vara i standardiseringsarbetet och präglar produktutvecklingen. Vidare är frågan om en effektiv marknadskontroll av största vikt från konsumentens synpunkt.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för en ändamålsenlig och effektiv marknadsövervakning och kontroll av produkters säkerhet
- aktivt arbeta för en ändamålsenlig och effektiv arbetsfördelning mellan provningsorganen i de nordiska länderna
- aktivt arbeta för ett nordiskt konsumentinflytande i europeiskt och övrigt internationellt standardiseringsarbete
- vidareutveckla det nordiska deltagandet i internationella system för information om (notifiering av) farliga varor
- främja samordningen mellan nationella, nordiska och internationella skaderapporteringssystem
- aktivt arbeta för ett enhetligt europeiskt regelsystem för märkning av varor
- aktivt arbeta för att ny teknologi blir konsumentvänlig och att särskilt hänsyn tas till barn, äldre och handikappade.

3.4. Konsument och miljö

Sambandet mellan miljö- och konsumentpolitik har blivit allt starkare. Konsumenterna kan genom en miljömedveten efterfrågan styra produktionen och utbudet av varor och tjänster i mindre miljöbelastande riktning.

Det nordiska miljömärkningssamarbetet som Nordiska ministerrådet inledde år 1989 underlättar för konsumenterna att handla miljömedvetet.

Ministerrådet kommer att:

- aktivt arbeta för att konsumentutbildningen och informationen om miljöfrågor stärks
- aktivt arbeta för att öka konsumenternas möjlighet till inflytande på miljöpolitiken

- aktivt arbeta för att i första hand produktgrupper som har hög belastning på miljön och stor efterfrågan (dagligvaror) omfattas av miljömärkningen
- aktivt arbeta för att Norden medverkar i utformningen av det europeiska miljömärkningssystemet.

4. Konsumentforskning

Konsumentområdet omfattar många samhällsområden. Behovet av forskning är stort och täcker juridiska, ekonomiska, tekniska, miljö-, media-, hälso- och säkerhetsfrågor.

Ministerrådet kommer att:

- utarbeta ett nordiskt konsumentpolitiskt forskningsprogram
- aktivt arbeta för ökad konsumentforskning på det nordiska och det europeiska planet.

5. Samarbete med Nordens närområden

De nordiska länderna vill verka för att konsumenterna i Östeuropa stärker sin ställning i förhållande till producenter av varor och tjänster. Särskilt kommer uppbyggnaden av konsumentorgan och regelverk att stimuleras.

Ministerrådet kommer att:

- utveckla kontakterna mellan staterna i Östeuropa och de nordiska länderna.

6. Organisation

Konsumentområdet kännetecknas - också inom den nordiska samarbetsstrukturen - av ett brett samarbete mellan myndigheter och andra konsumentorgan. Enligt den nordiska statsministerrapport som presenterades år 1992 skall den politiska styrningen av det nordiska samarbetet förstärkas, samtidigt som det direkta samarbetet med berörda parter skall bevaras.

Ansvaret för konsumentsamarbetet ligger hos Nordiska ministerrådet (konsumentministrarna). En ämbetsmannakommitté - Nordiska Ämbetsmannakommittén för Konsumentfrågor NÄK - förbereder ministerrådets arbete och verkställer dess beslut. Ordförandelandet har ansvaret för helheten och leder samarbetet i konsumentministerrådet och i ämbetsmannakommittén.

Samarbetet mellan myndigheter och andra konsumentorgan stöds av ett brett sammansatt konsumentutskott med tre till fem representanter från myndigheter och andra konsumentorgan, intresseorganisationer och forskningsmiljöer i varje land.

Ämbetsmannakommittén har tillsatt ett antal styrgrupper, som tillsammans med kommittén svarar för att handlingsprogrammet genomförs.

Styrgrupperna kan ta initiativ till konkreta projekt på sådana områden som ministerrådet prioriterar. Styrgrupperna kan vara permanenta eller tillfälliga.

Handlingsprogrammet genomförs i praktiken bl. a. genom nordiska projekt för exempelvis samordning av regel- och kontrollsystem, forsknings- och utredningsverksamhet samt informationsutväxling. **Ministerrådet kommer årligen att rapportera hur handlingsprogrammets olika delar antingen har genomförts under det gångna året eller kommer att genomföras i fortsättningen.**

7. Ekonomiska förutsättningar

Konsumentområdet hör till de prioriterade områdena i det nordiska samarbetet och får del av de gemensamma resurserna i form av pengar och sekretariatsbistånd. Handlingsprogrammet genomförs inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. Därutöver förutsätter det nordiska konsumentensamarbetet tillskott av nationella resurser.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1993 angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. *att* med den fulla sysselsättningen som mål samverka i fråga om utformningen av de framtida socialförsäkringssystemen, inledningsvis genom en jämförande studie,
2. *att* förbättra arbetsmiljön i vid bemärkelse för att förhindra uppkomsten av skador,
3. *att* vidta åtgärder för att förbättra rehabiliteringsverksamheten,
4. *att* i det europeiska integrationsarbetet bevaka och tillvarata de nordiska ländernas intressen på den sociala trygghetens område.

(Meddelandet, se C 1, s. 811)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1993 angående förstärkt nordisk medborgarpolitik

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken samt

att i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

(Meddelandet, se C 1, s. 811)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1993 angående Nordiska ministerrådets budget för 1994

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra 7,016 MDKK från nysatsningen på allmänskultur till följande aktiviteter:

Livsmedelsområdet	1,000 MDKK
Konsumentområdet	1,200
Stödordning för handikapp- organisationerna	1,155
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastruktur- frågor	<u>3,000</u>
<i>Totalt</i>	<i>7,016 MDKK</i>

att vid fastställandet av budgeten för 1994 göra nedanstående nedskärningar av nysatsningen på allmänskultur:

Nordiskt film- och media- samarbete	- 1,500 MDKK
Barn och ungdom	- 0,500
Samarbete på konstområdet	- 1,500
Nordisk profilering i Europa och Norden	- 1,500
Sessionsländernas kultur program	<u>- 2,016</u>
<i>Totalt</i>	<i>- 7,016 MDKK</i>

(Meddelandet, se C 1, s. 688

Budgetutskottets betänkande över meddelandet, se s. 1202)

Budgetutskottets betänkande

över meddelandet om rekommendation angående Nordiska ministerrådets budget för 1994

Till Nordiska rådets budgetutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1993/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1994 (B 138/b).

Utskottet har behandlat meddelandet vid möte den 28 januari 1994.

Till rekommendationen lämnar Nordiska ministerrådet följande meddelande:

"Samarbetsministrarna har fastställt Nordiska ministerrådets budget för 1994 i enlighet med framlagt ministerrådsförslag med de ändringar som Nordiska rådet rekommenderat.

Ministerrådet föreslår att rekommendationen avskrivs."

Budgetutskottet finner det tillfredsställande att ministerrådet tagit hänsyn till rådets förslag till omprioriteringar och hoppas att rådets ökade budgetkompetens på sikt skall kunna leda till en mer öppen dialog mellan ministerrådet och rådet om budgetens innehåll.

Mot bakgrund av att 1994 års budget redan är fastställd föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del *slutbehandlad*.

Köpenhamn den 28 januari 1994

Peter Angelsen (Sp) Förman
Hugo Bergdahl (fp)
Kaj Egede (Si)
J. K. Hansen (S)

Árni M. Mathiesen (Sj)
Erik Dalheim (A)
May Flodin (FS)
Inger Koch (m)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1993 angående sysselsättning i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

innen 1. mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting.

(Meddelandet, se C 1, s. 858

Ekonomiska utskottets betänkande över meddelandet, se s. 1204

Bilaga: Nordiska ministerrådets rapport *Nordiskt samarbete för ökad sysselsättning*, se s. 1209)

Økonomiska utskottet betänkande

över meddelandet om rekommendation angående syssel- sättning i Norden

Økonomisk utvalg har på sitt møte i Stockholm 7-8.mars 1994 behandlet rapporten fra Nordisk Ministerråd (finans- og økonomiministrene) om "Nordisk samarbeid for økt sysselsetting". Rapporten er Ministerrådets melding til Nordisk Råd om arbeidet med rek. 26/1993. Rekommandasjonsteksten, som bygger på utvalgets innstilling om fem ulike medlemsforslag, lyder: "Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd innen 1.mars 1994 å legge fram forslag til tiltak som på nordisk plan kan bidra til økt sysselsetting."

1. Rapportens hovedpunkter

Ministerrådet vil med denne rapporten presentere *dels* de makroøkonomiske vilkår som skaper forutsetninger for å øke sysselsettingen, *dels* de internasjonale samarbeidstiltak som man mener er av særlig relevans, og *dels* visse konkrete strukturtiltak som overveies eller som er under gjennomføring i nordisk samarbeid eller nasjonalt. Ministerrådet tar videre utgangspunkt i statsministrenes og finans- og økonomiministrenes uttalelse fra Mariehamn-sesjonen, og til økonomisk utvalgs betenkning om den vedtatte rekommandasjon 26/1993.

Ministerrådet noterer innledningsvis at det i begge disse dokumenter fastslåes at nasjonale tiltak mot arbeidsledigheten er viktige, men at det bare er gjennom et bredt internasjonalt samarbeid at de nasjonale innsatser får optimal effekt. Derfor er også en stor del av rapporten viet de internasjonale tiltak som delvis etter nordisk initiativ er under utarbeidelse.

I rapporten pekes det på at den stigende arbeidsledigheten dels er av konjunktorell, kortvarig karakter, og dels skyldes mer strukturelle faktorer. En bærekraftig utvikling og vekst forutsetter forbedringer i arbeidsmarkedets funksjonsmåte, samtidig som den økte aktiviteten i hvert enkelt land må være forenlig med en sunn offentlig økonomi og fortsatt lav inflasjon.

Ministerrådet mener at for at den økonomiske politikken i de nordiske land skal få maksimal effekt må man få til et bredere internasjonalt samarbeid enn det nordiske. I rapporten hevdes det at "det finnes gode utsikter for at dette krav oppfylles ettersom vektleggingen av en vedvarende tilvekst også finnes i flere fora for internasjonalt økonomisk samarbeid: EU, EU-EFTA, samt OECD". Også de avsluttede GATT-forhandlingene med utvidelse av frihandelen på verdensbasis vil legge et godt grunnlag for økt produktivitet og stimulans for næringslivet. På den annen side fører den økte globaliseringen av verdensøkonomien til sterkere krav om arbeidskraftsmobilitet og til større fleksibilitet generelt.

Det finnes nå i følge rapporten tydelige tegn til at det er bedring på gang både når det gjelder sysselsetting og tilvekst i Norden. Både i Norden og i andre OECD-land er det enighet om å føre en økonomisk politikk som gir forutsetninger for vedvarende tilvekst. Ministerrådet konstaterer også at både Danmark og de nordiske EFTA-land fører en nasjonal stimuleringspolitikk som overensstemmer med de retningslinjer som finans- og økonomiministrene fra EFTA og EU kom overens om på sitt møte i desember 1993.

Rapporten redegjør videre ganske inngående for GATT-avtalens og EØS-avtalens betydning for å skape vekst gjennom utvidet frihandel. De nordiske finans- og økonomiministre vil også aktivt følge opp det arbeid man har tatt initiativ til innen OECD.

Når det gjelder de mer avgrensede, nordiske tiltak, så redegjøres det i rapporten for igangsatte tiltak for utdanningssamarbeidet, voksen- og videreutdanning, og for informasjonsutveksling og samarbeid for å skape bedre fleksibilitet på de nordiske arbeidsmarkeder. Vedrørende ungdomsarbeidsledigheten viser man til at Ministerrådet for 1994 har igangsatt et særlig program som skal få i stand erfaringsutveksling, politisk koordinering av eksisterende innsatser og program mellom de nordiske land og vis-à-vis EU, samt forskning om resultater av lokale satsinger

Ministerrådet mener at de økte ressurser for å fremme den nordiske kulturelle identiteten, og for forskning og utvikling vil få positive effekter på "bedriftsklimaet" i Norden. Dette vil være et kompletterende tillegg til de nasjonale endringer av f.eks. skattesystemene som er det mest direkte middel for å bedre etablerings- og vekstvilkår ikke minst for små og mellomstore bedrifter.

Videre har de nordiske næringsministre siden 1992 hatt et samarbeid for å styrke tilgangen på risiko- og investeringskapital for nye bedrifter. Ministerrådet ser også Nordisk Industrifond som et instrument for å fremme det industrielle samarbeidet i Norden. Ministerrådet (næringsministrene) vurderer også andre tiltak for støtte til små og mellomstore nordiske bedrifter når det gjelder eksport og internasjonalisering. Konkret gjelder det eksportfinansieringsmulighetene, samfinansiering av prosjekteksport, og tilskudd og lån via Nopef til forprosjekter. PIL-ordningen via NIB ønskes også styrket, og Ministerrådet har derfor fremmet et eget forslag om dette foran 44. sesjon (B 143/e).

Når det gjelder den offentlige sektors muligheter til å skape nye arbeidsplasser, redegjøres det i rapporten for de enkelte lands overveielser med hensyn til sammenhengen mellom en balansert budsjettpolitikk og behovet for en ekspansiv etterspørselspolitikk. Det redegjøres også for en del overveielser som gjøres når det gjelder skattlegging av arbeidskraft vs. kapital, og for bruk av miljøavgifter.

Til slutt i meldingen omtales mulighetene for en forsert nordisk innsats når det gjelder visse infrastrukturinvesteringer. Her foreligger det planer for en rekke prosjekter, særlig innen transportsektoren, som kan gjennomføres i løpet av en tiårsperiode. Infrastrukturarbeidet omfatter også planer

for bedre forbindelser med Russland og nord-syd forbindelsene til det europeiske kontinentet. Det minnes i rapporten også om at Nordisk Investeringsbank har mulighet for å medvirke til finansiering av nordiske infrastrukturinvesteringer, og at det er interesse både fra NIB og den Europeiske Investeringsbanken (EIB) for samfinansiering av større prosjekter. Det foreligger ikke noe formelt hinder for slike fellesprosjekter.

3. Utvalgets merknader

Økonomisk utvalg konstaterer at det er en ganske omfattende rapport som Ministerrådet presenterer slik som ønsket fra Rådets side, og den gir en oversikt dels over de nasjonale tiltak som de enkelte nordiske land har iverksatt for å skape økt sysselsetting, og dels over den nordiske medvirkning i samordningstiltak innen rammen av europeiske og globale økonomiske organisasjoner. Også en rekke spesifikt nordiske samordningsprosjekter og planer redegjøres det for i meldingen.

Utvalget vil ikke på nåværende tidspunkt gå inn på en vurdering av de mange detaljer som det redegjøres for i rapporten, men vil i det vesentlige nøye seg med å vise til utvalgets synspunkter i den innstilling som lå til grunn for rek. 26/1993, og til kommentarer i forbindelse med blant annet Ministerrådets beretning C 1/94 og plandokumentet C 2/94.

Utvalget noterer med tilfredshet at det foregår et utstrakt nordisk samarbeid for å koordinere standpunkter som tas innen de relevante europeiske og globale organisasjoner med sikte på å redusere arbeidsledigheten og øke sysselsettingen. De nordiske initiativ som er tatt i så måte er meget verdifulle og bør følges opp fra regjeringenes side. Dette må imidlertid ikke forhindre at Ministerrådet parallelt med dette også søker å få til en samordning av nasjonale virkemidler på nordisk plan, ettersom dette både kan ha en direkte vekststimulerende virkning i de nordiske økonomier og fungere som en veileder eller et forbilde for andre organisasjoner.

Av meldingen fremgår det at Ministerrådet vil legge forholdene til rette for å benytte en del av de etablerte nordiske finansierings- og forskningsinstitusjonene som instrumenter for å stimulere til nysatsing og ekspansjon i industri- og næringsliv. Mest konkret nevnes Nordisk Investeringsbank (gjennom bl.a. PIL-ordningen), NoPEF og Nordisk Industrifond. Utvalget finner at dette er en positiv linje, og man forventer derfor at Ministerrådet vil følge opp dette også i budsjettssammenheng der hvor det er mulig eller nødvendig. Noen av disse planer regner utvalget derfor med vil bli reflektert i Ministerrådets forslag til budsjett for 1995.

Utvalget har forøvrig merket seg med interesse at Ministerrådet i rapporten gir uttrykk for at økningen av de nordiske innsatser for kultur, forskning og utdanning skal bidra også til å skape et bedre klima for drifts- og næringslivet i Norden.

Den sysselsettingsmessige effekt av store infrastrukturinvesteringer er etter utvalgets mening betydelig både på kort og lang sikt. I lys av den alvorlige sysselsettingssituasjon som våre land er inne i, bør de nasjonale myndigheter sette i gang slike utbyggingsprosjekter. Hvis et samarbeid

mellom landene skaper et bedre grunnlag for å finansiere slike investeringer, bør dette initieres. Utvalget finner derfor at de nordiske infrastrukturprosjekter som nevnes i rapporten kan være vesentlige bidrag i en sysselsettingssammenheng. Utvalget forventer av den grunn at det i rask tempo arbeides videre med planer for å konkretisere flere av de prosjekter som er omtalt i meldingen.

Utvalget vil støtte arbeidet med nordiske tiltak som kan forbedre vilkårene for små og mellomstore bedrifter.

Utvalget har også notert seg at det i rapporten er tatt opp til drøfting om det vil være mulig å bedre sysselsettingen ved å endre sammensetningen på statsbudsjettens utgifts- og inntektsside fra passive til aktive tiltak. Dette er tema som etter utvalgets mening fortjener fortsatt oppmerksomhet.

Utvalget vil oppsummeringsvis konstatere at de forhold denne rekommandasjonen berører, og som blant annet både de opprinnelige medlemsforslagene, utvalgets egen betenkning til Rådets 43. sesjon og den foreliggende rapporten klart dokumenterer, er så omfattende og så komplisert at det ikke kan skisseres en rask og konkret løsningsmodell. Viktig er det imidlertid både å gjennomføre konkrete enkelttiltak med virkning både på kort og lang sikt, og å føre en bred dialog mellom alle berørte politiske myndigheter.

Det materiale som Ministerrådet her har presentert er etter utvalgets mening verdifullt som grunnlag for den videre diskusjon om hva som kan gjøres nordisk og europeisk for å skape en bærekraftig vekst og utvikling som skaper nye arbeidsplasser. Utvalget forventer derfor at Ministerrådet vil bearbeide disse spørsmål videre og fremme ytterligere forslag til tiltak. I dette arbeidet forutsettes det at Nordisk Råds synspunkter kommer til å inngå som et konstruktivt bidrag til de videre overveielser, i likhet med hva utvalget kan konstatere har vært tilfelle i den foreliggende rapporten. Utvalget mener derfor at Ministerrådet bør arbeide videre med rekommandasjonen med sikte på ytterligere konkretisering.

Økonomisk utvalg vil med disse merknader foreslå

at Ministerrådets melding om rek. 26/1993 tas til etterretning i påvente av *ny melding* til neste sesjon i Nordisk Råd.

Stockholm, 8. mars 1994

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) Formann

John Dale (Sp)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Poul Nielson (S)

Anders Mølgaard (V)

Anders Talleras (H)

Arne Andersson (m)

Mats Hellström (s)

Allan Larsson (s)

Håkan Nordman (SFP)

Erkki Tuomioja (SDP)

Särskilt yttrande:

Det ekonomiska utskottets yttrande tar sikte på är några få men viktiga frågor om vilka det råder en bred enighet. Vad som saknas i yttrandet och i ministerrådets rapport är de mera grundläggande faktorerna bakom arbetslösheten och en samlad ekonomisk politik för att kraftfullt nedbringa arbetslösheten.

Vad som har hänt i Norden är att två länder, Finland och Sverige, har bedrivit en ekonomisk politik som har inneburit ett kraftigt fall i den inhemska efterfrågan. Detta har lett till en väldig obalans mellan sparande och investeringar i den privata sektorn. Det finns ett stort "investeringsgap" i den nordiska ekonomin som innebär att ett omfattande sparande i den privata sektorn inte sätts i arbete. Denna bristande inhemska efterfrågan har gått ut över företagen och de anställda framför allt i den privata sektorn. En viktig förklaring till detta är att den ekonomiska politiken har bidragit till att fördjupa och förlänga en konjunkturedgång.

Det är nödvändigt med en omläggning av den ekonomiska politiken för att ta tillvara den arbetsvilja som finns i våra länder. En ny politik är till gagn för medborgare och företagare i Finland och Sverige, men ger också - genom den starka integrationen mellan de nordiska länderna - ett viktigt positivt bidrag till aktiviteten i Norge och Danmark. Därför behövs det initiativ som tar hänsyn till den nordiska ekonomin som helhet. Samma resonemang gäller för Norden i förhållande till EU. En politik med gemensam inriktning på tillväxt och sysselsättning gör att resultaten kan bli mycket bättre än om varje land går sin egen väg.

Vi har i vårt medlemsförslag pekat på behovet av en ny politik i Europa och på samlade nordiska initiativ för åstadkomma en så hög och uthållig tillväxt att arbetslösheten radikalt kan bringas ner och den nordiska välfärdsmodellen kan hävdas. Vi beklagar att majoriteten i utskottet inte har varit beredd att ansluta sig till vår syn på behovet av nya initiativ. Nordens problem kan inte lösas genom att nya initiativ skjuts upp. Vad som behövs är en beslutsam inriktning på att pressa ned arbetslösheten och nya grepp i varje land, i Norden och i Europa.

Stockholm den 8 mars 1994

Mats Hellström (s)
Poul Nielson (S)

Allan Larsson (s)
Erkki Tuomioja (SDP)

BILAGA

Nordiskt samarbete för ökad sysselsättning

**Rapport från Nordiska ministerrådet (finans- och ekonomi-
ministrarna)**

INNEHÅLL

	s.
1. Bakgrund	1210
1.1. Nordiska rådets rekommendation (26/93) om sysselsätt ning i Norden och ministerrådets uppföljning av denna	1210
1.2. Några huvudlinjer i denna rapport.....	1211
2. Makroekonomiska ramvillkor och ekonomiska utsikter	1212
3. Internationellt samarbete för att främja tillväxt och sysselsättning	1215
3.1. GATT-avtalet	1215
3.2. EES-avtalet	1216
3.3. EU-Efta-processen	1217
3.4. OECD:s rapport om sysselsättning och arbetslöshet	1219
4. Andra åtgärder för tillväxt och sysselsättning	1219
4.1. Bättre utbildning för morgondagens arbetsmarknad.....	1220
4.2. Bättre flexibilitet på arbetsmarknaderna.....	1221
4.3. Reformering av arbetslöshetsförsäkringen	1223
4.4. Samarbete om effektivare arbetsmarknader.....	1224
4.5. Bättre klimat för mindre och medelstora företag	1226
4.6. Mer sysselsättning från de offentliga utgifterna	1227
4.7. Infrastrukturinvesteringar.....	1230
Bihang 1. Uttalande om ökad sysselsättning av de nordiska statsministrarna samt ekonomi- och finans- ministrarna i Mariehamn 8 november 1993	1232
Bihang 2. Økt sysselsetting i Norden Diskussionsunderlag til møtet mellom de nordiske statsministrene og finans- og økonomiministrene i Mariehamn 8. november 1993	1236

1. Bakgrund

1.1. Nordiska rådets rekommendation (26/1993) om Sysselsättning i Norden och ministerrådets uppföljning av denna

Nordiska rådet beslutade vid sessionen i Mariahamn i november 1993 om rekommendation 26/1993 om ökad sysselsättning i Norden. Rekommendationen lyder: "Nordiska rådet rekommenderar att Nordiska ministerrådet innan den 1 mars 1994 lägger fram förslag till åtgärder som på nordiskt plan kan bidra till ökad sysselsättning".

I december 1993 beslutades att finans- och ekonomiministrarna (MR-Finans) inom ministerrådet skulle ha ansvaret för uppföljningen av rekommendationen. Ministerrådet har enats om att överlämna föreliggande rapport som svar på rådets rekommendation. Det hänvisas också till ministerrådets i verksamhetsberättelsen avgivna meddelande om rekommendationen.

Finans- och ekonomiministrarna presenterar med denna rapport dels de markoekonomiska villkor, som skapar förutsättningar för att nå målet om ökad sysselsättning; dels internationella samarbetsåtgärder av särskild relevans, dels vissa konkreta strukturella åtgärder som är under övervägande eller genomförande i nordiskt samarbete eller nationellt.

I sin behandling av rekommendationen har ministerrådet utgått från de nordiska statsministrarnas och finans- och ekonomiministrarnas gemensamma uttalande från Mariehamn den 8 november 1993 (se *Bihang 1*). Där betonar de nordiska regeringarna att arbetslösheten har såväl strukturella som konjunkturella orsaker. Man konstaterar att nationella åtgärder är viktiga, men att endast genom ett brett internationellt samarbete får nationella ansträngningar maximal effekt. Ministerrådet noterar att Nordiska rådets ekonomiska utskott i sitt betänkande i november 1993 till fem medlemsförslag rörande sysselsättningen, som låg till grund för rek. 26/1993, också har betonat dessa aspekter.

Ministerrådet har i sina överväganden noterat de olika konkreta åtgärdsförslag som - utan utskottets ställningstagande - omnämns i utskottets betänkande. I föreliggande rapport behandlas de områden där utskottet omnämner åtgärdsförslag.

Den höga arbetslösheten och lågkonjunkturen har präglat dagordningen för det nordiska samarbetet under en längre tid, och ett omfattande arbete i dessa frågor har bedrivits inom flera sektorer, vilket framgår av ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1) och planeringsdokument (C 2). Det nordiska samarbetet om ekonomisk-politiska frågor och om arbetsmarknadsfrågor är komplement till den nationella politiken och till det bredare internationella samarbetet. Viktigt samarbete av betydelse för sysselsättningen sker i flera internationella fora där de nordiska länderna ofta agerar i samverkan.

Nordiska ministerrådet är av den uppfattningen att det nordiska samarbetet om frågor av relevans för sysselsättningen i dagsläget är väl anpassat till det nationella arbetet och det bredare internationella samarbetet.

Det skall också hänvisas till rapporten Økt sysselsetting i Norden (se *Bihang 2*), som utarbetades av ÄK-Finans till det ovannämnda mötet i Mariehamn. I den rapporten ges en redogörelse för de nordiska ländernas nationella ekonomiska politik, och särskilt olika åtgärder med betydelse för sysselsättningen. Rapporten berör också vissa nordiska och bredare internationella samarbetsåtgärder.

Aktuella teman i finans- och ekonomiministernas samarbete:

- * Det ekonomiska läget och den ekonomiska politiken i de nordiska länderna
- * Europeisk integration; EMU, medlemsfrågor, EES
- * Nordiskt agerande i internationellt ekonomiskt samarbete; OECD, EU-Efta, GATT, m.m.
- * Ekonomiskt samarbete Norden - Baltikum (BIP)
- * Bistånd till de ryska närområdet
- * Påskyndande och utbyggnad av infrastrukturen
- * Nordiska investeringsbanken
- * Nordiska ekonomiska forskningsrådet ser på utmaningar från förändringar i den globala ekonomin

1.2. Några huvudlinjer i denna rapport

Den senaste årens växande arbetslöshet i Norden har tydliggjort behovet för en ekonomisk politik som betonar ökad sysselsättning. Det finns nu tydliga tecken på förstärkt ekonomisk aktivitet i Norden, och det är viktigt att de nordiska länderna är i stånd att utnyttja en kommande uppgång maximalt. Det ställer krav på den ekonomiska politiken.

Ytterligare ekonomisk-politiska initiativ måste utgå från det utrymme som de makroekonomiska förutsättningarna erbjuder i varje enskilt land. Målsättningen är inte enbart ökad ekonomisk aktivitet på kort sikt - en ökad aktivitet skall också vara bärkraftig. Det innebär att en ökad aktivitet skall vara förenlig med sunda offentliga finanser och fortsatt låg inflation, och att den ekonomiska tillväxten skall ske inom de gränser som naturen sätter. En stimulans av den ekonomiska aktiviteten som övestiger de enskilda ländernas ekonomiska utrymme skulle motverka syftet.

De senaste årens stigande arbetslöshet beror i hög grad på en minskad ekonomisk aktivitet som har lett till minskad efterfrågan på arbetskraft mätt i antal arbetstimmar, men en del av arbetslösheten förklarar av strukturella faktorer. En bärkraftig tillväxt förutsätter därför också förbättringar av arbetsmarknadens funktionssätt. Annars riskerar de nordiska länderna att en ökad ekonomisk aktivitet bromsas av flaskhalsar som kan sätta igång en inflationär utveckling. Det är nödvändigt att stärka hela arbetskraftens förmåga att anpassa sig till ändrade villkor. Det är därför viktigt att höja arbetskraftens kvalifikationer genom en förstärkt utbildningsin-

sats. Strukturella förklaringsfaktorer diskuteras vidare bl.a. i kapitel 4.2 och 4.3.

För att den ekonomiska politiken i de nordiska länderna skall få maximal effekt krävs ett bredare internationellt samarbete än det nordiska. Det finns goda utsikter att detta krav uppfylls då betoningen på en uthållig tillväxt också finns uttryckt i flera fora för internationellt ekonomiskt samarbete; EU, EU-Efta samt OECD. Vad gäller det internationella samarbetet har det på senare tid skett ytterligare framsteg.

GATT-förhandlingarna har avslutat med ett resultat som överensstämmer med förhoppningarna om ökad frihandel. Ökad frihandel banar väg för en effektivare internationell arbetsdelning, vilken leder till ökad produktivitet, lägre priser och stigande levnadsstandard.

Avtalet mellan Efta och EU om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) trädde i kraft den 1 januari 1994. EES-avtalet säkrar samtliga nordiska länders deltagande i den inre marknaden. Alla EU-länder har nu anslutit sig till Maastrichtfördraget, och därmed skapat ökat förtroende och säkerhet kring samarbetet.

De stora förändringar som följer av övergången till marknadsekonomi i de tidigare planekonomierna, den dynamiska utvecklingen i Sydostasien, samt den snabba teknologiska utvecklingen, är framtida utmaningar också för de nordiska länderna. Den ökade globaliseringen av världsekonomin ökar kraven på mobilitet hos arbetskraften, och på flexibilitet överhuvudtaget i ekonomiernas sätt att fungera. Dessa frågeställningar diskuterades på mötet i Mariehamn i november 1993. Nordiska Ekonomiska Forskningsrådet genomför och planerar flera aktiviteter med relevans i detta sammanhang.

2. Makroekonomiska ramvillkor och ekonomiska utsikter

Tecken på begynnande framgång i ekonomin

- * Åter ekonomisk tillväxt i Norden 1994
- * Ökningen av arbetslösheten bryts
- * Både långa och korta räntor har gått ned kraftigt
- * Inflationen låg och under OECD-genomsnittet 1994
- * Valutorna i flera nordiska länder har apprecierat
- * Konjunkturuppgång i USA och Storbritannien

I likhet med Västeuropa i övrigt har Norden under de senaste åren drabbats av en ekonomisk tillbakagång. Tillväxten började dämpas påtagligt i slutet av 1980-talet och produktionen har minskat sedan 1990 i de flesta nordiska länderna. Samtidigt har arbetslösheten i Norden stigit från 4-5% till knappt 11% (se *Tabell 1*), vilket är endast obtydligt lägre än i resten av Västeuropa. Denna utveckling kan huvudsakligen föras tillbaka på en mycket kraftig ökning av arbetslösheten i Finland och Sverige, men även i de övriga nordiska länderna har arbetslösheten stigit.

Tabell 1. Arbetslöshet och tillväxt i Norden 1991-1994

Arbetslöshet (procent av arbetskraften)				
	1991	1992	1993	1994
Danmark	10,4	11,1	12,1	11,4
Finland	7,6	13,1	17,9	19,0
Island	1,5	3,0	4,3	5,5
Norge	5,5	5,9	6,0	6,0
Sverige	3,1	5,3	8,2	8,0
Norden	6,2	8,4	10,5	10,5

BNP (årlig förändring i procent)				
	1991	1992	1993	1994
Danmark	1,0	1,2	0,2	3,0
Finland	-7,1	-3,8	-2,5	2,0
Island	1,0	-3,4	0,8	-1,1
Norge	1,6	3,3	2,5	2,8
Sverige	-1,1	-1,9	-2,0	2,4
Norden	-1,2	-0,6	-0,7	2,5

Källa: Rapporten "De økonomiske utsikter i Norden 1993-94" NSA 1993:622 och finans- och ekonomidepartementen i Norden. Arbetslöshetstalen är årliga genomsnitt för den öppna arbetslösheten.

Det finns nu tydliga tecken på att utvecklingen håller på att vända. I Norden och i andra OECD-länder råder enighet om att föra en ekonomisk politik som ger förutsättningar för uthållig tillväxt. Inflationen måste vara låg och de offentliga finanserna bör konsolideras på medellång sikt. Härigenom kan räntorna sjunka och stimulera den ekonomiska aktiviteten. Effekterna av denna politik börjar nu märkas. I alla de nordiska länderna har både de korta och de långa räntorna sjunkit. Differensen till de tyska räntorna har krympt väsentligt, och i en del nordiska länder understiger räntorna de tyska. Inflationen i alla de nordiska länderna är historiskt mycket låg, och ligger under genomsnittet för OECD år 1994. Konkurrenskraften för de nordiska länderna har, generellt sett, förbättrats. Bl.a. som en följd härav har valutorna i de flesta nordiska länderna apprecierat under senare tid.

Nedgången i räntorna har starkt bidragit till att väsentligt lätta på problemen i den finansiella sektorn i de nordiska länderna.

Räntenedgången har också underlättat skuldanpassningen hos både företag och hushåll, och detta ger bättre förutsättningar för ökade investeringar och ökad privat konsumtion.

I USA och Storbritannien märks en tydlig om än inte stark uppgång i konjunkturen.

Den förda politikens effekter på tillväxt och sysselsättning börjar bli tydligt märkbara. Efter tre år med sjunkande produktion för Norden som helhet, väntas BNP år 1994 att stiga med 2,5 % - mer än genomsnittet för OECD-Europa. Ökningen av arbetslösheten tycks äntligen ha hejdats, och arbetslösheten väntas för 1994 ligga på en oförändrad nivå jämfört med 1993.

De nordiska statsministrarna samt ekonomi- och finansministrarna framhåller i sin gemensamma deklaration i november 1993 att den ekonomiska politiken i hög grad bör vara inriktad på ökad tillväxt för att skapa fler arbetsplatser och minska arbetslösheten. Det betonades att låg inflation och sunda offentliga finanser utgjorde viktiga förutsättningar för varaktig tillväxt. Nationella insatser framhölls vara av avgörande betydelse men vikten av koordinerade insatser mellan såväl de europeiska länderna som andra OECD-länder underströks.

I Mariehamnsdeklarationen lades särskild vikt vid ökad frihandel, sunda offentliga finanser för lägre räntor, strukturella reformer samt stabila valutakurser. Mariehamnsdeklarationen återges i sin helhet i *Bihang 1*.

Mariehamnsdeklarationen ligger i hög grad i linje med den strategi som man enats om inom EU. I december 1993 fastställde EU:s ekonomi- och finansministrar generella riktlinjer (broad guidelines) för den ekonomiska politiken. Det huvudmål som där ställs upp är att uppnå icke-inflationistisk tillväxt. Stor vikt läggs vid arbetslöshetsproblemet. Det tas sikte på en väsentlig minskning av antalet arbetslösa innan sekelskiftet. Det framhölls att ökad sysselsättning är nödvändig för att reducera de negativa sociala och ekonomiska effekter som följer av de slöseri med resurser som arbetslöshet innebär. I riktlinjer betonas också vikten av pris- och valutastabilitet, sunda offentliga finanser och strukturella reformer för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt.

Som medlem av EU kommer Danmark att iaktta dessa riktlinjer vid utformningen av den ekonomiska politiken. Även de nordiska Efta-medlemmarna konstaterade vid det gemensamma mötet mellan Eftas och EU:s finans- och ekonomiministrar i december 1993 att dessa riktlinjer överensstämde med deras nationella ekonomiska politik. I presskommunikén från mötet framhölls att möjligheterna att nå framgång ökar om dessa riktlinjer genomföres i ett större europeiskt sammanhang.

3. Internationellt samarbete för att främja tillväxt och sysselsättning

Aktuell utveckling i internationellt ekonomiskt samarbete

- * Nytt GATT-avtal klart
- * EES-avtalet har trätt i kraft
- * Maastrichtavtalet ratificerat
- * EU och Efta samarbetar om tillväxt och sysselsättning
- * OECD lägger fram stor studie om arbetslöshet och sysselsättning

3.1. GATT-avtalet

I december 1993 kunde den s.k. Uruguay-rundan i praktiken avslutas med en uppgörelse som innebär viktiga liberaliseringar, samt ett utvidgat och förbättrat regelverk för världshandeln. För de nordiska länderna, som är små öppna ekonomier, har det nya GATT-avtalet stor betydelse. De nordiska länderna har inom ramen för förhandlingarna och i andra internationella fora, som OECD och EG-Efta, verkat för avtalet snabbt skulle föras i hamn.

Uruguayrundan, som är den mest omfattande av alla GATT-förhandlingar hittills, syftar till att göra världshandelssystemet mer rättvist och mer transparent. Liberaliseringen på varuområdet utvidgas, nya områden förs in under GATT-systemet och handelsreglerna samt procedurerna för tvistlösning stramas upp.

Avtalet innebär att tullarna sänks i de rika länderna med ca 40 procent inom det traditionella GATT-området, dvs. industrivaror. Jordbruksvaror förs in under GATT, med avtalet är där inte heltäckande. Alla importkvoter på jordbruksprodukter görs om till tullar, vilka sänds med i genomsnitt 36 procent. Alla tullsänkningar skall ske inom loppet av 5 år. Inom tekoområdet tas i-ländernas MFA-kvoter (Multifiberavtalet) bort under en tioårsperiod, varefter vanliga GATT-regler skall gälla.

Grundläggande handelsregler införs också på tjänsteområdet, men inom vissa sektorer som finansiella tjänster och skeppsfart kommer förhandlingarna om marknadstillträde att fortsätta. Omfattande regler införs även på det immaterialrättsliga området. Patent, copyrights, varumärken, design m.m. skyddas.

Regler beträffande bl.a. anti-dumpningsåtgärder, subventioner, skyddsklausuler, tvistlösning m.m. revideras och uppdateras. GATT övergår till att bli en permanent organisation, World Trade Organisation (WTO), med gemensam tvistlösningss procedur för varor, tjänster och idéer.

För små öppna ekonomier som de nordiska är det viktigt att det hinder för världsekonomin som de oavslutade GATT-förhandlingarna utgjorde nu är röjt ur vägen. Det är samtidigt viktigt att det komer nya spelregler för den internationella ekonomin.

3.2. EES-avtalet

Avtalet mellan Efta och EU om ett Europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) trädde i kraft den 1 januari 1994. Därmed deltar alla nordiska länder i den inre marknaden. EES är till folkmängden lika stort som det nyligen etablerade nordamerikanska frihandelsområdet NAFTA (North American Free Trade Agreement), men dess samlade BNP är cirka 15 procent större än NAFTA:s och betydelsen av den interna handeln inom EES är väsentligt större än vad den är inom NAFTA.

EES-avtalet innebär att ett gemensamt regelverk etablerats för fri rörlighet av varor, kapital, personer och tjänster. Avtalet medför att betydande handelshinder avvecklas och att principen om icke-diskriminering mellan egna medborgare och företag och övriga EES-länders medborgare och företag införs. Efta-länderna har, i linje med den modell som finns i EU, inrättat ett övervakningssystem och en domstol för att säkra att EES-regelverket efterlevs.

Frihandel för industrivaror har varit rådande mellan EU- och Efta-länderna under många år. Tullar och kvantitativa restriktioner är avvecklade på industrivaruområdet. Med EES-avtalet främjas varuhandeln ytterligare, först och främst genom avveckling av tekniska handelshinder, t.ex. harmonisering av tekniska regler och minimistandarder. Avtalet upprättar också en gemensam marknad för tjänster samt fri rörlighet för personer och kapital. EES-avtalet öppnar en stor marknad för offentliga inköp samt en gemensam marknad för finansiella tjänster, transport och kommunikation. Avvecklingen av kostnadshöjande hinder för handeln betyder att en rad företag som tidigare de facto har haft en monopolställning blir utsatta för konkurrens. För att klara den ökade konkurrensen måste företagen producera mer kostnadseffektivt. De analyser som gjorts i de nordiska länderna tyder på att implementeringen av EES-avtalet kommer att ha en betydande positiv effekt på de nordiska ekonomiernas funktionssätt.

På enskilda områden går det nordiska samarbetet längre än vad EES-avtalet stipulerar. Detta gäller t.ex. på arbetsmarknadsområdet och beträffande social trygghet.

När EU i framtiden utarbetar nya regler som berör EES kommer de övriga EES-länderna att delta i utarbetande av dessa. En gemensam EES-kommitté skall godkänna nya regler.

För de nordiska länderna betyder EES-avtalet att det införs gemensamma regler på områden, där det inte tidigare funnits gemensamma regler i Norden. Detta innebär att vissa handelshinder, som tidigare diskuterats inom det nordiska samarbetet, avskaffas. Gränskontrollen, som nu är under avveckling inom EU, kommer dock att finnas kvar både inom Efta och inom Norden. På gränskontrollområdet har Nordiska ministerrådet i många år arbetat aktivt för att uppnå förenklingar och ökad effektivitet. I detta sammanhang kan det också påpekas att de nordiska statsministrarna har igångsatt ett arbete för att förbättra villkoren för nordiska medborgare som reser, bosätter sig eller arbetar i ett annat nordiskt land.

EES-avtalet förbättrar förutsättningarna för varuhandeln och detta kommer på sikt att ha följdverkningar på utvecklingen av den nordiska industrin. Specialiseringen ökar, stordriftsfördelarna framhävs och konkurrensen skärps. Detta bidrar till lägre priser och inverkar gynnsamt på tillväxten i näringslivet som helhet.

Av de nordiska ländernas totala utrikeshandel med varor utgör handeln inom Norden drygt en femtedel. EES-avtalet bidrar till att skapa stabila förutsättningar för handeln och annat kommersiellt utbyte mellan den nordiska länderna och övriga Europa men också inom Norden. EES-avtalet bidrar därmed till att förstärka den ekonomiska integrationen inom Norden.

De nordiska ekonomi- och finansministrarna har inom ramen för det nordiska ekonomiska samarbetet haft samråd om avveckling av restriktioner på kapitalmarknaden och marknaden för finansiella tjänster. Detta samarbete är nu avslutat, och reglerna på det finansiella området i Norden är i hög grad likartade. Inom ramen för det nordiska samarbetet har också en sammanlänkning av de nordiska börserna förberetts. Detta har bl.a. resulterat i att de nordiska börserna från och med 1994 upprättat ett gemensamt handelssystem för aktier.

En öppnare marknad för finansiella tjänster och avvecklingen av kapitalrestriktionerna har givit nordiskt näringsliv tillgång till en bredare kapitalmarknad och bidragit till att främja konkurrens och ökad effektivitet på finansmarknaderna. En Efta-studie av de ekonomiska effekterna av en gemensam marknad för finansiella tjänster i enlighet med EES-avtalet pekar mot en samlad effektivitetsvinst motsvarande 1,6% av BNP. Dessutom kommer avvecklingen av kapitalrestriktioner att bidra till att underlätta samarbetet mellan företag i de nordiska länderna. Därmed främjas handeln mellan länderna, vilket bidrar till att öka den ekonomiska aktiviteten i Norden.

3.3. EU-Efta-processen

Den ekonomiska utvecklingen har varit svag i hela Västeuropa de senaste åren. Samtidigt har det internationella samarbetet om tillväxt och sysselsättning intensifierats. Detta har skett med övertygelsen om att insatser för att öka tillväxten och sysselsättningen har förutsättningar att bli mer framgångsrika om de genomförs i ett brett internationellt samarbete. För de nordiska länderna är samarbetet inom EU och mellan EU och Efta av särskilt intresse.

I december 1992 vid EG:s toppmöte i Edinburgh fattades beslut om det så kallade tillväxtinitiativet i syfte att främja den ekonomiska återhämtningen i Europa. Målet var att stärka förtroendet hos de ekonomiska aktörerna. På gemenskapsplanet innehöll initiativet vissa åtgärder för infrastrukturinvesteringar samt små och medelstora företag. I andra fall skulle åtgärderna beslutas och genomföras av medlemsländerna. Det sades att länderna kunde utnyttja det eventuella utrymmet för stimulansåtgärder. Länderna uppmanades vidare att främja investeringar och att verka

för en återhållsam löneutveckling. Länderna uppmanades att initiera strukturella reformer för att förbättra samhällsekonomiernas funktions sätt. Tillväxtinitiativet sattes i verket under det danska ordförandeskapet i EG.

På norskt initiativ ägde ett första gemensamt möte rum mellan ekonomi- och finansministrarna i EG och Efta i april 1993. Då hade Danmark ordförandeskapet i EG och Sverige i Efta. Det var vid mötet enighet om att inom ramen för sunda offentliga finanser och låg inflation verka för ökad tillväxt och sysselsättning. Till mötet utarbetade Efta-länderna en bakgrundsrapport.

I samband med EG-Efta-mötet i april 1993 lade de nordiska länderna fram ett arbete om infrastrukturinvesteringar (se kapitel 4.7). Arbetet ledde till flera resultat och vissa projekt började undersökas. Ett samarbete mellan Nordiska investeringsbanken (NIB) och Europeiska investeringsbanken (EIB) initierades och NIB:s möjligheter att finansiera infrastrukturinvesteringar förbättrades.

Kontakterna mellan NIB och EIB har utvecklats. Ökade möjligheter för EIB att ge finansiering till projekt i Efta-länderna övervägs.

Vid EG:s toppmöte i Köpenham i juni 1993 fick EG-kommissionen i uppdrag att utarbeta en Vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning. Vitboken är mera inriktad på de långsiktiga frågorna än vad tillväxtinitiativet är. Den behandlades vid EU:s toppmöte i Bryssel i december 1993. Efta-länderna, i likhet med EG-länderna, gavs möjlighet att ge synpunkter till kommissionen om Vitbokens innehåll, och samtliga länder gjorde detta. Kommissionens Vitbok betonar vikten av stabila makroekonomiska ramvillkor. En viktig del i Vitboken gäller stora investeringar i de europeiska nätverken för transporter, energi och datakommunikation. En väsentlig höjning av investeringarna i forskning och utveckling rekommenderas. Utbildningssystemet behöver anpassas till nya krav. Kommissionens menar i sin analys att de indirekta arbetskraftskostnaderna, i synnerhet för de lägst avlönade, behöver sänkas.

I Vitboken ägnas stor uppmärksamhet åt aktiv arbetsmarknadspolitik, och länderna uppmanas att öka sina insatser inom detta område. I arbetet med Vitboken studerades de nordiska erfarenheterna på detta område noga.

Europeiska Rådet beslutade i december 1993 om uppföljningen av Vitboken. Ett omfattande arbete med genomförande av de olika åtgärderna sätts nu igång. Europeiska Rådet kommer att värdera uppföljningen av Vitboken i december 1994.

Ett nytt gemensamt EU-Efta finans- och ekonomiministermöte ägde rum den 13 december 1993. EU-Kommissionens Vitbok och en ny bakgrundsrapport från Efta-länderna utgjorde underlag för mötet. Vid mötet markerades en betydande enighet kring de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som EU just antagit. Vid mötet diskuterades möjligheterna att samrodna ansträngningarna att öka tillväxt och sysselsättning, och vidare aktiv arbetsmarknadspolitik, små och medelstora företag, samarbete om infrastruktur, samt sammansättningen av offentliga inkomster och utgifter.

Vid Efta- och EU-ländernas gemensamma finans- och ekonomiministtermöte den 13 december 1993 i Bryssel kom man överens om ett nytt möte för fortsatta diskussioner av tillväxt och sysselsättning. Tidpunkten och agendan för detta möte är tills vidare öppen. Det arbetas för att ett nytt ministermöte skall komma till stånd det första halvåret 1994.

3.4. OECD:s rapport om sysselsättning och arbetslöshet

Under OECD:s ministerrådsmöte 1992 tog det norska ordförandeskapet, med stöd från bl.a. de övriga nordiska länderna och generalsekreteraren, initiativ till en studie av orsaker till och åtgärder mot arbetslöshet i industriländerna. Arbetslösheten i OECD-länderna var redan då stigande från en hög nivå, och det ser ut som om den öppna arbetslösheten 1994 i OECD-området kan komma att uppgå till nära 36 miljoner personer. Om man tar dem som har helt dragit sig ur arbetsmarknaden, bl.a. genom en övergång till sjukpension eller förtidspensionsordningar o.s.v. i beräkningarna, kan det handla om i storleksordningen 50 miljoner personer.

Våren 1993 skedde omfattande genomgångar av material framtaget av OECD-sekretariatet, och generalsekreteraren lade fram en interimrapport på OECD:s ministerrådsmöte 1993. I samband med färdigställandet av interimrapporten framförde de nordiska länderna synpunkter, där de kritiserade tankar om att protektionistiska åtgärder kunde vara till fördel för sysselsättningen. De kritiserade gemensamt idéer om att den pågående globaliseringen av världshandeln borde hindras eller reverseras, liksom tankar som var negativa till teknologisk utveckling.

Den slutliga rapporten planeras bli behandlad på ministermöte i juni 1994 av ekonomi- och finansministrarna. Dessförinnan kommer utkast och delar till rapporten att behandlas i ett flertal kommittéer inom OECD, och även i särskilt inkallade möten. Det är således ännu inte möjligt att bedöma den slutliga produkten.

De nordiska finans- och ekonomiministrarna har enats om att hålla nära kontakt under de fortsatta arbetet med rapporten. Det är från nordisk sid önskvärt att de rekommendationer som läggs fram görs så konkreta och fokuserade som möjligt. Målet för den vidare behandlingen fram till OECD:s ministerrådsmöte i juni bör vara att verka för den slutliga produkten blir ett så samlat och trovärdigt politiskt dokument som möjligt, som kan bidra till ett starkare internationellt samarbete med syfte att öka sysselsättningen kraftigt på medellång och lång sikt.

4. Andra åtgärder för tillväxt och sysselsättning

Den alltför höga arbetslösheten i de nordiska länder har sin grund i såväl makroekonomiska som strukturella obalanser. Arbetslösheten måste därför bekämpas med olika slags åtgärder. Makroekonomiska åtgärder är inte tillräckliga för att säkra en hög och jämn sysselsättning, utan måste kompletteras av ytterligare åtgärder. På många områden måste därför strukturella reformer som förbättrar ekonomiernas funktionssätt genomföras.

I detta kapitel fokuseras några områden som de nordiska regeringarna bedömer som speciellt viktiga i kampen för sysselsättningen. Det är inte tillräckligt med en enstaka åtgärd, och inte heller åtgärder inom endast ett område. Det krävs flera olika slags åtgärder för att öka sysselsättningen. Tillsammans, i en samlad strategi som genomföres i samarbete mellan de nordiska länderna och andra länder som har liknande problem, kan åtgärderna leda till ökad tillväxt och minskad arbetslöshet.

4.1. Bättre utbildning för morgondagens arbetsmarknad

Några aktuella nordiska samarbetsåtgärder om utbildning

- * Program för efter- och vidareutbildning (MR-A)
- * Nordiskt handlingsprogram för att stärka framtidens vuxenutbildning (Voks Frem)
- * Nordplus och Nordplus Junior
- * Överenskommelser om nordisk arbetsmarknad för personer med kortare och längre yrkesutbildning
- * Överenskommelse om lika tillgång till gymnasier m.m. för 16 - 19-åringar

Utbildning blir en alltmer avgörande produktionsfaktor. Utbildning ger kvalifikationer, kunskap och färdigheter, som gör arbetskraften mer produktiv vid framställning av varor och tjänster. Utbildning är en grund för ekonomisk tillväxt, högre reallöner och bättre levnadsstandard.

Behovet av en löpande vuxen- och vidareutbildning förstärks i dessa år av den snabba teknologiska utvecklingen och skärpt internationell konkurrens. Ett viktigt syfte med utbildningssatsningarna måste vara att säkra arbetsstyrkans kvalifikationer, så att dessa kan anpassas till förändringar på arbetsmarknaden. En stor del av den nuvarande arbetsstyrkan kommer att vara på arbetsmarknaden år 2000, och den yrkesmässiga karriären bör hela tiden omfatta en vidareutbyggnad av kvalifikationerna. Utbildningssystemen bör inrättas så att de uppfyller det stadigt stigande behovet för en fortlöpande utveckling, och ny sammansättning av kunskap och färdigheter. Samarbete med arbetsmarknadens parter bör ske där detta är naturligt. Det är särskilt viktigt att det sker en utveckling av den grundläggande förmågan att förvärva ny kunskap och nya färdigheter.

Utbildning av de sämst utbildade höjer deras inkomster och minskar inkomstskillnaderna i samhället.

Utbildningsinvesteringar - både privata och offentliga - måste, liksom andra investeringar, ske på en rationell grund. En väsentlig förutsättning för att utbildningen volym och inriktning blir väl avvägd, är att utbildning ger en tillräckligt god ekonomisk avkastning för individen. Vidare kräver en god prioritering av vidareutbildningens omfattning och sammansättning en aktiv medverkan från den privata sektorn.

Utbildning är ett medel att förbättra arbetsmarknadsfunktionssätt, och därmed reducera risken för flashhalsar i produktionen. Utbildningen kan vidare minska strukturarbetslösheten genom att de svaga gruppernas produktivitet höjs, så att den svarar den gällande lönen i låglöneyrken.

Nationella särkrav på särskild utbildning eller legitimation hindrar i många fall personers rörlighet över gränserna. De nordiska länderna har sedan 1989 arbetat för en gemensam överenskommelse om en nordisk arbetsmarknad för personer som genomgått en högre utbildning omfattande minst tre år. Det arbetas nu med en revision av denna överenskommelse samtidigt som man arbetar med en överenskommelse för kortare utbildning. Om det blir möjligt att färdigställa dessa överenskommelser - vissa juridiska problem återstår att lösa - så innebär det att ett hinder på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden avlägsnas.

Ministerrådet lägger särskild vikt vid att stödja en nordisk utbildningsgemenskap och har genom Nordplus-programmen ingångsatt mobilitetsfrämjande åtgärder inom både högre utbildning och utbildning för ungdomar (16-19 år).

Den 16 januari 1993 trädde överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasienivå i kraft. En motsvarande överenskommelse på den högre utbildningens område kommer att undertecknas inom kort.

Den arbetsmarknadspolitiska vuxenutbildningen behöver effektiviseras, genom åtgärder både nationellt och nordiskt. Ministerrådet (Arbetsmarknadsministrarna) har därför startat ett program för att förbättra arbetskraftens kvalifikationer och kompetens och därmed dess möjligheter för att behålla anknytningen till arbetsmarknaden. Kultur- och undervisningsministrarna genomför för perioden 1992-1996 ett nordiskt handlingsprogram för att stärka framtidens vuxenutbildning - "VOKS FREM".

Det nordiska samarbetet används för att få fram nya metoder och flexibla inlärningsformer, t.ex. distansundervisning och användning av informationsteknologi inom utbildningsområdet.

4.2. Bättre flexibilitet på arbetsmarknaderna

Några aktuella nordiska samarbetsåtgärder på arbetsmarknadsområdet

- * "Arbetsmarknadens funktionssätt och mekanismer för flexibilitet och effektivisering" tema för samarbete om arbetsmarknadsforskning
- * Nytt projekt om olika former för ledighet (orlov)
- * Effektivisering av den internordiska arbetsförmedlingen
- * Internordiskt datorbaserat förmedlingssystem NINA
- * Forskningsprojekt om "Privata och offentliga arbetsförmedlingar"
- * Ministerrådets "Program mot ungdomsarbetslösheten" inleds 1994
- * Projekt om aktivering av arbetslösa startat

Strukturella åtgärder för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden är centrala inslag i en strategi mot arbetslösheten. Detta bidrar till att lediga arbeten besätts snabbare utan press uppåt på löne och kostnader. Därmed sänks den arbetslöshetsnivå som är förenlig med icke-accelerande inflation, dvs. NAIRU. Följdaktligen kan en lägre arbetslöshetsnivå uppnås. Strukturella åtgärder i syfte att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt kan också bidra till att förkorta såväl perioder med hög arbetslöshet som perioder med accelerande inflation. Åtgärder i syfte att öka flexibiliteten på arbetsmarknaderna har sålunda en viktig roll att spela för att förbättra arbetsmarknadernas funktionssätt och uppnå en varaktigt låg arbetslöshetsnivå.

En aktiv arbetsmarknadspolitik utgör en viktig del i en politik för hög flexibilitet på arbetsmarknaden. På detta område ligger de nordiska länderna långt framme vid en internationell jämförelse. En aktiv arbetsmarknadspolitik innebär att åtgärder som förbättrar den arbetslöses möjlighet att erhålla arbete på den reguljära arbetsmarknaden prioriteras framför passivt kontantstöd. Ett viktigt syfte med den aktiva arbetsmarknadspolitikerna är att förbättra matchningen mellan utbud och efterfrågan, dvs. att göra den arbetslösa tillgänglig och lämplig för de arbetstillfällen som uppstår när efterfrågan expanderar. Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna syftar också till att motverka passivisering och utslagning på arbetsmarknaden och att förstärka incitamenten att ta ett ordinarie arbete. De aktiva åtgärderna bör framför allt inriktas på att undvika långtidsarbetslöshet, och att ge redan långtidsarbetslösa bättre möjligheter att återgå till arbetsmarknaden. Annars riskerar arbetskraft att slås ut för gott med stort mänskligt lidande och svåra sociala problem liksom inflationsdrivande flaskhalsar i produktionen som följd.

Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna kan omfatta förmedlingsverksamhet, utbildning, omskolning och arbetslivsträning. Åtgärderna kan också inkludera arbetsplatsförlagd praktik eller lärlingssystem för ungdomar.

Den ökande långtidsarbetslösheten är oroande och i alla nordiska länder pågår försök för att aktivera arbetslösa. Det nordiska projektet "En ny aktiveringsdimension" har till syfte att undersöka dessa försök och utvärdera konsekvenserna för arbetsmarknadens funktionssätt och chansen att komma tillbaka i arbete.

I Danmark har en mer aktiv arbetsmarknadspolitik införts 1994. Åtgärderna är i första hand inriktade mot långtidsarbetslösheten. Bland annat utökas antalet utbildningsplatser avsevärt. I Finland har särskild vikt lagts vid aktivering av efterfrågan på deltidsarbete. Det statliga monopolet för arbetsförmedlingar har avskaffats. I Sverige har under senare tid nya åtgärder införts såsom ungdomspraktik och arbetslivsutveckling. Det statliga monopolet för arbetsförmedlingar har avskaffats. I Norge har resurserna i arbetsmarknadspolitikerna förstärkts påtagligt under de senaste åren. Bl.a. har insatserna för lärlingssystem och arbetsförmedlingsverksamheten ökat avsevärt.

I EG-kommissionens Vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning rekommenderas att medlemsländerna ökar sina satsningar på en

aktiv arbetsmarknadspolitik. Vid utarbetandet av Vitboken studerades de nordiska erfarenheterna på detta område noga.

I utformningen av lagar och regler som påverkar lönebildningen bör det läggas vikt vid att säkra en nödvändig flexibilitet. Icke fullärd arbetskraft bör på olika sätt ges möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Ansvar för lönebildningen åvilar i första hand arbetsmarknadens parter. Det bör beaktas att den offentliga sektorn är en stor arbetsgivare.

Exempelvis är i Sverige hållningen att arbetsmarknadens flexibilitet kan förbättras genom att använda cash limits och sålunda upprätta en länk mellan löne- och sysselsättningsförändringar i den offentliga sektorn. Höga löneökningar medför då krav på ökad effektivitet eller personalnedskärningar. En sådan länk stärker såväl arbetstagarens som arbetsgivarens incitament till en icke-inflationistisk löneutveckling.

Åtgärder på det arbetsrättsliga området kan också vara viktiga för att uppnå en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden. Såväl teoretiska som empiriska studier av effekterna av regler för anställningsskydd i lagar och avtal tyder på att ett starkt anställningsskydd minskar svängningarna i sysselsättningen på kort sikt. På lång sikt är effekterna mer osäkra. Exempel på åtgärder som förstärker positionen för outsiders i förhållande till insiders kan vara förlängning av anställningstiden vid visstidsanställning och ökning av möjligheterna till provanställning. Detta gäller särskilt i mindre och medelstora företag.

I Norge planeras en proposition till Stortinget detta år med förslag till förändringar i Arbetsmiljölagen. I Sverige har bl.a. perioden för prov- och visstidsanställningar utökats från sex till tolv månader. I Danmark finns redan mycket flexibla regler för anställning och uppsägning.

Frågan om bättre flexibilitet på arbetsmarknaden diskuteras kontinuerligt inom ramen för de nordiska arbetsmarknadsministrarnas samarbete. - Arbetsmarknadens funktionssätt och mekanismer för effektivisering och flexibilitet- är ett prioritet ämne för samarbetet om arbetsmarknadspolitisk forskning 1994. Syftet är att analysera effekterna av olika ledighetsförmåner i de nordiska länderna, bl.a. effekter på arbetslösheten och arbetskraftsutbudet. Under år 1994 startar projektet "Orlovsordningar i Norden".

4.3. Reformering av arbetslöshetsförsäkringen

Alla nordiska länder har en arbetslöshetsförsäkring som helt eller delvis finansieras av skatter. Syftet är att under en period garantera uppehållet för den som ofrivilligt har blivit arbetslös och som aktivt söker nytt arbete. Systemen ingår i det sociala skyddsnetet. Inkomsten från arbetslöshetsförsäkringen ger samtidigt de arbetslösa tid att söka efter ett nytt, passande arbete.

Utformningen av arbetslöshetsförsäkringen har stor betydelse för arbetsmarknadens funktionssätt och därmed för utvecklingen av såväl sysselsättning och arbetslöshet som de offentliga finanserna.

De flesta länderna har både en arbetslöshetsförsäkring avsedd för arbetslösa med en viss anknytning till arbetsmarknaden och ett renodlat

stödsystem, t.ex. socialhjälp. Normalt ger den första större bidrag än den andra. Det reses därför ofta krav om att inkludera nya grupper i arbetslöshetsförsäkringen. Ett arbetslöshetsförsäkringssystem som också inbegriper grupper utan direkt arbetslivsanknytning skulle emellertid bryta med den "försäkringsprincip" som arbetslöshetsförsäkringen är baserad på. En avgränsning mot grupper med perifer eller ingen anknytning till arbetsmarknaden bör därför vara en central princip vid utformningen av arbetslöshetsförsäkringen.

Förhållandet mellan ersättningen och den förlorade arbetsinkomsten, den så kallade kompensationsgraden, bör vara lägre än 100 procent efter skatt. Det är viktigt att den enskilda arbetstagaren har ekonomiska incitament för att aktivt söka ett ordinarie arbete. Härmed kan arbetslöshetsstiderna förkortas och rörligheten på arbetsmarknaden ökas. Förhållandevis låga ersättningsnivåer i socialbidragssystemen bör också ge sådana effekter. En förhållandevis låg ersättning kan, å andra sidan, innebära att försäkringen inte fyller syftet att i rimlig grad ersätta bortfallet av inkomst.

Några nordiska länder har system med mycket lång ersättningstid. I både Island och Sverige möjliggör gällande regler att en person kan upp-bära arbetslöshetsersättning eller annan offentlig ersättning under nästan obegränsad tid. I Norge har arbetslöshetsersättningen en klar tidsbegränsning, men i kombination med deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är det möjligt att motta ersättning under långa perioder. Erfarenheter från andra länder talar för att arbetslösheten, och särskilt långtidsarbetslösheten, kan öka med ersättningens varaktighet. En begränsning av varaktigheten i arbetslöshetsersättningen kan därmed bidra till att reducera arbetslösheten, speciellt om ersättningen avlöses av åtgärdsprogram som ökar den enskildes möjligheter på den reguljära arbetsmarknaden.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras dels av arbetsmarknadens parter dels av staten. I Island och Norge är staten enda bidragsgivare.

I Finland och Norge genomföres f.n. en bred översyn av arbetslöshetsersättningen. I Danmark har arbetslöshetsersättningssystemet ändrats 1994 i samband med att arbetsmarknadspolitiken givits en ny, aktiv inriktning. I Sverige är arbetslöshetsförsäkringen föremål för reformer. Bland annat skall den 1 juli 1994 en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring vara genomförd. Dessutom införs en egenavgift. Regeringen har föreslagit en begränsning av ersättningsperioden så att möjligheterna till i det närmaste evig rundgång mellan åtgärder och kontantperioder avskaffas.

4.4. Samarbete om effektiva arbetsmarknader

Arbetsförmedling

En effektiv arbetsförmedling är, som berörts ovan, en viktig del av en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingssystemet utgör dessutom en väsentligt del i befrämjandet av mobilitet över ländergränserna. I syfte att söka effektivisera det gränsöverskridande arbetsförmedlingssamarbetet i Norden samt att förbereda arbetsförmedlingssamarbetet inom EES/EU har

Nordiska ministerrådet initierat projektet, "Effektivisering av den internordiska arbetsförmedlingen", vilket beräknas bli avslutat under 1994. Ett av delprojekten resulterade i ett internordiskt datorbaserat förmedlingssystem - NINA. Detta har presenterats för en EG-arbetsgrupp, som utvecklat EG:s förmedlings- och informationssystem EURES. De finska, svenska och norska arbetsförmedlingssystemen har härmed börjat ingå i utvecklingsarbetet kring EURES och i utbildningen av de s.k. EURO-ADVISERS, vilka ansvarar för det praktiska informations- och förmedlingsarbetet. Behoven av ett internordiskt datorbaserat förmedlingssystem kommer att prövas efter det att resultaten av förhandlingarna om Finlands, Norges och Sveriges medlemskap i EU har blivit klara.

Ungdomsarbetslöshet

Försämringen av arbetsmarknadsläget i Norden under de senaste åren har drabbat ungdomsgrupperna mycket kraftigt. Ungdomsarbetslösheten i Norden är idag betydligt högre än den genomsnittliga arbetslösheten. 1993 var omkring en kvarts miljon ungdomar öppet arbetslösa i Norden.

Insatser mot ungdomsarbetslösheten prioriteras högt i alla nordiska länder. Under de senaste åren har en rad nya åtgärder, speciellt utformade efter ungdomarnas behov, införts såsom t.ex. "Ungdomspraktik" i Sverige och "Praksisplasser" i Norge.

Vid Nordiska rådet session i Oslo i mars 1993 avgav Nordiska Ministerrådet (arbetsmarknadsministrarna) en redogörelse för åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. De nordiska arbetsmarknadsparterna uttryckte vid ett samrådsmöte med MR-A i samband med sessionen sin vilja att delta i planeringen och genomförandet i aktiviteterna.

Nordiska ministerrådets "Program mot ungdomsarbetslösheten" har inletts i början av 1994. Syftet med programmet är att få till stånd erfarenhetsutbyte, politisk koordinering och samordning mellan existerande insatser och program mellan de nordiska länderna och gentemot EG. Även arbetsmarknadsparterna kommer att ingå i programmet. Under våren 1994 genomförs bl.a. flera seminarier inom programmets ram. Syftet med dessa är bl.a. att få till stånd ett erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan länderna kring lokala satsningar för att försöka aktivera arbetslösa ungdomar, samt att redovisa resultat av forskning avseende arbetslöshet.

Programmets resultat avses komma att utnyttas i rekommendationer för det nordiska samarbetet.

4.5. Bättre klimat för mindre och medelstora företag

Några aktuella nordiska samarbetsåtgärder om näringspolitik

- * Höjning av ramen för NIB:s projektinvesteringsslån
- * Utredningsarbete om exportfinansiering (MR-Näring)
- * Värdering av NoPEF:s stöd till förinvesteringsstudier
- * Ny strategiplan för Nordiska industrifonden

De nordiska statsministrarna och finans- och ekonomiministrarna betonade i sitt gemensamma uttalande från mötet i Mariehamn den 8 november 1993, att det främst är genom att de mindre och medelstora företagen blir fler och större som nya jobb skapas. De nordiska länderna pekade också på de mindre och medelstora företagens stora betydelse för sysselsättningen i sina nationella bidrag till EG-Kommissionens Vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning.

De företag som har störst potential att skapa nya, riktiga jobb är de mindre och medelstora företagen. De är ofta dynamiska och innovationsbenägna och av vital betydelse för förnyelsen i ekonomin, och ofta verk samma inom sådana branscher och sektorer som bedöms ha störst tillväxtpotentialer i framtiden, t.ex. den snabbt växande privata tjänstesektorn. De är avgörande för sysselsättningen i många regioner i Norden.

På skatteområdet måste regler som missgynnar de mindre och medelstora företagen ändras. Skatteregler kan utnyttjas till att stimulera nyföretagandet och öka riskvilligheten. Exempelvis har i Sverige införts möjligheter att kvitta kostnader i ny rörelse mot inkomst av tjänst under de första åren.

Som framgår av kapitel 4.2 är en alltför rigid arbetsrätt en faktor som särskilt drabbar de mindre företagen. Det gäller framför allt regler beträffande turordning vid uppsägningar och visstidsanställningars maximala längd, som kan bli särskilt betungande för verksamheten i företag med endast ett fåtal anställda. I Sverige har lättnader av vissa av arbetsrättens bestämmelser beslutats, bl.a. avseende vissa undantag turordningsreglerna.

Ökad internationalisering är av vikt för de mindre och medelstora företagen, inte minst i ljuset av tillkomsten av EU:s inre marknad. Genom EES-avtalet har alla de nordiska länderna tillgång till denna marknad. Via EES och senare eventuellt ett EU-medlemskap kan nordiska småföretagare få tillgång till EU:s rådgivning och information t.ex. i form av databaser. Tidigare har den nordiska hemmamarknaden haft en särskild betydelse för de mindre och medelstora företagen. En stor samhandel samt kulturell och geografisk närhet spelade en stor roll. Med EES-avtalet (den inre marknaden) blir det en vidgad krets av länder som är näraliggande exportmarknader för nordiska mindre och medelstora företag.

Ett positivt investeringsklimat som gynnar de mindre och medelstora företagen är beroende av flera olika förhållanden. Häribland kan nämnas vikten av tillgången till utbildad arbetskraft och ett attraktivt kulturutbud som främjar etableringsviljan hos företagare. Det nordiska samarbetets

ökade resurser för att främja den nordiska kulturella identiteten samt forskning och utbildning bör få positiva effekter på företagsklimatet i Norden.

Man kan med offentlig medel stimulera till att nya jobb skapas i servicesektorn. I Danmark finns exempelvis ett stödprogram med vilket hushåll som köper vissa tjänster kan få bidrag.

Brister på riskkapitalmarknaden kan leda till att teknikförnyelse och expansion i små och medelstora företag hämmas. I sådana fall kan offentliga medel spela en främjande roll. De nordiska näringsministrarna inledde sommaren 1992 ett samarbete om mindre och medelstora företags riskkapitalförsörjning. En utredning genomfördes med uppgift att kartlägga den nordiska riskkapitalmarknaden för småföretag. Arbetet har nu förts vidare med särskild uppmärksamhet på tillväxtföretag och teknikförnyare samt på problemet att få kapital för de första faserna av en investering.

Minsterrådet ser den Nordiska industrifonden som ett instrument för att främja det industriella samarbetet i Norden. Den strategiplan som fondens styrelse har antagit och som ministerrådet ställt sig bakom siktar på en koncentration av fondens aktiviteter som innebär en anpassning till FoU-samarbetet inom EU/EES.

De nordiska näringsministrarna värderar behov av ytterligare stöd på nordiskt plan för mindre och medelstora företag vad gäller export och internationalisering, samt ser på möjligheter för nordisk samverkan rörande exportfrämjande. Två utredningar har genomförts. Den ena behandlar nordiska exportfinansieringsmöjligheter och den andra ser på samfinansiering och möjligheter för ökad projektexport finansierade av utvecklingsbanker. Dessutom har NoPEF på uppdrag av ministerrådet utarbetat förslag till hur aktiviteterna på förinvesteringsstadiet skall utvidgas.

Minsterrådet föreslår att ramen för Nordiska investeringsbankens (NIB) projektinvesteringsslån (PIL) höjs till 2 000 miljoner ECU, vilket motsvarar en ökning på cirka 63% i förhållande till nu gällande ram. PIL etablerades 1982, och låneramen har höjts genom beslut 1986 och 1990. Huvudsyftet med PIL är att främja nordisk projektexport. Det hänvisas till det ministerrådsförslag i saken (B 143/e) som avgivits till Nordiska rådets session i Stockholm 1994.

4.6. Mer sysselsättning från de offentliga utgifterna

På internationellt plan råder enighet om vikten av att konsolidera de offentliga finanserna. Efterfrågan kan stödjas genom att de automatiska stabilisatorerna tillåts verka. Det har varit fallet i de nordiska länderna, där några länder också vidtagit diskretionära stimulansåtgärder. Underskotten i de nordiska ländernas offentliga budgetar har ökat väsentligt under de senaste åren. Mot denna bakgrund har alla nordiska länder igångsatt program med syfte att konsolidera de offentliga finanserna på medellång sikt.

Försvagningen av de offentliga finanserna i de nordiska länderna - och i Västeuropa i övrigt - har delvis sin grund i en kraftig ökning av transferringarna till hushåll och företag. Denna utveckling avspeglar i hög grad att

en stor del av befolkningen i arbetsför ålder står utanför arbetsmarknaden och mottar inkomst från olika transfereringssystem. Samtidigt riskerar denna tillväxt i transfereringarna att leda till åtstramningar av offentlig konsumtion och investeringar och en ökning av det samlade skattetrycket, vilket i sin tur kan förvärra situationen på arbetsmarknaden och resultera i att fler blir passiva stödmottagare. Därmed kommer man in i en god cirkel där en ökning av transfereringarna medför reducerad handlingsfrihet i finanspolitiken och ökade sysselsättningsproblem.

Sambanden mellan budgetpolitiken och ekonomiernas förmåga att skapa sysselsättning utgör ett viktigt element i den ekonomisk-politiska strategi som linjeras i EG-Kommissionens Vitbok, och det var dessutom ett tema som behandlades i Efta-ländernas bidrag till Vitboken.

Mot bakgrund av denna situation med begränsad, eller ingen möjlighet att använda finanspolitiken för att stimulera sysselsättningen, kan det vara fruktbart att pröva möjligheterna för att förstärka sysselsättningen genom att ändra sammansättningen på budgetens utgifts- och inkomstsida.

Det har varit en generell tendens i riktning mot att lägga om kapital- och företagsbeskattningen, för att reducera snedvridningseffekter på kapitalmarknaden. Emellertid är effekterna av beskattningen på arbete på arbetsmarknadens funktionssätt väl så viktiga. En hög nivå på beskattningen av arbetskraft kan påverka sysselsättningen negativt på flera olika sätt:

- Om lönen efter skatt inte är tillräckligt flexibel nedåt vid en ökning av beskattningen på arbetskraft, blir effekten att priset på arbetskraft ökar i förhållande till andra produktionsfaktorer, och därmed reduceras användningen av arbetskraft.

- Genom att hämma framväxten av marknader för arbetsintensiva tjänster som följd av konkurrensen från den svarta ekonomin och "gör-det-själv-aktiviteter" i hushållen.

Det bör f.ö. noteras att en generell sänkning av arbetsgivaravgiften har mycket stora budgeteffekter.

I länder med hög beskattning av arbetskraft, kan en reduktion av beskattningen, t.ex. genom att reducera arbetsgivaravgifterna, kompenseras på olika sätt för att säkra ökad budgetbalans:

- att använda miljöavgifter och brukaravgifter, t.ex. för användning av vägar,

- att i större grad använda avgifter för tjänster som levereras från den offentliga sektorn,

- att ändra arbetsgivares finansiering av transfereringssystem, så att de blir neutrala eller progressiva, och inte regressiva, vilket är fallet i de flesta EU-länderna idag,

- att stödja ställningen för de minst konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden genom omfördelning av skattebördan.

Vidare bör man värdera sambanden mellan skatteregler, lagstiftning och sociala trygghetssystem, med sikte på att utvidga arbetsbegreppet genom att dra in olika former för betalt eller delvis betalt arbete i en gemensam ram. Målet bör vara att reintegrera arbetstagare som är marginaliserade eller som arbetar svart, i den ordinarie arbetsmarknaden.

Möjligheterna att höja momsen är olika i de nordiska länderna, bl.a. på grund av att nivån redan är hög eller på att det kan vara nödvändigt att justera skattesatserna nedåt i förbindelse med anpassningen till ett framtida medlemskap i EU.

I en värdering av möjligheterna att ändra beskattningen från arbetskraft mot ökad beskattning av miljö, bör man ta hänsyn till följande förhållanden:

- Om miljöskatter införs på internationell nivå, kan övergångskostnaderna bli begränsade. Men intäktsbortfallet för stora exportörer av fossila bränslen, som Norge, kan bli stort p.g.a. minskade producentpriser på sådana produkter. De långsiktiga kostnaderna kan komma att bestå i en lägre tillväxt i BNP som följd av lägre energiutnyttjande, lägre nivå på investeringarna och lägre total produktivitetstillväxt. Samtidigt blir tillväxten mer sysselsättningsintensiv. Införande av miljöskatter kommer att verka i riktning mot att industrins relativa andel av produktionen minskar i förhållande till arbetsintensiv tjänsteproduktion, dvs. näringsgrenar som traditionellt har låg produktivitetstillväxt. Å andra sidan kan miljöskatter bidra till att ny teknologi utvecklas och tas i bruk snabbare i industrin, som följd av att avkastningen på att ta i bruk mindre förorenade produktionsmetoder ökar.

- Effekterna av en skatteomläggning på löneutvecklingen, kostnadsnivån och sysselsättningen är också betingad av hur lönebildningen påverkas av en sänkning av arbetsgivaravgiften.

Miljöskatter kan uppenbarligen ha en positiv effekt på miljön, och de förefaller nödvändiga om man skall nå uppsatta mål inom miljöpolitiken på kort och medelfristig sikt. Ökad användning av miljöskatter kommer dessutom att ge utrymme för sänkning av andra skatter som har en snedvridande effekt på resursallokeringen - förutsatt att miljöskattebaserna är stabila. Enskilda länder är emellertid återhållsamma med att införa sådana skatter av rädsla för att förlora i internationell konkurrenskraft. Mot denna bakgrund bör det arbetas för att koordinera åtgärder på europeisk nivå.

I Norge har en ökning i användningen av miljöavgifter gjort det möjligt att hålla en lägre nivå på beskattningen av kapital och arbetskraft än som eljest hade varit möjligt. I samband med skattereformen 1992 har marginalskatten på arbetskraft sänkts väsentligt. I Sverige innebar skattereformen 1990 - 1991 sänkningar av de direkta skatterna och en ökning av de indirekta. Frågan om skatteväxling och utökad miljörelatering av skattesystemet kommer att behandlas av en parlamentarisk utredning som tillsätts i början av 1994. I Danmark har reduktioner i inkomstbeskattningen delvis blivit uppvägda av ökade miljöavgifter som ett led i 1994 års skatte-

reform. I Finland höjdes koldioxidavgiften avsevärt 1993. Island använder miljöavgifter i begränsad utsträckning.

En omdisponering av offentliga utgifter från transfereringar till investeringar, skulle kunna medföra ökad sysselsättning vid en given nivå på de offentliga utgifterna. Enligt norska modellberäkningar och under vissa förutsättningar skulle en omdisponering motsvarande 1% av BNP leda till en ökning av sysselsättningen (i timmar) med 1% och reducera arbetslösheten med ½ procentenhet på medellång sikt. Enligt de norska beräkningarna skulle en sådan omdisponering samtidigt kunna ge en rad indirekta vinster:

- Arbetsmarknadens funktionssätt skulle kunna förbättras genom en reduktion av negativa incitamentseffekter av passiva inkomstöverföringar på utbudet av arbetskraft.
- Investeringar i infrastruktur och utbildning kan reducera kostnaderna och förbättra produktiviteten i näringslivet.
- Ökat utbud av välfärdstjänster i form av barn- och äldreomsorg kan reducera behovet av "produktion" i omsorgstjänster i hushållen. Detta kan leda till ökat utbud av arbetskraft och dämpa flaskhalseffekter avseende högt utbildad arbetskraft.

4.7. Infrastrukturinvesteringar

Några aktuella nordiska samarbetsåtgärder om infrastrukturinvesteringar

- * Arbete om påskyndande av infrastrukturinvesteringar
- * NIB har fått ökade möjligheter att finansiera infrastrukturinvesteringar
- * Samarbete NIB-EIB
- * Uppföljning av planer för väg- och järnvägsprojekt av nordiskt intresse

Mot bakgrund av den växande arbetslösheten tog de nordiska finans- och ekonomiministrarna i november 1992 initiativ till ett arbete om infrastrukturinvesteringar av nordiskt intresse. Detta arbete skulle ses i ljuset av att man i de flesta nordiska länderna konstaterat att infrastrukturinvesteringarna succesivt minskat, samtidigt som den offentliga konsumtionen och transfereringarna stigit. I arbetet skulle undersökas om igångsättningen av pågående eller planerade infrastrukturprojekt kunde påskyndas. En förutsättning var att det i princip inte fanns utrymme för att öka de offentliga utgifterna och en omfördelning från transfereringar och konsumtion till offentliga investeringar skulle eftersträvas. Uppgiften bestod också i att undersöka möjligheterna för Nordiska investeringsbanken (NIB) att finansiera infrastruktur av nordiskt intresse.

I rapporten "Nordiske infrastrukturinvesteringar for å fremme den økonomiske vekst" (NSA 1993: 545), som utarbetades av de nordiska finans- och ekonomiministerna, identifierades några stora projekt som utgör viktiga länkar inom Norden och mellan Norden och övriga Europa. Dessa projekt var sådana där det redan pågår eller planeras arbete under de närmaste åren. Vidare framgick att det i alla nordiska länderna vidtagits åtgärder för att påskynda eller öka nivån på infrastrukturinvesteringarna och att en betydande del av investeringarna var knutna till projekt av nordiskt intresse.

De nordiska transportministrarna följer upp de samnordiska infrastrukturplanerna (se NSA 1993: 611). En genomgång av de nationella planerna visade att de innehöll projekt som mycket väl främjar utvecklingen av infrastrukturen i Norden och mellan Norden och närliggande områden. De nationella planerna ansågs vara väl anpassade till varandra i de aktuella transportkorridorerna. Vad gäller de konkreta projekten hänvisas till ovannämnda rapporter.

De föreligger planer om en rad projekt som väntas genomföras under en tioårs period. De nordiska transportministrarna ämnar utvärdera statusen för genomförandet av dessa planer inom en treårs period.

Infrastruktursamarbetet har också omfattat förbindelserna med Ryssland. De finska, norska, svenska och ryska transportministrarna har på en konferens inom Barentsrådet om transportfrågor under 1993 blivit eniga om prioriteringar i utbyggnaden av transportinfrastrukturen i området. Det rör sig om två huvudförbindelser mellan öst och väst och en nord-syd förbindelse.

Frågan om infrastrukturinvesteringar har också haft en central plats på dagordningen inom EU och Efta under 1993. De nordiska planerna blev presenterade i anknäring till det gemensamma mötet mellan Eftas och EU:s finans- och ekonomiministrar i april 1993. I EG-Kommissionens Vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsätning presenteras en rad stora europeiska transportprojekt, av vilka en del kan få stor inverkan på utnyttjandet av nordiska transportkanaler. De nordiska infrastrukturplanerna ligger väl i linje med EU:s arbete med att bygga ut en sammanhängande europeisk infrastruktur.

I Vitboken läggs stor vikt vid utvecklingen av informationsteknologin. I Sverige har nyligen en kommission tillsatts med uppgift att påskynda utvecklingen mot informations- och kunskapssamhället.

Finans- och ekonomiministerna har i sitt arbete lagt vikt på att förbättra finansieringsmöjligheterna för infrastrukturprojekt. NIB har efter behandling i ministerrådet beslutat att banken kan medverka i finansieringen av projekt som direkt berör endast ett land.

I sin utvärdering av utbyggnaden av infrastrukturen har Nordiska ministerrådet tagit upp frågan om ökat samarbete mellan NIB och den Europeiska Investeringsbanken (EIB). Man har kunnat konstatera att det inte finns några formella hinder för ett sådant samarbete. Vidare har EU:s finans- och ekonomiministrar uttalat sig positivt om ett samarbete mellan de två bankerna. Ett närmare samarbete kan ta formen av samfinansiering.

BIHANG 1

Uttalande om ökad sysselsättning av de nordiska statsministernarna samt ekonomi- och finansministrarna i Mariehamn 8 november 1993

Norden och Europa behöver ökad tillväxt för att skapa nya jobb och minska arbetslösheten.

Arbetslösheten har såväl konjunkturella som strukturella rötter. Strukturproblem har gjort det allt svårare att minska arbetslösheten samtidigt som konkurrenstrycket från övriga delar av den globala ekonomin ökar. Utan genomgripande strukturella reformer och ökad konkurrenskraft finns allvarliga risker för en hög och bestående långtidsarbetslöshet även när de ekonomiska tiderna förbättras.

En avgörande förutsättning för att det skall vara möjligt att få en tillväxt som ger nya jobb är att inflationen fortsatt bekämpas.

De nordiska regeringarna välkomnar de förnyade europeiska ansträngningarna inom ramen för EG och i samarbetet mellan EG och Efta att söka gemensamma lösningar på tillväxt- och sysselsättningsproblemen.

Nationella insatser är centrala, men bara med europeisk samverkan kan nationella ansträngningar ge maximal effekt.

Sunda offentliga finanser är en annan viktig förutsättning för en stimulans av ekonomin, i första hand genom lägre räntor.

De nordiska regeringarna välkomnar det arbete som inleddes i och med det Europeiska Rådets möte i Edinburgh och fortsattes med mötet i Köpenhamn för att genom gemensamma ansträngningar skapa en kraftfull politik för tillväxt och sysselsättning. De fäster stor vikt vid det arbete som nu sker inför Europeiska Rådets möte i Bryssel i december.

Det är av stor betydelse att dialogen mellan EG och Efta förs vidare med det ministermöte som kommer att äga rum i Bryssel den 14 december. De nordiska regeringarna fäster också vikt vid arbetet med dessa frågor inom OECD och välkomnar tankarna på ett sysselsättningstoppmöte inom dess ram.

Följande frågor anser vi bör tillmätas särskild vikt i det fortsatta internationella samarbetet för ökad tillväxt och sysselsättning:

Utvidgad fri handel

Det är av avgörande betydelse att förhandlingarna om en global liberalisering av handeln får ett snabbt resultat. En bra grund har lagts genom de avtal som hitintills ingåtts. Ett snabbt GATT-avtal skulle vara en viktig signal om ökad tillväxt.

Det är vidare av stor betydelse att EES-avtalet med dess omfattande avreglering och liberalisering av handeln i Europa nu träder i kraft.

Det är de nordiska landernas uppfattning att frihandeln så snart detta är möjligt bör utsträckas till att gälla Europa i dess helhet. En europeisk fri

handel innebar nya möjligheter inte minst för Central- och Östeuropa, men kan i förening med de nödvändiga strukturella reformerna också ge betydelsefulla tillväxtimpulser till västra Europa.

Det är av särskild betydelse att Estland, Lettland och Litauen har möjlighet till frihandel med sina nordiska grannländer. De baltiska ländernas möjligheter till ökat välstånd och politisk stabilitet är starkt beroende bl.a. av ett fritt tillträde för deras varor till utländska marknader. Vi välkomnar därför att EG-kommissionen på Köpenhamnsmötet uppdrogs att framlägga förslag om att utvidga de nuvarande handelsavtalen med de baltiska staterna till frihandelsavtal.

För medborgarna innebär en starkt och utvidgad frihandel lägre priser, fler företag med högre produktivitet och lönebetalningsförmåga, samt en starkare ekonomisk bas. Det senare är en förutsättning också för en väl fungerande offentlig sektor.

Sunda offentliga finanser för lägre räntor

I Så gott som samtliga europeiska länder är försvagade offentliga finanser i dag ett växande problem. Detta begränsar handlingsutrymmet för den ekonomiska politiken samtidigt som det riskerar att bromsa den nödvändiga utvecklingen mot lägre räntor. De länder som har utrymme för detta bör dock utnyttja det finanspolitiska utrymmet.

Genom sunda offentliga finanser skapas förutsättningar för en stimulans av de olika europeiska ekonomierna i första hand genom lägre räntor. Detta förutsätter att inflationsförväntningarna är fortsatt låga.

Finanspolitiken bör utformas så att den understödjer strukturreformer, tillväxt och sysselsättning. Sammansättningen av de offentliga utgifterna kan ändras så att tillväxtfrämjande investeringar får större utrymme. Skatter och utgifter bör anpassas till en nivå som är långsiktigt hållbar.

Strukturella reformer för fler och nya jobb

Ett lyft för Europas ekonomier till högre kapacitetsutnyttjande är av stor betydelse, men inte tillräckligt för att återupprätta full sysselsättning. Politiken på samhällslivets snart sagt alla områden måste därför inriktas på strukturella reformer som medför att våra ekonomier fungerar bättre och växer snabbare.

Det gäller att ge människor, företag och offentlig sektor rätt signaler och därigenom säkerställa att den viktigaste resursen av alla - människors vilja att göra ett rejält dagsverke verkligen tas tillvara.

Några viktiga exempel på strukturella reformer:

- Små och medelstora företag. Tillväxten av nya jobb sker främst genom att små och medelstora företag blir fler och större. Bl.a. måste skattepolitiken underlätta för expansion av produktion och investeringar i små och medelstora företag. Man bör också pröva att generellt förenkla lag-

stiftningen till fördel för de små och medelstora företagen, bl.a. på skatte- och arbetsmarknadsområdet.

- Den aktiva arbetsmarknadspolitiken bör utformas så att människor stimuleras till utbildning, omskolning och jobbsökaraktivitet framför passiv ersättning. Det är särskilt viktigt att de aktiva åtgärderna inriktas på att ge långtidsarbetslösa bättre möjligheter att återgå till produktivt arbete. Annars slås människor ut för gott med stort mänskligt lidande och svåra sociala problem liksom inflationsdrivande flaskhalsar i produktionen som följd.

- De arbets sökandes position på arbetsmarknaden bör stärkas. Det kräver ökad flexibilitet i arbetslivet. Ersättningstiden i arbetslöshetsförsäkringen är inte evig utan avlöses av åtgärder och förenas med krav på att ta erbjudna arbeten. Icke fullärd arbetskraft bör på olika sätt ges möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Detta kan ske bl.a. genom företags- och yrkesutbildning och genom större flexibilitet.

- Kompetensutveckling genom utbildning och omskolning har blivit viktigare genom framväxten av låglöneproducenter "på vår egen tröskel" i Baltikum, Central- och Östeuropa. Vi vill inte att våra företag skall glida in i ett läge där de tvingas konkurrera genom låga löner och produktion av jämförelsevis osofistikerade varor och tjänster. Motmedlet heter just kompetensutveckling och investeringar i högproduktiva verksamheter.

- Uthållig tillväxt. Ökad aktivitet måste ske inom de gränser naturen sätter. Det finns stora behov av insatser för att motverka miljöförstöring, såväl i våra egna länder som i omvärlden. En ambitiös miljöpolitik bidrar inte bara till en bättre miljö, utan kan också medverka till att skapa fler jobb på såväl kort som lång sikt.

- Minskade näringssubventioner. En politik för att främja näringslivet bör inriktas på att skapa möjligheter för utveckling och expansion av nya företag. En politik som selektivt subventionerar vissa branscher och företag kan snedvrída konkurrensen och försvåra för andra företag som vill expandera. Minskade näringssubventioner kan bidra till en finanspolitik som stimulerar sysselsättningen. Internationella avtal bör inriktas på att begränsa nationella subventioner.

- Arbetsdelning. Återigen diskuteras en generell minskning av arbetstiden som ett sätt att öka sysselsättningen. Arbetslösheten måste dock lösas offensivt genom ökad aktivitet som ger ökad sysselsättning. Erfarenheterna i Norden såväl som mera teoretiska överväganden talar emot att en generell arbetstidsförkortning skulle öka den totala efterfrågan på arbetskraft. Det är dock viktigt att möjliggöra flexiblare arbetstider, deltidsarbete, jobbrotation i kombination med vidareutbildning etc.

Stabila valutakurser

Små öppna ekonomier som de nordiska får särskilt stora problem när valutakurserna fluktuerar kraftigt. Svängningar upp och ned medför bl.a. stora variationer i vinster och försvårar lönebildningen för parterna på arbetsmarknaden. Stabilare växelkursrelationer i Västeuropas stora länder är därför ytterst viktigt för Norden. EG:s beslut om det Europeiska Monetära Institutet (EMI) ser vi som ett välkommet och principiellt viktigt steg mot ökad valutastabilitet i Västeuropa. Igångsättandet av EMU:s andra fas förbättrar möjligheterna till ekonomisk-politisk samordning och därmed förutsättningarna för stabil tillväxt och ökad sysselsättning.

Valutastabilitet är viktigt inte minst därför att den fria handel som med betydande insatser kunnat uppnås genom Efta, EES-avtalet och EG:s "inre marknad" sannolikt försvåras vid stora svängningar i valutakurserna. Stor instabilitet i valutarelationerna riskerar att leda till protektionistiska strömningar som hotar den fria handel och därmed tillväxt och sysselsättning.

Stabilare valutor förutsätter ett bättre fungerande ekonomiskpolitiskt samarbete i Europa. Som små och öppna ekonomier har de nordiska länderna ett mycket starkt intresse av detta.

Økt sysselsetting i Norden

Diskusjonsunderlag til møtet mellom de nordiske statsministrene og finans- og økonomiministrene i Mariehamn 8. november 1993

Rapport fra Nordisk embetsmannskomiteé for økonomi og finanspolitikk, 29. oktober 1993

INNHOLD

	s.
1. Arbeidsløsheten i Norden	1236
2. Nordisk deltakelse i det videre europeiske samarbeide om vekst og sysselsetting	1238
3. Situasjonen i de nordiske land	1240
3.1. Danmark	1240
3.2. Finland	1242
3.3. Island	1245
3.4. Norge	1247
3.5. Sverige	1249

1. Arbeidsløsheten i Norden

Arbeidsløsheten i Norden er høyere än på flera decennier. I Finland, Danmark och Sverige är nivåerna mycket höga. Även i Norge och Island är arbeidsløsheten oacceptabelt stor.

Problemet är gemensamt, men dess storlek och utveckling skiljer sig mellan länderna. I Danmark ökde arbeidsløsheten kraftigt efter den andra oljekrisen 1979 - 80, och har sedan dess legat på en nivå runt 10%. Arbeidsløsheten har inte minskat särskilt mycket ens då konjunkturen varit god. För 1993 väntas nivån ligga på 12,1%. Finland hade under hela 1980-talet en rätt låg arbeidsløshet, men efter omslaget i konjunkturen 1989 har arbeidsløsheten stigit mycket snabbt och kraftigt, och den uppgår till 17,5% för 1993. Den väntas stiga ytterligare nästa år. Island hade under 1980-talet en extremt låg arbeidsløshet - mindre än 1%, men under de senaste 3 - 4 åren har nivån stigit till 4,5%. I Norge ökade också arbeidsløsheten från en mycket låg nivå i slutet av 1980-talet, och den uppgår 1993 till 6%. I Sverige har

omslaget varit snabbt och kraftigt; från en arbetslöshet under 2% i slutet av 1980 talet till ca 8% i genomsnitt för 1993.

Orsakerna till denna bekymmersamma utveckling har betydande likheter mellan länderna. I Finland, Island, Norge och Sverige präglades 1980 talet av hög inflation och försämrad konkurrenskraft. Efterfrågan hölls uppe av en expansiv penningpolitik, till vilken avregleringarna av kreditmarknaderna bidrog. När denna utveckling bröts, skedde ett stort fall i efterfrågan. Efter en kraftig skulduppbyggnad hos företag och hushåll, sker nu en anpassning som innebär starkt ökat sparande och minskad konsumtion och minskade investeringar. I Danmark inleddes en liknande process redan i mitten av 1980-talet.

Inriktningen av den ekonomiska politiken har betydande likheter mellan de nordiska länderna. I alla nordiska länder betraktas arbetslösheten som det allvarligaste ekonomiska problemet. Den ekonomiska politiken är följaktligen inriktad på att få en uthållig tillväxt och att varaktigt kunna öka sysselsättningen. Förutsättningar för detta är sunda offentliga finanser och låg inflation. Utrymmet för finanspolitiska stimulanser är lågt eller obefintligt, i likhet med övriga europeiska länder. Genom budgetkonsolidering och låg inflation skapas förutsättningar för lägre ränta, vilket kan leda till ökad efterfrågan. Viktiga element i politiken är också strukturreformer för att förbättra ekonomiernas funktionssätt. I Finland och Sverige har deprecieringarna av valutorna starkt förbättrat konkurrenskraften och ökat produktionen i den exportorienterade delen av näringslivet.

Trots det begränsade statsfinansiella utrymmet har vissa finanspolitiska stimulanser gjorts i vissa av länderna. I Danmark, där de offentliga finanserna är jämförelsevis goda, lättas finanspolitiken 1994 med i storleksordningen 1% av BNP. Investeringarna i infrastruktur ökas, och skatterna minskas i samband med en skattereform. I Island ökas investeringarna i infrastruktur, och skatterna sänks för företagen och hushållen (sänkt matoms). I Norge försöker man att förstärka sysselsättningseffekten av de offentliga utgifterna genom att reallokera utgifter från transfereringar till investeringar och offentlig konsumtion. I Finland och Sverige är de offentliga finanserna synnerligen ansträngda, och det är en mycket viktig målsättning att nå en bättre budgetbalans. I Sverige görs betydande investeringar i infrastruktur, utbildning och forskning inom ramen för budgetsaneringsprogrammet.

I alla länder genomförs strukturella reformer för att förbättra ekonomiernas funktionssätt och för att förbättra företagsklimatet, genom bl.a. skattereformer och åtgärder för att främja utvecklingen av små och medelstora företag. Ett särskilt viktigt reformområde är arbetsmarknadernas flexibilitet. De nordiska länderna tillmäter detta olika stor vikt, samtidigt som behovet av reformer också kan skilja sig mellan länderna. I Danmark ändras ersättningsreglerna till de arbetslösa för att motverka långa perioder av passivt stödmottagande, och istället främja utbildning och aktivt arbetssökande. I Finland upphävs sysselsättningsgarantin för ungdomar och långtidsarbetslösa, med syfte att skapa en mer aktiv och flexibel arbetsmarknad. Vidare underlättas anställning av ungdomar genom att prakti-

kanters löner sänks i förhållande till tabellönerna. I Sverige har ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen sänkts och vissa förändringar av arbetsrätten, med syfte att underlätta för främst småföretag, har föreslagits Riksdagen.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken spelar särskilt i Sverige, Finland och Norge en stor roll. I Sverige omfattas fler personer än någonsin av arbetsmarknadspolitiska åtgärder - för år 1993 i genomsnitt 5% av arbetskraften. Nya typer av åtgärder inriktas framförallt på unga och långtidsarbetslösa. I Finland omfattas i medeltal 100 000 personer, eller 4% av arbetskraften, av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I Norge har antalet platser i åtgärdsprogrammet ökat kraftigt sedan 1988 till ett årsgenomsnitt på 61 000 platser 1993. Ökade volymer ökar kraven på att åtgärderna inte stör den ordinarie arbetsmarknaden eller på andra sätt snedvrider konkurrensen.

2. Nordiskt deltagande i det vidare europeiska samarbetet om tillväxt och sysselsättning

Det internationella samarbetet om tillväxt och sysselsättning har intensifierats kraftigt under det senaste året, i flera internationella fora. För de nordiska länderna är samarbetet inom EG och mellan EG och Efta av särskilt intresse.

Vid EG:s toppmöte i Edinburgh i december 1992 beslutades om det s.k. tillväxtinitiativet för att främja en ekonomisk återhämtning i Europa. Det övergripande syftet var att stärka förtroendet hos de ekonomiska aktörerna. Initiativet innehåller en del åtgärder på gemenskapsplanet. De gäller främst finansiering av infrastrukturinvesteringar (trans-europeiska nätverk) och små och medelstora företag. Flertalet åtgärder skulle beslutas och genomföras nationellt. Länderna uppmanades att inom den ram som sätts av kraven på medelfristig budgetkonsolidering och låg inflation, utnyttja utrymmet för stimulansåtgärder. Ett utrymme för budgetstimulanser kunde skapas genom att utgifterna växlas från transfereringar och konsumtion till investeringar. Länderna uppmanades att främja privata och offentliga investeringar, stimulera små och medelstora företag, samt verka för en återhållsam löneutveckling. Ett annat inslag i tillväxtinitiativet är strukturella reformer för att förbättra ekonomiernas funktionssätt. Tillväxtinitiativet sattes i verket under det danska ordförandeskapet.

I april 1993 ägde ett första gemensamt möte mellan ekonomi- och finansministrarna i EG och Efta rum. Mötet tillkom efter ett förslag av statsminister Brundtland, och det fick en ytterligare nordisk profil genom att Danmark hade ordförandeskapet i EG och Sverige i Efta. Vid mötet framkom en betydande samling kring de ekonomisk-politiska åtgärder som EG:s tillväxtinitiativ innehåller. Det förelåg stor samstämmighet om att den höga arbetslösheten och den låga tillväxten måste angripas inom ramen för en strategi där sunda offentliga finanser och låg inflation sätter ramar för åtgärder på kort sikt. Ett nytt gemensamt ministermöte äger rum den 14 december 1993.

I samband med EG/Efta-mötet i april 1993 lade de nordiska länderna fram ett arbete om infrastrukturinvesteringar, som förberetts av Nordiska ministerrådet (finans- och ekonomiministerna). Arbetet ledde till flera resultat. Några stora nordiska projekt, som är viktiga länkar mellan Norden och övriga Europa, identifierades. Möjligheterna att framskynda vissa projekt började undersökas. Arbetet var vidare ett sätt att utväxla idéer och erfarenheter inom ett område som ges ökad vikt inom den ekonomiska politiken. Ett samarbete mellan Nordiska investeringsbanken (NIB) och Europeiska investeringsbanken (EIB) initierades, och togs emot mycket väl vid det gemensamma ministermötet. Vidare utökades NIB:s möjligheter att finansiera infrastrukturinvesteringar, i linje med de som EIB fått genom EG:s tillväxtinitiativ.

De nordiska transportministrarna har sedan bedrivit ett arbete för att konkretisera de samnordiska infrastrukturplanerna. De nationella infrastrukturplanerna har gått igenom, och ministrarna har konstaterat att dessa innehåller projekt som på en god nivå främjar utvecklingen av infrastrukturen för transporter i Norden och med angränsande regioner. De nationella planerna i de nordiska länderna är väl anpassade till varandra i de aktuella transportkorridorerna. Planerna skall fullföljas under en tioårsperiod.

För att ytterligare stärka det nordiska infrastrukturensamarbetet kommer transportministrarna att bilateralt mellan länderna arbeta med enskilda projekt och länkar. Ett exempel är ett utökat samarbete mellan Norge och Sverige om bl.a. transportkorridorerna mellan Sverige och södra Norge. Ett annat exempel är den planerade Öresundsförbindelsen.

De nordiska infrastrukturplanerna ligger väl i linje med EG:s strävanden mot en sammanhållen europeisk infrastruktur. De nordiska länderna kommer nära att följa detta samarbete inom EG.

Kontakterna mellan NIB och EIB har utvecklats. EIB:s möjligheter att ge finansiering i kandidatländerna redan före medlemskapet har blivit mer konkreta som resultat av kontakter direkt med EIB.

Vid EG:s toppmöte i Köpenhamn i juni 1993 fick kommissionen i uppdrag att utarbeta en vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning - Kommissionens "Köpenhamnsinitiativ". Vitboken är mer inriktad på de långsiktiga och strukturella frågorna än vad tillväxtinitiativet är. Den skall behandlas vid toppmötet i Bryssel i december 1993, och bl.a. vara underlag för de riktlinjer för den ekonomiska politiken som EG enligt Maastrichtfördraget skall anta innan den andra fasen av EMU skall inledas den 1 januari 1994. Efter beslut av Europeiska rådet och Ecofin-rådet gavs såväl EG-länderna som Efta-länderna möjlighet att ge synpunkter till kommissionen om vitbokens innehåll.

Samtliga nordiska länder har lämnat sina synpunkter inom den givna fristen. I sina svar ger de sin syn på flera frågor som är centrala inom det europeiska ekonomiska samarbetet och den nationella ekonomiska politiken, såsom det europeiska valutasamarbetet, frihandeln och GATT-rundan, forskning och utveckling, hur småföretagens utveckling kan främjas,

sambandet mellem miljø og økonomi, utbildningens betydelse for tillvæksten, arbejdsmarkedspolitikken og infrastrukturen.

De nordiske landene lægger i sine bidrag meget stor vægt ved frihandels betydelse og en hurtig og fremgangsrig afslutning af GATT-runden.

Inom OECD holder den store studien om sysselsætningen på at slutføres. De nordiske finans- og økonomiministerne har meget aktivt fulgt dette arbejde. Från de nordiske landene har bl.a. fremført at slutsatserne i utredningen ikke får innehålle protektionistiske elementer.

3. Situationen i de nordiske lande

3.1. Danmark

3.1.1. Arbejdsløshedens udvikling

Udviklingen i arbejdsløsheden i Danmark siden 1980 er vist i tabel 1.

Tabel 1. Arbejdsløsheden i Danmark siden 1980.

	Antal ledige 1.000 personer	Ledige i pct. af arbejdsstyrken
1980	184	7,0
1981	243	9,2
1982	263	9,8
1983	283	10,4
1984	276	10,1
1985	252	9,0
1986	220	7,8
1987	222	7,8
1988	244	8,6
1989	265	9,3
1990	272	9,5
1991	296	10,4
1992	318	11,1
1983 (skøn)	350	12,1
1983 (skøn)	330	11,4

Forløbet er naturligvis stærkt påvirket af konjunkturbevægelserne i perioden. Lavkonjunkturerne i forbindelse med den anden oliekrise er således en væsentlig faktor bag den stigende ledighed i starten af 1980'erne. Omkring 1983 startede en periode med stærk økonomisk vækst i Danmark, især som følge af opgangen i den indenlandske efterspørgsel. Denne vækst førte til en vis - men ikke særlig kraftig - nedgang i ledigheden. I slutningen af 1986 blev det af hensyn til betalingsbalancen nødvendigt at dæmpe den økonomiske vækst i Danmark. En periode med svag udvikling i den inden-

landske efterspørgsel fulgte, og ledigheden begyndte efterhånden at stige igen. De sidste par års svage udvikling i den internationale økonomi har yderligere bidraget til en højere ledighed.

Også igennem den forløbne del af 1993 er ledigheden steget og den var i juli (sæson-korrigeret) på 353.000 personer eller over 12 pct. af arbejdsstyrken. Det skønnes imidlertid, at udviklingen i ledigheden snart vil vende. En mærkbar opgang i den indenlandske efterspørgsel (især det private forbrug), en gradvis forbedring af den internationale vækst samt arbejdsmarkedsreformen m.v. (jf. nedenfor) ventes at føre til et ganske kraftigt fald i ledigheden igennem 1994.

Erfaringen fra midten af 1980'erne viste imidlertid klart, at kun en del af ledigheden er konjunkturbestemt. Selv om den økonomiske vækst var ganske stor - en årlig vækst på $3\frac{1}{2}$ - $4\frac{1}{2}$ pct. tre år i træk - førte det kun til en moderat reduktion af ledigheden. Ved et ledighedsniveau på omkring 8 pct. af arbejdsstyrken steg lønningerne kraftigt. Det betyder, at en stor del af ledigheden er strukturel og dermed kun kan nedbringes ved at formindske strukturproblemerne i økonomien i almindelighed og på arbejdsmarkedet i særdeleshed.

3.1.2. Økonomisk-politiske foranstaltninger til nedbringelse af arbejdsløsheden

Den danske økonomiske politik har i en årrække været baseret på en fast valutakwspolitik og en stram finanspolitik. Hertil er kommet strukturforbedrende tiltag som f.eks. skattereformen fra 1987, der sænkede marginalskatten og øgede incitamentet til privat opsparing. Denne langsigtede politik har givet gode resultater i form af lav inflation og stort overskud på betalingsbalancen, men har ikke kunnet hindre, at arbejdsløsheden steg.

De grundlæggende principper for den økonomiske politik er fortsat gældende. Netop det gode udgangspunkt har gjort det muligt at gennemføre en midlertidig, mindre lempelse af finanspolitikken med virkning fra 1994, samtidig med at strukturforbedrende reformer påbegyndes.

Lempelsen af finanspolitikken i 1994 er isoleret set af størrelsesordenen godt 1 pct. af BNP. Lempelsen består af såvel øgede offentlige udgifter af midlertidig karakter (bl.a. fremrykning af offentlige investeringer og oget erhvervsfremme), som strukturforbedringer, der fører til mindre skatteprovenu nu i forbindelse med påbegyndelsen af den nye skattereform.

Skattereformen er et vigtigt led i den styrkelse af strukturpolitikken, der indledes 1. januar 1994. Indkomstskatten nedsættes og der indføres øremærkede arbejdsmarkedsbidrag til finansiering af dagpenge og aktiveeringsforanstaltninger. Samlet indebærer dette, at skatten af arbejdsindkomst og de høje marginalsatser sænkes gradvist. Finansieringen heraf sker med bl.a. miljøafgifter og udvidelse af skattegrundlaget. Som anført er skattereformen i starten ikke fuldt finansieret.

Et andet grundelement i den strukturforbedrende politik er den arbejdsmarkedsreform, der ligeledes træder i kraft 1. januar 1994.

Hidtil har de aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger i for høj grad blot haft til formål at give adgang til nye perioder med passive dagpenge. I det

nye system bliver der i stedet en samlet periode på 7 år med dagpenge, beskæftigelse og uddannelse. I den første delperiode (på 4 år) har den ledige ret til 1 års uddannelse eller jobtræning. Der er mulighed for at give tilbuddene tidligere end det sker i dag. Tilbuddene gøres mere målrettede. I den anden delperiode (på 3 år) skal den ledige så vidt muligt tilbydes beskæftigelse i 20 timer om ugen. Begge delperiode kan forlænges med 1 år i forbindelse med orlov.

Der sker samtidig en udvidelse af adgangen til orlov. Såvel beskæftigede som ledige får mulighed for uddannelsesorlov i op til 1 år med godtgørelse svarende til arbejdsløshedsdagpengene. Der gives også mulighed for orlov til børnepasning. Her er godtgørelse på 80 pct. af arbejdsløshedsdagpengene (kommunerne kan dog supplere dette beløb). Endelig bliver der for beskæftigede mulighed for orlov til "sabbat" med 80 pct. godtgørelse, dog under forudsætning af, at den ledigblevne stilling bliver genbesat.

Orlovsordningerne vil gøre det muligt at forbedre arbejdsstyrkens kvalifikationer dels gennem uddannelse, dels ved at en del af de ledige stillinger ventes at blive besat af arbejdsløse, der således får relevant jobtræning.

Endelig vil der ske en styrkelse af uddannelsesindsatsen. Inden udgangen af 1994 vil der blive oprettet yderligere 20.000 uddannelses- og efteruddannelsespladser.

3.2. Finland

3.2.1. Arbetslöshetens utveckling

Situationen på den finska arbetsmarknaden var internationellt sett gynnsam ända till slutet av 1980-talet. OECD-ländernas arbetslöshet ökade kännbart bl.a. som en följd av två oljekriser på 1970-talet och förblev därefter hög. I Finland förändrades konjunkturarbetslösheten inte till strukturell arbetslöshet i samma omfattning som i många andra länder. Men strukturella svagheter växte i allt högre grad fram redan på 1980-talet.

Kommunernas arbetsplatser ökade från 337 000 personer år 1980 till 464 000 personer år 1989, och hela den offentliga sektorns sysselsättningsandel gick upp från 23% till 27½%. Samtidigt ökade den privata slutna sektorns sysselsättning från 977 000 personer till 1 084 000 personer; arbetsplatserna inom den öppna sektorn minskade från 417 000 till 341 000. Arbetskraftsbristen inom industrin föranledde stora kapitalintensiva investeringar, men ökade också arbetskraftskostnaderna samt försämrade pris-konkurrensförmågan. Vid internationell jämförelse minskade den finska industrins arbetsplatser dock inte speciellt mycket på 1980-talet.

Östhandelns och den inhemska efterfrågans sammanbrott förorsakade en snabb ökning i antalet arbetslösa år 1991. År 1993 är arbetslöshetsgraden ca 17½% och år 1994 ca 19%. Arbetslöshetens snabba uppgång speglar såväl minskade produktionsvolymmer som de stora produktivitetsökning-

arna. Utbudet på arbetskraft har konjunkturellt minskat, fastän befolkningen i arbetsför ålder har ökat.

Över en femtedel av den unga arbetskraften i åldern 15-24 år är redan arbetslös, vilket försvårar deras anpassningsförmåga till arbetsmarknaden. Än mer oroande är den snabba ökningen av antalet långtidsarbetslösa, vilket leder till ökande försvagning av yrkesfärdigheter och utslagning från arbetslivet. Hittills har de långtidsarbetslösa i medeltal varit relativt gamla personer utan utbildning, men nu drabbar långtidsarbetslösheten allt oftare också högre utbildade. Nästan 20% av antalet arbetslösa var - enligt arbetskraftsministeriets register - långtidsarbetslösa (arbetslösa utan avbrott över ett år) i augusti 1993, och nästa år kan antalet redan gå upp till över en tredjedel av alla arbetslösa.

Det är sannolikt, att arbetslöshetsgraden överstiger 15% ännu under flera år: under de senaste 20 åren har en minskning i arbetslöshetsgraden förutsatt en ökning på minst 3% i totalproduktionen. Åtskilliga positiva signaler finns dock i Finlands ekonomiska situation redan nu: exportvolymens snabba ökning, industriproduktionens uppsving, avsevärd minskning av underskottet i bytesbalansen, marknadsröntornas nedgång och aktiekursernas stegring.

Nästa år väntas totalproduktionen öka endast 1%. Den fortgående lågkonjunkturen hotar försämra arbetsmarknadens funktionsduglighet på så sätt, latt det uppstår brist på arbetskraft redan på ganska hög arbetslöshetsnivå.

Den nuvarande krisen har förändrat uppfattningarna om skillnaderna mellan olika branscher; arbetslöshetsrisken har ökat också inom flera servicenäringar, inkl. den offentliga sektorn.

3.2.2. *Ekonomisk-politiska åtgärder för att bekämpa arbetslösheten*

Sysselsättningsutvecklingen är framför allt en funktion av totalproduktionens tillväxt. Arbetsloshetens problem kan inte lösas med arbetskraftssubventioner eller förkortade arbetstider. En hållbar lösning förutsätter en bättre samhällsekonomisk balans och snabbare tillväxt.

Finsk ekonomisk politik har mot denna bakgrund haft tre prioriteringar. För det första behövs en stark exportutveckling. För det andra måste finanspolitiken vara återhållsam och sträva till minskade budgetunderskott och lägre utgiftsandel för den offentliga sektorn. För det tredje krävs strukturella reformer för att öka ekonomins effektivitet och flexibilitet (t.ex. på arbetsmarknaden).

En snabb och uthållig exporttillväxt behövs för att eliminera underskottet i bytesbalansen. Det är nödvändigt att bryta den utveckling som under flera år inneburit kraftiga ökningar i landets utlandsskuld. Blott härigenom kan man skapa utrymme för den ökning av inhemsk efterfrågan, som är viktig för ekonomins återhämtning på hemmamarknaderna. Den exportledda tillväxtens strategi stöds bäst av god pris- och realkonkurrensförmåga samt av åtgärder för att befrämja investeringar inom industrin. En allmänt expansiv finanspolitik och en snabb uppbyggnad av den offentliga

sektorns skulder är inte förenlig med en ekonomisk-politisk strategi, som strävar att varaktigt öka antalet jobb i den privata sektorn. Ytterligare sänkningar av den allmänna räntenivån är synnerligen önskvärda och den ekonomiska politiken bör sträva att befrämja en sådan utveckling.

Finanspolitiken var inte stram nog i slutet av 1980-talet, då finansmarknadens avreglering ledde till en våldsam kreditexpansion, men har allmänt taget varit kontracyklisk. Anpassningen av växelkursen har lett till en mycket markant förbättring av konkurrenskraften, som också har stärkts av två på varandra följande nollavtal på arbetsmarknaden.

Ett stort problem är nu det ökande budgetunderskottet, som är både konjunkturrellt och strukturellt. Finanspolitiken har mycket begränsade möjligheter att lindra långkonjunkturen genom sänkta skatter eller ökade offentliga utgifter. Den statliga finansieringen av investeringar inriktas av arbetskraftspolitiska skäl speciellt på reparationer och underhåll.

Privata investeringar kan bäst befrämjas genom att förbättra industrins och näringslivets allmänna verksamhetsförutsättningar. Åtgärder i detta syfte är bl.a. reformen av kapitalinkomstbeskattningen, liberaliseringen av utlandsägandet och den planerade omsättnings-skattereformen. Kännbara statliga insatser är nödvändiga för att trygga bankernas soliditet och utlåningsförmåga. Energipolitikens riktlinjer måste omprövas, eftersom riksdagen i september beslutade att inte bevilja tillstånd för ett femte kärnkraftverk.

För att utveckla de små och medelstora företagens verksamhetsförutsättningar har man effektiviserat utbildnings-, rådgivnings- och annan utvecklingsserviceverksamhet samt stött företagen med nya, konjunkturberingade finansieringsåtgärder; räntestöd för såväl nya investeringar som för att sänka räntebördan på gamla lån.

Arbetskraftspolitiska åtgärder har sysselsatt eller skapat utbildningsplatser för i medeltal ca 100 000 personer om året, motsvarande 4% av hela arbetskraften. Sysselsättningslagen förändrades från och med ingången av år 1993 genom att upphäva sysselsättningsgarantin för långtids- och ungdomsarbetslösheten. Förändringen strävar till att skapa bättre förutsättningar för en aktiv och flexibel arbetskraftspolitik med tonvikt på jobb i den privata sektorn.

Budgetpropositionen för 1994 riktar de lönebaserade sysselsättningsanslagen i synnerhet till långtidsarbetslösa och ungdomar samt till utjämning av regionala skillnader i arbetslösheten. Förbättrad sysselsättning av långtidsarbetslösa prioriteras i samband med statens egna investeringar samt statsstödda investeringsprojekt.

De arbetsintensiva företagens verksamhetsförmåga har förbättrats genom att bevilja sysselsättningsstöd då företagen sysselsätter arbetslöshets-hotade eller arbetslösa. Rekryteringen av ungdomar underlättades senaste vår, då praktikanttidens lönenivå sänktes kännbart i förhållande till de allmänna tabellönerna.

På grund av den svaga efterfrågan på arbetskraft är det arbetskraftsförmedlingens viktigaste uppgift att stärka arbetskraftens kompetens och att främja yrkesrörligheten. Utbildning och rådgivning samt nya arbetsgi-

varkontakter framhåvs i arbeidskraftsbyråernas kundarbete. Jämsides med den avgiftsfria arbetsgivarserVICEN intensifieras utvecklandet av avgiftsbelagd service som är skraddarsydd med tanke på företagens behov. Det är viktigt att aktivera de arbetslösas eget arbetssökande. I detta syfte har regeringen beslutat göra arbetslöshetsersättningarna tidsbegränsade i alla situationer. Över huvud har regeringen strävat till att aktivera sysselsättningspolitiken och att öka arbetsmarknadens flexibilitet.

3.3. Island

3.3.1. Arbejdsløshedens udvikling og årsager

Udvikling. Igennem tiderne har arbejdsløshed i Island været lavere end i de fleste OECD-lande, på mindre end 1% af arbejdsstyrken. Men i løbet af de sidste tre-fire år er der sket væsentlige ændringer. Dette har medført en stigning i arbejdsløshed fra ½% i 1980 til 4½% i 1993.

Efter en tre-års periode hvor arbejdsløsheden var forholdsvis stabil på omkring 1½% af arbejdsstyrken er denne steget kraftigt i 1992 - 1993. I 1994 ventes en yderligere stigning trods en række arbejdspolitiske indgreb, til 5% af arbejdskraften.

Udover en stærk stigning i arbejdsløsheden indenfor de sidste år er der også sket en markant forskydning i dennes sammensætning. Arbejdsløsheden indenfor hovedstadsområdet er vokset langt kraftigere end i andre dele af landet. I 1987 og 1988 var der således kun 20% af de arbejdsløse på hovedstadsområdet, men i 1992 - 1993 er mere end halvdelen, eller knap 60%, af de arbejdsløse på hovedstadsområdet.

Ligesom i de andre lande hvor arbejdsløsheden er steget i de sidste år er de yngre blevet hårdt ramt. I 1993 er mere end 10% af de 15 - 24 år gamle arbejdsløse.

Selv om langtidsarbejdsløshed er vokset i Island står den alligevel lavt i forhold til de fleste andre lande. I Island er der kun 7% af de arbejdsløse som har været uden arbejde længere end 12 måneder, sammenlignet med omkring 50% i EF-landene.

Årsager. Der er forskellige forklaringer på den forskydning i arbejdsløshed der er sket indenfor de sidste år. I hele perioden fra 1970 - 1987/88 er der blevet ført en økonomisk politik hvor man har lagt vægt på at opretholde beskæftigelsen. Dette har imidlertid været på bekostning af en rekordhøj inflation forårsaget af gentagne devalueringer af den islandske króna. I de senere år er stabiliseringspolitikken blevet sat i spidsen hvor hovedformålet har været at sænke inflationen og søge herved en forbedring af erhvervenes konkurrenceevne.

Samtidigt har den islandske økonomi været inde i en lavkonjunkturperiode. Efter fire års stagnation faldt bruttonationalproduktet kraftigt i 1992. Selvom der i 1993 er tegn på en svag tilvækst ventes der et yderligere fald i 1994. Årsagen hertil er først og fremmest en væsentlig nedsættelse af tørskeknoten. Samtidig er priser på eksportmarkedet faldet hvilket har bi-

draget til et væsentligt fald i bruttonationalindkomsten siden 1991. Som følge heraf er beskæftigelsen blevet afsvækket.

Selvom tilbagegang indenfor fiskeriet er en af forklaringene for lavkonjunkturen er der flere årsager. Her kan blandt andet nævnes tilbagegang i investeringer og indenlandsk efterspørgsel der har medført formindsket beskæftigelse. Den indenlandske efterspørgsel er faldet med 9½% i 1992 - 1993 og et yderligere fald på 2½% ventes i 1994. Dette skyldes især et kraftigt fald i det private forbrug på 11% i denne tre-års periode. Samtidigt er bruttoinvesteringer faldet med 21½% i 1992 - 1993 og et yderligere fald på 4% ventes i 1994. En anden vigtig forklaring er at der indenfor erhvervssektoren er tale om en kraftig indsats for at øge produktivitet og sænke driftsomkostningerne. Denne proces har medført besparelser på personaleområdet og derfor færre ansatte. Yderligere kan nævnes at der indenfor den offentlige sektor er tale om væsentlige besparelser på alle områder. Resultatet er det samme, antallet ansatte bliver skåret ned. Som følge heraf er der meget der tyder på at denne strukturændring på arbejdsmarkedet vil medføre at arbejdsløsheden i den nærmeste fremtid bliver større end før.

3.3.2. Økonomisk-politiske indgreb for at bekæmpe arbejdsløshed

På baggrund af den svage konjunktursituation og voksende arbejdsløshed er der af regeringen foretaget forskellige initiativer for at fremme produktionstilvæksten og hermed også beskæftigelsen. Disse indgreb er af forskellig karakter, fremskyndelse af planlagte offentlige investeringer i infrastruktur, nærmest udelukkende indenfor transportsektoren (vejarbejde, vedligeholdelse), og skattelettelse overfor private virksomheder. Herudover er der også tale om øget indsats overfor forskning og markedsføring. Den samlede effekt af disse indgreb svarer til omkring 2% af BNP.

Et hovedformål i regeringens økonomiske politik er at forbedre erhvervenes konkurrencevilkår for at bidrage til øget økonomisk tilvækst og beskæftigelse. I de sidste to år er erhvervenes driftsforhold blevet væsentligt forbedret, især på det skattemæssige område. En af de vigtigste opgaver er at sænke renteniveauet. For at fremme dette mål lægger regeringen stor vægt på at opretholde den pris- og lønstabilitet der er opnået. En anden vigtig forudsætning er at formindske underskuddet på de offentlige finanser. Yderligere er der foretaget væsentlige skattemæssige ændringer overfor private virksomheder. Selskabsskatten er nedsat fra 45% til 33%. En særlig afgift på driftsomkostninger blev afskaffet i begyndelsen af 1993. For at kompensere for revenue-tabet er den personlige indkomstskat og bensinafgiften blevet forhøjet og forskellige bidrag blevet nedskåret (barnebidrag, rentebidrag). Momsgrundlaget er også blevet udvidet medens moms på fødevarer bliver sænket i begyndelsen af 1994. På pengemarkedet er der foretaget væsentlige strukturelle ændringer i form af øget liberalisering og afskaffelse af forskellige restriktioner på kapitalmarkedet. Regeringen har endvidere øget bidrag til forskning og udviklingsvirksomhed.

For at forsterke den økonomiske tilvækst og øge beskæftigelsen er der af regeringen planlagt og foretaget en række indgrep i 1993 og 1994. Infrastrukturinvesteringer er blevet fremskudt. Dette belaster statens finansielle stilling i 1993 og 1994, men skulle medføre en tilsvarende forbedring i de offentlige finanser derefter. Investeringer i offentlig infrastruktur ventes at vokse med knap 10% i 1993. Beskæftigelseseffekten er usikker, men ventes at svare til næsten ½% stigning i den samlede beskæftigelse.

Idet arbejdsløshed er et forholdsvis nyt problem i Island er der ikke foretaget særlige indgrep på arbejdsmarkedet i form af omfattende genuddannelsesprogrammer og lignende. Regeringen har imidlertid bebudet at den vil fremlægge forslag om ændringer i arbejdsløshedsforsikringen, især på dagpengeområdet.

3.4. Norge

3.4.1. Arbejdsløshetens utvikling

Fram til tidlig på 80-tallet lå ledigheten i Norge på under 2 pst. av arbeidsstyrken. Dette var på linje med gjennomsnittet for de øvrige EFTA-land, men langt lavere enn i Vest Europa for øvrig.

Ledigheten i Norge økte kraftig fra slutten av 80 tallet. Siden 1987 har sysselsettingen blitt redusert med om lag 5 pst., og ledigheten har økt til om lag 6 pst. av arbeidsstyrken.

I følge beregninger over utvikling på arbeidsmarkedet fremover anslås sysselsettingen å vokse om lag i takt med arbeidsstyrken neste år, og noe kraftigere i de påfølgende årene. Samlet sett anslås veksten i antallet sysselsatte til 1 pst pr. år som gjennomsnitt for perioden 1993 - 1997. Disse anslagene tilsvarer en gjennomsnittlig økning i antallet sysselsatte på noe over 20 000 personer pr. år. Ut fra demografiske forhold kan en isolert sett vente at arbeidsstyrken vil øke med om lag 13 000 personer pr. år de nærmeste årene. økt etterspørsel etter arbeidskraft vil imidlertid også resultere i at flere melder seg på arbeidsmarkedet. På denne bakgrunn anslås arbeidsledigheten på usikkert grunnlag å holde seg om lag uendret fra 1993 til 1994. På lengre sikt kan den anslåtte veksten i sysselsettingen gi grunnlag for en nedgang i ledigheten. I Solidaritetsalternativet i Langtidsprogrammet 1994 - 1997, er det lagt til grunn at ledigheten reduseres i løpet av programperioden.

Årsaker. Utviklingen på arbeidsmarkedet må ses i sammenheng med at pris- og kostnadsveksten i 1970-årene i Norge var høyere enn i våre konkurrentland. Overopphetingen av økonomien i 80-årene førte til en ytterligere forverring av industriens kostnadsmessige konkurransevne, som svekket lønnsomheten i konkurranseutsatt virksomhet på fastlandet. Dette har gitt tap av markedsandeler for tradisjonelle industribransjer, som bl.a. har bidratt til den sterke nedgangen i industrisysselsettingen.

Oljeprisfallet i 1986 førte til store ubalanser i norsk utenriksøkonomi og i statsfinansene. Dette gjorde det nødvendig å stramme inn den økonomiske politikken. Videre har bedriftene og husholdningene fra og med

1984 måttet redusere gjelden etter liberaliseringen av kredittpolitikken og den sterke låneveksten. Dette bidro til et markert fall i innenlandsk etter-spørsel og redusert aktivitetsnivå i fastlandsøkonomien.

Etter 1988 har budsjettpolitikken vært brukt aktivt for å begrense arbeidsledigheten. Denne politikken har ført til en økning i sysselsettingen i offentlig sektor og bidratt til å dempe sysselsettingsnedgangen i næringslivet.

Ved utformingen av den økonomiske politikken for 1994 og videre framover er det bl.a. lagt til grunn at nedgangen i rentenivået vil gi økt forbruk og en økning i investeringene i fastlandsøkonomien. Dessuten antas det at lav pris- og kostnadsvekst kan gi næringslivet fortsatt bedret lønnsomhet og konkurranseevne, noe som både vil stimulere investeringene og gi sterkere produksjonsvekst i de konkurranseutsatte delene av næringslivet. Alt i alt vil dette kunne føre til at en større del av veksten i sysselsettingen vil skje i næringslivet. En oppgang i investeringene vil i første rekke bidra til økt sysselsetting i industri og i bygg og anlegg, mens en oppgang i privat forbruk trolig i første rekke vil bidra til økt sysselsetting i privat tjenesteyting.

3.4.2. Økonomisk-politiske tiltak for å bekjempe arbeidsløsheten

Regjeringen har iverksatt tiltak på en rekke områder for å begrense ledigheten:

- Siden 1989 har handlefriheten i finanspolitikken vært utnyttet for å begrense arbeidsledigheten. Samlede stimulanser i perioden 1988 - 93 anslås til i underkant av 8 pst. av BNP for fastlands-Norge.
- Næringslivets rammevilkår er bedret gjennom et inntektspolitisk samarbeid og moderate lønnsoppgjør, gjennom betydelige skatte- og avgiftslettelser og tiltak som bedrer egenkapitaltilgangen.
- Regjeringen har foretatt omprioriteringer på budsjettet for å styrke sysselsettingen. Investeringene i infrastruktur og kapasiteten i utdanningssektoren er økt vesentlig. Fra høsten 1988 til høsten 1993 har antall studieplasser i høyere utdanning økt med 56 000.
- Arbeidsmarkedstiltakene er økt kraftig siden 1988 til et gjennomsnitt på om lag 61 000 plasser i 1993. Dette har bidratt til å holde de lediges kompetanse ved like og motvirket en sterk økning i langtidsledigheten.

Hovedlinjene i regjeringens politikk for å styrke sysselsettingen i Norge i 1990-årene er nedfelt i det Solidaritetsalternativet i Langtidsprogrammet 1994 - 97:

- Et forpliktende opplegg for lønnsdannelse og inntektspolitisk samarbeid som tar sikte på en betydelig styrking av vår kostnadsmessige konkurranseevne.

- Det skapes rom for omprioriteringer på budsjettet ved at overføringene til private, i forhold til gjeldende regelverk og praksis, reduseres.
- Myndighetenes økte økonomisk-politiske handlefrihet utnyttes til å styrke sysselsettingen både i den private og den offentlige delen av økonomien, og til å redusere underskuddet på statsbudsjettet.

Regjeringen vil føre solidaritetslinjen videre i 1994. Det legges opp til:

- et fortsatt inntektspolitisk samarbeid,
- reduksjoner i overføringer i forhold til gjeldende regelverk og økt formuesskatt,
- fortsatt satsing på utdanning, infrastruktur og arbeidsmarkedstiltak.

Regjeringen foreslår i budsjettet for 1994, bl.a.:

- Flere studieplasser til høyere utdanning. Fra høsten 1994 er det i budsjettet lagt opp til en økning på 5 000 studieplasser. Fra høsten 1988 til høsten 1994 vil antallet studieplasser med dette ha økt med 61 000.
- En reduksjon i en rekke av utlånsrentene i statsbankene fra 1. januar. Utlånsrenten på Husbank I-lån innvilget etter 1. januar 1993 og på alle Husbank II-lån og tilsvarende lån i Landbruksbanken foreslås redusert fra 1. november.
- Arbeidsmarkedstiltakene for ordinær arbeidskraft foreslås økt med om lag 4 000 plasser i 1994 til i gjennomsnitt om lag (65 000) plasser. Dette vil gi om lag 70 000 tiltaksplasser i de måneder av året som ikke påvirkes av ferie eller opptak ved universiteter og høyskoler. Opptrappingen av tiltak ene rettes serlig inn mot unge ledige mellom 20 år og 25 år og langtidsledige.
- En næringslivspakke på til sammen 584 mill. kroner.
- Kommunenes kjøpekraft, dvs. samlede inntekter fratrukket renteutgifter, antas å ville øke reelt med om lag 2 pst. fra 1993 til 1994.
- Det satses 400 mill. kroner til en forsert utbygging av eldreboliger og til tjenester for de eldste eldre.

Det foreslås innsparinger i en rekke overføringsordninger slik at den underliggende veksten i statens utgifter begrenses til om lag 1 pst. i 1994.

3.5. Sverige

3.5.1. Arbetslöshetens och sysselsättningens utveckling

Den öppna arbetslösheten låg under 1980-talet på drygt 2%. Efter 1990 ändrades utvecklingen dramatiskt då den öppna arbetslösheten fyrfaldigades till över 8% år 1993. Antalet personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökade från 3% till 5% av arbetskraften 1993. Den öppna arbetslösheten väntas kulminera under 1994 för att sedan falla till-

baka i långsam takt. Mot slutet av 1990-talet bör det vara möjligt att nå en arbetslöshetsnivå på 6 à 7%.

En orsak till den dramatiska nedgången av sysselsättningen under 90-talets tre första år är den fallande inhemska efterfrågan som följt av den kraftiga skuldanpassningen hos hushåll och företag efter kreditexpansionen i slutet av 1980-talet. Nedgången har förstärkts av den internationella lågkonjunkturen. Efter den reala apprecieringen av kronan i slutet av 1980-talet har industrisysselsättningen minskat med inte mindre än 25% - eller närmare 250 000 personer. Strukturella reformer som ur samhällsekonomisk synpunkt är starkt motiverade har samtidigt bidragit till en ökning av arbetskraftsutbudet. Det gäller särskilt skattereformen och förändringar i sjukförsäkringen.

En del av sysselsättningsökningen på 1980-talet skedde i den offentliga sektorn. Denna utveckling var inte hållbar. Ett annat tecken på att utvecklingen var ohållbar är att arbetslösheten under 80-talet låg under NAIRU, med en kraftig löneinflation som följd.

3.5.2. Ekonomisk-politiska åtgärder för att öka sysselsättningen

Arbetslösheten är det största problemet i svensk ekonomi. Tillväxten och sysselsättningen måste öka. Den ekonomiska politiken utformas inom en ram med medelfristig sanering av de offentliga finanserna och låg inflation. En sysselsättningsexpansion måste ske i den privata sektorn. Ett viktigt inslag i politiken är därför att förbättra företagandets villkor. För att stärka företagandets villkor har strategiska skattesänkningar genomförts och kapitalförsörjningen, främst till de små och medelstora företagen, har förbättrats. Under hösten läggs förslag om nya skatteförändringar som underlättar företagandet.

Sanering av de offentliga finanserna är ett villkor för lägre räntor och därmed för att aktiviteten i ekonomin skall öka. Riksdagen antog våren 1993 ett saneringsprogram på 81 mrd. kronor netto för åren 1994 - 98. Detta program konkretiseras efter hand, senast i regeringens höstproposition. Sammanlagt uppgår budgetbesparingarna till 11% av BNP.

I syfte att motverka arbetslösheten på kort sikt och stärka ekonomin på längre sikt har en omfattande satsning på infrastrukturinvesteringar för en 10-årsperiod beslutats. Av samma skäl görs även i utbildning och forskning betydande satsningar. Regeringen har därför ökat antalet platser vid högskolorna med 50 000 mellan 1990 och 1995.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken spelar en viktig roll som en integrerad del i den ekonomiska politiken och för att begränsa arbetslöshetens sociala effekter. Den syftar bl.a. till att bibehålla och höja arbetskraftens kompetensnivå. F.n. är fler personer än någonsin tidigare omfattade av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket ställer höga krav på åtgärdernas utformning bl.a. i syfte att undvika konkurrensnedvridningar och undanträngningseffekter.

Ett väsentligt problem i Sverige och många andra länder är brister i arbetsmarknadens funktionssätt. Dagens regelverk måste reformeras för att

bättre leva upp till ändrade krav. För att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden har strukturella reformer genomförts som förbättrar anpassningsförmågan och ökar rörligheten. Sänkningar av ersättningsnivån på arbetslöshetsförsäkringen gör det mer attraktivt att aktivt söka jobb på den ordinarie marknaden i stället för att ta emot kontantstöd. Möjligheterna att vandra runt mellan olika ersättningssystem, och på så sätt uppbära ersättning under i princip obegränsad tid, kommer att slopas. Regeringen har föreslagit förändringar i arbetsrätten för att underlätta provanställning och temporära kontrakt. Vissa ändringar i turordningsreglerna vid uppsägningar i mindre företag möjliggörs. Som ett komplement till dessa föreslogs i oktober 1993 ett generellt anställningsstöd via reducerade arbetsgi-
varavgifter för att stimulera till snabbare nyanställningar i näringslivet. Stödet sänker företagens marginalkostnad för nyanställning och uppmunt-
rar en omvandling av det höga övertidsuttaget till nya arbetsplatser. Förslaget beräknas skapa 20 000 nya arbetstillfällen.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1993 angående etablering av näringszoner i Norden

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å utarbeide en vurdering av erfaringene med etablering av ervervsoner,

å arbeide for en harmonisering av relevante regler og bestemmelser for bedriftsutvikling i grenseregioner i Norden.

(Meddelandet, se C 1, s. 831)

Meddelande

om rekommendation nr 28/1993 angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att, för att bemöta de ökade kraven på koordinering och utökat samarbete som följer av den europeiska integrationen, förstärka resurserna för det nordiska regionalpolitiska samarbetet,

att i utvecklingsarbetet beakta eventuella kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EG,

att analysera vilka förutsättningar som finns och vilka institutionella former som krävs för att ett effektivt regionalpolitiskt samarbete skall kunna etableras i Östersjö- respektive Barentsregionen, samt

att etablera ett samarbete med utvecklingsorganen i Nordkalottens län/fylken för att utveckla konkreta projekt som kan ingå i ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete inom Barentsregionen.

(Meddelandet, se C 1, s. 842)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1993 angående kontroll av kärnteknisk verksamhet

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att med kraft fortsätta ansträngningarna att förbättra kärnsäkerheten i Nordområdena och Östersjön samt att få till stånd bindande internationella avtal om strikt kontroll av all civil och militär kärnteknisk verksamhet, inklusive slutförvaring av använt kärnbränsle m.m. samt

att överväga möjligheterna till stöd för en effektiv och miljöriktig energiförsörjning m.m. i Östersjö- och Nordkalottområdet.

(Meddelandet, se C 1, s. 765)

Meddelande

om rekommendation nr 30/1993 angående säkerhet, energi och miljö

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att snarast ta initiativ till en offensiv i lämpliga former i syfte att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden - Östersjö-Nordkalottområdet samt

att ta initiativ till framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningar i Baltikum - S:t Petersburg - Kolaområdena man eljest tvingas hålla i drift,

att, för att förhindra att kunskap om kärnvapenproduktion sprids, stödja pågående projekt med uppbyggande av forskningscentra där forskare i Ryssland, vilka tidigare sysslat med utveckling och produktion av kärnvapen, kan ges alternativa arbetsuppgifter,

att stödja omställningsprojekt och ta initiativ för att underlätta övergången från kärnvapenproduktion till civil produktion, samt

att aktivt verka i nedrustningsprocessen och stödja utvecklandet av säkra metoder för destruktions av kärnvapen samt etablerandet av Norden som en kärnvapenfri zon.

(Meddelandet, se C 1, s. 689)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende pasfrihed inden for Norden

Til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd

Ni EU-lande (s.k. Schengen-lande) med omtrent 290 millioner indbyggere er nu ved at fjerne grænsekontrol mellem landene og samtidig at opbygge nye stærkere grænser rundt om sig, bl.a. som værn mod illegale indvandrere, narkotikasmuglere og uønskede kriminelle. De EU-lande som ikke er med i Schengen-samarbejdet er England, Irland og Danmark. Disse kan snart forvente et forstærket pres for at melde sig ind i Schengen-samarbejdet, og der er varsler om et eventuelt direktiv fra EU-kommissionens side for at sikre fri bevægelse af mennesker i hele EU-området.

Danmark er det eneste nuværende EU-land uden for Schengen-landene med fast landforbindelse med disse. Afskaffelse af indre grænser kræver stærkere kontrol ved den ydre grænse og større politimæssigt samarbejde. Spørgsmålet er, hvor denne ydre grænse bliver oprettet, og hvilken indflydelse det har på den nordiske pas-union ordning.

De nordiske lande blev i 1991 forsikret om at den nordiske pas-union uden videre kunne bestå til trods for det indre marked. Dette skulle bl.a. være sikret gennem en grænsekonvention og en asylkonvention. Begge disse konventioner er imidlertid gået i stå og ikke blevet ratificeret af alle EU-lande. Disse begivenheder og diskussionen inden for Schengen-samarbejdet og EU har ført til, at der hersker voksende tvivl om, at den nordiske pas-union kan opretholdes. Dertil kommer at EU-kommissionen flere gange har truet med at indbringe de lande, som bevarer grænsekontrollen, for domstolen i Luxembourg.

I sammenhæng med at EU inden kort tid kunne inkludere flere nordiske lande end Danmark, opstår der flere spørgsmål om grænsekontrol og pas-unionens fremtid. Hvilke betingelser eller forbehold har den finske, svenske og norske regering stillet til pas-unionens bevarelse i forbindelse med sine ansøgninger om EU-medlemskab. Vil Norden deles op i flere områder angående grænsekontrolprocedurer? Hvad med Vestnorden, hvis de øvrige nordiske lande indgår i EU?

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd:

1. Hvordan vurderer Nordisk Ministerråd udsigterne til at den nordiske pas-union vil kunne bestå uantastet i nuværende form til trods for udviklingen inden for EU?
2. Hvilken betydning kan en udvidelse af EU til at inkludere flere nordiske lande have på grænsekontrol inden for Norden og den nordiske pas-union?
3. Er det muligt, at en eventuel sag for Luxembourg-domstolen angående Danmarks stilling i forhold til grænsekontrol med Schengen-området kunne falde negativt ud med hensyn til pasfrihed de nordiske lande imellem?

Reykjavík, den 8. februar 1994

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield

Til Nordisk Ministerråd

Der burde slås alarm for miljøet i Nordatlanten. Britiske myndigheder gav den 15. december 1993 tilladelse til opstart af THORP oparbejdningsanlægget ved Sellafield, som vil forøge udledninger af radioaktivt affald i hav og luft med omtrent 1 000 % i forhold til nuværende udslip. THORP-værket ville allerede have været i gang, hvis ikke Greenpeace og Lancashire County Council den 13. januar 1994 havde fået juridisk støtte fra High Court til at foretage fuld lovmæssig granskning af den britiske regerings beslutning angående radioaktive udledninger fra værket. På omtrent samme tidspunkt meldes der om ansøgning fra Dounreay-oparbejdningsværket for radioaktivt affald i Skotland til kolossalt at forøge udledninger af diverse radioaktive stoffer (f.eks. plutonium, caesium og jod) i hav og luft. AEA Technology, som driver værket, henviser i sin ansøgning til krav fra UD Department of Trade and Industry om, at 30 tons brugt radioaktivt brændsel skal oparbejdes "så hurtigt som muligt" og omkostningerne ved værket skal samtidig sænkes.

For begge værkers vedkommende, både Dounreay og Sellafield, ignorerer den britiske regering internationale vedtagelser, sådan som de foreligger fra i juni 1993 (PARCOM rekommandation 93/5).

Fra Nordisk Ministerråds og fra nordiske regerings og parlamenters side har der adskillige gange været protesteret mod den igangværende udbygning og THORPs og Dounreays virksomhed. I denne sammenhæng henvises bl.a. til skriftligt svar fra Ministerrådet den 18. oktober 1993, hvori de nordiske miljøministre redegør for sin korrespondance med den britiske miljøminister.

Nu foreligger det ganske klart i tilfældet med THORP, at de britiske myndigheder ikke tager det mindste hensyn til ønsker og krav fra nordisk

side. Tvært imod fortsætter de ensidigt og uden konsultationer og vender omverdenen og miljøet den kolde skulder.

På baggrund af ovenstående stiller jeg Nordisk Ministerråd følgende spørgsmål:

1. Hvilke konkrete skridt vil de nordiske regeringer foretage mod den forestående kolossale radioaktive forurening fra Sellafield og Dounreay?
2. Vil Nordisk Ministerråd i anledning af THORPs virksomhed indlede en arbitrage-sag mod England ifølge Pariskonventionens klausuler?
3. Mener Ministerrådet, at det er relevant at tage sagen op i EØS-sammenhæng i henhold til traktatens bestemmelser og pågældende direktiver bl.a. under Annex XX i EØS-traktaten?

Reykjavík, den 14. februar 1994

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Spørsmål

ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærområder

Til Nordisk Ministerråd

I de aller seneste år er det blitt rapportert og dokumentert ny framvekst av sykdommer i Nordens nærområder, sykdommer som vi inntil nylig trodde var utryddt. Medisinsk helsepersonell synes mange steder å være svakt faglig forberedt på å diagnostisere og håndtere tidligere tiders sykdommer som nå framtrer i nye og farligere, resistente former.

På bakgrunn av den konkrete trussel som bl.a. polio-, difteri-, og tuberkulosframveksten medfører, stilles følgende spørsmål:

Vil Nordisk Ministerråd iverksette en felles handlingsplan eller felles tiltak som kan sikre befolkningen i de nordiske land mot framveksten av livstruende sykdommer i Nordens nærområder?

Oslo, 14. februar 1994

Oscar D. Hillgaard (FrP)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende foranstaltninger til at mindske arbejdsløsheden blandt kvinder i Norden

Til Nordisk Ministerråd

Arbejdsløsheden er et voksende problem i hele den vestlige verden. Der regnes med omkring 23 mio. arbejdsløse i Vesteuropa i 1994. Situationen er konstant forværret i Norden de seneste år, og nu er arbejdsløsheden også blevet et væsentligt problem i Island, hvor den var ukendt indtil for få år siden.

Selvom arbejdsløshed rammer alle samfundsklasser og begge køn, er flertallet af de arbejdsløse i alle de nordiske lande kvinder. Det skyldes forskellige ting. I økonomisk vanskelige tider reagerer myndighederne tit med at skære ned på den offentlige sektor på områder, hvor kvinder er i flertal. Skridt fra det offentlige side til at mindske arbejdsløsheden kommer i højere grad mænd end kvinder til gode. Samtidig med nedskæringer i servicefag af forskellig art, som traditionelt udføres af kvinder, gribes gerne til det råd at øge job ved nybygninger, husreparationer, anlægning af veje o.a. lignende, dvs. job, som egner sig godt til mænd. Det er stadig en udbredt holdning, at mænd har større behov for og mere ret til at arbejde uden for hjemmet, til trods for det faktum, at kvinder i dag i ikke mindre grad end mænd er forsørgere og fuldt ud kan måle sig med dem, hvad uddannelse angår. Kvinders beskæftigelsessikkerhed er derfor meget skrøbeligere end mænds.

Med henvisning til ovenstående stilles følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Hvilke skridt har Nordisk Ministerråd tænkt at foretage for at bedre kvinders stilling på arbejdsmarkedet og mindske arbejdsløsheden blandt kvinder?

Reykjavík, den 15. februar 1994

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående minoritetsstatus för sverigefinnarna

Till Sveriges regering

Tillsammans med den finskspråkiga befolkningen i Tornedalen bor det ca 400 000 personer med finska som modersmål i Sverige.

Europarådet har antagit en konvention om regionala eller språkliga minoriteter, men Sveriges regering har inte ratificerat den.

Sverigefinnarna måste erkännas den minoritetsstatus som konventionen medger för att kommunerna skall kunna åläggas att ordna finskspråkig undervisning. Det är också viktigt att finskan erkänns status som ett inhemskt språk i Sverige. Det har ju i eviga tider bott en finskspråkig befolkning i Sverige, som dock inte medgivits någon minoritetsstatus.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till Sveriges regering:

När skall den svenska regeringen underteckna Europarådets konvention om regionala eller språkliga minoriteter, och

när skall den svenska regeringen ge den finskspråkiga befolkningen i Sverige minoritetsstatus och det finska språket status som ett inhemskt språk?

Helsingfors den 10 februari 1994

Sinikka Hurskainen (SDP)

Fråga**vid Nordiska rådets 44:e session angående information om tentamensgiltighet**

Till Nordiska ministerrådet

I ministerrådets meddelande om rekommendation (nr 37/1991/k) angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden sägs att man under 1993 genomfört ett omfattande informationsarbete omkring den nordiska tentamensgiltigheten.

Kulturutskottet har i flera omgångar hävdad hur viktigt det är att både nordbor i allmänhet och de selekterade målgrupperna i synnerhet bättre informeras om konkreta resultat som man nått genom nordiskt samarbete.

Jag vill fråga Nordiska ministerrådet:

Vad har, enligt ministerrådets meddelande, det omfattande informationsarbetet konkret inneburit?

Helsingfors den 11 februari 1994

Eeva Turunen (Kok.)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående de upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspredning via television

Till Nordiska ministerrådet

Under senaste år togs nya initiativ i syfte att få till stånd ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete. Såväl nu som i tidigare sammanhang har det emellertid visat sig att de höga upphovsrättsliga kostnaderna starkt begränsar möjligheterna att i större utsträckning sprida nordiska program via TV. Inom det nordiska samarbetet är mediapolitiken och spridningen av nordiska program och filmer högt prioriterad. Ur ministerrådets berättelse till denna session framgår att ministerrådet har låtit utföra en ny utredning om villkoren och möjligheterna för ökad grannlandsspredning. Utredningen innehåller även en översikt över den senaste utvecklingen vad gäller upphovsrättsliga frågor.

En lösning av de problem som gäller de upphovsrättsliga kostnaderna förutsätter resultatrika förhandlingar mellan berörda organisationer och radiobolag. Regeringarna bör ha en aktiv och medlande roll i dessa förhandlingar.

Med anledning av de utredningar som har gjorts och de övriga initiativ som under senaste tid har tagits för att öka möjligheterna att se nordiska program önskar jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet vidta för att påskynda en överenskommelse om upphovsrättsliga ersättningar i syfte att underlätta spridningen av nordiska grannlandsprogram via televisionen?

Helsingfors den 14 februari 1994

Ilkka Suominen (Kok.)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående ett nordiskt filmpris

Till Nordiska ministerrådet

I arbetet för att stärka den nordiska kulturidentiteten har det nordiska filmsamarbetet stor betydelse. Under de senaste åren har insatser gjorts för att främja produktionen och distributionen av nordiska filmer. Detta arbete kunde ytterligare stödjas genom utdelningen av ett nordiskt filmpris. Ett sådant pris skulle vara ett erkännande för det betydelsefulla arbete som utförs inom denna kultursektor. Samtidigt skulle priset bidra till att skapa intresse för nordiska filmer och därmed främja spridningen av dem.

Nordiska ministerrådet planerar enligt uppgift en diskussion om de nordiska kultur- och konstprisen i vår. Rådets kulturutskott har även för avsikt att ta upp prisen till diskussion.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Är ministerrådet berett att stöda intresset för nordisk film genom att inrätta ett nordiskt filmpris?

Helsingfors den 14 februari 1994

Mats Nyby (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående nordiskt stöd för informationsinsatser i det forna Jugoslavien

Till de nordiska ländernas regeringar

I det forna Jugoslavien är behovet av olika former av humanitära insatser av stor betydelse. Samhället måste byggas upp på nytt både andligt och materiellt. I detta sammanhang är strävandena att utveckla och stärka demokratin av central betydelse.

Unesco har för en tid sedan inlett projektverksamhet i det tidigare Jugoslavien för att stärka de oberoende mediernas verksamhetsmöjligheter och öka det fria informationsflödet. En framgångsrik verksamhet förutsätter en stark uppbackning av detta arbete i alla medlemsländer. Det är viktigt att de nordiska länderna aktivt bidrar till detta arbete. Insatser behövs för att utbilda journalister, bredda och förnya programutbudet i nya och oberoende TV-stationer samt för att avhjälpa bristen på teknisk utrustning och papper för tidningspressen. Såväl nordiskt som nationellt i Norden finns institutioner som har goda förutsättningar att stöda Unescos strävanden i området.

Med hänvisning till vad som ovan anförts önskar jag ställa följande fråga till de nordiska ländernas regeringar:

Vilka åtgärder avser regeringarna vidta för att stöda Unescos informations- och mediaprojekt i det forna Jugoslavien?

Helsingfors den 14 februari 1994

Mats Nyby (SDP)

Fråga**vid Nordiska rådets 44:e session angående byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland**

Till Sveriges och Finlands regeringar

Såväl i Sveriges som i Finlands nuvarande energi- och miljöpolitiska situation är byggandet av en naturgasledning från Norge till Sverige och Finland ett beaktansvärt alternativ. Möjligheten att fortsätta byggandet ända till de baltiska länderna ökar projektets lönsamhet. När kostnaderna beräknas borde man även beakta sysselsättningseffekten. På denna grundval borde även ländernas regeringar delta i finansieringen av projektet.

Eftersom länderna har förbundit sig att minska sina koldioxidutsläpp med stöd av de avtal som godkändes vid UNCED:s konferens i Rio är byggandet av naturgasledningen en ändamålsenlig lösning i nuläget. Jämfört med kolkraften är naturgasen avsevärt miljövänligare.

Sverige har beslutat avskaffa kärnkraften senast år 2010. Finlands riksdag fattade i fjol ett negativt beslut om byggandet av ett femte kärnkraftverk. Energiförbrukningen kommer sannolikt att öka trots energibesparandet. Energiförsörjningen kan inte byggas på att förnybara energikällor kan utvecklas tillräckligt snabbt.

Fråga:

Är Sveriges och Finlands regeringar beredda att vidta åtgärder för byggandet av en naturgasledning från Norge till Sverige och Finland?

Helsingfors den 14 februari 1994

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Spørsmål

ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende Norden som atomvåpenfri sone

Til Nordisk Ministerråd

I forbindelse med behandlingen av medlemsforslag om energi- og miljøtiltak i Norden og atomsikkerhet i Russland, fremmet av Venstresosialistisk gruppe, vedtok Nordisk Råds 43. sesjon på Åland enstemmig å rekommandere de nordiske regjeringer (rek. 30/1993/m) bl.a.

"å aktivt virke i nedrustningsprosessen og støtte utviklingen av sikre metoder for destruksjon av kjernevåpen samt etablering av Norden som atomvåpenfri sone".

På bakgrunn av dette stiller jeg følgende spørsmål til Nordisk Ministerråd:

Hva har Nordisk Ministerråd gjort for å følge opp Nordisk Råds rekommandasjon om utvikling av sikre metoder for destruksjon av kjernevåpen, og for etablering av Norden som atomvåpenfri sone?

Oslo, 14. februar 1994

Paul Chaffey (SV)

Spørsmål

ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende ordningen med aktivt formannskap¹⁾

Til Sveriges regjering

Ifølge statsministrene var ordningen med aktivt formannskap noe av det som skulle bidra til en vitalisering av Nordisk Råd. I og med at Sverige har innehatt formannskapet siste år, vil jeg på vegne av Venstresosialistisk gruppe spørre den svenske regjeringen om følgende:

Hvilke konkrete forbedringer i det nordiske samarbeidet har ordningen med aktivt formannskap bidratt til?

Oslo, 14. februar 1994

Kjellbjørg Lunde (SV)

Svenska regeringens svar, avgivet den 17 mars 1994

Ordningen med det aktiva ordförandeskapet togs upp i statsministrarnas arbete med nyvärderingen av det nordiska samarbetet.

Syftet är att säkra en klarare politisk styrning av verksamheten.

Genom att betona ordförandelandets roll och genom att markera att det är fråga om ett genomgående ordförandeskap på alla nivåer understryks det ansvar som läggs på ordförandelandet.

Till bilden av det aktiva ordförandeskapet hör också att statsministrarna fått en ny och starkare roll.

Den vikt man tillagt dessa frågor framgår av att de har skrivits in i Helsingforsavtalet vid de ändringar som gjordes förra året. I avtalets artikel 61 understryks statsministrarnas ansvar för den överordnade samordningen och ordförandelandets ansvar för ledningen av samarbetet på alla nivåer.

¹⁾ Enligt överenskommelse vid 44:e sessionen besvaras frågan skriftligt.

På svensk sida har vi verksamhetsåret mars 1993 - mars 1994 haft ansvaret för ordförandeskapet. Vi har självfallet lagt stor vikt vid att leva upp till ordförandeskapets förpliktelser. Hur vi lyckats får andra bedöma.

Som statsminister i det tillträdande ordförandelandet lämnade Carl Bildt vid Nordiska rådets session i Oslo i mars 1993 en redogörelse för de frågor vi från svensk sida skulle driva. Som exempel kan nämnas det nordiska samrådet i europafrågorna, det nordiska bidraget till det europeiska sysselsättningsinitiativet, TV-samarbetet, utvärderingen av insatserna i Baltikum, kärnsäkerhetsfrågorna och kultursatsningarna.

Vi har på bl.a. på statsministermöten, inom Nordiska ministerrådet och i vår nationella organisation aktivt arbetat för att de aktuella frågorna skall föras framåt.

Avrapporteringar av resultat har gjorts i ministerrådets dokument, vid överläggningar med Nordiska rådets organ och i andra sammanhang. Under sessionen i Stockholm i mars 1994 redovisade flera svenska statsråd verksamheten inom sina områden.

För egen del har jag tagit initiativ till flera möten mellan miljöministerna och de ministrar som är ansvariga för andra samarbetsområden, t.ex. atomsäkerhet, energi/näring och fiske.

Till bilden hör naturligtvis att ordförandelandet inte ensamt kan driva fram resultat. Den vanliga nordiska principen om att alla måste vara överens gäller alltfört.

Det är också så att många frågor är av den naturen att de inte kan föras fram till en lösning under ett enda arbetsår. Men vi vet att Island som nu tagit över ordförandeskapet är angeläget om att svara för kontinuiteten i arbetet. Samtidigt har vi från svensk sida fortsatt intresse av att driva de frågor vi haft på dagordningen även om vi inte längre är ordförandeland.

Våra egna erfarenheter av ordningen med aktivt ordförandeskap är sammantaget positiva.

På regeringens vägnar

Olof Johansson
Nordisk samarbetsminister

Spørsmål

ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende folkeavstemning om EU på samme dato i Norge, Sverige og Finland

Til Norges regjering

Den 13. desember ifjor vedtok det norske Stortinget å be regjeringen ta kontakt med regjeringene i Finland og Sverige med sikte på felles dato for eventuelle folkeavstemninger om EF-medlemskap, dersom fremdriften og resultatet av forhandlingene gjør dette mulig.

På bakgrunn av dette stiller jeg følgende spørsmål til den norske regjeringen:

Hva har regjeringen gjort for å følge opp Stortingets vedtak om å be regjeringen ta kontakt med regjeringene i Sverige og Finland med tanke på felles dato for folkeavstemning, og hvordan vurderes framdriften og resultatet av forhandlingene med tanke på folkeavstemning på samme dato i Norge, Sverige og Finland?

Helsingfors, 14. februar 1994

Claes Andersson (Vas.)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående det finska lektoratet vid Göteborgs universitet

Till Sveriges regering

I kulturhandlingsplanen, i handlingsprogrammet för språkligt samarbete i Norden och många andra centrala politiska dokument säger man, eller säger vi, att grundvalen för vårt samarbete och gemenskap bygger på gemensamma värden och språkförståelse.

I ministerrådsförslaget om nysatsningen sades också att man bör ta särskild hänsyn till de icke-skandinaviska språkens ställning. Vid Oslossessionen talade dessutom statsminister Bildt varmt för finska språket i Sverige.

Allt detta rimmar mycket illa med uppgifterna om att det finska lektoratet i Göteborg nu är i fara.

Utöver alla politiska dokument finns det, enligt min mening, åtminstone två aspekter som man skall ta hänsyn till:

För det första skall inte undervisning i finska planeras enbart med sverigefinnar som målgrupp. Alla finner i Sverige vill inte läsa finska! Inte har Sverige och Finland sina lektorat i Frankrike för svenskar och finländare, utan för fransmän. Alltså borde universiteten bättre upplysa de svenska studenterna om möjligheten att läsa finska.

För det andra tycker jag att den geografiska fördelningen också måste beaktas. Umeå i norr, Stockholm i mellersta Sverige och Göteborg i syd ger en balanserad tillgång till undervisningen i hela Sverige.

Med hänvisning till det jag sagt vill jag fråga Sveriges regering:

Har regeringen planer på att lägga ned det finska lektoratet vid Göteborgs universitet,

vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att bättre informera också andra studenter än de finskspråkiga om tillgången till undervisning i finska?

Helsingfors den 11 februari 1994

Tarja Kautto (SDP)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående effektiverad oljebekämpning på Östersjön

Till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar

Tack vare rådets rekommendationer nr 22 och 23/1990 har de nordiska ländernas regeringar med viss framgång främjat användandet av dubbelbottnade tankfartyg vid oljetransport på Östersjön.

I juli 1993 infördes IMO:s regler om tankfartygens konstruktion. Enligt dessa bör tankfartyg med olja som last vara försedda med dubbelskrov fr.o.m. 5000 dwt och med dubbelbotten fr.o.m. 600 dwt. Reglerna möjliggör en lång övergångstid på 25 år, vilket innebär att först år 2025 kommer alla oljetankfartyg att vara konstruerade såsom ovan specificerats.

Alla tankfartyg under finländsk flagg utom ett har denna konstruktion. Dessa specifikationer torde också fyllas i de övriga nordiska länderna i motsvarande grad.

Vad beträffar äldre fartyg som saknar dessa säkerhetskrav har bl.a. HELCOM givit rekommendationer om underhåll av fartyg för att risken för olyckor skall kunna undvikas under den långa övergångstiden.

Situationen håller dock på att ändras. Ryssland har meddelat om bygandet av fyra oljeterminaler i närheten av S:t Petersburg. Vidare kommer den ryska Östersjöflottan att i sin helhet förflyttas till Kronstadt. När trafikvolymen ökar blir risken för haverier också större.

Vad oljetransporterna på Finska viken angår, gäller ovannämnda IMO:s regler också för ryska oljetankfartyg. Ett problem är att de ryska krigsfartygen veterligen inte är försedda med system för oljeavskiljning.

Oljeolyckor på Östersjön är mycket svåra att få under kontroll vid kalla vintrar. När oljan rinner ner under isen är den mycket svår att bekämpa.

I ljuset av dessa nya risker önskar jag ställa följande frågor till de berörda nordiska ländernas regeringar:

1. Anser regeringarna att oljebekämpningen speciellt under kalla vintrar är tillräcklig på Östersjön och i synnerhet på Finska viken?
2. Är samarbetet mellan Östersjöländerna väl fungerande i oljeolyckor under vinterförhållanden?

3. Ämnar regeringarna i IMO och andra fora ta upp frågan om att alla fartyg på Östersjön, inklusive krigsfartyg, skall vara försedda med system för oljeavskiljning?

Helsingfors den 13 februari 1994

Anna-Kaarina Louvo (Kok.)

Spørsmål**ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende
flyktningepolitikk**

Til Nordisk Ministerråd

Utviklingen av menneskerettighetene er bekymringsfulle i dagens Europa. Det er store problemer med å gi alla dem som tvinges bort fra sine hjemsteder et menneskeverdig liv.

Spørsmål:

Hva kan gjøres på nordisk plan for å samordne tiltak og politikk hjemme og ute i de flyktningeproduserende områder?

Hvordan sikre en bedre byrdefordeling mellom de nordiske land slik at en samlet innsats kan øke, og flere kan få bedret sine levevilkår og gis den rettssikkerhet de internasjonale konvensjoner forutsetter?

Oslo, 15. februar 1994

Solveig Sollie (KrF)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående det arktiska samarbetet

Till Nordiska ministerrådet

Det arktiska området har fått större betydelse inom det nordiska samarbetet den senaste tiden. Detta område har enastående resurser och en natur med omfattande möjligheter till utveckling. De nordiska länderna har både rättigheter att koncentrera sig på områdets utvecklingsmöjligheter och skyldigheter att genom ett samarbete hindra att områdets resurser inte utnyttjas otillbörligt.

De nordiska insatserna hittills har huvudsakligen gällt miljösamarbetet, bl.a. genom NEFCO. Initiativet till ett samarbete mellan åtta arktiska länder i miljöfrågor, den s.k. Rovaniemiprocessen, togs 1989. Det är av stor vikt att detta samarbete fick en formell ram 1991. Enligt den strategi som där godkändes skall man forska i effekterna av föroreningarna på den arktiska miljön. Inom utbildnings- och forskningssektorn har man satt igång "Nordisk program för arktisk humanistisk forskning". Nordiska ministerrådet framför i sitt meddelande om rekommendation 31/1992 angående samarbete i det arktiska området att även Nordisk samarbetskommitté för arktisk medicinsk forskning finns inom denna sektor. Denna kommitté kommer emellertid gradvis att bli fråntagen nordisk finansiering över ministerrådets budget den närmaste 4-årsperioden från och med 1993.

Nordiska rådet arrangerade en internationell parlamentarikerkonferens om arktiskt samarbete i Reykjavík i augusti 1993. I konferensen, den första på parlamentarikernivå, deltog parlamentariker från de nordiska länderna samt Kanada och Ryssland. Avsikten med konferensen var att inleda politiska diskussioner om det arktiska områdets framtid. Konferensen behandlade fyra huvudområden: naturresurser och miljö, urbefolkningens situation, säkerhetspolitik samt organisatoriska frågor. Ett slutdokument, riktat till de deltagande ländernas regeringar, antogs vari bl.a. frågor tas upp om miljökonsekvenserna vid utnyttjandet av naturtillgångar, totalförbud mot kärnvapenprov samt internationell kontroll av kärnteknologi, urbefolkningens rättigheter och levnadsvillkor samt förutsättningarna för att utnyttja nordostpassagen för reguljära transporter.

Som bekant beslöt konferensen att upprätta en parlamentarikerkommitté för att arbeta vidare med de frågor som aktualiserats under konferensen. Rådets presidium har åtagit sig att igångsätta arbetet.

Nordiska ministerrådet har meddelat att det för närvarande arbetas med en redogörelse över eventuella ytterligare initiativ till samarbete om arktiska frågor från andra än redan nämnda fackministerråd. Vidare avser ministerrådet använda den arktiska konferensens slutdokument i arbetet med att utforma ett gemensamt nordiskt program för samarbete inom det arktiska området.

Meddelandet ger inte intryck av att Nordiska ministerrådet är särskilt aktivt beträffande det arktiska samarbetet. Jag ställer därför följande fråga till ministerrådet:

Hur långt har ministerrådet kommit när det gäller att utforma ett gemensamt program för samarbete inom det arktiska området och vilka konkreta åtgärder har redan beslutats, och

hur kommer ministerrådet i framtiden att se till att ett nordiskt samarbete inom området arktisk medicinsk forskning fortsätter, när den befintliga samarbetskommittén inte längre säkras nordisk finansiering?

Reykjavík den 14 februari 1994

Halldór Ásgrímsson (F)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende udviklingen af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed

Til Nordisk Ministerråd

I Danmark har Folketinget den 25. januar i år vedtaget en s.k. motiveret dagsorden på dette område (se *Bihang*). Jo større udbredelse en sådan vurderingsform får, jo mere gennemslag vil det give m.h.t. at sikre mod en uønsket udvikling. Derfor er det vigtigt, hvilke former for vurdering, der på dette område finder sted i de nordiske lande.

Spørgsmål:

Hvad kan Ministerrådet (sundhedsministrene) oplyse om mulighederne i de fem nordiske lande for ikke at blive overrumplet af den meget hastige udvikling af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed, således at der gives tid til grundig vurdering af såvel sundhedsmæssige som etiske konsekvenser samt tid til offentlig debat og politisk stillingtagen før en ny form for behandling i givet fald frigives?

København, den 15. februar 1994

Birgitte Husmark (SF)

BIHANG

Folketinget, Dagsordensforslag nr D 27 Forslag om motiveret dagsorden (25. januar 1994)

- - - Folketinget bekræfter, at etiske vurderinger må indgå i den videre udvikling af forplantningsteknologien, både når det gælder forskning og praktisk anvendelse.

Folketinget understreger, at behandling ikke kan iværksættes på områder, der allerede i dag findes forskningsforbud imod i henhold til komitéloven.

Indførelse af nye behandlingsformer inden for forplantningsteknologien anmeldes til Sundhedsstyrelsen og Etisk Råd, der udtaler sig om de sundhedsmæssige og etiske problemstillinger. Folketinget modtager disse udtalelser.

Folketinget forudsætter, at nye behandlingsformer ikke iværksættes, før det af sundhedsministeren herefter er konstateret, at disse ligger inden for acceptable etiske rammer. - - -

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden

Till Nordiska ministerrådet

Norden står inför många stora miljöproblem i dess närområden och det är svårt att skaffa finansiella medel till åtgärder. Inom ramen för Östersjöprogrammet har tagits fram en förteckning över de värsta föroreningskällorna. Ett stort antal "hot spots" har utpekats. Detta har inte varit nog för de nationella finansieringsinstituten, vilka kräver kostsamma lönsamhetsberäkningar och andra beräkningar av projekten samt fördjupande utredningar inom vissa sektorer och delområden. Sådana kan endast undantagsvis bekostas av de aktuella länderna.

Även vad gäller Barentsområdet pågår kartläggning av "hot spots". Mot denna bakgrund finns behov av en nordisk policy vad gäller finansiering när det gäller miljöåtgärder i närområdena. Det ger en positiv synergieffekt.

Insatserna i närområdena kan inte längre skjutas upp. Vi måste konstatera att genomförandet av många projekt endast kan finansieras av miljöåtgärder. Sanerings- och förbättringsåtgärderna kommer att kosta oerhörda summor och måste till stor del ske med sådan internationell medverkan. Enbart genomförandet av åtgärderna i HELCOM:s Östersjöprogram kostar många miljarder.

Även om finansieringsinstituten förmås att medverka mer aktivt är det oundvikligt att de nordiska länderna själva måste gå in och delta i finansieringen av vissa projekt. Miljöproblemen är alltför akuta och skyddsbehoven alltför stora. Finansministrarna måste därför nu aktivt medverka till att det genomförs en samnordisk finansiering av vissa miljöåtgärder i Nordens närområden. Under en period föreföll detta vara under aktualiserande. Miljöministrarna har i ministerrådsförslaget om miljöstrategi angett som målsättning att det internationella stödet till miljöförbättrade instanser i Nordens närområden skall öka reellt, först och främst i Östersjöområdet och i Barentsregionen, och att de nordiska länderna framskaffar nya medel till finansiering av vissa miljöåtgärder i dessa områden. Förslag till generella miljöskatter, avgifter på fossila bränslen och andra finansieringsordningar, inklusive ett Östersjölotteri, skulle enligt tidigare versioner av miljöstrategin läggas fram av ministerrådet (miljöministrarna) för de nordiska regeringarna och leda till ett ökat samarbete med finansministrarna. Sedan

dess har någonting hänt. Dessa konkreta och positiva insatser från miljöministrarnas sida har dessvärre urvattnats i det nuvarande ministerrådsförslaget. Det anges nu att miljöministerrådet kommer att arbeta för att det framskaffas medel till finansiering av åtgärder i närområdena.

Eftersom det enligt min mening är oundvikligt att långtgående nordiska finansieringsåtgärder kommer att krävas för insatser i närområdena anser jag att strategin allvarligt har försvagats och arbetet försenats genom att de konkreta finansieringsförslagen lagts åt sidan. Ministerrådet måste återuppta diskussionen om nya finansieringsmetoder och göra en kraftanstängning för att komma till snabba resultat.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till Nordiska ministerrådet (finansministrarna):

1. Är ministerrådet enigt i att det finns behov av en ökad nordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden utöver bilaterala insatser och utöver den ekonomiska medverkan som förväntas från internationella finansieringsinstitut?

Om så är fallet, vilka finansieringsmetoder avser man att använda för att få nya medel och när kommer dessa att tillämpas?

2. Vad avser ministerrådet att göra för att få de internationella finansieringsinstitutionen att bevilja projektmedel till att åtgärda bl.a. de svåra föroreningskällor, "hot spots", som utpekats av HELCOM:s åtgärdsgrupp för Östersjöns sanering?

Helsingfors den 28 februari 1994

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende etableringen af et fælles nordisk modtagelsecenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien¹⁾

Til Norges regering

Jeg har bemærket mig at den norske kommunalminister har haft drøftelser med danske ministerkolleger, om etableringen af et sådant center, hvilket jeg synes er en fortrinlig idé.

Fremskridtspartiet i Danmark har i årevis sagt, at man får meget mere for pengene ved at hjælpe flygtningene i deres nærområde. Derfor glæder det mig, at andre nu også er nået til den samme opfattelse. Specielt glæder det mig, at Ungarn er positiv over for etableringen af et sådant center.

Nordisk Råd er det helt rigtige forum at drøfte en sådan sag i, og det kunne da også tænkes, at andre af de nordiske lande ville være interesserede i at være med.

Spørgsmål:

Hvad kan Norges regering oplyse om etableringen af et fælles nordisk modtagelsecenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien?

København, den 23. februar 1994

Aage Brusgaard (FP)

Norska regeringens svar, avgivet den 11 mars 1994

Den norske regering legger stor vekt på en helhetlig tilnærming til arbeidet med flyktningspørsmål. Det betyr bl.a. at vi nøye vurderer forholdet mellom ressursbruken hjemme og ute, og at vi ser det som et mål å kunne hjelpe flest mulig innenfor de ressursrammer som er til rådighet.

¹⁾ Enligt överenskommelse vid 44:e sessionen besvaras frågan skriftligt.

En slik vurdering ligger også til grunn for vår innsats i forhold til katastrofen i det tidligere Jugoslavia. Vi har i den sammenheng sett det som ønskelig også å sette inn betydelig hjelp av forskjellig karakter i områdene nær konflikten, fordi det er her de fleste flykningene befinner seg, der er behovet for hjelp størst, og ressursene kan nå mange.

Jeg har hatt foreløpige samtaler med min danske kollega om et dansk initiativ i forhold til opprettelse av en mulig skandinavisk flyktringleir i Ungarn. Etter dette har jeg hatt et møte med Ungarns ambassadør i Norge, som meddelte meg at Ungarn ikke ønsket å gå inn på et slikt opplegg.

Vår innsats i og nær konfliktområdene er selvsagt avhengig av et nært og aktivt samarbeid med respektive myndigheter - slik vi har sett det i de mange prosjektene som Norge og andre nordiske land driver. Jeg ser derfor ikke noen grunn fra vår side til å forfølge dette spesielle initiativet nå, men vil fortsatt satse på bistand og humanitær hjelp i nærområdene - slik også andre nordiske land gjør.

På vegne av den norske regjering

Gunnar Berge
Nordisk samarbeidsminister

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående risker för total utslagning av arbetslösa ungdomar

Till Nordiska minsiterrådet

På socialutskottets förslag antog Nordiska rådet år 1992 en rekommendation (nr 42/1992/s) till Nordiska ministerrådet,

att företa en kartläggning av de socialt utsatta gruppernas omfång och villkor i de nordiska länderna samt göra denna tillgänglig genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte för att främja insatser för socialt utsatta grupper.

År 1989 inledde nordiska forskare en undersökning rörande personer mellan 20 och 49 år, som inom de senaste två åren under minst åtta månader mottagit kontantunderstöd. Undersökningen "Langvarig socialhjälp i Norden", som genomförts av danska socialförsäkringsinstitutet i samarbete med Nordiska ministerrådet, omfattade 200-300 personer i varje land. Undersökningsresultatet, som nu föreligger, utvisar att den nordiska välfärdsstaten står inför stora utmaningar.

Den samnordiska undersökningen visar bl.a. att bara ett fåtal av dem som inte redan tidigare hade en eller annan form av anknytning till arbetsmarknaden blir självförsörjande. Bland dem som ett år efter undersökningens början tillfrågades om sina förväntningar att kunna komma tillbaka till arbetsmarknaden hade bara få någon förhoppning om att kunna klara sig utan understöd i framtiden. Uppfattningen delades av berörda socialarbetare.

Slutsatsen av ovanstående rapport, när det gäller dem som tidigt blivit beroende av understöd, är att de med några få undantag står utanför varje möjlighet att få tillträde till arbetsmarknaden. Om, enligt slutsatserna i rapporten, de tidigt socialbidragsberoende ungdomarna efter kort tid skulle förlora hoppet om att i en framtid kunna bli självförsörjande, vore detta tveklöst en katastrof för det nordiska välfärdssamhället.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att förhindra en total utslagning av arbetslösa ungdomar?

Stockholm den 22 februari 1994

Lena Öhrsvik (s)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående förstärkt samarbete kring Europas sociala problem

Till de nordiska ländernas regeringar

Inom ramen för FN och dess fackorgan har sedan någon tid ansträngningarna intensifierats för att effektivisera det mellanstatliga FN-maskineriet på de ekonomiska, sociala och närgränsande områdena till att bättre motsvara de ökande behoven av internationellt samarbete och stöd till länder i omvandling. I detta reformarbete har de regionala och ekonomiska kommissionerna uppmärksammats, däribland FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

Morgondagens Europa kräver ökad uppmärksamhet på de sociala effekterna av den förda politiken och gemensamma lösningar på de sociala problem, t.ex. inom social- och hälsopolitik, arbetsmarknadspolitik, flykting- och invandrapolitik, utvecklingen i Öst- och Centraleuropa m.m. Det framstår som alltmer angeläget att dessa frågor ges gemensamma alleuropeiska lösningar, som kan verka i utjämnande och konfliktdämpande riktning.

Betoningen av de sociala aspekterna inom FN:s verksamhet åskådliggörs bäst genom det sociala toppmötet "World Summit for Social Development", som hålls den 11-12 mars 1995 i Köpenhamn, varvid de regionala kommissionerna förutses fylla en viktig funktion.

Genom att aktivera och stärka ECE:s verksamhet även på det sociala fältet kan ECE göras till samarbetsforum för alla Europas länder i frågor som gäller ekonomisk och social diskussion, planering och politisk handling.

Nordisk samverkan inom ramen för FN och dess underorgan har länge varit en realitet. De nordiska ländernas sociala engagemang är välkänt. Aktivt stöd från de nordiska länderna för att stärka ECE:s verksamhet, framför allt på det sociala fältet, faller sig därför naturligt.

Vid rådets 42:a session i Oslo antogs en rekommendation (rek. nr 13/1993/s) till de nordiska ländernas regeringar,

"att aktivt medverka till att stärka verksamheten inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), särskilt på det sociala området."

Av Nordiska ministerrådets meddelande till innevarande session framgår att regeringarna ännu inte tagit ställning till rekommendationen. Regeringarna har inte heller tagit ställning till den rekommendation som antogs

av den europeiska socialministerkonferensen i Bratislava i juli 1993. Vid den senare konstaterades ett behov av ett multilateralt forum för sociala frågor och framhölls möjligheten att, med eller utan ändring i ECE:s mandat, integrera sociala frågor i ECE:s verksamhet. Samtidigt framhöll socialministrarna även existensen av regionala organisationer utanför FN-systemet och utvecklingen av samarbetet dem emellan.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till de nordiska ländernas regeringar:

Hur avser regeringarna att medverka till att de sociala problemen i en vidare europeisk ram kan ges samlade alleuropeiska lösningar inom FN-systemet?

Stockholm den 22 februari 1994

Lena Öhrsvik (s)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene

Til den finske regering

Ved sessionen i Århus i november 1992 vedtog Nordisk Råd en rekommandation til de nordiske regeringer, der bl.a. opfordrer regeringerne til at arbejde for et juridisk bindende forbud mod eksport af miljøfarligt affald - til ethvert formål, også genbrug - fra landene tilsluttet de rige landes økonomiske samarbejdsorganisation, OECD, til landene udenfor OECD indenfor rammerne af Baselkonventionen.

På det første møde i Baselkonventionen i december 1992 udtrykte alle nordiske lande støtte til ikke-OECD-landenes krav om et sådant forbud. I 1993 har den danske regering arbejdet for, at EU skal fremlægge et sådant forslag, og i januar 1994 rundsendte den danske miljøminister et udkast til et sådant forslag til EFTA- og EU-landene med opfordring til støtte. Norge og Island har meddelt sin støtte, mens Sverige har meddelt, at man ønsker sagen diskutert i forbindelse med sessionen i Stockholm. Finland har ikke svaret, og ifølge bl.a. Hufvudstadsbladet 2. februar 1994 er den finske stilling endnu uafklaret, d.v.s. ændret i forhold til tilkendegivelserne på det første Baselkonventionsmøde.

Såvidt det er spørgeren bekendt, eksporterer ingen af de nordiske lande miljøfarligt affald til landene udenfor OECD.

På baggrund mod ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til den finske regering:

Støtter den finske regering fortsat kravet fra G77-landene og andre ikke-OECD-lande om et totalt forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene indenfor rammerne af Baselkonventionen - og dermed det danske forslag til Baselkonventionen?

København den 28. februar 1994

Dorte Bennedsen (S)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende oparbejdelse af atombrændsel

Til den svenske regering

Indtil begyndelsen af 80'erne transporteredes ialt 140 tons brugt atombrændsel tilhørende det svenske selskab Sydkraft (der ejer Barsebäck- og Oskarshamn-værkerne) til Sellafields i England gennem danske farvande. Det brugte atombrændsel er siden blevet lagret i Sellafield indtil et nyt anlæg, THORP, kunne oparbejde det. THORP fik den britiske regerings endelige godkendelse den 15. december 1993 og forventes at starte den 7. marts, med mindre Greenpeace vinder et sagsanlæg ved High Court i London.

Udledningen fra Sellafield har i flere år givet anledning til stor bekymring i de nordiske lande, og ikke mindst i Nordatlanten, hvor fiskeriet er helt afhængigt af et rent hav, også i markedsførings sammenhæng. Set i lyset af, at den nye udledningstilladelse til Sellafield med THORP vil forøge udledningerne med en faktor 10, er det ikke underligt, at protesterne fra de nordiske regeringer, internationale miljøorganisationer og fisker- og fangerinteresser har været voldsomme gennem det seneste års tid.

Også den svenske regering har protesteret mod idrifttagelsen af THORP - og Sverige har sammen med de øvrige medlemslande i Paris-konventionen (undtagen Frankrig og Storbritanien) vedtaget internationale retningslinier for, hvordan udledningstilladelser til oparbejdningsanlæg skal udarbejdes og vurderes.

Den svenske regering har derimod ikke taget skridt til at sikre, at det svenske atombrændsel oparbejdes i overensstemmelse med den internationale vedtagelse. Dette er i sig selv en modsætning, men uoverensstemmelsen blir helt tydelig, når det samtidig vides, at Sverige i 80'erne - kort efter det første spadestik til THORP blev taget - udelod oparbejdning som en mulighed i det svenske atomkraftprogram.

Spørgeren er bekendt med, at aftalen om oparbejdning af det svenske atombrændsel er en aftale mellem to kommercielle foretagender og ikke en aftale mellem to regeringer. Da de to regeringer er åbenlyst uenige om de miljømæssige krav til oparbejdningen, og da oparbejdningen af bl.a. det svenske brændsel vil få konsekvenser for hele Norden, synes det rimeligt at forvente, at regeringen dels har muligheder for at gribe ind og dels ønsker at gøre det.

Spørgsmål:

Agter den svenske regering at arbejde aktivt for, at det svenske atombrændsel ikke oparbejdes på THORP - eller at det i det mindste ikke oparbejdes før Storbritanien accepterer Paris Kommissionens anbefaling fra 1993?

København den 2. marts 1994

Birgitte Husmark (SF)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående enhetlig klassificering och behandling av sjukdomen fibromyalgi

Till Nordiska ministerrådet

Orsakerna till fibromyalgi är okända trots omfattande forskning på området. Uppskattningsvis 2% av befolkningen i Norden lider av fibromyalgi. Av de drabbade är ca 85% kvinnor. Patienterna utsätts ofta för ett långvarigt lidande, med värk i många delar av kroppen, ledstelhet, problem med rörelseförmågan, nedsatt muskelstyrka samt nedstämdhet och depression, sannolikt till följd av det kroniska smärttillståndet. Botande behandling finns inte idag. Den nedsatta prestationsförmågan, som sjukdomstillståndet innebär, medför i regel tydliga begränsningar i yrkeslivet för patienten. I många fall kan patienten inte erhålla utkomst genom eget arbete.

Fibromyalgi har inte ansetts kunna erhålla en traditionell medicinsk klassificering då sjukdomstillståndet inte kan verifieras på basen av objektivt konstaterbara symptom. Inom socialförsäkringen i de nordiska länderna betraktas därför fibromyalgi mer som ett syndrom än som en sjukdom. Härigenom har fibromyalgipatienternas utkomstmöjligheter försämrats i förhållande till andra patientgrupper. Fibromyalgi som syndrom kan inte ensamt utgöra grunden för beviljande av exempelvis invalidpension. På senare år har dock praxis i fråga om bedömningen av sjukdomsbilden och klassificeringen av fibromyalgi utvecklats olika i de nordiska länderna. Med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, det gemensamma socialskyddet, det stora antalet gränsövergångare i Norden och till att bedömningen av sjukdomen inom medicinen i sig är densamma i Norden, är det otillfredsställande att det föreligger skillnader i utkomstskyddet så att sjukdomen är ersättningsberättigande i vissa men inte i alla nordiska länder.

- Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att förenhetliga syndromets klassificering som sjukdom och främja en likvärdig behandling när det gäller socialskyddet, så att personer med fibromyalgi inte behandlas olika i de nordiska ländernas pensions- och ersättningssystem?

Mariehamn den 28 februari 1994

May Flodin (FS)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende rejse med hund og kat til Norge og Sverige

Til Norges og Sveriges regeringer

Fra den 1. maj 1994 træder der nye regler i kraft for indførsel af hunde og katte til Norge og Sverige fra EU/Efta-området. Det er jo glædeligt, at det nu bliver muligt at tage husdyr med på ferie til disse lande, sådan som det længe har været det til det meste af det øvrige Europa.

Men det virker unægtelig som om man i de to lande har bestræbt sig på at gøre det så besværligt, tidkrævende og dyrt for hunde- og katteejer at bringe deres dyr i "indførselsbar skik", at man er sikker på, at kun et fåtal af de mest udholdende og pengestærk overhovedet vil overveje at tage dyrene med.

Ifølge den vejledning som det danske veterinærdirektorat har udarbejdet i anledning af ændringen, må hunde- og katteejerne til dyrlægen op til 5-6 gange for at få de nødvendige vaccinationer, prøver og attester for deres dyr. Og ferien skal planlægges i god tid - det vil tage mindst 5 måneder at få alle formaliteter bragt i orden. Endelig er det også dyrt. En vurdering lyder på en udgift på ca. 1 000 kr., inden alle vaccinationer, attester og tilfaldelser er betalt.

I denne anledning vil jeg gerne stille følgende spørgsmål:

Med hvilken begrundelse opretholder Norges og Sveriges regeringer fortsat indirekte forbudet mod at medtage hunde og katte til de to lande?

København, den 3. marts 1994

J. K. Hansen (S)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående en samlad redovisning av de nordiska ländernas insatser i Baltikum och närområdena

Till de nordiska ländernas regeringar

De nordiska länderna har de senaste åren såväl gemensamt som enskilt gjort insatser i våra östliga grannländer och närområden. Det är en självklarhet för de nordiska länderna att ge dessa broderfolk stöd att utvecklas i harmoni på egna villkor som ett bidrag till fred, frihet och välstånd i denna del av världen.

I uppbyggnaden av nya demokratier i vårt närområde krävs de nordiska ländernas aktiva stöd, såväl ekonomiskt bistånd som framför allt hjälp med kunskap och teknisk utveckling, demokratisk träning och inspiration. De baltiska länderna har bl.a. redovisat stort behov av know-how från väst.

För att i någon mån tillgodose detta behov skulle arbetslöshet i de nordiska länderna kunna bytas ut mot utlandspraktik i våra närområden. Gränsöverskridande infrastruktuursatsningar skulle med fördel kunna kompletteras med "export" av ett antal yrkeskunniga och arbetsledare för att göra pilotinsatser i baltisk industri och på ländernas arbetsmarknad. Erfarenheterna hos nordiska yrkeskunniga skulle kunna utgöra ett värdefullt tillskott både från biståndspolitiska synpunkter och för att minska arbetslösheten i Norden.

Nordiska ministerrådet har nyligen lämnat en "Redegørelse for og vurdering af Nordisk Ministerråds aktiviteter i Baltikum, Østeuropa og Nordens nærømråder i perioden 1991-1993". Det är en värdefull redogørelse, men den bör kompletteras med en redovisning av de nationella insatser som de nordiska länderna gör vart för sig. En redovisning av sådana genomförda, pågående och planerade insatser är av stort värde för undvikande av dubbelarbete och för en rationell samordning av biståndet. En totalbild av det bilaterala biståndet skulle också ge en nödvändig grund för rådets utvärdering och ställningstaganden till framtida engagemang.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till de nordiska ländernas regeringar:

Avser regeringarna att presentera en samlad redovisning av de nordiska ländernas nationella biståndsinsatser i Baltikum och Östeuropa med flera av Nordens närområden, i avsikt att förbättra effekterna av biståndsinsatserna?

Stockholm den 3 mars 1994

Elver Jonsson (fp)

Spørsmål

ved Nordisk Råds 44. sesjon vedrørende oljeboring i Skagerrak

Til Nordisk Ministerråd

I en nylig fremlagt Stortingsmelding om petroleumsvirksomhet åpner den norske regjering opp for oljeleting i Skagerrak.

Oljevirksomhet vil lett komme i konflikt med hensynet til fiskeriene i Skagerrak og det sårbare kystmiljøet.

En ulykke i dette området vil kunne føre til dramatiske økologiske og økonomiske konsekvenser.

På denne bakgrunn ber jeg om svar på følgende spørsmål:

Mener Nordisk Ministerråd at det er riktig å åpne for oljevirksomhet i Skagerrak?

Stockholm, 7. mars 1994

Paul Chaffey (SV)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående oljeverksamhet i Skagerrak

Till Norges regering

Skagerrak utgör ett av världens mest produktiva områden vad gäller fisk och skaldjur. Från norsk sida planeras sedan någon tid oljeverksamhet i detta resursrika område. Sveriges regering har begärt formellt samråd i frågan i enlighet med bestämmelserna i den nordiska miljöskyddskonventionen och inbegärt underlag avseende konsekvenserna för svenska intressen. Det norska näringsdepartementet har som svar överlämnat visst kompletterande material men i övrigt inte reagerat på den svenska hemställan. Enligt de svenska myndigheterna krävs kompletteringar till den lämnade informationen avseende konsekvensen bl.a. för miljö, friluftsliv, fisk och sjöfågel och övrig inverkan på de ifrågakommande kuststräckornas värden, bl.a. på svenska västkusten.

Det svenska fiskeriverket har bl.a. påtalat att det i den norska miljökonsekvensbeskrivningen inte tagits hänsyn till den mycket omfattande undersökning kallad SKAGEX som utförts inom Internationella havsforskningsrådet. Denna undersökning visar bl.a. att havsströmmarna rör sig enligt ett avsevärt mycket mera komplicerat mönster än vad som antagits i den norska beskrivningen. Det är självfallet viktigt att dessa resultat beaktas. Det bör också framhållas att allt undersökningsmaterial ännu inte färdigbehandlats. Ytterligare forskningsrön kommer att presenteras inom kort.

Utän att Sveriges begäran om formellt samråd har beaktats har Norges regering den 25 februari lagt fram en stortingsmedling (nr 26) om Utfordringar og perspektiver for petroleumvirksomheter på kontinentalsokkelen. I denna föreslås att de västligaste och mest kustavlägsna områdena av Skagerrak, dvs. väst om 8 30'Ö, i begränsad utsträckning skall göras tillgängliga för oljeverksamhet.

Det är nödvändigt att skapa garantier för att detta resursrika område inte på något sätt kommer till skada genom de planerade norska verksamheterna. Även provborrning och prospektering kan innebära allvarliga risker för miljö och friluftsliv. Även beslut om provborrning och prospektering är i sig strategiska beslut.

Ärendet berör inte bara den nordiska miljöskyddskonventionen utan har även klar relevans för den tredje Nordsjödeklarationen från år 1990,

vari t.ex. informationsutbyte föreskrivs. Ärendet har också relevans för ESBO-konventionen, undertecknad år 1991, angående miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang. Den senare konventionen har inte bara ratificerats av Norge och Sverige, utan båda länderna har dessutom undertecknat ett ministeruttalande att konventionen skall tillämpas även före själva ikraftträdandet.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Hur avser Norges regering att uppfylla sina förpliktelser till konventionsenligt, formellt samråd med Sveriges regering angående den aktuella oljeverksamheten?

Stockholm den 7 mars 1994

Birgitta Dahl (s)

Fråga**vid Nordiska rådets 44:e session angående
EES-administrationen**

Till Nordiska ministerrådet

I finländsk press har det förekommit uppgifter om att det föreligger planer på att montera ned EES-administrationen redan i sommar, alltså före de planerade folkomröstningarna.

- Stämmer detta?

Stockholm den 7 mars 1994

Claes Andersson (Vas.)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående ökade fiskekvoter i Östersjön

Till Nordiska ministerrådet

I de nordiska statsministrarnas beslut om en nyordning av det nordiska samarbetet utgör fiskerisamarbetet ett av sju prioriterade områden.

Fisket är en viktig basnäring i stora delar av Norden och därför är det angeläget att intensifiera det nordiska samarbetet inom fiskerinäringen i syfte att öka lönsamheten.

Fisket har under senare år drabbats av sjunkande världsmarknadspriser på flertalet fiskeprodukter och därtill kommer minskade fiskekvoter. Fiskerisektorn i Norden har stora problem på grund av mindre fångster. Detta gäller inte minst torskfisket i Östersjön. År 1989 hade t.ex. Sverige en Östersjökvot på 44.000 ton torsk per år. På grund av det minskade torskbeståndet har tilldelningen successivt minskat och uppgår i dag till 13.000 ton. Detta trots att Östersjön, som enligt marinbiologers utsagor skulle vara nästan tom på torsk, visat sig ge stora fångster. Den nedåtgående utvecklingen gör att svensk fiskerinäring är på väg mot en ekonomisk kris. Sillen betalas dessutom nu så dåligt att dubbla mängder mot tidigare måste fiskas för att få en rimlig möjlighet att överleva ekonomiskt. Det finns därför stort behov för svenska fiskare att erhålla större fiskekvoter.

I ministerrådets planer för det nordiska samarbetet anförts att stor vikt läggs vid nordiskt fiskeri- och näringspolitiskt samarbete i syfte att stärka fiskerinäringens ekonomiska grundlag.

Mot bakgrund av vad ovan anförts vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidta för att stärka det nordiska fiskerisamarbetet och skapa förutsättningar för Östersjökustens yrkesfiskare att bedriva ett ekonomiskt lönsamt fiske?

Stockholm den 6 mars 1994

Wiggo Komstedt (m)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene

Till Sveriges regering

Ved sessionen i Århus i november 1992 vedtog Nordisk Råd en rekommandation til de nordiske regeringer, der bl.a. opfordrer regeringerne til at arbejde for et juridisk bindende forbud mod eksport af miljøfarligt affald - til ethvert formål, også genbrug - fra landene tilsluttet de rige landes økonomiske samarbejtsorganisation, OECD, til landene udenfor OECD inden for rammerne af Baselkonventionen.

På det første møde i Baselkonventionen i december 1992 udtrykte alle nordiske lande støtte til ikke-OECD-landenes krav om et sådant forbud. I 1993 har den danske regering arbejdet for, at EU skal fremlægge et sådant forslag, og i januar 1994 rundsendte den danske miljøminister et udkast til et sådant forslag til EFTA og EU-landene med opfordring til støtte. Norge og Island har meddelt sin støtte, Finland har ikke svaret, mens Sverige har meddelt, at man ønsker sagen drøftet i forbindelse med Nordisk Råds session.

På baggrund af ovenstående stiller jeg følgende spørgsmål til den svenske regering:

Er ønsket om en drøftelse udtryk for, at den svenske regering har ændret opfattelse siden mødet i Baselkonventionen i december 1992, eller støtter regeringen fortsat kravet fra G77-landene og andre ikke-OECD-lande om et totalt forbud om export af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene inden for rammerne af Baselkonventionen - og dermed det danske forslag til Baselkonventionen?

Stockholm, den 7. marts 1994

Dorte Bennedsen (S)

Spørgsmål

ved Nordisk Råds 44. session vedrørende indkaldelse til et hastemøde i Paris Kommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten

Till Danmarks, Norges og Sveriges regeringar

Allerede før High Court i London i forrige uke afviste Greenpeace og Lancashire Country's krav om en offentlig høring og dermed afviste at forhindre oparbejdningsanlægget THORP i at starte mandag den 7. marts, opfordrede den irske regering til indkaldelse til et ekstraordinært møde i Paris Kommissionen. Dette oplyste regeringen i det irske parlament 1. marts. Den islandske miljøminister Óssur Skarphéðinsson udtalte 5. marts til Morgunblaðið at Island vil støtte et sådant forslag, mens Politikken i Danmark samme dag oplyste, at den danske regering endnu ikke havde taget stilling.

Ifølge Pariskonventionen kræver det en opfordring fra tre medlemslande at indkalde til et ekstraordinært kommissionsmøde. Det er aldrig sket tidligere. På den anden side er det ikke første gang Frankrig og Storbritannien står isoleret overfor de øvrige medlemslande i de regionale samarbejdsamtaler om forureningen af Nordatlanten i spørgsmålet om radioaktivt affald. I 1992 afviste Frankrig og Storbritannien som de to eneste medlemslande et totalt forbud mod udsmidning af radioaktivt affald fra skibe i Nordatlanten. Inden for de seneste par måneder har begge lande accepteret det totale forbud, der blev vedtaget i Londonkonventionen i november på dansk foranledning og med stærk nordisk opbakning. Den britiske regering sagde direkte, at det var internationalt pres, der havde fået den til at ændre mening.

10 års udledning fra Sellafield med det nye THORP-anlæg vil svare til mere end, hvad der blev dumpet i Nordatlanten 1962-82 fra Frankrig, Sverige, Tyskland, Belgien, Holland, Schweiz og Storbritannien - tilsammen! Presset på den britiske regering må derfor opretholdes og intensiveres.

10 af Paris Kommissionens medlemslande (Sverige, Island, Norge, Tyskland, Holland, Spanien, Portugal, Irland, Danmark og Belgien) står bag en vedtagelse i Paris Kommissionen i juni 1993, der direkte retter sig mod forøgelse af den radioaktive forurening fra oparbejdningsanlæg for

brugt atombændsel. De to medlemslande med oparbejdningsanlæg, Frankrig og Storbritannien, støtter ikke den regionale aftale.

Udover at lægge yderligere politisk og offentlig pres på den britiske regering i den konkrete og meget alvorlige sag, vil det ekstraordinære Paris Kommissionsmøde være helt nødvendigt hvis det regionale samarbejde om begrænsning og eliminering af tilførslerne af miljøfremmede og -farlige stoffer skal have nogen som helst berettigelse og troværdige. Så sent som i september 1992 besluttede medlemslandenes miljøministre på Paris Kommissionens møde i Paris, at tilførslerne af radioaktive stoffer (og andre miljøfremmede stoffer) skal reduceres og elimineres. Det er denne beslutning, 10 ud af 12 medlemslande holder fast i. Hvis ikke alle konventionens muligheder for at løse denne tvist tages i anvendelse, må Paris Kommissionens troværdighed siges at være tabt.

Det synes oplagt - ikke mindst i lyset af den trussel, den konkrete forøgede forurening fra Storbritannien udgør for miljøet i Norden, Nordatlanten og befolkningerne i de nordiske lande - at de enkelte nordiske landes regeringer umiddelbart henvender sig til formanden for Paris Kommissionen med anmodning om et ekstraordinært møde og tager kontakt til den irske regering.

Finland er som observatør formelt ikke medlem af Paris Kommissionen. Det giver derfor ikke mening at stille spørgsmål til Nordisk Ministerråd. Derfor har jeg valgt at spørge de enkelte nordiske medlemslande efter den islandske miljøminister offentligt har givet sit tilsagn om støtte til en indkaldelse.

På denne baggrund stiller jeg følgende spørgsmål til den norske regering:

Agter den danske, norske og den svenske regering at anmode formanden for Paris Kommissionen om indkaldelse af et ekstraordinært møde i Paris Kommissionen med henblik på at løse tvisten om Storbritanniens ensidige beslutning om at forøge udledningerne fra Sellafield-anlægget?

Stockholm, den 7. marts 1994

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Fråga**vid Nordiska rådets 44:e session angående de nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet**

Till Nordiska ministerrådet

I EES-avtalet ingår ett ömsesidigt godkännande av examina och behörighetsbevis för reglerade yrken.

- När kommer de resterande regeringarna i de nordiska länderna att ratificera den nordiska överenskommelsen om nordisk arbetsmarknad för personer med högre utbildning? Vilken status kommer den att ha i förhållande till EES?

Stockholm den 8 mars 1994

Eeva Turunen (Kok.)

Fråga

vid Nordiska rådets 44:e session angående Nordiska investeringsbankens utlåning

Till Nordiska ministerrådet

På ekonomiska utskottets dagordning står Nordiska investeringsbankens årsrapport. Den innehåller som vanligt nästan bara positiva siffror och visar på ett gott resultat. Banken, som tar upp lån på den internationella marknaden, har den högsta kreditvärdigheten enligt de ledande amerikanska kreditvärderingsinstitutens klassificering. Ändå för banken en ganska stram utlåningspolitik med stora kvalitetskrav på föreslagna projekt. Medlemmar av Nordiska rådet har flera gånger förordat att investeringsbanken borde kunna användas som finansieringskälla vid viktiga infrastrukturinvesteringar, t.ex. inom transportsektorn.

Ministerrådets ursprungliga förslag om en nordisk investeringsbank framlades för en extra session med Nordiska rådet 1975. Där betonades särskilt att banken borde kunna medverka till projekt som sträckte sig över landgränserna, t.ex. kommunikationsprojekt och regionalpolitiska projekt. Bankens utlåning till sådana projekt har hittills varit mycket begränsad. Men i dess senaste årsrapport får vi ett glädjande besked: att banken får utökade möjligheter att delta i finansieringen av infrastrukturprojekt i Norden. Sålunda gör man en nytolkning av direktiven för bankens verksamhet. Banken kan medverka vid finansieringen av infrastrukturinvesteringar trots att de berör endast ett nordiskt land. Samtidigt har flera av bankens medlemsländer aviserat planer på att finansiera stora infrastrukturprojekt - bl.a. vägbyggen - utanför statsbudgeten. Det är vid ett närmande till Europa väsentligt för det nordiska näringslivets konkurrenskraft att transportmöjligheterna mellan Norden och kontinenten byggs ut. Öresundsbron är en naturlig del av detta trafiknät. De nordiska finansministerna har uttalat att även infrastrukturinvesteringar kunde vara ett gott medel att främja den ekonomiska tillväxten och förbättra sysselsättningsläget i Europa och har pekat på både NIB och den Europeiska Investeringsbanken EIB som möjliga källor. För att utöka NIB:s möjligheter att delta i finansiering av infrastrukturinvesteringar och för att åstadkomma en viss parallellitet till den roll som EIB fått genom EU:s tillväxtinitiativ föreslog därför finansministrarna att reglerna för NIB:s verksamhet skulle ändras. Finansministrarna underströk också att investeringar i infrastrukt-

turprojekt med europeisk dimension var ett skäl att överväga ett närmare samarbete mellan NIB och EIB.

Vid en presentation av de nordiska vägföreningarnas rapport framhöll svenska vägföreningens ordförande, förre finansministern Kjell Olof Feldt, välkänd för rådet både som samarbetsminister och ordförande i ekonomiska utskottet, att person- och godstransporterna mellan Norden och kontinenten ökade mer än de inhemska transporterna och att länkarna mellan Norden och kontinenten nu måste byggas. Vägförbindelserna mellan Norden och det övriga Europa var sålunda av stort nordiskt intresse och därför kunde NIB delta i finansieringen.

Mot denna bakgrund av vad jag ovan anfört vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

På vilket sätt kan ministerrådet verka för att Nordiska investeringsbanken tar upp ett samarbete med den Europeiska Investeringsbanken för finansiering av vägförbindelser inom Norden och mellan Norden och kontinenten?

Stockholm den 8 mars 1994

Wiggo Komstedt (m)

**Rapport
från Nordiska rådets presidium**

I överensstämmelse med § 21 i Nordiska rådets arbetsordning överlämnas härmed en verksamhetsberättelse från Nordiska rådets presidium till plenarförsamlingen vid Nordiska rådets 44:e session.

Rapporten omfattar verksamheten från Nordiska rådets 42:a session fram till årsskiftet 1993/94.

Stockholm i januari 1994

Jan P. Syse
President

Jostein Osnes
Presidiesekretær

Innehållsförteckning

1 Foran Rådets 44. sesjon	1309
1.1 Fornyning og nyordning	1309
1.2 Den internasjonale dimensjonen aktiviserer Rådet.....	1314
1.3 Nordisk samarbeid har sterk folkelig forankring.....	1317
1.4 Samenes plass i Nordisk Råd	1318
1.5 Sysselsetting og arbeidsløshet.....	1319
1.6 Kultur - men hva mer?	1319
2 Presidiet	1321
2.1 Presidiets sammansättning och möten 1993	1321
2.2 Valkommittén.....	1322
2.3 Internasjonellt samarbeide.....	1322
3 Utskotten	1326
3.1 Juridisk Udvalg.....	1326
3.2 Kulturutskottet.....	1330
3.3 Socialutskottet	1334
3.4 Miljøutskottet	1339
3.5 Økonomisk utvalg	1343
3.6 Budgetutskottet.....	1347
4 Partigruppene	1353
4.1 Den konservative gruppe	1353
4.2 Mittengruppen	1354
4.3 Den sosialdemokratiska gruppen.....	1356
4.4 Den Venstresosialistiske gruppen	1359
4.5 Den Liberalistiske Gruppe.....	1361
5 Information och redaktion	1363
5.1 Informasjonsvirksomheten	1363
5.2 Publikasjonsverksamheten	1368
6 Nordisk Kontakt	1372
7 Delegationene	1373
7.1 Danmarks Riges Delegation	1373
7.2 Finlands delegation	1378
7.3 Islands delegation	1380
7.4 Norges delegasjon	1382
7.5 Sveriges delegation.....	1386
7.6 Ålands delegation.....	1389

Bilagor	1390
1 Plenarförsamlingen vid rådets 42:a session	1390
2 Plenarförsamlingen vid rådets 43:e session	1392
3 Internt beslut nr 13/91 ang. ombudsmannainstitution	1393
4 Retningslinjer for Nordisk Råds valgkomite	1394
5 Fakta om presidiesekretariatet	1394
6 Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet 1993	1395
7 Delegationernas sammansättning	1397
8 Nordisk Råds internasjonale parlamentarikerkonferanse om utvikling og vern av det arktiske område - Sluttdokument (norsk og engelsk versjon)	1404

1 Foran Rådets 44. sesjon

1.1 Fornying og nyordning

Det offisielle nordiske samarbeidet har i 1993 vært preget av stor aktivitet på flere områder både i Rådets regi og utenfor. Forhandlingene om samarbeidsavtalen mellom EF (nå EU) og EFTA EØS-avtalen ble avsluttet og avtalen ratifisert i 1993. Denne avtalen vil særlig på regjeringssiden få konsekvenser for hvordan det framtidige samarbeidet om handel og økonomi vil bli. Finland, Norge og Sverige har søkt om medlemskap i EU og har forhandlet hver for seg, men har hatt løpende innbyrdes kontakter om medlemsforhandlingene.

Det voksende samarbeidet mellom de nordiske land og Estland, Lettland og Litauen både bilateralt og gjennom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har stått sentralt. Samarbeidet på Nordkalotten og om de arktiske problemene er blitt forsterket av både regjeringene og parlamentarikerne.

Forhold som disse har vært viktige å ta hensyn til i den kontinuerlige utvikling av det offisielle nordiske samarbeidet. De har i høy grad av speilet seg i de interne debatter i Nordisk Råd om hvordan det framtidige samarbeidet skal struktureres.

Det nordiske samarbeidet har i 1993 både innen Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd vært preget av fornying og nyordning. Man har arbeidet aktivt for å trekke de praktiske konsekvensene av de forslag til innhold, prioritering og organisering av det nordiske samarbeidet som statsministrene samlet seg om ved sesjonen i Århus i november 1992.

Sesjonen i Oslo i mars 1993 hadde flere store saker på dagsorden som angikk reformprosessen; endringer av Helsingforsavtalens bestemmelser om samarbeidsformene og forslag til endringer i kultursamarbeidet, med en nysatsing og en ny struktur på kultur, utdannings og forskningssamarbeidet.

Debatten om forslagene til endringer i Helsingforsavtalen konsentrerte seg særlig om to tema:

Regjeringsrepresentantenes fortsatte medlemskap i Rådet.

Parlamentarikernes innflytelse på Nordisk Ministerråds budsjett.

Regjeringsrepresentantenes medlemskap i Rådet

I forarbeidene som lå til grunn for statsministrenes beslutninger om det framtidige nordiske samarbeidet, var det foreslått at regjeringsrepresentanter ikke lenger burde være medlemmer i Nordisk Råd. Fra parlamentarikernes side ble det sterkt understreket at det er av avgjørende betydning for samarbeidet mellom Rådet og Ministerrådet og for det nordiske samarbeidet generelt at ministrene, som hittil, er medlemmer i Rådet.

Statsministrene hadde allerede under sesjonen i Århus i november 1992 erklært seg enige i parlamentarikernes synspunkt og understreket at man aldri hadde hatt til hensikt at regjeringsmedlemmene burde opphøre å være medlemmer i Nordisk Råd.

Til tross for dette prinsipielle syn, inneholdt ministerrådsforslaget om endringer i Helsingforsavtalen forslag til endringer i en rekke artikler som alle ville kunne føre til forandring eller svekkelse av ministrenes rolle som medlemmer av Nordisk Råd.

Rådet stemte mot disse forslagene og de gjeldende bestemmelsene ble stående uendrede.

Parlamentarikernes innflytelse på Nordisk Ministerråds budsjett

Parlamentarikerne har lenge etterlyst en større innflytelse på Nordisk Ministerråds budsjett. Fra Ministerrådets side har man bl.a. blitt møtt med innvendinger om at dette skulle by på hindringer av konstitusjonell art. Etter mange drøftinger under hånden mellom parlamentariker og regjeringssiden, fant Nordisk Ministerråd det mulig å foreslå en endring i Helsingforsavtalen som gav Nordisk Råd rett til å foreslå endringer av prioriteringene i budsjettet innen den finansielle rammen som Ministerrådet hadde angitt. Ministerrådet skulle forplikte seg til om ikke særlig grunner forelå å følge Rådets rekommendasjoner om omdisponering av budsjettet innen den fastsatte rammen.

Selv om dette var et langt steg framover i forhold til gjeldende praksis, ønsket parlamentarikerne å få etablert en ordening med full budsjettkompetanse. I Juridisk utvalg stilte man seg avvisende til Ministerrådets argument om at det forelå konstitusjonelle hindringer for at man fullt ut kunne komme Rådets ønsker om budsjettkompetanse i møte.

Etter et grundig arbeid i Juridisk utvalg og i partigruppene under sesjonen, fant man likevel å kunne akseptere Ministerrådets forslag til tekst under den forutsetning at uttrykket "synnerliga skäl" måtte tolkes som "helt ekstraordinære omstendigheter" og at Ministerrådet forpliktet seg til å gi Rådet en begrunnelse for eventuelle avvik fra Rådets rekommendasjoner om budsjettet. Man vurderte det som viktigere at man så snart som mulig fikk etablert den foreslåtte ordningen enn å stå fast på det prinsipale standpunkt med fare for utsettelse av endringene i Helsingforsavtalen. En ytterligere markering av Rådets budsjettkompetanse kan komme når man har gjort erfaringer med den nye ordningen.

Det aktive formannskap

Hensikten med fornyelsen av det nordiske samarbeidet er både å oppnå økt politisk styring av samarbeidet og å få en bedret prioritering av tilgjengelige ressurser.

Det aktive formannskap på regjeringssiden er ett av flere tiltak som skal sikre en slik fornyelse av det nordiske samarbeidet. Dette er i 1993 innført på alle nivåer i regjeringssamarbeidet.

For statsministrenes del innebærer dette at formannskapslandets statsminister ved vårsesjonen avgir en redegjørelse for det kommende årets politiske intensjoner og prioriteringer i det nordiske samarbeidet. Det forutsettes at også formannen i de ulike ministerråd gir en programerklæring for det kommende årets prioriteringer. Formannskapslandet har ansvaret

for prioriteringen og pådrivingen av saker, for oppfølgingen samt for å sette den politiske dagsorden for Ministerrådets møtevirksomhet.

Statsminister Carl Bildts redegjørelse inneholdt en rekke konkrete oppslag til spørsmål som han som statsminister og som den svenske regjering ville prioritere innen rammene for det aktive formannskapet. Han oppsummerte selv disse punktene i tre hovedkategorier; nemlig arbeidet med å samordne og samarbeide om de spørsmål som initieres av den europeiske integrasjonen, arbeidet med å gi et nordisk bidrag til et europeisk vekstinitiativ som fremmer sysselsetting og velstandsutvikling og arbeidet med å styrke det nordiske kulturelle samarbeidet bl.a. gjennom på nytt å prøve spørsmålet om nordisk TV-samarbeid via satellitt.

Det er ingen tvil om at statsminister Bildts redegjørelse har vært styrende for det nordiske samarbeidet på regjeringssiden. Rådets 44. sesjon i Stockholm i 1994 blir på mange måter både en regnskapets time for det program som formannskapslandet presenterte ved sesjonen i Oslo i 1993 og en grundig drøfting av prioriteringene av det nordiske samarbeidet de kommende årene. Det er naturlig at både formannskapslandet på regjeringssiden og parlamentarikerne gjør opp status over hva som er gjort og ikke minst hvilke resultater aktiviteten på regjeringssiden har ført til i det nordiske samarbeidet og konsekvensene av dette for det fortsatte nordiske samarbeidet.

Rådet har hilst prinsippet om det aktive formannskap på regjeringssiden velkommen og har besluttet at dette også bør gjelde for parlamentarikerne arbeid i Nordisk Råd. Det vil selvsagt gjelde andre krav til et aktivt formannskap på parlamentarikersiden enn på regjeringssiden.

Rådets president har med full støtte fra presidiet, utvalgsformennene og partigruppenes formenn lagt vekt på gjennom det aktive formannskapet å bidra til at konkrete nordiske saker får oppmerksomhet i Rådets arbeid. Det er viktig med større resultatorientering og prioritering i arbeidet og dette kan oppnås gjennom en sterkere felles satsning på arbeidet med saker både innen Rådet og Ministerrådet. Det må tilligge det aktive formannskapet, både i presidiet og i utvalgene, å drive saker framover til beslutning og gjennomføring. Vilje og evne til å prioritere noen viktige oppgaver og konsentrere innsatsen om dem i en periode, er også avgjørende for om synlige resultater kan oppnås.

I dette arbeidet er det viktig å huske på at Nordisk Råd har en tosidig oppgave. Dels må det arbeides med konkrete saker som angår medborgernes hverdag og som gjennom rekommandasjoner i Rådet og oppfølging av Ministerrådet så raskt som mulig kan finne sin løsning. Dels må Rådet debattere mer overgripende spørsmål som både angår samarbeidet de nordiske land imellom og samarbeidet mellom Norden og Europa og verden forøvrig.

Samlokalisering av presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet

Statsministrene la stor vekt på raskt å tilpasse det formelle samarbeidsapparatet til nye oppgaver og prioriteringer. Samlokalisering av presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet var ett av forslagene som stats-

ministrene mente burde følges opp. Statsministrene forutsatte at en samlokalisering skulle baseres på at de respektive sekretariat fortsatt skulle utgjøre to adskilte juridiske enheter.

Presidiesekretæren og generalsekretæren for Ministerrådet fikk i oppdrag i fellesskap å fremlegge en utredning om hvordan en samlokalisering kunne gjennomføres og hvilke konsekvenser det ville få. Presidiet hadde i sine drøftinger presisert følgende forutsetninger for en samlokalisering av sekretariatene:

- Den parlamentariske innflytelse styrkes og den parlamentariske suverenitet i Rådets indre saksbehandling skal være ubestridt,
- det skal være en selvstendig, nordisk saksforberedelse for parlamentarikerne,
- parlamentarikernes budsjettkompetanse skal styrkes slik at Nordisk Råd fastsetter fordelingen av budsjettmidlene innen den av Ministerrådet fastsatte ramme,
- en samlokalisering av sekretariatene forutsetter juridisk og politisk adskilte enheter,
- samlokaliseringen må føre til bedre ressursutnyttelse og totalt sett en kostnadsreduksjon.

Presidiesekretæren og Ministerrådets generalsekretær fremmet et forslag som konkluderte med at det burde gjennomføres en samlokalisering av de to sekretariatene i København.

Etter en grundig vurdering av fordeler og ulemper med en samlokalisering konkluderte presidiet på sitt møte i januar 1993 at samlokalisering av de nordiske sekretariatene for tiden ikke er aktuelt. Til grunn for standpunktet lå både prinsipielle synspunkter på behovet av å bevare uavhengighet mellom parlamenterikere og regjeringer i det nordiske samarbeidet, synspunkter om en viss nasjonal fordeling av nordiske institusjoner og sekretariater og usikkerhet om rasjonaliseringsgevinsten i form av kostnadsreduksjon på kort sikt.

Effektivisering og rasjonalisering av presidiesekretariatets arbeid deriblant en omorganisering av informasjonsvirksomheten

Selv om spørsmålet om samlokalisering ble tatt av dagsorden, var presidiet fortsatt opptatt av å få til en effektivisering og rasjonalisering av presidiesekretariatets arbeid og å få til en omorganisering av informasjonsvirksomheten. Presidiesekretæren ble derfor gitt i oppdrag å presentere forslag om dette.

Viktige premisser for dette arbeidet var bl.a.:

- Rådets framtidige satsingsområder, arbeidsoppgaver og hovedfunksjoner må være avgjørende for utformingen av Rådets organisasjon og struktur.

Presidiesekretariatet må organiseres, bemannes og disponere ressurser på en slik måte at sekretariatet mest mulig effektivt og på kvalitativt best nivå kan bistå og betjene sine politiske oppdragsgivere: Nordisk Råd og dets organer.

Presidiesekretariatet må være et effektivt redskap for den politiske virksomhet i Nordisk Råd. Sekretariatets struktur må ikke låses for fast, men fleksibelt kunne møte nye utfordringer på den politiske arena.

Den utadrettede virksomheten må prioriteres i alle ledd i organisasjonen.

Presidiesekretæren bør frigjøres fra løpende administrative oppgaver og prioritere det politiske arbeidet og den utadrettede virksomheten.

Presidiet tok stilling til forslagene om effektivisering og rasjonalisering på sine møter i august og september i 1993.

Om informasjonsarbeidet slo presidiet fast at informasjons og publikasjonsfunksjonene i presidiesekretariatet danner en funksjonell og administrativ enhet og at enheten i fortsettelsen skal ledes av en mediesjef, mens stillingen som informasjonssekretær skal trekkes inn. Styrkingen av informasjonsarbeidet skjer ved at det skal legges opp til et nært og resultatorientert samarbeid mellom presidiesekretariatets informasjons og publikasjonsenhet, de informasjonsansvarlige i de nasjonale delegasjonssekretariatene med øket ansvar for feltarbeidet for disse samt med ministerrådssekretariatet. Videre sluttet presidiet seg til at alle saksbehandlere i presidiesekretariatet bør engasjeres mer i informasjonsarbeid på sine respektive saksområder.

Presidiet besluttet også at ansvaret for produksjon av basisinformasjon om det nordiske samarbeidet skulle overføres til ministerrådssekretariatet så snart som mulig.

Presidiet tok ellers stilling til spørsmål angående styrking av arbeidet med den internasjonale dimensjonen i Nordisk Råd og tiltak for å sikre bedre samordning og ledelse av administrative støttefunksjoner.

I tillegg til den gevinst i form av bedre prioritering og mer kvalifisert arbeid som ovennevnte reformer forhåpentlig vil gi, vil det også føre til en innsparing i løpende administrative kostnader med ca 10% i forhold til 1993-budsjettet.

Nasjonal samordning av nordiske og europeiske spørsmål

Økt vekt på drøfting av internasjonale og europeiske spørsmål i Nordisk Råds arbeid, har gjort det naturlig for presidiet i mange sammenhenger å drøfte hvordan man kan sikre en bedre samordning av nordiske og europeiske spørsmål. De nasjonale parlamentene sitter selvsagt med nøkkelen til hvordan man kan få til en slik samordning fordi man utser nasjonale delegasjoner til de ulike internasjonale fora og at disse delegasjonene er parlamentenes representanter i slike fora.

Presidiet har ingen direkte innflytelse på hvordan den nasjonale samordningen skjer, men spørsmålet har vært drøftet i mange sammenhenger i det forløpne år. Særlig viktig anser man det er at Nordisk Råd finner sin plass som samrådsorgan i den europeiske integrasjonen slik denne gir seg uttrykk gjennom EØS-samarbeidet og i forbindelse med EU-forhandlingene.

Enkelte nasjonale delegasjoner har også reist spørsmålet om økt samordning i det nasjonale parlamentet. Det pågår bl.a. utredninger om en sammenslåing eller samordning mellom sekretariatene for internasjonale spørsmål generelt og for Nordisk Råd i noen av parlamentene. Denne utviklingen vil selvsagt også få konsekvenser for Nordisk Råds arbeid.

Nordisk ombudsmann

Rådets 39. sesjon ba presidiet om å vurdere spørsmålet om en etablering av en nordisk ombudsmannsfunksjon.

Presidiet har drøftet spørsmålet bl.a. på grunnlag av uttalelser fra de nasjonale ombudsmennene. Samtlige av dem frarådte å etablere en egen nordisk ombudsmann. Antallet saker som eventuelt skulle behandles av denne er erfaringsmessig lite og disse sakene kan med fordel løses innen rammen for arbeidet til de nasjonale ombudsmennene og gjennom deres løpende samarbeid på nordisk plan.

Presidiet besluttet at det ikke er formålstjenlig å føre saken om en egen nordisk ombudsmannsfunksjon videre under henvisning til det nære samarbeidet som allerede er etablert mellom de nasjonale ombudsmennene i Norden (se Bilag 3). De oppgaver som en nordisk ombudsmann skulle ha tilsyn med, synes å være godt ivaretatt innen den eksisterende organisasjon

1.2 Den internasjonale dimensjonen aktiviserer Rådet

Samarbeidet om utenriks og sikkerhetspolitikken nedfelt i Helsingforsavtalen

Endringene av Helsingforsavtalen som ble vedtatt av Nordisk Råd under Rådets 42. sesjon i Oslo innebar også at samarbeidet mellom regjeringene på det utenriks og sikkerhetspolitiske område ble nedfelt i avtalen. Basert bl.a. på de endrede forutsetninger som nedbyggingen av blokkpolitikken og den økende integrasjonen i Europa har skapt, ble dermed de siste års ønsker fra parlamentarikerne om å få plassert utenriks og sikkerhetspolitikken på dagsorden i Nordisk Råd og i regjeringssamarbeidet formelt imøtekommet.

I realiteten har slike spørsmål dominert Rådets drøftinger de siste årene og fra 1992 med både statsministrene og utenriksministrene som viktige deltakere. Ved Rådets 43. sesjon i Mariehamn avgav utenriksminister Margaretha af Ugglas en utenriks og sikkerhetspolitisk redegjørelse som ble debattert av Rådets medlemmer både på parlamentariker og regjeringssiden. Hovedkonklusjonen etter debatten er at det blant Rådets med-

lemmer er samsvar i synet på Nordens rolle i forhold til våre nærområder og enighet blant ett stort flertall om Nordens forhold til integrasjonen i Europa. De meningsforskjeller som finnes, går gjerne på tvers av nasjonale skillelinjer.

Samarbeid med andre internasjonale parlamentariske forsamlinger

Nordisk Råds presidium har sett det som vesentlig å knytte kontakter til andre internasjonale parlamentariske forsamlinger. I året som har gått har kontaktene med Europarådet, Europaparlamentet, Interparlamentarisk Union, EFTA-parlamentarikerne, Benelux parlamentariske forsamling og Baltisk Forsamling blitt videreført og bygget ut. Den gjensidige interessen for kontakt med Nordisk Råd viste seg bl.a. ved at alle internasjonale parlamentariske forsamlinger var representert på høyt politisk nivå under sesjonen i Oslo.

I tillegg har presidiet bygget ut kontakten med den nyetablerte parlamentariske forsamling for SUSstatene (Samveldet av uavhengige stater tidligere delrepublikker i Sovjetunionen) som har sitt hovedsete i St. Petersburg. I egenskap av president for SUS-statenes parlamentariske forsamling ble Ruslan Khasbulatov invitert som gjest ved sesjonen i Oslo. Han ba om å få holde en hilsningstale til Nordisk Råd i forbindelse med sitt besøk, noe som ble imøtekommet. I et eget arrangement under sesjonen holdt Ruslan Khasbulatov og presidenten i Interparlamentarisk Union, Sir Michael Marshall, hilsningstaler.

Besøket av Ruslan Khasbulatov var omstridt både blant parlamentarikere og regjeringsmedlemmer i Rådet.

Presidiet fant det likevel av interesse og verdi å fortsatt opprettholde de formelle kontaktene med SUS-statenes interparlamentariske forsamling for på den måten å bidra til å fremme en demokratisk og parlamentarisk utvikling i Russland og øvrige SUS-stater.

Presidiet besluttet derfor å invitere SUS-statenes interparlamentariske forsamling til neste sesjon samt å akseptere invitasjoner til denne forsamlingens sesjoner i St. Petersburg. Presidiet har vært representert på tjenestemannsnivå ved disse sesjonene. Dessuten har det vært holdt kontaktmøter på sekretariatsnivå. Ved sesjonen i Mariehamn var SUS-statenes interparlamentariske forsamling representert på tjenestemannsnivå.

Stipendieprogram for parlamentarikere fra Baltikum, Polen og Russland

Presidiet aksepterte i 1992 et oppdrag fra Nordisk Ministerråd om å ta ansvaret for den praktiske gjennomføringen av et stipendieprogram for parlamentarikere fra Baltikum, Polen og Russland. Programmet ble gjennomført i 1993.

Formålet med stipendieprogrammet var å gi parlamentarikere fra Nordens nærområder, d.v.s Estland, Lettland, Litauen, Polen og Russland muligheter til å gjøre seg kjent med parlamentariske arbeidsformer i de nordiske parlamentene og med samarbeidet innen Nordisk Råd. Stipendiatene fikk tilrettelagt et individuelt studieprogram.

Interessen for stipendieordningen var meget stor slik at mindre enn halvparten kunne innvilges. En vurdering av erfaringene viser at programmet mer enn oppfylte målsetningen. Ut fra erfaringene i 1993 videreføres stipendieprogrammet i 1994.

Fremme av stabilitet, dialog og forståelse mellom folkegruppene i Baltikum

Nordisk Råd har i sin aktivitet overfor Baltikum lagt vekt på å støtte disse lands arbeid med å vinne sin frihet og uavhengighet og med å utvikle demokratiske institusjoner og arbeidsformer. Kravet om tilbaketrekking av de tidligere sovjetrussiske troppene som er stasjonert i Estland, Lettland og Litauen, har vært framsatt overfor Russland i flere sammenhenger.

Samtidig har Rådet vært opptatt av hvordan man kan bidra til å øke forståelsen for minoritetenes rettigheter i disse landene og hvordan man kan fremme stabilitet, dialog og forståelse mellom folkegruppene i Baltikum.

I samarbeid med Nordisk Ministerråd arrangerte Rådet et seminar om menneskelige rettigheter med deltakere fra de baltiske statene og fra Norden. Forskere og eksperter fra internasjonale organisasjoner for menneskelige rettigheter deltok på seminaret som fant sted på Hanaholmen i mai 1993.

Målsetningen var å samle representanter for majoritets og minoritetsgrupper fra de tre baltiske landene og eksperter fra Norden til samtaler om minoritetenes rettigheter og plikter i et demokratisk samfunn.

Erfaringene med seminaret var gode og presidiet har anmodet om at det arrangeres nye slik seminarer i framtiden og bedt om at Juridisk utvalg legger fram forslag om ytterligere tiltak for å fremme stabilitet, dialog og forståelse mellom folkegruppene i Baltikum.

Arktiske utfordringer

Det var flere grunner til at Nordisk Råd i 1992 besluttet å arrangere en internasjonal parlamentarisk konferanse om Arktis i 1993.

Parlamentarikerne følte behov for å diskutere situasjonen i den arktiske region i en større sammenheng enn man hittil hadde fått anledning til å gjøre. Miljøspørsmål i Arktis, utviklingen av den regionale økonomien, situasjonen for urfolkene og sikkerhet og samarbeid i dette området er sentrale spørsmål for de nordiske land og flere til. Utgangspunktet var at alle disse spørsmålene burde drøftes i en sammenheng og ikke isolert fra hverandre og av representanter fra alle involverte parter.

Konferansen var åpen for parlamentariske delegasjoner fra alle land med direkte tilknytning til den arktiske region samt fra Europaparlamentet og fra urfolkenes folkevalgte forsamlinger i regionen. Dessuten deltok representanter fra internasjonale parlamentariske organisasjoner, forskningsorganisasjoner med tilknytning til Arktis og regionale organisasjoner innen storregionen.

Forskere og eksperter bidro med forberedte bakgrunnsnotater om de spørsmål som skulle drøftes på konferansen. Debatten sentrerte om fire hovedtema:

Naturressurser, miljø og næringsutvikling i regionen.

Urfolkenes situasjon i regionen.

Sikkerhet og forsvarsspørsmål i Arktis.

Det institusjonelle rammeverk for samarbeid i Arktis.

Konferansen munnet ut i et sluttokument rettet i hovedsak til de berørte lands regjeringer. Dessuten besluttet konferansens deltakere å etablere en Standing Committee med parlamentarikere fra den arktiske region som skal bidra til at rekommandasjonene i sluttokumentet blir fulgt opp. Konferansen vedtok også å sende en henvendelse til henholdsvis president Clinton og president Jeltsin med takk for at begge statene har forlenget prøvestansen med atomvåpen. Presidiet fulgte også opp konferansen ved å presentere sluttokumentet for ministermøtet i Rovaniemi-prosessen som fant sted i Nuuk i september.

Rådets arktiske konferanse ble en suksess både faglig og politisk og gir et godt grunnlag for et videre parlamentarisk samarbeid om utviklingen i denne regionen. Dessverre deltok ikke politiske representanter fra USAs kongress og fra EuropaParlamentet. Presidiet arbeider for at disse organene skal bli representert i den Standing Committee som konferansen ba presidiet om å bidra til blir etablert.

Til Rådets 44. sesjon er det fremmet flere medlemsforslag med basis i de spørsmål som den arktiske konferansen reiste.

Rådets konferanse om Arktis er uttrykk for en økende politisk forståelse og interesse for denne regionen. Samtidig illustrerer den at det for tiden er et forvirrende bilde av den nordiske politikken overfor nordområdet. Fra før er Nordkalottsamarbeidet og VestNordensamarbeidet uttrykk for etablerte innsatsområder i nordisk samarbeid. I løpet av 1993 er regjerings-samarbeidet i Barentsregionen etablert, mens de nordiske parlamentarikerne har satt hele den arktiske regionen i fokus. Dessuten samarbeider regjeringene også innen den såkalte Rovaniemi-prosessen.

Det er nødvendig at både parlamentarikere og regjeringer nå ser innsatsen i nordområdet i sammenheng og at det utvikles en helhetlig politikk for dette området, slik Rådet ba om i en rekommandasjon i 1992. Med de små ressursene som kan kanaliseres via nordisk samarbeid er det helt nødvendig at det i framtiden blir en bedre koordinering av disse.

1.3 Nordisk samarbeid har sterk folkelig forankring

Hvert 10. år har Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd foretatt en opinionsundersøkelse om de nordiske folks kunnskap om og holdning til nordisk samarbeid.

I 1993 ble det gjennomført en ny slik undersøkelse. Resultatene er både oppmuntrende og nedslående.

Det er oppmuntrende at sju av ti nordboere tror at det nordiske samarbeidet vil få større betydning i de nærmeste ti årene, mens tre fjerdedeler ønsker at det var mer nordisk samarbeid enn det man oppfatter at det er idag.

Mer enn halvparten av befolkningen i de nordiske land mener at Norden bør arbeide i fellesskap i relasjon til EU. Befolkningen i disse landene ser i høy grad øvrige nordiske land som naturlige og viktige samarbeidspartnere innen politikk, økonomi og kultur.

Muligheten til å verne om miljøet er det i særklasse viktigste spørsmålet for nordisk samarbeid. 90% anser at dette er et meget viktig samarbeidsområde. Andre samarbeidsområder som anses være av stor betydning er: frie studiemuligheter og godkjenning av eksamener fra ulike nordiske land, muligheten til fri handel over grensene og det utenriks og sikkerhetspolitiske samarbeidet. Som relativt sett mindre viktig anså man samarbeidet på radio og TVområdet og tiltak for økt språkforståelse.

Nesten alle har hørt om Nordisk Råd eller Nordisk Ministerråd. Det er derimot nedslående at kunnskapen om hvilke konkrete resultater det nordiske samarbeidet har ført til er lav blant Nordens befolkning. Det kan tyde på at man nå tar det som selvsagt at vi i Norden kan reise fritt mellom våre land uten pass, at vi fritt kan flytte og skaffe oss arbeid i et annet nordisk land og at vi hvor vi bor i Norden har en sosial sikkerhet på like linje med medborgerne i vedkommende land. Men det tyder også på at det nordiske samarbeidsapparatet ikke godt nok har synliggjort resultatene av samarbeidet for vanlige folk.

Totalt sett viser opinionsundersøkelsen i 1993 at befolkningens tro på og ønske om fortsatt nordisk samarbeid fremdeles er meget sterk og til og med sterkere enn for 10 år siden. Det er betryggende for nordiske parlamentarikere og regjeringer å vite at en av bærebjelkene i det nordiske samarbeidet nemlig den folkelige forankring og støtte fortsatt er sterk.

1.4 Samenes plass i Nordisk Råd

Samenes plass i nordisk samarbeid har stått på dagsorden i Nordisk Råd helt tilbake til 1950årene. Spørsmålet om representasjon eller observatørskap ble reist som et medlemsforslag i 1968 og så igjen i 1974.

Spørsmålet har på nytt blitt aktualisert i 1993. I dette året ble et eget sameting valgt gjennom offentlige valg etablert i Sverige. I Finland og Norge har man hatt slike folkvalgte organ i flere år. Det kom derfor henvendelser fra samene om å få spørsmålet om representasjon vurdert på nytt. Presidiet anmodet Juridisk utvalg våren 1993 om utrede forutsetningene for samenes stilling i Nordisk Råd.

Nordisk Ministerråds sekretariat i samarbeid med presidiesekretariatet utarbeidet en rapport om samenes plass i nordisk samarbeid. Rapporten skisserte to mulige løsninger; enten fullt medlemskap eller observatørskap. Flertallet i Juridisk utvalg ønsket å få utredet mulige konsekvenser av å tildele samene observatørstatus i Nordisk Råd. På grunnlag av denne utredningen skal Juridisk utvalg avgi en innstilling til Rådet om samenes

stilling i Nordisk Råd. Det forutsettes at Juridisk utvalg kan avgi denne innstillingen til Rådets 44. sesjon i Stockholm.

1.5 Sysselsetting og arbeidsløshet

Med snart hver 6 eller 7 nordiske borger direkte eller indirekte berørt av krisen på arbeidsmarkedet er det naturlig at Nordisk Råd har hatt sysselsettingsspørsmålene høyt på dagsorden. Temaet ble tatt opp allerede i generaldebatten på Oslosesjonen. Deretter kom alle de fem partigrupperingene med egne medlemsforslag om nordiske tiltak for å skape ny vekst og bringe arbeidsledighetstallene ned.

Forslagene ble behandlet samlet av Rådet, og fra Økonomisk utvalgs side ble det lagt vekt på å komme fram til enighet om innstillingen i denne særdeles viktige sak. Derfor ble også selve rekommandasjonen som ble vedtatt på Mariehamnsesjonen en tilsynelatende intetsigende henstilling til regjeringene om innen neste sesjon å fremlegge en vurdering av hvilke tiltak som man er beredt til å iverksette. Bak denne runde formuleringen ligger det imidlertid en rekke konkrete forslag fra utvalgets side enkeltfor slag som har støtte i et mer eller mindre stort flertall i økonomisk utvalg.

Den ganske fordomsfrie sysselsettingsdebatten som på dette grunnlag ble ført på Mariehamnsesjonen vil forhåpentligvis bli videreført på Rådets 44. sesjon, og da på grunnlag av Ministerrådets utspill, selv om det nok kan påregnes klarere politisk profilering hvis og når enkelttiltak foreslås. Det er imidlertid ikke i seg selv negativt for Rådets debatt om disse spørsmål. Verre er det om man skulle falle inn i en steril debatt om hvem som gjør minst: Ministrene eller parlamentarikerene.

Rådet har ellers allerede bestemt at sysselsettingsspørsmålene skal bli gjenstand for ytterligere drøfting på bred basis i tiden fremover. Neste stasjon i denne sammenheng vil bli den sysselsettingskonferanse som i økonomisk utvalgs regi skal holdes i Lyngby 11-12 april 1994.

En av flere mulige konsekvenser av økende arbeidsløshet er økte tendenser til rasisme og fremmedfientlighet som man i de siste årene har kunnet observere i de nordiske land. Dette er bakgrunnen til at Nordisk Råd under sin 43. sesjon i Mariehamn vedtok en rekommandasjon til Nordisk Ministerråd om å nedsette en arbeidsgruppe med medlemmer fra Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd, de nordiske ungdomsorganisasjonene og Foreningene Nordens Forbund med oppgave å utarbeide forslag til gjennomføring av en nordisk kampanje med "Norden mot fremmedfientlighet" som tema.

Nordisk Ministerråd reagerte raskt på denne rekommandasjonen. Alle-rede ved avslutningen av sesjonen i Mariehamn var arbeidsgruppen utnevnt.

1.6 Kultur men hva mer?

Omfanget og profileringen av nordisk kultur, utdannings og forsknings-samarbeid har i særlig grad preget arbeidet i Nordisk Råd i 1993. Som ett

ledd i statsministrenes økte engasjement og styring av det nordiske samarbeidet, angav man som målsetning at det nordiske kultur, utdannings og forskningssamarbeidet skulle styrkes og prioriteres slik at man innen 1996 skulle ha avsatt ca 50% av det nordiske fellesbudsjettet til denne sektoren.

Konsekvensen av en slik prioritering blir selvsagt at det foretas innsparinger og nedskjæringer på andre områder som hittil har vært prioritert i nordisk samarbeid. Man må kunne tolke statsministrenes håndfaste prioritering både som et uttrykk for at man ser på kultursamarbeidet i Norden som et viktig bidrag både innad overfor de nordiske folk og utad i forhold til den pågående integrasjonen i Europa, og også som et uttrykk for at statsministrene og deres rådgivere ser det som meget viktig å skape et reelt forandringstrykk i hele det nordiske samarbeidsapparatet.

Parlamentarikerne har alltid understreket verdien av nordisk kulturelt samarbeid og ønsket å prioritere dette. Men statsministrenes målsetning ble i sterkeste laget. Dels reagerte man på den mekaniske budsjettering som en prosentvis tildeling av midler til enkelte områder ville innebære, dels reagerte man på tempoet i omleggingen og dels reagerte man på manglende konsekvensanalyser for andre områder enn kultur og man etterlyste gode nok planer innen kulturområdet som kunne rettfærdiggjøre den sterke økningen som det ble lagt opp til allerede fra 1994.

Denne diskusjonen ble satt på spissen i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 1994. I tråd med den økte budsjettkompetansen som Rådet har fått, ble det foretatt en mindre justering av Ministerrådets budsjettforslag med reduksjon av midlene til kultur og økning av midlene til enkelte andre samarbeidsområder. Takket være et stort overskudd fra 1992 som kunne disponeres i 1994, ble konfrontasjonen mellom Ministerrådet og Rådet om budsjettprioriteringene for 1994 ikke så stor. Men det har blitt mer og mer klart for parlamentarikerne at en altfor kraftig satsing på kultursektoren vil få klart negative konsekvenser for andre viktige samarbeidsområder. Dette gjelder bl.a. sosialpolitikk, industripolitikk, miljøpolitikk og konsumentpolitikk.

Striden om profilen i det nordiske budsjettet vil gå videre i 1994. Men det nordiske budsjettet gir bare uttrykk for en begrenset del av det nordiske samarbeidet slik parlamentarikerne ser det. Reaksjonene på Ministerrådets plandokument for de kommende årene C 2 tyder på at det blir en grundig diskusjon om prioriteringene innen det nordiske budsjettet og om hvilke arbeidsoppgaver totalt sett som bør ha høyeste prioritet i det nordiske samarbeidet i de nærmeste årene. Parlamentarikerne vil motsette seg at "tunge" samarbeidsområder som økonomi, sysselsetting, infrastruktur, strukturpolitikk og energi blir tatt ut av det formelle nordiske samarbeidet. Det samme gjelder Europapolitikken og politikken overfor nærområdene.

Den største risikoen for parlamentarikerne er at regjeringene gjør sitt samarbeid mer og mer uformelt og dermed fratrar dem muligheten for innsyn og innflytelse. Det nordiske samarbeidet kan ikke tåle et demokratisk underskudd.

2 Presidiet

Verksamheten

2.1 Presidiets sammansättning och möten 1993

Vid den 42:a sessionen i mars 1993 valdes Jan P. Syse (H), Norge till rådets president. Till övriga presidieledamöter valdes:

Danmark	Anker Jørgensen (S) Knud Enggaard (V)
Finland	Mats Nyby (SDP) Ilkka Suominen (Kok)
Island	Geir H. Haarde (Sj) Halldór Ásgrímsson (F) Hjörleifur Guttormsson (Ab) från 1.10.1993
Norge	Kirsti Kolle Grøndahl (A) till 25.10.1993 Tora Aasland Houg (SV) till 1.10.1993 Berit Brørby Larsen (A) från 25.10.1993
Sverige	Sten Andersson (s) Elver Jonsson (fp)

Presidiet har under 1993 hållit sammanlagt tio möten.

28 januari i Stockholm

1 och 3 mars i Oslo

4 mars i Oslo

23 mars i Bryssel

8 maj i Tórshavn

15 augusti på Þingvellir, Island

28 september i Stockholm

22 oktober per capsulam

8 och 10 november i Mariehamn

3 december i Köpenhamn

Presidenten har därutöver hållit möte den 26 april 1993 med utskottsordförandena och möte den 24 maj med partigrupsordförandena om budgethanteringen inom rådet samt om tillämpningen av principen om det aktiva ordförandeskapet.

Presidiets möten med statsministrarna och samarbetsministrarna

Presidiet har mött de nordiska statsministrarna i samband med rådets sessioner den 1 mars i Oslo och den 8 november i Mariehamn. Tema på mötet i Oslo var läget i EES- och EG-förhandlingarna, samarbetet med Baltikum och nordvästra Ryssland och sysselsättningen.

Huvudteman i Mariehamn var nuläget i EG-förhandlingarna, TV-samarbetet, den s.k. Åsling-rapporten, sysselsättningen och samernas roll i rådet.

Den 3 december mötte presidiet Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna i Köpenhamn för att diskutera bl.a. samarbetsplanerna för 1994, det s.k. C 2-dokumentet.

2.2 Valkommittén

Nordiska rådet valde vid sin 42:a session i enlighet med rådets arbetsordning en valkommitté, som fick följande sammansättning:

Danmark	Dorte Bennedsen (S)
Finland	Rose-Marie Björkenheim (Kesk.)
Island	Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Norge	Anders Talleraas (H) och Carl I. Hagen (FrP) till 25.10 1993 (därefter tillföll liberalistiska gruppens plats den konservativa gruppen)
Sverige	Hugo Bergdahl (fp) och Per Olof Håkansson (s)

Valkommitténs uppgift är att förbereda val som företas av plenarförsamlingen. Den 3 december fastställde presidiet nya riktlinjer för valkommittén som bl.a. ger den en självständig nomineringsrätt (se Bilaga 4).

2.3 Internationellt samarbete

Europaparlamentet

EES-avtalets ikraftträdande och en kontinuerlig uppföljning av den europeiska integration förutsätter att Nordiska rådet hålls informerat om vilka politiska och ekonomiska konsekvenser dessa har för Norden och det nordiska samarbetet. Samarbetet med Europaparlamentet har hög prioritet bland rådets internationella kontakter.

Två av rådets utskott har etablerat en arbetsgrupp för kontakter med Europaparlamentet. Flera rådsdelegationer har företagit studiebesök för att orientera sig om Europaparlamentets arbetsmetoder och om den europeiska integrationens framfart. Den nordiska socialpolitiken och konsumentfrågorna har väckt intresse bland Europaparlamentets ledamöter.

Under berättelseåret har rådets sessioner bevakats av Europaparlamentets representanter. Gary Titley, ordförande för Europaparlamentets delegation för Finland, deltog som speciellt inbjuden gäst på rådets 42:a session i Oslo. Titley's samtal med presidiets representanter koncentrerade sig på planeringen av ett kontaktmöte, som ägde rum i mars 1993 i Bryssel.

Diskussionen på presidiets kontaktmöte med representanter för Europaparlamentets utskott för utrikespolitik- och säkerhetsfrågor koncentrerades på aktuella politiska saker dvs. konsekvenserna av den första danska folkomröstningen och de nordiska ländernas EG-ansökan om medlemskap. Övriga sakfrågor av gemensamt intresse utgjordes av samarbete i den arktiska regionen, Östersjöområdet och Baltikum.

Titley, som i oktober även blev ordförande för EES - parlamentariska samarbetsorganet (JPC) mellan Efta och Europaparlamentet, har informerats om rådets intresse för EES-samarbetet och om Nordiska rådets önskan att ansöka om observatörskap i EES - samarbetsorganet.

Observatörskapet diskuterades även i Oslo i juni av rådspresidenten Jan P. Syse och Europaparlamentets president Egon Klepsch. Rådets önskan togs upp vid ett förberedande möte i december, där Efta- och EP-ledamöterna enades om att endast de icke anslutna Efta-medlemsländernas

nationella parlament äger rätt till observatörskap (Schweiz och Lichtenstein). Således kommer kontakterna med EES-parlamentariska samarbetsorganet främst att försiggå på sekretariatsnivå samt att koordineras via de Nordiska rådets ledamöter, som även ingår i EES-samarbetsorganet. EES-avtalet träder i kraft från den 1 januari 1994.

Europarådets parlamentariska församling

Särskilda kontaktmöten mellan presidierna har hållits regelbundet. Dessa möten har för avsikt att utväxla information om aktuella politiska händelser samt eftersträva en koordinering av aktiviteter. Efter ett lyckat treparts-möte mellan presidierna för Europarådet, Baltiska församlingen och Nordiska rådet i september 1992 i Helsingfors har Europarådet inviterat till följande möte som äger rum i Paris i början på januari 1994. Mötet skall främst diskutera uppföljningen av Europarådets toppmöte i Wien samt Nordens och Europarådets relationer till Ryssland. Därtill kommer kulturfrågorna att stå på dagordningen. Kultursamarbetet är av tradition ett vitalt samarbetsområde och kulturutskotten har täta kontakter med motsvarande kommitté i Europarådet.

Relationerna med Europarådet är goda och välfungerande efter att Nordiska rådet ingick ett samarbetsavtal med Europarådets parlamentariska församling, som möjliggör deltagande vid varandras sessioner, seminarier etc., aktiviteter allt efter eget behov.

Baltiska interparlamentariska församlingen

Samarbetet mellan de baltiska staternas parlament, dvs. Baltiska församlingen har intensifierats under det gångna året. Församlingens har reviderat sina statuter vid sin tredje session i Tallinn, den 29 - 30 september 1993. Ett Baltiskt råd kommer att etableras inom kort bestående av en parlamentarisk församling och ett ministerråd med gemensamt sekretariat i Riga. Dessa kommer att upprättas under våren 1994.

Nordiska rådets president Jan P. Syse välkomnade det nya samarbetet, som fått nu struktur och som omorganiserats i stort efter nordisk modell. I sitt tal vid den tredje sessionen i Tallinn, Estland kunde han invitera Baltiska församlingen och dess utskott till ett bredare samarbete med Nordiska rådet och dess organ.

Det baltiska parlamentariska samarbetets utveckling har i viss mån bromsats upp av den nationella arbetsbördan med att återupprätta demokratiska institutioner i de baltiska staterna. Under hösten 1992 och våren 1993 företogs det nyval i Estland, Lettland och Litauen, vilket ledde till ökat intresse för samarbete inom den baltiska regionen bland de nyvalda ledamöterna.

Två tidigare sessioner har haft till uppgift att med samlade krafter påskynda tillbakadragningen av de ryska trupperna ur Baltikum. Efter att Litauen befriats från främmande styrkor och endast ca 20 000 ryska soldater är kvar i Estland och Lettland, har de baltiska ledamöterna kommit bl.a. att planera samarbete på områden som ekonomi, energi och transport. En

förutsättning för konkret ekonomiskt samarbete har även utgjorts av införandet av egen valuta i samtliga baltiska stater.

Ett särskilt seminarium om parlamentariskt samarbete mellan Baltiska församlingen och Nordiska rådet äger rum i februari 1994.

Interparlamentariska unionen (IPU)

Kontakterna med IPU har varit goda under det gångna året beroende på IPU-presidentens stora intresse för Nordiska rådet samt för rådets arktiska och baltiska samarbete. Sir Michael Marshall var en av den 42:a sessionens gästtalare och han deltog även i den arktiska konferensen.

Att utöka samarbetet mellan IPU och europeiska parlamentariska organisationer har diskuterats vid flera tillfällen. IPU-presidenten har tagit initiativ till ett ordförandemöte i februari 1994 för ett samråd om aktuella politiska saker däribland hjälpaktioner till central- och östeuropeiska stater samt relationer med FN och Europaparlamentet. Det är ett försök att inleda en dialog mellan de parlamentariska organisationernas ordföranden och generalsekreterare.

Nordiska rådet, med observatörstatus i IPU alltsedan 1992, sänder vanligen ingen egen representant till IPU-konferenser, utan man har i samråd med de nordiska ländernas nationella parlament kunnat enas om ett gemensamt deltagande. Geir H. Haarde talade på rådets vägnar på IPU:s konferens i Canberra, Australien i oktober 1993.

OSS-interparlamentariska församling

Nordens närområden har kommit att spela en allt viktigare roll i rådets internationella relationer. Vid sidan av samarbetet med Baltiska församlingen, som är en särskilt prioriterad samarbetspart, har kontakterna ökat med Rysslands nordvästra regioner dvs. Murmansk, Karelen, S:t Petersburg och Kaliningrad.

Dessa områden har inkluderats i rådets parlamentariska stipendieordning och sex parlamentariker kommer att beviljas stipendier under 1994. Under berättelseåret deltog två parlamentariker från Ryska federationens parlament i Moskva i stipendieordningen.

OSS-interparlamentariska församlingen grundades i november 1991. Under sin korta verksamhetstid har den hållit tre sessioner och anordnat några seminarier. Nordiska rådet har deltagit som observatör på sekretariatsnivå på två av dessa sessioner.

OSS-interparlamentariska församlingens talman deltog på rådets 42:a session i Oslo och gavs tillfälle att hålla ett hälsningstal till sessionen.

Benelux-rådet

Benelux-rådets representanter har i regel deltagit i rådets sessioner under de senaste åren. De goda relationerna med Benelux-rådet har baserats på erfarenhetsutbyte om små staternas samarbete och möjlighet att bevara sin kulturella särart. Benelux-rådet har aktivt deltagit på Baltiska församlingens sessioner och har understött organiseringen av Baltiska församlingen.

Efta

Nordiska rådet har goda arbetskontakter på sekretariatsnivå med Efta. Aktuell information om förhandlingarna mellan EG och Efta om EES-avtalet har varit av betydelse för det nordiska samarbetet.

Kontakter med Eftas parlamentariska kommitté har upprätthållits med att inbjuda representanter till rådets sessioner och internationella konferenser. Ekonomiska utskottets ledamöter har tillika deltagit på seminarier anordnade av Eftas parlamentariska kommitté.

FN-organ

Nordiska rådets utskott har kontakter och utväxlar information med flera FN-organ. Kontakter med följande FN-organ har förekommit under berättelseåret: Unesco, ILO, WHO, UNEP och UNHCR. Samarbetet med dessa organisationer har beskrivits i samband med utskottens verksamhet.

Parlamentarisk stipendieordning för Baltikum och Östeuropa

En parlamentarisk stipendieordning introducerades år 1992. Stipendieordningens målsättning har varit att ge parlamentariker från Nordens närområden dvs. Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland, en möjlighet att bekanta sig med det parlamentariska samarbetets arbetsformer i de nordiska parlamenten och Nordiska rådet. Ett individuellt upplagt studieprogram var ägnat att tillvarata stipendiaternas intressen med direkt anknytning till det egna arbetet.

En nordisk stipendieordning var från början avsedd som ett kompletterande element till seminarier och studiebesök, som de nationella parlamenten har anordnat för bl.a. baltiska parlamentariker.

Stipendieordningen har väckt stort intresse bland parlamentariker i de berörda länderna. Totalt 53 ansökningar mottogs varav 21 parlamentariker kunde beviljas en stipendieresa. Tre parlamentariker inställde sin stipendieresa beroende på valkampanjen i Lettland.

Ett anslag på DKK 500 000 från Nordiska ministerrådet har fördelats på stipendier i enlighet med de inkomna ansökningarna.

En utvärdering av den parlamentariska stipendieordningen företogs under hösten 1993. Studieprogrammet för 18 stipendiater från Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland har i stort sett fungerat över förväntningarna. De största insatserna kan tillskrivas de nationella delegationssekretariaten och deras goda omhändertagande av gästerna.

Under det kommande året kommer ett tjugotal stipendiater från de Baltiska staterna att delta i stipendieordningen. Sex stipendier kommer att beviljas för Rysslands nordvästra regioner och tre för Polen.

3 Utskotten

Verksamheten

3.1 Juridisk Udvalg

Juridisk Udvalg har holdt fem almindelige udvalgsmøder. Desuden holdt udvalget møde med ligestillingsministrene i forbindelse med januar-møderne i Stockholm i 1993.

Udvalget har behandlet sager på udvalgets ansvarsområde, som var aktuelle på grund af tidligere rekommandationer, ytringer og beretninger fra Nordisk Ministerråd, samt behandlet tre forslag til henholdsvis arbejdsprogram, samarbejdsprogram og handlingsprogram på lovgivningsområdet, levnedsmiddelområdet og forbrugerområdet. Disse programmer er senere blevet vedtaget af rådet. Udvalget har også behandlet ændringer til Helsingforsaftalen, specielt hvad angår nye regler for rådets budgetkompetence. Videre har udvalget afgivet udtalelse om ministerrådets budget for 1994 og om udvalgets internationale aktiviteter.

Hans Nyhage har været formand for udvalget under hele 1993.

Vigtige arbejdsopgaver

Ministerrådsforslag B 133/j om arbejdsprogram for det nordiske lovgivningssamarbejde

Arbejdsprogrammet blev vedtaget på Oslosessionen og oversendt til ministerrådet.

På baggrund af det af udvalget anførte, henstiller Juridisk Udvalg, at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

at Nordisk Ministerråd antager et nyt femårigt lovgivningsprogram i overensstemmelse med ministerrådets forslag og de synspunkter, der er anført af Nordisk Råds juridiske udvalg,

at Nordisk Ministerråd fortsat bør arbejde på en nordisk prioritetsliste og ikke blot afvente EF-initiativer,

at Nordisk Ministerråd i øvrigt nøje overvejer, om ikke det samarbejde, der pågår med henblik på at støtte de baltiske lande, bør integreres i det nordiske lovgivningssamarbejde, således at de baltiske lande på de områder, hvor det findes mest presserende, kan få etableret eller opdateret sine egne regler.

Ministerrådsforslag B 134/j om nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet

Samarbejdsprogrammet blev vedtaget på Oslosessionen og oversendt til ministerrådet.

Nordisk Råd rekommanderede Nordisk Ministerråd

at i spørgsmål om levnedsmiddelpolitikken at arbejde for at sikre borgernes sundhed og sikkerhed,

at prioritere uddannelse, information og oplysningsvirksomhed over for borgere i alle aldre,

at fortsat arbejde på en nordisk prioriteringsliste,

at arbejde for at sikre fødevarernes kvalitet både for så vidt angår produkternes næringsmæssige indhold, hygiejne og indholdet af ikke ønskede stoffer. Som eksempel kan nævnes frihed for salmonella, tungmetaller og rester af bekæmpelsesmidler,

at arbejde for, at kontrollen med fødevarer er tilstrækkelig til at sikre nordiske borgeres krav og interesser i den internationale samhandel,

at øge samarbejdet med de baltiske lande og til at forsøge at integrere de baltiske lande i det nye samarbejdsprogram. Udvalget skal her især henlede opmærksomheden på drikkevandsområdet i Balticum.

Ministerrådsforslag B 139/j om handlingsprogram på forbrugerområdet

Handlingsprogrammet blev vedtaget på sessionen i Mariehamn og oversendt til ministerrådet.

Nordisk Råd rekommanderede Nordisk Ministerråd

at vedtage forslaget til nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet og specielt tage hensyn til, hvad udvalget har anført vedrørende gennemførelsesforanstaltninger og de tilføjelser, udvalget har anført om retlige spørgsmål,

at Nordisk Ministerråd, Forbrugerministrene inden Nordisk Råds 45. session i Tromsø 1994 fremlægger forslag til et særligt handlingsprogram om finansielle tjenesteydelser og i den forbindelse tager hensyn til, hvad udvalget har anført under afsnittet om finansielle tjenesteydelser.

Ministerrådsforslag B 135/j om ændringer til Helsingforsaftalen

Ændringerne blev vedtaget på Oslosessionen og oversendt til ministerrådet.

Nordisk Råd rekommanderede Nordisk Ministerråd

at artikel 47, artikel 48, artikel 49 og artikel 51 *ikke* ændres som foreslået i ministerrådsforslaget, men at man beholder den nuværende ordlyd i disse artikler i Helsingforsaftalen,

at artikel 40 får følgende ordlyd:

"Samarbejdet finder sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd, på statsministrenes, på udenrigsministrenes samt på de andre ministres møder, i særlige samarbejdsorganer og mellem landenes fagmyndigheder."

at artikel 64 får følgende ordlyd:

"Ministerrådet skal til Nordisk Råd årligt aflægge en beretning vedrørende det nordiske samarbejde og en redegørelse for planerne for det fortsatte samarbejde.

Formandslandets statsminister redegør over for Nordisk Råd for hovedtrækkene i samarbejdet og for regeringernes samarbejde vedrørende europæiske og andre internationale spørgsmål.

Nordisk Ministerråd skal fremlægge sit forslag til budget for Nordisk Råd.

Nordisk Råd fastsætter prioriteringerne inden for den af ministerrådet angivne finansielle ramme.

Ministerrådet er forpligtet af Nordisk Råds prioriteringer."

Ligestillingsspørgsmål

Juridisk Udvalg holdt møde med ministerrådet, ligestillingsministrene i januar i Stockholm, hvor følgende emner blev drøftet:

Nordisk Forum i Åbo 1994, internationalt samarbejde på ligestillingsområdet specielt rækkevidden af EU's direktiver og domme på området og den nye handlingsplan for ligestilling mellem kvinder og mænd.

Nordisk Forum forventes at blive det største nordiske fællesarrangement nogen sinde.

Ministerrådets handlingsprogram for ligestilling mellem kvinder og mænd forventes fremsat af Nordisk Ministerråd i forbindelse med Nordisk Forum med henblik på behandling i Juridisk Udvalg i september og vedtagelse på sessionen i Tromsø i november 1994.

På mødet med ligestillingsministrene i Stockholm i januar drøftedes Nordisk Forum 1994, ny handlingsplan for ligestilling og internationalt samarbejde. Udvalget møder ligestillingsministrene igen i forbindelse med Forum i Åbo i Finland.

Baltikumsamarbejdet

Repræsentanter for udvalget havde lejlighed til at møde repræsentanter fra de baltiske landes parlamenter i forbindelse med Oslosessionen. Fra udvalgets side blev der redegjort for udvalgets prioriteringer og aktuelle arbejdsopgaver samt for indholdet i de to nye programmer, lovprogrammet og levnedsmiddelprogrammet. Begge foreligger oversat til finsk og engelsk.

Det er udvalgets ønske, at samtlige handlingsplaner og samarbejdsprogrammer skal foreligge på engelsk, således at især samarbejdet med Baltikum og EU/EØS og FN lettes betydeligt ved, at de nordiske programmer er umiddelbart tilgængelige for en meget bred kreds.

Samer

Udvalget har efter anmodning fra Samerådet drøftet spørgsmålet om mulighederne for, at samerne kan opnå repræsentation i Nordisk Råd.

På udvalgets sommermøde i Ribe i Danmark blev det besluttet, at medlemskab af Nordisk Råd ikke er aktuelt, men samtidig besluttede udvalget at udrede konsekvenserne af en eventuel observatørstatus i rådet.

I december deltog udvalgets formand og udvalgssekretæren i et møde mellem Nordisk Råds Præsidium og repræsentanter fra sametingene. På mødet var der enighed om, at samarbejdet med samernes repræsentanter var kommet langt i løbet af de seneste 10 år, og at der var tale om en fortsat positiv proces.

EØS-aftalen og EU

På samtlige møder i udvalget er der et fast punkt på dagsordenen, der drejer sig om den aktuelle situation i landene i henseende til EU og EØS-aftalen, og de for flere landes vedkommende så vigtige tiltrædesforhandlinger med EU-kommissionens repræsentanter.

Budgettet

Efter vedtagelsen af ændringen i Helsingforsaftalen hvoraf det fremgår, at Nordisk Råd fastsætter prioriteringerne inden for den af ministerrådet angivne finansielle ramme, havde udvalget drøftelser om budgettet som sådant, og udvalget understregede, at udvalget i fremtiden forbeholder sig med hensyn til den relative fordeling inden for den totale ramme, og i særdeleshed for så vidt angik budgettet for 1994 måtte gentage, at foruden et eget budget på lovgivningsområdet må Juridisk Udvalg gøre opmærksom på, at ministerrådet ikke vil kunne gennemføre de af udvalget vedtagne og planlagte handlingsplaner, uden at der afsættes tilstrækkelige midler til gennemførelsen af disse.

Internationale kontakter

Udvalgets mål er at følge, hvad der sker på udvalgets arbejdsområder i andre internationale organisationer, og om muligt koordinere og samarbejde og ved behov at tage initiativer til yderligere regulering.

Udvalget besøgte i marts EU-Domstolen i Luxembourg og EU-Kommissionen i Bruxelles. I Domstolen havde udvalget lejlighed til at møde den danske præsident for EU-Domstolen og alle de danske dommere og øvrige danske ansatte ved Domstolen.

I Bruxelles mødte udvalget et antal EU-kommissionærer, blandt disse først og fremmest vicekommissionær Henning Christoffersen.

Udvalget fandt besøget særdeles udbytterigt og har planer om bl. a. et besøg i EU-Parlamentet i foråret 1994.

Sammenfatning

De mest interessante sager har været:

- ændring af reglerne om budgetkompetencen i Helsingforsaftalen
- vedtagelsen af et nyt nordisk samarbejdsprogram på levnedsmiddelområdet

- vedtagelsen af et nyt nordisk handlingsprogram på forbrugerområdet
- den internationalisering, der har præget rådets og udvalgets arbej-
de
- udviklingen inden for EU og EØS med gennemførelsen af Maas-
trichtaftalen og EØS-aftalen
- det høje niveau for det nordiske samarbejde på udvalgets arbejds-
områder, der er prioriterede af statsministrene, og kontrollen med at
de vedtagne handlingsprogrammer effektueres og suppleres.

Mødeaktiviteter i 1993

- 27. og 28. januar i Stockholm
- 1. marts i Oslo (42. session)
- 28., 29. 30. juni i Ribe
- 27. og 28. september i Stockholm
- 8.,9. og 10. november i Mariehamn (43. session)

Udvalgets sammensætning i 1993

Danmark	Aage Brusgaard (FP) Hans Engell (KF) t.o.m. junimødet Sven-Erik Hovmand (V) Pia Kjærsgaard (FP) t.o.m. junimødet Dorit Miltoft (RV)
Finland	Rose-Marie Björkenheim (Kesk.) Sinikka Hurskainen ((SDP) (viceformand) Sauli Niinistö (Kok.) t.o.m. sessionsmødet Riitta Saastamoinen (Kok.)
Island	Halldór Ásgrímsson (F)
Norge	Eirin Faldet (A) Ulf Guttormsen (A) Johan J. Jakobsen (Sp) Marit Rotnes (A) t.o.m. septembermødet Ernst Wroldsen (A) t.o.m. septembermødet
Sverige	Lahja Exner (s) Hans Nyhage (m) (formand) Lars Werner (v)
Sekretær	Anne Østergård

3.2 Kulturutskottet

Kulturutskottet har under 1993 sammanträtt åtta gånger. Utöver sina egna möten träffade utskottet kultur- och utbildningsministrarna en gång i januari, samt efter omläggningen till två ministerråd, i juni i Harstad och i november i Mariehamn i ett samrådsmöte där också Kulturfondens styrelse deltog.

Det framtida nordiska kultursamarbetet

Det framtida nordiska kultursamarbetet har varit en dominerande sak på kulturutskottets dagordning under hela året. Ett intensivt arbete utövades bl.a. i en särskild arbetsgrupp för förberedelse av utskottets inställning över ministerrådets förslag om det framtida nordiska kultursamarbetet. Två extra ordinarie möten hölls i januari och februari i samband med detta arbete.

Som konsekvens av den s.k. Bornholmdeklarationen och statsministrarnas nyvärdering av det nordiska samarbetet deklarerade statsministrarna på sessionen i Århus 1992 att i 1994 års budget skall resurser friställas till en väsentlig nysatsning på kultur, utbildning och forskning. Statsministrarnas målsättning är att dessa områden i 1996 års budget skall lägga beslag på 50% av den totala samarbetsbudgeten.

Ministerrådets förslag om nysatsning och ny struktur inom kultur, utbildning och forskning (B 137/k) behandlades på Oslosessionen och ledde till rekommendation nr 1.

Kulturutskottets synpunkter på förslaget var huvudsakligen följande: Även om utskottet hade önskat en ännu högre ambition och mer förpliktande förslag på vissa områden, motsvarade förslaget i stora drag utskottets prioriteringar och önskemål. Utskottet efterlyste visioner om ett närmare TV-samarbete inom Norden, vilket skulle ha direkt effekt på ökad språkförståelse och samtidigt nå till barn och ungdom. Dessa hör enligt utskottet till de mest angelägna områdena för och i nordiskt samarbete. Den svenske statsministern hade emellertid redan i början av sessionen meddelat att de politiska förutsättningarna för ett närmare TV-samarbete skulle undersökas.

Enligt utskottet är en kraftig ökning av utväxling och utbyte en förutsättning för ökad språk- och kulturförståelse mellan de nordiska länderna samt för att få barn och ungdom medvetna om sin nordiska identitet. Utväxling av artister, kulturarbetare, teater- och museipersonal, bibliotekariéer, kulturjournalister och dylikt skulle förstärka den nordiska kulturgemenskapen, varför de nordiska stipendieordningarna borde utvidgas till att omfatta även dessa yrkesgrupper.

Nordiska kulturfonden är ett av de viktigaste instrumenten i nordisk kulturpolitik inom det folkkulturella samarbetet. En betydande del av fondmedlen bör användas inom de satsningsområden som ministerrådet och kulturutskottet prioriterar. Utskottet anser också att det måste säkras direkt representation i fondens styrelse.

Examens- och tentamensgiltighet måste åstadkommas för att nordisk utbildningsgemenskap skall kunna bli verklighet. Nordplus och Nordplus Junior måste byggas ut och göras så attraktiva att de står sig i konkurrens med de internationella programmen, anser utskottet.

Information om det nordiska samarbetet till dem som läser nordiska språk och nordiska ämnen i utlandet bör också kraftigt utökas. Lärarna och studerandena i nordiska språk i utlandet är en liten men mycket viktig grupp, som kan fungera som nordiska informatörer och ambassadörer.

Angående delning av ministerrådet i två, ett kulturministerråd och ett utbildnings- och forskningsministerråd uttryckte utskottet farhågor om att vissa områden kommer att hamna mellan två stolar och att en konflikt om budgetmedlen kan utgöra stora problem.

Efter att rekommendationen antogs i Oslo fortsatte arbetet med budgetförberedelserna. Kulturutskottet hade ett samrådsmöte i juni med Nordiska ministerråden (kultur, samt utbildning och forskning) där man gemensamt enades om hur nysatsningen huvudsakligen skulle gestalta sig i aktiviteter och inom budgeten.

På sessionen i Mariehamn stödde utskottet ministerrådets budgetförslag, medan rådet i övrigt beslutade att flytta MDKK 7,016 från kultursektorn till andra områden inom rådet.

I debatten om kulturutskottets saker på Mariehamns-sessionen framfördes de prioriteringar utskottet gjort samt upplysningar om utskottets arbetsprogram, som tar upp initiativ på barn- och ungdomsområdet, medieområdet och utbildning. Dessutom lägger utskottet vikt på ökad information, de nordiska konstpriserna och åtgärder för ökad sysselsättning genom utbildnings- och ungdomssatsningar.

Samråd med ministerrådet

På samrådsmötet med de Nordiska ministerråden i Harstad den 19 juni 1993 presenterade ministrarna innehåll och genomförande av idéer om nysatsning på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet. På samma möte framförde utskottet sina synpunkter om nysatsningen. Parterna enades om huvudinnehållet i nysatsningen på detta möte.

Kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kulturministrarna, samt utbildnings- och forskningsministrarna) höll ett samrådsmöte med Nordiska kulturfondens styrelse den 10 november 1993 i Mariehamn. Där presenterades Nordiska ministerrådets och kulturutskottets syn på den inriktning Nordiska kulturfonden skall ha i sitt arbete framöver. Likaledes presenterade kulturfondens styrelseordförande fondens meningar om detta. Parterna enades om att kulturfonden skulle i framtiden vara ännu mera integrerad i det nordiska politiska kultursamarbetet och avsätta en del av sina medel till vissa prioriterade områden.

Internationell verksamhet

Kulturutskottet har tre internationella arbetsgrupper:

- relationer till EG-parlamentet
- relationer till Europarådet
- relationer till Baltikum

EG-arbetsgruppen ordnade ett seminarium för representanter för de nationella parlamentens kultur- och utbildningsutskott på Färöarna den 7 maj. Arbetsgruppen framhöll vikten av att de direkta kontakterna mellan fackutskotten i de nordiska ländernas parlament förstärks. Nordiska rådet, dess kulturutskott och EG-arbetsgruppen kan erbjuda ett kontaktförum för parlamentariker från alla parter och länder oberoende av ländernas an-

knytningsform till EG, vilket tillsammans med rådets välfungerande nätverk av kontakter både på det politiska planet och tjänstemannanivå ger möjlighet både till snabba överläggningar och utbyte av information. Det nordiska kultursamarbetet är av en sådan politisk tyngd, att en kontinuerlig bevakning av utvecklingen är nödvändig. EG-arbetsgruppen gjorde ett kontaktbesök till Bryssel i början av året, dessutom anordnades en höring om offentlighetsprincipen i EG i oktober.

Både Europarådsgruppen och Baltikumgruppen lämnade sina rapporter till utskottet i januari. Baltikumgruppen träffade företrädare för det baltiska kulturlivet under den nordiska biblioteksmässan i Göteborg i september. Gruppen anordnade dessutom ett möte med baltiska kulturpolitiker i december från kulturkommitten inom den Baltiska församlingen.

Europarådsgruppen träffade Europarådets kulturkommitté och besökte European Youth Center i Strasbourg i september. I oktober hörde EG-arbetsgruppen sakkunniga om offentlighetsprincipen i EG. Arbetsgrupperna fortsatte annars sitt arbete under informella former.

Europaråds- och Baltikumgrupperna hade ett gemensamt möte i samband med sessionen i Mariehamn. Det beslutades att hålla en nordisk-baltisk kulturkonferens i Göteborg i maj 1994.

Ministerråds- och medlemsförslag

Ministerrådsförslag

Förutom ministerrådets förslag om nysatsning och ny struktur inom kultur, utbildning och forskning (B 137/k) framlades ett annat centralt dokument för Oslosessionen, nämligen ministerrådsförslag om ändrad finansiering och organisering av kultursektorns institutioner, samarbetsorgan och andra permanenta aktiviteter (B 136/k). Ett tredje ministerrådsförslag på sessionen i Oslo var nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet (B 132/k). Alla antogs av plenarförsamlingen.

Medlemsförslag

Förutom de tre förslag från ministerrådet som rådet hade att ta ställning till fanns det två medlemsförslag, det ena om klarare profilering av den nordiska dimensionen i läroplanerna (A 1018/k) och det andra om en aktion Nordliv åren 1995-97 (A 1022/k), vilka behandlades i ett sammanhang och antogs. Angående förslag om samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur (A 1017/k) ansåg utskottet att ministerrådet kunde tillsätta en arbetsgrupp med representanter från varje nordiskt land och de självstyrande områdena för att utreda det mest ändamålsenliga sättet för samordning.

Utskottet behandlade dessutom ett medlemsförslag om kartläggning av behov och möjligheter för etablering av ett nordiskt informationscenter i Flensburg (A 1016/k) i Danmark och föreslog att rådet inte skulle företa sig något med anledning av förslaget. Till utskottets betänkande hade tre medlemmar från den danska delegationen reserverat sig. Efter votering antogs utskottets förslag, att inte företa sig något.

Vid den 43:e sessionen hade rådet fyra medlemsförslag till behandling. Rekommendationer gavs om samarbete om läs- och skrivsvårigheter (A 1033/k, rek. nr 19) och om nordisk kampanj mot främlingsfientlighet (A 1057/k, rek. nr 20). De två andra förslagen, om samnordisk homeopatisk forskning (A 1027/k) och om ett miljöinstitut i Rantasalmi (A 1051/k) avslogs.

Kulturutskottets sammansättning 1993

Danmark	J. K. Hansen (S) 1 januari - 5 oktober Søren Hansen (S) 6 oktober - 31 december
Färöarna	Jógvan A. Johannessen (Jvfl)
Grönland	Otto Steenholdt (At)
Finland	Markku Laukkanen (Kesk.) Paavo Lipponen (SDP) 1 januari - 15 februari Virpa Puisto (SDP) 16 februari - 31 december Eeva Turunen (Kok.)
Island	Rannveig Guðmundsdóttir (A) ordförande
Norge	Tora Aasland Houg (SV) 1 januari - 30 september Paul Chaffey (SV) 25 oktober - 31 december Rannveig Frøiland (A) 1 januari - 30 september Karin Lian (A) 25 oktober - 31 december Thea Knutzen (H) 1 januari - 30 september Siri Frost Sterri (H) 25 oktober - 31 december
Sverige	Marianne Andersson (c) Berit Oscarsson (s) 1 januari - 18 oktober Ingvar Carlsson (s) 19 oktober - 31 december Richard Ulfvengren (nyd)

Sekreterare Elín P. Flygenring

Mötesverksamheten 1993

Den 20 januari i Köpenhamn samt den 28 januari i Stockholm
Den 20 januari i Köpenhamn med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)
Den 23 februari i Helsingfors
Den 1 mars i Oslo
Den 8 maj i Tórshavn
Den 18 - 19 juni i Harstad
Den 19 juni i Harstad med Nordiska ministerrådet (kultur-, samt utbildnings- och forskningsministrarna)
Den 27 - 28 september i Stockholm
Den 8 november i Mariehamn
Den 10 november i Mariehamn

3.3 Socialutskottet

Socialutskottets arbetsområde innefattar arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik, social- och hälsovårdspolitik samt bygg- och bostadspolitik.

Under året har socialutskottet hållit sex ordinarie möten, ett möte med arbetsmarknads-ministrarna och ett möte med social- och hälsovårdsmi-

nistrarna. Vidare har utskottet anordnat ett seminarium om Framtidens äldreomsorg och ett samrådsmöte med representanter för de nordiska handikapporganisationerna.

Arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik

Arbetsmarknadsfrågorna och då särskilt åtgärder för att bekämpa arbetslösheten har under 1993 liksom de senaste åren stått högst på socialutskottets dagordning. På möte med arbetsmarknadsministrarna den 29 januari 1993 och i andra sammanhang har utskottet speciellt tagit upp ungdomsarbetslösheten, invandranas situation på arbetsmarknaden och åtgärder för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen i den europeiska integrationsprocessen.

Vad avser det nordiska arbetsmarknadssamarbetet har socialutskottet framhåvt projekt inriktade på att förbättra situationen för arbetslösa ungdomar. Det gäller såväl informations- och erfarenhetsutbyte som åtgärder för att underlätta ungdomarnas inträde i arbetslivet. Utskottet har därför uttryckt sin tillfredsställelse med att ministerrådet tillsatt en planeringsgrupp för att komma med förslag till förstärkta insatser mot ungdomsarbetslösheten under 1994.

Enligt alla statistikkällor förefaller det tämligen säkert att sysselsättningsutvecklingen för invandrare ytterligare försämrats de senaste åren, jämfört med ländernas hela befolkning. I alla länderna håller man emellertid fast i den grundläggande principen att invandranas situation skall lösas inom ramen för den allmänna arbetsmarknadspolitik, vid behov kompletterad med särskilda, riktade insatser. Dessa anser socialutskottet främst bör gälla åtgärder för att motverka uppenbara obalanser och brister.

Som uppföljning av rekommendation nr 44/1992 angående den nordiska arbetsrätten och EG, har socialutskottet understrukit vikten av att framhäva den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen inom EES-avtalets ram samt i förekommande fall vid EU-medlemskap för enskilda nordiska länder. Detta har bl.a. lett till att Nordiska arbetslivs- och arbetsrättsutskottet (NAU) nu diskuterar gemensamma strategier på området. Dessa överläggningar sker i samråd med arbetsmarknadens parter.

Situationen på arbetsmarknaden och den växande arbetslösheten i alla de nordiska länderna var huvudtemat på socialutskottets sommarmöte på Fyn den 23 juni 1993. Det rådde enighet om att de arbetsmarknadspolitiska insatserna hade sina begränsningar, även om de kan lindra de värsta konsekvenserna av konjunktur nedgången. Det som däremot ansågs vara viktigast är att den ekonomiskt förda politiken leder till en tillväxt i ekonomin och skapar nya arbeten.

I sitt yttrande över medlemsförslag angående åtgärder för att främja sysselsättningen och minska arbetslösheten (A 1036/e, A 1038/e, A 1042/e och A 1046/e), betonar socialutskottet att utskottet liksom arbetsmarknadens parter lagt vikt vid att kollektivavtal skall betraktas som en viktig normkälla på arbetsmarknaden. Det får däremot inte tolkas på det sättet att utskottet inte är berett att noggrant pröva arbetsrätten och avtalen ur sysselsättningssynpunkt. Man kan på förhand ej helt utesluta att det kom-

plex av rättsregler som reglerar arbetslivet i vissa avseenden möjligen kan vara ett hinder för att befärma sysselsättningen.

På arbetsmiljöområdet har socialutskottet arbetat för att föra in frågor om förebyggande arbetsmiljöarbete och rehabilitering i diskussionen om den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen. Utskottet anser det viktigt att de resultat som uppnåtts förs vidare i europeiskt och annat internationellt samarbete. Den nordiska arbetsmiljökonventionen i en utvidgad form anser man även i fortsättningen bör tjäna som bas för nordisk samverkan på detta område.

Bygg- och bostadspolitik

Under 1990 utvärderades det nordiska samarbetet inom bygg- och bostadsområdet för Nordiska rådets räkning. Samarbetet ansågs vara värdefullt för myndigheternas nationella arbete och för att vidmakthålla en nordisk samsyn som kan bli mer nödvändig beroende på utvecklingen i Europa. År 1992 antog Nordiska ministerrådet nordiskt samarbetsprogram inom bygg- och bostadssektorn för åren 1992-1996.

Mot bakgrund av det ovan anförda ansåg socialutskottet det väsentligt att stärka samarbetet kring frågor som rör den fysiska planeringen och utvecklingen av den byggda miljön. En annan målsättning som utskottet ställde sig bakom var att öka den gemensamma projektverksamheten inom det bostadspolitiska området i syfte att med effektivt utnyttjande av resurser uppnå goda bostadsförhållanden för den som bor i Norden.

Som följd av statsministrarnas nyvärdering av det nordiska samarbetet ingår bygg- och bostadssektorn numera inte i de av ministerrådets prioriterade insatsområdena. I det förslag till budget för 1994 som lades fram av samarbetsministrarna föreslog man att projektmedel på sektorn, som 1993 uppgick till MDKK 4,8 skulle helt dras in och att anslaget till Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB) skulle reduceras. Man har även flyttat NKB över till en annan sektor på ministerrådets budget.

I sina budgetkommentarer underströk socialutskottet sin oro över vilka konsekvenser det kunde ha att dra in alla projektmedel på bygg- och bostadssektorn utan att undersöka alternativa finansmöjligheter. Nordiska rådet instämde i utskottets synpunkter och det lyckades att tillskjuta MDDK 3 till projekt- och FoU-verksamhet på sektorn i 1994. Några garantier för finansiering efter 1994 föreligger emellertid inte.

Socialutskottet har under året riktat uppmärksamheten på att en arbetsgrupp inom de Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp (NBS), har utarbetat program för forskning och utveckling i infrastrukturfrågor inom bygg- och bostadsområdet. Utskottets bedömning är att ökat FoU i infrastrukturfrågor på detta område kan på sikt ha positiva effekter på arbetsmarknadssituationen i Norden.

På initiativ av medlemmar i socialutskottet har i Nordiska rådet lagts fram ett medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv (A 1052/s). Förslagsställarna framhäver särskilt att bygg- och bostadsområdet i Norden sedan länge haft en framskjuten ställning internationellt. Förslaget syftar mer specifikt till, att för det första bibehålla och

utveckla det nordiska samarbetet på bygg- och bostadsområdet, för det andra att särskilt utveckla de bostadssociala målsättningarna i Norden, och för det tredje att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor.

Social- och hälsovårdspolitik

Socialutskottet har under året lagt stor vikt vid att ministerrådet återupptar arbetet i samband med revideringen av programmet för samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn. Utskottet anser att samarbetsprogrammet och andra planer inom sektorn varit grunden för en konstruktiv dialog mellan parterna samt en förutsättning för att följa upp ministerrådets arbete och åtaganden. Vid möte med social- och hälsovårdsministrarna den 10 november 1993 meddelade man att arbetet med programmet nyligen återupptagits och att ett ministerrådsförslag beräknas föreligga hösten 1994.

FN:s barnkonvention anser socialutskottet vara ett av de viktigaste instrumenten som tillkommit under senare år för att värna om barns och ungdomars levnadsvillkor, rättigheter och intressen. I syfte att verka för att den efterlevs har medlemmar i utskottet väckt ett medlemsförslag i Nordiska rådet (A 1053/s). Prioriteringen av detta område anses nu mer påkallat på grund av att i ekonomiska krisens spår har situationen för barn och ungdomar försämrats mer än för många andra grupper i samhället.

Äldreområdet har varit högt prioriterat i socialutskottets arbete under året. Som uppföljning av rekommendation nr 12/1993 anordnade socialutskottet i samarbetet med Nordiska ministerrådet ett seminarium om Framtidens äldreomsorg i Bergen den 2-3 september. På seminariet lyfte man speciellt fram frågan om flexibel pensionsålder, institutionernas vara eller icke-vara, och solidaritet mellan generationerna. Seminariedeltagarna uppmanade dessutom socialutskottet att ordna en konferens om psykofarmaka, med deltagare från såväl den medicinska som den sociala sidan.

Den senaste tiden har drog- och narkotikafrågorna fått förnyad uppmärksamhet. Flera västeuropeiska länder upplever en kraftig uppgång i det tunga narkotikamissbruket och den narkotikarelaterade dödligheten. Många av före detta Sovjetrepublikerna och övriga östeuropeiska länder har blivit transitländer för narkotika till Norden och Västeuropa. Detta har lett till att medlemmar i socialutskottet har föreslagit att det utarbetas en ny handlingsplan för att möta den uppkomna situationen.

Mot bakgrund av de stora hälsomässiga och sociala riskerna som anabola steroider utgör, har man föreslagit att frågan bör tas upp på nordiskt plan, i synnerhet som några länder helt saknar lagstiftning på området. I första hand anser man att det bör eftersträvas att samtliga länder inför lagstiftning mot införsel av anabola steroider. Eventuellt bör man också gå längre än nuvarande lag och kriminalisera icke medicinskt bruk av anabola steroider och andra dopingmedel.

Socialutskottet har reviderat det handlingsprogram på handikappområdet som gällt sedan 1991. Programmets mål är som tidigare att bidra till att förverkliga mål om "full delaktighet och jämlikhet" i samhället för män-

niskor med funktionshinder. Nu måste det tas krafttag för att kunna uppfylla dessa mål. Jämfört med den ursprungliga versionen är programmet mer begränsat till uppgifter som lämpar sig bättre för gemensamma aktiviteter än nationella initiativ.

Utskottet har vid flera tillfällen under året uttryckt sin oro för den utvecklingen som kunde ha blivit följderna av om ministerrådets planer om att reducera stödordningen för handikapporganisationernas nordiska samarbete om mer än 2/3 delar hade förverkligats. Detta upplevde man inom utskottet som en oförsvarbar åtgärd, som dessutom skulle ge mycket negativa signaler till hela den nordiska handikapprörelsen. En rörelse, som nu strax efter avslutningen av FN:s handikappårionde, upplever att levnadsvillkoren för de handikappade står i allt större kontrast till deklarerade mål.

Nordiska rådet antog vid sin 42:a session rekommendation nr 16/1993 angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik. Den innehåller bl.a. en uppmaning till ländernas regeringar, att i de pågående och planerade förhandlingarna om EU-medlemskap uppträda med en samstämd argumentation i alkoholfrågan. Avsikten var att verka för att få EU att acceptera folkhälsoperspektivet som utgångspunkt för den nordiska alkoholpolitiken. Socialutskottet framhåller betydelsen av att de länder som förhandlar om medlemskap håller fast i dessa synpunkter.

Ett flertal i socialutskottet har ställt sig positivt till att man genom jämförande studier bidrar till att klarlägga vilka kostnader, respektive besparingar, man kan förvänta sig i olika former av försäkringssystem. Resultaten av dessa studier anses kunna bli värdefulla för den framtida utformningen av socialförsäkringssystemen. Ett nordiskt synsätt i dessa frågor kan dessutom utgöra en gemensam utgångspunkt när man närmar sig EU och mer aktivt försöker påverka utvecklingen på den sociala trygghetens område i Europa.

En förstärkning av samarbetet inom den nordiska medborgarpolitiken, inklusive social- och hälsovårdsfrågorna, har prioriterats högt av ett flertal i socialutskottet. Man anser det viktigt att vidareutveckla detta samarbete både inåt i Norden och utåt för att kunna bättre påverka den europeiska utvecklingen.

Internationella kontakter

Socialutskottets ordförande deltog i Internationella arbetsorganisationens (ILO) 80:e arbetskonferens i Genève i juni månad. Vid samma tillfälle besökte hon och utskottets sekreterare också International Organisation of Migration (IOM) och FN:s Ekonomiska kommission för Europa (ECE), som båda har sina huvudkontor i Genève. På mötet med företrädarna för ECE uttryckte dessa sin tillfredsställelse med socialutskottets förslag om att stärka verksamheten inom ECE, särskilt på det sociala området.

Med anledning av att internationella frågor och då särskilt europafrågorna de senaste åren fått allt större utrymme i socialutskottets arbete, beslöt utskottet hösten 1993 om en nyordning beträffande sitt engagemang på det internationella området. Den innebär att tre arbetsgrupper ägnar sig

var och en åt ett avgränsat område, dvs. (1) Europafrågor, (2) FN-frågor samt (3) Baltikum och Östeuropa.

Med tanke på att Nordiska rådet är ett pådrivande, initiativtagande, debatterande och kontrollerande forum ter det sig helt naturligt och ändamålsenligt att arbetsgruppernas kontakter i första hand koncentreras till parlamentarikerorganisationer. I den mån utskottet däremot i sitt arbete kan ha nytta av kontakter med internationella expertorgan anser man det viktigt att dessa upprätthålls.

Uppgiften för arbetsgrupperna begränsas till att ta initiativ till internationellt samarbete på områden som är betydelsefulla ur nordisk synpunkt, skaffa och analysera aktuell information, bevaka och försöka påverka utvecklingen samt att följa upp detta arbete såväl på nordiskt som nationellt plan.

Socialutskottets sammansättning i slutet av 1993

Danmark	Birgitte Husmark (SF) Hans Jørgen Jensen (S) Inger Stilling Pedersen (KRF)
Finland	Claes Andersson (Vas.) Eeva-Liisa Moilanen (SKL) Markku Rossi (Kesk.)
Island	Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj.)
Norge	Annelise Dørum (A) Oscar D. Hillgaard (FrP) Solveig Sollie (KrF)
Sverige	Ingrid Näslund (kds) Sten Svensson (m) Lena Öhrsvik (s)
Sekreterare	Ingimar Einarsson

Mötesverksamheten 1993

Den 15 januari i Köpenhamn (de nord. handikapporganisationerna)

Den 28 januari i Stockholm

Den 29 januari i Stockholm (gem. möte med arbetsmarknadsministrarna)

Den 1 mars i Oslo

Den 21-23 juni på Fyn i Danmark

Den 1 september i Bergen

Den 27-28 september i Stockholm

Den 8 november i Mariehamn

Den 10 november i Mariehamn (gem. möte med social- och hälsovårdsministrarna)

3.4 Miljöutskottet

Miljöutskottet har under 1993 hållit sex ordinarie utskottsmöten. Dessutom har utskottet haft möten med jordbruksministrarna i anslutning till utskottets möte under Nordiska rådets 42:a session i Oslo, med ordföranden för ministerrådet (miljöministrarna) i augusti samt med miljöministrarna i samband med Nordiska rådets 43:e session i Mariehamn.

Utskottet har vidare under året fått information om verksamheten vid och tillfälle att diskutera med ledningen för Stockholm Environment Institute. Utskottet har haft en diskussion med representanter för European Bank for Reconstruction and Development och för Nefco om vad som skall göras för att få igång finansieringen av projekt inom ramen för åtgärdsprogrammet för sanering av Östersjön samt finansieringen av säkerhetshöjande åtgärder i kärnkraftverken i Nordens närområden och man har besökt S:t Petersburg och kärnkraftverket i Sosnovy Bor för att diskutera miljö- och kärnsäkerhetsfrågor.

Riksdagsledamot Anneli Jäätteenmäki har varit miljöutskottets ordförande och Folketingsmedlem Dorte Bennedsen dess vice ordförande under året. Lagtingsman Olof Salmén har varit konstituerad ordförande vid två tillfällen.

Samarbetsfrågor

Inför Nordiska rådets 42:a session i Oslo avgav miljöutskottet betänkanden över medlemsförslag A 1019/m om bibehållet nordiskt enhetsporto, A 1020/m om omedelbara säkerhetshöjande åtgärder vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina samt A 1025/m om finansieringssystem för räddning av Östersjön. Av dessa resulterade betänkandena över A 1020/m och A 1025/m i rekommendationer.

Inför den 43:e sessionen i Mariehamn avgav utskottet ett gemensamt betänkande över medlemsförslagen A 1030/m om förstärkt regionalpolitiskt samarbete samt A 1047/m om utvidgat Nordkalottsamarbete, ett betänkande över medlemsförslag A 1032/m om att tillåta högersväng vid rött ljus, ett gemensamt betänkande över medlemsförslagen A 1034/m om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden, A 1043/m om energi och miljöåtgärder i Norden samt A 1044/m om atomsäkerhet i Ryssland och ett betänkande över medlemsförslag A 1037/m om harmonisering av miljöavgifterna i Norden. Av dessa utmynnade samtliga, utom A 1032/m och A 1037/m i rekommendationer till Nordiska ministerrådet.

Slutligen kan nämnas att utskottet har avgivit ett gemensamt yttrande över medlemsförslagen A 1036/e, A 1038/e, A 1042/e och A 1046/e, samtliga rörande åtgärder för att öka sysselsättningen i de nordiska länderna, ett yttrande över förslag A 1041/p om samarbete med S:t Petersburg och Leningradområdet samt över förslag A 1055/k om förstärkt nordisk ozonforskning. Utskottet har också lämnat synpunkter på budgetutskottets utvärdering av den nordiska institutionen för regionalpolitisk forskning, NordREFO.

Kontakter med Nordiska ministerrådet

Under den 42:a sessionen genomfördes ett gemensamt möte med jordbruksministrarna vid vilket behandlades jordbrukets situation i ett EG-perspektiv, uppföljningen på nordiskt plan av FN:s miljökonferens i Rio vad gäller biologisk mångfald och bevarandet av genresurser, det framtida

jord- och skogsbrukssamarbetet i Norden samt normer för bestrålning och annan behandling av livsmedel i EG.

I samband med miljöutskottets sommarmöte hade utskottet en diskussion med miljöministerrådets ordförande, miljöminister Olof Johansson, där denne orienterade om det tänkta innehållet i och arbetet med den nordiska miljöstrategin och där utskottet lämnade synpunkter på den fortsatta hanteringen av strategiarbetet. Vidare diskuterades kärnsäkerhetsfrågor och samarbetsformerna mellan utskott och ministerråd. Utskottet hade också en diskussion om budgeten med ministern i dennes egenskap av ordförande för samarbetsministrarna. Utskottet framförde kritiska synpunkter på de allmänna budgetprinciperna. Man ifrågasatte om beslutet att avdela en fast procentandel av budgeten till kultursektorn ger optimal utdelning för samarbetet och aviserade att miljöutskottet troligen kommer att tillämpa en annan prioritering, där bl a sysselsättningsfrågorna betonas. Man var också kritisk till det föreliggande utkastet till budget för 1994, bl a att medel ej avsatts för samarbetsprogrammet om genresurser, trots att jordbruksministrarna önskade lägga fram ett ministerrådsförslag till den 44:e sessionen.

I november hade miljöutskottet ett möte med miljöministrarna för presentation av den nordiska miljötillståndsrapporten och av ett första utkast till nordisk miljöstrategi. Vid mötet behandlades också frågor om nordiskt riskavfallssamarbete, dagsläget vad gäller ländernas förhandlingar om EU-medlemskap och formerna för det framtida samarbetet mellan utskott och ministerråd. Utskottet informerade ministerrådet om den omfattande resolution om miljö och utveckling i Arktis, som antagits i augusti 1993 vid den internationella parlamentariska konferensen i Reykjavík.

Övriga kontakter

Miljöutskottet gjorde i samband med januarimötena ett besök på Stockholm Environment Institute där man fick information om institutets forskningsprogram och verksamhet. Av stort intresse var institutets omfattande internationella samarbete. Man har också en biståndsverksamhet, där utskottet noterade den framgång institutet haft med energisparprojekt i de baltiska länderna. Man har bl.a. visat på möjligheterna till åtgärder i fastigheter, såsom termostatreglering, isolering av rör och liknande enkla, billiga men effektiva insatser.

Vidare har miljöutskottet under året uppmärksammat de problem som finns med finansieringen av åtgärdsprogrammet för att förbättra miljötillståndet i Östersjöområdet. Detta program är ett led i genomförandet av målsättningen att minska utsläppen till Östersjön, bland annat en reduktion av näringssalter från vissa av länderna kring Östersjön med 50% med 1985 som basår. Utskottet hade därför under majmötet en diskussion om problemen med representanter för European Bank for Reconstruction and Development samt det Nordiska miljöfinansieringsbolaget Nefco. De inbjudna representanterna gav utskottet sin syn på var problemen fanns och vilka åtgärder som krävs för att få igång de olika projekten i programmet. Vidare informerades om det Nuclear Safety Account som nyligen inrättats

för att finansiera åtgärder för att höja säkerheten i de Östeuropeiska kärnkraftverken.

Utskottet fick i samband med sitt sommarmöte information om miljösituationen i Finska Viken. Som en förberedelse inför utskottets studiebesök vid kärnkraftverket i Sosnovy Bor redogjordes för skillnaderna mellan de ryska och den västeuropeiska kärnkraftverken med för- och nackdelarna med respektive typer och val av teknik för att förbättra kärnkraftsanläggningar av olika typer.

Vid sitt besök i Ryssland hade utskottet diskussioner om drifts- och säkerhetsfrågor med ledningen för kärnkraftverket respektive kärnavfalls-lagret i Sosnovy Bor. Bl. a. konstaterades att den framtida lagringen av det högaktiva bränsle-avfallet inte hade lösts. Avfallet lagras tills vidare inom kärnkraftverkets område. Man hade också ett möte med kommunledningen för orten angående samarbetsfrågor och ett möte i S:t Petersburg med miljövårdsmyndigheterna för Leningradområdet för att diskutera miljösituationen i regionen och möjligheterna till ömsesidig information och framtida samarbete.

Nordiska rådets utökade budgetmakt

De utökade befogenheterna för Nordiska rådet att inom ramen för budgeten göra omfördelningar har varit ett nytt och viktigt inslag i utskottets arbete och medfört ändringar i arbetsformerna. Den diskussion om innehållet i och förutsättningarna för den framtida verksamheten som påbörjades 1992 har fortsatt och det står klart att i kommande budgetbehandlingar kommer det att ställas krav på utskottet att inom ramen för sina sektorer göra en prioritering av vilken inriktning och vilka insatser från ministerrådets sida som skall efterfrågas och att bevaka att resurser avdelas i enlighet med behoven. Vid utskottets behandling av budgeten under septembermötena konstaterades vidare att finansieringen av verksamheten inom flera av sektorerna inom utskottets ansvarsområde skett genom bidrag från överskottet från 1992 års budget. En viktig fråga för utskottet blir därför att se till att den verksamhet inom de aktuella sektorerna som inleds med dessa medel får resurser även i framtida budgetar.

Samarbetet med miljösektorn

Vad gäller utskottets framtida arbete riktat mot ministerrådets verksamhet är det av särskild vikt att uppmärksamma den pågående utvecklingen inom ministerrådet med nya verksamhetsformer. Vad gäller miljöarbetet på nordiskt plan har man från ministerrådets sida gått vidare med att tona ned de hittillsvarande handlingsplanerna, som man menar är statiska och förhindrar en dynamisk anpassning till utvecklingen. Som ersättning vill man arbeta med strategiprogram, vilka mer löpande kan revideras i enlighet med behoven. En sådan miljöstrategi kommer att läggas fram som ett ministerrådsförslag till den 44:e sessionen i Stockholm. Ministerrådet avser att miljöstrategin skall ge underlag för en generell politisk diskussion mellan ministerrådet och miljöutskottet i framtiden.

Miljöutskottet har i stort ställt sig positiv till denna nya inriktning från ministerrådets sida. Behovet av en mer generell debatt i rådet om nordiska miljöpolitiska frågor har dock fortsatt uppmärksammas. Miljöutskottet menar att den av ministerrådet framtagna samlade nordiska miljöutlåtelsesrapporten kan bli ett viktigt instrument för den framtida parlamentariska debatten. Denna rapport om tillståndet vad gäller ett antal viktiga miljöfaktorer är baserad på bidrag utarbetade efter en gemensam metod och har också betydelse vid det framtida arbetet med strategiprogrammet.

Miljöutskottet har vidare beslutat att verka för att det vid behov genomförs särskilda miljöpolitiska debatter angående aktuella teman vid framtida sessioner. En sådan debatt hölls vid den 42:a sessionen i Oslo och en "grön dag" kommer att genomföras under den 44:e sessionen med anledning av ministerrådsförslaget om miljöstrategi. Det kan förväntas att miljöpolitiska debatter kan bli ett återkommande inslag vid sessionerna.

Miljöutskottets sammansättning 1993

Danmark	Niels Ahlmann-Ohlsen (KF) från 6 oktober 1993 Dorte Bennedsen (S) vice ordförande Hans Erenbjerg (S) till 6 oktober 1993
Färöarna	Jógvan I. Olsen (Sb) till 30 april 1993 Jógvan Sundstein (Ff) från 30 april 1993
Finland	Anneli Jäätteenmäki (Kesk.) ordförande Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Åland	Olof Salmén (ÅC)
Island	Kristín Einarsdóttir (Kv)
Norge	Haakon Blankenborg (A) till 1 oktober 1993 Ranveig Frøiland (A) från 26 oktober 1993 Ragnhild Qeseth Haarstad (Sp) från 26 oktober 1993 Tore Liltved (H) till 1 oktober 1993 Kjellbjørg Lunde (SV)
Sverige	Birgitta Dahl (s) Wiggo Komstedt (m) Anders Svärd (c)
Sekreterare	Göran Lundberg

Mötesverksamheten 1993

28-29 januari i Stockholm
1-3 mars i Oslo
24-25 maj i Mariehamn
9-11 augusti i Helsingfors, Kotka och S:t Petersburg
27-28 september i Stockholm
8 och 10 november i Mariehamn

3.5 Økonomisk utvalg

Økonomisk utvalg har i 1992 hatt seks møter inklusive møtene i forbindelse med Rådets 42. og 43. sesjon. Under sesjonen i Oslo hadde utvalget

møte med den norske handelsminister Godal i egenskap av formann for Ministerrådet (utenrikshandelsministrene).

Under sesjonen i Mariehamn hadde en mindre gruppe av utvalgets medlemmer et møte med representanter for Baltisk Forsamling.

Utvalget har forberedelse av medlemsforslagene om sysselsetting og for å forberede en konferanse om disse spørsmål (se nedenfor) nedsatt en særlig arbeidsgruppe på seks personer, og denne gruppen har hatt to møter forut for Mariehamnsesjonen.

Utvalgets leder fram til 8. 5. 1993 var folketingsmedlem Helge Adam Møller. Deretter har utvalget vært ledet av folketingsmedlem Lars P. Gammelgaard. Utvalgets nestleder fram til 43. sesjon var stortingsrepresentant Thor-Eirik Gulbrandsen. Han har blitt etterfulgt av stortingsrepresentant Thorbjørn Jagland.

Generelt

Utvalgets hovedsaker i inneværende år har vært sysselsettingsspørsmål, energispørsmål, utviklingen omkring de europeiske markedsspørsmål, og forholdene til de baltiske og sentral-europeiske stater.

Videre har utvalget ved flere tilfeller påpekt betydningen av den industrielle forsknings- og utviklingsvirksomhet som stimuleres blant annet gjennom bevilgningene til Nordisk Industrifond.

Utvalget har også i sitt arbeid lagt vekt på å delta i en del nordiske og europeiske seminarer og konferanser om de hovedtema som utvalget selv arbeider med.

Sysselsettingsspørsmålene

I løpet av våren 1993 fremmet samtlige fem partigrupper i Rådet medlemsforslag om tiltak for å motvirke den høye arbeidsledigheten og stimulere til økt vekst og større sysselsetting (A 1036/e, A 1038/e, A 1042/e, A 1046/e og A 1049/e).

Forslagene ble behandlet samlet både i remitteringsfasen og i utvalget, og det ble fremmet en felles utvalgsinnstilling til sesjonen i Mariehamn. Utvalget fikk Rådets ensstemmige tilslutning til sin hovedkonklusjon om å vedta en rekommendasjon om at Nordisk Ministerråd før 44. sesjon i Stockholm må legge fram for Rådet forslag til tiltak som på nordisk plan kan føre til økt sysselsetting (rek. 26/1993). Til utvalgets innstilling ble det fra enkelte utvalgsmedlemmer avgitt tre særlige uttalelser og en reservasjon/tillegg.

Innstillingen fra utvalget bar preg av at arbeidsledighets/sysselsettingsspørsmålene er et tema hvor løsningene som skisseres i sterk grad er preget av forskjeller i partipolitisk syn. Det er imidlertid enighet om at problemet må få høyeste prioritet på den politiske dagsorden ikke bare nasjonalt, men også nordisk og europeisk. Videre var det enighet om at de nordiske regjeringer må samordne sine stimulerings tiltak for å få større effekt og for ikke å motvirke hverandre, og at Ministerrådet må legge frem konkrete forslag til en forsert iverksettelse av en del nordiske prosjekter som kan gi en positiv sysselsettingseffekt både på kort og lang sikt. Særlig

pekte utvalget på større infrastrukturprosjekter og miljøsaker. I innstillingen anbefales det at man i dette arbeidet bør la Nordisk Investeringsbank bli en aktiv finansieringsoperatør, men at dette ikke må svekke NIBs sterke bankmessige stilling.

Utvalget besluttet underveis i sin behandling av medlemsforslagene om sysselsetting at det bør holdes en større nordisk konferanse om dette tema. Konferansen skal samle ministre, parlamentarikere, forskere, arbeidsmarkedsparter og andre representanter for å belyse ulike sider ved spørsmålet og for å få til en bred og fordomsfri debatt med sikte på å analysere hvilke nye og uprøvede virkemidler som eventuelt kan tas i bruk.

Konferansen var tenkt avholdt før Mariehamn-sesjonen, men måtte av praktiske grunner utsettes. Den vil nå bli avholdt 11 - 12 april 1994 i Lyngby utenfor København.

Energispørsmål

I tråd med utvalgets innstilling om medlemsforslag A 1021/e vedtok Rådet på Oslo-sesjonen rek. 9/1993 om å be Ministerrådet om en redegjørelse for Nordel-samarbeidets fremtid sett i lys av pågående endringer av de enkelte lands energilover. Et medlemsforslag (A 1039/e) om en ytterligere liberalisering av de enkelte lands energilover ble i påvente av denne redegjørelsen fra Ministerrådet foreslått ikke å foranledige noen rekommendasjon på Mariehamnsesjonen

En arbeidsgruppe innen utvalget hadde i juni et møte med styret i Nordel og fikk da bl.a. en redegjørelse for de endringer av statutter og arbeidsformer som organisasjonen allerede har gjennomført. Denne uformelle dialogen ventes å bli fulgt opp før neste rådssesjon.

Utvalget har ved sitt septembermøte hatt et fellesmøte med Rådets miljøutvalg. På dette møtet ble det konstatert at flere av disse to utvalgs saksområder har felles berøringspunkter og at det derfor kan være berettiget å drøfte dem i fellesskap i visse tilfeller. Utvalgene pekte særlig på energi- og miljøspørsmålene, og besluttet at man vil prøve i løpet av 1994 å holde en felles høring eller seminar om dette tema.

Markedsspørsmål

Utviklingen av markedssamarbeidet i Europa har også i 1993 vært et meget sentralt tema for økonomisk utvalg. Slutføringen av EØS-prosessen, de pågående forhandlinger om EU-medlemskap for finsk, norsk og svensk del, og gjennomføringen av Maastricht-avtalen har i forskjellige sammenhenger blitt berørt i utvalgets drøftinger. Særlig EØS-avtalens konsekvenser har blitt understreket i flere av utvalgets innstillinger, bl.a. om C 1/C 2 fra Ministerrådet, og i innstillingen om sysselsettingsspørsmålene.

Utvalget har også vært representert på to EFTA-kollokvier hvor temaet har vært gjennomføringen av samarbeidsavtalene mellom EFTA og de sentral-europeiske stater. Utvalget var også representert på Europarådets konferanse 2-4 juni 1993 i Helsingfors om den økonomiske utvikling i Sentral- og Øst-Europa.

Utvalgets forestående virksomhet

Det er ikke skjedd noen formell endring av arbeidsfordelingen mellom Rådets utvalg. Det betyr at økonomisk utvalg fortsatt vil ha de samme saksfelter på sin dagsorden i 1994. Det er også grunn til å regne med at sysselsettingsspørsmålene, økt økonomisk og industriell vekst i Norden, EØS-utviklingen, energispørsmål, og samarbeid med Baltikum fortsatt vil være de tema som utvalgets arbeid vil konsentreres om.

Utvalget skal som nevnt arrangere en sysselsettingskonferanse i april 1994 og oppfølgingen av denne vil bli prioritert.

Utvalget kommer til å være aktiv i forhold til EØS og EFTA. Når det spesielt gjelder EØS, ønsker man å oppnå en mest mulig hensiktsmessig form for samarbeid og informasjonsutveksling med den felles parlamentarisk komite som opprettes. Utvalget vil også gjennom interne arbeidsgrupper ha kontakt med relevante fagkomiteer i Europa Parlamentet.

Kontakten med Baltisk Forsamling vil bli fortsatt, og det er planlagt møter om konkrete saker, blant annet gjennomføringen av Baltisk Investeringsprogram.

Energispørsmålene vil bli viet oppmerksomhet både på grunnlag av rek. om Nordel og ved det energi- og miljøseminar som planlegges. Det kan også være grunn til å tro at europeisk og nordisk gassamarbeid vil bli gjenstand for fornyet interesse i det kommende år.

Økonomisk utvalg vil på vanlig måte ved sine møter følge opp tidligere kontakt med Nordisk Investeringsbank og med øvrige nordiske fond i NIB-sfæren.

Økonomisk utvalgs sammensetning 1993

Danmark	Lars P. Gammelgaard (KF), formann fra 3. mai 1993 Anders Mølgaard (V) Helge Adam Møller (KF) til 3. mai 1993 Poul Nielson (S)
Finland	Jörn Donner (SFP) Pekka Haavisto (Vihr.) fram til 16. februar 1993 Satu Hassi (Vihr.) fra 16. februar 1993 Pekka Tuomioja (SDP)
Island	Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Norge	John Dale (Sp) fra 26. oktober 1993 Thor-Eirik Gulbrandsen (A) , nestformann til 1 .oktober -93 Carl I. Hagen (FrP) til 1. oktober 1993 Thorbjørn Jagland (A), nestformann fra 26. oktober 1993 Anders Talleraas (H)
Sverige	Arne Andersson (m) Ingvar Carlsson (s) til 19. oktober 1993 Mats Hellström (s) Allan Larsson (s) fra 19. oktober 1993
Sekretær	Olav Vefald

Møtevirksomhet 1993

28-29. januar i Stockholm

1. mars i Oslo

20-25. juni i Tromsø og Ny-Ålesund

27-28. september i Stockholm

1. november i København

8. november i Mariehamn

3.6 Budgetutskottet

Som framgår av nedanstående møteskalender har budgetutskottet under tiden 1 januari - 31 december 1993 hållit nio möten med hela utskottet samt två arbetsgruppsmöten. Utskottet har vidare hållit två möten med ordföranden för samarbetsministrarna, ett möte med representanter för parti-grupperna samt ett möte med representanter för fackutskotten. I samband med januarimötena hade utskottet ett möte med representanter för ministerrådssekretariatet. Då diskuterades bl.a. budgetprocedur och rådets budgetkompetens samt försöksverksamheten med mål- och ramstyrning. Till utskottets möte den 1 mars inbjöds ledarna för de tre nordiska informationskontoren i Baltikum, dvs. Leo Salonen från kontoret i Tallinn, Richard Bærug från kontoret i Riga och Anders Kreuger från kontoret i Vilnius. Ledarna gav en redogörelse för verksamheten vid informationskontoren.

Viktiga samarbetsfrågor

Utskottet har under verksamhetsåret behandlat ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1992 (C 1/1993). Utskottet har vidare i ett utskottsförslag (A 1029/b) redogjort för kontrolluppgiften 1992 och därvid rekommenderat ministerrådet att vidta de åtgärder som ansetts motiverade av utredningsresultaten.

Vidare har utskottet behandlat ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2/1993) samt statsministrarnas redogörelse vid rådets 42:a session (Dokument 3). Denna redogörelse utgjorde ett komplement till C 2-dokumentet, vilket medförde att budgetutskottets synpunkter framfördes först i ett huvudbetänkande till C 2/1993, sedan i ett tilläggsbetänkande till Dokument 3. Huvudbetänkandet utmynnade i följande hemställan till ministerrådet:

"att ministerrådet, innan definitivt beslut fattas om den kraftiga ökningen på kultursektorn, presenterar ett underlagsmaterial som gör det möjligt att bedöma rimligheten i denna satsning,

att ministerrådet i god tid underrättar rådet om nedskärningar och avvecklingar och att de verksamheter som inte ryms inom ministerrådets framtidsplaner får rimlig tid för avveckling,

att ministerrådet tar initiativ till en gemensam nordisk satsning för att minska arbetslösheten i Norden,

att rådet ges möjligheter att göra omfördelningar inom en given budgetram,

att Helsingforsavtalet ändras på de punkter som rör rådets budgetinflytande."

Och tilläggsbetänkandet utmynnade i följande hemställan till ministerrådet:

"att ministerrådet senast vid den 43:e sessionen i Mariehamn ger rådet en redogörelse för resultaten från det planerade mötet om samordning av förhandlingarna om EG-medlemskap,

att de nordiska länderna i kommande EG-medlemsförhandlingar arbetar för att få in en klausul om det nordiska samarbetet, som motsvarar den klausul som finns i EES-avtalet och som bygger på Romfördragets klausul om bl.a. Beneluxsamarbetet,

att initiativ tas för att samordna de nationella insatserna i Baltikum,

att ministerrådet arbetar för fri handel mellan Norden och Baltikum,

att ministerrådet påskyndar avvecklingen av handelshinder och gränskontroller,

att ministerrådet för att minska arbetslösheten verkar för en aktiv nordisk arbetsmarknadspolitik samt att nya initiativ tas för tillväxt och sysselsättning. Det kan gälla avveckling av handelshinder, stöd till investeringar av olika slag och en öppen arbetsmarknad inom Norden,

att ministerrådet beaktar att utbildning och forskning bedrivs inom många sektorer och att denna forskning är väl så viktig som den som bedrivs inom kultursektorn,

att ministerrådet avstår från en strikt procentuell uppdelning av budgetmedlen samt att budgetbehovet inom de sektorer som bedöms vara av nordiskt intresse får vara vägledande för medelstilldelningen."

Enligt ministerrådet kommer ratificeringen av EES-avtalet och ett eventuellt finskt, norskt och svenskt EG-medlemskap innebära att en stor del av det nordiska samarbetet inte längre blir aktuellt.

Statsministrarna, som påtagit sig ett övergripande ansvar för det nordiska samarbetet anser att det formella samarbetet inom Nordiska ministerrådet i ökad utsträckning skall koncentreras till samarbete inom områden av genuint nordiskt intresse. Enligt statsministrarna är dessa områden kultur, forskning och utbildning, miljö, medborgarnas rättigheter, ekonomi, fiske och juridiska frågor.

I statsministrarnas prioritering ingick att satsningsområdena kultur samt utbildning och forskning budgetmässigt skulle öka med 25% 1994 för att 1996 utgöra 50% av den totala budgeten. I en situation med nollbudgetering innebär detta att övriga sektorer drabbas av stora nedskärningar. Som framgår av budgetutskottets yttranden till C 2/1993 och Dokument 3 var budgetutskottet inte berett att acceptera denna kraftiga och snabba

upptrappning av kultursektorn. Även fackutskotten, alla utom kulturutskottet, var missnöjda med statsministrarnas kraftiga prioritering av kultursektorn.

Dessa synpunkter framfördes både vid sessionen i Oslo och vid budgetutskottets möte med samarbetsminister Olof Johansson vid ett möte den 19 maj 1993. Det visade sig emellertid när ministerrådets budgetförslag låg färdigt att samarbetsministrarna inte tagit någon hänsyn till budgetutskottets synpunkter utan strikt gått på statsministrarnas prioritering.

Budgetutskottet har vid flera tillfällen efterlyst ett ökat parlamentariskt inflytande på budgeten och under 1993 har utskottet fått gehör för sina synpunkter. Statsministrarna har accepterat att ändra artikel 64 i Helsingforsavtalet så att rådet får möjlighet att göra omprioriteringar inom budgetramen och att ministerrådet om möjligt skall beakta eventuella omprioriteringsförslag. Artikel 64 har nu följande lydelse:

Artikel 64, 5, 6, 8

"Ministerrådet skall till Nordiska rådet årligen framlägga en berättelse rörande det nordiska samarbetet och en redogörelse för planerna för det fortsatta samarbetet.

Ordförandelandets statsminister redogör för Nordiska rådet om huvuddragen i samarbetet och om regeringarnas samarbete rörande europeiska och andra internationella frågor.

Nordiska ministerrådet skall lägga fram sitt förslag till budget för Nordiska rådet för yttrande.

Nordiska rådet kan föreslå förändrade prioriteringar inom den av ministerrådet angivna finansiella ramen.

Om inte synnerliga skäl kan anföras skall ministerrådet följa rådets rekommendation när det gäller budgetdispositioner inom den angivna finansiella ramen."

Denna ökade möjlighet att påverka budgeten har inneburit att både utskott och partigrupper under 1993 har ägnat mer tid än vanligt åt budgetarbetet. Budgetutskottet, som har det överordnade ansvaret för behandlingen av ministerrådets budgetförslag, har arbetat mycket med budgetprocedurfrågor och med koordinering av partigruppernas och fackutskottens synpunkter.

Efter diskussioner med representanter för fackutskott och partigrupper vid möten den 28 september lyckades budgetutskottet få genomslag för följande hemställan till ministerrådet:

"att vid fastställandet av budgeten för 1994 och under förutsättning att beslutet om fördelningen av överskottet från 1992 ligger fast, överföra MDKK 7,016 från nysatsningen på allmänskultur till följande aktiviteter:

(i MDKK)

Livsmedelsområdet	1,000
Konsumentområdet	1,200
Stödordning för handikapporganisationerna	1,155
Insatser på narkotikaområdet	0,361
Socialt utsatta grupper	0,300
Bygg- och bostadssektorn inkl. program för FoU i infrastrukturfrågor	3,000
Totalt	7,016 MDKK"

Vid ett möte på kvällen den 28 september med samarbetsminister Olof Johansson framkom emellertid att ministerrådet förväntade sig en precisering av varifrån medlen skulle tas. Budgetutskottet var emellertid angeläget att få kulturutskottets synpunkter på detta och vid ett samrådsmöte mellan kulturutskottet och budgetutskottet den 8 november 1993 kunde utskottet enas om att föga nedanstående tillägg till tidigare hemställen:

"att vid fastställandet av budgeten för 1994 göra nedanstående nedskärningar av nysatsningen på allmänkultur:

(i MDKK)

Nordisk film- och mediasamarbete	- 1,500
Barn och ungdom	- 0,500
Samarbete på konstområdet	- 1,500
Nordisk profilering i Europa och Norden	- 1,500
Sessionsländernas kulturprogram	- 2,016
Totalt	- 7,016 MDKK"

Budgetutskottets förslag antogs av plenarförsamlingen med 60 röster mot 1.

Kontrolluppgifter

Utskottet har, inom ramen för sin kontrollerande funktion, behandlat bokslut och revisionsberättelse över ministerrådets budget för 1992. Utskottet noterade att bokslutet uppvisade ett överskott på MDKK 31,3. Samarbetsministrarna har fattat beslut om följande fördelning av överskottet:

(i MDKK)

Baltikum/Barentsregionen	14,4
Nordisk Industrifond	6,0
Arbetsmarknad/Arbetsmiljö	4,0
Regionalpolitik	2,5
Fiske	1,0
Ministerrådsreserven	3,3

Utskottet kunde konstatera att fördelningen av överskottet innebär en viss kompensation till en del av de områden som föreslås få nedskärningar.

Utskottet uttryckte även sin tillfredsställelse över att överskottet går tillbaka till den nordiska budgeten och att det används till av rådet förordade områden. Utskottet påpekade emellertid att utnyttjandet av ett överskott, som varierar år från år, endast utgör en kortsiktig lösning på akuta finansieringsproblem.

Utskottet beslöt att lägga bokslut och revisionsberättelse till handlingarna och att framföra sina synpunkter i brev till samarbetsministrarna.

Enligt nu gällande riktlinjer skall budgetutskottet även granska rådets bokslut och revisionsberättelse.

Rådets bokslut 1992, som innehåller resultaträkning och balansräkning samt kommentarer till de olika posterna hade en total omslutning på MDKK 35,960.

Resultaträkningen utvisar ett överskott på MSEK 2,690. Överskottet hänför sig till större intäkter än beräknat i det interna avgiftssystemet och när det gäller rådets tryck samt till lägre kostnader än beräknat när det gäller personalkostnader, förvaltningskostnader, information och tryck samt särskilda arrangemang. Bokslutet har fastställts av presidiet och enligt revisionsberättelsen är årsbokslutet rättvisande.

Eftersom revisorernas granskning av rådets bokslut för 1992 inte givit anledning till anmärkning i revisionsberättelsen beslöt utskottet att lägga bokslutet för 1992 inkl. revisionsberättelsen till handlingarna.

Utskottet har under 1993 låtit göra en utvärdering av NordREFO:s verksamhet. Utvärderingen har genomförts av Mellersta Finlands ekonomiska forskningscentral vid Jyväskylä universitet. Slutrapport föreligger och den kommer att framläggas för rådet vid sessionen i mars 1994.

Utskottet har även låtit granska offentlighetsprincipens tillämpning vid nordiska organ. Slutrapport kommer att föreligga i början av 1994.

Utskottets sammansättning 1993

Danmark	Marianne Jelved (RV) 1 januari - 3 februari Dorit Myltoft (RV) 4 februari - 5 oktober Hans Engell (KF) 6 oktober - 31 december Søren Hansen (S) 1 januari - 5 oktober J. K. Hansen (S) 6 oktober - 31 december
Grönland	Jonathan Motzfeldt (Si)
Finland	Timo Järvilahti (Kesk.) ordförande 1 okt. - 7 nov. Lauri Metsämäki (SDP)
Åland	May Flodin (FS)
Island	Árni M. Mathiesen (Sj) vice ordförande 8 nov. - 31 dec.
Norge	Roger Gudmundseth (A) 1 januari - 30 september Erik Dalheim (A) 1 oktober - 31 december Helga Haugen (KrF) ordförande 1 januari - 30 september Peter Angelsen (Sp) ordförande 8 nov. - 31 dec. Pål Atle Skjervengen (FrP) vice ordf. 1 jan. - 30 sept. Kjell Magne Bondevik (KrF) 1 oktober - 31 december

Sverige Hugo Bergdahl (fp)
 Per Olof Håkansson (s)
 Inger Koch (m)

Sekreterare Marianne Anderson

Mötesverksamheten 1993

Den 27-29 januari i Stockholm

Den 1-2 mars i Oslo

Den 3 mai på Arlanda (arbetsgrupp)

Den 19 mai i Köpenhamn, möte även med repr. för NMR-Sam

Den 2-5 augusti på Grönland (Søndre Strømfjord och Jacobshavn)

Den 27-28 september, möten även med repr. för partigrupperna, för fackutskotten
och för NMR-Sam

Den 8 november i Mariehamn

Den 26 november i Oslo (arbetsgrupp)

4 Partigrupperna

Verksamheten

4.1 Den konservative gruppe

Den konservative gruppe i Nordisk Råd består ved årskiftet 1993/94 af 20 valgte medlemmer, samt disses suppleanter fra følgende partier:

Danmark	Det konservative Folkeparti (KF)
Færøerne	Folkeflokken (F)
Finland	Samlingspartiet (Kansallinen Kokoomus) (Kok.)
Åland	Frisinnad Samverkan (FS)
Island	Selvstændighedspartiet (Sjálfstæðisflokkurinn) (Sj)
Norge	Høyre (H)
Sverige	Moderata samlingspartiet (m)

Den konservative gruppe i Nordisk Råd har i 1993 mødtes i tilknytning til de af Nordisk Råd afholdte møder. Det vil sige i foråret ved januar mødet i Stockholm samt ved sessionen i Oslo. I efteråret ved september mødet i Stockholm og sessionen i Mariehamn.

Ved sessionen i Oslo valgtes Hans Engell (KF) til ny formand for gruppen. Han overtog posten efter Jan P. Syse (H), som blev valgt til ny præsident for Nordisk Råd. Wiggo Komstedt (m) blev genvalgt som næstformand.

Endvidere nedsattes et arbejdsudvalg for gruppen bestående af 1 medlem fra hvert land.

Arbejdsudvalget har afholdt koordinerende møder i tilknytning til gruppens møder.

På det politiske plan var foråret præget af sysselsætningsdebatten. Efter intens drøftelse af problemstillingerne fremsatte Den konservative gruppe et medlemsforslag. Dette blev senere i forbindelse med drøftelsen i Økonomisk udvalg inddraget i det endeligt fremsatte forslag til rekommendation. Dette blev vedtaget i Mariehamn i november 1993.

Ved september møderne i Stockholm var gruppens debat særligt orienteret mod den forestående budgetdrøftelse. Gruppen afgav således betænkning til Budgetudvalget. Valgkomiteen havde også udbedt sig gruppens holdning til fremtidige retningslinier. Efter en drøftelse kunde Den konservative gruppe afgive en enstemmig betænkning. Gruppen fandt også at spørgsmålet om tilbagetrækning af russiske tropper fra Estland og Letland var af vital betydning. Således fremsatte man et medlemsforslag indeholdende en opfordring til de nordiske regeringer om at fastholde kravet om en hurtig og betingelsesløs tilbagetrækning af de russiske tropper i Baltikum. Dette medlemsforslag blev enstemmigt vedtaget på sessionen i Mariehamn.

Gruppens udenomsparlamentariske virksomhed har blandt andet bestået i en række seminarer for gruppens medlemmer, samt for konservative parlamentarikere fra de nationale parlamenter.

En væsentlig del af gruppens aktiviteter har igen i år været udformet som støtte til de baltiske stater og deres initiativer med opbygning af et demokratisk parlamentært system.

Der har været afholdt 1 seminar i hver af de baltiske hovedstæder. Temaerne på de 3 seminarer spredte sig vidt - lige fra sikkerhedspolitik til energi- og miljøspørgsmål.

Det var i denne sammenhæng Den konservative gruppes opfattelse, at man ikke skulle rette al aktivitet mod det enkelte parti, men gerne mod flere ligesindede konservative partier. Dette forårsaget af den endnu noget løse partistruktur i de baltiske stater. Samt foranlediget af ønsket om at skabe fundament for samarbejde mellem ligesindede partier såvel indenfor det enkelte land som mellem landene. Den konservative gruppe har ved disse lejligheder fået udbygget den store berørings flade med borgerlige partier i Baltikum.

Gruppen har også i samarbejde med Konrad Adenauer Stiftung afholdt seminar i København i november 1993. Dette seminar var vedrørende handels- og sikkerhedspolitik i Baltikum.

På det organisatoriske plan iværksatte gruppen i efteråret udgivelse af et konservativt nordisk nyhedsbrev - Nord Nyt. Ideen med nyhedsbrevet er, at skabe et forum for fællesnordisk debat, samt for organisatoriske oplysninger om udviklingen i de nationale parlamenter og partiorganisationer. Det er endvidere tanken, at hovedtemaer i forbindelse med sessionerne skal uddybes. Nyhedsbrevet er planlagt til at udkomme 4 gange årligt. Den første udgivelse fandt sted i tilknytning til sessionen i Mariehamn.

Mads Lebech (KF) overtog pr. 1. august hvervet som gruppesekretær efter Jan Grevstad (H). Den konservative gruppe i Nordisk Råd, har herefter haft sekretariat på Christiansborg i København.

4.2 Mittengruppen

Mittengruppen i Nordiska rådet, som formellt bildades 1982, består idag av representanter för 17 olika nordiska mittenpartier. Mittengruppens representation har under året ökat bl.a. tack vare valframgångarna för Senterpartiet i Norge. Gruppen består idag av totalt 26 parlamentariker.

Följande partier är representerade i Mittengruppen:

Danmark	Centrum-Demokraterne (CD), Kristeligt Folkeparti (KrF) Det Radikale Venstre (RV) och Venstre (V)
Färöarna	Sambandsflokkurin/Sambandspartiet (Sb)
Grönland	Atassut (At)
Finland	Suomen Keskusta/Centern i Finland (K), Suomen Kristillinen

	Liitto/Finlands kristliga Förbund (SKL) och Svenska folkpartiet (Sfp)
Åland	Liberalerna på Åland (lib) och Ålands Center (ÅC)
Island	Framsóknarflokkurinn/Fremskridtspartiet (F)
Norge	Kristelig Folkeparti (KrF) och Senterpartiet (Sp)
Sverige	Centerpartiet (c), Folkpartiet liberalerna (fp) och Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

Det löpande arbetet har under året dominerats av den nyordning som införts gällande budgetarbetet. Mittengruppen har ställt sig kritisk till att hela 50% av den samnordiska budgeten skall gå till områdena kultur, utbildning och forskning. Gruppen enade sig kring en mindre prioritering av kulturen med motiveringen att den samnordiska budgeten skall fungera som en startmotor i det nordiska arbetet, varför det är viktigt att den är något så när jämnt fördelad på olika sektorer.

Mittengruppen har under året vidareutvecklat kontakterna till de nordiska närområdena. Arbetsutskottet besökte i början av året S:t Petersburg och Leningrad-distriktet. Under besöket fördes diskussioner kring möjliga samarbetsprojekt mellan Norden och regionen med ledande parlamentarer från såväl staden som regionen. Besöket resulterade bl.a. i ett medlemsförslag i vilket gruppen pekade på behovet av utvidgade kontakter med området. I förslaget föreslås bl.a. att de stipendieordningar som idag gäller för de baltiska länderna skall utvidgas till att också gälla de ryska närområdena och då framförallt S:t Petersburg och Leningrad-distriktet.

Ett centralt tema under året har varit sysselsättningsfrågorna. I det medlemsförslag som Mittengruppen i maj presenterade betonar man behovet av att ta tillvara de nordiska institutionernas möjlighet att bidra till en bättre sysselsättning. I medlemsförslaget pekar man vidare bl.a. på behovet av riskkapital för små- och medelstora företag, avlägsnandet av gränshinder, som kommer att kvarstå trots EES-avtalet, samt behovet av samordning vad gäller exportfrämjandet.

Mittengruppen arrangerade i september en endagskonferens kring säkerhetspolitiska frågor. Målsättningen med konferensen var att skapa en spelöppning inom gruppen vad gäller den säkerhetspolitiska dimensionen, som fått en allmer framträdande roll i det nordiska samarbetet. Inledare vid konferensen var chefen för utrikespolitiska institutet i Stockholm Rutger Lindahl och Finlands försvarsminister Elisabeth Rehn.

Riksdagsman Anneli Jäätteenmäki från Centern i Finland verkade som gruppens ordförande fram till sessionen i mars, då Halldór Ásgrímsson, från Framsóknarflokkurinn i Island, övertog ordförandeklubban. Joakim Lönnroth, Finland, fungerade som partigruppsekreterare fram till mitten av oktober. Jan Kløvstad, Norge utsågs till Joakim Lönnroths efterträdare.

4.3 Den socialdemokratiska gruppen

Den socialdemokratiska partigruppen i Nordiska rådet skall verka för ett nordiskt samarbete präglat av den samhällssyn som företräds av de socialdemokratiska partierna i de berörda länderna samt samordna gruppmedlemmarnas insatser i rådet och dess organ.

I den socialdemokratiska gruppen har under 1993 ingått parlamentariker och regeringsledamöter tillhörande:

Danmark	Socialdemokratiet (S)
Finland	Finlands Socialdemokratiska Parti (Suomen Sosialdemokraattinen Puolue) (SDP)
Island	Det socialdemokratiske parti (Alþýðuflokkurinn) (A)
Norge	Det norske Arbeiderparti (A)
Sverige	Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

I partigruppen har även ingått företrädarna i Nordiska rådet för Siumut (Si), Grönland, och Javnaðarflokkurin (Jvfl), Färöarna. Socialdemokraterna på Åland, som under året inte haft någon ordinarie representation i rådet, har haft en representant adjungerad till gruppen.

Kirsti Kolle Grøndahl, Norge, var gruppens ordförande fram till 1993 års session, då Sten Andersson, Sverige, valdes till ordförande.

Partigruppen samlades under 1993 vid sju tillfällen. Arbetsutskottet har hållit åtta sammanträden. De socialdemokratiska ledamöterna i rådets olika utskott har i anslutning till utskottssammanträden överlagt om gemensamma angelägenheter.

Formerna för det framtida nordiska samarbetet har varit en ständigt återkommande punkt på Nordiska rådets dagordning under senare år. Bl.a. har statsministrarna låtit företa en "nyvärdering" av det nordiska samarbetet. Ett resultat av denna var förslag om att 50% av den nordiska budgeten skall satsas på kultur, forskning och utbildning, vilket präglade ministerrådets budgetförslag för 1994.

Den socialdemokratiska gruppen uttalade sig i anslutning till "nyvärderingen" försiktigt positiv till en ökad satsning på kultursamarbete utan att ställa sig bakom att den skall uppgå till 50% av den nordiska budgeten. Gruppen underströk behovet av ett fullödigt underlag med bl.a. konsekvensanalyser rörande effekterna av nedskärningar inom andra sektorer. Under året har budgeten varit en återkommande fråga vid partigruppens möten. Gruppens krav på underlag för budgetarbetet har framförts via rådets utskott, i ett särskilt brev till statsministrarna och på andra sätt.

Ministerrådets budgetförslag översändes alltför sent och utan begärda konsekvensbeskrivningar. Därför behandlade gruppen inte detaljer i budgetförslaget. I stället diskuterades principer som skulle kunna ligga till grund för slutförandet av budgetarbetet i utskotten.

Gruppen ställde sig bakom följande riktlinjer:

Kontrakt som upprättats mellan ministerrådet och olika institutioner/projekt skall fortgå utan förändringar.

Föreslagna nedskärningar minskas genom att resurser tas dels från överskottet från 1992 dels från den föreslagna ökningen av kulturutskottets budget.

Institutioner som fått problem p.g.a. förändringar av växelkurser skall kompenseras för detta.

Den budgetnivå som etableras genom vårt förslag, dvs. ökning av totalbudgeten från 650 till 680 miljoner kronor, skall gälla för kommande år.

Diskussionerna och förhandlingarna i rådets utskott resulterade i ett förslag från budgetutskottet som antogs vid Nordiska rådets 43:e session och som stämmer överens med den socialdemokratiska partigruppens hållning.

Ett avgörande skäl till att budgeten har ägnats betydligt mera tid och större uppmärksamhet i partigrupperna än tidigare är att rådet numera har ett större budgetinflytande. Detta ställer betydligt större krav på rådet, dess ledamöter och institutioner. Med tanke på att det var första gången detta större budgetinflytande kunde utövas var det särskilt viktigt att rådet lyckades nå fram till ett, i stort sett enhälligt, beslut om 1994 års budget.

Den socialdemokratiska gruppen ställde sig bakom ministerrådets förslag till förändrad budgetprocess och har under året i praktiken visat sig beredd att engagera sig i den och ta itu med den inte helt enkla prioriteringsdiskussionen.

Norden har sedan 40 år en gemensam arbetsmarknad. En konvention om arbetsmiljö trädde i kraft år 1990. Nordiska rådet har rekommenderat de nordiska regeringarna och ministerrådet att utarbeta förslag till samordnad lagstiftning om rätt till koncernfacklig samverkan och att utvidga arbetsmiljökonventionen med tillägg om rätt till fortbildning, kompetensutveckling och medbestämmande för anställda av alla kategorier. Arbetsmarknadspolitiska frågor är således centrala i den nordiska modellen. I ett medlemsförslag som lades i början av 1993 konstaterade gruppen att de nordiska länderna under de senaste åren haft en svagare ekonomisk utveckling än genomsnittet i Västeuropa. Arbetslösheten har också ökat kraftigt i Norden och nått rekordnivå i Finland, Island, Sverige och Norge. För Norden samlat uppgick antalet arbetslösa till över 1 miljon drygt (8%). Det är höga siffror även i jämförelse med övriga Europa. Många är långtidsarbetslösa och ungdomsarbetslösheten ökar snabbt från en redan hög nivå.

Arbetslösheten framstår som det största samhällsproblemet i Norden liksom i hela Europa och den socialdemokratiska gruppen efterlyser omedelbara åtgärder samtidigt som en långsiktig strategi för ökad sysselsättning utformas. Arbetsmarknadspolitiken är i huvudsak ett nationellt ansvar men det är angeläget att få genomslag för en konstruktiv sysselsätt-

ningsstrategi i hela den europeiska ekonomin, som de nordiska länderna är en integrerad del av. En gemensam nordisk satsning bör innehålla bl.a. följande åtgärder:

- satsning på utbildning och kompetensutveckling,
- stimulera till och underlätta investeringar,
- offensiv investeringspolitik koordinerad genom nordisk investeringsstrategi och i samverkan med övriga Europa. Den bör omfatta upprustning av transport- och kommunikationssystemen i och mellan länderna, miljöinsatser, upprustning av offentliga byggnader m.m.,
- satsning på forskning och utveckling,
- utveckling av Barentsregionen och Östersjösamarbetet.

En sysselsättningskommission föreslogs för att snabbt få i gång gemensamma insatser och ta fram underlag för en gemensam strategi. Den socialdemokratiska gruppen tog bl.a. genom medlemsförslaget initiativ till att ökad sysselsättning/kamp mot arbetslöshet blev centralt tema vid såväl den 42:a som den 43:e sessionen. Även de övriga partigrupperna lade medlemsförslag rörande sysselsättning och rådet beslutade vid den 43:e sessionen rekommendera ministerrådet att före nästa session lägga fram förslag till åtgärder som på nordiskt plan kan bidra till ökad sysselsättning.

Den socialdemokratiska gruppen lade i början av året ett medlemsförslag om fortsatta ansträngningar för att förbättra kärnsäkerheten samt åstadkomma effektiv och miljöriktig energiförsörjning i Nordens närområden. Förslaget är baserat bl.a. på en rapport som arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté, Samak, låtit utarbeta om samarbete i Nordeuropa och speciellt i Östersjöregionen. I rapporten framhålls att för att skapa en gemensam energipolitik " bör:

- gasnäten knyts samman genom en gasledning från Norge till södra Finland och vidare till Baltikum,
- det nordiska, det västeuropeiska och det östliga eldistributionsnätet knyts samman efter modell av Nordel,
- resurser för stöd till energibesparande investeringar skapas."

I medlemsförslaget uppmanas ministerrådet och regeringarna att agera för och ta initiativ till förbättrad kärnsäkerhet i Nordens närområden, bindande internationella avtal om kontroll av all kärnteknisk verksamhet, stöd för effektiv och miljöriktig energiförsörjning, offensiv för att förbättra den energirelaterade miljösituationen i Norden-, Östersjö- och Nordkalottområdet, samt framtagande av realistiska alternativ till de miljöfarliga anläggningarna i Baltikum-, S:t Petersburg- och Kolaområdet. I miljöutskottets förslag till rekommendation som antogs vid den 43:e sessionen återfinns de socialdemokratiska förslagen.

Internationellt och nordiskt miljösamarbete är allt mer uppenbart nödvändigt för att göra det möjligt att lösa problem och förbättra miljön. En

fråga som gruppen under året aktualiserat i ett medlemsförslag, är omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv. De nordiska länderna har strävat efter allt närmare samverkan för att på effektivast möjliga sätt ta hand om miljöfarligt avfall. På senare tid har emellertid tolkningar av Baselkonventionen och regelverket i EG rörande dessa frågor aktualiserat frågan om nordiska samverkanslösningar skall kunna utvecklas vidare. Gruppen anser att ministerrådet bör låta analysera möjligheterna att vidmakthålla, utveckla och driva en miljöriktig och kostnadseffektiv nordisk behandlingskapacitet för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet.

Nordens, det nordiska samarbetets och den "nordiska modellens" förutsättningar och möjligheter i ett integrerat Europa har ägnats åtskillig uppmärksamhet i Nordiska rådet under de senaste åren. Den socialdemokratiska gruppen följde under året upp ett medlemsförslag om att verka för att säkra den nordiska arbetsmarknads- och arbetsrättsmodellen, som lades under 1992, med ett medlemsförslag om förstärkning av det nordiska samarbetet inom medborgarpolitiken. Det är viktigt att vidareutveckla den nordiska modellen för medborgarpolitik för att kunna påverka den europeiska utvecklingen. På många områden är det nordiska samarbetet mera utvecklat än det europeiska, och på områden där nordiska regler bättre värnar om medborgarnas intressen bör de nordiska länderna agera mer offensivt. Vid den 43:e sessionen bifölls medlemsförslaget och rekommendationen att ministerrådet vidtar åtgärder för att vidareutveckla den nordiska medborgarpolitiken och i förhållande till EES och EG verka för en medborgarpolitik i enlighet med de nordiska ländernas intressen.

Den socialdemokratiska gruppen har under året vidareutvecklat kontakterna med den socialistiska gruppen i Europaparlamentet, bl.a. i form av deltagande i möten, konferenser m.m.

I samarbete med arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté genomfördes den 22 - 23 november i Visby en Östersjökonferens med deltagande från länderna runt Östersjön. Vid konferensen diskuterades bl.a. säkerhetspolitik, miljö- och energipolitik samt handelssamarbete.

Under 1993 har Jerry Svensson varit partigruppens sekreterare. Inga-Lisa Lundin som i många år på deltid arbetat för partigruppen gick under året i pension. Efterträdare är Berith Andersson. Sekretariatet har sina lokaler i anslutning till den socialdemokratiska riksdagsgruppens kansli i Stockholm.

4.4 Den Venstresosialistiske gruppen

Den Venstresosialistiske gruppen i Nordisk Råd samler partier til venstre for sosialdemokratene. Gruppens formål er å koordinere partienes arbeid og politikk i Rådet, samt utarbeide felles forslag. Det hersker ingen krav

om gruppe-lojalitet ved avstemninger i Rådet. I gruppen inngår følgende partier:

Danmark	Sosialistisk Folkeparti (SF)
Finland	Vänsterförbundet (Vas.)
Island	Folkealliansen (Ab)
Norge	Sosialistisk Venstreparti (SV)
Sverige	Vänsterpartiet (v)

Sentrale spørsmål for Venstresosialistisk gruppe har i perioden vært: Nordens internasjonale plassering og forholdet til det øvrige Europa, herunder utviklingen i EF. Venstresosialistisk gruppe har vært kritisk til flere omorganiseringer som har funnet sted i Nordisk Råd, og har pekt på at disse synes å ha sin bakgrunn i regjeringenes ønske om en felles nordisk EF-tilpasning. Ifølge Den Venstresosialistiske gruppen vil det nordiske samarbeidet kunne bli svekket som følge av at flere land slutter seg til EF, spesielt dersom ett eller flere land fortsatt velger å stå utenfor. Venstresosialistisk gruppe har vært kritisk til økt kultursatsing på bekostning av andre viktige nordiske samarbeidsområder.

Gruppen har i perioden vært spesielt opptatt av forholdene for sosialt utstøtte grupper i befolkningen, blant annet som følge av økende arbeidsledighet i Norden. Venstresosialistisk gruppe har tatt til orde for økt satsing på miljøtiltak og mener at arbeidsledigheten må løses ved å skape nye arbeidsplasser i miljøsektoren, satsing på kollektivtrafikk og nye og rene energikilder. Venstresosialistisk gruppe har videre pekt på at det må skapes nye arbeidsplasser i offentlig sektor, spesielt innen helse- og omsorg. For å øke sysselsettingen i privat sektor har Venstresosialistisk gruppe foreslått å forbedre de statlige støtteordningene til små og mellomstore bedrifter. Gruppen går også inn for å styrke nordisk samhandel og øke produksjonen for et nordisk hjemmemarked. Venstresosialistisk gruppe ønsker å begrense fri flyt av kapital og mener Norden må forsøke å oppnå et lavt rentenivå ved ikke ensidig å knytte de nordiske valutaer til ECU.

Venstresosialistisk gruppe har vært opptatt av utviklingen i Øst-Europa og har pekt på viktigheten av å trekke Russland og Baltikum aktivt inn i et bredt politisk samarbeid. Gruppen går inn for å skape et all-Europeisk sikkerhetssystem innenfor rammen av CSCE.

Venstresosialistisk gruppe mener det er i Nordens egen interesse å yte aktiv støtte til Øst-Europa. Spesielt har gruppen foreslått teknologisk og økonomisk miljøbistand til Russland.

Gruppen har i et eget medlemsforslag pekt på farene for spredning av atomvåpen fra Russland til andre land. I forslaget går gruppen inn for at Norden må bidra til overgang fra militær til sivil produksjon i Russland blant annet ved omfattede hjelpetiltak. I samme forslag går gruppen inn for tiltak for kjernefysisk nedrustning, herunder etablering av Norden som atomvåpenfri sone. Gruppen fant det gledelig at Nordisk Råds sesjon på Åland, november 1993, ga sin tilslutning til sistnevnte forslag.

Venstresosialistisk gruppe så svært positivt på Nordisk Råds initiativ til den Arktiske konferansen som ble holdt i Reykjavík, i august 1993. Grup-

pen har innlevert to medlemsforslag om forholdene i Arktis, ett om bærekraftig utvikling, og ett om motvirkning av atomtrusler i området.

Gruppen har innlevert følgende fem medlemsforslag til Nordisk Råd i løpet av 1993 om: 1). arbeid og verdiskapning, 2). energi og miljøtiltak i Norden, 3). atomsikkerhet i Russland, 4). bæredyktig utvikling i Arktis, 5). motvirkning av atomtrusler i Arktis.

Den Venstresosialistiske gruppen har avholdt møter i januar, mars, september og november 1993.

Medlemmene av gruppa har vært: Leder: Kjellbjørg Lunde (SV). Claes Andersson (Vänsterförbundet), Hjörleifur Guttormsson (Folkealliansen), Birgitte Husmark (SF), Lars Werner (v). Tora Aasland Houg (SV) til okt. 1993. Paul Chaffey (SV) overtok for Tora Aasland Houg fra oktober 1993. Fra samme tidspunkt har Hjörleifur Guttormsson overtatt den plassen Tora Aasland Houg tidligere hadde i Presidiet.

Gruppa har sekretariat hos SV i Norge. Gruppesekretær har vært Petter Nilsen.

4.5 Den Liberalistiske Gruppe

Den Liberalistiske Gruppe (DLG), som er en liberalistisk gruppering i Nordisk Råd, har i 1993 bestått av representanter for det norske og danske Fremskrittsparti, med h.h.v. 3 og 1 medlem. På gruppemøte 1. mars 1993 ble Carl I. Hagen (N) gjenvalgt som gruppens formann og Pia Kjærsgaard (DK) gjenvalgt som gruppens nestformann.

Hans A. Limi (N) har vært gruppens sekretær.

I løpet av 1993 har DLG avholdt gruppemøter i tilknytning til Rådets sesjoner samt forbindelse med utvalgsmøter; totalt 5 møter, for å drøfte aktuelle saker innenfor rammen av det nordiske samarbeidet.

I løpet av perioden har DLG innlevert fire medlemsforslag om:

etablering av foretakssoner i Norden

Hvor det foreslås å etablere foretakssoner som geografisk avgrensede områder hvor det innføres spesielt gunstige betingelser mht. skatter og avgifter, avskrivningsregler, lovgivning o.l. for å stimulere til næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser.

endringer i de nordiske lønnsoppgjørssystemer

Hver det foreslås å arbeide for en omorganisering av lønnsdannelse-systemet i det nordiske arbeidsmarkedet slik at det blir friest mulig og basert på bedriftsvise forhandlinger og avtaler etter vanlige konkurranseforhold.

å liberalisere energimarkedet i Norden

Hvor det foreslås en liberalisering av energimarkedet i Norden, slik at alle energiformer fritt kan handles, distribueres og transporteres over landegrensene i Norden.

harmonisering av miljøavgiftene i Norden

Hvor det foreslås å harmonisere miljøavgiftene og bilavgiftene i Norden til den enkelte avgifts laveste nivå.

DLG har også bedt Presidiet om å utarbeide en nærmere strategi og forslag vedrørende de nasjonale sekretariatene, som utgjør en betydelig "kostnad" og administrativ enhet i nordisk sammenheng. Som en oppfølging av uttrykt ønske i Nordisk Råd om å vitalisere det nordiske samarbeidet ved at de partipolitiske skillelinjer synlinggjøres i større grad, er det naturlig at man utreder en nedleggelse av de nasjonale sekretariateene og overføring av oppgavene til de nasjonale embetsverk og til presidie- og ministerrådssekretariatet.

I forbindelse med budsjettet for 1994 fremsatte DLG eget forslag hvor det bl.a. ble foreslått å prioritere midler til "Utdanning og forskning" på bekostning av "Kultur". Videre ble det foreslått å styrke miljøkapitlet for å oppgradere miljør Samarbeidet i Nordens nærrområder; Østersjøen, Baltikum og Kolahalvøya.

Som en konsekvens av stortingsvalget i Norge, som ble avholdt 13. september 1993, har det norske Fremskrittspartiets representasjon i Nordisk Råd blitt redusert fra 3 til 1 representant, og DLG har således mistet sin formelle gruppestatus.

5 Information och redaktion

5.1 Informasjonsvirksomheten

Innledning, hovedpunkter

Informasjonsarbeidet ved presidiesekretariatet har gjennomgått betydelige omlegginger i løpet av 1993, med en slanking av organisasjonen, en sterkere konsentrasjon om pressekontakt og en utvikling av samarbeidet med de nasjonale informatører og NMR's informasjonsenhet som de viktigste elementer.

Det er en erkjennelse av medias makt til å påvirke den almenne oppfatningen av hva som er viktige samfunnsanliggender som ligger bak presidiets ønske om at det i rådets informasjonsarbeide skal legges større vekt på å utvikle kontakten med massemedia. Det har i den sammenheng vært nødvendig å lete etter metoder i mediearbeidet som er mer effektive og gir større gjennomslag. Dette er et arbeide som må sees over tid. Å skulle tegne om den innarbeidede mediakarikaturen av rådet som et "supperåd" er ikke gjort over natten.

Presidiesekretariatet gjennomgikk i 1993 en rasjonaliseringprosess med sikte på å spare inn ressurser og få mer ut av medarbeidere og investeringer det dette var mulig. Personalmessig førte denne prosessen blant annet til at presidiet vedtok å dra inn en stilling ved informasjonsenheten. Den gjenværende stillingen ble titulert mediesjef, for å understreke den sentrale betydning som arbeidet mot pressen tillegges. Stillingen ble tilsatt i desember, og den nye mediesjefen tiltrer i februar 1994.

Parallelt med denne nedskjæringen ved selve informasjonsenheten er det meningen at ressurser skal kanaliseres til informasjonsarbeidet ved at øvrige medarbeidere, særlig skikket av utvalgssekretærer, skal motveres til å skrive debattinnlegg og kronikker innen sine respektive fagområder. Dessuten forutsettes det at samarbeidet mellom presidiesekretariatets informasjonsenhet og de nasjonale informatører skal utvikles, og at det skal frigjøres ressurser på denne måten. Ressurser skal også frigjøres ved at NMR's informasjonsenhet heretter tar over ansvaret for produksjonen av det almenne, felles informasjonsmaterialet.

Aktiviteten i 1993

Pressekontakt

Arbeidet mot media i 1993 har vært en blanding av innarbeidede, velprøvede rutiner og nye tiltak. Av de konkrete tiltak som er påbegynt i 1993 for å gi rådet en høyere medieprofil kan nevnes:

Samfunnsdebatter med nordiske aspekter er blitt fulgt opp med innspill fra presidiesekretariatets personale. Saksbehandlerne i sekretariatet er i den forbindelse gitt opplæring i mediekontakt og i det å skrive journalistisk. Målet er at de derigjennom skal motiveres til å selv skrive debattinnlegg og kronikker i samråd med mediesjefen.

Klarere personifisering av utspillene mot media gjøres, for å bedre sjansen for gjennomslag. Dette vil dessuten bedre parlamentarikernes muligheter for egen profilering også fra den nordiske plattformen.

Utspillene mot media gis en bedre nasjonal tilpasning, ved at man utnytter regional og lokal presse i større grad, særlig presse i den enkelte parlamentarikers hjemmedistrikt

Den tidligere annonseringen i journalistenes fagblader tas opp igjen fra årsskiftet, idet dette både er en praktisk nyttig informasjon for journalistene, og en god almann profilering av rådet.

Informasjonsplanen for 1994 inneholder dessuten en lang rekke andre tiltak som forutsettes iverksatt i løpet av det kommende året.

Sesjoner og konferanser

Servicen til pressen i forbindelse med sesjonene i Oslo og i Mariehamn og den arktiske konferansen i Reykjavík er gjennomført etter samme mønster som tidligere år, i nært samarbeide med de nasjonale sekretariatene. Flere enqueter blant journalistene har bekreftet at denne delen av virksomheten fungerer godt.

Journalistseminarier

Et seminar for nordiske og baltiske miljøjournalister ble gjennomført 18-22 oktober i samarbeide med NMR's enhet for europainformasjon. Seminariet hadde 15 deltakere og var lagt til Helsingfors, St. Petersburg og Tallinn.

Personlig kontakt

Informasjonsenheten har et stort antall kontakter med journalister, særlige telefoniske sådanne, i løpet av året. Det dreier seg dels om egne henvendelser til ens personlige kontaktnett, dels svar på direkte forespørsler om informasjon.

Måling av effekt; presseklipp

Som et ledd i arbeidet med å skaffe et bedre beslutningsunderlag i mediearbeidet, deltok presidiesekretariatet i et forsøksprosjekt med nordisk abonnement på presseklipp. Initiativet til prosjektet kom fra NMR's informasjonsenhet og informasjonssekretæren ved NR's svenske sekretariat. Hensikten var å kunne bedømme gjennomslaget i media for nordisk stoff og for egne utspill. Abonnementsperioden strakte seg fra september til november, og en analyse av materialet vil bli gjennomført av en ALU-stipendiat i begynnelsen av 1994.

Informasjonsmateriale

Nytt grunnmateriale

Det er viktig for rådet å ha et grunninformasjonsmateriale av høy kvalitet som gir en lettfattelig og dekkende framstilling av såvel rådsorganisasjonen som av resultatene av samarbeidet. Dette er ikke minst viktig overfor utenomnordiske målgrupper. Materialet brukes ofte som supplement til muntlige orienteringer.

Ansvar for produksjonen av felles informasjonsmateriale er nå overført til NMR's informasjonsavdeling, mens presidiesekretariatet fortsatt skal være involvert i finansieringen og i den redaksjonelle utformingen av materialet for å sikre at rådets interesser blir ivaretatt.

Et nytt, felles informasjonsmateriale er nå under produksjon. Dette vil bestå av en ny, fyldig grunnbrosjyre, et lærerhefte til denne, et enkelt overheadmateriale, en åttesidig almen brosjyre og en serie med faktablader med mer detaljert informasjon på sentrale samarbeidsområder. Det skal holdes et høyt tempo, med sikte på å få ferdig hele pakken med materiale i løpet av 1994. Dette er årsaken til at posten "Trykt informasjonsmateriale" er relativt høy.

Prosjektet er inndelt i tre faser, hvor den første strekker seg fram til sesjonen i Stockholm. På dette tidspunktet skal den nye grunnbrosjyren foreligge i svensk og finsk utgave. Senere utover året kommer norsk, dansk og islandsk språkversjon av grunnbrosjyren, overheadmateriale, åttesidig brosjyre, skolemateriale og faktablader. Til høstsesjonen i Tromsø skal den nye åttesidige brosjyren også foreligge på samisk. Det skal også legges vekt på å gjøre materialet kjent, og den første introduksjons-distribusjonen dekkes kostnadmessig av presidiesekretariatet og NMR i fellesskap.

Rammene for det nye materiale har blitt lagt i samråd med de nasjonale informatørene, og disse kommer også til å bli involvert i kontroll av deler av tekstmaterialet til grunnbrosjyren. Informatørene inngår i prosjektgrupper som har hånd om utforming og produksjon av de øvrige delene av det nye materialet.

Temo-brosjyre

I forbindelse med gjennomføringen av den store, nordiske spørreundersøkelsen av folks holdninger til og kunnskaper om nordisk samarbeide, ble det laget en folder i svensk og finsk utgave med en populær framstilling av hovedfunnene i undersøkelsen. Brosjyren gis en bred spredning via de nasjonale delegasjonssekretariatene.

Sekretariatsbrosjyre

Arbeidet med en modernisert og oppdatert utgave av folderen som presenterer presidiesekretariatet er påbegynt. Folderen, som gis til alle de mange besøkende ved sekretariatet vil bli produsert i svensk og engelsk utgave, og ventes ferdig i løpet av januar 1994. Det trykkes opp et noe

større opplag uten tekst, s.k. "blanks", for å kunne oppdatere folderen når det ventede nyansettelser i sekretariatet (av bl.a. presidiesekretær) er gjort.

Politikerbrosjyre

Som et eksperiment, ble det til sesjonen i Mariehamn gitt ut en enkel folder rettet til rådets politikere med praktiske råd og vink for å lette kontakten med de tilstedeværende journalistene. Dette forsøket vil bli gjentatt til sesjonen i Stockholm, hvoretter tiltaket vil bli evaluert for å finne ut om det er til nytte for målgruppen.

Optrykk

I påvente av nytt, alment informasjonsmateriale trykkes det opp et nytt, mindre opplag av "Norden i samarbeide"-brosjyren på lettisk, ettersom det forrige opplaget har tatt slutt, og det er et sterket følt behov for slikt materiale ved det nordiske informasjonskontoret i Riga.

Messer, utstillinger

Informasjonsenheten har deltatt på flere messer og utstillinger i løpet av 1993, alle i samarbeide med andre deler av det nordiske samarbeidsapparatet. Viktige målgrupper for denne messedeltakelsen har vært lærere, bibliotekarer, ungdom under utdanning, samt potensielle agenter for distribusjon av rådets publikasjoner.

UNG-93/Utdanning-93

I samarbeide med det norske delegasjonssekretariatet og Foreningen Norden i Norge ble det deltatt med mindre stands på de to utdanningsmessene UNG-93 og Utdanning-93 i respektive Oslo og Bergen. Hensikten var å nå lærere og elever i ungdomsskole og videregående skole med informasjon om Nordplus, Nordplus Junior og Nordjobb-programmene, samt om Norden som utdannings- og arbeidsmarked. Deltakelsen bedømmes som vellykket for begge messenes vedkommende.

Bok & Bibliotek 93

I likhet med de senere år, ble det deltatt med en større stand på bokmessen i Gøteborg i samarbeide med NMR og de fleste av de nordiske kulturinstitusjonene. Bokmessen har utviklet seg til å bli en av de største nordiske kulturmanifestasjonene, og besøkes av ca 80.000 mennesker. Hensikten med deltakelsen er blant annet å nå lærere og bibliotekarer med informasjon om det nordiske samarbeidet, om nordiske tiltak innen utdanningssektoren og om nordiske publikasjoner. Deltakelsen omfatter også arrangement av seminarier, hvor rådet i 1993 hadde ansvaret for seminariet "Varför finns det ingen fungerande nordisk bokmarknad?". Såvel seminarium som stand var velbesøkte, og deltakelsen bedømmes som vellykket.

Frankfurt-messen

For første gang deltok rådet på bokmessen i Frankfurt med en egen stand. Dette skjedde i samarbeide med NMR's publikasjonsenhet og enheten for

europainformasjon. Bokmessen i Frankfurt er den største i sitt slag, med omlag 270 000 besøkende. Hensikten med deltakelsen var dels å presentere det nordiske samarbeidet for et internasjonalt publikum, blant annet for andre internasjonale organisasjoner, dels å søke kontakt med potensielle distributører for nordiske publikasjoner. Begge deler lykkes godt, og det ble tegnet avtaler eller knyttet kontakt med distributører i Tyskland, Frankrike, Belgia/Luxemburg, Nederland, Canada, Spania, Sveits og med EF og FN's publikasjonsavdelinger.

Välja yrke för 90-talet

I samarbeide med det svenske delegasjonssekretariatet, NMR og Foreningen Norden i Sverige ble det deltatt med en mindre stand på denne messen, som arrangeres av den svenske akademikerorganisasjonen SACO. Hensikten var også her å nå lærere og elever i ungdomsskole og videregående skole med informasjon om Nordplus, Nordplus Junior og Nordjobb-programmene, samt om Norden som utdannings- og arbeidsmarked. Standen var velbesøkt, og deltakelsen bedømmes som vellykket.

Presentasjoner, publikumskontakt

Ved høstsesjonen i Århus i 1992 ble det for første gang invitert en gruppe stipendiater fra EF-kommisjonen i Bryssel til å besøke sesjonen og få en orientering om det nordiske samarbeidet. Erfaringene var såvidt positive at arrangementet ble gjentatt i 1993 under høstsesjonen i Mariehamn. Foreningen Norden i Sverige ble engasjert til å ta hånd om det praktiske opplegget for stipendiatene, som kom fra alle de tolv EU-landene. Slutt-evalueringen fra seminariet var gjennomgående meget positiv, og alle stipendiatene konkluderte med at de hadde fått økt kunnskap i og forståelse for det nordiske samarbeidets oppbygning og forutsetninger.

Det har i løpet av året blitt holdt presentasjoner for en rekke inn- og utenomnordiske besøkende ved sekretariatet, såvel enkeltpersoner som grupper. Eksempler på slike besøkende er: de nasjonale sekretærene for baltisk forsamling, studenter fra Helsingfors sekretærinstitutt, de nordiske ungdommer som kommer til Stockholm som Nordjobbere.

I tillegg til slike presentasjoner, tar informasjonsenheten hånd om en jevn strøm av telefoniske og skriftlige forespørsler om informasjon fra publikum. Henvendelsene kommer fra såvel enkeltpersoner som bedrifter og organisasjoner. Det dreier seg om anslagsvis 3-4 henvendelser pr. dag, som tar alt fra fem minutter til en time å besvare.

Annet

Våren 1993 ble det gjennomført en stor, nordiske spørreundersøkelse som tok sikte på å kartlegge folks kunnskaper om og holdninger til det nordiske samarbeidet. Undersøkelsen ble gjort i samarbeide med NMR's informasjonsavdeling. Den ble gjennomført av det svenske meningsmålingsinstituttet Temo, i samarbeide med andre meningsmålingsinstituttet i de øvrige nordiske land.

Undersøkelsen viste entydig at det nordiske samarbeidet står sterkt i opinionen i de nordiske land; sju av ti vil gjerne ha mer nordisk samarbeide, og tre fjerdedeler av de spurte tror dette samarbeidet vil få økt betydning i framtiden. Miljøspørsmål er i særklasse det viktigste samarbeidsområdet, etter de spurtes mening.

Informasjonsplan for 1994

Informasjonsplanen omfatter de aktiviteter som presidiesekretariatets informasjons- og publikasjonsavdeling tar sikte på å gjennomføre i 1994. I planen er beskrevet hvilke samarbeidsprosjekter som skal gjennomføres med delegasjonssekretariatene og ministerrådssekretariatet. Planen baserer seg på de politisk uttrykte mål for rådets virksomhet, på de vedtak som presidiet har gjort i løpet av året om konkrete omlegginger av virksomheten ved presidiesekretariatet, og på de i 1990 vedtatte "Riktlinjer för informationsverksamheten".

Den sentrale primærmålgruppen for informasjonsvirksomheten er politiske opinionsdannere, inklusive politiske journalister. Derigjennom tas det sikte å nå den politisk interesserte almenheten i de nordiske landene. Det tas høyde for at presidiesekretariatet skal kunne inngå i samarbeidsprosjekter med de nasjonale sekretariatene også der disse måtte ha andre prioriteringer med hensikt til målgrupper. Informasjonsplanen inneholder aktiviteter rettet mot mottakere såvel innenfor som utenfor Norden.

Av de nye grep som tas om informasjonsvirksomheten til neste år, kan framholdes: Større djervhet og sterkere satsing på mediekontakt, vitalisering av samarbeidet mellom rådets informasjonsmedarbeidere, forsøksprosjekt med utgivelse av politiske debattbøker og produksjon av nytt informasjonsmateriale med NMR som produksjonsansvarlig

Virksomheten kommer ellers til å bli preget av klarere mål- og resultatstyring, med systematisk evaluering av innsatsene, utvikling av samarbeidet med ministerrådssekretariatets informasjonsavdeling, og involvering av flere av presidiesekretariatets ansatte i informasjonsarbeidet

Informasjons- og publikasjonsbudsjettet ligger totalt sett på samme nivå som i 1993, d.v.s. totalt 4,15 mill. til informasjonstiltak og publikasjoner. Det har skjedd visse forskyvninger postene imellom som resultat av bl.a. produksjonen av nytt informasjonsmateriale, utgivelsen av debattbøker og fortsatte innbesparinger i produksjonen av rådstrykket. I tillegg til det regulære budsjettet, er det også avsatt midler til noen spesielle tiltak fra den delen av sekretariatets overskudd fra 1992 som er besluttet overført til 1994.

5.2 Publikationsverksamheten

Rådstrycket

År 1993 hör till de aktivaste i Nordiska rådets historia. Vid 42:a sessionen i Oslo och 43:e sessionen i Mariehamn resulterade 38 medlems- och utskotts-förslag samt åtta ministerrådsförslag i 28 rekommendationer. I sak

A 1005/s gjorde presidiet två framställningar. Vid Oslosessionen antogs dessutom tre yttranden. 52 saker slutbehandlades, 59 bemyndiganden gjordes för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna. 52 frågor till regeringarna och ministerrådet ställdes och besvarades. Sju beslut i interna spörsmål fattades.

Förtryck för dessa saker har av redaktionen framställts i normal ordning. Sluttrycket, som bundits i de s.k. rådsböckerna, omfattar för Oslosessionen 1434 trycksidor och för Mariehamns-sessionen 823 trycksidor, totalt 2257 sidor.

Redigeringen av presidierapporten till sessionen i Oslo handhades av redaktionen. Till båda sessionerna sammanställde redaktionen porträttmatriklar över rådets medlemmar. I matrikeln till Mariehamns-sessionen förtecknades för första gången samtliga medlemmar, och suppleanter i rådet samt de nordiska ländernas regeringar dvs. inte bara de som var närvarande vid sessionen. Syftet var att därigenom ge matrikeln aktualitet också mellan sessionerna.

Det intensiva rationaliseringsarbetet med rådstrycket fortsatte under året och ledde till bättre kontroll över arbetsprocessen, snabbare produktionstid, högre kvalitet och fortsatta inbesparingar. Kostnaderna för rådstrycket kunde under året pressas ned till ca 1,2 miljoner kronor jämfört med ca 1,4 miljoner kronor för år 1992.

Den största rationaliseringsvinsten bygger på att redaktionen framställt praktiskt taget alla tryckoriginal själv. Detta har å andra sidan medfört en mycket stor arbetspress och fortsatt ökade kompetenskrav på redaktionens medlemmar.

Vid sessionen i Oslo framställdes snabbprotokoll enligt ett liknande koncept som vid Helsingforssessionen 1992. 2-3 timmar efter sessionsmötena kunde preliminära, nästan kompletta, tryckta protokoll innehållande debattinläggen och besluten distribueras till rådets medlemmar. Detta möjliggjordes genom att ett särskilt datanätverk upprättades för sessionsreferenterna och redaktionen, genom att en protokollstomme färdigställdes i förväg och genom ett noga planerat samarbete med Stortingets tekniska personal, tryckeri och vaktmästare.

Den år 1991 introducerade arbetsfördelningen med ministerrådssekretariatet, vilken innebär att förtrycken av alla B-saker samt C 1- och C 2-dokumenterna skulle övertas av detta sekretariat, har ännu 1993 inte kunnat genomföras helt. Man har från ministerrådssekretariatets sida uppgett sig kunna förverkliga förändringen slutligt efter Stockholms-sessionen 1994.

Under året engagerades rådet i ett projekt, finansierat av Nordinfo, som utreder de tekniska och språkliga förutsättningarna för framställning av CD-ROM-skivor med nordiskt material. Projektet genomförs av Statens tekniska forskningscentral i Finland och Kungliga Biblioteket i Köpenhamn. Bl.a. undersöks om det är möjligt att utforma ett sökspråk så att fulltextsökning kan genomföras i material innehållande texter på flera språk. Som försöksmaterial används bl.a. texterna i 1993 års rådstryck.

Övrig publikationsverksamhet

Under året har två seminarierapporter framställts.

Från rådets Arktiskonferens gavs ett referat, inkluderande de tre förhandsrapporter som gjordes till konferensen, i *Arctic Challenges. Report from the Nordic Council's Parliamentary Conference in Reykjavik 16-17 August 1993*. (Nord 1993:31); rapportör var journalisten Tony Samstag. Från ett seminarium, som rådets socialutskott arrangerade tillsammans med Nordiska ministerrådets sekretariat, gavs ett referat i *Framtidens äldreomsorg. Rapport från Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets seminarium i Bergen den 2-3 september 1993* (Nord 1993:37); rapportör var journalisten Gunnel Bergström.

Den publikation om Nordiska rådets första fyrtio år, vilken rådet utgav till Helsingforssessionen 1992, trycktes under året i en ny, något reviderad version *Nordiska råd i 40 år. Ett urval av Nordiska rådets initiativ åren 1953-1992*. (Nord 1993:39). Tanken är att i början av 1994 sprida publikationen i en större upplaga till massmedia i Norden.

Redaktionen har under 1993 för informationsavdelningen även redigerat och utformat de två publikationerna *Nordiska samarbetsavtal* och *Att förstå varandra i Norden*. Båda är revideringar av tidigare upplagor. Den förra omfattar nitton centrala nordiska samarbetsavtal i deras nya versioner, den senare - utgiven i samarbete med Nordiska språksekretariatet och Nordiska språk- och informationscentret - är en guide med syfte att underlätta språkförståelsen vid nordiska möten.

Samarbetet med ministerrådets publikationsenhet, enligt riktlinjerna för Nord-serien, var mycket gott under året. En stor del av informations- och marknadsföringsåtgärderna för publikationerna vidtogs gemensamt från råds- och ministerrådssidan. Som tidigare fästes under året särskild vikt vid den målgrupp som utgörs av medlemmarna i föreningarna Norden. Särskilda informationsinsatser gjordes vid den nordiska kulturfestivalen Nordvesten i Lemvig och Thyborøn-Harboøre den 28 augusti - 12 september, i samarbete med rådets danska delegationssekretariat, och vid den första nordisk-baltiska bibliotekskonferensen i Jurmala, Lettland, den 20-22 maj. I samband med konferensen hölls ett möte med representanter för de baltiska ländernas nationalbibliotek och några viktigare vetenskapliga bibliotek. Bl.a. överenskomms att dessa bibliotek framdeles skall motta ett ex. av varje utgåva av rådets och ministerrådets publikationer.

Avtal gällande försäljning av rådets böcker har under året ingåtts eller förberetts med kommissionärer i en rad nya länder: Estland, Lettland, Litauen, Storbritannien, Irland, Tyskland, Belgien och Canada.

Tillsammans med ministerrådet har rådet deltagit som utställare i bokmässorna i Göteborg och Frankfurt. Vid Göteborgsmässan arrangerades ett seminarium *Varför finns det ingen fungerande nordisk bokmarknad?*, lett av rådets presidiemedlem Tora Aasland Houg. Seminariet var välbesökt och uppmärksammades i bl.a. ett tiotal tidningsartiklar.

För erfarenheterna från bokmässan i Frankfurt har Nordiska ministerrådets publikationssektion gjort en detaljerad utvärdering. Kort kan no-

teras att mässan visade behovet av nordiska kulturpolitiska initiativ när det gäller de nordiska bokförlagens verksamhet utanför Norden. För rådets del knöts vid mässan kontakter till bl.a. ett franskt och ett spanskt förlag gällande eventuella utgåvor av rådets bok *The Source of Liberty* på franska respektive spanska.

6 Nordisk Kontakt

Redaktionellt 1993

Nordisk Kontakt är Nordiska rådets politiska tidskrift och utkommer med tolv ordinarie månadsnummer, innehållande rapporter om det politiska skeendet i respektive land samt de självstyrande områdena, nordiska reportage och debattinlägg samt rapporter om kulturella trender i de nordiska länderna. Dessutom utkommer tre temanummer kring aktuella övergripande frågor av samnordiskt intresse samt supplement omfattande information och dokument främst i anknytning till det officiella nordiska samarbetet. Tidskriftens tryckta upplaga är 10 500 exemplar. Redaktionen består av en heltidsanställd chefredaktör som är ansvarig utgivare, en redaktionsassistent, fem nationella redaktörer och tre fasta medarbetare från de självstyrande områdena. Redaktörerna, som enligt avtal levererar material till tidskriften, träffas för redaktionella överläggningar tre gånger per år. Temanumren under året har behandlat EES-avtal (NKtema 1/93) och de förändringar detta avtal för med sig på skilda områden, det arktiska samarbetet (NKtema 2/93) med speciell tonvikt på Barentsområdet samt välfärden och sysselsättningen (NKtema 3/93). Supplementen har innehållit index för 1992 samt material från sessionen i Oslo.

Chefredaktör/redaktörer/övriga medarbetare

Som chefredaktör för tidskriften fungerade under året Larserik Häggman med Marianne Bejmar som redaktionsassistent. Dansk redaktör är Erik Ingemann, finländsk redaktör Marianne Carlsson, isländsk redaktör Björn Jóhannsson, norsk redaktör Einar Aaraas och svensk redaktör Hans Norrbom. Pernilla Cammert är fast medarbetare på Åland, Jógvan Jespersen på Färöarna och Jørgen Fleischer på Grönland.

Redaktionskommittén

Redaktionskommittén har sedan Nordiska rådets 42:a session 1993 haft följande sammansättning:

Danmark	Helge Adam Møller (KF) fr.o.m 6.10.1993 Anders Mølgaard (V) Birte Weiss (S) fr.o.m 4.2.1993 Børge Bakholt (S) fr.o.m 6.10.1993 Søren Hansen (S)
Finland	Paavo Lipponen (SDP) fr.o.m 16.2.1993 Sinikka Hurskainen (SDP) Viceordförande Markku Laukkanen (Kesk.)
Island	Árni M. Mathiesen (Sj) Kristín Einarsdóttir (Kv)
Norge	Lodve Solholm (FrP) fr.o.m 25.10.1993 Oscar D. Hillgaard (FrP) Ernst Wroldsen (A) fr.o.m 25.10.1993 Karin Lian (A)
Sverige	Hans Nyhage (m) fr.o.m 2.3.1993 Sten Svensson (m) Ordförande Karl-Erik Svartberg (s)

Kommittén har hållit möte i samband med sessionen i Oslo och Mariehamn.

7 Delegationerna

Verksamheten

7.1 Danmarks Riges Delegation

Den Danske Delegations beretning til Folketinget om Nordisk Råds virksomhed i 1991-92

Den Danske Delegations beretning til Folketinget angående Nordisk Råds virksomhed i 1991-92 blev behandlet af Folketinget i to møder, den 25. februar og den 11. marts 1993.

Ministeren for nordisk samarbejde og Østersøspørgsmål Flemming Kofod-Svendsen (KRF) indledte debatten om beretningen med nogle betragtninger om det nordiske samarbejde i international belysning, herunder forhandlingerne om Finlands, Norges og Sveriges optagelse i EF og om det kommende samarbejde inden for EØS. Derefter omtalte han de forslag til ændringer i Helsingforsaftalen, som skulle behandles på den kommende session i Oslo, og understregede i den forbindelse, at regeringen ville være meget lydhør over for de synspunkter, parlamentarikerne ville fremkomme med. Forslaget om ændring i budgetproceduren var et udtryk for statsministrenes ønske om, at Nordisk Råd skulle have større indflydelse på og mere ansvar for fordelingen af den budgetramme, som ministerrådet fastsætter.

Anker Jørgensen (S) mente med hensyn til den forestående session, at den i høj grad ville komme til at beskæftige sig med arbejdsløshedsproblemet. De nordiske socialdemokrater ville på sessionen fremlægge planer for, hvad der kan og bør gøres for at gennemføre bl.a. en nordisk og europæisk beskæftigelsespolitik. Vedrørende forslagene til ændring af Helsingforsaftalen advarede han mod, at man foretager blot det mindste skridt i retning af at mindske parlamentarikernes indflydelse. Han fandt det vigtigt at sikre, at den nordiske dimension ikke glemmes på det nationale plan, og mente, at de nordiske landes parlamenter bør sørge for, at man følger op og faktisk gennemfører de rekommandationer, som Nordisk Råd vedtager.

Delegationens formand Hans Engell (KF) omtalte også de fremlagte ændringsforslag til Helsingforsaftalen og bad ministeren meddele sine nordiske kolleger, at Danmark ikke kan medvirke til forslaget om ændringer af Nordisk Råds sammensætning. Hvis ikke dette forslag tages af bordet, vil der være lagt op til direkte konfrontation mellem ministerråd og parlamentarikere. Med hensyn til budgetansvaret ville han ikke anfægte ministerrådets ret til at fastsætte rammen, men han mente, at inden for denne ramme bør det være Nordisk Råd, der prioriterer, og disse prioriteringer bør være bindende for ministerrådet. Vedrørende det anslåede hovedtema for den forestående session - arbejdsløshed og racisme - efterlyste han konkrete forslag til handling.

Knud Enggaard (V) mente, at udvidelsen af EF med flere af de nordiske lande sammen med udviklingen i Central- og Østeuropa har givet Nordisk Råd en udenrigspolitisk baggrund med klare opgaver og forpligtelser. Han fandt, at det også ville være et spændende perspektiv, hvordan vores region vil kunne påvirke Europas videre udvikling. Endelig afviste han også på Venstres vegne forslaget om at trække ministrene ud af delegationerne.

Birgitte Husmark (SF) mente, at det var et fælles ansvar for alle parlamentarikere og ministre at sørge for, at den kommende debat i Oslo om arbejdsløshed og arbejdsløshedens betydning for den gryende racisme også resulterede i handling. Også på den baggrund fandt hun forslaget om at trække ministrene ud af Nordisk Råd særdeles uheldigt.

Kirsten Madsen (FP) gav udtryk for, at Fremskridtspartiet er imod, at Nordisk Råd nu forsøges gjort til et udenrigspolitisk organ, og ønskede i hvert fald ikke, at rådet tillægges yderligere beføjelser.

Dorit Myltoft (RV) mente, at det nordiske samarbejde skal foregå ad to linjer. Dels det fælles nordiske samarbejde om de områder, der har præget Norden, og som har været hovedindholdet i Nordisk Råds arbejde, dels det europæiske samarbejde. Hun fandt det overordentlig vigtigt at styrke kernen i det kulturelle samarbejde, nemlig mangfoldigheden og rum for etniske minoriteter og mindretal i øvrigt.

Knud Glønborg (KRF) fandt det absolut nødvendigt at dyrke kontakterne mod Øst og at yde støtte til den omstillingsproces, der er i gang der. Det er naturligt for de nordiske lande at gøre dette i fællesskab og at gøre det i form af udsendelse af personer, som kan være med til at fremme demokratiserings- og omstillingsprocessen. Denne form vil også være aktivitetsfremmende i de nordiske lande. Vedrørende det nordiske budget vendte han sig kraftigt imod, at kulturen skulle tildeles halvdelen af midlerne.

Hans-Pavia Rosing (S) håbede, at den nordiske enighed under Riokonferencen angående forvaltning og bæredygtig udnyttelse af havpattedyr, herunder hvaler, også ville komme til at danne grundlag for de kommende diskussioner under sessionen i Oslo. Endelig bad han Den Danske Delegation have i tankerne, at 1993 er FN-år for oprindelige folkeslag, og ikke glemme samerne i den sammenhæng.

Samarbejdsminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF) fandt, at der var fremkommet gode og rigtige argumenter for, at parlamentarikere og ministre skulle fortsætte sammen i Nordisk Råd, og han lovede at videregive disse argumenter på rette sted. Vedrørende budgettet understregede han, at de nordiske statsministre netop har givet tilsagn om, at parlamentarikere skal kunne udfylde budgetrammen.

Danmarks godkendelse af de ændringer i Helsingforsaftalen, som blev undertegnet den 18. marts 1993

Den 28. april 1993 fremsatte ministeren for nordisk samarbejde og Østersøspørgsmål forslag til folketingsbeslutning om Danmarks godkendelse af den i Helsingfors den 18. marts 1993 undertegnede overenskomst om ændring af samarbejdsoverenskomsten mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Beslutningsforslaget var til første behandling den

27. maj 1993. Under denne behandling sagde Anker Jørgensen (S) bl.a., at selve ændringerne i dag ikke forekom særligt sensationelle, men snarere selvfølgelige, men han fandt dog bestemmelserne om udenrigsministrenes nordiske aktivitet lidt for svage. Han var også tilfreds med, at der nu tilsyneladende var lagt op til mere parlamentarisk indflydelse på det nordiske budget, men mente ikke, at den praksis, som statsministrene lagde op til angående kommende års budget, var helt i overensstemmelse hermed.

Lars P. Gammelgaard (KF) mente, at der venter Nordisk Råd en renaissance, når de andre nordiske lande bliver samlet i EF. Vedrørende kommende års budget var det hans opfattelse, at de ændrede prioriteringer, der lægges op til, ikke bør ske så hurtigt og voldsomt, at man helt mister overblikket i forhold til konsekvenserne på andre områder. Endelig nævnte han vedrørende forslaget om nordisk tv-samarbejde, at der ikke var grund til at bruge mange resurser på det foreliggende projekt, som hverken programmæssigt eller økonomisk vil være af særlig interesse.

Knud Enggaard (V) glædede sig over, at det udenrigspolitiske samarbejde nu kan forstærkes, og at statsministrene mere direkte får et ansvar for den videre udvikling. Den ændrede budgetprocedure, mente han, var en klar forbedring, som også forpligter parlamentarikerne til en meget ansvarlig holdning til at prioritere opgaverne, og han forventede, at parti-gruppernes engagement i denne opgave ville blive forstærket.

Birgitte Husmark (SF) var også inde på budgetspørgsmålene og fandt det helt nødvendigt, at Nordisk Råd får større budgetindflydelse efter den hovedkuls opprioritering af kultur- og uddannelsesområdet, som regeringerne har bebudet uden at ville tage ansvar i form af udpegning af områder, der skal beskæres. Hun mente i øvrigt, at det første udkast til budget viste en ufattelig uoverensstemmelse mellem ord og handling.

Efter Kirsten Madsens (FP) opfattelse havde det aldrig været meningen, at Nordisk Råd skulle overtage egentlige udenrigspolitiske opgaver. Hun fandt, at det eneste interessante i den oprindelige samarbejdsoverenskomst var bestræbelserne for at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande og at fremme det nære fælleskab gennem kulturen.

Dorit Myltoft (RV) var især tilfreds med, at det blev præciseret, at de nordiske regeringer har ansvar for at drøfte udenrigspolitiske spørgsmål. Da man ikke kan vide, hvordan folkeafstemningerne til sin tid vil falde ud i de lande, der har søgt om medlemskab af EF, fandt hun det væsentligt at få cementeret og udbygget debatten om europæiske spørgsmål i nordisk sammenhæng.

Søren Hansen (S) sagde vedrørende tv-samarbejdet, at det var vigtigt at sige nej tak til den model, som fra svensk side er lagt frem, men samtidig sige, at det beløb, der er nævnt til projektet, ville være velanvendt til programsamarbejde og -udbytte m.m. I øvrigt angående budgettet påpegede han den manglende sammenhæng, når parlamentarikerne gives ret til at prioritere, mens regeringerne samtidig kræver, at deres dispositioner for halvdelen af budgettet skal respekteres.

Samarbejdsminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF) takkede for den positive modtagelse, forslaget havde fået, og konstaterede at syv af Folketingets otte partier i enighed stod bag regeringens politik på det nordiske område. Vedrørende tv-samarbejdet erklærede han, at regeringen var tilhænger af udvidet programsamarbejde, men at man ikke fandt den svenske model hensigtsmæssig.

Redegørelse om status i det nordiske samarbejde forud for Nordisk Råds 43. session 8. -10. november 1993 i Mariehamn

Samarbejdsminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF) afgav den 27. oktober en skriftlig redegørelse, som var genstand for debat i Folketinget den 2. november 1993. I den skriftlige redegørelse omtalte ministeren det som en vigtig og positiv konsekvens af udviklingen i verden omkring os, at det nu er muligt at diskutere udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål i Nordisk Råd. I relation til sessionens særlige tema om beskæftigelsessituationen nævnte redegørelsen Nordisk Ministerråds rapport om nordiske infrastrukturinvesteringer for at fremme den økonomiske vækst og de hermed forbundne ændrede udlånsregler for Nordisk Investeringsbank. Endelig var samarbejdsministeren i redegørelsen inde på det nordiske TV-samarbejde og projektet "Nordstjernen". Han havde fuld forståelse for, at Danmarks Radio havde meldt fra over for det projekt, idet det ville blive nordisk samarbejde for de få. Til gengæld delte han ønsket om øget nordisk TV-samarbejde inden for eksisterende former.

Under debatten om redegørelsen fremhævede fhv. statsminister Anker Jørgensen (S) arbejdsløsheden som et særligt vigtigt problem. Han mente, at Norden burde være et foregangsområde og et forbillede for det øvrige Europa for en bevidst politik, da arbejdsløshedsbekæmpelsen ikke kunne overlades til de frie kræfters spil. Han fandt det glædeligt, at de nordiske lande har kunnet stille med en fælles FN-styrke, men lagde samtidig vægt på, at beslutninger om drastiske fælles aktioner blev truffet på baggrund af en bred interesse og en bred beslutningsproces. Endelig fandt han tiden moden til en diskussion om risikoen for en ny og mere voldsom oprustning på det atomare område.

Med hensyn til det nordiske samarbejdes fremtid fandt delegationsformand Hans Engell (KF) det ønskeligt, om man i større grad søgte at have samme dagsorden som i det europæiske samarbejde, uanset hvilken tilknytningsform man i de øvrige nordiske lande måtte vælge til EF. Som bidrag til den udenrigspolitiske debat havde den konservative gruppe fremsat et forslag, som opfordrer de nordiske regeringer til at forstærke kravet over for Rusland om tilbagetrækning af styrker fra Estland og Letland. I anledning af diskussionerne om det fælles nordiske satellitsamarbejde fandt Hans Engell det vigtigt, at regeringen nu klart gør opmærksom på, at Danmark ikke ønsker at være med i dette projekt, som både økonomisk og i forhold til seerne må anses for urealistisk.

Knud Enggaard (V) mente, at den kommende session i særlig grad ville blive interessant som følge af udviklingen i Øst- og Centraleuropa, som gjorde det naturligt med en forsvars- og sikkerhedspolitisk debat i Nordisk

Råd. I den sammenhæng noterede han med glæde, at nordisk forsvarssamarbejde i praksis er begyndt. Også Knud Enggaard var inde på det nordiske tv-samarbejde og udtrykte sit partis tilfredshed med den holdning, som regeringen har lagt frem i redegørelsen.

Birgitte Husmark (SF) var inde på behandlingen af budgetforslaget for 1994 og bad i den forbindelse om, at man fremover sørgede for at involvere parlamentarikerne tidligt i budgetprocessen. Vedrørende den udenrigspolitiske debat fæstede hun sig særligt ved atomsikkerheden i Nordens nærområder og spurgte, hvilke muligheder Nordisk Investeringsbank og Baltisk Investeringsfond har på det område.

Aage Brusgaard (FP) beklagede, at det fortsat ikke var lykkedes at fjerne handelshindringerne mellem de nordiske lande. Angående forslaget om en nordisk satellitkanal og fællesnordisk tv mente han, at det er spørgsmål, som det offentlige slet ikke skal blande sig i. En fælles nordisk tv-kanal må i givet fald oprettes på helt privat basis.

Peter Duetoft (CD) fandt det kendetegnende for det nordiske samarbejde, at når det kommer til grundlæggende interesser, er det ikke 3-4 homogene lande, som er på vej ind i EF, idet landene i en lang række tilfælde ikke har fælles interesser. Efter hans opfattelse vil det nordiske samarbejde kunne styrkes voldsomt ved en fælles indtræden i EF, hvis vi dér kan blive en modvægt til Middelhavslændene.

Dorit Myltoft (RV) koncentrerede sit indlæg om de udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål og specielt situationen i de baltiske stater. Hun fandt det vigtigt med en målrettet indsats for genopbygning af de tre landes økonomi, erhvervsliv, infrastruktur m.m. og opfordrede til, at man koncentrerede sig om bestemte lande frem for at sprede hjælpeprogrammerne til næsten alle lande.

Inger Stilling Pedersen (KRF) talte bl.a. om arbejdsløsheden og efterlyste i den forbindelse et helt andet syn på begrebet arbejde end det sædvanlige. Endelig udtrykte også hun sin skepsis med hensyn til en nordisk tv-satellit.

Lars P. Gammelgaard (KF) understregede, at et hovedemne på sessionen vil blive arbejdsløshedsbekæmpelsen og beskæftigelsespolitikken. Han fandt det vigtigt, at de nordiske lande koordinerer deres beskæftigelsesinitiativer og ved forhåndskonsultation søger at hindre konkurrenceforvriddning.

Søren Hansen (S) opfordrede ministerrådet til at rette sig efter det budgetforslag, som Nordisk Råds Budgetudvalg er nået frem til. Vedrørende tv-samarbejdet fandt han det rigtigt ikke at gå med på satellitforslaget, men understregede samtidig, at man burde gå konstruktivt ind i en debat om tv-samarbejdet og herunder specielt ikke glemme de vestnordiske interesser.

Samarbejdsminister Flemming Kofod-Svendsen (KRF) fandt, at Budgetudvalget havde håndteret budgetforslaget på en ansvarlig måde og foretaget nogle fornuftige omprioriteringer, som han ville indstille til sine ministerkolleger, at man fulgte. Vedrørende tv-spørgsmålet var den rette vej frem efter hans opfattelse initiativer, der udbygger den udbredelse af pro-

grammer på tværs af landegrænser, som allerede finder sted i dag. I relation til forslaget om tilbagetrækning af de russiske tropper gjorde han opmærksom på det danske genhusningsprojekt i St. Petersborg-området netop for disse tropper. Til spørgsmålet om grænse- og handelshindringer henviste ministeren til den udredning, som statsministrene havde igangsat sommeren 1993, og hvis foreløbige konklusioner var, at problemerne ikke så meget er af lovgivningsmæssig natur, men snarere opstår som følge af forskellig administrativ praksis i de nordiske lande.

National opfølgning af visse af Nordisk Råds rekommandationer

Delegationen besluttede i efteråret, at man som et forsøg ville bede regeringen redegøre for, hvordan man fra dansk side har arbejdet med opfølgning af en række rekommandationer af særlig aktuel og politisk interesse. Det drejede sig om rekommandationerne nr.:

- 53/1991 om bedre finansiering af Østersøsamarbejdet
- 27/1992 om øget TV- og radioprogramudveksling
- 48/1992 om begrænsning af eksport af miljøfarligt affald
- 4/1993 om projekt Nordliv og den nordiske dimension i læseplanerne
- 9/1993 om Nordels fremtid.

Regeringen afleverede i oktober 1993 en fyldig redegørelse for opfølgningen, som delegationen vil tage med i det videre arbejde med disse rekommandationer.

Delegationens sammensætning

Efter regeringsændringen i februar 1993 indtrådte Knud Enggaard (V), Hans Engell (KF), Dorit Myltoft (RV) og Inger Stilling Pedersen (KRF) som nye medlemmer af delegationen. Samtidig valgtes Hans Engell som delegationens formand og Anker Jørgensen (S) som dens næstformand. Anker Jørgensen og Knud Enggaard har fra februar været de to danske medlemmer af præsidiet.

Den 6. oktober 1993 konstituerede delegationen sig efter det nye folketingsårs begyndelse. Nye i delegationen var Niels Ahlmann-Olsen (KF), Svend Erik Hovmand (V) og Aage Brusgaard (FP).

7.2 Finlands delegation

Finlands delegation sammanträdde under verksamhetsperioden sex gånger och arbetsutskottet tre.

Vid delegationsmötet den 10 juni redogjorde inkallade experter för samarbetet i de arktiska områdena och kalottsarbetet. Vid mötet diskuterades också planer för ett utvidgat nordiskt tv-samarbete. Delegationen intog en reserverad hållning till en nordisk satellitsänd tv-kanal.

Vid delegationsmötet den 17 september gav statsminister Esko Aho en redogörelse för ministerrådets budgetförslag för 1994 samt för nuläget i tv-samarbetet. Enligt statsministern svarade budgetförslaget väl mot statsministrarnas planer och omprioriteringar. Beträffande tv-samarbetet framhöll Aho att initiativet tagits av Sverige och att Finland hade en reserverad håll-

ning till överföring av enbart nyhetsprogram eftersom detta var ett dyrt alternativ med tanke på användarantalet. Aho betonade att Finland har ett stort intresse att vara med och utveckla det nordiska tv-samarbetet, men att detta bör medföra ett betydligt mervärde jämfört med den nuvarande servicenivån.

I fråga om förslaget att ge valkommitten friare händer i personvalen konstaterade delegationen både på sitt möte den 17 september och 4 november att man borde försöka bevara det nuvarande systemet där de nationella delegationerna nominerar kandidaterna till personvalen.

Delegationen arrangerade i samarbete med sekretariatet för nordiskt samarbete vid utrikesministeriet ett seminarium om "Säkerheten och Norden" den 21 oktober. Som inledare på seminariet fungerade bl.a. ambassadör Mats Bergquist från Sveriges ambassad. Inledarna var eniga om att det skett stora förändringar i omvärlden, vilka också krävde anpassning i de nordiska länderna. En allmän uppfattning var att Europeiska gemenskapen och hela den västliga världen måste involveras för att trygga säkerheten också i ett nordiskt perspektiv. Samtidigt var det av största betydelse att Ryssland och Öst- och Centraleuropa var med i detta arbete.

Under året hölls två möten med kontaktmän. Vid det första mötet den 24 februari behandlades ärenden inför den 42:a sessionen och vid mötet den 25 maj huvudsakligen förslaget från ministerrådets generalsekreterare till 1994 års budget. Från flere håll uttrycktes därvid oro beträffande anslagsminskningar i förslaget.

Vid delegationskansliet fanns vid utgången av verksamhetsåret elva tjänstemän. Guy Lindström har fortsatt som generalsekreterare och Greta Lohiniva som biträdande generalsekreterare.

Riksdagens behandling av delegationens berättelse

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 40:e session i Helsingfors 3 - 6. mars 1992 och 41:a session i Århus 9-11 mars 1992 överlämnades till riksdagen den 8 januari 1993.

Utrikesutskottet gav sitt betänkande över berättelsen den 15 juni.

Beträffande den pågående organisationsreformen inom Nordiska rådet konstaterade utrikesutskottet att parlamentarikernas roll måste stärkas, vilket bör vara ett minst lika viktigt mål som effektiviseringen av samarbetet på regeringsnivå.

Utskottet ansåg att rådet fortfarande fungerar ineffektivt och att detta i sin tur har sin orsak i att rådet behandlar en lång rad frågor som lämpligen kunde behandlas i nationella institutioner eller i annat samnordiskt sammanhang. Enligt utskottets mening bör de frågor som tas upp i rådet begränsas till stora politiska frågor, gällande framför allt den sociala tryggheten, miljövården, användningen av naturresurser och energifrågor.

De administrativa utgifterna är enligt utskottet oproportionellt stora och utskottet efterlyste en enklare och effektivare organisation av det nordiska samarbetet.

Utrikesutskottet betonade att det är oundvikligt och naturligt att se utrikes- och säkerhetspolitiken som en ny dimension i det nordiska samarbe-

tet. Det nordiska samarbetet kommer i fortsättningen att utgöra ett allt fastare led i det europeiska samarbetet, men bör inte underordnas detta. Inom ramen för EES och eventuellt också för EG bör de nordiska länderna ha beredskap att ta ställning till centrala frågor med anknytning till EG-lagstiftningen. Den sociala tryggheten, miljövården och användningen av naturresurser är också i detta sammanhang av speciellt intresse.

Nordiska rådets budget borde enligt utskottet utvecklas så att rådets utskott har möjlighet att självständigt besluta om fördelningen av anslagen inom sina egna behörighetsområden. Vid behandlingen av budgeten borde rådsmedlemmarna ges en sådan roll som bättre motsvarar den roll de har som medlemmar i de nationella parlamenten.

Beträffande budgetförslaget för 1994 konstaterade utrikesutskottet att kultursektorn inte får prioriteras på bekostnad av all annan verksamhet och nämnde i detta sammanhang speciellt socialpolitiken.

Utskottet såg positivt på den tjänstemannakommission som tillsatts för att rationalisera och effektivisera de internationella sekretariaten i riksdagen. Utskottet förordade en lämplig sammanslagning av de personella resurserna vid de befintliga sekretariaten i riksdagen.

Utrikesutskottets betänkande låg till grund för riksdagsbehandlingen som ägde rum den 16 juni. I diskussionen betonades bl.a. det nordiska samarbetets och samhörighetens betydelse i ett allt mera integrerat Europa. Från ett par håll uttrycktes farhågor för att satsningen på kultursamarbetet inksränker för mycket på det övriga nordiska samarbetet.

7.3 Islands delegation

Delegationen har under året hållit nio möten. Vid ett av mötena deltog Eiður Guðnason dåvarande nordisk samarbetsminister och Jón Júlíusson, medlem av Nordiska samarbetskommittén. Vid sistnämnda möte diskuterades förslaget till Nordiska ministerrådets budget för år 1994. Från delegationens sida uttrycktes bekymmer över den då föreslagna nedskärningen på Nordiska industrifonden och på flera områden vars verksamhet hade betydelse för de nordiska ländernas ekonomiska samarbete. Delegationen hade vidare under året diskussioner med representanter för Föreningen Norden samt med de isländska ungdomsrepresentanterna som deltog i rådets 42:a session. Delegationen hade gemensamt möte med Altingets representanter på Arktiska konferensen i Reykjavík och fick vid detta möte sakkunnig information om arktiskt internationellt samarbete.

Bland övriga ärenden som delegationen behandlade var budgetfrågor, val- och nomineringsfrågor, den opinionsundersökning som gjordes under året om Nordbors inställning till nordiskt samarbete och personalfrågor.

Altingets behandling av delegationens berättelse

Delegationens och den nordiska samarbetsministers berättelser togs upp till behandling i Altinget den 19 mars 1993. Dåvarande samarbetsminister Eiður Guðnason talade för ministerrådets berättelse och delegationens förman Halldór Ásgrímsson talade för delegationens berättelse. Efter de inle-

dande inläggen uppsköts berättelsernas fortsatta behandling till ett senare möte som ännu, i skrivande stund, inte har ägt rum.

Samarbetsminister Eidoú Guðnason redogjorde i sitt tal för de ändringar i samarbetets form och de prioriteringar som beslutats om och hänvisade bl.a. till statsminister Davíð Oddssons inlägg om aktivt ordförandeskap i Altingets debatt om nysatsningen den 29 oktober 1993. Han redogjorde särskilt för kultursatsningen och för de ändringar i Helsingforsavtalet som gjorts.

Delegationens förman Halldór Ásgrímsson redogjorde för de kritiska synpunkter som anförts mot att minska antalet samsamarbetsområden. Han betonade vikten av ökat budgetinflytande för Nordiska rådet och varnade för de budgetmässiga konsekvenser som nysatsningen på kultursamarbetet kunde få för bl.a. det ekonomiska och regionala samarbetet samt för miljösamarbetet.

Han betonade vidare att statsministrarnas ledande roll i samarbetet inte fick medföra att andra ministrars deltagande skulle minska. Han beklagade att man inte kunnat enas om att samlokalisera presidiesekretariatet och ministerrådssekretariatet. Han kom in på den pågående debatten om ändringar i rådets arbete bl.a. angående förbättrade arbetsvillkor för parti-grupperna samt förbättrat informationsutbyte och ökade kontakter mellan rådsarbetet och arbetet i parlamenten i övrigt inklusive annat internationellt samarbete. Han informerade om Arktiska konferensen som skulle hållas i Reykjavík och om rådets samarbete med Baltikum och Ryssland och betonade vikten av nordiskt samarbete med Nordens grannområden. Till slut betonade han vikten av att Island under sitt ordförandeår skulle öka sina resurser till samarbetet och ge det nordiska samarbetet högsta prioritet.

Altingets ratificering av ändringarna i Helsingforsavtalet

De ändringar i Helsingforsavtalet som undertecknades den 18 mars 1993 i Helsingfors togs upp till behandling i Altinget den 6 oktober 1993. Utrikesminister Jón Baldvin Hannibalsson redogjorde för förslaget. I den efterföljande debatten hänvisade Hjörleifur Guttormsson bl.a. till Hans Engells inlägg under sessionen om tolkning av de "synnerliga skäl" som skulle föreligga för att ministerrådet skulle kunna avvika från rådets prioriteringar inom nordiska ministerrådets budgetram. Hjörleifur Guttormsson ställde sig bakom Engells tolkning att "synnerliga skäl" skulle tolkas som extraordinära omständigheter samt den åsikten att ministerrådet borde, ifall det skulle avvika från rådets prioriteringar, anförda sina skäl skriftligen. Hjörleifur Guttormsson anförde vidare att detta villkor borde i senare skede införas i Helsingforsavtalet.

Halldór Ásgrímsson betonade i debatten att statsministrarnas aktiva roll i samarbetet också medförde ökat ansvar och att man i Island grundligt borde förbereda sig för att ta över förmanskapet 1995. Han betonade också att en förutsättning för att rådets ökade budgetmakt skulle kunna användas konstruktivt var att man kunde upprätthålla ett gott samarbete mellan rådssidan och ministerrådssidan.

Avtalsendringen godkändes sedan av Altinget 7.11.1993.

7.4 Norges delegasjon

Delegasjonens rapport og regjeringens melding om Nordisk samarbeid

Delegasjonens rapport fra Nordisk Råds 40. og 41. sesjon ble 22. januar 1993 sendt Stortinget som tillegg til regjeringens melding om det nordiske samarbeidet (St.meld. nr.30 (1992-93)). I rapporten kunne delegasjonen konstatere at parlamentarisk ønske om fornyelse av det nordiske samarbeidet aktivt blir videreført ved statsministrenes oppfølging av Mariehamndeklarasjonen fra november 1991. Man merket seg at Helsingforsavtalen vil få et nytt avsnitt om samråd i internasjonale spørsmål, og at statsministrene selv har tatt ansvaret for framdriften av det nordiske samarbeidet.

Delegasjonen påpekte at Rådet har vært aktivt i arbeidet med å forme "regionenes Europa". Man har følt et særskilt ansvar for de baltiske land og det som skjer i Østersjøregionen. Det ble vist til Rådets initiativ om å arrangere den 2. parlamentariske Østersjøkonferanse i Stortinget i april 1992. Delegasjonen har dessuten søkt å øke samarbeidet mellom Rådet og Russland, dels ved besøk av russiske parlamentarikere, dels ved kontakt med russiske myndigheter angående samarbeid i Barentsregionen. Delegasjonen understreket at i likhet med utviklingen av østersjøsamarbeidet ønsker Nordisk Råd at parlamentarikerne får sin naturlige rolle i forhold til regjeringene vedrørende samarbeidet i Barentsregionen. Delegasjonen var derfor svært tilfreds med at Rådet tok initiativ til å arrangere en parlamentarisk arktisk konferanse i Reykjavík i august 1993.

I delegasjonsrapporten ble det også satt søkelys på to viktige temaer, nemlig den store arbeidsløsheten og de sterke nasjonalistiske tendenser med framvekst av rasisme og fremmedfrykt.

Delegasjonen har fortsatt sitt arbeid med å informere de unge om det nordiske samarbeidet. Det har blitt lagt vekt på informasjon om de felles utdannelsestilbud, muligheter for studie- og skoleopphold, og mulighetene for å arbeide i et annet nordisk land i feriene.

Komiteinnstillingen

Utenriks- og konstitusjonskomiteen i Stortinget avga 11. februar 1993 sin innstilling om det nordiske samarbeidet foregående år. En samlet komitee understreket at det nordiske samarbeidet har en egenverdi, uavhengig av de enkelte nordiske lands tilknytning til ulike europeiske samarbeidsorganer. Det nordiske samarbeidet har en klar folkelig forankring. Komiteen mente at Nordisk Råds prioriterte arbeidsoppgaver i tida framover bør være en videreføring og utvikling av det genuint nordiske samarbeidet, slik som ivaretagelse av innbyggernes rettigheter, velferdsordninger, videreutvikling av det nordiske hjemmemarked, det folkelige samarbeidet og kultur-, utdannings- og mediapolitikken. Komiteen pekte videre på at det

er nødvendig med et sterkere samarbeid på områder av felles nordisk interesse, bl.a. arbeidet for full sysselsetting, miljø, infrastruktur og energi.

Komiteen så det også som nødvendig at Nordisk Råd gis en sterkere rolle enn i dag når det gjelder utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål, bl.a. når det gjelder Nordens forhold til det øvrige Europa, herunder østerssjøsamrådet og samarbeidet i Barentsregionen.

Komiteens flertall, alle untatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, så det som positivt at Nordisk Råd sikres større innflytelse på budsjettet, ved at Rådet gis mulighet til omprioriteringer innenfor budsjettets ramme. Flertallet var enige om at bevilgningene økes til det nordiske samarbeidet innenfor områdene kultur, utdanning og forskning, men fant det vanskelig å ta stilling til de konkrete måltall for budsjettvekst på disse områdene, før man har sett dette i sammenheng med bevilgningene til andre høyt prioriterte områder.

Fremskrittspartiets medlemmer mente det var samarbeidet mellom regjeringene som er det viktige og at parlamentarikernes rolle bør nedbygges. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mente at et reformert, vitalisert nordisk samarbeid de nærmeste årene må bygge på EØS-plattformen. Et mindretall, medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti (SV), Senterpartiet (SP) og Kristelig Folkeparti (KrF), mente at nordisk samarbeid bør utvikles som et samarbeid uavhengig av landenes tilknytning til EF, og som et alternativ for de land som ikke ønsker EF-medlemskap. Gjennom bl.a. Nordisk Råd burde det arbeides for økt samarbeid mellom Norden som region og regioner i den tredje verden med tanke på å utvikle samarbeid om handel, mente disse. Komiteens medlemmer fra SV og KrF mente forøvrig at spørsmålet om et nærmere nordisk forsvarssamarbeid burde utredes nærmere. Medlemmene fra SV og SP pekte tilslutt på at statsministrenes planer for det nordiske samarbeidet vil innebære en klar nedprioritering av dette samarbeidet til fordel for EØS og EF.

Debatten om regjeringens melding

Debatten i Stortinget fant sted 18.februar. Innledningsvis ble det bemerket at innstillingen om det nordiske samarbeidet fra utenriks- og konstitusjonskomiteen bar preg av langt flere særmerknader enn det som har vært vanlig. Sakens ordfører, Anne Enger Lahnstein (SP), mente dette var et uttrykk for den drakampen som foregår om innholdet i samarbeidet i Nordisk Råd, noe som selvfølgelig har sin basis i ulike syn på Norges og de andre nordiske landenes tilknytning til EF, EØS-avtalen og medlemskap i EF-unionen.

I sum ga debatten et uttrykk for at Stortinget ga sin tilslutning til hovedlinjene i den nyorientering som de nordiske statsministre hadde tatt initiativet til. Flere av talerne ga uttrykk for en positiv grunnholdning til at det legges opp til økt innsats på områdene kultur og utdanning, men manet til forsiktighet med en for brå omlegging med de konsekvenser det ville få for andre sektorer innen det nordiske samarbeidet. Samarbeidsminister Gunnar Berge understreket i denne forbindelse at besparelser som

nødvendigvis må foretas på andre områder, vil bli foreslått og gjennomført etter en politisk prioritering, ikke etter "ostehøvelprinsippet". Rådets økte budsjettmakt ble hilst velkommen, og flere mente det vil bidra til å vitalisere dialogen mellom ministerrådet og parlamentarikerne.

Andre nordiske saker i Stortinget

Frihandelsavtale mellom Norge og Danmark/Færøyene

Stortinget ga 3.mai samtykke til godkjenning av en avtale mellom Norge og Danmark/Færøyene om frihandel undertegnet i København 28.august 1992.

Endringer av Helsingforsavtalen

Stortinget ga 18. mai samtykke til godkjenning av en overenskomst om endringer i samarbeidsoverenskomsten mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, undertegnet 18. mars 1993.

Det nordiske utviklingsfond

Stortinget ga 18. mai samtykke til at Norge deltar i en kapitalpåfylling i det nordiske utviklingsfond.

Lovsaker

Den 29.april ble det gjort endringer i straffeloven, lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.

Spørsmål

Spørsmål fra Ingvald Godal om manglende kapasitet til grensekontroll for de baltiske land med konsekvenser også for deres naboer i Norden.

Spørsmål fra Odd Holten om manglende beslutning vedrørende valg av broalternativ over Svinesund som dermed forsinker utbyggingen av E6 på svensk side.

Spørsmål fra Kaci Kullmann Five om å sikre norske pasienter en reell og uavhengig vurdering ved anke, eventuelt ved et nordisk samarbeid.

Spørsmål fra Paul Chaffey om hva regjeringen kan gjøre for å bidra til at Finland slutter å sende radioaktiv avfall til repressering i Mayak i Russland.

Spørsmål fra Anders C. Sjaastad om avslag en svensk transportør har fått om å transportere husmoduler fra svenskegrensen til OL på Lillehammer.

Delegasjonens arbeid for øvrig

Møter i delegasjonen

Det har i 1993 vært avholdt 4 møter i delegasjonen og 4 møter i arbeidsutvalget. Det var fellesmøter med samarbeidsminister Gunnar Berge i tilknytning til delegasjonsmøte 26.januar, arbeidsutvalgsmøte 1.juni og delegasjonsmøte 26.oktober. Tema for fellesmøte 26.januar var oppfølging av vedtakene på Rådets 41. sesjon i Århus og formannskapslandets (Norges) særlige ansvar som pådriver av arbeidet med reorganiseringen av det

nordiske samarbeidet på regjeringssiden. På møtet 1.juni stod minister-
rådets budsjett for 1994 på sakslisten.

Møter og seminarer

Den norske delegasjonen var sammen med Foreningen Norden arrangør
av et dagsseminar den 19.april "Om nærhetsprinsippet". Nordisk Råds pre-
sident, Jan P. Syse, åpnet seminaret som ellers hadde inlegg fra bl.a. uten-
rikskomiteens leder Gunnar Skaug og EF-ambassadør Aneurin R. Hughes.

Informasjonsarbeid

Det er i løpet av året sendt ut en rekke pressemeldinger, formidlet publika-
sjoner og informasjonsmateriell og besvart muntlige og skriftlige henven-
delser. Under "Ung 93"-messen i januar ble det utdelt informasjonsmate-
riell, og særlig fokusert på utdannings- og utvekslingsmuligheter i Norden,
og ungdom og miljøvern. Delegasjonen er representert i styret for Nordisk
informasjonskontor i Nord-Norge.

Stipendprogrammet for parlamentarikere fra de baltiske land, Polen og Russland

I forbindelse med Nordisk Råds stipendprogram besøkte 3 polske, 5 li-
tauiske, 1 latvisk og 4 estiske parlamentarikere den norske delegasjonen i
løpet av 1.halvår 1993. Hvert besøk varte omlag en uke og omfattet studier
av norske forhold innenfor økonomisk politikk, helse- og sosialpolitikk, juri-
diske spørsmål, forholdet mellom Storting og regjering, menneskerettig-
hetsspørsmål m.v.

Arbeidsseminar innen helse-og sosialpolitikk

Etter initiativ fra den norske ambassadøren i Riga, inviterte den norske
delegasjonen 3 parlamentarikere fra hvert av de baltiske landene til et ar-
beidsseminar innen helse- og sosialpolitikk. Seminaret fant sted 6.-10. de-
sember 1993 og inkluderte bl.a. møter i Helse- og sosialdepartementet og
med Sosialkomiteen i Stortinget.

Kampanjeplan for høstsesjonen i Tromsø i 1994

Den norske delegasjonen startet høsten 1993 opp planleggingen av akti-
viteter i forbindelse med at Rådets høstsesjon i 1994 ble bestemt lagt til
Tromsø. Fram mot sesjonen ønsker den norske delegasjonen å satse langt
sterkere og mer målrettet på kringaktiviteter og kulturprogrammer m.m.
gjennom et bredt samarbeid med ulike aktører og samarbeidspartnere
både i Tromsø/Nord-Norge og sentralt.

7.5 Sveriges delegation

Delegationen sammanträdde åtta gånger under verksamhetsperioden. Frågor rörande Nordiska rådets framtida uppgifter och den nationella uppföljningen av rådets beslut har behandlats. En motion väcktes i riksdagen om förstärkning av det fortsatta nordiska samarbetet. Bl.a. föreslogs att riksdagen, för att markera sambandet mellan de nordiska och de europeiska frågorna, genomför en samordning mellan delegationens kansli och riksdagens internationella sekretariat. Utredningsarbete härom pågår med sikte på en organisationsförändring år 1994.

Delegationen deltog i öppnandet av det svenska sametinget i Kiruna den 26 augusti 1993 och höll härvid bl.a. ett möte med representanter för Svenska samers riksförbund.

Representanter för samtliga riksdagspartier i delegationen lade gemensamt fram ett medlemsförslag om en nordisk kampanj mot rasism och främlingsfientlighet, vilket utmynnade i en rekommendation vid rådets 43:e session.

Delegationens berättelse

Delegationens berättelse till riksdagen angående verksamheten 1992/93 behandlades efter beredning i utrikesutskottet i kammaren den 24 november 1993. Samtidigt behandlades sju motioner angående nordiskt samarbete på skilda områden.

Debatten inleddes av Bengt Hurtig (v) som oroade sig för att Barentsområdets naturtillgångar skulle komma att exploateras på de centraleuropeiska ekonomiernas villkor och förespråkade hänsynstagande till områdets befolkning och miljö. Hurtig efterlyste medel i budgetpropositionen för infrastrukturella insatser på Nordkalotten, t.ex. ett utvecklat järnvägs-system. Han varnade vidare för ökad kriminalitet i form av olaglig sprit och narkotikahandel och föreslog utbyggnad av gränskontroller.

Inger Koch (m) pekade bl.a. på det kritiska ekonomiska läget och de säkerhetspolitiska risker som etniska och nationella motsättningar i Östeuropa förorsakade. Utöver engagemanget i ESK-processen kunde de nordiska ländernas bidrag till trygghet av demokrati, mänskliga rättigheter och en ekonomisk bärkraftig utveckling i Europa klaras endast i samarbete med EU. Att bryta miljöförstöring och militär dominans på Kolahalvön krävde också stora resurser och samverkan med EU. Även i det regionalpolitiska samarbetet borde kommande möjligheter till strukturpolitiskt samarbete med EU beaktas.

Jan Fransson (s) varnade för att den ekonomiska krisen kunde övergå i en kris för demokratin. Vidare höll ett allvarligt folkhälsoproblem på att växa fram i arbetslöshetens spår. Fransson saknade initiativ från samarbets- och arbetsmarknadsministrarna enligt avtalet om en gemensam nordisk arbetsmarknad samt efterlyste förberedelser för att vid Stockholms-sessionen markera för de nordiska folken, inte minst ungdomarna, att kampen mot arbetslösheten var den viktigaste frågan.

Det nordiska samarbetet borde lyftas fram som modell också för andra regioner i Europa, ansåg Wiggo Komstedt (m). Det faktum att både regeringar och parlament samarbetade i rådet gjorde det naturligt att rådet moderniserades i nära samarbete dem emellan. Att utrikespolitiken förs in i Nordiska rådet innebar emellertid inte att rådet självt skulle plöja egna utrikespolitiska fåror, utan att av regeringar och parlament fastslagna linjer borde följas.

Wiggo Komstedt underströk att en samordning av de nordiska frågorna med de europeiska i de nationella parlamenten låg väl i linje med rådets orientering mot ökade kontakter med omvärlden och avslutade med en förhoppning att rätt samverkansform skulle kunna uppnås.

Elver Jonsson (fp) framhöll i sin exposé över de senaste årens förändringar inom rådsarbetet särskilt de ökande miljöhoten inom Nordkalotten samt Barentshavsområdena och arbetslösheten. Även om sysselsättningspolitiken i första hand var en nationell angelägenhet stod detta inte i strid med gemensamma nordiska åtgärder på kommunikationsområdet, bättre energiutnyttjande, gemensamma utbildningsinsatser och insatser för miljön. Elver Jonsson menade också att de kvarvarande gränshinder som nämndes i Nils G. Åslings snabbutredning snarast borde undanröjas.

Med hänvisning till att de senaste årens rådsarbete präglats av en strävan att stärka den europeiska dimensionen underströk Marianne Andersson(c) att den kulturella mångfalden i Europa inte utgjorde ett hot utan en möjlighet. För att möta denna utmaning måste nordisk kultur och identitet stärkas, inte minst i tider av arbetslöshet. Vidare manade Marianne Andersson till stöd för planminister Görel Thuridins initiativ till samarbete mellan alla kvinnliga statsråd och parlamentariker för att skapa respekt för ställningstaganden utifrån kvinnliga värderingar.

Lars Moquist (nyd) påtalade riksdagens brist på möjlighet att påverka den nordiska medelstilledningen. Lars Moquist föreslog att regeringen borde tillsätta en utredning för att analysera billigare och mer ändamålsenliga former för rådsarbetet särskilt beträffande uppföljningen av rådets arbete och beslut i parlament och regeringar. Antingen borde rådets arbete och beslut få en starkare ställning eller borde det nordiska samarbetet bedrivas i andra former.

Miljö- och samarbetsminister Olof Johansson (c) återopade det nordiska grepp om arbetsmarknadsproblemen som statsministrarna presenterat under Mariehamnssessionen i avsikt att föra frågorna vidare i det europeiska sammanhanget. Som inlägg i budgetdiskussionen bad Olof Johansson om riksdagens stöd för sitt initiativ till parallella avgiftsuttag i de nordiska länderna utanför den nordiska budgetens ram, t.ex. på miljöbelastande energiråvaror, för att kunna hantera de enorma problemen på miljöområdet i vår nära omvärld.

Olof Johansson anförde vidare ett i Mariehamn signerat utbildningsavtal såsom liggande inom den nordiska budgetens snäva ekonomiska ramar, medan konkreta utbildningsinsatser låg utanför denna. Det nordiska samordningsmaskineriet borde sålunda, enligt samarbetsministern, nyttjas för att koordinera det som nationellt kan mobiliseras utanför den nordiska

budgeten. Enligt Olof Johansson var det nordiska samarbetet särskilt uppskattat, eftersom stabila reformer, byggande på den demokratiskt effektiva konsensusprincipen, kunnat genomföras.

Delegationens sammansättning

Den 19 oktober konstituerade sig delegationen med Sten Andersson(s) som ordförande och Wiggo Komstedt (m) som vice ordförande.

Delegationens ordinarie medlemmar är Hans Nyhage (m), Ingvar Carlsson (s), Elver Jonsson (fp), Lahja Exner (s), Marianne Andersson (c), Per Olof Håkansson (s), Sten Svensson (m), Ingrid Näslund (kds), Lena Öhrsvik (s), Richard Ulfvengren (nyd), Arne Andersson (m), Mats Hellström (s), Hugo Bergdahl (fp), BirgittaDahl (s), Inger Koch (m), Allan Larsson (s), Anders Svärd (c) och Lars Werner (v). Till medlemmar av arbetsutskottet utsågs förutom ordföranden och vice ordföranden Per Olof Håkansson (s), Elver Jonsson (fp) och Anders Svärd (c). Vid sessionen utsågs Sten Andersson (s) och Elver Jonsson (fp) till svenska medlemmar av presidiet. Vid sessionen utsågs även Hans Nyhage (m) till ordförande i juridiska utskottet och Lena Öhrsvik (s) till ordförande i socialutskottet.

Delegationen har hållit sju möten och arbetsutskottet fem möten sedan den 42:a sessionen i Oslo.

Ändring i Helsingforsavtalet

I regeringens proposition 1992/93:247 (om godkännande av ändring av samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) föreslogs att riksdagen skulle godkänna en överenskommelse om ändring av 1962 års nordiska samarbetsöverenskommelse, det s.k. Helsingforsavtalet. Ändringarna utgjorde ett led i samarbetet med att reformera och effektivisera det nordiska samarbetet.

Propositionen behandlades i kammaren den 19 maj (prot 92/93:113) och antogs utan debatt.

Information från regeringen

Miljöminister Olof Johansson (c) gav den 21 oktober en information om aktuella nordiska samarbetsfrågor. Bl.a. redovisades av Nordiska ministerrådet prioriterade sju samarbetsområden: kultur, forskning och utbildning, miljö, medborgarnas rättigheter, ekonomi, fiske och juridiska frågor, med särskilt vikt vid kultur, utbildnings- och forskningsområdena samt fortsatt hög prioritering av miljöområdet och Baltikumsamarbetet. Vidare redovisades betydande omprioriteringar i den nordiska budgetramen genom ökade anslag till kultur- och utbildningsområdet med MDKK 60, främst till förmån för det allmänskulturella området bl.a. språksamarbetet, det folkliga kultursamarbetet och ett särskilt insatsprogram för barn och ungdom.

Birgitta Hambraeus (c) förordade ett utbyggt naturgassamarbete i Norden och med Baltikum och ställde frågan om Olof Johansson ville medverka till att Norge erbjöds stå för kostnaderna för en naturgasledning genom Sverige, som ett självklart nordiskt samarbetsprojekt. Olof Johansson svarade i relativt positiva ordalag med hänvisning till olösta finansierings- och

avsättningsfrågor. På en fråga från Nils T. Svensson (s) rörande kommande nedskärningar i budgeten svarade Olof Johansson att omfördelningen för att höja nivån beträffande kultur, utbildning och forskning skulle komma att innebära sparande i nästan alla andra sektorer men att miljöanslaget skulle bli oförändrat.

Uppföljning av rådsbeslut

Kansliet har under hösten 1993 följt upp femton av rådets rekommendationer antagna åren 1989-1992 och hämtade från rådets olika utskottsområden. Som väntat har utfallet varit varierande och något generellt omdöme inte kunnat ges. Allmänt kunde dock sägas att de åtgärder som hittills vidtagits i Sverige med anledning av de undersökta rekommendationerna i stort föreföll tillfredsställande.

7.7 Ålands delegation

Ålands delegation i Nordiska rådet har under året hållit tio sammanträden. Delegationen har liksom tidigare bestått av både de av Ålands lagting valda medlemmarna och de av Ålands landskapsstyrelse utsedda representanterna i Nordiska rådet. Dessutom har suppleanterna deltagit i mötena. Som delegationens ordförande har lagtingsman Olof Salmén (ÅC) fungerat, medan lantrådet Ragnar Erlandsson (ÅC) har varit vice ordförande.

Under året har delegationen bl.a. behandlat frågan om dess framtida verksamhet och organisation i belysning av den europeiska integrationen. Frågan är fortsättningsvis under beredning. Inom delegationen uppgörs årligen en förteckning över för Åland särskild aktuella rekommendationer, framställningar och yttranden från Nordiska rådet, vilket sedan genomgås i delegationen. Samtliga medlemmar av landskapsstyrelsen lämnar då redogörelser för hur de handlägger uppföljningen av de olika ärendena. På detta sätt får delegationen kontinuerligt upplysningar om uppföljningen av rådets beslut. Den 3-4 maj 1993 hölls ett journalistseminarium i Mariehamn, med det nordiska samarbetet som tema, vilket anordnades gemensamt av Ålands delegation och Finlands delegation. Likaså möttes rådets miljöutskott i Mariehamn den 24-25 maj 1993. En stor del av delegationens arbete under senare delen av året ägnades åt att organisera och genomföra Nordiska rådets 43:e session jämte ministerrådets möten i Mariehamn den 8-10 november.

Delegationens berättelse till lagtinget

Delegationens berättelse till lagtinget över de för Åland väsentliga frågorna i Nordiska rådet under perioden den 7 mars 1992 till den 5 mars 1993 överlämnades till lagtinget den 30 april 1993. Berättelsen undergick inte någon utskottsbehandling utan antecknades direkt till kännedom den 31 maj. Delegationens ordförande lagtingsman Olof Salmén presenterade berättelsen och uppehöll sig kring de förändringar det nordiska samarbetet i framtiden kan genomgå och de konsekvenser detta kan få för delegationens arbetsformer.

BILAGA 1

Plenarförsamlingen vid rådets 42:a session

Nordiska rådets 42:a session hölls i Stortinget i Oslo under tiden den 1 - 4 mars 1993. Protokoll från plenarförsamlingens möten finns tryckta i rådsförhandlingarna, som även innehåller de dokument som avhandlades. Vid sessionen antogs 14 rekommendationer och tre yttranden till Nordiska ministerrådet/de nordiska ländernas regeringar. Mellan den 42:a och den 43:e sessionen har två framställningar tillställts Nordiska ministerrådet. Vid sessionen behandlades 11 medlemsförslag, ett utskottsförslag och sex ministerrådsförslag. Rådsmedlemmarna ställde 46 frågor till regeringarna/Nordiska ministerrådet.

Under sessionen väcktes 14 nya medlemsförslag

Debattid totalt 20 timmar 45 minuter

Tidsförbrukning

Utskottsdebatterna 7 timmar - 110 talare

Juridiska utskottet 15 talare; 1 timme
 Kulturutskottet 53 talare; 2 timmar 50 minuter
 Socialutskottet 8 talare; 50 minuter
 Miljöutskottet 23 talare; 1 timme 35 minuter
 Ekonomiska utskottet 3 talare; 15 minuter
 Budgetutskottet 8 talare; 30 minuter

Frågedebatten 4 timmar - 46 frågeställare

Frågeställarnas partigruppstillhörighet:

Konservativa gruppen 2 (4%)
 Mittengruppen 15 (33%)
 Socialdemokratiska gruppen 22 (48%)
 Vänstersocialistiska gruppen 6 (13 %)
 Övriga (gröna) 1 (2%)

Generaldebatten 9 timmar 45 minuter

Antal inlägg 64. Antal replikskiften 9; repliktid sammanlagt 45 minuter

Kompletterande statistik om generaldebatten

Land	Huvudanföranden	Repliker	Totalt
Danmark	8	6	4
Färöarna	3	-	3
Grönland	2	-	2
Finland	12	4	16
Åland	1	-	1
Island	7	5	12
Norge	14	23	37
Sverige	17	5	22
Totalt	64	43	107

Fördelningen minister/parlamentariker resp. kvinna/man

Ministeranföranden 22 män (76%) 7 kvinnor (24%) - 29 (27%)

Parlamentarikeranföranden 48 män (62%) 30 kvinnor 38%) - 78 (73%)

Totalt 70 män (65%) 37 kvinnor (35%) -107 (100%)

Partipolitisk fördelning

Huvudanföranden

	Kons. gruppen	Mitten- gruppen	Soc. dem. gruppen.	Vänst. soc. gruppen	Lib. gruppen	Övriga	Totalt
Danmark	1	3	3	-	1	-	8 (13%)
Färöarna	1	-	2	-	-	-	3 (5%)
Grönland	-	1	1	-	-	-	2 (3%)
Finland	3	6	2	-	-	1	12 (19%)
Åland	-	1	-	-	-	-	1 (2%)
Island	3	1	2	1	-	-	7 (11%)
Norge	2	2	7	2	1	-	14 (21%)
Sverige	5	6	5	1	-	-	17 (26%)
Totalt	15 (23%)	20 (31%)	22 (35%)	4 (6%)	2 (3%)	1 (2%)	64 (100%)

Repliker

						Totalt
Danmark	-	1	3	1	1	6
Färöarna	-	-	-	-	-	-
Grönland	-	-	-	-	-	-
Finland	-	-	-	4	-	4
Åland	-	-	-	-	-	-
Island	-	2	-	3	-	5
Norge	-	2	8	5	8	23
Sverige	4	1	-	-	-	5
Totalt	4	6	11	13	9	43

BILAGA 2

Plenarförsamlingen vid rådets 43:e session

Nordiska rådets 43:e session hölls i Självstyrelsegården i Mariehamn, Åland, under tiden den 8 - 10 november 1993. Protokoll från plenarförsamlingens möten kommer att finnas tryckta i rådsförhandlingarna, som även innehåller de dokument som avhandlades. Vid sessionen antogs 14 rekommendationer till Nordiska ministerrådet/de nordiska ländernas regeringar. Vid sessionen behandlades 26 medlems/utskottsförslag och två ministerrådsförslag. Åtta av förslagen avskrevs från saklistan utan annan åtgärd.

Tidsförbrukning

Utrikes- och säkerhetspolitiska debatten 4 timmar 50 minuter

Antal inlägg 43

Antal replikskiften 3 på sammanlagt 30 minuter

Budgetdebatt 1 timme 30 minuter

Antal inlägg 19

Antal replikskiften 3 på sammanlagt 11 minuter

Sysselsättningspolitisk debatt 3 timmar 15 minuter

Antal inlägg 33

Antal replikskiften 2 på sammanlagt 11 minuter

Ingen debatt kring **frågor och svar (E-saker)** hölls under sessionen

Utskottens saker

	Antal saker	Antal inlägg	Rek.	Ingen åtgärd	Vote-ring	Totalt tidsbruk
Jur. utsk.	3	5	2	1	1	25 min.
Kulturutsk	4	10	2	2	0	50 min.
Socialutsk.	3	9	2	1	2	35 min.
Miljöutsk.	7	4	3	2	0	20 min.
Ekonom. utsk. ¹⁾	7	34	2	1	1	3 tim. 20 min.
Budgetutsk. ²⁾	1	19	1	0	1	1 tim. 30 min.
Presidiet	3	3	2	1	0	10 min.
Totalt	28	84	14	8	5	7 tim. 10 min.

1) Sysselsättningsdebatten inkluderad

2) Budgetdebatten

Partipolitisk fördelning av inlägg och repliker

Land	Kons. gr.		Mitt.gr.		Soc.gr.		Vänst.gr.		Övriga		Totalt	
	Inl./repl.		Inl./repl.		Inl./repl.		Inl./repl.		Inl./repl.		Inl./repl.	
DK	5	5	4	-	3	6	2	1	-	-	14	12
FÄ	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	0
GR	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	4	1
SF	4	-	14	3	6	2	2	-	-	-	26	6
ÅL	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	0
IS	4	-	1	-	4	-	3	2	-	-	12	2
N	1	-	8	3	11	4	4	2	5	-	29	9
S	10	1	15	4	10	2	-	-	-	-	35	7
Totalt	25	6	47	10	38	15	11	5	5	-	126	36

BILAGA 3

Internt beslut nr 13/91 ang. ombudsmannainstitution

Internt beslut nr 13/91 av Nordiska rådets plenarförsamling, 39:e session 1991 i Köpenhamn angående ombudsmannainstitution,

at Nordisk Råds Præsidium lar gjennomføre utredning om detaljene for oppretning av en ombudsmannsinstitusjon, slik at Rådet kan treffe beslutning herom ved Rådets 40. sesjon.

Presidiet rapporterade följande till rådets 40:e session: "Presidiet *beslöt* 23.4.1991 att presidiesekreteraren får disponera SEK 40 000 av budgetposten Presidiets dispositionsmedel för en översyn av en nordisk ombudsmannafunktion. Översyn väntas föreligga hösten 1992."

Presidiet *beslöt* 28.01.1993

att, sedan det konstaterats att ett nära samarbete mellan ombudsmännen i de nordiska länderna sker och att de frågor som en nordisk ombudsman avsågs bevaka synes väl tillgodosedda, *inte* företa sig något med anledning av i rådet väckt fråga om inrättande av en nordisk ombudsman.

BILAGA 4

Retningslinjer for Nordisk Råds valgkomité

Fastsatt av Nordisk Råds presidium 3. desember 1993.

1. Valgkomiteen forbereder valg som foretas av plenarforsamlingen og eventuelle suppleringsvalg som presidiet foretar på vegne av plenarforsamlingen.
2. Presidiesekretæren er valgkomiteens sekretær.
3. Valgkomiteen skal be om forslag til kandidater til Rådets tillitsposter fra de nasjonale delegasjonene og partigruppene. Delegationene og partigruppene har rett til å nominere flere kandidater enn det som er nødvendig til presidie- og de andre tillitspostene.
4. Valgkomiteen kan ved behov nominere flere kandidater enn det som er foreslått fra delegasjonene og partigruppene.
5. Valgkomiteen skal ved nominering av kandidater til formannspostene i utvalgene, ta hensyn til den nasjonale balansen i Rådet, bl.a. slik at hver nasjonal delegasjon får en formannspost.
6. Valgkomiteen skal i sitt forslag ta hensyn til den partipolitiske, nasjonale og kjønnsmessige balansen i Rådet samt prinsippet om det aktive formannskap.
7. Valgkomiteen skal ta hensyn til valgforbund om det har kommet skriftlig melding om dette senest 4 uker før valgdagen. Rådsmedlem som står utenfor partigruppene og som i valg ønsker å støtte en bestemt partigruppe, bør skriftlig meddele dette om medlemmet ønsker at valgkomiteen skal ta hensyn til det i forberedelsene av valget.
8. Valgkomiteen gir anbefaling til respektive delegasjon om en passende partipolitisk fordeling av Rådets medlemmer på utvalg i forbindelse med forslaget til valg av tillitsposter i utvalgene.

BILAGA 5

Fakta om presidiesekretariatet

Nordiska rådets presidiesekretariat inrättades 1971 och har status som internationell organisation. Detta regleras i ett särskilt rättställningsavtal, gemensamt för ministerrådssekretariatet och presidiesekretariatet, som godkänts av samarbetsministrarna och presidiet den 26 november 1986. Gällande arbetsordning för presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet är från 1986.

Presidiesekretariatets budget

Revision och bokslutsgranskning utförs av revisionsavdelningen vid Sveriges riksbank.

I rådets budget för 1993 är nettokostnaderna budgeterade till SEK 33.370 000. För 1994 har presidiet fastställt budget till netto SEK 32 640 000.

Fördelning av gemensamma utgifter

Sedan 1982 gäller samma fördelningsnyckel för rådet som för ministerrådet.

För 1991-1994 har följande fördelningsnyckel fastställts:

	1991	1992	1993	1994
Danmark	21,3%	20,6%	20,4%	20,8%
Finland	21,2%	22,4%	22,9%	21,8%
Island	1,1%	1,0%	0,9%	0,9%
Norge	18,9%	18,3%	18,0%	18,0%
Sverige	37,5%	37,7%	37,8%	38,5%

Presidiesekreterare har varit Jostein Osnes, Norge.

Sekretariatet har ett 30-tal anställda (se Bilaga 6).

BILAGA 6

Förteckning över anställda vid presidiesekretariatet 1993

	<i>nat.</i>	<i>tjänst</i>	<i>anmärkning</i>
Ledning			
Jostein Osnes	N	presidiesekreterare	
Gustaf Stjernberg	S	stf. presidiesekreterare	anst. t.o.m. 31.8
Kaj-Peter Mattsson	FIN	stf. presidiesekreterare	
Viveca Lindfors	ÅL	byråsekreterare	
Gro Hagen	N	1:e byråsekreterare	även juridiska utskottet
Informationsavdelning			
Bitte Bagerstam	S	informationschef	anställd t.o.m. 31.8
Ove Caspersen	N	informationssekreterare	tf. inf.chef 1.8 - 31.12
Renée Sundberg	S	byråassistent	även miljöutskottet
Utskottssekretariat			
Marianne Anderson	S	utskottssekreterare	budgetutskottet
Elín P. Flygenring	IS	utskottssekreterare	kulturutskottet
Ingimar Einarsson	IS	utskottssekreterare	socialutskottet
Olav Vefald	N	utskottssekreterare	ekonomiska utskottet
Anne Østergaard	DK	utskottssekreterare	juridiska utskottet
Göran Lundberg	S	utskottssekreterare	miljöutskottet

Margareta Koumí	S	byråassistent	budget- och kulturutsk. ekonomiska utskottet
Inge Munk Carlsson	DK	byråassistent 60%	

Internationellt sekretariat

Margit Östman	FIN	internationell sekreterare
---------------	-----	----------------------------

Redaktion

Svenolof Karlsson	FIN	redaktör	
Guðrún Garðarsdóttir	IS	biträdande redaktör	tjänstledig t.o.m. 30.11
Charlotta Friborg	S	biträdande redaktör	anställd t.o.m. 30.11
Viveca Wiklund	S	byråassistent	

Kameral avdelning

Pia Andersson	S	kamrer
Birgitta Johanson	S	byråsekreterare
Margit Sergenius	DK	byråassistent 60%

Utredning och arkiv

Anneli Joneken	FIN	byrådirektör
----------------	-----	--------------

Expedition

Stig Stenberg	S	intendent	
Bo Lundqvist	S	biträdande intendent	
Lars Nyberg	S	expeditionsassistent	
Mona Davidsen	N	byråassistent	anställd t.o.m. 21.11

Tidskriften Nordisk Kontakt

Larserik Häggman	FIN	chefredaktör	
Marianne Beijmar	S	byråassistent	även socialutskottet
Sirkku Vauhkonen	FIN	byråassistent	tjänstledig 1993

BILAGA 7

Delegationernas sammansättning

Danmarks delegation

Valda medlemmar

Valda av Folketinget den 6 oktober 1993 med ändring den 14 oktober 1993

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer
Bennedsen, Dorte
Hansen, J.K.
Hansen, Søren
Jensen, Hans Jørgen
Jørgensen, Anker
Nielsen, Poul

Suppleanter
Andersen, Hanne
Rosing, Hans Pavia
Simonsen, Ole Løvig
Bakholt, Børge
Hansen, Ilse
Glerup, Martin
Erenbjerg, Hans

Det Konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer
Ahlmann-Olsen, Niels
Engell, Hans
Gammelgaard, Lars P.

Suppleanter
Rechendorff, Torben
Kirk, Kent
Jørgensen, Jens

Venstre - Danmarks Liberale Parti (V)

Medlemmer
Enggaard, Knud
Hovmand, Svend Erik
Mølgaard, Anders

Suppleanter
Sønderby, Peder
Mejdahl, Christian
Pedersen, Thor

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem
Husmark Birgitte

Suppleant
Frahm, Pernille

Fremskridtspartiet (FP)

Medlem
Brusgaard, Aage

Suppleant
Kjærsgaard, Pia

Det Radikale Venstre (RV)

Medlem
Myltoft, Dorit

Suppleant
(Erenbjerg, Hans (S))

Kristeligt Folkeparti (KRF)

Medlem
Pedersen, Inger Stilling

Suppleant
Jensen, Merethe Due

Färöarnas delegation**Valda medlemmar**

Utsedda av Føroyas Lagting den 30. april 1993

Fólkaflokkurin (Fkfl)

Medlem
Sundstein, Jógvan

Suppleant
Kallsberg, Anfinn

Javnaðarflokkurin (Jvfl)

Medlem
Johannessen, Jógvan A.

Suppleant
(Nielsen, Hergeir (Tvfl))

Tjóðveldisflokkurin (Tvfl)

Suppleant
Nielsen, Hergeir

Grönlands delegation**Valda medlemmar**

Valda av Grönlands landsting 1993

Siumut (Si)

Medlem
Motzfeldt, Jonathan

Suppleant
(Lyng, Aqqaluk, (IA))

Atássut (At)

Medlem
Steenholdt, Otto

Suppleant
Ostermann, Peter

Inuit Ataqtigiit (IA)

Suppleant
Lyng, Aqqaluk

Finlands delegation

Valda medlemmar

Valda av riksdagen den 16 februari 1993 med ändringar den 14 maj 1993

Suomen Keskusta (Centern i Finland) (Kesk.)

Medlemmar (jäsenet)	Suppleanter (varajäsenet)
Björkenheim, Rose-Marie	Pelttari, Seppo
Järvilahti, Timo	Liikkanen, Raimo
Jätteenmäki, Anneli	Korkeaola, Juha
Laukkanen, Markku	Suhola, Aino
Rossi, Markku	(Riihijärvi, Heikki, (SR))
	Aula, Maria Kaisa)

**Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
(Finlands Socialdemokratiska Parti) (SDP)**

Medlemmar (jäsenet)	Suppleanter (varajäsenet)
Hurskainen, Sinikka	Alho, Arja
Metsämäki, Lauri	(Wahlström, Jarmo (Vas.) /Vehkaoja, Marjatta)
Nyby, Mats	
Puisto, Virpa	Kekkonen, Antero
Tuomioja, Erkki	Kautto, Tarja

Kansallinen Kokoomus (Samlingspartiet) (Kok.)

Medlemmar (jäsenet)	Suppleanter (varajäsenet)
Louvo, Anna-Kaarina	Perho-Santala, Maija /Sasi, Kimmo
Saastamoinen, Riitta	Lehtinen, Leila
Suominen, Ilkka	
Turunen, Eeva	Ihamäki, Timo

Vasemmistoliitto (Vänsterförbundet) (Vas.)

Medlem (jäsen)	Suppleanter (varajäsenet)
Andersson, Claes	Ojala, Outi /Wahlström, Jarmo

Svenska Folkpartiet (Ruotsalainen Kansanpuolue) (SFP)

Medlem (jäsen)	Suppleant (varajäsen)
Donner, Jörn	Nordman, Håkan

Vihreä Liitto (Gröna Förbundet) (Vihr.)

Medlem (jäsen)	Suppleant (varajäsenet)
Hassi, Satu	(Aula, Maria Kaisa, Kesk.)

Suomalainen Rintama (Finsk Front) (SR)

Suppleant (varajäsen)
Riihijärvi, Heikki

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands Kristliga Förbund) (SKL)

Medlem (jäsen)
Moilanen, Eeva-Liisa

Suppleant (varajäsen)
Kallis, Bjarne

Å l a n d s d e l e g a t i o n**Valda medlemmar**

Valda av Ålands landsting den 3 november 1993

Åländsk Center (ÅC)

Medlem
Salmén, Olof

Suppleant
(Tuominen, Pekka, (ÅSD))

Frisinnad samverkan (FS)

Medlem
Flodin, May

Suppleant
(Erland, Olof (lib))

Liberalerna på Åland (lib)

Suppleant
Erland, Olof

Ålands socialdemokrater (ÅSD)

Suppleant
Tuominen, Pekka

I s l a n d s d e l e g a t i o n**Valda medlemmar**

Utsedda av alltinget den 3 november 1992

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Medlemmer
Árni M. Mathiesen
Geir H. Haarde
Sigríður Anna Þórðardóttir

Suppleanter
Árni Johnsen
Sturla Böðvarsson
Ingi Björn Albertsson

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

Medlemmer
Halldór Ásgrímsson

Suppleanter
Valgerður Sverrisdóttir

Alþýðubandalagið (Folkealliansen) (Ab)

Medlem
Hjörleifur Guttormsson

Suppleant
Svavar Gestsson

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

Medlem
Rannveig Guðmundsdóttir

Suppleant
Karl Steinar Guðnason

Samtök um kvinnalista (Organisation for kvindeliste) (Kv)

Medlem
Kristín Einarsdóttir

Suppleant
Ingibjörg Sólrún Gísladóttir

Norges delegation**Valda medlemmar**

Utsedda av Stortinget den 25 oktober 1993

Det norske Arbeiderparti (A)

Medlemmer
Larsen, Berit Brørby
Jagland, Thorbjørn.
Frøiland, Ranveig
Dalheim, Erik
Lian, Karin
Faldet, Eirin
Dørum, Anneliese
Guttormsen, Ulf

Varamedlemmer
Jørgensen, Ragna Berget
Halvorsen, Gunnar
Tveiten, Rita.
Sætre, Magnar
Engseth, William
Barland, Ragnhild
Kristiansen, Rune
Nyland, Johan M.

Høyre (H)

Medlemmer
Talleraas, Anders
Syse, Jan P.
Sterri, Siri Frost

Varamedlemmer
Five, Kaci Kullman
Liltved, Tore A.
Thomassen, Petter

Fremskrittspartiet (FrP)

Medlem
Hillgaard, Oscar D.

Varamedlem
Alvheim, John

Sosialistisk Venstreparti (SV)

Medlemmer
Lunde, Kjellbjørg
Chaffey, Paul

Varamedlemmer
Hageler, Jorunn
Djupedal, Øystein

Kristelig Folkeparti (KrF)

Medlemmer
Bondevik, Kjell Magne
Sollie, Solveig

Varamedlemmer
Haugland, Valgerd Svarstad
Lilletun, Jon

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer
Jakobsen, Johan J.
Haarstad, Ragnhild Queseth
Angelsen, Peter
Dale, John

Varamedlemmer
Lahnstein, Anne Enger
Tingelstad, Marit
Sandkjær, Terje
Gaup, Johanne

Sveriges delegation**Valda medlemmar**

Utsedda av riksdagen den 19 oktober 1993

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar
Andersson, Sten
Carlsson, Ingvar
Exner, Lahja
Håkansson, Per-Olof
Öhrsvik, Lena
Hellström, Mats
Dahl, Birgittta
Larsson, Allan

Suppleanter
Gustafsson, Hans
Johansson, Anita
Svartberg, Karl-Erik
Sandberg-Fries, Yvonne
Fransson, Jan
Poromaa, Bruno
Sörestedt, Birthe
Svensson, Nils T.

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar
Komstedt, Wiggo
Nyhage, Hans
Svensson, Sten
Andersson, Arne
Koch, Inger

Suppleanter
Fridolfsson, Filip
Knutson, Göthe
Hemmingsson, Ingrid
Danielsson, Bertil
Eriksson, Ingvar

Folkpartiet (fp)

Medlemmar
Jonsson, Elver
Bergdahl, Hugo

Suppleanter
Norberg, Gudrun
Halvarsson, Isa

Centerpartiet (c)

Medlemmar
Andersson, Marianne
Svärd, Anders

Suppleanter
Gustavsson, Stina
Hansson, Agne

Ny demokrati (nyd)

Medlem
Ulfvengren, Richard

Suppleant
Moquist, Lars

Kristdemokratiska samhällspartiet (kds)

Medlem
Näslund, Ingrid

Suppleant
Rulander, Liisa

Vänsterpartiet (v)

Medlem
Werner, Lars

Suppleant
Eriksson, Berith

BILAGA 8**The Nordic Council's International Conference
for Parliamentarians on Development
and Protection of the Arctic region**

We, elected representatives of the Canadian, Danish, Faroese, Finnish, Greenlandic, Icelandic, Norwegian, Russian, Sami and Swedish Parliaments, and representatives of the Nordic Council and the West Nordic Parliamentary Council

noting

- the vital importance of the Arctic region, and of sustainable development activities there, for the life systems of the entire planet, and the pressures exerted by the world's activities on its fragile environment,
- the responsibilities therefore incumbent on the international community to protect and defend the Arctic region against environmental and other threats,
- the opportunities for further utilisation of the natural resources of the Arctic region, while respecting the principles of sustainable development,
- the need to make use of the knowledge of Arctic conditions and problems possessed by Arctic residents, especially Arctic indigenous peoples, in all relevant decision-making forums,
- the abiding interest of Arctic states in the maintenance of international peace and security, and of the need to deal with Arctic military and other problems in non-Arctic negotiating forums,
- the need for an effective regional institutional framework to promote co-operation for environmental protection and sustainable development of the Arctic region,

determined to

- protect and defend the Arctic environment through concerted efforts against threats arising from outside the region and from unsustainable economic activity occurring within the Arctic region and ensure that the future development of the Arctic region takes place in accordance with high environmental standards, and responsible resource management,
- improve living conditions of Arctic indigenous people, and their possibilities of preserving, protecting and defending their original culture, way of life and legal rights in the future,
- encourage increased communication between people and cultures, and the exchange of products and ideas across the circumpolar north, while en-

sure that these activities are conducted in such a way that the Arctic environment is not jeopardised,

- persuade the international community to acknowledge its responsibility to relieve the Arctic region of environmental threats, including radioactive and other hazardous wastes which have been dumped or discharged on land or in sea, and to implement disarmament measures in a manner which reduces the pressures from military activity and further environmental contamination,

- and to promote further scientific research in areas related to the well-being of the Arctic region and its people,

therefore recommend

- strengthened co-operation among the Arctic states and other parties engaged in the Rovaniemi process and its elaboration of an Arctic Environmental Protection Strategy, in accordance with the Agenda 21 of the UNCED,

- continued support for international scientific co-operation, e.g. cooperation which is co-ordinated by the International Arctic Science Committee (IASC) and its knowledge-gathering activities including the traditional knowledge of the Arctic region and its peoples,

- further efforts by the Arctic states to achieve consensus on the establishment of an Arctic Council so as to impart direction, energy and profile to international Arctic co-operation,

- further international co-operation between the states concerned to promote future economic and industrial ecologically sustainable development of the Arctic region, including the utilisation of renewable natural resources, and the use of renewable energy sources,

- to strengthen co-operation in multi-species research and management of marine living resources, and in the monitoring and conservation of the biological diversity, habitats, flora and fauna of the Arctic region,

- to promote co-ordination in monitoring and investigation of climatic change,

- to reduce and ultimately eliminate airborne and seaborne pollution such as that from heavy metals, greenhouse gases, PCB, DDT, and chlorinated hydrocarbons,

- intensified intergovernmental collaboration for the development of communications and transportation systems consistent with the economic, social and natural interconnectedness of the region,

- a widening of the practice of including Arctic residents in international negotiations which have a direct effect on Arctic communities and lands, the environment and natural resources,

- that the International Year of the World's Indigenous Peoples should lead to the proclamation of an International Decade for the World's Indigenous Peoples.

and ask the governments to

- initiate a systematic review of international agreements and other commitments to ensure that satisfactory consideration is given to the environment of the Arctic region and that existing provisions are tightened, or that new ones are drafted where applicable,

- ensure that plans to make use of Arctic living and non-living resources also include Environment Impact Assessment (EIA), at a sufficiently early stage of the process,

- support all efforts to create a total ban on nuclear weapons tests, and to put all other civilian and military use of nuclear technology and nuclear material, including waste management, under strict international surveillance and control,

- support, within the framework of the Euro-Arctic Barents Council, a multinational pilot project to gain practical experience in the monitoring and eventual removal of nuclear waste from one or more Arctic locations,

- speed up and report on any new opportunities for Arctic-related measures of confidence building, arms control and disarmament in existing negotiating forums, and to achieve their realisation, if appropriate, directly by the Arctic states themselves,

- in collaboration with Arctic indigenous people, develop a co-ordinated programme of activities to enhance the cultures, recognise the rights and improve the circumstances of indigenous people throughout the region and with regard to their own values,

- support current efforts to study the implications of the opening of the Northeast Passage as a regular shipping route between Europe/North America and East/Southeast Asia,

- ensure the presence of adequate prevention and emergency preparedness measures against potential oil spills resulting from the use of tankers in the Arctic,

Furthermore,

to further the implementation of this resolution, we have decided to establish a Standing Committee of Parliamentarians of the Arctic Region, and

we ask the governments concerned collectively to report to the Committee on the progress of implementation of recommendations in this resolution and on all significant issues related to the future of the Arctic region.

Reykjavik, Iceland, 17 august 1993

Nordisk Råds internasjonale parlamentarikerkonferanse om utvikling og vern av det arktiske område

Vi, valgte representanter for det canadiske, danske, færøyske, finske, grønlandske, islandske, norske, russiske, samiske og svenske parlament, samt representanter for Nordisk Råd og Vest-Nordens parlamentariske råd,

merker oss

- hvor livsviktig det arktiske område og en bærekraftig utvikling der er for hele klodens livsgrunnlag, og hvilket press den virksomhet som drives på jorden, utgjør på det sårbare miljøet i området,
- hvilket ansvar verdenssamfunnet derfor har for å verne og beskytte det arktiske område mot miljøtrusler og andre trusler,
- mulighetene for fortsatt utnyttelse av naturressursene i det arktiske området dersom prinsippene om bærekraftig utvikling blir fulgt,
- nødvendigheten av å bruke den kunnskap de som er bosatt i Arktis, og særlig Arktis' urbefolkninger, sitter inne med om arktiske forhold og spørsmål, i alle relevante fora for beslutningstaking.
- de arktiske staters vedvarende interesse for opprettholdelse av internasjonal fred og sikkerhet, og for nødvendigheten av å behandle arktiske problemer av militær og annen art i ikke-arktiske forhandlingsfora,
- behovet for en effektiv regional institusjonell ramme for å fremme samarbeid om miljøvern og bærekraftig utvikling i det arktiske område,

er bestemt på

- å gjøre en felles innsats for å verne og beskytte det arktiske miljø mot trusler som har sitt utspring utenfor det arktiske område og i ikke-bærekraftig økonomisk virksomhet i området, og sikre at det arktiske område i fremtiden utvikles i samsvar med høye miljøstandarder og med en ansvarlig ressursforvaltning,
- å bedre levevilkårene for urbefolkningene i Arktis og deres muligheter til å bevare, verne og beskytte sin opprinnelige kultur, sin levemåte og sine lovfestede rettigheter for fremtiden,
- å oppmuntre til økt kommunikasjon mellom folk og kulturer, samt varebytte og meningsutveksling i de nordlige polarområder, og samtidig sikre at dette skjer på en måte som ikke setter det arktiske miljø i fare,
- å overbevise verdenssamfunnet om at det må erkjenne sitt ansvar for å befri det arktiske område for truslene mot miljøet, herunder dumping eller utslipp av radioaktivt og annet farlig avfall på landjorden eller i havet, og gjennomføre nedrustningstiltak på en måte som minsker presset fra militære aktiviteter og ytterligere miljøforurensning,

- og å fremme videre vitenskapelig forskning på områder som kan bidra til å gagne det arktiske område og dets folk,

anbefaler derfor

- et styrket samarbeid blant de arktiske stater og andre parter som deltar i Rovaniemi-prosessen og dens utarbeidelse av en Strategi for vern av det arktiske miljø, i samsvar med UNCEDs Agenda 21,

- fortsatt støtte til internasjonalt vitenskapelig samarbeid, f.eks. samarbeid koordinert av Den internasjonale arktiske vitenskapskomité (IASC) og dens innsamling av kunnskap, herunder tradisjonell kunnskap om det arktiske område og de arktiske folk,

- ytterligere bestrebelser fra de arktiske staters side på å oppnå konsensus om opprettelse av et arktisk råd som kan gi det internasjonale samarbeidet om Arktis retning, kraft og profil,

- videre internasjonalt samarbeid mellom de berørte stater for å fremme fremtidig økonomisk og industriell bærekraftig utvikling i det arktiske område, herunder utnyttelse av fornybare naturressurser, og bruk av fornybare energikilder,

- styrking av samarbeidet om flerbestands-forskning og forvaltning av marine levende ressurser, og om overvåkning og bevaring av det biologiske mangfold, utbredelsesområder, flora og fauna i det arktiske område,

- fremme av koordinering av overvåkning og undersøkelse av klimaendringer,

- reduksjon og i siste instans fjerning av luft- og havforurensning, f.eks. av tungmetaller, drivhusgasser, PCB, DDT og klorert hydrokarbon,

- økt mellomstatlig samarbeid om utbygging av kommunikasjons- og transportsystemer som er i samsvar med de økonomiske, samfunnsmessige og naturlige forbindelseslinjer i området,

- en utvidelse av den praksis der personer bosatt i Arktis får delta i internasjonale forhandlinger med direkte følger for arktiske samfunn og landområder, miljø og naturressurser,

- at det internasjonale urbefolkningsår bør lede til en kunngjøring om et internasjonalt tiår for verdens urbefolkninger.

og anmoder regjeringene om

- å iverksette en systematisk gjennomgåelse av internasjonale avtaler og andre forpliktelser for å sikre at det er tatt tilstrekkelig hensyn til miljøet i det arktiske område og at gjeldende bestemmelser skjerpes, eller at det utarbeides nye når det er aktuelt,

- å sikre at planer om å benytte arktiske levende og ikke levende ressurser også omfatter vurdering av miljømessige konsekvenser (EIA) på et tilstrekkelig tidlig stadium i prosessen,

- å støtte alle bestrebelser på å nedlegge et totalforbud mot atomvåpenprøver og å sette all annen sivil og militær bruk av kjernekraftteknologi og kjernefysisk materiale, herunder avfallshåndtering, under strengt internasjonalt tilsyn og kontroll,
- å støtte et multinasjonalt pilotprosjekt innenfor rammen av Det euro-arktiske Barentsråd, for å høste praktisk erfaring om overvåkning og i siste instans fjerning av kjernefysisk avfall fra ett eller flere steder i Arktis,
- å øke takten på og rapportere om alle nye muligheter for tillitsskapende tiltak, rustningskontroll og nedrustning med tilknytning til Arktis i eksisterende forhandlingsfora, og sørge for at de settes ut i livet, eventuelt direkte av de arktiske stater selv,
- å utvikle et koordinert virksomhetsprogram i samarbeid med Arktis' urbefolkninger, med sikte på å fremheve urbefolkningenes kultur, anerkjenne deres rettigheter og bedre deres vilkår i hele området, samtidig som det tas hensyn til deres egne verdier,
- å støtte de pågående bestrebelser på å undersøke følgene av en åpning av Nordøst-passasjen for skip i fast fart mellom Europa/Nord-Amerika og Øst/Sørøst-Asia,
- å sikre at det foreligger tilstrekkelige forebyggende tiltak og beredskapstiltak mot eventuelt oljesøl som en følge av bruk av tankbåter i Arktis,

I tillegg til dette

har vi, for å fremme gjennomføringen av denne resolusjon, besluttet å opprette en fast parlamentarikerkomité for det arktiske område, og

vi anmoder de berørte regjeringer om kollektivt å gi komiteen rapport om gjennomføringen av anbefalingene i denne resolusjon, og om alle spørsmål av betydning i forbindelse med det arktiske områdes fremtid.

Reykjavik, Island, 17. august 1993

Förslag

från Nordiska rådets presidium om regler för sessionens genomförande

1. Begränsning av talartiden i generaldebatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen av inläggen i debatten sätts till 10 minuter för

- a) presidiets inlägg
- b) partigruppernas talesmän
- c) inläggen från de nordiska statsministrarna
- d) inläggen från de självstyrande områdena

att tidsbegränsningen sätts till 5 minuter för övriga talare.

2. Begränsning av talartiden i utskottens sakdebatter och allmänna debatter

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen för utskottens talesmän och ministerrådets talesmän sätts till 7 minuter vid debatterna om ministerrådsförslagen

att tidsbegränsningen i övrigt sätts till 5 minuter.

3. Begränsning av talartiden i den miljöpolitiska temadebatten

Presidiet föreslår

att tidsbegränsningen för utskottets talesman och ministerrådets talesman samt partigruppernas talesmän sätts till 7 minuter och att tidsbegränsningen i övrigt sätts till 5 minuter.

4. Replikskiftet

Presidiet föreslår

att följande regler för replikskiftet skall gälla vid 44:e sessionen:

- a) en tidsbegränsning på *två minuter* per replik
- b) replik kan bara tillåtas i anslutning till huvudinlägget
- c) den som repliken riktas till bör svara på en gång
- d) presidenten kan ge samma rådsmedlem högst två repliker i ett och samma replikskifte

- e) presidenten eftersträvar att begränsa hela replikskiftet till högst 10-15 minuter

Presidenten hänvisar i övrigt till 9 § i Arbetsordningen.

5. Frågeinstitutet

Presidiet föreslår att frågeinstitutet tillämpas under den 44:e sessionen så, att de frågor som hör till sakutskotten behandlas och besvaras under respektive sakutskotts saker.

Frågor som skall besvaras på sessionen skall inlämnas senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar respektive sakutskotts saker.

De enskilda frågorna besvaras muntligen i högst 5 minuter. Frågeställaren får möjlighet till högst två tilläggsfrågor.

Partigrupsfrågor till regering eller ministerråd bör dock ställs vid sessionens början.

Statsministrarnas redogörelse

framförd av statsminister Davíð Oddsson vid Nordiska rådets 44:e session

För Nordisk Råds session i november 1993 trådte ändringerna i Helsingforsaftalen om det nordiske samarbejde i kraft. Dermed blev den etape i nyvurderingen af samarbejdet tilendebragt, som indledtes med statsministrenes deklaration af november 1991, ligeledes på Åland. Det er derfor anden gang, at formandslandet fremlægger sine prioriteringer og planer for det kommende arbejdsår.

Jeg vil begynde med at ønske Finlands og Sveriges regeringer til lykke med aftalerne med EU. Disse landes eventuelle medlemskab vil ændre præmisserne for de nordiske landes samarbejde. Så længe dette spørgsmål ikke er endeligt afklaret, kan vi koncentrere os om at styrke samarbejdet på de områder, vi har besluttet at prioritere. På denne måde kan vi forberede os på, hvordan vi skal reagere på de ændrede forhold og tilpasse samarbejdet de behov.

Det er vor intention, at samarbejdet fortsat skal være målrettet og dynamisk på grund af de fælles værdinormer og interesser, der ligger bag samarbejdet. Flere nordiske landes medlemskab af Europaunionen indebærer dog, at man må sørge for, at det nordiske samarbejde opfylder alle de nordiske landes behov, uanset om de står inden for eller uden for Europaunionen.

Det er ofte blevet fremhævet, at samarbejdet må være så smidigt som muligt, så det umiddelbart kan tilpasses morgendagens nye opgaver, og at det ledes politisk målbevidst. Det var formålet med at indføre - som noget nyt - at landenes statsministre nu indtager den ledende rolle og lægger de politiske linjer for samarbejdet.

Europaspørgsmålene - særlig samarbejdet inden for EØS og EU - vil ganske givet komme til at blive et fast punkt på dagsordenen på nordiske ministermøder, ikke mindst på statsministermøderne. Det samme vil komme til at gælde for Nordisk Råds møder.

Det vigtigste er, at flere nordiske landes medlemskab af EU ikke kommer til at dæmme op for betydningsfulde deler af det nordiske samarbejde. Vi er derfor meget glade for, at der i forbindelse med landenes medlemskabsaftaler med EU er afgivet en fælles deklaration om nordisk samarbejde. I denne deklaration konstaterer partnerne, at de lande, som bliver medlemmer af EU, har til hensigt at fortsætte det nordiske samarbejde, også med de deler af Norden, som står udenfor. Det er en politisk markering af stor betydning for det fortsatte nordiske samarbejde.

Desuden må det også garanteres, at de nordiske lande kan fortsætte med at være ét fælles pasområde, så befolkningerne i Norden fortsat nyder det privilegium at kunne færdes frit inden for hele Norden, også efter at flere nordiske lande har opnået medlemskab af EU.

Men en debat om Europa drejer sig ikke kun om medlemskab af EU. Inden for det nordiske samarbejde har der været arbejdet ihærdigt med at styrke det regionale samarbejde med de baltiske lande. Dette vil vi gøre af både historiske, kulturelle og solidariske grunde. Interessen beror på, at de baltiske landes politiske, økonomiske og militære sikkerhed har åbenlys betydning for Norden.

De baltiske landes deltagelse i internationalt samarbejde og internationale institutioner har derfor stor betydning for stabiliteten i vor verdensdel. Estland og Litauen er allerede i Europarådet, og forhåbentlig varer det ikke længe, før Letland kan optages i rådet. Det kan nævnes, at EU nu stiler mod en frihandelsaftale med de baltiske lande, bl.a. fordi en sådan aftale allerede er gældende mellem dem og de tre nordiske lande, som søger medlemskab af EU. Desuden regner EU med, at frihandelsaftaler med de baltiske lande kan føre til aftaler i lighed med dem, der er indgået med Polen og Ungarn, og endelig er alle de tre baltiske lande blevet medlemmer af NATO's Partnerskab for Fred.

Partnerskabet for Fred sætter en proces i gang, som kan komme til at uddybe alliancens samarbejde med de baltiske lande betydeligt. Det indeholder den epokegørende beslutning, at samarbejdslande, som føler deres sikkerhed truet, kan forlange samråd med alliancen. Det er overordentlig vigtigt, at de tre nordiske NATO-lande må være opmærksomme på, at små nationer som de baltiske lande tildeles denne ret, selv om de ikke så hurtigt som de større samarbejdslande kan indgå i partnerskabets militære samarbejde.

De russiske militære styrkers tilstedeværelse i Estland og Letland er stadig et problem. Som det så ofte er kommet til udtryk på nordisk plan, er der fremsat krav om, at der forhandles om hjemsendelse af de russiske militære styrker.

Resultatet af det første demokratiske valg i Rusland i december 1993 og dets følger for russisk politik forvolder øget usikkerhed i dette store land, som har grænser til Norden og de baltiske lande. Udviklingen forårsager yderligere bekymring med hensyn til den russiske regerings forhold til nabolandene. Man må modarbejde alle ideer i Rusland om, at nabolande som f.eks. de baltiske lande befinder sig inde på russisk interesseområde, eller at Rusland kan forlange begrænsning af disse landes deltagelse i internationale organisationer. Det, som i denne sammenhæng betyder mest, er, at den demokratiske udvikling får fodfæste i Rusland.

Der er desværre stigende usikkerhed omkring og fare for sikkerheden og stabiliteten i Europa. De enorme tragedier og forbrydelser i Bosnien førte til NATO's og FN's trusler om luftangreb for at indstille terrorismen og opnå våbenhvile. Truslerne har bl.a. ført til, at det nu ser ud til at være håb om en acceptabel aftale. Nationernes vilje til at få en troværdig fredsbevarende mission i stand og få opsyn med overholdelse af aftalen vil da

komme til at stå sin prøve. Danmark, Finland, Norge og Sverige har allerede udført et omfattende fredsbevarende arbejde i Bosnien og andre steder i det tidligere Jugoslavien og har til hensigt at fortsætte hermed.

Den høje arbejdsløshed, som har præget verdensøkonomien de sidste år, har også ramt de nordiske lande. Flere års lav vækst har skabt en arbejdsløshed på et helt uacceptabelt niveau. Det er en udvikling, som må vendes, og det kræver en målrettet indsats på både nationalt og internationalt niveau.

Der findes ingen mirakelkure. En langsigtet økonomisk politik må skabe fundamentet for både kortsigtede beskæftigelsesstimulerende tiltag og for mere langsigtede strukturelle initiativer.

I det nordiske samarbejde har man også behandlet arbejdsløshedsproblemet og andre problemer med tilknytning til lav vækst. Et omfattende arbejde har været i gang inden for flere sektorer, hvilket bl.a. fremgår af Ministerrådets virksomhedsberetning og planlægningsdokument. Jeg mener, at de nordiske indsatser på dette område er godt tilpasset de nationale indgreb og det internationale samarbejde.

På et fællesmøde mellem de nordiske landes statsministre og økonomi- og finansministre i Mariehamn vedtog man en fælleserklæring om beskæftigesspørgsmål og nedsættelse af arbejdsløsheden.

De nordiske lande tog initiativ til samrådsmøder med finansministrene fra EFTA- og EU-landene, først i Luxembourg i april 1993 og derefter i Bruxelles i december 1993. Konklusionen på disse møder har været, at grundlaget for den økonomiske udvikling skal styrkes for at bidrage til øget vækst og beskæftigelse. Kortsigtede indgreb kræver ændrede prioriteringer i statsudgifter snarere end øgede udgifter.

For ikke at modarbejde disse langsigtede målsætninger må man endvidere bevidst rette den økonomiske politik mod mere strukturelle aspekter. Her kan først og fremmest nævnes nødvendigheden af mere effektive indgreb på arbejdsmarkedet og særlig assistance til unge, som for første gang skal ud på arbejdsmarkedet.

Endelig kan nævnes, at et omfattende studium, foranstaltet af OECD, om karakter, årsager, følger og eventuelle indsatser mod arbejdsløsheden nu er i slutfasen. Dette studium er foretaget på norsk initiativ, og de nordiske lande samarbejder på at gøre OECD-studiet til et velegnet grundlag for internationalt samarbejde.

Disse spørgsmål må afgjort fortsat være til debat på nordisk plan, og i denne sammenhæng har de prioriterede områder uddannelse og forskning stor betydning. På Nordisk Råds session i Mariehamn i november 1993 blev vedtaget en rekommandation om at udfærdige en redegørelse om særlige indgreb mod arbejdsløsheden i Norden. Finansministrene fik overdraget denne opgave, og de har nu - efter samråd med andre ministre - fremlagt en udførlig rapport til denne session, hvor der gøres rede for det arbejde, der udføres internationalt, især det, som retter sig mod de nordiske lande. Der er desuden en oversigt over de forslag, som er fremkommet for at bekæmpe arbejdsløshedsproblemet. Der lægges vægt på nødvendigheden af, at de enkelte lande foretager initiativer til at løse nogle af de pro-

blemer, som kan have bidraget til øget arbejdsløshed. I rapporten henledes opmærksomheden på, at der allerede nu har været taget mange initiativer i de nordiske lande, som på længere sigt vil komme til at mindske arbejdsløsheden. Her kan bl.a. nævnes samarbejdet om lettere tilgængelig arbejdsformidling, initiativer til at styrke små og mellemstore virksomheder og samarbejde om omfattende infrastrukturinvesteringer.

På den anden side må vi gøre os klart, at særlige indgreb på dette område har større chance for at føre til resultater, hvis de gennemføres i en bredere sammenhæng end blot de nordiske lande. Derfor er det vigtigt at fortsætte samarbejdet inden for EFTA, EU og OECD.

Beslutningen om at prioritere kultur, uddannelse og forskning afspejles i dette års nordiske budget. Det er de områder, som vi besluttede at prioritere, og den beslutning er uændret. Det har aldrig være af større betydning at styrke den fællesnordiske kulturarv end netop nu, hvor landene knyttes nærmere til Europa. Derfor må vi bidrage til, at befolkningerne i Norden allerede i ungdommen lærer hinanden at kende gennem studier og arbejde. Nysatsningen på kultur, uddannelse og forskning bekostes gennem nedskæringer på andre samarbejdsområder, og sådanne nedskæringer er altid svære. Efter sessionen i Mariehamn i november 1993 vedtog samarbejdsministrene budgetforslaget for 1994 med de ændringer, som Nordisk Råd havde foretaget. Dermed tilsluttede man sig Nordisk Råds synspunkt om, at man burde gå langsommere til værks end oprindeligt planlagt. Regeringernes beslutning om at overføre overskuddet fra 1992-budgettet til bestemte samarbejdsprojekter i 1994 var også beregnet på at lette virkningerne af nedskæringerne.

Med ændringerne i Helsingforsaftalen sidste efterår blev Nordisk Råds indflydelse på det nordiske budget forøget betydeligt. Den ændring har efter min mening stor betydning, idet den også øger rådets ansvar - et ansvar, som rådet har vist sig at magte. Det er ikke nogen hemmelighed, at mange parlamentarikere heller havde set, at samarbejdet på områder som økonomi og arbejdsmarked samt den sociale sektor havde været prioriteret højere på grund af den alvorlige beskæftigelsesmæssige situation, som Norden lige nu befinder sig i. Beskæftigelsesproblemet i Norden er dog af en sådan karakter, at man - som jeg sagde før - må bekæmpe det i en bredere sammenhæng.

Det er klart, at det ikke er muligt inden for en uændret ramme at øge bevillingerne til kultur, uddannelse og forskning ifølge den oprindelige plan, uden at virksomheden på andre prioriterede områder indskrænkes betydeligt. Hertil kommer, at til næste år påbegyndes forberedelsen af bygningen af Nordisk Kunst- og Kulturcenter i Nuuk på Grønland, som delvis bekostes af det nordiske budget. Det står derfor klart, at det fællesnordiske budget i den kommende tid vil være til megen debat, og i den forbindelse må vi vurdere forskellige alternativer, både vedrørende budgettes omfang og fordeling.

På Nordisk Råds session i Oslo for et år siden sagde Sveriges statsminister, Carl Bildt, at det var på tide at undersøge, om der ikke var projekter, som kunne løses bedre og billigere nordisk end nationalt. Jeg ville gå

endnu længere og foreslå, at vi undersøger mulighederne for at sammenlægge nationale institutioner og oprette nordiske i stedet. Dette har fået større betydning nu, hvor EØS er trådt i kraft, fordi det medfører større konkurrence fra Europa til institutioner i Norden. Det er godt nok positivt, men vi må alligevel tage os i agt for, at de nordiske lande ikke udkonkurreres. Hvis vi vil have indflydelse på driften og nyde godt af nærværelsen af forskellige institutioner, som beskæftiger sig med service til erhvervslivet og forskellige forsknings- og uddannelsesinstitutioner, kan det inden for Norden blive nødvendigt at sammenlægge samsvarende institutioner eller udvide deres indbyrdes samarbejde og arbejdsfordeling betydeligt, for ellers kunne mange vigtige virksomheder inden for disse områder komme til kort i konkurrencen med institutioner uden for Norden til ulempe for dem, som har behov for at benytte sig af deres ekspertise. Derfor vil jeg opfordre til, at man undersøger mulighederne for en anden arbejdsfordeling på alle de arbejdsområder, hvor noget sådant vil være en fordel. Dette spiller en større rolle end mange forestiller sig, for det drejer sig om jobmuligheder og service over for borgerne, teknisk kompetence i landene og på længere sigt om lavere udgifter. Herigennem ville vi kunne forny og udvide det nordiske samarbejde.

En af de vigtigste målsætninger for samarbejdet på kultur- og uddannelsesområdet er at nå ud til de unge. Ved Nordisk Råds session i 1995 stiles mod at fremlægge et ministerrådsforslag om børne- og ungdomspolitik. Skolen er det mest effektive middel i bestræbelserne på at nå ud til børn og unge. Derfor lægges der vægt på at styrke forbindelsen mellem skole og kulturel virksomhed med det formål at præsentere nordisk kunst og kultur for de unge i Norden.

Fremmedfjendtlighed og racisme er desværre på det sidste dukket op i både de nordiske lande og på kontinentet. På Nordisk Råds session i Marihamn blev der vedtaget en rekommandation til Nordisk Ministerråd om at nedsætte en arbejdsgruppe, som skulle fremlægge forslag om gennemførelse af en nordisk kampagne under slagordet "Norden mod fremmedfjendtlighed". Forslagene om indsatser og budget for en sådan kampagne, som det er meningen at påbegynde i slutningen af året, vil foreligge den 1. juli i år, og den vil blive koordineret med en tilsvarende kampagne, som Europarådet planlægger i 1995. Gennemførelsen vil komme til at ske i samarbejde med Nordisk Råd, og vi håber alle, at denne kampagne vil bidrage til mere forståelse og velvilje over for udlændinge og mennesker af andre racer end vor egen.

Nordisk Kulturfond har en nøgleposition i styrkelsen af det nordiske kulturelle samarbejde, ikke mindst på græsrodsniveau. I år er fonden blevet tildelt en betydelig større budgetandel, og det gør det muligt for fonden at bevilge penge til større projekter ud over de traditionelle stipendier.

Bevillingerne til film- og tv-området blev betydeligt forøget i år. Den nordiske film- og tv-fond drives i samarbejde med de nationale tv-selskaber og de nordiske landes filminstitutter. Den blev oprettet i 1990 for en forsøgsperiode på 5 år, og det er nu blevet besluttet at fortsætte virksomheden, forudsat at de øvrige samarbejdspartnere er villige til det. Der er

meget hård konkurrence internationalt inden for spillefilmproduktionen, men i Norden er der tradition for en sådan produktion, som det er værd at støtte.

Når man ser på, hvor omfattende det nordiske samarbejde er, er det umuligt andet end at undre sig over, hvor lidt det i virkeligheden kendes blandt de nordiske borgere. For at samarbejdet får den respons blandt folk, som er nødvendig, må man i højere grad tilse, at der bliver sat et mere målrettet oplysningsarbejde i gang. Med det formål vil Nordisk Ministerråd i det kommende år påbegynde et forstærket og målrettet informationsarbejde. Der skal lægges særlig vægt på, at samarbejdet synliggøres. Det omfattende nordiske kulturfremstød, som i øjeblikket er i gang her i Stockholm, er et vigtigt led i dette arbejde, såvel som mange andre projekter, som vi prioriterer på kulturområdet.

Diskussionen om udvidet nordisk fjernsynssamarbejde fortsætter, og sagen har været til behandling hos kulturministrene og de nordiske tv-selskaber. Kulturministrene har for nogle dage siden fremlagt en mellemrapport til statsministrene om mulighederne for øget nabolandsspredning af nationale tv-programmer i Norden samt om mulighederne for øget nordisk tv-programmsamarbejde og programudveksling. Det bedste ville være, hvis resultatet blev et øget tilbud af nordiske tv-programmer over hele Norden, inklusive Vestnorden, og at der ville blive taget hensyn til minoritetsgrupper i Norden. De tekniske forudsætninger er nu skabt for direkte transmissioner mellem de vestnordiske lande og det øvrige Norden, og dette vil specielt blive undersøgt i det kommende år. Det er vigtigt at løse problemet om ophavsretten. Regeringerne hverken vil eller kan dog gribe ind i de overenskomster, som er i kraft om ophavsretten til tv-programmer, men jeg påpeger betydningen af, at der tages hensyn til de små seergrupper ved aftaler mellem tv-selskaber og indehavere af ophavsret. Udgiftssiden ved tv-transmissioner til udkantområderne må undersøges, for behovet for at styrke den nordiske identitet hos befolkningerne dér er magtpåliggende.

Der åbnes for nye metoder til bl.a. sprogundervisning med det datanet, som alle skoler i Norden snart kan tilkobles, og som var et af de højtprioriterede områder inden for uddannelsessamarbejdet sidste år.

Med den øgede tilknytning til Europa, både inden for EØS og med direkte medlemskab af EU, åbnes der for yderligere muligheder for videnskabs- og forskningssamarbejde på internationalt plan. Til trods herfor er det yderst vigtigt at styrke nordisk forskningssamarbejde og forskeruddannelse og indrette begge dele efter det reelle behov samt at skabe et nordisk forskningsfællesskab. Der bør også stiles mod at indføre en kvalitetsvurdering inden for forskningsvirksomheden, og vi vil komme til at udnytte det nordiske samarbejde til at udvikle rentable metoder på området.

Samarbejdet på miljøområdet hører til de prioriterede opgaver i det nordiske samarbejde. På denne session fremlægges et ministerrådsforslag om en nordisk miljøstrategi for årene 1994-1996, som har til formål at bidrage til en bæredygtig udvikling og biologisk mangfoldighed. Fra

islandsk side vil hovedvægten på miljøområdet blive lagt på implementeringen af miljøstrategien, og desuden lægger vi stor vægt på at styrke det nordiske samarbejde om miljøbeskyttelse i de nordlige områder.

Det er meget vigtigt gennem fællesnordiske indsatser at arbejde internationalt for beskyttelse af havet. Det er livsvigtigt for os at gøre alt, hvad der står i vores magt for at hindre dumpning af radioaktivt affald og vanskeligt nedbrydelige organiske materialer i havet. Desuden må havforureningen fra land mindskes mest muligt, idet den i øjeblikket udgør 70-80% af den samlede forurening af havet. Grundholdningen til disse spørgsmål er den samme i de nordiske lande, og derfor må vi stå sammen om udfærdigelsen af forslag og om behandlingen af sager i de internationale sammenhænge, hvor miljøspørgsmålet er på dagsordenen. Forøget dumpning af radioaktivt affald i havet fra oparbejdning anlæg indebærer en betydelig trussel for udnyttelse af de levende ressourcer i Nordatlanten, og de nordiske lande må stå sammen mod alle planer om yderligere forøgelse af oparbejdning af radioaktivt affald.

Blandt satsningerne i år er øget samarbejde med de baltiske lande og Rusland om at løse de faretruende miljøproblemer, de står overfor, især på Kolahalvøen og i Barentsområdet. Det nordiske miljøfinansieringsselskab, NEFCO, spiller en betydningsfuld rolle i denne sammenhæng.

Statsministrene lægger stor vægt på samarbejdet med de nordiske landes nærområder. De resultater, som foreligger om det nordiske samarbejde med de baltiske lande, tyder på, at det gennemgående har ført til gode resultater. Det kommende år træffes der beslutning om fortsatte indsatser i Nordens nærområder. Det baltiske investeringsprogram udløber i 1995, hvorefter en evaluering vil finde sted, og derefter tages der stilling til en eventuel fortsættelse.

Det er vigtigt, at samarbejdet med Nordens nærområder også omfatter de nordlige områder. Sidste sommer holdt Nordisk Råd en international parlamentarikerkonference i Reykjavík om Arktis, og den vedtog en resolution, hvori der bl.a. blev lagt vægt på nødvendigheden af at beskytte det arktiske område mod forurening og den fare, som stammer fra atomkraft. Desuden blev der lagt vægt på urbefolkningens situation i det arktiske område.

De folk, som bor i de nordlige regioner, har ofte sammenfaldende interesser. Miljøbeskyttelse er et nærliggende eksempel herpå. Ministerrådet vil i løbet af året påbegynde en kortlægning af problemerne for miljøet i Arktis som en del af et større projekt, som i realiteten er en evaluering af situationen på miljøområdet i de nordiske lande. Forureningsulykker i de nordlige havområder kan få katastrofale følger for økologien i hele Atlanterhavet, og blot mistanke om radioaktiv forurening af havområderne kan ødelægge mulighederne for afsætning af vore fiskeriprodukter.

Men der er andet end miljøspørgsmål, som der er grund til specielt at henlede opmærksomheden på vedrørende samarbejdet i det arktiske område. Her tænkes ikke mindst på urbefolkningernes situation. I december 1994 påbegyndes det tiår, som af FN er udnævnt til urbefolkningernes millennium.

Inden for Rovaniemiprocesen i Barentsområdet og vidt og bredt internationalt arbejdes der med arktiske spørgsmål. Jeg lægger vægt på, at ministerrådet kan bidrage til en fornuftig arbejdsfordeling og politik inden for det internationale samarbejde, som finder sted, foruden deltagelse i projekter.

Fiskerisektoren er den vigtigste næringsvej i Island og alle de vestnordiske lande, ligesom i mange andre områder i Norden. I Island glæder vi os især over, at dette område er blevet prioriteret under evalueringen af det nordiske samarbejde. Vi lægger derfor vægt på en fortsættelse af dette samarbejde, som det foreligger i samarbejdsprogrammet for fiskeriområdet. I de nordiske lande sker der nu omfattende ændringer i driftsforudsætningerne for fiskerinæringen, både på grund af EØS-aftalen og på grund af påtænkt EU-medlemskab. Det er derfor nødvendigt med løbende samråd og informationsudveksling med hensyn til følgerne af EU-medlemskab for de lande, som ikke påtænker medlemskab. Jeg ser gerne, at vi i fællesskab foretager en undersøgelse af følgerne af medlemskabsaftaler for fiskerisektoren. Sådanne analyser for andre erhvervsgrene kunne uden tvivl også være gavnlige.

På internationalt plan tales der i forskellige sammenhænge om beskatning af fiskestammer og andre levende naturressourcer, men ikke altid med tilstrækkelig baggrundsviden. For de nordiske lande er en bæredygtig beskatning af fiskeristammerne og andre naturressourcer af livsvigtig betydning. Derfor betyder det meget at sikre, at kendsgerningerne er tilstrækkelig belyste, når disse spørgsmål diskuteres. De nordiske fiskerinæringers repræsentanter må tages med ind i dette arbejde og må styrke deres indbyrdes samarbejde, for på længere sigt har de de samme interesser at varetage. Derfor må vi også i fællesskab arbejde for en aftale inden for FN om dybhavsfiskeri.

Det vigtigste mål for de sidste 40 års nordiske samarbejde har været at give borgerne mulighed for at færdes frit inden for Norden, flytte, studere og arbejde dér. Det arbejde er endnu ikke afsluttet, skønt vi har opnået gode resultater på forskellige områder. På Nordisk Råds session i Oslo for et år siden talte Carl Bildt om nødvendigheden af at fjerne de hindringer, der endnu stod i vejen for, at nordiske borgere kan skifte bopæl og arbejde andre steder i Norden end i deres hjemland. I juli 1993 overdrog statsministrene det siden til Niels G. Åsling, fhv. industriminister i Sverige, at undersøge, hvilke hindringer endnu stod i vejen. Af den rapport, han afgav i november i fjor, fremgår det, at de nordiske borgere, som rejser eller flytter mellem de nordiske lande, ikke til fulde nyder samme rettigheder som landets egne statsborgere, og i øjeblikket arbejdes der på en ophævelse af disse hindringer. Åsling fremkom i sin rapport med det bemærkelsesværdige forslag, at de nordiske lande indgik en formel aftale om at forbyde forskelsbehandling mellem landets egne og tilflyttede nordiske borgere, og man er nu ved at undersøge, om der er juridiske forudsætninger for at føre disse ideer ud i livet. Jeg ville anse det som meget positivt, hvis det ville være muligt at tage skridt til at forbyde forskelsbehandling af nordiske

borgere på grund af nationalitet, på samme måde som EU har vedtaget et sådant forbud i forhold til unionens borgere.

Det samarbejdsområde, som hovedsagelig henvender sig til de nordiske landes borgere, omfatter arbejdsmarked, arbejdsmiljø, social- og sundhedspolitik samt forbrugerpolitik. Der har været foretaget nedskæringer på budgettet til disse områder i overensstemmelse med de besluttede omprioriteringer. Det skal dog ikke hindre opnåelsen af de grundlæggende mål om, at nordiske borgere på flest mulige områder kan betragte sig som hjemmehørende alle vegne i Norden. De opnåede resultater skete ikke automatisk, men fordi der blev sat nogle politiske mål, som førte til en beslutningsproces, og dette arbejde må fortsættes.

I de forløbne halvår er forskellige slags regionalt samarbejde inden for Europa udvidet, men i Norden har det været i vækst gennem flere år. I disse tider med samarbejde og integration i Europa er det på sin plads, at ministerrådet især overvejer mulighederne for en videreudvikling af det regionale samarbejde udadtil.

I det udkast, som foreligger om et nordisk samarbejdsprogram på det regionalpolitiske område 1995-1999, tales der om videreudvikling af det regionale samarbejde mellem de nordiske lande, mellem dem og EU og med nærliggende områder i øst. Man har drøftet et forslag om, at der påbegyndtes et regionalt samarbejde mellem Island, Færøerne, Grønland og Nordnorge. Island går ind for ideen, og vi ser helst, at de flest mulige norske kystegne tilknyttes de vestnordiske lande i et nyt samarbejde. I overensstemmelse med førnævnte udkast fra ministerrådet påtænkes desuden meget snart et samarbejde mellem dette område og nærliggende områder som Skotland og omkringliggende øer. Det er meningen, at det udelukkende skal være et projektbaseret samarbejde.

Der arbejdes i øjeblikket på et nordisk energiforskningsprogram efter 1995, og vi anser det for betydningsfuldt at fortsætte dette arbejde.

Nordisk Industrifond bekostes af det nordiske budget, de enkelte landes statsbudgetter og erhvervslivet i Norden. Fondens budget er skåret noget ned, men samtidig stiles der mod øget deltagelse fra erhvervslivet. Vi lægger vægt på fondens betydning og på, at den følger princippet om at prioritere højteknologisk udvikling på områder, hvor der findes forudsætninger for industriudvikling, hvilket ikke mindst gør sig gældende på levnedsmiddelområdet.

Den nordiske Investeringsbank og flere institutioner, som er knyttet til den, er af stor betydning for de nordiske landes erhvervsliv. Den er en stærk institution, som stadig ekspanderer og søger udfordringer på nye områder. Nordisk Projektekspportfond spiller også en betydningsfuld rolle. Det er ikke mindst på disse områder, at de nordiske lande i fællesskab kan sikre grundlaget for næringslivets økonomiske udvikling, og det må fortsættes.

Her er der blevet gjort rede for mange forskellige af det nordiske samarbejdes prioriterede områder, selv om alt langt fra er talt op. Hovedopgaven er nu at forankre det samarbejde, som vi er blevet enige om at prioritere. Det er den eneste måde, hvorpå vi kan vise vores vilje i handling,

for ellers ebber det nordiske samarbejde ud i endeløse spekulationer over, hvad det skal dreje sig om.

I Island er det vor oprigtige vilje at styrke det nordiske samarbejde, så der fortsat kan være et effektivt forum for et nært samråd og for tilrettelæggelse af en politisk linje på de områder, hvor vi har fælles interesser. Den vilje har alle de nordiske landes regeringer tilfælles, og den vilje deler vi uden tvivl med medlemmerne af Nordisk Råd.

I det kommende arbejdsår må de nordiske lande hver for sig, i fællesskab og internationalt tage initiativ til skridt, som sikrer grundlaget for den økonomiske udvikling, og som tager fat på arbejdsløshedsproblemet. Foruden denne betydningsfulde opgave vil jeg nævne to ting, som efter min mening især vil komme til at præge det nordiske samarbejde det kommende år: For det første vil spørgsmålet om Finlands, Norges og Sveriges medlemskab af Europa-Unionen komme til at sætte sit præg på nordisk samarbejde, ikke mindst mangesidigt uformelt samarbejde og diskussioner. Fra finsk, norsk og svensk side har man tilkendegivet, at man har til hensigt at fordybe det nordiske samarbejde, selv som medlemmer af EU.

For det andet må det sikres, at de mangeartede samarbejdsprojekter, som nu er i gang, fører til resultater, og at disse resultater bliver så synlige som muligt. Der blev længe talt om det nødvendige i at gøre Norden til et hjemmemarked, og med EØS-aftalen er det nu endelig blevet en realitet, selv om det er sket på en anden måde end oprindeligt planlagt. Nu må vi sætte os det mål, at borgerne i Norden kan betragte sig selv som hjemmehørende, hvor i Norden de end er bosat. På den måde kan vi give nordisk samarbejde den særstilling, som er nødvendig for at vedligeholde et effektivt arbejde i dette forum, og på sessionen i Reykjavík om et år vil det vise sig, om det har båret frugt.

BESLUT

Lista över rekommendationer, yttranden och interna beslut antagna vid Nordiska rådets 44:e session i Stockholm, 7 - 10 mars 1994*)

Rekommendationer

- Nr 1. *Nordisk miljöstrategi 1994 - 1996*
- Nr 2. *Behandling av miljöfarligt avfall*
- Nr 3. *Redovisning av kärnavfallsprodukter*
- Nr 4. *Miljöutveckling och säkerhet i Arktis*
- Nr 5. *Handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser*
- Nr 6. *Utvidgat utbildningssamarbete för yrken med få utövare*
- Nr 7. *Nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997*
- Nr 8. *Handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden*
- Nr 9. *Åtgärder för att bekämpa barnpornografi*
- Nr 10. *Höjd utlåningsram för Nordiska investeringsbankens projekt-investeringslån*
- Nr 11. *Nordisk bygg- och bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv*
- Nr 12. *Vidareutvecklat samarbete kring FN:s barnkonvention*
- Nr 13. *Insatser mot hormondopning*
- Nr 14. *Nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster*
- Nr 15. *Budgetutskottets kontrolluppgift 1993: regionalpolitisk forskning*
- Nr 16. *Flaggning med nordiska symbolflaggan*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande (budgetutskottet) angående Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1993 (C 1)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande (budgetutskottet) angående Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) samt statsministrarnas kompletterande redogörelse (Dokument 3)*

Internt beslut

- Nr 1. *Observatörstatus i Nordiska rådet för samerna*

*) Votering med voteringsapparat företogs endast betr. rek. 1, 4 och 13, samt betr. internt beslut nr 1. Beslut i övriga saker togs med acklamation.

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation
angående *en nordisk miljö-
strategi 1994 - 1996*

REKOMMENDATION nr 1/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (*B 142/m*) med 67 röster mot 1. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast återkomma med förslag till konkretiseringar av strategins målsättningar på de punkter miljöutskottet framhållit i betänkandet,

att regelbundet rapportera till Nordiska rådet om uppfyllandet av målsättningarna, samt

att miljö- och finanssektorerna tar fram nya modeller för en samnordisk finansiering av miljöåtgärder i Nordens närområden.

De 67 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF),
Marianne Andersson (c)
Árni M. Mathiesen (Sj)
Børge Bakholt (S)
Dorte Bennedsen (S)
Paul Chaffey (SV)
Birgitta Dahl (s)
Erik Dalheim (A)
Anneliese Dørum (A)
Kaj Egede (Si)
Hans Engell (KF)
Berith Eriksson (v)
Lahja Exner (s)
Eirin Faldet (A)
May Flodin (FS)
Ranveig Frøiland (A)
Hans Gustafsson (s)

Ulf Guttormsen (A)
Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)
Isa Halvarsson (fp)
J. K. Hansen (S)
Satu Hassi (Vihr.)
Hjörleifur Guttormsson (Ab)
Svend Erik Hovmand (V)
Sinikka Hurskainen (SDP)
Birgitte Husmark (SF)
Johan J. Jakobsen (Sp)
Hans Jørgen Jensen (S)
Timo Järvilahti (Kesk.)
Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)
Ragna Berget Jørgensen (A)
Tarja Kautto (SDP)
Kent Kirk (KF)
Inger Koch (m)

Wiggo Komstedt (m)
 Kristín Einarsdóttir (Kv)
 Berit Brørby Larsen (A)
 Markku Laukkanen (Kesk.)
 Karin Lian (A)
 Tore A. Liltved (H)
 Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
 Kjellbjørg Lunde (SV)
 Lauri Metsämäki (SDP)
 Dorit Myltoft (RV)
 Anders Mølgaard (V)
 Poul Nielson (S)
 Hans Nyhage (m)
 Outi Ojala (Vas.)
 Inger Stilling Pedersen (KRF)
 Rannveig Guðmundsdóttir (A)
 Heikki Riihijärvi (SR)

Markku Rossi (Kesk.)
 Liisa Rulander (kds)
 Riitta Saastamoinen (Kok.)
 Olof Salmén (ÅC)
 Kimmo Sasi (Kok.)
 Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
 Solveig Sollie (KrF)
 Otto Steenholdt (At)
 Siri Frost Sterri (H)
 Jógvan Sundstein (Fkfl)
 Karl-Erik Svartberg (s)
 Sten Svensson (m)
 Anders Svärd (c)
 Erkki Tuomioja (SDP)
 Eeva Turunen (Kok.)
 Lena Öhrsvik (s)

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Aage Brusgaard (FP)*.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *behandling av miljö-
farligt avfall*

REKOMMENDATION nr 2/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1035/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda vilka miljökrav som bör ställas på behandlingen av miljöfarligt avfall samt

att, mot bakgrund av de rön som framtagits, utveckla en miljöriktig och kostnadseffektiv behandlingskapacitet i Norden för omhändertagande av det miljöfarliga avfallet samt att avge en första rapport till den 45:e sessionen.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *redovisning av kärn-
avfallsprodukter*

REKOMMENDATION nr 3/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1060/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att till Nordiska rådets höstsession 1994 lämna en fullständig redovisning av allt avfall och dess hantering från alla former av verksamheter som ger kärnavfall inom de nordiska länderna samt en prognos över de framtida avfallsmängderna. Redovisningen skall även omfatta sådant avfall som enligt avtal har förts eller avses föras till land utanför Norden.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstått de nordiska ländernas regeringar nedanstående rekommendation angående *miljöutveckling och säkerhet i Arktis*

REKOMMENDATION nr 4/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (A 1061/m och A 1062/m) med 68 röster mot 1. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att forcera kartläggningen av resursanvändningen och miljösituationen i Arktis, bl.a. vad avser marina resurser, oljeutvinning, gruv- och bergverksdrift, transport samt förorening från lokala och långväga källor, analysera premisserna för en bärkraftig utveckling under arktiska förhållanden och komma med förslag om hur man genom en samlad internationell insats bäst kan bädda för en sådan utveckling,

att analysera hotet mot den arktiska miljön av militära och civila kärnfysiska aktiviteter i Arktis, bl.a.:

- följderna av provsprängningarna,
- dumpningen och lagringen av kärnfysiskt material,
- riskerna med användandet av atomubåtar och atomisbrytare,
- den kärnfysiska upprustningen,

att i samråd med nordiska och internationella forskningsorgan bedöma vilka forskningsuppgifter som är mest nödvändiga i Arktis och hur dessa kan säkras erforderligt finansiellt stöd,

att internationellt verka för en eliminering av utsläpp i Arktis av särskilt miljöfarliga ämnen, såsom PCB, kadmium, bly, svavel, radioaktiva ämnen m.fl., senast innan år 2000,

att i samarbete med Barentsrådet och på basis av ovanstående kartläggning verka för bildandet av en stor fridlysningszon i Barents Hav,

att verka för stopp för fortsatt kärnfysisk vapenkapplöpning i Arktis genom:

- ett samlat nordiskt initiativ,
- att få Norden och Kola, Karelen och Baltikum förklarade som kärnvapenfri zon,
- insatser av FN, KSSE, Barentssamarbetet och inom Rovaniemi-processen,
- internationella nedrustningsförhandlingar,
- att verka för etablerandet av en Arktisk förvaltning motsvarande den för Antarktis,

att ta initiativ till att en expertgrupp bevakar säkerhetskontroll och nedrustning i Arktis med representanter från de åtta arktiska länderna,

att i alla ovanstående aktiviteter beakta urbefolkningarnas intressen

att beakta förslagen om parlamentarisk medverkan i den resolution som antogs vid den internationella parlamentariska konferensen om Arktis i Reykjavik 1993, samt

att till Nordiska rådets 45:e session i Tromsø i november 1994 lämna en lägesrapport om arbetet med rekommendationen.

De 68 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)

Arne Andersson (m)

Marianne Andersson (c)

Árni M. Mathiesen (Sj)

Børge Bakholt (S)

Dorte Bennedsen (S)

Hugo Bergdahl (fp)

Paul Chaffey (SV)

Birgitta Dahl (s)

Erik Dalheim (A)

Anneliese Dørum (A)

Kaj Egede (Si)

Hans Engell (KF)

Berith Eriksson (v)

Lahja Exner (s)

Eirin Faldet (A)

May Flodin (FS)

Ranveig Frøiland (A)

Hans Gustafsson (s)

Ulf Guttormsen (A)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Isa Halvarsson (fp)

J. K. Hansen (S)

Satu Hassi (Vihr.)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Svend Erik Hovmand (V)

Sinikka Hurskainen (SDP)

Birgitte Husmark (SF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Hans Jørgen Jensen (S)

Timo Järvihahti (Kesk.)

Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Tarja Kautto (SDP)

Kent Kirk (KF)

Inger Koch (m)

Wiggo Komstedt (m)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Berit Brørby Larsen (A)

Allan Larsson (s)

Karin Lian (A)
Tore A. Liltved (H)
Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
Kjellbjørg Lunde (SV)
Dorit Myltoft (RV)
Anders Mølgaard (V)
Poul Nielson (S)
Hans Nyhage (m)
Outi Ojala (Vas.)
Inger Stilling Pedersen (KRF)
Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Heikki Riihijärvi (SR)
Markku Rossi (Kesk.)
Liisa Rulander (kds)

Riitta Saastamoinen (Kok.)
Olof Salmén (ÅC)
Kimmo Sasi (Kok.)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Solveig Sollie (KrF)
Otto Steenholdt (At)
Siri Frost Sterri (H)
Jógvann Sundstein (Fkfl)
Karl-Erik Svartberg (s)
Sten Svansson (m)
Anders Svärd (c)
Erkki Tuomioja (SDP)
Eeva Turunen (Kok.)
Lena Öhrsvik (s)

Den medlem som röstade *mot* rekommendationen var *Aage Brusgaard (FP)*.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *handlingsprogram för
samarbete om genetiska resurser*

REKOMMENDATION nr 5/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av miljöutskottet (B 140/m).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa ett handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser i enlighet med ministerrådsförslag B 140/m och med beaktande av de synpunkter som framförts av miljöutskottet,
att ministerrådet i kommande budgetar avsätter nödvändiga budgetmedel till programmet för samarbete om de genetiska resurserna.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *utvidgat utbildnings-
samabete för yrken med få utövare*

REKOMMENDATION nr 6/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 1054/k).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å iverksette tiltak for et utvidet nordisk utdanningssamarbeid for fag med få utøvere i tråd med de synspunkter som her er anført, og utvider Nordplus-Junior-programmet slik at det kan gis støtte herfra til etablering av nordiske nettverk for å skape og sikre spesialutdanninger for slike fag.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *nordisk profilering av
bokmässan i Frankfurt år 1997*

REKOMMENDATION nr 7/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (*A 1065/k*).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vurdere mulighetene for en nordisk markering år 1997 ved bokmessen i Frankfurt, og herunder undersøke fordeling av finansieringsbyrden på de berørte parter ved en slik markering, samt

å preliminært, i samråd med de nordiske forleggerforeningene, og uten finansielle bindinger anmelde Nordens interesse for en nordisk markering dette år.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet och
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *handlingsplan mot
drogmissbruk i Norden och dess
närområden*

REKOMMENDATION nr 8/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 1050/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at utforme en ny nordisk aktions- och handlingsplan mod narkotikamisbruk og andre former for stofmisbrug i Norden og Nordens nærområder, samt at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndigheder, på oplysnings- og undervisningsområdet og på behandlings- og rehabiliteringsområdet inklusive misbrugere inden for fængselsvæsenet,

at nedsætte en nordisk arbejdsgruppe under ledelse af NKN til i samarbejde med andre vigtige samarbejdsorganer og berørte myndigheder at fremlægge handlingsplanen for Nordisk Råds juridiske udvalg ved Nordisk Råds session i Tromsø i efteråret 1994,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen, at de nordiske lande hver for sig og tilsammen udvikler egnede metoder til forebyggende arbejde, og at der udarbejdes oplysnings- og informationsmateriale, der rettes direkte til alle og først og fremmest til de udsatte grupper i befolkningen, især børn og unge, i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at sørge for, at det indgår i arbejdsplanen at oplyse om og bekæmpe brugen af anaboliske steroider til andre formål end rent medicinske formål i samarbejde med de ansvarlige myndigheder,

at fortsætte og fremme tværfaglig videnskabelig forskning på hele misbrugsområdet set i relation til sociale forandringer i velfærdsstaten,

at arbejde for, at et helhedssyn anvendes på hele misbrugsområdet, og at en balance mellem indsatserne for at dæmpe efterspørgslen og kontrolindsatserne opretholdes og i denne forbindelse sørge for, at der foregår et samarbejde mellem de berørte sektorer,

at det nordiske samarbejde på misbrugsområdet sker i sammenhæng med øvrige internationale bestræbelser på området, og at især de baltiske lande får mulighed for at benytte handlingsplanens målsætninger og resultater.

2. Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige lande i EU og EFTA tiltræder og efterlever FN's narkotikakonventioner,

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at der opnås varige resultater med hensyn til at afværge og bekæmpe vane-dannende misbrug såvel på nordisk som på internationalt plan.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet
 och de nordiska ländernas
 regeringar nedanstående
 rekommendation angående
*åtgärder för att bekämpa
 barnpornografi*

REKOMMENDATION nr 9/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 9 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 1064/j).

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

at gennemføre nødvendige foranstaltninger for at besiddelse af
 børnepornografi kriminaliseres i Norden

at øge samarbejdet mellem de berørte landes politi- og toldmyndig-
 heder for at forhindre spredning af børnepornografi

at de nordiske lande går i spidsen for de øvrige internationale
 bestræbelser på at bekæmpe børnepornografi.

2. Nordisk Råd rekommenderer de nordiske landes regeringer

at de nordiske lande hver for sig og tilsammen virker for, at samtlige
 lande tiltræder og efterlever FN's børnekonvention og

at de nordiske lande fortolker FN's børnekonvention på en ensartet
 måde.

Stockholm den 9 mars 1994

Sten Andersson
 President

Jostein Osnes
 Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *höjd utlåningsram
för Nordiska investeringsbankens
projektinvesteringslån (PIL)*

REKOMMENDATION nr 10/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 143/e).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å vedta en förhøyelse av beløpsrammen for Nordisk Investeringsbanks prosjektinvesteringsslån (PIL) og endre vedtektene i tråd med det fremlagte ministerrådsforslag B 143/e.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *nordisk bygg- och
 bostadspolitik i ett europeiskt
 perspektiv*

REKOMMENDATION nr 11/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1052/s) med 33 röster. 16 medlemmar röstade för annat förslag (reservation) och 38 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att bibehålla och utveckla det nordiska samarbetet på bygg och bostadsområdet i ett vidare perspektiv med hänsyn tagen till en bärkraftig utveckling inom infrastrukturområdet

att särskilt utbyta synpunkter om de bostadssociala målsättningarna i Norden

att inleda ett erfarenhetsutbyte mellan Norden och EG i bygg- och bostadspolitiska frågor

att utvidga samarbetet på bygg- och bostadsområdet med de baltiska länderna och i nordvästra Ryssland.

De 33 medlemmar som röstade *för* rekommendationen var:

Marianne Andersson (c)

Sten Andersson (s)

Peter Angelsen (Sp)

Dorte Bennedsen (S)

Kaj Egede (Si)

Knud Enggaard (V)

Lahja Exner (s)

Ulf Guttormsen (A)

Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)

Halldór Ásgrímsson (F)

J. K. Hansen (S)

Mats Hellström (s)

Hjörleifur Guttormsson (Ab)

Svend Erik Hovmand (V)

Birgitte Husmark (SF)

Hans Jørgen Jensen (S)

Elver Jonsson (fp)

Timo Järvilahti (Kesk.)

Ragna Berget Jørgensen (A)

Kristín Einarsdóttir (Kv)

Lauri Metsämäki (SDP)

Dorit Myltoft (RV)

Anders Mølgaard (V)

Mats Nyby (SDP)

Ingrid Näslund (kds)

Outi Ojala (Vas.)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Heikki Riihijärvi (SR)
Markku Rossi (Kesk.)
Olof Salmén (ÅC)

Otto Steenholdt (At)
Jan P. Syse (H)
Lena Öhrsvik (s)

De 16 medlemmar som röstade för annat förslag (reservation) var: *Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)*, *Arne Andersson (m)*, *Árni M. Mathiesen (Sj)*, *May Flodin (FS)*, *Oscar D. Hillgaard (FrP)*, *Kent Kirk (KF)*, *Inger Koch (m)*, *Tore A. Liltved (H)*, *Anna-Kaarina Louvo (Kok.)*, *Eeva-Liisa Moilanen (SKL)*, *Riitta Saastamoinen (Kok.)*, *Kimmo Sasi (Kok.)*, *Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)*, *Siri Frost Sterri (H)*, *Sten Svansson (m)* och *Eeva Turunen (Kok.)*.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet och
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *vidareutvecklat samarbete
kring FN:s barnkonvention*

REKOMMENDATION nr 12/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1053/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidareutveckla sitt samarbete på de områden som FN:s barnkonvention berör.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att i olika internationella sammanhang verka för att efterlevnaden av FN:s barnkonvention prioriteras.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet och de
nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *insatser mot hormon-
dopning*

REKOMMENDATION nr 13/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (A 1058/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att undersöka förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete i syfte att bekämpa missbruket av anabola steroider och andra dopingpreparat.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att föra upp problemet med anabola steroider utanför idrotten på den europeiska dagordningen, samt att verka för att alla medlemmar av Europarådet ratificerar rådets antidopingkonvention från 1989.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet och de
nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *nordisk konvention om
socialt bistånd och sociala tjänster*

REKOMMENDATION nr 14/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialutskottet (B 141/s).

Rekommendationen har följande lydelse:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att fastställa det framlagda förslaget till nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster med beaktande av de synpunkter som anförts av socialutskottet.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att i sin nationella lagstiftning garantera nordiska medborgare rätt till färdtjänst.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
Nordiska ministerrådet
nedanstående rekommendation
angående *budgetutskottets kontroll-
uppgift 1993: regionalpolitisk
forskning*

REKOMMENDATION nr 15/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av budgetutskottet (A 1066/b).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att i det pågående arbetet med ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram beakta de synpunkter och förslag som framförts dels i föreliggande rapport, dels i budgetutskottets redogörelse för kontrolluppgiften 1993, därvid bör även möjligheterna att utvidga det regionalpolitiska samarbetet till Östersjöländerna undersökas att rapportera till utskottet vilka åtgärder som vidtagits med anledning av utvärderingen.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas
regeringar nedanstående
rekommendation angående
*flaggning med nordiska
symbolflaggan*

REKOMMENDATION nr 16/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av presidiet (A 1059/p).

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

att ombesörja att flaggning med den nordiska symbolflaggan sker vid alla större inrese- och gränsövergångar till Norden.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska
ministerrådet över *Nordiska
ministerrådets berättelse om
det nordiska samarbetet 1993*

YTTRANDE nr 1/1994

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1993 (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budgetutskottets betänkande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att beakta de synpunkter som framförts i budgetutskottets betänkande inkl. bifogade yttranden från fackutskotten.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse*

YTTRANDE nr 2/1993

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 10 mars 1994 beslutat avge yttrande till Nordiska ministerrådet över Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2) samt statsministrarnas kompletterande redogörelse (*Dokument 3*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i budgetutskottets betänkande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att frångå den strikt procentuella uppdelningen av budgetmedlen för att i stället försöka analysera var de nordiska pengarna gör mest nytta för det nordiska samarbetet

att utvidga forskningsbegreppet till att omfatta även annan forskning än den som bedrivs inom kultursektorn

att medfinansieringen av ett konst- och kulturcenter i Nuuk (ca 22,9 MDKK under 1995 och 1996) bekostas med medel från kulturbudgeten

att uppmärksamma att den parlamentariska insynen och kontrollen försvagas om en större del av det nordiska samarbetet sker inom ramen för informella kontakter på regeringssidan

att ge rådet möjlighet att komma in redan i förhandlingsskedet i samband med nya kontrakt avseende mål- och ramstyrd budgetering

att ge rådet erforderlig information i budgetarbetet 1994 enligt i texten föreslaget tidsschema

att arbeta vidare för att utveckla konkreta nordiska åtgärder för att minska arbetslösheten

att undersöka möjligheterna att sammanföra nationella institutioner och göra dem nordiska eller att öka samarbetet och arbetsfördelningen mellan dem

att verka för en ekologiskt riktig (bæredyktig) beskattning av fiskebeståndet och andra naturresurser i Norden

att genom en målinriktad informationskampanj synliggöra det nordiska samarbetet och dess betydelse för de nordiska medborgarna

att ministerrådet i övrigt beaktar de synpunkter som framförs i betänkandet.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Nordiska rådet har uppdragit
 åt presidiet att verkställa
 nedanstående interna beslut
 angående *observatörstatus i*
Nordiska rådet för samerna

INTERNET BESLUT nr 1/1994

Nordiska rådet har den 10 mars 1994 antagit nedanstående interna beslut efter förslag av juridiska utskottet (*A 1070/f*) med 53 röster. 14 medlemmar röstade för annat förslag (reservation) och 20 medlemmar var frånvarande.

Det interna beslutet har följande lydelse:

Nordisk Råd vedtager følgende interne beslutning

at samerne gives observatørstatus med taleret under generaldebatten ved Nordisk Råds sessioner og i øvrigt i henhold til Nordisk Råds forretningsorden.

De 53 medlemmar som röstade för beslutet var:

Niels Ahlmann-Ohlsen (KF)
 Marianne Andersson (c)
 Sten Andersson (s)
 Børge Bakholt (S)
 Dorte Bennedsen (S)
 Hugo Bergdahl (fp)
 Aage Brusgaard (FP)
 Birgitta Dahl (s)
 Erik Dalheim (A)
 Anneliese Dørum (A)
 Hans Engell (KF)
 Knud Enggaard (V)
 Lahja Exner (s)
 Eirin Faldet (A)
 May Flodin (FS)
 Hans Gustafsson (s)
 Ulf Guttormsen (A)
 Halldór Ásgrímsson (F)
 J. K. Hansen (S)
 Mats Hellström (s)

Svend Erik Hovmand (V)
 Per Olof Håkansson (s)
 Elver Jonsson (fp)
 Ragna Berget Jørgensen (A)
 Kent Kirk (KF)
 Inger Koch (m)
 Wiggo Komstedt (m)
 Berit Brørby Larsen (A)
 Allan Larsson (s)
 Karin Lian (A)
 Tore A. Liltved (H)
 Anna-Kaarina Louvo (Kok.)
 Lauri Metsämäki (SDP)
 Eeva-Liisa Moilanen (SKL)
 Dorit Myltoft (RV)
 Anders Mølgaard (V)
 Poul Nielson (S)
 Mats Nyby (SDP)
 Hans Nyhage (m)
 Inger Stilling Pedersen (KRF)

Rannveig Guðmundsdóttir (A)
Liisa Rulander (kds)
Riitta Saastamoinen (Kok.)
Kimmo Sasi (Kok.)
Sigríður Anna Þórðardóttir (Sj)
Otto Steenholdt (At)
Siri Frost Sterri (H)

Sten Svensson (m)
Anders Svärd (c)
Jan P. Syse (H)
Erkki Tuomioja (SDP)
Eeva Turunen (Kok.)
Lena Öhrsvik (s)

De 14 medlemmar som röstade för annat förslag (reservation) var: *Peter Angelsen (Sp)*, *Paul Chaffey (SV)*, *John Dale (Sp)*, *Kaj Egede (Si)*, *Ragnhild Queseth Haarstad (Sp)*, *Satu Hassi (Vihr.)*, *Hjörleifur Guttormsson (Ab)*, *Birgitte Husmark (SF)*, *Johan J. Jakobsen (Sp)*, *Anneli Jäätteenmäki (Kesk.)*, *Kristín Einarsdóttir (Kv)*, *Kjellbjørg Lunde (SV)*, *Outi Ojala (Vas.)* och *Lars Werner (v)*.

Stockholm den 10 mars 1994

Sten Andersson
President

Jostein Osnes
Presidiesekreterare

Övriga beslut

A. Beslut att inte företa sig något

(9 mars)

1. medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning (A 1055/k)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. som slutbehandlade spörsmål

(9 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 27/1989/m angående samordnad trafik- och trafikläroutbildning
2. meddelande om rekommendation nr 24/1990/m angående luftföroreningsproblem på Nordkalotten
3. meddelande om rekommendation nr 53/1991/m angående förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
4. meddelande om rekommendation nr 22/1992/m angående gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
5. meddelande om rekommendation nr 49/1992/m angående skydd av fredade fågelarter
6. meddelande om rekommendation nr 33/1991/k angående samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
7. meddelande om rekommendation nr 35/1991/k angående Nordens år i Kalmar 1997
8. meddelande om rekommendation nr 37/1991/k angående samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
9. meddelande om rekommendation nr 24/1992/k angående samarbete på trafikutbildningens område
10. meddelande om rekommendation nr 25/1992/k angående nordisk textil sommarakademi
11. meddelande om rekommendation nr 39/1992/k angående stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete
12. meddelande om rekommendation nr 41/1992/k angående höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
13. meddelande om rekommendation nr 1/1993/k angående nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet
14. meddelande om rekommendation nr 2/1993/k angående arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m.m.
15. meddelande om rekommendation nr 3/1993/k angående nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993-1995

16. meddelande om rekommendation nr 4/1993/k angående projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna
17. meddelande om rekommendation nr 5/1993/k angående nordisk kampanj mot främlingsfientlighet
18. meddelande om rekommendation nr 7/1993/j angående samarbetsprogram på livsmedelsområdet
19. meddelande om rekommendation nr 14/1993/j angående ändringar i Helsingforsavtalet
20. meddelande om rekommendation nr 22/1993/j angående handlingsprogram på konsumentområdet

(10 mars)

21. berättelse från Nordiska investeringsbanken (1993) (C 3/e)
22. meddelande om rekommendation nr 15/1992/e angående upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
23. meddelande om rekommendation nr 32/1992/e angående Norden i det nya Europa
24. meddelande om rekommendation nr 34/1992/e angående samiska intressen i nordiska turistkampanjer
25. meddelande om rekommendation nr 36/1992/e angående samarbete på biståndsområdet
26. meddelande om rekommendation nr 30/1989/s angående utbildning och legitimation för kiropraktorer
27. meddelande om rekommendation nr 30/1990/s angående homosexuellas sociala situation
28. meddelande om rekommendation nr 32/1990/s angående program mot ungdomsarbetslösheten
29. meddelande om rekommendation nr 27/1991/s angående samnordiska brandskyddsbestämmelser
30. meddelande om rekommendation nr 1/1992/s angående insatser mot epilepsi
31. meddelande om rekommendation nr 5/1992/s angående nordiska sjömanspensioner
32. meddelande om rekommendation nr 7/1992/s angående nordisk färdtjänst
33. meddelande om rekommendation nr 8/1992/s angående gränsöverskridande färdtjänst
34. meddelande om rekommendation nr 13/1992/s angående ny nordisk konvention om social trygghet
35. meddelande om rekommendation nr 42/1992/s angående insatser för socialt utsatta grupper
36. meddelande om rekommendation nr 44/1992/s angående nordiska arbetsrätten och EG
37. meddelande om rekommendation nr 12/1993/s angående framtidens äldreomsorg
38. meddelande om rekommendation nr 15/1993/s angående handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden

39. meddelande om rekommendation nr 16/1993/s angående åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik
40. Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1)
41. Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2) samt statsministrarnas kompletterande redogörelse (Dokument 3)
42. berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1992) (C 5/b)
43. meddelande om rekommendation nr 8/1993/b angående budgetutskottets kontrolluppgift 1992
44. meddelande om rekommendation nr 15/1993/b angående Nordiska ministerrådets budget för 1994

b. i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet

(10 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 26/1993/e angående sysselsättning i Norden
2. meddelande om rekommendation nr 36/1989/s angående plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar

c. bemyndigande för utskotten att lägga meddelanden till handlingarna

(8 mars)

1. meddelande om rekommendation nr 37/1989/m angående skydd av den nordiska havsfågelfaunan
2. meddelande om rekommendation nr 26/1990/s angående telekommunikationer för handikappade
3. meddelande om rekommendation nr 9/1991/j angående lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
4. meddelande om rekommendation nr 10/1991/j angående lagstiftning rörande skuldsanering
5. meddelande om rekommendation nr 11/1991/j angående lagstiftning rörande grupptalan
6. meddelande om rekommendation nr 12/1991/j angående jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m.m.
7. meddelande om rekommendation nr 16/1991/j angående genomgång av Helsingforsavtalet
8. meddelande om rekommendation nr 17/1991/j angående ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45
9. meddelande om rekommendation nr 24/1991/e angående koncernfacklig samverkan i Norden

10. meddelande om rekommendation nr 25/1991/m angående beräkningsmodell för grön BNP
11. meddelande om rekommendation nr 3/1992/s angående utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
12. meddelande om rekommendation nr 9/1992/m angående handikappanpassning av internationella persontransporter¹⁾
13. meddelande om rekommendation nr 14/1992/e angående förstärkning av Nordisk industrifond
14. meddelande om rekommendation nr 18/1992/j angående gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
15. meddelande om rekommendation nr 27/1992/k angående ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
16. meddelande om rekommendation nr 30/1992/p angående gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
17. meddelande om rekommendation nr 31/1992/p angående samarbete i det arktiska området
18. meddelande om rekommendation nr 35/1992/e angående energi- och miljöpolitiskt samarbete
19. meddelande om rekommendation nr 37/1992/j angående beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete
20. meddelande om rekommendation nr 38/1992/k angående hushållsundervisning i de baltiska länderna
21. meddelande om rekommendation nr 40/1992/k angående Nordjobb som permanent ordning
22. meddelande om rekommendation nr 43/1992/s angående jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
23. meddelande om rekommendation nr 46/1992/m angående internationella uppförandekoder inom miljösektorn
24. meddelande om rekommendation nr 47/1992/m angående kärnsäkerhet i Nordområdena
25. meddelande om rekommendation nr 48/1992/m angående begränsning av export av miljöfarligt avfall
26. meddelande om rekommendation nr 5/1993/k angående samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur
27. meddelande om rekommendation nr 6/1993/k angående arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
28. meddelande om rekommendation nr 9/1993/e angående Nordels framtid
29. meddelande om rekommendation nr 10/1993/m angående insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
30. meddelande om rekommendation nr 11/1993/m angående finansiering för räddning av Östersjön
31. meddelande om rekommendation nr 13/1993/s angående stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE

¹⁾ Rekommendationen övergår härfter enligt beslut till socialutskottets sakområde.

32. meddelande om rekommendation nr 17/1993/p angående handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
33. meddelande om rekommendation nr 18/1993/p angående tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
34. meddelande om rekommendation nr 19/1993/k angående samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
35. meddelande om rekommendation nr 21/1993/j angående uppgörelser om vårdnaden av barn vid skilsmässa
36. meddelande om rekommendation nr 23/1993/s angående förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
37. meddelande om rekommendation nr 24/1993/s angående förstärkt nordisk medborgarpolitik
38. meddelande om rekommendation nr 27/1993/e angående etablering av näringszoner i Norden
39. meddelande om rekommendation nr 28/1993/m angående utvidgat regionalpolitiskt samarbete
40. meddelande om rekommendation nr 29/1993/m angående kontroll av kärnteknisk verksamhet
41. meddelande om rekommendation nr 30/1993/m angående säkerhet, energi och miljö

C. Beslut i interna spörsmål

(8 mars)

1. bemyndigande för utskotten att lägga till handlingarna sådana meddelanden som inte upptagits på saklistan för sessionen eller som inte slutbehandlas på sessionen
2. att tillämpa vissa regler för sessionens genomförande angående tidsbegränsningar för rådsmedlemmarnas talerätt, replikskiftet samt frågeinstitutet (Dokument 2)

(9 mars)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(10 mars)

4. bemyndigande för presidiet att utse kommittéer
5. fastställande av tid och plats för nästa session

Val

(8 mars)

1. val av president och presidium

(10 mars)

2. val av förtroendeposter

PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA M. M.

Presidium

Sten Andersson, president, Sverige
 Anker Jørgensen, Danmark
 Knud Enggaard, Danmark
 Ilkka Suominen, Finland
 Mats Nyby, Finland
 Geir H. Haarde, Island
 Halldór Ásgrímsson, Island
 Hjörleifur Guttormsson, Island
 Berit Brørby Larsen, Norge
 Jan P. Syse, Norge
 Elver Jonsson, Sverige

Arbetsutskott

Danmark

Hans Engell
 Anker Jørgensen
 Birgitte Husmark
 Knud Enggaard

Finland

Ilkka Suominen
 Lauri Metsämäki
 Claes Andersson
 Satu Hassi
 Timo Järvi­lahti
 Eeva-Liisa Moilanen
 Håkan Nordman
 Olof Salmén

Island

Geir H. Harde
 Rannveig Guðmundsdóttir
 Halldór Ásgrímsson
 Hjörleifur Guttormsson
 Kristín Einarsdóttir

Norge

Johan J. Jakobsen
 Berit Brørby Larsen
 Kjell Magne Bondevik
 Ranveig Frøiland
 Oscar D. Hillgaard
 Kjellbjørg Lunde
 Jan P. Syse

Sverige

Sten Andersson
 Wiggo Komstedt
 Per Olof Håkansson
 Elver Jonsson
 Anders Svärd

Särskilt inbjudna

Pristagarna

Erik Bergman, musikpristagare, Finland, med fru Solveig von Schoultz
Kerstin Ekman, litteraturpristagare, med Börje Frelin

Nordiska gäster

Ahlén, Sune, Nordens fackliga samorganisation	Ingibjörg Björnsdóttir, nästformand, Foreningen Norden, Island
Aikio, Pekka, sametinget i Finland	Jerneck, Ingrid, De nordiska arbetsgivareorganisatioerna
Bruun, Ola, presentatör av musikpristagaren, Norge	Kahliluoto, Matti, Finlands ambassadör
Bucher-Johannessen, Olav, Norges ambassadör	Møller, Otte E., Danmarks ambassadör
Carpelan, Bo, författare	Sasi, Kimmo, riksdagsman, ordförande för Pohjola Norden, Finland
Eidem, Bjarne Mørk, Foreningen	Sigríður Á. Snævarr, Islands ambassadör
Fälldin, Torbjörn, Föreningen Norden, Sverige	Svensson, Hasse, Föreningen Norden på Åland
Gauhttor, Máret, sametinget i Norge	Vaittinen, Pirjo, presentatör av litteraturpristagaren, Finland
Hauge, Lars, Föreningarna Nordens Förbund	Åhrén, Ingvar, sametinget i Sverige
Hentze, Demmus, Föreningen Norden, Färöarna	

Internationella gäster

Anteniske, Ance, Baltiska församlingen	Gustov, Vadim, OSS-staternas interparlamentariska råd, samarbetsrådet, Leningrad-regionen
Bajoras, Arvydas, MP, Miljökommittén, Litauen	Kikerpill, Rein, MP, Miljökommittén, Estland
Birkavs, Valdis, Statsminister, Lettland	Krotov, M., OSS-staternas interparlamentariska råd
Budovskis, Maris, MP, Baltiska församlingens president	Laar, Mart, Statsminister, Estland
Dees, D., President, MP, Eftas parlamentarikerkommitté	Opdahl, Øystein, delegationschef, IOM
Gaigg, Gerfried, MP, Eftas parlamentarikerkommitté	Riabukhin, Peter, OSS-staternas interparlamentariska råd

Slezevicius, Adolfas,
Statsminister, Litauen
Volkov, Boris, OSS-staternas
interparlamentariska råd

Vuohula, Eero. Eftas
parlamentarikerkommitté
Vuorimäki, Petteri, IOM

Nordiska organisationer

Bærug, Richard, Nordiska ministerrådets informations- kontor, Riga	Kristjana Sigurðardóttir, Nordisk informationskontor, Island
Kreuger, Anders, Nordiska ministerrådets informations- kontor, Vilnius	Lundby, Kristin, Nordisk informasjonskontor, Sør- Norge
Salonen, Leo, Nordiska ministerrådets informationskontor, Tallinn	Lundholm, Mikael, Nordiska ekonomiska forskningsrådet
Abrahamsson, Kirsi, Nordiskt informationskontor, Umeå	Löfgren, Monica, Nordiska investeringsbanken
Baer, Lars-Anders, Nordiska samerådet	Magga, Ole Henrik, sametinget, Norge
Bauters, Anneli, Nordiska språk- och informationscentret	Molinder, Peter, Baltpraktik Pitkänen, Harro, Nefco
Bruun de Neergaard, Ulla, NorFa	Rasmussen, Torben, Nordens Hus i Reykjavík
Callerström, Jan, Nordiska investeringsbanken	Rønsen, Oddvar, Nordiska investeringsbanken
Carlén, Staffan, Nordiskt konstcentrum	de Sharengard, Harry, Nordiska statistiska sekretariatet
Dingstad, Eivind, Nordiska investeringsbanken	Sigurlín Sveinbjarnardóttir, nordisk skolekonsulent, Island
Eckert, Stella, Nordiska utvecklingsfonden	Suomijoki, Kati, Nordiskt informationskontor, Vasa
Esther Steinsson	Syrjänen, Heidi, Nordiska investeringsbanken
Falk, Johan, Nomus	Talka, Anne Riitta, Nordiska investeringsbanken
Hannevik, Arne, NorFa	Þorsteinn Ólafsson, Nopef
Karmila, Erkki, Nordiska investeringsbanken	Turtschaninoff, Peter, Nordens Hus på Färöarna
Kendzior, Nøste, Nordisk informasjonskontor i Nord- Norge	Öhmann, Carl Ivar, Nordiska utvecklingsfonden
Kløvstad, Jan, direktör för Nordens Hus i Tórshavn	

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark

Funder, Jan, betjent
 Gant, Anne, assistent
 Green, Mette, overassistent
 Hagemann, Henrik,
 generalsekretær
 Nørgaard, Jens, betjent
 Olsen, Tove, overassistent
 Riemann, Lavst, stf.
 generalsekretær
 Sandø, Jonna, overassistent
 Erik Ingemann Sørensen,
 redaktør
 Vestergaard, Mette, fuldmægtig

Färöarna

Rein, Marius, sekretær
 Stenberg, Ásla, sekretær
 Thomassen, Kristoffur,
 bureauchef

Grönland

Bach, Tommy, fuldmægtig
 Carstensen, Elisabeth,
 fuldmægtig
 Steenholdt, Alibak, bureauchef

Finland

Eriksson, Magnus, bitr. sekre-
 terare
 Husman, Paula, avdelnings-
 sekreterare
 Immonen, Maarit,
 byråsekreterare
 Gabrielsson, Ulrica, forskare,
 riksdagens upplysningstjänst
 Kaikkonen, Paula, bitr. sekre-
 terare
 Keila, Juha, ADB-tekniker
 Kuupias, Leea,
 avdelningssekreterare
 Lindström, Guy, generalsekre-
 terare

Lohiniva, Greta, bitr. general-
 sekreterare
 Mairue, Sirpa, byråfunktionär
 Meier, Leena, sekreterare,
 sekretariatet för nordiskt
 samarbete
 Mennander, Kirsi, translator
 Nieminen, Risto, bitr. sekreterare
 Salo, Kari, informationssekre-
 terare
 Savola, Jukka, enhetschef,
 riksdagens förvaltnings-
 avdelning
 Tallqvist, Kristiina, informations-
 assistent
 Talvitie, Ossi, vaktmästerichef

Åland

Groop, Janina, tf. delegations-
 sekreterare

Island

Áslaug Skúladóttir, attaché
 Elín P. Flygenring, general-
 sekretær
 Lene Hjaltason, fuldmægtig

Norge

Andreassen, Bjørn, første-
 konsulent
 Austin, Kjell, førstekonsulent
 Braaten, Else Marie, konsulent
 Bøhlum., Per
 Ellingsen, June, førstesekretær
 Myhre-Jensen, Kjell, sekretariats-
 leder
 Pettersen, Dag, førstekonsulent
 EDB
 Valderhaug, Bibbi,
 kontorsekretær
 Vekrum, Lise Enberget, første
 sekretær

Sverige

Alvarson, Dan, expeditions-
föreståndare
Bergqvist, Renée, 1:e byrå-
sekreterare
Bruce, Margareta, byråsekreterar
Hjelm, Eva, kamrer
Hultén, Eric, avdelningsdirektör

Isacsson, Bert, kanslichef
Larsson, Jan, 1:e arkivarie
Quiding, Ossian, informations-
sekreterare
Smekal, Eva, byråchef
Söderman, Anita, avdelnings-
direktör
Tollin, Ingrid, chefssekreterare

Presidiesekretariatet

Andersson, Hans, administrativ
chef
Andersson, Pia, kamrer
Bejmar, Marianne, byråassistent
Carlsson, Inge Munk, byrå-
assistent
Friborg, Charlotta, redigerare
Guðrún Garðarsdóttir, bitr.
redaktör
Hagen, Gro, 1:e byråassistent
Johanson, Birgitta,
byråsekreterare
Joneken, Anneli, byrådirektör
Karlsson, Svenolof, redaktör
Koumí, Margareta, byråassistent
Lindboe, Ole, mediechef
Lindfors, Viveca, byråsekreterare

Lindroos, Päivikki, internationell
sekreterare
Mattsson, Kaj-Peter, stf. presidie-
sekreterare
Nyberg, Lars, expeditions-
assistent
Osnes, Jostein, presidie-
sekreterare
Rudolf, Charlotte, byråassistent
Sergenius, Margit, byråassistent
Stenberg, Stig, intendent
Sundberg, Renée, byråassistent
Wiklund, Viveca, redaktions-
assistent
Östman, Margit Louise, inter-
nationell sekreterare

Utskottssekreterare

Anderson, Marianne, budget-
utskottet
Caspersen, Ove,
kulturutskottet
Ingimar Einarsson, social-
utskottet
Lundberg, Göran, miljöutskottet

Mårtensson, Anna,
budgetutskottet
Utheim, May-Britt Gjengstø,
kulturutskottet
Vefald, Olav, ekonomiska
utskottet
Østergaard, Anne, juridiska
utskottet

Nordisk Kontakt

Björn Jóhannsson, redaktör, IS
Carlsson, Marianne, redaktör, F
Einar Aaraas, redaktör, N

Erik Ingemann, redaktör, DK
Häggman, Larserik, chefredaktör
Norrbon, Hans, redaktör, S

Nordiska ministerrådets sekretariat

Berg, Knut, konsulent
 Berggreen, Lasse, konsulent
 Damm, Lotta, sekretær
 Dammert, Lauri, konsulent
 Eklund, Per, konsulent
 Ekman, Anette, konsulent
 Elefalk, Kjell, konsulent
 Emborg, Kerstin, administrationssekretær
 Felixson, Tryggvi, konsulent
 Flatøy, Liv Marion, sekretær
 Granström, Birgitta, sekreterare
 Gummesson, Anders, avdelningschef
 Hansen, Leif Chr., afdelingschef
 Herfelt, Susanne, konsulent
 Kolltveit, Johs, afdelingschef
 Kristensen, Marianne, konsulent
 Larsen, Stein, konsulent
 Lehtelä, Kirsi Marja, konsulent
 Lehtovirta, Tapani, konsulent
 Lönnroth, Joakim, konsulent
 Mathlein, Lars, avdelningschef
 Mattila, Pekka, konsulent
 Miemois, Karl Johan, konsulent
 Nielsen, Knud Arne, sektionschef
 Nilsson, Gunilla, afdelingssekretær

Ólafur Kvaran, konsulent
 Olsson, Ingrid, avdelningssekreterare
 Persson, Margaretha, avdelningssekreterare
 Petersen, Claes Bagge, konsulent
 Ranebo, Stellan, konsulent
 Sandelin, Ann, avdelningschef
 Stenbäck, Pär, generalsekreterare
 Stenbäck, Pär, generalsekreterare
 Ström, Björn, konsulent
 Suhr, Helena, administrationssekreterare
 Tangeraas, Martin, konsulent
 Teperi, Outi, sekreterare
 Tivéus, Ylva, sektionschef
 Tommola, Aila, konsulent
 Tuoi, Lemmi, konsulent
 Tveit, Hege, konsulent
 Urdshals, Jan-Erik, sekreterare
 Vermeer, Liisa, konsulent
 Vibholt, Villy, sektionschef
 Vikersveen, Kari, administrationsseksretær
 William, Johan, konsulent
 Österberg, Christina, konsulent
 Östling, Bengt, konsulent

Stenografer

Danmark

Bram, Lise, referent
 Delfs-Andersen, Sven, referent
 Hildebrand, Kirsten, tekstbehandler
 Jensen, Vibeke, tekstbehandler
 Keel, Klaus, referent
 Sander, Inger Merete, referent
 Spanggaard, Elisabeth, referent

Finland

Filppa, Birgitta, stenograf
 Karrento, Anita, stenograf

Niittuinperä, Jari, stenograf
 Sundström, Marina, textbehandlare
 Varisto, Niklas, stenograf

Norge

Hylback, Lisbeth, referent
 Kleppe, Elisabeth, referent
 Kristiansen, Anne Grethe, referent
 Raanes, Gudrun Strand, referent
 Schwartz, Kari, referent

Sverige
 Djurström, Stig, riksdags-
 stenograf
 Karlbom, Berit, sekreterare

Löfling, Arne, riksdagsstenograf
 Nilsson, Lars, riksdagsstenograf
 Sandberg, Ulla, sekreterare

Tolkar

Andersson, Pirkko-Liisa
 Hellström, Sirpa

Kaljunen, Riitta
 Laakso, Ritva

Partigruppernas sekretariat

Socialdemokratiska gruppen
 Andersson, Berit, sekr.
 Dybing, Svein, informasjonssekr.
 Jahren, Frode, politisk rådgiver
 Kokk, Ern, sekr.
 Kolberg, Martin, sekretariatsleder
 Lundin, Inga-Lisa, sekr.
 Låth, Roger, pressekr.
 Sirjamo, Anna-Liisa, informa-
 tionssekr.
 Svensson, Jerry, gruppesekr.
 Thorvaldsen, Trond, gruppesekr.

Mittengruppen
 Husan, Gunnar, generalsekr.
 Ness, Steinar, generalsekr.

Sæter, Odd Jostein, gruppesekr.
 Skjørestad, Jarle, sekretariatsleder

Konservativa gruppen
 Airaksinen, Harri, tf. planerings-
 sekr.
 Lebech, Mads, gruppesekr.

Vänstersocialistiska gruppen
 Nilsen, Petter, gruppesekr.

Svenska partisekreterare
 Ericsson, Dan (kds)
 Pettersson, Åke (c)
 Öhm, Peter (fp)

Sakkunniga

Danmark
 Beck, Anton, ministersekretær
 Bjerregaard, Tine, assistent
 Boisen, Ida, fuldmægtig
 Carlsen, Anne Marie Sloth,
 fuldmægtig
 Christensen, Hans Henrik,
 underdirektør
 Facius, Filip, kontorchef
 Falck-Petersen, Pernille,
 fuldmægtig
 Fischer, Henrik, hvalkommissioner
 Fischer, Per, konsulent
 Goldschmidt, Ernst, kommitteret
 Hansen, Lenna, kontorfuldmægtig

Heilesen, Palle, ministersekretær
 Hesselbjerg, Torsten, afdelingschef
 Hindkjær, Lars, ministersekretær
 Johannesen, Odma, fuldmægtig
 Junker, Ulla, fuldmægtig
 Jørgensen, Lars Bernhard,
 afdelingschef
 Kamper, Anne, ministersekretær
 Katznelson, Ib, kommitteret
 Kjeldsen, Berno, sekretariatschef
 Larsen, Lars Bay, kontorchef
 Larsen, Peter Jon,
 generalsekretær
 Lassen, Nina, fuldmægtig

Lauritzen, Peter, ass.
ministersekretær
Lautrup-Larsen, Morten,
ministersekretær
Lillelund, Anne Dorthe,
fuldmægtig
Lindhard, Lasse, konsulent
Martinussen, Gurli, kontorchef
Nielsen, Hanne, fuldmægtig
Olssen, Hedeman, kontorchef
Rasmussen, Helle, ass.
ministersekretær
Rindom, Birthe, fuldmægtig
Schou, Mogens, kontorchef
Schydt, Frederik, afdelingschef
Seaton, Pernille, ministersekretær
Sestoft, Liselotte Heslet,
afdelingschef
Trolborg, Kirstine, ass.
ministersekretær
Valsborg, Ib, afdelingschef
Vorre, Poul, kontorchef
Worm, Susanne, fuldmægtig
Wichmann, Henrik, fuldmægtig

Färöarna

Finnsson, Eyfynnur, fuldmægtig
Gravesen, Iben, lagmandens
personlige sekretær
Holbech, Johnny W., direktør
Hoydal, Kjartan, fiskeridirektør
Lammhauge, Edith, sekretær
Madsen, Jóannis, fuldmægtig
Poulsen, Maiken S., sekretær
Thorsteinsson, Jákup, direktør
á Velbastad, Niels, samarbejds-
ministerens stedfortræder

Grönland

Biilman, Petrus H., kontorchef
Cordtz, Torben, direktør
Helms, Hans Jakob, direktør
Jacobsen, Niels Junker, sekretær
for landsstyreformanden
Leth, Henrik, direktør
Lyberth, Jakob, konsulent
Møller, Aqigssiaq, direktør

Olsen, Lise, Lennert,
forskningskoordinator
Oxholm, Olle, institutleder
Petersen, Suustu, fuldmægtig
Riemenschneider, Enid,
konsulent
Søndergaard, Jørgen S.,
konsulent

Finland

Appel, Barbara, specialplanerare
Aro, Markku, fiskeriråd
Dahlqvist, Anders, special-
medarbetare
Ekebom, Ralf, överinspektör
Erhola, Kristiina, andre-
sekreterare
Forsberg, Fredrik, äldre
regeringssekreterare
Gustafson, Matti, bitr. avdel-
ningschef
Heino, Jan, bitr. avdelningschef
Hollmen, Lauri, sekreterare för
internationella ärenden
Huhtaniemi, Pekka, statsmi-
nisterns specialmedarbetare
af Hällström, Gustaf, verkstäl-
lande direktör
Kallio, Teuvo, kanslichef
Kauppila, Aulikki, överinspektör
Kivimäki, Erkki, utrikesråd, sam-
arbetsministerns ställföre-
trädare
Krokkfors, Karl-Johan, ambassad-
råd
Laajava, Jaakko, avdelningschef
Laxén, Marianne, projektledare
Liedes, Jukka, konsultativ
tjänsteman
Lindell, Paul, projektchef
Lindgren, Leif, specialplanerare
Lindroos, Mauno, regeringsråd
Lundqvist, Gunnar, fiskeribiolog
Melametsä, Leevi, överdirektör
Mikkola, Matti, lagstiftningsråd
Niemi, Irmeli, överdirektör
Niskanen, Pekka, överinspektör

Nummikoski, Velipekka,
specialmedarbetare
Nurmi, Pekka, överdirektör
Nyroos, Hannele, överinspektör
Ojala, Olli, överdirektör
Perttunen, Juhani, kanslichef
Pfister, Klaus, överinspektör
Potila, Sirkka, konsultativ tjänsteman
Rosengren, Marita, tf.
överinspektör
Siikala, Kalervo, överdirektör
Siljamäki, Hannu, överinspektör
Slotte, Kristian, konsultativ tjänsteman
Söderlund, Desiree, tf.
lagstiftningsråd
Tuominen, Eeva-Liisa, generalsekreterare
Uronen, Reino, kanslichef
Valjento, Liisa, utrikessekreterare
Valtonen, Pertti, industriråd
Veijalainen, Risto, överdirektör
Widing, Barbro, specialrådgivare
Voipio, Iikko, konsultativ tjänsteman
Wuoristo, Pekka, byråchef
Yli-Lahti, Jussi, specialmedarbetare

Åland

Abrahamsson, Sten-Erik, utbildningschef
Beckman, Henrik, projektchef
Jansson, Harry, tf.
avdelningschef
Jansson, Runa-Lisa, sekreterare, Föreningen Norden
Johansson, Veronica, konsumentrådgivare
Lindbäck, Peter, tf. kanslichef
Lindström, Henry, landskapsagronom
Storå, Carl, fiskeriintendent
Söderlund, Tor-Erik, överinspektör
Ween, Marianne, institutchef

Island

Albert Jónsson, afdelingschef
Árni Þ. Árnason, kontorchef
Árni Gunnarsson, kontorchef
Árni Kolbeinsson, departementschef
Bollí Þór Bollason, kontorchef
Eyjólfur Sveinsson, politisk rådgiver
Guðríður Sigurðardóttir, departementschef
Gunnar E. Sigurðsson, afdelingschef
Hanne Fisker, fuldmægtig
Jón Júlíusson, medlem af nordisk samarbejdskomité
Karítas H. Gunnarsdóttir
Kristján Skarphéðinsson, afdelingschef
Kristmundur Halldórsson, afdelingschef
Magnús Jóhannesson, departementsråd
Margrét Björnsdóttir, politisk rådgiver
Ólafur Davíðsson, departementschef
Páll Sigurðsson, departementschef
Snjólaug Ólafsdóttir, kontorchef
Snorri Pálmason, sagkundig
Stefán Baldursson, kontorchef
Steingrímur Ari Arason, politisk rådgiver
Þorkell Helgason, departementschef
Þorsteinn Geirsson, departementschef
Þórður H. Ólafsson, kontorchef
Þórunn Erharðsdóttir, afdelingschef

Norge

Bauer, Irene, underdirektør
Berg, Hans, førstekonsulent
Bratteli, Tone, presserådgiver

Bruzelius, Karin,
 departementsråd
 Bull, Henrik, lovrådsgiver
 Clemet, Fridtjov, rådsgiver
 Dånmark, Gabriella,
 underdirektør
 Ekanger, Ivar, underdirektør
 Eriksen, Tore, ekspedisjonssjef
 Fallan, Berit, rådsgiver
 Fure, Lars, byråsjef
 Garberg, Heidi, rådsgiver
 Gilbo, Berit, førstekonsulent
 Glenne, Eirik, ekspedisjonssjef
 Graham, Oddmund, departe-
 mentsråd
 Gramstad, Sigve, ekspedisjons-
 sjef
 Gregussen, Otto, statssekretær
 Grue, Per Harald,
 departementsråd
 Hansen, Svein Roald, stats-
 sekretær
 Harbitz, Ole, direktør
 Hauge, Marius, underdirektør
 Hjegg, Jan Wessel, avd. direktør
 Hjelle, Marta, konsulent
 Ingebrigtsen, Roger, politisk råd-
 giver
 Isachsen, Olav, underdirektør
 Jensen, Ulf, kultursjef
 Jørgensen, Jan Birger, første-
 konsulent
 Kjønneøy, Gunnar,
 departementsråd
 Kobro, Thomas O.,
 førstekonsulent
 Kvakkestad, Sverre,
 underdirektør
 Libak, Arvid, politisk rådsgiver
 Limi, Hans, generalsekretær
 Løvaas, Harald, generalsekretær,
 Foreningen Norden
 Malterud, Tore, ekspedisjonssjef
 Moe, Thorvald, ekspedisjonssjef
 Nadheim, Erik, rådsgiver
 Norstein, Ingrid, politisk
 rådsgiver

Nåvik, Gunnbjørg, rådsgiver
 Owe, Christoffer,
 ekspedisjonssjef
 Paulsrud, Kari, politisk rådsgiver
 Prebensen, Wenche, rådsgiver
 Rasmussen, Hallstein, ass. fiske-
 ridirektør
 Rogstad, Bjørn G., underdirektør
 Røed, Magne, rådsgiver
 Singsaas, Øystein, statssekretær
 Strompdal, Kjartan, rådsgiver
 Stubsjøen, Magne, jorddirektør
 Støre, Jonas Gahr,
 spesialrådgiver
 Sønneland, Helge,
 ekspedisjonssjef
 Tveitereid, Sigurd, ekspedisjons-
 sjef
 Tønnesen, Trygve, rådsgiver
 Vetlesen, Johan, underdirektør
 Yttredal, Børge, konsulent
 Østerberg, Hild, konsulent
 Aaboen, Jan, statssekretær
 Ånstad, Hans, rådsgiver

Sverige

Annerberg, Rolf, generaldirektør
 Arnholm, Maria, stabchef
 Bodén, Lennart, sakkunnig
 Carlson, Per, departements-
 sekretærer
 Christiansson, Lars, presschef
 Danielsson, Mona,
 departementsråd
 Eiken, Odd, statssekretærer
 Ekström, Göte, statssekretærer
 Emblad, Stefan, departements-
 sekretærer
 Engelbrecht, Per-Ove,
 departementsråd
 Eriksson, Anders, rättschef
 Falk, Bertil, Bok&Bibliotek
 Fischer, Carin, statsekretærer
 Fürstenbach, John, byråchef
 Haag, Martin, pressekreterare
 Heden, Håkan, departementsråd
 Heister, Chris, sakkunnig

Hedman, Gunnel, sakkunnig
 Hedman, Kurt, statssekreterare
 Ifvarsson, Carl-Anders, stats-
 sekreterare
 Johansson, Per Egon, stats-
 sekreterare
 Jönsson, Mats, direktör,
 Föreningen Norden, Sverige
 Landerholm, Karin, sakkunnig
 Lannegren, Göran,
 departementsråd
 Lidal, Bengt, departementsråd
 Ljunggren, Anders, stats-
 sekreterare
 Lundberg, Lars, departements-
 råd
 Lundh, Brita, departements-
 sekreterare
 Mattsson, Dag, hovrättsassessor
 Moberg, Axel, kansliråd
 Nordegren, Helena, assistent
 Nordling, Lotty, rättschef
 Nordström, Gun,
 departementssekreterare
 Peters, Catharina, departements-
 sekreterare
 Peterson, Carl-Gunnar, plane-
 ringschef
 Pettersson, Agne, departements-
 sekreterare
 Sand, Hans, departementsråd
 Sandberg, Torsten, planerings-
 chef
 Svidén, Ulf, departementsråd
 Ternrud, Ingrid, departements-
 sekreterare
 Thelin, Krister, statssekreterare
 Unger, Lisbeth, departements-
 sekreterare
 Wallenström, Mårten, sakkunnig
 Zachrisson-Nilsson, Ann, kansli-
 råd
 Ziemelis, Mite, departements-
 sekreterare
 Öster, Karl Olov, expeditionschef

De politiska ungdomsorganisationerna

Danmark

Damsgaard, Benny, Konservativ
 Ungdom
 Hansen, Flemming Østergaard,
 Danmarks
 Socialdemokratiske Ungdom
 Kristensen, Allan Pagh, DSU
 Lund, Niels, Dansk Ungdoms
 Fællesråd
 Overgaard, Birgitte, Konservativ
 Ungdom
 Rostbøll, Kristian, SVN
 Sandberg, Jan, Konservativ
 Ungdom
 Sloth, Kristian, Kristeligt
 Folkpartis Ungdom
 Tarby, René, Radikal Ungdom
 Uldall, Sune B. ,
 Centrumdemokraternes
 Ungdom

Vesterlund, Urs, Radikal
 Ungdom
 Westrik, Ulrik, Venstres Ungdom

Färöarna

Bjellevåg, Odd Arild,
 Ungmannafelagid Sambandid
 Dalsgard, Frídur Pállsson,
 Føroya Ungdómsrád
 Heodunum, Selinda, Unga
 Sjálfstýrifélagid
 Isholm, Erling, Unga Tjóðveldi
 Føroya
 Lindenskov, Eiríkur, Sosialistiskt
 Ungmennafélag

Grönland

Fleischer, Ulf, Sorlak
 Hellmann, Finn, Akulliit Partiiat

Henriksen, Benny, Atassut
ungdom
Lyng, Siverth, FNSU
Qujaukitsoq, Viitus, Sorlak

Finland

Arola, Paulina,
Ungdomssamarbete Allians
Heiniluoma, Jari, NCF
Hykkönen, Elina, Pohjola
Nordens Ungdomsförbund
Jäskeläinen, Tanja,
Samlingspartiets
Ungdomsförbund
Korkman, Rikard, Svensk
Ungdom
Riikonen, Olli, Centerns
Ungdomsförbund
Rinne, Sari, Socialdemokratisk
Ungdom
Söderudd, Isa-Maria, Finlands
Kristliga Förbunds Ungdom
Tahvanainen, Säde,
Socialdemokratisk
Ungdom/FNSU

Åland

Ekström, Eva, (FÅU)
Holmström, Anna, Ung-
Liberalerna
Lahti, Björn, Frisinnad Ungdom

Island

Árdís Sigurðardóttir, SNÆ/ÆSI
Börkur Gunnarsson, Samband
ungra sjálfstæðismanna
Einar Gunnar Einarsson,
SNÆ/ÆSI
Eiríkur Bergmann Einarsson,
FNSU
Hallur Magnússon, Samband
ungra framsóknarmanna
Ingibjörg Hrefna Björnsdóttir,
Æskulýðsfylking
Alpýðubandalagsins

Magnús Árni Magnússon,
Samband ungra
jafnaðarmanna
Pétur Blöndal, Samband ungra
sjálfstæðismanna
Sigurður Mátsson, Nordens
ungdom
G. Valdimar Valdimarsson,
Nordiska centerungdomens
förbund
Þórunn Sveinbjarnardóttir,
Ungmennasamtök
kvennalistans

Norge

Eidsaa, jr. Andreas E.,
Kristdemokratisk Ungdom i
Norden
Jensen, Frank, Unge Høyeres
Landsforbund
Kruger, Rut, Jørstad, Landsrådet
for norske
ungdomsorganisasjoner
Kønes, Bård, Arbeidernes
ungdomsfylking
Sundtoft, Tine, Nordiska
Ungkonservativa Unionen
(NUU)
Terning, Hans Petter, Nordisk
Ungkonservativ Ungdom
Långøy, Audun,
Senterungdommen
Wang, Gine, Sosialistisk Ungdom
Vassbø, Knut, Kristdemokratisk
Ungdom i Norden
Woie, Per Tore, Norges Unge
Venstre

Sverige

Axelsson, Charlotta, Landsrådet
för Sveriges
ungdomsorganisationer (LSU)
Broberg, Anders,
Kristdemokratiska
ungdomsförbundet
Eriksson, Malin, Liberala
ungdomsförbundet

Hansson, Kristina, Centerns
ungdomsförbund

Johansson, Ragnhild, Nordiska
centerungdomens förbund

Jämtin, Carin, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

Lindell, Jenny, Socialdemokratisk
ungdom i Norden (SUN)

Magnusson, Pia, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

Mellstrand, Björn, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

Nyström, Helena, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

Radtke, Henrik, Landsrådet för
Sveriges ungdomsorganisa-
tioner (LSU)

Thorén, Johan, Kristdemokratisk
Ungdom i Norden

Thunberg, Jonas,
Socialdemokratisk ungdom i
Norden (SUN)

SUPPLEMENT

UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
MUSIKPRIS OCH LITTERATURPRIS

**Festföreläsning vid utdelningen av Nordiska rådets
musikpris och litteraturpris i Blå hallen,
Stockholms stadshus den 8 mars 1994 kl. 19.00**

Musik i foajén framfördes av musiker ur Stockholms blåsarsymfoniker.

Domkyrkoorganist *Mats Ericsson* spelade på Stadshusets orgel Preludium i diss-moll av Otto Olsson.

Anima Aquilonia - en nordisk själ i förvandling
Presentatör Frej Lindqvist

Porkell Sigurbjörnsson
Orkestertröll. Orkester Norden,
dirigent *Ulf Söderblom*
(Nomus beställningsverk för
Orkester Norden 1993)

Utdelning av litteraturpriset
Presentation av pristagaren av
fil. dr. *Pirjo Vaittinen*
Utdelning av priset
Nordiska rådets president
Pristagarens tacktal

Hälsningsord
Nordiska rådets president

Frej Lindqvist läser ur *Händelser vid vatten*

Utdelning av musikpriset
Presentation av pristagaren av
direktör Ola Bruun från Nomus
Nordiska musikkommittén
Utdelning av priset
Nordiska rådets president
Pristagarens tacktal

Edvard Grieg
Ur symfoniska danser op 64, nr 4
Orkester Norden,
dirigent *Ulf Söderblom*
Andante - Allegro molto e risoluto

Erik Bergman
Kärleksduett ur
Det sjungande trädet
Kaisa Hannula, sopran,
Petteri Salomaa, baryton
Orkester Norden,
dirigent *Ulf Söderblom*

Under tiden gästerna gick till
Gyllene salen spelade
Mats Ericsson Preludio Festivo av
Hugo Melin på stadshusorgeln

Mellanspel
Elise Einarsdotter Ensemble

Text och regi: Frej Lindqvist
Ljus: Lightmen AB
Produktion Svenska rikskonserter på
uppdrag av Nordiska rådets svenska
delegation

Frej Lindqvist (adresserade varje nation på dess eget språk): Bästa grönländare, aktade islänningar, kära färingar, vördade ålänningar, gemytliga danskar, hurtiga norrmän, tappra finnar och duktiga svenskar!

(På grönländska)

Stort är Grönland, ur vars arktiska natt vår melankoliska själ steg upp med solen.

(På isländska)

På Island blev den till liv och saga, och den befolkade vår himmel med frustande, fruktbara gudar som gav oss lusten att resa.

(På färiöiska)

Och vi befolkade Färöarna, långt borta i vår sagas dunkla natt.

(På finska)

Nästan samtidigt hörde vi för första gången, på allvar, långt inne i landet Finland, skogens mörka sus och mötte tusen sjöars blick, och vi födde en visa om hårt arbete, olycklig kärlek och mycket brännvin.

(På åländska)

Och vi tog den med till Åland, ombord på de stora träskutor som for ut över haven, ut i stora, stora världen med sin export av timmer och tung melankoli.

(På norska)

Och vi steg iland på Atlantkusten och vi såg ett land som just den dagen strålade i sol och snö, och vi lät den klara hårda fjällvinden blåsa vemodet ur kroppen och berusade oss med fjordens vatten och tanken på all olja som ännu låg under havets botten.

(På danska)

Och vi beslöt oss att aldrig bli vemodiga mer, utan glada och gemytliga, öppna och framåt blickande, och vi skapade oss ett mildt och vaksamt öga, som inbjudande skulle blicka ut över kontinenten och se till att vi inte behövde känna oss ensamma mer. Det ögat kallade vi Danmark.

(På svenska)

Sedan satte vi oss ner mitt i allt detta, andades in djupt, lyssnade till skogens mörka sus, mötte sjöarnas blåa blick, andades in fjällets friska vind och arbetade, arbetade, arbetade, hängav oss åt olycklig kärlek, odlade vårt vemod och drack oss kraftigt berusade. Vi satte oss ner i Mittens rike, Sverige, och vi sade: Detta är gott. Det är Norden.

Kära vänner! Om ni är oroliga för att ni inte förstått precis allt jag försökt säga så delar jag er oro: Jag är nämligen inte själv helt säker på att jag förstått mig rätt - men jag har med vederbörligt allvar försökt göra mig till tolk för någonting som vi påstår att vi har gemensamt, en nordisk själ.

Finns den? Eller är det bara någonting vi drömmer om, gärna i vaket tillstånd?

Sedan antiken har vi legat för oss själva här uppe, blivit mörka och deprimerade på vintern och galna och lyriska lagom till midsommar - vi har haft god tid på oss att utveckla det vi är bäst på: Luthers moral och grupparbeten med människan i centrum. Ett bra exempel på det senare kan vi se i Orkestern Norden och dess dirigent för kvällen Ulf Söderblom.

Orkestern har inte mer än ett par år på nacken. Den har som målsättning att låta ungdomar i Norden få tillfälle att utöva sitt konstnärskap tillsammans, utveckla sig på det musikaliska området och lära känna Norden.

Frej Lindqvist: Går det att fånga en själ i ord, i konkreta termer? Många har försökt, bara några har lyckats. Det ligger i en själs natur att vara svår-fångad, gäckande och undflyende. Att fånga det som Madeleine von Heland kallat Anima Aquilonia, själen i norr, är inte lätt: det som vid första bekantskapen verkar som en nationell likhet visar sig vid närmare påseende vara ett spektrum av olikheter. Finns det verkligen en gemensam nordisk själ, frågar utlänningen, när vi har så svårt att spontant och utan övertalning anlägga ett samnordiskt perspektiv på saker och ting? Hur fångar man i så fall vår gemensamma själ, som många anser är frånvändhet och skygghet och som lever och andas i den tystnad som uppstår när det som borde sägas aldrig blir sagt?

Nordiska rådets president, riksdagsledamot **Sten Andersson:** Ärade pristagare, kära nordiska vänner! Tikisluaritsi! Det är, som vi alla vet, grönländska och betyder välkomna, på svenska.

Eftersom jag utgår från att min grönländska inte är särskilt lättillgänglig, ber jag att också på svenska och på vägnar av Sveriges delegation i Nordiska rådet få hälsa er alla hjärtligt välkomna till denna prisutdelningsfest. Jag välkomnar särskilt årets musikpristagare Erik Bergman från Finland och litteraturpristagaren Kerstin Ekman från Sverige.

Som vanligt vid rådets sessioner i Stockholm kan vi även denna gång komma samman till en fest i Blå hallen i Stadshuset. Den här salen är sannolikt den internationellt mest kända svenska samlingsplatsen, eftersom Nobelfestligheterna äger rum här.

Kanske är det en och annan som undrar över att denna tegelröda sal kallas Blå hallen. Förklaringen är att arkitekten hade tänkt sig att salen skulle målas blå, men när han såg teglets mångskiftande vackra färger insåg han att de inte kunde överträffas av någon annan färg. Så det blå fick vara.

En nyhet denna gång är att Sveriges regering bad att få förlägga sin buffet-mottagning för sina inbjudna gäster till detta hus. Kvällen kommer att avslutas med dans. Så förenas i kväll enligt gammal nordisk tradition andlig och lekamlig spis med sportslig övning, förhoppningsvis till glädje och båtnad för alla och till men för ingen.

Temat för i afton är, som ni alla vet, det nordiska i musik och litteratur, dessa ymnighetshorn som ger oss alla upplevelser i rikligt mått. Stads- husets mäktiga orgel har ljudit redan. Vi har fått uppleva isländska orkester troll, frammanade av den fantastiska Orkester Norden, vars medlemmar spelade tillsammans första gången för ett år sedan och nu har kommit samman igen, för att dela med sig av sin ungdomliga spelglädje. Vår konferencier Frej Lindqvist har definierat den nordiska själen. Det blir mer, kära vänner, både av det ena och det andra.

Än en gång hjärtligt välkomna! Tervetuloa!

Frej Lindqvist: Den nordiska själen har inte alltid haft det helt lätt att göra sig gällande. På vårt gemensamma samhälleliga plan har den haft det desto lättare att uttrycka sig i konsten. Den nordiska konsten är ju mångfasetterad, visionär och i sina bästa stunder starkt provokativ, utom när den gör sig till offer för Jantelagen och blir ängsligt beroende av tillfälliga om än så starka strömningar från den så kallade stora världen. Detta har vi en viss tradition på.

Redan på 1700- och 1800-talen begav sig konstnärerna ned till Europa, till exempel till Paris, för att bli kontinentala och universella, därmed förträngande vad de upplevde som en sorts provinsialism hos dem själva, en provinsialism som däremot starkt grep dem när de kom tillbaka hem och upptäckte t.ex. det nordiska ljuset. Det är en företeelse som faktiskt inte blivit känd ute i stora världen förrän så sent som på 1980-talet, då det upptäcktes av en amerikan vid utställningen Nordiskt ljus på Brooklyn Museum i New York.

Den nordiska själen och konsten har alltid bäst försvarat sin egenart när den har vågat tro på och bejakat det starkt provinsiella. Det är kanske så enkelt att det är i det exklusivt provinsiella som vi hittar det riktigt sant universella.

Direktør Ola Bruun: Prisvinnere, statsministere, president og ærede medlemmer i Nordisk Råd, Mine damer og herrer!

Den Nordiske Musikkomite, forkortet Nomus, oppnevnt av Nordisk Ministerråd, består av to medlemmer fra hvert av de nordiske landene.

Nomus fungerer som rådgivende organ overfor Nordisk Kulturfond, men er også økonomisk fordelingsorgan og initiativtaker for fellesnordiske musikkprosjekt både innen profesjonell kunst og for amatører - og innen alle musikkgenre. Nomus bedriver informasjonsvirksomhet om Nordens musikkliv, både i og utenfor Norden, og kanskje ikke minst: Nomus er priskomite for Nordisk Råds Musikkpris.

Til Nordisk Råds musikkpris for 1994 var det til sammen nominert 10 komposisjoner, to fra hvert av de nordiske land.

Nomus har enstemmig samlet seg om operaen Det sjungande trådet av den finske komponisten Erik Bergman, født 1911 i Nykarleby.

Ved at en myte i sagaform utgjør basis for operaens handling, åpnes muligheten for forståelse av verket utover generasjons- og aldersgrenser. Koret i operaen spiller en stor og selvstendig rolle, nesten som en kollektiv solorolle, som kommenterer hendelsesforløp og derigjennom på en vesentlig måte fargelegger operaens handling. Dette er i seg selv en nyskapende ingrediens i den nordiske operalitteraturen.

Det sjungande trådet ble komponert i tidsrommet 1986-88.

Erik Bergmans interesse og forståelse for sagaens verden hadde ført ham inn i et nært samarbeid med forfatteren Bo Carpelan, som hører til forgrunnsfigurene innen den finlandssvenske lyrikken.

Det sjungande trädet henter sin inspirasjon fra svensk sagnverden, sagaen om Prins Hatt under jorden, som mange kjenner til, og som har et tema som har vært gjenstand for mange variasjoner opp gjennom årene.

Gjennom å knytte seg opp mot en fabel som basis for en komposisjon, kommer Erik Bergman i et ganske fornemt selskap: Mozarts Tryllefløyten, Puccinis Turandot, Prokofieffs Kjærligheten til de tre appelsiner, for å nevne noen.

Temaet har fascinert mange.

Det er den evige kamp som utspilles: mellom det gode og det onde, mellom lys og mørke, mellom håp og fortvilelse, mellom kjærlighet og hat. Et tema gjenkjennbart i alle kulturer - og til alle tider like aktuelt.

Operaen Det sjungande trädet omfatter i alt 22 scener som er inndelt i en prolog, to akter med mellomspill, og en epilog. Operaen har 10 egentlige solistiske roller - fem større og fem mindre - og koret farger landskapet og kommenterer begivenhetene. Et svært elastisk og koloristisk tonespråk bringer ofte tankene inn på Palestrinas lineære renessansestil, og ofte - og til tider ganske fremtredende - fornemmer man en sterk inspirasjon fra gregoriansk sangtradisjon, som Bergman var sterkt opptatt av i sine yngre år. - I parentes kan nevnes at Erik Bergman faktisk var den første korleder som gav en fullstendig konsert med Palestrina-musikk i Finland.

Bergman har aldri vært tilhenger av nasjonalromantisk uttrykksform. Han gikk alt fra tidlige år sine egne veier, søkte bort, staket ut ny kurs, brøt barrierer, og ble kjent med musikktradisjoner og musikalske uttrykksformer over store deler av verden: i Orienten, i Afrika, i Sør-Amerika.

Hans sterke emosjonelle kraft og dynamiske karakter inspireres av natur og diktning. Han er en eksperimentator som stadig søker nye uttrykksformer - særlig innen det klanglige området. Således har han vært og er en pioner - en hjørnestein i finsk og nordisk musikkliv.

Utdannet pianist og organist - det er allikevel vokalmusikken som alltid har stått Bergmans hjerte nærmest. Hans ry som virtuos kordirigent var befestet lenge før hans gjennombrudd som komponist. I korverkene finner vi mange av de kunstneriske høydepunktene i hans produksjon.

Det sjungande trädet fremstår på mange måter som en sum av hans samlede vokalmusikk.

Å skrive sin første opera i en alder av 77 år er langt fra daglig kost. At verket samtidig er et klart bevis på både vilje, evje og kraft til musikalske nyvinninger - til fortsatt å utfordre, til fortsatt å søke, til fortsatt å sette seg mål - vitner om en skapende kraft av dimensjoner.

Takk, Erik Bergman, for at du så generøst har skjenket Det sjungande trädet til nordisk musikkitteratur. Nomus gratulerer med prisen!

Musikpristagaren, kompositören **Erik Bergman**: Jag vill varmt tacka Nordiska rådet för detta års musikpris som gäller min opera Det sjungande trädet. Operaen har sina rötter i den gamla småländska folksagan Prins Hatt under jorden, en saga som i sin tur har sina rötter i den antika myten och som diktaren Bo Carpelan har arbetet om till ett libretto.

I Det sjungande trädets krona susar hela tillvaron med dess eviga kamp mellan mörker och ljus, ont och gott. Ingenting är här entydigt gott, också det renaste uppsåtet kan fördunklas; ingenting är entydigt ont - också i hämnden kan det finnas kärlek. Ingen lycka är fullständig, när prinsessan i sagan återfinner sin prins förlorar hon sina ögons ljus.

Fulländningen är en dröm, så är det också i livet.

I Det sjungande trädet har jag velat samla ett långt livs erfarenheter både som människa och som tonsättare. Operan kommer nästa år att uppföras i vårt nya operahus inom ramen för Helsingfors festspel.

Ännu en gång ett stort tack!

Frej Lindqvist: Mina damer och herrar! Anima Aquilonia, den nordiska folksjälén, föddes vid granars sus, till älvars brus och vid anblicken av den alltför korta sommarens blänk i sjöarnas vatten. Där växte den sig stark, därifrån begav den sig ut för att erövra världen, lät sig smickras och förtjus-sas, förlorade kanske för ett ögonblick sig själv, vände hem igen och upp-täckte att världen låg hemmavid. Då blev den vuxen. Den prydde sedan sin mannaålder med fred och välstånd och står nu, fortfarande i sin krafts dagar, inför sin kanske största utmaning hittills: att i sig inlemma den mångkulturella värld som redan länge knackat på vår dörr, stigit in och gjort sig hemmastadd i Norden. Det som tidigare var nord och väst har plötsligt också blivit öst och syd. Norden är bara Norden till namnet.

Att inte helt låta sig inlemmas i världen, men inlemma hela världen i sig, se där en utmaning för 90-talet!

Fil.dr. Pirjo Vaittinen: Mina damer och herrar! Om det någonstans i stad-garna för Nordiska rådets litteraturpris hade stått att priset skulle ges för ett skönlitterärt verk som lyckats med att på något sätt blanda in i berättel-sen en majoritet av Nordens länder, då skulle den svenska författaren Kerstin Ekmans bok *Händelser vid vatten* haft en god chans att vinna, ty scenen för de dystra händelserna är norra Sverige, nära norska gränsen. I Norge vistas en av romanens centrala gestalter i sin ungdom, och som vuxen arbetar han där. Dessutom har han samiska rötter. Han förförs av en finlandssvensk dam som han senare efterforskar i Åbo och möter i Hel-singfors.

Miljön och mentaliteten i Kerstin Ekmans *Händelser vid vatten* känns igen av oss finnar. Jag har förstått att det finns en "true story" bakom det mord som beskrivs i boken. Själv kommer jag ihåg från min barndom tid-ningarnas bilder och text: fyra unga människor hade rått slaktats på stran-den av en insjö i södra Finland.

En berättelse om våld och död kan i sig gömma något djupt mytiskt. Den kan förbereda människor för en natt då ljuset försvinner, solen dör eller för en vinter i naturens kretslopp. Om man bearbetar sina känslor, som via berättelsen har blivit gemensamma känslor. Kerstin Ekmans bok är en studie i våldets djuptgående inverkan på glesbygdens sociala liv, eller, med andra ord, en onskans sociologi.

Händelser vid vatten kan läsas som en kriminalroman eller detektivroman. Den kan också läsas som en bildningsroman om den unga mannen och hans identitetsproblem. Den har inslag av en melodram, en familjeserie, den är en samhällsskildring och en kritik av samhället. Boken är en pedagogisk pamflett, en rapport om gröna vågenutopin. Den är en kärleksroman och en roman om motsättningar mellan könen. Och en kvinnoroman är den; den berättar om mor och son och mor och dotter, och om de två mödrarnas ödesdiga envig.

Människor läser romaner på sitt eget sätt, med sina egna litterära förväntningar, men på samma gång som en del av sin värld och sina problem. I mötet med en sådan rik roman som Kerstin Ekmans Händelser vid vatten erfar man inte bara läsglädje, utan också förvåning och häpnad inför skildringen av brutala gärningar. Detta möte med konsten kan i oss väcka till liv bortträngda tankar och öppna möjligheten att på nytt reflektera över hur vi lever våra liv som kvinnor och som män idag. Tack för det, Kerstin Ekman!

Litteraturpristagaren, författaren **Kerstin Ekman**: Herr president, kära nordiska vänner! Jag är glad och tacksam att få ta emot detta storslagna pris. Jag vet att det ligger ett långt och engagerat arbete bakom nomineringarna och valet. Det syftar till att lyfta fram en kulturell gemenskap som går djupt. Att den funnits vet vi. Och i min generation finns den. Hemma firade vi priset med en gammal favorit av Obstfelder:

Brændevin! Skaal!
 Klink, saa det høres i himlen!
 Klink, saa de hører vi morer os!
 Brændevin! Skaal!
 Vi er helvedes stolte sønner!
 Alt, som hvisler och kribler,
 kribler og kitler och klorer,
 det skaaler vi for. Hys!

Nej, helvetets stolta söner är vi nog inte i Norden - annat än när vi fått för mycket brännvin i midsommarnätterna.

Förr trodde man att vi hade en själ gemensam, en folksjäl. När man skrev om den hette dikterna sådant som Nordmannaharpan och ur harpan kom det runosång. Det var en mycket manlig själ. Idén var tysk. Mot mitten av 1800-talet började den preussiska folksjälen känna sig germansk. Den krävde hela Schleswig-Holstein för sin livskänsla. Omedelbart började den nordiska folksjälen svälla och resa sig. Precis som i Preussen uppstod en känsla av rättfärdig och uråldrig gemenskap med Schleswig.

Lefve kriget! Må dess flamma
 Evigt brinna jämt densamma
 och dess aldrig släckta bloss
 ständigt fladdra över oss!

Så skrev en svensk skald och löjtnant i skandinavismens dagar. Hans krigarfröjd blev kort; fyra dagar och några timmars svåra plågor och död i försommaren på Als.

Göticismens nordmannasvärmeri, den nynordiska väckelsen på 1850-talet med studentmöten och politisk yrsel som också drabbade Karl XV men lyckligtvis inte regeringen - all denna spänning och laddning tycks ha gått ur folksjälen och lämnat den som ett uttjänt bilbatteri efter stormningen av Dybbøls skansar 1864. En stor diktare, Hermann Bang, har i Haabløse slægter skildrat den själens förmörkelse som kriget är: storm och regn, hästhovar mot gatsten - timme efter timme pågår återtåget från Dybbøl. De skrämde barnen ser soldaternas och hästarnas skuggor flaxa på väggarna. Det minsta barnet dör, oskyddat, i denna natt av nederlag och skräck.

Tre mansåldrar senare hade många författare i Norden en fast och stark gemenskap när dimmiga men farliga folksjälsstämningar hade brutit fram i en psykos i Tyskland. Man bildade Nordens Frihet och gav ut Ett Haandslag, som illegalt distribuerades i det ockuperade Norge. Eyvind Johnson och Harry Martinson reste till Finland under vinterkriget. Martinson deltog som frivillig. Johnson gjorde vad han kallade sin andliga värnplikt. Man inbillade sig inte längre att litterär förnyelse kom ur dessa stämningar av nordisk gemenskap. När förnyelsen kom var den det sönderbrutna och krigsäcklade medvetandets diktning, lika frän mot beredskapsstämningarna som en gång det moderna genombrottet i Norden varit mot artonhundratalsidealismen och skandinavismen.

Varifrån kommer den litterära förnyelsen i vår tid? Det vet vi inte.

En obeskriven erfarenhet bryter fram ur djup skugga och gör den till sin historia. Så kom proletärförfattarna Martin Andersen-Nexo, Ivar Lo-Johansson, Moa Martinson och många fler med sitt stoff som krävde en ny form, och detta var en litterär förnyelsetid, unik för Norden.

När vi väntar på förnyelsen kan vi inte alls vara säkra på att det är i snöljus och barrskogsdoft den bryter fram häruppe. Den kan vara förortsgrå, eller ha mycket heta färger. Den kan komma med ett storstadsspråk med metallsmak och insprängt med doom, death och trash - en nordisk erfarenhet sammansmält med det främmande och förhärjade. Den kommer att ske långt inne i de strukturer som vi ser som nationella och säregna. Den kommer att förändra dem.

Det skedde i England. Det kan ske här. Vi vet ingenting om det.

Jag känner i dag en stark gemenskap med mina samtida nordiska författare i PEN- och författarförbunden och i de kommittéer som bildats för rätten till yttrande- och tryckfrihet. Före det iranska mordhotet mot Salman Rushdie 1989 kunde vi knappast tänka oss att sådana rättigheter var hotade i Västerlandet. De nordiska författarna var tidigt engagerade mot detta brott mot folkrätten. Efter attentatet mot William Nygaard har vår samhörighet återigen karaktär av beredskap.

I dag ser vi över hela världen och mitt inne i Europa varierande former av anspråk på ensamrätt till rättfärdigheten och sanningen. De är religiösa och de är politiska. Folksjälarna sväller igen.

På Nordiska museet och Livrustkammaren har man lårat där man förvarar föremål ur vår historia som är för anlupna och skräpiga eller rent ut sagt för bisarra att ställas ut. Packa ner folksjelen där, skygg och frånvänd eller manlig och krigisk - vad den nu är av för årsmodell. Man kan leka med tanken på en nordisk själ, älskvärt och vackert, som Frej Lindqvist har gjort här i kväll, men det som vi verkligen har gemensamt, det har vi tillsammans med människor över hela världen, djupt i vårt inre. Var gång litteraturen på allvar förnyas får vi en möjlighet att utan skräck se in i en förändrad värld.

Vi måste så gott vi kan skydda unga författares rätt att bryta igenom med sin förnyelse, hur den än ser ut. Den kanske föds just nu ur det kaos, de kollisioner och sammansmältningar som är vårt nu.

Tack för detta storslagna pris och tack för allt jag har fått vara med om i kväll!

Frej Lindqvist: Jag vill läsa upp ett par avsnitt ur prisboken *Händelser vid vatten*.

"Det hade gått en stig här. Ja - gått. Stigen började gå då gräs böjde sig. Sommar efter sommar. Med sulorna och klövarna och tyngden upprepaden den handling som blåbärsriset till slut lärde sig och vek undan för.

Ett nät av stigar, gångådror, minneskärl - finare och finare ut i granskogsmarkens spetsar mot myrarna och fjällhedarna.

Minnas ända ut i stenskravlet. Inte förlora sig. Minnas med fötterna. Inte med en sjuk svulst som heter längtan och förmerar bilder vilt och grovt och skevt. Nej fotminne, benminne. Tjädertuppens grova skitkorvar - av barr, på barr - under en stortalls krona som han slitit med näbben.

Anton Jonssastigen. Han geta hästan åt byn. Och hästarna dånade stigen, dunkade in den så att den blev till och låg fast. Alla kände den.

Murklorna: de vita trådarna fann sig i en frisk välta av jord från en hästspark. De mindes sig själva år efter år med bruna kroppar i pingstfukten.

Gammalt tog lappan virke till renhagan här. Hundskallen och mjuktjättret. Tjå, tjå. Näbbarna peka ut stigen. Den gick brantare då, upp mot bäcken. Fast sen växte toltan i den. Lospår i bäckleran. Gaupan gör ingen stig. Hon är närvarande men utanför. Hungerhål där gaupans själ skulle vara.

Också minnet måste få tid att förlora sig sakta. Gräs att resa sig. Växa igen. Ny stig. Efter lappans. Bakåt. Ny stig igen. Vindlar en annan krok. Hur man nu kan säga ny om en gamlare. Men minnet förnyas. Ända bort i skogens ungdom.

Tänk då marken svarade foten. Så ung var jorden.

Lövkronor. Fåglar. Eldar."

"Lövkronorna, Fåglarna som sover. Eldgnistor mellan träden. Här är det inte längre minne utan svulst. Den växer snabbt som förödelsern.

Ytan har inga stigar. Har stalp och bråte, sten, vältor, ris. Ett nät av bilvägar ut på Ytan. Ett system av vägnät ut till ytorna. Sprängsten vid

vägbranterna. Krossgrus. Torra rotsystem. Oljefat. Torsten har byggt nätet av bilvägar. Hatar du honom för det, gömmer du dig i lövkronor, smyger stigar under tjädertallar som inte finns - då är du förlorad i din cancer som heter längtan.

Hata dig. Vet vad du gjorde, vad du har varit med om. Det var brådskan, ingenting annat. Den stora brådskan. Alla fick så brått mot döden.

Stigar går och försvinner som vägar, som skogar. Men att det gick så fort var fatalt. Nu har du bara närvaro och ett hungerhål.

Hata dig.

Böj dig över vattenspegeln och hata."

Ja, det är kanske dags att ta farväl av Anima Aquilonia, i varje fall för i kväll. Hon kanske inte är så lätt att känna igen just nu, när hon är på väg att födas ur ett Norden som öppnat sin famn för omvärlden. Hon är på väg att födas ur ett gammalt Norden, som kanske vilade litet för länge i sin egen förträfflighet, när det gamla Europa gick under nästan över en natt.

Anima Aquilonia håller kanske på att frigöra sig från den onda drömmen att vi inte gemensamt profilerade oss tillräckligt starkt medan tid ännu var och Norden i världens ögon fortfarande var ett centrum för en ljusare och bättre värld.

Inledningsfrågan kvarstår: Vad är Anima Aquilonia? Anima Aquilonia är mycket och ingenting. Hon är precis vad vi väljer att göra henne till, och hon existerar hela tiden som en möjlighet till ett samarbete när det är nödvändigt. Det har varit nödvändigt, och det är säkert nödvändigt, men framför allt tror jag att det kommer att bli mycket nödvändigt.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

Sak

nr	rubrik
<i>A. Medlemsförslag/Utskottsförslag</i>	
A 1035/m	Medlemsförslag om omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv
A 1050/j	Medlemsförslag om handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden
A 1052/s	Medlemsförslag om nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv
A 1053/s	Medlemsförslag om nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention
A 1054/k	Medlemsförslag om utvidet nordisk utbildningssamarbeid for fag med få utøvere
A 1055/k	Medlemsförslag om förstärkt nordisk ozonforskning
A 1058/s	Medlemsförslag om insatser på nordiskt plan mot hormondopning
A 1059/p	Medlemsförslag om flagning ved Nordens ydergrænser
A 1060/m	Medlemsförslag om redovisning av allt kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering
A 1061/m	Medlemsförslag om bæredyktig utvikling i Arktis
A 1062/m	Medlemsförslag om motvirkning av atomtrusler i Arktis
A 1064/j	Medlemsförslag om kriminalisering av innehav av barnpornografi
A 1065/k	Medlemsförslag om en nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997
A 1066/b	Utskottsförslag om budgetutskottets kontrolluppgift 1993 (regionalpolitisk forskning)
A 1068/b	Medlemsförslag om ökning av den nordiska budgeten
A 1070/j	Udvalgsforslag om samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd
<i>B. Ministerrådsförslag</i>	
B 140/m	Ministerrådsförslag om nordiskt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser
B 141/s	Ministerrådsförslag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster
B 142/m	Ministerrådsförslag om en nordisk miljöstrategi april 1994—mars 1996
B 143/e	Ministerrådsförslag om höjning av utlåningsramen för Nordiska investeringsbankens projektinvesteringslån (PIL) och ändring av bankens stadgar
<i>C. Berättelser</i>	
C 1	Nordiskt samarbete 1993. Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse
C 2	Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet
C 3/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken ¹
C 5/b	Berättelse från Nordiska kulturfonden inkl. revisionsberättelse (1992)

¹ Berättelsen trycks och utges separat av Nordiska investeringsbanken.

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ framställning/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
415	202	2			A 1035/m
423	285	8			A 1050/j
435	365	11			A 1052/s
449	368	12			A 1053/s
463	276	6			A 1054/k
473	277	ingen åtgärd			A 1055/k
481	369	13			A 1058/s
493	407	16			A 1059/p
496	202	3			A 1060/m
502	202	4 (+A 1062/m)			A 1061/m
502	202	4 (+A 1061/m)			A 1062/m
525	290/314	9			A 1064/j
530	277	7			A 1065/k
535	403	15			A 1066/b
539	405			fortsatt behandling	A 1068/b
541	294/315			internt beslut nr 1	A 1070/j
544	202	5			B 140/m
575	370	14			B 141/s
597	202	1			B 142/m
625	342	10			B 143/e
665	387 (58)	1		(budgetutskottet)	C 1
957	389 (58)	2		(budgetutskottet)	C 2
1032	319			till handlingarna	C 3/e
1035	403			till handlingarna	C 5/b

Sak

nr	rubrik
<i>D. 1993 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>	
27/1989/m	Samordnad trafik- och trafikläroutbildning
30/1989/s	Utbildning och legitimation för kiropraktorer
36/1989/s	Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar
*37/1989/m	Skydd av den nordiska havsfågelfaunan
24/1990/m	Luftföroreningsproblem på Nordkalotten
*26/1990/s	Telekommunikationer för handikappade
30/1990/s	Homosexuellas sociala situation
32/1990/s	Program mot ungdomsarbetslösheten
*9/1991/j	Lagstiftningssamarbete om bio- och genteknologi
*10/1991/j	Lagstiftning rörande skuldsanering
*11/1991/j	Lagstiftning rörande grupptalan
*12/1991/j	Jämnare könsfördelning i nordiska styrelser, kommittéer, utskott, nämnder m. m.
*16/1991/j	Genomgång av Helsingforsavtalet
*17/1991/j	Ändringar i Helsingforsavtalets artiklar 1 och 45
*24/1991/e	Koncernfacklig samverkan i Norden
*25/1991/m	Beräkningsmodell för grön BNP
27/1991/s	Samnordiska brandskyddsbestämmelser
33/1991/k	Samarbete om nordiskt hantverk och hemslöjd
35/1991/k	Nordens År i Kalmar 1997
37/1991/k	Samarbetsprogram för högre utbildning i Norden
53/1991/m	Förbättrad finansiering av Östersjösamarbetet
1/1992/s	Insatser mot epilepsi
*3/1992/s	Utvidgning av den nordiska arbetsmiljökonventionen
5/1992/s	Nordiska sjömanspensioner
7/1992/s	Nordisk färdtjänst
8/1992/s	Gränsöverskridande färdtjänst
*9/1992/m	Handikappanpassning av internationella persontransporter
13/1992/s	Ny nordisk konvention om social trygghet
*14/1992/e	Förstärkning av Nordisk industrifond
15/1992/e	Upprättande av ett baltiskt investeringsprogram
*18/1992/j	Gemensam nordisk lagstiftning rörande barnskydd
22/1992/m	Gemensam tid i Danmark, Finland, Norge och Sverige
24/1992/k	Samarbete på trafikutbildningens område
25/1992/k	Nordisk textil sommarakademi
*27/1992/k	Ökat TV- och radioprogramutbyte i Norden
*30/1992/p	Gemensam nordisk utlandsrepresentation i vissa nya stater
*31/1992/p	Samarbete i det arktiska området
32/1992/e	Norden i det nya Europa
34/1992/e	Samiska intressen i nordiska turistkampanjer
*35/1992/e	Energi- och miljöpolitiskt samarbete
36/1992/e	Samarbete på biståndsområdet
*37/1992/j	Beräkningsmodell för värdering av obetalt arbete
*38/1992/k	Hushållsundervisning i de baltiska länderna
39/1992/k	Stöd till folkrörelsernas nordiska samarbete

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ framställning/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1058	264			slutbehandlad	27/1989/m
1060	385			slutbehandlad	30/1989/s
1062	372			nya meddelanden	36/1989/s
1065				(till handlingarna)	*37/1989/m
1066	264			slutbehandlad	24/1990/m
1068				(till handlingarna)	*26/1990/s
1069	385			slutbehandlad	30/1990/s
1071	385			slutbehandlad	32/1990/s
1073				(till handlingarna)	*9/1991/j
1074				(till handlingarna)	*10/1991/j
1075				(till handlingarna)	*11/1991/j
1076				(till handlingarna)	*12/1991/j
1077				(till handlingarna)	*16/1991/j
1078				(till handlingarna)	*17/1991/j
1079				(till handlingarna)	*24/1991/e
1080				(till handlingarna)	*25/1991/m
1081	385			slutbehandlad	27/1991/s
1083	284			slutbehandlad	33/1991/k
1085	284			slutbehandlad	35/1991/k
1087	284			slutbehandlad	37/1991/k
1089	264			slutbehandlad	53/1991/m
1091	385			slutbehandlad	1/1992/s
1093				(till handlingarna)	*3/1992/s
1094	385			slutbehandlad	5/1992/s
1096	385			slutbehandlad	7/1992/s
1098	385			slutbehandlad	8/1992/s
1100				(till handlingarna)	*9/1992/m
1101	385			slutbehandlad	13/1992/s
1103				(till handlingarna)	*14/1992/e
1104	355			slutbehandlad	15/1992/e
1106				(till handlingarna)	*18/1992/j
1107	264			slutbehandlad	22/1992/m
1109	285			slutbehandlad	24/1992/k
1111	285			slutbehandlad	25/1992/k
1113				(till handlingarna)	*27/1992/k
1114				(till handlingarna)	*30/1992/p
1115				(till handlingarna)	*31/1992/p
1116	355			slutbehandlad	32/1992/e
1120	355			slutbehandlad	34/1992/e
1122				(till handlingarna)	*35/1992/e
1123	355			slutbehandlad	36/1992/e
1125				(till handlingarna)	*37/1992/j
1126				(till handlingarna)	*38/1992/k
1127	285			slutbehandlad	39/1992/k

Sak

nr	rubrik
*40/1992/k	Nordjobb som permanent ordning
41/1992/k	Höjning av prissumman för Nordiska rådets musik- och litteraturpris
42/1992/s	Insatser för socialt utsatta grupper
*43/1992/s	Jämlikhet i hälsa och levnadsvillkor
44/1992/s	Nordiska arbetsrätten och EG
*46/1992/m	Internationella uppförandekoder inom miljösektorn
*47/1992/m	Kärnsäkerhet i Nordområdena
*48/1992/m	Begränsning av export av miljöfarligt avfall
49/1992/m	Skydd av fredade fågelarter
1/1993/k	Nysatsning och ny struktur på kultur-, utbildnings- och forskningsområdet
2/1993/k	Arbetsprogram för ändrad finansiering och organisation av kultursektorns institutioner m. m.
3/1993/k	Nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet för 1993—1995
4/1993/k	Projekt NORDLIV och den nordiska dimensionen i läroplanerna
*5/1993/k	Samordning av de nordiska innehaven av handikapplitteratur
*6/1993/j	Arbetsprogram för det nordiska lagstiftningssamarbetet
7/1993/j	Samarbetsprogram på livsmedelsområdet
8/1993/b	Budgetutskottets kontrolluppgift 1992
*9/1993/e	Nordels framtid
*10/1993/m	Insatser för ökad säkerhet vid kärnkraftverken i Sosnovy Bor och Ignalina
*11/1993/m	Finansiering för räddning av Östersjön
12/1993/s	Framtidens äldreomsorg
*13/1993/s	Stärkt samarbete kring sociala frågor inom ECE
14/1993/j	Ändringar i Helsingforsavtalet
15/1993/s	Handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden
16/1993/s	Åtgärder för en ambitiösare alkoholpolitik
*17/1993/p	Handlings- och samarbetsprogram för Nordens närområden
*18/1993/p	Tillbakadragande av ryska trupper från Estland och Lettland
*19/1993/k	Samarbete om läs- och skrivsvårigheter (dyslexi)
20/1993/k	Nordisk kampanj mot främlingsfientlighet
*21/1993/j	Uppgifter om vårdnaden av barn vid skilsmässa
22/1993/j	Handlingsprogram på konsumentområdet
*23/1993/s	Förnyelse av de nordiska socialförsäkringssystemen
*24/1993/s	Förstärkt nordisk medborgarpolitik
25/1993/b	Nordiska ministerrådets budget för 1994
26/1993/e	Sysselsättning i Norden
*27/1993/e	Etablering av näringszoner i Norden
*28/1993/m	Utvidgat regionalpolitiskt samarbete
*29/1993/m	Kontroll av kärnteknisk verksamhet
*30/1993/m	Säkerhet, energi och miljö

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ framställning/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1129				(till handlingarna)	*40/1992/k
1130	285			slutbehandlad	41/1992/k
1132	385			slutbehandlad	42/1992/s
1134				(till handlingarna)	*43/1992/s
1135	385			slutbehandlad	44/1992/s
1137				(till handlingarna)	*46/1992/m
1138				(till handlingarna)	*47/1992/m
1139				(till handlingarna)	*48/1992/m
1140	264			slutbehandlad	49/1992/m
1142	285			slutbehandlad	1/1993/k
1144	285			slutbehandlad	2/1993/k
1146	285			slutbehandlad	3/1993/k
1148	285			slutbehandlad	4/1993/k
1150				(till handlingarna)	*5/1993/k
1151				(till handlingarna)	*6/1993/k
1152	313			slutbehandlad	7/1993/j
1154				slutbehandlad	8/1993/b
1157				(till handlingarna)	*9/1993/e
1158				(till handlingarna)	*10/1993/m
1159				(till handlingarna)	*11/1993/m
1160	385			slutbehandlad	12/1993/s
1162				(till handlingarna)	*13/1993/s
1163	313			slutbehandlad	14/1993/j
1165	385			slutbehandlad	15/1993/s
1167	385			slutbehandlad	16/1993/s
1169				(till handlingarna)	*17/1993/p
1186				(till handlingarna)	*18/1993/p
1187				(till handlingarna)	*19/1993/k
1188	285			slutbehandlad	20/1993/k
1190				(till handlingarna)	*21/1993/j
1191	313			slutbehandlad	22/1993/j
1199				(till handlingarna)	*23/1993/s
1200				(till handlingarna)	*24/1993/s
1201				slutbehandlad	25/1993/b
1203	319				26/1993/e
1252				(till handlingarna)	*27/1993/e
1253				(till handlingarna)	*28/1993/m
1254				(till handlingarna)	*29/1993/m
1255				(till handlingarna)	*30/1993/m

Sak

nr

rubrik

E. Frågor

- 1 Spørsmål til Danmarks regering og Nordisk Ministerråd vedrørende pasfrihed inden for Norden
- 2 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield
- 3 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærrområder
- 4 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende foranstaltninger til at mindske arbeidsløsheden blandt kvinder i Norden
- 5 Fråga till Sveriges regering angående minoritetsstatus för sverigefinnarna
- 6 Fråga till Nordiska ministerrådet angående information om tentamensgiltighet
- 7 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via television
- 8 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt filmpris
- 9 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt stöd till informationsinsatser i det forna Jugoslavien
- 10 Fråga till Sveriges och Finlands regeringar angående byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland
- 11 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Norden som atomvåpenfri sone
- 12 Spørsmål til Sveriges regering vedrørende ordningen med aktivt formannskap
- 13 Spørsmål til Norges regering vedrørende folkeavstemning om EU på samme dato i Norge, Sverige og Finland
- 14 Fråga till Sveriges regering angående finska lektoratet vid Göteborgs universitet
- 15 Fråga till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående effektiverad oljebekämpning på Östersjön
- 16 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flyktningepolitikk
- 17 Fråga till Nordiska ministerrådet angående det arktiska samarbetet
- 18 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende utviklingen av nye behandlingsformer til afhjælpning af ufrivillig barnløshed
- 19 Fråga till Nordiska ministerrådet angående finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närrområden
- 20 Spørsmål til Norges regering vedrørende etableringen af et fælles nordisk modtagelsecenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien
- 21 Fråga till Nordiska ministerrådet angående risker för total utslagning av arbetslösa ungdomar
- 22 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående förstärkt samarbete kring Europas sociala problem
- 23 Spørsmål til den finske regering vedrørende forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene
- 24 Spørsmål til den svenske regering vedrørende oparbejdelse af atombrændsel
- 25 Fråga till Nordiska ministerrådet angående enhetlig klassificering och behandling av sjukdomen fibromyalgi
- 26 Spørsmål til Norges og Sveriges regeringer vedrørende rejse med hund og kat til Norge og Sverige
- 27 Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående en samlad redovisning av de nordiska ländernas insatser i Baltikum och närrområdena

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ framställning/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1256	303				1
1258	241				2
1260	372				3
1261	373				4
1263	305				5
1264	278				6
1265	280				7
1266	281				8
1267	282				9
1268	346				10
1269	349				11
1270	405				12
1272	352				13
1273	283				14
1274	244				15
1276	307				16
1277	246				17
1279	376				18
1281	261				19
1283	310				20
1285	380				21
1286	382				22
1288	248				23
1289	249				24
1291	383				25
1292	310				26
1293	406				27

Sak

nr rubrik

- 28 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende oljeboring i Skagerrak
- 29 Fråga till Norges regering angående oljeverksamhet i Skagerrak
- 30 Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende EES-administrationen
- 31 Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökade fiskekvoter i Östersjön
- 32 Spørsmål til Sveriges regering vedrørende støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke-OECD-landene
- 33 Spørsmål til Danmarks, Norges og Sveriges regeringer vedrørende indkaldelse til et hastemøde i Pariskommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten
- 34 Fråga till Nordiska ministerrådet angående de nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet
- 35 Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska investeringsbankens utlåning

Dokument

- 1 Rapport från Nordiska rådets presidium
- 2 Regler för sessionens genomförande
- 3 Statsministrarnas redogörelse

Tryckt	Behandling	Rekommendation/ framställning/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1295	251				28
1296	251				29
1298	352				30
1299	256				31
1300	258				32
1301	259				33
1303	284				34
1304	353				35
1306	58			till handlingarna	1
1410	58			till handlingarna	2
1412	58 (389)	2		till handlingarna	3

Personregister

(siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlmann-Ohlsen, Niels, Danm. del. (KF)

Vald medlem

Yttrande:

höjning av utlåningsramen för NIB:s projektinvesteringsslån (PIL) och ändring av bankens stadgar: 342

Aho, Esko, Finl. del. (Kesk.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 84, 86, 87

Alho, Arja, Finl. del. (SDP)

Suppleant till 15 februari 1994

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Andersson, Claes, Finl. del. (Vas.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bæredyktig utveckling i Arktis: 502

motvirkning av atomtrusler i Arktis: 502

nordisk profilering av bokmässan i Frankfrut år 1997: 530

Yttranden:

generaldebatten: 70, 71, 104
folkeavstemning om EU på samma dato i Norge, Sverige og Finland (spørsmål): 352

Andersson, Marianne, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utvidet utdanningssamarbeid for fag med få utøvere: 463
förstärkt nordisk ozonforskning: 473

Yttranden:

generaldebatten: 140
kulturutskottets allmänna debatt: 269
samernes fremtidige represæntation i Nordisk Råd: 298

Andersson, Sten, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv: 415

Yttranden:

inledningsanförande: 55
avslutningsanförande: 410

Angelsen, Peter, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsforslag:

budgetutskottets kontrolluppgift 1993 (regionalpolitisk forskning): 535

Yttranden:

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 390, 394

Árni M. Mathiesen, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsforslag/Utskottsforslag:
budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993 (regionalpolitisk
forskning): 535

Yttrande:

Nordiska ministerrådets verk-
samsberättelse: 387

Auken, Svend, Danm. del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;
bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
för samarbeide om genetiske re-
surser: 208, 210

Bennedsen, Dorte, Danm. del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden og dess hantering;
bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
for samarbeide om genetiske re-
surser: 211

støtte til et dansk forslag om
forbud mod eksport af
miljøfarligt affald fra OECD-
landene til ikke OECD-landene
(spørgsmål): 249

støtte til et dansk forslag mod
eksport af miljøfarligt affald

fra OECD-landene til ikke
OECD-landene (spørgsmål):
259

Bergdahl, Hugo, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsforslag:

handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och närområ-
dena: 423

kriminalisering av innehav av
barnpornografi: 525

budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993 (regionalpolitisk
forskning): 535

Berge, Gunnar, Norges del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 93, 96, 97

kulturutskottets allmänna
debatt: 273

ekonomiska utskottets allmänna
debatt: sysselsättning i Norden
samt berättelse från Nordiska
investeringsbanken: 325, 327,
328, 329

folkeavstemning om EU på sam-
me dato i Norge, Sverige og
Finland (spørsmål): 352

Berntsen, Thorbjørn, Norges del.
(A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 165

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden og dess hantering;
bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram

för samarbete om genetiska resurser: 227

oljeboring i Skagerrak; oljeverksamhet i Skagerrak (frågor): 251, 255, 256

indkaldelse til et hastemøde i Paris Kommissionen på baggrund af forøgelse af den radioaktive forurening af Nordatlanten (spørgsmål): 259, 260, 261

Bildt, Carl, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 72, 75, 76, 78, 80, 81, 99, 100, 121, 122

Björkenheim, Rose-Marie, Finl. del. (Kesk)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Bondevik, Kjell Magne, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

Yttranden:

generaldebatten: 66, 67, 115, 157

Brusgaard, Aage, Danm. del. (FP)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Yttranden:

generaldebatten: 90, 91

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovis-

ning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig udvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 238

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 293

etablering af et fælles nordisk modtagelsescenter i Ungarn for flygtninge fra Bosnien (spørgsmål): 310

Carlsson, Ingvar, Sv. del (s)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72

Chaffey, Paul, Norges del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bæredyktig utvikling i Arktis: 502

motvirkning av atomtrusler i Arktis: 502

Yttranden:

generaldebatten: 68, 69

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 217, 219, 221, 224

oljeboring i Skagerrak; oljeverksamhet i Skagerrak (spørsmål): 254, 255

Norden som atomvåpenfri sone (spørsmål): 349, 350

Christie, Werner, Norges del. (A)
Regeringsrepresentant

Yttranden:

udviklingen af nye behandlingsformer til afhjælpning af ufri-villig barnløshed (spørgsmål):
376, 378, 379

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsforslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

nordisk bostadspolitik i europeiskt perspektiv: 435

nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig udvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 213, 224

oljeboring i Skagerrak; oljeversamhet i Skagerrak (spørgsmål):
254, 256

Dale, John, Norges del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 95, 96, 195
ekonomiska utskottets allmänna debatt: sysselsättning i Norden

samt berättelse från Nordiska investeringsbanken: 320

Dalheim, Erik, Norges del. (A)
Vald medlem

Medlemsforslag/Utskottsforslag:

budgetutskottets kontrollupp-gift 1993 (regionalpolitisk forskning): 535

Yttrande:

generaldebatten: 144

Davíð Oddsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

statsministrarnas redogörelse:
43

generaldebatten: 167

Donner, Jörn, Finlands del. (SFP)

Suppleant

Medlemsforslag:

nordisk profilering av bokmäsan i Frankfurt år 1997: 530

Dørum, Anneliese, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsforslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

generaldebatten: 77, 78, 185

Egede, Kaj, Grønlands del. (Si)

Vald medlem

Medlemsforslag/Utskottsforslag:

budgetutskottets kontrollupp-gift 1993 (regionalpolitisk forskning): 535

Yttranden:

generaldebatten: 156

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovis-

ning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 228

Engell, Hans, Danm. del. (KF)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 87, 91, 92

Eriksson, Anders, Ålands del.

(ÅC)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 232

Eriksson, Berith, Sv. del. (v)

Suppleant

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

Yttranden:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 291
samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 296, 297, 298

Erland, Olof, Ålands del. (lib)

Suppleant

Yttrande:

ekonomiska utskottets allmänna debatt: sysselsättning i Norden samt berättelse från Nordiska investeringsbanken: 333

Erlandsson, Ragnar, Ålands del.

(ÅC)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 107

Exner, Lahja, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Faldet, Eirin, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag/utskottsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Yttranden:

generaldebatten: 191

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden: 286

Five, Kaci Kullmann, Norges del.

(H)

Suppleant

Yttranden:

generaldebatten: 129, 139

Flodin, May, Ålands del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

- budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993 (regionalpolitisk
forskning): 535
- Yttranden:*
enhetlig klassificering och be-
handling av sjukdomen fibro-
myalgi (fråga): 385
- Nordiska ministerrådets redo-
görelse för planerna för nor-
diska samarbetet samt statsmi-
nistrarnas kompletterande re-
dogörelse: 400
- Friggebo, Birgit**, Sv. del. (fp)
Regeringsrepresentant
- Yttranden:*
kulturutskottets allmänna
debatt: 267
nordiskt filmpris (fråga): 281
- Frøiland, Ranveig**, Norges del.
(A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 463
redovisning av kärntekniskt av-
fall i Norden och dess hante-
ring: 496
- Yttrande:*
miljödebatt: nordisk miljøstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljøfarligt avfall i in-
ternationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;
bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
för samarbeide om genetiske re-
surser: 221
- Geir H. Haarde**, Isl. del. (Sj)
Vald medlem
Yttrande:
generaldebatten: 112
- Grøndahl, Kirsti Kolle**, Norges
del. (A)
Vald medlem till 25 oktober 1993
Medlemsförslag:
omhändertagande av miljøfar-
ligt avfall i ett internasjonelt
perspektiv: 415
utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 463
- Guðmundur Árni Stefánsson**, Isl.
del. (A)
Regeringsrepresentant
- Yttranden:*
socialutskottets allmänna debatt:
enhetlig klassificering och be-
handling av sjukdomen fibro-
myalgi (fråga): 423
- Gulbrandsen, Thor-Eirik**, Norges
del. (A)
Vald medlem till 25 oktober 1993
Medlemsförslag:
handlingsplan mot drogmis-
sbruk i Norden och närområ-
dena: 423
- Gustavsson, Stina**, Sv. del. (c)
Suppleant
Medlemsförslag:
handlingsplan mot drogmis-
sbruk i Norden och närområ-
dena: 423
- Guttormsen, Ulf**, Norges del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag/Utskottsförslag:
samernes fremtidige represen-
tation i Nordisk Råd: 541
- Yttrande:*
miljödebatt: nordisk miljøstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljøfarligt avfall i in-
ternationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;

bæredyktig utvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram for samarbeide om genetiske resurser: 235

Halldór Ásgrímsson, Isl. del. (F)
Vald medlem

Medlemsforslag/Utskottsforslag:
økning av den nordiska budgeten: 539
samernes fremtidige representasjon i Nordisk Råd: 541

Yttranden:
generaldebatten: 81
arktiska samarbeidet (fråga): 248
Nordiska ministerrådetts redogørelse for planerna for nordiska samarbeidet samt statsministrarnas kompletterande redogørelse: 395

Hansen, J. K., Danm. del. (S)
Vald medlem

Medlemsforslag:
flagning ved Nordens ydergrænser: 493
kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525
nordisk profilering av bokmäs-
san i Frankfurt år 1997: 530
budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993 (regionalpolitisk
forskning): 535

Yttranden:
generaldebatten: 92, 142
reise med hund og kat til Norge
og Sverige (spørgsmål): 311,
312

Hansen, Søren, Danm. del. (S)
Vald medlem

Medlemsforslag:
nordisk profilering av bokmäs-
san i Frankfurt år 1997: 530

Yttranden:
generaldebatten: 127, 128

Hansson, Agne, Sv. del. (c)
Suppleant

Medlemsforslag:
nordisk bostadspolitik i europe-
iskt perspektiv: 435

Hassi, Satu, Finl. del. (Vihr.)
Vald medlem

Medlemsforslag:
utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 463
redovisning av kärnteknisk
avfall i Norden och dess
hantering: 496

Yttranden:
generaldebatten: 143
samernes fremtidige represen-
tation i Nordisk Råd: 302
ekonomiska utskottets allmänna
debatt: sysselsättning i Norden
samt berättelse från Nordiska
investeringsbanken: 336
höjning av utlåningsramen for
NIB:s projektinvesteringsslån
(PIL) och ändring av bankens
stadgar: 345

Heinonen, Olli-Pekka, Finl. del.
(Kok.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:
kulturutskottets allmänna de-
batt: 271

Hellström, Mats, Sv. del. (s)
Vald medlem

Yttranden:
generaldebatten: 125, 151

Hellsvik, Gun, Sv. del. (m)
Regeringsrepresentant

Yttrande:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och dess närområden: 287

Hilden, Jytte, Danm. del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via TV (fråga): 280, 281

Hillgaard, Oscar D., Norges del.

(FrP)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 126, 175, 176, 188, 191

tiltak for å sikre nordiske borgeres helse mot gjenoppståtte livstruende sykdommer i Nordens nærområder (spørsmål): 373

Hjörleifur Guttormsson, Isl. del.

(Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

bæredyktig utvikling i Arktis: 502

motvirkning av atomtrusler i Arktis: 502

Yttranden:

generaldebatten: 62, 63, 86, 87, 122

miljödebatt: nordisk miljøstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i

Arktis samt handlingsprogram for samarbeide om genetiske resurser: 234

skridt imod kolossalt stigende radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield (spørsmål): 243, 244
pasfrihed indenfor Norden (spørsmål): 304

Hovmand, Svend Erik, Danm.

del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsforslag:

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Yttranden:

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 300, 301

Hurskainen, Sinikka, Finl. del.

(SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449

utvidet utdanningsamarbeid for fag med få utøvere: 463

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Yttranden:

generaldebatten: 196

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 291

minoritetsstatus for sverigefinnarna (fråga): 306, 307

Husmark, Birgitte, Danm. del.

(SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bæredyktig utvikling i Arktis: 502

motvirkning av atomtrusler i
Arktis: 502

Yttranden:
generaldebatten: 153
oparbejdelse af atombrændsel
(spørgsmål): 250, 251
samernes fremtidige represen-
tation i Nordisk Råd: 301
socialutskottets allmänna debatt:
359, 363
udviklingen af nye behandlings-
former til afhjælpning af ufri-
villig barnløshed (spørgsmål):
378, 379

Huuhtanen, Jorma, Finl. del.

(Kesk.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

socialutskottets allmänna debatt:
359
förstärkt samarbete kring Euro-
pas social problem (fråga): 382,
383

Håkansson, Per Olof, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

omhändertagande av miljöfar-
ligt avfall i ett internationellt
perspektiv: 415

Haarstad, Ragnhild Queseth,

Norges del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt av-
fall i Norden och dess hante-
ring: 496

Yttrande:

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;

bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
för samarbete om genetiska re-
surser: 224

Hörnlund, Börje, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

socialutskottets allmänna debatt:
362
foranstaltningar til at mindske
arbejdsløsheden blandt kvin-
der i Norden (spørgsmål): 373,
375

Isohookana-Asunmaa, Tytti,

Finl. del. (Kesk.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

kulturutskottets allmänna de-
batt: 270

Jagland, Thorbjörn, Norges del.

(A)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 113, 115, 116,
117

Jakobsen, Johan J., Norges del.

(Sp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 61, 62, 114, 123,
125, 126, 127, 128, 129
handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och dess när-
områden: 289
samernes fremtidige represen-
tation i Nordisk Råd: 299, 300

Jensen, Hans Jørgen, Danm. del.

(S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449

Yttrande:

nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster: 370

Jensen, Marianne, Grönlands del.
(Si)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 109
samernes framtida representation i Nordisk Råd: 301

Jensen, Merethe Due, Danm. del.
(KRF)

Suppleant

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Jensen, Ole Vig, Danm. del. (RV)
Regeringsrepresentant

Yttrande:

information om tentamensgiltighet (fråga): 278

Johansson, Olof, Sv. del. (c)
Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 118
miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motverknig av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram

för samarbete om genetiska resurser: 206, 219, 220

skridt imod kolossalt stigande radioaktiv forurening fra Dounreay og Sellafield

(spørgsmål): 242, 244
oparbejdelse af atombrændsel (spørgsmål): 249, 250

oljeboring i Skagerrak; oljeversamhet i Skagerrak (spørgsmål): 253

støtte til et dansk forslag mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke OECD-landene (spørgsmål): 258, 259

finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden (fråga): 261, 263

nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet (fråga): 284

höjning av utlåningsramen för NIB:s projektinvesteringsslån (PIL) och ändring av bankens stadgar: 344

Norden som atomvåpenfri sone (spørgsmål): 349, 350, 351

Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse: 388

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 396

samlad redovisning av de nordiska länderna insatser i Baltikum och närområdena (fråga): 406

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 160
ekonomiska utskottets allmänna debatt: sysselsättning i Norden

samt berättelse från Nordiska investeringsbanken: 338, 340, 341

handlingsplan för minskad alkoholkonsumtion i Norden: 386
samlad redovisning av de nordiska länderna insatser i Baltikum och närområdena (fråga): 406

Järvilahti, Timo, Finl. del. (Kesk)
Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

generaldebatten: 147

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 395

Jätteenmäki, Anneli, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Yttranden:

Miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motverknig av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 204

finansieringen av miljöåtgärder i Nordens närområden (fråga): 263

byggandet av naturgasledning från Norge till Sverige och Finland (fråga): 348

Jørgensen, Anker, Danm. del. (S)
Vald medlem

Medlemsförslag:

omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv: 415

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

nordisk bostadspolitik i europeiskt perspektiv: 435

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

Kautto, Tarja, Finl. del. (SDP)

Suppleant

Yttranden:

nordisk profilering av bokmässan i Frankfurt år 1997: 278

finska lektoratet vid Göteborgs universitet (fråga): 283

Kleveland, Åse, Norges del. (A)
Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 169

Knutson, Göthe, Sv. del. (m)

Suppleant

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

Knutzen, Thea, Norges del. (H)

Vald medlem till 25 oktober 1993

Medlemsförslag:

utvidet utdanningssamarbeid for fag med få utøvere: 463

Koch, Inger, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

förstärkt nordisk ozonforskning: 473

budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993 (regionalpolitisk
forskning): 535

Kofod-Svendsen, Flemming,

Danm. del. (KRF)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 134

ekonomiska utskottets allmänna

debatt: sysselsättning i Norden

samt berättelse från Nordiska

investeringsbanken: 329

socialutskottets allmänna debatt:

364

Nordiska ministerrådets redo-

görelse för planerna för nor-

diska samarbetet samt statsmi-

nistrarnas kompletterande re-

dogörelse: 396

Komstedt, Wiggo, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot

hormondopning: 481

Yttranden:

ökade fiskekvoter i Östersjön

(fråga): 257

Nordiska investeringsbanken

(fråga): 354

Kristín Einarsdóttir, Isl. del. (Kv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt av-

fall i Norden och dess hante-

ring: 496

Yttranden:

generaldebatten: 164

miljödebatt: nordisk miljöstra-

tegi 1994-96; omhändertagan-

de av miljöfarligt avfall i inter-

nationellt perspektiv; redovis-

ning av kärntekniskt avfall i

Norden och dess hantering;

bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
för samarbeite om genetiska re-
surser: 229

indkaldelse til et hastemøde i

Paris Kommissionen på bag-

grund af forøgelse af den ra-

dioaktive forurening af Nord-

atlanten (spørgsmål): 260

foranstaltninger til at mindske

arbejdsløsheden blandt kvin-

der i Norden (spørgsmål): 374,

375

Könberg, Bo, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

tiltak for å sikre nordiske borge-

res helse mot gjenoppståtte

livstruende sykdommer i Nor-

dens nærområder (spørgsmål):

372

Lahnstein, Anne Enger, Norges

del. (Sp)

Suppleant

Yttranden:

generaldebatten: 75, 76, 174, 176,

177, 178, 179

Larsen, Berit Brørby, Norges del.

(A)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatten: 137

Larsson, Allan, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttranden:

generaldebatten: 179, 181, 183

ekonomiska utskottets allmänna

debatt: sysselsättning i Norden

samt berättelse från Nordiska

investeringsbanken: 321, 326,

329, 332, 333, 340, 341

Laukkanen, Markku, Finl. del.
(Kesk.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av
barnpornografi: 525

Yttrande:

generaldebatten: 197

Lian, Karin, Norges del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av
barnpornografi: 525

Yttrande:

utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 276

Liltved, Tore A., Norges del. (H)

Suppleant (vald medlem till
25 oktober 1993)

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och närområ-
dena: 423

utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 463

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redo-
gørelse för planerna för nor-
diska samarbetet samt statsmi-
nistrarnas kompletterande re-
dogørelse: 401

Linddahl, Jenny, Sverige

Ungdomens Nordiska råd

Yttrande:

generaldebatten: 152

Lipponen, Paavo, Finl. del. (SDP)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatten: 171

Louvo, Anna-Kaarina, Finl. del.
(Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot
hormondopning: 481

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;
bæredyktig utvikling i Arktis;
motvirkning av atomtrusler i
Arktis samt handlingsprogram
för samarbete om genetiska re-
surser: 215

effektiverad oljebekämpning på
Österjsön (fråga): 244

Lunde, Kjellbjørg, Norges del.
(SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bæredyktig utvikling i Arktis:
502

motvirkning av atomtrusler i
Arktis: 502

Yttranden:

generaldebatten: 79, 80, 117, 149,
181, 182

ekonomiska utskottets allmänna
debatt: sysselsättning i Norden
samt berättelse från Nordiska
investeringsbanken: 328

Nordiska ministerrådets redo-
gørelse för planerna för nor-
diska samarbetet samt statsmi-
nistrarnas kompletterande re-
dogørelse: 402

ordningen med aktivt formann-
skap (spørsmål): 405

Metsämäki, Lauri, Finl. del.

(SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

generaldebatten: 172, 174
budgetutskottets kontrollupp-
gift 1993, regionalpolitisk
forskning: 403

Moilanen, Eeva-Liisa, Finl. del

(SKL)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot
hormondopning: 481

Myltoft, Dorit, Danm. del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

insatser på nordiskt plan mot
hormondopning: 481
samernes fremtidige repræsen-
tation i Nordisk Råd: 541

Nordman, Håkan, Finl. del. (SFP)

Suppleant

Medlemsförslag:

utvidet utdanningssamarbeid
for fag med få utøvere: 463
insatser på nordiskt plan mot
hormondopning: 481
redovisning av kärntekniskt av-
fall i Norden och dess hante-
ring: 496

Yttranden:

generaldebatten: 163
ekonomiska utskottets allmänna
debatt: sysselsättning i Norden
samt berättelse från Nordiska
investeringsbanken: 337

Norrback, Ole, Finl. del. (SFP)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 136, 173, 174,
177, 179
arktiska samarbetet (fråga): 246,
248
byggandet av naturgasledning
från Norge till Sverige och Fin-
land (fråga): 347
Nordiska investeringsbanken
(fråga): 353
risken för total utslagning av ar-
betslösa ungdomar (fråga):
380, 381

Nyby, Mats, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordisk samverkan kring till-
lämpningen av FN:s barnkon-
vention: 449
redovisning av kärntekniskt av-
fall i Norden och dess hante-
ring: 496
kriminalisering av innehav av
barnpornografi: 525
nordisk profilering av bokmäs-
san i Frankfurt år 1997: 530

Yttranden:

generaldebatten: 119
nordiskt filmpris (fråga): 121
nordiskt stöd till informationsin-
satser i det forna Jugoslavien
(fråga): 282

Nyhage, Hans, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och närområ-
dena: 423
insatser på nordiskt plan mot
hormondopning: 481
samernes fremtidige repræsen-
tation i Nordisk Råd: 541

Yttranden:

generaldebatten: 184
 kulturutskottets allmänna debatt: 275
 samernes fremtidige representasjon i Nordisk Råd: 294, 297
 samarbeidsprogram på livsmedelsområdet; ändringar i Helsingforsavtalet samt handlingsprogram på konsumentområdet: 313

Näslund, Ingrid, Sv. del. (kds)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423
 nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449

Yttranden:

generaldebatten: 193
 nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 368

Odell, Mats, Sv. del. (kds)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatten: 159

Ojala, Outi, Finl. del. (Vas.)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449

Yttranden:

ekonomiska utskottets allmänna debatt: sysselsättning i Norden samt berättelse från Nordiska investeringsbanken: 322 (324)

Ólafur G. Einarsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

kulturutskottets allmänna debatt: 266

Olsen, Erling, Danm. del. (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

pasfrihed indenfor Norden (spørgsmål): 303, 304, 305
 flyktningepolitikk (spørgsmål): 308, 310

Olsson, Karl-Erik, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 212
 rejse med hund og kat til Norge og Sverige (spørgsmål): 310, 311, 312

Pedersen, Inger Stilling, Danm. del. (KRF)

Vald medlem (suppleant till 8 mars 1993)

Medlemsförslag:

nordisk samverkan kring tillämpningen av FN:s barnkonvention: 449
 kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 292, 293

Petersen, Marita, Færøernes del.

(Jvfl)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 130

Pietikäinen, Sirpa, Finl. del.

(Kok.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 223, 224

støtte til et dansk forslag om forbud mod eksport af miljøfarligt affald fra OECD-landene til ikke OECD-landene (spørgsmål): 249

Puisto, Virpa, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Rannveig Guðmundsdóttir, Isl.

del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

omhändertagande av miljöfarligt avfall i ett internationellt perspektiv: 415

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

generaldebatten: 148

kulturutskottets allmänna debatt: 264

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 399

Rasmussen, Poul Nyrup, Danm. del. (S)

Yttranden:

generaldebatten: 101, 104

Riihijärvi, Heikki, Finl. del. (SR)

Suppleant

Medlemsförslag:

utvidet utbildningssamarbeid for fag med få utøvere: 463

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

Yttranden:

generaldebatten: 190

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utvikling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 217

Rossi, Markku, Finl. del. (Kesk.)

Vald medlem

Yttrande:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utvikling i Arktis;

motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 231

Rulander, Liisa, Sv. del. (kds)

Suppleant

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 237

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 293

Saastamoinen, Riitta, Finl. del.

(Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag/Utskottsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

utvidet utbildningssamarbeid for fag med få utøvere: 463

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

samernes fremtidige repræsentation i Nordisk Råd: 541

Yttrande:

generaldebatten: 192

Salmén, Olof, Ålands del. (ÅC)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 397

Sasi, Kimmo, Finl. del. (Kok.)

Suppleant

Yttranden:

upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning til programspridning via TV (fråga): 280, 281
ekonomiska utskottets allmänna debatt: sysselsättning i Norden samt berättelse från Nordiska investeringsbanken: 330, 332

Sighvatur Björgvinsson, Isl. del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatten: 104

EES-administrationen (fråga): 352

Nordiska ministerrådets redogörelse för planerna för nordiska samarbetet samt statsministrarnas kompletterande redogörelse: 392, 394

Sigríður Anna Þórðardóttir, Isl.

del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

Sollie, Solveig, Norges del. (KrF)

Vald medlem

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 236

flyktingepolitikk (spørsmål): 309

Steenholdt, Otto, Grønlands del.

(At)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utvidet utdanningssamarbeid for fag med få utøvere: 463

Yttranden:

generaldebatten: 187
miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 210

Sterri, Siri Frost, Norges del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Sundstein, Jógvan, Færøernes

del. (Fkfl)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatten: 162

Suominen, Ilkka, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

Yttranden:

generaldebatten: 106
upphovsrättsliga kostnaderna i anslutning till programspridning via TV (fråga): 280

Svensson, Nils T., Sveriges del.

(s)

Suppleant

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

Svensson, Sten, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

Yttranden:

generaldebatten: 168
socialutskottets allmänna debatt: 361
nordisk bostadspolitik i ett europeiskt perspektiv: 366

Svärd, Anders, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

Syse, Jan P., Norges del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

minnesord: 41
öppningsanförande: 42

generaldebatten: 58, 61, 62, 63

Sønderby, Peder, Danm. del. (V)

Suppleant

Medlemsförslag:

flagning ved Nordens ydergrænses: 493

Sørestedt, Birthe, Sv. del. (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmissbruk i Norden och närområdena: 423

kriminalisering av innehav av barnpornografi: 525

Thurdin, Görel, Sv. del. (c)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

miljödebatt: nordisk miljöstrategi 1994-96; omhändertagande av miljöfarligt avfall i internationellt perspektiv; redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering; bæredyktig utveckling i Arktis; motvirkning av atomtrusler i Arktis samt handlingsprogram för samarbete om genetiska resurser: 230

effektiverad oljebekämpning på Österjön (fråga): 245

Tuomioja, Erkki, Finl. del. (SDP)

Vald medlem

Medlemsförslag:

redovisning av kärntekniskt avfall i Norden och dess hantering: 496

Yttrande:

generaldebatten: 155

Turunen, Eeva, Finl. del. (Kok.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

insatser på nordiskt plan mot hormondopning: 481

Yttranden:

generaldebatten: 183

kulturutskottets allmänna debatt: 272

information om tentamensgiltighet (fråga): 278

nordiska överenskommelsernas status i förhållande till EES-avtalet (fråga): 284

Unckel, Per, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

nordiskt stöd till informationsinsatser i det forna Jugoslavien (fråga): 282

finska lektoratet vid Göteborgs universitet (fråga): 283

minoritetsstatus för sverigefinnarna (fråga): 305, 307

Werner, Lars, Sv. del. (v)

Vald medlem

Medlemsförslag:

bæredyktig utveckling i Arktis: 502

motvirkning av atomtrusler i Arktis: 502

Yttranden:

generaldebatten: 97, 100, 101

Westerberg, Bengt, Sv. del. (fp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster: 371

Westerberg, Per, Sv. del. (m)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

byggandet av naturgasledning
från Norge till Sverige och Fin-
land (fråga): 346, 348

Þorsteinn Pálsson, Isl. del. (Sj)

Regeringsrepresentant:

Yttranden:

ökade fiskekvoter i Östersjön
(fråga): 256, 258

Åhrén, Ingvar, Sverige

Nordiska sametingen

Yttrande:

generaldebatten: 133

Öhrsvik, Lena, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och närområ-
dena: 423

nordisk bostadspolitik i europe-
iskt perspektiv: 435

nordisk samverkan kring till-
ämpningen av FN:s barnkon-
vention: 449

redovisning av kärntekniskt av-
fall i Norden och dess hante-
ring: 496

Yttranden:

generaldebatten: 146

handlingsplan mot drogmiss-
bruk i Norden och dess när-
områden: 288

ekonomiska utskottets allmänna
debatt: sysselsättning i Norden
samt berättelse från Nordiska
investeringsbanken: 334

socialutskottets allmänna debatt:
355, 365

riskerna för total utslagning av ar-
betslösa ungdomar (fråga): 381

förstärkt samarbete kring Euro-
pas sociala problem (fråga): 383

handlingsplan för minskad alko-
holkonsumtion i Norden: 386

Össur Skarphéðinsson, Isl. del.

(A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

miljödebatt: nordisk miljöstra-
tegi 1994-96; omhändertagan-
de av miljöfarligt avfall i inter-
nationellt perspektiv; redovis-
ning av kärntekniskt avfall i
Norden och dess hantering;
bæredyktig utveckling i Arktis;
motverkningsprogram för
Arktis samt handlingsprogram
för samarbete om genetiska re-
surser: 226

Ämnesregister

*Saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 1487. Kursiverade siffror hänvisar till sidor. Saker markerade med * har ej upptagits till behandling under sessionen.*

Akademi, textil sommar-:

D 25/1992/k, 1111

Alkohol

konsumtion, handlingsplan:

D 15/1993/s, 1165

politik: D 16/1993/s, 1167

Arbeid: se Arbete

Arbetsledighet: se Arbetslöshet

Arbete: se även Sysselsättning
värdering av obetalt, beräkningsmodell: *D 37/1992/j, 1125

Arbetslös(het)

bland kvinnor: E 4, 373

ungdoms-: E 21, 380,

D 32/1990/s, 1071

Arbetsmarknad: 772, 975

Arbetsmiljö: 781, 975

konvention, nordisk:

*D 3/1992/s, 1093

Arbetsprogram

kultursektorns institutioner:

D 2/1993/k, 1144

lagstiftningssamarbetet:

*D 6/1993/j, 1151

Arbetsrätt, nordisk, och EG:

D 44/1992/s, 1135

Arktis(kt)

atomtrusler i: A 1062/m, 502

bäredyktig utveckling i:

A 1061/m, 502

parlamentarikerkonferens, internationell: 1316

slutdokument vid: 1404

samarbete: *D 31/1992/p, 1115

Atom: se kärnkraft

Avfall

export av miljöfarligt:

*D 48/1992/m, 1139, E 23, 1288; E 32, 1300

omhändertagande av miljöfarligt, i internationellt perspektiv: A 1035/m, 415

kärntekniskt, redovisning av allt material och -hantering: A 1060/m, 496

Baltikum: se även Östersjön, Östeuropa, resp. Estland, Lettland, Litauen

hushållsundervisning:

*D 38/1992/k, 1126

investeringsprogram:

D 15/1992/e, 1104

och närområdena, redovisning av insatserna: E 27, 1293

Barn(s)

löshet, ofrivillig: E 18, 1279

vårdnad, uppgörelser vid skilsmässa:

*D 21/1993/j, 1190

konvention, tillämpningen av FN:s: A 1053/s, 449

med läs- och skrivsvårigheter (dyslexi): *D 19/1993/k, 1187

pornografi, kriminalisering av innehav: A 1064/j, 525

skydd, lagstiftning:

*D 18/1992/j, 1106

Beräkningsmodell

för grön BNP: *D 25/1991/m, 1080

- för obetalt arbete:
 *D 37/1992/j, 1125
- Bioteknologi, lagstiftningssamarbete: *D 9/1991/j, 1173
- Bistånd(s)
 området, samarbete:
 D 36/1992/e, 1123
 socialt, och sociala tjänster,
 nordisk konvention: B 141/s,
 575
- BNP, beräkningsmodell för grönen:
 *D 25/1991/m, 1180
- Bokmässan i Frankfurt år 1997,
 nordisk profilering: A 1065/k,
 530
- Bostadspolitik i europeiskt perspektiv: A 1052/s, 435
- Brandskyddsbestämmelser:
 D 27/1991/s, 1081
- Budget(en)
 ministerrådets, för 1994:
 D 25/1993/b, 1201
 ökning av den nordiska:
 *A 1068/b, 539
- Budgetutskottet(s)
 kontrolluppgift 1992:
 D 8/1993/b, 1154
 kontrolluppgift 1993:
 A 1066/b, 535
- Bygg- och bostadssektorn: 864
- D**opning, -hormon, insatser på
 nordiskt plan: A 1058/s, 481
- Dounreay och Sellafield, radioaktiva föroreningen från: E 2, 1258
- Drogmissbruk i Norden och dess
 närområden, handlingsplan:
 A 1050/j, 423
- Dyslexi, åtgärder för barn med
 läs- och skrivsvårigheter:
 *D 19/1993/k, 1187
- E**CE, sociala frågor inom:
 *D 13/1993/s, 1162
- EES**
 administrationen: E 30, 1298
 avtalet och status för nordiska
 överenskommelser: E 34,
 1303
- EF**, se EG
- EG**
 och nordiska arbetsrätten:
 D 44/1992/s, 1135
- Ekonomiska och finanspolitiska
 området: 821, 848, 979
- Eksport: se Export
- Energi
 miljöpolitiskt samarbete:
 *D 35/1992/e, 1122
 politik: 821
 säkerhet och miljö:
 *D 30/1993/m, 1255
- Epilepsi, insatser mot:
 D 1/1992/s, 1091
- Erhvervs-, se Närings-
- Estland, se även Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
 tillbakadragande av ryska
 trupper: *D 18/1993/p, 1186
- EU, folkomröstning på samma
 dag i tre nordiska länder: E 13,
 1272
- Europa: se även EG resp. Östeuropa
 Norden i det nya:
 D 32/1992/e, 1116
 sociala problem i: E 22, 1286
- Europeiskt perspektiv, nordisk
 bostadspolitik i: A 1052/s, 435
- Export av miljöfarligt avfall:
 *D 48/1992/m, 1139
- F**ag: se Yrke
- Facklig samverkan, koncern-:
 *D 24/1991/e, 1079
- Fauna, havsfågel-, skydd av:
 *D 37/1989/m, 1065

- Fibromyalgi, klassificering och behandling av sjukdomen: E 25, 1291
- Filmpris, nordiskt: E 8, 1266
- Finansiering
Östersjösamarbetet, förbättrad: D 53/1991/m, 1989
räddning av Östersjön: *D 11/1993/m, 1159
- Finanspolitiska och ekonomiska området: 848
- Finnar, minoritetsstaus för Sverigefinnar: E 5, 1263
- Finska lektoratet vid Göteborgs universitet: E 14, 1274
- Fiske(ri): 766, 973
kvoter i Östersjön: E 31, 1299
- Flaggning vid Nordens yttre gränser: A 1059/p, 493
- Flykting(ar)
från Bosnien, nordiskt mottagningscentrum i Ungern: E 20, 1283
och migrationsfrågor: 887, 984
politik: E 16, 1277
- FN:s barnkonvention, tillämpningen av : A 1053/s, 449
- Folkrörelserna, stöd till: D 39/1992/k, 1127
- Folkeavstemning: se EU, folkomröstning
- For: se För
- Formann: se Ordförande
- Forbruger: se Konsument
- Forskning(s): 691, 712, 967
institutioner: 723
området, nysatsning och ny struktur: D 1/1993/k, 1142
ozon-, förstärkt nordisk: A 1055/k, 473
politiska rådet, nya riktlinjer för: D 3/1993/k, 1146
regionalpolitisk, budgetutskottets kontrolluppgift 1993: A 1066/b, 535
- FPR (Forskningspolitiska rådet), nya riktlinjer för 1993-95: D 3/1993/k, 1146
- Frankfurt, bokmässan år 1997: A 1065/k, 530
- Främlingsfientlighet, nordisk kampanj: D 20/1993/k, 1188
- Fågelarter, skydd av fredade: D 49/1992/m, 1140
- Fågelfauna: se Fauna
- Färdtjänst, nordisk: D 7/1992/s, 1096, D 8/1992/s, 1098
- Förening
luft-, på Nordkalotten: D 24/1990/m, 1066
radioaktiv: E 2, 1258
radioaktiv i Nordatlanten: E 33, 1301
- G**asledning, natur-, från Norg: E 10, 1268
- Genetiska resurser, handlingsplan för samarbete: B 140/m, 544
- Genteknologi, lagstiftningsarbete: *D 9/1991/j, 1073
- Grupptalan, lagstiftning om: *D 11/1991/j, 1075
- Gräns(er)
Nordens, flaggning med symbolflaggan: A 1059/p, 493
regionalt samarbete: se Regionalpolitik
överskridande färdtjänst: D 8/1992/s, 1098
- Grön BNP, beräkningsmodell: *D 25/1991/m, 1080
- Göteborgs universitet, finska lektoratet vid: E 14, 1273

Handelspolitik: 871

Handikapp(ades)

anpassning av internationella
persontransporter:

*D 9/1992/m, 1100

litteratur, samordning av inne-
haven: *D 5/1993/k, 1150

telekommunikationer:

*D 26/1990/s, 1068

Handlingsprogram (-plan)

minskad alkoholkonsumtion i

Norden: D 15/1993/s: 1165

drogmissbruk: A 1050/j, 423

genetiska resurser: B 140/m,
544

konsumentområdet:

D 22/1993/j, 1191

och samarbetsprogram för

Nordens närområden:

*D 17/1993/p, 1169

ungdomsarbetslöshet:

D 32/1990/s, 1071

Hantverk och hemslöjd, samar-

bete om: D 33/1991/k, 1083

Havsfågelfaunan, skydd av:

*D 37/1989/m, 1065

Helsingforsavtalet

genomgång: *D 16/1991/j,
1077

ändringar: *D 17/1991/j, 1078;

D 14/1993/j, 1163

Homosexuellas sociala situation:

D 30/1990/s, 1169

Hormondopning, insatser mot:

A 1058/s, 481

Hund och katt, resa med till

Norge och Sverige: E 26, 1292

Hushållsundervisning i de

baltiska länderna:

*D 38/1992/k, 1126

Hälsa(o):

och levnadsvillkor, jämlikhet i:

*D 43/1992/s, 1134

och socialpolitik: 977

Ignalina och Sosnovy Bor, ökad
säkerhet i kärnkraftverken:

*D 10/1993/m, 1158

Industrifond, se Nordisk

industrifond (NI)

Informationsinsatser i det forna

Jugoslavien: E 9, 1267

Internationell(a)(t)

persontransporter, handikapp-
anpassning av:

*D 9/1992/m, 1100

uppförandekoder inom miljö-

sektorn: *D 46/1992/m, 1137

verksamhet: 890, 1322

Investeringsbanken(s), nordiska

(NIB)

berättelse : C 3/e, 1032

höjning av utlåningsramen och

ändring av stadgarna:

B 143/e, 625

utlåning: E 35, 1304

Investeringsprogram, baltiskt:

D 15/1992/e, 1104

Jord- och skogsbruk: 843

Jugoslavien, informationsinsatser:

E 9, 1267

Juridiska frågor: 875, 983

Jämlikhet (Jämställdhet): 881, 983

i hälsa och levnadsvillkor:

*D 43/1992/s, 1134

könsfördelningen i nordiska

styrelser och kommittéer

m.m.: *D 12/1991/j, 1076

Kalmar, Nordens År 1997,

D 35/1991/k, 1085

Kampanj mot rasism och främ-

lingsfientlighet: D 20/1993/k,

1199

Katt och hund, resa med till

Norge och Sverige: E 26, 1292

Kiropraktorer, utbildning och legitimation: D 30/1989/s, 1060
 Kommunikationer, tele-, för handikappade: *D 26/1990/s, 1068
 Koncernfacklig samverkan: *D 24/1991/e, 1079
 Konsument
 området, handlingsprogram: D 22/1993/j, 1191
 politik: 811
 Kontrolluppgift, budgetutskottets 1992: D 8/1993/b, 1154
 1994: A 1066/b, 535
 Konvention
 arbetsmiljö: *D 37/1992/s, 1125
 socialt bistånd och sociala tjänster: B 141/s, 575
 social trygghet: D 13/1992/s, 1101
 Kraftsamarbejde: se Energi
 Kriminalisering av innehav av barnpornografi: A 1064/j, 525
 Kultur: 691, 695, 958
 fonden, berättelse: C 5/b, 1035
 nysatsning och ny struktur: D 1/1993/k, 1142
 sektorns institutioner: 703
 arbetsprogram: D 2/1993/k, 1144
 Kvinnor, arbetslöshet bland: E 4, 1261
 Kärnbränsle, uppabetning: E 24, 1289
 Kärnkraft(säkerhet)
 i Arktis: 1062/m, 502
 fri zon i Norden: E 11, 1269
 i Nordområdena:
 *D 47/1992/m, 1138
 i Ryssland: *D 29/1993/m, 125; *D 30/1993/m, 1255
 verken i Sosnovy Bor och Ignalina, ökad säkerhet:
 *D 10/1993/m, 1158

Kärnteknisk(t)
 avfall, hantering av:
 A 1060/m, 496
 verksamhet, kontroll av:
 *D 29/1993/m, 1254
 Könsfördelning, jämnare:
 *D 12/1991/j, 1076

Lagstiftning(s): 875, 983
 arbetsprogram för samarbetet:
 *D 6/1993/j, 1151
 barnskydd: *D 18/1992/j, 1106
 grupptalan: *D 11/1991/j, 1075
 samarbete om bio- och genteknologi: D 9/1991/j, 1073
 skuldsanering: *D 10/1991/j, 1074
 Legitimation av kiropraktorer:
 D 30/1989/s, 1060
 Lettland, se även Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
 tillbakadragande av ryska trupper: D 18/1993/p, 1186
 Levnadsvillkor och hälsa, jämlikhet i: *D 43/1992/s, 1134
 Litauen, Lettland och Estland, se Baltikum, Östersjön resp. Östeuropa
 Litteratur
 handikapp-, samordning av innehaven: *D 5/1993/k, 1150
 pris, Nordiska rådets, höjning av prissumman:
 D 41/1992/k, 1130
 prisutdelning, Nordiska rådets: 1473
 Livsmedelsområdet, samarbetsprogram: D 7/1993/j, 1157
 Luftföroreningsproblem på Nordkalotten: D 24/1990/m, 1066
 Läroplaner och Nordliv:
 D 4/1993/k, 1148

Läs- och skrivsvårigheter (dyslexi), åtgärder för barn:

*D 19/1993/k, 1187

Medborgarpolitik: 772, 975;

*D 24/1993/s, 1200

Migrations- och flyktingfrågor:

887, 984

Miljö

arbets-, konvention:

*D 3/1992/s, 1093

farligt avfall

begränsning av export:

*D 48/1992/m, 1139, E 23,

1288, E 32, 1300

omhändertagande av:

A 1035/m, 415

politiskt samarbete:

*D 35/1992/e, 1122

sektorn, internationell upp-

förändekod: *D 46/1992/m,

1137

strategi 1994-96: B 142/m, 597

säkerhet och energi:

*D 30/1993/m, 1255

åtgärder i Nordens närområ-

den: E 19, 1281

Mottagningscentrum i Ungern för

flyktingar från Bosnien, gemen-

samt nordiskt: E 20, 1283

Musikpris, Nordiska rådets: 1473

höjning av prissumman:

D 41/1992/k, 1130

Narkotika, se Drogmissbruk

Naturgasledning från Norge:

E 10, 1268

NI: se Nordisk industrifond

NIB: se Investeringsbanken

Nordels framtid: *D 9/1993/e,

1157

Norden(s)

i det nya Europa:

D 32/1992/e, 1116

år i Kalmar 1997:

*D 35/1991/k, 1085

sysselsättning: D 26/1993/e,

1203

Nordisk fond för teknologi och

industriell utveckling: se

Nordisk industrifond

Nordisk industrifond (NI),

förstärkning av: *D 14/1992/e,

1103

Nordisk Kontakt: 1372

Nordiska dimensionen i läro-

planerna och projekt Nordliv:

D 4/1993/k, 1148

Nordiska forskningspolitiska

rådet: se FPR

Nordiska investeringsbanken

(NIB), se Investeringsbanken

Nordiska kulturfonden

berättelse: C 5/b, 1035

val: 408

Nordiska ministerrådet

budget för 1994: D 25/1993/b,

1201

Nordiska rådet(s)

arbetslöshet och sysselsättning:

1319

ekonomiska utskottet: 1343

informationsverksamheten:

1363

internationell(a)(t)

dimensionen i rådsarbetet:

1314

samarbete: 1322

juridiska utskottet: 1326

kultursamarbetet: 1319

kulturutskottet: 1330

miljöutskottet: 1339

nationella delegationer: 1373,

1397

Nordisk Kontakt: 1372

- ombudsmannainstitution:
internt beslut nr 13/1991,
1393
- opinionsundersökning: 1317
- ordförandeskap i, aktivt: E 12,
1270
- organisationsfrågor: 1312
- partigrupperna. 1353
- plenarförsamlingen vid 42:a
sessionen: 1390
- plenarförsamlingen vid 43:e
sessionen: 1392
- presidiesekretariatet: 1394
- presidiet: 1321
- publikationsverksamheten:
1368
- samisk representation: 1318;
A 1070/j, 541
- socialutskottet: 1334
- sysselsättning och arbetslöshet:
1319
- utskott: 1326
- valkommitté: 1322, 1394
- Nordiska rådets 44: session
arbetsutskott: 1459
- avslutningsanförande, presi-
dentens: 410
- berättelser (C-saker): 665
- beslut: 1423
- ekonomiska utskottets all-
männa debatt: 319
- frågor (E-saker): 1256
- generaldebatt: 58
- godkännande av protokollen:
411
- internt beslut: nr 1/1994, 1450
- kallelse till: 7
- kulturutskottets allmänna
debatt: 264
- litteraturprisutdelning: 1473
- meddelanden om rekomen-
dationer (D-saker): 1058
- medlemsförslag: (A-saker): 415
- medlemslista vid: 9
- miljödebatt: 202
- ministerrådsförslag (B-saker):
544
- minnesord: 41
- musikprisutdelning: 1473
- presidierapport: Dokument 1,
1306
- presidiesekretariat: 1463
- presidium: 1459
- protokoll vid: 41
- rapport från Nordiska rådets
presidium, Dokument 1:
1306
- regeringsrepresentanter och
valda medlemmar: 12
- regler för sessionens genom-
förande: Dokument 2, 1410
- rekommendationer: 1425, 1426
- sakkunniga: 1465
- saklista: 27
- sekretariat: 1462
- sessionssal, placering av rege-
ringsrepresentanter och råds-
medlemmar: 1528
- socialutskottets allmänna
debatt: 355
- statsministrarnas redogörelse:
Dokument 3, 43, 1412
- debatt: 58
- särskilt inbjudna: 1460
- val av förtroendeposter: 407
- val av president och presi-
dium: 54
- yttranden: 1425, 1447
- öppningsanförande, presi-
dentens: 42
- översikt över antagna rekom-
mendationer och yttranden:
1425
- översikt över sessionen: 34
- övriga beslut: 1452
- Nordiska rådets litteraturpris:
höjning av prissumman:
*D 41/1992/k, 1130
- utdelning av priset: 1473

Nordiska rådets musikpris:
 höjning av prissumman:
 *D 41/1992/k, 1130
 utdelning av priset: 1473
 Nordiska styrelser, kommittéer,
 utskott nämnder m.m., jämnare
 könsfördelning i: *D 12/1991/j,
 1076
 Nordiskt Forum 1994: 885
 Nordiskt samarbete
 planerna för: C 2, 957
 verksamhetsberättelse 1992:
 C 1, 665
 på livsmedelsområdet,
 D 7/1993/j, 1152
 Nordjobb
 som permanent ordning:
 *D 40/1992/k, 1129
 Nordkalotten(s)
 luftföroreningsproblem:
 D 24/1990/m, 1066
 Nordliv
 och den nordiska dimensionen
 i läroplanerna: D 4/1993/k,
 1148
 Nordområdena, kärnsäkerhet i:
 *D 47/1992/m, 1138
 Närings(livs)
 politik: 828
 zoner, etablering:
 *D 27/1993/e, 1252
 Olja(e)
 bekämpning på Östersjön:
 E 15, 1274
 borrhning i Skagerrak: E 28,
 1295
 verksamhet i Skagerrak: E 29,
 1296
 Ombudsmannainstitution: internt
 beslut nr 13/1991, 1393
 Ordförandeskap i Nordiska rådet,
 aktivt: 1310; E 12, 1270
 Ozonforskning: A 1055/k, 473

Pariskommissionen och de radio-
 aktiva föreningarna i Nord-
 atlanten: E 33, 1301
 Passfrihet inom Norden: E 1, 1256
 Pensioner, sjämäns: D 5/1992/s,
 1094
 Personregister: 1498
 Persontransporter för handi-
 kappade: *D 9/1992/m, 1100
 PIL-ordningen: se Projektinveste-
 ringslån
 Pornografi, barn-, kriminalisering
 av innehav: A 1064/j, 525
 Presidiets rapport: Dokument 1,
 1306
 Programspridning via TV,
 upphovsrätt: E 7, 1265
 Projektinvesteringsslån (PIL),
 höjning av investeringsbankens:
 B 143/e, 625

Radioaktiv förorening
 från Dounreay och Sellafield i
 Skottland: E 2, 1258
 i Nordatlanten: E 33, 1301
 Radio- och TV-programutbyte:
 *D 27/1992/k, 1113
 Redovisning, samlad nordisk, av
 insatserna i Baltikum: E 27, 1293
 Regionalpolitik (-politisk): 832
 forskning: A 1066/b, 535
 utvidgat samarbete:
 *D 28/1993/m, 1253
 Resa med hund och katt från
 Danmark: E 26, 1292
 Reumatiska sjukdomar, insatser
 mot: D 36/1989/s, 1362
 Ryska trupper i Estland och Lett-
 land, tillbakadragande av:
 *D 18/1993/p, 1186
 Ryssland, kärnsäkerhet i:
 *D 29/1993/m, 1254;
 *D 30/1993/m, 1255

Rätt, nordisk arbets- och EG:
D 44/1992/s, 1135

Samarbete(t)

i det arktiska området:
*D 31/1992/p, 1115
koncernfackligt: *D 24/1991/e,
1079
inom den nordiska med-
borgarpolitiken:
*D 24/1993/s, 1200
nordiskt, 1993: C 1, 665
redogörelse för planerna för
det nordiska: C 2, 957
regionalpolitiskt:
*D 28/1993/m, 1253
med Nordens närområden,
handlingsprogram:
*D 17/1993/p, 1169

Samisk(a)

intressen i turistkampanjer:
D 34/1992/e, 1120
representation i Nordiska
rådet: A 1070/j, 541

Sellafield och Dounreay i Skott-
land, radioaktiv förorening från,
E 2, 1258

Sessionens genomförande, regler
för: Dokument 2, 1410

Sjukdomar

insatser mot reumatiska:
D 36/1989/s, 1062
skydd mot återuppkomna
livshotande: E 3, 1260

Sjömanspensioner: D 5/1992/s,
1094

Skagerrak

oljeborring: E 28, 1295
oljeverksamhet: E 29, 1296

Skilsmässa, uppgörelser utanför
domstol av barns vårdnad:
*D 21/1993/j, 1190

Skriv- och lässvårigheter (dys-
lexi): *D 19/1993/k, 1187

Skuldsanering, lagstiftning:
*D 10/1991/j, 1074

Social(a)(t)

bistånd och sociala tjänster,
nordisk konvention: B 141/s,
575

frågor inom ECE:

*D 13/1993/s, 1162

försäkringssystemen, förnyelse
av: *D 23/1993/s, 1199

och hälsopolitik: 793, 977

problem i Europa, förstärkt
samarbete kring: E 22, 1286

situation för homosexuella:
D 30/1990/s, 1069

trygghet, ny konvention:
D 13/1992/s, 1101

utsatta grupper, insatser för:
D 42/1992/s, 1132

Sommarakademi, textil:

D 25/1992/k, 1111

Sosnovy Bor och Ignalina, förbätt-
rad säkerhet i kärnkraftverken:

*D 10/1993/m, 1158

Statsministrarnas redogörelse:

Dokument 3, 1412

Sverigefinnar, minoritetsstatus
för: E 5, 1263

Sysselsättning i Norden:

D 26/1993/e, 1203

Säkerhet, energi, miljö:

*D 30/1993/m, 1255

Telekommunikation för handi-
kappade: *D 26/1990/s, 1068

Tentamensgiltighet: E 6, 1264

Textil sommarakademi:

D 25/1992/k, 1111

Tid, gemensam i Danmark,
Finland, Norge och Sverige:

D 22/1992/m, 1107

Trafik

samarbete på utbildningsom-
rådet: D 24/1992/k, 1109

och trafiklärarutbildning:
D 27/1989/m, 1058

Transport- och trafiksäkerhet: 858

Turis(m)(t): 869

samiska intressen kampanjer:
D 34/1992/e, 1120

TV

och radioprogramutbyte:
*D 27/1992/k, 1113

upphovsrätt vid program-
spridning: E 7, 1265

Ud: se Ut

Uddannelse: se Utbildning

Undervisning, hushålls-, i
Baltikum: *D 38/1992/k, 1126

Ungdomsarbetslösheten, program
mot: D 32/1990/s, 1071

Ungern, mottagningscentrum för
flyktingar från Bosnien: E 20,
1283

Uppförandekoder inom miljö-
sektorn, internationella:
*D 46/1992/m, 1137

Upphovsrättsliga kostnader vid
programspridning via TV: E 7,
1265

Utbildning(s): 691, 712, 967

institutioner: 723

av kiropraktorer, och legitima-
tion: D 30/1989/s, 1060

nysatsning inom: D 1/1993/k,
1142

samarbetsprogram för högre:
D 37/1991/k, 1087

på trafikområdet:
D 27/1989/m, 1058;
D 24/1992/k, 1109

yrken med få utövare, ut-
vidgat samarbete: A 1054/k,
463

Utlandsrepresentation, gemensam
i nya stater: *D 30/1992/p,
1114

Utslagning, social, av arbetslös
ungdom: E 21, 1285

Yrken med få utövare, nordiskt
utbildningssamarbete:
A 1054/k, 463

Yttergränser, Nordens, flaggning
med symbolflaggan vid:
A 1059/p, 493

Äldreomsorg, framtidens:
D 12/1993/s, 1160

Økologi: se Miljö

Östersjö(n)(s): se även Baltikum

finansiering för räddning av:
*D 11/1993/m, 1159

oljebekämpning på: E 15, 1274

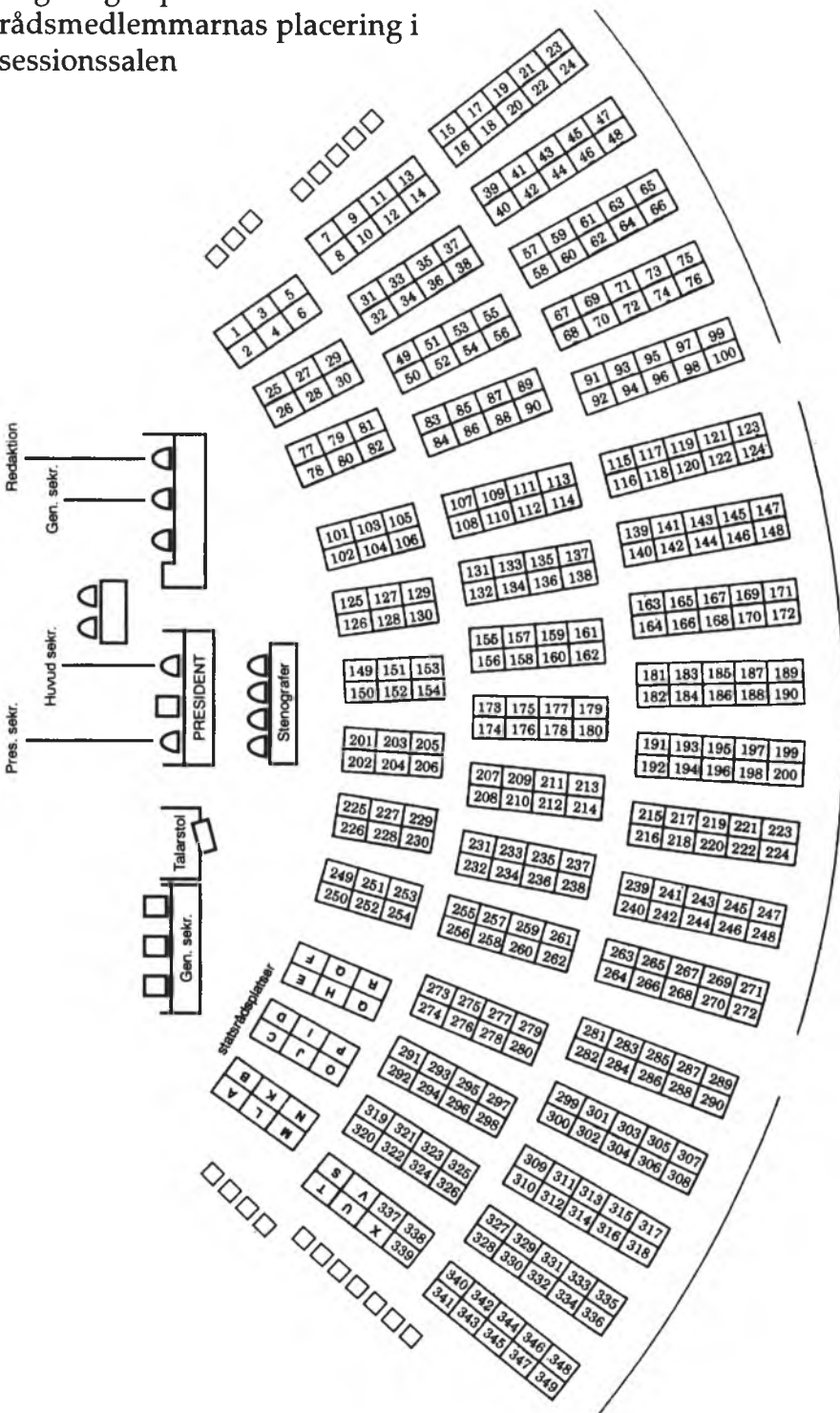
samarbetet, förbättrad finan-
siering: *D 53/1991/m, 1089

ökade fiskekvoter: E 31, 1299

Östeuropa (och Norden): se Bal-
tikum, Östersjön resp. Estland,
Lettland, Litauen

Översikt över sakernas behand-
ling: 1485

Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas placering i sessionssalen

Regeringsrepresentanter

A. Aho, Esko, Finland B. Arabo, Thomas, Färöarna C. Ask, Beatrice, Sverige D. Auken, Svend, Danmark E. Berge, Gunnar, Norge F. Berntsen, Thorbjørn, Norge G. Bildt, Carl, Sverige H. Brundtland, Gro Harlem, Norge I. Christie, Werner, Norge J. Davíð Oddsson, Island K. Davidson, Inger, Sverige L. Dinkelspiel, Ulf, Sverige M. Eidesgaard, Jóannis, Färöarna N. Eriksson, Anders, Åland O. Eriksson, Karl-Göran, Åland P. Erlandsson, Ragnar, Åland Q. Faremo, Grete, Norge R. Friggebo, Birgit, Sverige 273 Guðmundur Árni Stefánsson, Island 274 Heinonen, Olli Pekka, Finland 291 Hellsvik, Gun, Sverige 292 Hernes, Gudmund, Norge 319 Hilden, Jytte, Danmark 320 Huuhtanen, Jorma, Finland S. Hörnlund, Börje, Sverige T. Isakson, Finbogi, Färöarna U. Isohookana-Asunmaa, Tytti, Finland V. Iversen, Hans, Grönland 322 Jacobsen, Bergur, Färöarna 321 Jakobsen, Mimi, Danmark 294 Jensen, Marianne, Grönland 293 Jensen, Ole Vig, Danmark 276 Jóhanna Sigurðardóttir, Island 275 Johansson, Olof, Sverige 277 Johnsen, Sigbjørn, Norge	278 Kanerva, Ilkka, Finland 295 Kleveland, Åse, Norge 296 Knudsen, Grete, Norge 323 Kofod-Svendsen, Flemming, Danmark 324 Kääriäinen, Seppo, Finland 337 Könberg, Bo, Sverige X. Lindeman, Harriet, Åland 339 Lund, Torben, Danmark 338 Nordlund, Roger, Åland 326 Norrback, Ola, Finland 325 Odell, Mats, Sverige 298 Ólafur G. Einarsson, Island 297 Olsen, Erling, Danmark 280 Olsen, Jan Henry T., Norge 279 Opseth, Kjell, Norge 281 Olsson, Karl Erik, Sverige 282 Pekkarinen, Mauri, Finland 299 Petersen, Marita, Färöarna 300 Pietikäinen, Sirpa, Finland 309 Pura, Martti, Finland 310 Rasmussen, Poul Nyrup, Danmark 327 Rehn, Elisabeth, Finland 328 Salolainen, Pertti, Finland 340 Sighvatur Björgvinsson, Island 341 Sjursen, Jann, Danmark 343 Stoltenberg, Jens, Norge 342 Þorsteinn Pálsson, Island 330 Thurdin, Görel, Sverige 329 Unckel, Per, Sverige 312 Weiss, Birthe, Danmark 311 Westerberg, Bengt, Sverige 302 Westerberg, Per, Sverige 301 Westh, Bjørn, Danmark 284 Össur Skarphéðinsson, Island 283 Øyangen, Gunhild, Norge

Valda medlemmar

<p>101. Ahlmann-Ohlsen, Niels, Danmark
 102. Andersson, Arne, Sverige
 125. Andersson, Claes, Finland
 126. Andersson, Marianne, Sverige
 149. Andersson, Sten, Sverige
 150. Angelsen, Peter, Norge
 201. Árni M. Mathiesen, Island
 202. Aula, Maria Kaisa, Finland
 225. Bennedsen, Dorte, Danmark
 226. Bergdahl, Hugo, Sverige
 249. Bondevik, Kjell Magne, Norge
 250. Brusgaard, Aage, Danmark
 252. Carlsson, Ingvar, Sverige
 251. Chaffey, Paul, Norge
 228. Dahl, Birgitta, Sverige
 227. Dale, John, Norge
 204. Dalheim, Erik, Norge
 203. Dørum, Anneliese, Norge
 152. Egede, Kaj, Grönland
 151. Engell, Hans, Danmark
 128. Enggaard, Knud, Danmark
 127. Lahja Exner, Sverige
 104. Faldet, Eirin, Norge
 103. Flodin, May, Åland
 105. Frøiland, Ranveig, Norge
 106. Geir H. Haarde, Island
 129. Guttormsen, Ulf, Norge
 130. Haarstad, Ragnhild Queseth, Norge
 153. Halldór Ásgrímsson, Island
 154. Hansen, J.K., Danmark
 205. Hansen, Søren, Danmark
 206. Hassi, Satu, Finland
 229. Hellström, Mats, Sverige
 230. Hillgaard, Oscar D., Norge
 253. Hjörleifur Gutormsson, Island
 254. Hovmand, Svend Erik, Danmark
 256. Hurskainen, Sinikka, Finland
 255. Husmark, Birgitte, Danmark
 232. Håkansson, Per Olof, Sverige
 231. Jagland, Thorbjørn, Norge
 208. Jakobsen, Johan J., Norge
 207. Jensen, Hans Jørgen, Danmark
 174. Johannessen, Jógvan A., Färöarna
 173. Jonsson, Elver, Sverige</p> | <p>156. Järvilahti, Timo, Finland
 155. Jäätteenmäki, Anneli, Finland
 132. Jørgensen, Anker, Danmark
 131. Kautto, Tarja, Finland
 108. Kirk, Kent, Danmark
 107. Koch, Inger, Sverige
 109. Komstedt, Wiggo, Sverige
 110. Kristín Einarsdóttir, Island
 133. Larsen, Berit Brørby, Norge
 134. Larsson, Allan, Sverige
 157. Laukkanen, Markku, Finland
 158. Lian, Karin, Norge
 175. Louvo, Anna-Kaarina, Finland
 176. Lunde, Kjellbjørg, Norge
 209. Metsämäki, Lauri, Finland
 210. Moilanen, Eeva-Liisa, Finland
 233. Myltoft, Dorit, Danmark
 234. Mølgaard, Anders, Danmark
 257. Nielson, Poul, Danmark
 258. Nordman, Håkan, Finland
 260. Nyby, Mats, Finland
 259. Nyhage, Hans, Sverige
 236. Näslund, Ingrid, Sverige
 235. Pedersen, Inger Stilling, Danmark
 212. Rannveig Guðmundsdóttir, Island
 211. Rossi, Markku, Finland
 178. Saastamoinen, Riitta, Finland
 177. Salmén, Olof, Åland
 160. Sigríður Anna Þórðardóttir, Island
 159. Sollie, Solveig, Norge
 136. Steenholdt, Otto, Grönland
 135. Sterri, Siri Frost, Norge
 112. Sundstein, Jógvan, Färöarna
 111. Suominen, Ilkka, Finland
 113. Svensson, Sten, Sverige
 114. Svärd, Anders, Sverige
 137. Syse, Jan P., Norge
 138. Talleraas, Anders, Norge
 161. Tuomioja, Erkki, Finland
 162. Turunen, Eeva, Finland
 179. Ulfvengren, Richard, Sverige
 180. Werner, Lars, Sverige
 213. Öhrsvik, Lena, Sverige</p> |
|---|--|

Närvarande suppleanter

115. Eriksson, Berith, Sverige	215. Liltved, Tore A., Norge
116. Erland, Olof, Åland	216. Lipponen, Paavo, Finland
139. Five, Kaci Kullmann, Norge	239. Ojala, Outi, Finland
140. Fransson, Jan, Sverige	240. Moquist, Lars, Sverige
163. Fridolfsson, Filip, Sverige	263. Nordberg, Gudrun, Sverige
164. Gustafsson, Hans, Sverige	264. Riihijärvi, Heikki, Finland
181. Gustavsson, Stina, Sverige	266. Rulander, Liisa, Sverige
182. Halvarsson, Isa, Sverige	265. Sasi, Kimmo, Finland
191. Johansson, Anita, Sverige	242. Svartberg, Karl-Erik, Sverige
192. Lahnstein, Anne Enger, Norge	241. Tuominen, Pekka, Åland

